

29 a. 2.

7 400 410
MADE IN SPAIN

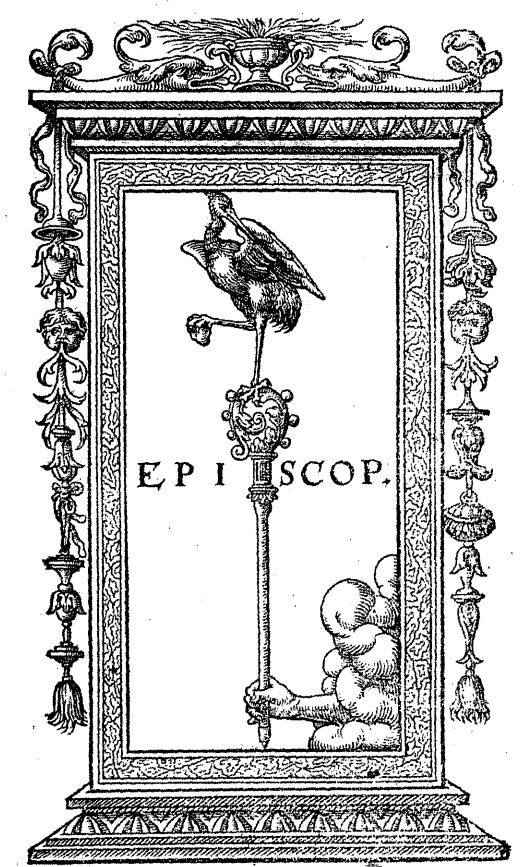
Plaque de l'Académie de Médecine

Handwritten scribbles and numbers

R. 3523

ANGELI POLITIANI
OPERA, QVAE QUIDEM EXTITE-
RE HACTENVS, OMNIA, LONGE EMENDATIVS QVAM
 usquam antehac expressa: quibus accessit Historia de Coniuratione Pa
 ctiana in familiam Medicam, elegantissime conscripta: quorum
 omnium ordinem post Politiani elogia inuenies: addito
 una Indice memorabilium copiosissimo.

Tis epimeleias d'ela p'anti givetai.

BASILEAE
 APVD NICOLAVM EPISCOPIVM IVNIO-
 REM, M. D. LIII.

Library of M. D. P. Honor A. Camp...
Granatz 1675

CLARISSIMO IVRIS CONSVLTO,

D. CAROLO HARSTO, PRINCIPIS GVILHELMI,

Ducis Cluensis, Iuliacen. &c. Consulario, Domino suo uene-

rando, Nicolaus Episcopijs iunior

S. D. P.

VM AD eam ætatem Dei benignitate uentum sit, uir ornatiss. qua decet pro sua uirili quemque prodesse uitæ communi, & honesto quæstu aliquo tueri rem domesticam, uisum est parentibus, & amicis, ut me applicarem ad typographicam, ne quid degenerem à paterna auita & industria. Itaque institutam officinam ab hoc Operè auspiciari placuit, idq; sub tuo nomine inuulgare, quòd id passim desiderari animaduertentem: & spero has nostri conatus primitias hoc consilio tam fore gratas omnibus regionibus, quàm ipsum nomen tuum notum ac gratiosum est, propter illustratas Europæ partes omnes propemodum: uel cum iunior uisendis hominum moribus ac urbibus parabas tibi, qua nunc polles, prudentiam; uel cum maturam ætate uarijs legationibus exerceres in illustratissimi Iuliacensium Cluensisq; ducis Gulielmi principis laudatissimi negotijs, cui es ob expertam integritatem ac solertiam charissimus, sicut & magnis regibus, quos legatus adisti, tum notus, tum charus ob dexteritatem & facundiam. Datū est igitur hoc meū præsens officium, partim libri cōmendationi, ut dixi, partim meę gratitudini: cuius monumentum extare cupio, agnoscens me tibi deuinctum non simpliciter: primū ante aliquot annos in ædibus tuis Louanij peramanter, & planè hospitaliter habitus, quæ cōiunctio prisca fuit sanctissima, adeo ut eam consecrarint Ioui Xenio, & memorabile illud diluuiū prodiderint, non ob aliud scelus inductū, q̄ ob uisum hospitium: deinde quia nobis intercedit & aliquid beneuolentiæ uinculū, inueterata tua cū meis maioribus & cognatis amicitia, præsertim cū parentibus & FROBENIIS inchoata iam tum quando propter DES. ERASMV nostrum, uirū æterna dignū memoria, hæc patria uisuebatur ab eruditis & candidis: quos ille, ceu magnes ferrū, ad se attrahebat occulta quadā *συμπάθεια*, studiorūq; in quibus excellebat, similitudine. negari certè nō potest, affulisse tum sidus quodpiā feliciter, nō sine diuina prouidētia, ut affectus isti mutui, iam dudum inchoati feliciter, auctiq; post multis officijs, durent hodieq; non intermoriturū quoad Deus hac luce nos frui uoluerit. Orsus sum autem hanc negotiationē literariam optimo iure ab eo, qui si non primus, certè cum primis rem literariam, per mille annos pessundatam à Barbaris, tanta sua

EPISTOLA.

cum laude cœpit restituere integritati pristinæ hoc nostro felice seculo, ut cum patrum ætate unâ cum Hermolao Picoq; maiore triumuiratus honorem adeptus sit omnium eruditorû calculis, ita ut pro impudente alienoq; à Musis simul & Gratijs exploderetur quisquis cōtra mutire auderet, eam existimationē etiam fato functus retineat apud posteros: & quamvis in hodiernum usq; secuta sint multa præclara lumina, tamē cōstanter suum gradum teneat, & inter primores censeatur, tanta fuit uis illius nati felicissimè ingenij, quod ardenti perpetuaq; contentione discendi docendiq; & assidua cum doctis, uel priscis, uel æquæuis cōsuetudine, accedente fauore Mœcenatis non sui tantum, sed cōmunis omnium in hoc genere clarorum, ad summū euasit fastigium. De quo non libet hic plura dicere, cum hoc ipsum uolumen tam uariū satis de- claret, quid ille in utraq; lingua, quid in disciplinis omnib; liberalibus ualuerit; daturus meliora, grauiora, cumulationaq;, ni mors hominem cum expectatione applausuq; cunctorum bonis literis fauentiū multa molientē interceptisset: quo auidius frui debemus his reliquijs, in quas illa nullum ius habet, uicturis quoad uiuent ipsæ literæ. Tu certè frue- ris, cui cæterisq; similibus, hoc est, uiris doctis, integris, candidis, si sa- tisfacio, cœpti me nunquam pœnitebit. Bene uale, uir orna- tissime. Basileæ, Calendis Septembris, Anno salu- tis humanæ, M. D. LIII.

CENSURA

CENSURA DOCTORVM ALIQVOT
DE ANGELO POLITIANO.

EX PAULI IOVII ELOGIIS ILLUSTRIVM VIRORVM
ueris imaginibus appositis excerpta.

Politianus à prima statim iuuetâ admirabilis ingenij nomen adeptus est, quum nouo illustriq; poemate Iuliani Medicis equestres ludos celebrasset, Luca Pulcio nobili poeta, omnium confessione supera- to, qui Laurentij fratris ludicrum equestris pugnae spectaculum, is- dem modis & numeris decantarat. In id enim e Græcis atq; Latinis delectos flores populo stupendos contulisse censebatur. Nec multo post Iuliano à Pactijs in templo immaniter interfecto, eius uindicatæ coniurationis historiam latinè ornatissimeq; perscripsit. Professusq; demum in Gymnasio græcas pariter latinasq; literas, tantos de se excitauit clamores, fauente iuuentute, ut Demetrius Chalcondyles, uir græcus, præstantiq; doctrina, uti aridus atq; ieiunus à discipu- lis desereretur. Exinde Herodianum Romanè loquentem publicauit, cunctis haud dubiè erepta laude, qui id generis munus ante susceperint: quanquā æmulū eam translationem, uti nos à Leone pontifice accepimus, Gregorij Tifernatis fuisse dicerent, quod passim inducto fuce, & falsis neuorum coloribus interlita alieni styli habitum mentiretur. Sed eadem præcellenti studiorum omnium uber- tate florentem, post editam Miscellaneorum Centuriam, publicatq; latina poe- mata immatura mors oppressit. Erat distortis sepe moribus, uti facie nequaquam ingenua & liberali, ab enormi præsertim naso, subluscoq; oculo perabsurda, inge- nio autem astuto, aculeato, occulteq; liuido, cum aliena semper irrideret, nec sua, uel non iniquo iudicio expungi pateretur. Non sine graui Musarum iniuria, do- lore que seculi, festinante fato ereptus est. Vix enim quadragesimum quartū a- tatis annum attigerat. Sed eo præpropere uitæ exitu profecto felix fuit, quod im- minentem conuulsæ Medicæ domus ruina effugerit. Tumulo autem hoc car- men Crinitus discipulus affixit.

PETRI CRINITI:

Hic hic uiator paululum gradum siste.
Vatē potentis spiritus uides clarum,
Qui mente promptus acri, & arduum spirans;
Ac summa quæq; & alta consequi suctus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

EIVSDEM CRINITI MONODIA DE
laude Ang. Politiani:

Siren relicto Daunio
Quærebat ubi consisteret:
Diuq; uagula deuolans
Accessit amnem lassula

ELOGIA.

Arni fluentis leniter:
 Et cōmorata fatis, iter
 Parabat inceptum sequi.
 Sed ecce dum uaga subuolat,
 Audit repente rem nouam,
 Nouosq; numeros, & noua
 Carmina canentis Angeli.
 Itaq; statim in labra conuolat
 Dulcilepore perlita:
 Et, inquit, hic libet agere,
 Hic hic morabor sedulo:
 Vbi Gratia, Decor, & Venus
 Tam blanditer simul canunt:
 Carmenq; fundunt aureum.
 Tu nunc ualebis Daunie.

EX ERASMI ROT. CICERONIANO.

Fateor Angelum Politianum prorsus angelica fuisse mente, rarum naturæ mi-
 raculum, ad quodcunq; scripti genus applicaret animum: sed nihil ad phrasin Ci-
 ceronis, diuersis uirtutibus suspiciendus est.

EX STROZII FILII EPIGRAMMATIBVS.

Quis Lycias fortes? quis Phthiæ carmina uatis?
 Transmissos Delī quis neget huc tripodas?
 Quippe huc assidue Phoebus, Musæq; parentant,
 Et charos lacrymis sæpe lauant cineres.
 Quin si fata uelint, te gerentur numina, sub qua
 Angelus obdormit Politianus humo.

INCERTI CUIVS DAM.

Politianus in hoc tumulo iacet Angelus, unum
 Qui caput, & linguas, res noua, tres habuit.

CATALO-

CATALOGVS OPERVM AN-
 geli Politiani.

	Pag. 1
Epistolarum libri duodecim.	213
Miscellaneorum liber.	314
Herodiani libri octo, e græco latine redditi.	394
Epicteti Stoici Enchiridion.	409
Alexandri Aphrodisei problemata.	440
Magni Athanasii in Psalmos opusculum.	449
Platonis Charmides de Temperantia.	451
Lamia. Prælectio in priora Aristotelis Analytica.	462
Panepistemon. Prælectio Politiani.	474
Quod ira in pueris optimæ sæpe indolis est argumentum.	477
Oratio in expositione Homerī.	492
Oratio super Fabio Quintiliano, & Statij Syluis.	499
Præfatio in Suetonij expositionem.	506
Oratio pro Oratoribus Senensium.	510
Oratio pro Oratoribus Florentinorum.	511
Oratio pro Præatore Florentino.	512
Prælectio in Persium.	517
Dialactica.	531
Sylua, cui titulus Nutricia.	548
Sylua, cui titulus Rusticus.	560
Sylua, cui titulus Manto.	569
Sylua, cui titulus Ambra.	583
Elegia, siue Epicedion.	588
Liber Epigrammatum Latinorum.	624
Liber Epigrammatum Græcorum.	636
Historia de Pactiana conturatiōe.	

Eorū quæ græcè passim admixta sunt interpretatio, per quendam studiosum. 644

INDEX

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

ANGELVS POLITIANVS PETRO Medici suo S. D.

LGISTI mecum sapenúmero, magnaníme Petre Medices, ut colligerē meas epistolas, & in uolumē redactas publicarem. Collegi, ne non in omnibus obsequer ti bi, quo sunt in uno spes omnes, opesq; mea sita. Neq; collegi tamen uniuersas: id enim laboriosius, quam Sibylla: folia. Non scripserā uidelicet ad hoc, ut in unum corpus referrentur: sed ad usum praesentē duntaxat, oblatiis argumentis, non quaesitis. Ita nec exempla mihi retinui, nisi quarundam, puto minus feliciū, quae diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen ut instar uoluminis efficerem, nonnullas etiā missas ad me, sed a doctis duntaxat, inserui, quae marcentem quasi stomachū lectoris excitarent. Est autem omnino stylus epistolarum mearū ipse sibi dispar: quo nomine multū quoq; scio reprehendar. Nam nec eadē mihi semper uoluntas, nec idem cuiq; uel personae, uel materiae congruebat. Non deerunt ergo qui dicāt, ubi tam uarias epistolas legerint (si qui modō legerint) iterū me Miscellanea, non epistolas composuisse. Sed inter diuersas opinionones & praecipientium de epistolis, & epistolas scribentium, speraui fore profectō necubi mihi patrociniū deesset. Occurret aliquis forsā, qui Ciceronianas esse neget: huic ego dicā (nec sine autore tamē) in epistolari stylo silendum prorsus esse de Cicerone. Rursus alius hoc ipsum culpabit, quod amuler Ciceronem: sed respondebo, nihil mihi esse magis in uotis, quam ut uel umbrā Ciceronis assequar. Optaret alius ut Oratorem Pliniū saperem, quod huius & maturitas, & disciplina laudatur: ego contra totum illud aspernari me dicam Plinij seculum. Sed & si Plinium cuiquam redolebo, tuebor ita me, quod Sidonius Apollinaris, non omnino pessimus autor, palmā Plinio tribuit in epistolis. Symmachum si cui referre uidebor, non pudebit, ut cuius & breuitas celebretur, & rotunditas. Abesse rursus a Symmacho si cui credar, negabo mihi siccitatē placere. Longiores quaedam dicentur epistolae: tales Plato scripsit, Aristoteles, Thucydides, Cicero. Dicentur aliae contra nimis breues: obijciā tunc ego Dionem, Brutū, Apollonium, Marcum, Philostratum, Alciphronem, Julianū, Libanium, Symmachum, sed & Lucianum, quem falsō Phalarim uulgō putant. Damnabit alius me, quod argumenta non sint hīc epistolaria: damnari me patiar, sed cum Seneca. Nōlet aliquis in epistolis sententias: prouocabo rursus ad Senecam. Poscet alius rursus sententias: huic ergo pro me Dionysius resistet, ac pertinere sententias ad epistolā negabit. Stylus esse nimium dicetur apertus: huic tamen laudat Philostratus. Dicitur obscurus: at est ad Atticum talis M. Tullij. Neglegens erit: at epistolis neglegentia est ipsa pro cultu. Rursus erit idem diligens: conuenit maximē, quoniā pro munere mittuntur epistolae. Si cōcinnitas ibi sit, asseretur a Dionysio: si desit, ab Arte mone. Tum quoniā Romani quoq; sunt Atticissimi quidam, si nō erit Attica, de-

Epistolarum stylus.

Lucianus. Phalaris.

Ang. Polit. A cebit

INDEX EORVM QVI IN HOC OPERE SCRIBVNT epistolas, & ad quos scribit Politianus.

Angelus Politianus	Iacobus Cardinalis Papiensis
Antonius Codrus Vrceus	Ioannes, Dei gratia, rex Portugalliae
Augustinus Maphæus	Lodouicus Odoaxius
Aldus Manutius Romanus	Lucius Phosphorus, pōtifex Signinus
Baptista Guarinus	Laurentius Medices
Barptolemæus Scala	Ludouicus Maria Sfortia, dux Mediolanensis
Baccius Vgolinus	Marcus Antonius Sabellicus
Barptolemæus Chalcus	Marsilius Ficinus
Callimachus	Macarius Mutius eques
Cæsar Carmentus	Matthæus Veronensis, Canonicus regularis
Franciscus Puccius	Michael Acciarus Utianensis
Franciscus Picolomineus, Cardinalis Senensis	Nicolaus Leonicensis
Georgius Merula	Pomponius Lætus
Hermolaus Barbarus	Philippus Beroaldus
Hieronymus Donatus	Paulus Cortesius
Ioannes Picus Mirandulanus	Petrus Crinitus
Iacobus Antiquarius	Scipio Carteromachus
Ioannes Franciscus Benedictus	Tydeus Acciarinus.
Innocentius papa VIII.	

cebit hoc ipsum: nam quo alio damnatur Herodes, quam quod Atticus homo nō mis Atticisset? Sin contra nimis Attica: Theophrastus hic proferetur, in hoc notatus ab anicula, licet homo non Atticus. Non erit festiua: me uerò seueritas delectat. Nō erit feuera: sed ego delicijs capior. Figuras habebit: hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris: at hoc ipsum carere figuris, figurat epistolam. Promet indolem scribentis: id quoque præcipitur. Non promettit non scilicet quæsiuit, ut quæ carere ambitione debet. Circulo claudetur: hoc & Græci faciunt. A berit circulus: nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit, & incomposita: non displicet Aquilæ. Pedes habebit, & iuncturæ: non displicet Quintiliano. Non aget: non est enim dialoqus. Aget: est affinis dialoquo. Cōmuniter dicitis, inquit alius, quæ communia: noue, quæ noua: cum stylo res igitur congruit. Imò autem cōmuniter noua dicitis, noue cōmunia: nempe quoniam memor sum præcepti ueteris τὰ μὲν κοινὰ καὶ νῦν, τὰ δὲ καὶ νῦν καὶ κοινὰ. Ad hunc igitur modū posse usquequaque spero tergiuersari. Sed tamen ipsi uiderint. Tibi uerò mi Petre suauiissime, certò satisfaciam uel in epistolis, si bonæ fuerint: uel in obsequio, si non bonæ. Vale.

ANG. POLITIANVS PETRO MEDICI SVO S. D.

De ciuitatis Florentine origine.

Vm sæpe ex nobis audisses Florentiam, quæ tu in urbe principem locum, sicuti diu maiores tui merito tenes, aliam prorsus habuisse originem, quàm quæ ab hystoria nostræ scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, ut quicquid ea de re cōperit haberem, literis mandarem. Fore enim aiebas, ut mihi ciuitas omnis iure deberet, quod parentes ei suos demonstrassem: præsertim qui tales extitissent, ut si sumendi ex quacuncque hystoria fuissent, præstantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum ut ciuitati gratum faciam, quæ me benignè semper, humaneque tractauit, tum ut tibi honesta postulanti, quo nihil mihi gratius in terris uiuunt, obtemperem: breuiter hac epistola complectar, quid in literarum monumentis de urbis huius autoribus inuenerim, tum de nomine ipso pauca subnectam. Quoniamque factis constat etiam Fæsulanos in partem ciuitatis fuisse acceptos, unde appellatas quoque crediderim Fæsulæ, exponam. Deduxere igitur Florentiam Coloniam Triumuirii, Caius Cæsar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam Pontifex Maximus. Coloni autem deducti Cæsariani milites, quibus assignata ducenta iugera per cardines, & decumanos. Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum scriptorē, qui Neruæ ætate floruit, in libro de Agrorum mensuris, quem tu librum domi habes Petre Medices uetustissimum. Ita, quod nulli unquam contigit, à tribus Imperatoribus, quorum unus omnium summus, alter etiam Pontifex Maximus, orta est Florentia. Ciues autē primi Florentini uiri illi fuerunt, quorum uirtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora restiterunt. Explorata origine, causam quoque nominis indagemus. Triplex Romæ urbi fuisse nomen proditur: unum hoc, quod diximus, peruulgatū: alterum, quod arcanū fuit, unde Amaryllida suam, quæ amorem proprie significat, in Bucolicon carmen Poeta detorsit: tertium sacrificijs debitum, de quo uocabulum Florentibus impositū, quod Anthufam Græcè Philadelphus interpretatur, homo doctus, à quo hæc accepimus. Hoc tu Latine uel Florentem uertas, uel aptius Florentiam fortasse, aut Florentiam. Scimus autem populi Romani Colonias quasi effigies paruas eius, & simulachra fuisse. Constat etiam Florentiam conditā ad Romæ imaginem, quod (ut alia præteream) nomen quoque adhuc Capitolij, & regionum quarundam testificatur. Idem autem fuisse Anthufæ uocabulum Constantiniani urbæ

Iulius Frontinus.

Romæ triplex nomen.

Anthufa.

tini urbi positū, quæ noua Roma diceretur, tam Philadelphus idem, quàm etiam doctissimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productum nomen, unde urbs quoque ipsa producta. Nam apud Plinium uel corrupta uoce Fluentinos legi, pro Florentinis: uel ita olim ueteres populos, qui profluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamē deinde in Florentinos condita urbe, deductaque Colonia cōmigrauerint, ut edictum quoque Desiderij Longobardorum Regis Fluentinos appellantis, ad utramuis redigi causam facile possit. Ptolemæus certè (ut quidam uetusti fatentur codicēs) Florentiam dixit. Idemque libro Hystoriæ naturalis quarto decimo Plinius, quanquam uulgatis codicibus, mendosissimus omnino sit locus. Meminit & Paulinus Ambrosij discipulus Florentie, qui nostro etiam Præsuli Zenobio locupletissimum sanctitatis testimonium perhibet. Indicat & Procopius quàm etiam tum ualida hæc urbs, & præpotens fuerit, quæ tentata sapius à Gotthis, expugnari non potuit. Vnum antiquitatis in ea uestigium pulcherrimum extat adhuc, templum hoc mirifica structura olim Martis, nunc Præcurforis titulum gerēs. Etenim Martem Romani originis autorem, Martem Cæsariani potissimum colebant milites, orbis terrarum uictores, Martem præcipuus uestræ urbis cōditor Augustus, ut cui Romæ quoque medio foro cognomen ut Vitori posuit templum. Quo minus mirandum Florentinā iuuentutem, quam uis patrio more abstineat armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiam inter milites exercitatuissimos, excellere. Nam de te, Petre, nihil hoc loco mihi dicendum, qui tot palmas nuper paucis diebus toties uictor abstuleris: ne forte nostra hæc epistola tui laudandi captasse occasionem cuiquam uidear. Fæsulæ restant, quas ab Atlante illo cœlifero conditas, & uetus fama fert, & homo, ut illis temporibus, doctissimus Ioannes Boccatus confirmat: quæ ne diutius tamē uacillet auctoritas, Hesioidum citare possum uetustissimam Poetam, qui Fæsulam fuisse unam, sed & primam Nympharum declarat; à quibus Hyadum, seu Latine Sicularum sydus exprimitur, quarum scilicet positum luna representat, quod adhuc insigne Fæsulanis est: nisi potius ob id lunam gestant, quod ultima erraticarum uerticem ipsum Atlantis cœlum fulcientis potissimum premit. Sed audi iam uersus Hesioidos, quos ex libro ipsius, cui titulus Astræa; partim grauis autor Theon, partim Zezes ille Grammaticus repetit in epistolarum suarum commentarijs, incompa-

Fluentini.

Zenobius Præsul Florentie.

Mars.

Fesula à quo condita.

Zezes.

Νύμφαι χερσὶ τοσὶν ὁμοίαι
 φασὶν ἂν ἢ δὲ Κορωνίς, εὐσεφάνος τε Κλέσσαι,
 φασὶν δ' ἰμερόσοσσι καὶ Εὐδῶργη πανύπεπλος.
 Νύμφαι ἂν ἢ ἄσδαι κελύσαι φῶν' ἀνθρώπων.

Vides ut Fæsulam nominat Hesioidus inter Hyadas potissimam, quod apud Eustathium quoque reperias, quamuis in eo mendosis codicibus Fesula sit. Sed & Ammonius Grammaticus Fæsulæ meminit, ut unius è Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuisse Atlantis filias, & easdē Bacchi nutrices, nullus credo paulò humanior ignorat. In ea uerò ciuitate fulminum claros interpretes ueterē Hetrusca disciplina fuisse, docet ita Silius: Affuit & sacris interpretis fulminis alis Fæsula. Cui quoniam semper ego nescio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non possum, totius etiam Italiæ salutem referri acceptā Fæsulanis oportere, uidelicet in quorum iugo Radagastius olim Gothorum rex immanissimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum uastantibus diuinitus conclusus, exceptus, trucidatusque fuerit. Hæc sunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Fæsulis intacta nostris annalibus, apud reconditos quidem, sed idoneos tamen autores inuenerim: quæ, nisi fallor,

Radagastius Gothorum rex.

Ang. Polit.

A 2 ciuibus

ciuis nostris, tibiq; gratissima esse debent. Ego certe nihil hoc maius homo studijs deditus literarum praestare uobis potui, qui me in ciuitatem alciueritis, quam ut labore, industriaq; mea parentes aliquando uestros, tam multis adhuc seculis ignoratos, celebres, illustresq; uiros agnosceretis. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Muse Pici
Mirandulae.

Vm Musas tenues meas, quibus dum per atatem licuit de amoribus meis iocatus sum, in libellos quinque digesserim, mitto ad te illorum primum, missurus & alios, si in hoc uno amicum experiar te, non assentatorem: ea enim lege ad te ueniunt, ut castigentur, ut uapulent, ut errorum poenas & ungue, & obeliscis luan. Adhibe igitur te illis aequum iudicem, non iniquum, hoc est, seuerum, non indulgentem. Nam quae maior iniquitas, quam amicum fallere de te sibi omnia promittentem? Non eod usq; ingenio delicato sum, ut amici hominis lituras fastidiam. Quin forte nec tu, nec quispiam crederet, quam haec mea mihi non satisfaciant, quam in his etiam, quae magis placent, metuam tamen ne sim, ut inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quaeso in re honesta, & liberali, amicissimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

Amor.

AE tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus committere tentes, quicq; adeo seuerè, & tetricè à me homine haud sanè rugosa frontis, tam bellos accipi pueros postules. Vnus (aiunt) Amor Pana deum palaestra prouocatum supplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, qui putas posses sed tamen hoc tu exigis: tu inquam Pice, cui denegari quicquam sit planè nefas. Quare aliquot exorauit ex ijs, ut se à nobis uexari paulum paterentur. Neq; ego iudicis (ita me semper ames) sed Momus personam indui, quem ferunt sandalium Veneris tandem culpasse, cum Venerem non posset. Confodit igitur uersiculos aliquos, non quod eos improbarem, sed quod tanquam equestris ordinis, cedere reliquis, ueluti senatoribus uidebantur, atq; patri eius. Plebeium nihil offendi, sed & in his non tam iudiciū tibi, quam uoluntatem defuisse certò scio, quando & Nasoni tuo decentior (ut aiunt) facies uidebatur, in qua neuus esset. Remitto ad te eos, atq; addo Stoicum comitem, quem utinam talione tantum referiant ipsi, ac non planè habeat ludibrio. Vt cunq; erit, habet senecio hic superciliosus ubi patientiam suam exerceat. Non erit iam quod clamer, *ὦ θεῦ θεῶν τὰς ἡβιστάρας*. Non Bithus & Bacchius melius compositi, Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuo facies. Vale.

IOANNES PICVS ANG: POLITIANO S. D.

Ec urbanus unquam, nec hilarius acceptos se amores mei praedicant, quam his proximis diebus apud te, & quod amice quidē confossi sunt, cum sibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen indulgentius id factū esse, quam oportebat: atq; in eo sunt, ut dubitent amore ipso in amores te caecutientē factum meos, ac

meos, ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alio qui grauissimo, in sua causa non satis confidant. Confidunt tamen, & iam sese uinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem, & publicum securè postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocofam, & risu dignam Catoniano, uix erat in limine, cum pandens sinus en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Graecè. En me, si ex uestris quisquā audax fuerit, paratum referre. Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepidè iocaretur? Abstinuimus profectò telis, & quod interminatus erat repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occaluerat, ut tam leues ictus non admitteret. Qua igitur ueneratione debuimus, senem excepimus: qui ut demum apud nos confedit, philosophari cepit de moribus, & id quidem Latine, non tam ob id, quod apud Latinos erat, nam & erant in eo confessu, qui Graeca nouerant, quam quod Latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. Sed nec operam perdidit, quando quidem non prius loqui desijt, quam nos ex peripateticis Stoicos fecerit, & apathiam illam omnes approbauerimus: ut iam uidere sit paulò antè delicatos homines, iam factos omnium tolerantissimos: qui lacessiri quidem possimus ab alijs, laedi à nobis tantū: qui fato reluctemur nunquam, & quae nostra non sunt, sic fieri demū uelimus, ut dii uolunt, & eos nec culpemus unquam, nec accusemus: nihil doleamus, nihil exoptulemus: seruire, uinci nesciamus: re, nō oratione philosophemur: & qui nouit sumus, nos ipsos ut aduersarios obseruemus: aliorum de nobis opinionē, atq; id genus alia, quae externa sunt, negligamus potius quam reiciamus: ad diē curemus, ut hospitium uiaiores: habeamus ea deniq; non habeamur: silentium amemus, ne quicquam euomatur non concoctū: & nobis alij raro, & nos alijs nunquā risum pariamus: & ut uno Epictetū totū uerbo complectar, & sustinere aduersa, & abstinere uoluptatibus abudè didicerimus. Vide quam sigillatim ad Epictetū tuum effinxerimus uitam nostrā: uide quam & citò, ne hac quoq; parte Stoici non essemus, qui nos admonitos uolūt, tandiū deficere hominem, quandiu non proficit. Id quod quanquam in ceteris admiratus sum, in me tamen uno uel maxime, qui cum semper in Lycio, uel Academia, nunquam in porticu sim uersatus, ita uictus sum oratione senis, ut in eius sententiam non pedibus modò, sed manibus quoque, & toto corpore discesserim. Vale.

ANG. POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE S. D.

Anti mihi sunt literae tuae mi Pice, ut nullo pacto credam posse me illis rescribendo satisfacere. Tanta rursus tua est humanitas, ut te boni consilium quicquid à nobis proficiscatur, existimem. Si uerba suppetent animo, laudare pro merito ingenium, literas, eloquentiam tuam conarer. Sed uereor ne laudes cogar tantas, ut Flaccus inquit, culpa deterere ingenij. Quare imitabor Timantem, quodq; exprimere penicillo nō possum, uelo contegam. Quod si mihi hortandus est, qui ipse omnibus exemplo sit, ita ego meum Picum, ut ille Mycenæus Teucrum hortabor *βῆμ' ὄτρως*. Tibi autem debere me multis nominibus intellego, quae singula enumerare non est consiliū, sed accessit meritis erga me tuis Manuelis nostri uiri docti elegans epistola, Hymettio illo, unde scilicet eam legi, melle, atq; omni nectare dulcior. Eū nos planè Glaucum reddidimus, *χαλκία χρυσίων* commutantes. Quis enim nescit quam illi *ἡμιχόρτοι τοῖς ἐλκυσιν ἀπικισμοῖ* degenerent citra mare? Sed tamē hoc ipso minus eius obelos metuimus, quod in Latio nati sumus. Sicut Latina cum scribimus perpe-

Ang. Polit.

A 3

ram, hoc

Risus Cato-
mannus.

Apathia.

Sustine, &
abstine.

ram, hoc nos tuemur; quod Græciffare putamur: atq; ut uespertiones, dum neq; mures, planè neq; aues sumus, utriusq; tamen nos probare tentamus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

Avdio te uersiculos amatorios, quos olim scripseras, combussisse; ueritum fortasse, ne uel tuo iam nomini, uel aliorū moribus officerent. Non enim puto, quoniam minus exierint aptè, sicuti Plato suos dicitur. Nam quantū repeto memoria, nihil illis terlius, dulcius, ornatius. Quos, quia uocabas amores tuos, placuit mihi nuper, uelut in amores ipsos abs te crematos, ita ludere Græcis uersibus.

πολλὰ κεν γοῦν θείεις, φλεχθεὶς δ' ὑπὸ τῆκος ἐρώτων,
οὐκ ἔτλην πῶς τὸ βῶ, πᾶν τε δὲ ἀφάλευθ' ὄπλα
τόσσα, βέλῃ, φάρε προεσ, κῆν νηύσας τὰ γε πᾶν τε
ἠέ γιν' ὁμῶ σῶρῶν λαμπρὰσι ληϊδίσις,
Σὺ δὲ δὲ αὐτὸς μάρεσσας, ἀμυδλυτὰ χερύθροια δῆσῶν
Ταῖς ἰδυρῶς, μέσῃ δὲ ἐμβάλε πνευκαίῃ,
Καὶ πνευ: φλέξε τὸ πῦρ. Τί δ' ἄφρονες αὐτῶν ὄρωτες
Τὸν τῆκος, μεσῶν ἔσσε ποτὶ δὲ πρῶμον.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO S. D.

Quod proximis literis tuis me tantopere laudaris, debeo tibi tantum, quantum ab eo absum, ut merito lauder. Id enim debetur cuiq; , quod gratis dat, nō quod persoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo, quod de me scribis, cum in me tale sit nihil: cum id mihi ipse nullo pacto deberes, id totum tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuolentiæ. De cætero si me examinaris, nihil inuenies nisi tenue, humile, angustum. Nouitij sumus, atq; tyrunculi, qui ex incitiæ tenebris pedem modò mouimus, promouimus ferè nihil. Benignè nobiscum agitur, si inter studiosorū ordines referamur. Habet docti nomen quiddā aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tam grandia nō conueniunt, cum eorum, quæ in literarum studijs sint præcipua, nihil non solum exploratum habeam, sed nec adhuc etiam nisi per transennam uiderim. Conabor quidem, id quod nunc ago, talis esse aliquando, qualem nūc me prædicās, & esse aut iudicās, aut certè uelles. Interea imitabor te Angele, qui te Græcis excusas, quod sis Latinus: Latinis, quod Græciffes. Simili & ego utar perfugio, ut poetis, rhetoribusq; me approbem, propterea quod philosophari dicar: philosophis, quod rhetoriffem, & musas colam. Quanquam mihi longè aliter accidit, atque tibi. Quippe ego dum geminis sellis (ut aiunt) sedere uolo, utraq; excludor, fitq; demum (ut dicā paucis) ut nec poeta, nec rhetor sim, neq; philosophus. Tu ita utrunq; imples, ut utrum magis, haud satis constet, qui & Græcam, & nostram Mineruam ita pulchrè amplectaris, quasi Cinnus utriusq; linguæ, ut quæ insititia sit, quæ genuina nō facile discerni possit. Nam ut de Latinis taceam (de his enim cui e primo loco cesseris) quis credat, ut de Hadriano ille, Romanum hominem tam Græcè loqui? Iurabat Emanuel noister, dum tuas legeret, non esse tam Atticæ Athenas ipsas. Is es mi Angele (faccssat adulation) cui ex nostris unus, aut al-

ter, ne

ter, ne dicam nemo, conferendus sit. Quod si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & literas quantum potes a situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum quod rem Latinam adiuuet, & illustret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum utilitatem. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Post discessum tuū Venetijs ad te scripsi nunquam, de te sæpe: nec scripsi modò sæpe, sed etiam locutus sum de te quoties incidebat: incidebat aut cum uolebam, uolebā semper. Omnino mihi multus in ore Politianus est, eritq; dum uiuero. Nam quantum ipse de te conceperim, cum primum te cognoui, quantum porrò de doctrina tua literæ sibi sperent & spondeant, facilius cogitare possum animo, quam dicere. Postulo autem à te quasi meo iure duo. Primum, uti uiuere diu studeas, non tibi, sed & tibi sanè, dum literis primum, & bonis artibus, quibus hercule succurrendum est ruinosis, & nutantibus, breuicq; casuris, nisi per solertissimos homines ope summa prospiciatur. Alterum uti aut tu me socium in hæc adhibeas, aut à me adhibitus æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maxime uoluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta studia. Nullus est tam magnus labor, nullum munus in literis tam fordidum, quod defugiā: quanquam omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta, non splendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

Tu uero Hermolæ ita mihi omnia, uel præsentiprius, uel deinde absentiprius præstitisti, ut (si officia duntaxat, non autem animum, atque uoluntatem remetiamur) ingratus proculdubio sim moriturus. Et quidem ea causa est, cur tibi nec agam gratias, nec egerim hæcenus, quod intellego non orationem modò nostram, sed planè facultatem omnem impari esse tuis erga me meritis. Nam quod mihi in tua epistola tantum tribuis, quantum ego nec agnosco, nec fateor, uel ob id certè mihi gratum est, quod amicus, quam uerius sentiens, magis fortasse nos diligit. Verba porrò quibus uelut me militem bonus imperator hortaris, ut rectis studijs utroque quasi cornu laborantibus succurram, eò minus mouerunt, quod sanè quam paucos tui similes uideo, quos duces sequar. Ut enim non dubitat Agamemnon, quin sit breui Troiam capturus, si decem dentur συμφορέλιμους Nestoris similes: ita si Hermolai mihi decem, sub quibus meream, facile sperem literas cum Græcas, tum Latinas, è barbaria media receptum iri. Te tamen & laudo, & admiror, qui adeò accisis rebus, atque afflictis spem tibi aliquam feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiam, uel ob id audentem extrema cupido est certa sequi. Vale.

A 4 ANG,

ANG. POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

Quod ad te iandiu nihil Hermolae dederim literarum, non tam melis uelim, quam tuis occupationibus adscribas. Occupationes autem non minus equidem studia ipsa literarum, & sapientiae, quibus usquequaque inuigilas, quam istos accipio discursus obeunda legationis, & rei gerendae publicae. Quid igitur uel ineptius, uel inhumanius, quam aut Musarum sacris operanti obstrepere, aut agenti rem seriam trichas ueluti inuestigatibus obijcere? Neque uero causa fuit cur timuerim, ne (quod est apud Aristotelem tuum) nostram quoque amicitiam silentium dirimeret. Non enim sic in amore mutuo langueretur, ubi neuter cessat honorifice de altero & loqui, & scribere. Caue enim putēs Hermolae, non diem dixerim, sed horam penē ullam praeterire, in qua non ego de ingenio, de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studiis denique tuis propē declamitē. Testis Medices Laurentius meus, testis hic item Mirandula Picus, heroes (arbitror) duo, non uiri, quos aut auditores habeo laudum tuarum attentissimos, aut beneuolentissimos praedicatores. Iam apud eruditam iuuentutem, & familiarium cohortem, tantum de te loquendo profecimus, ut unus utique habere, non solum doctissimus, sed & humanissimus, & prudentissimus. Porro autem ut epistolas, ut orationes omiserim, in quibus de te semper a nobis illustris mentio facta, uel haec ipsa, quae mox edentur, Miscellanea nostra, cum quidam (ut Horatius inquit) dignus uindice nodus incidisset, te scilicet unā cum Laurentio, Picoque iudicem sibi contra rudem incitiam nuncupauerunt. Neque uero tu quoque otiosus, aut occasionibus imparatus in me semper etiā ultra fortasse quam patior ornando, extollendoque, sic ut temet pulcherrimē, ab hoc epistolarum silentio, crebris de me sermonibus redemeris. Non igitur amicitiam nostram blandimentis istis & assentationibus indecoris, & ineptis, atque optimis cuique maxime suspectis, addo etiam uulgaribus, fouemus. Non tamen ullo loco, uel studio defumus alter alteri uel officio. Speciosa ista & popularia beneuolentiae ostentamenta, quasi que fucum, & praestigias, neque tu arbitror desideras, & ego abominor. *Adagium.* Vino, aiunt, uendibili suspensa hedera nil opus. Et nos ergo faciem, strepitumque omnem (sic doctos decet) aspernemur, atque amicitiae (quod dicitur) personam detrahimus. *Franciscus Gaddius.* Ceterum, ut eō tandem deueniam, qua gratia tibi hanc epistolam scribere institueram, cum Franciscus Gaddius Florentinus, qui paulo ante legatus isthuc agebat, uir utriusque nostrum coniunctissimus, forte (ut fit) in sermone apud Laurentium Medicem nuper iniecit desiderare te uolumen, si quod hic emendatum Dioscoridis haberemus, statim nobis Laurentius (ut est homo tui studiosissimus) pro more autoritateque mandauit, ut eam rem quam primum quam diligentissime curaremus. En tibi igitur librum mi Barbare, satis emendatum (ni fallor) certo ueterem. Tu cum fueris usus, ad me remittes, non tam (quae tua est diligentia) incolumem, quam doctissima ista notatum manu, quod pretium uolumini aliquod ex te, atque autoritas accedat. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Innocentius & simplices locutiones.

Si furdis etiam, brutisque rebus amicitiae & inimicitiae suae non aliunde quam a caelo constant, quod & affectus caecos, & quae Graeci ἀνατιολόγηται uocant, referimus accepta, quid ni sentiat hac uim & homo? quam quam interest, quod stolidi illa, & muta semper inter se pro natura quaeque sua dissident, aut concordant unius caeli merito, sed hominem homini

mini plerumque mores, & iudicia conciliant, nec minore glutino, quam isthaec syderum desluuia ferruminant: huiusque generis est amor, qui nos inuicem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum si nec spacio temporis excutitur, nec locorum intercapedine conuellitur, nec officiorum silentio polluitur, nec alia quauis negligentia rubigine decoloratur. Certa opinione uirtutis, & doctrinae tuae natus, eadem opinione conseruatur, alitur, augetur: te uolente, nolenteque perennat. Tandiu Hercule futurus, non dico me quandiu ames, sed quandiu amare cogas, & iste ingenii, & eruditionis tuae fulgor obuerfetur oculis. Tunc amare potero de sinere, cum tu rem Latinam deserere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio nostro tam multas ago, ut quas Laurentio meo agam homini clarissimo, humanissimo, doctissimo non habeam, habeam quas non ago: atque utinam quandoque possim referre. Multis nos magnus ille uir in dies & studiis accumulatur, & officijs adobruit. Ego contra diu, noctuque retracto, ac recogito, non quemadmodum rationem cum eo parem faciam (quis enim posset hoc, nisi alter Hercules, aut certe alter Laurentius?) sed quemadmodum plane intelligat, me apud eum eo loco esse cupere, quo qui magnitudinem aetatis alieni & professione nominis, & magna fidei compensatione redimunt. Vale.

ANG. POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

H explicare non possem literis Hermolae, quanta mihi laetitia prandenti nuper secum Laurentius Medices te Patriarcham factum esse Aquileiensem nuntiauerit. Ego uero tanto sum ex ea re gaudio, tantaque uoluptate peresus, ut in ipso quoque discubitu (quid enim manifesta negē?) gesserim, exilerim, laetum, felicemque nuntium, uix ipse me capiens proclamauerim. Et nunc gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor seculo Hermolae: Tibi, quod hoc etiam tuarum uirtutum praemium dixerim, an testimonium, publice acceperis. Nam quamuis antea quoque multis, magnificisque fueris ornamentis affectus, tamen hoc unum procul excellit atque eminet, non modo quia maius, aut quia genere diuersum, sed quod per eum quasi gradum breui putaris altius ascensus. Doctus uero, quod is uir ad maximas prouehere dignitates, cui semper hoc hominum genus, atque haec secta uitae plurimum placuit. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregijs honoribus perfunctus, & fastigium disciplinarum propē omnium tenes, & professores, ac studiosos artium bonarum (quamuis humili fortuna plerique sumus) ita complecteris, & amas, ut aequē cunctis tuae quasi maiestatis fasces, ac uexilla submittas. Seculo autem, quod in ligno aliquod habet, quo iam stare audacter aduersus & uerustatem possit, & posteritatem: scilicet quia ueluti recuperasse nunc oculos caeca prius fortuna uideri potest, dum cumulare honoribus eum gestit, in quo uirtutum penē omnium quasi quidam concentus exauditur. Tu igitur etsi uirtute ipsa clarior es, atque (ut puto) laetior, quam uirtutis praemio, debes tamen hanc & temporibus, & literis diligentiam, ne fortunae desis, nec uota nostra destituas, sed incumbas, in fidesque fauori quantum potes, non quidem ambitu infami, qui philosophum dedecet, sed his potius artibus, quae te charum bonis, admirabilem propē uniuersis reddiderunt. Equidem, quod ad me attinet, quando aliter suffragari non licet, illud usquequaque praestabo, nequam occasionem uel tui celebrandi nominis, uel conciliandae tibi, colligendaeque beneuolentiae praetermittam. Vale.

HERMO-

HERMOLAUS BARBARVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

QVod ex secundis rebus meis latitiam incredibilem conceperis, neq[ue] nouam rem fecisti, nec mihi non prauisam, imaginatione[m] p[re]sumptam. Noui quanta propensione, atq[ue] adeo inductione animi prouinciam duram, & inexplicabile[m] susceperis ornandi, & tollendi nominis mei: quam constans, pertinax, & addictus in eo fueris: quam rem tuam uidearis agere, cum me agis. Itaq[ue] nihil sum miratus, quod rationibus tuis consultum puta ueris, cum meis est prouisum. Habeo tibi, & semper habebō gratias, non solum ut amico, & beneuolo, sed ut Politiano, id est, ut homini doctissimo. Plus enim est à Politiano, quam ab amico laudari. Testimonium, & iudicium amici fallitur, Politiani etiā amantis non fallit. Laurentio nō minus principi tuo, quam meo in dies plura, & maiora debeo. Testis est ipse. In magno ueris periculo, ne in tanto meritorum eius erga me cumulo, & ingratus, & barbarus esse uidear. Vale.

POMPONIVS LAETVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

SErius quam opinabarīs ab amicissimo fieri, distuli ad te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit nescio quis, qui se intra paucos dies daturū Quintile[m] & Sextilē mihi pollicitus est: remq[ue] is longius opinione mea traxit. Ipse tandē ut creditori, qui uel precipuus es iussit facerem, quæ apud me erant, diligentissimē exscripsi. à Venusia Apulorum adlata sunt marmorea in tabula: obscuro loco ibi latebant. fragmenta aliarū tabularū, ubi annus integer erat coniungi nequuerunt, quod multa deerant, illinc translata Ariani: summa cura, quæ superest tabula, seruatur. Mitto & quædam monumenta rerum eodem in loco reperta, & placitura tibi (ut existimo) amatori ueritatis. Romæ ferē idem, sed multo ante, uerū sine caret: si habere cupis, rescribe: quanquam quid hoc dixerim: cum facile intelligam te plurimum id quærere: sed uidebatur optabilius, si poposceris. Scias omnia, quæ apud me sunt, tua esse. Duo à te sum petiturus, alterum studio, alterum autoritate conficies. Illud est apud Valerium Flaccū in quinto libro, cum loquitur de Chalybibus populis, apud quos ferrum repertum est: quid sibi uelit, indigena. Quod sequitur corruptū est: & statim duo carmina, quæ sequuntur fabulam habent mihi incognitam. Fortē Apollonius aliquid de ea re scribit. Tuum limatissimum iudicium expecto, quod, mea sententia, quicūq[ue] profitemur literas, ueneremur necesse est. Sed de ingenio scio quid scripturus sum. Illud alterum erat, ut unicis literarum fautoribus Laurentio, ac filio me cōmendes. Ab Laurentio tua opera obsecro, impetres literas non uulgares, siue ad Ioannem Tornabonum, siue ad oratorem Florentinorum, in commendationem Fabritij contubernalis mei, qui, ut prædicat, notissimus est Laurentio, aliasq[ue] Florentiæ negotia Reguli Fauentini egit. In præsentia cum sit expedieturus quædam honestissima in Curia Romana, autoritatem Laurentij (quæ plurima est) uehementer accedere cupit. Effice tu homo non minus, literatissimus, quam integerrimus, ut uoto fruarur. Bene ualeas. Romæ, decimosexto Calendæ Aprilis. M. CCCCLXXXVIII.

ANG. POLITIANVS POMPONIO LAETO S. D.

QVas à te nuper accepi literas, ita gratas habui mi Pomponi, ut me ab ijs putem immortalitate donatū. Sed & femestre Calendarium mirē fuit gratum, & quam ais tabulam bello Marsico factam: quæ si eadem est quam Romæ obiter legerim, uereor ut satis ex fide sit exscripta. Si quidem

quidem Aemilius nō Aemilius erat in saxo. Quam eandem diphthongum etiam super ipsa Panthei testudine adnotaueram. Quod uerō etiam (si dijs placet) de obscuris poetarum me consulis, homo omnis literaturæ consultissimus, atq[ue] id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex uero debetur: intelligo quam tibi debeam, quam mihi faueas, quantum oneri sustineam. Dicam tamen quod sentio, tibiq[ue] si non rem ipsam, studium certē meum, uoluntatemq[ue] probabo. Versiculi ipsi, quos uerē mendosos putas, hi sunt uidelicet:

Indigena æterni rupem Iouis. hinc tibi Mauors
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta legat, partuq[ue] uirum fouet ipsa soluto.
Hos equidem ita legendos arbitror:
Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tiberenūm
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta ligat, partuq[ue] uirum fouet ipsa soluto.

Locus Valerij Flacci lib. 5.

Ut sit sensus: post Chalybas promontorium Genetæi Iouis, dant post terga, hoc est præternauigant. Tum uirides lacus Tiberenorum: uirides, scilicet, quoniā p[er]core abundant, atq[ue] ob id pascuis, quibus scilicet Tiberenis mos est, uti à parturientibus, iamq[ue] etiam partu liberatis uxoribus, uiri in lecto mitrati collocentur, & ipsi uice puerperarum foueantur, curenturq[ue]: quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro secundo sunt hi uersus.

Tiberenorum mos.

Τοὺς δὲ μετ' αὐτῆ ἐπειτα Γρηγορίας Διὸς ἄκρῳ
Γνάμψαντες, σὸ βέροντο παρὲς Τιβερῶν ἰδὲ γαῖαν.
Ἐν ἧ' ἐπέῳ ἄρκε τέκοντο ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναικῶν,
Αὐτοὶ μὲν σφάραξιν φῆι λεχέεσσι πρὸσόντες,
Κράατα δὴ σπῆλαινοὶ τὰ δὲ ἀνομομάσιν ἐδοδῆ
Ἀνδράσ, ἠδὲ λοετρὰ λεχῶν ἅ ποισι πένοντο.

Addunt interpretes Apollonij, scriptum id etiam à Nymphodoro in Tifinomis, tum Genetæū promontorium à Genete fluuio uocatū, in quo templum sit hospitialis Iouis, quem Xenion appellant. Idem eodem libro sic scribit Apollonius:

Genetæum promontorium, Iupiter ξένιον.

Ἄγχι δὲ ναετᾶσσι πολὺ ῥῆλιες Τιβερῶν
Ζῶνός ἐστι γῆνοιο Γρηγορίῳ ὑπὲρ ἄκρῳ.

Quo loco πολὺ ῥῆλιες ab agnorum copia dicti. Vnde uirides lacus eruditē dixit Valerius, ob pascua, ut arbitror. De Tiberenis etiam Orpheus in Argonauticis post Chalybas meminit statim: & eisdem Strabo libro XII. Tibarnos appellat. Quod autem de Eribote quaesieras: fuit is filius Teleontis, de quo sic idem scribit Apollonius libro primo.

Tibarni, Strobini, Eribotes.

Ἐπιτό δ' Εὐρυτίων τε καὶ ἀλλείας Ἐριβώτης
Υἱὸς δ' μὲν τελέοντος, ὃ δ' ἴσ' Ἀκτορίδαο.
Ἦτοι δ' μὲν τελέοντος εὐκλειῆς Ἐριβώτης,
ἴσ' δ' Εὐρυτίων, σὺ καὶ τρίτος ἦν οἴλιος.

Literas contubernali tuo commendatitias ad Oratorem Florentinum, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui si mihi quasi uni è minoribus literatis, nihil non indulget, cur quicquam tibi literarum principi deneget? Vale, & si quid te dignum ex antiquitate habes, participa quaeso nobis, tui cupidissimis. Et Valinio dic salutem meis uerbis. Florentiæ, IIII. Calend. Martij. M. CCCCLXXXVIII.

POMPO-

POMPONIVS LAETVS ANG. POLITIANO S. D.

Nam tempus appetit eruditissime, & candidissime Italorū, ut Lucretij libros remittas, ut uir integer fidē soluas. Dabis ferendos ad urbem Petreio, homini fidei summæ, qui celebritatē tui nominis cum cæteris nostri ordinis amat, colit, ueneratur. Nam quisquis est, qui de se bene sentit, gratulari plurimū debet seculo nostro, cum tales habeat uiros, quales maiores nostri in summa gloria habuisse duxissent. Data opera Florentiā se confert, ut te sapius uisat, & ut totus ex lima tua pendeat: utinam & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenij cogito, non possum non admirari, cur nostri gratulatim & sturnatim (ut ita loquar) ad te non aduolent. Legi opus tuum, in quo apertissime doctrina quadā singulari ueteres ab inferis reuocasse uideris. Sed parcius in præsentia, prædicatione mea non indiges, satis enim tuo labore clarus es. Verū quoties de aliquo sublimi interpretatio est, unus Politianus occurrit. Ego quid de perspicacissimo ingenio tuo sentiam, una epistola, & longa quidem, explicui, quamquam in ea re quid longum esse potest: Credo distulisti carmina Lucretij remittere, propter uariarum disciplinarum occupationē. Obsecro, atque obtestor, effice ut ad suum Quirinum redeant. Habeo quadā uetustissima monumenta, quæ cum uideris obstupescas, admiraberisque, quod nuper effossa, erutaque, & inuēta, in illa tua obseruatione reperiantur. Quia de re diuinitatē quandam in te esse intellego, ut uerē animus tuus sit de cælo sumptus ignis. Dij te seruent. Cōmenda me Medicibus, patri & liberis literarum patronis. Deinde plurima salute Demetriū imperitias. Vale. Romæ, ante v. Calendas Iunij.

ANG. POLITIANVS POMPONIO SVO S. D.

Nucreium Petreio dedi, quæ tibi iam redderet. Vah, tam sero, inquis. Fateor: sed non plus negligentia mea, quam tuæ humanitatis fiducia, diuina ex alijs in quibus opera ponatur, occurrunt, dilatus hic in quadriennium liber est, qui uel triduo poterat absolui. Cæterum ego Pomponij mei memor, qui quidem nescit offendere, a Politiano præsertim, pretuli auctor officio commodum. Petreio nondum frui licuit, ut optabam, probō, & antiquis moribus homine. Iam tum peregrinaberam, cum ille Florentiam, statimque peregrinationem meam rusticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, ut in urbem reuenterimus, inrupta (quod aiunt) copula sarciet. Quas in me laudes confers, quamquam agnoscere salua fronte non ausim, tamen ob id gratissimas habui, quoniam cum nec irrisio in istos mores, nec adulatio cadat, necesse est laudatio hæc aut ex amore in me nimio, aut ex uero proficiatur: quorum cum sit utrumque mihi gloriosum, alterum diu in uotis, alterum etiam supra uota est. Monumenta illa, quæ narras antiquitatis, iam iam tractare, complecti, adorare gestio: per fortunas imperti, si quid habes, quod excellat. Medicibus nostri unice tibi fauent. Demetrius autem salutem sibi a te dictam totidem uerbis remuneratur. Vale. In Fæfulano sexto Idus Augusti. M. CCCCXCI.

BAPTISTA GVARINVS IOANNI PICO MIRANDVLAE S. D.

Nondum concedo secundum te litem dari oportere: nam facile possum tuas istas captiones in te *ἀντιστάσειν*. Si tibi præceptor sum, cur mihi non obsequeris? Si non sum, cur me præceptorem appellas? Neque ideo nomen hoc recuso, quod te discipulum spernā, quem mihi præceptorem assero, sed quod tuam doctrinam & ueneror, & prædico, in qua te neque unguum meorum nota, neque transfuersi calami signo, neque miniata cerula, neque obelisco denique, aut asterisco, tantū promouisse n. mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam uindiciarum

uindiciarum genus (ut uideo) incidimus, dum tu mihi eam possessionem asserere contendis, qua ego cedere conor. Quæ unquam Rhetorum causa huius generis actorem, aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquā in hac pugna tibi herbā porrigam, nisi prius bona cū gratia composuerimus (ut quando aliter non succumbis) uterque nostrum alteri præceptor pariter, & discipulus iudicetur. Sed omillis iocis feria agamus: & Heptaplus tua, & tuipse tibi meritō placere potes, cum omnia doctorum hominum puncta ita sis affecutus, ut ne in tabellā quidē latebra liuor uilus appareat. Idem in reliquis scriptis facilius tibi datum iri sperandum est, cum uisus etiam accesserit, qui solet in scribendo magister haberi optimus. Quod ad me attinet, gaudeo uehementer laudato uiro, & ab omnibus, ac ubique laudando Laurentio me in ore esse, addito præsertim Politiani calculo: cuius ego copiosam, & arcanam multiplicis disciplinæ lectionē ita complector, ut admirer, ita admiror, ut cōmendare non desinam. Quo sit ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni, triumphū instar existimem. Quod librorum meorum indicem petis, id mihi & laboriosum est, & inutile. Satis erit, si pro tempore postulatis meis inseruiēs. Nūc Martianum Capellam, & Senecæ quaestiones naturales opto, si modo emaculati sint codices: Nam qui apud nos sunt, opera Sibyllæ indigent. Eos si impressos emere possim, gratius mihi erit: sin minus, non longo postliminio tui ad te redibunt. Vale specimen bonarum disciplinarum, meque amare perge. Ferrarię, Non. Decemb. M. CCCCCLXXXIX.

ANG. POLITIANVS BAPTISTAE GVARINO SVO S. P.

N Stendit epistolā mihi nuper ad se tuam Ioannes Picus Mirandula, princeps omni laude cumulatus: in ea cum tu mihi multum tribueres ex recenti Miscellaneorū foetura, tum uerō seorsum in scheda syllabas notasti aliquas, in quibus meam non nihil diligentiam requirebas. Sed hoc posterius tamen ita cunctanter, ita suspiciose fecisti, quasi denique metuisset, ne melius grauius putarem, sicubi abs te non doctissimo solum uiro, sed optimo quoque redarguerer. Ego igitur quamquam dissimulare non possum, laudationem mihi tuam fuisse pro eo ac debuit omnino gratissimā, tamen ut eam quoque plausibilis exciperem, causa fuit in primis, quod abunde fidem blanditijs illis tuis comes addita libertas, ne dixerim castigatio faciebat. Etenim non ego audivi resellam, quam reselli me patiar, & opinionum fallacijs, quasi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipse caream, quam cæteros liberem. Tuum uerō mihi omnino, quasi pro lapide Lydio, iudicium debet esse. Nam ut illo purum dinoscitur aurum ab adulterino, sic apud me de tua facile sententia uerum uidetur posse, falsumque discerni. Nec est in quo tam bene de proprijs mihi studijs spondeam, quam quod ita disputare soleo de ambiguis, ut plus inuento uero gaudeam, quam uictoria. Quamquam autem abs te tanta auctoritatis homine prouocatio non est, tamē pro tua singulari humanitate quaeso benignē audias quid ad ista respondeam. Negas probare te quod imolare prima breui, quod item matutinus prioribus correptis syllabis enuntiauerim. Ego uerō tamen rudis in primis, non adeo tamen obtusum pectoris, in uersibus maxime faciundis, ut spatia ista, morasque non sentiam. Verum cum mihi de Græco penē ad uerbum forent antiquissima interpretanda carmina, fateor affectui equidem, ut in uerbis obsoletam uetustatem, sic in mensura ipsa, & numero gratam quandā, ut speraui, nouitatem. Nec autem putabam fore, ut cum Vergilius, acerrimi uir iudicij, uersus aliquoties Homeri uatis exemplo caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiā, præsertim Græca uertenti concederet. Quocirca uersiculos feci de industria prominuli quasi uentris,

Ang. Polit.

B

qui

Vfus in scribendo magister.

Lapis Lydius.

qui medijs pedem quaterna tempora superantem caperent, ex argumento *πρόσκλησις* appellatos. Qualis apud Homerum puta sit ille: *πρόσκλησις* *πρόσκλησις* *πρόσκλησις* *πρόσκλησις*. Sed quoniam quod ego studio nouitatis quaesieram syllabarum scilicet ignorantia plerique tribuebant, mandavi statim, quibus maxime potui, amicis, ad quos ulla modo exemplaria peruenissent, ut uersiculos eos uelut in quadram redigerent, ad hoc exemplum: Luce feri, nam lux superis gratissima diuis. Et item: O puera, emicuit rubor haud mora, matutina Quem rosa, etc. Cuius enim stultitia, uel cuius potius improbitatis fuisse agere diutius, etiam bona fabula, quam continuo populus exhiberet? Itaque magnopere a te peto, cures mihi primo quoque tempore, non ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu locum sic utrunque in omnibus quotquot isthic erunt exemplaribus emendandum. Nam ut tibi potestas uenialium quoque fiat, ipsi continuo per literas cauebimus. Iam uero, quod liquentibus prima correpta dici uix permittis, equidem in eo Vergiliū sequerbar, cuius illa certe sunt notissima: Principio coelum, ac terras, camposque liquentes. & Ignemque, horribilemque feram, fluuiumque liquentem. Nec me fallunt autem, liquentia mella, sic apud eundem posita, ut quantum scilicet in tempore, tantum sit in intellectu discriminis. Sed & orichalcum breui secunda dictum reprehendis, quae tamen syllaba diphthongo notatur. Ad haec illo ipso quem tum locū interpretabar, *ὁ δὲ ἐξ ὀρέχχαλκου* dixerat Callimachus, unus mihi tum quidem praeter ceteris sequendus, quamquam aliis quoque grauissimus autor. Nam quod Statius aliter usurpat iure suo, uidelicet una diphthongum litera defraudat: quod & in Pleiadum uocabulo non reformidat. Postremo quaeris idem, ut cur & Boetia scribam: sed enim quaerere ego quoque uicissim poteram, cur tu Boetia potius, nullo scilicet in has uocales Graecorum transitu, quem modo uel praepcepta tradiderint, uel rationes persuaferint, uel autoritas comprobauerit: nisi forte uulgi imperitum respicimus, nullo prorsus habendum numero apud eruditos, quorum te principem semper existimauimus. Adde, quod hanc nostram uocis istius scripturam, sicut e Graeco primum demigravit, intemerata seruauit exemplaria quaecumque adhuc incorruptae uetustatis indole censentur. Haec igitur habui nunc quidem, quae pro mea causa dicerem. Verum quando tu unus omnium aetatis nostrae professorum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed ad Pyrrhonios planè deficio: nec esse prorsus aut affirmò posthac, aut nego quicquam, sicuti nobis uel a sensibus ipsis, uel ab animo denique representatur. Cupio tamen & de ceteris quid sentias audire, tanto maiore tibi habiturus quotidie gratiam, quanto ab erroribus me uel sapius, uel liberius, uel postremo etiam seuerius uindicaueris. Vale.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Audeo mirifice, interprete Pico nostro Palladio magis quam Martio, datam esse nobis occasumculam, ut de communibus studijs aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore spero, ut amor in doctrinam tuam meus, amicitiam inter nos conseruet. Quod autem ita eunictanter, & metriculose ad Picum ipsum nonnulla de aureolo Miscellaneorum tuorum libro scripsi, id ne utquam mirari debes: ita sunt horum temporum mores, ut si quis liberius quid proferat, bellicum cecinisse uideatur. In me, Angele mi suauissime, ut nullus est loliginis succus, ita est candida, & sine labe simplicitas. Doctos omnes amo, coloque, & nouos nescio quomodo magis etiam, quam ueteres admiror. Quippe cum hoc tempore & librorum iactura, & morum aliquorum ignorantia, & multa

tarum rerum desuetudo anxiam, laboriosamque pariat emergendi difficultatem: quare ignoscas mihi, si ex alijs animum spectari tuum. Quia tamen te maxime diligebam, ut hominem eruditissimum, cupiebamque sine exceptione ab omnibus posse laudari, ideo quae sentiebam a liuidulis fortasse notatum iri, ea tibi clandestina aliqua uia nota fieri desideravi. Delectatus sum uehementer tua ista probitate, qua neque tulisti aegre te commoneri, & rogasti, ut de ceteris idem facerem: quia eis te gratiam habere profitearis, qui ab erroribus te uindicauerint. Non ego tantum mihi arrogo, ut quod tu ignoraueris, ego id me scire credam. Sed scribentibus omnibus id uis uenire solet, ut in scriptis suis (dum noua sunt) relegedis, uel obaudiant, uel conuieant, ut taceam opiniones nonnullas, quarum inuentionibus applaudunt. Quod ni ita esset, non in praepceptis haberemus: Nonumque prematur in annum. Si quid autem a me bene dictum uideatur, Terentianum illud, non tamen assentatorie respondebo: Ridiculum, non enim cogitaras. Ceterum idem isthuc tute melius quanto inuenisses? Ut aliquando ad rem ueniam, dabo operam, ut qui residiui sunt apud mercatorem libri tui, non nisi ex tua sententia exeant. Ego sumptu meo habueram librum ipsum apud me hospitem: posteaquam tamen etiam gratis alterum fratrem in contubernio esse uoluisti, usus sum tua liberalitate, ut ego munificus esse possim, & ut tibi plus debeam. Leoniceno & Pictorio munus tuum tradam, cum abs te responsum acceperò. Magnificis Laurentio & Pico me comendes rogo. Vale. Ferraria, quarto Calendas Ianuarias, M. CCCC. LXXXIX.

ANG. POLITIANVS BAPTISTAE GVARINO SVO S.

Bene habet. Amicos undique Miscellanea nobis aut comparant, aut excitant. Undique epistolae ad nos, uel de nobis excellentium uirorum plenae studij, plenae laudum. Vel proximae duae abs te, quae ingenitae, bone deus, quam simplices, quam liberales, quantis postremo, & quibus asperae amoris notis: mitto enim quam elegantes, & doctae. Proprium uidelicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiam ipsa bonarum artium sunt incunabula. Quos igitur mihi tanta ista seu iudicia, seu studia uestra adiuuere aculeos, imò uero quos ad scribendum subdere stimulos debent? Iam facile contemno, quas & contempsi tamen semper, ineptias maleuolorum, & nugas uere dixerim abortiuas (prius enim penè emortuae quam editae) tuis mihi suffragantibus epistolis, etiam phoenice uiuacioribus. Ego uero alacer iam doctorum clamoribus, adiutus ad huius calcem curriculi propero. Quin (si modò tu non aspernaris) curabo extet ad posteros in reliquis meis scriptis perpetuum, non dixerim doctrinae tuae, quo quidem minus eges, sed certe beneuoli inter nos animi testimonium. Vale: Pictorium que nostrum, candidissimum hominem, saluere iube meis & Pici uerbis. Florentiae, quinto Idus Ianuar. M. CCCC. LXXXIX.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLITIANO S. D.

Nolim existimes maxima esse tuarum laudum praconia, quae ad te in epistolis perscribuntur. Multo enim maiora sunt, quae studiosi humanitatis in animis suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in coetu sunt, de te colloquuntur: uno ore omnes omnia bona dicunt, doctrinam tuam praedicant, extollunt, admirantur. Nemo est qui precio detreatur, quo minus Miscellanea domi habeat, unde discat. Haec sunt uera eruditionis testimonia, in quibus nulla est placendi adulandi ue suspicio. Quo magis miror dubitari a te, an cupiam scriptis tuis famam meam immortalè fieri, quasi cornea mihi sit fibra: non id ego quoque expetam: in quod fertur humanae naturae procliuitas. Illud tamen monuisse, aut saltem rogasse uelim, ut & moribus uiuentium, & laudationibus

Ang. Polit.

B 2 (non

(non enim adulationes appellauerim) quam minime in scribendo utaris. Nam præterquam quod ea res dignitati scribentis officit, multi sunt qui magis affectu onibus animi id scribendi genus, quam uero iudicio acceptum referant. Non tamen hoc dici putes: audio enim per sepe quæ de reliquis circumferantur, & tamen liberum tibi in hisce rebus examen relinquo, quem etiam plus uidere arbitror. Salutem tibi Piccorij nostri uerbis dico: tu uero magnificis Laurentio & Pico me commendabis. Vale. Ferr. XVI. Cal. Ian. M. CCCCXXC.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER SECVNDVS.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO BEROALDO SVO S. D.

LEGIT epistolam mihi nuper ad se tuam Pico hic Mirandula noster, planè flos illibatus ingeniorum, cuius in extrema clausula nostri quoque sic honorificam mentionem faciebas, ut in quodam ueluti litteratorum confessu, proximos uidelicet ab illo mihi gradus assignaueris. Hanc igitur ego tuam (si modò ita uocetur) sententiam, quamuis audire citra ruborem, gnarus incitiae meae, non poteram, tamen quod ab insigni quadam beneuolentia proficerebatur, ita gratanter accepi, ut uix tantum de fuerim uoluptatis habiturus, si mihi esse illa, quæ de me pronuntiabas, uera persuasisset. Nam quauis testimonio conscientia repugnet, lætor tamè alicui talem me uideri posse, qualem tua me fingit, hoc est, hominis eruditissimi, prædicatio. Quare statim dictaui hanc tibi epistolam, Beroalde, qua docerem quantopere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur, simulque darem fidem nulli me prorsus occasione defuturum, rerumque posthac, & temporum planè omnes articulos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam. Vale, Florentiæ, XVII. Calend. Febr. M. CCCCXXXIX.

PHILIPPVS BEROALDVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

ERLEGI oppidò quam libens literas illas, quas ad me nuperrimè dedisti, & quia tuæ sunt, & quia literatæ. Miscellanea tua doctissimum te esse testantur, epistolæ humanissimum. Turpe est uinci eruditione, humanitate uerò turpissimum. Inde fit, ut mihi non minutula labecula inspergatur, sed maxima labes, & ea quidem inelutibilis insigatur, cum abs te uincar in utroque. Assurgebat iam primum litteratio nostra tuæ politissimæ litteraturæ, neque id dissimulante, iam uerò & illa quoque, quæ in me alioqui non improbari solet humanitas, tuæ cedit humanitati, adeo ut tibi comparatus possim merito inhumanus iudicari. In aliena tibi epistola salutem transeunter adscripseram: tu (quæ tuæ dexteritas est) euestigio me per epistolam resalutasti, quæ sua planè politura Politianum ostentat artificem, totaque est officij beneuolentiæque referentissima. Cui ut breuiter respondeam: non opus est mi Politiane, ut mihi gratias agas, ob meum de singulari tua uirtute uel testimonium, uel iudicium. Etenim si nolo uideri mēdax, & uanus, id faciam, quod facio, necesse est. Præterea persuasissimum habe, me in primore fronte animum gestare, nec à labijs dissentire præcordia: concordat in me scriptio cum mente, lingua cum pectore, & de promptuario nostro syncera promun-

promuntur citra omnem fucatam simulationem. Eruditio tua illa interior atque politior, à nemine non paulo humaniore suspicatur, à me & suspicif & amatur. Hoc in præsentia fit, hoc idem fiet in posterum: Sum & ero tuarum laudum, si non idoneus, saltem beneuolus buccinator. Olim isthuc iecimus amicitiae inter nos mutuae fundamenta: quæ cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, superest ut eodem deinceps ferrumine immisso, ad fastigium extollantur. Quod ad amullim fiet, & libellam, si epistolæ inter nos ultro citroque discurrerint, si fuerit inter nos, si non quotidiana, saltem hebdomadica litterarum reciprocatio. Quæ in futuris amicitiae stabilendis laterculorum, aut calcis haud dubie uicem repræsentant. Patet factæ sunt amicitiarum fores, quarum me futurum subinde hospitem polliceor. Vale decus litterarum, & quod Pico Polyhistori meo nomine debes, eidem meo nomine resoluio. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

VNUS Miscellaneorum tuorum, quæ tuo nomine Baptista Guarinus nuper mihi tradidit, ingenti me uoluptate affectit. Nam etsi à politioris humanitatis studijs iam pridem feriatum sim, gaudeo tamen à doctissimis atque amicissimis hominibus mihi aliquando occasionem præstari ad ea studia redeundi, quæ me in adolescentia maximè delectarunt. Quamquam (ut uerum fatear) postquam opus id perlegi, uisus sum non in alienis agris cum dispendio, sed in proprio solo, magna cum utilitate uersari. Inueni in eo non modò quæ ad litteraturam, ac poetarum & oratorum cognitionem plurimum conferunt, sed & medicorum & philosophorum sententias doctè atque eleganter abs te explicatas, & in ueriores lucem educatas, quam in aliorum libris perlegantur. Quæ res non mediocrem mihi spem affert, fore ut aliquando philosophia uniuersa, quæ iam pridem apud barbaros barbara facta est, Angeli Politiani opera Latine loqui incipiat. Habuisti (ut scribis) à teneris annis præceptores præstantissimos, sub quibus & Platonice & Aristotelice disciplinam imbiberi potuisti: nunc uerò, ut ex tuis scriptis accepi, frueris consuetudine Pici nostri, principis nunquam satis laudati: cuius doctrinæ imitatione summum sapientiæ culmen, quemadmodum iam in oratoria ac poetica facultate eminentissimum obtines locum, breui attingere poteris. Nisi utriusque amarem, utriusque plurimum deberem, in uiderem felicitati uestræ, quibus in præclarissima Italiæ ciuitate, sub Laurentio Medice, ac Petro filio, eximij ætate nostra uirtutis, atque ingeniorum patronis, per summum otium ingenue philosophari contigit. Vtinam ego is essem, quem uos tertium socium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis. Si facultas daretur uobiscum uiuere, uobiscum emori uellem. Nam quid suauius, quid conducibilius esse in uita potest, quam cum amicissimis, iisdemque & integerrimis, & undecunque doctissimis, quales uos estis, uiuere? Sed erit (ut spero) ut reliquum iam ingrauescentis ætatis meæ uobiscum traducam, non modò propter consuetudinis suauitatem, sed etiam ut cōmentemur quo nam modo pereuntis doctrinæ, ac uitæ hominum potius, quos multorum incitiae *ἀιδὸς καὶ ἀρετῆς*, consulamus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dum Florentiæ essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni, atque unā cum ætate uirtutibus ac dignitate, ut audio, aucto, si tibi uideatur, me plurimum cōmendabis. Ex Ferraria,

v. Calend. Februarij.

Ang. Polit.

B 3

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS NICOLAO LEO-
NICENO SVO S. D.

Non tu munus accepisti, quinimò dedisti potius, ut qui dignum me ha-
bueris, cuius etiam nugas lecitares. Nisi magis iniuria sit hac, florales
agentem spectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus:
ar ego, si talem scribere epistolam qui feriat, potest, qualem tu misisti
nuper omnium elegantissimam, cenfeo esse mihi quoque quacumque occasione fe-
riandum. Sed ita est profecto, bonae istae artes, literae, philosophia: que uestrae non
prius tenentur singulae, quam simul omnes. Omneis uerò aetate nostra, tu, si non
solus, certè cum paucis, hoc est, cum uno aut altero ad summum tenes. Sed de re-
liquis alijs. Galeni uerò commentarios uidi nuper, quos tu planè Latinos fecisti.
Auguror, nec puto me fallit augurium, plurimum posteritati collaturos. Nam
seculo etiam huic nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetudine
sic penè quidam homines obrutuerunt, ut glandem adhuc defendant reperitis
frugibus. Similesque mihi Gryllo uidentur illi qui cum Vlysse disputat apud Pla-
tarchum, nec ullis adduci rationibus potest, ut è sua rursus in hominem redire ue-
lit, quem prius ex homine Circe mutauerat in suem. Gratulatio tua quòd philoso-
phia me totum dediderim, quantum mihi bonae spei addidit. Perseuerabimus igitur,
praesertim cum bene cesserit adhuc quod haecenus publice specimen dedi-
mus, non modò docendo, sed etiam disputando. Facit animos credo Picus hic no-
ster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in arena, certanti mihi, laboranti-
tamen unice fauet. Isque cum mihi tale quiddam forte, quale Glaucio illi Carystio pa-
ter acclamauit τὸ ἄν' ἐγὼ τὸν, terram mediūsfidius ipsam subijcere uidetur Antei
pedibus. Atque utinam tu quoque nobiscum uiueres eodem cōtubernio, crederem
fore, ut & Musae huc omnes (si modò ullae usquam sunt Musae) cum suis & nemo-
ribus & fontibus, ne dixerim cum sua modò supellecile, commigrarent, & indo-
ctorum barbarorumque phalanges, quae totum ferè orbem signis positis exultan-
tes tenent, facile te & Pico ducibus, fugarent. Laurentius Petrusque Medices, hoc
est, cum filio suauissimo pater humanissimus certatim te diligunt, occasionemque
sibi dari uolunt, qua beneuolentiae ipsorum aliquando erga te uberiorem fructum,
plenioremque percipias. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Quemadmodum non multum dolèter fero ab hominibus illaudatis ut-
tuperari, ita plurimum gaudeo à uiris nunquam satis laudatis cōmen-
dari. Nam etsi illi aut odio aut inuidiae liuore obcaecati omnibus detra-
hant, hi uerò plura quandoque amoris ac beneuolentiae tribuunt, quam
ueritati, non parum tamen interesse cenfeo, hoc ne an illo affectu quicquam aga-
tur. Quis enim Theristi maledicenti, ac nemini parcenti credat: Nestori uerò, à
cuius ore melle dulcior distillat oratio, non assentiat? Ego sanè, etsi nihil me esse
sciam, tuae tamen orationis persuasione ac lepore ductus, aliquod iam nomen ac
decus cenfeo possidere. Neque in animum inducere possum, quin tuum de me iu-
diciū nonnulli sint approbaturi. Si non illi, qui (ut in tua elegantissima epistola
scribis) iam obrutuerunt, & à glande nesciunt desuescere, saltem ij, quos recta
studia delectant, exigui sanè numero, sed bello uiuida uirtus. Horum armis atque
auxilijs fretus, barbarorum phalanges, atque eorum qui à nobis ad illos defecerunt,
impetus insolentiasque contempnam. Tu modò, mi Politiane, eum te mihi exhibe,
qui semper fuisti erga me, hoc est, mei honoris ac dignitatis acerrimum defen-
sor. Laurentium uerò ac Petrum Medices, hoc est, cum patre filium humanissi-
mum in

num in me dilectione certantes, quando quidem tu ille fuisti, qui mihi quodcumque
hoc regni, qui sceptrum, Iouemque tua apud illos autoritate ac gratia conciliasti, stu-
deas in eodem erga me amore conseruare. Vale.

ANG. POLITIANVS NICOLAO LEONICENO SVO S. D.

Dictata illa tua, Nicolae, quibus Auicenna refellis inscitiam, doces que
medicos iuniores quanta in caligine rerum uersentur, nescio plus ne
mihi uoluptatis an doloris attulerint. Nam & gauisus mirifice sum res
eas, quibus hominum uita salusque continetur, ab eo potissimum uiro
editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenij disciplinarum que merito
plurimum fecerim: & indolui rursus generis humani uicem, quòd in se grassari tam
diu impunè tristem hanc inscitiam patiatur, atque ab ijs interdum uitae spem pre-
cio emat, unde mors certissima proficiscatur. Quis enim nò uideat plus esse à me-
dico, quam à morbo periculo: siquidè & morbus alius pro alio curetur, & alia pro
alijs remedia afferantur? Quòd si te prisca illa, Nicolae, tulisset aetas, in qua pro
meritis praemia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruisses: nisi forte
maius esse credimus, unum aut alterum (quod Aesculapins fecit) à morte quam
omneis pariter homines (quod ipse facis) à mortis etiam periculo eripere. Qua-
re perge obsecro, qua instituiti uia, scilicet ut una opera & immortalē tibi glo-
riam parias, & omnibus uerè haecenus mortalibus agris uitam salutemque conci-
lies. Quòd autem Plinium quoque redarguis nostrum, quasi cisthon pro hedera
acceperit, in hoc ego, ut libere agam, & amice, longe à te dissentio. Nec autem ue-
rebor eius uiri patrociniū suscipere audacter, qui fuerit de uita & literis tam pra-
clare meritus, praesertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophum,
cui nihil ueritate ipsa debeat esse antiquius. De uestris enim illa sunt scholis, ami-
cus Socrates, amicio ueritas: & item, amici ambo, plus tamen habendum hono-
ris ueritati est. Plinius igitur, ut quidem tu ais, perinde atque Auicenna cisthon ab
hedera non distinguit, errore (si quidem ita sit) maximo, quando cisthos ab hede-
ra plurimum & figura & colore & uiribus differat. Addisque mirandum de Plinio
magis quam de Auicenna, quoniam Graecae linguae peritus discernere à cisso, hoc
est, ab hedera, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterum ab al-
tero non separet, quòd in libro Naturalis historiae decimosexto diuidat in marem
ac foeminam, floremque utriusque similem dicat esse rose syluestri. Tum idem lib. iiii
& xx cisthon quoque illam, sub qua nascitur hypocisthis, in marem diuidat & fo-
eminam, marique rosaceum, foeminae album tribuat florem. Postremò, quòd etiam ci-
sthi huius fecisse inter hederas mentionē se dicat. Quo circa sic uideris posse col-
ligere: cum Plinius libro iiii & xx mentionē se de cistho inter hederas fecisse
doceat, cuius tamen uocabulum nusquam superius inter hederas citetur, facilis
coniectura est, cisthon ab eo hederae nomine cōprehensam, praesertim qui sic he-
deram, quemadmodum & cisthon in marem foeminamque partiatur, & in hederis
florem describat cisthi. Iam quoniam quid tibi uideatur exposui, quid ego contra
opinè disseram. Nego usquam à Plinio inter hederas cisthi mentionem factam,
praeterque lib. iiii & xx ubi illam praclare distinxit ab hedera. Nam quod tibi su-
mis quasi Plinij testimonium, alibi eum de cistho inter hederas locutum, hoc ego
neutiquam cōcedo. Mihi enim, ubi hoc ait, in iiii & xx scilicet libro, differere de
cistho ad usque illam tantum clausulam uidetur, quae sic est apud ipsum: Sub his na-
scitur hypocisthis. Post id autem statim interpungitur, ac de integro sic uerba in-
cipiunt: Quam inter hederas diximus cissos erythranos, ab eisdem appellatur
similis hederae. Nec autem uereor (quae tua est in literis elegantia) quin figuram
B 4 agnoscas

Auicenna.

In medicos im-
peritos.

Aesculapins.

Plinius.

Veritas.

Plinij & Au-
cenne error
circa cisthon
& hederae.

Defendit Pli-
nium.

agnoscas, cuiusmodi apud Ouidiū est: Quam legis à rapta Briseide littera uenit. Et iterū: Quam nisi tū dederis, caritura est ipsa, salutem Mittit Amazonio Cresfa puella uiro. Quod si illud, quam, referre ad id malis, quod antegreditur, cogaris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quam ad cisthon referre, deq; hypocisthida tacet omnino superius, hoc est, libro decimosexto inter hederas, cum de erythrano tamen loquatur. Quid? quod nec cisthon alibi usquā nominat inter hederas, nec maris fœminæq; discrimen tam cisthi proprium, quam omnium planè arborum uirgultorumq; uidetur, quod nec idem Plinius dissimulat. Quid? quod flos quoq; diuersus perhibetur, in hedera quidem maris & fœminæ concolor, in cisthō autem planè discolor. Nam quod hederaceum syluestri rosa comparat, non tam colorem insinuari, quam lanuginē puto, qualis intra rosas est. Vnde etiam hederae florem *χρυσόδιν* Theophrastus appellauerit. Satis igitur (ut arbitror) apparet, nihil esse quod nos fateri cogat Plinium libro x v i. cisthon inter hederas retulisse, qui tamē idem libro iiii & xx sic hederae cisthon, quemadmodum & chamaecisthon adnexuit: nō quia cisthon hederae esse idem crediderit, sed quod eam Græci uicino (sic enim inquit) uocabulo appellent. Quare ne quenquam similitudo uocabuli falleret, sibi potissimum distinctiones adhibuit, ubi confusionis occasio nascebatur: nec eo contentus, etiam cisthi proprietates prorsus ab hedera diuersas adiecit. Nusquā enim hedera sic ante descripserat, ut aut maiorē thymo, aut ocymi folijs, aut postremo albo esse flore docuerit. Quamobrem quis iam dubitet secundum Plinium pronunciarī oportere, quem ne suspicio quidē ulla istius erroris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid ita tibi in mentem uenerit, ledon herbam, seu tu ladam maui, unde & ladanium uocetur, Latinam uocem arbitrari prorsus, quasi non & Dioscorides, & alij ueteres Græci passim ut patria, uernaculaq; utantur, tam Hercules quam & Ladano. Hæc habui, mi Nicolae, quæ tibi pro Plinio (uera ne an falsa nescio, sed mihi tamen uerisimilia) obijcerem. Quæ si tibi doctissimo homini probabuntur, labor equidem Latinum autorem non in eadem esse alea, qua barbari. Sin minus expecto iam quid ad hæc nostra qualiacunque respondeas. Etenim cum grauissima sit apud eruditissimum quemq; Plinij autoritas, aut non tentanda fuit, aut aliquanto fortius, quam certè adhuc fecisse uidearis, conuellenda. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Audeo plurimum, Angele uir doctissime, studium meum in refellenda incitia barbarorum, qui de medicina scripserunt, abs te nunquam satis laudato uiro probari. Non enim ego id de te sentio, quod forte pleriq; qui in ea hæresi sunt, hominem eloquentem non posse de alijs disciplinis iudicare: quasi earum peritia carere sit necessarium ei qui bonarum literarum, ac politioris humanitatis studijs fuerit imbutus. Noui ego tuum perspicacissimum ingenium, noui feruens iam inde à pueritia studium, non minus ad philosophiæ doctrinam, quam ad oratoriam atque poeticam capeffendā: in quibus omnibus tantum profecisti, ut tua te patria inclyta Florentia omnium liberalium artium utatur præceptore. Nec sanè mirandum te unum esse perpaucorum, qui ætate nostra eloquentiam cum sapientia iunxerunt, cum in eiusdem sapientiæ studio habeas ducem, ac comitem diuino uirum ingenio, Ioannem Picum Mirandulam nostrum, cum quo dies ac noctes in omni doctrinarum meditatione uersaris: ac præterea tibi omnia ad ingenuè philosophandum adiumenta suppeditet fauor ac gratia Laurentij Medicis, maximi hac tempestate studiorū patroni, qui

missis

missis, per uniuersum terrarū orbem nuncijs, in omni disciplinarū genere libros summa ope cōquirat, nulli sumptui parcat, quod tibi ac reliquis præclaris ingenijs bonarum artium studia æmulantibus, instrumenta abundantissima paret. Audiuī, te referente, uocem illam præclaram ex Laurentij ore prodijisse, optare tanta sibi abs te, ac Pico nostro ad libros emendos præstari incitamenta, ut tandē deficientibus sumptibus, totam suppellectilem oppignerare cogatur. Cum igitur omnia & animi & fortuna bona in te cumulatissima sint, nihil est quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pronunciantem, quempiam deinceps timere debeam, qui illorum patrocinium sit suscepturus. Quod autem, ut iurē à me barbaros reprehendi iudicasti, ita non approbas, quod Plinium de uita ac literis optimè meritū, intra eandem cum barbaris aleam posuerim: cuius tanta sit apud peritissimum quemque autoritas, ut aut eam tentare non debuerim, aut si omnino conuellendam duxerim, fortius id à me fieri, quam adhuc fecisse uidear, oportuerit: Si me forte hisce uerbis (ut qui mecum amice omnia potes) temeritatis atq; impudentiæ tacite accusas, qui tantæ existimationis uirum præclarum iam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratam. Fateris enim uera esse, quæ in scholis nostris lectitantur: amicus Plato, magis amica ueritas: sed cum ambo sint amici, piū esse ueritatē in honore præferre. Cum igitur ego ita sentirem, Plinium non minus quam ceteros in hedera descriptione, alterius plantæ, quæ apud Græcos *κισθός* appellatur, nominis uicinitate deceptum, quoniam hedera à Græcis *κισθός* dicatur, indicia non sine errore miscesse, nolui, quantum in me erat, pati ueritatem ipsam in obscuro iacere. Quod autem fortius atq; euidentius hunc à me errorem indicari oportuisse censes, scito non fuisse tunc animi mei propositum, Plinij autoritatem pessumdare. Nam cum illa dictabam, præcipua erat mihi contentio cum barbaris. Atq; ideo cum de hedera sermo haberetur, cuius naturam non satis Auicennæ cognitam fuisse probare contendebam, obiter, ac ueluti quodam in transcurso Plinium quoque in aliorum mentione nominauī. Quem tamē non dixi unā cum Auicenna ac reliquis errasse, sed uideri in eodem cum alijs errore uersari. Vide quam modestius de Plinio, quam de alijs tunc sim locutus, quos non uideri eodem errore deuiare, sed planè aberrasse asseueraui. Quod si is mihi animus tunc fuisset, aut nūc etiam esset, Plinij errata in lucem patefacere, potuissem & tunc, & nūc quoque possem integrum de eisdem implere uolumen. Pauca tamen ē multis hoc in loco censui aperienda, ut intelligas me non temerario iudicio, sed certissimis rationibus adductum, ut existimarem Plinium in hederae descriptione, quemadmodum in multis alijs ad medicinam pertinentibus, aberrasse. Illud uerò mihi primū tecum conueniat, tam apud Græcos, quam apud Latinos, atque etiam barbaros, Dioscoridem esse summum autorem, atque præcipuum, cui in herbarum ac fructuum descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse non minus hunc quam Theophrastum in hac parte secutus uidetur, ut qui utramque linguam, & Græcam & Latinam nouerit, sententias integras Dioscoridis, quasi uerbum ex uerbo, à Plinio translatas agnoscat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberalium artium, tum in medicinae præsertim disciplina præcipuus, in suo de simplicibus medicamentis libro, se à describendis herbarū imaginibus superfedisse fatetur, quoniā abunde in hoc studio fuerat à Dioscoride satisfactū. Nec Serapio Arabs herbas describere aggressus, alijs eas notis indicauit, q̄ Dioscorides: quauis & ipse, nō recte in omnibus imitando Dioscoridē, libros suos innumeris impleuit erroribus. Quos nisi sperare aliquando in lucem fore detegendos studio ac diligenti

Amicus Plato, magis amica ueritas.

Dioscorides.

Galenus.

Serapio.

inclyti

inicyti præfulis Hermolai Barbari, patriarchæ Aquileienſis, uiri omnium diſciplinarum peritiſſimi, libentius ſanè aliquando notarè, quàm hoſce Pliniſ in præſentia ſim recitaturus, tum quia magis me iuuat contra homines barbaros, quàm Latinos agere, tum quia maſus humano generi ex Serapionis inſcitia, quàm ex Plinio periculum imminet. Siquidem etate noſtra omnes ferè medici in ſimplicium medicaminum cognitione Serapionem ſequuntur: Pliniũ autem nec legendum quidem exiſtimant, quòd eum in numero grammaticorum, uel oratorum, nõ autem philoſophorum aut medicorum habendum iudicent. Ego uerò, etſi non inſicias eo Plinium omnium doctrinarum ſtudia excoluiſſe, multa tamen, de quibus in ſuis de naturali hiſtoria libris conſcripſit, non ſatis illi comperta atq; explorata fuiſſe crediderim. Ex quo illud ſecutum eſt, ut cum non ea ſcriberet, quæ ipſe nouiſſet, ſed quæ potiùs à diuerſis autoribus uariè ſcripta collegiſſet, ſapius diuerſa pro eiſdem, atq; eadem pro diuerſis retuliſſe uideatur. Quam quidè rem me tibi homini doctiſſimo facile probaturum ſpero, ſi paululum ſepoſito affectu, nõ tanquam Pliniſ patronus, ſed potiùs iudex, hæc quæ in Plinio notaturi ſumus errata, diligentius perpendere atq; examinare uolueris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOVINIANO
PONTANO S. D.

Iſi magnum te dolorem Ferdinandi regis interitũ cepiſſe nõ dubito, propterea quòd in illo & autoritas & ſapiètia tanta fuit, quantam uix in rege unquam alio meminimus, tamen cum mecum ipſe conſidero, quis ei regi rex ſuccedat, penè eſſe nefas arbitror, uel te, uel quenquã ex iſis, qui rebus ueſtris fauent: quorũ de numero nos quoq; ſumus, maiore aliquo in luctu meſtitiaq; uerſari. Nam cũ uobis regni hæres (quod felix fauſtumq; ſit) Alſonſus alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellens ingenium, ſingularis uirtus, incredibilis ſapiètia, bello & pace clauit, ingrati profectò fuerimus, ſi non quantum relictũ, ſed quantum ſit ademptum, reſpexerimus: præſertim cum ſubſidijs tot tantisq; regnum fulciatur. Dux enim ſuffectus Calabris Ferdinãdus alter Alſonſi filius, quem & ipſum nobis fama reſert omnibus corporis, animiq; dotibus excellere, ſic ut multis magnisq; rebus non dubium iam regiæ cuiuſdam indolis ſpecimen dederit. Accedit eo Federicus magna prudentia, magna dexte ritate, magno uſu rerum, ſed maiore in regem fratrem beneuolentia, fide, pietate. Mitto neceſſitudines alias, opes, exercitus, duces, ſocios, ſtudia, popularium præſidia, munimenta, propugnacula, quæ nullis penè humanis uiribus labefactari poſſe uideantur. Opem uerò diuinam quis rogo uel ſperare, uel polliceri ſibi magis poteſt, quàm qui Turcas impios ferro igniq; ſequens, non tam ab oppido Hydrunte, quàm (ut mihi uidetur) ab Roma ipſa, quam primũ petebant, atq; adeò à ſanctiſſimis illis altaribus expulerit. Quapropter tameſi magna omnino facta eſt iactura Ferdinandi obitu, tamen quoniam uigiliam quali ſuam filio tradidit, regem que pro ſe, quem potiſſimum uoluit, reliquit in omni genere laudis excellentem, non debetis ullo pacto, mi Pontane, quicunque inter officia regis eſtis, mœrori uos dedere, ſed animo præſenti, quod equidem te facere arbitror, præſtò eſſe, diligentiã que omnem ueſtram, uidelicet ad eum (quantum quidem fieri poteſt) cura, labore, moleſtia que leuandum conferre. Te uerò etiam ſeorſum gratias agere deo maximo conuenit, quòd eum quem in hanc ſpem à tenero educaſti, quem diſciplinis ornaſti, quem præceptis inſtituiſti, regem iam uides: atque ita regem, non modò ut regno pulcherrimo iſto quidem, atque opu

lentiffimo

lentiffimo, ſed ut etiam orbis terrarum imperio digniſſimus habeatur. Hæc ego ut ad te ſcriberem, præcipuus quidam meus erga te, principesq; tuos, amor impuſit. Sed & multum quoq; adhortatus eſt alumnus hic meus, idemq; patronus, noſtræq; rei publicæ columen Petrus Medices, excellenti iuuenis & animo & ingenio, quo nihil fieri poteſt, mi Pontane, tui amantiùs, nam regi ipſi tuo, quàm ſeſe idem totum, penitusq; tradiderit, nihil attinet ſcribere, præſertim ad te, cui nota ſunt omnia. Sed tamen ita de illo ſemper & honorificè loquitur, & amanter, ut ceteris penè reliqui nihil faciat. Atq; hæc hæc tenus. Quòd autem ſuperioribus diebus excuſaſti diligenter occupationes tuas, propterea quòd epiſtolæ cuiſdam noſtræ non reſponderas, nimis officioſus homo es (ut uideo) nimis humanus. Me enim, quamuis omnino equidem literas tuas gratiſſimas haberè, nihil delectare poteſt, quod cum tua ulla moleſtia tribuatur. Tantum illud ignoſcas uelim, quòd dum ſtudio in te meo, & amori obſequor, non ſum ueritus, ſemel iterumq; tuis occupationibus obſtrepere. Licet autem per me tibi (dummodo amare non deſinas) non ſolum non reſpondere ad literas meas, ſed ne legere eas quidem, ſi ita ſit commodum. Vale.

HIERONYMVS DONATVS IOANNI PICO
MIRANDVLAE S. D.

Quæ meæ partes eſſe debuerant, eas omnes tibi ſumpſiſti, Pice doctiſſime, teipſum apud me negligentiè inſimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime reus ſum, excuſationem quaerens. Parum tibi uidetur alios ingenio & eruditione præcellere, niſi moleſtia quoq; & humanitate uincas non ſolum alios, ſed teipſum. At uerò obſecro, harum uirtutum mu nera ita amplectaris, ut nobis quoq; aliquam obeundi officij noſtri occaſionè relinquas: ne dum harum omnes tibi partes uendicas, nos inhumani atq; inciuiles habeamur: qua ego in re (quæ mea eſt impudentia) iam non excuſo negligentia, ſed accuſo humanitatem tuam. Quòd ſcribis te non temporariam mecum, ſed perpetuam amicitiam ſtatuiſſe, nõ ſolum ea cauſa tibi me plurimũ debere intellego, uerum etiam rectè mihi amicitiam deſiniſſe uideris: quæ temporaria cum ſit, iam amicitia eſſe non poteſt. Illud ſcito, me eam in meorum ornamentorũ delectu ſepoſuiſſe. Quid enim mihi accidere poteſt præclarius, quàm à tanto uiro non laudari ſolum, ſed etiam amari? Hermolaus noſter incredibilem doctrinarũ tranquillitatem, & ſtudioſum *Ὠλοπονίου* curat maxima utilitate eruditorũ: uideo eſſe ſummum, ac rarum quiddam, quod ſperare poſſunt literæ, eo incolumi. Eius ego conſuetudinem, quam mihi tantopere inuides, eadem penu ſeruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præter ea adeò *βωμασθρ* cenſeo, quod aſſequi ingenio & eruditione non poſſis, præſertim quia audio te *ῥέλλωικὴς πωδίας χόου* iſtuc demigraſſe. Quod ego conſiliũ ita laudo, ut magis laudare non poſſim. Nam *ὄδεν γλυκύτερον ἢ πῶν ἐδ' ὄναι*. Ego Politianum tibi inuideo, hominem fertiſſimi & facundiſſimi ingenij, cuius Ruſticum nuper legi: uiſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ, & *πῶν ἐπ' ἀληθεία περιπλάσμενον ἐκ διὸς ὄφνος*. Cui ea de me polliceri te meis uerbis poſtulo, quæ ab homine amiciſſimo expectare poteſt. Vtor autem te internuncio, in auſpicanda mihi cum eo beneuolentia, cum fretus humanitate tua, tum quòd *ῥῆ μισθῶν λαπυρῶ σώματι* per te, qui eruditiſſimus es, me conciliari cõuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis literis eſſe iucundius. Plura laxiore ocio ad te ſcribam. Venetijs xviij. Calend. Ianuarij,

M. CCCCXXXIIII.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO DONATO SVO S. D.

Iudicium amici.

In epistola quadam tua ad Picum nostrum, cum me plerumque delectasset, tum ut ad te scriberem subinuitaui iudicium, quod affers de Rustico: utinam quidem tam uerum, quam honorificum. Quod ego tamen non iudicium adeo de me, sed studium potius in me, ac beneficium interpretor. Neque enim ita mihi sum inexploratus, ut tibi amicissimo homini, atque ob id minus integro iudici, plus de me credendum statuam, quam ipse mihi: nisi forte ita me ludit illa poetarum (quod Horatius inquit) amabilis insania, ut nunquam congreddiar mecum, nunquam de tergo in pectus manticam reuocem. Quod si poetice sequitur, uelut umbra corpus, caecus ille amor sui, qui φιλαυτία dicitur, quaeque plerumque infatuat, attollens uacuum plus nimio gloria uerticem: fateor iam nunc piget me candidatum poetices haberi tam ingrata uice, tam tristi ac poenitenda mercede. Alioquin ne Lycius quidem ille me stultior χύσια χελκείων demuta uerit ἐκ τῆς βοῆς ἐν νεοβοίῳ. Caeterum nihil minus debemus tibi, uel sentienti de nobis, uel sentiri ab alijs postulanti, quae nec agnoscat conscientia nostra, nec ferat pudor. Siue enim ut caeteros fallas, ne tua quidem ornamenta, hoc est, laudum tuarum suppellectile mihi inuides: siue ipse fallaris potius, mea que te uel uitia delectant: utrumque amoris est, & quidem non uulgaris: siquidem Achilles quoque Patroclo sua arma induit, & Alcæum uarem nauus etiam in articulo pueri delectabat. Quare si me amas, id quod scio, iam scilicet dubitare non potes, quin ego te redamem. Si quidem aiunt amorem nullo magis emi, quam seipso. Neque tamen, sicut amantem mutuo amo, ita laudantem uicissim te laudo. Quippe in reponendis beneficijs lex est illa Hesiodi custodienda, ut eadem mensura reddas, aut etiam cumulatior, si possis. Sed cum tu, quas habes orationis diuitias, cum tu, inquam, isto ingenio uir, istaque doctrina, in me unum e medio hominulum laudes tantas ipso (quod aiunt) horreo congesteris, qui possum ego de reditu maligni, incultique soli, saltem alterum tantum tibi, nedum plus aliquid remeiri: nisi tamen uelut Echo illa tuas tibi uoces regeram atque refundam. Sed uereor, ne si quaecumque dederis, resigna uero, tibi que laudes tuas, quas precario possideam, remisero, nudum ipse me statuam, & ut illa Aesopi cornicula, plumis ablati, moueam risum. At qui tamen nec illud saltem me potes ingrati reum peragere, cum uicariam pro me solutionem sponte suscipiat, ac meas parteis subleuet sacer hic Picus, dicam, an phoenix: cuius tu semper in ore illo es Musarum, Gratiarumque pleno. Quo scilicet inspirante nos quoque impellimur ad te, supra etiam quam ualemus, sed tamen adhuc infra quam cupimus, efferendum. Nam par quidem tanto perferendo oneri ipse solus. Nos autem de eo sic pendemus, ut de magnete Platonis annuli ferrei. Ipseque in nos uim quandam arcanam depluit, qualisque γήθησις αἰσίου, qui plus etiam posse nos cogit, quam sponte possumus. Ipse quasi Pausanius modos, & incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi unam tecum Hermolai Barbari, hominis, ut mihi quidem uidetur, unius ex reliquis aurei seculi, quamuis ipse longe doctior, & non illi sanctiores. Sed ingressos plerumque nos super uobis aliquid ἔα φθόγγον tam multa in caelum aura leuat, ut Icarium quandoque casum formidemus. Vides autem nunc quoque me quasi νυμφόληpton etiam in epistola nescio quid exhibere διθυραμβικώτερον. Quid tu igitur frontem obducis? An scilicet te fugit indulgendum hoc mihi, quicquid est furoris: uel quod omnis paulo humaniores iuxta adamo, ac sum (quod dicitur) amuffis alba: uel quod tibi quoque non abhorrens uideo a Musis, Picoque item ipsi, & fortasse Hermolao, triumuiris scilicet literarijs: qui si me uel tantillum probatis, iam

Lex Hesiodi in beneficijs reponendis.

iam nunc medium ostendo digitum non popello tantum, & literatoribus, sed philosophis adeo ipsis, ne excepto quidem Platone, sed Florentino. Vale.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Ego uero, Politiane doctissime, tui erga me amoris fructus gratissimos & iucundissimos cepisse me sentio, neque aliunde uberiores honorificentioresque proventus expecto. Nam & in amicitia respondisse te uideo, αὐτῶς ὡς μετρώω καὶ λάϊον, & te, id quod nunquam dubitauit, non Politianum modum, uerum & πολιτικώτερον esse percipio, sociata tam rara, exactaque eloquentia infinitae prope humanitati atque modestiae. Quod si rationes negotiorum meorum excussero, atque inuicem retulero, nihil me ab eo die quo ad Picum nouissimi scripsi, praestantius lucrificasse comperiam tua hac epistola, dijs boni, quantum Attica, erecta, exulta, quantum denique amabili, ut in ea summus amor, summaque eruditio contendere uideantur: neque facile utrum excellat dignosci possit. utriusque rei euidentissimas causas coniectari facillimum est. Eruditio enim diuino ingenio, studio infatigabili, tota ex te ipso summa est: beneuolentia uero, non ingentissima esse non potest, qua me, Pico autore, complexus es. Ego tamen iam antea amare te coeperam, sed defuit illa, εἰς τῶν ἁνω ἀγαθῶν ὁμιλία, qua tamen in posterum beneficio literarum non indigebimus. Attamen meminisse te suspicor, ferè enim quin quennium agitur, cum apud nos uerfabaris, te Hermolao, ac mihi tunc parentis & patrii morte squalido ac pullato carmen illud aureum de sacrilega ac sanguinaria Iuliani caede recitasse. Ex quo nunquam apud me eruditorum hominum mentio facta est, quin mihi ex omnibus primus occurreres. mox in tua illa Rustico elegantissima, magnus a me semper habitus, maior inuentus es. Quamobrem id tibi persuasum uelim, ea te mecum amoris & officij fundamenta iecisse, ut nullo casu ruere, nulla uic conuelli possint. Cuius fructus candidissimos, & mihi omnium longè gratissimos, hoc est, literas tuas, expecto. Neque solum literas, sed interdum quoque amoenissimas Musas: quae cum ad me uenerint, tunc maxime Theocriti carmen illud suauissimum cantabo:

Τὰς μοι πᾶς εἰς πλεῖος δόμος, ὅτε γῆ ὕπνος,
 ὅτ' ἐὰρ ἔξ ἀπίνας γλυκερῶ τέρου, ὅτε μελίσσας
 ἀνθεα ὅσοι μοι μῶσαι παλιτιανῶν ἔλλα.

Vale, & me ama, a quo amaris plurimum. Venetijs VI. Idus Iunij M. XIID.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Alue Politiane mi. Tandiu humanissimis literis tuis respondere distuli, ut putem me nunc potius ad te scribere quam rescribere. Imputabis siue occupatioes publicas, siue priuatam desidiam, modo abdices omnem aut obliuionis aut arrogantiae suspensionem. Equidem Politiane mi, nullum ego thesaurum comparari posse censeo amico, qui & probus & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis proventus accedit, quam ex uera incorruptaque amicitia, quam uirtus probitasque conciliat. Quo fit, ut ego saepissime uestram istam sub parente patriae Laurentio academiam absens mirari, & amare maxime soleam. In qua praecleara simul optimarum artium morumque precia contra pertinacissimas animi sordes, uitium atque inscitiam conspirauerunt. Quorsum haec? ut facile tibi persuadeas me quamque tardius rescripserim, summopere tamen delectatum esse humanissimis & eruditissimis literis tuis. In ijs praeclearum istud uestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem uobis inuidere. Nam nos & publica

De caede Iuliani.

Amicitia.

Ang. Polit.

C

& pri-

& priuata distringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, non studia. Gratulor uobis amoenissimas Musas, literatissimum otium, quibus absens impèse faueo, subscribo, & bene opto, cum uestra, tum bonarum artium causa. Sed hæc satis. Scio isthic apud uos esse complura Alexandri Aphrodisei uolumina in uarijs generibus doctrinarum, præcipuè uerò in philosophia naturali. Sunt item apud me hic nonnulla illius opera mirè erudita, & grauià. In his habent duo uolumina, *πρὸς Λυχῆν*, quæ per hos dies perlegi. Alterū ex his uoluminib. principiu habet eiusmodi, *πρὸς Λυχῆν, τὴν τ' ἑστὴν, καὶ τὴν αὐτὴν ἢ οὐσίαν*. Is libellus apud me ferè post principium mutilus est. Cupio me certiozem reddas, nunquid apud uos in delectissima ista Medicum bibliotheca totus atq; incolumis sit. Quod si (ut spero) illæsus & integer, mihi gratissimum facies, si primum huius libri caput transcribi feceris, & ad me mitti curaueris: si negotium librario commiseris, neq; præceleris, uix horam absumet. Vale. Picum meum saluere iube. Cum dico Picum, doctos etiam omnes intellego. Iterum uale. Mediolani, pridie Cal. Aprilis, M. CCCCLXXX.

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO
DONATO SVO S. D.

Hiliterarum tuarum semper incredibili desiderio teneor, propterea quod mihi ex eruditione fructus, ex elegantia uoluptas, ex autoritate sumamus honos conciliatur, facile tamen id ego differri nonnunquam potior, uel ne te à studijs auocem potioribus, uel certè ut exemplum mihi tuum sexcentas iam debenti epistolas patrocinetur. Roges causas tanti debiti. Nō inficior desidiam esse primam, quæ mihi semper, nescio quo pacto, fuit in delectationibus. Sed tamen & occupatiuncula, uel trichæ potius ineptæ quædam, molestæq; nimis, otium omne meū penè inter sese scripulatim partiuntur. Nam si quis breuè dictum, quod in gladij capulo, uel in anuli legatur emblemate: si quis uersum lecto, aut cubiculo, si quis insigne aliquod non argento dixerim, sed fictilibus omnino suis desiderat, illic ad Politianum cursitat, omnesq; iam parietes à me quasi à limace uideas oblitos argumentis uarijs, & titulis. Ecce alius Bacchanalib. Feccenninorum argutias, alius conciliabulis sanctas sermocinationes, alius citharæ miserabiles nenas, alius peruigilio licetiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores stultus stultiori narrat. Ille symbolum poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum frustra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorum garritus in tempèstiuos, uersificatorum nugas, seq; & sua de more admirantium, quæ quotidie cuncta demissis auriculis perpetior. Quid plebeculam dicam, uel urbanam, uel agrestem, quæ me tota urbe ad suū negotium, quasi naso bubalū trahit. Ergo dum proteruè instantibus negare nihil audeo, cogor & amicos uexare cæteros, & (quod molestissimum est) ipsius in primis Laurentij mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc scribendi restat, aut commentandi locus, ut ipsum quoq; horarium sacerdotis officium penè (quod uix expiabile credo) minutatim concidatur. Postremo cum nihil faciam, nunquam sum tamè otiosus, imò dum cuiusuis esse compellor, nec meus esse planè, nec cuiusquam possum. Proinde sicubi distulero posthac, aut omisero ad te responsum, scito me statim, sicuti soleam, nugas agendo fuisse occupatum. Laurentius Medices noster uel ex epistolis tuis, quas ei semper honoris mei causa recito, uel ex huius magni Pici testimonio, qui tibi plurimum tribuere solet, ita te iam diligit, ut nobiscum ferè contendant. Hermolaū uerò ipsum Romæ, hoc est, quam oculatissimo loco, legatū fore, mirè gauisus est, etiā studiorū nomine. Quem sic expectamus auidè, ut spe iam totum penè contriuerimus. Quod si semel in itinere exceptus abire à nobis pro-

Horarū officium.

perabit,

perabit, iam nunc dico atq; edico, uæ hominis togæ, uæ iacintjs. Alexandri uerò quos ais de anima libros, nullos ipsi prorsus hic habemus, sed nec extare quidem suspicamus, quod ex indice quoq; ipso, quæ Seraticus ad te misit, animaduertes. Quin rogamus ego & Pici, ut cum Venetias (quod propediem fore nunciant) remeaueris, eius describendi copiam Laurentij Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philosophia quæstiones, anno iam tum superiore Latinas feci. Sed & te quæpiam scriptoris eiusdem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æstate missurum se mihi exemplar alterum, quod tibi pridem comodauerat, ultro est pollicitus. Qua de re cōiecturam facio, potuisse illud accidere, ut eundem uterq; forte fortuna librum cōuerterimus. Hoc si non falsò ratiocinor, iam scilicet spongiam cogito, rogōq; mihi de eo quam primum significes, ut ipsum saltem limæ laborem lucrificiam. Vale, me que Iacobis duobus, Volaterrano & Antiquario, hoc est, humanitatis ac probitatis geminis exemplaribus cōmendat. Florentiæ, X. Cal. Maias, M. CCCCLXXX.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Accepi Miscellanea, percurri: iucundissima lectio, in qua delectari & iuari uel doctissimus quisq; possit. At, inquires, præceps iudicij est, quod obiter fertur. Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te possumus abdicatis iuris solennibus, etiam stantes, adeo cuiq; securum est de eruditionum controuersijs cum Politiano in tenebris quoq; dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quantum nec agnosco, nec postulo. Perge (quod facis) iuuare bonas artes, neq; formides blateratorum, & scolorum aculeos: nunquam caruere inuidia egregij fortesq; conatus. *ἔμμενος (κρείσσω γὰρ οὐκ ἴσμεν ὅτι φθόνος) μὴ ἔρῃσι καλὰ, νόμα δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους*, Latinas literas. Fortasse enim hi maxime ex eo opere profecturi sunt, quibus id magis sordescere uidebitur. Vale, Mediolani XI. Cal. Nouemb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO
DONATO SVO S. D.

Non est is autoritatis meæ rigor, ut inuidentium flatus quasi uentorum tutò possit excipere, ni uestris paucorum testimonijs, uelut adminiculis, ipsa per se decidua fulciatur. Equidem multorum accepi literas, ex quo Miscellanea publicaui, laudantium scilicet (ut fit) & gratulantium. Sed nescio q; pacto de tuo, de Barbari, de Pici, de istiusmodi perpaucorū iudicio, sic ipse me censeo, ut tum deniq; stare uidear, cum puncta omnia tulerim suffragij uestri. Quanquam etiam isthic reddita mihi nuper epistola est Iacobi Antiquarij, mirè grauis & erudita: quem mihi uirum minime alioqui facie notum, sæpenumero tamen Laurentius Medices meus à literis, à moribus, à prudentia commendauerat. In ea profectò epistola nec honestam indolem, nec expressam quandam uetustatis imaginem, nec textum illud operosius, quale uestrum est, nec ullū denique styli cultioris ornamentū requisieris, ut admitti, ni fallor, in istam quasi prærogatiuam tribuum iure debeat. Sed de hoc ipsi uideritis. Epistolam uerò ad me tuam idem legit Laurentius, & quidē nō incuriosè, lectamq; uerbis exquisitissimis laudauit, sic ut mihi quoq; apud illum magna accesserit de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquam mihi ille uir plus meritis semper tribuit, tamè ut tuas legit literas, uisus est nescio quo pacto fauere propèsius iudicio de me suo, & pluris aliquantò me post eam diem facere, quam antea cōsueuisset. Iam ne igitur sentis, quantoper e isto literarum nomine debeam tibi, per quem factū sit, ut sibi iam

Ang. Polit.

C 2 Lauren-

Laurentius ipse placeat, quod ego non displiceam? Quare te rogo, cum tibi a re publica otium fuerit, scribas aliquando ad Politianum tuum, putesque te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mittere, sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaque denique uitae humanae commoda. Quorum cum semper autor ei Laurentius unus extiterit, tanto subinde potiora collaturus uidetur, quanto eundem gratiorem uobis, hoc est, religiosissimis artium bonarum censoribus, intellexerit. Ioannes Picus Mirandula, lux omnium doctrinarum, salutem tibi adscribit: & ut item Merula Puteolanoque nuncios, uterque rogamus. Vale, Florētiae, Cal. Decēb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER TERTIVS.

ANGELVS POLITIANVS CALLIMACHO SVO S. D.

ISTI uideo quae tu de me sentias, praedicesque, amicus multo, quae ue-rius & sentiri, & praedicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quae ipse in memet neutiquam agnoscam. Quid enim non gaudeam me etiam praestigia quadam sensum istum, praedicationemque tuam lucrifacere? Nam haud dubium mihi quidem est, quin tu tibi quae scribis, etiam uera esse persuaseris, quando neque tu ex ea nota es hominum, quos Homericus ille heros tantopere se perosum confirmat, aliud in lingua promptum, aliud clusum habentes in pectore; neque ulla est causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere postulet. Non fallis itaque me, sed ipse abs te magis falleris: atque ad eum non falleris, uera sentis, uera de me praedicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atque isthanc opinionem perpetuo obtine, dum amorem, dum benevolentiam obtineas: quin lauda me quoque ut coepisti, ut ego ille laudatus uir, laudari me cum Nauiano Hectore gaudeam. Fiam autem, te laudatore, uendibilis potius, quam uanalis. Neque enim sum unquam dominum mutaturus, quare quicquid mihi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo aere, & forsitan locellos isthinc usque ad me misisti, gratique sunt, scilicet quia festiui, quia tui. Sed gratias non ago, tute enim beneficium dando accepisti, non quia digno, sed quia tuo, in quo tibi (amicus enim alter ipse est) atque ob id digno, hoc est, Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS ANG. POLITIANO S. D.

A quae mihi obijcis in principio literarum tuarum, adeo subinde argute purgas, & eleganter, ut respondendi facultate simul & causam mihi interceperis, planeque indicaueris id quod prioribus literis meis asseuerauit, diuinum ingenium tuum omnia posse. Itaque omnis illis quae neque melius neque subtilius dici pro me possunt, quae dicta sint a te, affirmo amice, sed & uere, (neque enim illud, nisi & hoc) quod nisi iam pridem mihi prope unicus uisus esses, cuius carmen utile dulci commisceat, nunc certe uolente adduxisset me in eam sententiam. Rusticus tuus sane urbanissimus, doctrinaque & elegantia plenus, & qui uere ex fumo clarissimam lucem efferat, atque ob id eo titulo indignissimus. Vidi, & legenti placere multa scriptorum nostri temporis, sed Rusticum hunc non satis est uidisse semel, iuuat usque morari, & conferre pedem: nihilque in eo non summè placet, nisi quod desinit, cum tamen desit nihil, ut tam multa nemo alter, quam tu afferre potuerit pro materia. Habeo itaque tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant uendi carius, cum donare instituissem: uoluisti, ut in ceteris omnibus, etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere copiosius uinci & cupio & patior. Vale literarum decus, & doctrinae. Leopoli, IIII. Cal. Octob. M. XVD.

LODOVI

LODOVICVS ODAXIVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

ISTI mihi de liberalissimis moribus, & humanissimo ingenio tuo constaret, hanc nuper ad te scribendi prouinciam non desumerem; potiusque in antiquo silentio peristerem. Mirum enim tibi fortasse uidebitur, cur ego tecum exigua admodum, & quatuor horarum spatio contracta familiaritate deuinctus, qui plurimas tribus abhinc annis ad te scribendi occasiones omiserim; quas unde quaque aucupari debueram, nunc ad te potissimum scribere uoluerim, in eamque (ut opinor) temeritatem incusabis, quod nunc scribam, uel negligentiam, quod antehac non scripserim. Caeterum quia non tam ex aliorum sermone, quam ex mea opinione mihi persuasi, te eum esse, qui omnes tibi ac uirtuti tue deditos, nullo unquam tempore rejceres, ea propter has nunc ad te literulas amoris duntaxatque obseruantiae in te meae testes esse uolui, quas ob subitam opportunitatem cuiusdam isthuc proficiscentis exaravi. Quamquam igitur me prorsus ab omni uel ignauia, uel rusticitate praeteriti silentij non excuso, spero tamen fore, ut reliquum meum erga te studium boni consulas. Nam praeter hanc scribendi diligentiam, qua ego iam pridem in itam Patavij familiaritatem confirmare debui, nullum a me cum beneuolito, tum obseruantis amici officium praetermissum puto. Si quidem a superioribus annis, quo primum tempore tua mihi uel doctrina uel humanitas innotuit, fui semper honorum, ac dignitatis tuae studiosissimus, ac sapientissimè cum apud alios eruditissimos uiros Venetis & Patavij, tum hic apud principes meos de te sum honorificentissime locutus, effeci que (ut opinor) praecomio meo, ut claritati tuae maius quippiam splendoris adderetur. Quo fit, ut non dubitem me abs te in eorum amicorum numero collocari posse, qui (ut Socrates tuus asserit) non tam praesentes amicos uenerantur, quam absentes etiam amplectuntur. Principes sane mei, quibus cum de te frequentissimum sermonem habui, de moribus atque eruditione tua optime ac magnifice sentiunt. Quid itaque quia ego in eam opinionem adductus sum, ut existimem eum te fore, qui literarum studiosis emolumentum, tibi uero gloriam immortalis sis allaturus. Cuius rei periculum fecisses, si una cum praestantissimo discipulo tuo Roma discedens superioribus diebus, Urbem ex condito uenisses: Quod si me nudius tertius audire potuisses de te uerba facientem una cum Nino Bononiensi sedecim uiro, homine mea quidem opinione plurimi faciendo, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem morum, si literaturam inspicias, profecto intellexisses ea praeterquam ab amantissimo homine dici, aut excogitari non potuisse. In eam confabulationem ueneramus, ut de uiris hoc tempore doctissimis loqueremur. In quibus facile tu principatum obtinere uisus es. Nec me amor, aut adulandi studium fallit, a quo semper tanquam intestino morbo abhorru. Sed quorsum haec tam multa de officio erga te meo? Nempe ut intelligas me tibi esse, ac fore deditissimum, & si magno montium ac regionum interuallo secludamur, teque habere neminem, a quo maiori uel beneuolentia uel obseruantia fouearis. Quod si ulla unquam mihi occasio euenerit, ut quamquam in te tibi morem gerere possim, id uero in primis mihi iucundissimum erit. Quam quidem occasionem abs te actutum praeniri cupio, ne me in pollicendo quam in praestando liberaliorem autumes. Demetrium uero uirum eruditissimum, Petrumque in primis discipulum tuum elegantissimae atque amplissimae spei adolescentem nomine meo saluos facito: cui librum ex Plutarcho traductum, unum ex multis ineptiarum mearum monumentis, dedicaui multos iam menses, misissemque haecenus, si dignum putassem, qui in manus uestras eruditissimas perueniret: mitteretur tamen clementia uestra potius allectus, quam iudicio deterritus. Vale.

Ang. Polit.

C 3 ANG.

ANG. POLITIANVS LODOVICO ODAXIO SVO S. D.

Deprehenderunt me in actu literarum tuarum, ideoque lectas paulum in praesens seposui, diligentius dein per otium recogniturus, ad easque (ut par erat) cum primum possem, responsurus. Id si serius quam aut tu pateris, aut ego uoluisssem, contingit: est tamen humanitatis tuae quicquid hoc est, quod facimus, boni consulere. Neque enim tam opellam aliquam alter ab altero, quam ipsum animum requirimus. Neque enim continuo parum amat, qui parum officiosus est. Quare ne illud quidem in epistola tua ualde probo, quod te tam scrupulose excusas, cur aut antea nihil ad me scripseris, aut nunc demum scripseris. Si enim amamus ex animo inter nos, sicuti certe amamus, quicquid alteri commodat, profecto utriusque commodat. Quare neque dissoluere, sed nec laxare uoluntates nostras, quasi nodo Herculeo cohaerentes, aut silentium possit, aut ulla officij, praesertim non necessarii intermissio. Quod autem amicis ista literarum uicissitudo: cum ad absentes tantum mitti tentur: amor autem uerus etiam absentis praesentis faciat, nisi uel ipsis testatur, uel alijs ostentant mutuam uoluntatem. Sed neque testibus eget amor sincerus, quippe oculus totus, ac lynceus, & qui Momus quoque iudicium de positu humani corculi despuat: neque se populo iactat, cum sint amici κατὰ ἐπίσημον, satis magni theatrum alter alteri. Quin istam quoque, penes dicam, superstitiosam probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Est enim mihi, est est ad manum semper amicitiae examen: Est & Hecatonis amatorium, quo te uel ingratis ad amandum compellam. Sed nec te monebo, ut principibus me tuis insinues, neque inuicem moneam me patiari, ut patronis te meis adiungam. Quo quod enim tu irrepseris, ego sequar. ubi ubi ego me adglutinauero, inde scilicet tu pendebis. Ut enim militem, custodemque eadem catena, ita par legitimum amicorum una tenet copula. Plutarchum Latine iam per te loquentem ego atque adolescens meus auidi expectamus, mihi me quidem dubitantes, quin sit absolutissimus futurus, uel ob id certe, ut alicui ex ueteribus Graecis τὰ διδασκαλία referas, quando ita Graece ab eis didicisti, ut novos docere iam omnes possis, & quod dicitur ἀντιπελαγγοῦ. Vale.

LODOVICVS ODAXIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Plutarchi libellus ad te uenit, qui si ulla potius elegantiam quam beneuolentiam profiteretur, erubesceret profecto, nec ad exactissimam eruditionis officinam sese, nisi uerecunde, conferret. Nunc autem laetus & securus accedit, humanitate tua magis quam ullo ornamento suo fretus. Proinde meretur, ut eum ad te proficiscentem benigne suscipias, illique primariam amoris operam sedulo impertiaris. Si quidem ego illum, quem alio qui frivolum, abiectum, & uile munus existimarem, non indignum tamen putauit, qui ad exhibendum studij atque obseruantiae in uos mea pignus adueniret. Ut cunctus erit, & quanticumque erit, in bonam accipias partem rogamus, obsecramusque. Nudius tertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Cotareno, qui duo uel nobilissimi uel ornatissimi, uel eruditissimi sunt, Venetijs mihi literas uenerunt, in quibus admonent, ut si unquam ad te scripturus sum, eorum te nomine saluum esse iubeam. Memini me autumnis superiore, cum Venetijs essem una cum his, de te perinde ac doctissimo homine sermonem habuisse. Illi autem se familiaritatem tuam inisse asserabant, cum triennio aut quadriennio proximo uisenda civitatis gratia eodum concessisses. Digni homines sunt, qui a te quoque diligantur. Vale igitur,

& me ama. Igubij, quinto Calend. Iulias,

M. CCCCLXXXV.

ANG.

ANG. POLITIANVS LODOVICO ODAXIO SVO S. D.

Plutarchi lepidum nouum libellum, quem tu scilicet Latine interpretatus adolescenti meo nuncupasti, uidi, cepi, legi, & quidem simul omnia a deo cupide, ut prius penes ad calcem praestudio peruenisse, quam ex carceribus, promouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suavis odor quidam uerborum tuorum plane ambrosius, tum sententiarum ueluti sapor quidam austerus & dulcis, non secus illecebris orationis tuae, quam myrothecij condimentis imbutus, ita (quod dicis) palatum irritauit, ut quasi helluo aliquis, uix commanfas epulas has tam lautas, tam opiparas deuorauerim. Et sum profecto miratus, sic Latine Plutarchum loqui didicisse iam mortuum, cui uiuenti quondam (sic enim scribit ipse) adeo sermo Romanus repugnabat. Videri enim potest non tam obijisse, quo die obijt, quam secessisse ad studium Romanae linguae, ut qui Graecorum Latinorumque uitas illustrium hominum inter se contulerit, cum quo ipse se conferat, non inueniat. Nam sese conferre sibi in utriusque orationis facultate certe non ausit, quia scilicet in nostra praeponderat. Quod autem princeps iste tuus, atque adeo noster (noster enim est profecto, qui literarum studiosus est) quod, inquam, bonas artes complectitur, atque ad omnes partes bene audiendi se comparat, parentisque sui absolutissimi hominis uestrigij insisit, dici non potest ut gaudeam, ut exultem atque triumphem, ut tibi deique gratuler mi Lodoice. Duos mihi uiros tulisse aetas nostra uidebatur, qui rem literariam, non quidem cunctando, ut ille uerrucosus, sed multa agendo potius restituerent, Federicum Vrbinatem, principem olim tuum, & Laurentium Medicem patrum semper meum, utinamque semper. Hi duo (ni fallor) ausi in tantis seculi huius tenebris lucem sperare, qualesque contra torrentem pessimorum morum brachia dirigerent: ergo & librorum pulcherrimam suppellectilem sibi compararunt, & doctos iuuerunt, et ipsi studia tractarunt. Nam ut de principe tuo taceam, de quo longiore subfello agendum puto, dicam autem de Laurentio meo, caue putes quenquam esse ex nostro (ut sic dixerim) seminio, hoc est, ex ijs qui omnem aetatem in literis consumpserunt, cui cedat hic uel acumine in disputando, uel prudentia in iudicando, uel in explicando quae sentiat, facilitate, copia, uarietate, gratia. Acer illi sermo, & grauis, & cum res postulat, salibus scatens, sed ex illo mari collectis, in quo Venus est orta: exempla, & historiam ueterem sic habet ad manum, ut eis perinde uti semper atque suis stipatoribus uideatur, sic ut ingenium habere in numerato, & esse quasi primum, condum (ut Plautino utar uerbo) totius antiquitatis facile credas. Extincto igitur duce illo tuo, cum uiderem nostras iam artes unica spe niti, fateor, uereri coepi, unius ut hominis uires tanto perferendo oneri pares esse possent. Quare cum ostendis rediuiuam illam uirtutem Federici resurgere in filio, ipsidemque adolescentem artibus quibus olim clarissimum patrem delectari, reddidisti mihi quidem animum atque aquam (quod dicis) aspersisti. Quare gaude tuo tanto bono, gaude tuo labore & diligentia, & (quod facis) perge protinus exercere principem nostrum in studio Musarum. Assuescat iam nunc a tenero amare literas, fouere literatos, complecti & colere. Scis autem messem plerumque respondere sementi, tibi que potissimum primicias frugum deberi ab hoc agro: quippe (ut ille inquit) Morum quos fecit praemia doctor habet. Sed & Petrus nunc studijs acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipse nunc uersiculis, nunc soluta oratione, & libera. Graecis plurimum delectatur. In summa, dignus qui sit principis tuo charus, quia similis. Similis autem, qua ratione parua magnis componuntur. Is nunc, scribente hanc epistolam me, alteram seorsum commentatur epistolam. Quae cuiusmodi erit, etiam si minus apte exierit, mittetur tamen ad te, C 4 ut ipsius.

ut ipsius ingenio degustationem uelut aliquam accipias. Amat autē plurimum te de munere hoc, & cupit sanē occasionem sibi aliquam dari, qua gratiam reponat. Si ad Hermolaum, Petrumque Contarenum Venetos rescripseris, uelut utriusque agas meo nomine gratias, utriusque me comendes nō uulgariter. Ad superiores tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, ut in ratione laetatus accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Ram ego aliunde nostram auspicatorum amicitiam, ni subitus Atlantis conterranei tui hinc digressus nostrum in ea re consilium praeuertisset. Fuit is annū, & amplius Venetijs, ac quādiu fuit, & domi & foris etiam frequens mecum esse perseverauit. Nullius unquam consuetudine sum magis delectatus. Siquidem praeter morum elegantiam, singularumque modestiam, patrio sermone, Thufcaque illa sua urbanitate breui consecutus est, ut eo uno esset mihi iucundior, nemo in hac urbe gratior. Omnia, praeter tempus, secunda habui, in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potissimum ei usus est hinc abire, cum maxime in sui exisset admirationem. Sed in eo usus est mihi omne uetus amicitiae exemplū aequare, quod in tam tumultuario digressu, sine meis ad te literis uenire identidem recusauit, ratus certissimum se nostrae futurae amicitiae pignus secum in patriam deferre, si apud te uirum clarissimū, cui quae charissimus esse cupit, ipsius mores & studia commendarentur: quasi ita uelit euenire, ut cum uterque nostrum de ipsius moribus idem sentire coeperit, non infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur: sed recte ille. Nos uero scribendi consuetudinem, maioribusque officijs illam ipsi modicis principijs ortam, locupletiores (ut spero) in dies faciemus. Nunc Atlantem ipsum tuae dignitatis studiosissimum, maiore in modum commendarem, nisi urbanissimus potera moneret, peccare eum, qui suos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod superest) tibi lepiddissimi adolescentis restitutam consuetudinem, quam tantisper etiā inuidere pergam, donec in utriusque complexu uenero. Vale Thufci nominis decus, & Marcū Antonium iam hinc amare incipere, qui te ob tuas amplissimas uirtutes amat, colit, obseruat. Venetijs, Idibus Iulij, M. C. C. C. L. X. X. V. I. I. I.

ANGELVS POLITIANVS MARCO ANTONIO SABELLICO S. P. D.

Olebat Atlas quondā suo mihi nomine redire tam gratus, ut recepto contentus amico, nullum ultra officium desiderarem. Nunc aut tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus redijt, ut eius penē praesentiam non requirerem, atque haberet Atlas qui praesentiam secum, quod planē plus a me quam Atlas expeteretur. Nunc idem istuc reuertitur cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam suo, quam tabellarij nomine. Noram quidem antea quoque quantum ingenio & literatura, quantum etiam stylo facundiaque polleres. De humanitate nihil sanē adhuc inaudierā, sed eam tua mihi nunc epistola delincauit, Atlas uero penicillo & coloribus expressit. Aucupabar sanē iam pridem occasionem quampiam in eunda abs te gratia, cum tu scilicet hoc agentem praeuenisti, non ob id humanior modo, quod prior, sed quod minore quoque proposito praemio. Quare danda mihi opera est, ut quemadmodum in eunda tecum amicitia posterioris tui, sic eadē tuenda colendaque prioris feram. Vale. vi. Calend. Septemb. M. C. C. C. X. C. V. I. I. I.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS IOANNI LAURENTIO VENETO SVO S. D.

Nad te reuertitur Phedrus, utriusque nostrum homo studiosissimus: cui tunc scilicet aliquot ab hinc menses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegantes, qualesque denique a te uno poterant proficisci. Respondebo ad eas quam breuissime. Laudas me Ioannes quasi unum ex numero eruditissimorum, & tui simulum. Laudas, inquam, tu me unus omnium quos uiderim, quos audierim longē eruditissimus. Ego igitur, etsi memet haud ignoro, tamen fero aequissime, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios item uelle deceptos. Non est aut quod paria coner conferre. Nam cum tui mihi uix leuem umbram assequenti doctrinae, humanitatisque tuae, tantum tamen tribueris laudum, quantae demum tibi iure debeantur, si coner ipse inuicē laudes regerere, restituenda erunt, & resignanda tibi illa ipsa uerba, quae abs te acceperam, usuraria: ut iure rideatur egestatis nostrae sinistra quaedam ambitio, illi ipsi diuitias ostentans, unde scilicet emedicauerit. Libellos tuos, atque item quos ex bibliotheca ista codices habemus, remittemus cum primū isthuc orator noster Florentinus se contulerit. Pausaniam uero expectamus, cum tibi erit commodum. Vale, Fasulis Idibus Octobribus, M. C. C. C. L. X. X. V. I.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS ALEXANDRO CORTESIO S. D.

Politianas epistolas legi Alexander accuratissime, summaque cum uoluntate, quorum utrumque propē necessarium fuit, & quod ad hominē amicissimū, & quod ab homine eruditissimo erant scriptae. Video os probum, iam interpellas & obstrepis: apage tu, uis scire quid sentiam? unde quid agas, an ego iudicare possim? ne ultra crepidas sutor, ut in Greco adagio est. Pergis urgere? respondebo, ne superbus uidear. Memento tamen me cum homine familiari tanquam mecum loqui: scio inuidiosam rem esse huiusmodi iudicia, etiam recta, nedum mea, qualiacumque sunt. Accipe igitur in aurem uelut uisum, caue enuncies. Ego Politianum nostrum, mi Alexander, summo opere amo, & admiror, atque ei omnia summa tribuo. Et ut liberē quod sentio dicam, non magis istum damnandum censeo, quam illos laudandos, qui quadringentis ab hinc annis papyros & chartas uelut maculis praetextas, & encausticas tabellas inusserunt potius, quam ulla egregia forma atque imagine illustrarunt: praeter unum aut alterum, Laurentium Vallam, me puero, & nuper Domitium Calderinum: quos quidem non laudare, ac admirari nefas, & planē impium duco. Carteros autem (ut apud Ciceronem inquit uel Antonius, uel Crassus) non dubitabo inertiae, & profusae inscitiae condemnare, tamen si illos quoque excusatos habeo. Sum enim aequus iudex: siquidem id quod poterant, praestiterunt. Neque enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Laelii (ut ait M. Tullius) possumus esse: quamuis nonnulli (ut ait idem) siue felicitate quadam, siue bonitate naturae, rectam uitam secuti sunt uitam: praclare tamen actum cum eis existimo, qui id quoquomodo tentauerunt, etiam si non sunt consecuti. Adde quod non tam ipsis quam temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum, & magistrorum penuria. Quis enim ignorat, iam inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia a barbaris occupata, Romanam eloquentiam, atque adeo omnem literaturam, & omnes artes perijisse? Sic Caesari tuo placuit, qui haec omnia pessum, & planē perditum ijt. Sed emerfit tandem aliquando ingenium, & uelut ex cineribus ac carbonibus rediuitus ignis effulxit.

De Angelo Politiano iudicium.

effulxit, unde hi tanquam lumina nobis illuxerunt. Quod cum ita sit, dulcissime Alexander, gratulemur seculo nostro, & eo magis, quod iam istud par impar factum est, anigmata tibi propono, ego istos pares impares reddo. Non intelligis? quin Apollinem, quin uatem Cumæam, quin Hæmonem, quin Hetruscos tuos, quin quicquid est ariolorum consulis? At non est opus. Ecce tibi solum anigma, Laurentio Valla, Domitio Calderino, Angelum Politianum adificio, & quali triumuiratum creo. Ego sic sentio, sic censo, sic iudico, in aurem tuam insu furraus. Sed liber exclamare, sic inquam pro tribunali sententiã fero, & omnibus bonis doctisq; uiris, atq; ad eò toto orbe terrarum audientem proclamo: Thraces, Sagromata, Getæ, Britanni possum ostendere literas, uenite, ut ait lepidissimus poeta. Habes meum, Alexander, de Politiano iudicium: neque hoc adulationi datum quiempiam arbitrari uelim, quippe qui alteros iam mortuos, & sensibus orbatos conciliare mihi nequeo: alterum nondum noui uiuum, quanquam fateor me id uehementer optare, & talia iacere fundamenta amicitie, ut ea nulla unquam temporum iniuria possit abolere. Quod ut facias, ò noster Alexander, maiorem in modum à te peto, ut insinuatione tua me uoti compotem facias, & principi literarum me concilies ac planè dedas. Ipsum uerò Politianum (audin tu uir doctissimi me? tecum mihi res est) oratum uelim, ut quod ab alijs beneficij loco accipit, à me rogatus non aspernetur, ut in amore ac beneuolentiã respondeat, simul ut uiro clarissimo, & cui primario Laurentio Medici me cõmendatum reddat. Aliquot enim aguntur anni, ex quo tam magno amico, & præpotenti me dicare summo opere cupio, & in clientelam ac uoluntariã tradere seruitutem. Vale, 11. Idus Mart. M. CCCCLXXXV.

ANG. POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PONTIFICI SIGNINO S. D.

Misit ad me Alexander Cortesius, homo utriq; nostrum amicitissimus, epistolam quandã tuam ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuens, cupere postremò affirmas, per eum ipsum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epistolam cum legerem, dici nõ potest, quantopere sim delectatus. Nam ita & uerbis & sententijs & cõcinnitate erat absoluta, ut planè appareret Musis eam dicantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quam mihi nunc placeam, quamq; ipse me mirer, qui sim Musarum *καρυφὸς σάμωρι* laudatus. Sed tamẽ uereor, ne ita me tuæ istæ puellæ ornandum susceperint, ut Isoocrates Busrin, Thersthen Libanius, Muscam Lucianus, Fauorinus etiã quartanam febrim, ad ingenij modò periclitandas uires, artemq; ostentandam laudauerunt. Sunt enim in fabulis totæ, sunt in mendacijs atq; præstigijs, mihi tamen libet hoc loco uerum locutas. Quis enim damnet sua uota libeter? Quod si in hoc erro, libenter (ut Cicero inquit) erro. Est enim id ipsum lucro apponendũ, quod decipimur. Quippe uoluptatem certè aliquam falsa quoq; opinio nobis cõciliat. Scis Stratoclem illum oratorem de uictis prælio Atheniensibus, suamq; fortunam ignorantibus, uictoriam nunciãsse, re autem postmodum sic ut erat intellecta, ita indignantibus popularibus respõdisse: Qui uobis ciues mei (inquit) iniurius fui, si bidui tristitiam me autore lucrificastis: quare ego quidẽ falli me sinam, & quod esse uerum maximè cupio, uerum esse facilimè patiar. De te autem (amoto ioco) sic sentio mi Phosphore (malo enim te Phosphorum homo in literis agens, quam ut uulguis reuerendum patrem appellare, hoc enim literarum atque humanitatis, illud nomen dignitatis est: nos autem ex literis te, & humanitate, si pateris, magis quam ex dignitate pendimus) sed ita mi Phosphore sentio, te esse hominem

nem plenum humanitatis. Humanitatẽ cum dico, non magis *ἡλιθιωπιον* quam etiam *παιδισιν* intellego: utrumq; enim Latine quidem scientibus significat. Itaque ne cornu quidem copie, aut uirgulam diuinam plurius quam tuam amicitiam fecerim. Esq; tu iam nũc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo: daboq; operam, quantum quidem præstare poterò, ne tu uidius quam prudẽtius me tibi asciuisse amicum uideare: & quando longius abs te agitare contigit, quam ut subseruire usibus tuis queam, fauebo certè laudibus: omniq; (ut aiunt) pede in te honestando consistam. Epistolam certè ipsam tuam, non tam epistolam, quam Venerium illud cingulum amoribus medicatum, nunquam à me amittam, quin potius quasi imaginem animi tui identidem contemplans, ita meum desiderium consolabor. Ceterum nunc demum intellego quantum iacturæ fecerim, quod te prius haud cognouerim, cum tanta mihi te cognito uoluptas arriserit. Nos ad Laurentium Medicem, qui nunc balneis dat operam, exemplum epistolæ tuæ mittemus, simul ut animũ erga se tuum ex ea perpendat, simul ut nos ex tuo testimonio pluris aliquantò faciat, quam fortasse facit: quamuis multo etiam plurius faciat, quam digni ipsi nobis uidemur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Confiose quidem, & amice fecit Alexander, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominem certè nimium amantem mei fefellit id quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore *ζελος* & *πυρία* laborare: sic enim appellant quandam nimij amoris siue sedulitatem siue suspitionem. Quod ideo accidit, quoniam ea quæ sibi ipsi tantopere placent, eadem omnibus placere credunt, ac uix tutum hominum intuitum arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem alijs placere putat. Quod fortasse cum Tarentinis & Cõsentinis, aut cum Lælio Decimo (ut ille inquit) optimè factum esset: sed cum Persio omnium doctissimo, hoc est, cum Politiano, uereor ne imprudens fuerit, & inconsideratũ, feliciter tamẽ cecidit, quando illæ meæ (ut scribis) puellæ pro uno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex usura (inquit Plinius) sortem feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut unguentis delibutas tanquam ad mœchos, sed quasi ornatas matronas cum muliebri mundo, & dote ad uiros iussisse. Nam quis aut repudium, aut certè repulsam non formidaret? Sed mehercule extra iocum, nec *μεταφορικῶς* Politiane non minus horui, quam lætatus sum, cũ illas literas ad manus tuas peruenisse audiui. Me potius recta oratione, ac præparata, & comperendinata, ad te scripsisse oportuit, ac decuit, & ita amicitiam petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, ut eo ueluti legato, & raduceatore uterer, cum quo tibi ueterem amicitiam intercedere sciebam, & hospitalitatem. Tu pro tua sapientiã ac facilitate, si quid illic obiurgandum, aut parum aut te aut me dignum offendisti, condonabis amori nostro, & nimix familiaritati. Est em Alexander planè alter ego, & ego alter Alexander. Quod si tu conditionem non reijcis, tertius accedes, & ne unquam à triumuiratus magistratu discedas, quando proximis comitijs te triumuirum literarum creauimus, comitijs futuris te triumuirũ amicitiarum creabimus. Sustulisti digitũ, bene habet, non perhorrescam posthac. Nunc uolo te aliquantũ uellicare. Cur tamdiu nobis ignotus fuisti? Parum pie, mi Politiane, & planè crudeliter fecisti. Nũc demũ post tot annos ad nos uenis? Me miserũ, tã lōgo tempore Politiano caruisse? sine eius literis egisse? non scripsisse? non legisse? non recitasse? præsertim quando & Romæ fuisti, & ad multos isthinc sæpe scripsisti.

Sed

Sed quid ago? quasi uerò ego quoque non eandem nauim conscenderim, & in eadem culpa sim, qui de te non sciscitarim. Hænicis meis refero acceptum. Nam postquam ijs sacris initiatus fui, in illa saxa me conieci, ubi ne nomen quidem clarorum uirorum audiebam, sed nec literis uacabam, cum pecoribus & glebis res gerebatur, tanta erat satietas, uel potius fastidium curiæ & fori. Rursus nunc mutata uoluntate, consilium nostrum totum est Ciceronianum, qui ad Ruffum scribens: Urbem, inquit, mi Ruffe, cole. & ex Sicilia reuersus, statuit ab oculis ciuium non discedere. Sed dico Ciceronianum & imò Alexandrinum. Alexander enim est, qui me retinere nunquam desistit. Hic sunt homines, & ut est in quadam eius: Hic caput, hic sedes, hic fortunarum alea. Quid quaeris? uehementer his uerbis sum incensus, & planè confirmatus. Quare, iucundissime Politiane, demus operam, ut tam diuturni temporis iacturam refarciamus, & tanto impensius recentem amicitiam colamus, quanto serius est coepta. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferunt. Genus literarum erit non de republica, quæ nulla est: non de imperio, quod iamdiu amisimus, quo dolore maxime crucior infelix, sed de philosophia, de bene beateque uiuendi ratione, de studijs artibusque nostris præclarissimis, & de illorum felicissimorum temporum cõtemplatione. Nam in his nihil est, quod pro magnitudine animi nostri spectare possimus, nisi forte te Samarobrina & Batavi delectant. En quò discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihilum? nollem potius unquam factum, quamuis tanta nobis monumeta reliquerint illi uiri, literarum, rei militaris, artificiorum, ædificiorum, uirtutum denique omnium, tamè nescio quomodo desiderium illud ferre non possumus, & fuisse felicem miserius est, quam semper infelicem: & nunquam patrem, quam orbem esse: & mori, quam non nasci. De ijs igitur uelim ad me scribas accuratè, ut soles, ac elegantissime. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas, Politiane, admiror istum principem ciuitatis, & amo planè, ut eum saepe cum Magno Pompeio cõparare sim solitus, et si feliciorum exitum & opto & spero. Vale, Romæ duodecimo Cal. Matas M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO
PONTIFICI SIGNINO SVO S. D.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiandus uictima, si meas mihi laudes inuidisset, quanquam non meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atque ob id etiam meæ, καὶ τῶν ἐμῶν τὰ τῶν ἐμῶν, sed tu personam ex nobis mutuatus, te ipsum scilicet in scenam detulisti. Nam ut ego libenter hunc amicorum, ita tu iure illum literatorum expleueris triumuiratum. Quod autem cõquereris parum scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omnium es homo felicissimus, qui promas de summo; quod uix quispiam de imo pectore. Non est autem quod aut ruri urbem, aut rus in urbe desideres, si ipse habitas tecum, si quocunque is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrum, magnam solitudinè in quouis theatro facturum. Officium porro epistolarum, quod requiris, hac lege polliceor, ut tu inuicem pollicearis, illo etiam (cum res tulerit) intermisso, nullam tamen amoris inter nos iacturam factum iri. Ita enim sum aliquando districtus & occupatus, ut non liceat: ita tristis, & nauseabundus, ut non libeat scribere. Tu igitur (ut uetus est dictum) amici uisitatio ueris, non oderis. Vale.

LVCIVS

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS AN-
GELO POLITIANO SVO S. D.

Bi sunt isti qui obloquuntur & allatrant: en quò redacti sumus, ô Politiane, ut imperiti iudicent. Mihi Miscellanea tua, atque adeo quæcunque scribis, magnopere placet, garriant isti quid uelint, quòd portenta uerborum loquaris, ego te planè Latinum esse iudico. Nam illud ne inimici quidem negat te supra quæ dici possit curiosissimum ac diligentissimum esse, & omnes forulos excussisse, teque doctrinæ quidem singularis hominem fatentur, eloquentiæ uerò nullius, quasi possit aliquis eloquens esse, nisi idem sit doctus. Ridiculi aestimatores, & critici nostrorum temporum. Quid quòd & de Pico tuo, uel nostro potius, tot laudes, quot scribis, cum audiunt, stomachantur, & (si dijs placet) faceti esse uolunt, afferentes illud Aesopeum, nihil reliqui alijs esse, quibus quid potest esse uerius? Is enim unus est, in quo natura omnia bona congecessit, et ubi omnes suas uires exercuisse uidetur. Sed tu ridere debes. Volo tibi narrare quo erga illos adagio utor. Videte, inquam, quid agatis boni uiri, nam iste piscis paucorum hominum est, ut ille Scipioni dixisse fertur. Quod ita transfero: Politianus paucorum, id est, doctissimorum est, non turbæ literatorum, ac paedagogorum, & uulgi. Ergo omnes docti te unum admirantur, & fatentur te omnes qui sexcentis abhinc annis scripserunt, facile superare, hoc est, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumentis uti, aut amphibologicè loqui credat, & doctrinam & eloquentiam in te esse coniunctas. Non enim quis non eloquens dici debet, si suo quodammodo utitur stylo, cum complura & uaria sint genera dicendi. Sed epistolam plicabo, quoniam festinat tabellarius: mox plura audies. Hæc scripsi tumultuariè, cum in Pauli Cortesij domum diuertissem, qui est planè tuus, & omnè impetum aduersariorum sustinet. Tuum erit scuto & parma tela suscipere, & in eodem retorquere, nisi mauis, ut supra dixi, irridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PON-
TIFICI SIGNINO S. D.

Rasceris obrectatoribus nostris, eruditissime Phosphore, quòd in Miscellaneis portenta me loqui uerborum dicant, & ut hominem (quod ais) doctum fateantur, ita negent eloquentem. Tum quòd illud etiam criminantur, tantas me in unum Picum laudes contulisse, ut alijs omnino nullas fecerim reliquas. Me uerò ista, Phosphore, nihil mouet. neque enim ulla sermonum talium noua mi facies, inopina ue surgit. Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi, quin ad ea ne responderem quidem, nisi te ita uelle sentirem, cui negare nihil possum. Portenta igitur uerborum quæ uocent isti, fateor ignoro: nisi portenta credunt, quæ ipsi noua nunc primum uocabula uel audiunt uel intelligunt. Nam ego nec uerba ulla pepererim cinctutis non exaudita Cethegis, nec ullos habeo, nisi receptissimos autores. Non tamen ex eorum sum numero, qui cessare latinam linguam magna ex parte patiuntur, dum quisque illa reformidat, quæ uulgo hæcenus ignorata sunt. Si quidem eò res rediit, ut ne magnorum quidem autorum lingua tuto loquamur, quoniam uulgo minus innotuerit. Itaque barbaris uti malumus, quam Romanis uocibus: & cum siligineus domi sit panis, emendicato fursure magis uescimur. Quòd autem mihi eloquentiam sic adimunt, ut doctrinam concedant, non modò equidè non succenseo, sed & gratias ago. Noli quæso amori erga me tuo nimis indulgere Phosphore, nec parum laudari putes, si Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipsum ueteres scientiæ multæ, nullius eloquentiæ esse crederent. Ego sanè, mi Phosphore, nec eloquentiam mihi uindico, Ang. Polit. D nec

nec doctrinam agnosco. Si cui tamen in Miscellaneis, etiam citra eloquentiam sciolus uideor, bene habet, uici: nam isthuc ipsum quærebā. Quod enim eloquentia mihi in hoc opere non ad persuadendum, sed ad docendum parator. Quod autem de stylo scribis, utiq; uerum puto, non continuo peius esse quod uariet, cum sit ipsius eloquentiæ non uultus, non color unus. Quapropter nec adhuc quisq; suffragis est omnibus habitus eloquens, siue quod tibi quisq; præ cæteris placet, siue quod alios alia dicendi forma plus capit. Demosthenem cogita, & Ciceronem, illius quibusdam sicca oratio, Demadi lucernam olere, Aeschini etiā (si dijs placet) barbara uidebatur: hunc Caluus exanguem & tritum, Brutus fractum & elumbem, quidam ieiunum atq; aridum: contra alij tumens & inflatū, nec satis pressum, exultantemq; supra modum, & superfluentem: alij frigidum in iocis, alij parum antiquum, quidam etiam in dicendo uiro molliorem, superstitionumq; & peregrinis quasi legibus nimis addictum putauerunt. Neq; uerò hec ideo refero, quod me putem cum talibus conferendum. non enim sic insanio, Phosphore, sed utendū magnis nominib; fuit, ut stomacho isti tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirādula dicam? Hi sunt inuidiæ nimirū, Phosphore, mores. Sed uiuat ille, uiuat modò, nec eat alio deinceps; q; quo pede iam cœpit, etiā liuor ipse fætebitur non modò eum nō supra modum, sed longè etiam infra modum fuisse à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non uideo quid aliorum titulis offecerit, quos in hoc ipso Miscellaneorum libro concelebramus. Reliquum est, ut tibi agam Phosphore gratias, qui me hominem tenuissimæ fortunæ, neq; multæ admodum literaturæ, ne uisum quidem tibi adhuc, ita diligas ipse & pontifex & doctissimus, ut etiam contentiones honoris dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimum sentit, salutemq; tibi & Cortesio suo nomine iussit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster uisus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosissimum: quod esse uerum tum denique agnosces, cum periculum feceris. Vale, Florentiæ pridie Calend. Martias, M. CCCCLXXXXI.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PONTIFICI SIGNINO S. D.

Acepta epistola tua, statim ad Laurentiū cucurri. Exposui quid optares, grata uolūtas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accepit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondum mihi quidē legendam dedit, sed tamen ut et doctam laudauit, & amoris erga se plenissimam, ac si per occupationes liceat, responsum se tibi uel hodie promissit. Vale. Florentiæ, prid. Idus Maias, M. CCCCLXXXXI.

ANGELVS POLITIANVS CASSANDRAE FIDELI VENETAE PVELLAE DOCTISSIMAE S. D.

Decus Italiæ uirgo, quas dicere grates, quas ue referre parem, quod etiam honore me tuarum literarum non dedignaris: mira profectò fides, tales proficisci à foemina (quid autem à foemina dico?) imò uerò à puella & uirgine potuisse. Non igitur iam Musas, non Sibyllas, non Pythias obijciant uetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes foeminas, non Diotimam Socratici, nec Aspasiā, sed nec poetrias illas Græca iactent monumenta, Telesillam, Corinnam, Sappho, Anyten, Erinnem, Praxillam, Cleobulinam, & cæteras: credamusq; facile Romanis iam Lælij & Hortensij filias, & Corneliam Græchorum matrem fuisse matronas quantumlibet eloquentissimas. Scimus hoc profectò, scimus, nec eum sexum fuisse à natura tarditatis aut hebetu-

Mulieris literis pollentes.

hebetudinis damnatum. Sedenim ueterū seculorum talis ista penè publica laus fuit, ut in quibus etiā uilissimos seruos ad extremum peruenisse quondam uel literarū uel philosophiæ fastigiū reperiamus. At uerò ætate nostra, qua pauci quoque uirorū caput altius in literis extulerunt, unicā te tamen existere puellam, quæ pro lana librum, pro fuso calamum, stylū pro acu tractes, & quæ non cutem cerussa, sed atramento papyrū linas: id uerò non magis usitatum, nec minus rarum, aut nouū, q; si de glaciē mediā nascatur uiolæ, si de niuib; rosa, si de pruinis lilia. Quod si conatus ipse pro miraculo iam cernit, quid de profectu studiorū tanto dicemus? Scribis epistolas, Cassandra, subtiles, acutas, elegantes, latinas, & quamquam puellari quadam gratia, uirginali quadam simplicitate dulcissimas, tamen etiam mirè grauis, & cordatas. Orationē quoq; tuam legimus, eruditā, locupletem, sonorā, illustrem, plenamq; lætæ indolis. Sed nec extemporale tibi deesse facultatem accepimus, quæ magnos etiam oratores aliquando destituit. Iam uerò in dialecticis implicare nodos inenodabiles, explicare ab alijs nunquam solutos, nunquam soluēdos diceris. Philosophiam uerò sic tenes, ut & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes uehementer, audesq; uiris concurrere uirgo, sic scilicet in doctrinarū stadio pulcherrimo, ut non sexus animo, nō animus pudori, nō ingenio pudor officiat. Et cum te laudib; nemo nō attollat, summittis ipsam te tamen, & temperas, nec minus ad humum modestè cunctorum de te opinionem, q; uerecundè uirgineos oculos, reuerenterq; despicis. O qui me igitur statim sistat istic, ut faciem uirgo tuam castissimam contempler, ut habitum, cultum, gestumq; mirer: ut dictata, instillataq; tibi à Musis tuis uerba quasi sitientibus auribus perbibā: deniq; ut afflatu instinctuq; tuo consummatissimus repente poeta euadam, nec me carminib; uincant aut Thracius Orpheus, aut Linus: huic mater quamuis, atq; huic pater adlit, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollō. Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam solebam, quod nec pulchrior alter mortaliū, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellentior. Ecce nunc etiam te Cassandra post illum protinus cœpi, fortasse iam cum illo quoq; uenerari. Tibi uerò tanta incepta Deus Opt. Max. secundet: & cum recesseris à parētib; is aut tor contingat, & consors, qui sit ista uirtute non indignus: ut quæ nunc propemodum sua sponte naturalis ingenij flamma semel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta statibus, aut enutrita fomētib; effulgeat, ut à nostrorum hominum præcordijs animoq; nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & incitiæ distentiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANG. POLITIANO S. D.

Regens nuper exuita instituto ad scribarum Mediolanensium decuriam, cōplureis adolecentes, qui tibi uersantur, remisso aliquantisper principis negotio, certatim intentos offendi ad legendum dispersitū, quem in manibus habebant inter se librum. Roganti quid nam operis noui emerisset, Miscellanea, inquit, Politiani. Conscendo, ac inter eos sedeo, cum unā incipio audivissimè legere. Quippe delector ingenijs ætatis nostræ, quæ non solum manca non sit, sed iam planè in Romanæ antiquitatis uestigia abeat. Verum cum parum temporis impendere liceret, ex bibliopole taberna codicem requiro. Afferitur à puero meo statim cum domi essem, eum intentius euoluo: in primis uerbis, imò in ipsa inscriptione, quod in Laurentij Medicis nomine liber apparuerit, animus ualde cœpit delectari. Tum ipsa præfatio multam literis spem ostendere, specimenq; quoddam pulcherrimum præ se ferre uisa est. Capita subinde libri excurro, ubiq; summa eruditio, ubiq; fastidij expultrix blanditur uarietas.

Ang. Polit.

D 2 rietas.

rietas. Et (quod plurimum ingenij ac laboris postulauit) tot tantorumq; autorum testimonio res agitur, ut quicumq; suggillare aliquid ex istis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi possit, non demorsor. Nollem cum Domitio tanquam cum larua (quando olim inter mortales desijt esse) pedem te sapius cōferre. Iuuit enim, quantū potuit, rem literariam, inter primos situm, & puluerem ueteribus excutere studuit: politiora in dies Politiani aemulatione, uel exemplo praesitutus, si uixisset. Non tamen aliter cum abs te peti arbitror, quam primi pili hominem. Mors illum (ut scis) immatura praeripuit, emendaturū fortasse, si quid inconsideratius exciderat. Satius est (ut tu inquis) candidatum, ut autem ego, philosophiae uirum consularē aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verū in hanc ipsam sententiam ambiguus tendo, quia pugnis aerem creditur uerberare, aut cōmentitia nugamenta sectari, extantem qui nullū habet, in quem suscepta uideatur oratio. In hac tamen opinionis ambiguitate uacillantem, certū in ea parte me esse sentio, qui prodesse uoluerunt, diem capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domitius, & monumenta reliquit famae non poenitendae. Te aeternitas manet, si in capillo eam prehensisti. Cupio, & pro huiano iure abs te peto, ut cū in ijs Miscellaneis quae edidisti, centurionem te esse uolueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (ut arbitror) multiplex & eruditum est, tribunum, aut planē positis castris legatum te facias, & imperatorem. Nam quibus centum capita placuerint, ij longē maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARI-
RIO SVO S. D.

Vtinam quas in me confers epistola tua laudes, ita ueras esse, nec ab humanitate magis, quam a iudicio profectas, alijs mihiq; persuaderes, ut ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauissimum Laurentij Medicis agnouit. Nam cum tibi ille summus hominum in omni usu plurimum sermonib. suis deferat, tum se uidere ait neminē, cui tu literis, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem uerō facile, quae sic ex animo, quasi dicam uero uultu de me scribis, ac proprijs omnino laudibus fauerem, nisi testimonio isti, praeter conscientiam meam, fama quoq; ipsa publice in omnes tuae humanitatis obstreperet. Quare totam quidem sic accipio laudationem, non ut illam meis meritis, sed ut tuis morib. assignem, tanto plus tibi me debere sentiens, quanto ipse minus mihi debeam. Quod autem ad Miscellanea nostra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis aequē fructuosum, quam libertas illa, & simplicitas incauta fortasse, sed & ingenua tamen, ac si minus a prudentia, certē a charitate profecta cōmuniū studiorum, quae prima uidelicet in huius seculi scriptoribus desiderat. Nam quod me pedem conferre cum Domitio nolles, equidem quid spectes intellego, nec ego non aliquid istiusmodi iam tum uidebam, cum personam mihi illam censoris odiosissimam imponebam, diligentiamq; penē improbam, factationis uerborum, cantilenaeq; cuiuslibet expositam, neglectis cautionib. affectans, ad faciendam literarū damna, solertiam omnem pro uirili parte dirigebam. Semper autem sum ueritus, quam deniq; in partem meum tale consiliū, non dico ab obtrektoribus raperetur, sed a prudentissimis etiam hominibus, iisdemq; cautissimis acciperetur. Quamquam autem omnino conuenire mihi tecum, id est, cum uiro amicissimo doctissimoq; necesse est, tamen quia suo cuiq; corde quaedam peruidentur, dicam ad ea non nihil, quae mihi in hac epistolae tuae parte sapienter obijcis, & amice. Cum mortuo negas quasi cum larua decertandum. Mihi uerō contra uideri

Cū mortuis an
decertandum.

na uideri solet. Etenim quod aduersus mortuos pronunciamus, pro uero accipi tam solet, q̄ debet: ut item quod aduersus uiuentes, plerunq; odij uel inuidiae suspicione laborat. At iuuille rem literariam. Quis neget? An nō isto nomine sic a me laudatur, ut a nemine magis, & quidem in eadem ipsa pagina, qua & reprehenditur? Sed erat, inquis, emendaturus ea, si diutius uixisset. Quis sciam uerō isthuc? An usquequaq; de ingeniorum profectu bene sperare est? aut non huius ipsius postrema quaeq; mendosiora? Quid? quod futurus in dies ambitu honorum minus otiosus, opinione quoq; sui magis inflatus? Sed fac emendaturū fuisse. Num igitur ob id inter scriptores omnes, unus a censoria uirgula Domitius assere? unus erit iste (si dijs placet) galline filius albæ? lam cur dissimulari quoque nomē oporteat, cuius in autoritate uenenum, si quod est ipsius cōmentariorum, uelut anguis in herba delitescat? Ego uerō sic Domitium studiosis quasi foream uiuatoribus ostendo. Nec autem obliuisci uideor humanitatis, quin potius (ut iam non sperare modō, sed etiam exploratē uideor iudicare posse) melius aliquantō de uita merebor censura ista mea, quam forsā alius indulgentia. Adde quod illustribus factū id quoq; exemplis, nisi cui tamen leuis est autor Horatius, Ennium, Plautum, Lucilium, Dossennium, totamq; illam cohortem poetarū ueterum semel iugulans, & quidem reclamante populo. Quid? nō in Senecā quoq; Aulus Gellius magna libertate uerborū incurrit? Non eundē Quintilianus atrox notat calculo? Nō Marino Prolemaus diem dicit? Eratostheni Strabo? Thesallo Galenus? Hermagora Cicero? Non omnes deniq; philosophorū scholae maxime cū prioribus digladiantur? Nec cuiusquā sanē parçitur nomini, dum pro se quisq; certat publico bono. Sed ista, inquis, grauiora. Fateor: at idem cur non liceat in leuioribus? Certē Plato philosophorum princeps, etiam sine praefatione honoris nugari dicit Aeschylum, tragoediae summum (si quidē Aristophani credamus) autorem, quod in leuicula re dissenferit ab Homero. Nec ego tamē causam Domitij damnaui totam, sed ut iam decuriatus hominem, sic ipsum ne utiquā negligenter expendi critica lance, dissimulaturus in plenum, si non aliquo certē habendum numero credidissim. Et uidebatur ita mihi rectum sanē tum cum illa meditabar. Qui tamen idem facile iam, libenterq; muto factum, te dissentiente, cuius mihi protinus ut debet, etiam pro magnis rationibus est autoritas. Ceterū quoniam de eo nobis integrū non est, ubiq; diuulgatis exemplaribus, & quidem pluribus, q̄ ut ullo modo retexi queant, uelim tu tibi de cetero, secundū reliquū candorem tuum contrarias parteis in mei gratiam sumas, & ut homo doctus homini non indoctissimo fauens, eloquentiae tuae blanditijs impetres, ut hanc aduersus Domitium (quando ita uis) pugnam tam ceteris uidear nō ab insectandi studio proteruiter aut maleuolē, q̄ me scio a certo sensu, & uero, simpliciter & sedulo suscepisse. Quod si feceris, maximo mihi fueris inuitamento, ad caetera quoq; edēda, quae domi quotidie, nec (ut quidem spero) minus elaborata proximis, excuduntur. Vale. Ioannes Picus Mirandula nullius homo magis, quam sui simillimus, salutem tibi a me suo quoq; nomine iussit adscribi. Florentiae, pridie Calēd. Decemb. M. CCCCLXXXIX.

In Domitium
Calderinum.

Horatius in
ueteres poe-
tas.

IACOBUS ANTIQVARIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Crispi ad te optima fide, sciens fore, ut literae meae pari candore animi acciperentur. Quod factum non muto, & ita contigisse sicut optabam, ualde laetor. Superuacua est in Domitiū excusatio, in quem omnes (sic enim dixerim) uehellas utilitate publica discentiū, a te susceptas fuisse Ang. Polit. D 3 arbitror

arbitror. Neque eas à me uel minimo uerbo repunctas esse uelim, uel notatas contraria censura. Sed optassem, quod amplius opere edito liberum non est, temperatum esse frequentius à persona, dum rem incesseres. Vt quocumque tamē id studium susceperis, more optimi agricolæ, quicquid sentium occurrebat, sulcis tuis penitus cum radicibus extirpatum iri te uoluisse nō dubito. Nec uetus adhiberi exemplum oportuit, ubi negotium præsens nō caret laude. Equidē scriptis tuis deesse id tantum sentio, quod præscam ætatē non uixeris, cum qua memoriam omnium seculorū consecutus esse uideris, industriæ ac laboris similitudine. Hoc testimonium qui non dederint, infelici nati sunt Musarum partu & adulterino. Noli igitur longi incubatus foetura nos in expectatiōe macerare, sed accepto etiam in tui nominis securitatem, sponfore Pico, cuius tota uita gloriariū plena est, à quo in amicorum gregem per te receptum iri omnibus uotis expeto, cuius uestigia semper adoro, quicquid ex altissimi cohorte domi nascitur, spectandum, legendum, ediscendum emittas, detenturus eos omnes in fidibus tuis, qui aliquo uirtutū simulachro aut harmonia ducuntur. Vale. Chalcus tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, uterque uelut dexteræ tuæ digitus haberi cupit. Mediolani, v. Id. Decemb. M. CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANG. POLITIANO S. D.

Redorem nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptam à Republica personam magno apud hunc principem æstimatu agens, officium meū singulari humanitate præuertit. Sed tu quoque in causa. Nam ad eum simul, & ad me scribens, ita inter sese utramque epistolam commisit, ut maiorem meritis de me opinionem tuam apud illum testatus, plus pignoris (quod aiunt) deposueris, quæ mea pecunia possit redimi. Vnde statim legēdum misit, quod (pace tua) falso prædicabas. In mea itidem epistola demonstrasti illum esse dignum quem ueneremur, cum ulata optimarum artium laude. Equidē institueram ad eum quod scripseras deferre, sed mei ingenij remissa natura, quasi perendinandi ius usurpans, spatium dedi homini præstantissimo, ut istiusmodi uerecundia me conpergeret: quam longē tamen æquiore animo fero, quam testimonium tuū, quod magnis uerbis, nullo alio qui ad ueritatem cōfinio pertinentibus, ita confercis, ut nihil potius agere coneris, quæ ut inter dulce resonantes tibias carmen aliquod demeruisse uidear. Equidem pro lotos digitos me habere non sentio, quibus mysterium philosophiæ ab istis sanctissimè ac penitus tractatū continere liceat: profanus sum, & procul limen adoro. Satis est tale arcanum inter eorum manus uersari, quos idoneos perspeximus ad restituenda humana & diuina animorū exercitamenta: quæ paulo antè ex disciplinis disciplinæ censebant, congesta barbaricè terra in oculos miseræ, & toto orbe in unam sepulturam redactæ philosophiæ. Mihi certè in partem felicitatis tribuo, quod hoc seculo nasci contigit, in quo uelut è cælo delapsi homines expultricem immunditiarum curam litteris adhibentes effecerunt, ut ubi picus, phoenix, & id auium genus auspiciatissimum est, obstrepere anser amplius non debeat. Licuit Hermolaū de facie cognoscere, licuit eum differenter audire de fato, de fortuna, de casu. Quæ res ut populari captu difficilis est, & in primis à Peripateticis operose tractata, ita ab eo reddebatur perspicua, ut omnem illam cœlestium causarū seriem, ueluti catenā quandam ante oculos ponere uideretur. Sape ad pacem, sape ad gratiam, in quæ templa uterque nostrum diuinæ rei causa pergebat, cōuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus totam mentem ad afflatū diuinū refert, cuidam terrestri numini similis. Cum Hieronymo nondū frequens cōgressus, quoniam etiam cultura literarum

in eo

in eo eminentiū plurimum inuitat, ut ei fiam quæ familiarissimus: quod tam facile futurum perspicio, quæ cum uiro in officium semper exposito, & obuiō negotij tamē publici ratio, quæ nusquam suspicione uacauit, me deterret, & ab eius honestissima ac frugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, ira & indignatio frequenter macerant animum meum, ut in singulari, ac diu alio qui, multisque rebus perspecta fide alienam delationem cauero oporteat, iucundissimi in uita fructus amissione atque factura. Verum propius eum intueor, quoties in regiam uenit, delectatque amoenitatibus ingenij, quas prudentia & grauitate cōdiuit, qualem in amplissima Republica opportuna ad honores subsellia sortitū esse decet. Sed sollicitudine quadam pungor (id scilicet curat homuncio) ne per quos linguæ latinæ ornamenta restituantur, per eosdem aliquando Italicum imperium in unam Rempublicam cedat. Veneti enim in omni tempestate sapientes uiri, quod superbiam suam nimis infensam omnibus esse intelligerent (ampullosa namque quorundam imperitia & ostentatione id accidebat) nouato nuper in melius more, eos legatos circummittunt, qui & molliant animos quibus cum agunt, & familiarius commercia misceant, atque patefacto, quod prius senioribus tantum licebat, etiam iuuentuti & gliscenti philosophiæ aditu honoribus & præmijs ornant. Incredibile est, quantum isti proficiant. Sed quoniam imperiū non nisi fato dari cernimus, quid sit euenturū, alij uiderint. Nos interea cōmunibus studijs gratulamur, quæ assertores uos habet maximos, & primæ classis uiros. Bene profectō nobiscum agitur, quæ lucernam à uobis anteferri contigit, quotidie aliquid excuditur posteritate dignum. Id magno opere ad mei animi læticias pertinet. Illud tantū mea interesse ut putes uelim, quod quam operam præstare nequeo, in aliorū industria libenter intuear: ultra onerari non patior, quæ hominē postremæ tribus, sine prærogatiua ferentis suffragia. Vale, & Pico omnium qui uiuunt, laudem supergresso, me sapius & ceterum cōmenda. Mediolani, XVI. Calend. Ian. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIVS S. D.

Arguis mendacem, quod in epistola mea proxima stylium literasque tuas apud eruditissimum, uirum quasi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita doctè facis tamen, ut quibus me uerbis accusas, isdem prorsus absoluas. Quo fit, ut non alio magis iudicij mei ratio mihi constet, quam quæ abs te sic reprehēditur eloquenter. Nisi forte parum uerus ob id ego testis (testis enim planè, non laudator) quod attigi testimonium de te, nec implere uerum cogita quam sit arduum, uerbis exæquare laudes, quæ fidem sic excedant, ut eis nec tu quidē protinus assentias, qui iam pridem satis feceris. Quod, autem me Ioanni Pico Mirandulæ, Hieronymo quoque Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni litteratura uiris, quantos olim non meminimus, adnumerat, equidē irrideri me putarem, nisi persuasissimum haberem, falli te duntaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudicijs cecutire. Ceterum ego tam me scio cum talibus nec ingenio nec doctrina, quam nec natalibus nec fortuna debere conferri. De imperio uerò, quod ais, fors ipsa uiderit: aut si quis est in magnis rebus meæ quoque precij & uoto locus: utinā denique apud eos residat, qui sint illo quæ dignissimi. Picus noster unice te diligit, nec autem plus de meis uerbis, quæ de tuis epistolis: quin eas nunc me tibi dicente eū maxime legit, curatque describendas: sed & mirè gaudet, quæ Hieronymum Donatū iuxta secū probes, tum quæ inter uos cohæseris tu & Barbarus, non inuicem modò, sed in commune consultum putat. Idem penè me quoque prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum concedentem. Quare uelim mihi

D 4 pro meo

pro meo in te studio Chalcum perpetuo uel patronū, si patitur, uel si hoc mauult, amicum magnum, quibus potes machinis retineas. Vale. Florentiæ, quarto Calend. Ianuar. M. CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Perferuntur quotidie ad te manipulatim ex toto doctissimorum hominum cœtu literæ, quæ tuæ laudi multum uidentur afferre: quæ eas frõte accipias ignoro, opinor tamen indissimulata, & familiari. Quod uerò scribunt, seculo gratulantur, & tibi. Interea Pomponij epistola plurimum me delectauit, quam mihi legendā nuper tradidit Bernardus noster, adulescens in tua schola tornatim expolitus. Cupio tamē ex te scire, an tibi ex tam referata multorum laudatione quicquam uindices. Nam sapientes uiri, in quorū sententia te esse arbitror, quicquid inspexerint in se boni, non sua opera id partū paratum uel, sed naturæ, & Dei beneficio tributū esse credunt. At uerò qui illud sibi acceptum referūt, hi proculdubio lenæ purpurissatæ cōparandi sunt, aut Poggianæ fabulæ: Et nos poma natamus. Sæpe eas cogitationes immigrare in te (sic enim puto) quæ ad alicuius rei fastigium iam tenendum spectent, sed extrarias, et tuæ menti quasi quibusdam igniculis collucentes, haud dubiè sentis. Itaq; cum te alicuius humani decoris conscium cernis esse, supra hominem te, ne uno quidem digito, efferre debes. Ego enim is sum, qui te amem, atque etiam colam uirtutem tuam: sed rursus qui donū cœlitus datum in te agnoscam, quod & uetera illustres longauitate rubiginata, & surgenti, atq; ad æmulationem laudis adnudenti seculo manum porrigas. Vale. Mediolani Cal. Septemb. M. IXD.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S. D.

Varis ex me per epistolam, qua tandem fronte doctissimorum hominum tam crebras literas, meis refertas laudibus accipiam: & an quippiam mihi ex illorum testimonio plus uindicem. Prudenter que admo-nes, & beneuolē, ne meum esse putem quod diuini beneficij sit, ne uel supra hominem efferar. Deniq; sic epistolam claudis, ut esse in magna spe, uel expectatione potius studiorum literarumq; nostrarum uidearis. Equidem (ut planissime dicam) sentio me tibi in suspicionem uenisse, quasi plus nimio sim glorię auidus, quod ut quas à doctis hominibus proximis aliquot mensibus acceperim literas, earum exemplum statim isthuc Bernardo Riccio miserim, quod tibi protinus ostenderentur. Vt autem sic ineptirem: non mea me uoluntas, uerum ipsius Bernardi, optimi quidem iuuenis, sed mei nimium amantis, assiduæ propē obsecrationes impulerunt: præsertim qui te quoq; ipsum magnopere id uelle, atq; etiam contendere assereret. Non igitur ut auras quasi captarem, quod à meis moribus procul abest, sed ut amicis obsequerer, quorum me semper iudicio permiserim, crebras isthuc epistolas illas misistabam: quas tamen probē memineram non iuratorum testium, sed blandientium esse amicorum. Quod igitur rogas, quæ eas deniq; fronte suscipiam, planē fateor læta. sic enim soleo quæcunq; à uiris & amicis & doctis proficiuntur: cæterum sic ipsemet mecum cogitare soleo. Si fallitur qui me laudat, danda mihi opera est, ne iterum fallatur, atque interim habenda gratia: sin autem minimè fallitur, aut idem nec etiam fallit, atque ita maior sum, quam mihi fortasse uideor: aut si fallit, animandū mei, uel conciliandū, uel irridendū gratia fallit: quorum primum mihi expedit, alterum nō displicet, tertium cadere in amicū non solet. Itaq; ratiocinationem sic colligo, ut aut ego ne doctus quidē sim, quod isti uel opinantur, uel dicitant, aut sim certē, qualem prædicant. Sed

Sed quoniam uir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoq; uideatur: prima enim docti hominis conditio est, ut ipse se norit: ego uerò mihi doctus nō uideor, sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen non falli me in eo, quo plerique opinor falluntur, nisi diuini esse muneris intellegerem, etiā plus cæteris fallerer. Ibi uerò, fateor, risi mediocriter, cum me admones, ne supra hominem efferar: scilicet periculum est hoc in me, qui quidē adhuc in primis literulis hæsitē, quasdam uerò arteis ex ijs ne attigerim quidem, quæ philosophiæ studio famulantur; cum sit eorum quoq; qui disciplinas omneis omnemq; sapientiam prohibuissent, celebris illa sententia, sic ad ea quæ natura in promptu haberet, nostræ mentis aciem, sicut ad solem noctuæ oculos caligare. Procul hæc à nobis infania sit, ut quantum absumus adhuc, non dico à summis, sed uel à mediocribus uiris, ignoremus. Assentatiunculis autē quorundam, aut item obtrectatiunculis & ineptis & leuibus, non magis equidem aut attollo, aut deprimor, quam umbra ipsa mei corporis. Non enim quia longior illa, & extensior manē ac uesperī sit, meridiē uerò breuior & contractior, ob id ego quoq; statim maior, proceriorq; mihi manē ac uesperī, q̄ meridiē ipso uideri debeo. Quod autem fore suspicaris, opera, studio, industriaq; mea, ut & uetustati squalor abstergatur, & ad frugē iuniores perueniant, uide quæso, ne tibi uerba det amor erga me nimius. Ego certē (nescio autem, uitio ne mentis captus, an consilio magis adductus) magnū quiddam omnino molior, facturūq; operæ precium uideor, modò uires animū subsequantur. Vale. Fæstula. ante VII Cal. Septemb. M. CCCXCI.

Umbra corā poris.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER QVARTVS.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO S. D.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO S. D.

Ad quintum Idus Aprilis secesseram Ticinū. Postridie eius diei, cum officij causa præfectum arcis, humanissimum uirum Iacobum Pusterlam cōuenissem, perbenignē me exosculatus, secunda, inquit, noctis uigilia de Laurentij Medicis obitu præuolans tabellarius ad principem contendit. Hoc nuncio attonitus, oculos cum in terram defixissem, est ne, inq; nobis iratus deus, ut in illo omnium sapientissimo uiro, tot spes, tot uirtutū imagines, & signa, tanquā ad uasa conclamans sustulerit: sed de Italia calamitatibus mox. Quæ enim ab eminentissimis locis mala ingruunt, niuibus, cum in montium cacuminib; liquefcentes ingētia efficiunt flumina, similis esse solent. Biduo post Mediolanū regressus offendi sermonem uarium: ea namq; de moestissima re iam populus erat certior. Alij de cœlo ædem Liberatæ paulo antē q̄ Laurentius decederet, tactā: alij desperata eiusdem salute, Petrum Leonem medicū, qui ægotanti affederat, sese in puteum præcipitasse affirmabant. Dedi complurculos dies dolori meo: neque possum, mi Politiane, magnopere non torqueri: & ut me ipsum assiduē magis urgeam, tum mea, tum aliorū causa facit. Scis qua illum ueneratione prosequer, quo uel quasi restituta uice, me ipse cōplectebatur animo non ignoras: qui unus omnium uitæ meæ præsidium in plerq; fortuna à me censeretur constantissimum. Sed in communi rerum aceruo plura sunt. Sæpe enim inter Scyllam & Charybdim positus, Italiam non minus temperabat, quam Isthmus ille, qui inter Ionium & Aegæum

Laurentij Medicis mors.

& Aegæum, ne inter se cōcurrentia maria confundantur, natura constitutus esse uidetur. Scio in clarissimo iuvene Petro Medice ab uniuersa ciuitate, quod nostrum dolorem plurimum extenuat, patris auctoritatem prorsus cōfirmatam esse: idq; decretum publicum, quoniam in unius familiæ incolumitate totius reipub. salus uersatur, perpetuo mansurum & speramus, & cupimus. Laurentij tamē desiderium lenire nequeo: & quod recenti uulnere accidere solet, quod magis frigit, eo grauius dolet, in me sentio. In ista uerò tua ingenti studiorū calamitate atque iactura, quid abs te optem uideo, quid impetrare possim ambigo. Faciam tamen quod in cōmuni luctu asolet, ac per ipsius Laurentij felicem memoriā, ut absteris aliquantisper lacrymis, quo ille emigrauerit animi tenore, quid uē ante ad suos sit prefatus, in utriusq; nostrū consolationē (totam illius uitam sp̄sentorū & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad posteritatem peruenturam non dubito) quibus honoribus sit elatus, cui quoq; monumēto, & quibus eulogijs intulerint perferbas & rogo & obsecro. Vale. Mediolani xviij. Calend. Aprilis, M. cccc. xxiij.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S.

Mulgare est, ut qui serius paulo ad amicorum literas respōdeant, nimias occupationes suas excusent. Ego uerò quod minus mature ad te rescripserim, non tam culpam confero in occupationes, quamquam ne ipsa quidem defuerit, quam in acerbissimum potius hunc dolorem, quem mihi eius uiri obitus attulit, cuius patrocinio nuper unus ex omnibus literarum professoribus, & eram fortunatissimus, & habebam. Illo igitur nunc extincto, qui fuerat unicūq; autor eruditi laboris, uidelicet ardor etiam scribendi nosse extinctus est, omnisq; propē ueterum studiorum alacritas elanguit. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, & qualem se ille uir in extremo quasi uitæ actu gesserit audire, quanquā & fletu impediōr, & à recordatione ipsa, quasiq; retractatiōe doloris abhorret animus, ac resilit, obtemperabo tamen tuæ tantæ, ac tam honestæ uoluntati, cui deesse pro instituta inter nos amicitia neq; uolo, neq; possim. Nam profectō ipsemet mihi nimium & inciuilis uiderer, & inhumanus, si tibi & tali uiro, & mei tam studioso rem ausim prorsus ullam denegare. Cæterum quoniam de quo tibi à nobis scribi postulas, id eiusmodi est, ut facilius sensu quodam animi tacito, & cogitatione cōprehendatur, q̄ aut uerbis aut literis exprimi possit: hac lege tibi iam nunc obsequium nostrū astringimus, ut neq; id polliceamur, quod implere non possimus, tua certè causa non recusemus. Laborauerat igitur circiter menses duos Laurentius Medices è doloribus ijs, qui quoniam uiscerum cartilagini inhæreant, ex argumentō Hypochondrijs appellantur. Hi tametsi neminem sua quidem ui iugulant, quoniam tamen acutissimi sunt, etiam iure molestissimi perhibentur. Sed enim in Laurentio fato ne dixerim, an inscitia, incuriaq; medentium id euenit, ut dum curatio doloribus adhibetur, febris una omnium in diosissima contracta sit, quæ sensim illapsa, non quidē in arterias aut uenas, sicuti cætere solent, sed in artus, in uiscera, in neruos, in ossa quoq; & medullas incubuerit. Ea uerò quod subtiliter ac latenter, quasiq; lenibus uestigijs irrepserat, parum primò animaduersa: dein uerò cum satis magnā sui significationem dedisset, non tamen pro eo ac debuit, diligenter curata, sic hominē debilitauerat prorsus, atq; afflixerat, ut non uiribus modò, sed corpore etiam penè omni amisso & consumpto distaberet. Quare pridie q̄ naturæ satisfaceret, cum quidem in uilla Cæregia cubaret ager, ita repente concidit totus, nullam ut iam suæ salutis spem reliquā ostēderet. Quod homo, ut semper cautissimus, intellegēs, nihil prius habuit,

quam

quam ut animæ medicum accerseret, cui de contractis tota uita noxijs Christiano ritu confiteretur. Quem ego hominem postea mirandum sic propē audiui narrantem, nihil sibi unquam neq; maius, neq; incredibilius uisum, quam quomodo Laurentius constans paratusq; aduersus mortem, atq; imperterritus, & præteritorum meminisset, & presentia dispensasset, et de futuris item religiosissime prudentissimeq; cauisset. Noctē dein mediā quiescētī, meditantīq; sacerdos adesse cū sacramento nunciatur: ibi uerò excussus, procul, inquit, à me hoc ablit, patiar ut Iesum meum, qui me finxit, qui me redemit, adusq; cubiculum hoc uenire: tollite hinc obsecro me quam primum, tollite, ut domino occurrā. Et cum dicto subleuans ipse se quantum poterat, atq; animo corporis imbecillitatem sustentans, inter familiarū manus obuiam seniori ad auilam usq; procedit: cuius ad genua prorepens, supplexq; ac lacrymās: Tu'ne, inquit, mitissime Iesu, tu nequissimū hunc seruum tuum dignaris inuisere? At quid dixi seruum: imò uerò hostem potius, & quidem ingrattissimum, qui tantis abs te cumulatus beneficijs, nec tibi dicto unquam audiens fuerim, & tuam toties maiestatem læserim. Quod ego te per illam qua genus omne hominum complecteris, charitatem, quæq; te cœlitus ad nos in terram deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ samē, quæ sitim, quæ frigus, æstū, labores, irrisus, contumelias, flagella, & uerbera, quæ postremò etiam mortem crucemq; subire te compulit: per hanc ego te salutifer Iesu quæso, obsecrorq; auertas faciem à peccatis meis, ut cum ante tribunal tuum confitero, quo me iam dudum citari planè sentio, non mea fraus, non culpa plectatur, sed tuæ crucis meritis condonetur. Valeat, ualeat in causa mea sanguis ille tuus Iesu pretiosissimus, quem pro asserendis in libertatem hominibus in ara illa sublimi nostræ redemptionis effudisti. Hæc atq; alia cū diceret lacrymans ipse, lacrymantibusq; qui aderant, uniuersis, iubet eum tandem sacerdos attolli, atq; in lectulum firum, quod sacramentum cōmodius administraretur, referri. Quod ille cum aliquandiu facturum negasset, tamē ne seniori suo foret minus obsequens, exorari se passus; iteratis eiusdem ferme sententiæ uerbis, corpus ac sanguinem dominicum plenus iam sanctitatis, & diuina quadam maiestate uerendus accepit. Tum consolari Petrum filiū (nam reliqui aberant) exorsus, ferret æquo animo uim necessitatis admonebat, non defuturum cœlitus patrocinium, quod ne sibi quidem unquam in tantis rerum fortunæq; uarietatibus defuisset, uirtutem modò & bonam mentem coleret, bene consulta bonos euentus paritura. Post illa contemplabundus aliquandiu quieuit: exclusis dein cæteris, eundem ad se natum uocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondum foras emanarunt, plena omnia tamen (si cuti audiuius) & sapientiæ singularis, & sanctimonie: quorū tamen unum, quod nobis scire quidem licuerit, adscribam. Ciues, inquit, mi Petre, successorē te meum haud dubitè agnoscent. Nec aut uereor, ne nō eadem futurus auctoritate in hac rep. sis, qua nos ipsi ad hanc diem fuerimus. Sed quoniā ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos gerī singulis potest, memento in eiusmodi uarietatib. id consiliū sequi semper, quod esse q̄ honestissimū intelleges, magisq; uniuersitatis, q̄ seorsum cuiusq; rationem habeto. Mandauit & de funere, ut scilicet aui Cosmi exemplo, iusta sibi fierent, intra modū uidelicet eum, qui priuato conueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester, medicus (ut quidē uisum est) experientissimus: qui tamen serò aduocatus, ne quid inexpertum relinqueret, preciosissima quædam gemmis omne genus, margaritisq; conterendis, medicamēta tentabat. Quærit ibi tum ex familiarib. Laurentius (iam em̄ admissi aliq̄t fueramus) quid ille agitare medicus, quid moliret. Cui cū ego respōdissim,

epithema

epithema eum concinnare, quo prae cordia fouerentur: agnita ille statim uoce, ac me hilare intuens (ut semper solitus) heus inquit, heus Angele, simul brachia iam exhausta uiribus aegre attollens, manus ambas arctissime prehendit. Me uero sin gultus lacrymarum cum occupauissent, quas celare tamē reiecta ceruice conabar, nihilo ille comotior, etiam atque etiam manus retēbat. Vbi autem peruenit fletu adhuc praepedit me, quod minus ei operam darem, sensim scilicet eas, quasiq; dissimulanter omisit. Ego me autem continuo in penetrale thalami conicio flentem atque habenas (ut ita dicam) dolori & lacrymis laxo. Mox tamen reuertor eodem, siccatis, quantum licebat, oculis. Ille ubi me uidit, uidit autem statim, uocat ad se rursum, quaeritq; per blandē, quid Picus Mirandula suus ageret. Respondeo manere eum in urbe, quod uereatur ne illō si ueniat, molestior sit. At ego, inquit, ut cissim ni uerear ne molestū sit ei hoc iter, uidere atque alloqui extremum exoptem prius quam planē a uobis emigro. Vin tu, inquam, accersatur? Ego uero, ait ille, quam primū. Ita sanē facio: uenerat iam, affederat, atque ego quoq; iuxta genibus incubueram, quod loquentem patronum facilius, utpote defecta iam uocula, exaudirem. Bone Deus, qua ille hunc hominem comitate, qua humanitate, quibus etiam quasi blanditijs excepit? Rogauit primō ignosceret, quod ei laborem hunc iniunxisset, amori hoc tamen, & beneuolentiā in illum suā adscriberet, libentius sese animam editurum, si prius amicissimi hominis aspectu morientes oculos fatiaisset. Tum sermones iniecit urbanos, ut solebat, & familiares. Nō nihil etiā tunc quoq; iocatus nobiscum, quin utrosq; intuens nos: Vellem, ait, distulisset me saltem mors haec ad eum diem, quod uestram planē bibliothecā absoluissem. Ne multis: Abierat uixdum Picus, cum Ferrariēsis Hieronymus, insignis & doctrina & sanctimonia uir, coelestisq; doctrinae praedicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur ut fidem teneat: ille uero tenere se ait inconcussam: Vt quam emendatissime posthac uiuere destinet, scilicet facturum obnixē respondit: ut mortē denique, si necesse sit, aequo animo toleret: Nihil uero, inquit ille, iucundius, siquidem ita deo decretum sit. Recedebat homo iam, cum Laurentius: Heus, inquit, benedictionem pater prius quam a nobis proficisceris. Simul demisso capite, uultuq; & in omnem piā religionis imaginem formatus, subinde ad uerba illius & preces, ritē ac memoriter responsitabat, ne tantillum quidem familiarium luctu aperto iam, neq; se ulterius dissimulante comotus. Diceret indicatam ceteris, uno excepto Laurentio, mortem. Sic scilicet unus ex omnib. ipse nullam doloris, nullam perturbationis, nullam tristitiā significationem dabat: consuetumq; animi rigorem, constantiam, aequabilitatem, magnitudinem, ad extremum usq; spiritum producebat. Instabant medici adhuc tamen, & ne nihil agere uiderentur, officiosissime hominem uexabant, nihil ille tamen aspernari, nihil auersari, quod illi modo obtulissent: nō quidem quoniam spe uitae blandientis illiceretur, sed ne quem fortē moriēs uel leuissime perstringeret. A deoq; fortis ad extremū persūtit, ut de sua quoq; ipsius morte nonnihil cauillaretur: sicuti cum porrigenti cuidam cibū, rogantiq; mox quam placuisset, respondit: quam solet morienti. Post id blandē singulos amplexatus, petitaq; suppliciter uenia, si cui grauior fortē, si molestior morbi uitio fuisset, totum se post illa perunctioni summae, demigrantisq; animae commendationi dedit. Recitari dein euangelica historia coepta est, qua scilicet interrogati Christo cruciatus explicantur, cuius ille agnoscere se uerba & sententias propē omneis, modō labra tacitus mouens, modō languentis oculos erigens, interdum etiam digitorum gestu significabat. Postremo sigillum crucifixi argentum, margaritis gemmisq; magnificē adornatum, defixis usquequaque oculis intuens

intuens, identidemq; deosculās expirauit. Vir ad omnia summa natus, & qui flantem, resstantemq; toties fortunam usque adeo sit alterna uelificatione moderatus, ut nescias utrum secundis rebus constantior, an aduersis aequior, ac temperantior apparuerit. Ingenio uero tanto, ac tā facili, & perspicaci, ut quibus in singulis excellere alij magnum putant, ille uniuersis pariter emineret. Nam probitatem, iustitiam, fidem, nemo, arbitrator, nescit ita sibi Laurentij Medicis pectus, atque animum quasi gratissimum aliquod domicilium, templumq; delegisse. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fuerit, eximia quadā in eum totius populi, atque omnium planē ordinum beneuolentia declaratur. Sed enim inter haec omnia liberalitas tamen, & magnificentia explendescibat, quae illum penē immortalī quadam gloria ad deos usq; prouexerat: cum interim nihil ille famae duntaxat causa, & nominis, omnia uero uirtutis amore persequeretur. Quanto autem literatos homines studio complectebatur, quantum honoris, quantum etiam reuerentiae omnibus exhibebat, quantum deniq; operae, industriaeque suae conquirendis toto orbe terrarum, coemendisq; linguae utriusq; uoluminibus posuit, quantosq; in ea re, quam immanes sumptus fecit, ut non aetas modō haec, aut hoc seculum, sed posteritas etiā ipsa maximam in huius hominis interitū iacturā fecerit. Ceterum consolantur nos maximo in luctu liberi eius, tanto patre dignissimi. Quorum, qui maximus natus, Petrus, uixdum primum, & uigelimū ingressus annum, tanta iam & grauitate, & prudentia, & autoritate molem totius Reip. sustentat, ut in eo statim reuixisse genitor Laurentius existimetur. Alter annorum duodeuiginti Ioannes, & Cardinalis amplissimus (quod nunquam cuiquam id aetatis contigerit) & idem pontifici maximo, non in ecclesiae patrimonio duntaxat, sed in patriae quoque suae ditione legatus, talem, tantumq; se iam tam arduis negotijs gerit, & praestat, ut omnium in se mortalium oculos conuerterit, atque incredibilem quandam, cui responsurus planissime est, expectationem concitauerit. Tertius porro Iulianus, impubes adhuc, pudore tamen, ac uenustate, neq; non probitatis, & ingenij mirifica quadam, suauissimaq; indole totius sibi ita ciuitatis animos deuinxit. Verum ut de alijs in praesenti taceam, de Petro certe ipso cohibere me nō possum, quin recenti re testimonium hoc loco paternum adscribam. Duobus circiter ante obitū mensibus, cum in suo cubiculo sedens (ut solebat) Laurentius de Philosophia, & literis nobiscū fabularetur, ac se destinasse diceret reliquam aetatem in ijs studijs mecum, & cum Ficino, Picoq; ipso Mirandula consumere, procul scilicet ab urbe, & strepitu: negabam equidem hoc ei per suos ciues licere, qui quidem in dies uiderentur magis, magisq; ipsius & consilium, & autoritatem desyderaturi. Tum subridens ille, atque iam, inquit, uices nostras alumno tuo delegabimus, atque in eum sarcinam hanc, & onus omne reclinabimus. Cumq; ego rogassem an adhuc in adulescente tantum uirū deprehendisset, ut eis bona fide incumbere iam possemus. Ego uero, ait ille, quanta eius, & quam solida uideo esse fundamenta, iaturū spero haud dubiē quicquid in aedificauero. Caue autem putes Angele, quenquam adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quantam iam Petrus ostendit, ut sperem fore, atque adeo augurer (nisi me ipsius ingenij aliquot iam experimenta fefellerint) ne cui sit maiorum suorum concessurus. Atque huius quidē iudicij praesagijq; paterni magnum profectō, & clarum specimen hoc nuper dedit, quod agrotanti praestō fuit semper, omniaq; per se penē etiam sordida ministeria obiuit, uigiliarum patientissimus, & inedia: nunquamq; a lectulo ipso patris, nisi cum maxime Respub. urgeret, auelli passus. Et cum mirifica pietas extaret in uultu, tamen ne morbum, aut solitudinē paternam moerore suo adaugeret, gemitus omneis, & lacrymas in-

Laurentij
laus.

Petrus Me-
dices.

Ioannes
Medices.

Iulianus
Medices.

Ang. Polit.

E credibili

credibili uirtute quasi deuorabat. Porro autem, quod unum tristissima in re pulcherrimum ceu spectaculum uidebamus, inuicem pater quoque ipse, ne tristiorum filium tristitia sua redderet, frontem sibi ex tempore uelut aliam sungebat, ac fluentes oculos in illius gratiam continebat, nunquam aut consternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur. Ita uterque certatim uim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatem pietatis studio nitebatur. Ut autem Laurentius e uita decessit, dici uix potest quanta & humanitate, & grauitate ciues omnes suos Petrus noster, ad se domum confluentes, exceperit, quam & apposite, & uarie, & blandè etiam dolentibus, consolantibusq; pro tempore, suamq; operam pollicentibus responderit. Quantam deinde, & quam solertem rei constituendæ familiari curam impenderit, ut necessitudines suas omnes grauissimo casu percussas subleuarit, ut uel minutissimum quenque ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, ut in obeunda quoque Repub. nulli unquam aut loco, aut tempori, aut munerì, aut homini defuerit, nulla denique in parte cessauerit. Sic ut eam planè instituisse iam uiam, atque ita pleno gradu iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoque ipsum ue stigij consecuturus. De funere autem nihil est, quod dicam. Tantum ad aui exemplum ex præscripto celebratum est, quemadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quam magnum nunquam antè meminerimus. Prodigia uerò mortem ferè hæc antecesserunt, quanquam alia quoque uulgò feruntur. Nonis Aprilibus, hora ferè diei tertia, triduo antè, quam animam edidit Laurentius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ Nouellæ, quæ dicitur, declamanti è pulpito dat operam, repente inter confertam populi multitudinem expauefacta, consternataq; consurgit, lymphatoq; cursu, & terrificis clamoribus: Heus heus, inquit, ciues, an hunc non certitis ferocientem taurum, qui templum hoc ingès flammatis cornibus ad terram deijcit? Prima porò uigilia, cum cœlum nubibus de improviso fœdaretur, continuo Basilicæ ipsius maximæ fastigium, quod opere miro singularem toto terrarum orbe testudinem supereminet, tactum de cœlo est, ita ut uastæ quæpiam deijcerentur moles, atque in eam potissimum partem, qua Medicæ conuulsuntur ædes, uel quadam horrenda, & impetu marmora immania torquerentur. In quo illud etiam præscito non caruit, quod inaurata una pila, quales aliæq; in eodem fastigio conspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni proprium eius familiæ detrimentum portenderetur. Sed & illud memorabile, quod ut primùm detonauit, statim quoque serenitas reddita. Qua autem nocte obiit Laurentius, stella solito clarior, ac grandior suburbano imminens, in quo is animam agebat, illo ipso temporis articulo decidere, extinguiq; uisa, quo compertum deinde est eum uita demigrasse. Quin excurrisse etiam faces trinocitio perpetuo de Fæstis montibus, supraq; id templum, quo reliquiæ conduntur Medicæ gentis, scintillasse non nihil, moxq; euanuisse feruntur. Quid? quod & leonum quoque nobilissimum par, in ipsa qua publicè continentur cauea: sic in pugnam ferociter concurrerit, ut alter pessimè acceptus, alter etiam leto sit datus. Arreti quoque supra arcem ipsam geminæ per diu arsisse flammæ, quasi Castores feruntur, ac lupa eidem sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Quidam illud etiam (ut sunt ingenia) pro monstro interpretantur, quod excellentissimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quando ars eum, præscitaq; fefellerant, animum desponderit, puteoq; se sponte demerserit, ac principi ipsi Medicæ (si uocabulum spectes) familiæ suæ nece parentauerit. Sed uideo me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne

Prodigia.

rim, ne forte in speciem adulationis inciderem, longius tamen prouectum, quam à principio institueram. Quod ut facerem, partim cupiditas ipsa obsequendi, obtemperandiq; tibi optimo, doctissimo, prudentissimoq; homini, mihiq; amicissimo, cuius quidem studio satisfacere breuitas ipsa in transcurso non poterat: partim etiam amara quædam dulcedo, quasiq; titillatio impulit recolendæ, frequentandæq; eius uiri memoriæ. Cui si parem, similemq; nostra ætas unum forte atq; alterum tulit, potest audacter iam de splendore nominis, & gloria, cum uetustate quoque ipsa contendere. Vale. xv. Calendas Iunias. M. CCCXXII. in Fæstulano rusculo.

CAESAR CARMENTVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Politias tuas, hoc est, Miscellaneorum librum ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amoenissimi homo ingenij, tibiq; amicissimi. Nihil me hercules illis mundius, nihil acutius, nihil doctius, ista una centuria (ut equidem sentio) non modò Gellium, & id genus alios æmularis, sed longè superas. Fama quanquam magnus es, scriptis certè maior: quare ætati huic nostræ gratulor. Est enim præsentis in seculo, quod admirari possimus, ne semper ueterum ingenia suspiciamus. Ego per te cum multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor. Amicos habes supremæ fortunæ uiros, nos humili de plebe sumus, qui quasi fores amicitiae tuæ pulsamus. Quid tu tenuis hominensotis despicias? Inter ganeatas dapes uilis quandoq; iuuat, atq; appetitur oliua. Porro quod & ipse literas istas profitear, nihil uelim charum me tibi reddat: nam professio ad eò ieiuna est: in hoc laude dignus, quod ad studia ista anhelem, non quod profitear. Quali enim sum doctrina, ipsi probè scimus: iter in densis tentamus tenebris, lucella sectamur: quandiu tantum congesserimus, quantum sit satis pro uictu annorum aliquot, mox Athenas, id est, Florentiam ad capiendum abs te cultum ingenij proficiscemur: absentem quæso, & incognitum, si potes, dilige interea, & Vale.

ANGELVS POLITIANVS CAESARI CARMENTO SVO S. D.

Ignosce occupationibus Caesar, neq; me uel superbum crede, uel inofficiosum, quod ad tuas hæcenus literas non rescripserim. Melior diei pars lectionibus uarijs mihi teritur, reliqua datur amicis opera. Noctem sibi quies, & somnus cum precibus, horario, & stylo diuidunt. Ac (ne manifesta dissimulem) recrastinator quoque natura sum maximus, nec ad diem facillè soluo, quanquam omnino aliquando soluo quod debui: quorum alterum dum redditur (ut uerum fatear) non nihil dolet ob ignauiam: alterum me, quoniam redditum nõ est, semper excruciat. Venio nunc ad epistolas tuas, quas equidem, quoniam sunt elegantissimæ, plenæq; mearum laudum, cupiebam sic in uicem ferre laudibus, ut par pari relatum cognosceres: At enim si fecerò, credet aliquis me forsitan huius deniq; spe mercedis, abs te antè fuisse laudatum. Quare malo equidem tibi hoc officium debere, quam meas laudes adducere in suspicionem, præsertim sic abs te rhetoricè dictas, ut ob eas ipse quoq; mihi placeam, qui scio ueras non esse. Sine igitur, quæ de me scripisti, mora aliqua temporis roborari, talionemq; tum deniq; à nobis expecta. Nunc usuram laudationis tuæ grauitat quæso permittite dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos iter nos (ut illi apud Terentium faciunt) tradere operas mutuas. Vale. Florentiæ, Idibus Ianuarijs M. CCCCLXXXVIII.

Ang. Polit.

E 2 ANG.

ANG. POLITIANVS TRISTANO CHALCO SVO S. D.

Significas mihi literis tuis decuriam scribarū totam sic delectari Miscellaneis nostris, ut inde me quoque uidelicet autorem, quanto uix credibile sit amore prosequatur. Equidē habeo gratiā studijs meis, & uigilijs, in quibus acriter ab ineunte ætate, si minus cum dispendio bonæ ualitudinis, certē sim maximo periculo uersatus. Etenim quamuis ipsa sibi literarū tractatio satis grande præmiū sit, adeo scilicet suauis, & iucunda, tamen istiusmodi sit accessionibus, ut nullum uitæ genus esse putē cum literati hominis otio, dummodo non sterili, conferendum. Nec enim plures Iasoni, & Cadmo satu dentū nati sunt hostes, quam mihi satu Miscellaneorum nati amici. De Tertulliano, quod requiritis, Quintus Septimius Florens Tertullianus appellatur, eiusque legi libros, præter Apologeticum, de pallio, de carnis resurrectione, de coronamilitis, ad martyria, de uirginibus uelantibus, de habitu mulierū, de cultu foeminarū ad uxorem, ad Scapulam, de persecutione ad Fabiū, de exhortatione castitatis, de patientia, de monogamia, de præscriptionibus hæreticorū contra Hermogenē, aduersus Praxeam, Valentianos, Marcionē, Iudæos, hæreticos omnes. Ipse quorundā, præter hos, librorū meminit à se compositorū, qui nec extant. Laetantius, ut in omnibus eruditū doctrinis ita in eloquendo duriorē perhibet. Augustinus lapsum quibusdam locis miratur, quāuis hominē doctissimū, Cyprianus sua frequēter scripta de illius fontib. irrigauit. Reliqua super eo libellus Hieronymi uirorū illustriū suppeditabit. Ex apologetico uerō nimis tibi deerat, quod & huic epistolæ totū subnexui. Tu ceteros tamen eius libros caue putes cū apologetico cōferendos: tū illud scito, uolumē esse, quod desyderas, propē immēsum. Nā quod ad operā scilicet at tinet meā, libenter equidē de illo tibi uerbis eisdē spondeo, quibus Publio Septimio de ciuiliū fortunis Antonius. Quod cōcupiscas, tu uideris. Quod concupiueris, certē habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M. CCC CLXXXIX.

ANG. POLITIANVS TRISTANO CHALCO SVO S. D.

Marianus Genazanensis theologus.

Scribis Marianū Genazanensem Theologiæ consultū, qui sacras istic ad populū conciones habet, tanta esse omnium admiratione apud uos, ut eorum facile fidē, quæ de ipso in Miscellaneis predicauimus, absouerit. Iri ad hunc plenīs undiq; uis; alluci lepore uerborū, suspendi sententiarū grauitate, flecti omnes orationis impetu, & uiribus. Fatebor quid mihi usu uenerit, cum primū hic apud nos concionari cœpit. Accessi ut audirem, sic quomodo alios consueuerā, explorabundus, & penē (ut uerū dicā) cōtemptim. Sed ut habitū uidi hominis, & statū, quasiq; indolem quandam in oculis, & uultu minimē uulgarem, cœpi aliquid expectare iam quod essem probaturus. Ecce tibi igitur, præfari incipit. Arrigo iam tum aures, canora uox, uerba electa, grandes sententiæ. Deniq; agnosco incisa, uideo membra, sentio circumductum, capior numero: tum partiri pergit, attendo: nihil impeditū, nihil inane, nihil sibi quod caudam traheret. Texit deinde argumentorū nexus, illaqueor: retextit, expeditior: inserit alicubi narratiunculas, dū cor: modulatur carmen, teneor: iocatur nonnihil, rideo: premittit, urgetq; ueris, do manus: tentat affectus mitiores, statim mihi per os lacrymæ: clamat iratus, terreor, ac uenisse iam nollē. Deniq; pro re ipsa, quam tractat, & figuras uariat, & uocis flexus, & ubiq; actionē gestū commendat. Mihi uerō etiam (ut fatear) crescere in ipso pulpito, nec supra sui modō, sed omnino supra hominis mensurā saepe est uisus. Ac dum sic omnia, quasi singula contemplor, cessit miraculo iudiciū. Putabam fore tamen, ut consumpta postmodum nouitate, minus in dies me caperet. Ceterum contrā accidit, idem enim postridie,

postridie, quasi alius audiebat, sed illo ipso melior, qui pridie uisus optimus. Nec tu illud corpusculum contempseris, inuictum, infatigabile est: ut non aliunde magis reparare uires, quā de laboribus ipsis uideatur. Quis inde autem tantum uocis, tantum spiritus, tantum uirium, ac laterum speraret? Adde quod & rusticatus quandoq; sum, domiq; cum ipso familiarius egi: & quidem nihil uidi placidius, nihil tamen etiam cautius. Non eius absterret seueritas, nō item corrumpit facilitas. Alij cum se magistros ecclesiarum profitentur, credunt sibi ius esse in homines uitæ, & necis: itaq; sic intemperanter potestate abutuntur, ut nunquā supercilium, nunquam pædagogū uultum, & uerba illa tetrica deponant. Hic autem noster sic modum tenere didicit, ut in ipso tantum pulpito censuram exercent: cum descendit, inuicem ciuilitas excipiat. Quare sic à me, sic à Pico item Mirandula meo (bone deus, quo uiror!) frequēter aditur, ut nullo magis quā sermone illius, & consuetudine, tristitiam literati laboris discutiamus. Nam Laurentius ipse Medicus elegans ingeniorum spectator, quantum homini tribuat, nō modo substructo protinus insigni cœnobio ostendit, sed multo etiam magis assiduitate quadam, cultuq;: sic ut unam cum illo ambulatiunculam omnibus fermē uitæ urbanæ discursibus anteponat. Itaq; te quoq; hortor, inspicias hominem (si potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hic Politiani tui iudicium. Nec illi molestus unquam uenies, nescit offendī. Non enim is est, qui lucem refugiat, & oculos: puto, quia bona conscientia testibus omnino gaudet, quamuis utiq; non desideret. Vale. XI. Calend. April. M. CCC CLXXXIX.

Ecclesiarum magistris suæ perciliofi.

ANG. POLITIANVS ANTONIO PIZAMANO S. D.

Quid esse hoc dicam uir doctissime, quod illo ipso tempore, quo uos Ioanni Pico Mirandulæ, me præsentē, tu Grimanusq; non iam tuus potius, quā meus, quamquam mentito nomine, quamquam dissimulata patria, quamquam sub mille inuolucris exhibuistis, nō alium prius, aut libentius sermonē, quā de uobis ipsis, licet aliō reuocantibus, ac propemodum resistitibus iniicimus? An non, obsecro uos, surda & ignara quædā nature consentientis ratio non modo personā detrahere illam uobis intempestiuam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud amicos imaginū uidebatur? adeon' autem uos tum fuisse ferreos: adeon' quæso in illo malè mehercules lepido proposito pertinaces, ut cum de utroq; uestrū, tam ardentē uterq; nostrum sic à uobis, quasi certē nō à uobis, querebamus, & cum apud uos de uobis ipsis, ut apud alios, tam ex animo, tamq; amantē loquebamur, duritiē tamen, aut obstinationem potius latendī, fallendiq; nos eandem semper retinueritis? (si nō ita induxissetis animū) qui complexus, & quanta illa nostra extitissent gaudia? Quem diem nobis inciuii illo, ne dixerim crudeli cōmento, quem fortasse etiā uobis inuidistis. Etenim ego, ne postea quidē latitiā in dicitō toto persenti pectore, cum sub articulo uno temporis mihi uos penē prius abstulistis, quā obtuleratis. Nā et si animus omnino inclinabat eōdem, uix tamen credere audebam uos eos esse bona fide, qui uidelicet eratis: nec enim uel ab eis me antea potuisse, uel tum quoq; non iterum posse falli existimabā, qui se nuper sefellisse confitebantur: ut ne illud quidem tantillum uoluptatis, liberum, syncerumq; mihi, & ab omni uacuum suspicio ne reliqueritis. Ut enim pisces, atq; aues decepti semel ceteros etiam cibos, illi hamatos, hæ uiscatos credunt: sic ab impostura nuper uestra, quod etiam merū, syncerumq; fuit, esse id omne tamen dilutū mihi, atq; incrustatū penitus uidebatur. Fecit isthuc ipsum olim in me Picus, uerum longe ille mitius. Nam cum me rusticantē temporarius uersipellis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cepisset,

Ang. Polit.

E 3 de se

& de se quid sentirem callide, quasi alienus explorasset: mox tamē ubi lussit satis, ultro se mihi ridens patefecit, ut omni prorsus erepta nube frui iam liberrimē suauissimū iuuenis præsentiā, dulcissimōq; colloquio licuerit, & ueras audire, & redde uoces. Vos contra immodici, nisi me fortuna reuertentem uestra ipsorum causa rure in urbem, penē dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro Pizamanis, & Grimaniis, nescio qui Porticenses discesseratis. Sed enim querelæ conticescant, seræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex suo commodo amicos, sicuti charissimos homines etiam interdum numina solent, quod uiri quidam sapientissimi prodiderunt. Venio nunc ad epistolas tuas elegantissimas, quas mihi & Pico Lactantius noster diligentissimus reddidit, hoc est, utranq; utriq;. Nam quod in hoc genere alteri datur, utriq; profectō datur, & quidem uideris in eis mihi uel ob hoc ipsum neruos omnes tuæ contendisse humanitatis, ut quod peccaueras, antea te nobis coram diffingens, nunc absens eundem refingens pulcherrima uicissitudine redimeres. Etenim sic in literis ipsis amor, humanitasq; tua, & suauitas ingenij natua quædam uiuit, spirat, exhibetq; se, ut non (quod solitum est) in atramento, sed in penitissimis præcordijs intinxisse nobis scriptorium calamū uidearis. Ita quod ait Syracusius poeta, si quid nos antea momordisti, nunc innoxium repetita etiam utilitate reddidisti. Nam quod breuiore fuerint epistolæ, dolemus quidem, sed eas arte longissimas, hoc est, à capite crebrō repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neque non simul & Grimani, quas abhinc annos ferme decem dedisti ad me. Nec illæ profectō indignæ, quæ tanquam semina iacerent adulescentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur sicuti amatores munuscula suæ quisq; Veneris diligenter seruant, anellum puta, catellam, sudariolum, uiolam quoque, nonnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & item Grimani literas amoris ueri gratissima pignora, nō modō paulō incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebrō reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitans, atque ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi uestram quam sapissime asciscens. Quare abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendū officium omittas, cuius fructum tanti faciam. Sed cum tibi à studijs grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum transferas, operamq; mihi aliquam saltem uacui temporis impertias. Debes hoc amoris meo, debes certē humanitati tuæ. Dominicum uerō Grimaniū lætor equidem legationis honorificentissimæ perfungi munere: cupio tamen eum saluum quam primum recipias, ne diutius à Musis ferietur, & ut aucto multis pro merito laudibus ob rempub. bene gestam, non tuo modō, sed meo quoque nomine gratuleris, salutes, amplectarisq; reducem: tum qua poteris significatione, unum me quoque illi inter longa prosequentiū officia repræsentes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarem potius, si causam tibi meam commendandam putarem. Tantum dixerim uehementer me illum desiderare, qui lectus à me libenter, custoditus diligenter, etiam deinde fideliter remittetur. Ioannes Picus Mirandula, quasi Roscius quidā literarij theatri, respondit arbitror & ipse ad tuas literas, quas uidelicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimaniū, mecum simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat utranque ubique, quacunq; occasione, nec occasio illi tamen unquam deest. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitati, fabulamq; illā simulati nominis ridenti narraui totam. Castigauit tamen illē me uerbis, quod cognitō deinde;

non etiam

non etiam inuitos in aedes suas adduxeram, ut ueteris calaturæ uasa, gemmasq; quando id uos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negauit me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos, quod est in prouerbio. Verum amat ille uos, fauet proposito doctrinæq; isti, uir unus ad omnia magna & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à uobis (ni fallor) studio uisendus, quam illa ipsa calamina; quæ prius appetita, dein tamē oblata continuo refugistis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO

CASAE SVO S. D.

Cepi epistolam tuam, qua mihi significas allatum isthuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurentio quodā Florentino constructa, in qua siderū cursus, cum cœli ratione congruens explicetur. Aisq; te cupere ut quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea scribam si quid comperti habeam. Geram tibi morē. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius uel quæ forma sit, uel ratio, uel usus, quantum consequi memoria potero, breuiter exponam. Quæ si tibi explicatio paulō uideatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atq; adeo nouitati uelim attribuas. Columella est quadrata, quæ pyramidōs modo in acutum desinens fastigiatur, altitudinis ferē trium cubitū: Super eam pro capitulo planus orbis est athenus, auro & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantium cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulisq; intrinsecus, denticulatis agitur, circulo immobili summum complectente marginem, quatuor & uiginti horarum spatijs distincto: Intraq; eum in summo uersatili orbe, signa duo decim suis discernuntur gradibus: Interius orbiculi octo pari ferme inter se magnitudine uisuntur. Ex ijs duo mediū obtinent punctum, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunam repræsenteret: à sole radius ad circulum pertingens, in ipso quidem horas, in signifero uerō mensis, dies, graduumq; numerum, uerumq; & medium (quod aiunt) solis motum pariter indicet. A luna item stylus prodit, ipsius horarum index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designantur, perq; lunaris epicycli transiens centrum, signiferumq; contingens, medium sui syderis declarat motum. Alter item indidem exoriens, lunarisq; centrum corporis, hoc est, epicycli oram secans, uerum eius locum manifestat. Quo fit ut & tarditas, celeritasq; & motus, cursusq; omnis, & coitus item, pleniluniæq; uisuntur. Circum hos orbiculi sex, quorum unus, quem Draconis caput, caudamq; uocant, solis pariter lunæq; defectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum à singulis bing eminent cuspidis motuum indices, perinde atque in luna ostendimus. Sed ij retrō quoque gradiuntur, quod nequaquam in luna usuuenit, utpote cuius in contrarium feratur epicycli. Ita & coniunctionum, & recessuum, & latitudinum ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius signiferi instar, sex illos, quos dixi, planetarum orbiculos supernè secans, unde & orientium gradus signorum, & dierū spatia, hoc est, quota sol hora exoriatur apparet. A quibus singuli planetæ orbiculis deferuntur, & uicissim interdum quidem ad orientem, noctu uerō ad occasum commeant. Contra orbis ipse amplissimus noctu ad orientem, interdum ad occidentem, quatuor & uiginti horarum spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cum cœlo congruere ipso & ratio conuincit, & peritissimus quisque consentit. Nec est quod mireris incredibilia hæc uideri permultis. Quippe (ut est apud quendam) Tarda solet magnis rebus inesse fides. Vix ipsi, inquam, oculis credimus, cum hæc quotidie intueamur. Atque adeo

E 4 cum

cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedem Syracusanum, uacillabat etiam in tanto autore fides, quam plane hic noster absoluit. Et ipso qui dem opere laus omnis inferior est: neque enim aliter laudari pro dignitate potest, nisi ut omnem illi laudem esse imparem fateamur. Ipsum certe artificem dubium est morum ne, & probitatis, candorisque, & sanctitatis, an ingenij magis causa admiremur, sic ut & coelitus demissum, & in coelo ipso coeli didicisse existimemus. Vale. Fefulis, VI. Idus Augustas. M. CCCCLXXXIII.

ANG. POLITIANVS PHILIPPO POSCO S. D.

GRatum fecisti quod epistolam, quod uersiculos misisti. Quæris quid sentiam, breue faciam. Recti sunt, festiui, arguti, pleni sensibus, & aculeis. Dicerem consummatos, nisi non cum seculo hoc illos, sed cum uertute committerem. Quod autem rogas, cur ego has particulas, quod quod, & adque, per d, potius quam per t, literas notem, facile responsum. Ac ne aut te circumduci, aut etiam falli putes, pauculos testes, neque eos tibi non domesticos citabo. Est in atrio capitolino ad sinistram opinor aenei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam uetustis, ac iam penè exoletis incisum uersiculis, quorum initium est: Hercules inuicte. In eo hoc quoque legitur, Administrandū quod

Quodannis: annis. Ad stipulatur etiam huic scripturae ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istic in intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis characteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoscas, licet ex Bucolicis modo, & Georgicis, ne totum tibi sit uolumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spumantia lacte quodannis. Et paulo post: Ut Baccho Cererisque, tibi sic uota quodannis. Et rursum: Degenerare tamen ni uis humana quodannis. Item: Nanque omne quod

Adque: annis Terce quaterque solum scindendum. Sed & illud, adque pari ratione notatur. Neque te moueat quod in ponte illo Anienis a Narse constructo deprehendas alter: atque interruptum continuatur iter, nisi si illi inuicte seculo standum putas. Ego Quintus sequi malim, qui in primo de Oratoria institutione libro, uelut frigidam eludit, quæ sit a multis seruata differentia, ut ad cum esset præpositio, d, literam, cum autem coniunctio, t, acciperet. Ita que ueteris adhuc scripturae uestigia in eodem inuenias Vergilio: ut, Adque humiles habitare casas. Ad mihi sese offert

Ad, & At: ultro. Adque iterum ad Troiam. Adque ære Menalca. Adque solo proceras erigit alnos. Adque utinam ex uobis unus. Adque aduersos detinet hostis. Et mille alia, ut minore etiam, quam sum pollicitus, me pomærio circumscribam. Quærit

Adgreior: insuper de nobis Lollius noster, cur idem in uerbo adgreior seruemus. Ducitque eum (ni fallor) cum consuetudinis uis, tum Prisciani autoritas. Sed ego a consuetudine hac praua ad rectam uetustatem prouoco. Inspice (si est otium) librum eundem, ita opinor inuenieris: Adgreior o magnos, aderit iam tempus, honores. Et item: Adgressi: nam sepe sen ex spe carminis ambos Luserat. Neque mihi sanè hoc quidem loco non imbecilla etiam (ad sit uenia dicto) ac uacillans Prisciani ut deatur autoritas: quippe qui etiam censeat, errore magis scriptorum, quam ratione factum, ut adfatur, adrideo, adnitor, adsumo, d, retineant. Quis enim

Numismatum fides: puter etiam in nummismatis ipsis Cæsaribus consecratis, id mendum admissum: in quibus cum alia ad eundem modum, tum certe adlocutio, d, litera notatur, num

Adlocutio: quam l. Sed uos nimium belli homines, ac facer, plane me luditis, qui domi Pomponium habeatis, hominem totius antiquitatis, omnisque adeo literaturæ consulti

Pomponius Letus: rissimum. Itaque ego ineptus etiam Athenas noctuam. Sed iam uale, nostrasque Lollio occupationes excusa, ad quem scilicet nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANG

ANG. POLITIANVS IOANNI GOTTIO RAGVSINO S. D.

Gratias tibi ago immortales, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poemata, tam uenusta, tamque ornata, & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

Politianus ecclesiastes: Vm per hos quadragesima proximos dies enarrandis populo sacris literis esse occupatus, pellegi tamen libros carminum tuorum, quos mihi tu pro singulari humanitate tua, mutuoque inter nos amore dedicaueras. Hi me scilicet cum uoluptate maxima, tum maiore prorsus admiratione affecerunt. Nam quem non, obsecro, suauitas illa tanta, lepor, elegantiaque uersiculorum, tot aculei, sales, argutia, tanta eruditio, tanta uarietas, tanta ubique ueneres, Gratiaque delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio mercimonijs (ut inquit Plautus) emundis, uendundisque occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poetice fecisse progressus, ut non solum cum suæ ætatis hominibus, sed cum ipsa plane antiquitate conferri possit? Persequer nimirum singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poematis audacter contra ueteres statura deprehenderim, ni metuam, ne aut plus paulo indulgere amori, aut absentatiuncula aliqua uidear te uelle demereri. Sed plane ita sentio, esse hos libellos ita examullim perfectos, atque ad summum absolutos, ut ne ab liuore quidem iure ualeant reprehendi. Debet autem tibi hoc nostrum (qualecumque est) seculum, quod tu uidelicet par ueteribus in hoc saltè laudis genere reddidisti. Equidem gratias tibi ago immortales, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poemata, tam uenusta, tamque ornata, & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

ANG. POLITIANVS ROBERTO SALVIATO SVO S. D.

Beatus es gratia mi Roberte, quem sic docti certatim laudant, ut tum de niq; docti credantur, cum te maxime laudauerint. Prodigiosus honor, sed tuis meritis non indebitus. Facit enim sedulitas erga hunc ordinem tua, non ut ineptus, aut adulator, qui laudet, sed ut impius, aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum studio fauetur, ut in ipsum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quæso, morum talium poeniteat, quibus ad splendorem nominis plus multo proficitur, quam triumphis. Numquam enim uestigia gloriae obliterantur ab hominum doctorum impressa, non ingenio dixerim, sed animo. Vale.

Studiosos doctorum ab omnibus laudari.

ANGELVS POLITIANVS ANDREAE MAGNANIMO SVO BONONIENSI S. D.

Neq; desidia mee, neque occupationum culpa omnino est, licet harum quoque nonnulla sit, quod ad epistolam superiorem non rescripsi hactenus, sed tua potius facilitatis nota iam sic omnibus, ut ob eam protinus & ego licere in te mihi omnia existimauerim. Qui si nomen hoc humani retinere studeas, quod usu penè iam fecisti tuum, nec irasci silentio nostro potes ullo pacto, nec debes. Quod Miscellaneis nostris ita faues, ut Atticis quoque noctibus eas compares: equidem uellem minus uulgo humanus habereris, ut non ex ingenio tuo semper ad officium parato scribi talia, sed ex operis ipsius merito crederes. Tu perge nihilominus ornare isto pacto me uel immerentem. Non minus enim plerumque delectat falsa, quam uera laus: sicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quam quod ex debito. Vale. Florentiæ, XVII. Calend. Febru. M. CCCCLXXXIX.

ANG. POLITIANVS ANDREAE MAGNANIMO SVO S. D.

Libros excudunt formis, Herodianum meum. Meum enim iure appello, quæ quasi Latinitate donauerim. Tum rogas codicem tibi ipsum tuum remittam aliquando nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius, quam

tius, quàm seuerè castigatum: sic autem ut nostra errata plura in eo, quàm librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certè meo, hoc est, interpretis, plus a liquidò ueniã deberi, quàm autoris: quoniam meliusculè respondent ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cursus, quàm quæ uertas, ubi nihil extra præscriptũ. Accedit & illud, quòd hoc mihi munus interpretandi quali leuioris operæ fuit, utpote qui diebus pauculis dicauerim sic deambulã. Itaq; tantum abest ut mihi inde laudem petam, ut etiam abundè pulchrum fore e putem, si uitauero grauiorem culpam. Quare cùm amicis reliquis, tum tibi in primis omnem huius operis defensionè non remitto solùm, sed etiã propè interdico, uosq; integros ad alia referuo, quæ post edètur. Sed quanquàm plurimi sunt apud uos, qui mihi etiã plus nimio fauent, unus tamen es tu, Andrea Magnanime, cognomento isto tuo gentilitio dignissime, quem equidem faciam plurimi, cùm quod ex bonis ortus, & opibus flores, & honoribus, tũ uel maximè quòd ingenio es elegantissimo, moribus sua uisimis, gratia penè quadam, quicquid ais, quicquid loqueris, imò etiam si nihil ais, nihilq; loqueris, singulari, ac uultu deniq; ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaq; nihil quenquam metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquam enim malè de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelleget. Vnum tantum est, quod à te nunc contendo. Cures pro reliqua in nostris rebus diligentia, ut quàm minimum quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur: utq; ne illa ipsa quidè adnotatiunculæ omittantur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas uerò etiam locos puto treis, quatuor uel ad summum reperies, ubi fuit excusati one utendum corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc uerò facile procuranda, obeundaq; magis idoneum habere, magisq; ex usu tuo neminè possis, quàm Alexandrum Sartium, citem tuum literatum hominem, nostriq; studiosum, tum (quod ego in hac re primùm puto) neutiquam in amici negotio dormitantem. Vale. In rusculo Fesulano, pridie Nonas Maias, M. CCCCXIII.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS.

ANG. POLITIANVS BARPTOLOMAEO SCALAE S. D.

Ferrumina-
nator.

LTu mihi superioribus diebus apertè dixisti, & abs te auditum multi retulerunt, non placere genus scribendi meum, propterea quòd ascita nimium uerba, & remota conseret. Me quoq; esse quendam (sic enim soletis dicere) ferruminatorem. Vox enim hæc apud te significare iam diu coepit eum, qui uerbis istis paulò minus uulgatis uteretur. Nam Hermolaũ Barbarũ, quasi per iocũ uocare ferruminatorem soles (ut audio) quia uerbũ fortasse istud aliquoties ille usurpauisset. Sed ego, mi Scala, quemadmodũ tibi facile cõcedo uocè infrequen tẽ nõ temere recipiendã: sic è diuerso contenderim, nõ debere esse cuiquã fraudi quòd Latinas, & apud idoneos autores repertas in usum reuocet, ac uetustis dare nouitatẽ studeat, nec uacare omnino patiat, quæ temporũ culpa prorsus in defuetudinem abierũt. Etenim si quæ cuiq; obuia sint, ea tantũ noster sermo recipiat, nulla magis, quàm tabellionũ lingua utemur. Ad Ciceronẽ uerò quòd me reuocas, autorem quidẽ Latinæ linguæ summũ, nec tamèn solum, quæro quid alijs facias, quorum testimonia uim sententiæ semper apud eruditissimũ quenq; habuerunt. Quæro item, quid unũ saltẽ Varroni respõdeas, qui quidè licuti Ciceroni palmam cõcedit orandi causas, ita Latine loquendi sibi retinet. Quæro etiam, an quasi

Vatro.

quasi barbaros quosdam reñcias Lium, Sallustium, Quintilianum, Senecam, Plinium quoq; utrunq; multos alios præterea tot seculorum suffragijs comprobatos: præsertim cùm diuersissime iam quidã dubiam fecerint palmã: uelut apud Græcos Herodotus in historia & Thucydides, apud nos autem Linius, & Sallustius. Quid quòd & Cicero dissimilimus Demosthenis? Nihil enim adijci alteri, nihil alteri detrahi potest: uidelicet orationis ille succus alteri quidè penè deest, alteri uerò quasi superfluit. Cæterum cur hoc ipsum uerbũ Ferrumino tanto cum risu profertur: cùm sit proprium, simplex, non malè sonans, non obsoletum, quo nec Plinius ipse proprietatis amator, nec Iurisconsulti abstineant, qui uocabulorum sibi uim iure quodam suo præ cæteris uindicant. Eo ne igitur, quoniam semel aut iterum sit usus Hermolaus, meritò aut contemnatur, aut irridetur? Multa tu quidẽ (credo) scripsisti, non multa ad eò tamè edidisti, quæ uulgò ferantur. Sed historiam certè componis, longum opinor opus, & arduum. Quod ergo in te stautis exemplum, si ne bonorum quidè autorum uocibus utemur tũd? Fateor tamen rationem habendam uel materiæ, quam scribas, uel personæ, ad quam scribas, uel temporis, in quo scribas. Non enim idem Ciceronis actiones, & Apuleij Milesias fabellas decuerit. Alia enim quasi lingua, qua ludimus, alia, qua seria peragimus. Nec eodem sermone puerum, quo doctum hominem alloquaris. Nec rursus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodem ad principes, quo ad priuatos scribas. Quare Cicero quoq; tuus, fortasse autem & meus, ita sibi dissimilis aliquando deprehendit, ut non omnia perinde quæ scribit, eiusdè prorsus esse autoris uideantur. Sed te cenforem Scala facile ferimus, hominẽ tot annos in literis non sine gloria uersantem. Malè doctos quosdã ferre ita non possumus, qui tamè ipsi quoq; omnia exigunt ad Ciceronis gustum. Sape enim hoc usu uenit, & quidè cum magno meo interdũ uel risu, uel stomacho, ut illa ipsa in nostris scriptis potissimũ reprehenderent, quæ in bonis emendatisq; Ciceronis exemplaribus reperirentur, cùm tamè ipsi uoces omnino barbaras pro Ciceronianis usurparent, quas uidelicet excusores isti nouorũ librorũ Teutones peruersissimè aliquando effinxissent. Iam præceptũ illud Cesaris, quod obijci protinus solet, ut tanquã scopolũ refugiamus infrequẽs uerbũ, magis fortasse illo seculo ualuerit, quo Latine adhuc omnes loquebantur, q̃ nostro. Iure enim tum poterat argui, qui parũ contentus foret ætatis suæ uocabulis. Nunc autẽ uulgò Latinus sermo nescitur, nec à nutricibus iã, sed à magistris discitur. Apud quos certè nulla magis haberi uerba & usitata debent, & recepta, quàm quæ de ueteribus illis magnorũ autorum thesauris proferantur. Hæc ego ad te liberè quidè, sed & amice scripsi, mi Scala, non tam me ipsum uidelicet asserens à risu tuo, quo equidè non offendor, quàm Hermolaum ipsum Barbarũ leuiter defendens, hominem seculi nostri eruditissimum, deq; literis, & Philosophia, dum uixit, optimè meritum. Liceat autem mihi per te (ut opinor) quæ tua est in rebus omnibus æquanimitas, sentire aliud omnino in literis, q̃ tu sentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæq; mutuae iactura fiat. Vale. VIII. Calendas Ianuarias, M. CCCCXIII.

Demosthe-
nes.

Cicero.

Ferrumino.

Teutones no-
uorum libro-
rũ excusores.

BARPTOLOMAEVS SCALA ANG. POLITIANO SVO S. D.

Conuenerant in coronæ modũ quidã docti uidelicet, & literati homines, ac cùm de studijs (ut ferè fit) sermo incidisset, de diuo Hieronymo frequẽtor oratio fuit, ut ne uerbera quidè ante æterni Iudicis tribunal, quòd Ciceronianus, nõ aut Christianus esset, tacerent. Theodoros Gaza, qui & ipse fortè aderat, uir profectò, quantum possum ego iudicare de literis, præclara eloquentia, ridens faceret admodũ questus dicitur iniuriã

iniuriam uiro sanctissimo immeritissime illatā. Ita cum risu soluta concio est. Sed quorsum fabella, in quies mi Politiane, delicia urbis huius? quoniam & mihi quoque nunc Theodoro aliquo opus est, qui me eximat de Ciceronianorum grege. Nam quis est tandem, qui me usquam huiusmodi notauerit? qui ne inter mediocriter quidem eruditos connumerari iure queam. Sum enim quispiam de populo (si nosse me uis) eloquentiae Latinae studiosus, affectatorque, atque admirator bonarum artium, ipse tamen triviale uix aliquam eloquentiam, doctrinamque consecutus. Nam testes profecto, qui id ad te mendaciam detulerunt, falsum te nimirum habuere, ne me in dicta causa condemnes. An ego Sallustium, an Livium despexerim? quorum altero nihil in scribendo ingeniosius, aut exactius crediderim: alterius grauitatem orationis, atque maiestatem admirari satis pro meritis nemo potest. Nam quod de Quintiliano addis, & Seneca, & Plinius ambobus, diuersa ratio est, ualde quidem tum rebus ipsis, tum elocutionis genere disparibus. Sed quando ad has me modo disceptationes eleganti epistola tua reuocauisti, agam ego tecum iam amicis, ut uoluisti, & liberius. Non enim stylum ego dumtaxat non probat tuum aliquando, quia nimis affectata uideretur oratio: sed & alia fuerunt, in quibus a tuis ego opinionibus facile dissentirem. Neque unquam satis dignam putauit causam, quae tantas turbas ciceret, ut Vergilius scriberetur pro Virgilio, siue a uerendo, ut uideri uelle uis, quia & Parthenius dictus sit: siue a uirendo, quod multo magis placet. Quid tandem flagitij est, si hoc, uel illo potius modo pronuncies? Minutior (mihi crede) res est, quam quae bona diutius ingenia distorqueat. Idem de duobus quoque aduerbijs dixerim, totiens, & quoties. Placet tibi ea scribi absque littera, & arbutror autorem habere te, ac causam cur ita placeat. At uidebatur aliter Prisciano nobili Grammatico, idque usus comprobauerat. Num capitale fuerit, si quid peccaris tale? Nam intellego quod dici contendis oportere, ab frequentiore scribendi usu reuocauisti, ut isto iam exemplo, & compremo, & redemo, ut alia multa praetermittam, non comprimo, & redimo dicendum sit. Et quidem ista fortasse melius. At indigna certe rotam, tantisque studiosorum hominum digladiationibus. Adulescentem quoque dicere te pro adolescente aiunt. Quam ego opinionem tantum abest ut probem, ut tetraesticho etiam olim, cum ex alijs quoque idem audiuissem, sim profectus. Neque alienum mihi nunc uidetur, si hoc id loco apposuero.

Nunquid adulescens *ἐπὶ τῆς ἡλικίας* ut adulator
Fiet: & a cauda nomine, nomen erit?
Αἰσχροῦ τῶν ἡλικίας nomen: tolle ergo pudendum
Censeo, quodque adolet Papiriane uoca.

Plura sunt huius generis, quae praeterire nunc necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus est prius: quod uerbum sicuti asperum natura pronunciatu est, ita minus usu emollitum arbutror: nisi eo proprie utaris, & necessitate significandi quadam, ut illi ipsi, quorum affers testimonia, factitasse mihi uidentur, fugiendum est. Ad alias enim retum notas duriter transfertur. Et r quidem littera natura aspera est. *ῥαχιδία δὲ τῶν ἀσπιδίων* ait Dionysius. Poetae quoque & ipsi, atque oratores, si quando in res inciderint paulo crudiores, ut eas expriment accommodatius, asperentque uerbis, crebrius inserunt eas dictiones, quae eius soni plus habent. Si enim geminaueris, multo rugire uidetur asperior, uti in terra accidere uidemus, & ferra. Cuius ne ferre quidem stridorem aures quorundam possunt. Quid curro? non ne strepitum etiam praese uidetur ferre currentium? Quid autem carri? num canthorum quasi fragore quodam pertundunt auditu? Ex eodem uidentur genere error, marrae, susurri, barri,

Vergilius, an
Virgilius.

Totiens.
Quotiens.

Intellego.
Compreno.

Redemo.

Adulescens.

A cauda.

Asperitate au
re offendit R.

barri, horroi, ferrum, terror, & huiusmodi sexcenta, quae enumerasse ab re est. Adde quod adeo absoletum puto, ut uix e plurimis unum inuenias, qui ferruminandi uim naturamque nunc plane teneat, aut unde sit dictum. Nam si Livius ferrumen posuit pro bitumine, aut bitumen est ferrum, aut aliud quiddam, quod ego ignorare me fateor: neque inueni adhuc, etsi multum diuque quaesierim, qui scire id se profiteretur. Nouisse arbitror te tamen, atque Hermolaum, uirum certe in literis ipsis nostris minime contemnendum, qui ita & utamini libere, atque insolentiam uerbi defendatis. Hermolaum enim etiam sum ob uirtutis excellentiam admiratus, ne dum ferruminatorem non riserim. Namque inter eos qui hac tempestate bonis artibus excelluerunt, libenter connumerem. Verum ut quod sentio fatear, e nostris temporibus plus spei mihi uidentur illa praestare, quam rei. Ac soleo id saepe cum Landino nostro, qui cum propter commune literarum scribendi publicarum munus congregior frequentius, neque est de quo colloquamur, quae de ista uestra humanitate audivis. Soleo, inquam, praeter antiquis nos appellare homullulos, qui etsi ipse quoque multa scripserit apposite atque eleganter, ediditque, ut inde subtimere scriptis suis possit, si uetustatis candidissimum illum splendorem non attigerint, nihilominus tamen, quae uiri modestia est, haudquaquam repugnat obstinatus. Plusculum uero nescio quid quae ego, uidetur huic aetati tribuere. At ipse cum rem militarem, cum literas, cum philosophiam, cum picturas sculpturasque nostras, reliquaque aetatum ornamenta considero, & confero cum uetustioribus, quid putas? cadunt animi, pudereque incipit nostrorum studiorum, nisi astrologia forsitan redimat, & solatium afferat prostratis. Quae ad id iam insaniam redegit nonnullos rerum profiteris futurarum scientiam, ut ne uespertilionum quidem, aut papilionum, & cicindelularum motus ullos fieri sine fato putent. Verum enim uero non frustra erit, opinor, ad nepotes & posteritatem prouocatio: et profecto tua maxime opera, qui meliorem nobis legendo & docendo Florentinam reddidisti iuuentutem. Multa iam & magna uidentur facta esse fundamenta gloriae literarum, sed nondum ad frugem, quod dicitur, peruentum, nisi me aut iudicium animi mei, aut desiderium consequendae tantae dignitatis fallit: atque in desiderio quidem, antiquo proverbio, uel celeritas mora est. Nunc uenio ad eum locum, qui est in tuis literis de scriptis meis, ut hac quoque de re, quod est, non differar. Quae scripsi ego quidem, parum multa sunt: edita uero nulla, nisi quae aut imprudentiore in aetate peritiliter penes exciderunt, aut extorsit necessitas. Non enim digna mihi uisa sunt, quae in manus eruditorum mitterentur: ut autem legerentur ab indoctis, non fuit desiderium. quid enim nisi uanum inde, atque infructuosum expectandum fuit? Contra illorum opinionem, qui prius etiam quam atramentum (quod aiunt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiusdem scripti exempla per Italiam orbemque terrarum legenda disseminant: ut quasi latioribus ex campis uberioribus famae suae fructus percipiant, ingenti profecto de se potius, deque uiribus scribendi suis, quam de aliena uirtute proferre sententiam uidentur. Id tamen inest in re periculi (ni fallor) quod quae ita edideris, non in nonum pressa annum (quod Flacco placet) si quid humano more aberraueris, ad limam uix redire possunt sine dedecore: quod etiam quibusdam qui festinantius sua impressere, accidisse certum est: sed detur ista uenia doctioribus. Quoniam pacto feremus eos, qui rerum ignari cumctarum, blaterant tamen & ipsi multa, atque oblinunt, necdum finita informant, unde sunt Nymphales, quos uocant, unde Morgantes Dryadeique, & infinita penes monstra, quae uulgo decantantur, ut uel hinc facta nota aliqua uideatur informatumque arti, quae istam occasionem praebuerit indoctis, doctisque in sa

Ang. Polit.

F niendi

niendi, ut sit uerū illud quod dicitur, Nihil beatum esse ab omni parte. Sed certe sum longior, amoris uinculo extractus, quo te complector, coloq̄, atq̄ admiror. Quæ restant autē plurima, agemus coram melius, cum uoles: uel domi otiosius, si forte plebeias spectatorum turbas uereamur. Vale. Domi, pridie Cal. Ianuar. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO
SCALAE SVO S. D.

Ta respondebo ad epistolam tuam, Scala doctissime, qua mihi multa, sed leuicula obijcis, ut iocer interdum tecum liberius, & cauiller. quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptū à nobis, credo non succensebis. Ac primò quidē q̄ uereris, ne te inter Ciceronianos numeremus, suspitione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres ob id aliquem, tale nihil de te (crede mihi) homines existimant. Nec uerò ego id unquam dixi: nō sum tam temerarius, nec audax, nec mendacia qui loquar libeter. Nam quod Lium modò, & Sallustium probas, Quintilianū, Senecam, Plinius ambos reijcis, causa est, opinor, quod otū tibi nondū fuit historiam scriptitanti, etiam horum uirtutes inspicere. Sed & affectatam uideri tibi orationem meam facile patior, quoniam dictandis epistolis scriba publicus assuetus probare eum stylium maximè debes, qui à uulgari cōsuetudine minus abhorreat. Nec in eo tu reprehendendus tamen, quoniam plerunq̄ ad indoctos epistolæ istæ uestræ mitti solent: nos contra, qui iuuentuti ueterum scripta prælegimus, delectum habere uerborum sententiarumq̄ didicimus. Nec ipsi nobis, ut auribus indoctorū seruiremus, eloquentiæ meliorem partem sponte abscidimus. Hoc uos affectatū fortè putatis, quo maiestas quædam potius linguæ continetur, & sanctitas. Ex quo Sallustium quoq̄ ipsum, quem iure mecum probasti, quidam tamen ut affectata scribentem notissimo epigrammate inceserunt. Iam quod minuta quæpiam, quæ ad orthographiam potissimum pertinent, adeò improbas, ut penè tragœdías excites, rogo te mi Scala, ne mihi inuidiam istam facias, nec ob id turbas cieri, aut studioforum digladiationes misceri, aut distorqueri bona ingenia clamites, propterea q̄ Vergilium scribere malo, q̄ Virgilium. Non enim, puto, ad pileum seruos ideo uoco, non aduersus optimates armatam multitudinē concito, quin deserare tibi persanctè possum, nunq̄ me ob eam causam, nec cum quopiam uerba cōmutasse, nec in eo mihi aliquē repugnasse, præter te unum. Diu uerò ista, qualiæcunq̄ sint, non iuuentus modò nostra, sed & doctores pleriq̄, pronis auribus acceperunt, ut nec Landinus ipse præceptor olim meus, nunc autē utriusq̄ nostrūm collega, magnæ uir in literis & autoritatis & celebritatis aliter iam pronūciet, quam Vergilium. Quod si tu Virgilium mauis, nō equidem clamo flagitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te scilicet docendum suscepi, sed Florentinam iuuentutem. Cæterum de isto quidem, quæ dicenda uidebantur, abundè in Miscellaneis exposui: simul ijs respondi obiter, qui modum statuere nostræ industrie conabantur, ac me in crimen uocabant, quod ad hæc minuta & uilia non conuierem, quasi uerò ista me uel à linguæ utriusq̄, uel ab ipsius deniq̄ philosophiæ, cæterarumq̄ artium bonarum professiōe auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidem cum labore, nescio uerò an & cum laude adhuc aliqua uersor. Nam quod me credidisti Vergilium putasse à uerendo deduci, nisi, fateor, nō mediocriter. Quis enim ad te ista detulit, quæ ne cogitauit quidem? Sed audi ad cætera, de quibus adhuc nihil quicquam mandauit literis, ne me nugis duntaxat istis censeris putes. Totiens & quotiens defendis, autore Prisciano, ceu uerò nō & ipse hoc

hoc semper affirmauerim, analogiam quidem postulare quoties, toties, sicuti decies, & millies. Prisciano autem autore, etiam n literam in his duobus, ut in illo, multotiens, interponi. Nec uerò negat Priscianus, & sine litera n utrumq̄ usurpari, sed & n ait interponi: quoniam, credo, quibusdam rectius ita tum uidebatur. Esse autem hoc uitium ferè iam, & affectatæ latinitatis aduerbium quoq̄ illud multotiens testatur, quod arbitror apud idoneos non reperies. Illa uerò ætas, & item paulo superior centiens quoq̄, & milliens, item uicenis, tricenis, interposita n litera, usurpabat: quod in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, ut erratum librarij semper inducitur. Iam intellego ut dicam potius q̄ intellego, uerustis exemplaribus adducor, præsertim si nec grammaticorum repugnet autoritas, nec analogia. Sic enim intellego uides, ut pellego. Tum ab interlego formari ait hoc uerbū Priscianus, r litera in l conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusq̄ idem quo loco e uerti ait in i, à lego affert diligo. De hoc autem intellego penitus tacet. Postremò alibi quoq̄ & intellego inquit, intellexi: quod antiqui dicebant interlego, interlexi. Vides igit ut interlego apud antiquos fuit, de quo uersa r litera in l, postmodò intellego sit factum. In adolescentem uerò tetraclitico etiam lusisti, uerba scilicet Græca latinis admiscens, ne perdidisse operam te credamus, quod homo senex in Græca schola sedere coeperis sub magistro, Catonem puto illum Censorium æmulatus. Et sunt quidam tui familiares, qui latere cauillū nescio quod in calce dicant istius epigrammatis, quod equidē nec agnosco, nec credo. Nam & tu homo prudens non temerè ieceris in alterum, quod in te facile reijciatur. Et me adeò morum nō pœnitet, ut si turpiculè aut nequiter quippiam dixeris, pertinere id ad me non credam. Verum ut iocos tuos omittam, si modò tibi iocus est ullus, rogo te, unde expiscatus adulandi uerbū græco intellectu deduci à cauda, nulla penè inter se similitudine, cum transpositis potius literis credatur ab adludendo? Sed adolescentem scribi negas oportere u litera, cum adoleo dicamus. Quæro autem ego nunc abs te, cur non inde adolus potius quam adulus? uidelicet nescis quanta sit harum cognatio inter se literarum, nec apud Latinos modò, sed & apud Græcos. Aut te illud saltem fugit, nouitiam fuisse o literā, qua etiam aliqua Italix ciuitates caruerint, & eius loco u posuerint, ut Tusci nō stri, & Umbri. Quo nomine in uetustis adhuc urbis monumentis, & sacerdos pro sacerdos, & epistulis pro epistolis, & nungento pro nongento, multaq̄ itē ad id exemplum conspiciuntur, quæ tamen ego non omnino sequor: sed & cur nō sequar, certa ratio est. At enim adulescens non modò in ueteribus libris cum litera u, plerunq̄ reperitur, sed & tertiam quoq̄ à fine producit syllabam, contra originis naturā, quod ille indicat uersus: At leuis ille deus, cui semper adulescentum. Sicuti apud Maronem, upilio, sicuti fortè apud antiquos omnes, iucundus. Nec pro his tamen ego, ut pro aris & focis pugno. Tantū admonēo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe item (quod Cicero ait) scientiā mihi referuo, usum loquēdi populo concedo. Cæterum q̄ multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectorib. fastidiū parias: quæ sunt quælo ista, quæ præteris? An Carthaginensis, quod ego dicere malo, q̄ quod uulgò soletis, Carthaginensis? Quid autem habetis, præter inueteratū diu errorem, quod hic obijciatis? Principio ille ipse Priscianus, quem tu nobilem grammaticum uocas, Carthaginensem dici regula præcipit: post hoc illius autoritati plurimum uidelicet addit Ennianus uersus, quem Tullius citat: Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginensis. Si enim Carthaginensis legatur, metrum (sicuti uides) claudicauerit. Postremò libros quoq̄ proferre possum, quando uoles, cōplureis uetustissimos: possum & epigramma citare, quod in antiquo

marmore incisum Romæ adhuc in Transyberina regione spectatur, quæ nostræ observationi subscribatur. Sed uenio iam ad Ferruminatorē, quem tu uitas (ut utar Flacci uerbis) cane peius & angue. Quo si utendum non est, propterea quod literam habeat r geminam, profecto isto exemplo, mi Scala, nec tu ferrū militi iam, nec agricola terram suam relinques, imò nec marram. Nam tot errata illa tua uerba (sic enim iocari libet) hoc est, quæ habeant r literam geminam, non minus utiq; in usu sunt, q̄ quæ mollia putas. Ac si audiendus mi Scala sis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum sit, ad Alcibiadis labdacilium confugere. At si proprie utare, inquis, fortasse non pecces, sed tantū si transferas. Quasi uerò aut hoc tralationi repugnet, aut non ferè sapius apud bonos quoq; autores uerbum hoc de suo in alienum domicilium immigrauerit. Nam quod ais nescire te, quid nomine ferruminis usurpetur, equidem ignosco. Nō enim fortassis euoluere Grammaticos nostros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autem cur accipias non uideo, tum profiteor indicaturū quid apud Lium ualeat, modò tu locum ostendas, ubi Lium utatur. De Hermolao tu quidē prudenter quod excusas, inuidiam credo metuens. Sed redi queso mecum in memoriam, quàm & tu eum ardentè superioribus diebus accusaueris, & ego constanter defenderim. Nec enim ob aliud infamasti hoc ferruminandi uerbum, quàm quod illo est usus Hermolaus. Nam in meis certè adhuc scriptis non reperitur. Est & aliud quiddam, quod me fateor in epistola tua ualde mirari: qui enim derogas plurimum seculo huic, in quo uiuimus, parumq; putas eruditum, si cum uetere conferatur, idem tamen seculi eiusdem tantum autoritatibus mecum pugnas. Sed & arrogantes temerariosq; iudicas, qui sua scripta publicent, ac propagari formis patiantur: quasi uerò qui rectè scribant, nō eo pacto pluribus etiam profint. Isto utantur consilio tuo, qui miseras chartas oblinunt, ut eas uidelicet perpetuis tenebris sepeliant. Me uerò nec pudeat emendare sequentibus scriptis, si quid in prioribus quandoq; deliquerim: quod uidelicet (ut quidam inquit) & scribendo proficiam, & proficiendo scribam. Nec enim minor eo nomine uel Hippocratis, uel Augustini, uel Ciceronis est gloria, quod publicata diu à se quædā nouis subinde editionibus damnauerunt. Sed uideo me longius prouectum, dum pluribus epistolæ tuæ quasi capitibus respondeo. Dabis ueniam (quæ tua est humanitas) non loquacitati modò, sed libertati quoq; meæ: quorum alteri occasione tua dedit epistola, ad alteram me inuitauit exemplum. Videtur autē, nescio quo pacto decere amicos, ut in sermonibus, ita etiam in epistolis quædam inter se quasi uelutatio, qua solitos uti plurimum Socraticos illos emunctæ naris homines accepimus: ut uidelicet in dicendo eruditionem, in audiendo patientiam experirentur. Vale. Florentiæ.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO S. D.

Dixi tibi edentulum esse me? Sum antè protestatus cum sene tibi atate iam confecto, atq; effæto uiribus rem fore: sum uerus. Lubeo receptui canant signa. Non commiserim, mi Politiane, ut his cōditionibus isto me ludo includā. An ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus miles descendam in puluerem, & in campū ad insulsam ac ridiculam uelitationem? Nam cum Hercule congressus, quem tot tantaq; eucta monstra transferunt in cælum, herbam do iam, manusq; & serues uictum precor. Ne sæui, triumphī die ductus inter captiuos addere ad pompam potero, atq; ad numerum. Nam certè agere potes (iam mihi uidetur) non de literis modò nostris, sed et de literis quoq; ipsi

ipsis triumphum. Quod me ita dignum putaueris, cui adeo accuratè responderes: quodq; tantum scribendo honestaueris atq; extuleris, etiam supra modum, et si is semper mos fuit tuus, tamen hac quoq; noua in me nunc humanitate, debere tibi multum fateor. Admirabilis est profecto ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planè, atq; incredibilis, inuitata, incomparabilisq; facundia. En habes quid sentia de scriptis tuis, etiam chirographo confirmatū, si quid maleuoli obloqueretur. Ipse cū his uulgatioribus epistolis, ut feci haecenus, me oblectabo, contentus hac obscuriore sorte, quando præclariora uos nati annis (ut ferunt) melioribus occupaueris. Tu certè, præter ceteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium istud, quo agere tam multa, atq; memoriā, qua omnium ferè rerū reminisci potes, dedit: ut corporis modò prætermittam dotes, quæ non nihil & ipse habere à quibusdam putantur momenti, ad felicitatem, & fortunæ cōmoda: quæ profecto iuuare naturam uirtutē, nisi ipsa sese deserat, uehementer solent. Cæcus sit funditus, qui hæc nō uiderit. Cæterum sine epistola, nam melius id fieri coram puto, cum opportunè agi res possit, omnibus de rebus, de quib. scribis (est enim quod dici contra possit) transigemus. Vale. Florentiæ, M. CCCCXIII.

ANG. POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Itu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola: sensi equidem. Nam penè morsu me fregit, & pepercit illa tamen non nihil: atq; ita mecum lusit, ut uisa interdum cum catello solet. Stultus ego, qui nō statim ueterano toties coronato cessi, uidelicet tyrūculus adhuc, ense leuis nudo, parmaq; in gloriis alba. Tu tamen magnificè hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quod Hercules abs te uocor, nō mihi ob id placeo: sic enim pigeris canibus (ut inquit ille) nomē erit tigris, pardus, leo. Vincere autem non magis te potui, q̄ Herculem ridiculi apud Philostratū Pygmæi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit. Cæterum triumphare de literis, non est meum. Quando enim mihi illæ hostes? Gotthorum laus ista, & Hunnorum, non mea est. Sed & occupare præstantiora qui potui quæso? qui quidem te concionante forsā adhuc in cunis uagiebam. Postremò si quem tibi honore habui, mi Scala, merito tuo me fateor habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocum, iam nunc equidem muto factum. Quod uerò laudes in me tantas ore pleno cōgeras, amor in causa. Sed tamen hoc ita interpretor, unam mihi laudē hanc esse laudum omnium maximam, quod abs te merui laudari etiam falsò. Si quid est quod agere præterea coram uelis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

BARTHOLOMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO S. D.

TAnquam qui asperiora prægustauerūt, si deinde in mitiora inciderint, sapere uidentur dulcius: ita sum ipse modò isto saccharo tuo, istoq; nectare epistolæ recreatus: atq; ut quod est fatear, nescio quomodo acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referūt. Hoc quod postremò ad me misisti muneris, magis tuum est, scilicet concitauit ego te, ut uideo plusculum, & in causa sui ipsemet mihi cōmutati styli. Ego floribus Austrū Perditus, & liquidis immisi fontibus apros, Vergilianò prouerbio: & oleum immiscui liquidæ lixiuie nostrum. Sed redi in uiam, & mihi crede, quia minus habent concitationis, atq; animorum, grauiora sunt: quod tamen forsitan poetæ negauerint, quorū buccina sæpe inflatior melius complet aures. Dediti iam errori ueniam, quod te dignum fuit, sic Hero es quondam magnanimos factitasse accepimus. Ac tibi quoq; illud apud Maronē dicitur: At tu Romane memero, etc.

Ang. Polit.

F 3 Nosti

Nosti carmen. Generosa profecto mens, quæ aut non commouetur iniurijs, aut acceptarum uel inulta obliuiscitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non eum sensum habet, ut ego te literarum dicere hostem uoluerim, quarum professoribus nihil est aut tua domo, aut teipso hospitalius: sed sunt illæ loco positæ excelsæ atq; aspero: & Qui cupit optatam cursu contingere metam, Multa tulit, fecitq; puer, sudauit & alfit. Te nihil deterruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tulisti de literis triumphum, id est, eas habuisti in potestate, quæ immortali te admodum gloria decorarent. Neq; Gotthi mihi triumphasse de literis, aut omnes illæ barbaræ gentes uideri solent: quippe quæ eas ne norint quidē, neq; nomen audierint, nedum adierint armis, atq; expugnauerint. Nec solent illæ quidem machinas uereri præliares, & tormenta: studio atq; officio leniuntur, ut noster de literis apologus fortasse nō usquequaq; insulfus nititur ostendere. Nec quod de occupatis à uobis locis scripsi, penitus absurdū est. Nam & posteriores in Eufangelio operarij, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certe sunt ista tempora (quis negauerit?) nostris temporibus, quantum ad literas saltē pertinet. Voco autem nostra, uagitus illius tui tempora, in quibus & librorū & præceptorum, ex quibus quasi fonte quodam certo literæ hauriunt, penuria permagna fuit, suo quisq; Marte quid possent uires experiebatur: unde multa uitia inhæserunt mentibus. Ego certe, qui illius ætatis imbibi aquulam, uix ad uestrum hunc modum depurare turbidam possum, & ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego uocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M. CCCCXIII. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS ANTONIO VRCEO CO-
DRO SVO S. D.

Composui propemodum libellum graecorum epigrammatōn, quem sæpe ut edam familiares mei me rogant, & pertinere dicunt (ita enim mihi palpantur) non ad latinorum modō, sed omnino ad seculi gloriam, si latinus homo tamdiu iam dormientis excitem graecas musas. Nō enim poemata reperitur ullum citra sexcentos annos à Graecis conditum, quod patienter legas. Sunt hodie tamen unus & alter, qui non nihil dicuntur conari, quancq; adhuc non appareat. Vt igitur hos ipsos uel euocem uel irriterem, cogitabam libellum qualemcunq; hunc nostrum publicare, modō tu nō dissentias. Etenim in eare tuum consilium factum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur ab ijs quoq; ipsis, qui cōponere putantur, atq; ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbabitur, & meliora ipsi fortasse scribent. Itaq; rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quædam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: mentior: imō delecta potius, siquidem illa potissimum, quibus cum ueteribus Graecis (nisi tamen hoc nimis improbum) certauim. Tu confer tamen, & utcunq; displicuero prærepta crede, quibus poteram placere. Lege uerò primum, quod in Apelleam Venerem post tot antiquorū composui. Quam Plinius etiam noster Anadyomenen uocat, & uictam Graecis uersibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.

Eis æφροδίτιω τῶν ἀναδομομένων.
Κύπριον ἀπειλάς ὄργου χόρδος, ὡς ἴδην, ἔσαν
διὰ τὸν θαμβάλεον, τῆς ἀναδομομένης.
τὰς ἀπὸ τῆς θηγαίας, ἔτε ὁ φιλοπαίγμων, ἀδελφὸς
τῶν ὄψιν μέγιστον ἔλαχον, ἠδὲ γέλωτος.
καὶ τῶν μὲν ῥαθιμίχας ἑλιβερέφιο παραίνε

λεξιπρό

λεξιπρό α θλίβον, καὶ λελάειζον ἀφρός.
εὐ δ' ἄρα τὰς νοπίδων τῆς ἐμοὶ φάβου, ἀδὲ γε λαυὰ
ἔσκεπε τὰν ἄβαν τὰν ἑθ' ὑποβρύχιον.
καὶ γὰρ ἔως λαγόνων ὑφαλοῦ πέλει καὶ τῆς ἐπ' φείξ
ματρὸς ἀπ' ὠδίνων ὁμφακα μασὸν ἔχον.
εἰ ποῖαν περ' ἄρως ἔχει δ' ἐσμός, ἔκ ἀρροῦσας
ἔδ' ἀφαισείας ἠβελ' ἀλυκὸς πείσας.

Sed & in armatam Venerem tam diu post alios, ita Iuli.

Eis ἀφροδίτιω ὠπλισμένων.
Εἰς τῆς σάκος ἱρατίαις παύσια, λόγγαν δὲ πινάσας,
καὶ θώρακὸς ἡνέδους, καὶ κροῦα ἀμείφαλον:
μὲν ἄσ' ὅτ' ἔσοι δὲ δῶται πολέμια ὄργα
τῆς τροφῆς, δὲ πῆς δ' ἰμρόφοντα γαίμων.
ἔμ' ἔκ ἐς δ' αὖτις θωρούσασα, ὅπλα δ' ἄρως
ἡνέδους, ὡς κ' ἄρως ἐκλελάθει δὲ μάχας.
ἡν γὰρ ἐμοὶ μώνος ὁ πόντος καὶ λυπεῖν εὐδών,
ἔ ποτ' ἐμὸν λεχέων ἔσσει' ἀπαυλόστωος.

In matrem quoq; Lacenam, trito Graecis argumento ad hunc modum.

Eis Λακηνῶν.
Ἐκπῶφροντα μάχας τὸν ἔδω πῶδ' ὡς ἡνέσας
σπαραγῆς μὲν τῆς φασγάνου ἀντίσπον.
καὶ κίλων τὸν δύσανον, ὃν ἔτραφον, ὃν τέκνη αὐτῆ.
ταῦτα δ' ἐκέρτομεν λόξ' ἐπιδρόμια.
εἰ ποῖον δ' ἐδύσανον, ἔκ αὐτῆς ἔβρε λακηνῶν
ὡς πῶδ' ἔκ ἐλεω ὡς λακηνῶν ἀμύνιος.

Nec reueritus Iulianum principem sum, cuius heroicis uersibus de organo musico meos Elegos, & quidem pauciore opposui, quos & ipsos adscribam.

Eis τὸ ὄργανον.
Χάλασον δυνάκειν ὄρω σίχου, ἀλλὰ τῆς αὐτῆ
τεχνάται κρύβδων τὸν πολύθρον λελαδον:
ἔπος ὁ ποῖς τροχλοῖς ἐπὸ τῶν ποῖ δακίτυλα παλμοῖς
δυνάων, τρομῶν τ' ἀμείσθων σελίδας.
ἀλλὰ πολυσφῆρων πόντον οἱ πόσος ἐσμός ἀγῆ.
ἔκ ἀθρῶς ἀσκήους διχθε δὲσ ὀπιθῆν.

Extant etiam nobilissima duo epigrammata in puerū super Hebri glacie ludentem, sicuti latinum quoq; non inuenistius, quod Augusto tribuitur, sed cum Graecis illis ita quidem graecè contendimus.

Eis πῶδ' α.
Γαῖς ἔβρω ἐπέδρωσκε πεπηγόπι τυτθὸς ἀθύρων,
ἱερὸς δ' ἐδύνη μαρμαρόν δ' ἀπέδου.
χ' ὡ μὲν ὀλιδάτων πέσων εἰς βυθόν, ἀλλ' ἀδελφῶν
ἱερατὸς ἐκέρσε δαδύου ὄσρακῶς παγέτος.
σκληρὸς ἄρ ἡνέδων χερσὶν ἰωμ τυχὸς ἔσασπον ἑλῆος
ἔδ' ὡ πει δ' ἡ μῆτηρ μῆνον ἔδωκε λωρη.
εἴπε δ' ἐπισοναχουσε, τῆ δύσμορος ἡμ ἔπεφας
ἄρ ὡς σαιχέοιν βρῶμα γῆσοῖσθ δυοῖν.

Hoc autem quod sequitur, non cum Graecis iam, sed cum latino cōmisimus. Veritimus enim uetustum poeta Pulicis in hermaphroditum, quod uulgus Antonio Panormi-

Panormitano falso adiudicat: in quo laboriosissimum fuit reddere totidem uersibus, ac penè uerbis, inò uel syllabis eandem gracilitatem. Latinum Pulicis hoc est:

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret fertur consuluisse deos.
Mas est, Phœbus ait, Mars fœminâ, Iuno q̄ neutrum:
Cumq̄ forem natus, hermaphroditus eram.
Quærenti letum, Iuno sic ait, occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aquis, fors rata quæq̄ fuit.
Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit enlis
Quem tuleram casu, labor & ipse super.
Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tulicq̄
Fœmina, uir, neutrum, flumina, tela, crucem.
Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

Εγκυος οὐκ ἔγωγε, τέκεος πέρι, φοίβοι, ἄρνα,
ἦρλυ, εὐδ' ἄμα τρεῖς ἔδ' ἔδ' ἔνε θεός.
ἄρσενά φοίβου, ἄρνα θήλυ φάτο, κἀδὲ τέρου σὺ
ἦρνη, πᾶνδ' ἕγιωσ, ἀνδρόγαυον γὰρ ἔφου.
εἰρομένη δὲ μόρον, μόρον οἱ φίλον ἔλλακον ἦρνη,
σαυρόσ' ἄρνα, φοίβου κύματα, πᾶντ' ἀπέβη.
ἀγρότερος ἐφείσκει, πέρι δ' οἱ φίλον, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
ἦρπην εἰς ποταμὸν λυμναχόν, ἐκ δὲ ποδῶν
ἦρθη ἀπ' ἀκρεμόνων, θάνατον θηλύσ τε, καὶ ἄρην,
κἀδὲ τέρου, σώριον, λυμνασι, καὶ φίλῃ.

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaq; iam desinã. Prius tamen illud testabor, me non ideo certasse cum tam præclaris ingenijs, quæ diu cõprobauit antiquitas, præsertim in arena ipsorum, quòd inde mihi uictoriam uel sperarem, uel quærere: sed quòd hoc magis uidebar illa cogniturus, quo minus in experiundo consequerer. Tu tamen qualiacunq; sint ludicra hæc mea, uelim diligenter explores, agniturus & in cæteris eiusdem generis, quæ uel iam scripsi, uel adhuc scripturus, prorsus eundem gustum. Vale.

ANTONIVS CODRVS VRCEVS ANGELO POLITIANO S. D.

In magnis Iulij caloribus reddita fuerunt mihi literæ tuæ, Angelè doctissime, quibus non grauatus es ad me mittere pauca quædam Græca ex multis, quæ composueras epigrammata, cum Græcis & Latinis certantia. Ego quibus uerbis isti tam prompto ac tam liberali in me animo gratias agam, non reperio. Dediti enim mihi senescenti, quid comparare, & quid comparando discere possem. Et certè mihi uisus es & Latinus uir tersissimus, & Græcus facundissimus. Quòd autem scripsisti, te cogitasse, libellum ipsum Epigrammatum publicare, modò nò dissentirem: quid est quod fieri, aut dici, aut cogitari à Politiano possit, in quo dissentiat Codrus? Equidem nò sum tam socors, nec tam mihi placeo, ut uerbis tuis uel elicitus prodeam, aut tanquã cristatus galus cantaturus exultem. Ego ne paucis admodum literis, & mediocri ingenio dotatus, tibi uiro in omni doctrinã genere peritissimo consilium dabo? μη γνοιτο. Et certè miratus sum non parum, quæ te ratio ad hoc scribendum exhortata fuerit: nisi fortè meus erga te singularis amor, & uitæ meæ plusculi anni commouerunt. Quod si ita est, scribã libens quod sentio: ea tamẽ lege, ut si quid inconditũ, aut insuaue hinc tuas aures mordaci aceto lotas offenderit, non me, sed te ipsum accuses

accuses, qui tacentem, ac penè sopitum excitaueris. Contuli igitur, ut iussisti, epigrammata tua cum Græcis: & tantũ abest, ut Græca uituperare uelim, ut illa plurimum comprobem. Verũ in tuis uersiculis nescio quid plus gratiæ & dulcedinis mihi esse uideatur, quod magis sentiri, q̄ monstrari potest. Præterea non eò inficias uersus hexametros ex paucis quidem, sed longioribus particulis cõpositos, suam in tempore seruare autoritatem, qualis est apud Hesiiodum, *πλὴν ἄλλων ἄτλα γυναικῶν ἐπιτελομένων*. Et apud Vergilium: Pastorum Musam Damonis & Alpheibœi. Et alij eiusmodi plures, tam apud Græcos, q̄ apud nostros poetas. Sed uersiculi sanè ex pluribus dictionibus compacti, scatentibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter magis currentes, iudicio meo existimandi sunt: ut, *ἀνδρα μοι ᾔνεπε μέγα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά*. Et, Si quis in hoc artem populo nouit amandi, Me legat, & lecto carmine doctus amet. Et hoc præcipue in elegis seu epigrammatis apparet. In pentametris uerò longas dictiones libenter audio: ut, *πῶ ἀνδρόμοδον, ἃς ὄσ λακεδαίμωνιος*. Habent enim nescio quæ Græciensis consuetudinis modum. Postremò quantum decoris ac gratiæ uersibus præbeant epitheta non tantũ perpetua, sed & nouè excogitata, & argutæ sententiæ, nemo non eruditus intelligit. In tuis uersibus, ut ad te redeam, hæc omnia inueniuntur. Nam ipsi & partibus multis aptè coherentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac scandunt, & sententijs fortasse argutioribus, q̄ Græci uersus concludunt. Quantũ me putas fecisse epitheton illud, *ἄμφακα μασύει*? Et illam uariatam similitudinem, *μόρον μόρος*? & alia id genus multa, quæ multiplicem in se habet doctrinam & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illam sententiam, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerẽ, noluisset unquam uinculis Vulcanijs dissolui. Angele mi obseruande, non tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidem non es Græcis inferior, in hoc uerò etiam es (ut sentio) superior. Quare non te tantum horror ut edas quæ scripsisti, sed rogo, & obtestor. Ede, ede quàm celerrimè, ut & tu gloria, & literarum studio tua doctrina frui possint. Nam uel euoces, uel irrites ad scribendum eos, quos nosti, uel non: bene audies omnino, & summopere laudaberis. Sed tecum in hoc stadio currentibus licebit (mihi crede) potius terga tua, quàm pectus uidere. Et si nulla alia te ad hanc dictionem causa moueret, uel hæc te impellere debet, rumpantur ut ilia, non dico Codro, qui tuus est, sed illis, quos ego sanè non uideo, tu fortasse cognoscis tibi esse non amicos, ut intelligant te, quod iam latine fecisti, Græcè non minus posse, & indoctis prodesse, & doctos summopere delectare. Et tandem si non uis alijs prode, prode mihi, qui rerum tuarũ, ut sum sic semper ero lector sedulus, ac amplificator. Sed hæc satis sint in ijs præcipue ca loribus, qui nescio quomodo uobiscum, certè nobiscum grauitè agunt: *ἔπερ ἑσφαλῶ καὶ γένηται σάειος ἄρτα*, ut scribit Hesiiodus. Vale, & memento nos epigrammaton Græcorum uolumen integrum expectare. Tibi me cõmendo, & si Picus princeps noster ibi est, me illi seruum suum esse insinuatò. Bononiæ, quinta luce. Jul. M. CCCCXCIIII.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO MODESTO PRATENSI SVO S. D.

Rogasti me sæpius, ut tibi nomina colligerem ueterum iuris conditorum, nò qui citentur ab alijs, sed quorum sint ipsorum uerba pro legibus in Iustiniani principis digestis, quas & Pãdectas appellamus. Ego uerò quoniam te longius distuli, quàm fortasse singularis amor erga me tuus merebatur, ne sine fœnuiculo mora ista fuerit, etiam titulos, numerumq; librorum

librorum tibi perscribam, de quibus quinquaginta digestorum uolumina consar-
cinantur. Volo enim tibi hoc quoque apponere quasi condimentum studiorum
tuorum: in quibus te tam multam ponere operam, multumque proficere, quod mihi
preceptores tui narrant, unice gaudeo. Nam cum tu nostris laribus à puero fueris
innutritus, probauerimque semper ingenium, mores, animum, fidelitatemque tuam,
nihil abs te mihi penè seunctum puto, laudesque tuas perinde amplector, ut meas.
Sed ut ad rem redeam, septem omnino & triginta fuere conditores iuris, quorum
de uerbis digestorum leges, uelut centones quidam consuuntur. Et quorundam
ex his mentio est in titulo de origine iuris, quem tibi non damus insolutum, pro-
pterea quod est in aere tuo. Vetusissimus autem omnium, sicuti mihi uidetur, Q.
Mucius Scauola est P. F. Pontifex maximus. Cuius apud Ciceronem quoque plu-
rima mentio. Huius huc accersitur unus tantum liber definitionum. Gallus deinde
Aquilus, qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quem familiarem suum Ci-
cero idem in Topicis appellat. Huius tantum responsis irrigantur digesta. Labeo-
nis uero eodem asciscuntur libri *πρωτοι*, id est credibilium, seu uerisimilium, &
item posteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem uocat Horatius insanum, de
cuius ingenio, natura, studijs ac doctrina multa scribit Gellius in Atticis Nocti-
bus. Saluis quoque Iuliani digestorum nonaginta libri, de ambiguitatibus unus, ad Mi-
nutium sex, ad Urfium quatuor. Floruit hic Hadriani temporibus, & iudicanti
fuit in consilio, magna uir autoritatis, auunculus etiam Didij Iuliani, deinde prin-
cipis. Aduocantur & Neratij Prisci regularum quindecim, membranarum septem,
responsionum tres. Hunc sibi putatur Traianus amicorum consensu successorem
destinasse, sic ut ei dixerit aliquando: Commendo tibi prouincias, si quid mihi fa-
tale contigerit: eundemque mox Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius
quoque Matianus iuriconsultus est habitus celebris, quo multum est usus Hadria-
nus idem: quique docuit M. Antonium principem, cognomento Philosophum.
Veniunt huc igitur illius quoque libri fideicommissorum sedecim, publicorum
quatuordecim: sed Matiani nomen in Marcianum deprauatur à librarijs. Fuit en-
nim Marcianus ipse quoque iuris autor, à Didio Iuliano principe iussus occidi: qui
libros huc contulit institutorum sedecim, regularum quinque, de appellationibus
duos, publicorum duos. Item singulares, quos Graeci *μονοβιβδος*, his titulis, de de-
latoribus, hypothecaria, ad S. C. Turpilianum. Iulius quoque Celsus Hadriano fuit
in consilio, qui Digestorum libros undequadrageinta composuit. Sed & Valens
qui fideicommissorum septem. Marcellus quoque, qui Digestorum scripsit unum &
triginta, responsorum unum, sex ad leges. Item Labolenus, cuius acciti huc libri
sunt. Ex Cassio quinque, epistolarum quatuordecim, ad Plautium quinque. Cla-
ruit his temporibus etiam Serbidius Scauola, cui M. Antonius philosophus o-
peram dedit, ac deinde factus imperator, multum illo est usus. Hic & Severum
docuit illum, qui sibi post Pertinacem magna uirtute imperium parauit. Docuit
& Papinianum, de quo mox dicemus. Sed Scauolae huius libri deducuntur in Ju-
stiniani Pandectas, Digestorum quadraginta, quaestionum uiginti, responsorum
sex, regularum quatuor, de quaestione familiae unus, quaestionum publice tracta-
tarum unus. Huius auditor (ut diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert,
quaestionum triginta septem, responsionum undeuiginti, definitionum duos, de
adulterijs unum, adilitium unum. Hic habitus omnium est acutissimus, eum que
uocant historiae iuris asyllum, doctrinae legalis thesaurum, sic ut ab illo studiosi le-
gum, qui profecissent, appellati Papinianistae quandoque fuerint: amicus & Se-
uero principi, sed à condiscipulatu, neque non affinis per secundam uxorem,
successor

successor eidem quoque in administratione fisci. Denique moriens Severus filios suos
non alij magis, quam Papiniano commendauit. Erat autem praefectus urbi Papi-
nianus, ac plus potens in aula quam uolebat. Itaque saepe deponere nocituram po-
tentiam frustra conatus, tandem ab Antonino Caracalla, Seueri filio, militum gla-
dijs obiectus, & securi percussus est, quod excusare parricidium nolisset. Huius
asseffores in praefectura Iulius Paulus, & Domitius Ulpianus, quos quidam ex ue-
stris Graeco uocabulo Coryphaeus appellant, quoniam quasi uerticem legitimae
disciplinae cum Papiniano tenuerunt. Feruntur & Ulpiani libri ad edictum tres
& octoginta, ad Sabinum uero unus & quinquaginta, ad leges uiginti, pro tribu-
nali decem, de officio proconsulis decem, regularum septem, fideicommissorum
sex, opinionum sex, de adulterijs quinque, de appellationibus quatuor, de officio
consulis tres, institutorum duo, de censibus sex, responsorum duo. Tum singula-
res hi. Regularum rursus, de sponsalibus, de officio praefecti urbi, de officio prefe-
cti uigilum, de officio curatoris Reipublicae, de officio praetoris tutelaris, de offi-
cio quaestoris. Sed quamuis tam multa scripserit Ulpianus, tamen Paulus aliquan-
to est (ut Graece dicam) *πλουταφότος*: eius enim numerantur hi libri: Ad edi-
ctum octoginta, quaestionum uigintifex, responsorum uiginti tres, breuium uiginti
tres, ad Plautium duodeuiginti, ad Sabinum sedecim, ad leges decem, regularum
septem, sententiarum uel factorum sex, sententiarum iterum quinque, ad Vitel-
lium quatuor, ad Neratium quatuor, fideicommissorum tres, decretorum tres,
de adulterijs tres, manualium tres, institutorum duo, de officio proconsulis duo,
ad legem Iuliam, uel, ut aliter lego, ad legem Aeliam duo: item ad legem Aeliam
Sentiam tres, de iure fisci duo. Monobibli autem, regularum rursus, regularum ter-
tio, de poenis paganorum, de poenis militum, de poenis omnium legum, de usuris,
de gradibus & affinis, de iure codicillorum, de excusationibus tutelari, ad re-
gulam Catonianam, ad s. c. Orficianum, ad s. c. Tertullianum, ad s. c. Syllania-
num, ad s. c. Belleianum, ad s. c. Libonianum, seu Claudianum, de officio prefe-
cti uigilum, de officio praefecti urbi, de officio praetoris tutelaris, de extraordi-
narijs criminibus, hypothecaria, ad municipalē, de publicis iudicijs, de inofficio
testamento, de septem uiribus iudicijs, de iure singulari, de secundis tabulis. Ad
orationem diui Seueri, ad orationem diui Marci, ad legem Velleiam, ad legem Cin-
ciam, ad legem Falcidiam, de tacito fideicommissio, de portionibus quae liberis
damnatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulterijs, de instructo
& instrumento, de appellationibus, de iure libellorum, de testamentis, de iure pa-
tronatus, de iure patronatus quod ex lege Iulia & Papia uenit, de actionibus, de
concurrentibus actionibus, de intercessionibus foeminarum, de donationibus, in-
ter uirum & uxorem, de legibus, de legitimis haereditatibus, de libertatibus dan-
dis, de Senatusconsultis. Fuere autem Paulus, & Ulpianus praefecti ambo, sed qui-
dam factos ab Alexandro dicunt, quidam uero ab Helio Gabalo, qui tamen Ulpianum
remouit, ut uirum bonum. Ceterum Alexander utrunque magno in honore
habuit, maxime autem Ulpianum, qui consiliarius ei quoque fuit, & scribij magister.
Nec unquam ad eum solus admissus quisquam est, nisi praefectus, atque Ulpianus.
Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Ulpianus rogari iuebatur. Sabi-
nus autem ille, ad quem libros Ulpianus scripsit, puto etiam ad quem Paulus &
Pöponius, uir fuit insignis, & consularis, ab Helio Gabalo iussus occidi, cuius filius
etiam Fabius Sabinus Alexandro fuit gratissimus, & Cato sui temporis dictus est.
Nescio autem an hic filius idem sit Sabinus, qui Consularis, ac praefectus urbi per
tumultum fusti percussus in populo, & occisus, atque in publico derelictus fuerit.
De illo

De illo quoque ambigitur, uter ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit uero iuris ciuilibus tres, ex Proculi singularem, sed & Epistolarum libros octo. Pomponij quoque collati sunt eodem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionum undequadragesima, ad Sabinum quinque & triginta, epistolarum uiginti, uariarum lectionum quindecim, ad Plautium septem, fideicommissorum quinque, Senatusconsultorum quinque, regularum unus, enchiridij duo. Caium uero citat & Boetius in Ciceronis Topicorum commentarijs. Huius huc adhibiti sunt ad edictum provinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui soli tum reperti fuerunt, Aureorum septem, dodecadesti, hoc est, duodecim tabularum sex, institutionum tres, de manumissionibus tres, fideicommissorum duo, de casibus unus, regularum unus, dotalitiorum unus, hypothecarum unus. Sumptuerunt haustas, qui Tribunianum iuuerunt, ex Venulei quoque stipulationum libris undeviginti, Actionum decem, de officio Proconsulis quatuor, de poenis Paganorum uno, publicorum tribus, de interdicitis sex. Item ex Mauritiani ad leges sex, ex Terentij Clementis ad leges uiginti, ex Africani quaestionum nouem, ex Florentini institutorum duodecim, ex Tertulliani de castrensi peculio uno, ex Iusti constitutionum uiginti, ex Triphoniani disputationum libris uno & uiginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorum monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, quaestionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modestini responsum undeviginti, Pandectarum duodecim, regularum decem, differentiarum nouem, excusationum sex, de poenis quatuor. Item ex eiusdem Monobilis, de praescriptionibus, de inofficioso testamento, de manumissionibus, de legatis & fideicommissis, de testamentis, de eumatis, de enucleatis casibus, de differentia dotis, de ritu nuptiarum. Ex Tarruntij Paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorum duobus, de officio praesidis duobus, Icofton, seu uerius Icafton, duobus: de appellationibus duobus. Ex Arcadij de testibus uno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi siue Publij Furij Anthiani patris edicti quinque libris, ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomatum sex libris. Haec est denique tam iuris conditorum, qui symbolam dederunt, quam librorum quoque, & titulorum, quibus Pandectarum se debent, exactior nomenclatura. Nam caeteri non intexuntur, sed tantum citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamen adnumerantur. Tituli praeterea nonnulli, sicuti de excusationibus, penae integri Graecae sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in Latinum transtulit. Sed & haec (ut opinor) & alia pleraque nostras aliquando uigilias desiderant, quas utique nos (modo uita suppetat, ac paululum quid otij contingat) nimium quam libenter tribuimus, sed prius tamen philosophiae satisfaciendum, cui nunc totos (ut scis) penitusque nos tradidimus. Erit opus omnino Barptolomaei Sozini Senensis doctoris excellentis, imò uero planè singularis, opera nobis, & consilio. Quem equidem & Papinianum alterum uideor audacter posse appellare seculo nostro. Vale.

ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER SEXTVS.

ANG. POLITIANVS PHILIPPO BEROALDO SVO S. D.

ERTIOREM me per literas iam diu multi fecerunt, uenisse isthuc ad uos quendam, qui nostras adnotationes uendiderit in Statij Syluulas, easque se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas, me praegente, studiosi exceperunt, sed quas ego adulescens uiuente adhuc Domitio, marginibus domestici codicis adscripseram: uidelicet offensus iam tum, quòd multa ille parum perspectè prodidisset, quae ferè omnes tamen quasi coelitus demissa mirabantur. Quare uisum est adnotationes istas, qualescunque sint, his ad te literis, quasi quibusdam characteribus insignire, ne uel aliena fortè mihi tribuantur, uel propria subripiantur. Scribere autem ad te potissimum libuit, ut maior in teste foret autoritas: praesertim quoniam uulgari ista primum Bononiae coepta sunt, qua tu in ciuitate iure diu principem locum tenes inter nostri ordinis professores. Ergo in epistola prima negamus à Vergilio Culicis pastoris desleri mortem, quòd Domitius credidit. Nec probamus, quòd ille de hymnis Homericis dubitauit. In equo maximo, Dacum attonitum, & iterum castris Catonè, secus atque idem accipimus. Pelleasque ceras legimus, non Apelleas, quas & Lysippo tribuimus. Noctem designari dicimus per tempus, quo superis terrena placent. Nec mitis apud nos Tonans, imò Taras, quo Neptuni statua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (ut omittam Gracos) etiam Plinius meminisse. Latus quoque huic dono, non laetius ipsi legimus. At in Violantilla, uocalis umbra ritum spectare illum nobis nuptiarum, uidetur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & quae dulcis imago profuit, ad speculum potius pertinet. Nec illud, Tam Thybridis, sed magis, iam Thybridis arces admittimus, ut & falsus huic pinnae, non autem falsas. Nam Minoa corona, quae sit alia quam Ariadnes? Tum nec apud Statium Chiron (quanquam hoc tamen alicubi legitur) pater Thetidis est accipendus. In Tyburtina quoque uilla, pulchre de Leone dictum illud aspexit, quòd torua belluae frons, torui oculi, nec talis hyems tectis, Epiphonema. Nec ubi de Chalcidos fluctibus mentio fit, res mirandae in comparisonem, sed fretorum angustiae uocantur. Reprehendimus & illud, ut admodum frigidum, quòd de amne ridente, de quo Nymphis existimat anhelantibus: nec probamus Aniene in fonte, sed Anien & fonte. Pro quoque Tiberinum recipimus, explosis locorum genijs. Tum quòd ille sibi gentia uindicta, ipsi publicum diu probamus. Conquerimur & quòd apud eundem, pro Lucrinis domibus, Laciniae sint, nullo idoneo sensu, contra exemplarium fidem, reclamantibus & syllabis duabus. Sed nec maiorem lyram trahi per uim patimur ad Vergilium. Dissentimus & Gallici sotetis, ut in illo: Licet enthea uatis. Item in illo: Hinc alti gaudens. Nec uero Galliciae syllabam reformidamus, Phoebum tamen affirmamus loqui, non Aesculapium. Sed in Hetrusci balneo, primum illud ita legimus: Tu quoque muta, ferae, uolucer Tegeae sonore. quo Mercurius, testudoque monstratur. Nec auertite, pro exuite, sed aduertite uolumus, & quòd ibidem maxime deprauatum, nos ita corrigimus: Vix locus Eurotae uiridis cum regula longo Sinada distinctu uariat. Huc illud etiam pertinet: Non lumina cessant, quo excitari oculos colorum uarietibus ostenditur. Nec pro uasis labra, sed pro summis accipimus aut uasorum partibus, aut fistularum. In Calendis Decembribus, latere palmam putamus, praemagnitudine ipsa dactylorum. Deridemus &

Ang. Polit.

G. Haemum;

Adnotationes
Politiani in
Statij Syluulae

Hæmum, & Spaffionem, quod tamen & Merula refellit. In Glauçia, lectionem pluribus locis improbamus, ut: Atq; ipfos reuocabat ad oscula postes. & Turba carastæ, sed & illud, At legisse iuuat. Deniq; parabolen quoque succissi papaueris, non à Vergilio tantum, sed ab Homero usq; repetimus. In Pollij uilla, miramur planè tantum de Pratorijs esse silentium. Sed & per Epexegetin legimus illud: Aspicit & Phœbi tenerum iubar. In arbore Attedij, credimus esse Cacozelon, ut æstare ad fulmen redigatur. In Plitacho querulæ iam sponte fores uidentur, quoniam quidem querulæ antea quoq; sed non sponte, quia brutorum uoces etiam interdum querulæ dicantur. Nec uero agnoscimus illam de Blefci pueri obitu consolationem. Sed & in Leone Mansueto, nouum pudorem, nõ ut Domitius interpretatur, imò autem nec omnino fleuisse Cæsarem suspicamur. In Lucani genethliaco, duos ita uersiculos corruptos integramus: Et si qua patet, aut diem recepit, fertis mollibus expleatur umbra. Nec aliam præter Argo ariolamur puppemi temerariam Mineruæ. De Nerone quoq; de Orpheo, de urbis incendio, de Polliæ laudibus diuersa sentimus ab ipso. Nec penetrasti legimus in epistola ad Pollium, sed penetrati. Porro in Hercule Surrentino falso ludj Actiaci pro Pithijs accipiuntur. Falso item illud de Parthenope ridente, Parua sua simulachra coronæ. Verbum quoq; degenerauit, in suum locum restitimus, in quem scilicet illud subierat, dedignatur. Etenim in Propemptico, pro Thebaide posuit Domitius Achilleida. Sed & in Hetruscilacrymis malè illud: Aeternasq; ultrò sacrauimus umbras. Et item illud, Præcipuos sed enim meritò surrexit in arcus. In Earini coma, puer Sangarius, nobis haud dubiè Ganymedes est. Nec Concussum uulnere torpens, ipsi legimus, imò corpus: sicuti crinis apud nos, qui est apud illum uerrex. In Ecloga ad uxorem, leuicula mutatio hæc, Etenim tua, pro illo, est mens tua, totum penè Poetæ confundit intellectum. Non approbo Lechias, neq; enim syllabæ ferunt, in uia Domitiana, nec item cœnum populeum. Versiculum quoq; illum, Sed grates ago strictus, atq; tanti est, sic equidem in exemplaribus inuenio, Sed grates ago, seruitusq; tanti est. Damno & lustras, in lyrico ad Septimium. Nec qui Libyam doceant, sed qui deceant, defendo. In Epirapezio, nos hoc spatium, quod ille, an spatio. Nos infra stet mensura pedem, quod ille pedum. Nam illud, Aut eleæ lucis, ipso refellitur syllabarum uitio. Sed & Torani alumnum confinxit ipse sibi, pro Timauj. Recusat & in Saturnalibus ad Grippum, Cereos arentes, hendecasyllabi ratio. Versiculus quoq; ille sic domi nostræ, Nil mutas, sed idem mihi rependis. Iam genitrix Sipileia in Abascantio, non Domitij fuit emendatio, sed publica omnium diu lectio. Quod tamen attulit ipse, iam laceras, & quæ sequuntur, quodq; Meropen uocauit eam, quæ sit Aërope, proprium fuit ipsius. Sicuti humeri iubati, pro fortibus, non quod uerius, pro puerilibus. Illud quoque sic ipse restituo. Quod cupis ipse iuberi, Da capitulinis, & cætera. In Protreptico ad Crispinum, Respuo Nemeam, respuo Nubigenas illos cõmentitios clypeos, cum tyronibus: & quo loco tributa ibi sunt, ego Thoraca repono. Multa in Epicedio quoq; patris, aliter apud nos, ut uatem, & nil dulce sonantem, ut Phrygius silex, qui mihi Niobam significat, non Hecubam, ut quod mensis uocabulum putat ipse, nos participium. Legit ibidem, qualis & ille dies: at ego, quàm tuus ille dies. Nec umbram phylaceida, Protefilaum, sed Alcestim credere malo. Certè in carmine ad somnum, non ab Aethonte, sed ab Oeta deduco Oeteos. Multa in Epicedio quoq; pueri uel notauj, uel emendaui. Puta illud, Quis error: quem laus tantis mœroribus ecce laceratis. Et illud, Nimirum cum uestra domus, & quæ multa parum coherenter inter cisa supplet, & ipsum simij uocabulum, quod ibi nusquam

nusquam. Præterea, nitantes, nihil uocem. Sed nec à Iuuenale Statium taxari, quasi circulatorum crediderim. Ferè autem sunt hæcenus, quæ notauimus adulescentes in libri nostri margine, quibus iste nos homonimium familiaris circumduxit. Sed his tamen (ut arbitror) longè sunt & plura, & meliora, quæ quartodecimo ferè abhinc anno nobis eadem publicè Syluulas enarrantibus excepta sunt. In quæ se diu iam casu incidisse, uir admodum literatus Tydeus Acciarinus, quo Consentia tempore profitebatur, elegantij nobis epistola significauit. Nactus autem fuerat, ut mihi postea renunciatum est, quæ Franciscus Puccius Florentinus collegisset, auditor ille quidem noster olim, dein uero in eadem schola etiam professor, qui Neapoli nunc agit magna cum laude, doctus utraque lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue tu prosam condere, siue carmen iubeas. Itaque nihil institor iste uester, aut magni circumfert, aut nouum. Sed uides, ut notauj locos, non explicauj. Sanè quoniam commentarios non faciebam, sed epistolam, quæ meo quasi pecori notas inureret: mox (ut spero) commentarios quoq; in eadem syluulas publicaturus, breuissimos illos quidem, sed tamen prorsus (ut Plautinum uerbum penè amissum reuocetur) amussitatos. Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia est) ubi res tulerit, imponas (quæso) plagarijs pudorem. Vale. Florentia, Calend. April. M. ccccxciiii.

Franciscus
Puccius.

Amussitatos.

PHILIPPVS BEROALDVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Idem mi Politiane in studijs nostris politissime, quanti te, & quidem meritissimo faciam. Quicquid ex officina isthac tua luculenta depromitur, id omne probum, excoctum, ac emaculatum esse habeo persuasissimum. Imò (quæ tua est in literis curiositas, & excellentia) siquid tibi ad huc adulescenti parum elimatum per incuriam elapsum foret, id tamen apud me, & reliquos, qui bene sentiunt, fieret perfectissimum, uel ob id ipsum, quod à Politiano proueniret. Tanta enim tua iam pridem claritudo, & æstimatio, ut possis uel obsoletis nitorem dare, fastiditis gratiam, nouis autoritatem. Et ut semel finiam, hæc apud me tuorum studiorum reuerentia est, hunc tibi honorem deferre soleo, quem diuis Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese retulisse, ut te nusquam errori continem esse credere ausim. Non ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt scholastici sexcenti, testis est pulpitem illud, ex quo cotidie profitemur, me identidem esse præconem, & buccinatorem tuæ singularis eruditionis. Quid multa: publicè, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubiq; locorum, ubique gentium, ubique temporum Politianus à Beroaldo extollitur, celebraturq; meritissimo præconio. Tibi me uirtus tua fecit amicum. Perlegi libenter, quæ ad me peramanter, & officiosè scripsisti: perlegi libentius, quæ in Merulam eloquenter, & cordatè exarasti. Qui instar Zoili iam sibi cognomentum Homeromastigis adoptauerat: qui in cunctos seculi nostri literatos, non dentes, cum edentulus foret, acuebat, sed linguam uibrabat uirulentam: qui patij æquo animo non poterat uirtutem in iuuenibus sobolescentem. Qui ad maledicendum faberrimè formatus ingemiscebat, imò (ut uerius loquar) disumpcebatur orientem solem à plerisque omnibus iam pridem adorari, quàm occidentem. Mors hominis declarauit, quàm gratus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio esse procreatus, ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent. Quod ad me atinet, uellem uiueret, uellem peperisset criminossissima adnotamenta, quæ in me fertur diu parturisse, ut ita inter ueteranum & tyronem pugna foret conspicabilis. Forsan forsàn didicisset se cornutam bestiam irritasse, & momordisse remorsurum, & quod nostro sequitur de uulnere sanguis. Nanque non

Merula.
Homeromastigis.

Ang. Polit.

G 2

bis neq;

bis neq; machæra hebes est, neq; stylus retusus. Quod si mortui in nos scripta publicabuntur, cogemur aduersus mortuum suscipere certamen, & uicem talionis implodere: quanquam non me fugit, quam parum plausibilis futura sit ista contentio, & quod cum mortuis non nisi laruæ luctantur. Gratias tibi uberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quam amanter nimis inseruisti epistolæ in Merulam graphicè luculenterq; conscriptæ. Quæ enim mihi uberior laus, & uerior contingere potest, quam laudari à laudatissimo nostri temporis, eruditissimoq; Quod scribis nescio quem perinde ac fugitiuum istinc huc migrasse, tuasq; uel potius sub nomine tuo adnotationes in syluulas Statij uenditare: quis hic sit haud equidem noui, neq; quispiam est hac nota notabilis: nemo prorsus apud nos uisitur, qui aliquid inuulget, aut nomini tuo obfuturum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatiuncula autem illæ tuæ breues, & concisæ, quas ad me dedisti, quibus subnotantur magis, quam explicentur loca reconditiora Sylularum aduersus Domitij interpretamenta, effecerunt, ut syluulas ueluti in transcurso relegerem. Iamq; & ipse in sententiam tuam non tam pedibus eo, quam assensu literario. Nihil potest esse uerius, nihil penitius. Vale, decus literarum, & me (quod facis) ama mutuiter. Si rarerer ad te scribo, causa est aceruus occupatorum, quibus iugiter distineor. Verum, ut inquit ille, & non officiosus amo. Iterum salue. Vale. Ex Bono. pridie Idus Aprilis. M. CCCXXIII.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO BERO-
ALDO SVO S. D.

Deo testibus non indiget amor erga me tuus, & studiorum similitudine conciliatus, & multis roboratus officijs, ut qui Bononia Florentiam ueniunt, statim quasi solenniter, quod mihi se magis approbent, in tua cohorte se numerent. Vellem tamē ut laudare me tam uere posses, quam plene soles: quanquam hoc ipsum laudari abs te, laus est (ut mihi quidem uidetur) non ampla modò, sed & uera. Lator autem placuisse tibi, quæ ad Merulam scripserim, qui utinam nobis ereptus tam subito non fuisset, exegissemus ad obrusam quicquid ille unquam literis mandauerat. Ac puto (quod cum modestia dictum sit) perierat Merula, nisi perisset. Nunc cineres, & ossa persequi non libet, ne si liceat quidem. Nec est quod ulla expectemus illius scripta quasi posthuma, coruos delusit hiantes. Nam nec Centuriæ usquam, nec Plautinæ quæstiones comparent. Ita lepidus homo posteris imposuit. Dignus omnino tamen, quem professores non contēneremus, nisi professores ipse omneis cōtempnisset. Quod porro ad notas attinet, quas nobis necessitas quædam penē retentantibus extorsit, satis mecum præclare agetur, si pueritiam sapere, non etiam puerilitatem uidebuntur. Vale. Florentiæ, IX. Calend. Maias. M. CCCCXIII.

Obrusa.
Pueritia.
Puerilitas.

FRANCISCVS PVCCIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

E uerò ipsum recens ista Miscellanorum editio, ut delectauit sanè plurimum ob eximiam laudem, atq; adeò immortalē, quam tibi pulcherrimo hoc opere partā candidè sum pro amicitia nostra gratulatus: sic certè in eo commouit, atq; pupugit non parum, quod arcana illa, & uerè dixerim, mysteria literarum, quæ diu nos ac singulatum ab oris tui oraculo exceperamus, ut his quasi pro iure nostro placere nobis, & gloriari possemus, peruulgatis nunc his libris, non magis nostra, id est, sectatorum tuorum, quam populi, atq; adeò scholasticorum omnium erunt. Et de Aristotele quidem præceptore suo conquestum esse per epistolam Alexandrum regem Gellius

gem Gellius scribit, quod is scriptis, ac publicatis philosophiæ secretioribus operibus, priuatum illum disciplinæ profectum auditoribus suis inuidisse uidetur. Et ita tamen legendos dedit libros illos Aristoteles, ut ab his tantum intelligi possent, qui eum prælegentem audiissent. Rescribens enim regi affirmat τὸς λόγους καὶ τὰ δὲ ἀποκρίσεις καὶ μὴ ἐκ τῶν ἀποκρίσεων, ut iam nostra multò æquior expostulatio uideri debeat, quod Miscellanea tua sic dilucidè, ac distinctè conscripta sunt, ut hos libros qui legunt, os auctoris, & ut aiunt ζῶσαν φωνὴν non multum, aut certè nihil desyderent. Hos tu igitur thesauros, has margaritas non porcis quidem, ut dicitur, sed populo, aut quod sit etiam indignius, grammaticorum ferulæ exposuisti. Nam per deos immortales, quid ego primum in hoc opere admirer? reconditissimos ne locos, & quasi sanctius illud ærarium literarum, unde nihil communi percussum moneta, nihil publici iuris effertur? An doctrinarum uarietatem, & illius ἐγκυκλοπαιδείας uersicolorem, & unde quæq; fulgentissimam uestem? An uerò testium, quos citas, & auctorum dignitatem, simul ac numerum? quorum sanè plerosq; hi quoq; qui sibi docti uidentur, ne de nomine quidem ipso notos ante habebant. Nam de ornatu illo, ac lepore nitidissimæ orationis quid dicam? quæ uario quodam, & propè uermiculato intertextu lasciuens, omnesq; uerborum flosculos captans, candorem tamen ubiq; Latinitatis, & quasi pudicitiam præfert, ut illa ipsa purpura, & muliebri mundo quam honestissimo indefessum lectorem uno propè decursu, à præfatione ad extremam illam coronidem traducat. Habemus in manus quotidie ego & Vgolinus tuus hunc librum, legimus, decantamus, ediscimus, ac nulla iam pagella est, quam non decies reuoluimus: nec tamen adhuc caput ullum sic attentè, aut diligenter perlegere potuimus, quin resurmentibus illud idem in manus arridere magis nobis, atque, ut Africæ illa, afferre noui subinde aliquid uideatur. Ac cum illo recognoscere iuuat, quæ pridem, cum istic eramus, te prælegente didicimus; tum uerò pleraq; alia de liberalitate tua addita, quasi auctarium quoddam auida, ac pendenti aure combibimus: ut iam scilicet partitam cum alijs auditionis nostræ mercedem hoc ipso corollario non inuiti rependamus. Iam uerò quanquam quicquid ipsi sumus, si quid sanè sumus, id totum tuo beneficio sumus: quantum tamen ingenio meo applaudere, & gratulari me putas, ubi aliquid de penu tuæ proferri uidemus, quod nos quoque ipsi in re nostra nostro quæsitum Marte haberemus. Etenim licet sanè perspiciam quantum inter aquilam ac noctuam intersit, tamen uenire in idem, & consentire rationes nostras cum tuis, id uerò ipsum placere me, me ipsum mihi uideri nunc demum aliquid facit. Omittam alia quædam, fraterculus ille gigantis apud Iuuenalem, & terræ filius apud M. Tullium, quam eru ditè abs te, & appositè enarratus est. In eundem uerò sensum expositum esse à nobis abhinc fermè biennio in publico, frequentiq; auditorio lectissimus iuuenis, & utriusq; nostrum amicissimus Nicolaus Valerius, qui tum fortè aderat, nouit. A miniatula quoq; cera in epistolis Ciceronis non admodum diuersa nostra lectio fuit, qui nullum quidem emendatiorem codicem nacti (est enim bonorum librorū in his locis mira penuria) sed tantum coniecturis permoti, minio, ac cera tua ponendum putaueramus. Sed & illud Iuuenalis cacoethes quid appellari existimem, iudicij tui causa explorandi, quod mihi quidē pro Delphico oraculo esse debet, nō reticero. Nā cum legerim apud Cornelium Celsum, cacoethes speciem quandam carcinomatis esse, eam quidem molestissimam admodum, & diuturniorem, inde per metaphoram quandam à satyro assiduam incessantem uomicā scribendorum carminum, hoc signari nomine crediderim. Idq; cum adiecta insanabile, & ægro in corde, &

A. Gellius li.
20. cap. 4.

Cacoethes.

Ang. Polit.

G 3 uerbum

uerbum ipsum senescit, quod aptè cadit in ulcus rediuuim: tum uerò etiam tria illa Augusti carcinomata, simili propè ratione sic dicta, quasi digito indicare uidentur. Huic tamen sententiæ meæ quamuis (ut mihi quidem uidetur) unde quaq; in hunc locum quadrant, non prius calculū album adiecero, quam cum abs te quoque doctissimo, atq; incomparabili uiro comprobatum iri excepero. Nec uerò illud ueremur, ne fortè me existimes ex ijs rebus uelle tecum conferri. Præfati enim iam sumus intelligere nos quantum distet ab Aiace Therfites, & simul noui facilitatem tuam, qui in laudis tuæ participatum cum omneis bonos, tum præsertim tui studiosos, & amatores nō grauatè admittis. Sed redeo ad Miscellanea, in quæ me hercule Propertianum illud iam decantare possimus: Cedite Romani scriptores, cedite Graij. Etenim siquid mihi de literis iudicij est, non iuniores modò omnes longo post te interuallo reliquisti, sed ueterum etiam scriptorum laudem in hoc quidem genere haud dubie adæquasti. Nam de copiâ quidem cornu, quod nonnulli in te inuidi acuebant, sentiant alij quid uelint: mihi certè totū inane, ac uile, nec redimtum floribus, sed paleis occultatum uidetur. Sunt enim meræ nugæ, & planè (ut ipse scripsisti) crassior inter uos, quam inter Pyrrhamum & Thisben paries extat. Atq; ut intelligas quàm istius operis aternitatem exploratissimam habeam, haud parum inuidere me fateor Michelotio, Vgolino, alijsq; compluribus æqualibus, & familiaribus nostris, quod tam eximia in hoc libro præfatione citati cognoscentur à posteris, sientq; pariter tecum æterni, & illustres. Quòd si id antè mihi uenisset in mentem, uel gratia, uel precibus, aut pretio etiam, atq; omni ambitus genere contendissem, ut nos quoque honestissimæ istius centuriæ adscriberemur: & quoniam alios te subinde libros subcenturiaturum esse polliceris, iam nunc honorem istum quacunq; tecum mercede pacifcor. De meo autem erga tefingulari studio, & amore, etfi de eo te nō dubitare certò scio, tamen quia ita locus exposcere uidebatur, scripsissem in præsentia aliquid, ni uerius essem, ne tam longa, ac uerbosa epistola stomachum iam tibi, & propè nauseam fecerit: cum præsertim nihilo breuiorem elegiam, quasi coronidem quandam adiecero, quam ijs Dominici natalis ferijs per otium lusimus, admoniti patriæ, domestici laris, cuius iam non minus, quam Homericus ille Vlysses *ἡμεῖς ἡμεῖς κατὰ τὸν ἀεθρῶσιν οὐκ ἔστιν αὐτῶν*: & simul ut una opera ueteribus amicis, & tibi præcipue duci, & præceptoris meo pristinam obseruantiam, & amorem testarer. Eam tu cum uacabit, diligentius pelleges. Et si uidebitur istorum hominum nasum nō reformidare, ostendes cum omnibus, tum etiam, si qua opportunitas affuerit, Laurentio Medici, uiro primario, & de me, & de omni ciuitate nostra bene meritissimo. Vale. Neapolì, pridie Calend. Ianuar.

ANG. POLITIANVS FRANCISCO Puccio SVO S. D.

Incredibili me uoluptate tuæ literæ affecerunt. Non tam crede, quòd nostra Miscellanea laudat (quanquam id etiam) quam quod apud me, qui tibi olim præceptor obtigerim, singularem quandam uel eruditio-nem, uel eloquentiam tuam profitentur. Ut enim agricola uehementer exultat, ubi generosos foetus ex arbore ipsa legit, quam suis quondam manibus conseruat, ac diu multa cura produxerat: ita nos magnopere delectatos illa epistola tua scias, quæ mirificos istius ingenij nostra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram quidem saepe antea quoq; nec sine ingenti meo quidem gaudio, te Neapolì docere iuuentutē, magna celebritate, magna gloria. Sed hæc tu nunc tamen epistola planè declarauit, non abesse à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudicium illud antiquum studiorum, quæ sibi olim sedem apud ipsos præ-

priam,

priam, quasiq; certum domicilium delegissent. Est enim stylus eius epistola cum (quod ego in primis exigere soleo) Latinus, & castus, tum uerò elegantem quamdam præ se indolem ferens, elaboratus, inlaboratoq; similis, hoc est, ita latenter, ita dissimulanter cultus, ut in eo se forma, non cultus ostentet. Facilis idem, profluens, numerosus, non anxie, non moleste diligens, magisq; similis negligentis, sed ita tamen, ut plus eo quoque pacto Veneris habeat, qualis Apelleis est color in tabulis. Quid igitur mirum, si meum quoque sicuti Latonæ tacitum perentat gaudia pectus, cum tales prodisse discipulos è nostris umbraculis uideo, quales ego fortasse iam nec magistrōs asperner? Nō enim propterea quòd tibi ego tunc magister, ideo nunc quoque te doctior. Nam & qui me docuerunt, ipsi deinde aliquoties in nostra schola cum cæteris discipulis defecerunt. Vices ita rerum sunt, & quidem pulcherrimæ. Ne mihi certè quicquam gratius, quam discipulos emittere me quoque ipso doctiores, præsertim si grati, si memores, si non in præceptorem quoque ipsum, sicut in parentem equulei recalcitent. Sed & de uersiculis, mi Pucci, tuis quid dicam? quàm noua ibi multa, quàm imò antiqua, quòd filium, qui color, qui cultus, quæ ille cebræ, quæ mollitia, quæ quasi teneritudo, quàm ibi multas figuras, quàm multa lineamenta Græci Callimachi, nescio equidem an data opera, sed expressisti. Nam quòd in ijs me quoque laudas, & triplici eloquio succingis, ac ne liuori quidem ius esse in nos ullum dicis, siue ita tu credas, siue tanquam poeta fingas, omnino tamen ago gratias, quoniam hoc ipsum contigisse mihi ut à docto homine, quanuis falso, lauder, ingens profectò laus est, atque ob id uera. Sed illud, opinor tu quidem iocans, quòd quasi magnam quandam expostulas iniuriam, quia quæ prius in schola docui, nunc & in Miscellaneis peruulgauit. Quid autem hoc tua? Nunquid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam præscribere cæteris potes? Quin imitare tu quoque leonum catulos, quibus cum satis dentes, unguesq; creuerunt, aspernati matris ubera, prædam sibi ipsi procul in syluis captant. Sed uersari cum Baccio Vgolino te dicis, eiq; librum nostrum uoluptati fuisse. Cum Baccio tu igitur meo uersaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & serias? penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed quis non tibi eius hominis inuideat consuetudinem, quo nemo blandior, humanior, suauior? Deierem equidem nihil me illo uidisse amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaque consecutus mihi, quod nemo ferè unquam, uidetur, ut sit omnibus charus, omnibus iucundus. Amat a principiis, sed sine aulicorum obreclatione. Celebratur à doctis, sed sine amulorum offensione. Cum cæteris ita uiuit, ut omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen discrimina non confundat. Quanta autem illi prudentia? quanta fides? quanta rebus maximis administrandis animi altitudo? quæ uis? quæ facundia? quæ acrimonia? quantum deinde amoris, officij, sedulitatis, diligentia? quæ porò in conuictu comitas, facilitas, simplicitas? quàm ubique candidus, facetus, ingeniosus? quàm etiam eruditus, ac literatus? quid postremò carminibus illis, siue quæ ad citharam canit extempore, siue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, uenustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu, quantum potes, meam, tuamq; uicem Baccio meo: fruire Baccio, meis ferè ijs, meisq; delitijs. Atque adeò non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque salem modò habent aliquem. Date uerò operam (quòd desiderium uestri leuius ferā) crebris ut inter uos de me sermonibus sapissimè mihi (quod dici solet) aures circumsonent. De fraterculo gigantis quid mirum, si tu eadem prodidisti ferme abhinc biennium, quæ nos abhinc ferme quadriennium? Non ne etiā catuli

Baccij lam.

G 4 sape

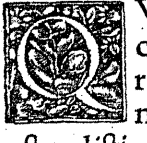
sæpe duo leporis eiusdem cubile deprehendunt, si forte isdem uterque vestigijs in stiterunt: Cacoethes uero non ulcus modò, sed & lenta quædã febris est, in definitionibus apud Galenũ, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Cæterum quid hoc est, quod tu tam timide, & diffidenter, tam lentè, tam suspiciose, tam cautim, tam quasi peditentim nos adis? An uerèris ne me istis offendas? quali uerò non laudes tuæ redundet in nos, sicut in te nostræ: quasiq; nescias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quam proprijs. Ego te profectò in consortium laudum mearum (si modò meæ sunt aliqua laudes) adeò non grauato admiserim, ut hanc potius mihi laudem unam putem laudum omnium maximã, quod eas tu non asperaris. De copiæ cornu, Miscellanisq; nostris (quanquam amore labi tu quoque potes) à te tamen (ut uerum fatear) non magnopere dissentio. Veruntamẽ illud interim meminim, simiam quoque ipsam, quæ turpissima bestia uocatur ab Ennio, credere tamen suos catulos esse omnium formosissimos. Vale.

AVGVSTINVS MAFFEVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

 Vm esses Romæ apud nos ætate superiore uir doctissime, ac nõ multis ego antea diebus accepissem, te non minore ingenio, & doctrina, quam cura, Herodiani uiri sane clarissimi historias è Græco in nostrum sermonem uertisse, ad cõmunem uidelicet studiosorum omnium gratiam & utilitatem: tanta sum equidem animi uoluptate affectus, ut nihil profectò auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferri eo tempore potuisse existimem. Hinc enim factũ est, arbitror, ut ego recenti quodam desyderio eius uisendi operis cõmotus, atq; erectus, paulò curiosius exemplar abs te petere non dubitauerim. Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate, non modò non negasti, sed & uerbis amplioribus spondesti: id te quam primũ Florentiã usq; ad nos transmissurum, ne diutius scilicet tam florida, tamq; amcenæ lectionis fructu, ac uoluptate careremus. Quem librum cum auide per dies multos expectassem, neq; meum ingens illud desyderiũ diutius sustinere possem (quippe iam dubia, & incerta spe quadam meus detineri animus uidebatur) omni studio, ac sollicitudine, industriaq; elaborauim id efficere, quo minus tale opus esset mihi ulterius desyderandum. Itaq; inuento apud nescio quem dubiæ sanè fidei exemplari quodam, quam primũ iussi uolumen ipsum, ut erat, exscribi, atq; exarari. Quod equidem arbitror partim scriptoris incuria, partim exemplaris uitio esse pluribus in locis corruptum, ac deprauatum, nec planè suis omnibus integris membris consistere. Quam rem adnotasse haud improbè uidear, dum proximè luculentam ipsam historiam non incuriosè, ac conuientibus oculis perlustrauerim: quæ adeò meas aures impleuit, ut in ea lectione meum omne studium, atque otium per hos continuos dies collocauerim. In qua præter elegantiam, concinnitatemq; Romani sermonis, ac sententiarum uarietatem, illud in primis non solum præcipua laude, sed etiam singulari admiratione dignissimum conspicatus sum, quod concionibus adeò crebris, adeò sublimibus abundat, ut in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodianus Cornelio Tacito nostro, ne primo quidem loco celsisse uideatur. In quo non minor profectò laus tua, & felicitas esse debet, cum in eo uertendo opere illud planè fueris affecutus, ut seruata ubique ueræ historiarum maiestate, nihil quod ad candorem, ad sublimitatem, ac decus Romani sermonis, aut ad sententiarum grauitatem, uel totius operis ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desyderari posse ullo modo uideatur. Quæ ex re illud proculdubio futurum de hac tua proxima foetura ominamur, ut magnos

magnos scilicet, atq; uberes fructus, nec minores uoluptates sit cunctis literarum professoribus succiliuis paritura temporibus. Quæ licet hætenus non nisi ad paucorum manus peruenerit, auctori tamen iam suo æternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem spondere affatim, ac polliceri uidetur. Nam mihi uerè persuadeo Græcum uirum Herodianum, quem ipse nuper ciuitate Romana donasti, si in mille uolumina diligenter impressus, transcriptusq; ad manus literatissimorum hominum, semel reueratis carceribus peruenerit, de eo singulorum iudicio, expectationiq; satis facturum, ut in eo libello nihil nisi candidum, nisi sublimè, nisi luculentum, atq; omni ex parte perfectissimum, contineri omnes ingenue fateantur. Quamobrem nihil est, uir literatissime, quod singularem hanc gloriam, ueluti popularem quandam auram uel contempnas, uel in postrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidem cum ex ingenij tui uiribus orta sit, ac solo uir-rutis suffragio tanquam ex quodam legitimo certamine constet, in memoria profectò, ac recordatione sempiterna omnium mortalium euigilabit. Hanc ego mediisfidius futuram de te famam, hanc lucubrationum tuarum æternitatem, tanquam ex altissima quadam specula intueri iam planè uideor: nisi tamen (quod minime uereor) singularis meus erga te amor, & antiquæ ipsius historiarum maiestas, & reuerentia, quam Græcis iam pridem commendatam, uel potius occupatam literis, postliminio tandem in patriam redire iussisti, me in hac parte cæco, & obscuro esse iudicio facit: Non potui tamen non molestissimo, & iniquo animo ferre, quod cum proximè (ut dixi) ex deprauato illo archetypo sumptum, & emendatum non incuriosè, non surda aure, non illotis (ut aiunt) manibus retractauerim, quædam in eo adeò corrupta, adeò uaria, & præpostera adnotauim, ut nullo pacto sententijs uerba congruere, aut satis competere uideantur. Quibusdam tamẽ in locis tentauim deprauatas libelli partes, si qua possem lima, uel ingenij ratione castigare. Quod cum minime affecutus me fuisse intelligam, cupiamq; nostro huic uolumini suum ius, suamq; integritatem restitui, operæ pretium me hercle arbitratus sum illud ad te qualecunq; transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad suum quam primũ dominum ferena fronte, & cute candidula reuertatur. Quam curam si nõ molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profectò laudum in primis tuarum uocalissimum præconem, atque omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sanè frigidum debitorem. Vale.

ANG. POLITIANVS AVGVSTINO MAFFEO SVO S. D.

 Vantò tu erga me liberalior, & humanior, tantò me abs te maiori afflicti iniuria puto, uidelicet quod inhumanus habeor, cum tecum confessor. Accepisti me Romæ superiori ætate domi tuæ, mihiq; per benigne libros ueteres, aliaq; monumenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendisti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilemq; roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem: solus ego si non contempsi, certè suspicionem dedi, quasi contempserim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitum ne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ autoritatis, & gratiæ, tam bene de nobis meritis petisses. Si factum neglegentia dixero, erit hæc ipsa neglegentia uix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam quotidie cras missurum, cras tamen uidere adhuc non potui. Denique sic cogitabam: Sciet Augustinus eo plus esse apud me fiducia,

me fiducia, quod si minus officij. Plus amari porrò fiducia, quam officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec uerò ratio cinatione fefellit. Tantum enim abest, ut te offenderimus, ut honoris etiam nostri causa describi protinus egregijs & notis, & paginis Herodianum curaueris, epistolamq; composueris ornatis simam, nostris refertam laudibus. Ac nequid abesset, etiam grammaticeum uetustum, nec adhuc peruulgatum, quem comodari tantum uolebam, dono dedisti. Sic ergo meum consiliū, si non sapiens fuit, at certe felix. Sed cur non & sapiens, cum bene confectauerim, prorsusq; diuinauerim? Quod Herodianum laudas, gratum: nec enim pluri apud me munera illa pontificia, quam suffragium hoc tuum. Licet igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu negligentia mea subscribis, ego quoque iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industria defuerit. Exemplum certe quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, ut ex occasione contra obtrectatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quod nimium me laudat: quid tamen ibi prius laudem, non inuenio. Fortasse uerò laus eius nulla prior, quam quod animata, & spirans, citra lectoris operam per se ipsa penè uidetur loqui. Vale.

IOANNES FRANCISCVS BENEDICTVS ANG.
POLITIANO S. D.

Miraberis fortasse eruditissime Politiane, quod ad te ignotus scripserim, & praesertim tanti nominis uirum. Verum si ad huius calcem perueneris, inuenies profecto si ignotum, saltem tui amantissimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorem ad te scripsisse: si acerrimus propugnatoris esse potest, qui nondum uelitis functus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Miscellanea tua, opus sanè multijugum, ac eruditum perlegere decreui. Arbitrabar enim id, quod de te constantissime conceperam, me non minus eorum doctissima lectione, quam multiplici eruditione delectatum iri. Verum me hercule superauit (ut ille ait) praesentia fama. Inueni siquidem non sellulariam, ac triviale in eis doctrinam, sed qualem Marci Catonis, illius uel antiquitatis fuisse memorant. Quo factum est, ut si prius tuus fueram amicus, nunc deditissimus sim: publicoq; praedicabam ore Politianum nostra aetate eruditissimum esse. Et ne fortassis me haec ad adulationem dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius uir literatissimus, indubitas erit testis. Essent & alij, & praecipue Georgius Merula, si naturalis liuor permetteret: cum quo tui causa pugnando, res mea ferè ad Triarios deuenerat, qui te furem, te Caesariani praescripti immemorem appellabat, instabatq; acrius (prout eius est instituti) amplissimam uirtutum tuarum famam deturpare, ac statim post compositam in te inuectiuam ostendit, qua conatur te manifesti furti deprehendere. Ego autem uirum admonere non cessabam, hortans, & enixè rogans, ut ab huiusmodi inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se non tantum Politianum ueteranum militem, sed Picum etiam, quem tu iure Phoenicem appellas, in se concitaturū: omnem deniq; doctissimorū uirorum academia: qui cum bonarū litterarum studiosi sint, Politiani partes acerrimè defendent. Verum irrita, & uana nostra fuit omnis admonitio. Nam transcripturus in uectiuā, quam primum in lucem dabit. Sed parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fateor certè Georgiū Merulā uirū doctum esse, uerum Politianum doctiorem esse nunquam negabo. Et ne cogitares me in eum haec odio dixisse, scias uelim meū fuisse praesceptorē, cui (ut Fabius inquit) tanquā alteri debeo parenti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica ueritas.

ritas. Et de his satis. Tuam in Aristotelis libros praelectionem his proximis diebus uidi: quam adeò admiratus sum, ut stupore quodam altera dubitarem fieri Niobe. Prò lupiter, sapit ne haec uulgatam aliorum lectionem: sapit ne pedagogorum titam enarrationem? Quicquid in uniuersali scientiarum machina continetur, in quatuor quinque ue schedas strictim à te repositum uideo. Fauent igitur dii coeptis, nam quemadmodum de Pico uerissime dici potest, solum in literis esse phoenicem: sic quoque de te iam fatendum erit. Reliquum est, ut scias Ioannis Francisci operam ad nutum te habere. Teq; sacratissimo academicorum uinculo obtestor, ut non minus me, & rebus utaris meis, quam proprijs. Nec te pigeat Pico, optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI FRANCISCO BENEDICTO S. D.

Non minus grata mihi tuae litera, quam si tu diu notus. Idem quippe in amicis, quod in pecunia: iucundius multò parantur, quam habentur. De Miscellaneis credo equidem ita tibi uideri, ut scribis, fortasse aliter uidebitur, cum in amoris locum censura subierit: Hoc & Merulae fortasse usuuenit. Olim nos cum primis amabat, nunc (ut ais) accusationes quoque parturit, non liuore credo, sed iudicio. Cupio quamprimum clamet, Iuno Lucina fer opem. Ac si opus fuerit, egomet quoque obstetrix accurram. Praelectionem uerò, qua disciplinas omnes aut diuidimus, aut partimur admirari tum desines, cum te ad Picum conuerteris, cuius uno in pectore sese disciplinae ille omnes, tantae, tamq; multiplices explicarunt. Nam quod utriusq; ambias amicitiam, causa non est, utpote iam nunc utriq; charissimus, utriq; intimus. Non enim aliter amicos, quam in commune paramus. Vale.

IACOBUS ANTIQVARIVS MARSILIO FICINO S. D.

Libros quos grauis, & copiosos de uita nuper dedisti, accepi. Prima eorum frons, & indicium plurimum inuitarunt, ut capita decurrerem. Im morari in eorum lectione diutius non licuit, quoniam heri sunt redditi inter conclamandum ad uasa, exeunte in uenationes principe. Cras uero Ticini me esse oportet, in qua urbe (ut spero) absumam duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinum, id est ad uitam meam, regressum me esse arbitror: magno enim me studio iam nostratia haec oblectant, qui uetera tantum sectari soleo. Nec ab re, penè totas Athenas isthuc concessisse uideo, ut Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, autore Laurentio Medice, uiro ex omni aeuo incomparabili, qui signum quoddam omnibus bonis artibus, & disciplinis, ad bene sperandum iustulisse uidetur: sed plura aliquando de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato planè sit noster. Interea nec gratias tibi ago, quando maximarū debitor sum. Nec magis contendo ut me ames, qui te parentis loco esse uolui. Vale, & oculis nostri seculi Pico, & Politiano me commenda. Vale, Mediolani.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S. D.

In calce epistolae cuiusdam, quam tu ad Marsilium nostrum Ficinum scribis, mei, Piciq; mentionem faciens, oculos nos huius seculi appellas. Gauisus, fateor, opinione tua sum, delectatus testimonio, prope etiam elatus laudatore Antiquario, praesertim apud Ficinum illum, mor tui penè Platonis Aesculapiū. Sed ut in me descendi, nihil omnino reperi, quod istis laudibus responderet. Conuertere ergo ad Picum, partemq; illam meam laudationis tuae transcripsi. Nam ut Solem unum mundus, ita unum habet haec aetas oculum, non duos. Vale.

MARSI-

MARSILIVS FICINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

ACceperam calamum Angele, ut Homericam Musam tuam miris in cœlum laudibus, quoad possum extollerem. Repente autem sic interpellauit me Cupido: Quid agis inepte Ficine? semper ne in laudibus Musæ uersaberis? Me lauda philosophæ, si uis absq; adulationis suspicione laudare. Si Musam celebras Politianam, Angelum solum celebras: si Cupidinem, Angelum unâ, atq; Marsilium. Ego enim cōmunis uestrum amor sum, utrunq; colo, ab utroq; color. Hac, Angele, deus ille mihi. Sed ego illi in quâ, Verax est Musa Politiana, nunquã mentiri me compulit, & tu periure Amor me cogis mentiri quotidie. Ita heri delitias Politianas amabam, ut iurarem eas in posterum uehementius amare non posse: sic hodie rursus amo ut iurem me heri eas nō fati amasse: utq; simul adfirmem, non posse cras ardentius amare, quã hodie. Cras istud quotidie similiter me deludit, semper adultus est meus amor, quis credat? semper & adolescens. A dolescat tamen ut placet, modò non senescat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater est, sed Calliope, Fouet hunc Musam sedulo, crescit assidue: crescat hoc fomento, iugiter, & perurus sit. Non est hoc uitium in amore. Sic igitur, Angele, cōmunem amorē nostrū, Musamq; tuam colere unâ & debeo, & uolo. Tu Musam ipsam adora, amoris & gloriæ matrē. Vale.

ANG. POLITIANVS MARSILIO FICINO PHILOSOPHO PLATONICO SVO S. D.

Quid obsecro indignatur amor iste semper in nostræ Musæ laudibus te uersari? quasi uerò alius eam magis, quã amor laudauerit, qui quoniã cæcutit, ut Plato inquit tuus, ideo nec fidem facit. Itaq; iure dicitur ciuili ne postulare quidem cæco licet: sed quoniã laudari iam se quoque uult, a quo tandē laudabitur? An à Musæ? quando nec in Phædro sine Musis laudatus: Sed Musis non creditur, utpote dicentibus falsa (si credis Hesiodo) similia tamen ueris. Dicunt & uera quidem (sic enim est apud eundem) cum uolunt uolunt, opinor, apud Mineruã, cui noctua famulatur, quæ uel in tenebris cernit. Mi neruæ porro numen familiare tibi, sicuti Musarum mihi. Verè igitur apud nos amor noster laudabitur, licet ipse minus uerè Musam laudauerit. Solet autē (quod idem tuus autor Plato affirmat) etiam Iouis permissu peierare amor. Vale.

MARSILIVS FICINVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

SInunc Politiane dixerō me literarum tuarum acumē, & eloquentiam non mediocriter admirari, aliquis fortè me nimis admirandum existimabit: quippe cum nouitas tantum ceteris admirationem parere soleat, ego uerò etiam quæ mihi in Politiano iam diu notissima sunt, uidear admirari. Sed re uera non antiqua nunc in te, sed noua demitor. Adeo enim feliciter Politianus meus breuissimo quodam tempore adoleuit, ut mutata forma alius mihi iam nouusq; appareat. Ergo qui mihi puer non parū, qui multum placuit adolescens, idem plurimum per placet adultus. Merito crescente in dies forma, creuit & gratia: atq; id quidem ea etiam ratione placet factum, quia sæpe uaticinatus sum futurum. Perge igitur, fac obsecro, ut coepisti, te diuinum, ut simul me facias diuinantem. Quod autem Marsiliana tantis ubiq; effers laudibus, nihil miror. Quis enim in proprijs laudibus canendis non uehemens sit? non accendatur: Quis adeo gustu caret, ut non sibi sua maximè placeant? Retulit nobis Franciscus, quid cū doctis omnibus, præsertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas ut agam? agam equidem libenter, utinam bellè. Bellè certè ago, atq; bene

bene quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te uicissim salutibus obruunt. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MARSILIO FICINO SVO S. D.

Non tu noua deprehendis in me quotidie, quæ laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Suggestit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (sicuti Propertius ait) maxima de nihilo nascitur historia. Diuinum uerò tu puto, me facies, qui fecisti diuinantem, dum quotidie diuinum te prædico. Vale.

MARSILIVS FICINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Alamannus Donatus noster iam pridē ore illo, Politiane, suo (nostri hominem) ore rotundo, altius hunc in modum nostris auribus insonat: Commenda precor, per humanitatem, cōmenda obsecro, per sacrum istum amorem in me tuum, quæ quidem obsecratione nulla sacrator, cōmenda q; primū Alamannum tuum Politiano. Cum uerò tam ardētis, tamq; pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligenter exquirō, ille similiter rursus ingeminaat: Cōmenda Ficine modò, cōmenda q; primū. Causam autem tam exoptatæ cōmendationis adhuc explicat nullam. Ego igitur causam eius, qui nullam petitionis suæ causam affert, sine causa similiter tibi cōmendo. Sed caue, Politiane, putes præsentem cōmendationē ob hoc ipsum, quod carere causa uideatur, esse leuissimam. Ego enim contra, ob id potissimum tibi grauissimam uideri uolo. Nempe summū apud philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eo ipso genere causam nullam habet, quasi non ab alio ullo, sed à seipso dependeat. Quamobrem cōmendatio præsens, cuius nulla præter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te cōmendationum omnium censetur. Etsi Alamannus ipse, sicuti plerumq; solēt qui ad quosuis concitatus efferrunt, clamitat solum, eundemq; clamorem sapius iam auribus nostris ingeminaat, clamoris autem sui rationes ulla lingua sub rapidissimo cordis affectu hæsitante planè explicare non potest: ego tamē indicijs certis adductus, opinor eum insanio quodam amore Musæ alicuius formosioris accensum ardere iam totum, atq; uehementer optare saltem gratiam Politiani Musarū sacerdotis, amicitiamq; inire: quo quidem conciliatore, amata quandoq; Musa facilius potatur: Omnes ut secum studijs pro talibus annos Exigat, & pulchra faciat se prole parentem. Vale. Sed antè q; epistolam obsignem, teste Angelo te, prædico huic Alamanno, si quando huic officio meo minus officiosus, gratus uel uidebitur (quod absit) ei me sic prorsus exprobraturum: Ha, nimis ingratus, dicam, non ne satis à me tibi factum quondam existimabas, si te nō tam Musarum sacerdoti, quã ipsi Musis, quod multo maius est, uideor cōmendasse? Vale.

ANG. POLITIANVS MARSILIO FICINO SVO S. D.

Herculè me uocas in libro tuo de uita, q; mōstra domem, puto illa intus mōstra, quæ ueterū libros nimis obsidēt, in quibus ego purgandis diu, multūq; laboro. Magnifica laus, præsertim à philosopho illo qui sit primiceps in secta principe. Sed ego tãti nominis pōdus sustinere nō queo, non magis q; cœlū, qd ipse tamen Hercules sustinuit: Iolaū potius appellato me, si speciosis nominibus delectaris: q; penè oppressē ab Hydra uetustati, uelut Herculi clamāti sum præstō cū face. Tu tamē indulgēs amori (qd & parētes alij facere solent) nomen impoſuisti filio, nō quod aptissimū, sed quod pulcherrimū. Vale.

Ang. Polit.

H ANGELVS

ANGELI POLITIANI EPISTO-

LARVM LIBER SEPTIMVS.

MACARIVS MVTIVS EQVES ANGELO PO-
LITIANO S. D.

ERVENIT ad me nuper auspicio quidem tuo, sed ductu Guarini Camertis Centuria tua, vario splendore, multipliciq; apparatu: nihil sanè lætius, nihil felicius memoria nostra prodijt in lucem. Præibat enim Centurio non Latiam, sed Hetruscam uitem gerens, omnis infantia atque inscitie acerrimus expugnator M. Tullius Cicero iam læto hilari que uultu, patrocínio tuo deterfa macula grauioris censura Argyropyli, restitutoq; ordine literarũ suarum & Philotheoron, & Sciomachiam agnoscere lætabatur. Proximè Catullus reiectis Cercopithis, & Caprotinis lōgiore itinere Carpatinas crepidas resumpserat, ac subinde chōmodis, atq; hionijs Arrij fluctibus ridens aspirabat. Hunc Oarion atque Harpocrates iam noti, libera longo ignorantia situ facie sequebantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Durateo, Martialis compare mulo uehebatur, circum dulcissimi modulū poetis cōcentibus respondebant. Genialia Ouidius nauia præferebat. Martiali Græcula recantabat Echo. Ornabant Claudiano tempora purpuregrosæ, colore Veneris coloratæ. Delectauit mirificè me hoc spectaculum, in quo pulcherrimum planè erat aspiciere, industria atq; opera tua omnes ferè principes linguæ latinæ aliquid ornamenti ad suam pristinam dignitatem recepisse. Præ cæteris uerò Iuuenalis pulsus Domitij umbris purus nitebat, tandem Cotytto, & Cacoethes approbabat. Fastidiebat pleraq; in primis brassicas repōni. Inde Laconicū petere uidebatur, quo sese agnito per te deniq; Pitylis mate suo exerceret. Præclara deinde controuersia uisa est, dum quisq; magis se tibi debere contendit. Hinc Suetonius salutis augurium, Ascoperam, Tetraones, automaton, Naso Sibaritidos autorem, Aristidis libellos, Priapi carmen, Teuthrantiam turbam: inde Quintilianus ceratinas & crocodilitas, Propertius ocnū, cum sparto & afello: Valerius duriam noctē, Liuius Causarios milites, alij quoq; alia tibi accepta referebant. Postremo ferè ordine Iustinianus, qui pluribus cicatricib. deformis fuerat, clara fronte, rectoq; supercilio omnibus se passim exhibebat. Tibi ciuicam parabat, te uindicem, te assertorem imperatoris maiestatis ingenuè fatabatur. Verum extrema centuria subtristes quidam incedebat. Dolebat siquidem A. Gellius ænigma Varronis, quod ad exercenda ingenia inuolutum reliquerat: & Ausonius legem puto Sphingis ueritus, scirpos, qui hæcenus insolubiles habiti sunt, te omnibus explicuisse. Longè uerò ab his Domitius nubila fronte, ac deiectis ad terram oculis, præterea candidus & comptus uidebatur, ubi proximè accessit, fucatus, accersitis quoq; pigmentis ornatus, compositusq; apparuit. Fœdissima tamen macula censura tua relicta rectorijs, qui de se quæ ue hominis natura esset, facile indicabant. Iamq; Atteguas, in quibus hæsitauerat, quàm præclarissimas illas Medicæ familiæ ædes malebat, ubi præstigiolis commentis fortasse locum inueniret: cum isthinc quæ corrupta, inuersa, aut supposita olim Laurætio ac Iuliano Medicis, persuadere conatus est, deprehensa à Politiano, reiecta atq; explosa perspiceret. Verum dum hæc uel illa intentus spectare, non potui sub primum aspectū singula colligere, quæ mediam Centuriam uario decore pulcherrimè aspergebant. Effugerant siquidem Pliniani Poppisimi ad Fulgetras, Leo quoque Nemeæus à Luna desiliens, & canis Herculeus, qui purpuratis fortè labris Tyro

Tyro delectabat. Multaq; præterea, quæ supremum ingenium, operosam industriam, exactam atq; multiplicem doctrinam, purum, erectū, elegans, perpetuoq; sibi constans dicendi genus apprimè commendarent: & quæ doctissimus quisque, & syncera ueritatis studiosus, qui uel ipsos antiquorum codices archetypos cupiat sine controuersia, omni laude ac fauore cumulabit. Equidem si citra inuidiam & reprehensionem, uel infimum mihi in eo numero locum uindicem, nō infimas tamè, aut uulgares tibi laudes debere sum uisus, nec officio deesse uolui. At ubi me collegi: Quid ago, inquam? quid lucis aut splendoris à me accipiet, qui clarissima quæq; Romanæ linguæ lumina quotidie suscitatur & accendit? Abundè quidè & nitidus & splendidus uideri debet, qui alios illustrat. Non uideo profecto quid unius aut alterius approbatione, ad consummatam laudem tuam possit accedere, cum Oratores, poetæ atq; Historici, eorum que interpretes studium tuum, ac doctrinam singularem necessariò testentur. Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, Propertius, Plinius, Liuius, ac cæteri demū, qui Centuriam implēt, uel inuiti præ se ferent. Nemo sanè leget illorum monumenta, qui ubi eos locos attigerit, quos tu aut correxeris, aut restitueris, uel fidelius fueris interpretatus, nominis tui possit obliuisci. Viues igitur cum illis, & perpetuo uiues, ut par est, quorum scripta ab iniuria audacis inscitie, & ignaue posteritatis uindicasti. Nam qui apud Latinos aliquādiu docti sunt habiti, dum multa minus cognita, minus uel inspecta temerè transeunt, approbare sunt uisus. Inde frequētes maculas clarissimis autorib. inultas cernimus, quos modò Politianus si polit, si abstergit, si emendat, & ad propriam reducit dignitatem, merito sanè cum illis immortalitatē assequitur. Prodeant ergo alia Centuria, & tota acie cum barbarie decernatur. Nam si uerit in fugam, tota classis aut legio facile triumphabit. Misset inuidia, uel liberius murmuret: Hæc mea sunt, ego prius inueni, ita senti, hæc abstulit, hæc surripuit, sibi illa supposituit Politianus, nugæ & rapinæ. Ego sanè, ut de me loquar, antè quàm Venetias annauigares, Harpocratem ex Varrone & Ouidio satis noveram. In aspiratione Arrij nunquam dubitauit. Ocnum apud Propertium ex lectione Plinij iam pridè emendam. Aenigma Varronis pluribus solui, & ne que damno uitia subeam, pleraque alia noui, & docui. Cur autem non scripsi? cur non edidi? Mea culpa est, tua est laus, tua est gloria, conueni tecum. Cui mirum? Communi literarum iure hæc sunt communia, patent occupantibus. Verū his taneum adscribuntur, è quorum sinu iam sua prius euolarunt. Gaudeant alij umbra, uel intra limen se contineant, ibi signum semper expectēt, ibi obstrepant, ibi contendant. Tu uerò cum laude per stadium curras, tu coronatus incedas, qui rinocerotes, aut mastiges non horruisti, nec liuidæ censurae aleam subire. Fruere igitur parta uictoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus, nec periculis celsisti. Consensum doctorum nomini tuo ad aternitatem præmia reponere. Tu quoque felix Centuria, quantum præstantissimo duci debes, qui ad amissim omnis disciplinae te instruxit? Abi uictrix, tutus est tibi congressus, nihil obstabit. Nam (ut uerbis Papinij te alloquar, quibus ille Thebaidem est affatus) iam fama benignum Strauit iter, coepitq; nouam monstrare futuris. Iam te magnanimus dignatur noscere Cæsar (Quo etenim Cæsare Laurentius tuus unicum literarum præsidium habetur inferior?) Itala iam studio discit, memoratq; iuuentus. Nec meritis honoribus mors expectanda, sed auctori uiuenti decus, atq; sentienti literarum studiosi iam merito impendunt. Hæc ad te scripsi tumultuario stylo, ac licentiore epistola. Excusabis tantum occupationes meas, quibus nimium diffringor, & primum ingenij motū, quem celeritas maturare non potuit. Malui tamen hæc que

Ang. Polit.

H 2 cunque

cunque essent, ad te mittere, quam diutius à me officium desiderari. Omnia enim tibi debere sum uisus, ex quo te semel Venetijs sum allocutus. Cœpisti enim me, nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuisti, quib. nec uolui nec potui unquam explicari. Utinam mihi par esset ingenium laudibus tuis, uel saltem, quod olim fuit, ut cupiditati meæ satisfacerem. Fuit, fuit, inquam Macarius, nunc tantum reliquæ sunt sæuissimæ apoplexiæ, quæ me non multo post quam à me discessisti, dum publicè Horatium profiterer, repente corripuit. Nota est pestis. Inueniet ne hoc fidem (ut præteream biennium, quo attonitus sinistra quoque corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem uitam traxi) me, aliquandiu nullas literas tenuisse? Cognoscebam libros, literas ignorabam: qua parte nihil seuius, nihil crudelius expertus sum. Tandem ad me redij, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrij cœli liberatus sum. Nondum tamen Macarium agnosco, reliquias uideo tantum, quas uiris doctis, & tibi in primis dēdicaui. Neque quod morbus ille terribissimus reliquit, alia uis unquam Politiano meo eripiet. Vale. Camerini.

ANGELVS POLITIANVS MACARIO MVTIO EQVITI
CAMERTI S. D.

A Cœpi superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio cōscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram uelut in Circensī pompa uario tu quidem ornatu, uarijsque insignibus ostentabas. In ea uero mihi non magis Oratorem facundum, quam poetam diuinum uideris exhibuisse, qui sic excellenter pulcherrimas atque admirabiles uisiones non modò animo conceperis, sed & oculis representaueris. Viuunt imagines in tuis uerbis, & spirant. Vegete sunt, actiofacte que, non otiosæ, non lentæ, non cessantes: Hilariæ scilicet ipsa medijsfidius expressisti. Sic ubique personata occurrit uarietas. Nec tam profectò apud me, quam apud te culta Miscellanea mea sunt, ac plus fortasse iam tibi quam auctori, parenti que debent. Agnouī Macarium profus illum, qui mecum Venetijs olim congressus, quodam penè facundiæ suæ torrente me rapuit: agnouī, nec ei quicquam morbus ille pestifer detraxerat, quod non etiam magno cum scœnore bona ualētudo restituerit. O si mihi concederes usuram paulisper eloquentiæ tuæ, quam penitus in eius epistolæ me laudes insinuarem. Quæ mihi pro clypeo & muro contra liuoris impetus, imò quæ non epistola mihi, sed quædam propè immortalitas. At enim quoniam id rerum natura non patitur, circumferam certè, dimittam, spargamque eam per omnium aures, uidelicet ut enixè laudetur semper ab omnibus, nec tamen unquam putetur laudata satis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad summum linguæ utriusque fastigium pleno gradu contendit, sic ut inter doctos iam conspicuus digito monstretur.

TIDEVS ACCIARINVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Neciderunt in manus nostras uelut mutilata ramenta quedam interpretationum tuarum in Papinij syluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis, Angele uir eruditissime. Hæc ego diligentissimè pensitata, non potui non uehemèter probare, sumque coactus, & ingenium tuum suspicere, & doctrinam singularè tuam mirificis laudibus persequi. Tamen si sua luce clarissimi uiri alienis igniculis minus indigeant. Igitur etsi non sum de te benemeritus, nullaque extant in te officia mea, peculiari tamen humanitate tua, qua cæteris omnibus te præstare, una & constanti omnium uoce

uoce audio, rogo, imò obsecro & obtestor, ut tuis mihi literis significes, an aliud uel in eundem Papinium, uel in alios Latinos autores edideris, quod à cæteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, & cognitione digna abs te acris ingenij uiro collecta. Quibus si me impertire uolueris, non parum me tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi non de esse librariorum, pecunias ego ad te per colybiistas numerabo. Age igitur, & amicitia meæ auspicem uoluntatē ne contemne, ut apud me amicū inuentem autoritas imminuatur tua. Tu uero si quid à me exigis, impera, polliceor imperata facturum. Sum ego ex agro Picenorum indus, sed fatis uolentibus, & nouercante fortuna in Brutijs Consentia profiteor. Et qui hæcenus principum familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene uale, & me ama, cum te uenerer & obseruem. Consentia, quarto Nonas Iunias.

ANG. POLITIANVS TYDEO ACCIARINO SVO S. D.

Non tam auersus equos nostra sol iungit ab urbe, ut huc quoque tui nominis fama non penetret. Illa te uindicat à fortunæ iniuria, nec patitur Consentia delitescere. Qua tamē in ciuitate si ludum aperuisses, scribente adhuc Lucilio, Siculis tantum profectò, non etiam Consentinis ille, scripsisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papinij Syluas casu quo dami peruenisse ad te, sic habeto, neque dictatas fuisse à nobis, neque compositas. Studiosus forsitan eas aliquis, enarrant me (quæ licuit) orationis cursum calamo subsecutus exceperit. Nec autem quicquam habemus, quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populum, nec inde nobis quicquam retinemus. Tibi tamen habemus gratiam, uel quod nostra friuola tanti facias, uel quod amicitiam tam diligenter expectas: dignus hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modò nostris, sed & in magnis amicis numereris. Vale.

BACCIVS VGOLINVS ROBERTO SALVIATO S. D.

Merito te, Roberte, docti diligunt, quos miro quodam ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant: quos non modò opera, sed & imperia fauoras, ut comodius proficiant. Ego uero etsi nec doctis, nec studiosis quidem annumerandus, plurimum tamen tibi debere me, fateor, quod per te nobis uel remotioribus capta sit diuini admodum operis, editi nuper à Pico Mirandula, uiro sanè præ omnibus qui sint, quicquid fuerint, admirandò: quem rectè non iam Picum, sed suam uocat phœnicem, in sacra Medicum lauro nidificantem, Politianus meus, aliud ætatis nostræ miraculum. Illius tu librum de septiformi sex dierum Geneseos enarratione ueræ philosophiæ, & Christianæ religionis argumentum magno Laurentio Medici, patrono meo dicatum, cum diligentissimè imprimendum, tum ad loca diuersa ac distantia transmittendum, & plurimis eius lectionis percupidis uel gratis habendū curasti. Quos inter & mihi contigit per Victorium Caianum tuum, hominem multo iocis, multaque suauitate aspersum, & salubris, optato hoc munere potiri. Hoc tuum in uiros claros studiū, hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatem, qui non laudet, & gratiore affectu prosequatur, is ab omni humanitate discors, & à literatorum consuetudine alienus proculdubio est habendus. Non enim publicæ utilitati consuli à te amantius, rectius, celerius ue potuit. Quare hoc apprimè tibi esse exploratum uelim, haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciā, cum inde & bonorum gratiam, & non mediocrem gloriam sis consecutus. Vale. Neapoli.

Ang. Polit.

H 3 ANG.

ANG. POLITIANVS BACCIO VGGOLINO S. D.

Egit epistolā mihi nuper tuā, Robertus noster Saluatus, in qua cum gratias ageres, quod eruditissimo te libro Pici nostri Mirandulæ donauisset, mentionem quoque obiter nostri facis. Nec autem me dubitas ut amori nimium indulgens, appellare alterum nostræ ætatis miraculum. Negare non possum Bacci, quin tua mihi grata uoluntas omnino fuerit, gratus animus, utinamque uerè addere possem, gratum testimoniū. Sed nimis magna ista laus, nec nostræ mediocritatis est, qua non efferor, sed obruor. Quis enim uel illud saltem patiatur, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis unus bonis abundat, ut unus omnium laudes exhauriat? Quare te rogo, ne me illius posthac, sed meo modulo metiaris, contentus in me uulgatis istis laudatiunculis, quæ secundæ notæ hominibus competant. Sed heus tū, nimis bella profectō tua mihi illa epistola est uisa. Nec enim puto laudatio imposuit, quam non agnouit. Latine scribis (ita me deus amet) & eleganter: nec quasi diuertes in hæc studia, sed quasi migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIUS ROMANVS ANGELO POLITIANO S. D.

Nnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me ut uel dei (ut aiunt) ne dum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferraria Mirandulam contuli ad Ioannem Picum, principem ætatis nostræ doctissimum, quod & amaret literatos uiros, & faueret ingenijs. Ibi Emanuel Adramyttenus familiarissimus meus, tuam mihi Græcam, quam ad se dederas, ostendit epistolam, ornatè quidem, & doctè, atque copiose scriptam: quæ non à Romano uiro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata uidebatur. Quamobrè cœpi, mi Angele, amare te uehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis antè mensibus, quæ ad te scriberem, excessit è uita. Cuius interitū ita quidem moueor, ut multis annis grauius nihil, & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprimè ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meique amantissimus. Non possum igitur non mœrere tali amico orbatus, quanquam meo magis ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facilissimè fuisse cursum, quoniam & bene & beatè semper uixit, non sum nescius. Quapropter malum, si quod accidit, meum est. Iuit, inquam, ille Ticinum, ego uerò Mirandula Carpum perrexi: quod cum aliquot post mensibus uenisset & Pico noster, Rusticum mihi ostendit tuam, quæ, mi Angele, mirificè auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspici facile potest, quantum abundes ingenio, quanti homo sis studiis, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec ueeor tibi me adulari ducas, à *συνωπλῆς*. Scis enim, quàm ipse scripserim, esse impedio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit ipse Pico, & dicit quoties in tui incidimus sermonē (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcus Bononiensis, homo uerus, ac integer uitæ, scelerisque purus, nec non quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, non potui ad te non aliquid literarum dare, ut facerem te certior, me ita esse tuum, ut posses omnia de me tibi constantissimè polliceri. Incredibilis enim erga doctissimū quemque meus est amor, qui me etiā coegit, ut ad te scriberem, peteremque, ut me pro tua erga studiosos uiros humanitate, inter tuos, mi Angele connumerares: quod ut facias, te quantum possum rogare, rogo. Quod profectō feceris, si me ueris familiarissimè, mihique quoties usque uenerit, non secus iusseris.

iusseris, ac cuius ex domesticis tuis. Sic enim tua uirtus postulat, facitque ut sim tuus, quoad uitam. Vale. Carpi. v. Calend. Nouemb.

ANGELVS POLITIANVS ALDO MANVTIO ROMANO SVO S. D.

Redita mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perspicuè declarant, non modò quod sis homo doctus, uerum etiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuū minime triviale, cultum quinimò, subactum, que uelut exercitatio multa, sparsumque denique fruge bona ueterum lectionum. Tum epistolam sic laudas nostram græcè scriptam, quippe ad Græcum hominē, magis ut amorem uidearis habuisse in consilio, quàm iudicium. Sed tamē utcumque sit, equidē tibi uel ob id placuisse eam letor, quod quanto ego tibi fuero doctior, tanto minus fortasse poenitebit amicitiam te nostram tam cupidè, tam uehementer expetisse. Facit autem, ut in ea mihi epistola faueam, nonnihil Emanuel ipse Adramyttenus, qui respondens ita profus ultra modum laudauit, ut omnibus meis suis Græcis, quicumque aliquot antè seculis scripserunt, hominem citra mare natū, non dubitauerit anteferre. Iurare illum solitum quoque Pico meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidē tam esse Athenas Atticas. Quare placere profectō mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notauit Epimenides: qui tamē & ipse Cretensis, ut mentiri non minus potuerit: ideoque non mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides, atque ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum *ἀνδραγαθῶν*. Mihi tamen extra iocum ueros esse omnino Cretenses libet. Iam quoniam de epistola me amo, ne palpum quidem reijciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim profus, imò autem scelus inexpiable, si laudatori suo poeta non crederet. Sed cupio præsens te præsentē frui aliquando, siquidem absens ita delectas. Accipio uerò iam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Pico noster receperit. Ille inquam Pico, cuius nunquā nec cessauit ingenium, nec errauit iudicium. Alexandro Sarcio cottidie plus debeo, tibi que esse eum familiarem summopere gratulor. Vir est profectō syncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingeniosus, experiens. Hunc uelim meo nomine plurima salute impertias, quando me assidue laudat: estque non inter postremos Pici nostri familiares. Vale.

MATTHAEVS VERONENSIS CANONICVS REGVLARIS ROBERTO SALVIATO S. D.

Vt cæteros soles, qui gratia tibi digni uidentur, ita me quoque cum ueneratione, tum meritis es profectus. Quin & quæ mea legisti, probata non modò tibi, acceptaque fuerè, uerum etiam illa sparsisti cum laude, et longè splendidiorè, quàm ea ipsa prædicari mereantur. Tum mihi sæpe & amicè illud suastisti, ut nostra salutaria gaudia imprimèda proferrem. Quod & Ioannes Mirandula, & dulcis Politianus noster fecere: quorum alterum obstupescimus tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimarum etiam literarum magno grauique magistro insignis, & læta est omnis Hetruria. Impressa itaque sunt, & uno ueluti partu uolumina supra sexcēta in lucē edita sunt: de quibus unū transmittimus tibi, ut nostrum aliquid in manibus hab eas: quod quoties legas (si non id antè fecisti) sprete terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani, falsaque lætitia, felicitatem alto atque firmissimo animo quæras, & certum illum, directum que callem, mi Roberte sequare, qui te ducat, ubi maxima bona, & sempiterna sunt gaudia. Quoniā uerò nullis ornamentis adiunctis, sed qualis duntaxat euasit

ab arte purus & nudus proficiscitur ad te libellus, illum tu Roberte, & ornare mē-
nio, & amicire tegumento curabis, qui es liberalis & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MATTHAEO BOSSO VERONENSI
CANONICO REGVLARI S. D.

Honorifica mentio, quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum: ma-
gis ibi tamen amorem tuum, quam meas agnosco laudes. Sed illud ex
arte, quod falsò me laudaturus, à ueris Picī laudibus incœpisti, uideli-
cet ut per illum de me tibi credatur. Fortasse autem me talem credis e-
tiam, qualem prædicas, propterea quod sic amor à Pico: sed non ob ista me Picus, ob
amorem potius amat, ob amorem qui non cæcutiat. Hoc est enim, cur unus om-
nium penitus hunc amo, quod unus omnium penitus inspicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI BAPTISTAE
MIDAE S. D.

Agerem tibi gratias, quod ubiq; me laudas, sed uereor ne laudes ipsa,
quibus me afficis, fidem perdant, si pro ijs tibi gratias agam, quasi de-
beam, quasiq; uera laudes non sint. Nam pro ueris, hoc est, pro suis lau-
dibus nemo cuiquam debet. Quis enim pro suo debeat? At ego tibi
me debere tamen dicerem, nisi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriã, quod
es amicus. Ob id enim tibi non creditur, cum me laudas. Sed interim te quoque
furtim laudas. Nam si non laudari ego meritò putor, haberis tu tamē ingeniosus:
si meritò, bonus. Ut autem rectius egeno, quam diuiti datur, ita rectius qui caret,
q̄ qui suis laudibus abundat, laudatur. Mihi certè non minus tua gratia sunt lau-
des, hoc est, aliena, q̄ si me laudes forent. Non enim minus profunt. Ut ergo nō
minus aliquando bene pascimur alieno sumptu, q̄ nostro: sic non minus aliquan-
do decenter alienis ornatur laudibus, q̄ nostris. Vale.

ANG. POLITIANVS HIERONYMO PORCARIO S. D.

Antonius Zenus, homo cum cæteris in rebus, tum maximè in amicitia
diligentissimus, multa mihi sæpe de ingenio, de literis, de morib. etiam
tuis, præcipuè tamen de humanitate narrauit, & ut ad te scribam, uehe-
menter hortatus est. Ego uerò libenter obsequor candidissimo uiro,
suauissimo amico. Tibi q; nunc has literas ob id scribo, quod certiore me faciam:
quanq; adhuc os tuum non uidi, tui tamen esse studiosissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS CUIDAM S. D.

Mitò æquius fuerat denegare statim, quod tam uehementer rogauē-
ram, q̄ postea non perficere, quod tam liberaliter uir grauis promisse-
ras. Non enim tunc fuisset iniuria, quia nondum debebas: at nūc est,
quia iam debes. Debes, quia promissisti. Non enim credo adhuc, te
quoq; esse ex illo hominum genere, quos promissã non alligat. Crediturus idem
nec ne sim deinde, tibi est in manu. Tantum rogo, si beneficium tribuere mihi nō
uis, desinas tamen esse iniurius. Desines autem, si sperare diutius frustra ueteris.
Denique debebo tibi multum, si quod opto, præstiteris: mirabor multum, si non
præstiteris. Vale.

ANG. POLITIANVS ANTONIO ZENO SVO S. D.

Amorem fugitiuum, quem penè puer adhuc è græco in latinum con-
uertit, non sententijs modò, sed numeris etiã seruatis, ac lineamentis
penè omnibus, cupienti flagitantiq; diu tibi mitto tandē. Causa uerò
cur tam sero miserim, fuit, quod aliquandiu mecum deliberaui prius, an
mitterem. Multa enim longo post interuallo retractanti, displicuerūt, quæ tunc
fortasse

fortasse, cum scribebam, uisa sunt optima. Corrigitur nimis durum; quod ita diu
iam inueterauerat. Mitto elegiam quoq; de uiolis, alterū eius ætatis lusum. Nam
& eam te nimis cupere significasti. Mihi certè nihil esse in ijs uidetur; quod pro-
bes, præter indolē fortasse. Rogarem uerò, ne cui nugas istas ostenderes, nisi me
scirem prorsus frustra rogaturum. Non enim ob aliud puto nostra requiris, nisi ut
quam plurimis ostendas: quoniam (qui tuus est erga nos amor) placitura statim,
quia nostra sunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto; quod ea simul
cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

AMOR FUGITIVVS E GRÆCO MOSCHI.

Cum Venus intento natum clamore uocaret:
Si quisquam in triuijs errantem uidit Amorem,
Hic fugitiuus, ait, meus est, precium feret in dex
Basilolum Veneris: quod si ad me duxeris illum,
Non tantum dabo basilolum, plus hospes habebis.
Insignis puer est: en omnia percipe signa.
Non est candidulus: uerum ignem imitatur, ocelli
Acres, flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea: sed cum
Ira inflammatur, tum mens est aspera, fallax,
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.
Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
Exiguaq; manus, procul autem spicula torquet.
Torquet in umbriferumq; Acherōta, & regna silentium.
Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq;
More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
Sæpe uiri pressans præcordia, sæpe puellæ.
Arcum habet exiguum, sed & arcu imposta sagitta est.
Parua sagitta quidem, sed cœlum fertur ad usq;
Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
Sunt & arma intus calami, quibus ille proceruus
Me quoq; sæpe ferit matrem: sunt omnia sæua.
Omnia, se q; ipsum multo quoq; sauius angit.
Paruula fax olli, solem tamen urit & ipsum.
Verbere si prendes, age, ne miserare puellum.
Si silentem aspicias, mox ne fallare cauet.
Sin arridebit, magis attrahet: basia si fors
Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis.
Multa uenena labris: si fors ita dixerit, heus tu
Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
Ne continget, caue, fallacia munera Amoris.
Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

ELEGIA DE VIOLIS.

Formosæ ô uiolæ Veneris munuscula nostræ,
Dulce quibus tanti pignus amoris inest,
Quæ uos, quæ genuit tellus? quæ ne ctare odoras
Sparserunt Zephyri mollis & aura comas?
Vos ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
Vos ne sub Idalijs pauit amor nemore?

*Vine filij boz ingus
radi. d. orithi epigram.*

Hic ego

His ego crediderim citharas ornare corollis,
 Permessi in roseo margine Pieridas.
 Hoc flore ambrosios incingitur Hora capillos,
 Hoc regit indociles Gratia blanda sinus,
 Hoc Aurora suæ necit redimicula fronti,
 Cum roseum uerno pandit ab axe diem.
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
 Floribus his pictum possidet aura nemus.
 His distincta pî ludunt per gramina manes.
 Hos foetus uernæ Chloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
 Dextera, quæ miserum me mihi subripuit.
 Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet amor.
 Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
 Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris, quam latè spirat odorem,
 En uiolæ in uobis ille remansit odor.
 O fortunata uiolæ, mea uita, meumq;
 Delicium, ô animi portus, & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ grata oscula carpam,
 Vos auida tangam terq; quaterq; manu.
 Vos lacrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
 Perq; sinum, uîni fluminis instar, eunt.
 Combibite has lacrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstas,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris,
 O uiolæ, ô nostro grata quies animo.
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser à domina:
 Dumq; cupidineæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lachrymæ & gemitus.

ANG. POLITIANVS PAVLO COMPARINO SVO S. D

Rogasti me superioribus diebus, ut quoniam fabulam Plauti Menæchi-
 mos acturi essent auditores tui, prologum facerem genere illo uersicu-
 lorum, qui sint comœdiæ familiares: simul ut obiter notarem quosdam
 nostræ ætatis nō quidem Plautos, sed tantum pistores, qui comœdias
 absque uersibus, nullo nec artificio nec elegantia docent, & ut actæ primū sunt,
 tenebris ipsimet (in quo nimis eos laudo) perpetuis damnant. Quæ tamen ab
 imperitis aliquando non improbantur, quoniam scommata sæpe isti quædam com-
 miscent antiquorū, quæ tamē ipsa quoq; dum malè collocant, infamant. Postremo
 ut & stylū Plauti laudarem, totumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusdam,

sed

sed molestis prædicatoribus defenderem: qui moribus officere clamitent, quic-
 quid usquam sit elegans aut eruditum, contra que studium propositumq; hoc ue-
 strum plebeculam concitent. Gessi tibi morem, nec minus libenter, quam celeri-
 ter candido amico, deq; nobis benemerito, quanquam (ut scis) otij non satis ha-
 bebam, Romam tum maxime proficiscens, itineri que paratus, atque accinctus:
 Et cum quidem prologū, qualisqualis est, mitto ad te, cum gratia (si nihil aliud)
 celeritatis. Vale.

PROLOGVS IN PLAVTI MENÆCHMOS.

Heus heus, tacete, sultis, uos, ego ut loquar.
 Nam nostra conducta est huc lingua, uestri oculi:
 Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
 Alio qui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
 Atq; exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus,
 Spectabimusq; uos taciti, aut ridebimus:
 Aut si actio frigebit, dormitabimus.
 Comœdiam Menæchmos acturi sumus
 Lepidam, & ioculam, & elegantem, ut nil supra:
 Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporum.
 Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
 Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum:
 Quæ si minus placebunt, auribus exuite,
 Aut deuorate, ceu soletis catapotia.

Romanus est hic sermo, Romani sales,
 Nil inuenustum est, aut ineptum, & Græculum:
 Quale solent nugari molitores cæteri,
 Quorum nec ullis uersibus Comœdiæ,
 Nec argumento constant perplexabili,
 Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titulos:
 Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
 Rebus agundis, ac nec personis indoles,
 Tantumq; si quid furtiuum est, id eis placet:
 Quippe alienis insidiantur laboribus.
 Facient profectò maiora operæprecia nunc
 Longè adulescentes isti, si quidem insueuerint
 Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
 Quam si magistris freti triuialibus
 Linguas tenellas polluant stribiligine.
 Siquidem ita traditum est à laudatis uiris,
 Latine uellent etiam si Musæ loqui,
 Nullis usuras, nisi Plautinis uocibus.

Quod si qui clament nos facere histrionicam,
 Atq; id reprehendant, minimè diffitebimur,
 Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
 Etenim formandos Comædo ueteres dabant
 Pueros ingenuos, actionem ut discerent.

Sed qui nos damnant, histriones sunt maximi.
 Nam Curios simulant, uiuunt bacchanalia.
 Hi sunt præcipue, quidam clamosi, leues,

Cucullati

Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Superciliosum, incuruicervicum pecus.
Qui quod ab alijs & habitu & cultu dissentiunt,
Tristesq; uultu uendunt sanctimonias,
Censuram sibi quandam, & tyrannidem occupant.
Pauidamq; plebem territant minacijs.

Sed iam ualete spectatores, & gregi
Fauete nostro, uobis quod uortat bene.

ANGELVS POLITIANVS CAESARI CAR-
MENTO SVO S. D.

Contemni te putas, quod non rescribo. Contemnerē, si rescriberem. Quos enim contemno, respondere his audeo uel occupatus, tibi nec otiosus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO MODE-
STO SVO S. D.

Doles quod non rescribam: dolere desine, iam rescribo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS CVIDAM S. D.

Non praestas quae pollicitus. Conqueror si oblitus, magis etiam si non oblitus. Oblitum fuisse, uix amici est: non praestare cum recorderis, prorsus inimici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRAN-
DVLAE S. D.

Quae uellem corrigeres, tu laudas. Hoc uero facile facis, quod semper facis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Irasceris quod iste me Simius carpit. Non ideo me carpit, ut carpat, sed ut sibi uictum quarat homo famelicus apud quosdam, qui multum gaudent assentatoribus, plus tamen detractoribus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Site ob diuitias amare coepissem, desissem tibi nunc esse amicus, cum tu desisti esse diues. Verum si nunc desissem, ne tum quidem cum fuisti diues, fuissem tibi amicus, sed adulator: quod esse qui potest, is esse liber non potest. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICIS S. D.

Multi simul epistolas poscitis. Multis ecce mitto, sed unicam. Conuenit unica multis, quos unice diligo: quae tamen erit ut multae, quando multi legitis. Valete.

ANGELVS POLITIANVS INUIDO.

Inuides omnibus omnia, praeter inuidiam. Sed & hanc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiam, quam tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quam tu illi tamen inuides. Ita rursus ille minus inuidus. Qui sitis non dicam, ne miseres faciam, quam nunc estis. Nam si nomen uestrum proferrem, nomen quoque ipsum uobis inuideretis, nec uterque utriusque modo, sed & uterque sibi. Vale.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS MALEDICO.

Maledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forsitan, hoc est, ne laudare me desinas. Quis enim laudatur uetus, quam cui maledicitor a malo uiro? Te uero appellare malum uirum, tantum a maledicito abest, ut nihil dici possit melius.

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO
MEDICI S. D.

Ygno poeta similis, uterque candidus, uterque canorus, uterque fluuiosus amans, uterque Phoebus gratus. Sed negatur canere cygnus, nisi cum Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tam diu tuus poeta, cum tu tam diu non spires meus Zephyrus? Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRAN-
DVLAE S. D.

Incebar abs te prius doctrina, uincebar ingenio, sed uinci tamen latebar, atque adeo lator, quoniam te diligo: quin ob hoc ipsum diligo, quod his uincor. At nunc & humanitate me uincis. Hoc equidem ferre nequeo, quonia turpe: sed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honestum tibi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Doles quod amicus in disputatione te uicerim: dolere non debes. Nam si sunt amicorum communia omnia, non magis quam tu uictor ego: nec minus quam tu uictus. Sed hoc tu fortasse doles, quod haec amicorum lege nec ego plane sum uictor, qui te uici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Reprehendebam tacitus, quod te diutius oblectares in agro, cum mihi redditus abs te calathus floribus plenus, & quidem rosidis adhuc multicoloribus, ac fraue olentibus. Inuidere (fateor) tibi agrum uolebam, qui flores tam pulchros educaret. Sed ut epistolam tuam deinde legi, floribus alijs multo pulchrioribus, cumulatam, quam calathus fuerat, inuidere potius agro coepi, qui de tuis (ut mihi uidetur) epistolis florisset. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Dolui uehementer, latatus sum uehementer, quod aegrotasti, quod & conualuisti.

ANGELVS POLITIANVS CVIDAM S. D.

Mitto lilia, non ut gratum faciam tibi, quanquam tibi quoque, sed ut ipsis lilijs, hoc est, ne marcescant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PVCCIO FLORENTINO IURISCONSULTO, ET AD SVMMVM PONTIFICEM
LEGATO S. D.

Non desinam de te sollicitus esse, quandiu Romae fueris, ubi pestilentia laboretur. Etenim te periclitante maior, ac melior pars animae meae periclitatur. Quanquam uero tu legatione fungeris isthuc honestissima, partemque magnam sustines tuae reipublicae, quae difficilissimis temporibus, carere opera tua uix potest, tamen has noster amor consolationes non accipit, imo iam nec audit. Praecipit autem poeta Hesiodus mercatoribus, ut utilissima quaeque nauigijs imponant, uidelicet ut si tactus in mare fiat, saluis rebus tamen potioribus euadant. Caterum Florentina ciuitas, quae putatur in mercatura tenere prin-

Ang. Polit.

I cipatum

cipatum, nescio quo consilio te Romæ nunc talem ciuem quasi preciosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia luctum sæpe fit ibi maius, ubi maius est periculum? Iam uerò illud quoque mihi ualde auget metum, quòd ut nimium de tua repub. sollicitus, ita nimium diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare uestre domui magna facere, magna pati pro Republ. Sic uidelicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ consultit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dum uictoriam nobis aduersus Ligures procurat, nec labori parcens, nec periculum fugitans, nec omnino ullam suæ senectutis rationem ducens. Cui quidem, si mos antiquus maneret honestæ uirtutis, statuam sicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio posuissimus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa ætate suscepit, eidem uitæ quoque reliquias libens consecrauit. Tua uerò, mi Pucci, ætas uigens & florens, ad multos usus deinceps, & ad alia reipub. tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ salutis, qui primus de iure consulere, ac tibi tutè caue, qui tam bene cæteris cauere soles. Nam salutem negligere non potes, quin laudè quoque tuam negligas. Non enim (mihi crede) laudaberis, si talem ciuem periculis exposueris. Quòd si te ratio temporum cogit, & senatus autoritas, ut omnino istic ageres, habe quæso semper de tua salute prudentes in cõsilio: quando etiam Marcus Varro doctissimus ille Romanorum, se suamque familiam ratione certa dicitur à pestilentia uindicasse. Sed in primis tamè exopte cottidie summi Dei pacem per sacra & aras: cui non dubito quin salus tua cura futura sit, cum fides cordi esse debeat ea, quam patriæ præstas. O quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecum totum (quod soleo) noctisque etiam partem iucundissimis & fabulis & sermonibus consumam? Sed interim tamen fratre tuo lanocatio perfruor, homine suauissimo, studiosissimoque nostri, quæ iure meus alumnus, publicum patriæ præsidium, Petrus Medices unice diligit amoris ac prudentiæ merito. Quin idem quoque de te sic honorifice quacunque occasione loquitur, ut testimonium tibi reddat amplissimum perfectæ laudis. Tu me uelim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio commendes, quem colo et ueneror ob alia quoque, sed ob id in primis, quòd non minus honoris adijciunt ipsius dignitati literæ, quam literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFO COLLE-
NVTIO SVO S. D.

GRatissimum fecisti, quòd specimen herbarum Gnaphalij, Gallicæque nardi misisti mihi, quas nuper in Germania repereris: nec dubitari potest, quin sint (ut Plautus inquit) ipsissima. Nam & nardus hæc ab Assyria & Cilicia, neque specie multum, neque colore distat. Et in Gnaphalio signa congruunt, albedo, mollitiæque foliorum. Quamobrem pro tomento ueteribus fuerit, quod & Artemidorus in quinto libro De somniorum euentibus ostendit, scribens eum qui sibi uisus est triticum pro gnaphalo habere in culcitra, marem filium suscepisse. Sed de hoc aliàs. Diligentiam uerò solertiamque istam tuam perue stigandis, agnoscendisque rebus obliuiscere, dici non potest quam complectar, atque exosculer: præsertim tamen hac parte, quòd ad eam plurimum scilicet medicina quoque ipsa nostri temporis caligat. Miror autem persæpe, quomodo tu tam multis queas unus, tamque diuersis muneribus, par esse. Res enim principis administras, ut uix quisquam circumspiciat. Caues tuis consultoribus, ut pauci prudentius. Orationem scribis (quod Apuleius inquit) & prosam & uorsam, sic eleganter, ut concedas

ut concedas ferè nemini. Sed & disciplinas attingis has interdum remotiores, in quibus aliquid eruis cottidie uel ipsis professoribus ignoratum. Postremò curam tuam sic in diuersa feliciter spargis, tanquam si tota collegeris ad singula. Nec absunt domesticæ (sicuti Cicero inquit) trichæ, quæ multum sibi quoque uel cogitationum, uel opere tuæ decerpunt, ut inuita prorsus, & indignante fortuna, fouere otium literarum uideri possis. Quòd uerò scribis in exemplaribus Digestorum iuris uestri ciuilibus, desiderari uerbum, quo Græcè nomen edulis uua, quam tu uocari cibariam dicis à Plinio, simulque petis, ut scribam quæ pacto denique res ea Græcè dicatur, ut restitui suo loco possit. Scito non aliud esse omnino, quam *πρωξιμου*. Quæ uox incolumis adhuc in archetypis Iustiniani. Sed & apud Theocritum primo Idyllio, *ἔμπεδον ὄρχως φοιτᾷ, σινοπινα δὲ πρωξιμου*. Consulis etiam num rectè, lateque dicamus, Ab ima die, cum significare diem uitæ supremum uolumus. Nam te quidem dicis apud Scaeuolam reperire, titulo Digestorum de legatis tertio, Titia ima die disposuit. Sed uereri non nihil, ut emendatè sit scriptum, propterea quòd idem alibi non reperias. Rectè uerò mi Pandulfe suspicaris. Non enim uerba illa sunt in archetypo, sed pro his Græca magis, quorum exempla ad te mitto. *πρωξιμου δὲ πρωξιμου, καὶ βρομομα δὲ βρωμα λαλακισαχο μιδὲ χαλεπὸ δλω ἀεια δλω*. Quod ita comòditus ad Latinos transferas: Titia testamentum condidi, ac placet ut Callimacho dentur mercedis nomine denarii duo. Nisi maus tamen, ut ipse quoque denaria dicam neutro genere: sicuti rudis iste quisquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoque fortasse nerua esse belli, non neruos putauisset. Ago etiam tibi gratias, quòd indicem misisti librorum ueterum, quos in Germania reperisti. Mallem tamen orationem misisses tuam, quam diceris habuisse magno confessu principis tui legatus, ad imperatorem designatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixèrim, nobis ab ipsa usque Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat, quæ ei multum sit uirum, multumque gratiæ decessurum, quoties alius ipsam quæ tu pronunciauerit. Etenim uidere mihi Pandulfe uideor linguæ istius fulmine Germanos attonitos pendere de uerbis quidem, sed oculos tamè oratoris Itali uultumque & statum, & gestum, defixos ac penè stupentes contemplari: sicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu prætor urbanus pleno foro, me quoque multum mirante, grades illos heroicos in tonabas pro rostris. Verum (ut dixi) mitte omnino descriptam nobis. Nam quoniam uersatur adhuc ante oculos illa tua pronunciantis carmen imago, sic uerba etiam soluta legemus, non quasi nos recitemus, sed quasi modò quoque tutè pronuncies. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAPTISTAE GVARI-
NO SVO S. D.

AGo tibi gratias, quòd librum misisti eum, quem Picus abs te noster meo nomine petierat. Vtar ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoque mihi Picus cupere te admodum, ut quæ de te Thy mele, ac Latino aduersus Merule sententiam breuiter attigi, magis tibi perspicua faciã. Libenter obsequar tibi uiro & literis & moribus præstantissimo, de quo nobis optime merito. Fuisse igitur Thymelen Merula prodiit uxorè Latini, quam sit etiam prostitueret solitus, sic ut à mœchis (inquit) non nunquam caderetur: adeoque notum foret Thymeles adulterium, & ipsius Latini opprobrium, ut de illis noua induceret persona à mimographis in scenam. Sed ego præfatus honorem docti alioqui uiri, quæcunque hoc loco tradit, partim manifestò falsa deprehendi, partim nulla nec autoritate probari posse, nec ratione dico. Quamquam autem Merule magis incumbit ipsi probatio, uel si quis Merulam defensurus est, Ang. Polit. I 2 quam

quàm mihi, proponam tamen quibus eum credam suspicionibus adductū fuisse, ut ista quasi cōminisceretur. Legebat uidelicet apud Iuuenalem, quem tunc enarrabat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quem locū uulgò sic interpretantur, ut Thymele sit uxor, quam summissit Latino: hoc est (ut existimant) lenocinio prostituerit. Cui fauere sententię non nihil & illos ad Domitianum Martialis uersiculos putauit, quos etiam citat: Qua Thymelen spectas, derisoremq; Latinum, Illa fronte precor carmina nostra legas. Et rursus illud ex Iuuenale: Zelotypus Thymeles. Et item: Quem toties textit perituri cista Latini. Nam cęsum fuisse à mœchis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quàm dignus eras alapis Mariane Latini, Te successurum credo ego Panniculo. Personam uerò inductam suspicari credo potuit, aut quòd Zelotypus Thymeles legatur (ut diximus) apud Iuuenalem, aut quòd apud Martialem spectet & Latinū pariter Domitianus, & Thymelen. Hęc autem q̄ friuola sint argumenta, quibus mediocriter doctus, etiā me tacente perspexerit. Iam primum igitur constat Latinum fuisse Domitiani famularem, mimum temporibus illis celebrem. Cuius in scena gestus maximè populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiam princeps delectaretur. Hęc ita esse declarat epitaphium, quod ipsius Latini legitur apud Martialem libro nono, his uerbis:

Dulce decus scenę, Iudorum fama, Latinus

Ille ego sum, plausus, delitięq; tuę.

Qui spectatorem potui fecisse Catonem,

Soluere qui Curios, Fabriciosq; graues.

Sed nihil à nostro sumpsit mea uita theatro,

Et sola tantum scenicus arte feror.

Nec poteram gratus domino sine moribus esse,

Interius mentes inspicit ille deus.

Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,

Roma fui famulum dum sciat esse Iouis.

Declarat & Suetonius, ita scribēs in Domitiano: Idq; ei cœnanti à mimo Latino, qui præterit fortè animaduertat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem uerò derisorem uocat Martialis, aliorumq; uelut irrisioni negat expositum, scilicet ut nasutissimum, scribens ita in Xenijs:

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Et possis ipsum tu deridere Latinum,

Non potes in nugas dicere plura meas:

Ipsē ego q̄ dixi, quid dentem dente iuuabit

Roderet carne opus est, si satur esse uelis.

Deniq; moribus ipsius fauet epitaphium quoq; quod proposui. Nusquam igitur hoc legit Merula, Thymelem fuisse Latini uxore. Nec propterea quòd summissa dicatur à Latino, continuo prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino quæ suam uicem palparet munere delatorē, quem palpabat & Carus. Nec absurdum est, ut mimæ opera mimus uteretur, etiam si non uxoris. Nam fuisse mimam Thymelen quoq; super nominis Etymon, persuadet illud, quòd itidem, ut Latinus à Domitiano spectabatur & ipsa. Cæterum mimæ (quantum legimus) ex ea ferè nota fuerunt, quæ corpus uulgarent: quales Augusti ætate celebrantur, Arbuscula, Citheris, & Origo. Quo fit ut ferè nullus adulterio sit locus in mima. Nam Cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodum scilicet & zelotypus

lotypus Thymeles nihil ad Latinum. Sed ita potest accipi Latini cista, qua mœchus tegatur, ut ipsa generaliter mœchorum latibula designentur à cista illa, sub qua lateret in scena (sic forsan argumento postulante) mœchus aliquis, quē mimus hic nobilissimus agere sit solitus. Nam periturus ideo puto uocatur, nō quia re uera Latinus perierit opera delatorum, quem gratum principi fuisse mortuum quoq; Martialis innuerit: sed quoniam pereat in argumento mimicæ fabulæ deprehensus adulter, aut omnino periturus uideatur, nisi statim sub cista delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymele mima personā sustinebat uxoris alicuius in scena, quę uiro zelotypo uerba daret, quem uirum quiqui nobilis ille iuuenis agebat, is à Iuuenale zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria uerò potissimum fuisse mimorū segetem, declarat his ad Augustum uersibus, lib. Tristium secundo poeta Ouidius:

Quid si scripsissem mimos obscena iocantes,

Qui semper iuncti carmen amoris habent?

In quibus assidue cultus procedit adulter,

Verbaq; dat stulto candida nupta uiro.

Et paulo post:

Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum,

Plauditur, & magno palma fauore datur.

Et rursus:

Luminibusq; tuis, totus quibus utitur orbis,

Scenica uidiisti lætus adulteria.

Iam ne tibi liquet Baptista, nusquam adhuc probari uel uxore fuisse Latini Thymelen, uel ab ipso conciliari solitos adulteros, uel postremo nouam de tali adulterio inductam personam à mimographis, quando nec autor hęc quisquam dixit, & inanes ista quasi nebulæ non argumentorum, sed leuissimarum suspicionum, uel insomnię cuiusdā potius, ipso penè spiritu distillantur? Restat ut ne cęsum quidem fuisse doceamus à mœchis Latini. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neq; non de Panniculo, magis accipi debet, ut Panniculū ceciderit ipse Latinus, quàm ut os præbuerit Panniculo. Quòd esse uerum declarat & Martialis idem lib. secundo Epigrammatōn, his uerbis:

Hesternum factum narratur Posthume cœna,

Quod nollem, quis enim talia facta probet?

Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus

Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides ut os percisum non Latino à mœchis, sed Panniculo ipsi potius à Latino. Percidit uerò dicitur os, cum bene pulsatur. Ita certè Seneca usurpat libro Naturalium quæstionum tertio, qui tamē uulgò quartus inscribi solet, ac decimo subnecti. Verba Senecæ sic sunt: Qui me usq; ad mendacia hęc leuiora, in quibus os percidit, non oculi erui solent, credulum præsto. Panniculum uerò ipsum quoque fuisse mimum, docet illud eiusdem Martialis lib. tertio:

Ne legeres partem lasciuæ casta libelli,

Prædixi, & monui: tu tamen ecce legis.

Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,

Non sunt hęc mimis improbiora, lege.

Sed fuit (ut uidetur) Panniculus uilioris notæ mimus, cuius ob id ora quoq; uilia poeta dixit. Itaque personam semper eam puto sustinebat, quæ caderetur alapis ex argumento. Quod ut homo facetus, ingenti sono solitus est Latinus, ut ipso

Ang. Polit.

I 3

Panniculi

Panniculi malarū grandiore crepitu cachinnum tollerēt spectatores. Nam fuisse in argumento fabulæ cuiuspiam (sicuti diximus) alapas istas indicat Iuuenalis, in-
quiens: Ridere potest qui Mamercorum alapas. Taxat enim ciues, qui delecta-
rentur edente in scena gestum nobilitate, sic ut ex ea quidam uel præberēt os ala-
pis, uel cæderent. Sed & illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis cæde-
retur Latinus, si uel uxorem mœchis prostituēbat. Aut quid opus denique, con-
tegi cista Latini mœchos, si iubente Latino coniux prostabat? Quapropter (ut
antea quoque dixi) friuola sunt hæc, & falsa, sibiq; prorsus ipsis obstrépētia, nullaq;
nec ratione munita, nec autoritate. Sed hæc hæctenus. Quæsiuit autē Picus idem
tuo quoque nomine, cum Gallus intempesium caneret, quo pacto illud uocis
à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certè
mi Baptista, non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀρσῆς:
quanquam mihi nunc auctores ipsi non succurrunt. Est uerò ἀρσῆς ea uox etiam,
quæ neque choro neque fidibus concordat. Hæc nos ad te pusilla nimum, leuiā
que, uerecundè quidem, sed tamē & libenter scripsimus. Quoniam sicuti me tua
multum deterret eruditio, sic multum rursus inuitat humanitas. Vale.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Relectis literis tuis, non minus eruditis, quàm humanis: agnoui & Pici
diligentiam, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accuratè
perfecit. Tu ita satisfecisti, ut expectationē meam superaueris. Sed de
gramaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis, quæ mea ma-
gis sit quàm tua. Nam si usus librorum, qui apud me sunt, non ita ut cupis, tibi sup-
petit, locorum interuallo animaduertas uelim, non meæ possessioni. Approbo
que scripsisti de ceteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de uoce Gal-
lorum immatura ampliari iudicium opto. Cōmune est enim, quod scripsisti, alijs
etiam canibus absonis. Quærendum est aliud nobis, ut arbitror, aut ingenuè fa-
tendum nos homines esse. Quintilianus (ut credo) apposuit, sed in omnib. exem-
plaribus desideratur. Si quid à me fieri potest, quod tibi cōmodum futurum sit,
optio tua est. Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ, nono Idus Augusti,
M.CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFQ COLLE-
NCIO SVO S. D.

Negant eruditi quidam (sic enim scribis) uerum uideri, quod consulenti
responderam tibi, ἡρωϊσμός esse apud Iuriconsultos uuas, quas nō uini
causa haberemus: ac ne illud quidem credunt in Digestis archetypis
ita reperiri Iustiniani principis, titulo De uerborum significatione. Sed
& latine dici, contra quam nos opinati sumus, affirmant Imam diem, quæ sit ulti-
ma uita. Damnant & quod specimen accepisse me dixi Nardi & Gnaphali, cum
tu mihi non formam, sed ipsas potius herbas, aut (ut Iuriconsulti uestri loquunt)
species miseris. Reprehendūt itē quod cottidie noster à manu scripserit, nō quo-
tidie: quodq; quotiens, non quod antea defenderim, quoties. Postremò culcitam
pro culcitra. Quare accipe ad singula ἡρωϊσμός in archetypis esse, nō quod ipsi uo-
lunt ἡρωϊσμός, nolo mihi, sed archetypis credant. Qui sic publicè custodiuntur,
ut tamen etiam frequenter adeantur. Sunt igitur Pauli uerba sic in Pandectis ad-
liquidum: Qui fundum uendidit, pomum recepit, nuces, & ficos, & utras dunta-
xat duracinas & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, quas non uini causa
haberemus, quas Græci ἡρωϊσμός appellarent, recepta uideri. Nec abnuerim
tamen

tamen ἡρωϊσμός quoque rectè nuncupari, quo nomine quasi uerbo dixerā prius
edules. Sed ἡρωϊσμός ad alia quoque pertinet, ἡρωϊσμός ad uiam duntaxat, etiā si
non hanc adijcias. Nec uerò me fallit ita uulgò illud accipi θεοκελεύου, quasi matu-
ram legat uiam, non cibariā uulpes, cum sit à uerbo facta ἡρωϊσμός, quod maximè
secundis mensis congruit: à quo προγῆλια quoque, πραγμῆσα, πραγμῆσιμος.
Quare non aliam profectò, quàm ἡρωϊσμός, Vergilius exprimere tentauit, cum di-
xit in Georgicis: Non ego te dñs & mensis accepta secūdis Transferim Rhodiā.
Nec utiq; tacuit Aristoteles, ἀφῶρεν πραγμῆα βρωματῶ ἵσση ἡρωϊσμός προγῆλις.
Sed ima dies an latine dicatur, uos uideritis, qui scilicet usurpatis uestro periculo.
Certè nec autoritas Iuriconsultorum, nec Horatij poetæ uos adiuuat. Nam nec
apud illos (ut ostendi) nec apud Horatium legitur, ima dies. Non enim quoniam
dixerit: Seruetur ad imum, pro illo ad finem, statim sequitur, ut & ima dies, pro ul-
tima uita die rectè dicatur: quæ potius dici summa debet: ut, Venit summa dies:
& Summum nec metuas diem, nec optes. Summus enim uerè dies, quo summa
dierum colligitur. Horatius autem sic ait: Ab incepto ad imum, uelut ad pedes à
capite, ducta similitudine à pictoribus, qui prius laborant in capite. Ceterum spe-
cimen quoque uocari, quasi gustum quendam mercis ab empturientibus, hoc est,
quod in Demosthene Plutarchus δῆγμα uocat: ut alij negent, indicat Cicero ta-
men, haud dubitans in Tusculanis quaestionibus, quin specimen naturæ capi ex
optima quaque natura debeat. Cottidie uerò, cōlitera scripsit amanuensis meus, au-
tore Quintiliano: Quotiens autem Prisciano. Nec tamen absurdum est, si nunc
hoc, nunc illud, pendente adhuc lite, sequor. Huc enim me proportio uocat, illuc
autoritas. In culcita sequor obseruationes codicum, præsertim si nihil ijs præter in-
doctam consuetudinem refragetur. Possum uerò proferre tibi sexcentos, quoniā
tamen procul abes, citabo paucos ex ijs tantum qui publicè spectentur. Iube igitur
adiri (potes enim) Suetonij Martialisq; uetustissima exemplaria: quorū illud
quidem Romæ Vaticana bibliotheca patet, hoc uerò Florentiæ publica Medi-
cæ familiæ reperiet is, cui negotium dedetis, culcitā, uel in Tyberio, uel in Apo-
phoretis: quod idem Satyra quinta Iuuenalis codice peruetere, quem doctissi-
mus princeps, ac dux Urbinatū Guido, de pulcherrima sua librorum supelle-
ctile prompserit. Sed quid in ijs laboro, cum sit in Florentinis etiam Pandectis,
titulo de supellectile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam inargentati,
culcitæ, toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri possit è calco, secundū uerbo-
rum formam, quæ sæpius quid fieri ostendunt, uerba tamen sicut in compositiis
a litera in u. Quod tamen qui reprehēdit, uelim doceat inuicem, quam rationem
potius ipse, uel autoritatem sequatur. Siquidem mihi euenit interdum, quod &
Ciceroni, uidelicet ut habeam quem fugiam, non habeam quem sequar. Nec ta-
men fore unquam credidi, ut hæc ad obrusam sic exigerentur in literis, præsertim
non mea manu, sed meo duntaxat ingenio formati, cum detur idiographis quo-
que doctorum hominum uenia, sed à doctis: uel quod hæc orthographa
pro friuolis habentur interdum, uel quod (ut Cicero inquit)
usum populo concedimus, scientiam nobis refer-
uamus. Vale.

I 4 ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTO-
LARVM LIBER OCTAVVS.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO VIII.
PONTIFICI MAXIMO S. D.

In Romæ abhinc triennium fermè in comitatu essem Florenti-
næ legationis, quæ tibi sancte pater Innocenti Pontifex maxime,
ad supræmæ istius dignitatis fastigium nuper euecto gratulatum
aduenerat, memini abs te mihi magna celebritate curam delegari
uertendi in latinam orationem Romanorum principum res ge-
stas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta nostris intactæ
hominibus reperirentur. Quare cum cœlestis animi tui iudicio, nõ plus mihi ho-
noris additum, quam oneris iniunctum animaduerrerem, ut primum Floren-
tiam sum reuersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quem potissimum
ex omni Græcorum copia interpretandum susciperem. Occurrit autem in pri-
mis Herodianus hic, excellens rerum scriptor: & qui diu in Palatina uersatus au-
la, affectæq; iam ætatis historiam de suis temporibus componere aggressus, neq;
eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit.
Hoc ubi opus à nobis, neq; multo sanè negotio, neq; inuita (ut arbitror) Mînerua
elucubraturum est, ea mox tempora inciderunt, quibus & nostra impedirentur stu-
dia, & quæ plurimum ualeat in scribendo, omnis propemodum alacritas excute-
retur. Postea uerò q; pro tua prouidētia & pacem Italiæ cupiēti reddidisti, & cum
patrono meo Laurentio Medice amplissima quidē fortuna, sed amplioris inge-
nij, prudentiæq; uiro priuatim affinitatē contraxisti, cessit uidelicet ille quasi nim-
bus, suaq; mundo reddita serenitas est: sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut gra-
uati pluuiæ flores, peneq; decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera
edere in publicū, & noua procudere iam libet: unde aliqua modò uel tuo sacra-
tissimo nomini celebritas, uel nostris temporibus claritas, uel studiosis etiā ho-
minibus utilitas pariat. Ceterū Herodianum hunc nostrū, donec maiorā tibi, ac
fortasse meliora parturimus, ueluti præludium aliquod ueri iustiq; laboris læta, ro-
gamus, fronte excipias, summe Pontifex. Magnā in eo negotiorū, personarumq;
uarietatem, multam rerum nouitatem deprehensurus, crebraq; in utramq; partem
fortunæ ceu uacillantis exempla, consiliaq; admirabilia, & consiliōrū inopinatos
euēntus, grauesq; pro tempore sententias, & plenā ubiq; dignitatis, plenā fraui-
tatis orationē, copiosam uidelicet quandam ad instruēdos mores supellectilem,
& ceu speculū humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde capere atq; hau-
rire documēta queat, per quæ uel publicis uel priuatis rationibus consulat. Quæ
sanè nostræ fuerunt partes, tentauimus profectò, utinamq; etiam effecerimus, uti
omnia ex fide responderēt, ne inepta peregrinitas, ne Græculæ usquā figuræ, nisi
si quæ iam pro receptis habent, latinā quali polluerent castitatem, ut eadem pro-
pmodū esset linguæ utriusq; perspicuitas, eadēq; munditiæ, idē utrobique sensus,
atq; in doles, nulla uocū morositas, nulla anxietas. Tu quando nobis aliquod ceu
signū ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandū suscipulisti, perge obsecro, san-
ctissime pater, perge inq; fouere atq; illustrare bonas artes, quæ sese pedibus istis
sanctissimis aduoluunt supplices, numenq; tuū aduersus rudē inficitā, tetrāq; bar-
bariam implorant: ut à quo pax Italiæ, atq; adeò terrarū orbī restituta est, etiā ab
eodem pacis alumna literæ ab iniuria scilicet, atq; indignitate uindicentur.

INNOCENTIO

INNOCENTIVS PAPĀ VIII. DILECTO FILIO AN-
GELO POLITIANO.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem: Librū quem nuper
ad nos misisti, è Græco in latinum traductum, gratissimo animo acce-
pimus, tum propter rei nouitatem, tum quòd doctrina & ingenio ita
cultus est multorum iudicio, quos apud nos doctos habemus, ut bi-
bliothecæ nostræ magnum sit ornamentum allaturus. Gratias tibi propterea ma-
ximas agimus, uirtutemq; tuam in Domino cōmendamus: hortantes idem in po-
sterum facere perseueres, ut his honestis laboribus maiorem in dies tibi laudem
parias, & à nobis ubertorem gratiam promerearis. Nunc uerò in signū tam grati
animi, q; amoris nostri erga te paterni, ducentos aureos per dilectum filium Ioan-
nem Tornabonum ad te mittere decreuimus, ut eo uitæ præsidio facilius huius-
modi labores subire queas. Datum Romæ apud sanctū Petrum, sub anulo piscato-
ris, die decimo quinto Augusti, M. CCCCXLXXVII. Pontificatus nostri
anno tertio.

INNOCENTIVS PAPA VIII. DILECTO FILIO
LAVRENTIO MEDICI.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem. Agimus deuotioni
tuæ gratias, quòd eius potissimum operā dilectus filius Angelus Poli-
tianus, uir eruditissimus, librum è Græco in latinum traductum, nuper
ad nos miserit, nostro nomini dedicatum, non solū nostro, uerum etiam
aliquorum peritorum, quibus illum ostendimus, iudicio maxime cōmendatum.
Erit apud nos (ut decet) in magno honore, bibliothecæ nostræ ornamentū, uirtu-
tis ac doctrinæ illius testimonium. Hortamur te maxime, eundem Angelum au-
toritate promoueas ad huiusmodi opera edenda, quæ nõ uulgarem sibi gloriam
parient, & nobis delectationem maximam afferent: qui tam honestis laboribus
partim in beneficijs, partim in alijs rebus dignam mercedem collocabimus. Et
nunc in huius animi testimonium, ducentos aureos per dilectum filium Ioannem
Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber in donatus remaneret. Datum
Romæ apud S. Petrū, sub anulo piscatoris, die xvi Augusti, M. CCCCLXXXVII.
Pontificatus nostri anno tertio.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO VIII. PON-
TIFICI MAX. S. D.

Nescio quibus uerbis gratias tibi agam, sanctissime pater Innocēti, sum-
me Pontifex, qui tam multis laudibus uigiliolas nostras, tamq; amplifi-
beralitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, uoluisse bea-
titudinem tuam huiusmodi exemplo iacentes olim literatorum ani-
mos erigere, cum uidelicet intellegant tantam esse in Pontifice maximo nostris
temporibus humanitatem, tantamq; beneficentiam, ut nunc postremus quidem,
atq; infimus illius ordinis, non dicam in laudatus, aut in honoratus, sed ne uacuus
etiam munerum, atq; in donatus dimittatur. Mihi sanè calcaria, & stimulos cum
in me collata laudes, tum præfens quoq; & sperata benignitas subdiderunt, ma-
ximamq; iniecerūt curam cauendi etiam atq; etiam, ne quo uel tempore, uel casu
liberalitate ista, indulgentiæq; tua uideri indignus queam. Quocirca curabo, atq;
enitar, ut hic noster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumenti tuæ
nunc munificentia suppeditat, nouos subinde proventus tuæ afferat sanctitati.
Spero autem fore, ut quam diu sub umbra tui numinis recubero, ita ab omnib.
uel in cōmoditatibus, quas uita humana fert, uel languorib. molestijsq; exoluat,
ut ab

ut ab umbra apostoli Petri, cuius tū locum in isto fastigio obtines, omni prorsus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie Calend. Septemb. M. CCCCLXXXVII.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO OCTAVO

PONTIFICI MAX. S. D.

LTI me pudor prohibet hominem tenuis fortune, nulliusq; propemodum autoritatis, literas dare ad te Dei maximi vicarium, principemq; generis humani: tamē in tanto uel priuato meo, uel publico totius nostræ ciuitatis gaudio, facere non possum, quin testor apud te, summe pontifex Innocenti, subitū hoc animi gaudium, profitear lætitiā, gratias agam priuato quoq; nomine tuæ sanctitati, quod adulescentem nostrū Ioannem, Laurentij filium, Florentinæ reipublice delicias, tuorum numero fratrum, summūq; senatus collegio adoptaueris, quod ciuitatem florentissimam, familiāq; nobilissimam, tam insigni munere, tamq; eminenti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiam tibi, quod hac acerrimi iudicij constanissima fide, propē immortalem cæteris tuis egregijs uirtutibus gloriā conciliaueris. Vt enim Laurentium ipsum taceam, quem tibi in perpetuū, sancte pater, beneficio isto tanto deuinxisti, quid ipso tandem Ioanne Cardinali nostro perfectius? aut quid omnibus numeris absolutius? Nō indulgebo amori meo, nō tuo iudicio blandiar Pontifex, nota cum etis, & restata loquar. Ita natus, & factus, ita altus atq; educatus; ita deniq; eruditus atque institutus hic est, ut nemini secundus ingenio, nec æqualibus industria, nec præceptoribus literatura, neq; grauitate senibus cōcesserit. Natura in eo probitas, & genuina, diligentia quoq; parentis ita impensē culta est, ut ex illius ore non modo non uerbum dictū cœditus, sed ne leuius quidem inquam, aut etiam licentius excideret. Non actio, non gestus, non incessus in illo notatus, non aliud postremo, quod in deteriore parte conspiceretur. Sic in uiride ætate cana maturitas, ut qui loquentem senes audiant, proauitam in eo, nos paternam certē indolem agnoscamus. Cultum pietatis & religionis penē etiam cum lacte nutricis exuxit, etiam tum ab incunabilis sacra meditatū officia, quando nondū editum est, tamen ecclesiæ iam genitor prouidentissimus destinauerat. Protinus autem est in lucem susceptus, multis magnisq; præfagijs in hanc erudiri spem cœpit. Et quoniam tale de se specimen dabat, ut istius iam tum uirtutis faceret fidē, compulsi fama Ludouicus ille Francorū sapientissimus, idemq; sanctissimus rex, ne summi quidem archiepiscopatus fastigio indignū hunc ipsum planē adhuc puerum est arbitratus. Illum tu igitur habes regem collatæ istius dignitatis prælusorem. Telami rex maximus exorsus, quam Pontifex maximus pertexeret. Audires utinā uoces fausta tibi nūc, & prospera omniāntis Florētini populi. Aspiceres gestitentem ubiq; & concursantē in atrijs nostris, ac lætitię suæ impotentē ciuū multitudinē, plebemq; ipsam uix gaudiū capientē animis. Non senes grauitas, nō matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Cōfluunt in eades Medicas sexus, ætasq; omnis, omnis huc ordo (ut ad priuatas necessitudines) propereant, uociferant, manus ad cœlū tendunt: propitiū tibi Deū, prospera, secundaq; omnia cōprecantur. Pro tua uel salute uel dignitate uota prorsus ab omnib. suscipiunt. Nec est q; annos ac natales Cardinalis nostri numeretis, uirtus illi ante diē contigit. Ne dubita Pontifex, implebit utiq; augustā purpurā. Nō sub galeri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem eum tanto Senatui, non

non imparē tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Constabit ratio collegis lati suffragij, nec te unquam summe pontifex iudicij pœnitebit. Hoc tibi nomine (quod unum ualeo) gratulor, agoq; gratias. Quos aliquando pedes istos beatissimos præsens oscularar, istdem nunc illis absens lætitiæ plenus aduoluo. Deumq; precor, ut diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, ut prospera incepta prosperrimē cōsequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando nō alia pro animo meo facultas est) dabo operā certē quā diu uires suppetent, ut istiusmodi tua benefacta sancte pater in omnem posteritatem sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO CARDINALI PAPIENSI S. D.

NON possum facile explicare literis, in quantam nos admirationem adegerit Laurētius Medices, patronus meus, testimonio laudum tuarum. Nam et si illæ quidem uno omnium consensu maximæ semper, admirabilesq; prædicantur, & uirtutis tuæ constans opinio in omnium pectoribus uiuit, omnium linguis celebratur: tamen cum Laurentium Medicem (id quod sæpenumero accidit) de te loquentē audio, cumq; te mihi totum (ut dicis) atq; integrum in oculis constituit, proculdubio intellego pristinam illam de tuis uirtutibus famam parcellissimam sanē tibi, minusq; benignam fuisse. Existimabam equidem antea Papiensis gloriā in otio tantum, literisq; consistere, eamq; per se satis amplam atq; mirificam in principis animo statuebam: alteram uerō partem, quæ in rerum agendarum usu & ratione uersatur, et si haud omnino ademeram, non tamen ut propriam tibi, peculiaremq; adscriperam. Ecce nunc Laurentij testimonio, in utriusque gloriæ splendore maximus nobis admirabilisq; exoreris, & tanquam Homericus Asteropæus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorqueas. Caue autem putes me tibi nūc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animum ac fidem, nihil me aliud scribere, quā quod sentio: atq; omnem gloriā, quantacūq; ea sit, tua uirtute inferiorem existimare. Neq; ego hæc de te ipso ad te scribere audeerē, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quasi suo iure extorsisset. Idem quoq; ipse & Homerum nostrum, quem tu à Laurētio petieras, & meum ad te animum uno tempore pertulit. Hunc quidem uelim Papiensis in tuum sinum placidē suscipias: dignus est enim, quando tuus est, in quē omne genus humanitatis ac beneuolentiæ profundas. Homerum uerō nostrum seminudum quidem adhuc, atq; inuolucrum, ardentibus iudicij tui radijs aduersum statuimus; perinde atque aquilam ferunt implumes pullos, & nuper calido ex ouo prolatos, orienti soli obijcere. Quod si ille intrepidus ad tuum radium, non conuiuenti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & ut legitimum foetum educabimus. Sin uerō oculorum acies offensa perstringetur, ueluti alienum, ac nothum exponemus. Aut tutē ipsum magis tanquam Musarum hostem proijce, & in profluentem aliquam demerge. Erit enim perquam gratum nobis, si Rheni fluuij ingenium imitaberis: quem quidem ferunt pulillos Celtarum infantes intra sinum coniectos, si quidem polluta matris pudicitia suscepti fuerint, tanquam impuri lecti uindictam, rapidis uorticibus suffocare: quos autem senserit legitima foetura editos esse, placido alueo leniter suspendere, atque in trementes genitricis manus iterum subuehere, salutem pueri quasi intemeratæ pudicitia testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoque Homerum nostrum, uagientem quidem illum, atque infantem in complexum solliciti parentis, si ea tibi esse indoie uidebitur, quæ

Rheni fluuij
ingenium.

quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitissimo iudicio tuo faciat satis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale, musarū patrone, & animum istum meum in delictis habeas, rogo.

IACOBVS CARDINALIS PAPIENSIS ANGELO POLITIANO,
ET NICOLAO MICHELOTIO S. D.

A Equo animo feretis ambo, si uacui temporis raro aliquid habens, sero atq; una tantum epistola utriq; respondeo. Legi traductionē tuam, Angele, diligenter satis pro otij copia. Quærenti quid sentiam, promptius est quod respondeam, quam quod bene responderi posse ab indocto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionem uestram sum multum. Si quid olim attuli lucis, infuscatum id est tenebris curia. Paupertas dudum, nunc dignitas, diuersa à primis institutis cogerunt tractare. Intyba successit ambrosia, & gustui ingluuies: tam male nunc possum de oratorij & poeticis iudicare, q̄ ineptè de musicis capti auribus iudicant. Ne desim tamē expectationi uestræ, accipite, quod beneuolentiæ potius, q̄ retentiæ disciplinæ sit signum. Oratio tua, quantum remetiior præterita, latina est, & illustris, ut huic cōmendationi addi possit. Pleni etiam uersus & suis numeris magnificè auribus seruiētes. In tam recenti ætate, laudis & admirationis hæc sunt. Neque ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendum grandibus spiritum, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis uestigijs incedere habeamus. Homerum tamen si quis roget, num latinū fieri se uelit, uersumq; uersui reddi, uereor ne uidens transmarina multa inter Græcos q̄ nostros sentiri: linguæ porro cuiusq; suam excellentiam esse, quam uix in aliena est assequi: denique barbam menti nec latinum planè arguere, nec græcum referre: inquam uereor, ne respondeat malle se Colophonium, q̄ Florentinum haberi: & pallium, q̄ togam græcis membris aptius conuenire. Tum eorum iudicium laudet, qui magno ingenio præditi, cum diffiderēt eundē reddi posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitare q̄ uertere. Censeo tamen (ut dixi) operam inchoatam nō deferendam, hocq; exercendi styli studium colendum assiduo, à ueteribus quidem laudatū, & ad complendum pectus maximè necessarium. Si nō assequeris, quod uis, rei non sinit magis, quam nostræ facundia inopia: aqualis tui Phaetonis laudem inuenies, ut iam de suscepto à te cœlesti Homero, q̄d ab illo de cœlesti curru dicatur: Hunc si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. Meum hoc est, ut imprudens, fidele tamen de labore tuo iudicium. Traductionem ipsam remitto, ut petis, & tibi gratias ago. Te uerò in meum suscipio tam altè amorem condens, q̄ altè descendit admiratio uirtutis insolita. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in studio literarum currenti uocibus secundis acclamat, ut pergas, ut nō fatigeris, ut calcem ipsum contentis oculis spectes, & huic palmæ nil anteferendū existimes, uiuenti ac mortuo profutura. Ad te reuertor Micheloti. Attende quid agas, in bona tua uideris iniurius. Ais coepisse te ipsum amare, mox ut à me amari es coeptus. Si nullum est iudicium meum, te autē ex meo amas iudicio, non sentis sine causa tuum de teipso esse amorem? Atqui magnæ sunt causæ, quibus te ipsum existimatione propria debes diligere: ingenium, literæq; humanitatis, ad obsequium dexter modus, in primis Laurentij nostri fides, & gratia, quando Princeps placuisse uiris non ultima laus est. Quare caue posthac ex meo magis q̄ tuo iudicio ipsum te ames: Papiensi etiam hæc teneas tribue, ut eius beneuolentiæ ex dignitate, non meritis ornamento tibi esse existimes. De Baldudio gratias habeo, quotidianis officijs tuum animum probas. Hunc ego, quod solus Florentiæ ex omnibus necessarijs

cessarijs est, cōmendo liberius, & benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua absolue, & me ama, inq; amicorum rationarium, non inter postremos relatum te scito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale. Romæ, Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS ASCANIO SFORTIÆ VICE-
COMITI CARDINALI S. D.

In multumq; fateor, dubitauī, an ad te principem dominumq; excellentem homo infimæ fortis, humilisq; fortunæ literas darē. Quippe à scribendo me magnitudo deterrebat tua, quasiq; radijs quibusdam nostræ aciem mentis perfringebat. Contrā autē, experta mihi humanitas clementiaq; ut aliquando scriberem, adhortabantur. Nimis autem stultum uidebatur, cum tutē mihi autor audēdi fueris, pati siue metu quodam intemptiuo, siue pudore subrustico nostri apud te memoriam exolescere. Meministi, arbitror, uenire aliquando ad te uisum, salutatūq; unā cum Laurentij Medicis filio, Angelum nescio quem Politianum, ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nōnulli haud omnino indoctissimum haberi hominem, eumq; apud te, capta ex tempore audacia, de antiquis urbis operibus ac substructionibus aliquandiu fabulati. Ille ego sum scilicet, eademq; absentī uel fiducia erga te, uel audacia super est, quæ tūc haud defuerat præsentī. Sed eam tamen nihil est cur mihi quisquam uitio uertat, scilicet quæ ex humanitatis tuæ notitia, quam ex magnitudinis ignorantia profisciscatur. Roges quid sibi hæc quærant literæ. Nempe aliud nihil, nisi ut mei apud te memoriam renouent, me esse hominem tibi deditissimum declarent, sperantē maximè in tuo patrocinio, daturumq; operam (si res ferat) ut animum tibi meū, fidem, uoluntatemq; aliquando probem. Orarem autem (nisi improbum est) ut si qua de nobis mentio apud summum Pontificē oriatur (orituram scio cum tu uoles) ostendas me illi esse hominem nō ingratum. Facile enim intelligo, quantum tua apud illum ualitura sit autoritas: quoniam quantum iurē ualere debeat, non ignoro. Vale. Florentiæ, M. CCCC. LXXXV.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO PICOLOMINEO
CARDINALI SENENSI S. D.

If scio, pater amplissime, ita me tuæ debere humanitati, quā, cū isthic essem, egregiam mihi, singularemq; prestitisti, ut ei nullis officijs, nulla opera, labore, industriaq; mea posse uidear satisfacere: tamē cogitans, nihil tam ingrati esse animi, quam dissimulare quod debeas, cum persolvere nequeas, decreui aliquid ad te literarum dare, quibus meum sensum aduersum te, conscientiamq; testarer. Ego si mihi tecum dandæ referendæq; gratiæ certamen instaret, continuo scilicet manus dedissem tibi, utpote cuius etiā in ædibus ipsæ habitant Gratia. Sed quoniam maior tu es, quam quod nostri aspirare conatus queant, uelut imaginarijs te quibusdam officijs pro re, pro copia remuneramur, bene uidelicet sentiendo, loquēdoq; de te, fauendo tibi, omniaq; bona cupiendo. Quod si officia officijs duntaxat, ac non uoluntate potius, animoq; pensantur, fateor, soluendo non sum: sin (ut Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipso quod habetur, refertur, non uereor quin sim quæ debeo, saltem animo ipso persolutorus. Qui quoniam tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc eum tibi addico, ea lege, ut nunquam manumittatur. Nos ad historiam de Romanis principibus conscribendam magno spiritu atq; animo adgressi sumus. Et quamuis oram nuperrimè soluerimus, paulumq; adhuc à portu promouerimus, tamen ferentem nacti uentum, æquo pede prouehimur. Neq; dubitamus, quin prospero Innocentij fauente numine, cuius ab auspicio profisciscimur, per Ang. Polit. K petuō

peturò nobis Alcedonia futura sint. Te uerò obsecro, ut si quando apud eius fam-
 citatem nostri inciderit mentio (inciderit autem quoties tu uoles) hisce me, si ui-
 detur, comendes uerbis: Angelus hic Politianus neq; malus homo est, neq; pla-
 nè indoctus. Tibi uerò, sancte pater, ita studet, ut non sit fortasse indignus, quem
 tu aliquando respicias. Hoc satis est ipsi, cetera mando deo. Antonij autè Lollij
 familiaris tui orationem illam aureolam de circumcissione legi nuper iterum atq;
 iterum: quàm magis legi, tam magis placuit. Græcum autem est uerbum: Ter pul-
 chrum esse, quod ter lectum placeat. Commendarem tibi cum hominè, nisi ab-
 surdum, præposterum que uideretur, commendari à nobis illum tibi, quem ita
 habebas charum, ut tibi me ab ipso uehementer cupiam commendari. Vale.
 M. CCCCLXXXV.

FRANCISCVS PICOLÒMINEVS CARDINALIS SENENSIS
 ANGELO POLITIANO S. D.

Conceperamus eam de Politiano opinionem, ut augeri illam posse mi-
 nimè putarem, ad summū enim peruenerat, auxit tamen suis & orna-
 tissimis & grauissimis literis, & ita auxit, ut nos, qui rebamur antè de ip-
 so omnia concepissemus, ne attigisse quidè quanti ualeat, uideremur. Lau-
 damus ingenij tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem.
 Sed hæc omnia silentio potius, quàm infirmo sermone obeunda sunt. Nec putes
 in eorum nos esse numero, qui sub capite cõsunt puluinaria. Amor enim uerus
 adulari non nouit. Testis deus, testis conscientia nostra. Quod autem de Roma-
 nis principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expecta-
 mus ultimam eius manum, quam fore non dubitamus consummatissimam. Nos
 quia uirtuti debemus, tibi debemus, cui opera & industria nunquam deerimus.
 Romæ, viii. Idus Aprilis, M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS ANTONIOTTO GENTILI CAR-
 DINALI SANCTAE ANASTASIAE S. D.

Rarum quidem tuo nomini libellū dedico, sed (ut spero) nec inane
 rerum, nec inopem. Multa et remota lectio, multa illum formauit ope-
 ra. Titulū Nutritia diximus, qua figura & Statius Soteria. Plenior hic
 enim mihi uisus, & argumento coherentior, quàm qui olim placuerat,
 Nutrix. Tu uerò electus potissimū, in cuius appareat nomine, non quo rem tan-
 tillam tantæ uirtuti fortunæq; cõuenire arbitrer, aut hoc esse deniq; putem, quod
 tuis erga me meritis debeatur: uerum cum pro dire nollet in publicum liber sine
 patrocínio, tuum præcipuè sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque hone-
 stior. Quare suscipe quæso, quicquid hoc est mei foetus, qua me quoq; ipsa so-
 les humanitate. Deinceps autem plura, melioraq; forsitan accipies, modò hume-
 primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo, quan-
 tum tua mihi apud Innocentium Pontificem maximum suffragata sit autoritas.
 Cui quidem & ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili
 parte scribendo saltem, beneq; & sentiendo & loquendo refertur. Vale, Floren-
 tiæ vi. Cal. Iun. M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO EPISCOPO CE-
 PHALEDENSI HISPANO S. D.

Non causam dico, neq; absolui me postulo, quin ipse mihi nigrum appo-
 no calculum, quod me tibi scripturum aliquando pollicitus, fidè quam
 ad mensam, etiam hospitalem dederam, non præstiterim. Ipsum tibi igi-
 tur memet noxè dedo. Abduc, uinci, quasq; est cõmodū pœnas irroga.
 Sed

Sed quid agas? Nō ego scilicet ex ingenio emigraui meo, sum quippe homo om-
 nium hominum ad scribendas epistolas pigerrimus, diem ex die ducens, ac pro-
 crastinator mirificus; præsertim si cum eis res amicis est, quorum mihi sit & huma-
 nitas cognita, & explorata facilitas. Tutè igitur accusandus, qui ita me istic huma-
 nè habueris, ut omnium quæ facturus essem, ueniam mihi, & impunitatem polli-
 cerer. Sed non erit profectò cur mihi in posterum succenseas. Nam ita crebras li-
 teras missiculabo, ut eas propediem aut ne lecturus quidem sis, aut mihi silētium
 imperaturus. De Græco autem adulescente haud sanè satis ex sententia res ceci-
 dit. Illis enim ipsis, quibus Romæ eramus diebus, alium sibi patronum optauerat.
 Nos tamen haudquaquam desistimus, propter eos, quorum consilio fretus est,
 hominem illinc potioris spe conditionis electare. Sed uereor, ne si ad nos defece-
 rit, tamen dies præuertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procuranda negotia sit ab-
 eundum. Laurentius Medices noster magnopere his diebus ex intestinorum do-
 loribus laborauit, qui nūc ut planè liberatus est, ita non planè recreatus. De te ue-
 rò apud illum statim ut huc peruenimus, multū sumus diligentissimè locuti, spe-
 ramusq; nos illius in te amor, etsi erat antea quoq; maximus, non nihil tamen ad-
 didisse cumuli, tuis in nos officijs exponedis. Vale. Florētis, M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS EPISCOPO SYLVENSI S. D.

T doctrina quædam nō uulgaris, cuius mihi haud dubium spe cimen-
 & singularis quædā humanitas, cuius omnes impleuisti aduersum me
 numeros, exigere quasi suo iure aliquid à nobis uidentur literarū, quæ
 nostri apud te memoriam foueant, nec eam planè refrigescere patian-
 tur. Nostra autem cautio esse debet, ne diutius quàm par est, hominem scilicet oc-
 cupatissimum teneamus. Itaq; rem ipsam in pauca conferemus. Ego me præstan-
 tissimo domino Cardinali Olisipponenſi, germano tuo, uiro excellentis ingenij,
 doctrine atq; humanitatis, tantum debere intellego, quantum nunquam sim per-
 soluturus, etiam si me opposuerim pignori, aut si bonorum omnium meorū, atq;
 adeò ipsius capitis fecerim autionem. Quare aut decidam cum ipso oportet, aut
 certè addicam. Atq; ego quidem addici malo, ut illius mihi periculo uiuendū sit,
 non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, uti de nobis apud pontificem
 (ubi occasio tulerit) ita aliquam faciat mentionē, ut intellegat eius sanctitas, nos
 etiam tanti uiri iudicio nō improbari. Neq; tu autem absurdum ineptumq; puta-
 ueris, si quò magis debemus, magis etiā debere nos postulamus. Mos hic uideli-
 cet debitoribus, cum sint maximè obruti are alieno, tum pecunias maximè mu-
 tuantur. Sed hæc hæc teneamus. Nequeo autem, quin obiter comendem Phædrū no-
 strum, hominem candidissimi animi, elegantissimiq; ingenij, tibiq; in primis de-
 ditum. Scis eum minimè dubitare, quin aliquando hortatu impulsuq; tuo adduci
 Cardinalis tuus possit, ut cū Pontifice de horologio illo aliquid explicet. Quæ ne
 spes eum frustra habeat (si qua modò copia sit) etiam atq; etiā te rogo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PETRO ARRIBABENO
 VRBINATI EPISCOPO S. D.

Et si nunquam dubium fuerat, quin tibi omni laude præstanti uiro, nulli
 non honores iam pridem, dignitatesq; deberentur, tamè posteaquam
 auditum est, præfulem te esse Urbinate factum, tanta uniuersi qui-
 dem, sed præcipuè qui literarū sacra ueneramus, affecti lætitia sumus,
 ut inexpectatum propè, nec spe ulla, quasi dixerim; præcontractum contigisse
 hoc nobis gaudium uideatur. Etenim cum timerè iam inciperemus, quicumque
 tibi inuicè studemus, ne qui dilatus à fortuna fueras, etiā planè præteritus fuisses:
 Ang. Polit. K 2 quo

quo gratior ille fuerat, atq; indignior metus, eò nunc & maior lætitiã, & iustior, postquam is euanuit, oborta est. Ad hanc autem quasi publicam tantĩ gaudij priuata etiam mihi, & peculiaris accedit causa, quòd eum prouehi ad ingentes titulos aspicio uirum, cuius mihi & autoritas et humanitas durissimis etiam meis temporibus ita suffragata est, ut tantum crescere spes mea, & fiducia, quantum tua uel fortuna uel dignitas meritò debeat. Quapropter in hac animi mei præcipua quadam uoluptate, præcipuam quoq; gratulandi rationem desiderarem, nisi tecum mihi, hoc est, cū homine peritissimo res esset: cuius insignis prudentia (sicuti credimus) quasi lynceis oculis in ipsa quoq; hominum præcordia introspectat. Illud autem ne utquam omiserim, uideri mihi Innocentium Põtificem maximum ceu uia quadam regia, ad immortalem gloriam cõtendere, qui uiros augeat honoribus & eruditos & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur) præclarũ uirtutis lumen patiat. Nam ut omittam ceteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto studio Põtifex ornandum sibi prius, mox autem tuendũ quoque, defendẽdumq; suscepit: etiam nuper Hieronymum ipsum Balbanum audio præstantem doctrina, & moribus hominem tecum pariter præfulem esse factum, quòd nobis excellentis huius lætitiã, ac uoluptatis ingens hinc etiam quasi cumulus accederet. Cui tu quidem uelim (si pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LEONELLÒ EPISCOPO
CONCORDIENSI S. D.

Ranciscus Soderinus Volaterranus põtifex, epistolam mihi nuper ad ipsum tuam super Miscellaneis nostris ostendit, in qua certare dubia palma inter se doctrina mihi & humanitas uidebantur. Ac doctrinam quidem non modò ipse stylus exhibebat elegans, ornatus, & grauis: sed illa etiã multo magis, quã mihi abs te de autore Stromateon Clemente obieciabantur. Humanitatis autem certissima illa uisa sunt indicia, quòd uir & autoritatis maximã, & fortis amplissima, multis que & magnis agendis rebus occupatus, etiam non nihil ad te pertinere putasti, quid ego in meis aliquando libris tenui fortuna homuncio retulisset. Mitto autem quã benignẽ, quã blandẽ, quã uerecundẽ, quã amantẽ, quã lentẽ etiam & cunctanter erratũ illud, ita enim uidebatur, nostrum protulisti. Quã multis me prius laudibus, etiam si eloquentius lõgẽ, quã uerius adobruisti. Mitto quòd & Soderinum delegisti, qui mihi rem potissimum significaret: quo uiro nec grauior, nec prudẽtior, nec item humanior, sed nec mihi amicior quisquam deligi potuit: ut si meliterã ille tuã offendere aliqua ratione potuissent, hac una tantum potuerint, quòd nimium sollicitus uidebaris, ne aliorum fortasse acciperẽ, quod obieceras. Ego mi Leonelle, non modò in ijs quã hactenus edidi, sed & quã scribere deinceps conor, omnibus hoc testatum uolo, nihil mihi esse prius ueri studio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet: sin minus, at ab alijs & placidẽ admoneri gaudeo, & asperẽ castigari non recuso. Quin ut illis habeo gratiam, sic istis nõ irascor: honestius ducens aliquando doceri, quã semper nescire. non enim tam turpe refelli, quã pulchrum corrigi. Quod autem ad Clementem attinet, artificis librarij uitiũ, non autoris est. Is in exemplaribus nostris quãdam malẽ (ut sit) aut inducta, aut deleta repererat: eaq; tamen pro rectis ac legitimis inconsultò excudit. Ita necesse habui curare protinus, ut errata ipsius omnia, nisi quã relegentem fefellerãt, primis ibidem paginis imprimerentur. In eas tu fortasse paginas nõdum incideras, cum locum notasti: quas tamen se ait e uestigio misisse ad te Volaterranus Pontifex, etiam

etiam antè quã tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur primo statim capite correctum hoc à nobis erratum reperies. Nec uerò ullis opus est ad hanc rem, uel Eusebii, uel Hieronymis. Ipsos enim & legimus Græcos, & excerpimus octo Alexandrini Clementis libros, qui *σπουδαίως* appellantur. In quibus alterius etiam Clementis (quod uerè ais) Romani pontificis identidem testimonia citantur. Reliquum est, ut agam tibi gratias. Ago igitur q̄ possum maximas, ut tibi me deditissimum profitear, profiteor, & quidem ex animo. Sed & rogo te etiam atq; etiã adhuc, ut si quis locus apud te uacat, numeres me quoq; inter tui studiosos. Postremo quoniam uerbis honorificentissimis in tua epistola Cardinalis Alexandrini fecisti mentio nem, cuius sæpe mecum de literis & uita Ioannes Picus Mirandula meus diuinè loqui solet, ei me quoque (si fas est) uelim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANG. POLITIANVS PAVLO CORTESIO SVO * S. D.

Remitto epistolas diligentia tua collectas, in quibus legendis (ut libere dicã) pudet bonas horas malẽ collocasse. Nam præter omnino paucas, minime dignas sunt, quã uel à docto aliquo lectã, uel à te collecte dicantur. Quas probem, quas rursus improbem, nõ explio. Nõ sibi quisquam uel placeat in his, autore me, uel displiceat. Est in quo tamen à te dissentiam de stylo non nihil. Non enim probare soles (ut accipi) nisi qui lineamenta Ciceronis effingat. Mihi uerò longẽ honestior tauri facies, aut item leonis, quã simia uidetur, quã tamen homini similior est. Nec ij qui principatum tenuisse creduntur eloquentiã similes inter se, quod Seneca prodidit. Ridetur à Quintiliano, qui se germanos Ciceronis putabant esse, quòd his uerbis periodum clauderent, esse uideatur. Inclamat Horatius imitatores, ac nihil aliud quã imitatores. Mihi certè quicumque tantum componunt ex imitatione, similes esse uel psitaco uel pica uidentur, proferentibus quã nec intellegunt. Carent enim quã scribunt isti, uiribus & uita, carent actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, stertunt. Nihil enim uerum, nihil solidum, nihil efficax. Nõ exprimis (inquit aliquis) Ciceronem. Quid tum? Non enim sum Cicero, me tamen (ut opinor) exprimo. Sunt quidam præterea, mi Paule, qui stylum quasi panem frustillatim medicant, nec ex die solum uiuunt, sed in diem: tum nisi liber ille præstò sit, ex quo quid excerpant, colligere tria uerba non possunt, sed hæc ipsa quoque, uel indocta iunctura, uel barbaria inhonestã cõtaminant. Horum semper igitur oratio tremula, uacillans, infirma, uidelicet malẽ curata, malẽ pasta, quos ferre profectò non possum: iudicare quoq; de doctis impudenter audentes, hoc est, de illis quorum stylum recondita eruditio, multiplex lectio, longissimus usus diu quasi fermentauit. Sed ut ad te redeam Paule, quem penitus amo, cui multum debeo, cuius ingenio plurimũ tribuo: quãso ne superstitione ista te alliges, ut nihil delectet, quod tuum planè sit, & ut oculos à Cicerone nunquam deijcias. Sed cum Ciceronẽ, cum bonos alios multum diuq; legeris, contriueris, edidicãris, concoceris, & rerum multarum cognitione peccus impleueris, ac iam componere aliquid ipse parabis, tum demum uelim (quod dicitur) sine cortice nates, atq; ipse tibi sis aliquando in consilio, sollicitudinemq; illam morosam nimis, & anxiam deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasq; deniq; uires uniuersas pericliteris. Nam qui tantum ridicula ista, quã uocatis lineamenta, contemplantur attoniti, nec illa ipsa (mihi crede) satis representant, & impetum quodammodo retardant ingenij sui: currenti que uelut obstant, & (ut utar Plautino uerbo) remora faciunt. Sed ut bene curere non potest, qui pedem ponere studet in alienis tantum uestigijs: ita nec bene

Ang. Polit.

K 3 scribere

scribere, qui tanquam de præscripto non audeat egredi. Postremo scias infœlicis esse ingenij, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Nihil unquam mihi tam præter opinionem meam accidit, quæ reddidit à te liber epistolarum nostrarum. Putabam enim illum tibi in tantis occupationibus excidisse. Nunc autem lectis tuis literis, uideo illum non modò à te gustatum, sed etiam planè deuoratum: quum & scripseris puduisse te in eo legèdo bonas horas malè collocasse, & eas ipsas minime tibi dignas uideri, quæ uel ab aliquo docto lectæ, uel à me collectæ fuisse dicantur, præter nescio quas hominum perpaucorum. Ego autem totum istud tibi remitto, nec planè iudicium meum interponam, cum nefas sit quodammodo à te dissentire: et ego is sim, qui de altero iudicium facere (ut ait M. Tullius) nec uelim si possim, nec possum si uelim. Sed ueniã ad illud, in quo te dicis à me quàm maximè dissentire. Scribis enim te accepisse, me neminem probare, nisi qui lineamenta Ciceronis consecrari uideantur. Ego uerò, quantum repetere memoria possum: nec istud recorder unquam dixisse, nec dictum uolo. Quæ enim stultitia esset, cum tam uaria sint hominum ingenia, tam multiplices naturæ, tam diuersæ inter se uoluntates, eas uelle unius ingenij angustijs astringi, & tanquam præfiniri? Sed quoniam me in hanc disputationem uocas, non erit fortasse alienum tempus purgandi iudicij nostri, & tuendi mei, cum planè cognoscam uerba tua esse suauis, non laessentis. Et primum de iudicio libenter fatebor, cum uiderem eloquentiæ studia tam diu deserta iacuisse, & sublatum usum forensem, & quasi natiuam quandam uocem deesse hominibus nostris, me sæpe palam affirmasse, nihil his temporibus ornate uarieq; dici posse, nisi ab his qui aliquem sibi præponerent ad imitandum: cum et peregrini expertes sermonis, alienas regiões malè possint sine duce peragere, & anniculi infantes non nisi in curriculo, aut nutrice preunte inambulenti. Cum autem multi in omni eloquentiæ genere floruerint, memini me unum Marcum Tullium ex doctorum acie abduxisse, in quem omnium ingeniosorum hominum studia cõferenda putarem. Non quòd ignorare multos dicendi gloria præstitisse, qui & acuire industriam, & multis oratorijs uirtutibus alere ingenia possent: sed & quia uidebam hunc unum omnium seculorum consensu principè esse iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero semper optimum esse eligendum: corrupti stomachi, & intemperantis ægri esse putabam, deteriore cibum seligere, salutarem, & optimum aspernari. Ausim nunc etiam affirmare idem quod sæpe, neminè post M. Tullium in scribendo laudem consecutum, præter unum aut alterum, qui non sit ab eo edoctus, & tanquam lactis nutrimento educatus. Sed erat tum quædam certa imitandi ratio, qua & fastidio similitudinis occurrebatur, & nitidum illud genus hilaritate quadam aspersa condiebatur: nunc autem illa ab hominibus nostris aut neglecta est, aut ignorata. Similem uolo mi Politiane, non ut simiam hominis, sed ut filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantum deformitates & uitia corporis deprauata similitudine effingit: hic autè uultum, incessum, statum, motum, formam, uocem deniq; & figuram corporis repræsentat: & tamè habet in hac similitudine aliquid suum, aliquid naturale, aliquid diuersum, ita ut cum cõparentur, dissimiles inter se esse uideantur. Dicam idem iterum: habere hoc dilucidam illam diuini hominis in dicèdo copiam, ut existimanti se imitabilem præbeat, experienti spem imitationis eripiat. Fit enim undiq; ad eum concursus, & quisq; arbitratur illo modo se posse dicere. Homines enim natura suauitatis auidiores, difficillimam rem uoluntate, non facultate metiuntur.

Itaq;

Itaq; dum abundantiam sermonis, & (ut ipsi aiunt) facilitatem imitantur, neruos, & aculeos deserunt, & tum à Cicerone absunt longissimè. Nec autem refert alieno ornatu, & quibusdã luminibus, ac quasi insignibus nostra scripta explere, nisi queamus id distinctè apteq; facere. Fit enim nescio quid monstruosum, cum membra coheretia malè dissipant. Quare (ut de me loquar) nihil est Politiane, quòd me à Ciceronis imitatione deterreas: sed quòd potius obiurges inscitiam, quòd nequeam bene illum imitari: quanq; ego malo esse assecla, & simia Ciceronis, q; alumnus, aut filius aliorum. Sed permagni interest, utrum quis uideatur quenq; uelle imitari, aut neminem. Ego autem statuo non modò in eloquentia, sed in alijs etiam artibus necessariam esse imitationem. Nam & omnis doctrina ex antecedenti cognitione paratur, & nihil est in mente, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ esse imitationem, sed natura fieri, ut ex eodem genere dissimilitudo nascatur. Homines enim cum inter se dissimiles sint, similitudine coniunguntur: & quanquam alij coloratiores, alij pallidiores, alij uenustiores, alij proceriores sint, una tamen est omnibus figura & forma. Illos aut quibus aut crus, aut manus, aut brachia defunt, non omnino ex hominum genere excludendos, sed aut mancos, aut claudos appellandos putarem. Sic eloquentiæ una est ars, una forma, una imago. Qui uerò ab ea declinant, sæpe distorti, sæpe claudi reperiunt. Aspice nunc eos homines, qui sibi elegerunt M. Tullium imitandum, quantum ab eo distent, quantum etiam inter se dissimiles sint. Profluentem quandã sine modestia uerbatè Lilius arripuit, acumen Quintilianus, sonum Laetantius, lenitatè Curtius, elegantiam Columella: quorum cum esset unum propè imitandi propositum: nihil est tam dissimile, q; ipsi inter se, nihil tam distans (si cõparentur) q; ipsi à Cicerone. Ex quo intelligit maximè, & cū iudicio ponderandam esse imitationem, & cum ipsum hominè mirabilè fuisse, ex quo tam diuersa ingenia tanq; ex perenni quodã fonte defluerint. Omnino Politiane certis autoribus insistendum est, quibus ingenia formentur, & tanq; alantur. Relinquunt enim in animis semina, quæ in posterum per seipsa coalescunt. Qui aut neminem imitari, & sine cuiusquã similitudine laudè consequi uideri uolunt, nihil (mihi crede) roboris, aut uirtutis in scribendo præ se ferunt, & illi ipsi, qui se niti dicunt ingenij sui prædij & uiribus, facere non possunt, quin ex aliorum scriptis eruant sensus, & inferciat suis, ex quo nascitur maximè uitiosum scribendi genus, cum modò sordidi, & inculti, modò splendidi & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquã in unum agrum plura inter se inimicissima sparsa semina. Fieri enim non potest, quin uaria ciborum genera malè concoquantur, & quin ex tanta colluione dissimilimi generis inter se uerba collidantur. Nec minus huius corruptæ orationis asper concursus aures ferit, q; ruentium lapidum fragor, aut strepitus, aut quadrigæ transcurrentes. Quid enim uoluptatis afferre possunt ambigua uocabulorum significationes, uerba transfusa, abruptæ sententiæ, structura salebrosa, audax translatio, nec foelix, ac intercili de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accidere, qui ex singulis sensus & uerba eruant, & neminem imitantur. Horum sanè omnis oratio est tanquam Hebræorum domus, quibus sunt ad quoddam tempus diuersorum hominum bona oppignerata. Nam ibi & lacernæ, & amictus, & penulæ, & mul torum sæpe pallia suspensa internoscuntur. Ego autem tantum interesse puto inter eum qui neminem imitatur, & qui certum ducem consecratur, quantum inter eum, qui temerè uagetur, & qui rectè proficiscatur. Ille deuius inter spinas uoluntatur, hic autem ex proposito itinere ad constitutum locum sine lapsu & molestia cõtendit. Præterea Politiane, sic habe, neminem eloquentiæ laudè consecutum,

K 4 qui

qui non sit in aliquo imitationis genere uersatus. Apud Græcos non modò oratores Demosthenes, Hyperides, Lycurgus, Aeschines, & Demarchus: sed etiam illi philosophi, uirtutum magistri, alicuius imitatores esse uoluerunt. De nostris hoc loco taceo, ne uidear tibi uni omnium doctissimo quasi scholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto, exploratū est iam illud omnibus, ut qui se ad M. Tullium effingendum cōtulerit, si minus aliquam imitandī gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quòd illum sibi elegerit exprimentum: ut illud fuisse naturæ & ingenij uideri possit, hoc iudicij. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAPTISTAE MANTVANO THEOLOGO CARMELITAE SVO S. D.

Nec dubito quin amer abs te, nec exigo, quod sit incommodum, sed nec officio literarum metior amicos: quippe quod & ab inimicis præstari solet. Gratulatione tua, quòd philosophiæ sim deditus, ipse mihi mediūfidius ita gratulor, daturus ut operam sim, quòd possis in dies magis merito mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset usus, magis fortasse suis rationibus consulisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam uolet uti. Veruntamen ei cupio scribas, ut à me expectet omnia, tui quidem causa. Nihil enim molestius, quàm fuisse hunc mihi abs te frustra cōmendatum. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER NONVS.

ANGELVS POLITIANVS MATTHIAE DEI GRATIA INUITISSIMO PANNONIAE REGI S. D.

M superioribus diebus ego & Philippus Valor Florentinus, præstans uir, tuæq; maiestati deditissimus, de nostri seculi principibus casu loqueremur: ac tu primus nobis, inuicte rex, imò uerò solus occurrisses, quem uideremur audacter cum quouis laudatissimo ueterum posse conferre: castigauit ille me uerbis amicissimis, quòd nunquam tibi aut lucubrationes illas nominatim dicauerim, aut epistolam saltem scripserim, quo tibi si non ingenium quodcunque, doctrinaq; mea, certè animus tamen ac uoluntas innotescerēt. Etenim te regem temporibus esse nostris aiebat unum (quòd ego illi facillimè assentiebar) in quo uel maximè celebrādo labores, industriam uigiliasq; suas omnes ponere literati homines certatim debeant: ut in cuius egregijs innumerisq; laudibus habeat utriusq; linguæ facultas, ubi liberrimè possit, & uelut in patentibus campis exspatiari. Quare sumpsi animum (fateor) de sermone prudentis, & amici uiri, gloriosissime rex, cum animo statim sumpsi calamum, uidelicet in hoc, ut tuas eximias uirtutes honore saltem quocunq; styli mei prosequerer. Sed cum se mihi illæ tam multa, tam magnæ protinus obtulissent, ut facilius mundum pugillo posse credere rem, quàm eas epistolæ breuitate complecti, mutato protinus cōsilio, dilatis paulisper tuæ claritatis præconijs, statui duntaxat in præsentia significare tibi, me quocunq; unum, rex, è multis esse, qui magno animi fauore te uenerer, dariq; mihi occasionem celebrandī tui nominis concupiscam. Non quia me sperem naturali faciendā parem tuæ laudī fore, sed quòd est à sapientibus hominibus obseruatum, non minus animi uires aliquando quàm ingenij ualuisse. Quocirca si quid erit, inclyte Rex, in quo

in quo tibi mea gratificari professio possit, rogo, obtestorq; perinde utaris opera nostra, quasi unus ex eo sim numero, qui regni tui finibus contineatur. Ut autem Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese habitu ius dicenti obtulit Alexandro, cumq; se cogitationes ac formas afferre dignas illo rege, uidelicet Atho montem statuae uirilī effigie figurandum docuisset, ita regiam cōmendationem uidelicet adeptus est: idem mihi ego quoq; usu uenturum speraui, rex magne, si pro leonis pelle non obscuram indolem, pro claua non absurdum ingenium, pro corona populea non incelebrem doctrinæ mediocritatem, pro uasta illius molis compositione multiplices tibi linguæ utriusq; figuras obtulisset. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui studijs istis liberalib. claruerit: nisi fortè diutius marmora & camenta restituta uetustati, quàm literarum monumenta cōsidimus. Nec tu profectò Macedonī Alexandro (sit uerò uenia) iurè cesseris, Matthia rex, seu uictorias eius, seu beneficentiam consideres, quæ duo prima tanto in rege fauorix miratur antiquitas: nisi fortè credimus Arabas, Indos, Armenios, Chaldeos, mollissimas fugacissimasq; gentes laboriosius uinci, quàm Turcas, & Mysios, & Triballōs, & Illyricos, et Liburnos, & Boemos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicosissimas nationes: quarum ipsa quoq; nomina Martium sonant: nisiq; plus esse putamus, quòd unum aut alterum donauit ille bene de se meritis hominibus oppidum, quàm quòd in omnium penè sinu, quoscunq; dos aliqua ingenij uirtutisq; nobilitat, è tuis istis beneficis manibus, quasi perenne fluit aurū semper, ut aqua de fontibus, & in maximā uenire iam quæstionem cepit illud, unde nam tibi tanta ista, tamq; inexhausta diuitiarum copia, sic omnibus usquequaque largienti: quanquam facillimè à prudentibus intelligitur, quæ plerique alij principes in suas cupiditates ac libidines profundant, ea te tantum uel in ædificiorum nobilissimas substructiones, uel in usus publicos, uel in hanc postremò, de qua nunc agimus, beneficentiam conferre. Quapropter uehementer cupio labore aliquo meo tuam celsitudinem demereri: cupio studijs, ingenioloq; meo, si detur, commendare me tibi, rex inuicte. Qui sim uerò, quem ue inter literatos locū teneam, malo equidem ex aliorum tibi, quàm ex meis indicari uerbis, Tantū dixero me Laurentij Medicis magni, sapientisq; uiri, tuarum uirtutum studiosissimi non diligentia minus, quàm liberalitate de obscuro, tenuiq; loco, qui nascentem suscepit, in aliquam certè lucem dignitatemq; que, nullis adeò nisi literarum adminiculis peruenisse, profiteri iam multos annos latinæ Florentiæ literas, magna (quod omnibus notum est) celebritate: sed & Græcas ex pari cum Græcis, quod nescio an alteri Latinorum (dicam enim audacter) mille circiter annos ante contigerit: stylum denique sic ipsum per omnia penè materiarum diuerticula duxisse feliciter, ut (quod erubescō, quanquam penè testatum, referre) cunctos ferme, quicunque in literis atate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atque hæc ego de me, Rex indulgentissime, nouo scilicet, & periculoso more, multorumq; reprehensionibus obnoxio, simpliciter tamen, sed & uerè: nec enim hoc, nisi & illud, ad te scribo, quo deliberare secum tua sapientia, uelutiq; præscribere possit (modò non hæc aspernetur) ubi nos potissimum, scilicet in tuæ spem gratiæ non firmiter uos ingenij contendamus. Si quid igitur ipse mandaueris, obibo libes: sin minus, eligam tamen pro iudicio, captuq; meo, quod tibi fore arbitrer quàm gratissimū. Bibliothecā uideo, iam pridem comparas omnium (sicut expectamus) nō ornatissimam solū, sed etiā copiosissimā. Possumus igitur multa (si res postulet) è græco uertere in latinū tibi, multaq; rursus quasi noua cudere, quæ nec ab eruditis forsitan respuant. Regiā construis idē longè magnificentissimā, forūq; tuum simulachris

simulachris omne genus uel aeneis, uel marmoreis exornas. Nec autem cessant ubique terrarum nobilissimi pictores, tabulas tibi pulcherrimas uiuis animare coloribus. Et ista ergo possumus, te iubente, non erubescendis illustrare carminibus. Iam bella, & paces mandare uicturis utriusque linguae monumentis, & historiae molli filo contexere pridem didicimus: tum uel undantibus uocis eloquio, uel immortalis Musarum cantu totam posteritatem sacris implere praeconijs. Quin philosophiae seria ne defuerint cupienti, mille quoque iocis tedium subinde, mille profecto argutijs sefellerimus. Nec autem uendito ista tibi, dum sic indico: nec mihi referri ob ea gratiam quaero, sed abunde relatum putabo, si placuerit ex me tibi, non dicam res ipsa, sed animus. Ut autem gustum fumere aliquem iam nunc uigiliarum nostrarum possis, en poema tibi multa lima cruciatu, quod laudes poeticae, quod historiam continet omnium ferè uatum. Sed & mittam commentarios paulo post in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de uaria multiplici lectione codidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepti laboris fallit) tantas ex hoc libello uelut è thesauro diuitias proferemus, ut magna ex parte studiose iuuentutis quaedam ueluti inopia releuetur: ac tum denique puto quibus intelleget, quibus multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Quare ne quaelo numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu uero, Matthia rex regum prorsus omnium celeberrime, dum tibi commentarios quoque multiplici pagina surgentes euigilamus, accipe hunc interim rogo libellum, uultu quo regem decet, hoc est, sereno & hilari, quem tibi uidelicet ego si non eruditissimus, at certe tuo nomini deuotissimus homo, quasi deo donum religiosa mentis atque animi pietate consecraui. Vale.

ANG. POLITIANVS BERNARDO RICCIO SVO S. D.

ACcepi uersiculos tuos ingeniosos, elegantes, uenustos, faciles, sed ita tamen affectibus plenos, ut eos non fictos, quemadmodum tu uis, sed ueros esse amatorios existimem. Delectatus lectione sum, sed & admiratus admodum, superuuisse tibi tempus in hos tam delicatos lusus a publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudenter. Quod autem me rogas, ut eos angulo cuiquam secretiori solus insularem, mox uero domi septos & inclusos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamè in hoc uno minus obtemperabo, ne quid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & uelut in ergastulo supprimam. Sed de uersiculis aliàs. Scribis autem permultos isthic esse, qui Ioannem Picum Mirandulam laudari a nobis in cognitione rerum, studioque sapientiae non moleste ferant, quidem tamen ornamenta dicendi, splendoremque illi quasi oratorum tribui uix patiantur. Itaque rogas, ut ipsius uel epistolam tibi mittam, uel breue aliquod omnino scriptum, quod circumferre tecum possis, & ostentare: ne tuis tantum uerbis, aut illius aestimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluenda. Gero equidem morem, descriptamque tibi epistolam Pici mitto, qua barbaros philosophos aduersus Hermolaum Barbarum, sed nihil minus quam barbarum defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculentè scriptum, quod conferre utriusque stylum, genusque dicendi possis. Aestimabis igitur ex hac epistola Picum, sed ut leonem (quod Graeci dicunt) ab unguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quaedam semper, & scribere: quod opera illius indicabunt, magnis de rebus, quae domi clausa cottidie maturescunt, ad argumeta deinde minora haec & leuiora, uix exigua parte conferre suarum uirum dignas. Quae propter hanc ipsam epistolam tam plenam, tam spissam, tam diuitem, paucis autem temeridianis horis extempore, prope dictauit. In qua tamè (ut uidebis) electa uerba, casta

casta latinitas, Atticus nitore, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes figurae, sensus acres, apta exempla, multa fides, argumenta fortia, graue consilium, subtile iudicium, uis alta, in dolores rara, mira maiestas. Sed hoc usu plerumque uenit, quod & M. Cicero quodam loco scribit, ut in rebus diuersis eundem praecellere nolint homines. Itaque Pici noster, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quantum emineat in studio sapientiae, pro quo sunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare non potest, cum sit eloquentissimus, ut in dicendo saltem nec incultus omnino, nec inelegans habeatur. Sed qui deinceps sequentur dies (ut Pindarus inquit) testes erunt sapientissimi. Tibi tamen interim studioso uidelicet utriusque nostrum, quasi de lacu mustum quod degustes, hanc eius epistolam propino. Quae displicere non debet, propterea quod eloquentiam destruit. Destruit enim sic eloquenter, ut adstruat hoc ipso quod destruit. Ita nihil eloquentiam destruere praeter eloquentiam potest: ideoque nec ipsa potest, quoniam scilicet hoc quoque potest, quod omnino non potest. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS VENETVS IOANNI PICO
MIRANDVLAE S. D.

Non possum tibi non uideri planè barbarus, & ingratus, qui tibi toties, & tam multa de me non minus scribenti semper, & praedicanti, sed sentienti quoque gratias agere distulerim. Nullae enim unquam uenerunt huc à te literae, ex quo sum tibi cognitus, quin mentionem in illis de me illustrem, & honorificam habueris. Sed uide quanti faciam testimonium tuum de me, siue id iudicio agas, siue propensione uoluntatis. Ego alioqui modestus, imò timidus, & parum mihi fidens, uideor aliquid esse, quod tu me laudas, quod mea probas, quod in Themistio nostro, quemadmodum scribis, tanquam in iucundissimo diuersorio sepe conuiescis. Quid quod in literis tuis plerumque me recognosco? Ecquid arbitraris quicquam nobis esse posse iucundius, quam cum te uel nostrum aliquod incisum, uel circuitum, uel figuram dicendi non adeò notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quod ad multos scribendo non uideris hoc facere simulante, & ex composito, magnae mihi sese rationes offerunt, quamobrem hoc à te repertum putem ad gratiam. Nec enim uidere poteram, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frangeres, & ad me deficeres, qui stilum orationis aridum, & praetenuè sequutus humi serpo, nunquam assurgo, non inspiro, non circumduco, non eleuo, non abijcio, inuita scilicet, & repugnante natura. Omnino de me nescio quid in me laboris & diligentiae, caetera nihil sum, nisi cum à te, uel similibus tuique paucissimis comendor, aut cum placere tibi mea, uel ad imitationem usque comperio. O praclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cum optima sint ea, quae tu scribis, ita tamè exprimas, & etiam aliena, quae sunt pessima, ut uideantur esse tua, quae sunt optima, nam demittere se, ac de secedere pluris esse deputo, quam in ardua conari. Ut enim sit hoc honestius, illud certe laboriosius, & operae maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quibus imitandis operam impendas: siue hoc agis demerendi mei causa, utroque modo tibi plurimum debeo: relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunc enim potero) sed cum tu ipse, uel tui posse me putabis: tanta enim est familiae totius uerbae bonitas & humanitas, ut beneficii quod non est, imputare pro beneficio soleatis: quamobrem ex usu meo fecero, si uobis & modum & tempus reposcenda gratia reliquero, ut in expunctione rationum paralogismus omnino, & impostura non à me, sed à uobis tota proficiscatur. Quae uero de ratione studiorum tuorum ad Scytham scripsisti, & commu-

& communicanda mecum esse uoluisti, maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic seculo uirum tanta doctrina, ut nihil ferè nesciat, tanta cura, ut nihil omnino scire uideatur. Video te poetam egregium, oratorem eminentissimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum, nunc etiam Platonicum esse. Video literas græcas, quæ in te solæ desiderari poterant, & sine quibus nihil eras futurus, non didicisse modò, sed hausisse: id quod facilitate tanta, celeritateque, ut literas græcas ignorasse aliquando te neque tu memineras, neque persuadere possis alios, id quod de Hieronymo Donato meo non plus libenter quam uerè prædico. Hortarer te ad has literas, uti eas tam planè familiariter, quam latinas teneres, sed non indiges calcariibus. Et hercule uerba prodigunt, quicumque peritioribus se consiliū dare pergunt. Vnū te scio scire, nullius latina lingua tot seculis extare monumenta, qui literis græcis caruerit. Nec enim inter autores latinæ linguæ numero Germanos istos, & Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant, ne dum ut extincti uiuant: aut si uiuant, uiuant in pœnam & contumeliā. Appellatur enim uulgò fordidus, rudes, incultus, barbarus, Quis malit sic esse, quam profus non esse? At enim utile aliquid dixerunt, ualere ingenio, doctrina, bonarum rerum copia: non nego penitus, quod & possum negare: sed sermo nitidus & elegans, saltem purus & castus, qualis uel in autoribus Christianis, Græcis, Latinisque perspicitur, laudem, & memoriam sempiternam scriptoribus conciliat. Nisi quis pictorem, & excusorē, & statuarium, & ceteros opifices laudari posse iudicet hoc solo, quod magni constet, & preciosa sit materia, circa quam uersentur. Aut si Choerilus & Meuius habuissent illam segetem canendi, quam Vergilius & Homerus, futurum fuisse, ut primū à Criticis & Aristarchis, mox cōmuni Grammaticorum consensu redigerentur in numerum poetarum. An uerius est, Choerilum & Meuium quacumque materia, Choerilum & Meuium futuros, neque Choerilum Iliada, neque Meuium Aeneida conscripturos unquam fuisse? Non plus utique quam Choerilum Aeneida, Meuium Iliada. Qui enim possum non iocari, cum scribo de ridiculis? Sed nimis fortasse multa de nebulonibus: redeo ad propositū. Amplectere literas græcas, non iam ut discipulus, sed ut doctor, gloriareque de nullo uerius dici posse tritum illud, quod de te, per omnes artes multos discipulos meliores esse præceptoribus: id quod senario græco significantius exprimitur: *πολλοὶ μαθητὰς ὑπέστηες διδασκαλῶν*. Quod uerò me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnosco beneuolentiā tuam. Habeo Platonem in manibus, & habeo semper cum sponte mea satis inuitatus, tum à te fideliter & amicè cōmonitus. Verbum est Simplicij: Nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociet, ut diuersa sentientem. Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele, nisi ei qui libros & cōmentationes utriusque cognouerit? Codices quicumque sunt apud nos, ex his quos desideras, curabo tibi protinus exscribantur. Vale. Venetijs, Nonis Aprilis, M. C. C. C. LXXXV. Politianum meum *κατασκευαστ.*

IOANNES PICVS MIRANDVLA HERMOLAO BAR-
BARO SVO S. D.

Go quidem, mi Hermolae, nec possum aut tacere, quæ de te sentio, aut non sentire ea quæ de illo debeant, in quo omnia ueluti singula summa reperiantur. Sed utinam esset is meæ mentis captus, ut pro meritis tuis de te sentirem: utinam ea dicendi uis, ut exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio quæ de te concepi infinitum sub sidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcunque loquimur, longè esse minora his, quæ concepimus. Tam deesse scias animo uerba, quam rebus animus deest. Et tamè ita me audere

audere credis, ut sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tã pauci possunt, quam nemo reprehendere. Et utinam ea mihi felicitas, ut quæ scribam, Hermolaum meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (ut taceam cætera) stylus tuus, cui tu adeò male faues, mirum quantum me afficit, atque delectat. Ita est doctus, grauis, compositus, eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositum, nihil uulgatum, nihil sit triviale, seu uerba, seu sententias spectes. Legimus sæpe ego & noster Politianus quascumque habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas. Ita semper prioribus certant sequentia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt ueneres, ut perpetua quadam acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quam persuadeas, & legentis animum quocumque uelis impellas. Expertus sum ego cum semper aliàs, tum hac proxima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos Philosophos insectaris, quos dicis haberi uulgò sordidos, rudes, incultos, quos nec uixisse uiuentes, nedum extincti uiuant: & si nunc uiuant, uiuere in pœnam, & contumeliā, ita hercules sum commotus, ita me pudit, piguitque studiorum meorum (tam enim sexennium apud illos uersor) ut nihil minus me fecisse uelim, quam in tam nihili faciendæ re tam laboriose contendisse. Perdiderim ego, in quâ apud Thomam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apud Auerroem meliores annos, tantas uigilias, quibus potuerim in bonis literis fortasse non nihil esse. Cogitabam mecum ut me consolarer, si qui ex illis nunc reuiuiscant, habituri ne quicquam sint, quo suam causam argumentosi alioqui homines ratione aliqua tueantur. De mum succurrit ex ipsis quempiam paulò facundiorum suam barbariam, quam poterit minime barbarè hunc in modum fortasse defensurum: Viximus celebres ô Hermolae, & posthac uiuemus, non in scholis grammaticorum, & pædagogij, sed in philosophorum coronis, in conuentibus sapientum, ubi non de matre Andromachês, non de Niobes filijs, atque id genus leuibus nugis, sed de humanarum, diuinarumque rerum rationibus agitur, & disputatur. In quibus meditandis, in quibus enodandis, ita subtiles, acuti, acresque fuimus, ut anxij quandoque nimis, & morosi fuisse fortè uideamur, si modò esse morosus quisquam, aut curiosus nimio plus in indaganda ueritate potest. Atque in his quidem si quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amabo quicumque is est, pedem conferat, experietur habuisse barbaros non in lingua, sed in pectore Mercurium, non defuisse illis sapientiam, si defuit eloquentia: quam cum sapientia non coniunxisset tantum fortasse abest à culpa, ut coniunxisset sit nefas. Quis enim cincinnos, quis fucum in proba uirgine non damnet? Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris munus, & philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quam mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim uestrum (ut dicitis) posse pro arbitrio in candida nigritate uertere, in nigra candidum: posse quæcumque uultis tollere, abicere, amplificare, extenuare dicendo. Demum res ipsas magicis quasi (quod uos iactatis) uiribus eloquentiæ, in quam libuerit faciem, habitumque transformare, ut non qualia suo opte ingenio, sed qualia uolueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum est ne quicquam aliud, quam merum mendaciū, mera impostura, merum præstigiū, cum à natura rei semper, uel augendo excedat, uel minuendo deficiat, & fallacem uerborum concentū, ueluti laruas, & simulachra, prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet. Erit ne huic cum philosopho affinitas, cuius studium omne in cognoscenda, & demonstranda cæteris ueritate uersatur? Adde quod nobis nulla erit fides: lauitias uocum, & ueneres affectantibus, quasi re-

Ang. Polit.

L bus

bus parū fidentes, nec uero nixi trahere in sententiā his lenocinīs homines queramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticē potius, quā eleganter scriptas: quod nihil sit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de uero cognoscendo agitur, quā uniuersum istud dicēdi genus elaboratum. Hoc, hoc forensium est quæstionum, nō naturalium atque cœlestium. Non est eorum qui in Academia, sed qui in republica illa uersantur, in qua quæ fiunt, quæque dicuntur, populari trutinā examinant, apud quam flores fructibus longē præponderant. Non ne scis illud? Non omnia omnibus pari filo cōueniunt. Est elegans res (fatemur hoc) facundia, plena illecebræ & uoluptatis, sed in philosopho nec decora, nec grata. Quis mollē incessum, argutas manus, ludibundos oculos in histrione & saltatore non probet? in ciuē, in philosopho, quis non improbet, arguat, abominetur? Si puellam uiderimus moribus lepidam atque dicaculā, laudabimus, exosculabimur: hæc in matrona damnabimus, & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes Vestæ agant Bacchanalia, qui grauitatē philosophicarū rerum & castitatē iudicris ueluti, & calamistris dehonestent. Profecto quod Sinclius de adolescente, de oratione dici cōmodē potest, comatam orationē semper cinādam. Quare nos nostrā malumus capillis hirtam, globosam, inexpeditam, quā cum impuritatis uel nota uel suspitionē bellē comatam. Alioqui Palladis pepulū nō reuelaret, sed à facris uti profana repelleretur. Et ut nihil sint reliqua, hoc est uerissimū, nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi, quacumque in re, quā quod luxum aut fastum aliqua ex parte sapit. Sicyonios calceos habiles, aptosque ad pedem dicebat Socrates, sed Socrati non conuenire. Omnino non eadem ratio ciuilis habitus, & philosophici, sicut neque mensæ, neque sermonis: utitur his philosophus duntaxat ad necessitatē, utitur ciuilis homo etiam ad gratiā: quam & hic si neglexerit, nō ciuilis: & ille si affectauerit, nō erit philosophus. Si posset Pythagoras uiuere sine cibo, holeribus etiā parceret: si sua sensa aspectu, aut demū minore, quā sermonis opera explicare, omnino nō loqueret, tantū abest, ut linguam poliat & exornet. Quod uel ob id cauendū nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad medullā & sanguinē non peruadat, quem subesse sæpe ceruffato ori infectū uidimus. Vidimus, inquam, in hisce omnibus, quibus propterea usu uenit, cum nihil sit intus nō inane & uanū, detinere lectore in prima facie, modulatu uario atque cōcentu: quod si fecerit philosophus, clamabit Musonius nō philosophū loqui, sed tibi cinē canere. Non ergo nobis uitio detur, id nō fecisse, quod fecisse uitium erat. Querimus nos, quid nam scribamus, non querimus quomodo: imō quomodo querimus, ut scilicet sine pompa & flore ullo orationis, quam nolumus ut delectabilis, uenusta & facera sit, sed ut utilis, grauis & reuerenda, ut maiestatem potius ex horrore, quā gratiam ex mollitudine cōsequatur. Non expectamus theatri plausum, quod aures demulserit æquabilis clausula, uel numerosa, quod hoc sit falsum, illud sit lepidū: sed expectamus paucorū potius præ admiratione silentiū, introspectantiū penitus aliquid, aut de naturæ adytis eruditū, aut de Iouis aula ad homines adductū, tum uel aliquid ita argutū, ut defendendū, ita defensum, ut arguendū non sit locus. Admirantur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in uinciendo, faciles in eno dando. Admirantur in nobis breuitatem styli, foetam rerum multarum, atque magnarum, sub expositis uerbis remotissimas sententias, plenas quæstionum, plenas solutionum: quā apti sumus, quā bene instructi ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismis & infirmare falsā, & uera confirmare. His titulis, o Hermolae, uindicauimus hucusque, & uin-

& uindicatos polihac ab obliuione memoriam nostram nō dubitamus. Quod si uulgō (ut dicis) habemur sordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriā est, non ad contumeliā. Vulgo non scripsimus, sed tibi, et tui similibus. Nec aliter quā prisci suis ænigmatibus, & fabularum inuolucris arcebant idiotas homines à mysterijs: & nos consueuimus abstergere illos à nostris dapibus, quas nō polluerē non possent, amariori paulum cortice uerborum. Solēt & qui thesauros occultare uolunt, si non datur seponere, quisquilijs integere, uel ruderibus, ut prætereuntes non deprehendant, nisi quos ipsi dignos eo munere iudicauerint. Simile philosophorum studium celare res suas populū, à quo cum non probari modō, sed nec intelligi illos deceat, non potest non dedecere habere aliquid, quæ ipsi scribunt, theatrale, plausibile, popolare, quod demum multitudinis iudicio accommodare se uideatur. Sed uis effingam ideam sermonis nostri: Ea est ipsissima, quæ Silenorum nostri Alcibiadis. Erant enim horum simulachra hispido ore, tetro, & aspernabili, sed intus plena gemmarum, supellectilis raræ, & preciosæ: ita extrinsecus si aspexeris, seram uideas: si introspexeris, numen agnoscas. At, inquires, non ferunt aures, nunc asperam, nunc hiulcam, semper inconsonam texturam, non ferunt barbara nomina, ipso etiam penē timenda sono. O delicate, cū accedis choralibus, & citharædos pone te in auribus: cum uerō philosophos, auoca à sensibus, redeas ad te ipsum in animi penetralia, mentisque secessus. Assume illas Tyaneis aures, quibus, cum omnino non erat in corpore, non terrestrem Mariam, sed Apollinem cœlestem diuina cithara uniuersi melos ineffabilibus temperantem modis exaudiebat. His auribus philosophorum uerba si delibaueris, mellea tibi ad Nestoris inuidiam esse uidebuntur. Sed hæc sinamus nimio plus asurgentia. Profecto fastidire in philosopho subtilissimè disputante minus concinnā elocutionem, non tam delicati stomachi est, quā insolentis. Neque est aliter, ac si quæ in Socrate de moribus docente offendat latus calceus, aut toga distidens, & lectum prauè stomachetur ob unguem. Non desiderat Tullius eloquentiam in philosopho, sed ut rebus & doctrina satisfaciatur. Sciebat tam prudens, quā eruditus homo, nostrum esse componere mentē, potius quā dictionem: curare, ne quid aberret ratio, nō oratio. Attinere ad nos *τὸ ἐν ἀσπίσει λόγον*, non attinere *τὸ ἐν πῶ φερῶ*. Laudabile in nobis habere Musas in animo, & non in labris: ne quid in illo uel per iram sonet asperius, uel per libidinē eneruatius. Denique ne qua sit discors à genuina ipsa, qua temperatus est modulabiliter harmonia. Quā Plato cum inteligeret theatralem ista, & poetarum sæpe corrumpi, à repub. sua poetas omnes eliminauit, gubernandam autem philosophis reliquit, mox certè si per lasciuiam distenderit poetas fuerint imitati, exilio condemnandis. At instabit Lucretius, et si non egeant per se philosophiæ cōmentationes amœnitate dicendi, per eius tamē adhibitionem dissimulandam esse ipsarum rerum austeritatem: sicut absynthia per se pellunt morbos, melle tamen illinuntur, ut puerorum etas improvida ludificetur. Hoc fortè tibi faciendum erat, o Lucreti, si pueris scribebas tua: si uulgō, faciendum utique tibi, qui non absynthia modō, sed meracissima toxica propinares. Sed longè alia nobis habenda ratio, qui uulgus (ut antè diximus) non allectare querimus, sed abstergere, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed cōtendet Lactantius, satis constare in auditorū animos, uel seniorum influere potētius ueritatem, & uis sua instructā, & luce orationis ornatam. Si fuisses o Firmiane, tam frequens in sacris literis, quā in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses, & nostra non minus bene fortasse confirmasses, quā destruxeras aliena. Dic, quæso, quid mouet fortius, & persuadet, quā sacrarum lectio literarum? Non mouent, non

persuadent, sed cogunt, agitant, vim inferunt legis rudia uerba, & agrestia: sed uia, sed animata, flammea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominē totum potestate mirabili transformantia. Periculis orationibus elaboratis, & luculentis nihil se comoueri inquit Alcibiades, sed Socratis uerbis nudis, & simplicibus. Addit, etiam si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & uelit, nolit, faciendum ei quod ille præceperat. Sed quid perdo uerba in re confessa? si non desipit auditor, à fucato sermone quid sperat aliud quàm insidias? Tribus maximè persuadetur, uita dicentis, ueritate rei, sobrietate orationis. Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt: si bonus fuerit, si ueridicus, si id genus dicendi appetens, quod non ex amœnis Musarum syluis, sed ex horrido fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare ueritatem. At dicit quispiam: Age amice, examine-mus hæc deposita contentione. Reuerendum quiddam, atque diuinum per se est sapientia, nec exotico quoquam eget ornatu: sed quæ inuidia & hunc accedere? Quis negat quæ per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego amice hoc in plerisque nego, adeo multa sunt, quorum splendorem, si quid adiunxeris, elimines, & non illustres: ita sunt scilicet in sua natura optimo statu, ut demerari ab illo, nisi in peius, non possint. Marmorea domus picturam non recipit, si opus albarium superinduxeris, demas de dignitate, de pulchritudine. Non aliter & sapientia, & quæ tractantur à philosophis tectorio non clarescunt, sed offuscantur. Quid plura? Non ne uulgatum bonas formas ceruilla deuenustari? In uniuersum quicquid pulchri superimponas, celat quod inuenit: quod affert secum, illud ostentat. Quare si quod prius fuerat, aduentitio præstat, iacturam fecerit illud quicquid est, non lucrum. Ob eam causam nudam se præbet philosophia, undique conspicuam, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit, scit se habere unde tota undique placeat. Quantum de ea ueles, tantum de forma ueles, tantum de laude minuas, synceram, & impermixtam se haberi uult, quicquid admisceas, infeceris, adulteraueris, aliam feceris, stat puncto infectili, & indiu-duo. Quapropter nec ludendum tropis, nec uerbis aut nimis luxuriandum, aut translatis lasciuiendum, aut factitijs audendum in re tam seria, tanti discrimi-nis, in qua demere, addere, demutare aliquid, sit flagitium. At, inquit: Age damus hoc uobis, ut non sit uestrum, ornate loqui: sed uestrum est certe (quod nec præstatis) ut Latine saltem, ut si non floridis, suis tamen uerbis res explicetis. Non exigo à uobis orationem compram, sed nolo sordidam: nolo unguentatam, sed nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Non querimus ut delectet, sed querimus quod offendat. Bene habet, iam scilicet ad nos deficiis. Sed amabò iam cognoscamus, quid isthæc sit latinitas, quam solam dicitis debere philosophos, & non perfoluere. Si dicendo incurrat, exempli causa, à sole hominem produci, causari hominem, nostrates dicent. Clamabis actutum, hoc non est Latinum, hucusque uerè, non est Romanè dictum: hoc uero uerius, igitur non rectè, peccat argumentum. Dicit Arabs eandem rem, dicit Aegyptius, non dicent Latine, sed tamen rectè. Aut enim nomina rerum arbitrio constant, aut natura. Si fortuito positu, ut scilicet communionem hominum in eandem sententiam conueniente, quo sanxerint unumquodq; nomine appellare, ita apud eos rectè appellatur: quid prohibet hocce philosophos, quos nuncupatis barbaros, conspirasse in unam dicendi normam, apud eos non secus sanctam, ac habeatur apud uos Romana? Illam cur rectam non appelletis, appelletis uestram, nulla est ratio, si hæc impositio nominum tota est arbitraria. Quod si dignari illam Romani nominis appellatione non uultis, Gallicam uocetis, Britannicam, Hispanam, uel

uel (quod uulgares dicere solent) Parisiensem. Cum ad uos loquentur, contingeret eos pleraque rideri, pleraque non intelligi. Idem accidet uobis apud eos loquentibus, ἀνάχαρις ἢ ἀβλαβὸς σορομίζα, ἀβλαβὸς δὲ ἢ ἀσκόβατος, id est: Anacharis apud Athenienses solocissimum facit, Athenienses apud Scythas. Quod si nomen rectitudo pendet ex natura rerum, debemus ne rhetores, an philosophos, qui rerum omnium naturam soli perspectam habent & exploratam, de hac rectitudine consulere? Fortè quæ aures respuunt, utpote asperula, acceptat ratio, utpote rebus cognatióra. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & si nati erant inter Latinos, non latine loqui? Non poterant illi, o Hermolae, dum legebant in cælo factorum leges, euentorum notas, ordinem uniuersi: legebant in elementis nascenti uices & obeundi, simplicium uires, mixtorum temperaturas: non poterant, inquam, eodenti tempore in Cicerone, in Plinio, in Apuleio Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias adnotare. Quærebant quid abhorrens, quid receptum in natura, quid à Romanis interea non curabant. Verumenimvero iam te loco meliore statuas, do tibi eloquentiam, & sapientiam mutuo nexu inuicè conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia, abiunxerunt historici, rhetores, poætæ, quod deflet Philostratus, eloquentiam à sapientia. Hos tu uicturos celebri fama minime dubitas; illos non nisi in poenam & contumeliam. Vide quid agas, indiseram mauult Cicero prudentiam, quam stultam loquacitatem. Non querimus in pecunia, qua moneta percussa sit, sed qua materia costet. Nec est qui purum aurum non malit habere sub nota Teutonum, quam sub Romano simbolo factitium. Peccant qui dissidium cordis & linguæ faciunt: sed qui excordes toti sunt lingua, non ne sunt mera (ut Cato ait) mortuaria glossaria? Uere sine lingua possumus, fortè non comode: sed sine corde nullo modo possumus. Non est humanus, qui sit insolens politioris literaturæ. Non est homo, qui sit expers philosophiæ. Prodesse potest infantissima sapientia, insipiens eloquentia, uti gladius in furentis manu, non obesse maxime non potest. Ergo, inquit, & statua non à figura, sed à materia comendantur. Et si Choerilus eadè que Homerus, & de eisdem Meuius ac Vergilius cecinissent, futurum erat ut æque illi atque isti inter poetas reciperentur. Non ne uides disparilitatem similitudinis? Illud & nos asseueramus, à specie rem aestimari, non ex subiecto. Est enim à specie res id quod est: sed alia specie quispiam inter philosophos, alia inter poetas recipiendus. Scribat Lucretius de natura, de deo, de prouidentia, scribat de istis ex nostris quispiam, scribat Ioannes Scotus, & quidè carmine, ut sit ineptior. Dicit Lucretius rerum principia, atomos, & uacuum: Deum corporeum, rerum nostrarum inscium: temerè omnia fortuito occurfu corpusculorum ferri: sed hæc latine dicet, & eleganter. Dicit Ioannes, quæ natura constant sua materia, specieq; constitui, esse Deum separatam mentem, cognoscentem omnia, omnibus consulentem. Nec propterea quod uniuersa etiã infima uideat, ac moderetur, è sua pace minimum dimoueri, sed quod dici solet *λατιοντα μη λατιοντα*. At dicit insulle, ruditer, non latinis uerbis. Quæso quis in dubiū reuocet, uter poeta melior, uter philosophus? Extra omnem est controuersiam, tam rectius Scotum philosophari, quam ille loquitur ornatius. Sed uide quid differant: huic os insipidum, illi mens desipiens. Hic grammaticorum, ne poetarum dicam, decreta nescit, ille Dei atq; naturæ. Hic infantissimus dicendo sentit ea quæ laudari dicendo satis non possunt, ille fando eloquentissimus eloquitur nefanda. Hæc illi fortasse afferent, Hermolae charissime, in defensionem suæ barbariæ, aut qua sunt subtilitate, multo fortasse meliora. Quorum sententiæ nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquam, & liberali accedendum

dendum puto, sed exercui me libenter in hac materia, tanquam infami, ut qui quar-
tanam laudant, cum ut ingenium periclitarer, tum hoc consilio, ut ueluti Glauco
ille apud Platonem iniustitiam laudat, non ex iudicio, sed ut ad laudes iustitię So-
cratem extimulet: ita ego ut eloquentiæ causam a te agi audiam, in eam licentius
repugnante paulisper sensu atque natura inuectus sum: quã si uel negligendã uel
posthabendam barbaris existimarem, nõ ab illis ad eam, quod nuper feci, ad gre-
cas literas, ad tuum nunquam satis laudatum Themistium penẽ totus defecissem.
Quamuis (dicam liberẽ quod sentio) mouent mihi stomachũ grammaticis qui-
dam, qui cum duas tenuerint uocabulorũ origines, ita se ostentant, ita uenditant,
ita circumferunt iactabundi, ut præ seipsis pro nihilo habendos philosophos ar-
bitrentur. Nolumus, inquiunt, hasce uostras philosophias. Et quid mirum? nec fa-
lernum canes. Sed nos hac fini epistolam claudamus. Si decus ali quod, nomenque
sibi promeruerunt barbari illi sola rerum cognitione, non esse facile dictu, quem
locum, quid laudum tu tibi uendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus,
inter eloquentes, ut dicam græcẽ, *ὡς ποσειδάωνος*. Florentiæ, III. Nonas lunias,
M. CCCCXCV.

HERMOLAVS BARBARVS IOANNI PICO MI-
RANDVLAE SVO S. D.

EXpectabam quidem isthinc usuras aliquas omnino ex his literis, quas
superioribus diebus ad te dedissem: sed tu eas (quæ tua liberalitas est)
etiam incuisilibus & immodicis remunerandas esse censuisti, nõ episto-
lam rescribens, sed uolumen ferẽ iustum. Ea mihi res, ut par erat, attulit
incredibilem uoluptatem, quod uidebam te, quamque occupatissimum, delectari
leuitate literarum mearum ad eod, uti ne minima quidem in his, & friuola præterire
in explorata patiare: id quod ego nuper ex hac epistola tua facile animaduerti.
Nam cum ipse in quodam literarũ ad te mearum angulo quasi aliud agens, & in-
transcursu philosophos aui nostri barbaros insectatus essem, quibus te quoque in-
fensum esse factum, & nuncium remisisse scriberes, occasione hinc arrepta, litem
& controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum
multis millibus uersuum comprehensam & explicatam, opus elegans, eruditum,
elaboratum, ad nos misisti, perfectum celeritate tanta, ut nisi quod opes ingenij
tui perspicuissimas habebam, crediturus fuerim paratũ fuisse tibi pridem hoc ar-
gumentum, ut ad primam quamque occasionẽ proferre posses. Sed ut ea mihi res
& festiuor & iucundior eueniret, homo lepidissimus, humanissimus, latinissimus,
barbaros contra Barbarum defendis, ut hostis pro hoste, socius contra sociũ, ipse
contra teipsum stare, patrociniarique similes. Illud sanẽ plurimum me delectat,
quod sub specie defensionis exitiãlter iugulas, quod defendis. Primum, quod ho-
stes eloquentie tueri se, nisi per eloquentes uiros nõ possunt, quasi mancipia, quasi
bruta: deinde, quod si te patrõno, te uindice, te aduocato nõ elabuntur, neque col-
luctari, neque tergiversari præterea poterunt. Proinde ab amicis, quos habeo Pata-
uij, certior factus sum, apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum est inscri-
bi coepta, quasi Typhonis & Eumenidum laudatio, molestissimam accidisse ma-
iori eorum parti, quos defendis, alijs aliter factũ tuum interpretantibus. Nam no-
bis quibus cum uerbo litigas, corde sentis, gratissimam omnibus rem fecisti, quia
& ductum & emphasim intelligimus, *ἅμα δὲ μὲν γὰρ λέγουσιν, ἅμα δὲ λέγουσιν*.
Alioqui transfugam appellare te possemus, si quemadmodum scribis, etiam sen-
tires. Quanquam ut tecum iocer, si transfuga nõ es, preuaricator sis oportet, qui
parietes

parietes duos linas, & causam quam susceperis, schemate corrumpas. Nihil enim
interest, quacumque ratione Barbaros clientes tuos prodas. Quod autem schema
callidius adire poteras, quam reos eloquentiæ confitentes & noxios, eloquentia
conari summa defendere? idque rationibus, quas uel ipsi facillimẽ diluunt, quos tue-
ris: modò si quis est ex illo grege, qui possit ea capere quæ dixisti, tanto cultu præ-
dita, tot luminibus, tot emblematis oculos ad euntium stringentia: adde tot senten-
tias pruriẽtes, tam multas historias, & exempla remotioris doctrinæ, quasi floscu-
los, & omnino *δέλασσαν ἀγαθῶν*, ad quæ si qui sunt ex illis paulo minus asini, uo-
lebam dicere *ἀποδοῖ*, auriculas tantum mouent, cæteri diffugiunt, respuunt, dete-
stantur. Quorum e numero unus aliquis a gymnasio Patauino (nihil cõfingo Pi-
ce, ridiculam omnino, sed ueram historiam denaro) audaculus, & insolens, cu-
iusmodi ferẽ sunt, qui literas humaniores & odio & ludibrio habent. Pico, inquit,
iste quisquis est, grammaticus opinor, paruo pedi calceos magnos circumdedit.
Quid enim opus est tam multis rhetorijs? aut quid ranis propinat? addidimus
ipsi, & quidem Seriphijs. Ecquis est, inquit, tam stolidus atque sensu carens, qui pa-
tronum hunc egregium cum altero, quisquis est, nephario grammaticis collude-
re non intelligat? Mihi quidem uidetur flere ad tumulum nouercæ, nullã homini
fidem habeo. Accedit quod nec primã huius cationis, nec mediã, nec postrema
teneo, non secus hercule, quæ si Græcẽ nos uel Aegyptiẽ defenderet, & omnino li-
toribus loquitur. Sed finge patrocinium eius fidele: si uincimur, malẽ factum: si
uincimus, pessimẽ. Futurum enim est, uti non iure nostro erepti, sed eloquentia
uiribus dicamur, cui sumus, & semper esse uolumus insensissimĩ. Quid autem po-
test ingenuo molestius accidere, quæ ei uitam & salutem debere, quem sublatum et
perditum uelit? Atque iste ipse nos inopinatus & magnus patronus si superabi-
tur: quoniam superari eum eloquentia non posse prædicant, ratione ipsa supera-
tus, & ueritate putabit: si superabit (quod abominor) deficiet ad suos illico, de-
cus hoc & uictoriam eloquentiæ suæ tribuet. Malo non defendi, quam hoc peri-
culo defendi: suspectum mihi hoc hominum genus est. Lepori canis fauet: intem-
pestua beneuolentia (nescio quis poeta dixerit) nihil a similitate differt. Iam quis
unquam hominem sic defendit, ut ea quæ dicuntur, intelligat solus accusator?
Aut quis ita causam suam agi patiatur, ut is qui sententiam est laturus, ex aduersa
parte iudex idem & arbiter cooptandus sit? Ita ne reiectioni quidem locus esse
possit, ut cõditione simus peiore futuri multo, quæ fabri, quæ mancipis tabernarum,
& institores, & uenalitij. Sed audio eum exẽplis, historijs, fabulis, testimonijs poe-
tarum uti, nec enim percipio ipse, quæ pro nobis scripsit. Quod si hæc uera sunt,
miseri quod recidimus? Adeo rem rediisse, ut tenerẽ iura nostra per fabulas & a-
pologos oporteat? At uerò esse ubi & hypotheticis & inductionibus & enthy-
mematis agatur. Quid ni? Philosophus sum, apodixin desidero, cætera oratorib.
relinquo. Dices non omnia posse per apodixin doceri, probabilibus interim lo-
cum esse. Reuocatur ergo res ad aleam, probabilia multa contra nos, pro nobis
multa, quis arbitrabitur? Finge dictum esse ab isto, philosophiam rebus cõstare,
uerborum pompa nihil indigere. Credo enim hanc esse summam omnium, quæ
pro nobis dicantur. Contra illi philosophiam, quæ sit munus diuinum, sanctũ, re-
ligiosum, religiosẽ adiri oportere, manibus nõ illotis, sed puris, sed nitidis, sermo-
ne casto, nõ spurco, nõ lutulento cõrectari. Vtrũque probabile, tam illud prius, que
sua ui polleant, extrarijs nõ egere, quæ hoc posterius, rem nobilẽ & eximia & uisen-
dam, sordidis uerbis & ignobilibus inquinari, cõtaminari, pollui nõ debere. Ven-
dibilis hoc fortasse, non quod philosophia sine uerborũ delectu pellucetium
L 4 & nitentur

& nitentium desinat esse summum bonum: sed quemadmodum numina, quamquam nihil indigent humanis opibus, tamen & donari & coli uolunt ita philosophia ornari se non modo patitur, sed amat, inquit, & laborat. Deo perfectius, absolutius nihil esse, nusquam tamen plus auri, plus argenti, plus marmoris, plus preciosæ uestis, plus gemmarum, quam in templis & in altaribus conspici. Non igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse. Nouerunt enim & oratores locum a repugnantibus & contrarijs: eoq; uel frequentissimè utuntur, qui est inter omnes (ut ipsi prædicant) instantissimus & acerrimus. Quid autem sit instans & acer sermo, nihil docent, sed nos ad Aristotelem nunquam a nobis lectum, nunquam legendum remittunt. Iam ne illi quidem philosophos eloquentibus postponunt: non enim tam parum pudentes sunt: sed philosophos eloquentes infantibus præferunt. Nempe quia plus sit bonis duobus esse præditum, quam uno. Dicunt enim hoc argumentum a toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum uertisse gloriantur. Nam totum & partem, quantitatis esse, quantitatem porro aliam numeri, aliam modi faciunt. Quia uero nos argumento respondebamus (sæpe enim cum ista grammaticarum & nebulonum manu cōgredior) alterutrum duorum aut eloquentiam bonum non esse: aut bonum quidem esse: ceterum nihil attinere ad eam de philosophia, utiq; non plus quam ad futuriam, statuariam, excusoriam: utramq; disiunctionis partem longissimo & profundissimo rifu exceptam amoluntur, & diluunt in hunc modum. Primum, quod philosophia omnis bonum sit: Rhetoricen porro philosophiæ partem esse testari peripateticos omnes ferè contendunt. Speciem enim esse ciuilem scientiæ rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellationem ab Aristotele uocari affirmant eam quæ generaliter obnunciet, & ad primam tantum syllogismorum figuram pertineat: sicut eam quæ particulariter concipitur, in figuram summam, nec aliter reponi posse. Hoc ego uerum sit, an contra, nescio. nec enim Aristotelem ubi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum a genere sumptum esse. Quanquam dicat hæc Aristoteles portenta, nec ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem philosophi eius omnes ferè libri nimiam propter obscuritatem a nobis deserti sunt, ab illis, ut iactant, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, et fustillas, qui que pomenta nobis hæc delicatos & ociosos homines suffurari facile passi sumus, congressum hunc in Aristotele, quasi scopulum uitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porro disiunctionis parte sic eludimur: Si ad rhetoricen philosophiæ nihil pertinet, nec animal ad hominē. Pertinet autem animal ad hominem, quis hoc non uiderit? ad rhetoricen ergo philosophiæ pertinet, siue quasi partem, siue quasi formam & speciem, quod & magis probant. Respondi philosophiæ partem eius esse, quam practicen uocamus, non eius quam theoreticen. Studebamus, inquit, uobis hoc exprimere. Philosophi uultis esse dimidiati, semiperfecti, mutili, rhetoricen philosophiæ partem esse conceditis, & tamen scedū & uimpe ducitis rhetoricen a philosopho teneri, sine qua philosophus perfectus & cumulatus nemo sit futurus. Cui enim desit aliquid, hoc perfectum, & consummatum esse non posse: alioqui si philosophia omnis ad animi nostri perfectionem pertinet, rhetorice non pertinet: syllogismum figura secunda necesse est, qui sit elenchus, philosophiam aliquam non esse philosophiam: quod genus ex contrapositionis appellatum ab Aristotele primo uolunt. Quod si animus eloquentia perficitur, quæ inuidia est contendere philosophum eundem, & eloquentem esse non oportere? His quasi cumulum quendam, & corolarium hoc addebant: Valeat autoritas, & exempla maiorum: Aristotelem, & Platonem, quorum sectam & placita

placita profitemur, eloquentissimos uiros fuisse, nihil ut sit oratione illorum suauius, purius, luculentius. Proinde qui philosophiam cum eloquentia pugnare dicerent, qui rhetoris officium aliud non esse, quam decipere, quam mentiri, calumniam euidentem esse, & quæ peripateticum nihil sapiat, & quæ ignorare uideatur inter oratorem & philosophiam quid intersit: quod discrimen in Topicis & Rhetoricis Aristotelem reddidisse perhibet. Nec minus auidè cauillari, qui dicant orationem in philosopho mollem & delicatam esse non oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidem feratur. Sed quemadmodum oratio luxu diffluens, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulenta, sordida, grauitatem & maiestatem philosophiæ cōminunt. medium quendam tenorem, & filum dicendi probant. Atticam uolunt esse, non Asiaticam, non Germanicam, sicut neque mæsam. Displicet Cynica, displicet Persica: sumptuosa hæc, illa sordida, placet frugis: sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re confessa mentiantur, dicentes orationem, qua philosophi modo utuntur, fetosam, & squalidam, et horrentem, uenerationis cuiusdam & maiestatis plenam esse. Iam hic ego fateri uerum adigor: nam impudens mendacium ne in patrono quidem & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus non est, non uideo quod genus dicendi sordidum esse possit. Aut si hunc horrorem & maiestatem habet, eundem habebit & cerdonum & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, quam cerdones, & populus: uernaculo melius usuri, q̄ sic Latino. Aliter ne loquuntur agrarii sacerdotes, & pædagogi, tabelliones & formularij, q̄ nos loquamur? Quis tamen unquam in illorum sermone religionem & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter uersari, qui testimonio Ciceronis contra se nitantur scribentis quodam loco: Et tamen a philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Nec enim potuissè maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrum triarium minus ab eo delectari, quod ista Platonis, Aristotelis, Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci uix possum, ut ea quæ senserit ille, tibi non uera uideantur. Tum Cicero: Vide quantum fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit: nam & complectitur uerbis quod uult, & dicit planè quod intelligat: & tamen a philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æquè satis fecit. Hæc illum non tam ex animi sententia, quam ad hominem dixisse. Multa enim in disputando plus ex animi sententia dici, quam uel captandi, uel molliendi gratia, uel docendi. Alioqui multos in Cicerone locos esse, ex quibus id com monstrant. Primum eodem libro de Finibus: Sed ex eo, inquit, credo quibusdam uenire usu, ut abhorreant a Latinis, quod inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis latinè scripta deterius: quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res uero bonas, uerbis electis grauiter ornateq; dictatas quis non legat? Item aliubi: Philosophia, inquit, iacuit ad hanc ætatē, nec ullum habuit lumen literarum latinarum, quæ illustranda & excitanda nobis est. In quo, inquit, eo magis nobis elaborandum est, q̄ multi iam esse libri latinè dicuntur scripti inconsideratè, ab optimis illis quidem uiris, sed parum eruditis. Fieri autem potest, ut rectè quis sentiat: & id quod sentiat, politè eloqui non possit. Sed mandare quenquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec accuratè illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperatè abutentis & otio & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit, præter eos, qui eandem scribendi licentiã sibi permitti uolunt.

Mille

Mille alios esse locos, quibus hoc ostēdant, tam ubi nouitatē uerbi non satis apti fugiendam esse Cicero praeceptat, quam ubi cōmoditatem in dicendo non neglegendam contendat. Nolim (inquit) nisi latinē quidē dici possit, speciebus, & specierum dicere. Heus tu quisquis es, patrociniū fides ubi: hoc tu defendere appellas, nō prodere, testi denunciare, qui nos iugulet? Sciebas quid is dicitur esset perfidia, nesciebas imprudentia testem citare subiectum ab aduersario, qui autoritatem habiturus esset, nō arguentis modō, sed etiam confitentis. Quis hoc peccasset tantum non orator? At uerō arbitraria res est, uocabulum non profectum natura, sed ex aliqua quasi cōuentione hominum, & pactione. Quis hoc negat? sed & petasus, & tunica: nemo tamē tunicam pedibus circumdat, petaso latus integit. Non omnia quae placeant, etiam bona esse. Braccatum os Mecēnatē, quasi Sarmatam, potuisse quidē ius dicere, quoniam arbitraria res esset: sed qui non reprehēderit fuisse neminem. Ut calceos à sutoribus, & uestes ab institutoribus, ita rationem dicendi ab oratoribus petendam; & condiscendam esse. Quid tam arbitrarium est, quam leges, quam iura, quam ceremoniae? Quis tamē ferat haec philosophum, q̄ lubet egregium, q̄ lubet Deo proximū, uel nouare, uel immutare cupientem? Praesertim nobis, qui de contēplatore modō loquimur, & ab eo practicē discudimus, sine qua homo, qua homo, nō philosophus est, inquit, sed stupor. Haec illi nescio q̄ uera, certē uerisimilia: neq; tamen protinus herbā dedi. est enim hic noster in disputandō mos, rigere semper, nunquam dare terga, nunquam manus, confugia semper aliqua, siue latebras habere, à quibus ne Aristoteles quidem ipse, si reuiscat, posset nos reuellere. Quanquā & hac parte nos incessunt, rusticitatem & impudentiam appellantes, natam ex hoc ipso, quod literas bonas contempsimus. Mirum dicitur, liberalium artium professores non satis esse liberalibus literis carere, nisi eas & odissent, & omnibus modis lacesserēt: ut nemo sit liberalibus studijs infensior, q̄ qui liberalium artium doctores uocari uolunt. O iocularē ambitionē, aliquos esse, qui nomine gloriant, rem cōtemnant. Quamobrem, inquit, haec summa est, aut rationem aliquam euidentem, & necessariā pro nobis habent, aut non habent: si habent, proferant hanc q̄ primū: haec una mihi sufficit, nec in eare desidero patrociniū hominis eloquentis: sin nō habent, loci sunt communes, & translatitij, non minus contra nos, quam pro nobis fortasse ualitura: & quod in pari causa facilius persuadet, qui appositē loquuntur, quam qui contrā: & quod praēiudicijs clarorū uirorum premimur, Aristotelis, et Platonis, & omnium antiquorum, quos non solum philosophiae; sed etiam eloquentiae praesides & antistites fuisse constat. Proinde aut quaestio tota iaceat, aut suscipiatur ab his, qui loqui nesciunt, hoc est, qui partibus nostris & uerbo & animo fauent. Hanc tu, quisquis es, anagyrin (ut prouerbio medicorum utar) ne moueris. Malumus tota causa cadere, quam per te feruari: fatius enim est, fortiter uinci, quam turpiter uincere. Quando quidem & ita uinci minus erit molestum: & uictoria per hostes quaesita, dulcis & speciosa esse non potest. Haec Patauinus ille simius, quē omnia scripsi ad te libenter, ut intelligeres nullam tibi popularem auram apud istos quaesitam esse, plurimam apud nos. Caeterū suscepisti rem nō solum (ut scribis) ἀπολυϊώδην, sed etiā ἀδωάτην. Quid enim est aliud ἀδωάτη λαδικίνην, quam rationem philosophandi barbaram & ineptam uelle defendere? Quid, inquam est, cotem alere, nisi gratiam expectare ab ijs quos ipse dea Gratie nunquam nouerunt? Quo circa mirum non est (patere tecum in re faceta iocer) si non modō nobis, contra quos egisti, sed ne illis quoque, pro quibus egisti, causam tuam probaris. ὁ μὲν γὰρ λόγος δαυμασός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. Tu uerō (nec enim desino

desino iocari) credebas ex acūde tua barbaris extorquere tritū illud, ἀνθρώπων ἀνθρώπων δαυμασίου, ceu per te seruatis, & quidē ex insperato, sed ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀδωάτης, capraisti uentos retibus. Quamobrem moneo te, mi Pice, χρυσῶν ὄμμι μὴ ζῆται βωλασσάν, ὅ μὴ σὺ ὄμμι, μὴ σὺ εἰς κού νέος ὀίλος ποιῶν λῶσει, ἢ παλααῶν μὴ ἐπιλαυθάνεις. Alioqui fecisti quod liberales & opulenti solent. ὁ γὰρ ἐχὼν πολὺ τῶ πῶ πῶς, τίθει καὶ ἀλαχάνοις. Vale. Politianum saluta. Venetijs.

IACOBVS ANTIQVARIVS BERNARDO RIC-
CIO SVO S. D.

Politianus noster magnus literarum arbiter, imò censor, imò assertor, id agit, quod omnes, qui ex eadem fidelia sunt, agere debent: cuius epistolis, quas nuper mihi complures legendas tradidisti, mirificē delectatus sum. Sed illa me praecipue affecit in manum saepius resumpta, quae ad Pici laudem, uiri clarissimi, consensuq; omnium nunquam satis laudati uerissime pertinet. Nam meritō eos retaxat Politianus, qui Picum praeter quam honoris causa nominarint: in cuius admirabili natura, nisi quoddam nostro aeuo contigisse coeleste munus fateamur, sentimus ut pecudes, neque melius uocem effundimus, quam ut balantes. Ille unus omnium mihi sapientissimus uidetur esse, qui gentilitias diuitiarum sarcinas abiecit: ac beatissimum ob id existimo, quoniam à sapientiae studio nunquam cessat. Qui quanquam in omni disciplinarum genere admodū est uersatus, multa tamē (ut arbitror) antistitibus philosophiae inuenienda superfuisse, aut adhuc perficienda cognoscit, ex quibus animū suum dijs ipsis propinquorem fieri posse non desperet, continuo uestigatur. Qui uerō eloquentiam, quae in eo singularis est, maiorem desiderat, hic mihi suauitatē in melle desiderare uidetur. Orationis enim uis, ac ornāmēta, rebus ipsis quas felicissimē tractat, nusquam minora sunt, adeo ut ratio atq; oratio cum ipso ex eodem utero nata credantur. Sapienter igitur Politianus (ut assolet) ac pie importunas abigit muscas, nō à Pico, sed à uenerando quodā diuini hominis simulachro, cui publice ferta, ac thura debeantur. Vale. Mediolani, Nonis Iunij M. CCCCXCIIII.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVA-
RIO S. D.

Epistolam quam tu dederas ad Riccium, protinus ut accepi legendā, Pico misi: quoniam pertinere magis ad ipsum, quam ad me uisa est, ut in qua laudor ego abs te, nihil ob aliud, nisi quia Picum laudo: quod qui non facit, aut omnino brutus, aut inuidus est. Scripsit igitur homo omnium gratissimus, & ipse ad te hanc epistolam statim quam tibi nunc mitto; doctam (sicuti uidebis) acutam, cordatam, plenamq; humanitatis. In qua facile perspicies, quanti non modō officium tuum, sed & uoluntatem fecerit. Interim consules tuis pariter, nostrisq; rationibus, si laudanti putabis ei credendum, qui mentiri ferē sit nescius, etiam in amicorum laudibus. Ego certē me uerē laudatum soleo credere, quoties à Pico laudor. Multo' que nunc uerius, quia tecum laudor, nisi (quod opinor potius) in te laudando ueras omnes laudes exhauserit, ac iam falsis utitur, contentus ueris in te, quibus abundat. Vale.

IOANNES

IOANNES PICVS MIRANDVLA IACOBO ANTI-
QVARIO SVO S. D.

Inter voluptates, quas cum eram Florentiæ, de Politiani consuetudine maximas capiebam, uiri mea sententia nostro æuo omnium literatissimi, non erat illa mediocris, quod tuas ad ipsum epistolas graues illas semper, & elegantes, ut quamque accepisset, statim mihi dabat legedas. Delectabat in illis me uehementer, & prudentia quedam singularis, qua magnis etiam in rebus, negotiisque tractandis a prudentissimis commendaris, & orationis cultus, atque sobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionem faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebāt, sed in illis quoque ipse mihi placebam, scilicet testimonio tanti uiri cedente conscientia: quæ non nihil dissimulans quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & propemodum uolens falsebatur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ uirtutis, hinc collati sapientius in nos non officij modò, sed beneficij. Cogitauit non semel agere tibi gratias per epistolas, ne forte parum gratus, aut ne tecum rusticus existimarer. Verum cum tu, Politianusque noster pulcherrimum quoddam inter uos literarum commercium exerceatis, nolui Musis importuna Pica obstrepere, quasique male uocalis anser alternè sibi concinens olores interturbare, alioqui tibi animum nostrum per Politianum ipsum patere sciebam. Tum conscius infantia meæ, interprete libens utebar eloquentissimo. Nunc ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Bernardum Riccium nuper dedisti, iuuenem ingeniosum, in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare ausim, ne dum mereri me credam. Rupit officij magnitudo nostrum hactenus, nescio an ciuile, certè non superbum silentium. Nec potui non agere gratias immortales, non quod premas me laudibus immodicis, quas non agnosco, sed quod ita me ames, ut tuum illud alioqui constans, robustumque iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi supra quæ uel ego possim persoluere, uel tu facile credere. Nec est quicquam tam arduum, tam difficile, quod non æquè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu quidem in Politiano me possidebas hactenus, nunc uerò nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi, quarto Calend. Iun. M. CCCCXCIH.

IACOBVS ANTIQVARIVS IOANNI PICO MI-
RANDVLAE SVO S. D.

Politianum meritò laudare potes, me nò potes: amari abs te cupio, laudari uerò puto ineptissimum: sed neque antiquius mihi quicquam esse potest, quam cum Antiquarium in tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum cum mea causa, tum magis seculi, quod a te tantopere illustratum cernimus, adeò ut non dubitem gentilem atque cognominem auem tuam a posteris consecratum iri miraculo tenus. Sed si Aegyptijs figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certè illud palam est, quod philosophantium omnium maximū, uiuentium optimum, scribentium præclarissimū nemo est qui te non arbitretur. Id si infictaris, caue ne maxima deorum munera penes te deposita dissimules, & malè habeas. Ista enim animi in gratitudine, quam in te nullā esse nobis olim persuasimus, efficeret, ut quicquid ex omni ætate de uiris unquam clarissimis fuit prædicatum, sentiremus desideratum fuisse potius, quam compertū. Nam si quicquam uel studio non quæsitum, uel non tributum a natura, aut a fortuna tibi minus præstitum fuisse censes, aliū post natos homines si adeptū ostendes, non Picum tenemus, sed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes græculas

Græculas odimus semper, uera & solida est gloria tua. Quod animus de te sentit, lingua depromit. Neque aliter laudauerim, quam probem. Nam qui te laudibus prosequendi finem facit, is admirandi rursus quærit initium. Nec putes, quoniam me nuper tuis literis exornasti, testimonium a me tibi mutuo reddi. Me ipsum nemo melius nouit, quam ego. Ex otio nullam, ex negotio autem uel minimam opinionem usurpauit. Principum benignitas effecit, ne omnino in turba delitescerem, quibus præterquam fidem & diligentiam, quid rependere possim, nò uideo. Itaque si quid in hoc uitæ meæ instituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non solum magnitudinem suorum magnis liberalitatibus extulerunt, uerum etiam sepe in regna restituerunt hostes, quos uicerant. Vale. Mediolani, Nonis Augusti, M. CCCCXCIH.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLI-
TIANO S. D.

Debam tibi antea, quantum sat erat, nec addere poteram aliquid amori erga te meo, sed tu uisus es, quod nò putaram, tuis de me ipso rationibus permultum adficere, conciliata nuper omnium qui uiuunt, clarissimi Pici beneuolentia. Sciebam eum mirum in modum comem esse: sed tam citò fieri posse familiarem, non credebam. Fecerunt planè id nuper eius literæ, quas (ut nosti) ita elegantes expuit, ut homo ad gratiam natus atque expositus, & obuius, quicquid a philosophis præclarum in omni æuo memoriæ fuerit mandatum, tum ad uitæ institutū, tum ad animi sui ornamenta libenter usurpans, utriusque philosophia in admirationem adductæ, priscam illam Barbaria expultricem eloquentia restituisse censeatur: neque aliud magis uideatur egisse, quam oratorem & philosophum iuxta bonum atque humanum esse. Inde quoque neminem ostenderet insolescere, nisi agrestibus moribus conspersum. Rescriberem porrò nec ne ad eum, aliquantulum dubitauit, quoniam tam suauiter de me concinisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum censuram incurrerem, & quem doctum idoneumque ad scribendum ipse iudicasset, isti longè aliter esse deprehenderent. Sed quamquam nihil tutius sit quæ silentium, hæsitacionem tamè euicit meam de memoria nunquam exituri Pici mansuetudo, ad quem quod uidebis, respondeo: uerum fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opis egemus, tū aduersus sciolos, quorum fœtura his temporibus multa contingit: tum præcipue, cum eodem Pico, quem orabis, ne literarum cõdimenta ex me requirat, sed mea singulari aduersum se obseruantia contentus, Antiquarium inter suos habeat, neque antiquari unquam patiatur susceptæ semel amicitia legem. Vale, & me ama. Mediolani, Nonis Augusti, M. CCCCXCIH.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Complicaueram iam, Politiane, literas ad Picum, eas superscripturus, ac illius nomen adiecturus: quid ex omni fortunæ, ac etiam uirtutum conformatissimi hominis aceruo potissimum deligerem, non occurrebat. Nam si quid speciatim illi tribuissem, uidebar non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaque explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quam felicem appellare illum, in quem dii suorum munerum sinum prorsus effuderunt. Quod omnino haud fecissem, nisi a te rectè factum censerem crediderem. Vale. Nonis Aug. M. CCCCXCIH.

Ang. Polit.

M M A R S I -

MARSILIVS FICINVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Qontra multos Astrologos, qui more gigantum eripere cœlū Ioui tam frustra quā impie moluntur, merito & Pico alumnus Palladis, & tu miles Hercules sæpe feliciterq; certatis. Nempe Palladem Orpheus Gigantum expultricem canit, & ab Hercule poëta multi Gigantem Antæum à terra simul & e uita sublatum ferunt. Ego autem quid? Profectò tanquam in omni uita uobis unanims, in hoc quoque studio conspiro uobiscum. Et si fortè non decerto sirenuè, tamen ita planè decerno. Ceteri quidem Platonici cœlestes imagines, quas describunt Astronomi, pro opportunitate cōmemorant, neq; reprobant eas, neq; rursus comprobare student: Plotinus autem talia extra controuersiam ridet. Ego quoque in Commentarijs meis in eum tanquam interpres æquè derideo, partim quidem eius auctoritate confusus, partim etiam quoniam nullam habeo certam eiusmodi imaginum rationem. Multas præterea ibidem Astrologorum regulas in controuersiam simili ratione deduco. Sed in libro de Vita, ubi profiteor Medicinam, ac remedia uitæ utcunque, & qualiacunque possum, undique diligenter exquiro: neque despicio præsertim imagines illas, neque omnes respo regulas. Et si enim arbitror certam his rationem nullam inesse, tamen ut studiosissimus humanæ medicinae curator remedia non solum sapientibus certa, sed etiam multis probabilia sector, ut subsidia passim accumulena quomodolibet profutura: ne quid denique prætermiserim intentatum, quod ad uitam utcunque conducturum cuiquam uideri possit. Nonnulla tamen intersero firmiora, multa quoque passim congero, quæ etsi fortè minus spero, tamen opto prodesse. Quod autè in principio libri tertij dicere uideor, imagines ab antiquioribus Platonici in cœlo dispositas esse, non id equidem uolo. Non enim consilium ibi meum est, Platonicos affirmare cœlestium imaginum assertores, de quibus aut nihil, aut parum quid loquuntur: sed Platonicoꝝ quorundam fuisse sententiam, mundi animam cœlestia sibi corpora peperisse, stellas que cum cœlo, atque ultra stellas singulas, si modò ibi ullæ sint imagines, eiusmodi quoque imagines genuisse. Narro autem illis dispositiones signorum imaginumq; non quales apud Platonicos, sed quales apud Astrologos obseruauerim. Iam uerò quantum imaginibus credam, uel arte factis confidam, progressio libri declarat. Præterea in libro de Sole non tam Astronomica doceo, quā per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Denique tam in libris de Vita, q; de Sole & lumine cum philosophicis poetica miscens, liberius sum interdum, & fortè licentius euagatus. Cum Plotino parcius & seuerius ago: ut mihi tandè non ingratum sit futurum, astrologica portenta fuisse à Pico nostro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nusquam affirmo, imò & cum Plotino derideo, explodi à Mirandula gaudeo. Superstitiosam præterea uanitatem ab illo tanquā à Phœbo Pythonicum uirus extinguī tecū Politiane congratulor. Tu enim semper hac in causa, ut ubique soles, te Herculem præstitisti. Soles profectò iam diu hæc Astrologorū prodigia, ut alia monstra, passim acriter insequi, ut non in terris solum, sed etiam in cœlo monstra fortissimus Hercules expugnaueris. Vtinam deniq; sicut Herculi, sic & tibi superata tellus sydera donet. Interim in terris uiue diu. Vale feliciter, XII. Calend. Sept.

M. CCCCXCIII.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS MARSILIO FICI-
NO SVO S. D.

Quanta me uoluptate, quātoq; putas affici gaudio, Marsili Ficine, cum te, Picumq; meum sic esse concordēs uideo, nō modò ut idem uelitis in uita, sed & idem sentiat in studijs: quanta rursus, ubi me uobis nō minus esse charū perspicio, quā uos estis uterq; utriq;? Quid quod omnes in hoc incumbimus, ut recta studia pro uirili iuuemus: ac nō ullo præmio, sed operis amore sollicitati, semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos officijs, ut nulla fermè studiorum parte cessetur. Etenim Pico ipse Mirandula sæpe omnes literas enarrat, aduersus ecclesiæ septem hostes directa fronte decertat, inter Aristotelem iam meum, Platonemq; semper tuum caduceator incedit. Tu Platonem, quanquā & alios ueteres, sed Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, & latine loqui doces, & uberrimis commentarijs locupletas. Mihi uerò (quā diu catechumenos in philosophia uestra sum) uarietas ista certe literarum cessit, quæ non minus habet iucunditatis, etiam si minus auctoritatis. Nam quod ad Astrologos attinet, de quibus epistolam mihi pulcherrimam scripsisti, lætor summopere, quod à Pico nostro tu quoq; uel nunc primum stes, uel olim iam steteris. Nec enim referre arbitror, utrum tibi aliud alijs uisum sit, an ex aliorum potius opinione aliquando scripseris. Nam nec mutare sententiam turpe philosopho, qui cottidie plus uidet, & ad opinionem uulgi sæpe se non inutiliter accomodat, quod & Aristoteles in Exotericis libris, & in dialogis Plato fecit, qui quidè dogmatici non habent. Quin ipsæ q; Iustiniani principis leges, in quibus aliquid repugnare cōtra leges est, aliud in institutiōibus, aliud in Pandectis decernunt, hoc est (ut mihi uidef) aliter rudibus, aliter eruditjs præcipiunt. Agō uerò tibi gratias ingentis, q; me dignatus honore tanto fueris, ut mihi potissimum tuam sententiam participaueris. Illud uerò nescio satis ne probem, quod Herculem uocare me pergis. Tu quidè opinor iocaris. Sed tamen ansam timeo ne præbeas caullandi, ridendiq; maleuolis & inuidis, quibus nemo unquam uir bonus ac doctus caruit. Quod enim tu, si non amore deceptus (quanquam id potius) at leui certè similitudine, qua parua sæpe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis, hoc isti maligni interpretes adulationi, credo, potius assignabunt, ac me quoq; ridebunt, ceu si de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino lōgè plurius est argumentum hoc amoris erga me tui, quā quid omnes isti uel sentiant uel loquantur. Contemno enim falsa, & leuia, uel conscientia mea fretus, uel auctoritate tua munitus. Sed hæc tamen coram cōmodius. Tu, uelim, quando Caregianum tuum Sextili mense nimis aestuat, rusculum hoc nostrum Fastulanum ne fastidias. Multū enim hic aquarum habemus, ut in conualle, minimum solis, uento certè nunquam destituimur. Tum uillula ipsa deuia cum penè media sylua delitescat, totam tamen aestimare Florentiam potest. Et cum sit in proximo celebritas maxima, semper apud me tamē solitudo est mera, qualem profectò secessus amat. Vti poteris autem duplici spe. Nam sapius è querceto suo me Pico inuisit improuifus obrepens, extractumq; de latebra secum ducit ad cœnulam, qualem nosti frugi quidem, sed & scitam, plenamq; semper iucundi sermonis, & ioci. Tu tamen ad me potius, non enim peius hic cœnabis, bibes fortasse uel melius. Nam de uini quidem palma cum Pico quoq; ipso ualde contenderim. Vale.

Ang. Polit.

M 2 ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTO-

LARVM LIBER DECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI DEI GRATIA INVICTISSI-
mo regi Portugallia, & Algarbiorum citra & ultra mare in Africa,
dominoq; Guineæ, s. d.

VANQVAM nec fortuna mea, nec eruditio, nec ulla omnino
uirtus eiusmodi est, ut licitū mihi putem scribere ad te, Rex in-
uicte, tanta me tamē dignitatis, splendoris, gloriæq; tue, tantaq;
laudum tuarum iam per omnium ora uolitantium perculit ad-
miratio, ut sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi literas,
testari animum, significare uoluntatem, gratias agere denique
totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nunc uirtutū tuarum
penē celestium beneficio iam cum uetustis seculis, iamq; cum omni fortiter au-
det antiquitate contendere. Nam profectō si breuitas hæc epistolaris, aut si ratio
temporis pateretur, ipsa me faceret audacem ueritas, ut ostendere tentarem, nul-
lius unquam ueterū nec laureas, nec auratos currus, cum tuis posse rebus factisq;
prorsus immortalibus comparari. Vt enim quæ penē puer aduersus impias Afri-
cæ contumacis gentes prælia gesseris, ut fufos diuersorum hostium ualidissimos
exercitus, ut capta oppida uis, prædas abactas, impositas nationibus asperrimis le-
ges, ut item domesticas artes, & decora pacis minime bellicis concessura præter-
ire: quanta se mihi tandem rerum uix credibilium facies aperiret, si lacessitos,
contractosq; remigio tuo rudes intactosq; prius Oceani tumentis fluctus cōme-
morarem, despectas Herculis metas, redditum sibi ipsum, qui fuerat interuulsus,
orbem terrarum, Barbariamq; illam, ne rumoribus quidem nobis antea satis co-
gnitam, fatuam, immanem, incultam, sine more, sine lege, sine religione, ferino
propere ritu degentem, nunc humanitati, nunc uitæ, nunc docilitati, & cultui, nunc
etiam pietati restitutam: Porro mihi tum narrandi locus idoneus hic esset, quanta
nostris hominibus illinc inuectæ comoditates, quam larga compendia, quam
multa importata uiuendi subsidia, quanta etiam ueteribus historijs accessio facta,
quanta rebus antiquis olim sanè uix credilibus adiecta fides, quantaq; rursus
eisdem sit admiratio detracta. Tum mihi etiam Plato ille magnus, & Aegyptio-
rum compares seculo annales, omni mendacij suspitione forent absoluendi, qui
de istius à te perdomiti Oceani magnis quibusdā exercitiis, non magno tamen
assensu meminerūt. Ergo & Macedonem iurē ingemuisse Alexandrum faterer,
qui mūdō adhuc alios suis restare uictorijs suspirabat. Etenim quid tu aliud, ob-
secro, rex nobis, quam terras alias, mare aliud, alios mundos, aliaq; postremo sy-
dera non magis inuenisti, q̄ ab æternis tenebris, & à ueteri penē dixerim chaos,
rursus in hanc publicam lucem protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam mul-
ta? Nempe ut te regem non seculi modo istius, sed omnis etiam posteritatis, om-
nium gentium uerbis, ne perire rerum tantarum, ne ue intercideret cōsecrandam
scilicet æternitati memoriam patiaris, quin ferrea doctorum hominum, atq; ada-
mantina potius signari iubeas uoce, quæ nec æui quidem tacite se uoluentis e-
daci dente consumitur. Et cur autem, qui uirtuti faueas, nō & comiti uirtutis glo-
riæ faueas? Aut cur unus generosi maxime spiritus, animiq; rex, non hanc instabi-
bilem uitæ humanæ breuitatem, quæ sic exigua spe, tenuiq; pendet, quæq; tam
angustis

angustis limitibus concluditur, immortalī gloriæ semper florentis cūriculo pro-
moueas? Cur non memoria rerum maximarum, uel ad successores tuos propa-
getur, ut præclara ista facinora caritura semper exemplis, ad institutionem quoq;
iporum, regulamq; proficiant? Cur non aliquam rogo formulam natis nepoti-
busq; deinceps tuis relinquant, ne quis ab hac unquam perenni, contestataq; ma-
iorum uirtute degeneret, cuius ad instar illorum potissimum regalis effingatur
indoles? Cur non postremo cæteri quoq; sub omni, qua latissimè pater, ambitu
coeli nascituri principes habeant ex te, si non quod imitentur, at certè quod admi-
rentur? Nihil autem interest, utrum pulcherrimos quispiam filios gignat, nec ci-
bis tamen enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamē illustret. Absit hoc,
absit excellentissime rex, ut tuæ istæ immortalitate dignissima laudes, in uasto illo
nostræ fragilitatis æcero delitecant. In quo uidelicet omnium labores obruti ia-
cent, quicumq; doctissimorum uirorum suffragijs caruerunt. Memineris Alexan-
dri, memineris Cæsaris, quæ duo nobis præcipue nomina fastosa uetustas obie-
ctat. Quorum uidelicet alterius nobilis illa ad Achillis tumulum fertur exclama-
tio, fortunatum uocantis adolescentem, qui suarum laudum præconem Home-
rum inuenisset. Alter etiam in præcinctu, ac penē in acie quoq; ipsa, rerū suarum
cōmentarios ita diligenter conficiebat, ut nihil à quoquam tam putetur accuratè
perscriptum, quod non illorum purissima elegantia superetur. Hi tibi sunt igitur
insequendi saltem, rex optime, quos longo interuallo in cæteris antecellis. Atq;
id quidem tum denique uerè à me, nec adulandi studio dictum intelleges, cum
tutè rex in temetipsum diuinæ mentis aciem reflexeris, cum tanti honoris, tan-
tæ maiestatis, tanti deniq; istius imperij pulcherrimos titulos intentis (quod dici-
tur) oculis perspexeris, quantumq; teneas in rebus humanis fastigium, toto peni-
tus obtutu cōsideraueris. Etenim Lusitanæ te regem cernes, hoc est (ut semel di-
xerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (sicut accepimus) colonijs
ista potissimum regio frequētabatur. Cernes Africæ te uindicem, quæ tertia pars
orbis, magna sui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiā in dies magis ma-
gisq; plenæ libertatis expectatione triumphat. Cernes eundem te uasti illius, &
indignantis Oceani domitorem, cuius ad primos quoq; impetus etiam domitor
orbis Hercules expauit. Occurres tutè tibi sanctæ Christianæ fidei, ueræq; reli-
gionis propugnator, ac maximus aduersus Mahumeticā perfidiam, pacis armo-
rumq; arbiter, rabiem illam teterrimam sola maiestate prosterbens, solo nomine,
solo uirtutis miraculo grauissima bella conficiens. Idemq; mundi alterius seque-
ster, & ianitor, tot illos sinus, tot promontoria, tot littora, tot insulas, tot portus,
tot oppida, tot maritimas urbes, uno ueluti pugillo concludens, & numerosissi-
mas nationes penē sub manu tenens, ad quas antea tamē ne ipsius quidem famæ
quamlibet præpetes alæ peruolarunt. Quid illa? quanta sunt, obsecro, quod te
uisere ignotissimi reges, tua gestunt adorare uestigia, quod tuis aduoluerē se ge-
nibus, perq; tuam istam tam fide, quam armis potentem dexteram rigari se certa-
tim salutari fonte festinant? Quid quod exciti uirtutis amore, p̄scis inaudite se-
culis, extremi quoq; hominum conuolant ad te populatim, totusq; tam meridies
suis penē funditus sedibus reuulsus, ad eundem te uenerabundus accurrit, ut uul-
tū propius istam parem cœlicolis, utq; regiæ frontis decus, diuinamq; penitus
maiestatem contempletur? Conferat ijs nunc aliquis captam Babylona, quanq;
lateritio muro superbam, profligatos Orientis etiam suapte natura fugacissimos
barbaros. Conferat Scythas, campestres, & uagos, ne satis quidem fortiter irrita-
tos, dum ne occisum quoque inter pocula charissimum quemque laudi tribuat,
Ang. Polit. M 3 dum ne

dum ne peregrinos cultus, & indecoras adulationes turpiter ascitas. Conferat & Gallias, toto etiam decennio uix subactas: aut minora his alia rursum, dum ne ciuilem quoque, & cognatum toto orbe fufum crudeliter sanguine præconio dignetur. Tu igitur præcipue dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipue dignus unice rex honoribus sempiternis. Tibi aduigilare nostras lucubrationes, id est, omnium quicumque Musarum ueneramur sacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si qua mihi est apud te, quamuis ignoto homini, tui tamen studiosissimo, fides) delegetur, obsecro, magne rex, idoneis hominibus officium mandandi literis (interim quidem) quocumque stylo, quacumque lingua, materiam segetemque rerum à te, tuisque gestarum: sed in qua deinceps operosius excollenda tam cæteri, quibus idem est ardor animi, quam nos ipsi quoque neruos qualescunque nostros intendamus. Et quidem rogavi ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes, ingenio moribusque præstantes, Ioannis Teixiræ Cancellarij tui maximi liberis, ut mihi istic ipsorum opera rerum à uobis gestarum (si qui modò extent cõmentarij) describerentur. Qui quanquam se diligentissime curaturos, pro eo quod præceptor debet, officium pollicerentur, deesse tamē ipsemet mihi nolui, sed has ultro ad te literas indulgentissimum clementissimumque regem, iam meum quoque dare decreui: malens utique audacis animi subire scribendo crimē, quam tacendo pusilli. Iam quod ad personam meam deinde attinet, homo equidem sum mediocris fortunæ, sed literarum tamen professione me quoque non omnino postremæ credunt esse aliqui celebritatis. Innutritus autem penē à puero sum (si quid hoc ad rem facit) castissimis illis penetralibus magni uiri, & in hac sua florentissima Repub. principis Laurētij Medicis: qui cum sit ipse quoque in primis tui cupidissimus, etiam me uerbis aliquando suis in istius amorem uirtutis ita inflammat, ut dies, noctesque de tuis cogitare præconijs non desistam: nec omnino quicquam nunc exoptem magis, quam ut ea mihi uis, ea facultas, ea denique detur occasio, qua nomen tuum cœlesti prædicatione dignissimum, qua pietatis, integritatis, innocentia, religionis, continentia, prudentia, iudicij, qua iustitia, fortitudinis, prouidentia, liberalitatis, animique magnitudinis, qua postremo tot operum, tot illustrium facinorum tuorum testimonia sic etiam per me fidelibus seu Græcæ, seu Latinae linguæ confecerentur monumentis, ut nulla humanarum rerum uicissitudine, nullo unquam fortunæ uariantis in cursu, nullo etiam squalentis æui senio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA, REX PORTVGALLIAE, ET ALGAR-
biorum citra & ultra mare in Africa, dominusque Guineæ. Angelo
Politiano, uiro peritissimo, & amico suo S. P. D.

IX suauissimis tuis literis, doctissime uir, iam diu perlectis, & maxime ex dilecti Ioannis Teixiræ Cancellarij nostri maioris frequenti relatione uberrime intelleximus, te gloriae nostræ (si qua in humanis est) fore per cupidum, & nomen nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ etiam satis magnū summæ in nos beneuolentiæ ac obseruantia argumentum testantur, tamen ea magis ab animi tui probitate, ingenijque acumine, atque doctrinæ copia, quæ longè maiora suspirant, credimus emanasse. Pro quibus magnas tibi habemus gratias, quas dum tempus & res exegerint, cumulatius referemus, speramusque tuæ erga nos affectionis te non pœnitere. Et ut tibi breuibus ad propositum respondeamus, scias nos tui officij, & pñj laboris, quem in nostræ mortalitatis redemptionē tantum crebro polliceris, esse admodum gratos, idque amplectimur, uehementerque laudamus.

mus. In cuius executionem curabimus diligenter, ut annales nostri, quos uulgari & patrio sermone p regni instituto posteris tradendos iubemus, hi Hetrusca lingua, uel Latina saltem familiari demum conficiantur, ad te scilicet quæ primū deferendi, ut eos iuxta ueritatis tenorem, nostram in memoriam ita tuis salibus, & grauitate, doctrinaque respergas, limaque expolias, ut saltem tua conuiuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multum interest (ut melius nosti) quo dicendi modo unumquodque, licet egregium sit, referatur. Quia quemadmodum usu uideamus optimos natura cibos prudenter reijci, cum sordidius parati sint: sic etiam historiā, quæ ornata suo ac nitore uacat, cõtemnendam, reijciendamque existimamus. Sed his erroribus minime metuendū est, quando tibi uiro laudatissimo, omniumque disciplinarum genere prædito erit curæ rebus nostris consulere. Habet igitur quæ nobis sit sententia menti. Reliquum est, Angele noster, ut præfati Cancellarij filios, regis nostræ generosos, omnium tibi habeas commendatissimos. Quod etsi tua sponte atque humanitate eras facturus, tamen ut nostro intuitu aliquid cumuli accedat, te nimium rogamus. Hi enim sunt, quibus, te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxium. nam uicissim pater, & filij, alter meritis, & laudibus, & alij approbatissimis doctrinæ tuæ testimonijs non cessant apud nos te sapius extollere, nomenque tuum in hos mundi fines propagare, quod tuæ gloriae & existimationi haud parum conducit. Sed adolescentibus ipsis plurimum congratulamur, in id ætatis & tēporis incidisse, quo à tuo literarum fonte aliquid doctrinæ possint feliciter haurire: cū qua deo præcipue, & nobis deinde seruientes utramque cœlestis & terrestris regni felicitatem promereamur, eamque sibi uindictent. Vale. Ex Vlixbona, xxiii. die Octob. M. CCCXCI.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI TEIXIRAE MAXIMO
REGIO CANCELLARIO S. D.

Onatus persape sum, scribere aliquid ad te, uir clarissime, quo tibi meus animus, studiumque, & uoluntas innotescerent. Verum nescio qui semper, ingenuus dixerim, an rusticus obstitit pudor, ut qui nec me tibi satis notum sciebam, & uirtutis, fortunæque tuæ quodam quasi fulgore deterrebar. Sed impetraui à me tandem qualescunque has literas uel mei officij ratio, uel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epistolæ huius uel mihi accommodatius, uel tibi acceptius fore argumentum sperem, quam si de tuis liberis, iisdemque meis discipulis ex uero quid sentiam perscripsero? Misisti tu quidem illos in Italiam, uir excellens, ut moribus, ut literis, ut omnibus denique ingenuis artibus ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo secum credo paternos attulere mores, ut exempla non magis accipiant ipsi, quam præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodestum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum supercilium, non licentes oculi, non proteruor lingua, non inconstans uultus, non aliquid postremo uel in facie tota, uel in gestu, uel in statu, uel in incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidum, quod odiosum sit. Aedes quotidie sacras frequentant, magistris operam dant, non assiduam modò, sed & alacrem. Doctiores condiscipulos humanitate sibi, & obsequio deuincunt: quos moribus obfore, uel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullum inter ipsos, nisi de studijs, ac de ijs perpetuum certamen. Nulli sibi sapius, aut libentius, quam aut in oculis præceptorum, aut in coetu condiscipulorum uersantur.

M 4 Horas

Horas quoque tempestiuas bonae ualitudini dedicant, eamque ob id prosperrimam tuentur. Ingeniis autem excellunt, ut facile se (ne multa dixerim) tuos esse liberos declarent. Percipiunt facile, quae traduntur, pronunciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter. Iam de studio quid dixerim? Nihil equidem ego ardentius, nihil uidi perseuerantius. Tantos ergo iam lingua utraque fecere profectus, ut ipse quoque non imperitissimus ingeniorum magister obstupescam. Quem uero eis domi custodem, moderatoremque dedisti, sic eos prudenter, amanter, diligenter curat, excolit, gubernat, instituit, ut omnino desiderari nihil possit. Non fallo equidem te, sed nec ipse rursus fallor. Ita esse rem, uel admiras inuidia fateretur. Quod circa multum equidem fortunae istius tuae, non minus animo tamen, proposito que gratulor. Nec enim leuis hinc ad te quoque redundat honos, filios tot, ac tales imbecilla adhuc aetate, tam procul abesse a tuis oculis, a laribus, a patria, tamque diu non quidem scenori multiplicando, nec mercibus commutandis, ut nostri solent, sed ut optimis institutis, ut optimis artibus ac disciplinis imbuti, uaticum sibi ad fenestram parent: in quod ipsa quoque fortuna nullum ius habeat. Quae res tibi iam non modo supra spem, sed, opinor, etiam supra uota succedet. Mihi autem crede, uir magne, non tibi illi apud nos minus acquirunt gloriae, quam sibi literaturae. Iam equidem uel tua, uel ipsorum causa sic eos amo, sic me redamari sentio, ut in tuum penes mihi locum uidear amore & diligentia successisse. Qua fiducia uidelicet ausim rogare te, clarissime uir, ut epistola mea, quae iudicium regis tui tanquam Apollinis subitura iam nunc tota tremat atque horrescit, tantum fauoris imperitiae autoritate, qua polles, ut indulgentiam potius quam censuram tantae illius maiestatis experiatur. Vale. Florentiae, XVI. Cal. Septemb. M. CCCCXXIX.

ANGELVS POLITIANVS MARQVARDO BREI-
SACIO S. D.

Vm superioribus diebus Petrus Medices Florentinae decus Reipublicae, quem nos a tenero educatum linguarum utriusque literis erudiuimus, Romam te proficiscentem salutauisset, ac me sibi comitem forte in diuersorium adduxisset, memoria tenes, ortam ibi esse mentionem commentariorum quorundam, quos in ius civile Romanorum multis dicebar uigilijs elucubrare. Quo quidem loco, cum tu ex nobis humanissime quaesisses, quae ratio suscepti operis foret, atque ego eam breuiter (ut in illis temporis angustijs) exposuissem: rursus te cupere adhuc significasti: ut illud ipsum, quod tibi tum perstrinxeram, posteaquam Romam te suspicarer peruenisse, scripto repeterem. Sed ego ne tibi confestim tanti regis obeunda legatione multum forsitan occupato, molestus essem, dies complurimos etiam de industria expectaui. Nunc autem quoniam non nihil iam remissum tui laboris existimo, propterea quod in istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima: uisum mihi tempus est, quod tibi eram pollicitus dependendi. Principio igitur scire te illud opinor, imperatorem Iustinianum posteaquam ius civile perpurgauit, in ordinemque redegit, cauisse illud in primis, ut in omnibus ciuitatibus, quae dignitate aliqua praeccellerent, exemplaria legum quam emendatissima publice asseruarentur, quascunque ipse uel nouas condidisset, uel etiam antiquas enucleasset. Sed nullum ex his clarius tamen, aut celebratius, quam quod ad usque urbis eius captiuitatem Pisis magna religione sit custoditum. Nam & maximus iuris interpret Accursius, & alij plerique uiri doctissimi, quoties de sinceritate lectionis ambigitur, literam Pisanae (sic enim ipsi uocant) quasi fidelissimum quoddam testimonium citant, mendumque esse omnino putant, quicquid

quicquid usquam aliter, quam in quo diximus uolumine, reperitur. Captis autem deinde Pisis, liber idem Florentiam, cum praeda reliqua uidelicet in urbem uictorem translatus est. Ibi uero in ipsa curia loco celeberrimo monachorum quorundam, summique magistratus diligentia & religione seruatur. Tum quoties proferatur (quod ipsum non sine graui causa fieri solet) accensis funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi, quos dixi, summusque magistratus capite aperto uenerabundi circumstant. Nullae in eo libro interpunctiones, nulla scribendi compendia, grandes ubique literae, & compaes. Graecum in fronte epigramma, Graecae praefationes, autorum, librorumque index, quorum haec leges a fontibus emanarunt, prorsus ubique argumenta plurima, quae breuitati seruiens omitto, quibus esse eum librum Iustiniani aetate descriptum non dubitemus: in primisque uoluminis ipsius ueneranda facies, & quae sanctam illam uetustatem procul ostendet. Hoc ergo mihi inspicere per ocium licuit, rimarique omnia, & olfacere: quaeque uellem excerpere diligenter, & cum uulgatis exemplaribus comparare. Tribuit enim hoc mihi uir Laurentius ille Medices, uir optimus, ac sapientissimus, fore illud aliquando arbitratum, ut opera, labore, industriaque nostra magna inde omnino utilitas eliceretur. Deprehendi igitur multa nouis in codicibus uitia, multa in interpretibus: quoniam uidelicet inerudito nati seculo, cum Latinitatis ipsius imperitii fuerunt, tum Graecam linguam penitus ignorauerunt: multae uero sunt ibi leges Graecis editae uerbis, quas aut omiserunt iuniores, aut in Latinum sermonem pessime conuerterunt. Quapropter operae precium me facturum credidi, si commentarios aliquos euigilare, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, & linguae Latinae uis, quae tota penes in legibus est, explicaretur. Quod ut ex sententia perficiam, multum quoque me adiuuat, quod eos quoque sum libros nactus, quos et Latina in Graecam linguam Iustinianus idem transferendos curauit. Vnum duntaxat est, quod quidem me non tam impedit, quam remoratur: quod publicis lectionibus dum linguam utramque, dum philosophiam profiteor, multum mihi opere subtrahitur, multumque temporis eripitur. Etenim quae res praecipuum laborem desiderabat, in eam uidelicet studia tantum subsecundaria conferimus. Sed erunt haec nostrae uigiliae tamen autoritate quoque Maximiliani uestri Romanorum inuictissimi regis munienda. Qui cum designatus iam (sicuti speramus) imperator sit, cuius esse legibus armata maiestas debet, fauebit, opinor, illius studio, qui tanto opere sit in armis ipsius aut expoliendis, aut reconcinandis occupatus. Vale. Florentiae, tertio Nonas Februarij, MCCCCXIII.

LAURENTIUS MEDICES ANGELO POLITIANO S. D.

LX literis, quas ad Michelotium dedisti, factus sum certior filios nostros aduersa ualitudine uexari. Id ut humanum parentem decet, grauius, molestaque tuli. Quam profecto molestiam tu prauidens, ita multis uerbis ac rationibus animum nostrum confirmare conatus es, ut in maximam de nostra constantia dubitationem incidisse uideare. Quod tamen ab amore in nos tuo proficisci certus sum, multo tamen maiori molestia nos affecit, quam significatio ulla aduersae ualitudinis liberorum. Quamuis enim parentis substantia liberi esse dicantur, multo tamen magis propria est animi aegritudo, quam filiorum. Quibus enim integer ac sospes est animus, caeterarum facile rerum incolumitate consequuntur: quibus uero infirmus, nullus unquam portus est a fortuna fluctibus tutus, nullum est tam placatum aequor, tam quieta malacia, quin perturbatio uexentur. Existimas ne me adeo natura imbecillum, ut tam parua remouear?

Si uero

Si uerò eiusmodi nostra natura est, ut facile huc atq; illuc perturbationib. agatur: multarum rerum experientia confirmatus animus sibi constare iam didicit. Ego filiorum non ualitudinem tantum, sed fatum quandoque expertus sum. Pater immatura morte præreptus, cum annum agerem primum & uigesimum, ita me fortunæ ictibus exposuit, ut quandoq; uitæ pœniteret meæ. Quapropter existimare debes, quam nobis uirtutem natura negauit, experientiam attulisse. Verū cum tu in epistola ad Michelotium imbecillitati animi nostri diffidere non parum uidearis, atq; in tuis ad nos literis summopere uirtutem atq; ingenij nostri dotes extollas, hæc q; simul pugnare uideantur, aut alterum falsum est, aut non ea es animi magnitudine, quā in me desiderare uideris, cum ea in tuis ad nos literis silentio prætereas, quæ scripta ad Michelotium sunt, tanquam non tua à me accipienda sint: utpote qui existimas multo magis nuncium, quam liberorum ualitudinem, mihi molestiam allaturum. Sed nolo esse in paruis longior, ut non idem incurrem uitium, quod in te uitupero, neq; in iisdem literis & parua spernere, & prolixioribus uerbis prosequi uidear. Si quid est in epistola quod te mordeat, id totum condones amoris nostro, atq; exercitationi, cui, ut puto, abundantius materiam suppeditant, si in quenquam inuehimur, quam si laudamus, multoq; latior campus est in uno quoq; uituperationis, quam laudis. Gaudeo mirum in modum, Iulianum nostrum se totum literis tradidisse, illi gratulor, tibiq; gratias ago, quod eum ad hæc prosequenda studia excitaueris. Tu uerò fac ut hominem ad literas inflammasti, ita sedulo cures, stimulosq; adicias, ut perseueret. Ego propediem uos reuisam, comitemq; uobis in hoc felici Musarum itinere me adiungam. Bene uale, Pisis pridie Calend. Aprilis, M. CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO MEDICI SVO S. D.

Non quod tuæ constantiæ sapientiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotiū potius, quam ad te de liberū tuorum ualitudine: sed quoniam sum ueritus, ne fortè inconsultior uiderer, si grauior tibi à me nuncius alieno tempore obijceretur. Tabellarius enim sæpe literas non apte, non loco reddit: scriba uerò temporum captat omnes articulos. Reueritus igitur iure sum Laurentium Medicem: Cui male si palpare, recalcat undiq; tutus. Nec uerò ista repugnant, quod hic te reueor, ibi laudo. Non enim ob aliud reueor, quam quod omni laude puto dignissimum. Molles uerò illæ tuæ morfiunculae, tantum abest ut me lædant, ut ipsas quoq; nescio quo pacto penè mihi magis blanditias commendent. Iulianus tuus uerè frater, hoc est, ut docti putant, ferè alter, ipse sibi in studijs est non modò iam mirificus hortator, sed & præceptor. Nihilq; nobis ad summam uoluptatem deest, nisi quod abes. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO MEDICI PATRONO SVO S. D.

Baptista Leo Florentinus è clarissima Albertorū familia, uir ingenij elegantis, acerrimi iudicij, exquisitissimæq; doctrinæ, cum complura alia egregia monumenta posteris reliquisset, tum libros elucubrauit de architectura decem, quos propemodū emēdatos, perpolitosq; editurus iam iam in lucē, ac tuo dedicaturus nomini, fato est functus. Huius frater Bernardus, homo prudens, tuiq; inter primos studiosus, ut una opera tanti uiri memoriæ uoluntati que consuleret, & tuis in se meritis gratiam referret, descriptos eos ex archetypis, atque in uolumen redactos, tibi repræsentat, Laurenti Medices.

Et cupie-

Et cupiebat ille quidem, ut ipsum apud te munus, autoremq; muneris Baptistam ornarem uerbis. Quod ego mihi nulla ratione statui faciendum, ne tam absoluti operis, tamq; excellentis uiri laudes culpa detererem ingenij. Namq; operi quidem ipsi maius multo ex lectione præconium accedet, q̄ quantum ego ullis uerbis consequi possim. Autoris autem laudes non solum epistolæ angustias, sed non stræ omnino paupertatem orationis reformidant. Nullæ quippe hunc hominem latuerunt, quamlibet remotæ literæ, quamlibet reconditæ disciplinæ. Dubitare possis, utrum ad oratoriam magis, an ad poetice factus: utrum grauior illi sermo fuerit, an urbanior. Ita perscrutatus antiquitatis uestigia est, ut omnem ueterū architectandi rationem, & deprehenderit, & in exemplum reuocauerit: sic ut non solum machinas, & pegmata, automataq; permulta, sed formas quoq; ædificiorū admirabileis excogitauerit: optimus præterea & pictor & statuarius est habitus; cum tamen interim ita examissim teneret omnia, ut uix pauci singula: quare ego de illo ut de Carthagine Sallustius, tacere satius puto, quam pauca dicere. Huic autem libro, Laurenti, cum uel præcipuum locum in tua bibliotheca uelim attribuas, tum eum & ipse legas diligenter, & legendum uulgò, publicandumq; cures. nam & ipse dignus est, qui uoliter docta per ora uirū, & in te iam uno prope modum recumbit desertum ab alijs patrocinium literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS RAMBERTO MALATESTAE PRINCIPI S. D.

Non possum facile consequi uerbis, quantum mihi epistola tua pariter & admirationis attulerit, & uoluptatis. Admiratus enim te sum loco fortunæq; ista iuuenem cum popularibus regendis, tum uerò militariibus studijs occupatum, sic iam profecisse in literis, ut cōferendus prope modum cum professoribus ipsis, & hoc unum semper agentibus uideare. Uoluptati autem fuit amor erga me quidem tuus non uulgaris, cuius in epistola eadem non significationem modò aliquam mihi, sed expressam prope imaginem ostendisti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quod animum mihi tuum tam facile conciliauerint. Qui tamē utinam digni forent laudibus, quas in eos nimis homo humanus contulisti, magis illud cogitans, quomodo indulgeres amoris tuo, q̄ quomodo pudori meo parceres. Quod uerò ad causam tuam attinet, non concedo tibi prorsus, ut eam rem uehementius optes, quam ego. Quapropter enitar, faciam, experiar, deniq; nullum remittā studium, quod tuæ isti uoluntati, atq; honestissimo desiderio satisfaciam. Ceterū illud molestum est, quod certi adhuc, quod quidem ad te scribam, nihil habeo. Non enim conueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hos dies, quoniam scilicet adhuc animi causa rusticatur. Cum primū se in urbem receperit, præstō erimus, operaq; dabimus, ut illius erga te uoluntas aut eliciatur, aut si opus etiam fuerit, impellatur. Rumor certè uanus apud uos de belli apparatu, deq; militum delectibus increbuit. Nam cōtrā, res ad pacem magis (quod bene uertat) & concordiam spectat. Librariam prouinciam Marcellus ipse suscepit, nos ei operam polliciti omnem sumus. Picus Miranda noster, ex tuis literis uel ad me, uel ad Marfilium mirificè te diligit: cuius etiam nomine salutem tibi ascribo. Vale. Florentiæ, nono Cal. Augusti, M. CCCCXCIII.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO MEDICI, PE-
TRI FRANCISCI F. S. D.

Ogis tu quidem me, Laurenti, carmen edere inconditum, inemenda-
tum, & quod in publico semel pronuntiatum, nimis fuisse impudens
uisum sit. Satis profectò fuerat, uixisse unum diem, quod tam foret im-
perfectum animal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocentur Ephe-
mera, connumerari. Namque ego id ad præsentem duntaxat celebritatem, quasi
Adonidos hortu concinnaueram. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscri-
bimus) nō tam uitā cupis, q̄ dedecus: ferreus sim, si tibi, quid denegē, tam nobili
adulescēti, tam probo, tam mei amanti, tanto deniq; eam rem studio efflagitanti.
Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desiderio nostro aliquādo sub-
ueni, & quæ tibi Musæ amatoriam carmina uernaculē suggerunt, ne patere quæ-
so, à nobis expectari diutius. Vale. Florentiæ, quarto Nonas Nouembris,
M. CCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO SAL-
VIATO SVO S. D.

Rusticum tibi, id scilicet ab argumento inditum nomen. Tuo coa-
ctu prodit in uulgum, tibi est uni quicquid acciderit, imputaturus. Iam
ne sentis q̄ tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim
fides in eo, meus honos agitur: cuius quidem est semper cura apud te
iam inde à pueritia excubuit, tamē eum tueri nunc uel ob id ipsum impensius de-
bes, quod es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cliens alumnusq;
sum, unus ex omni Florentina iuuentute gener ascitus. Profer igitur in tali patro-
cinio auctoritatem omnem, atq; gratiam, quam uidelicet tibi & uiri excellentis affi-
nitas, & tua egregia indoles, morūq; suauitas cōciliant. Vale, & me, ut facis, ama.
ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO TOR-
NABONO SVO S. D.

Ebetur hæc sylua tibi uel argumento, uel titulo. Nam & Homeri stu-
diosus es, quasiq; noster consecratus, & propinquus Laurentij Medi-
cis, summi præcellentisq; uiri, qui scilicet Ambrā ipsam Caiānam, præ-
dium (ut ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ci-
uiliū laborum. Tibi ergo poemation hoc, qualecunque est, nuncupamus, ut sit
amoris nostri monumentum, sit incitamentum tibi ad studiū literarum, præser-
tim Græcarum, in quibus tamen ita iam processisti, ut uideare ad summum bre-
ui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Florentiæ, pridie Nonis Nouembris.
M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDI-
CI SVO S. D.

Acere non possum, quin tibi agam gratias, mi Petre, quod auctoritate
operæq; tua curaueris, ut in collegium nostrum Matheus Francus, ho-
mo (ut scis) mihi amicissimus, cooptaretur. Est autem non modò isto
(licet inuidi quidam rumpantur) sed quouis honore dignissimus. Pri-
ma illi cōmendatio contigit apud patrem tuum, sapientissimum uirum, iocorum
& urbanitatis, cum faceta illa scriberet carmina patrio sermone, quæ nunc Italia
tota celebrantur. Quin idem parens tuus, penē infantē adhuc te, quædam ex his
facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutie-
bas, & elegantia quodam gestu, qui quidem illam deceret & tatalam, cōmendabas.
Nec tamen insuauior Francus in sermonibus, usuq; domestico, siue tu dicitur,
siue

siue fabulamenta, siue id genus oblectamenta alia requiras, in quæ non eius in-
genium magis eminet, quam prudentia. Nihil enim unquam scurriliter, nihil im-
modeste, nihil nō suo loco, nihil extra rem, nihil incaute, nihil sine delectu. Qua-
re siue rusticaretur animi causa, siue balneis operam daret Laurentius patres tuus
(quod te meminisse nō dubito) Francum sibi adducebat comitem, cuius lepore
quali recrearetur. Adhibuit eum deinde consiliarium Magdalene sorori tuæ Ro-
mam proficiscenti ad uirum, uidelicet ut rudis adhuc puella, quæ nunquā de ma-
terno sinu se prompserat, paternū aliquem circa se haberet amicum, ad quam de
re dubia referret. Hic se Francus (ut homo est eximia patientia, sed & dexteritate)
sic nescio quo pacto diuersis ignotis que moribus accommodauit, ut & uniuerso-
rum beneuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile unus omnia paternæ do-
mus solatia repræsentet. Gratus esse Innocentio quoq; pontifici mirè dicitur, gra-
tus aliquot è purpuratis patribus: tui certè illum ciues, qui Romæ negotiantur,
in oculis gestant. Quid quod breui causarum foriq; Romani sic peritus euasit,
ut iam non inter postremos habeatur? Est autem omnino ingenio uersatili Fran-
cus noster, & quod rebus ac personis omnibus congruat. Ceterum dispensatiōe
domestica nemini cesserit, quippe gnarus omnium quæ postulat usus, non tam
præscribere familiæ potest ac solet, quid quisq; agat, quam quomodo, & quate-
nus agat. Addam unum adhuc illius insigne, nemo diligentius amicos parat, ne-
mo fidelius retinet. Meus certè in ipsum, contraq; ipsius in me sic amor innotuit,
ut quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaq; bis
me esse canonicum puto abs te factum, quando illum quoq; nunc, id est alterum
me, nostro cœtui aggregasti. Nō enim minus in eo mihi, quam in meipso uideor
honestatus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCIOTTO VR-
SINO SVO S. D.

Xigebas à me superioribus diebus, ut ponderum nomina, & mensu-
rarum breuissimè tibi colligerem, sed quorum potissimū sit apud Ve-
getium Renatum mentio libro, quem nunc in manum sumpseris, quo
medicinam ueterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libeter
mi Franciote. Nam cū tu Petri Medicis alumni, patroniq; mei sis amittinus, ipsē
cum ipso latibus educatus, excellentis & indolis, & uirtutis, & ingenij iuuenis,
idemq; singularis erga me semper humanitatis, nihil est utique, quod magis ex
animo faciam, quam quod esse tibi quam gratissimū sentiam. Prius igitur de pon-
deribus accipe, mox uerò & de mensuris. Minimum pondus est, qui latine Scri-
pulus, & idē græcè dicitur Obolus: pendere is putatur Siliquas omnino sex, quæ
Ceratia græcè nominantur: hoc est, quantū lentis octo semina. Tres uerò scrupuli
drachmā faciunt, quod est argēteū pōdus. Duplex drachma Sicilicū facit. Drach-
mæ additus Scripulus, Sextulam creat. Sextulas Vncia fenas habet. Sextulæ due
Duella uocantur. Octo Drachmæ reddunt Vnciam, quæ & Scripulos omnino
cōtinet quatuor ac uiginti. Sed & Vnciæ duodecim Romana libra cōstat: nanq;
Attica minor est, ut quæ drachmis cōficiatur septem & septuaginta, cum Roma-
na sex & nonaginta. Sic drachmæ centum minam constituunt, maiorem drach-
mis quatuor Romana libra. Talentum uerò Atticum maius est, ac minus: quod
minus his, minas habet sexaginta, quæ sex millia drachmarum sunt: quod maius,
tres & octoginta minas, sed & uncias insuper quatuor, nec maius ullum pondus
Attico talento. Dixi de ponderibus, dicam uerò & de mensuris, illis, inquam, nō
quibus agros, sed quibus aut fruges aut liquores demetitur. Incipiendum uerò
Ang. Polit. N ab am-

ab Amphora consecrata Romanis in Capitolio, ne cui uiolaretur. Caput hæc omnino quantum tessera quo quouersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim constat digitis. Duplex amphora modius est, aut si mauis græcè, medimnus: eademque triplex efficit sextarium. Sextarii dimidium Cotula uocatur, & hemina: quatuor uerò sextarii choenica cõplent, ita sex congius, qui latine chus dicitur, inde forsitan sextarii nomen, quod eum sexies congius capit. Scribit tamen Polux, cotulam choenicis esse tertiam partem, choenicis octo & quadraginta medimno contineri. Sed et hemina sex implet cyathis, cyathi uerò pondus ferè drachmæ decem, sicut oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta myrtos, huius tertia cyame, quæ duo cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt modios. Et omnium maximus culleus, quem uiginti amphoræ complent. Addam notas etiam quasdam, quæ legentem perturbent. Sextarii nota hæc est S , scriptulæ, uncia — , semis S , libra A . Absolui iam quod mihi pensum dedisti. Si quid est, quod in eo genere adhuc desideres, etiam atque etiam potes audacter uti opera nostra. Restat ut te laudem, Franciotte, quod studium tantum adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, sic ut libros etiam diligenter, quibus ipsorum cura continetur, & exquiras, & euoluas, ac peritos, id est, ueterinarios consulas, quorum scilicet ope uocabula quædam desita, ne doctissimis quidem uiris intellecta consequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiantem, uestigijsque maiorum, gentilijsque tuorum fortiter insistentem: qui semper in armis incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: sic ut familia Ursina nihil esse aliud uideri possit, quam militum fortissimorum, ducumque magnanimatorum quoddam quasi seminarium, Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER VNDECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS LODOVICO SPORTIÆ VICECOMITI, PRINCIPI CLARISSIMO S. D.

ITSI minora fortasse uideri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribam, quam ut animaduersione curaque tua digna sint, tamen quæ tua esse humanitas dicitur, æquo animo latitum confido, si, dum probari tibi quam maxime studeo, deo care paulisper ad hæc inferiora, uelut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cum tu princeps habeas ingenij perspicacissimi, prudentiæque singularis, idemque bonas artes, & hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas: omni ope contendere debemus, ut tu quam honestissime de nobis loquaris, & sentias. Est enim bonorum principum, cum uiris eruditis tacita quædam, naturalisque societas, ut alteri ab alteris illustrerentur, ac dum sibi mutuo suffragantur, & gloria principibus & doctis autoritas concilietur. Sed ut ad id ueniam aliquando, quam obrem scribere hanc epistolam institui. Georgium habes Merulam prouidentissime princeps, hominem doctissimum, qui non solum docendo politiores cottidie tuos ciues reddit, uerum scribendo quoque res tuas gestas, maiorumque tuorum non posteritati modo, sed etiam (ut credimus) æternitati commendat. Hunc ego uirum cum antea semper dilexi, & colui, tunc posteaquam sub tuum quasi uexillum se contulit, quibuscumque officijs potui, sum prosecutus. Nam & quoties incidit mentio, laudauit, sic ut neminem magis: & ob-

treclatori-

treclatoribus eius, quibus profecto non caret, audacissime restitit: & eiusdem postremo nomen, quam honorificentissime potui, scriptis meis intexui: speraui que fore ne minor esse inter nos animorum, quam studiorum coniunctio diceretur, quæ me tamen spes ualde fefellit. Nam triennio iam & literis suorum familiarium & multorum sermonibus, & fama denique ipsa cottidie certior fio, non modo eum de nobis asperè & acerbè quacumque occasione, sed etiã contumeliosissime solere loqui. Postremo libri quoque aduersus Miscellanea nostra cõposuisse dicitur, plenum fortasse (quod ipse ait) erratis nostris, certè plenum conuitijs. Quo equidem libro tantum abest ut offendar, ut etiam gratias agam, modo aliquando edatur. Sed hoc molestum, quod diu uulgo recitet, adhuc tamè domi retinet, multa factans, multa minitans. Itaque uisum mihi est, dare ad hominẽ literas, honoris mei causa: non equidem ut in his iniurijs illas exposulem, sed ut eum tamen rogem uerbis amicissimis; ut mihi etiam aliquando potestatem faciat audientæ accusationis: ne scilicet indicta causa condemner, ac si non excusandi, quæ scripsi, certè castigandi copia quandoque fiat. Hoc est denique, quod ab ipso non solum multis precibus, sed loco etiã maximi cuiusdam beneficij peto. Verum ne quis fortasse ad te mearum literarum sententiam secus deferret, ex quo tuus animus offenderetur, mitto exemplum ipsius epistolæ, qua uidelicet æquitatè postulationis meæ cognoscat: quod etiã ut impetrem, rogo me adiuues, nutu autoritateque tua. Nam si mihi respondendi facultas dabitur, neminem equidem alium, nisi te ipsum iudicem nuncupabo. Tum ut alia multa posthac, ita nunc responsum meum tuo clarissimo nomini dedicabo. Quanquam enim adhuc non contigit, ut te ullis officijs demererer, curabo tamè, sapientissime princeps, ut intellegant aliquando homines fuisse etiam Politianum gloriæ splendoris que tui studiosissimum. Vale. Florentiæ, pridie Calendas Februarias, M. CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERVLAE SVO S. D.

IX literis, & sermone multorum cognoui iam diu, te parum amice de nobis & sentire, & loqui: scripsisse etiã contra Miscellanea nostra, librum criminolissimum, quem soleas quoque libenter, ut in quemque incideris, recitare: denique me ipsum abs te (quod uix equidè credo) tertio quodque uerbo contumeliosissime appellari. Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quam ut dissimulari iam possit, uisum mihi est dare ad te has literas, quibus uoluntatè sensumque omnem tibi meum declararem. Ego te ad hanc diem, mi Merula, semper & dilexi, & colui, cottidianisque sermonibus, atque hoc ipso Miscellaneorum opere, quod reprehendis, collaudaui. Nullaque denique est à nobis in te unquam (cuius quidem mihi sum conscius) orta iniuria. Quapropter non uideo quæ causa sit, cur tu suspicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concupiueris: aut cur non potius ipse ad me liberè scripseris, copiamque feceris amicissimè tibi homini, uel agnoscendi errores suos, uel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, si quis aliter atque ego sentiat aut scribat: quoniam sententiarum diuersitate, præsertim in literis, amicitiam distrahi non est necesse: quin potius debere me illis magnopere intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquando reuocent. Quare tu quoque, si quid in me tale uel peperisti iam, uel adhuc parturis, unde ego bonam frugem sim laturus, adeo non offendar, ut etiam perpetuo me tibi debiturum profitear. Rogoque te per amicitiam nostram, per cõmunia studia, perque tuas uigilias obtestor, ut istud quicquid est, edas aliquando in lucem, ne uere Ang. Polit. N 2 mihi

mihî occasionem uel emendandi mei eripias, si uero, uel defendendi, si falso accuser. Illud me fateor ualde mirari, scripsisse ad me familiares quosdam tuos, quibus adhuc ego tui honoris causa, ne respondi quidem, solere te in omnes inuehi nostræ ætatis professores, ac sustulisse animos de libellis quibusdam modo repertis, unde etiam lactis gallinæci (quod dicitur) hauitū sumpsisse te iactes. Quos ego tamen sermones ab obrectatoribus tuis confictos, quàm abs te usurpatos libentius crediderim: non enim decet canos istos. Nam quid habes in hoc seculo. Merula, quod contemnas? Aut cur tantum libris istis cenferi te postulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapientissimi principis inueneris? Cuius tu beneficium si superimes, quod patere quæ latissimè debet, magnam profecto in te calumniam concitabis. Cæterum de eo tu uideris. Multo enim tu melius perspicere quæ nos, quod tuum officium sit, & potes, & debes. Ergo illud à te breuiter peto, notas ut istos scriptorum meorum (quas aiunt) aliquando publices, locumque mihi des uel purgandi me ipsum, uel corrigendi: quod si feceris, polliceor me quoque par pari relaturum. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Bernardus Riccius inter disciplinas & alumnationes tuas sanè iuuenis non poenitendus, potestatem mihi fecit legendi exempla earum literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimū principem Ludouicum eadem de re nuper conscripsisti, & quid à me consilij postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiam, ut literæ ipsæ ordine suo redderentur, ne illis fortè suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset, de Miscellaneis tuis in aliquo metu fuisse uidereris, cum defensio longè ualidior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex uir, alioqui (quod nostri) lectionis multæ, atque eloquentiæ non indiligentis, ex literarijs tumultibus uelit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi comparauit: quoniam quæ commentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & uiuentium gratia sunt recepta: nunc alienæ si quo fato imminet famæ, tam male audiet, quæ male dixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus suæ. Inter professores primas sibi partes uendicat: id ambiēti concedatur, & merenti, sed ea lege, ut ab illo secundus esse non debeas, nisi ætatis concessu. Spero tamē (ne à ioco absim) hominem tibi non multum nocere posse, cui undique dentibus sit os uacuum. Interea uerò pietatis erga illum meæ fuerit, & amoris quoque in te maximi, diligenter curare, ne te mordicus lacessat. Sed quod æquissimè petis, si quid in tuis libris à ueritate, aut à maiestate Latina, cuius assertor studiosissimus semper fuisti, remotum reprehendit, & alienum, ostendat boni consulentis more: quia sis paratus herbam dare, neque puditurus errata corrigere: qui plurimū prodesse ingenijs concupisti. Vale. Mediolani, xv. Februarij, M. CCCCXXXIII.

LVDVICVS MARIA SFORTIA ANGELO POLITIANO S. D.

Ad naturæ & maiorum institutò erga doctos nobis insitum est, quod fieri tu optas, ut eos diligamus, & ubi accidit, etiam libenter ornemus. Hoc autem tecum eo studiosius agimus, quod ad doctrinam hoc plus habes: quia in Medicum gente nobis amicissima & uixisti hæcenus, & illi charus haberis. Itaque minime grauatum cum Georgio Merula id egimus, quod petisti, non modo ut tu clarius intelligas, quæ per obscuros hominum sermones de illius in te accusatione isthuc ferri dicis: uerum etiam quia minime probamus, ut uiri eruditi aut mutuo odia exerceant, aut quod inuicem fraternè agi deberet amicè

amicè monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant. Rescribit tibi ille, quod scribæ oratoris apud nos agentis dedimus. Itaque putamus eum tibi satisfacturum, & ostensurum, quamuis moleste tulerit, quæ sua putat ab alijs tanquam sua usurpari: non obliuisci tamē quod ueteri amico, & homini literato à se debeatur. Vale. Vigleuanis, die II. Martij, M. CCCCXXXIII.

GEORGIVS MERULA ANG. POLITIANO S. D.

Onqueris Angele per literas, quod maledictis siue profitear, siue in circulis aduersus literatos sermo habeatur, te infecer: criminossimū præterea libellum confecerim, quem etsi nondum edidi, tamen ut in quemque incido recitem: atque non parum miraris, cur hæc in te moliar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego, mi Angele, priusquam te nossem, fama nominis tui adductus, quibus potui officijs sum profectus: libros Græcos, in quibus eruditio ampla, & recondita continetur, Florētiā ad te misi, nihil sanè ueritus, quod amulus & imitator studiorum fores. Quid? quod de te semper honorifice sum locutus, tantumque tibi deferebam, ut qui audirent, plus amicitia quæ ueritati me tribuere existimarent. Meministi, credo, quid in frequenti auditorio Venetijs, cum ad me accessisses, palam dixerim, te illum esse, quem prius & Romanæ doctrinæ instauratorem mihi pollicerer. Nihil unquam contumeliosius sum locutus, nec est qui audiuerit Merulam aduersum tua scripta (Miscellanea excipio) quicquam, quod te offendere debeat, protulisse. Notauere alij syllabas in metris uitiose positas, alij solæcismos tetigere. Ego hæc, & talia in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Miscellanea ut primum mihi oblata sunt, titulo ipso permotus, carptim legi. Cum in eum incidissem locum, ubi cum honesta præfatione mentionem de me facis, non potui non gaudere testimonio tuo. Quis enim à uiro erudito laudari non expetat? Cæterum familiares quidam & discipuli animaduertisse se mihi retulere non admodum pauca, quæ iam pridem à me didicissem, & literis prodidissem, ceu autor eorum esses, in Miscellaneis à te usurpari, atque suppresso nomine, alia uelut peruersè interpretata damnari. Mouit ea res mihi stomachum, extra tamen iram & obrectationem. Deinde paulo curiosius dum capita percurro, plus inueni, quàm à familiaribus accepissem. Ita dum mea partim subrepta, partim subdole designata cognosco, pauca tumultuario in aduersarijs magis, quàm in codice adscripti. Dices, cur non continuo mecum iniuriam expostulasti? Non æqua facere me existimabam, quasi tu errata nec cognoscere nec corrigere scires: ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, ubi te notare sensisti, diligentius Miscellanea explorare, tum retractare, si quid perperam scripsisses: & quod bona nomina facere solent, si non erat unde debitum redderes, saltem apud creditorem, quantum debeas profiteri. Quod autem indignaris, & egrè fers, quod dicitem, nostri temporis professores non admodum doctos mihi uideri: abstineas quæso ab ira & indignatione. Satis enim constat ex commentarijs nostris, qui circumferuntur, quid in re Latina præstare ualeat Merula. Exhibunt in publicum, & in aciem elucubrata nostra Centuriæ, quarum uim & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, et diffugient. Cæterum ut ad libros redeam, quos auspicio Ludouici principis excellentissimi, à situ & propinquo interitu uindicauimus, quid reum calumniæ me facis, quasi beneficium suppressere uelim? Publicaui autorum nomina, & operum titulos. Gestiant credo umbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentiā & fidem Merulæ iam peruenisse puto. An existimas ex ingenio, si non tuo, certè multorum me esse: qui si thesauros hos inuenissent, iterum eos defo-

Ang. Polit.

N 3 dissent.

dissent. Canos mihi obijcis, importuni non sunt, superest animi uigor, corporis robur, celeres ingenij motus, manet preterea pertinax, & ampla illa tam rerum quam literarum memoria. Et hæc satis ad Politianum nostrum. Vale. Ex Mediolano, VI. Calend. Mart. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERVLAE SVO S. D.

Ratæ mihi omnino literæ tuæ fuerunt, gratiores futuræ tamen, si quod ego in primis optabam, petebamque à te, secum quoque Miscellaneorum nostrorum notas attulissent. Nam ista quidē ratio scribendi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniam in manu mea non fuit, quod tu tandem pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quæ epistolæ tuæ capita respondebo. Commemoras officia, quæ adhuc ignoto præstiteris. Misisse enim Græcos ais libros ad me Florentiā, plenos eruditionis recōditæ, nihil ueritatis quæ emulus & imitator studiorum forem. Nō soleo Merula nec facile obliuisci, nec libenter dissimulare, si quod aliquando in me quisque beneficiū contulerit. Ceterum tu quidē ad me libros misisti nullos, ac si qui Florentiam Venetijs allati sunt, eorum copiam fenatus Venetus Laurētio nostro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator studiorum tuorum: quamquam enim tu uir omnino in literis magnus, non tamen planē tantus, ut te mihi unquam ad imitandum proposuerim. Nam quod te semper de nobis honorificè ais locutum, malo equidem tibi quam tuis familiaribus credere. Solent enim minuti quidam, & pusilli, famam quoque libenter magistrorum suorum detrectare. Cuiusmodi hominum malignitates, ingratumque animum in nos quoque interdum, magis etiam quam uolumus, experimur. Videlicet committere me tecum studuerunt, falsisque ob id suspicionibus impleuerunt. Sed uitiofas deprehendi syllabas, inquis, in nostris uersibus. Rogo, quas? an eas forte dices, quas in fronte ipsa statim, sicut alia errata librorum collegimus? At hoc periniquum est: non enim præstare alienam culpam debeo, quā præsertim correxerim. Nescis quæ sæpe semidocti illi, qui librorum excusoribus operam nauant, ita explicare se soleant, ut in quodque hæsitauerint, ut aut inducta pro receptis supponant, aut ipsi ex tempore ad suum commodum falsa quæpiam commiscantur? Præsertim si confusè ac perturbatè scripta sint exemplaria, sicuti plerumque solent, quæ prima procedimus. Nam & illud usum quandoque uenit, ut ne ipsi quidem scripta nostra facile relegamus. Quod si calumniæ isti sit locus, quomodo quæso illa tua defendes? Non stratū, non ulla ualent uelamina pati. Et item? Cui dat latratos obuia turba panes. Non enim saltem codices proferre antiquos potes, qui corruptæ lectioni adstipulentur, sicuti nos in Catulliano illo uersiculo, quem quidam frustra inuadunt. Ista tamē lingua si usus ueniat tibi possis. Fit autem interdum profectò, ut ne nostra quidem relegentes, mendum quod ibi est librorum, deprehēdamus. Ecce enim quæ multa me præterierunt, quæ nemo bonus & æquus obiecerit. Eulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia, Sabadium pro Sabazio, Theodoritū pro Theodoro subdiderunt. Iidem capite duodeuigesimo, Pēdianū pro Pompeio, pro Iuuenale Vmbriū. Capite rursus duodeuigesimo, quintū ac uigesimū Plinij uolumen, pro quinto & trigesimo. Sexto autem octogesimoque, Martialis septimū pro undecimo citauerunt. Mustellariam quoque alibi quæ Mostellariam: & Cæcilianos annales, quæ Cælianos maluerunt. Solæcismos porro adhuc nemo mihi ex doctioribus obiecit. Nam quæ uilissimi quidam nugatores in angulis garriebant, ea nos propaliam citatis autoribus confutauimus. Verum hæc & talia, inquis, in Politiano nec exigi, nec culpam debere duxi. Rectè tu quidem, quando hæc errata nostra

nostra nō sunt. Nam si nostra tibi culpa ulla foret, magis aliquantò in nobis & exigenda fuissent, & reprehendenda, quam in quibus nulla iactura fieret, quocumque modo tandem uel loquerentur, uel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quibus offensum te scribis, quod tua quædam subriperim, quædam autem subdole (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis & plagium Merula obijcis, & dolum malum: graue utrumque crimen, sed utrumque falsum: nihil enim est apud me, quod tibi subreptū dicas, quoniam quæ scripsi, partim nihil ad tuos commentarios attinent, partim ab ipsidem magnopere dissentiuunt. Tantum de Baptis nonnihil apud te, sed rude tamen adhuc, & inchoatum, de quo mihi tacendum putauit, ne statim ibidem reprehendere in Corytto nominatim te cogerer. Nam quod Ouidianū tu quoque uersiculum citasti de Naulijs in commentariolis quibusdam, quos adhuc equidem non uideram, tam pusillū, minutum, tamque nihil est, ut illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autem subdole tua notauerim, nondum profectò intellego. Bis equidē toto opere laudauit, prius à doctrina, posterius & à moribus. Sed tu fortasse iniuriam tibi factam credis, quod de rebus ipsidem non eadem tecum prodiderim: quasi uerò maior tui mihi, quam mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiaē dedimus, quod ut quæque fuit occasio, te laudauimus, nunquam reprehendimus. Iam nostra illa errata, quæ te alijs indicasse prædicas, rogo nobis quoque ipsis aliquando indices. Efficiam, credo, efficiam Merula, protinus ut sententia decedas. Nec tamen si quid usquam peccasse ostēderis, defendam: sed agnosca protinus, agamque tibi meritò gratias. Nam & ipse posterioribus scriptis non dubitem quædam interdum ex prioribus, exemplo doctissimorum uirorum retractare: sicuti Pitylisma illud apud Iuuenalem, quoniam Pitylisma quoque pulchrè uideor posse tueri, quo poeta illos innuat, qui conceptos ore aquarum haustus, per laconicum spargant: uerbum enim ipsum *ἀπυρρί* etiam apud Alexandrinū Clementem, qui Stromateus dicitur, inuenitur: cuius significatū grammaticus declarat quispiam, sicuti nos antè meminimus, & uulgaris etiamnum Græcorum lingua usurpat: à quo Terentianū quoque illud pytiliare formatū crediderim. Quod si tibi idem sensus atque animus est, ut indicari à nobis uicissim tua tibi uel optes, uel saltem non molestè feras, profiteor hoc me quoque laute munus administraturū. Nam quod & tu Ceturias facis, ac ne titulis quidem nostris abstines, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, ut terga dent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorum gente tuæ istæ Centuriae sunt, ut uidelicet fugientes præsententur? Sed hoc iocatus. neque enim me fugit aliud planè sensisse te, quam quod in tuis omnino uerbis expresseris. Libros autem recens inuentos, si publicaueris, optimi uiri officio fueris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos eruiamus, quorum cottidie nostris quoque non modò æmulis, sed etiam obrectatoribus copiam facimus. Illud miror, quod obijci tibi canos pro uitio putas: utinam enim mihi quoque sic aliquando obijciantur. Non enim turpis canities homini docto præsertim, sicut tu es, uersantique semper, quod ipse facis, in studijs literarum. Vale.

GEORGIUS MERVLA LVDOVICO SFORTIAE DVCI S. D.

Ostulat apud te, princeps excellentissime, Merulam titulo iniuriarum Angelus Politianus, atque acrius premit, quod in illius scripta inuectus sim, neque parcam quoties de literis agatur: & proinde iniquum & ingratum me esse: qui cum me coluerit, & aduersus obrectatores defendere, non aliquid gratiæ reponam, aut crimina impingam. Postremo petit, ut ab obrectatione desistam, & quod domi, & in caplis clausum contineo,

cur id aliquando non publicem, ut causam is dicere possit. Ego princeps clementissime, si quicquam de Politiano paulo licentius locutus sum, citra contumeliam id fecisse fateor: poetas & oratores enarramus, & si quid in illis habetur, quod interpretatiōis indigeat illud palam aperimus, etiam cum offensa grammaticorum nostri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morem tenuere prisci, quoties difficiles quaestiones, aut occultum quiddam, & abstrusum enucleare & expedit oportuit. Intercessisse inter nos amicitiam non diffiteor, sed prior Merula magnis beneficijs in Politianū prouocauit. Græcos libros eruditionis uariæ partim meos, alios mea opera & diligentia Venetijs transcriptos Florentiā misit, quos optarem, ut paulo curiosius tractaret, gratiam se retulisse existimat, quod de Merula in Miscellaneis cum praefatione honesta mentionem fecit. Quorsum tendit agnosco. Pugnāt facta cum dictis: nam quoties explicare quippiam, & obscuros sensus explanare tentat, Merulam perfringit. Hæc animaduertunt, & rident, qui Miscellanea legunt. Et, quod nō bene literati hominis est, interuertere, ne dicam circumducere ipsi Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos exposuimus, & literis prodidimus. Hermolai manibus & umbris bona optamus: is ingenuè fateatur per quos profecerit, ita sortem facit ex usura. Politianus plus æquo sibi arrogat, nec pati potest, si contra quæ sentiat, aut scripserit, quippiam proferatur. Mutuis assentionibus quidam sibi aures permulcent, & ut audio, uelut disciplinarum proceres triumuiratum in literis sibi uendicant, qui sine sole, puluere, & lucta parari minime potest. Pugnandū est perpetuo pro literis: tantum abest ab iniuria huiusmodi concertatio, ut nihil honorificentius, aut quod magis cōducatur studiosis, fieri possit. Cæterum quid tantopere deposcit, ut quæ iam triennium conscripsi, edam? an non uidet datum sibi spacium, ut ea retrahere & corrigere possit, quæ minus erudite conscripserit? Illud, ut coniector, hominem ad uicium pungit, quod libros, te auspice, & nostra diligentia inuentos, Florentiā non miserim: semel atque iterum illos efflagitarunt, breui exhibunt in publicum, tibi quoque gratias habebit posteritas, quod tuo auspicio magis renata, quam restituta literæ Romanæ fuerunt.

Vale, Princeps potentissime. Ex Mediolano, quarto Calendas Martias, M. CCCCXCIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Georgio Merulæ nunquā uideo familiarior fuisse, quàm cum è uita modo discessit: neque senem unquam tanti feci, quanti cum illū amissimus. Ipse enim tum docendo, tum quoque scribendo admodum occupatus, nisi cum animum contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil de se nobis reliqui faciebat. Et ego principis negotio assidue implicatus ad eum non accedebam, nisi in uia fortè fortuna conspicatus, gressum ad salutandū deflexissem, filij officium præ me ferens. Cœperat proximè agrotare, de cuius ancipiti morbo cum ad principem Ludouicū, qui tum prandeat, nuncius esset allatus, animum & mensam non mediocriter conturbauit. Est enim princeps ipse natura sua in omnes bonos facile procliuus. Sed Georgium in primis uehementer amabat, quia de se & de maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicant æternitatis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduertebat. Itaque de ministrantium, atque aliorum turba, quæ mensam circumstabat, sensim me subtrahens, ad agrotantem conuolauit. Offendo non synanche, & angina, sed quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioqui uocis meatu loquentem. Saluto, hortor quæ ut bene speret. Animo respondit ualido se esse. Et quanquam cerneret medicos

medicos animi pendens, ipse tamen nihil metuere statuerat. Qui insecutus est, ac tertio etiam die ad ipsum redeo, alebatur fistula argentea in eiusmodi usum fabricata: quoniam crassioris materiæ neque mansum, neque pinsum deglutire per se quicquam poterat. A uino prorsus, cuius alio qui per ætatis indulgentiā, ac etiam per morbum auidus erat, medici temperandum fore præceperant. Dies decem produxit, præter postremum biduum, in bonam spem. Vbi uerò è uita discedendum esse cognouit, expiato animo, & religione Christiana ritè recognita, in somnum abeuntis more, ut speramus, cœlo receptus est. Concordiam tibi, complexum, & osculum, testamento reliquit. Atque in his, quas scripserat, Latinarum literarum obseruationibus, & cæteris id genus, ob Miscellanea tua, nomini tuo parci mandauit. Nam ut totam eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidem uerbis cōsequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui utilis instituendæ iuuentuti, rerum memoria, & iucunditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contenderim, ut iacturam nostram tibi communem existimes, & quod semper fecisti, fato functum illa tua pietate cōsequaris, per quam in tuo nomine illius nomē semper coniunctum appareat, & quæ fortè in diuersum alterius fuerat censura, utriusque studium pari uoluntate semper copulasse cernatur. Vale. Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIVSVO S. D.

AIn uerò Merulam nostrū fato functum? O incertam spem, fragilemque hominum uitam. O nimiam profectō studiorū iacturam. Sed quò me uertam Antiquarie? quod ue consiliū capiam? Tacebo ne penitus, & ipse me prodam? an potius iniquissima conditione certabo cū mortuo? cui scilicet in inuidiæ locum misericordia successit? At, inquires, testamentum cauit, ne nominatim taxareris: quasi uerò quicquam interlit, nomine an signis nosciter. Sed quicquid futurum, rogo, obtestor, cures ne diutius animi pendeam, notæque ille scriptorum meorum, quales quales omnino sunt, ut quæ ocyssime publicentur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominem leuiter pungēs ad edenda quæ supprimeret, euocabam: sed retraxi statim, posteaque tu me certiore de illius interitu fecisti. Fuit autem impetus etiam conserpere quæ scripseram. Nec abfuisset, quin facerem, nisi tu eum decessisse, dimisso prius in nos aculeo, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quanquam scio intempestiuas, imò uerò etiam inuidiosas, illo iam mortuo. Sed tamen perire uigiliolas meas pati non quisiui. De cætero, quod mihi consiliū dederis, id exequar. Nam cum uiuente illo, retaxatio quoque foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto parum etiam speciosa uidetur defensio. Quòd uerò tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago quidem gratias, sed ita tamen, ut fatear gratiam, quæ tibi à nobis maxima debet, nulla ex parte agendis tantum gratijs posse referri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERVLAE SVO S. D.

DEderam cōmodum literas ad te, quibus ad eas respōdebam, quas proximè acceperam, cum redditum mihi est eius ipsius epistolæ exemplū, quam tu paulo antè ad Ludouicum Sfortiam sapientissimū principem scripisses. Miratus in ea epistola sum, non quidem quòd in ordinē me coegeris, aut quod uiros in literis præcellentes, quibus ego sim charus, oblique perstrinxeris: neque enim hæc in te iam quispam miratur: sed quòd apud eum principē

tam

tam multa, nō dico mentiaris, sed certē fingas, cuius & autoritatem uereri debueras, & ingenium. Ceterū ego ad cōuitia illa tua, siue quæ propalam aduersus me, siue quæ aduersus homines me mihi ipso chariores obscure fudisti, nihil in præsentia respondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia superfit, sed quoniam certare maledictis tecum, hoc est, cum homine exercitatissimo, non libet. Illud adhuc ut taceam, persuaderi mihi non potest, nullum me unquam abs te beneficium accepisse, præter hoc unum fortē, quod arrogantē me uocas apud principem. Licebit enim tandem correcto mihi (quando ætas mea discendi nondum præterijt) doceri abs te modestiam & humanitatem: qui cum sis homo omnium (sicut uis) eruditissimus, adeo te ipsum deijcis, adeoq; summisse geris, ut conferri te cum professoribus cæteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominem doctum, & probum: quem tamen, si uiueret, ut morem tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper à nobis, nescio quo pacto contra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino uanum, quod semel atq; iterū me dicis à te libros istos efflagitasse: quod ego profecto nec feci, nec si facerem (quæ tua liberalitas est) impetraturum confiderem. Porro autem, quod dais non posse me pati, si cōtra quam sentiam, aut scripserim, quippiā proferatur: adeo quæso oblitus nunciorum, literarumq; mearum, quibus ad edenda quæ aduersum me scripseras, cohortabar, debitum tibi me magnopere professus, si mihi uel quod defenderē obijceres, uel quod emendarem? Quod quoniā ut faceres, nec meis ullis adduci precibus, nec autoritate præclarissimi principis potuisti: fateris que tamen apud eum scripsisse iam triennio contra nos, quod in tuis ad me literis ferē negaueras: aliam uia te Merula adoriar, eliciamq; tandem, si potero, ex umbraculis in solem. Nec uerò te imitabor, ut in uniuersitatē inuehar scriptorum tuorum, quod bellicosissime poteram: sed ad partem accedam potius, in quibus ingenium, doctrināq; præterea memoriā illam amplam tuam, quam prædicas, desideramus. Ceterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoq; tecum blandē potius, quam adhuc certo, pauca tantum de multis, eaq; breuiter attingam. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis autores. Quod si non statim fateris, profiteor argumentis euicturum. Peccas idem, quod dais, causas primū reddere poetam, cur relicta frequentī poetarum materia satyras adgressus. Non enim hoc ille primū, sed cur omnino carmen componat: deinde autem, cur & satyras potissimum, quo loco ita subdit: Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthone bis peccas, & quod rusticos authores hic quoque contaminas, & quod uilissimum fuisse nugatorem falso credis, cuius etiam Græco epigrammate poemata celebrantur. Nego uerò usquam legi, quod asseris excogitatum fuisse tum primū, ut rubigo uulneribus adhiberetur, cum Telephum curauit Achilles: in quo te Plinius quoque tuus nihil adiuuat. Sed à spadonibus uxores duci solitas, notari credis epigrammate Martialis, in quo non magis uxor quam meretrix: non magis spadonis esse uidetur Egle, quam senis. Lacernam credis ubique militarem uestem, parū memor exemplorū, quæ passim refragantur, quale nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata mouebit, Cum Palatina nostra lacerna toga. De Latino & Thymele uanissima omnia, nam nec illa usquam Latini uxor, nec eius celebre adulterium, nec à mœchis Latinum cæsum significant alapa, nec ipsius unquam noua persona inducta est à mimographis: quæ si mentior, refelle. Sequitur uelut extra ordinem corruptus à te Nafonis uerliculus, ubi pro Teuthrantia turba, de qua nos in Miscellaneis, tu Thestitiam supposuisti. Ut igitur & erratum tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc etiam

hoc etiam tanta illa occasione cum iactura aliqua debitæ mihi gloriæ tacuerim, dico te quater in una uoce peccasse, quod antiquam pariter, & uulgatam dictionem sustuleris, ac pro Teuthrantia contra omnium fidem exemplarium Thestitia subdideris, quod Thestitiū credideris fuisse, qui sit apud Eustathium Thestius, quod à Thestio Thestitiam contra analogiam deduxeris, quod antepenultimam feceris longam, quæ breuis esse in Thestio debuerat. Hinc si te, Merula, extricabis, uirum putabo. Nolo nunc tibi quæstionem super Ichthyocolla mouere: satis enim te (si modò sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud quæro, Præsepia pro meretricibus, aut quod mox adijcis, pro ipsarum locis, ubi nam legeris, cur necesse habueris ad lupanar cōfugere, cum statim illud sequat: Dum per uolat axe citato. Quid autem pugnantius, quam per amicam lacernatam puerum significari Sporū, quod uiriliter habitus lacerna sit, eundemq; tamen dicere mulieriter fuisse uestitum? Quid porro tam ridiculum, quam supinum accipere pro superbo & erecto, tum autores ibidem aduocare, qui delicatū & mollem tueantur? quod & usus doctorum comprobat, & historiæ fides. Quid postremo tam rude, quam putare traductam Gyaris turbam, significare in Gyaras relegatam? Quid quod & tabulam doces, in quam tessera mitterentur, etiam dici latrunculariam? Quare ad autores te uoco. De lithostrato nihil dixerim, quoniā quamuis exceptione ista non uteris, conferre tamen in librariorum culpam facile posses. Crispinum certē significari per hominem, qui sit ad Euphratem natus, mihi Merula non persuadebis: cum fuerit Crispinus (ut aperte Iuuenalis ostendit) Aegyptius, non Armenius. Volo de hemistichio quoq; illo taceamus: Quid confert purpura magis, ubi te nō sentis hexametrum uersum pyrrhichio clausisse. Nam rancidula illi tuæ ciconiæ, qua representari concordiam putas, nullus, opinor, idoneus autor, sicuti nostræ cornici suffragatur. Docebo aliam quam multa præteream, sed & hæc ipsa uides, quam pressē, quam astricte, quam breuiter: nec dum satyram unam exhausti, nimis tamen epistola extenditur. Itaq; ne mihi in libellum surgat, carptim pauca tantum sequentibus delibabo, uidelicet ut quæque in oculos incurrerint. Ergo secunda satyra, uulua dicit uis in reliquis animalibus, in muliere uterum. Nos è diuerso uulua quidē mulieris ibidem legimus, uterum uerò cerui, & equi, apud Vergilium. Defende igitur hoc quoq; si potes. Defende illud etiam, Creticum deriuari à Græco iudice, reclamantibus, opinor, & orthographia, & syllaba Tum doce nos, magister, ubi sit is locus, à quo præclara ista Cōcytos, repugnante spacio syllabæ, cognominetur. Etenim de Laide satis dictum opinor, in Miscellaneis. Illa uerò tua ratiocinatio in satyra tertia eiusmodi est, ut planè palmarium repereris: colligis enim (sicuti uideo) peracutē alium esse hunc apud Iuuenalem Vmbriçium, alium de quo Plinius ut aruspice meminerit. Quoniam hic, inquis, aruspiciæ imperitum se dicit: sed ostendas uelim, quo loco dicat hoc Vmbriçius. Nam ranarū uiscera tu quoq; ad ueneficiū transfers, & rectē quidē, non enim pro uictimis credo ranæ quoq; cædebantur. Jam palliolum, quod esse tu lintē putas, crederē fortasse, nisi tutemet aduersus te Martialis hunc uersu culū aduocasses: Succida palliolo uellera quinq; petit. At opicos pro frendentibus, accipis, & barbaris. Sed opicos esse autores idonei persuadet illos qui græcè nesciant, etiā si latine non indocti sint. Itaq; festiue mures opici uocantur, qui græca rodebant carmina, quæ nec intelligebant: & malè Græcissantis amicæ uirtia uelut opicæ mulier illa mera Cecropis castigabat. Verum deos etiam Phæcalios apud Appianū legisti, nos calceos ibi Phæcalios legimus, nō deos. Sed & strigiles corruptè profers, Persiumq; aduocas in syllabæ quantitate reluctantē. Iam si placet, ad quartam

ad quartam descendamus, nisi nimium fatigatus, uerum quiescas paululum, mox tamen opus repetemus. Nego Aricinos axes ad Bouillas pertinere. Nego te uerū scripsisse in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corrupte legis in quinta, quam indoctè explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidisti, satis, ut arbitror, in Miscellaneis arguuntur. Nec illud in sexta defendere à risu possis: Et agello cedo paterno: ubi pariter & latinæ obliuisceris, & intellectum confundis. Glaphyram uerò, qui tamen est apud te Glaphyrus, nunquam profecto comœdum, citharœdum uel credidisses, si Græca teneres Antipatri epigrammata, & Philippi. Nec inter Veneris figuras Græcus uspiam concubitus reperitur, ut ad has confugere ineptias necesse habueris, cum taxentur ibi scemina etiam inter coeundum Græco sermone blandientes. Certè Capitolina quercus, quomodo consulum triumphum uel significet, haud intellego. Nec tu quercum doces fuisse in Capitolio, sed (quod nihil ad rē facit) in palatio. Numerosum hic agmen quasi transmitto, breuitati seruiens, ad columnas tamen Delphinorū te uoco, rogo que uideas aliquando, si potes, quæ Dion historiæ scriptor, libro undequingagesimo de Agrippa prodidit. Intelleges profecto, quam malè istud intellexeris. Vis & septimam percurramus? An tibi Cacethos defendes? pro quo nos Calcoethes: quod siue ulcus, ut multi, siue etiam febris est, ut Galenus tradit, malam certè consuetudinem significat. Etenim de Parnassi iugis, Helicone illo Cithero ne que tuis, leuauit onere nos Beroaldus, à quo simul cum Seruio refelleris. Beroaldus, inquam, ille doctus homo, & celebris, qui tuis & ipse conuicijs irritatus, dentes acuit timendos, ut in te morsibus incurrat. Hic tibi credo non concedet, ut hydros à crinibus casuros, ad Turni galeam referas, sicuti nec est Hermolaus noster passus, à quo te laudari falso credidisti, Statum Lacertam ditissimū uideri caudicorum, qui nostram quoque cum laudauit Cramben, nō sine magno credo tuo dedecore laudauit. Chryfogonum quoque & Pollionem rhetoras credis, oblitus quæ supra legeras, quæ citaueras. Octaua iam nos appellat, ubi Numantinos ortus, nobilemque tuam de luciferi ortu non satis astronomiam percipimus: quam illud omnino teneamus, quoniam rotunda terra sit, alijs sidera tardius, atque alijs gentibus exoriri. Me quidem interprete, pernox alea luditur ante Numantinos, hoc est, in atrio pleno imaginibus maiorū, quos poeta per Numantinos potissimū triumphales homines, ac fama celebres indicauit. Tum ortu luciferi legerim, non ortus, ut sit, oriente lucifero. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tantū polliceor indicaturū me ubi uoles, non modo uana te, sed & pugnantia scripsisse. Testem præterea idoneum non habes, qui coronari pinu doceat eos qui Nemea uicerint. Nam Lucianus apio testatur. Nec tamen illa me prætereunt, quæ de pinu & apio scribit Plutarchus in quarto Symposiacōn, ubi uictores Isthmijs utroque coronat. Græcū quoque nescio quid in Satyra nona reperitur: quod si quis legat, ut adhuc ipse legis, non eum equidem dicam nullas, sed nimis potius longas habere aures. Librarium uerò partiendis pensis præficis, ipso quem aduocas Vlpiano stomachante. Sed strumam tergo, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro autoribus? Non enim hoc uspiam Celsus. Sed in undecima, lanista ille coquum se negat esse, & Ianium. Nam pythiam nostram puto iam credis, saltatio nemque tuam Lacedæmoniam derides, sicuti artificem Parthenium duodecima. Tum si cui sanum fueritinciput, non semper esse, quod tute in terdecima coctuminciput aestimabit. Remitto spithamen tibi, & pleuresim: quoniam quattodecima nos urget, quæ uitæ libello posci, non post libellos ait: sed quo libello principi supplicatur. Nam de Attegijs & Cerealibus nihil tibi compertū credo, nec

nec de Petauro. Non enim scimus unde expiscatus, ludum esse in quo homines per aera rotarum pulsibus iactarentur. Duæ restant satyræ, quarum prior minime illos innuit, qui currentes facem tenerent, posterior de Bardiacō non consentit, Martialisque uersiculum tribus abs te plagis deformatum grauius fremit. Hæc atque alia multa in tuis istis famosis cōmentarijs nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed erit operæ precium credo, aliquando etiam in emendationes Plautinas, in quibus Hercules te facis, inquirere. Qualem enim te spondes in ceteris, qui emulitata legas in Milite, pro eo quod est amulitata: quod nemo ignorare poterat, qui modo uulgatissimum scriptorem Nonium Marcellum sumplisset in manus. Verum de hoc, & item de rusticis autoribus alijs prolixius. Nunc autem rogo te Merula, concedas hæc, aut defendas: quoniam in altero ingenitus, in altero etiam doctus haberi poteris. Des etiam ueniam nostræ incitiæ, si tibi paulo asperior uideatur crassa hæc, & rustica ueritas indocti hominis, cui deliniamēta illa uerborum nota non sunt, quibus epistolæ uidelicet eruditissimorum uirorum, tuique similitum conduntur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LVDOVICO SFORTIAE, PRIN-
CIPIS CLARISSIMO S. D.

Ta mihi contingat in otio & literis molliter conualescere, clarissime princeps, ut hoc tam subito, tamque inexpectato Merulae nostri obitu non leuius commotus sum, quam si ei discipulus, aut aliqui familiarissimus fuisset. Quod fortasse parū credet, si qui certamē hoc inter nos de communibus studijs exortum, parum benignè interpretabuntur. At enim quod ego sapissimè sum testatur non uideo quid impediat, quo minus dissidere inter nos de literis, saluo tamen amicitiae iure, potuerimus. Ceterum contracta hæc opinio est quorundam immodestia, qui lædi se capitaliter ab ijs existimant, qui dictum scriptumque ipsorum de leuissimis etiam rebus confutauerint. Ego certè semper & sum professus, & præ me tuli maximi loco beneficii positurum, si notas aliquando meorum scriptorum mihi Merula noster indicauisset. Dedissem uerò protinus manus, & gratias ingentes egissem, quod admonitu illius essem consecutus, ut iterum (quod dicitur) ad eundem lapidem non offenderem. Denique certamē hoc inter nos eiusmodi futurum uidebatur, ut ego nec uinci turpiter ab homine tam docto, nec eum contra uincere, nisi magna mea cum gloria potuerim. Dolendū profecto studiosis omnibus illius desiderio est: in quo publicè res latina iacturam fecit. Sed quoniam sic ille uitam, quasi bonus poeta fabulā in magna laude, magnaque omnium approbatione peregit, nō lachrymis eius interitus, uerum dulci gratiaque potius mentione prosequendus est. Quod ego profecto, quantum ratio studiorum meorum patietur, polliceor quacunque occasione libenter, cumulateque facturum. Nunc autem quando ille historiam familiae uestrae luculenter scriptam, librosque item quosdam uetustissimos auspicio tuo repertos, quoniam mors præuertit, publicare non potuit, rogamus te princeps, quicunque in studijs literarum uersamur, ut ista latere diutius non patiaris. Quod si tibi ad utranque editionem, quamuis doctissimis hominibus abundes, conferre aliquid tamen nostra quoque mediocritas ualet, utere quæso audacter, non dicam ingenio & doctrina, sed labore industriaque nostra. Nam cū defungi hoc ultrò tam honesto munere cupio, tum uerò tibi, quæ meritò plurimū facio, gratificari: profiteorque si uelis, me uel historiae, uel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primum est) illustri gloria, sic tamen ut ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius doctrinae diligentiaque testimonio fraudemus. Vale.

Ang. Polit.

○ IACO

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Consilium ego tuum semper, ac ualde probaui, qui nec aduersus pugnantem remittis quicquam, neq; ubi aduersarius cessit loco, uictoria ullam honestiorem esse putas, q̄ uincere potuisset. Sed Merula prouocator tantum fuit: quem cum coepti sui poeniteret, mors nobis subtraxit. Itaq; in eum qui desit esse inter homines, quod cudas nihil est amplius: si teipsum fueris imitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis passibus ire consueuisti. Nam quid coficere potueris, delectis ad praesidium ex illius commentarijs in Iuuenalem uarijs locis, probe atq; satis ostendisti. Sed quia sua erga te optima uoluntatis sequestrem me esse uoluit, tu nunc reconcilianda cum satis eius pristinae beneuolentiae ne deprecatorum auerferis etiam atq; etiam rogo, curaturum diligenter, ne ullius unquam aculei uestigium inter uos superfuisse cernatur. Vale. Mediolani, Non. Aprilis, M. CCCCXIII.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA ANGELO POLI-
TIANO S. D.

Acile credimus tibi, uiro eruditissimo mortem Merulae nostri, doctrinae & eruditione multarum rerum excellentis grauem fuisse. Quid enim minus ei conueniat, qui bonus esse, & haberi cupit, quam ita literariam contentionem suscipere, ut eam ad odium plus quam ad uerum inuestigationem exercent? Facis ergo probe, qui fateris uiuentem amasse Merulam adeo de literarum studijs meritum, licet in quibusdam ambo dissideretis, & nunc amissum mentione amoris plena prosequeris. Quod monumeta eius mones ne perire patiamur, & operam tuam offers siue in historia eam, siue in uetustis codicibus Merulae diligentia inuentis desideremus: agnoscimus in eo bonitatem tuae, ac magna nobis uoluptati est, quod uir literatissimus tantopere & famam nominis nostri, & rei literariae causam curare uideatur. Nos uero etiam minime neglecturi sumus, quod ad utramq; rem pertinet, tamen quia recens casus amissi Merulae & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dum quid agi uellemus constituendi facultas fuerit: quicquid autem agi contingeret, si aliunde quam hinc opem ab literatis petendam duxerimus, ostendemus & uirtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga nos Politiani ratione minime in obscuro apud nos fore, & pergratum habuisse, quod tam studiose & amanter operam tuam nobis obtuleris. Vale. Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO CHAL-
CO SVO S. D.

Bsecro uos, Chalce, ne tolli patiamini scriptorum meorum notas de Merulae commentarijs. Multo enim uos mihi grauiores notas inuretis: occupabunt hanc inuidi ansam, credituri semper, imò futuri similes credentibus, hoc me à uobis imbecillitatis meae conscium multis precibus impetrasse. Si iure me carpit, cur ipsius inuidetis laudi? Si iniuria, cur mea? Respondeas forsitan ad biceps argumentum. Si iniuria te carpit, illi parcimus: si iure, tibi. Nempe igitur à uestra ista indulgentia ueritas rursus in Democriti puteum demergitur. Sed testamento cauit, ut tollerentur. Esto, scio, quale illud testamentum, graui malo expugnatus, ac praesenti iam morte sollicitus, roganti hoc Antiquario, multum que instanti negare non potuit. Quod utinam ut faceret, Antiquario nostro nunquam uenisset in mentem. Hoc enim illius officium, quanquam

quanquam scio sedulo, ac pie susceptum, metuo mihi ne ualde offecerit. Sed pauca sunt, & leuicula (sic enim audio) quae mihi obiecerit Merula: cur ergo ea deleris, tanquam si multa, tanquam si grauiora? Iubet, inquis, princeps Ludouicus. Ille uero iubet, quoniam se mihi beneficium facere, non iniuriam putat. Notum enim quantopere mihi faueat, quam de me bene sentiat, honorifice loquatur. Rogate meis amabò eum uerbis: meis dico, studiosorum imò omnium, ne scadari doctissimi uiri lucubrations turpissima litura patiat. Imitetur Augustum Caesarem, qui Vergilij Aeneida contra ipsius testamenti uerecundiam uindicauit à flammis. O si liceat istuc excurrere, quam me suppliciter aduoluam principis genibus, quibus eum uerbis, quibus (ita me Deus amet) etiam lachrymis obsecrem, ne tantum fieri flagitium, ne rursus extingui Merulam permittat, ne illius fructu uigiliarum seculum nostrum, posteritatemq; defraudet, ne mihi Lydium lapidem quasi de manibus excutiat. Non quo aurum purum, subaratumq; discernam, sed quo uerum falsumq; diiudicem in meis scriptis. Per fortunas, Chalce, circumfusi omnes exorate principem, ne quid sibi mutari, ne ue quid interlini sinat. Edantur autem quam primum, nec uero interpolentur, non modò quae ille absoluta reliquit, sed & quae rudia, quoniam magni artificis opera speramus illa optima, quae postrema: frustra summa desiderata manus est in Apellea Venere, siquidè tantopere inchoata protinus oculos tenuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Rem ambigam, & ancipitis consilij plenam ex obitu Georgij Merulae tibi euenisse cerno: quoniam nec cum uiuo licet coferre pedem, neq; iacentem decet, ac deloratum uulnerare. Nulla tamen res tam difficilis unquam fuit, aut molesta, in qua si animum sedabis, non reperias modum, & laudem pares. Centurias quasdam in te scripsisse aiebat. Ferebas grauius, quod eas non ederet. Nos uero qui putabamus aliquid esse quod cudendum censuisset, ut est tui nominis dulcis cura, ne rumusculis adolescentium inter uos dissidium aleretur, agere coepimus, ut utrinq; rediretur in gratiam. Ego quoq; iocundus saepe id aetatis hominem aggressus, ne se ad Vergilianum Entellum referret hortabar. Iam in amicorum preces totus concesserat. Iam te ut antea diligebat, cum subito in eum morbum incidit, unde à nobis desijt posse amplius uideri. Prius tamè quam è uita discederet, quam tibi concordiam instituisset, satis nostri: uerum adhuc patienti fronte uelle inspicere uideris, quod ille admodum segniter de literis certamen parauerat. Morem tibi profectò gereremus, nisi Ludouici sapientissimi principis decreto Chalce uir optimus, & rarissimus, id genus quicquid Merula scripserit unquam, diligenter collectum coniecisset in uincula: Centurias in primis, neque quidem reluctantes: non enim sunt eiusmodi, quae lucem perferre possint. Vix triginta adnotamenta sunt, in quibus tam ad alienas lauitias compellere muscas, quam inde abigere, quae alioqui nusquam erant, uisus est, adeo ut uicem hominis doctissimi pudenter doleam. Repetit (ut audio) pauca quaedam de Miscellanis tuis tanquam sua: non multa rursus per te ab alijs accepta, quod tua esse uolueris, somniculose conqueritur. Quae igitur euanida fuit illius, ac edentula morsicatio, tam ad te eam pertinere credimus, quam ad elephantum culices. In dum. Neque tibi ex usu amplius foret illius manes ad poenitentiam reuocare: quoniam historiae, quam de Vicecomitum gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnem scriptoris autoritatem saluam esse oportet. Vale.

Ang. Polit.

O 2 ANGE-

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARI-
RIO SVO S. D.

VTar igitur consilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamque non potest fieri, quod uolo, id uolam, quod possit. Sed quid tu ais? Adeon pauca Merula noster, adeon incōdita reliquit, ut iussu principis etiam supprimantur? Vbi ergo Cēturia illa, tam parata, tam instructa, tam formidabiles? Vbi tam diu nobis expectata, toties promissa Plautinae quaestiones? An eas secum forsitan tulit ad manes, nec dignos putauit nos quicunq; supperlites eramus, indoctos prorsus homines rerum tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcā ego Merulae semper, quando nos euasit, cui tamen iratus nunquam fui, ne me simultatem credas exercere aduersus umbram. Defero hunc honorem libenter sapientissimo quoque principi Ludouico Sfortia, cuius autoritas non minus tueri nunc extinctum, quā olim uiuentem debet. Vale.

BARPTOLEMAEVS CHALCVS ANGELO PO-
LITIANO S. D.

Literis quas nuper ad me dedisti, intellexi te summo desiderio teneri, ut quae Georgius Merula iam pridem aduersus Miscellanea tua conscripsit, aliquando in lucem prodeant. Idque ut magis animum tuū ostendas, non solum multis rationibus, sed multis etiam precibus contēdis, ut Ludouicum principem comprecere, ut assentiatur, uelitque Georgij scripta, quod iniuriam tibi atque illi faceret, litura non destrui. Est quidem tua haec petitio non honesta tantum, uerum etiam ingenua, quando non tam ut te ab offensione & nota uindices, quam ut studiosi homines iacturam in fruge; quam ex scriptis Merulae sperant, non faciant: id ut optes, te adduci profitearis. Neque uerò nos hoc ipsum abs te desiderari permisissimus, nisi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te submolestum id ducere animaduertit: & ne in lucem profertur, anxie per uicarium agere deprehēdit, in eam sententiam deuenisset, ut ne offendereris, edicta non debere statuisset, & Antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula, ut uelle uideretur, extorsisset. Verum quando utraque res in gratia tua facta est, tuque nihil minus quā id uoluisse uideris: & maximopere copiam tibi horū scriptorū fieri petis, dabimus operā, ut & principis sententia, qui te omnino pmereri optat, & uiolentum (ut ita dixerimus) decretum tibi, quod minus mos geratur, non obstet: sed quod queris, tibi largiter suppetat. Sed quoniam ea adhuc uix notata prima in forma sunt, neque Georgius morte occupatus, ea eliminare, & meliore nota conscribere potuit, primum curabimus ut prius quam edantur, censeantur: & in eum ordinem quem praetendisse Georgius uidetur, redigantur, moxque ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO CHAL-
CO SVO S. D.

Ago tibi gratias ingentis, quod de Merulae scriptis edendis rem concesseris ex animi nostri sententia. Ludouico autem, sapientissimo pariter, humanissimoque principi quantopere debere me, uel hoc ipso nomine sententiam, non explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego uix optare unquam ausus. Nam & antea supprimens, & nunc emittens, honori praecipue meo consultum uoluit. Sed quid ais, animaduertisse eum de meis literis, molestē me laturum si publicarentur? An ego unquam aliud precatus, quam ut copia fieret audiendae accusationis? Denique quos ego isthuc habeo uicarios? Aut quid unquam cuiquam mandauit, nisi ut omnes machinas adhiberet, quod notae istae

istae de latebris eruerentur? An forte amicus istic aliquid plus in meare uidere se, quā ego uidebam, credēs, meumque animum spectans ex animo suo, quicquid uel egit incio me, uel dixit, quod ego nollem? Expostulabo iniuriam, si resciero, quāuis ille sedulo, quamuis amice, quamuis officiosē fecerit. Sed cui magis credendum, quam tot epistolis meis uulgatis, contestatis: Latine (ut arbitror) scriptis, & perspicue? Quare apage quāso à me istam calumniam, quo nemo unquam fuit & confessioni paratior, & defensionis. Quod maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriusque fieret potestas, opera & autoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO PO-
LITIANO SVO S. D.

Iam in Merulani reb. nihil melius sentio, ut qualē se effinxit, planē relinquamus, praeter historias & epistolas quasdam, sine alijs monumentis superstitem. Plautinae quaestiones apparent nullae, cōmentarios in Luvenalem uix illius fuisse crediderim, nisi ipse suos edendo affirmasset. Tu quidem rectē facis, qui ab eius nomine temperandū statuisi, cuius relaxatio impietatem non effugeret, etiam si Ludouici nobilissimi principis autoritas non intercessisset. Qui te amant, ut in literariam & communem rem pro consuetudine tua studium conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desiderabitur. Vale.

ANG. POLITIANVS BERNARDO RICCIO SVO S. D.

Significas desperandā planē mihi esse publicationē Georgij Merulae scriptorum, quae friuola, quod pauca, quae imperfecta, quae perturbata sint, & interlita. Sed à Corycaeo tamen quodā tuis ais esse auribus infusuratum, reprehendi ab illo me quodam loco, quod albae lineae pro uerbium fecus acceperim, quam debui, uidelicet in bonam partem. Respondebo leuiter, & quod aiunt, suspensa manu. Nō enim defensio grauis, ubi leuis oppugnatio. Graecum pro uerbium celebratur, λευκὴ σάββον, quod Aulus Gellius albam lineam transtulit. Possis tu tamen & amussim dicere, filum scilicet illud fabrorum, quod oblitur rubrica. Valet ergo in eos pro uerbium, qui sine discrimine dicunt aliquid, aut faciunt. Ut autem rectē dixerimus haberi odio malos omnes sine discrimine, sic rursus & amari bonos. Certē Socrates in Charmide Platonis; is qui nullius rei scientiam sibi praeter amoris uindicat, albam se tamen esse lineam dicit erga formosos: propterea quod omnes amaret ex equo. Quod idem transtuli ego prorsus ad hominē non doctū quidem, sed amatorem tamē utcunq; doctorem, cuius amori pudenter (ut mihi quidem uideor) iudicium, delectum, discrimenque detraxi, ne mihi scilicet ob eum quasi tam planē docto nimium dicerer tribuere. Nec amico tamen iniuriam feci. Nam uulgò quoque laudatoribus nostris dicimus falli quod ament. Est uerò integrum, sicuti quidam referunt, hoc adagium, λευκὴ λίθω λευκὴ σάββον, quod ita cōmodē uertas: In albo lapide, alba linea, uidelicet quae nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Graeci quidam Platonis interpretes, quā Suidas ipse (si qui modò hic unquam Suidas) non omnino malus autor, testati sunt.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA DVX ANGELO
POLITIANO.

Non est quod uerearis, Angele, ne tibi notam aliquam inurant, si supprimantur scripta, quae in te Merula parasse dicebatur. Tua enim opera minimē factum putari debet, qui non quaesiuisti ut occultetur: sed multis precibus per nostros agere apud nos non destitisti, ut ea in lucē uenerit. Ang. Polit. O 3 nire

nire pateremur. Quod scribere ad te uoluimus, ut hæ nostræ apud omnes testari possent te scripsisse, non modò nō futurum graue tibi, si in manus hominum uiri literatissimi scripta uenirent, sed etiam si ita pateremur, nobis te gratias ingentes debiturum affirmasse. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LVDOVICO SFORTIAE, PRINCIPI SVO S. D.

Non tam gloriæ meæ consulis, quàm tuæ, quòd & ueritati suffragaris, & literarum professorē uindicas ab iniuria. Sic itur ad astra, mi princeps. Non enim tam solidam, tam ueram laudem uanæ prædicationes, quàm sua cuiq; rectè facta conciliant. Sed tamen & rectè factorum memoria ipsa parum per se fida, nisi literarum testimonio roboretur. Equidem quantū tibi debeam, nec ipse ignoro, nec tu pateris ab alijs ignorari. Si tamen æstimas, quantum præstare tibi uolo, soluendò sum: si quantum ualeo, non sum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA ANGELO POLIT. S. D.

Angele, si dum tibi operam damus, ut ueritas locum suum habeat, gloriæ nostræ consulimus, in lucro nobis labor noster est, & desiderium nobis sæpe pro te laborandi relinquitur. Est autem hic fructus eo gratior, quòd etiam præter expectationem contingit. Satis enim putabamus, si dum mutrè præstitimus officium nostrum, in eo consuetudo nostra nō intermitteretur benignè cum omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius uirtus & doctrina iam diu nobis nota est, & in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaq; iam plus est, quàm quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, & dum quæ potes agis, ducimus: & plura tibi uidemus superfutura, cum solueris, quæ ea erunt, quæ soluendo quod debes, impenderis. Vale.

PHILIPPVS BEROALDVS ANGELO POLIT. S. D.

Quòd Merula imposturam fecerit posteritati, minime miror. Sic enim gloriosi milites facere consueuerunt, qui uerborum strepitu uigentes, reflaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem minatur, nondum decurias in acie collocauerat: & dum hastatos triariosq; terrificos cum sollicitudine prestolamur, uix roarios, accensos que centuriauerat. Sed iam uiuat, ualeat que Merula apud manes cum sua canina facundia, qui ut bellissime uerissimeq; scripsisti, iam perierat, nisi perisset: prout sementè fecisset, ita messem planè facturus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane, te hic propè plures quæ isthic habere fauissiores, buccinatoresq; tuæ politissimæ eruditionis; quæ ueluti frutex odoratissimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, cõcor dat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

ANG. POLITIANVS LVDOVICO BOLOGNINO EQVITI, AC IURECONSVLTO BONONIENSI S. D.

Vellem, Ludouice uir clarissime, cæteris quoq; iureconsultis, quæ tibi est corrigendis restituendisq; legibus in ueram atq; eam ipsam lectionem, qua ab Imperatore Iustiniano publicata sunt, & olim fuisset, & nunc esset diligentia. Non enim nos puderet multorum quæ tum ridi culæ, tum perperam leguntur in legibus, sed emaculata omnia, & uera haberent. Scripsisti tu superioribus diebus ad Laurentium Medicem, ætatis nostræ Meccænatem alterum. nam ut Romanus ille Meccænas consilio, diuitijs, opera fauebat sui seculi literatis uiris, ita & hic noster facit: quandoquidem doctos omnes doctus

doctus ipse iuuat semper, sustentat, alit, dat munera, prodest omnibus studiosis. Scripsisti, inquam, ut legem quartam, titulo de uerborum obligat. De Pandectis quæ olim Pisanae fuerunt, nunc Florētinae, ad unguem exscriptam ad te mitteret, propter contextum eius §. Cato in uulgatis exemplaribus incuria temporū deprauatum. En igitur ea tibi ex ipso archetypo eius ipsius Laurentij Medicis iussu excerpta à nobis summa fide. Est autem liber characteribus maiusculis, sine ullis compendarijs notis, sine ullis distinctionibus, nec Græcus, sed Latinus: uidelicet ille ipse, quem inter cæteros publicauit Iustinianus, quod et hoc pulcherrimū in fronte libri græcum epigramma ostendit.

βιβλον ἰουστινιανὸς ἀναξ τεχνικῶς τῶδε
πῶς ἐκ τριβωνιανῶς μεγάλῃ λιὰν περιελαλήτῃ,
οἷον πρὸς ἠρακλεῖ παναίοιορ ἀσπίδα τὸ δῖφας,
ἢ ὡς μαρμαίρουσιν ἀγάλματα πάντα θεμίσωρ
ἄνθρωποι δὲ ἀσίης τε, δευκίττα τε λιβύσης,
ἄρῳπης τε πύθοντα ὅλα σμῦνῶναι νόσῳ.

PAVLVS LIBRO DVODECIMO AD SABINVM.

Edem dicemus, & si dolū ab esse à te hæredesq; tuo stipulatus sim, & aut promissor aut stipulator pluribus hæredib. relictis decesserit. Cato libro 15. scribit pœna certæ pecuniæ promissa, si quid aliter factū sit mortuo promissore si ex pluribus hæredibus unus contra quæ cautum sit fecerit aut ab omnibus hæredibus pœnam cõmitti pro portione hæreditaria aut ab uno pro portione sua. ab omnibus si id factum de quo cautum est indiuiduū sit ueluti iter fieri, quia quod in partes diuidi non potest ab omnibus quodammodo factum uideretur: at si de eo cautum sit quòd diuisionem recipiat, ueluti amplius non agi tum eum hæredem qui aduersus ea fecit pro portione sua solum pœnam cõmittere. differentia hanc esse rationem quod in priore casu omnes cõmisisse uidentur, quod nisi insolidū peccari non poterit illam stipulationem per te non fieri, quò minus mihi iure agere liceat: sed uideamus ne non idem hic sit, sed magis idem quod in illa stipulatione Titij hæredemq; eius ratum habiturū: nam hac stipulatione & solus tenebit, qui non habuerit ratū, & solusaget à quo fuerit petitū, idq; & Marcello uidet, quamuis ipse dominus pro parte ratū habere non potest, si is qui duplam stipulatus est, decesserit, pluribus hæredib. relictis, unusquisq; ob euictionē suæ partis pro portione sua habebit actionem: idemq; est in stipulatione quoq; fructuaria, & damni infecti, & ex operis noui nunciacione, restitui tamen opus ex operis noui nunciacione pro parte non potest: hæc utilitatis causa ex parte stipulatorū recepta sunt, ipsi aut promissori pro parte neq; restitutio neq; defensio contingere potest.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER DVODECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

QUANTO OPERE me semper, dum uixit, Hermolaus Barbarus dilexerit, quantum que ego illi uicissim tribuerim, notum tibi mihi Pice: qui ita utrumque amabas, ita rursus ab utroque amabaris, ut sicut uterque se esse apud te primum, sic tu primum te esse apud utrumque existimares. Adeo que singularis hic inter nos amor alios delectabat, alios rursus perfringebat, ut qui unum uel laudabat è tribus, uel uituperabat, idem sibi cæteros uel laudandos esse, uel uituperandos arbitraretur.

O 4 Edidit

Edidit ille paulo antè quàm diem obiit, opus (ut scis) elegans, & eruditum Pliniana-
narum castigatum: quo in opere, quantum equidè aestimare possum, iuuit ap-
primè rem Latinam: siquidem multum ingenio nisus, & studio uetusta diligenter
exemplaria contulit, & autores utriusq; linguæ penè omnes aduocauit: Liberta-
te autem usus est omnino aliqua, sed modesta, nec tam in alios, quàm in se quoq;
ipsum: multa enim posterioribus confutauit, quæ prioribus cõmentarijs defen-
disset. Ita (quod ego in primis laudo) nihil sibi prius esse fide putauit agentì nego-
cium posterorum, qui sententiam de nobis sine gratia, sine inuidia laturi sunt.
Sed in me unum tamen paulo fuit indulgentior: ubi enim occasio laudandì, no-
minatim me citat: ubi rursus dissidet, rem refellit ipsam, nomini parcat. Et cupie-
bam defensionè ommittere, quoniamq; sunt utriusq; nostrũ scripta in manibus, do-
ctorum iudicio relinquere. Sed occurrunt interdum sciolũ quidam, malè inaugu-
rati literis, qui pro damnato accipiunt, quicquid non protinus defendatur. Quo-
circa tu mihi nunc aduendus, mi Pice, doctorum omnium doctissime, non quidè
ut iudex, sed ut arbiter honorarius, qui uidelicet inter amicos disceptantes litem
dirimas. Defensus à nobis Cicero est, quod Endelechiam sic exponat, motionem
quandam continuam & perennem. Placet hoc Hermolao, ueteremq; suam reuo-
cat sententiam. Censet autem nihilominus Entelechiam scribi t littera oportere,
quod in hanc uertere d soleant Attici. Tum id autoritate Luciani tuetur, & gram-
maticorum quorundam ignobilium, qui de Dialectis conscripserunt. Ceterum
si Luciani uerba ipsa græca perpendas, nihil ibi aliud inuenias, nisi furtum obijci
t litteræ, quod ea quæ sit Endelechia, uocare malit Entelechian. Quare cum con-
fiter apud omnes uocabulũ id ab Aristotele primitus fuisse cõstitutum, non dubiũ
est, quin Endelechian, quod prius fuerit, non Entelechian, quod posterius, & au-
tor ipse protulerit, & autorem Cicero secutus. Apparet autem nasutissimum ho-
minem Lucianum carpere indoctos iam tum linguæ philosophos, qui dum uo-
cem contaminant, etiam intellectum non assequerentur: quem tamen Luciani sa-
lem parum degustantes, quicquidq; isti insipidi literatores, ad Attici sermonis disci-
mina detorserunt. Quod & ipsum tamen Hermolao quoq; non fauet, quando u-
trunq; in confesso est, & autorem fuisse uocis eius Aristotelem, & in d locum, t li-
teram successisse. Nec ego tamen, quod ille (ut uideo) putauit, occasione abutor
deprauati exẽplaris. Nemo igitur me magis defendit, q̃ qui sic accusauit. In Te-
traonibus uerò mecũ planè sentit aduersus Erythroaonas, q̃ tamen insertat, &
scriptos calamo Plinianos aduocat codices. Ego uerò contrà tam Suetonianos
profero, q̃ etiam Plinianos, sed uetustos utrosq;, quales in Medicæ quoq; gentis
bibliotheca patent. Nam tetrax apud Athenæum lib. 9. nihil ad Tetraonas. Illi e-
nim à Plinio dicuntur absoluta esse nigritia, & quasi coccinis supercilij, quidãq;
tamen uulturũ colore. Tetracè uerò porphyriõni similè tradit Atheneus, eiusq;
uolucris admiratũ *δρακονίς*, quasi picturatum significans, & floridũ, quod Hermo-
laus forma conspicua conuertit. Tum pendere utrinq; ab auribus paleã, sicut gal-
linæcis ostendit. Paleam enim interpretari *πικραλῶνα* malo, q̃ quod Hermolao
cristas. Melos quoq; defendi apud Persiũ posse putat, autore in Hymnis Honte-
ro: quasi uerò nõ constet hymnos istos, quos etiã uatis esse Homeri quidã dubi-
tant, plurimis esse locis mendosissimos: quod & Demetrius Chalcocondyles in
p̃fatione quadã sua conquerit. Scio aut uersiculum citari quendã malè cõpagi-
natũ de hymno ipso, puto in Mercuriũ: què ob id opinor, Hermolao ipse nõ ci-
tat, quoniam uidelicet in eo fides uacillabat. An igit cum uniuersis Græcorũ latifum
dijũ unus iste infamis angulus cõferetur? nec quicquid profuerit, q̃ etiã tum cũ locũ
ipsum

ipsum tractabamus, frivolis istis autoritatib. occurrunt? Iam quod Ascoperam
nos inuenisse putat in codicibus antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim
scopa est in peruulgatis exemplaribus, ita in uetustis Ascopa. Quod ipse tamẽ ob
id rectum putat, quod eo sit usus Hieronymus: nec autẽ animaduertit idem esse
utrobicq; lubricum mendum, nec Græcum tamen probari Ascopa, nec Latinum.
Ceterum secunda editione quasi priorem sententiam pertæsus, Græcos quoque
allegat autores, apud quos Ascoperam reperisset. Illud etiam quidam pertinere
ad nos contendunt, quod Dionysium nõ à Prisciano, sicuti ego prodideram, sed
à Rhemnio Fannio conuersum dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille,
nec autoritatib. obtinet, & æquo iure utimur omnes in literis, ad noua pariter &
uetusta, quæ indicari possunt, exemplaria prouocamus. Illud equidè miror, quod
ut Theodorum Gazam defenderet à nobis in suada reprehensum, cui tamẽ nec
ipse pepercit, mella nescio quæ poetica miscuit, quæ nihil omnino (ut uidetur) ad
rem. Deniq; ista sunt ferè, in quibus aliter quàm nos Hermolao noster prodidit:
cum tamẽ idem pleraq; inuenta nostra nunc edito, nunc suppresso nomine tute-
tur. Declarat hoc illa quæ de Bœotia, de Crambe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis au-
gurio, de Hecale, de Prætidibus, de Causarijs, de Harpocrate, de Ocno, de Pria-
peis, de Philyra, de Popysmo, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quæ fa-
bulatus ego cum eo Florentiæ inter cœnam de solstitiali herba, de Elutriato uel-
lere, sed & de Dioscoride domi tuæ sum, retulit in hoc ipso statim libro mei hono-
ris causa. Quanquam ego inibi tamen etiam Dorcada nõ recipio. Sed cum mihi
pleraq; omnia placeant in Hermolai scriptis, tum illud in primis, quod utiq; sen-
tit, quanta in perplexitate uersetur librorum enarratores, quos & barbaria con-
fundit, & ueritas obscurauit, ut uituperandi non sint, quorum etiam sedulitas retra-
here illa non potest, quæ maioribus nostris (ut Varro inquit) ademit obliuio fugi-
tiua: digni magis æternis honoribus, qui hæc assequi, tam remota, tamq; obliuia
quoquo modo potuerunt: quò minus ferendi, qui uel se, uel alios refelli talibus in-
rebus eggerunt. Contrà ego profiteor tam magis reprehensoribus debitum,
quàm magis errasse me docuerint. Etenim, ut idem testatur Marcus Varro, non si
non potuero indagare, eo ero tardior, sed uelocior ideo, si qui uero. Non medio-
cres enim tenebra in sylua, ubi hæc captanda. Tantum illos nec ferre interdum;
nec dissimulare possum, qui de me tacet, & mea supplant. Vale mi Pice. In ruscu-
lo Fesulano, sexto Nonas Maias, M. CCCCXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-

LAE SVO S. D.

QVAM uellem te quoq; hodie nobiscum Paulus Vrsinus inuississet ad
epulas, uir ut in omni militari gloria celebris, ita nec abhorrens à lite-
ris, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius undecim natus annos, insigni
cum pulchritudine, tum uirtute. Flauus puero crines in terga molliter
fluentes, alacres oculi, facies liberalis, uultus ingenuus, status elegans, decorus
habitus, atque is militaris. Ut ergo discubuimus, canere quædam iustus notata
Musici accentuunculis carmina simul cum peritis alijs, statim suauissima quadã
uoce sic in aures nostras illapsus, imò uerò in præcordia est, ut me quidem (cate-
ros nescio) penè extra me rapuerit, certè sensu tacito diuine prorsus cuiusdam uo-
luptatis affecerit. Pronunciavit heroicum deinde carmẽ, quod ipsemet nuper in
Petri Medicis nostri laudem cõposuerat. Id ab ipso reuera, nõ (quod ego tamẽ su-
spicabar) ab alio factũ, signis euidentissimis, argumētisq; postea cognoui. Rogas
quale carmẽ: quale ferè nec meũ dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis,
nec

nec quasi canentis, sed in qua tamen utrunque sentires, neutrum discerneres: uariè tamen, prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc cõtentata, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, gestus non otiosus, non formiculosus, sed nec uultuosus tamen, ac molestus. Roscium prorsus aliquè diceret in scena uersari. Postularunt subitò quidam carmen ut illud in prosam retereret, & oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberatùs cœpit mox dicere, uerecundè quidè, sed tamen admirabiliter. Et fluebant ex ore tenello uerba lectissima, tanto cursu, quantum facile nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & cum pater iusserat ibidem cibum capere statim: non enim solet aliter. Iam secundæ mensæ, cum proponere iubeor, quot & quæ argumenta epistolarum uelim, quas ille simul pluribus dicitaret extempore, proposui quinque duntaxat (non enim plura libuit, ne fortè puerum fatigarem, plura tamè ille blandè adhuc deposcebat) sed quæ proposui nata ibidem statim sunt uaria, noua, quædamq; ridicula, sic ut ad ea comparare se prius non potuerit. Collocati quinque igitur per ordinem librarij cum stylis, & pugillaribus, excepturi quod ille dictasset. Consiit in summo puer terram intuens modestè, cogitat aliquantum, mox tamè oculos attollit, imperat ei qui summus confederat, ut iam scribat: ubi pauca dictauit, innuit & secundo, dicit & huic alterum argumentum, pergit ad ceteros deinceps, donec ad infimum: rursus quoq; ad primum reuertitur faciens quod omiserat, fulciens quod pependerat: dissidebat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sæpius in orbem remeans, epistolas uno tempore (quis credat?) quinque absoluit. His actis equos conscendimus, ut concurreret hastatos, inq; ipsi Petrum Medicem nostrum spectaremus. Ibi res accidit, quæ sicuti me statim maximè turbauit, ita diuinitatem penè quandam postea pueri huius ostendit. Vehemè equo Fabius, quo plurimum delectatur, pulcherrimo illo quidem, sed qui nimium freno repugnet. Hoc persultare campum solet, hoc decurrere, citat, hęcit, ut scilicet, ita ferociter. Ibat ergo mecum sermonibus captus, ac fabulis inhians literatis, auresq; mihi penitus, animumq; dederat, cum repente collapsus equus in limite quodam super equitem ruit ipsum resupinus. Clamat puer, qui ritatur, ut in extremo periculo: accurrunt undiq; famuli, pro se quisq; subleuant: quorum unus etiã dum salit incautius, sibi miser crus defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror, obstupescerant. Pater adest, hortatur animo bono sit. Ille ubi patrem uidet (ut generosi spiritus facile indolem cerneret) nullum ultra clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari pedetentim, cautimq; agerent, ne fortè ipsum grauius, dum consurgere conatur, equus affligeret. Abscisa igitur cingula iacenti equo, subtractusq; ita Fabius, nobis multũ pauefactis, incolumis restitutus: quam tamen uexatus non nihil, atq; ob id in adibus deinde relictus. Ego uix mei compos, omisso spectaculo, nec mihi ipsi adhuc de salute pueri satis credens, domum sum reuersus, penè attonitus, ac periculi tantum metu quasi presentis exanimatus. Habes diei unius historiam de Virino Fabio, qui si superstes fuerit, ætatisq; numeros (quod ille sinat Deus) impleuerit, si iam quo gradu cœpit, ad excellentè gloriam perrexit, auguror euasurũ talem, qualis tu solus mi Pice nostro seculo esse uideris: hoc est, ut eum quoq; propter admirabilem uirtutem mortales omnes, tanquam si cœlitus demissus, uenerentur. Vale.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
DLAE SVO S. D.

Quod honoris mei causa tu quoq; sederis inter auditores meos, non habeo gratiam. Nam si placui, iam retuli: si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO PO-
LITIANO S. D.

Narrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & uno Laurentius Medices egerat, cum aduersus Aristotelem, cuius tu Ethica hoc anno publicè enarras, Platoniorũ innixus rationibus disputaret, efficacè ad eò uir ingenio, & multiformi, ut uideat factus ad omnia. In quo illud præcipuè admiror, quod cum sit semper in republica occupatissimus, quasi tamè otiosissimus literarum semper aliquid aut loquitur, aut meditat. Et quoniam qui Aristotelem dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusq; facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in eare Aristoteles, & Platonis magistro consentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem uenerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, q̃ nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut quanquam de ijs suis in ipsa, quam adhuc parturio, Platonis, Aristotelisq; concordia sim scripturus, breui tamen ad te cõmentariolo perstringam ea, quæ tunc tibi coram de hac quaestione sum locutus, cum fortè & Dominicus Beniuentus adesset, utriq; nostrũ pro sua & doctrina & integritate charissimus. Ego uerò negare tibi quid possum, in re præsertim literaria socio penè dixerim indiuiduo? Liceat autè mihi per te linguæ politioris uindictam uerbis uti quibusdam, nondum fortasse Latij iure donatis, quæ tamen ipsa rerum nouitas, & quædam propè necessitas expressit, nec elegantioris styli lenocinium queas: ut enim Manlius inquit, Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

Arsi penè semper, nimis improbè forsitan, sed arsi tamè semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, uoluptates habuerim, si cum superstite gloria conferrentur: sed quoniam quæ scriberem, uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, extitisti tu Pice, qui, quod ego mihi non poterã, præstiteris, dedicato cõmentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lycium decurrentes, & Academiã reuocas ad uerum caput, & cum philosophia magis una q̃ gemina nostram quoq; theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci gramè requiram uicturus æternum per te, sed & tecum? Narrabit autè quandoq; posteritas, fuisse olim Politianum quendam, quem tantũ fecerit ipse quoq; Pico, omnium doctrinarum lux, ut ne librum quidem nuncupare illi pulcherrimũ de rebus altissimis dubitauerit. Ago itaq; tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

Celebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen, hastis concurrentium, quo mihi spectaculo carere penè non licebat, certè non libuit. Etenim pleriq; certatorum de schola nostra prodierant, tu tamen à me solos fieri poetas, aut oratores putas: at ego nõ minus facio bellatores. Et uicerunt omnino quos optabã, Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster uterq; non discipulus modò, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremq; Petrus,

Petrus, alteram Laurentius abstulit, sed insigni tamen populi totius acclamatione, plausuque multiplici: uidelicet admiratio quaedam suffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes alias in toga & foro conspicui, cum militibus exercitissimis concurrerant, & eos in ipsorum (quod dicitur) arena superauerant. Scis autem quam gratus multitudini sit, & ciuibus, Petrus noster, non minus iam sua quam familiæ gloria, scilicet in quo patris ingenium, patris uirtus, patris magni humanitas, aui probitas, proauis prudentia, pietas ab aui reuiuiscit: omnium uerò maiorum suorum liberalitas, omniumque animus. Sed & ipsi Laurentio mirè fauetur, non ob opes modò, & nobilitatem, quanquam ob has etiam: uerum multo magis quoniã cum Petro assiduus est, utpote consanguineus, utpote simul educatus, utpote fidissimus. Itaque si cuti rem nummariam curat eius uniuersam diligenter, cautè, fideliter, ita diligit ipsum uehementer, sic tamen ut & colat & imitetur. Est enim Laurentius quoque doctus admodum lingua utraque, poetarumque, uel ex tempore. Dat & Musicis operam, uires etiam corporis exercet, omniaque feliciter, uni Petro longè concedens, id quoque feliciter, ut qui plus ei fauet etiam quam sibi. Denique cum recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremò nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plausus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profectò tu quoque adfuisse nobiscum: quanquam popularia ista uos philosophi magni contemnit, mihi tamè philosophastro adhuc uenia dabitur credo, si plurius id spectaculum feci, quam tuum quoque conuiuium. Tu certè, cuius hodie uocatores fefelli, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus libenter hanc à me accipis epistolam, quam me accepisses conuiuiò. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

Cum superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticū nostram, cui tu quoque poemati non nihil tribuis: & ad eum iam locum uenissem, quo lunares dies Hesiodi secutus, alios alij aut inspectionibus, aut operibus tribuebam: dubitare mecum cepi doctissime Pitce, nunquid istiusmodi tam ueteres obseruationes à naturæ causis, an à uulgi magis credulitate profectæ sint. Quare quoniam tu nunc librum cum maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisque argumentis instructum, quibus hæc esse uel propria, uel certè finitima uideri possunt, ad eundem præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui uatis legibus, quas iam nostras imitatione fecimus, obtemperandū sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctioribus literis occupato, requirendi, relegendique Rustici poetæ onus imponam, breuiter hac epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego uel rationes, uel causas partim de Proclii, cæterorumque lectione, partim uerò de mea coniectura posse uidear afferre. Summa igitur est Hesiodi partitio, dies ut alios admittat uel ad inspiciendum, uel ad efficiendum, rursus ut alios uelut emortuos prætereat. Tres tamen Iouis appellat, ut primum diem mensis, quartumque, & septimum. Primum putò, quoniam princeps unitas numerorum, principiumque omne diuinū (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum *μονὸς* & *μόνος* dicitur. Quartum uerò quoniam in eo rationes omnes musicæ continentur, quæ de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius in unitate femina laudabatur, ex quo ueteres eum Pana uocabant. Septimum denique, quoniam solū hunc numerum producit unitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionem, quæ

quæ uidelicet in unitate, binario quaternarioque reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio: sed quaternarium nuptijs accommodat, quoniã de binario nascitur, siue componas eum, siue ducas in se. Porro binarius fecundus appellatur: estque duntaxat inter duos matrimonij copula, quod illa tamen quam diximus harmonia præ cæteris indiget. Sed & denarium constituit quaternarius, modò partes ipsas inter se iunxeris, qui primum litem cludit, ac perfectissimus habetur. Iubet item uates quarto die naues ædificari, fortasse quoniam solidi natura quaternario debetur, sub quo uidelicet tria, superficies, linea, punctum comprehenduntur. Idemque primus est numerus pariter par. Nec à nauibus construendis abhorret harmonia, sic ut Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellasse. Septenarium tamen etiam sacrum uocat Hesiodus, ut in quo natus Apollo sit, ut ipse ait, atque ob id arbitror consistere septenis fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis utilem perhibet. Credo quod à binario ternarioque nascitur, hoc est, à femina, masculoque: in eo masculus tamen pollet, ut ex cuius partibus ipse resultat. Itaque tum maxime castrare agnos iubet, ut planè uidelicet emasculentur, sed & includere septis pecora, quo scilicet perfectus numerus (talis enim senarius, etiam ut suis æqualis partibus) ipsum quasi recenseat numerum. Cauillis etiam, mendacis, blandimentis, & clancularijs omnino susurris hunc diem dedicat: quoniam lunæ facies ipsa quoque tunc mentitur, utpote quæ diuidua uidetur, cum tamen ex æquo lumen, umbramque non habeat. Octauum laudat, ut operibus efficacem, suisque tamen, & bubus castrandis accommodat. Est enim primus hic cubus, cuius interualla tria sunt: ideoque Neptuno sacer, cuius insigne tridens, cui maxime uerres, ac tauri cæduntur: quoniam sistere impetum creditur: itaque contra terræ motus etiam colitur, atque ob id *ἰσχυρολογος* appellatur. Nonum uocat innoxium, pangendis in cuius etiam radice principium, medium finis que sit: sed & componitur e cubis duobus, hoc est, ex unitate, & octonario: quorum alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi rursus adijciens unitatem, numerum creat plenissimum, quo limes ipse tandem numerorum primus excurrat, ut meritò tot eum priuilegia genituris incrementisque præferant. Undecimum messi, tondendisque lanis: sanè quoniam secundi limitis initium, quo lunæ maxime lumen augetur, idque lumen ipsius esse uel pabulum, uel indumentum non absurdè dixeris. Huic tamen duodecimus præfertur, ut quod initium præ se agat incrementi maioris: sed & numerus ipse nouenarium cum latere continet, repetitumque senarium perfectum, sicuti diximus. Est uerò deorum quoque numerus. Tot enim colligit Ennius geminis uersibus: hoc igitur telæ congruit, ut cuius causa tonsura peragitur. Igitur in hoc araneus (ut ipse ait) fila sua net, in hoc & ex acero formica prædatur. Castrari quoque mulos eodem præcipit. Mulis enim lunam fabulam inuehi: bos quippe soli sacer, asinus typhoni, qui terrestris deus. Inter hos media luna est utriusque particeps, hoc est, obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter par: itaque progressum quasi sistit, quod & domitor facit, & ut mixtus numerus, ita mixtum est animal. Tertiusdecimus conferendis arboribus idoneus, quod (ut ait Plutarchus) insita uis radicibus pleniore iam lumine diffunditur. Idem seminibus faciendis incommodus, quod factum semen pluuijs magis adiuuatur, ut computrescat & germinet. Quartusdecimus & ipse sacer dictus, foeminis gignendis, bubusque, & ouibus, prætereaque mulis, canibusque mansuefaciendis laudatur, in quo sit & dolium degustandum. Diues hic luminis uidelicet, ut in quo luna sub occasum solis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo

Ang. Polit.

P suum

suum luna peragit orbem. Perfectio uero circuli totius in semicirculo, praesertim tamen in luna, cuius a medio sint incrementa utrinque & decremēta, & humidius lumen est, ideo foemina conuenit. Ita sextusdecimus quoque maribus magis quam foeminis congruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: unde nec habilis plantationi, quod germina non euocet. Nec idem nuptias amat, ut in quo sol a luna procul abest, ut ob id Athenienses lunae silentio Theogamia celebraret, quasi naturales haec sint nuptiae, cum sol ac luna coeant. Decimo septimo cedi arbores tempestiuum, quod decretere luna incipit, & humor qui cariem faciat, imminuitur. Comportari quoque iubentur in aream fruges: quonia uenti post plenilunium surgant, quibus a grano palea ipsa, & gluma discernantur. Vnde uigesimali pomeridianum tempus duntaxat in transcurso laudatur, quod tunc Atheniensium more ciuitas iustrabatur. Vigesimalis ideo magnus opinor uocatus, quod est tribus portionibus ipse duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros: fortasse quonia satis ille doctus haberi potest (ut sunt humana) cui plura sint perspecta, quam ignorata. Vigesimalis quartus mane quod uesperis laudatur, fortasse quonia uesperis iam uigesimalis quintae coniungitur: ut enim quartas omnes laudat Hesiodus, ita quintas uituperat. In quibus errare furias, & uindicare periuria testatur. Hunc enim Pythagorei numerum iustitiae tribuebant. Vetat autem uigesimali quarto die conficere animum curis. Non quod idem caeteris quoque diebus facere non sit utile, sed quod sacris potissimum diebus retinenda sit animi tranquillitas. Trigesimalis quoque laudatur, in quo sit lunae coitus, qui ueritatis imago creditur, ut cuius propria sit unitas, sicuti mendacii multiplicitas. Praecipit igitur, ut opera inspiciamus, & cibaria familiae diuidamus, hoc est (ut arbitror) quod Latine demensum uocabatur. Tunc enim cessatur ab opere: quod & fornicam facere dicunt. Est uero uulgatum praecipitum, quae sunt usui faciendū opera, praeparanda esse cum uacamus. Sed processit epistola longius, & uides quam multa comprehenderit, quam paucis, quae mihi tamen ipsi uix interdum probantur. Quam ob rem te rogo, dicas ad haec aliquid abstrusum, remotū, & (ut Horatii uerbis utar) insigne, recens, adhuc indictum ore alio, quod potes uel in epistolam (quod com modo tuo fiat) colligere, uel si hoc ratio studiorum tuorum non patitur, in aliquam nostram (sicut soles) longiusculam deambulationem conferre. Mirto etiam ad te Graecum hoc epigramma, quod effutiui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum professione ipsorum rixantem, diutius etiam quam uelim, ruri te remorant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Egi tecum liberius (ita enim soleo) qui quoniam tu culicem muliebri genere, quod contra uirili decuit, usurpaueras in epigrammate, iuferim sic extempore Culicis uerbis:

Non sum foemina Scala nec Latinis,
Nec Graecis, ideo placet puella.
Quos tu meos uersiculos alijs eiusdem generis remuneratus es, bellis mehercules, & facis, sed in syllaba tamen una & altera negligētibus, ut in quibus hoc sit: Congressum petis sic mea puella. Rursusque. Sed tu ni caueris, scio iacebis. Possis tamen in priore, sicuti ueteres illi solebant, cum fluerent adhuc lutulentiores, elidere s litteram: quod hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexametris iam liquidioribus: nisi tu Grammaticis credis, parum doctē putantibus ita legendum esse apud Maronem: Inter se coisse uiros & decernere ferro. Sed & illa uidentur

uidentur *ἀκνρα*, citare somnū, bonam cutem ferire: sicut *ἑσπόμενοι*, Pasce meas carnes, pro illo, uescere meis potius carnibus. Caeterum, quonia tu uersiculos ais istos ad imitationem te fecisse Graeci cutusdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate graeco tueri causam Culicum. Quod an quibusdam placitum sit, nescio: imo plane scio non placiturum, quia non transmarinum, quamuis ipsi quoque iam pridem (sicuti uides) transmarini homines mustent. Vale.

*Τὸς λάνωπας ἐραὺ μάλλον πρέπει, ἢ περὶ ἀνδρῶν
φύτας ἢ γονίμων ὡς λυπρῶν ἐξ ἰδιδῶν.
καὶ μιμησάμενος ἀδριπότητον ὄρωτα
εἰρεσίη σπέρματι, ἔθ' ἢ ἐμὴν ἀμοσπώμεν,
τὸν λυδμον ἢ ἀδντῶν ἐγδρσιγαίαικα, πλανήτω,
ἀνώως ἄσπασα πῶν ἰεμῶν ὁ ἀρωμ,
ἐς λῆχ' ἐμπλάνοντας, ἐς αὐτῶν πολλὰ κίμαθῶν
καμφαφόντας ὄλης ἀφεία βηλυτῶν,
φάμοντας χελαῶντα καὶ ἐκμυξῶντας ὀσπῆς
μαρμαρυγῶν, γλώσσῶν ἢ ἠρέμα γδνομῶν
ἐγδρπνῶν, ἰταμῶν, σποποδῶν κίμαθῶν, ἀρα πῆς ἀνδρῶν
ὄσκα τε λάνωπας δέγματ' ὄρωτ' ἔχα.*

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

AGo iam errori illi meo, quo foeminino appellauī culicem genere, gratiam: & quod causam dedit tibi elegantissimo disticho illo hendecasyllabo admonendi mei, & mihi ut cunctis responderendi. Fateor, uix putauī ut quicquam succederet adeo in exercitato, adeo id carminis genus ignaro: sed ridicula ego non minus forsitan ipse ridiculus sum persecutus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO S. D.

Nimis emuncta es naris Politiane. Non scribuntur (mihi crede) nostra haec tibi, qui ad antiquitatem plane accesseris propius. Nos quoque popularibus ista, & qui nostra haec mediocritate elimandi quae scribimus, contenti sunt. Quid enim istis tuis eruditissimis auribus conuenire potest? Quid iudicium implere tuum quaeso? Te tamen uide, ne quando uel iniuria acrior esse accusator scriptorum alienorum uideare, consuetudine docendi credo, qua Florentinam iuuentutem tot iam instruis annos, reddisque pro uiribus meliorem. In hendecasyllabis in tuum culicem meis, nondum a me editis, quaedam carpis festinantius, mea sententia, quam grauem uirum deceat. Non quod refugiam, fastidiamque limam tuam, qua nihil accidere talibus in rebus quicquam potest optatius: sed nescio quomodo precox illa (ut ita dixerim) uilescere sic uideretur seueritas. Mitto uero alia, quae legeris postea forsitan emendatiora. Illud rigidius a te castigatum est, quam ere fuerit. Solet amor mutuus, etiam quae minus firma posita sint, ut quandoque accidit, excusare & munire. Tu contra, quod rectum est (ut mihi quidem uideretur) intorques. Citare certe mouere est, uerbum (ut puto) a cio per frequentiam significandi factum, unde concito est, & incito, & oscito, & excito, et alia huiuscemodi, in quibus est omnibus comouendi uis, qua nihil somno est magis contrarium: siquidem otio is alii solet, & quiete, quae & ipsa somnus est, auctore Vergilio, apud quem Venus placidam per membra quietem irrigat. Non satis uideo, cur citare somnum, non sit comouere, & turbare. Adde quod quantum

Ang. Polit. P 2 ego

ego nouerim, nemo de somno inducendo sic ut tu interpres esse uis, nunc loquitur. Veruntamen si displicet, uelim mutes, fugare sit pro citare. Fit aliquando difficilis mutatio, si quid dempseris: ut quod quadret reperias, hic nihil negotij fuit. Non placet, pasco meas carnes, nec tam bonam cutem ferire. Non miror, delicatior gustus est tuus, uix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in tuū palatū. Sed paro hæc minus doctis, nō Perlio, quē & C. Lucilius nō curat sua legere apud M. Tullium. Volo ego quoq; L. Decimū, qui hæc omnino non cōtemnat. ut rideam, sic cum amicis in istis ætatis feruoribus, cum otii est, non quod posteritas custodiat & miretur, cudo, aut quod ditet informatores hos librorum, quorum tam cupidē quidam implorant operam. Græcum epigramma quod ad me misisti, tanta inopia linguæ est Græcæ, uix uerbis interpretor, nedum elegantiam perspicere possim carminis, sed puto tuum est. Vale. Venit nescio quid in mentem de græco epigrammate, postquam hæc scripseram: uereor ne Venerem læseris, & eius filium ἀφισπότην, ut tu appellas: an ex aqua ortus culex, ut è mari Venus? Nisi Thaletem indicas, uix persuaseris: hyemis tempestatib. potius, aut ueris aquosis magis natura ortum oportuit: feruentioribus magis æstibus nascitur, sæuitq;. An tu Amorem deum ita terrificum numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi quoq; Palinodia opus sit, nec cæcus cantites. Quid æge culici est rei cum mulieribus, id est, cum hominibus? Amoris is ludus est, non fœ dissimili insectuli, natiq; in sterquilinijs. Naturam melius imitantur figmenta poetarum. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmen erit? Piscis mihi uidetur Veneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si uolatus, Aquila: sanguinis uerò sugendi Hirudinis palma est. Nam & Vespertiones quoq;, & Noctua, & id genus uolantes in tenebris aues, uidēt per noctis umbras, arbitror & quidem culicibus minus obscuriter: magis forsan appositè cæcum induxeris, si Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierū excitatorem, aduertat & hic licet, ne Comum tu alterum numen offendas, cuius officium id esse Græci putant. Neq; culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officij ministros. Homini tu quoq; ipsi tandem in amando præfers culicem. Rīdiculum est, dabunt ueniam. Sed tu uideris melius. Ego sic indoctē, sicq; amicē garrīo. Iterum uale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Qffendit (ut uideo) te nimis, quod in tuis uersiculis de culice quædā parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrem uocas accusatorem scriptorum alienorum: nec grauem satis uirum putas, quod festinantius carpsim, quæ nec dum fuerant edita. Tu negas ista tua scribi mihi, nimis uidelicet emunctæ naris, & cui sit fatuus uel acipenser. Uteris idem uulgata & publica iudicium reiectione, quæ sit apud Lucilium: sed & tentas quædam tueri contra meam sententiam, cum de cæteris taceas: arcesq; deniq; à tuis etiam scriptis ipsam posteritatem, nec uel eis omnino parcis, quicumq; suas uigilias formis istis nouitijs excudunt. Post hæc tandem ludis in epigramma nostrū, quod ad te græcè scripsimus. Pudet igitur (ut uerum fatear) me referere ad hæc tam leuia. Sed ut tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te non oportuit amici magis officio, quam, ut tu parum benigne interpretatus es, accusatioe: scilicet qui secum non ita dixerit (ut est apud Horatium) Cur ego amicū offendam in nugis? quoniam uidelicet sequitur: Hæ nugæ seria ducunt. Nam quod ita superscripsisti literis tuis, Angelo Politiano monitori meo, et patrono: quanq; subesse

subesse stomachus, & ironia quædā uideri potest insueto titulo, tamen ego libenter homo simplex agnosco: propterea quod & monui te sedulo, & cōtra malè sensuros exhibui patrociniū. Quod uerò edita negas, quæ iam publicasti, quodq; ab ijs me reijcis, quæ scripta mihi tua manu misisti, mox etiam epistola dicasti, nō queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te ut emēdares admonui, quæ iam periculosè uulgaueras. Iam quod in me grauitatem desideras, nō est molestum, uidelicet homo grauior etiam quam uelles: ut cui sit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed & grauitatem prorsus aspernatur culex iste tuus, qui nobis materiam scribendi præbuit. Nec insipidus mihi tamen fuit acipenser (ut ais) imò rana, & gobio: quos te mihi non acipenserem posuisse, uel illud indicat, quod & tu quædam ex ijs ipsis etiam conuiuator expuisti. De illo autem Citare frustra laboras, quoniam ne si mouere quidem somnum pro illo fugare dixeris, probabitur: sicuti nec autores ipsi fugantur, qui quidem citantur. Nec rursus qui fugatur exercitus, is ideo citatur. Ut autem bona crura, bonam formā puellæ dixerim: sic bonam cutem facile non dixerim, sed nitidam potius, tenerā, beneq; curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendū, pasce meas carnes, quod tamen sine autoribus defendis. Ego certè ne triualibus quidem literatoribus, ut ita loquant, permiserim: sicuti nec ut hendecasyllabos duodecim, tredecimq; syllabarum faciant, quales in tuis nonnullis reperies. Certè stridaculum tibi, & clangarum, quæ nunquam lecta sunt apud idoneos, ideo concedimus, quoniam Perlio te non scribere testaris, & posteritatis negotium non curare. Sed heus tu, quæ tandem inuidia est, ideo quoniam tuas ipse prædamnaueris, nos uigilijs nostris fidere non nihil, ac dare formis propagandas, quæ sic flagitentur, celebrentur, laudentur à doctis, eedemq; rursus (quod fortasse non minus optandum) ab indoctis uituperentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, sed illi nostram potius implorant, dum suum compendium sectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perspicere te negas (ut homo es modestus) ob inopiam Græcæ linguæ: sed putare tamen ais esse meum, quod in utrā partem mihi sit accipiendum, non uideo. Nec enim adhuc scio de nostro ingenio quid omnino sentias. Cauillaris tamen, & quasi totum mox uellicas argumentū, uererisq; ne Venerem læserim, ne Cupidinem, quod cum ijs culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis: læserit & Græcos Homerus, quod eos muscis comparauerit. Nec uerò putas ex humore natum culicem, quem Vergilius idem uocat humoris alumnum: cuiusq; gratia conopetum illud Aegyptijs militibus, utpote paludosis exprobratur: nec rursus quod estare magis comparent, ideo nō ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam penitus ebibi credas. Illa certè nimis friuola, sed & nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hirudine congeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia sit & piscis ex aqua: nec ideo non uolat ille, quia uolet altius aquila. Nec ἀφισπότης aquila, sed araneus uocatur ab Hesiodo. Nec itē abest à suctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirudinis. Nam certè hirudini comparat amorem Theocritus, nec amorē creditur offendere. Deniq; eodem pertinent, quæ tu de noctua, quæ de Como subiecisti. Nos autem non piscem, non aquilam, non hirudinem, non etiam uespertiones, & noctuas, non illum postremò comestationis deum, sed omnino ipsum tuum culicem tractabamus. Nec item si pastor quidem apud eundem Theocritū, cæcum dixit esse amorem, propterea nos eum quoq; uelut exoculabimus, cuius etiam sunt (ut ait Moschus) ὄμματι δριμύλα καὶ φλογήτα. Iam ne illud quidē absurdum est, ut homini culicem præferamus, quando hoc semel argumentū susceperamus

peramus in amoribus: utpote qui columbis quoque cedant, lepuseulis, gallinaceis, cuniculis, passerulis. Nec si sit argumentum poetæ, contra quàm natura ferat susceptum, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argumento respondeat, quod & culex Vergilianus, & ipsa Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de his hæcenus. Non enim satis mihi digna uidentur, in quibus opera diutius nostra ponatur, uidelicet ne fiat Elephantaus e culice. Tantum illud addidero, nihil me habere obscurum, nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis præsentem capi, qui facile obtrectent absentem. Placet enim mihi illud Homeri:

Εχθρὸς γὰρ μοι λαὸν ὁμοῖο δὲ μοί αἰδῶο πύλοισιν
ὅς ἔσθ' οὐ μὲν λάβειν φρεσὶν ἄλλο δὲ εἶπεν. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Vix adducor ut credam hanc postremam, quam ad me misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, morosior est, suspectior est, uanior tandem. Aliquis credo ex tuis discipulis, dum tu in penetralibus istis philosophiæ uersaris, & contemnitis ista leuiora, id sibi muneris respondendi mihi desumpsit. Non sapit salem tuum, multa miscet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor, tuo nomine indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est, expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoque si incideris in hendecasyllabos, una plus, altera ue syllaba, meos esse scies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Si tibi reddita est illa ipsa epistola, quam dedi, non est quod dubites, quin mea sit. Quæ si te tamē nimis læsit, in causa tuæ sunt aures, quas habes profecto nimis teneras. Soletis enim quidam blandiri semper inter uos, & quod dicitur, mutuuum scabere: nos e diuerso sicuti uerum libenter audimus, ita facile dicimus. Sed & clamas, penē dixerim rabiosius in epistolam meam, quo tamen ego non modo non offendor, sed & propemodum delector, ut qui uideam tui iudicij rem non esse. Nam de epigrammate si quæris quid sentiam, similitimū cæteris tuis est, omnino (quod dici uulgo solet) eiufdem farinae. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Hesterno die uesperis reddite fuerunt mihi literæ ex Fesulano tuo: & quod erat aliquid mihi cum podagra negotij, quæ dextram manum pro arbitrio (ut sæpe solet) cruciabat, nec tum quidem amanuensis alicuius copia erat, differebam in aliquod felicius tempus responsum. Iam cenaueram, & captabam somnos attentus: prius uerò quam cum somno uenirem in gratiam, uoluebam (ut sit cum aliquid curæ impendet) cum animo, sic respondendo, sic agam, hoc sic diluam. Illud rectum est, & sapit barbatum magistrum. Sed nihil lædere Politianum potest. Nunc amicus est: num bonus uir: num etiam ap primè eruditus? Num ex Mediceo tandem cōmuni gremio, etsi meritis ualde disparibus, fortuna tamen pari, si illa desauerit: quod dii prius omen in hostes conuertant. Non sunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius uelim. Nec me precor ex quorundam metiare exemplo, qui uel tantillo dicituriolo commouentur. Error meus fuit, si fuit illa epistola tua. Id enim satis iam superque est, si tua est. Nesciui rectum uidere: quidam ex amicis, qui etiam ante me lectitarant (nam tu non signatas mittis epistolas) tuam esse enixè asseuerabant. Hoc sic agebam. Nam

Nam quod uerum & audire & dicere libenter solere uos scribis, o faustam & felicem sortem. Perarrum est: at præclarum: neque qui id audiat, aut ipse dicat, facile inuenire est, hoc quidem tempore: nam ueritas odium parit, comico pro uerbis: & hoc sic. Nam de epigrammatibus meis ut feras tu tuum iudicium, opus non est, neque ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quàm curta sint illa quidem didici, & quidam familiares monuerunt: si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, ut mos est meus, simul ut tu lætior tuis fieres, qui tanto te superiorē facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penē omnia sint in meis scriptis, te tamen nihil ridere, neque tu ἐγέλαιος es, quod Græci uocant: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos una familia, qui inde cognominantur, quod non rident. Sed arbitror, uos uerū auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblanguescere cœpit agitatio, sopore circumeunte. Itaque ea omiſsa, dormiendo indulgebam & aucupandis & inescandis somnis, quos mihi difficiliore & morbus cum ille plus scuit, efficere solet. Et ecce nocte ferē intempeſta cum obdormissem tandem, multa prius cum morosissimo deo colluctatus, uenit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, infans? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Letale est. Atque illinc ego ad te umbra uenio. Misit me uerò Laurentius Medicus ex alto cœlo, ut te sic admonerem, tibi subtimens. Cum hæc dixisset, cum umbra pariter somnus discessit. Mi Politiane uale. Non infantiā profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, sternacior es: milesque, & dux, neque ego relisto. Vale, & me serua amicum, & cultorem tui.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Literas accepi tuas multo blandissimas, in quibus receptui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi studes, quo nihil accidere mihi quidē potuit optatius. Nam quis non tecum malit officijs, humanitate, gratia, quàm iniurijs, altercationibus, odioque contendere? Nec ego profecto tam fuisset tuis respondendo literis inciuilis, nisi te uiderim nimis agi iam precipitem, non dico aduersus nos (nam de nobis facile est) sed omnino aduersus eruditos omnes. Itaque putauit beneficium tibi me facturum, si te tibi ipsi tanquam in speculo ostenderem, persuasionemque istam sciētia falsissimam de pulmone reuellerem: quæ facit, ut super ætatis nostræ doctos homines etiā ueteres illos contempnas: quos tamen extra aleam tot seculorum consensus diu posuerit. Non enim credo reputasti fortuna dulci nimis ebrius, tantundē te descēdisse in literis, quantum ascenderis in honoribus: ut compensatione quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aspernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur. Tantum illud breuiter testamur, ut tu fortunam, sic nos te Scala feremus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S.

Modestius, ut mihi uidetur, fecisti tandem, qui ob signatas ad me misisti literas. Puto enim inter alias quoque causas antiquæ huius consuetudinis signandarum literarum modestiam quoque ipsam non in postremis locū sibi uindicasse. Constituerā uerò modū facere scribēdi ad te, quia iratior semper in respondendo fueris. Sed uel Merulam interea potius quàm ita modō uel amicitia uel antiquitatis causam indefensam siuerim. Mouit me uidelicet impudēs, da ueniā, nescio quæ appellē pacto, ista disputādi consuetudo. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, asseritis, diluītis p arbitrio. Quis quietus sit

quis non animo cōmoueat? Appellant te quidem Herculem, neq; te inuito, quod audio, ut puta qui tibi temporis huius monstra, praesertim quantum ad literas pertinet, superanda susceperis. O ego tardi ingenij, qui quid id rei sit nescierim haecenus perspicere. Nunc sensi, & uideo. Es tu quidem Hercules, uel multo etiam meliore conditōe, quā ille Iouis filius Alcides, quem imperij necessitas trahebat in periculum. Ille iussa adibat monstra, tu tibi ea confingis, instruisq; ut superari à te queant. His demis arma, haec eneruas uiribus prius, quā aggrediare, etiam quae nulla sunt: & quae tu pro ingenio effinxeris, euicta à te trahis in popularem gloriam. Si placet, uolo & ego indere tibi aliquod cognomētum. Volo ut sis mihi Hercules factitiū, nomen certē factum ex re, habiturum apud te q̄q; autoritatem. Habeat ille sua nomina, habeat sacra, habeat cœlū: nos hic fortuna nostra gloriamur. Quæso te bone uir, quid tibi cū amicitia, quid cum inimicitia, cum ridicularia, ita ut nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita leuis est apud te amicitia, ut uel leuissima etiam quæ de aura fluctuet? Cōstantior illa multo est, ac firmior: multo uirtus elegantior, quā quæ hos amicorum ludos pertimescat. Arbitror non tenere te penitus amicitiae uim, quam quidem in animo cōstituisse fedes oportuit, & iecisse grauissimas ancoras, ut contra tempestatū omnium uim illæsa, & quæta maneat. Quæ quidem ab amoris consuetudine nomen habet, ut quædā plebeię magis amicitie, & in horas mutabiles, ab hamo esse appellatas dixerim: ut sunt illæ, quæ ob formam, quæ ob auaritiā, quæ ob ambitionē, cæteraq; peruerſa animi desideria conciliantur. His cauendum est ne uacillent. Illa stabiliora sunt: atq; ut rem facilius intelligas, uelim induas patris alicuius personam, qui unicum habeat filium, atq; eum quidem haudquaquam satis morigerum. Nunquid ex omni erratulo abijciet? An uincet potius paternus amor: & quoad spes aliqua effulxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitiae imitantur. Peruicacior est (ut ita dicam) uera amicitia, uix cū uapulauerit, discesserit. Parum multa scio esse hæc ad amicitie conditionem: sed ipsa se melius tuebitur, quæ testis mihi est, de ea cunctanda tecum, aut minuenda, ne cogitationem quidem ullam in animum incidisse. Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego non sum semper eā admiratus? Profer scripta mea, profer dicta. Nō legisti (ut uideo) Apologū meū de antiquitate, qui faciliē arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Nostrorum piget temporum, pudetq;. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamē laudari quidam, & collocari inter diuina monumenta antiquitatis: non possum. Date quæso ueniam. An ego sum tanti, ut istam beatissimam fortunā uestram uiolem? Neq; ego auidior gloriae sum, gratius fecerit qui me præterierit, ut ego præteritum esse à uobis diu putaueram. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores uitæ obijcis? Sed teneo in fortuna quid agas. Conſingis tibi tuo more monstrum, quem deuincas. Cū honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omnium rerū bonarū, egenus ad remp. uilissimis ortus parentibus, multa cū fide, nullis omnino diuitijs, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Cosinus tamen pater patriæ nostræ me complexus est, recepitq; in familia obsequia. Interea Florentinus populus ad prioratū me euexit, deinde ad uexilliferatū: tandēq; & in senatoriū me ordinē equestremq; collocauit, tanto profectō suffragiorū cōsensu, ut nihil esse factum unquā popularius, multi putarent. Extat & illa de me Laurentij Medicis præclarissima uox, qua nusquam collocatum melius fuisse honorem homini nouo testificatus est. Cū illo nunc tibi de honore meo agentis, cū Florentino omni populo res habēda est. Hoc ego affirmauerim, me multū fuisse cōsecutū

plura

plura quā aut putauerim, aut optauerim. Neq; habui quod referrē, nisi fidei integritatem. Ea in me (uolo esse uanus) semper fuit quā excellentissima. Atque hoc quoq; asseruerim in calce epistolæ, nullum me honorē sine honore gessisse. Res publica ipsa, resq; à me gesta in magistratibus, citentur testes uelimi. Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua monstra. Nam illud quod scribis, ut reuellerem de pulmone scientiam, ex illo genere est, Herculis indiget uiribus. Scribis in quib. receptui canis, ac multa repetens recōciliare te mihi studeas. Sunt & hæc ex eodem genere monstrorum, quæ tu ad uanitatē alis. Quando ego nō fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra habes? non tuli te tam diu ita insipientem, ita insultantem, seuientemq; penē in mortuum? Relege epistolas ad te meas, uidebis uanam esse omnem reconciliationis mentionem. Sed ut uideo, de amicitia, ut supra dixi, non rectē sentis. Apud me inuiolata est, atq; maior multo ijs quæ ita inferri possunt iniurijs. Receptui canis, inquis, o præclarum duellum. De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandū uniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent uiam Curiatorum, Oratorumq; sepulchra. Culex maior est, quem tu ex aqua ortum inter monstra tua confingis. At Græcus excellentissimus poeta telluris animal appellat γένος λευκόδρακα δὲ πτερόπυρα. Putauisti facturum te mihi beneficium, si tanquā in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostendisti, qua ad eō ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, ut nihil magis ego iam de industria refugiam. Rectius feceris, si tu te aspexeris, quem ista ætatis deformitas non tangit. Multo id tibi erit utilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgauī iam mi Politianē, uirus q̄d tuæ literæ excitarunt. Redij ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam aliam facere posset, ne cogitatū quidē. Velim autem ut ad beneficium conuertas animum. Da mihi hanc ueniam, ut hanc epistolam meam illi tuæ cui responderetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quæcunq; te causa mouerit, mutaueris consilium meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, ut & mea impressa legatur: quod non feci haecenus, nec putauī esse me facturum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCA-

LAE SVO S. D.

Cepi literas tuas, nescio magis ne uirulētas, an ineptas, omnino tamē ridiculas, itaq; me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondebo, quia nondum constitui (quando ego tibi Hercules sum factitiū) quomodo tu mihi sis tractandus, monstrū fursuraceum. Cogito etiam paulisper mecum, uocandus ne tu solus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, statim scies. Vale ut meritis.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE S. D.

Herculem factitiū me uocas in epistola tua, propterea quod (ut inquis) monstra mihi met fingam, quæ superem. Tum negas iniuriam te mihi unquam fecisse, negas antiquitati derogasse, pigere tamen, ac pudere tuorū temporū praesens: multa quoq; de tuis honoribus falso iactas, falsius nōnulla de nostris meritis. Postremò quali iubes ut exprimi formis, & interferi epistolis epistolā tuam curem. Quare tibi ad singula rescribam, sed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur Herculem, Scala, non epistolis modò, sed & libris editis Marlij Ficinij tanti philosophi, profectō (ut uerum fatear) non moleste fero. Nam si cognomen hoc mihi (quod equidem nō puto) cōgruit, illius iudicio: si minus, illius amore delector. Auget aut uoluptatē, quod

ῥα φασὶ λέγει δὲ μοι γέλωτα ὀφλισκάνων ὁ πῶς κεκλήθη... ἡμᾶς ἐκλιπῶν τοῖς δὲ κειμένωσι...

PETRVS CRINITVS ALEXANDRO SAR-

TIO S. D.

Crisperam pridem ad te Alexander, tum & illud monueram, ut quos collegisti adhuc Politiani labores, pro tua nunc diligētia in bonorum usum proferendos curares. Tu enim, quod omnes iam norunt, siue Politiani manibus hoc debeas, siue debere te putes, hoc totum in te oneris reclinasti, ne quid omnino ab eruditis desideretur, quod ingenio partum Politiani, & industria effectum est: rem profecto & te dignam, & in qua laudem tuo nomini haud immerito amplam concilies. Atque ut tu quidem Alexander Politiani noctibus & uigilijs prospiciendum putasti: ita hercle crediderim & studiosorum ingenia plurimum tibi debitura, qui unus sis autor, ne tot, tam uaria, tam multiplices eruditorum lubricationes intereant. Caeterum literis me tuis rogas, ut locos tibi aliquot recenseam, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat: quod a me credas uel obseruata de his quaepiam, uel potius coram ab eo percepta, qui cum de literis saepe agebam. Ego uero Alexander nihil in uotis maius, aut antiquius habeo, quam ut suus cuique assignetur labor, ac in proprios haec aliquando referantur: alio qui malim ego non uiuere, quam per alios cum eorum iniuria uiuere. Quo ingratitude uitio quidam ex Graecis notati sunt: sicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui ut parum de Plinio gratis, a doctis incessitur: uel ipse item Macrobius, qui dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas coenas instruxit. Minus autem hi ferendi, qui aliena pro suis non uertunt tantum, sed transcribunt ad uerbum. Vtinamque plebei quidam Grammatici tantundem hac aetate non agerent: qui satis se nunc putant conspicuos, ac supra caeteros censerent, si alienis ornati titulis extumescant, reprehendentes ea in primis, quae anxie ac percupidè conquirant: sicut diuitias auari solent, qui dum eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ineptam horum impudentiam noster merito Aldus, uelut adnotis facibus extimulat. Dixi aliam tecum quemadmodum Politianus alteram Centuriam absoluerat, quod ab eo te prope hortante factum est, qui tantopere suis fauebas laboribus. Sed de queri nunc boni iuuenes possunt, quod hoc publicum munus quidam priuati iuris fecerunt: in eorumque manus deuenit, qui aut talia non agnoscat, aut si agnoscant, dissimulent. Nos autem tuo nunc animo satisfecisse uidebimur, si locos tibi aliquot ex ea subiiciamus: quod a me tamen breuibus absoluetur, ne bonorum otio & abutar, & studiosis illudam. Inter caetera igitur, quae in Centuriam secundam retulerat, haec olim mecum Politianus, cum ad Arni forte praeripia ageremus, de Thalamago nauis. Trechedipna ueste, Callimachi aetia, sed & de poeta Dorfenno, de Amabaeo uersu, de Caprotinis, de nodo Herculeo. Caeterum ut ingenio fuit parato, memoriaque ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud in primis scito, quod quae in Suetonio Tranquillo, Plinioque, nostris habentur, secus multa exposuit. Iam & locos in iure ciuili multos, praeter eaque ex ipsis

ex ipsis philosophiae gyris quaequam parum caeteris intellecta adnotauerat. Sed erit fatius aliquam uelut notam retexere, ut ex his & rerum factura consideretur, ac furta quorundam deprehendi facilius possint, si haec aliquando qui togati obambulant, pro suis deproment. Haec igitur Politiani manu inter ex charta tabula quaedam deprehendimus, quae & noster Fabianus cum legit, iniuriam factam Politiani manibus non ferendam in clamauit. Subijciam autem ut in pagella erant, ad hunc modum: Capita Centuriae secundae. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mansuetiores, Manuprecium, Osiris, Erynnas, Oculatissimus, Flaccus, umbrae, Pausanias: pro Plinio contra reprehensores, castratio, Polyphemus, quadrupes nodus apud Terentium, decussare, Cresphotes, Taras apud Statium, fororiantes mammae, Phryne meretrix. Et haec Alexander, aliaque permulta a Politiano in secunda Centuria explicata sunt. Sed ego dum singula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quaedam quam antea concipio, uix me comprimam, uix retineo, quin studiosos nunc omnes adhorter, ut milite collecto Fidentinos in istos, & plagiarios impetum faciant. Commodum uero erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notauit per pauca. De Thalamago igitur nauis afferri haec possunt: quemadmodum apud Suetonium Politiani obseruatione, tum ueterum codicum testimonio, quod nec tu ignoras, sic utique legendum in Iulij Caesaris uita: Cum Cleopatra Caesar conuiuia in primam lucem saepe protraxit, & eadem nauis Thalamago penes Aethiopia tenuis Aegyptum penetrauit. Haec enim uera & genuina lectio. Caeterum quae nauis Thalamagos, qua forma & habitu fuerit, docent ex Graecis permulti. Ut enim Appianum modo Alexandrinum mittam, Suidas de hoc, & Pollux, Aethiops quoque in quinto Dipnosophiston copiosissime, cuius rei testimonium & Azarolo nostro damus. Aedificauit, inquit Athenaeus, Ptolemaeus Philopater nauem etiam fluuialem, quae Thalamagos uocabatur: longitudo eius semistadium, latitudo quae esset amplissima triginta cubitis, altitudo ipsa cum suggestu tabernaculi paulo minor quadraginta cubitis: figura eius neque longis nauibus, neque rotundis adsimilis, sed ex utroque mixta. Prosequitur dein parteis omnes, & ornatum nauis, quod ego breuitati studens praetero. Ad Trechedipnam uestem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine, Et ceromatico fert niceteria collo. In hoc autem loco Recyda uulgo legitur, sed Plutarchus in Sympotiacis de Trechedipna ueste meminit. Athenaeus quoque libro Dipnosophiston sexto, cum de parasitis loquitur, Alexim Comicum citat, mentionemque de Trechedipna ueste pluribus facit. Quibus adductus credo Politianus, Iuuenalis carmen atque caeteri aliter exponerebat. Possent & alia afferri, sed ea parum nunc suppetunt. De aetia Callimachi uersiculus est poetae Martialis: Nec te scire iuuat aetia Callimachi. Quid autem operis hoc titulo a Callimacho editum sit, ex multis elicitur: nec enim contra quenquam dictum sumus. In epigramatis igitur Graecis cum locis permultis, tum libro maxime primo: Καλλιμάχου τὸ λέκτρομα, τὸ παίγνιον, ὁ φύλιος νῆς, αἰτίας, ὁ γράφας αἰτία Καλλιμάχου. Afferuntur & Callimachi Aetia a Stephano de urbibus, & a Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed ut Grammaticos nunc Graecos mittam, illud a me quoque obseruatum, quemadmodum & Probus Valerius de his, & Priscianus ad Iulianum, qui uersiculus quoque ex Aetia citat. De his non nihil etiam nunc apud Politiani libros in aduersariis. De Dorfenno poeta dictum a nobis in libris de poetis, quos Ang. Polit. Q propediem

propediem edituri sumus: deductus enim is labor propè ad umbilicū, quod alijs ad te literis scripsimus. Porro autē de Fabio Dorfenno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoq; Horatium, & Anneum Senecam mentio est, Epistolam nos Bessarionis adieciimus, ad Theodorum Gazam, in qua de hoc agere. Et id, Alexander, est illud ex quo Politiani Centuriam avidius conquirebam. De amabzō uersu, Cresphonte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, ut nisi omnem ego nunc explicem bibliothecam, parum mihi satisficiam. Quamquam de nodo Herculeo nonnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictū, ex Anneo Seneca, Plinio, Macrobio, Seruio, & alijs. Nam & de Nonis Caprotinis, ut breuiter tecum agam, Varro Terentius, & in Cœnis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dissentiunt. Putauit autem Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum uersiculis illis:

Porrige & ancilla, quæ pœnas luce pependit,

Lusa maritali Gallia ueste manus.

Iam & illud aliās ad te scripsi, quod apud Iuuenalem de Pytismate sententiā commutauerat, affirmans in Pytismate ludum magis quendam in laconicis frequentē subinui, cum quis alter alteri aquulam inspuens colluderet, quod in Herone de spiritalibus id esset: unde illa Terentij pytissatio: quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Clemens in Stromatis. De Amystide quoq; Threicia apud Horatium nunc subit: Bassum Threicia uincat Amystide. De hac autem ueste Politianus multa ex Græcis scripserat, non ut plebei quidā agunt literatores, qui coniecturis, non autoribus nituntur. De Amystide enim Athenæus quidē libro Dipnosophiston sexto, q̄ loco Epicharmi etiā Comici uerba citat, sed & libro idem Athenæus 10. Eustathius quoq; in undecima Homeri Rhapsodia. Hæc satis pro tempore Alexander, in quibus nostram nolim eruditionem probes, sed ingenuā magis simplicitatē, qui sua uelīm autoribus restituta. Alia dein cum inciderit, ad te mittam. His enim septus angustijs, uix otii ad autores respiciendi sum nactus, nedum schedulas omnes, cōmentariaq; propè innumera liceat euoluere. In summa nostrum magis tibi obsequium probari nunc uolo, q̄ ingenium. Vale, & Aldum nostrum saluta. Idibus Martijs.

PETRVS CRINITVS ALEXANDRO SARTIO S. D.

Nimis tu mihi, nimis ingenio faues Alexander, qui nostrum hoc studiū tantopere in dies prouehas, ut multi iam probēt. Facis tu autem quam par est humanius, qui nimium quandoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriusculas ista nolim persuasionē tua oppleri, ne sic extra omnem hominis sensum uidear, ut quod ceteri de me non sentiant, credam: imò quod tu magis credas, sentiam. Si accedas propius, si me introspicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare; sed nec tamen ita promouisse, ut studiosi nomen transfiliat. Satis id mihi, si intra meam me classem retineo, & studiosi gradum tutor. Ignosco tamē & tuæ de me opinionī, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas artes studiosorum ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed ueniam ad epistolam nunc tuam, qua nos iterū mones, ut à promissis me absoluiam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta sunt: ne pars hæc etiā tanti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, ut sum pollicitus. Sed addis ad hæc, ut & capita subtexam ex secunda Politiani Centuria, quorum uix argumenta inueniamus, quod in parte alijs ad te literis fecimus. Futurum enim, inquis, ut ex rerum saltem indicijs, facilius istis plagarijs

plagarijs pudor imponatur, si quando talia p̄to suis edent. Subijciam uerò ex Politiani autographis, quæ multū etiā e charis legerunt. Hæc igitur sunt, de perichis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de seruis oreinis, quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinnabulum, & pædagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum sententiā explicauerat. Ita em̄ ipse Politianus mihi retulit, atq; illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestro seclusa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quod & uerbum hoc quod est Nouissimum, contra Gellij sententiā apud Tullium obseruarat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoq; in eo defendant, quoniam semel id, inquit, apud Ciceronem sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nunquam fiat, ut Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, ut non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excusandos: quoniam proprium uiri sit hallucinari interdum, & incurrere. Tu autem scito id à me uerbum sæpius in M. Tullio obseruatum: reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutum, quod omnes sciūt, sed uel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comædo: quæ tamē oratio rarissima adhuc est inuentu. Sed ad Politianum redeo: is apud Terentium obseruauit argumenta illa, quæ senarijs constant, ac initio fabularum apponunt, haudquaquam esse poetæ Terentij, ut multis ferè persuasum, sed Apollinaris Sulpitij: quod esse uerum neutiq; uam putamus addubitandum, modò antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitijs Apollinaris Gellij præceptor fuit, ab eoq; in Atticis lucubratiōibus pro uiro doctissimo laudatus. Verum suo loco de Apollinari à me dictū. In uetustissimo itaq; Terentij codice, literis, ut nostræ Pandæ, maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumētis: G. S V L P I C I A P O L L I N A R I S P E R I O C H A. Cuius rei testis mihi & Petrus Bembus, mira iuuenis & indole & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano uersiculo: Altera Pygmeæ fatum mirabile matris. Facta uerò est de re hac mentio cum locis multis, tum apud ipsum Athenæum libro Dipnosophiston decimo. De ijs autem locis apud Suetonium, de quibus summa adhuc eruditorum concertatio, paucula quædam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed unum in eis agitur, uti lectorem ferè ad Centuriam alteram releget, quoniam de ijs copiosa illic explicatio: ita nos in eum demittit locum, ut facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem scio, Alexander, non idem me semper de ijs sensisse, quando & iuniorum sententiæ inter se longè dissentiunt: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quæ in Commentarijs uulgatioribus extrita sunt. Tantū de Lyde nunc Antimachi ea subiiciemus, quæ haud tibi erunt ingrata. Versiculus est Ouidianus ad uxorem: Nec tantum Clario Lyde est dilecta poetæ. Fuerunt autem qui Clarium poetam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoque non minus absona confinxerint. Ceterum in eo quidem loco de poeta Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc est, Clarius, ubi & Clarij quoque Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi ciuis fuit, sicuti de se ipso in Alexipharmacis. Cōstat autem ab Antimacho Lyden dilectā, ac de eius obitu carmen eum scripsisse. De qua re permulta Suidas. Astipulatur & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poetam, inquit Antimachum Lydæ uxoris titulo, quam uehementer amabat, elegiam scripsisse, qua seipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequēs apud Græcos grammaticos mentio ueluti apud ipsos quoq; Apollonij interpretes, Lucilium Tharream, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc, Alexander, à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, qua meos poetas flagitas: quoniam superioribus nostris

Ang. Polit.

Q 2

scripse-

scripseram hoc me operis ita urgere, ut crescat in dies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amice, qui nostris quoque uigilijs studeas. Mittam mox librum ad te primum, quo antiquiores complexi sumus, eos uidelicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilij tempus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam atque etiam salutes. Vale. Cal. Aprilis.

EPIGRAMMA DE ANG. POLITIANO.

Huc huc uiator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus uides clarum:
Qui mentem promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quæque & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

MICHAEL ACCIARIUS VTIANENSIS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Vm tibi togatus iam decennium, & cum lautiore cœna comites suos princeps iam nullus accipiat, nondum te dimitto. Mirum mehercle liberalitatis exemplum, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multo, ex uberrimo isto sinuosi pectoris tui penu nobis apponas. Si Græcum enim scriptorem, si Latinum enarras, quam acutè sensum exquiris? quæ prudenter elicias? quam etiam purè, quam eleganter eloqueris? Tum demum scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernoscutur, tum extat ingenium, tum uirtutes apparent. Non enim tu modò capis, quid scriptorum omne genus dicat, uerùm (mirabile dictu) quid item dicere uel cogitare debeat, quibus etiam singulis tu situ longiore iam squalentibus, & diuturno propemodum silentio mutis, crudelem uicem miseratus, piè simul, & liberaliter affuisti: atque oraculo certius mentem omnibus rectam, & ne inuiti barbare loquantur, suam quoque ipsorum linguam reddidisti. Quod si quis temerè, ut est hominum ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmorà loquatur, atque adeò Miscellanea ipsa liquidò testatur: cuius planè eruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt, & qui per te ipsi leguntur, omnes tibi uno eodem que munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & foedissimè mutilatis, membra formam que restituiti: tu quasi peritissimus gubernator scopulos, qui in latina & Græca lingua latebant, loco procul signato studiosæ iuuentuti pariter indicasti. Ergo cum te uel audio, uel lego, non equidem priscis Romanis inuideo: illi suo, nos te nostro Cicerone lætamur. Et ne uidear laudationem aggressus, quoniam pro rerum omnium scientia summa, & uberrima facultate dicendi, unde multi iam doctissimi desierunt, inde cœpisse uideris, iam silebo. Cur enim te laudem, tuas cum laudes nisi tute consequi dicendo nemo possit: tuâ culpa scilicet, qui tantum ingenio et doctrina cæteris antecellis, ut sperare auxilium nisi à te ipso non queas. Transeo uersus, syluasque tuas haud certè Statianis absimiles: imò uerò si materiâ, si flores, si fructus inspectes, illi syluæ faciliè relinquuntur, tuæ uerò syluæ iure potius amoenissima uiridaria, pomaria que dicentur. Præterire quoque Herodianum, sed ecce mihi iratus aurem uellit, qui se ait in Latium te duce honestissimè tralatum.

Itaque

Itaque in Romanam ciuitatem omnibus quasi punctis allectum, ut penè patrij sermonis oblitus, melius multo latine libentiusque loquatur. Omnia præterea nunc prudens omitto, ne ultra terminum uager: teque tantum uehemētissime rogo, post opiparas adeò, splendidasque dapes, gustum ut iterum acuas, bellaria ponas, id est, epistolas edas, quæ tanquam singularia modo, conuulsaque membra uelut sine spiritu iacent, in suum denique coactæ corpus reuiuiscant: ut academia Florentina teneat tandem quod optat, possitque te audacter in omni eruditionis genere cum ipsa quoque antiquitate conferre. Atque adeò si codices & testimonia uetera literarum incursum barbarorum, uel omnia pereant, pro cunctis unum te habeat, secura quasi nihil amiserit, quem libentissime legat, imitetur, & colat. Vale.

SCIPIO CARTEROMACHVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Vdet equidem Politiane, præceptor optime, eam potissimum expectasse ad te scribendi occasionem, unde necessitudinis potius quam uoluntatis, aut officij ratio appareret. Nam cum debuerim initio statim, quo huc profectus sum, scribere ad te, ut est amici officium, ac multo magis discipuli, ego id prætermisisti, cum poteram honestissime facere, ut nunc scilicet non sponte (ut uideor) sed coactus efficerem. Verùm si cogites, cur id officij, aut qua ratione subterfugerim, inuenies nulla alia de causa id esse factum, quam nimio tui stupore, ac potius reuerentia. Quoties enim mecum ipse cogitabam, ad quem esset scribendum, si ad te scriberem, continuo animus decidebat, omneque secum auferebat scribendi consilium, ut fatear imbecillitatem meam, quæ siue timiditas est, siue reuerentia, siue utrunque, me certè nunquam ante hunc diem promptum alioqui, cupidumque semper ad te scribere passa est. Atque in hoc ego (nisi fallor) non accusandus magis, quam uenia dignus uideor, quod eius uiri iudicium tantopere perhorruerim, qui ob ingenij præstantiam, multiplicem que doctrinarum cognitionem, omnium animos in sui admirationem solus conuerterit. Sed cum nunc demum inquires, *εἰς τὸ πῶς καὶ ἀποδοῦναι εἰς ἡλθεῖς*? Quoniam ut scis, *Ὀλίαν πρὸ φασηῖς ἢ πρὸ μιλῆας*. Cum enim esset aut amici perdenda salus, aut ad te scribendum, turpissimum esse duxi, non periclitari potius in re minima, quam maximam perdere. Cum præsertim si ad te scriberem, & amicum aliquando, & discipulum me gererem: *εἰ δὲ μὴ*, præterquam quod & amicum perderem, & discipuli officio nunquam perfungerem, in te quoque minimum confidere uiderer, à quo tantum me amari scirem, quantum potest à præceptore discipulus. Cur igitur uerear amici salutem tibi commendare? nam si meam ipse diligis, ut profectò diligis, proculdubio et amicissimi nobis non negliges. Is enim est, de quo ad te scribere instituinus & nemo nobis in hac urbe familiarior, cognitus à teneris annis Romæ, cum eisdem studijs, sub eisdemque præceptoribus ambo erudiremur. Atque (ut uerum fatear) nihil me hinc uel inuitum tam diu retinebat, quam ne ab huius consuetudine distraherer. Quin & cum profectionis nostræ nos statim pœnituisset, hac una tamen re huc me uenisse gratulabar: quod amissum iam diu amicum recuperaram: de quo enim iam decennio nihil rescueram, is nimirum amissus mihi credebatur. Qui & iterum nunc amissus per te denuò recuperandus est, atque eo honestius, quam prius, quò tunc è nullis infortunijs, sed ex absentia tantum, & quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miserijs & calamitatibus est restituendus. Quid enim homini miserius est, quam uiuentem ualentemque (quod dicitur) quotidie mori? Id autem est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est, quia monachum

Ang. Polit.

Q 3

eiusdem

eiufdem ordinis, cuius & ipfe eft, uulnerauit, quo illum uulnere mori contigit, & το φωνηλιδις, πολλοι γαρ πληθας ακωυ φωνου εβελιουσα. Cum enim ille in eorum cenobio uerbis in hunc nofirum asperioribus, nescio qua de causa prorupisset, percitus ira nofter, cum primæ animi motiones (ut dicunt) noftra non sint in potestate, coniuuali cultello, quem fecum habebat, hominem attigit, non se eum interempturum existimans, quando nec uellet. Nam quis eiusmodi gladiolo hominem se occifurum crederet? ἀμφι δε ανθρωπων φρεσιν (ut Pindarus inquit) ἀμπλακίαι αναριθμητοι λερεμενται. Exceptus namq; icus in dextrā mamillam profundius quam sperasset quispiam, pulmonem interius commaculauit. Ex eo paucis ille superstes diebus decessit miser. Atq; hic nofter continuò captus à suis, in carcerem est trusus, ut uitam ibi finiat, nec cœlo fruatur amplius, nisi tu auxilio sis. Qui cum plurimū gratia & autoritate ualeas apud Medicē Petrū ob incredibiles tuas uirtutes, admirabilemq; sapientiam, facile (ut puto) impetrabis, ut generalem eius ordinis exoret, quò nostrum hunc carcere liberet: aut si hoc nimium est, alio quouis supplicio afficiat, alio uē potius traducat, quam hic eum finat marcescere. Quod eò etiam libentius extorquebit, quò generalis id ipsum cupere, ac uelle dicitur, si modò aliqua honesta ratione id se facturum uideat. Nouit quippe quem hominem sit liberaturus, Græcis & latinis literis adeò eruditum, ut mirum sit & antea inauditum in eo ordine talem extitisse uirum: philosophiæ uerò studijs nulli eius ordinis inferiorem. Nam de integritate ac moribus quid attinet scribere, cum uel hoc ipso persuasum tibi putem, uirum esse optimum, quòd sit tantopere nobis probatus? Deniq; is erat hic, qui & ordinem suum illustraret, & gloria illi (si uiueret) pareret immortalē. Nomen uirò Ioanni Benedicto Fulginati. Qui si per te reuixerit nobis: neq; enim uiuit, ut nunc uiuit, primum, eius patriæ suum columnen & salutem reddideris: deinde communi literatorum collegio non paruum attuleris & solatium & adiuuentum: postremò & mihi ipsi amicum recuperaris, quo beneficio uitam & illi & mihi simul restitueris: illi, quia in carcere (ut dixi) uiuere, non est uiuere: mihi, qui sine illo uiuere non me existimem. Et quanq; non unā semper, & ubiq; uicturi simus, attamen uel hoc satis est nobis futurum, quòd eum uiuere sciamus ubi sit, ne nos angat cottidie memoria seuiissimi carceris. Pluribus apud te mihi opus esse non existimo: aut enim causa ipsa te persuadebit, uel quia de optimo uiro, uel quia nostra: aut si hoc nō persuadeat, nec queuis nostra oratio te persuadeat. Vale, Patauij, 4. Cal. Maias, M. CCCCXCIIL.

SCIPIONIS CARTEROMACHI CARMEN.

Nelidæ similes sua si bis quinq; tulisset
 Terra uiros, citius Pergama uicta forent.
 Angelus at nobis uiuat precor unus, & omnis
 Barbaries Latio ceder abacta breui.
 Cliniadem geminum nunq; ostendistis Athenæ:
 Lyfandros nec habes Oebali terra duos.
 Angelus & nobis sic non erit unus, & alter.
 Natura ostendit quid bene possit in hoc.
 Aurificis quondam ditata est insula solis
 E pluuia guttis tota, uolente Deo:
 Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
 Labitur hic, cum uult Angelus, ipse Tagus.
 De patria magni certatum est semper Homerij,
 Vindicet ut tantum hunc urbs sibi quæq; uitum.

Tu

Tu maioris eris certaminis Angele causa:
 Terra etenim, ac cœlum te uolet esse suum.

BIVSDEM GRÆCE.

Αγγελε τῶν ἀγαθῶν ὄφελος μεγαλόν, ὅτι πρὸς ἑστέον, ὡς σὺ ἀπίστον ἐὼν, ἀγγελε θάυμα βροτοῖς, λίαν τε νεῶν ψυχῆς φῶς, ἠελίου τε μαθόντων. εἰς μὲν ἀβλυαὴν ὤλισσας, εἰς δὲ σφῶς. χῆρες ἑλὴν κεφαλῆ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βίωσιν, θηβάς μὲν ἵπτερ τερεσίαι βίου ἀβλυαὶ δὲ ὄσον γε φυλάξαι τὴν εἰνεκα πολλῶν. ἔτισσας δὲ μολίς, ἠδὲ δὲ ἀσκαλίης. μὴ ποσοῦ δὲ ἀφελίδ ἀγαθῶν, εἰσομαι, φρονέοντες. εἰς ὄσον καὶ γὰρ πάντες ἀναβλεπομένη. ὦ γὰρ ἐν ἀνθρώποις πάντων ἀντάξιός ἀλλων, ὑμῶν τὸς τίς γὰρ ἐμὲν εἰκε γήρας. ἀλλὰ σὺ τ' αὖ σὸς τὴν ἀκατακείμνη πᾶν τὰ διδασκει, ὡς θεός ἐκ βυλῆς δεσποσίαι πεισῶν. ἀμβροσίη δὲ ἀγαθῶν, καὶ νῆσται ἠὲ σματὰ παθη. πᾶν τὰ γὰρ ἐν σοματῶν ἀλλὰ τε καὶ ἄρα.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. PHOSPHORO EPISCOPO SIGNINO S.

Quòd tu octonariolos meos probes, amicitia est: quòd alij, felicitatis: quòd ad eos populi concursus fiat, partim lætor, partim doleo: alterum, ut aduentus æmulationis exacuat: alterum, quia fore uideo ut multi me rideant, quasi aut cum Plauto certare salibus, & eloquentia uoluerim, aut rem latinam supposititiò quodam partu uelut auctario iuuare cogitauerim, ceu non multo melius sit, comœdias eius poetæ ambustas & mutilatas circumferri, quam reconcinnatas interpollatasq; de meo, non secus Hercule, quam qui statuas antiqui operis sine capite aut pedib. inuentas reficiunt ferruminantq;, nec uident longè minus sic integras placere, quam truncas. At enim, inquis, Plauti gloria ex comparatione crescit. Id curat scilicet eminentissimus poeta, qui tot seculis in supremo stetit, in comparationem modò ueniat, in ordinem se cogi, & uulgari sentiat. Alioqui stultitiæ proximum est, ut alienæ famæ consulam, meo ipsius nomini officere. Sed si hoc uidebam, cur non temperaui à scribendo? Ingenium (ut sit) exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) amplius selquihora impensum est, sed nec edendum id putauì, nec editum uolo, tu me inuito reclamantēq; subinuolasti. Vitium non est scribere, quæ scripta nō placent, sed emittere: nec fama scribētis agitur in eo quod scribit, sed in eo quòd probat: scripsi fateor, non probaui: tu probasti, non scripsisti: tua res agitur, non mea: si fabulam edi uoles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Ita que iam non doleo, mecum bellissimè deciditur. Labor meus est, periculum tuum. Quid si laus aliqua sequatur, utrius futura est? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Dubium non est, quin mea: uide quem in locum rationes tuas conieceris: si laudatur, aliud agis: si damnatur, malè agis: si nec recipitur nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridiè Nonas Decemb.

Q 4 HERMO-

HERMOLAUS BARBARVS M. L. PHOSPHORO EPISCO-
PO SIGNINO S. P. D.

Lucum in Plinio de cometis, ubi legitur: Ocenis autem moribus, &c. ut interpretarer à te rogatus, quia nullam moram dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, ut nihil unquam fecerim inuitior. Eram forte, cum puer tuus affuit, nō dico impeditus, sed obrutus negotijs. Nihil minus cogitabam, q̄ de Plinio, aut etiam cometa: sed Manlianum erat edictum, nec uitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meum fuit, nō interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Nō probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi uenit in mentem expositio. Dixi signa ingenij eruditionis, esse Geminos & Virginem, aut his similia. Verū id quidem est in se, ut Ptolemæus, & apud nos Manilius & Maternus docent: sed uerba que sequuntur, ad alium sensum me trahunt, ut lectionem eius loci corruptā arbitrer, atq; ita restituendam putem. Tibiarum specie arti musicæ portendere. Obscœnis autem moribus in uerendis partibus signorum, ingenijs & eruditioni, si triquetram figuram, quadratam uel paribus angulis ad aliquos perennium stellarū situs edant. & sanè uetusti codices non edunt, sed edant habent. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS F. PICOLOMINEO, CAR-
DINALI SENENSI S.

Interrogatus Aristoteles, quamobrem argēto indignum quendam & improbum donasset, respondit eam se pecuniam nō personæ, sed homini credidisse. Si tu quoq; hoc exemplo erga me liberalis esse uolueris, rectè facis, & grauissimi philosophi cōsiliū autoritate tua redimis ab omni culpa. sin ratus es eum esse me, cuius te memorem esse uel absentis oporteret, latè falleris. Alio qui nihil miror, quando quidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (ut Biantii placet) facile decipitur: calliditas & inuidia circumscribi se non patitur: hallucinatur & conuict bonitas, præsertim tor præsidijs munita, quot in te cernimus. Hæc ad animum tuum donantis. Quod uerò ad munus ipsum attinet, scito saccharas tuas placentas non modò salutaris, & uoluptarias nobis fuisse, uerum etiam eruditioris cuiusdam interpretationis occasionem dedisse, ut uidelicet aut ab inuatore Martios panes appellatos dicamus (nam & Martios pastillos, & Martiatum unguentum in medicina legimus) aut si hoc parum placet, à maza & pane, mazapanes uocatōs existimemus. Est aut maza Græcis modò panis offa, quæ aut uinum, aut oleum, aut omnino liquidum acceperit: modò panis genus hordeacei, modò libum, placēta uel, sed sui atq; certi generis, cuius species Athenæus innumeras ferè commemorat. Quia porrò miscella hæc Hetrusca ex amygdalis, saccharo, farina, laticeroseo preciosissima uidetur, hodie per quandam exochen mazapanis dicitur, ut poeta, qui sit Homerus, aut Vergilius. Hetruscam dixi, non quòd alibi non pinsatur, singatur uel, sed quòd isthic apud uos egregiè, præcipua in eo gratia, quòd non siccescat, sed diu recens mollisq; seruetur, nec periculum est ut hesternæ, quasi caseus Xenocratis oboleat. Nos quidem tecum ista uelut cum magno literarum censore lusitamus, personā depone principis, summe grammatici, qui sis in utroq; summus: quod & reges aliquando factitauerunt. Ego aliàs, ut nosti, multa de saccharo cōmentatus sum. Sed dii boni, quantum interest, ego saccharum scribo, tu donas. Vale.

HERMO-

HERMOLAUS BARBARVS ORATOR, PATRIARCHA AQVI-
leiensis clarissimo uiro Antonio Caluo, patritio Ve-
neto S. D.

Amantissimis literis tuis, Antoni suauissime, non respondi, quòd prope diem sperabam castigationi Plinianæ extremam manum imponere, sed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullum utraque lingua extare autorem, quem ferè non legerim, ut hæc nostra lucubratio communiri posset, id que spacio non amplius semestri: quinque millia in eo librorum errata comperimus, nō pridie, nudius uel tertius, sed multis retro seculis inolita, & recepta lectoribus. Peruenit quidem res ad umbilicum. Sed nullus tamen dies est, quo non aliqua fiat accessio. Nunc cum impressoribus agitare cœpi lentè, de industria rem differens, ut diutius in fermento sit: Nihil timeo diligentiam adhibitori sumus, qualem in altera editione prætermittam sæpe mecum questus es. Erit autem ordo noster talis. Verba Plinij corrupta primo loco ponimus, per singula cuiusque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda sunt, adiungimus citatis autoribus, unde id quod uolumus, facile comprobari possit. Id que præfationibus summois omnibus, & sine ulla uerborum pompa: ne, quod multi faciunt, dum nimis labores suos mirantur, lectorem finis alicuius auidum oratione ambitiosa detineam. Ita defatigatur animus, antequam pascit: & bonæ alioqui res fastidiuntur, antequam discuntur. Multo autem plus operis & laboris adij, q̄ putabam, quod omnium rerum quæ in cœlo, & sub cœlo sunt, gnarum esse oportet, qui Plinium profitetur intelligere, tanto magis castigare. Nihil me torset eque quàm situs ipse terrarum. In quam maximè partem negligentia librorum carnificinam exercuit. Optaui quidem sæpenumero, ut optimus uir adesset Antonius Leonardus noster, cuius consilio adiutus, & autoritate confirmatus, difficultates & nodos in eo genere inextricabiles non tam multiplici negotio soluissem. Mille & quingenta, & amplius, in ea tantum parte loca manifestissime deprauata, restituumus: ut totidem uulnera sanasse uideamur, imò uerò monstra domuisse, minora quidem omnino, sed longè plura quàm Hercules. Cur enim tecum non iocer, hoc præsertim tempore, quo minuti quidam, & exilis animæ philosophi concedendum mihi putant, ut doleam? Alij festam frontem parum decere fortuna minus læta prædicant. Alios nostra lædit, urit que constantia, & hæc natura. Multo plus æstuant qui nocent, quàm quibus nocetur. At ego nihil unquam expertus in me sum hoc animi, quo me Deus muniuit, robore præstantius, nihil iucundius: ut quemadmodum alias ad te scripsi, non solum feram modicè, quæ patior, uerum etiam multo sapius fructum & uoluptatem ferendò sentiam. Nihil queror, nihil quaero, nulli sum infensus, accuso neminem: pax, hilaritas, & gratiarum actio uigilantem me solantur, dormientem fouent. Non tam composito sunt animo, non dico qui me persequuntur, sed quos nemo persequitur. Non ignauia est hæc, aut stupor, non item contemptus, aut superbia, sed humanæ sortis expensio, & meditatio interitus. Si magna sunt pro quibus uita dimittat, parui æstimanda sunt, quia breui duratura: sin parua, nosti quod sequitur. Vale. Decimotertio Calend. Ianuarias, M. CCCCXCI. Nunc nunc literas alteras accepi tuas, quibus respondebo, cum primum licuerit, quanquam spero fore, ut hæc satisfaciant parte aliqua. Didymus plurimum se tibi commendat.

HERMO-

HERMOLAUS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Quam tibi nouum fuit audire factum me de pagano seculi, militem Christi, tam mihi uetus est intelligere Caluum meum ex Hermolai sui honore solidam uoluptatem cepisse. Quicquid hoc est, qualiscumque mihi status obtigit, quacumque fortuna utor, uisurus ue sum; Antoni suauissimi, tibi, comodisque tuis, perinde ac mihi seruit, ac seruiet. Agnosco pietatem tuam erga me, studium, charitatem, fidem; ita plane cerno, ac sentio, ut nihil possim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit: studium mihi semper fuit, ut gratus erga omnes essem. Hanc uirtutem cooptatis in sortem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecum preces ad deum funde, ut haec dignitas mihi non ad inanem gloriam, quae mortis est imago, sed ad uitam salutemque proficiat: & ut cum Augustino doceamur terrena calcare, & sitire caelestia. Vale. Romae, octauo Idus Aprilis, M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Antoni uir praestantissime, bono sis animo, qui me ad sacerdotium dormientem, atque adeo reluctantem uocauit, etiam constantem & fortem esse uoluit: aequiore animo aduersa haec fero, quam secunda illa tuli. Deum iustitiae & innocentiae meae testor, ita sine omni sollicitudine sum, ita liber curis, ut uerear, ne tanta securitas aut temeritatis, aut negligentiae argumentum sit maleuolis. Misit mihi dominus auxilium de sancto, & de Sion tuebitur me: illi in curribus, illi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Iterum dicam bono sis animo, surreximus, & erecti sumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus: qui tam multos annos philosophatus sum alij, credo fore, ut mihi quoque philosophari posse uidear. Dices, fortis es, quia breui speras futurum, ut tempestas ista tranquilletur, & qui modo te oderunt, ament & amplectantur. Nihil hoc cogito, nihil me spes in latiore exitum collata subleuat: non est fortis, qui fortis est spe: fortis est qui praesentia mala sentit, & perfert, atque ita perfert, ut etiam si duratura uiderit, contemnat, in futurum nihil respiciat: alioqui si praesentia incommoda expectatione comodorum tolerat, compensatio est, non fortitudo: aut si fortitudo, non ingenua certe illa, & absoluta, sed mercenaria plane, atque mutua. Cum spem a fortitudine summoueo, non illam spem intelligo, de qua dicitur: Bonum est sperare in domino: sed illam de qua scribitur: Maledictus homo, qui confidit in homine. Tibi porro, Antoni suauissime, quantum debeam, quantum semper debere uelim, ex magnitudine, & puritate amoris erga me tui pensa. Literae tuae adeo pietatis & charitatis plenae sunt, ut omnibus quos diligis, & uoluptatem in prosperis, & solatium in aduersis afferre possint. Nicolaum Foscarenum non minus mihi quam tibi amicissimum saluta meo nomine. Utinam mihi aliquando liceat, ut aliquando licuit, urbanissimis & festiuissimis altercationibus uestris interesse. Vale. Romae, Idibus Aprilis, M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Distinuit, & distinet me, quanquam ad umbilicum perducta fere Pliniana castigatio, quod minus aliquid tibi de rebus, non dico meis, sed communibus, imo tuis plane scriberem. Dolore aliquo, aut meroore id factum putent alij. Tu, qui menosti, caue suspiceris. Fortuna ludum uideo, tempestatis uim intelligo, aculeos detrahentium considero.

Quid

Quid dicatur, quid item dici possit, audio & cogitatione consequor, animaduerto quanta mihi fieret iniuria, nisi fieret a patria, a qua nihil in ciuem crudeliter, & iniuria factum uideri potest. Non ideo dolore careo, quia haec aut non percipiunt, aut parum sentia. Cognosco Antoni omnia haec, & quanti sint aestimo fortasse subtilius, quam caeteri: quia multo sapius in mentem nostra, quam aliena ueniunt: utcumque, multa sunt, quibus efficitur, ut dolore non solum frangi, sed tentari me non sinam: primum conscientia suscepti, non modo sine sordibus, sed sine ulla cupiditatis aut precum suspitione sacerdotij, quam cunctanter imperium admiserim, quae lucta mentis fuerit, quanta cum pudore praedia, Deum appello, cito, nuncupo cognitorem, testem, iudicem. Quae innocentia tantum iudicem non horreat: inuicem quis puer, quae foemina, quod mancipium patrono & assertore tanto formidet? Ego uero necdum ut dolori latus dem, etiam laetari possum, & debeo, cum Fortuna gloriae (ut inquit ille) carnifex tam parce grassetur, ut multo plus in patientia sit commodi, quam in ipso eius uulnere dispendij. Vide quantum absimili ut exoptulem, aut uices meas conquerar, qui ultro fortunam defendo. In quo nam obsecro, illa mihi leuius obesse potuisset, quam stante Republica, superstitie familiaria, incolumi re domestica, ualetudine corporis, & animi prosperrima, saeuisset in particulam honoris aduentitij? quid honoris dico, non oneris potius? quod sane tantum est, ac tam late patet, ut qui hoc non uidet, aut dissimulante uidet, non possit esse non tardissimus. Nihil te fortuna incesso, nihil damno. Si magnam fore mihi cladem hinc rebare, falleris: si exercere cogitabas, gaudeo: si fortitudinem experiri fortasse delitescentem uolebas, ago gratias. Nihil est hac uirtute animi praeclearius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis & uoluptatis maior opifex. Et cum omnia impotentia fortunae pareant, sola fortitudo cominus ita obuam, & innectit fortunae uincula. Sed singe magnam me aliquod & insigne uulnus accepisse, quantum mihi censes extare praesidij, & superesse solatij ex ijs literulis, quas a puero hausisti? Quae mihi sano mente ac corpore tanta posset accidere calamitas, ut studia mea mihi excuteret? quibus seruatis, exceptis que, non potest mihi uita esse non tranquilla, non iucunda, non splendida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse non possum, sine ijs possum quae literas impediunt, interpellant, submouent. Honores in Republica gessi multos, & magnos, qua fide, qua opinione, qua gratia, non dixerim. Placet quidem impendisse annos penitus duodecim, sed octo Reipub. continuos, totum id tamen tempus literis fere perijt. Appellabant me quidem illae, sarcinamque id sibi a me identidem iubebant: ego contra in diem ducere, ac differre, non quidem honorum & magistratuum dulcedine: sed ut patri, fratribus & amicis obsequerem, qui meam operam in Reipub. profuturam putabant, ipse non uidebam. Cum ergo toties comonitus professiois, & uoti possibilia minio reuertii nolle, aut non possem, retractus sum a fuga ui, nec unde ea mihi sit illata uideo, praeterquam a literis: quae sibi me iam cornua erigentem & excubantem libertati, uindicare uoluerunt in seruitute, excogitata ratione, ut otium non sine dignitate consecutus, a negotijs publicis excluderem. Haec sunt illae meae, quas multi sic appellat, aerumnas: haec illa clades, illa calamitas, qua me plerique profligatum & con sternatum putant: haec illa fortunae scilicet acerbitas, cui me passim impari fore amici timet, inimici praedicant. O felix calamitas, quae literas mihi, & me literis, imo ipsum mihi me restituit: o beata clades, quae meam mihi pacem reddidit: o candida tempestas, quae mihi securitatem peperit: o dulcis acerbitas, quae me in suauissimum portum longa iactatione, ne dicam naufragio reduxit. Si tranquillitas querit, parabitur litera: si gloria, litera: si caetera quae partim suppetunt iam, partim contemno, litera.

Viuens

Viuens experior tam modica in me doctrina, quantum uiri literati sperare possent in morte: si qua nomen nostrum uoluntate Dei funditur, nemo id legationibus, aut magistratibus, quos gessi acceptum refert, sed literis, multo plures Hermolaum quam candidatum me diligunt. Fallitur quidem fortasse illi, sed ita est. Honores in repub. soli mirantur municipales, literarum decus emulatur orbis. Vale. Quintilianum a te patri restitutum sciebam, quanquam non restituit, qui suum restituit: etenim tua esse uolo mea omnia. Romae, XI. Cal. Augusti, M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARBARVS PATRIARCHA ANTONIO CALVO SVO S.

Literas tuas, quibus dolorem nostrum ex Zachariae patris obitu uehementem atque iustum lenire uoluisti, gratissimas habuimus. Non ibitur inficias tibi praesertim Antoni amicorum fidissime, durum id nobis, & perquam triste nuncium fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi aut mihi poterat contingere? Atque ut alia praeteream, quae tibi aequae ac mihi sunt cognita, utrum ei molestius fuisse putas, quod decederet, an quod absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quam non communi & promiscuo, sed ultra quam patres solent. Compertum & exploratum habeo, si fuit ei graue mori, non propter se, sed propter me tantum fuisse. Angebat & illud eum, certo scio, quod nesciebat quam aequo animo tantam cladem meam laturus essem: & qui securus ibat ad mortem, erat de meo tantum dolore sollicitus: qui si affuissem, & robur illud nostrum, quo me non uirtus, non doctrina, non usus rerum aliquid, sed solus deus sepsit, uidere potuisset, nihil dubito, quin si non alacriter, certe nullo dolore abiturus fuerit e uita. Quanquam ut ex literis tuis, & aliorum intelligo, ea fuit hominis in aduenda morte constantia, ut non dico animi consternati, sed ne moeroris quidem tantilli signa praetulerit, usque adeo semper intrepidus, ut in domum aliquam e domo, non e uita migrare uideretur. Triduum contrarium de Deo, de religione, de animorum immortalitate, uel differentes audiret, uel ipse differeret. Sacramenta illa extrema, quae nemo non reformidat, & quorum aegroti ferè a necessarijs serò & cunctanter interpellari solent, non modo non refugeret, sed prior, & ultrò deposceret. Sensus omnes mentis & corporis, quibus pauci eum mortales uincebant, non solum integros, uerum etiam longe subtiliores, quam prius unquam ad extremum usque ostenderet: demum eunculas duas, alteram Christi, alteram uirginis in sinum manu sua compositas, & ad pectus applicitas, arctissime complexus, deosculatus, que halaret animam. Hoc genus non dico mortis, sed gloriose mortis, imò uerò salutis, & melioris uitae, quantas uires habeat ad temperandum dolorem, explicari satis non potest. Accedit quod septuagesimum ingressus annum, quam diu in familia nostra uixit nemo, quod functus omnibus honoribus, quod repub. incolumi, quod liberis honesto loco positus, incredibili desiderio, & amore ciuitatis excessit. Frequentia funeris tanta (ut audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum est, ut fratres tibi meos commendem, & quando mecum esse non potes, illos mihi, non modo ut consolator sedulitate, sed ut pater amore prosequaris. Vale. Romae, Idib. Decemb. M. CCCCXCII.

HERMOLAUS BARB. PATRIARCHA AQVIL. M. L. PONTIFICI SIGNINO S. D.

Pvtabam Signina tantum uilla, atque pyra celebrari, sed uideo & Signinis epistolis suum decus esse. Placent mihi tua semper omnia, sed quae cum pyræ proximè scripsisti, mirifice probauimus, adeo ut praerillius pyræ, quae alioqui praestantissima fuere, sorduerint. Interpretationem tuam de Gellio

de Gellio ita planè sequor, ut nihil magis possim. Delector uerò maxime, quod Plinium a nobis iure laudatum censeas, quod sunt nonnulli, qui siue quod libros eius non intelligunt, siue quod praeposteris imbuti literis, iniquo animo ferant tantum uni uiro tribui, quantum ipsi perspicere, & assequi coniectura non possunt. Ita est, idem que semper fuit: Damnat quisque quod ignorat. Dolemus ferè in eoque quam uideri sapientem, in quo ipsi nullo modo sapientes esse possumus. Nec est hoc uulgi modo uitium, magna quoque ingenia plerumque implicat. Obrepit haec multis, haeretque labes alioqui honesta specie, quasi quod sentiant, liberè loqui uelint: bene autem sentire, cuius quisque ignarus sit, non potest. Ita fit, ut qui se ipsi nosse debuerant, & suspèdere iudicium de aliena professione, petulanter & temerè pronunciant, quodque sequens est, maxime rideantur, & suggillantur. Huic pesti contraria uirtus est candor, qui bonis & simplicibus ingenijs, etiam si non summa illa & eminenti doctrina cultis, adesse solet, sua uitia cognoscere, alienas uirtutes extollere, quae sciunt ipsi parua ducere, quae alij saltem non contemnere, uires suas ex alienis laboribus expèdere, non ex suis alienas aestimare: quid suo seculo profecerint, quanti sit, & sunt, quod spirant, & in coetu uersant hominum, quantum opere literis impèderint, quantum diei, quantum noctis in iocos, in nihili res absumpserint, quantum legerint, quam multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (ut Graeci dicunt) benenata ingenia: quorum summa, & certa proprietas est nunquam docere, doceri semper uelle, iudicium odisse, amare silentium: quibus duobus tota Pythagoricorum & Academicorum continetur praerceptio. Haec illa est, aut non magnopere dissimilis, uirtus, humilitatis nomine celebrata Christianis: quae ut ad salutem aeternitatis & gloriae certissima est uia, sic in omni uita homini, praecipue literato, necessaria comes est, sine qua nec dociles in inuenièdo, nec prudentes in iudicando futuri sumus. Sed transuersos rapit audacia & superbia. Imperitia sua cuique mala est, sed ignorata pestis. Initium sapientiae (ut Plato scribit) imperitiae suae agnitio: neglectum hoc confidentes, & miseros facit. Euectus sum, non dico inuectus, ultra quam uolui: sed nunquam satis est arrogantiam incessere: alioqui si nominibus parcas, nulli hominum generi conuicia periculo minore facimus, quod nunquam de se dictum putant, qui omnia sibi tribuunt. Castigatio Pliniana, quando ita uis, imò iubes, urges, increpitas, exhibis quocumque alite. Mirum dictum, quantum doctis uiris improbari haec nostra cupiam, ut mihi, quod alijs quoque pluribus eueniat, non fuisse ista haec errata, sed parum intellecta, quae mihi errata uideantur. Nam indocti nostra recipiant, an rejiciant, parum interest: ab ijs enim laudari etiam laudanda, laus non est. Hunc mihi stomachum uel autoritas tua, uel Signina certè pyra faciunt. Vale, sexto Calend. Nouemb. M. CCCCXCII.

HERMOLAUS BARBARVS PATRIARCHA AQVILEIENSIS PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

Salutis. Accepi literas tuas, quibus magnopere laetari te scribis, quod Plinianam castigationem susceperim. Iactare me hoc opus Naturalis historiae nobilissimum, & sine dubio caeleste, in quo uno barbari & Graeci nobis inuidere possunt, minus auidè a ueteribus exceptum fuisse, serò in manus haberi, parcellimè legi coeptum. Respondeo uerum esse. Ita praedicare soleo, eiusque rei argumenta duo sunt. Primum, quod eum paucissimi citant, idque in leuissimis ferè causis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum malignè laudat, in ordinem quoque redigit. Macrobius post Q. Fabium miratur quidem eum, sed si legisset, coenas suas fortasse lautiores fecisset, nec aliqua parum uera in secundas, Ang. Polit. R & arbo-

& arborarium suum contulisset. Hieronymum aliquantò plus studiosum eius hinc minis fuisse conspicio. Nam Seruius Grammaticus uidetur eum non gustare, sed olfacere: imò quasi canis Aegyptius currendo lambere. Alterum indicit, quòd nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico uitis, sed portentis scateret, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctanter aditus. Sunt libri eodem quo arua facti, si negligentur, sentes alunt, & monstra, quibus tollendis non unus Hercules sit satis. Dixi rem, nunc causam eius accipe. Duo sunt, ppter quæ ad nouos libros concursus fiat, res & uerba: utroq; ueteres affluebant, nobis emendanda sunt turpissimè, uel minimè: illis Romanæ linguæ decus stabat, nobis concidit. Latinus illis sermo quasi uerna erat, nobis alienus, externus, uenalius. Illis utraq; lingua suppetebant autores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire non solum facultas, sed uoluptas erat. Vnde isthæc præsidia nobis? unde uirgines? unde auxiliæ illæ copiæ? In tanta librorum non iactura, sed naufragio, non clade, sed interitu, non sumus omnino dijs odiosi, quando superstes est Plinius: sustentat ille nos utcunq; mutilus, decurtatus, lacer. Nisi extaret, actū esset, tunderemus aquam omnes: si eadem quæ cæteros ademisset nobis eum calamitas, profligata spes omnis esset latinæ rei constituenda. Nunc eo duce, quanquam sentiamini, & exanguis uiuimus: & nisi ipse mihi blandior, uidetur in dies proficere, habetur in manibus, celebratur, colitur. Ad eum omnia ferè scripta & dicta relegamus. Censetur indoctus, qui Plinium nō legit: indoctior, qui lectum contemnit: indoctissimus, cui non sapit. Debet ætati nostræ plus quam suæ Plinius: sed nos ei magis qui per illum maximè subsistimus. Alij rem latinam iuuerūt, ille ipse nobis est Latium. Tria millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quantum in me fuit, restitui: edenda primò quoque tempore, si amici probauerint. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS PAVLO CORTE-
SIO S. P. D.

Periculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quam laboriosius. Sunt enim talia, in quib. diu hæsitauerim: utcunq; tibi nec possum negare, nec deo, alioqui si tua causa periculum adfero, minus dolebit. Dicam igitur quod sentio. Sturionem Græci modò appellant hyscam, siue hyscam, id nomen porcum significat. De lampreda non constat, ipse tamen lampetras dici crediderim fontanas tincas, & uulgò nominatas lampetras, quasi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore lampyndas uocent eas, sed autorē nullum habent. De trutta non uideo quid sit, nisi troctam quis uocet. Ita enim piscem nominat Ambrosius in Hexaemero, itemq; Aelianus, sed inter marinos. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS IOANNI PICO MIRAN-
DVLAE S. D.

Verò Pice adeò nihil mihi debes, aut silentij, aut officij alicuius erga te mei nomine, ut mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum utrunq; à nobis apud te prius quacunq; mercede redimi debuerit. Hæc ingenij tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut uitare, aut partiri certè possis, in mutuo crimine sollicitus es, qui & anticategoria, & causa etiam meliore securus esse poteris: aut reus est uterq; aut non tu. Alioqui iam qd ad te attinet, purgasti. Reliquū est, ut & ipse satisfaciam. Sed quid à me ad te potissimū scribi potest? Inhortabor ut literas amare pergas, in quib. es eminentissimus: Monebo ut uirtuti et bonis moribus dedare, in quib. tantū profecisti, ut difficile cognitu sit, uui

utri philosophiæ parti maiorem operam impenderis, ei quæ spectatiuas, & instrumenta continet, an ei quæ dogmaticen, paraneticenq; complectitur? Omnino summum, & humano captu maius est, quod tu aut genio, aut certè officij tuo debes, tam tenera ætate consecutus, qd extrema senectute impudentissimum oprare. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, Dei sunt: quanq; si aliquid tuum est, hæc maximè tua sunt. Vide quanto minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualeudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quam nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu uolue, quantum nomen ei sis, qui te usque adeò ditauit, ut nec soluendo, nec expunctando sis unquā futurus, quæ possides. Cogita quantum possit, qui te ista posse uoluit: quantum amet, qui te de tam multis millibus sibi legit, qui senes puer ferè uinceres: quibus nondum ephabus, eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ uerteres. Nisi hoc uides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi, & libera uoce prædico, te non tantum esse quantum es. Immensum & infinitum est, quod mihi de te pridem spondei, & spondeo: sed opinionem præsumptam nec oratio nec prædicatio consequitur. Facio ego ut solent, qui quanto plus aliquem mirantur, & explicare uolunt quod sentiant, eo minus id assequuntur quod uolunt: ut quantū magnum aliquid animo concipiunt, uerba tamē desint, & moliri potius quam dicere potuisse uideantur. Proinde tu ne hæc auscultas, quæ nunc describo, forasq; promo, sed illa potius intellige, quæ intus de te solus & tacitus loquor, tanto hercle maiora, quanto cogitatio sermone hoc est. Marfilium saluta, & Saluiatum tuum. De Politiano nihil opus est labores, qui breui (ut audio) mecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucundius accidere. Bibliothecam istam in dies maiorem & ornatiorem instrui tam gaudeo, ut nihil supra. Debent Florentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ sue decus non minori cura fouet, qm Rempubicam, cuius administrandæ constituentiaq; ius habet. Vale. Mediolani, Cal. Ian. M. CCCCXXXVII.

HERMOLAUS BARBARVS ROBERTO SAL-
VIATO S. D.

Alleris Saluiate, si quid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quam obrem tibi nondum responderim. Vulgaris hæc, & iactata silij redemptio, sed mehercle tam uera, ut nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide, studio malè meritis esse uidearis. Gratissime mihi semper literæ tuæ omnes, sed illæ supra modum, in quibus Mirandulani mei nomen atq; mentio: nihil est eo uno mirius in literis, nemo quem laudari, ornari, in cœlū tolli malim, netno à cuius prædicatione digredi minus possim: in quo sum fortasse, nulli tamen esse uideor, intemperans: tam multa in eo laus, tam nulla fini, ut iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denūciat, illo præsertim opere, quo nihil subtilius, uehementius, acutius: de quo tamen satius est iudicium meum differā tantisper, dum planè totum perlego. Quoniam autē rescire cupis quid agam: ecquid aliud possum dicere, quam studeo? Publica quidem curatio, non nihil instatiæ illi meæ detrahit, imò studijs non instantiæ: insto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi uis maior abstulit, assiduitate sarcio, quāto mihi negotiorum plus accessit, tanto auaritiæ & alacritatis plus incussit. Itaq; ferias illas omnes, quas ualetudini priuatus homo dabam, in publica distribuo: ita quod mihi ex una causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo aliàs ad te scripsisse, aut dixisse tibi, Ang. Polit.

R. 2 qui

qui ex me audierint, instrumentum Aristotelis: ita enim logicen Peripatetici ferre appellant, itemque libros octo de auscultatione physica, & tres eius rhetoricos in latinum à me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus et nunc à me summa imponitur: parata filiae dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi aliò me deus auocet, ab Dioscoridis editione biennio ferè prodibit, absolutus utique in logicis, & cum eo còmentarij, quos in posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissã hęc in libro naturalia, & diuina, itè rhetorica, & poetica, partim còmentationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophi uolumina pro uirili mea instruens. Sunt enim & in problematis, & in animalium historijs nonnulla, quę claritatē lucemque desiderant, ea cursim, & breuis annotamenti lumine præterfluam: paratus nihil præterea nouum aggredi tota uita. Etenim comprimenda mihi est auaritia, imò improbitas hæc ingenij, ne dum restibile ac fertile haberi se uult, idem operosum, & ambitiosum esse uideatur: cottidie uerius experior, quam dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani, duodecimo Calendas Nouembres, M. CCCCLXXXVIII.

HERMOLAUS BARBARVS IOANNI PICO. MIRANDVLAE S. D.

Maximè tuum nudius tertius ad nos Saluati opera delatum, ita uide legi, ut prima statim die, nec tota, sine interpiratione totum hauserim. Tria me in eo mirificè delectant. Primum, quòd oratio tua docet, & mouet, id quod & in sacris literis ueteres theologos, & in philosophia etiam naturali Pythagoricos & Platonicos obseruasse constat, recentioribus in docendo tantum sudantibus. Alterum, quòd in tanta rerum copia & impunitate diripiendi, tam castas & innocentes manus habes, ut in hoc scribendi genere te ipsum, non alium sequutus esse uideare: atque hoc iam nec cum ueteribus, nec cum neotericis commune, sed tibi peculiare, atque tuum est. In quo quidem (sensum tibi meum aperiam) ita sum affectus, ut quoniam hæc priores illi non dixerunt, quæ tu dixisti, nihil ferè dixisse mihi uideantur. Tertium, quòd uideo te non tam Aristotelis, quam Platonis, & sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quam multa ex Plotino egregia, quam cursim & eleganter attigeris, ut quicquid ferè quatuor eius & quinquaginta uolumina in sex nouenarios à Porphyrio digesta continent, non plus legisse, quam edidicisse uidearis. Nec illud præterire possum, quod inter nouos & ueteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros potes, utriusque generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoque Dauidici poematis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetijs, pridie Nonas Septemb. M. CCCXCIX.

HERMOLAUS BARBARVS IOANNI PICO MIRANDVLAE S. D.

Salue humanissime Mirandula. Ego uerò de te tam libèter ubique prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit Plato) iucundius auditur, quam ueritas, sed etiam quia (ut Palemo inquit) multo est dicere, quam audire uera iucundius. Accedit quòd labore nullo (ut est apud Aeschylum, Menandrum, & Euripidem) sæpe etiam non quaesita ueritas prodit, inuitissimo etiam plerumque homini exprimitur, nullis questionibus, sed sua tantum uia. Hæc est tyrannis illa, quam tu candorem tuum secutus, huma-

humanitatem & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tantus es, ut qui te non laudat, iudicio & existimationi suæ detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis confulunt, suam famam redimunt, qui fauent & cupiunt tuæ. Multa sunt in diario tuo nomina, quæ tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consiliū Prodicti sequantur, dant ut accipiant, manus manum scabit, ut Epicharmus recinit: quanto sanè creditoribus, id est, laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos uelint, non lint, creditores facis tuos. O inauditum genus eris alieni, creditores esse, non esse debitorum. Sed occupator sum, quod ut tecum diutius lusitare possim. At tu quod solutus es, dii boni, ut quenquam patiare feriantem. Hactenus obsecro me tuleris: longiorem iocum aliquem ut admittas non postulo, oscitatum culam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romæ, Idibus Augusti, M. CCCXC.

HERMOLAUS BARB. ORATOR VENETVS, PATRIARCHA AQVILEIENSIS, IOANNI PICO S. D.

Bene est, bene conuenit, qui multum amas, multum ut mihi pontificatum Aquileiensem congratuleris, multo etiam maiora mihi tribuas, & omneris, quod aut possim optare, si sum cupidissimus: aut promereri, si modestissimus. Scio pietatem tuam erga me, uideo quantum me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo cõpertius. Vtinam aliquando sit, ut mihi tecum uiuere, de natura, de Deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantum secundis meis rebus accessiois factum iri iudicem, si hoc eueniat, nec possum exprimere, nec si possim, hoc utique loco uelim. Obsecro, si me unquam beneuolentia tua dignum existimasti, eodem numero, & loco etiam meliore, si fieri potest, apud te censere Hermolaus, & sacerdos: ut quem paganum seculi dilexeris, militem Christi factum arctius colas, & charior habereas. Ego te & clarissimas uirtutes tuas tam possum non prædicare, non admirari, non tollere, quod tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est, doctis omnibus sum cõtemptui. Tenuit me pridem super te, rebusque tuis * nunc stupor, & ecstasis scientiæ. Patienter hæc leges, nec exaltatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas: qui noueris hæc bona, quæ possides, non tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia, & dominica? Ignosce, rapuit & euexit me transuersum ueritatis Aquilo, & charitatis Fauonius. Vale. Romæ, pridie Cal. April. M. CCCXCI.

HERMOLAUS BARB. GEORGIO MERVLAE S. D.

Plato in diuina illa sua institutione de legibus, inter prima cõmemorat in omni re publica præscribi, cauereque oportere, ne cui liceat, quæ composuerit, aut priuatim ostendere, aut in usum publicum edere, antequam ea constituti super id iudices uiderint, nec damnarint. Vtinam hodieque haberetur hæc lex, Merula uir doctissime: neque enim tam multi scriberent, neque tam pauci bonas literas discerent. Nunc & copia malorum librorum offundimur, & commissis eminentissimis autoribus, plebeios & minutulos consecramur. Et quod calamitosissimum est, periti iuxta, imperiti quoque de studijs impune ac promiscue iudicant. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis & monstruosa manauit, philosophos, iureconsultosque non posse eosdem esse, & eloquentes. Quam sententiam quia multis locis tum fando coram, tum scribendo taxauimus, non dubito quin odia, & offensionem multorum incurrerim, aut, quod tibi frequens proverbium est, irritauerim crabrones. Sed quando militiæ huius sacramentum adijimus, capitale est decedere presidio. Equidem statui, modo in me aliquid facultatis sit, non rixando, iurgando uel, sed scribendo interpretandoque probare causam meam uiris doctis: ut ipsa mihi res testimonium

Ang. Polit.

R 3 stimonium

Ερμόλαο ὁ Βαυβάρου ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐπιτομῆς ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων ἐν πρῶτῳ βιβλίῳ

Αἱ πολλὰ καὶ πολλὰ κινεῖται ἡμῶν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀφροσύνην... ἐκείνῳ καὶ πάντῃ φιλοσοφῶντες... τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀφροσύνην...

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN PHYSICES THE- mistij præfatio ad Antonium Galateum.

Philoxenum Eryxidid, & Gnathonem Siculum gulæ proceres, imò uè rò extremos, ac perditos gulones, cupidiuoras que infamant literæ, quòd conuiujs adhibiti emungere se in pultarijs soliti essent, ut abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruenterentur. Idem mihi uidentur peccare qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingressi, uocabulis fordidis, & ex intima plebei sermonis fece acceptis, fœdant, & contaminant omnia, ut bonis mentibus, & præclaris ingenijs, aut auerlis, aut perterrefactis, soli rerum potantur, uoluptentur que citra æmulum. Ita fiet, ut qui paulo modò humanius educati instituti sunt, non reformident hæc adeò, sed fugiant, oderint, despiciant. Contrà, rudissimus quisque, infantissimus que admoliri manus ijs au deat. Quod nò contingeret, nisi quòd (ut in prouerbio est) balbi balbos intelligunt. Ac sunt quidem nonnulli tam malè affecti, animatiq; ut putent quæ in philosophia, mathesi, iuris scientia tractantur, Latine dici aut explicari non posse: non tam propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem (ut Lucretio uidetur) quàm quòd sentiunt humanas literas, quali negotium facessere, & impedimento esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius, stolidius que affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & contraria aientibus dicuntur. Proinde, uitio uertunt, si qui utrunque aut iunctim condiscat, aut ab eloquentiæ studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt, qui

qui plausus modò in celebritatibus captant, qui per urbes uehuntur conspicui, qui unicos se Aristotelis lectores, narratoresq; & credunt & prædicant. Durius fortasse uerbum, quàm ut uel homo minimè iurgiosus, immodestusq; afferat, uel ut abesse ab eo inuidia possit. Sed, fortis fortuna dicendum est. Nihil æquè perniciosum in omni Republica est, quàm ista persuasio: nihil tota uita incommodius, indignius, fœdius, quàm peruersio hæc, & deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessarijs rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere, hoc quod uulgò creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosq; nò aliunde habuisse ortum, quàm quòd ex ijs plurimi, dum se totos ponunt in una illa, cui addicti sunt arte, asperrant & deserunt cætera, eloquentiam abdicant, id est, cultum & elegantiam uitæ, historiam negligunt, id est, magistrum & ducebem bene ac beatè uiuendi, de qua & usus rerum omnium prouenit, & peritia tota Reipublicæ administrandæ constituendæ que paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo sedent, cum in senatu sententiam rogantur, mirum non est, si aliquando præsentibus risum excutiunt, si fatua, si delira, si extrema deblaterant, si tota eorum non plus incompta, quàm imprudens oratio est. Et hercules nullum hominum genus uisitur tam abhorrens a sensu còmuni, tam distorto & corrupto iudicio, quàm qui aut philosophiam, aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus obsecro hos, qui nò terribis, sed ferula còmmonendi essent: nisi quòd senex est psitacus, negligit ferulam. Prius tamen quàm hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum luscitiosus exquisitus cernunt uesperis, quàm interdiu: ita hi facilius præpostera & confusa, quàm recta, & explanata percipiunt: & quemadmodum qui miserè degunt (ut inquit Plato) dicunt humanum genus felix ac beatum esse nò posse, ita qui diuersum à Mulsis ingenium obtinent, negant habitare eas posse, in quibus ipsi artibus uersentur. Cæterum hortor te, mi Galatee, ut adulescentibus istis uestris nouitijs philosophos cum ueteribus conferas, pensites que, ut quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, labore, dexteritate, prudentia, ut opinio nem illam, de qua superius dixi, quæ ferè in hominum mètib; obduruit, aut ductias, aut mollis. Ita enim & illos priuatim, & literatos omnes in còmune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus nofter, cuius tanta est uel doctrina, uel autoritas, uel utrunque, ut sperare sit eum (si uires intenderit) talem huic malo futurum, qualis aut Sphingi Oedipus, aut hydræ Hercules fuit. Quòd si quos nactus fueris egregiè pertinaces (sunt enim & in uolucrum, & in terrestrium genere animalia, quæ foetidjs gaudeant) ad hos tu ceu aui præpostera ortos, lustratos, & intemperijs actos, ac planè depositos deploratosq; ne manum quidem admoueas. Nunc restat, ut de meipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim, si infinitos errores, quos isti partim imperitia linguæ, partim Aristotelicæ disciplinæ incitia prælegunt, & defendunt in scholis, non coarguo. Nec enim hanc prouinciam suscepimus scribendi res physicas, ut cum illis tanquam in palæstra (ut dicitur) certaremus de laude & gloria: quippe quos uincere nullum negotium sit: sed ut uel nobis ipsis commentaremur hæc, si nullos habituri lectores essemus: uel si quibus idem, qui nobis, stomachus esset, ijs ad bonas literas aliquid opeculæ adderemus. Nec enim spiritus magis magnos in hoc, quàm utiles (ut ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduum pollicemur, sed quædam tamen inuenisse non negamus, quæ aggredientes ad hæc tantisper morari nò inuenta potuerint. Illud tēpus est in calce uti dicamus, nòs tibi interpretationē in paraphrasin physices, pro nostra ueteri ac stabili necessitudine uolētes dicasse

uolentes dicaste: alioqui dicaturam hanc stipulatus à nobis es, cum essemus istic: oppigneratam tibi fidem reluimus: quanquam praescriptione uti poteramus & fori, & decennij, sed beneficio harum legum renunciant philosophi, quib. in frau de ponitur uel furioso abiurare gladium. Vale. Venetijs, M. CCCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN THEMISTII
Periparetici praefatio ad Sixtum quartum, pontifi-
cem maximum.

Vi tibi studiorum suorum opera nuncupant, Sixte pontifex summe quare, alij id agunt, ut te utcumque sibi promereantur, alij ut fructum aliquem sentiant iudicij tui de se, alij ut abs te tantum probentur, alij ob alias causas. Ego uero haec tibi dedico, tum ut meam in te obseruantiam, praesertimque Zachariae patris, qui istic ad te pro Venetijs agit legatus, agnoscas: tum uel maxime ut te pro fide ea, quae à me tibi ut principi meo debetur, summa, instituti illius tui praecleari, & diuini commoneam, quod protinus quam creatus pontifex es, flagrantissime amplexus uideris, adiuuandi prouehendi que literas, quae proculdubio sine autoritate & diligentia doctissimi principis, aut interitum penitus uidebantur, aut ad pristinam barbariem rediturae. Nam & ingenia undique conduxisti, et bibliothecam opulentissimam aere tuo, impensa que publicasti. Nunc te obsecrant, obtestantur, quae bonae omnes artes, ne (quae tuae maximae occupationes sunt) negligentiuscule in posterum habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum quibusuis hostibus, quam cum imperitis, & indifertis bellum. Intestinum hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum, temporariumque. In eo libertas, imperium, uita sub alea est: in hoc labes animi certa. Per illud desinas uiuere, ut res pessime cedat: per hoc uiuas omnino, sed uiuas non homo. A barbaris, a feris, a uulgo differimus, quod d literas habemus, illi non habent: ceteris uincimur. Tolle hoc discrimen, deteriores sumus quam Barbari, quam ferae, quam uulgi. Hoc tibi (quod cepisti) spectandum identidem, premendumque assidue propositum est. Nullae sint cogitationes tuae tam multae, tam arduae, quae curam tibi hanc aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exere se, ac reuiescere studia coeperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseueres, necesse est consenscant denuo atque decedant. Igitur Themistium e familia Aristotelis elegantem philosophum, ad te in Latinum sermonem conuerti: ratus non ingratiorem tibi rem me facturum, si philosophia ea, quae de natura est, Latinis literis quanta modo legitur in scholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quam partem istam literaturae haberi. Placuit periclitari in Themistio, an isthaec quoque proprietatem & lucem Romanae linguae reciperent. Oppido quam laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quod nihil iuuari ab istis autoribus potui, qui Aristotelem commentati fore ac barbarae pridem sunt, quam quod ne ab illis que, qui aetate nostra Latinam eloquentiam professi Graeca eius philosophi commentaria transtulerunt. Horum plerique dum alienam inscitiam insectantur, suam prodidere. Adeo omnia ab istis peruerse deprauataeque sunt per scripta, ut si quis interpretationes eorum cum illis ueteribus conferat, quas reprehendunt, uel in aliqua Aristophanis libra, aut Critolai appensas examinet, utrae earum uergant, inter nosci non possit. Percenserem sigillatim quaecumque peccassent, nisi plura eorum essent errata, que uerba. Alioqui non incessendi quenquam, lacerandi ue studio, sed iuuandi bonas mentes haec scribimus. Magnam incomparabilemque iacturam iam pridem fecimus pontifex maxime, in Theodoro Gaza, qui uir graecus Latinos omnes in

nes in hoc munere scribendi interpretandi que superauit. Is si diutius uixisset, linguam latinam hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris absolutissimis de animalibus Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic unus mihi certare cum uetustate ipsa uisus est, huc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab huius scriptis adiutum me & fateor & praedico. Hunc ego non magno pere incuriosius legi, quam M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, & ceteros, quos in hoc genere comentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoque minimus labor noster fuit, quod in istis libris uertendis non modo non expressimus uerbum e uerbo, quod interpretes indifertos solere Cicero meminit, sed liberè & translatiōibus, & figuris, & tropis usi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitratu nostro, sed sententiam integram dedimus auctori. Tantum uero abest, ut aliquid praetermiserimus, dissimulauerimus uel, ut illud periculum sit, ne quod eruditioni impense studuimus, addidisse aliqua potius, quam detraxisse, inuisoribus uideri possimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistium, quam certare cum eo uolui. Haec enim laus, ut ille ait, linguae latinae est, ut graecam proprietatem & gratiam in transferendo, aut aequas, aut etiam antecellas. Hoc me non dico assecutum fuisse, sed crimem meum cōfiteor. Laboraui planè hoc ambitu. Sed an effecerim quod quaerebam, alij iudicent. Ipse certè mea nec magnificatio, nec probo. Sed quid te princeps humanissime, oratione longa detineo? Finem faciam, si quaedam de Themistio dixerō. Is Libani sophista, & Iuliani Caesaris temporibus floruit. A quibusdam abbreuiator creditus Alexandri ex Aphrodisiade est, sed falsò. Nam & ab eo dissentit haud timide, cum collibuit, & ab ordine ac serie eius uariat. Praeterea ipsemet se paraphrastem Aristotelis facit. Est autem paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Graecis hoc modo, ut sit, quae narrationi proportione respondeat: aut sic, in qua uertimus aliorum scripta, non in alia, quae humiliora, grandiora uel sint, ut à metaphora differat, sed in paria sensu modo seruato. Quod & Fabius duob. locis sic explicat: Tum mutatis uerbis interpretari, tum paraphrasi audacius uertere, quae & breuiare quaedam, & exornare, saluo modo sensu permittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui comode tractauerint, cuiuscumque discendo sufficient. Alio item loco: Sed & ipsis, inquit sententijs adijcere licet oratorium robur, & omnia supplere, & effusa substringere: Neque ego paraphrasin esse interpretationem tantum uolo, sed circa eisdem sensus certamen, atque aemulationem. Dicitur est à quibusdam Ecphraestes. Est autem Ecphrasis mera puraque enarratio. Quod ergo diximus inter initia, doctissime pontifex, susceptum abs te patrocinium literarum ne desere: cum dico literas, philosophiam intelligo, quae coniuncta cum eloquentia sit. In te eruditio summa, & summa fortuna. Facile sperare possumus temporibus tuis futurum, ut recta studia uolente te (nam potes, nec alius potest) ad dignitatem pristinam reuocentur. Vale. Venetijs, M. CCCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN CASTIGATIONES PLINIANAS
ad Alexandrum sextum pontificem maximum
PRAEFATIO.

Vi lucubratiōes suas regibus inscribunt, Alexander sexte, pontifex maxime, ueterè consuetudinè sequunt. Nec interest qua materia, modo non obscena. Quando ea literarum dignitas, & quasi praerogatiua semper fuit, ut dicari eas sibi principes & honestum & gloriosum putarent. Adeoque

Ad eoq; nullū genus fastiditū est, ut Iulius Pollux ad Cōmodum Cæsare de gram-
matica, Vitruuius ad Augustū de architectura, Oppianus ad Antoninum de pi-
seibus, Diophanes ad Deiotarum regem de agricultura scripserint. Ego uerò Plī-
nianas castigationes, quas legatus Romæ, necdum sacris initiatus inchoaueram,
optimis & doctissimis uiris suadetibus perfectas, emissurus, grauissimè reprehen-
dendus fuisset, nisi eas (qualescunq; forent) nomini & maiestati tuæ consecra-
sem. Futurum enim erat, ut cum alia, tum illud quoq; diceretur: ideo me tibi eas
dicare noluisse, quia nescirem aut quantum semper ingenijs fauisses, aut quo de-
mum animo princeps factus, in bonos & studiosos homines futurus esses. Nico-
laus quintus, à te septimus, cum ei renunciatum esset, quosdā esse Romæ, qui bo-
nos uersus facerent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me non ueniunt, qui
poetis etiam malis pateo? Molestè tulit homo sapiens in urbe sua esse, qui literas
seirent, & nescirentur. Quanto mihi iustius tu succenseas, pontifex maxime, si &
militiæ, & sacerdotij iure tibi secundum Deum maximè deinctus, autoratusq;
testimonio sepissimè ornatus, patrociniū aditus, auctoritate seruatus, commise-
ro, ut labores mei (quicunq; sit eorū genius) atrati, hoc est, sine auspicio tuo pro-
deant? Iam ipse Plinius, si quemadmodū resitutus ferè creditur, ita redire posset
ab inferis, cui quæso alij salutem & dignitatem suam, quam tibi commendaturus
esset? Quem simul atq; suscepisses, periculum non esset, uti (quæ tua felicitas &
auctoritas est) denuò pessimorum latronum præda fieret. Quinq; millia in eo ferè
uulnera librariorū sanauimus, aut certè quemadmodum sanari possent, ostend-
dimus. Dixi librariorū, ne quis aut me parum pudentem esse, aut Pliniū errasse
dubitaret. Fuit & hæc utilitas, quod in Pomponio quoq; Mela, quem nemo igno-
rat corruptissimum haberi, trecenta ferè loca, totidemq; in alijs autoribus men-
dosa, prope in transitu, atq; aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par-
conditio. Prodigiosa quædam, & monstris insignia. Secundæ tribus aliqua, mi-
nusq; foeda. Iam quædam ex confesso falsa, quædam ad electionem libera. Erunt
& quæ tutissimum fuerat omittere, si utilibus ambitiosa prætulissem; aut placere
magis quàm prodesse laborassem. Nuda aliqua, & quæ uelut notare inter agno-
scentes satis habui: aliqua paulo pluribus uerbis explicata. Palsim uerò authores
posuimus (id quidem uerbo sum fuit, sed occurrendum erat inuidiæ) paucissimis
exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinem, sed rationem aliquam secuti
sumus. Nec mihi fiducia est, ut (quod Fabius quoq; dixit) ea sola esse cõtendam.
Scio quædam inuenturos adhuc, qui sagacius indagare uoluerint. Utinamq; sit
tempus unquam, quo nostra hæc & leuia & parum necessaria fuisse uideantur.
Ego uerò tamen quantum mediocritate ualui, summum in ijs quærendis & ex-
ponendis studium adhibui: quia tamen nescire omnia profiteor, & conuere
multo sapius, atq; falli proprium est hominis: paratus sum, si in ullo unquā opere,
in hoc præcipue, quod ad bonorum iuuenum aliquam utilitatem componitur,
non pudorem modò adire deprehensus, sed & culpæ satisfacere. Reliquum est,
pontifex summe, ut Plinium, et in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita
tueare, ut omnes intelligant, te non modò religionis, sed etiam studiorum, & bo-
narum artium esse principem. Falleris, si alium fuisse pōtificem existimas, de quo
sibi omnis ordo, sexus, ætas, uel maiora, uel plura sponderit. Assentari nescio,
etsi sciam, nolim. Ridiculi sunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt, qui ea te
prædicant fecisse, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium pro-
mouisse, auctoritatem sanxisse, innocentissimas manus habuisse, religionis & iu-
stitiæ pertinacè fuisse. Flagitantur & expectantur hæc à te: laudari sine adulatiōe,
priusquam

priusquam fiant, nec possunt, nec pateris. Atq; ut hæc ipsa priuatus cumulatissimè
præstiteris, nescio tamen quo pacto pinguiora quædam, & grandiora desideran-
tur in principe. Illud citra suspiciōne captatæ gratiæ testari licet, cum tu maximo
rerum usu, incomparabili prudentia, suprema gloria, incredibili felicitate, admira-
bili facundia, promptissimo ingenio, castissima eruditione polleas, facere nō pos-
sunt homines præsertim eruditi atq; studiosi, quin summa omnia de te sibi, etiam
tacente, polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis uberem consecutos se
putabunt, si Plinium, sine quo uix potest latina res consistere, in clientelam tuam
susceperis, ut opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, sed etiā ap-
probare uidearis. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur
in manibus, celebratur, colitur. Persuasissimū est indoctos esse, quibus ille non sa-
pit. Vix tamen dici potest, quantum ornamenti atq; præsidij eminentissimo au-
tori patrociniū tuum afferre posse uideatur. Romæ, octauo Calend. Septemb.
M. CCCCXCII.

PRAEFATIO HERMOLAI BARBARI, CVM LIBROS ARIS-
totelis domi cœpit prælegere, quas lectiōes *uadua* uocauit:
cœpit autem mane sub emersum solis ferè.

Qvod propositū meum esset in hac prouincia, quam suscepi, adolescen-
tes optimè: quanquam priuatim & seorsum uobis sepe dixi, tamē nunc
quoq; dicendum uniueris, & in cōmune puto. Animus est, & profes-
sio primū Aristotelis ipsius tum uerba, tum sensum interpretari, dein-
de quid expositores eius utraq; lingua dixerint, referre: sed breuiter. & cum de-
lectu: ita nec onerati, nec inanes abibitis, id quod econuerso faciunt philosophi
ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura prælegūt, Aristoteles ipse ne-
gligitur. Quam quidem rationem docendi utrum reprehendam, nec ne, nō sum
dicturus hoc loco: certè non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud nō sequi.
Illud sine iniuria cuiusquam modeste dictum arbitror, eos qui philosophiæ præce-
pta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos & admirabiles di-
ci posse: Peripateticos utiq;, uel saltē Aristotelicos nec haberi nec appellari posse,
nisi quis cõtendat Peripateticæ sectæ placita melius ab alijs q; ab Aristotele ipso
tradi. Neq; tamē deterreris uolo quenq;, si qui sunt e uobis, qui præceptores huic
instituto nostro cōtrarios audierint, imò gratulari possūt utruq;, & q; perspicaciō
res futuri sunt, & q; facile iudicabūt, quid intersit inter hoc & illud præcipiēdi ge-
nus. Cōtra q; si qui penitus rudes accessistis, nihil ppter ea desperandū uobis est,
nisi potius gaudendū, quibus cōtigerit incunabula philosophiæ ab ipso protinus
Aristotele doceri, & eam statim uia ingredi, quā clarissimi & castissimi quicq; secu-
tores eius solam nouerunt. Alioqui qui putant hunc aditum patere nemini, qui
scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno uersantur errore: quan-
do quidem tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plancius, nec Chal-
cidius, nec Boetius ingressi, non Alexander, non Themistius, non Porphyrius,
non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tamen eminentissimi, & Aristotelis
interpretes iuratissimi fuere. Sed reuertor unde sum digressus, credo polliceri uo-
bis posse duas res. Alteram: interpretaturum me uobis intra triennium, uel sum-
mum quadriennium, Aristotelis omnia uolumina, hoc est, quicquid ad dialēcti-
cen, quicquid ad philosophiam naturalē, quicquid ad transnaturalem pertinet:
item quicquid ad moralem, ad rhetoricen, ad poetice. Nam de omnibus ijs Ari-
stotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidē legitur, nec ipsa pla-
nē legitur uidelicet. Nam ex uoluminibus Aristotelis centum & uiginti quinq;
Ang. Polit. S aut

aut sex, aut septem tantum leguntur. Alteram, esse curum me pro uiribus, ut nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurum, quod assequi non possitis omnes intelligentia. Reliquum est, ut horter uos non ad hæc studia, uideo enim incitatissimos uos esse, sed ut ad hoc desiderium uestrum ardens & concitatum, afferatis & diligentiam & constantiam. facile cogitamus, ut in auscultatione naturali legitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum, quod humanum ingenium penetrare non possit: sed sine labore, sine uigilijs peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à uulgo separant, & à populo. Cauendum autem uobis inter prima est, non dico, ne per ignauiam desistatis ab incepto, sed ne uicti difficultate uideamini, atque ita in numero eorum esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationum suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorum suorum ingenia probabant. Pythagoras ex insomnijs quæ per quietem uidissent: Plato in conuiujs atque potu. Aristoteles utroque melius, ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non præsentibus adeo, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, ut quorum oculos conuiuere senserit, præcipit et schola tanquam adulteros: quorum uerò acies firma contra steterit, educet, & recipiat ut legitimos atque suos. Quamobrem enitendum uobis est, ut huius aquilæ uideamini generosa soboles fuisse, non pulli degeneres & electi. Ceterum tacere nolo unum, quod ego maximum & præcipuum ad studia philosophiæ cõperit: quod e quidem qui sequi uolet, nemo est ingenio tam reuoluto, tam hebeti, qui euadere non possit ad huius apicem doctrinæ. Quæritis quid hoc sit: Absoluo breuiter, Voluptatum fuga, id quod uersu quodam Græco præcipitur:

ταπεινὸν μὲν πρῶτον καὶ ὑπὸν καὶ φιλοτιμίαν.

Quem per io cum nos expressimus paraphrasi:

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda sequenti.

Sed finem dicendi faciam, si addidero his quæ dixi, breuiter sententiosam. Non sum adeo tardus, nec impudens, qui magnitudinem huius professionis meæ ignorem, sed fretus sum non eruditione aliqua mea, sed nonnulla fortasse diligentia, ut quod uel ingenio uel doctrina non possum, labore saltim, & cura perficiam. Propter quæ si sunt à uobis aliqui uel studiosi, uel amantes mei, hanc unam mercedem postulo, ut Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis atque ametis. Atque amari quidem & ipse uelim: sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solum pro me diligite atque amate: amabit autem tunc demum, cum coeperit intelligi. Illud uerò persuasissimum habetote, nullam uobis maiorem uoluptatem futuram, quam cum ita familiariter habebitis Aristotelem, ut libros eius legere continenter & inoffense ualeatis, expostoribus non consultis. Hæc enim summa profectus est, hic finis librorum, unde fructus ille cumulatifsimus, & uerè beatus capitur, ut cum ipso planè uiuo & presentere loqui uideamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum. Dixi.

ORATIO HERMOLAI BARBARI, ZACHARIAE F. LEGATI VENETI, ad Federicum imperatorem, & Maximilianum regem Romanorum, principes inuictissimos.

Postquam literæ tuæ, sacer imperator, iucundissimum reipublice nostræ nuncium attulere, Maximilianum celsitudinis tuæ filium, principem celeberrimum & fortissimum, admirabili populorum & optimatum consensu lectum & salutatum esse regem Romanorum, Senatus & uniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam fecisse, congratulatum utriusque nos misit, & in mandatis adiecit, ut magnitudinem gaudij sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modis uobis principes inuictissimi, sed Gallia, sed Germania, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus, testatissimam & conspicuam faceremus: cum quia nihil tam amplum, tam gloriosum sacratissime maiestati uestræ potest contingere, ut cui

quod sibi quoque pro sua in uos obseruantia, fidem, beneuolentiam commune non putet: tum uerò maxime, quia cum Christianum nomen, & Romanum imperium hoc altissimo providentiæ uestræ consilio diuinitus amplificatum sit, hoc tanto, & tam communi bono sic afficitur uniuersa nostra respublica, ut sollicita sit admodum, ne latitiam incredibilem suam oratione consequi ualeamus. Quamquam enim, Cæsar gloriosissime, ut à te primum incipiam, nihil est ferè, quod uel à natura, uel à uirtute, uel à fortuna sit expectandum, quin cumulatifsimè consecutus esse uidearis: & iam pridem eas res gesseris artibus pacis & belli, quæ nomen tuum aternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnis antea actæ uitæ tuæ maximum cepisti, quod filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis quam sapientia uicisset, regem Romanum te uiuo renunciari permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Cæsar egregia cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio neque loci, neque temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, & immortalis memoria digna, ita cum hoc uno tuo facto comparata multo reperiuntur esse minorâ, quam præ se ferunt. Ac gesserunt quidem illi rem Romanam tam præclare, ut nihil addi potuerit. Sed quam diu uixerunt, & utique sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promotus, posteritati quoque consulis, & pluribus in futurum seculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicæ salutis retinere uidearis, etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni, prospicere ne possit esse malus imperator. Principem esse malum, quem uitia successoris commendent, & bonum uideri faciant. Nam quotus quisque princeps non bonus sit, ad alterum collatus? Congratulatur ergo tecum sibi, & secum tibi, princeps eminentissime, non Respublice modò nostra, sed Christianus orbis uniuersus, quod principem eum, quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & sibi habere contigerit. Rara & uisenda felicitas tua, Cæsar beatissime, filium genuisse, quem Gallie, quem Germaniæ, quem Barbari, quem Romani, quem populus Christianus imperatorem optare, te uiuo, te reluctante, non erubescunt. Dixi te reluctante: nam hæc tua, diuine Federice, propria laus est, non minus tibi, quam cæteris moderari. Verebaris audio modestissimum & grauissimum imperator, ne si precibus populorum, & principum omnium protinus annuisses, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datum esse iudicaretur: parum tibi uidebatur præstare Cæsarem in alios, nisi aduersus te ipsum quoque præstitisses, imò qui clementissimus, humanissimus & facilissimus es in ceteros, id quod ego non famæ credo, sed expertus loquor: in te parum æquus & durusculus esse uoluisti. Nihil erat apud te fuga uoluptatum, & continentia, quas uirtutes uno te nullus ante te magis commendauit, nisi & paternum affectum, quo nihil esse constat in homine potentius, nihil tam legitimum, castigasses & compressisses. Nec enim uitium erat in Cæsare, liberos suos, qui & ipsi sunt Cæsares, protinus quæ nascuntur, reges esse cupere: quando quidem non magis honestum est, regem uocari, quam Cæsaris esse filium. Jam patris in filios indulgentia popularis & plausibilis quoque solet esse, nedum ut uel inuidiosa sit, uel probrosa. Nam in Cæsare commendabilis semper fuit, in te uerò etiam expetitur quasi debita. Nec iam indulgentiæ nomen habet, sed iuris & aequitatis. Quis enim est filio tuo uel bello, uel pace clarior? quem res aduersæ magis exercere? Quis prosperis & secundis minus intumuit? quis in utraque fortuna constantior? in labore pertinax? in remissione diligens ac præcinctus? Mitto bellicas uirtutes, quæ ut in eo præstabiles & eximia, ita nec temporum sunt omnium, nec locorum. Attingantur pacis artes, quæ semper & ubique sunt usui, sapientia, temperantia, placabilitas, innocentia, religio, Ang. Polit. S 2 frugalitas

frugalitas: hæc in iuvene uno tam præclarè, tam eminentes esse perhibentur, ut ne in senè quidè imperatore maiora desiderari posse uideant: futura prorsus incredibiles, nisi eum ex Austria gète celebratissima, & filium tuum esse meminissimus. Que cum ita sint, immortales tibi gratiæ provinciati oppidatiq; habentur, & semper habebunt, imperator consultissime, q; pro cõmuni bono uerecundiæ & modestiam tuam expugnari passus es. Ergo his te ipsum uicisti Cæsar inuicissime. Primò, cum oblatum filio tuo regnum minime dissimulater auersatus & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatē uirtute plus q; heroica, imò diuina quadā mentis, & animi magnitudine superasti. Secundò, cum hanc ipsam uirtutē, qua modò te uicisses, utilitatis publicæ contēplatio peruicit: & impetrauit à Cæsare, qd impetrari non potuisset à patre. Sed iam dudum mihi Cæsar inuicit, Maximiliane Auguste princeps generosissime, ut à se digressus orationē ad te conuertā: obtemperabo lubens, atq; lætus: cum quia laudes tuas pater æquiore animo q; suas audit, tum quia per hunc modum imperio senatus, & desiderio reipub. melius & uberius satisfecero. Ergo maiestatis tuæ nomen apud nos tam celebre semper fuit, ut ad diligendum amandumq; te propensos, etiā ad colendum & obseruandum impulerit. Est hic mos reip. nostræ peruerus, atq; sanctus, perniciosos & improbos tyrannos exitialiter odisse, principibus bonis, & fortibus non solū fauere, sed etiā obsequi, dignitatē eorū & amplitudinē omnib. modis iuuare, tueri, defendere. Aetate porrò nostra nemo de regū & principū numero superit, quem collidit tecū & comparari posse iudicemus. Omnino talis & tantus es apud nos, in quo uel plura, uel maiora, q; præ te feras, optare, cõminisci, desiderare pudor sit: ut nemo mirari debeat, si lætitiā immortalē, gaudiū incredibile, uoluptatē incomparabilē, quā te Romano rege declarato, concepimus, dicendo representare nullo modo possumus. Enitent ac prælucent in uno te, sed iuvene, mirū dictū, uirtutes omnes imperatoris, iustitiā, liberalitas, animi magnitudo, clemētia, placabilitas, abstinentia uoluptatū omnium: & ut cõplectar uno uerbo multa, q; immaturum æui te cernimus, tam maturū imperij te cognoscimus. Peruidit hæc indolis altitudinē Carolus rex Belgarū, experientissimus belli dux, & acerrimū uir ingenij, qua usq; adeo exarsit, ut nihil prius habere uideret, q; ut unicā sibi filiam uirginē magnæ spei, sceminam lectissimā, hæredē multarū gentiū nationumq; futurā, et omnino quā multi reges appetere, obseruare, ambiret, tibi unī ferē puero, nec uxorio, nec quærētī despōsare possēt. Vnde uigesimo aut ætatis anno, quū princeps ille, cui mox asciscendus gener eras, ab Leucis & Heluetijs interceptus esset, foci tui regnū à Gallis occupatū ingressus, parua manu sistis, & trucidatis ingentib. hostiū copijs, seruitute liberaasti, uxore defuncti ducis, & filiā fortunatissimas modò sceminas, tū miserimas & exangues, nec plus moerore quā metu cõfectas, omni diuina & humana spe destitutas erexisti, subleuasti, redemisti: uitam earum, & dignitatem, & pudicitiam conseruasti. Hoc mater, hoc provinciæ tanto & tam immortalī beneficio deuinctæ uirginem ope tua recreatam, uirtute tua defensam, tuis armis inimicorum ereptam iniuriæ, desponsatam à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, uidelicet ut eundem generum, atque uirum haberent, quem habebant & assertorem & uindictam. Hactenus rudimenta uirtutis & fortitudinis tuæ diximus. Quid illa, quæ mox egisti: quā famigerata: quā mira: quā uisenda: Nato tibi filio ciuiles ortæ seditiones sunt Morinis autoribus: quorum opera factum est, ut charissimum tibi pignus, nescio quo pretextu custodiendum & asseruandum eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio, princeps gloriosissime, sed fati uis hoc agentis, ut per intestina quoq; bella clarior & celebrior

brior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcat, sed quos iactat, quos exercet: alio qui clarus nec bello, nec pace duces intelleguntur, quibus omnia prosperè cedunt, sed quibus contingit per labores, per ærumnas, per incõmoda splendescere. Nam ut secundæ res felicem, magnum certè faciunt aduersæ. Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregiū bello ducem fuisse prædicent, quod ei nullius pugnæ non secunda fortuna fuerit, quodq; in ipso rerum incremēto nondum uertentem fortunam expertus, ita decesserit. In te uerò, quem certa syderum decreta sceptro patris, & solio destinauerant, quid mirum si aliqui operam dederunt, ut tristiora tibi tempora inciderent, ne aut uirtus quiete languesceret, aut parum dignus imperio fuisse uidereris, qui omnino futurus esses imperator. Itaq; continuos nouem annos in castris agēs difficilissima quinque bella profligasti, Gallicum, siue Francicum, Eburonicum, Sicambrium, Batauicum, Morinicum: quod quidem postremum haud facile iudicari potest, utra tibi re gloriosius fuerit, eo ne quod filium tam diu tibi ademptū auulsumq; recepisti, an eo quod nobilissimas gentes, scientissimos bellicæ rei populos, urbes opulētissimas ad deditiōem & pœnitentiā compulisti, id quod nec Carolus focer, nec profocer Philippus excellentissimi duces, hic bello, ille sapientia, conseq; potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum, rex clarissime, nō laboro uerborum ambitu, nihil amplifico, nihil alleuo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum & negligenter effusa: plus mirentur, si qui te propius inspicerent, & uirtutes eas intuerentur, quarum præsidijs munitus, tot insignes uictorias, tam multa belli decora consecutus esses: uideretur istud os tam probum, tam faciundum, hæc tracta de cœlo species, ista lacertorū & pectoris firmitas, hic totius corporis uigor, hæc animi tempestiuitas, & uolucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quām ferox in prælio, mitis in cõtubernio, effusus alijs, tibi parcus, in castris non ueste, non mensa præcipuus. Aguntur hyemes cum cætero milite sub pellibus, sudantur æstates aequaliter: Epulæ modico & castrensi cibo contentæ. Iam quis te solertius castris locum capiat: cõmeatus expediat: hostem ludificetur: pugnæ tempus eligat: aciem instruat: urbes obsidione cingat: Neq; uerò partes imperatoris, & optimi ducis implet, militis non implet. Nullū tibi castrense munus sordet, non stare pro signis, non excubias forte agere, nō ual lum ferre, nō speculatū egredi, primus inire prælium, postremus excedere, utrūq; iuxtā doctus, opere militem, & consilio ducem agere. Nullam tibi uel principalis fortuna, uel maiestas imperij functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blādiris, indulgentissimus ceteris, tibi parum lætus: & omnino nihil gregario plus habes, nisi quod plus laboras: ratus id quod est, non tam honorē, quā onus esse quod regnas: imperatoris hoc esse munus, ut opes & magnitudinem suam non ad ambitum quempiam priuatum, sed ad salutem & commoda Reipublicæ conuertat: utiq; non imperium sibi, sed seipsum imperio dedititium faciat. Sed & illa tibi peculiaris feruntur, diligere quidem omnes, sed amicos etiam deligere, nō oblatos istos, & passim obuios, de palestra, de spheristerio, de fritillo, sed quos ad innocentiam, patientiā, continentia, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sapius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicumq; uos sequunt (alio qui tam multi, q; sunt, ut Plutarchus inquit, in culina musca, quæ cū splo nidore confluunt & recedūt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis uos ultrò sequi. Itaq; cum ijs qui se tibi aliquando uirtute cõmendauissent, cõsuetudine delectassent, utilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descendis, & Cæsare obliuisceris, ut

amicum præstare possis. Neque uero postremum inter laudes tuas posuerim, quæ literas & ingenia (ut audio) tam impense diligis, quodque bonas artes non foues modo, sed alis atque promoues. Imperatorum & hoc decus, cum quæ in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumē doctrinæ, quæ in regibus: unde natum sit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos deorum non alios esse, quæ reges: tum uero maxime, quæ præcepta sapientiæ non habentibus modo profunt, sed in alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle, Platonem in Dione multos instituisse? Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, ut Athenodorum audiret, nec Panætium Scipio uidere concupisset, nisi tantum in ea re uel ornamenti, uel fructus inesse iudicauissent. Prætereo multa prudens, atque conscius, nihil me fugit, quæ religiose, quæ innocenter, quæ sanctè inuentem iuuentutem tuam exigas: patet omnibus obsequentiore te patri filium nec esse, nec fuisse quenquam. Scio quæ præclaræ, quæ magnificæ cogitationes tuæ sint omnes. Non ignoro quæ pridem uota conceperis, nuncuparisque digna principe Christiano, digna maioribus tuis, digna Cæsare, digna te ipso. Hæc uirtutes tuæ illæ sunt, imperator unice, propter quas ducem suum te bellicosissima terræ Galliæ pars Belgæ non modo non dedignantur aduenam, & Germanum, quibus alioqui sunt infensissimi, quæ proximi, lingua, cælo, moribusque disiuncti: sed appetunt ut indigenam, uenerantur ut principem, diligunt ut parentem. Hæc ingentia tua merita, propter quæ Federicus pater innocentissimus, & grauissimus imperator adduci persuaderique potuit, uti te regem Romanum se uiuo renuntiare pateretur. Ac differebat quidē ille primum, & cunctabatur, simul ut uerecundiam & modestiam suam, quemadmodum prædiximus, ab omni labe suspitionis assereret: simul ut exploraret, assentaretur ne patri, qui pro filio tam enixe laborarent, an consultum salutis suæ uellent. Sed extemplo patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium uoces fuisse, sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangitur atque languescit. Studia quod plus arcentur, eo magis gliscunt & exardescunt. Quanto nunc, diue Federice, gaudio perfunderis, quæ filius tuus te incolumi placere potest imperator? quæ iucundum tibi quod te comparari filio tuo sentis? Et quoniam controuersa res uidetur, modo uincis, modo uinceris. Cæterum quid prouidentia tua dignius, amplitudini gloriosius, clementiæ, pietati, felicitati conuenientius facere potuisses, quæ uti quæ ex utilitate publica fuit ut genuisses, eidem quoque per patrem & decus & nomen imperatoris accresceret? Maeste ingenti utroque in re merito, etiam si difficile percipitur, ut inquit ille, pulchrius & honestius fuerit genuisse talē, an cooprasse. Non multo minor tamen uestra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim possunt non optime censerī, qui principes sibi optimos prospiciunt. Proinde cum talis & tantus esset is, quæ legistis, ut & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus, scitote uos utriusque cumulatissime consecutos fuisse, & ut gratiæ uobis ab omnibus immortales & incredibiles haberent, & ut nomen uestrum eternitati commendatum & consecratum esset. Etenim ut nomine Vitellij, uel Othonis subinde admonemur eorum qui faces illas, atque pestes ad dissipandum & incessendum orbem intulissent: ita hæc optimi principis electio nunquam memoriæ hominum sine uobis recurret, quotiesque posterū uestri res ab illo fortiter gestas incognoscent, toties laudabunt, qui talem imperio præfecerint. Sed redeamus unde nos contemplatio patris, & eorum qui te legerunt, abduxit. Magna per se res erat, omnibus punctis, omnibus suffragiis, & (ut ita dicam) tributim, centuriatimque declaratum esse regem Romanorum: sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim reipub. Christianæ tempora, is habitus imperij, ut non tam speciosum

speciosum fuerit te regem creati, quam necessarium: nec ad futura modo, sed ad præsentia rerum momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto per censere quam luxata, quam conuulsa sint omnia religionis Christianæ membra, omitto bella, quibus imperium hoc distringitur: sit enim piaculum in tam festa præsentium gaudiorum luce misceri tristitia: illud sine periculo uiolata publicæ lætitiæ dicitur, hoc quod principes Germani de creando te sibi rege cogitauerunt, non tam consilium fuisse, quam remedium. Ergo non ad otium, non ad remissionem, non ad quietem (alioqui tibi debitam post tam multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperium tibi traditur, omninoque per hoc non solatiū tibi, sed alijs quaeritur: nihil enim aliud cogitasse uideo summos uiros, qui te patri tuo principi nobilissimo, sed annorum pleno, socium addidere, quam ut ille consilio reipub. tu laboribus & operibus adiuuare posses. Quid illud, quam gloriosum tibi, quam lætum patri, quam omnibus in tempore, ut regem decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuam non imperium, sed imperator: nec imperator, sed pater expectaturus esse uideretur? Accessit hoc ad cumulum amplitudinis, & fortunæ tuæ, rex præstantissime, ut qui filium infantem è penitissimis hostium munimentis eripuisses, apud eundem patris quoque recreati gloria constaret. Duos omnino legimus cognomento Pios fuisse, nec argumentum ignoratur, unde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, uter euentus hoc nomen tibi conciliauerit, quod pius in parente, an quod pius in filio apparueris. Sed iam tempus est, ut uela retraham, neu longius me quæ uolo, aut quæ patres legati sunt, laudum uestrarum splendore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrem si nihil est in rebus humanis principe Romano maius & augustius, si talis & tantus est filius tuus Cæsar, ut ab omnibus legi debuerit, & ex omnibus: denique si nihil uel nobilius ad gloriam, uel certius ad salutem excogitari poterat, quæ ut ille reipub. difficilissimo tempore capesseret: nemini mirum uideri debet, si quod per initia testatus sum, ad huius magnitudinem lætitiæ nullius hominis facundia, nullius uis ingenij peruenire potest. Sed hæc translaticia sunt, communia sunt omnibus. Illæ peculiare Veneto cause, quod neque gens est ulla, neque natio (absit uerbo inuidia) cuius uel plura, uel maiora, & in Christianam reipub. cuius uos caput estis, & in Romanum imperium argumenta beneuolentiæ, fidei, pietatis appareant. Non auderem ista profiteri, Cæsar optime, nisi & uera esse constaret, & tu uera libenter audires: alioqui sciebam scelus esse coram te parum certa dicere, nedum falsa. Sunt & illa nobis propria, Maximiliane rex fortissime, quod clarissimum nomen Austriae familiae, qua nulla fuit unquam regum imperatorumque fecundior, religiosum & uenerabile semper habuimus, quæ Federico patri tuo principi saluberrimo, quæcumque se res tulerunt, enixe studuimus, quibuscumque eum locis & temporibus singulari significatione uoluntatis & obseruantiae prosecuti sumus, quod ipsum te semper à teneris unguiculis inductione quadam animi non occulta impensissimè coluimus, autoritati tuæ fauimus, amplitudinem quantum uires fuere defendimus. Iam qui principibus Lusitanie nobilissimis & fortissimis, unde maternum tibi genus est, qui socero tuo Carolo duci generosissimo, qui Philippo eius patri sapientissimo principi chariores unquam fuere, quæ Veneti? Tot modis copulati cum sublimitate uestra sumus, tam multiplici nexu uincti, ut qui hæc non uidet, nihil omnino uideat: qui plus desiderat, nihil omnino desideret. Gratulatur ergo prorsus in uobis sibi, & in se uobis senatus, & uniuersa ciuitas nostra, non quantum cæteri fecere, sed quantum nulli: nec quantum dici uel cogitari potest, sed quantum nec dici nec cogitari fas est. Et quoniam ambo uos celeberrimi principes hinc pater,

inde filius, ita mutuo creuistis, ut neque tu maior, neque tu felicior esse possis: reliquum est, ut Deum optimum maximum conditorem huius, & seruatorem imperij publica uice comprecet & obtestet, ut quando rem Romanam principum duorum patris, & filij, huius maturitate senioris, illius uirtute iuuenis florentissimam esse uoluit, beneficio suo faueat, pietatemque suam, & uoluptatem conseruandi per optimos principes generis humani sanciat, & perpetuam esse iubeat. Postremo, ut illustrissimum ducem nostrum, & inclytam Rempublicam incolumitatis, & gloriae uestrae cupidissimam, quae te, Caesar semper & patrem, & principem Christianae religionis agnouit, coluit, & suspexit, sacrosanctae maiestati tuae, quanta maxima postumus ueneratione, religione, deuotione commendemus, opes nostras omnibus, atque uires ad ornamentum & incrementum imperij, dignitatem & amplitudinem sacratissimi nominis uestri, promptas, expolitas & dicatas esse doceamus. Dixi.

HERMOLAVS BARBARVS I. CARONDELETO SVPREMO
REGIS ROM. SECRETARIO S.

Rationem à me nudiusquartus habitam ad principes, amplitudini tuae mitto recognoscendam castigandamque. Quanquam enim mei moris esset, nihil unquam temere, nihil non diu conditum atque pressum emittere, cum primum tamen desiderari eam à te subodoratus sum, intuli mihi uim, & peruici tandem, ut instituto meo decederem: ratus id quod erat, minus esse malum, adire periculum famae, quam moram desiderio tuo facere. Queris unde tanti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspecte sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Compertum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratum habeo quantum me diligas parum merentem, quantum orationem & actionem meam commendes. Sed heus tu docte uir, obsecro ne mirere, si qua leges in hoc libello, quae tunc dicta non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc: admonitus ab aulicis extemplo quae limen attigi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quaeque dicerem, patientissimis omnino, sed occupatissimis tamen principibus parcerem. Amputaui subito consilio multa, quanquam quod potest consilium fuisse, si subitum: ea quae tunc reseculi, modo sunt annexa: ut cumque, ueterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teste, constat longe aliter scripsisse, quam egissent. Exulanti Malsiliae A. Miloni quidam orationem M. Tullij, non quam habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit: tunc ille: Si sic egisses, inquit, Marce Tulli, non esitare Malsiliae barbato pisces Milo. Caeterum non dubito, quin nisi te amor fallat, ut audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed aequum te quae nobis & cognitorum & iudicem praebere, considerans hoc, & aestimans, quod sesquialteram ante quae principes adiremus, significatum nobis fuerit, non duas orationes seorsum, ut cogitabamus atque paraueramus, sed unam duobus iunctam habendam & recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutanda fuit, orationis uniuersae filium retexui: atque ut breui rem complectar, & cutis, & facies ipsa protus interpolata est. Vale decus nostrum, & me principi nobilissimo, cuius es inter eos qui sunt à secretis, merito supremus, commendatissimum rogo facias. Vtinam aliquando tanti sim, ut res ab illo fortiter & magnifice gestas posteritati commendare possim. Tam facturus sum id libenter, quae qui maxime desideret. Ex Brugis, pridie Nonas

Augusti, M. CCCCLXXXVII.

EPISTOLARVM ANGELI POLITIANI FINIS.

ANGELI

ANGELI POLITIANI MISCELLA =
NEORVM CENTVRIAE PRIMAE AD LAVRENTIUM MEDICEN PRAEFATIO.

VM tibi superioribus diebus, Laurenti Medices, nostra haec Miscellanea inter equitandum recitarem, delectatus arbitror nouitate ipsa rerum, & uarietate non illepida lectionis, hortari coepisti nos, ut unam saltem ex eis Centuriam (nam centenis libri singuli capitibus explicantur) publicarem. Quod nunc utique simul autoritate tua, qua maior, nobis quidem, nulla interis est, simul ratione adducti facimus: quoniam nostra ista iam nonnulli uel cum puluisculo conuerrunt, sic ut alij pridem, sibi que nostrorum titulo laborum nimis placeant. Quanquam scimus inuidia magna fore hos libros, & multum sermonis subituros, ut qui de magni nominis autoribus liberè pronunciant. Sed non id nostrum exemplum. Nam scriptores ferme omnes sic suas tuentur parteis, ut alienas oppugnent, ac laudis occasionem plerumque de aliorum erratis petant: tum saepe à tenuioribus & gregarijs, ueluti que postremae notae, qualis ego, uel Cluuienus, etiam proceres illi (ut ita dixerim) & antesignani quidam literarum suggillantur. Verus est autem dictum: Conscientia mille testes. Scit illa prorsus nihil hic odio datum, nihil stomacho, candidè omnia, & simpliciter, nihil aut insectanter aut maleuolè, nihil oblatrandi studio, nihil ostentandi uoto protulimus, animo que semper ad probandum (si liceret) quam ad improbandum propensiore fuimus. Neque uidelicet strophis, aut cuniculis, sed libero examine, libera ueritatis fronte rem gessimus. Ac non id quaesiuimus, ut aliquam doctis hominibus ueluti labe culam aspergeremus, sed id cauimus potius, ne sub illorum autoritate studiosorum fides periclitaretur. Denique in eos potissimum curus hic ex professo directus, in eos hic aries ex destinato temperatus, qui contra ueri faciem, pro uernaculo quidem sibi, sed imaginario tamen sensu frontem durant: eos acie styli maxime compungimus, qui stylum uertere, hoc est, qui suae errata dispungere non didicerunt. At inordinatam istam, & confusam eam quasi syluam, aut farraginem perhiberi, quia non tractim & continenter, sed saltuatim scribimus, & uellicatim, tantum abest uti doleamus, ut etiam titulum non sanè alium, quam Miscellaneorum exquisiuerimus, in quibus Graecum tamen Helianum, Latinum sequimur Gellium, quorum utriusque libri uarietate sunt, quam ordine blandiores. Quanquam me Clementis quidem Alexandrini pontificis, apostolici que uiri commentaria, quae *σπυρατεις*, quasi stragula picta dixeris, inscribentur, alium profecto nobis titulum, nisi uarietatis istius insinuabant. Etenim de Aristoxeni taceo commentarijs, quos pari ferme titulo citat eo uolumine Porphyrius, quod in Harmonica Ptolemaei composuit. Denique si uarietas ipsa, fastidij expultrix, & lectionis irritatrix in Miscellaneis culpabitur, una opera reprehendi rerum quoque natura poterit, cuius me quidem profiteor tali disparitate discipulum. Quod si ad omnem se minutiam demittunt, hoc uero apud Latinos exemplo etiam Caesaris, Varronis, Messalae, Ciceronis, Plinij, Quirtiliani, aliorum que similibus facere licet, quos aemulantibus & errare honestum. Quare quod istos ueluti patricios decuit, etiam me quasi minorum gentium non dedeceat. Par adeo celebritas nominum, uel Graeca inserit, uel ex commodo interpretatur, id que nunc ad sensum, nunc ad uerbum, quod hic utrunque. Iam si cui parum quaequam enucleata, fortasse etiam nimis dura, obscuraque uidebitur,

certè

certè is nec ingenio satis uegeto, nec eruditione solida fidelis fuerit. Sicubi barbara quaedam, & obsoleta deprehenduntur: ea uerò de industria dispersimus, etiã ut barbaris & ineruditis placeremus, & fieret liber corrasa undiq; gratiola uendibilior. Si qui remotiora dicent hic inueniri uocabula, q; ut sumpta credantur de medio, ne isti arbitror sententiam suam mutabunt, cum ad usq; medium literaturę promouerint. Nec enim desunt, quibus etiam (ut ait M. Tullius) alabastris unguenti plena putere uideatur. Tum in hoc genus scripſionibus, quę non se populo uenditant, sed paucis modò parantur, usus istiusmodi reconditæ supellectilis, præsertim uerecundus, minime improbat a bonis. Nec enim renouare sit probum, quæ iam penè exoluerunt, si modò hæc ipsa non uetustescere adhuc, sed ueterascere de integro possint. Si quę interim nonnulla offendunt eloquendi diuerticula, minus fortasse homini nota, qui decẽ tantũ Ciceronis paginas, nihil præterea lectitauerit, utiq; ab hoc ego ad eruditos prouoco: præcipue credo laudaturos, quę ab ipso improbabuntur. Nihil autem forsã intolerabilius, quam ut de re sententiam ferat indoctus, qui tamen sibi ipse doctissimus uideatur. Si quis ubi quid refellitur, multarum uel autoritatum, uel rationũ moles desiderat, at uictoriam sciat illic a nobis non uictorię quærari fatietatem. Si longiuscula capita alia, breuiuscula rursus alia putabuntur, credamus hanc quoq; esse legem noui operis, ut æquale habeat nihil, nusquã sibi sit par, semper dissimilitudine claudicet, unamq; istam regulam tueatur, ne quid ad regulam, ne quid ad perpẽdiculum, libellamq; reuocet. Si liberior stylus insolētis existimabitur naturæ, forsã benignior interpres simplicitati potius tribuet, quæ nec ingenuos dedecet. Sicubi porrò consuetudo refragabitur, at ueritas, quæ nugas non facit, aut ueritatis uicaria cõsuetudo melior patrociniabitur. Nam & sumptum cõsuetudine dicitur, quod aduersus autoritatem sit receptum, & error sepe consuetudinis obiectatur a doctis. Tum pulchre sic ait quidam: Consuetudo sine ueritate, uetustas erroris est. Deniq; si pauca respersimus interim scrupulosa & anxia, quodq; uerius, subacida, uel ex philosophia, cuius iam pridem sumus candidati, uel ex orbe illo disciplinarũ, quæ studio sapientiæ famulantur, at ea stomachum tamen lectoris prædulcibus marcentem recreabunt fortassis, & exaudent. Nam quò hæc omnia grata sui uicẽ conspiciant, & quodam uelut antitheto fœderentur, penè de calcaria (quod dicitur) in carbonariam decurrimus, & id operam dedimus, ut alternatim deinceps inter se contraria quoq; subsequerentur, quæ nos querelæ istiusmodi eximerent. Nec enim defferi apud nos etiam patimur, quæ sint amœna magis, & oblectatoria, ne dixerim illecebrosa, quàm uel utilia, uel necessaria: siquidem est (ut ait Varro) aliud homini, aliud humanitati satis: etiamq; citra emolumētum speciosa interim petuntur, non hercle minus, quàm sine specie compendium. Ergo ut agrestes illos, & hircosos quaedam ex his impolita, & rudia delectabunt, exafceataq; magis quàm dedolata, nec modò limam, sed nec runcinas experta, nec scobinas: ita ediuersò uermiculata interim dictio, & tessellis pluricoloribus uariiegata, delicatiores hos capiet, uollos & pumicatos, ne constatis utrinq; uocibus, & æquabili uel plausu, uel sibilo, aut ad cælum efferar, aut ad humum deijciar. Medijs autem inter hos, & neutro norandis, quasi quidam diuerſorum Cinnus (ut ait Cicero) satisfaciet, non uno aliquo excellens, & omnium tamen particeps. Nec enim gustus idem omnibus, sed suum palatum cuiq;. Tum credo & expuent in conuiuio quidam, pro fastidioso, & uesco, quod mox in culina pro suauis liguriat, & opimo. Nos ista certè non foro, & curiæ, sed cubiculo, & scholæ parauimus, eo q; studuimus, nescio an & præstituerimus, ut si quę hic essent, omnino faciles essent, & simplices

plices munditia, non operosa & pigmetata lenocinia: color, nitôr q; uerus, & ingenius, nõ ascitus & ex arcuola, congruens habitus & expeditus, nõ onerosus, & laciniolosus. Postremò cuiusmodi exeant, quoquomodo hæc accipiant, minime profectò recufamus: sed nec opinor euademus cõmunem illam scribentium sortem, male audiendi, sit modò ita cordi lectoribus. Quisnimo isti aleæ caput obiectamus, neq; patrocinium respicimus, quod ultrò nobis ademimus censura. Decernaturq; potius in nos, traducamur, uexemur, quàm non literarũ publica fraus, quarum nobis est honor proprijs utilitatibus antiquior, etiam nostro aliquo, uel famæ, uel otij dispendio redimatur. Nam quò ista quæso studiorum communium professio, si iam stentum ad hæc usq; est, ut quod officium studijs uniuersi debeamus, cessare omne tamen suspitione degeneri patiamur? Quo pacto uel durare ultra, uel esse iam poterit honestarum literarum sinceritas, soluta penitus censura, dum sic æquẽ omnes inuidiam perhorrescimus? Quamquam (quod ad me attinet) utinam labori meo non contemptus potius quàm inuidia debeatur. Illud enim propè in uotis est, si modò, quod ait Lælius: Inuidia uelut ignis alta petit. Quin agitedum studiorum cultores optimi, pro se quisq; acres, gramen hoc inexpugnabile, quo bonæ fruges humanitatis præfocantur, auellite, subnascentesq; sacris stirpibus, quasi perniciosissimas hederas, & omnem earum succum lapsibus erraticis exorbentes, abrumpite penitus, & detuncate. Non desunt interpatrores ueritatis, ne desint quoq; redintegratores: existat uindex aliquis rogo, & patronus periclitantiũ disciplinarum. Nam ego ut unus è medio, quid mihi liberum sit, utiq; expectar. Faciam nec ne operæ precium, post uidero. Quorsum tamen fluxerit, aut quocunq; res ceciderit, æqui boni faciam, plane que malignitatum omnium, & obtreccionum uenena, non deuorabo modò, sed (quo sum sto macho) etiam concoquam: certus ueritatis hunc esse quasi genium, simul atq; in publicum appareat, ut odiosa inimica que sit uulgo. Conniueant igitur alij licet, & dicere uerum mullent, ego unus profectò (quicquid erit) non dissimulabo iudicium, non supprimam quæ sensero, non indulgebo iam talibus patientiam; sed uel huic libello meo, saltem semilibere, sic insufurrabo: Vidi, uidi ipse libelle, cortidieq; uideo multa in literis fieri capitalia, compilari subdole aliena, conſingi ad libidinem, quæ cui cõmodum, ascribi etiam idoneis, quæ nec agnoscant, allegari qui non extent autores, citari quinetiam pro uetustis, nullibi comparentes codices, compleri libros omneis operosissimis uanitatibus, falsa pro ueris, ascita pro natiuis, nouitia pro uernaculis supponi, pollui, adulterari, obſtini, incrustari, distorqueri, confundi, præcipitari, interuerti omnia, nulla fide, nullo nec pudore, nec iudicio, quodq; his omnibus pestilentius, occasione quoq; recentis artificij, quamlibet stolidissimas opinionones in mille uoluminum traduces momẽto propagari: postremò (ut semel dicam) etiam nunc multos aurículas habere asini. Dicat hic aliquis: Quid tu autem? Fateor equidem, possum falli, ut humanus, sed neminem profectò sciens fallo, & ut mendacium fortasse dico, sic certè non mentior. Tum egomet mi ignosco: Meuius inquit, imò autem (extra locũ) nec egomet mi ignosco, & si quid indoctius incautiusq; ptulero, refutari a quouis cupio, refutaturus ipse me, si fuero admonitus. Non em sic me peruersè amo, ut errare alios malim, q; innotescere q; errem. Sed ex eorũ sum numero & ipse, qui pficiendo scribunt, et scribendo proficiunt. Ac de isto quidẽ fors uiderit. Illud uerissimũ, si domi cõmentarios istos diutius, atq; in manib. habuissem, & regustare interim ex interuallo licuisset, longè instructiores fuisse eos, locupletiores, adminiculatores, pdituros. Videlicet hoc illud est præcipue studiorũ genus, qd uigilijs ardeat, ut cui

ut cui subinde ceu fluminibus ex decursu, sic accedit ex lectione minutatim quod fiat uberius. Tum incondita nunc quoque pleraque, ineliquata, indiscussa, non rotunda, non tornata adhuc, sed quae aurem prorsus praeterierint, utpote restrictam cogitata, & ex tempore potius quam a cura, quanquam ex abundantia penes styli negotium curat, & elocutionem concinnat, quem cana & ueritas & fides praecipue sollicitat. Enimvero ne putent homines maleferiat nos ista, quae quae sunt, de fece hausisse, neque grammaticorum transiuisse lineas, Pliniano statim exemplo nomina praetexuimus auctorum, sed honestorum, ueterumque duntaxat: unde ius ista sumunt, & a quibus uersuram fecimus: nec autem, quos alij tantum citauerint, ipso forum opera temporibus interciderint, sed quorum nosmetipsi thesauros tractauimus, quorum sumus per literas peregrinati, quanquam & ueritas codicum & nominatum fides, & in es, aut in marmore incisae antiquitates, quae tu nobis Laurenti suppeditasti, plurimum etiam praeter librorum uarietatem, nostris commentationibus suffragantur. Ut autem uel exemplo, doceremus circulatorum praestigias & imposturas omnes esse tollendas, refrenandamque adeo quorumpiam lasciuia, quae iam sicuti cancer late serpit, inaniter de praescripto & licenter egrediendi, nusquam aliquando ueteris scripturae testimonium citauimus, ne quid adscriptitium, ne ue quid usquam superductitium praualeret, quin sua quodque facie representauerimus, & apposuerimus eas notas, unde exquiri penitus usque a stirpe possit autoritas. Atque ut muneris huius nostri nullae prorsus appendices desiderentur, etiam capta ipsa rerum, titulis inclusa breuissimis: sed in quibus maior quam pro numero utilitas, concenturauimus: & ceu breuibus ceris ingentes summas calculatorum more collegimus, quod negligentiae delicatule lectoris ipsi potissimum subscriberemus. Proinde sicuti sub Aiacis clypeo Teucer Homericus, ita nos utique sub umbra tui nominis latitantes, centuriatim dabimus in barbaros impressionem. Ita editioe subinde aliqua, uel aequis, uel iniquis mos geretur. Et quadam pensante uice, sicut illis quod osculentur, ita his abunde supparabimus quod mordeant. Mordebunt autem puto nostra uel rabiosi quidam, quos eleganter Cato uiligatorum appellat, isto potissimum litigandi uitio, ueluti morbo laborantes, cerebrosa gens, & irritabilis, qui sine causa, sine discrimine, clausisque (quod aiunt) oculis, quodcumque nomen adlatrant: uel qui rursus aduocatione mercenaria, uenalis que sententia, cuiuscumque semel autorati atque addicti, qualisque dediti mancipio sint, eundem tueri pugnaciter pertinaciterque, quo iure, quaque iniuria obstinauerint. Vel iam et anticuli illi, & nugiuendi, pleni tumida, sed & fatua coniectura, qui seque, & sua duntaxat etiam sine rualibus adamant, sibi fauent, alijs obtrebant. Vel postremo lucifugi quidam ueritatis, & (ut planius dixerim) blatarij literatores, qui defluentibus oculis, uereque nocturnis, non diem tantum sereniorem, sed nec umbram sublustrem satis ferunt. Nam de illis dubitat nemo, quos liuoris tinea comest, quos rubigo subrodit inuidiae, qui gloriam alterius, suam poenam, felicitatem alterius, suam carnificinam faciunt, qui profectu contabescunt alieno, quos aegrescens prosperis maleuolentia, ceu tortor intestinus iugiter excruciat. Sed & censores item pulpitarij (nec autem de doctis bonisque nunc agimus) solent plerumque fodicare nos, & studijs obstrepere istis. Etenim pleni ieiunitatis literas humaniores apud insciam plebeculam, penes dixerim solenniter, buccis concrepantibus infamant, & crassa rusticitate feroculi, quam solam (quod & Hieronymus ait) pro sanctitate habent: sic in eas, & earum studiosis ampullosos pro clamationibus insredientes inspumantesque defauiunt, ut facile se declarent etiam Graecos illos improbare, & penes odisse uere sanctas animas, Basilium, Chryostomum, Gregorios, etiam

Latinos

Latinos, Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, Hieronymumque ipsum, & alios id genus nostrae religionis antistites, gentium, linguarumque omnium disciplinis, uelut opibus Aegyptiorum suffarinos. Quo mihi etiam uideretur admirabilior deliciae tuae Martiani hic Genazanes, nec in theologia cuiusque secundus, & omnium quos in ecclesia concionantes audiimus, non prudentissimus modo, sed & facundissimus, cuius neque suspecta populis ad bona frugem tendentibus eloquentia, quonia uita incredibili seueritate comendatur, nec e diuerso tristis, aut reformidabilis austeritas, quonia poetica delinimenta, pulchramque istam literarum uarietatem, nitore, delicias non aspernat. Ut igitur lana purpura bona fide potura, certis prius inficitur medicamentis: ita literis arbitror, doctrinisque talibus excoli animos (quod ait in Hortensio Cicero) & ad sapientiam excipiendam imbui, praepararique decet. Atqui non tamen ob istos pigebit aut exigere stylo, quicquid hoc nostrarum lucubrationum est, aut experiri quid concedatur in illos, qui fraudes in literarum negotio concipiunt capitales. Nam & ego Philoxeno ignosco, sicuti Cicero idem ad Atticum scribens, redire in carcerem, quam mancipare iudicium praoptanti, maxime si non praesenti seculo, sed quasi aternitati: prout etiam dictum a Thucydide, feruere scriptores conuenit. Eoque libri puto ipsi monumenta uocantur, quae ad memoriam magis posteritatis incorruptis iudicaturae, quam ad ineptam praesentis temporis gratiolam, spectare debent. Ergo ut quae maxime (si licebit) haec non extinguatur solui, sed etiam opprimat improbitas effuse omnia deprauantium, nec abeat in exemplum, trita & prostituta frons, atque oris tanta duritia, iam nunc centurias sequentes, pro suscepto (arbitror) saluari conatu, neutique ad huius primae gustu repromittimus. Quos enim molli nunc articulo tractamus, quos leui & lento brachio tangimus, fortius deinde puto prememus atque urgebimus, & contenti paulisper interim praesuloria, uelutarique pugna, mox uiribus collectis, toto exercitus robore depraeliabimur. Quinctiam (quonia tunica ppior pallio) uindicabimus audacter, & gnauiter a plagiarijs ac furunculis interdum nostra, & asseremus liberali causa manum. Nostra uero nunc accipi tantum uolumus, quae labore industriaque ipsi magna principis extudimus, nec expalpari unquam, nec extorqueri nobis ea passuri, quam diu licebit, nostra, inquam, non eiectione, sed pignora. Nam ut haec in medijs uice missilijs direptui conculcati que relinquimus: ita illa nobis recipimus & defendimus: haec exponimus, illa & agnoscimus, & tollimus: sed ita tamen, ut imitari simias nolumus, quae suos dicuntur foetus, quamlibet deformes, pro formosissimis admirari. Nec erunt, opinor, haec quoque nostra, quam leuioris operae studia, seu ludicra uerius, dedecori tibi Laurenti Medices, cui nunc adscribuntur. Adscribuntur autem non magis adeo, ut me gratum beneficijs tuis approbent, aut reponant gratiam, quod auxiliarij te, quodque consiliarij habuerunt, quam ut auspicio procedant, & ut in ijs tui memoria frequentetur, ex quo liber autoritate capiens magni celebritate nominis comendetur. Tum cui summa studiorum meorum debetur omnis, ab eo quoque portio ipsa iure incipiet. Et hercle ueluti bellaria sint ista, secundis accepta mensis. Quonia rectae coenae speciemque grauiora illa occupant, qualia tibi multa uel Marsilius Ficinus Platonis, uel Aristotelis interpretis Argyropylos Byzantius e philosophiae penu congesserunt. De isto enim praecunctis admirando, non Pico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phoenice potius, qui nunc in tua lauru nidificat, tanta mea quidem expectatio est, ut ausim Propertio succinere, Cedite Romani scriptores, cedite Graeci. Tu uale, patrone iucundissime, & (quod facis) perge fauere doctis, perge literas excitare, perge a situ recipere rem Latinam, ab interitu Graecam, quod tui memoria nominis ab iniuria prorsus obliuionis asseratur.

Ang. Politi.

T ANGELI

LATINI GRAMMATICI.

Seruius
Priscianus
Donatus
Acro
Porphyrio
Marcellus
Sex. Pompeius Festus
Iunius Philargyrius
Probus
Gellius
Fulgentius
Pedianus
Peri uatis innominatus *interpres.*

POETAE.

Vergilius
Ouidius
Lucanus
Lucretius
Valerius Flaccus
Statius
Claudianus
Silius Italicus
Seneca tragicus
Plautus
Terentius
Horatius
Perlius
Iuuenalis
Propertius
Tibullus
Catullus
Martialis
Ausonius
Prudentius
Martianus
Germanicus Caesar
Licentius.

HISTORICI.

T. Lilius
Cornelius Nepos
Cornelius Tacitus
Valerius Maximus
Suetonius
Capitolinus
Eutropius
Ammianus.

ORATORES.

Cicero
Quintilianus
Plinius iunior
Symmachus.

ASTROLOGI.

Iulius Firmicus
Hyginus.

PHILOSOPHI.

Seneca
Censorinus
Boetius
Apuleius.

AVTORES AMBIGVI TITVLI.

Plinius
Petronius
Solinus
Faustus
Vibius Sequester
Vitruuius
Frontinus
Varro
Macrobius
Columella
M. Iunius Nypsius.

AVTORES SACRI.

Tertullianus
Cyprianus
Lactantius
Ambrosius
Hilarius
Hieronymus
Gaudentius
Augustinus
Rufinus.
Sidonius.

*Item ex iure civili, pontificioq; de-
libata quapiam.*

GRAECI AVTORES GRAM-
MATICI.

Eustathius
Pollux
Hephestion
Nica
Suida
Maximus
Apollodorus
Doxapater

Lucilius

Lucilius Tarrhaeus
Apollonij interpretes
Sophocles
Theon
Zenodotus
Platonius

POETAE.

Homerus
Hesiodus
Apollonius
Nonnus
Dionysius
Aeschylus
Sophocles
Euripides
Aristophanes
Pindarus
Callimachus
Theocritus
Triphiodorus
Lucilius

Euenus

Posidippus

Gauradas.

HISTORICI.

Herodotus
Thucydides
Plutarchus
Herodianus
Iosephus
Strabo
Pausanias
Dion
Zosimus
Xenophon Ephesius
Diodorus Siculus
Dionysius Halicarnassensis
Laertius
Appianus
Helianus
Heliodorus
Sozomenus.
RHETORES.
Aristides
Lucianus
Libanius

Sunt et alij citati ueteres prudētes, autoritatis incognitę, sicuti Poemenicō scriptor,
et Aristophāis, Xenophōtis, Aristide, Euripidis, Callimachi, Sinesiiq; enarratores.
Sed nec barbari deniq; Hebraei, Chaldaeiq; autores in suis q; originib. asymboli.

Ang. Polit.

Aphthonius

Synesius

Nicetes

Nicephorus.

MATHEMATICI.

Theon

Achilles

Heron

Cleomedes

Aristides Quintilianus.

PHILOSOPHI.

Plato

Aristoteles

Xenophon

Theophrastus

Heraclitus

Porphyrius

Proclus

Abammon

Iamblichus

Atticus

Dexippus

Philo

Maximus tyrius

Alexander

Themistius

Sextus

Philoponus

Simplicius

Arrianus.

MEDICI.

Galenus

Paulus Aegineta

Dioscorides.

AVTORES AMBIGVI TITVLI.

Artemidorus

Iustinianus

Diogenianus

Callistratus

Africanus.

AVTORES SACRI.

Paulus

Eusebius

Seuerianus

Basilus

Theodoritus.

T 2 CAPITA

- Defensus à calumniâ Cicero, super enarrata uî noui apud Aristotelem uocabu-
li, quod sit Endelechîa. Cap. 1
- Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probe scriptum uocabulû,
perperam mutatur. Cap. 2
- Quibus uerbis Horatius Camelopardalim significauerit, quæq; sit eius ani-
mantis facies, quibusq; etiam nominibus censeatur, & quo primum tẽpore uisa
in Italia. Cap. 3
- Quam multa poetarum interpretibus legenda, quodq; satyram Perſius de Al-
cibiade Platonis effinxit. Cap. 4
- Quid sit apud Lucretium Durateus equus, quodq; legendum apud Valerium
Flaccum, non quidem nox dorica, sed durica, uel duria potius in libro Argonau-
ticon secundo. Cap. 5
- Quo intellectu Catullianus passer accipiẽdus, locusq; etiam apud Martialem
indicatus. Cap. 6
- Pathicos homines Iuuenalem innuere, qui digito scalpant uno caput, idq; de
Calui poetæ uersiculis. Cap. 7
- Cur errantium syderum uocabula diebus tributa, rationesq; inibi ordinis eorû,
scitu relatuq; iucundæ. Cap. 8
- Quid in literis Domitio, & quatenus credendum, deq; illius euidenti, puden-
doq; errore super uoce Attegias. Cap. 9
- De Baptis, & Cottoy, de Cottoyis, tum apud Iuuenalem & Horatiũ recta indi-
cata lectio, enarratioq;. Cap. 10
- Sententia de Claudiano exposita relatu præquam lepida fabellæ, tum fabella
altera, non insuauior è græcò itidem uersa super Venere & rosa. Cap. 11
- Quomodo inueta purpura, simul explicatus Nonni locus, græci poetæ. Cap. 12
- Salutis augurium quod sit apud Suetonium. Cap. 13
- Naulia quæ sint in Ouidij artibus, atq; inibi de barbaris organorum appellatio-
nibus, quib. Græci nostricq; utantur, quodq; etiã Chaldæi, græca interim, nostricq;
id genus uocabula non aspernantur. Cap. 14
- Qui fuerit autor Sybaritidos, de q; Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Mar-
tialem, luxuq; item cætero Sybaritarum. Cap. 15
- De Aristidæ Mileſiacis, de quo sit apud Ouidium, deq; Mileſiorû delicijs. C. 16
- Correctus in tragœdia Senecæ locus, atq; ex græca remotiore fabula declaratus
super nemio leone. Cap. 17
- Quid sit apud Iuuenalem fraterculus gigantis, quiq; apud alios Terræ filius, ibi
demq; de Mani uocabulo. Cap. 18
- Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigram-
ma. Cap. 19
- Emendata apud Suetonium & enarrata uox hæc Ascopera. Cap. 20
- Quid sit aut minerval aut mineruale munus, ex eoq; sententiæ Iuuenalis & Var-
ronis expositæ. Cap. 21
- Cuiusmodi sint uersiculi, in quib. ut ait Martialis, Echo græcula recantet. C. 22
- Legendum apud Martialem, Cum compare mulo: quod pleriq; Cum compare
gibbo, simul explicata ratio in eo, sensusq; uerior. Cap. 23
- Quædam super Hecale anu in memoriã data, deq; poesi Callimachi, tum ex e-
pigrammatis priapeis expositus locus, & item alter apud Statium, quodq; uitioſe
legitur de eo in Apuleianis codicibus. Cap. 24
- Quam

- Quam multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præposte-
ra, tum quem in ordinem restituendæ. Cap. 25
- Uersiculi in Fastis è græco super uite & capro, tum parodia quæpiam obscurior
apud Suetonium. Cap. 26
- Verba in Ciceronis epistola, ex Enni Medea, de græca Euripidis. Cap. 27
- Panici terrores qui uocentur, eo quod locupletissimi citati testes. Cap. 28
- Vnde sit apud Ouidium Teuthrantia turba, Theſpi uocata filia. Cap. 29
- Vocabula inueta rara, nec tamẽ singularia, Cucuma, Proſeuca, Scruta. Cap. 30
- Quid significet illud apud Iuuenalem: Tanquam habeas tria nomina, quodq;
manu emilli, patronorum sibi nomina imponebant, deq; in nomen adoptando ex
testamento. Cap. 31
- Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox, quidq; poppysmos, aut pop-
pysma significent: quodq; mos poppysmis adorandi fulgetras. Cap. 32
- Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq; ea græcum prouerbium. Cap. 33
- Vitioſe quæpiam in epistola Ciceronis, de que uocabulo quod est Sciam-
chia. Cap. 34
- Locus in M. Varronis, & item alter in Columellæ libris rei rusticæ, defensus à
uitio, quædamq; super Euhemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita,
& locus apud Statium declaratus. Cap. 35
- Soluti hic, & enodatû, quod ænigma de Varronis libro citat Gellius. Cap. 36
- Lapsus foede Seruuium, super Oaxe fluuio & creta. Cap. 37
- Expositum Iuuenalis carmen, contra omniũ hæctenus sententias, super Laconi-
cò & pitylismate. Cap. 38
- Scirpus exsolutus Aufoni uatis, de Cadmi filiabus, Melone, Septia, & Cnidijs
nodis. Cap. 39
- Scirpi simile uatis eiusdem epigramma, eniaculatum atq; enarratum. Cap. 40
- Quod in digestis Iustiniãni principis, diem diffusum male, pro eo quod est dif-
fsum legitur, ut & apud Gellium diffundi & definitiones, pro illis, diffindi & diffi-
siones. Atq; inibi de Pandectis Florentinis non nihil. Cap. 41
- Pollices in fauendo premi, sicut in denegando fauore uerti solitos, ex eoq; sen-
tentiæ Horatiij, Iuuenalis & Prudentij declarata. Cap. 42
- Quam multas habuerint antiqui diplithoriss. Cap. 43
- Pegaseum nectar legi oportere apud Perſium, non melos. Cap. 44
- Patroclo iuniorẽ Achillem, contra quam aut Aeschylus prodiderit, aut uul-
gò existimetur. Cap. 45
- Cacoethes apud Iuuenalem tetrasyllabon, nõ cacæthos. Et condita pyxide ly-
de, non incondita legendum. Simul enarratus apud Martianum locus, haud arbi-
tror indiligenter. Cap. 46
- Quæ Plinius super titulis ueterum artificum pendentibus prodiderit, ea de
monimentis etiam ueteribus agnita Romæ, sicuti speciem Vergilianæ Aegi-
dos. Cap. 47
- De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro, uentitare in Apel-
lis officinam solito. Cap. 48
- Contentio epigrammatum græci Posidippi, & latini Aufonij, super occasionis
imagine, tum pulcherrima ecphrasis græci Callistrati. Cap. 49
- Locus in Plinianis exemplaribus emendatus, super nomine Proetidum, atq; in
ibi de ipsarum furore resata historia. Cap. 50
- Cur in Ephesiae Dianæ templo, molles appellati honores à Martiale. Cap. 51
- Ang. Polif. T 3 Quæ

- Quæ sit apud Martialem, Cornibus ara frequens. Cap. 52
 Quod positum nomen Agamemnonis, in M. Tullij Diuinationibus pro Vly-
 xis est, tum in transcursu locus in epistolis ad Atticum non inelegans, super mi-
 niatula cara correctus & enarratus. Cap. 53
 Ceratinæ qui sint apud Quintilianum. Cap. 54
 Qui sint Crocodilitæ apud eundem. Cap. 55
 Cur gemino cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote, deq;
 tauris Aethiopicis. Cap. 56
 Quæ sint apud Suetonium Tetraones, correctumq; erratum Plinianis exem-
 plaribus. Cap. 57
 Origo & ritus ludorum secularium, prætereaq; ad id alia, citatumq; eò Sibylle
 oraculum, mox & obiter explicata quædam, rursus que alia refutata non inuti-
 liter. Cap. 58
 Non Vergilium, sed Ouidium uideri Priapei carminis autorem. Tum uersicu-
 lum illum qui sit apud Martialem, Ride si sapiis, ô puella ride, Nasonis esse procul-
 dubio: sed ex epigrammatis potius, q̄ aut ex artibus, aut ex tragœdia Medea, u-
 deri citatum, mox que nouum quippiam, & mirum de Medea Nasonis adscri-
 ptum. Cap. 59
 Agon uerbû, quo Victimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Ouid. C. 60
 Erratû in codicibus Plinianis, super cicuta, uinoq; quodq; mendosè apud Ma-
 crobium Aconitum pro conio. Cap. 61
 Qui sint arietini testiculi, qui digitus medicus apud Tullium. Cap. 62
 Aliter citari à Varrone Terenti uerba, q̄ aut in exemplarib. habeatur, aut Do-
 natus agnouerit. Cap. 63
 Declarati uersus Aufonij & Ouidij super Choliambo aut Scazonte. Cap. 64
 Qui sit habitus in statuis pacificator, deq; eo sentire Statu in prima Sylu. C. 65
 Locus in Plauti Mostellaria, & item alter in Milite, uindicati à uitio. Cap. 66
 Cornicem uideri apud ueteres concordia symbolum, non ut omnes apud lu-
 uenalem existimant ciconiam. Cap. 67
 Versus ex Callimacho super crinibus reginæ Berenices, atq; inde mendum ex
 Catulli exemptum uersiculo. Cap. 68
 Orion synceriter esse apud Catullû, quod Aorion isti legunt, qui bonos uio-
 lant libros. Cap. 69
 Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus & pugiones. Cap. 70
 Quæpiam uulgò legi apud Maronem contra regulam, contra que rationem
 metri. Cap. 71
 De Philyra & Iemnicatis coronis. Cap. 72
 Vocabulum quod est Expernata, Catullianis uideri exemplaribus reponen-
 dum. Cap. 73
 Historia non illepida super Zeusi pictore & Helena. Cap. 74
 Emendata uox in Ibide, simul explicata sententia neutiquam nota hacte-
 nus. Cap. 75
 Non Antiochum ab Hectore, sed aliter uideri legendum, in prima Heroi-
 dum. Cap. 76
 Quo argumento dicendum Vergilius, non Virgilius. Cap. 77
 Additam falsò negationem primo Digestorum uolumine, quo capite de offi-
 cio proconsulis agitur, & legati. Cap. 78
 Cur Lyfimachi regis facies in nomismatis cornigera. Cap. 79
 Fabula

- Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus. C. 80
 De Ocno & Afello, quodq; apud Propertiu mendosè legitur orno. Cap. 81
 Quod in Digestis titulo De edendo legatur ad alium, legi ad album conue-
 nire. Cap. 82
 De Harpocrate. Cap. 83
 De Libertinis, qui uocentur Dedititij. Cap. 84
 Cuiusmodi apud luuenalem Cereris ludij accipiantur, deq; Cerealium authore
 Memmio. Cap. 85
 De fluctu Decimo, seu Decumano, cuius permulti poetæ meminerunt. Cap. 86
 Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philotheoron corruptum, de in-
 improbe in nomen, quod est Philocteten. Cap. 87
 Unde illud tractum, Fuimus Troes: quæq; extent in literis super Lacedæmo-
 niorum choro, & cantico. Cap. 88
 Quod Seruius Grammaticus Bucolicos Maronis uersus tam mendosè legit,
 q̄ falsò enarrat. Notataq; ibi & relata quædam super initiandis pueris, superq; dijs
 aliquot ueterum, maximeq; Genijs & lunonibus. Cap. 89
 Qui uir Theodorus Gaza, quantumq; tamè lapsus in Aristotelis problemate
 uerso. Cap. 90
 Quo pacto uir idem græcè transtulerit, quod est apud Ciceronem, Suada me-
 dulla, positiq; Eupolidos uersus de Pericle: tum indicatum quibus deniq; dea Pi-
 tho latinis appellationibus censeatur. Cap. 91
 Qui sint apud Liuium causarij. Cap. 92
 Vindicata Iustiniâ principis præfatio quæpiam à uitijs, mendis que ali-
 quot. Cap. 93
 Lepidum Seueriani commentum de lunæ factura, & solis, deq; mensuris die-
 bus, & annuis. Cap. 94
 Græcum elegans adagium super Xenijs, Digestorum exemplaribus restitu-
 tum. Cap. 95
 Quanta in muribus salacitas, & Aeliani uerborum interpretamentû, atq; inibi
 locus apud Martialem correctus & enarratus. Cap. 96
 Automaton legendum in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatum: quidq; ea
 uoce significetur. Cap. 97
 Perlii locus, & item Senecæ declarati: deq; manumittendis festuca seruis, & cir-
 cum actu. Cap. 98
 Cur muri partem discicere, quod ait Suetonius, Hieronica soliti. Cap. 99
 Quæ sint apud Maronem silentia lunæ: quæ ue tacita uirgo apud Horatium:
 superq; ijs Seruiana, & Acroniana refutata sententia. Cap. 100

ANGELI POLITIANI MISCEL-

LANEORVM CENTVRIA PRIMA.

Defensus à calumnia Cicero super enarrata uinoui apud Aristotelem uocabuli, quod est Entelechia.

CAPVT I.

ARGYROPYLVS ille Byzantius, olim præceptor in philosophia noster, cum literarum Latinarum minimè incuriosus, tum sapientia Decretorum, disciplinarum que ad eò cunctarum, quæ cyclicæ à Martiano dicuntur; eruditissimus est habitus. Hic & apud Medicem Cōsinum decreto publico patriæ, & dein apud Cōsmi filium Petrum, nepotem que ad eò Laurentium hunc, deus tibi que nostrum, patriæ simul, auita que uirtutis hæredem, suæ que Reipublicæ columen, insigni fuit & auctoritate & gratia, quibus etiam libros dicauit Aristotelis à se uersos in latinum, sed & ipsum uix adhuc quidem puberem Laurentium dialecticis imbuit, ea que philosophiæ parte, qua de moribus præcipitur. Ceterum (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunam Marci Tullij Ciceronis exclamationem, qua Græciam uerborum interdum inopem, quibus se putat abundare, non eloquentius fortasse, quam uerius pronunciauit. Ob id igitur subiratus latinæ copiæ genitori & principi Græcus magister, etiam dicere ausus est (quod nunc quoque uix aures patiuntur) ignarum fuisse non philosophiæ modò Ciceronem, sed etiam (si dijs placet) Græcarum literarum. Vix enim dici potest, quam nos aliquando, id est, Latinos homines, in participatum suæ linguæ, doctrinæ que non libenter admittat ista natio. Nos enim quisquillas tenere literarum, se frugem: nos præfegmina, se corpus: nos putamina, se nucleum credit. Sed ut ad Argyropyllum reuertar, oculos ad hunc modum nostri parentis uiuentis, uicturi que sugillantem, utebatur hoc ille uel maximo argumento, quòd in primo Tusculanarum quaestionum scribat Cicero, censere Aristotelem quintam esse quandam præter elementa naturam, de qua sit mens, uerbaque denique ipsius ita legantur: Quintum genus adhibet uacans nomine, & sic ipsum animum Entelechiam appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem, & perennem. Sed enim nemo est (aiebat) in Aristotelis lectione paulo frequentior, quin sciat Entelechiam esse potius Aristotelem uerbum, neutiquam significans quòd Cicero putat, continuatam motionem, & perennem, sed perfectionem potius, aut consummationem quampiam. Nam cum uellet Aristoteles quasi nomenclaturam facere intellectuum suorum, uerba ipse quampiam noua concepit animo, ueluti que dein peperit, in quæ hoc quoque, per quòd indicatur forma, species que, cui perfectionem res quæque suam debeat. Quòd enim quidque est, ab hac est Entelechia potissimum. Cicero autem non quidem hanc Aristotelem uocem, sed aliam prorsus ei contiguam finitimamque similitudinis præstigio falsus enarrauit. Entelechios enim continuatim mobiliter, continuata que mobiliter Entelechismos, unde hanc Aristotelis entelechiam deduci putauit ille: quæ non d literam tamen, sed t potius habeat in syllaba secunda. Iam autores contra Ciceronem stare quamlibet magnos Peripateticos adijciebat. Et ut homo erat omnium (ut sum quidem uidebatur) acerrimus in disputando, atque aurem (quod ait Per-

sus) mordaci lotus aceto: præterea uerborum quoque nostrorum funditor maximus, facile id uel nobis, uel cæteris, tum quidem suis sectatoribus persuaserat: ita ut, quod penè dictu quoque nefas, pro concessio inter nos haberetur, nec philosophiam scisse Marcum Tullium, nec literas Græcas. Enimvero re deinceps diligentius peruestigata, meas esse partes, & item cuiuscunque Latini professoris existimaui, Ciceronis gloriam, qua uel maxime contra Græcos stamus, etiam uice capitis omni contentione defendere: quanquam illam sua non antiquitas modò, sed quædam propè diuinitas extraxit, supra que iniuriam posuit. Iam primum igitur Argyropyli huius apud me quoque non exigui ponderis auctoritas, alijs auctoritatibus, multo que (arbitror) ualentioribus refellenda est, tum ostendendum, ex eo quòd obijcitur, augeri Ciceronis præconium, ne dum decrescat. Et prodibunt in medium satis (arbitror) quòd ad philosophiam modò pertinet, idonei Ciceronis laudatores (ut sumus interim quam paucissimis contenti) Boetius, Macrobius, & Augustinus. Nam quis Boetio uel in Dialecticis acutior? uel subtilior in Mathematicis? uel in Philosophia locupletior? uel in Theologia sublimior? Quem tanti igniores etiam philosophi longè (arbitror) omnium perspicacissimi fecerunt, ut Aquinatem Thomam, diuum hominem, Magnum que illum Thomæ præceptorem (Deus bone) quos uiros habere meruerit narratores, & ab ipsius sententia, ne sit ulla quidem penè iam prouocatio. Porro de Macrobio, cui, rogo, magis credendum, quam laudanti præcipue Boetio? Denique ipsius Augustini tam altè nisa in omnibus ferme disciplinis est auctoritas, ut extra omnem sit aleam posita, sic ut ab ea iam ne transuersum quidem (quòd dicitur) unguem recedi, fas habeatur. Etenim tanta ingenij constat eum celeritate uiguisse, ut quicquid de arte loquendi & differendi, quicquid de dimensionibus figurarum, de Musicis, de numeris præcipitur, etiam sine magna difficultate, nullo hominum tradente, perceperit: tanto dein acumine præstitisse disputandi, ut iure in uno isto potissimum, totius ueritatis niti patrocinium uideatur. Consideremus igitur, quid hi singuli saltem de Cicerone senserint, quantum que ei tribuerint in philosophia, tum credamus audacter, non cuiusuis esse calumniam constare homini, qui fuerit à laudatissimis hominibus tam singulariter laudatus. Boetius itaque non modò sic utitur identidem Marci Tullij testimonijs, ut ea pro fortissimis & inuolabilibus obijciat argumentis, sed & ipsius Topicorum (qui maximus est honor) suscipere interpretationem non erubescit. Macrobius autem sic in unius eiusdem libri uel exigua particula uersatur, ut nec Platoni comparem facere, nec omnibus insignire eum disciplinarum omnium titulis dubitauerit. Denique Augustinus cum in Academicis, quanquam sub alterius persona, nunc suum Ciceronem, nunc sapientem appellans, tandem ab ipso, inquit, Latina lingua philosophiam & inchoatam esse, & perfectam: tum in Confessionibus, ubi neutiquam personatus, eos ex professo damnat, qui linguam Ciceronis mirantur, peccus non ita. Quinimò quòd affectum mutauerit ipse, quòd ad Deum preces, & uota conuerterit, quòd desideria non eadem quæ prius habuerit, quòd omnis ei uana spes euiluerit, quòd immortalitatem sapientiæ quaesierit æstu cordis incredibili: postremò, quòd surgere iam coeperit, ut ad Deum reuerteretur, cuncta hæc esse Ciceronis munus fatetur, uni que illius libro, qui uocaretur Hortensius, omnem suæ salutis occasionem retulit acceptam. Non enim ad acueendam linguam liber (inquit) ille offerebatur, nec eloquutionem mihi, sed quòd loquebatur, persuaserat. Quòd isti utinam legissent, qui somnium agroti nobis

nobis Hieronymi uapulantis ad tribunal obiectant, nec illud saltem cogitantes, illum ipsum Hieronymum, quum post repetitam dein statim Ciceronis lectione periturus à Rufino argueretur, etiā grauissimè conqueri, quòd sibi ab illo suamet somnia obijcerentur. Caterùm (ut ad propositum reuertar) uicerit sanè uel Argypylus, uel quiuis alius Ciceromastix. Sed rogo istas prius transcendere audeat autoritatum moles, quas opposuimus. Enim uero de Græcis literis facilior, priorq; sententiā. Quis enim tam hispida aure, quis tam inimicus ueritati, qui si pauca modò peneq; etiā tumultuaria græca uerba, sparsim adhuc uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquam se dicat unquam magis aut elegans, aut Atticum tota q; Græcia reperisse: sic ut iure Possidonium, doctissimum illum hominem deterruerit à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totum Isocratis Myrothecion, atq; omnes eius discipulorum arculas, tum non nihil etiā Aristotelea pigmenta cōsumpsisse. Quam mihi uidetur fiducia, non minus aliquando Græcæ quàm Latinæ linguæ ueluti pomerium protulisse. Sit argumento uel illud (ut uno interim contenti exemplo sumus) quòd innocentia uocabulum negat habere apud Græcos usitata tum nomen, sed habere ait posse tamen ἀελυθαι. Tum castigat interdum quoq; ceu segnitiam quorundam apud illos uocabulorum, sicuti cum uelle eos ait quidem distinguere, sed parum ualere uerba, quod uel in illis probant, quæ sunt melancholia, & furor: uel item in eo quod πόνος pro labore confusius illi, & dolore pariter accipiunt: tum melius aliquid nos dicere indicat, quàm illos, ut cōuuiuium, ut alia, multoq; melius quædam notata esse uerbis Latinis, quàm Græcis, quòd & significat multis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiam, quàm maxime habeant familiarem, non dissimulat. nec ullus eorum tamè quamlibet inquirendo se torserit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulum potuit. lam uero nonne Apollonius quoq; ille Molo, rhetorum omnium sui temporis celeberrimus, audita semel Græca M. Tullij, sed & extemporali oratione, defixus diu stetit, ac deniq; ita mirabundus pronunciaisse dicitur: Ego uerò te quidem Cicero cum laudo, tum admiror, sed me Græcorum fortuna miseret, tædetq;, quòd humanitatis & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reliqua feceramus, ea quoq; per te (quantum intellego) Romanis arrogantur. Enim uero hoc illius iudicium non Latinus, non ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse græco uir ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc sanè modum de scientiæ ipsius, deq; græcæ linguæ peritiā, testatū nobis ueteres reliquerūt. Age uerò nūc Endelechiam quoq; istam pensitemus, feram Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne ista igitur reprehenditur, quòd Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandam præter elementa naturā, & sic ipsum animū nouo nomine appellauisse? Quod & Alexander Aphrodisæus Peripateticorum omnium etiā ab Auerroë laudatissimus, in egregiè subtilibus illis naturalium quæstionum libris ostendit, quos à se lectos diuus Hieronymus gloriatur, & Porphyrius in commentario, quod in Aristotelis decem genera per interrogationes edidit & responsiones, & Themistius super hos, in paraphrasi de anima secunda, & Simplicius ubi Aristoteleum paris argumenti uolumen interpretatur, & Quintilianus Aristides in tertio de Musica, & postremò in epistola quadam sua diuus Ambrosius (ut alios interim prætereamus) unanimiter propè significauerunt. Quamquam de hoc utiq; ne in uerbis quidem Aristotelis ipsis ulla dubitatio est. An illud potius culpatur, quòd endelechis uocabulum nec suis literis notauerit, & alium quàm Aristoteles intellectum (sicuti suprā diximus) accommodauerit. Principiò igit quæro ego ab istis, quònam maxime

maximè argumento Entelechiam potius quàm Endelechiam scriptum collegerint ab Aristotele? Tam enim uerbum nouum hoc, quàm illud: nec minus altero significari animus, quàm altero potest: nec Aristoteles ipse perfectionem potius, quàm motionem illam indicari continuam noua uoce pronunciat. Crediderint ita sanè Porphyrius, Themistius, Simplicius, aut si qui compares: quæ autem tandem inuidia est, etiā aliter quàm posteriores opinatum, si stare ipse sic quoq; ueriq; gradum bene & fortiter potest? Nam sit utra lectio uerior, ea quam Cicero agnoscit, an quæ apud posteros obtinuit, in incerto adhuc est. Etenim libri omnes Aristotelei, qui tam grandi nunc quidem autoritate pollent, interpolati, pleni q; multis erroribus olim sunt editi, si fidem Straboni accommodamus, authori non malo. Siquidè Neleus ipse Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis, Theophrasti q; non solum auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres, libros utriusq; philosophi Scepsin, hoc est, in suam patriam cōportasse uniuersos perhibetur. Hicq; dein à posteris ipsius, metuētibus uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, in fossi terra, negligenterq; habiti diu, tandem aliquando ab Apellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie situq; (quod necesse fuit) multis exesi, & labefacti locis: quos tamen inconfusius supplere Apellicon ipse librorum, quàm philosophiq; studiosior, et pro arbitrio (quemadmodum quidem putabat) emendare ausus, plurimis temerariis erroribus. Hi tamen adusque Sullæ tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescabant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia, carētes, paucos modò quos uocant Exotericos habuerunt, eo que posteriores exquisitius philosophati, quòd Aristotelis uolumina (quamquam alicubi contaminata) peruoluabant. Quippe Lucius Sulla bibliothecam Apelliconis istam repertā Athenis, Romam primus transfulit, tum Grammaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius, is qui libros etiā Peri hermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiā, nescio quibus, editis inuulgauit. Quocirca nihil est quod iam dubitemus, quin de synceritate primæua lectionis istius, præsertim tantillo discrimine, uel libera sit in utramque partem suspicio, uel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit præferri, longè priorem, quàm Alexander est: primus ex illa cohorte, quā diximus, Aristotelis enarrator, quem Severi floruisse temporibus, uel ipsius de fato significat opus, æqualemq; prope modum, seu paulò credo maiusculum summis illis Academicis Origene & Plotino. Quid autem prohibet, quò minus Cicero ipse uidere matricem quoque librorum Aristotelis, qui fuerint ipsius ætate publicati: si non incorruptam, certè (sicuti diximus) conscribellatam potuerit? Tum & consultò factum ab hominè doctissimo crediderim, ut libero pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus, quæ cum Platonis in Phædro sententiā, super animæ motu sempiterno, atq; (ut Varro inquit) diu, consentiret: de qua ipse quoq; uel in Tusculanis quæstionibus, uel in sexto reip. uolumine, cōmeminerit: quādo & Philoponus in Aristotelis uita, & Simplicius in cōmentarijs de Anima, & in extremo Peri hermenias libro Boetius ipse germanas esse, & cōpares utriusq; philosophi sententias asseuerant: etiāq; libros septem cōposuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maximè argumentū colligeret, eandem Platonis esse prorsus, & Aristotelis hæresin, qd & Pícus hic Miracula meus in quadā suarū disputationū præfatiōe tractauit, & uero uerius esse copiosissimo opere (credo) pulcherrimoq; peruincet (nisi me tñ gustus fefellit) qd de Platonis hac ipsa, quā dicimus, & Aristotelis cōcordia, noctes atq; dies molit ac cudit.

Ita non

Ita non modò nō errasse in uocabulo isto nosser Cicero, sed uel eruditius aliquan-
tò, quàm ceteri, uel ad suam sectam scripsisse accommodatius intellegitur, ut quod
de clarissimi uiri doctrina tam idonei, quàm superius ostendimus, autores sponde-
runt, etiā ipsemet, in quo præcipuè diuerticulo calumniam patitur, largissimè cu-
mulatissimeque præstiterit. Nec aut nouum Ciceroni, aut inusitatū, calumniam pati
à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem cōposuit, Sillo-
graphos imitatus maledicos scriptores: qui tamen libri iudicio doctarū aurium
sunt improbat. Sic aduersus generosissimū leonem procul despectis uocibus, e-
tiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probè scriptum
uocabulum perperam mutatur. CAP. II.

Alerius Catullus in Epigrammate quodam sic ait:

Ista cum lingua, si usus ueniat tibi, possis

Culos, & crepidas lingere carpatinas.

Quæsitum uerò à multis, explicatum adhuc à nemine, quæ sint carba-
tinæ crepidæ. Nam utrūque rectè, sed & item carbasinæ dicitur. Quidam aut plani,
& tenebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponunt aut
Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, no-
mina casta, & nihili uoces. Nos de græco instrumento, quasi de cella proma, non
despicabilis, nec abrogandæ fidei proferemus autoritates, quibus & lectio præ-
struatur incolumis, & interpretamenti nubilum discutatur. Iam primū igitur lu-
lius ipse Pollux lib. 9. ad Cōmodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calcia-
mentum, sic à Caribus appellatū. Aristoteles uerò in secundo de Animalium histo-
ria camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu longiore itinere fati-
scent. Sed & quatuor extant græcè nimis quælibet elegantes Pœmenicōn titulo,
quorum in secundo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis introducit.
Et Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomantis inscribitur, orato-
res quospiam è Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Denique etiam Xenophon
Socraticus Anabaseos tertio: Cum defecissent, inquit, ueteres calcei, carbatinas
habebant ex recētibus corijs bubulis confectas: quem etiam locum, dissimulato
tamen autore, Suidas adducit. Quin interpres quispian Xenophontis eiusdem,
carbatinas esse addit barbaricum calciamentum.

Quibus uerbis Horatius Camelopardalim significauerit, quæque sit eius
animantis facies, quibusque etiā nominibus censeat, & quo
primū tēpore uisa in Italia. CAP. III.

Oratius in epistola ad Augustum: Diuersum, inquit, confusa genus
panthera camelo. Nos olim iam publica prælectione dictauimus ui-
deri eum de camelopardali, quæ uulgò Girafa dicitur, sentire. Quam
enim uocamus pantheram, Græci pardalin. Et hanc à rege dein ipso
Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam Laurentio Medi-
ci uidimus, non tam meo, quàm ingeniorum omnium, uirtutumque patrono. Tantum
mirati sumus habere ipsam cornicula, quam mas erat, quoniā de his nihil hacten-
us in ueteribus memorijs legebamus. Cæterum græcus Heliodorus non dilute
scriptor autoritatis, libro Aethiopicōn decimo, in hanc fermè sententiam de ea
meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopum dono datam ab Auxomitarum
legatis fabulatur. Postremò, inquit, accessere etiam Auxomitarum legati, nō ue-
tigales illi quidem, sed amici, & foedere iuncti, qui beneuolentiā rebus prosperè
gestis indicantes, cum alia & ipsi munera obtulerunt, tum in primis animantem
quampiam

quampiam inusitata specie, naturaque: cuius ad magnitudinem cameli proceritas,
color, pellisque pantheræ, maculis ueluti florentibus uariiegata. Postremæ infra al-
uum partes, humi subsidebant, sicuti in leonibus uidemus. Humeri pedesque prio-
res, atque item pectus, præter cæterorū membrorū rationem, proceræ. Tenuis cer-
uix, & quæ de reliqua corporis mole in olorum collū se tenderet. Camelo ca-
put simile. Maior ipsa penè duplo, quàm Libyis Struthi, subscriptosque uelut oculos
toruè motans conuiebat. Incessus aut longè animantium cæterarū terrestrium,
uel aquatiliū dissimilis: neque enim uicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein
sinistra utraq; agitabat, cumque ipsa suspensa proferebat latera, tractu motuque tam fa-
cili, ut eam quò uellet, tenui capistro uertici deuincto, ueluti fortissimo uinculo,
magister perduceret. Hæc ut est conspecta animans, omnem continuo multitudi-
nem obstupescit, speciesque nomen inuenit ex ijs quæ præcipua in corpore, sic ut
ex tempore eam populus Camelopardalin appellaret. Hæc uenit Heliodorus.
Dion uerò græcus & ipse autor, in tertio quadagesimoque Romanæ historiæ li-
bro, de Cæsare narrans, ita fermè scribit: Camelopardalin uerò ipse Romam addu-
xit, & populo ostendit. Id animal cætera camelus, crura aut inæqualia habet, po-
steriora prioribus magis breuia, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendēti simi-
le incipiat, corpusque reliquū sublimè admodū cruribus prioribus sustentatur, sed
cervix in altitudinē penè peculiarem se tollit. Colore ipsa maculoso, ceu panthe-
ra: quo fit ut amborū promiscuo uocabulo censeatur. Plinius uerò de camelis tra-
ctans, hoc quoque addit: Harū aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Na-
bun Aethiopes uocant, collo simile equo, pedibus, & cruribus boui, camelo ca-
pite, maculis albis, rutilū colorem distinguuntibus. Vnde appellata Camelopa-
dalis, dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primū uisa Romæ. Ex eo subinde cer-
nitur aspectu magis quæ feritate conspicua: quare etiam ouis feræ nomen inuenit.
Consimilia fermè huic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethiopibus. Sed &
M. Varro in libro de lingua Latina ad Ciceronē: Camelus, inquit, suo nomine Sy-
riaco in latinum uenit, ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat
figura ut camelus, maculis ut panthera. Risi etiam nuper, quia uerbū ex Varrone
dimidiatū pardalis tantum, nescio quis grammaticus in Lexicon retulerat suum,
quod per ordinē literarum compositū circumfertur. Centū autem Gordiani prin-
cipis ludis exhibitas, autore Capitolino, feras oues accepimus.

Quam multa poetarum interpretationē suscipit, eum non solū (quod dicitur) ad
suis de Alcibiade Platonis effinxit. CAP. IIII.

Vi poetarum interpretationē suscipit, eum non solū (quod dicitur) ad
Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis oportet lucubrasse.
Nec prospiciendæ autem philosophorū modò familiæ, sed & iure con-
sultorū, & medicorū item, & dialecticorum, & quicumque doctrinæ illū
orbem faciūt, quæ uocamus Encyclia, sed & philosophorū quoque omnium. Nec
prospiciendæ tantū, uerū introspiciendæ magis, neque (quod dicitur, ab limine
ac uestibulo salutandæ, sed arcessendæ potius in penetralia, & in intimā familia-
ritatem, si rem iuuare latinam studemus, & inscitiam quotidie inualescētē proli-
gare: alioqui semidocta sedulitas cum magna sui persuasione detrimento sit, nō
uisi. Plurima tamen in philosophorū maximè operibus inuenias, quæ sint in poe-
tarum nostrorū libros ascita: quale uidelicet, quod etiam annos abhinc aliquot
Persiū publicè poetam enarrates indicabamus, satyram ipsius quintam, cuius est
initium: Rem populi tractas: ad Platonicū dialogi, qui primus Alcibiades uoca-
tur, exemplar, ueluti delineatam: sic ut non ea solum quæ de iusto atque iniusto,
Ang. Polit. V deq;

deq; sui cuiq; notitia Socrates inibi cum Alcibiade agit, delibasse ex eo pudēter, sed locos etiā quospiam, si non magni momenti, certe ueneris tamē plenissimos, & lepōris duxisse in didem Perius intelligatur. Quod genus & illa: Dic hoc magni pupille Pericli: quoniam Socrates quoq; ostendit omnium maximū uisum Alcibiadi, quōd ipsi relictus à patre tutor Xanthippi filius Pericles. Sic item: Dīno maches ego sum: ductū ex eo quod apud Platonē sic est, *ὁ δὲ λέγει πρὸς Ἀλκίβιδος* & *δὲ νομολύγος*. Consimiliter quod ait ibidem, Tecum habita: nonne dialogi eiusdē peruidisse uidetur uoluntatē? Si quidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hīc aliud Plato, quā litteram Delphicam respexit, monentē, se quisq; ut norit. Quod & Picus Mirandula, noster amor, in Heptaplo sua, quam mox editurus, de septiformi sex dierum geneleos enarratione pulcherrimē tetigit. Hęc igitur inuenisse aliquando, uel inuicem etiam contulisse, nō emolumentum modo studiosis, sed & uoluptatem pepererit minime uulgarem.

Quid sit apud Lucretiū Durateus equus, quodq; legendū apud Valerium Flaccū non quidem nox dorica, sed durica, uel duria potius, in libro Argonauticon secundo. CAP. V.

Lucretius in primo de rerū natura: Nec cum Durateus Troianis Pergama partu Inflammasset equus nocturno Graiugenarum. Durateum uocauit equum illum Troianum ab Epeo fabricatum peritē simul & eleganter: quæ græca uox & poetica ligneum significat: & sanē durateon uocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odyssæ sic inquitens:

*Ἄλ' ἄγε δὴ μεταβῆθι ἐς ἵππον λόσμον ἕσθον
δυσρατῆα, γὰρ ἐπειδὴ ἐποίησεν σὺν Ἀθλῶν.*

Et item paulo pōst:

δυσρατῆου μέγαν ἵππον, ὃν εἰδὼ πάλαι εἶδον.

Vulgusq; eundem nō durateon, sed durion, cōmunione lingua, sicuti etiā poeta Aristophanes. At em̄ opici homines dictionē sibi incognitā expungere, proq; illo, quod est, durateus, reponere nugamenta quæpiā, uel dura tuens, uel, dira tenens, occepērūt. Id ne attentare amplius audeant, uisus mihi sum facturū operæ precitū, si de isto quoq; nōnihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicē proximē nobis Argonauticon Valerij Flacci perueterem Taddæus Vgoletus Parmensis Matthiæ Pannoniorū sapiētissimi & inuictiss. regis aulicus, homo literatissimus ostēdit, ē q̄ fluxisse opinor & cæteros, qui sunt in manibus, cuius in secūdo sic est: Manet immotis nox durica fatis: nō ut uulgō legit, dorica. Quæ certō aut uera & emendata lectio, aut (quod suspicor magis) ueræ proxima, ut quod & usus & uocalitas persuadet, nox duria sit apud illum, qua scilicet inclusos utero Danaos equus ille durius, hoc est, idem qui durateus, patefactus ad auras reddiderit. Neq; autem diphthongus impediāt. Quām enim *δυσρατῆα* græcē, tam & *δύρατος*.

Quo intellectu Catullianus passer accipiendus, locusq; etiā apud Martialem indicatus. CAP. VI.

Passer ille Catullianus allegoricōs, ut arbitror, obsceniorē quempiam celat intellectum, quem salua uerecundia, nequimus enūciare. Quod ut credam, Martialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi:

Da mihi basia, sed Catulliana:
Quæ si tor fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

Nimis

Nimis enim foret insubidus poeta (quod nefas credere) si Catulli passerē deniq;, ac non aliud quidpiam, quod suspicor, magis donaturum se puero post oscula diceret. Hoc quid sit, equidem pro styli pudore suæ cuiusq; coniecturæ, de passeris natia salacitate relinquo.

Pathicos homines Iuuenalem innuere, qui digito scalpant uno caput, idq; de Calui poetæ uersiculis. CAP. VII.

Qui digito scalpant uno caput. Sanē mollem uirum ex eo significari apud Iuuenalem in satyra nona nemini dubiū: sed & Pompeiū sic à Claudio notatum Plutarchus indicat in Pompeij uita, ut illud interim omit tam, quod in libello quoq; eo notam hanc Pompeij attigit, cui titulus est, Quo pacto fiat, ut inimici quoq; prosint. Quin & Ammianus Marcellinus hīstoriæ libro 17. Pompei obtrectatores ait etiam hoc in eo ludibriosum, & irritū obseruasse, quōd genuino quodam more caput digito scalpebat. Cæterum non tam mollis ex his uerbis, quā planē pathicus, & draucus aliquis designatur. Quod genus homines in satyra uniuersa Iuuenalis insectatur. Alio qui languidus oppugnator, & lenucidus, uel potius (ut ita dixerim) ficulneus poeta sit iste, si iam quasi in molles feratur, hæctenus in pathicos inuectus. Alludit enim, sicuti mihi uidetur, ad Calui poetæ uersiculos in Pompeium, de quibus ita est apud Senecam in libris Oratorum & Rhetorum. Carmina quoq; inquit, eius quamuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi: dicit de Pompeio, Digito caput uno scalpit, quo credas huic sibi uelle uirum. Hucusq; Seneca de Caluo. Quare cum poeta Iuuenalis indicare conaretur cōfluere Romam pathicos omnes, hoc est, qui sibi uirum uellent, festiuē id innuit ex particula Calui uersiculorum, tum quidem (ut est uerisimile) notissimorū, per quam consequentia noscitantur. Deq; his item supradictis Calui uersiculis sentire Porcium Latronem de clamatione quadam apud eundem Senecam arbitror, qui ita dicat: In Cn. Pompeium terra maricq; uictorem fuit qui carmen componeret, uno (ut ait) digito caput scalpentem. Fuit aliquis, qui licentia carminis tres auratos currus contēneret. Hęc Porcius Latro. Quoniam autē liber hic Senecæ, quē adducimus, rarissimus adhuc inuentu, propterea quasi nouū dignati sumus hunc locum nostris cōmentationibus, ne quis exposita nimis forsitan, & proculcata, uelutiq; in medio iacētia putet retulisse.

Cur errantium siderū uocabula, diebus tributa: rationesq; inibi ordinis eorum scitu relatuq; iucundæ. CAP. VIII.

Nomina ista dierum, de stellarum errantium uocabulis appellata, quam habeāt aut originem, aut rationē, nusquam sanē alibi me legere, quā apud historicum Dionem memini. Cuius ex libro septimo atq; trigesimo sic uerba possumus interpretari. Nam quōd his septem stellis, qui planetes uocantur, dies assignari receptum est, inuentum quidem putatur Aegyptiorum. Sed in omnes tamen homines haud ita pridem (ut sic dixerim) uulgari cōceptum. Cæterum Græci ueteres (quantū equidē sciam) nullo prorsus eam rem pacto cognitā habuerunt. Quoniam uerō cum nationibus alijs, tum Romanis uel maximē sic mos peruulgatus hīc est, ut quasi iam patrius uideatur, pauca super ijs edisseram, & quo pacto, quā ue causa sic ordinētur, exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq; sanē haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, qua una uis uniuersa musica totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cœli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atq; ab orbe illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omīssis duobus sequētibus, quarti Ang. Polit. V 2 deniq;

deniq; dominū nuncupauerit, ac dein duos item alios transfiliens, septimum adierit, eodemq; modo progrediens, praesides illorum deos subinde in orbē recen fuerit, atq; ita dies adnumerauerit, deprehendet omnes ratione quadam musica cum caelesti illa distinctione ornatuq; congruere. Caterum haec una est, quae fertur ratio. Altera uerō eiusmodi. Si diei noctisq; horas à prima statim coeperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam soli, quintam Veneri, sextam Mercurio, septimam lunae tribuas: per eam scilicet orbem ferriam, quae ab Aegyptijs traditur, atq; item denuo facias, donec horas quatuor & uiginti pertransfeas, inuenies primam sequentis diei horam soli cohaerentem. Tum hoc idem in quatuor illis & uiginti horis, eadem qua prius ratione si facias, lunam primam tertij diei horam conciliabit. Quod si subinde hoc ipsum in caeteris obseruabis, congruentem planè deum sibi dies qualibet ascuerit. Haec Dion, festiua nimis, & arguta, ni fallor. Sed quoniam uulgò nūc sabbatum, diesq; Dominicus uetus amiserit nomen, cum caeteri etiam nunc retineant, scire studiosos conuenit, & hunc Saturni, & illum solis appellatum. Nam de solis die (quantū equidem recorder) etiā Sozomenus graecus historicus, etiamq; diuus Hieronymus: de Saturni autē, uel hic ipse Dion libro eodem, uel Frōtinus in Stratagematis, uel item poeta elegiarum Tibullus, uel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudētius in sermonibus cōmeminerunt. Sed & Fauustus Mileuitanus Manichaeorum propugnator ille maximus ita inquit: Placet suscipere sabbatorum otium, & Saturniacis manus infertare catenis. Nec illud omiserim, mutata dierū istorum nomina, in quae nunc à Christianis usurpantur, autore Constantino prin cipe, sicut in illius graeca laudatione meminit Nicephorus.

Quid in literis Domitio, & quatenus credendū, deq; illius euidenti pudendoq; errore super uoce attegia. CAP. IX.

Dirue Maurorum attegiae. Hoc luuenalis hemistichion de satyra quarta decima, q; aut eruditè, aut fideliter, aut etiā perspicaciter enarret Domitius, age iam (si uacat) inspicimus. Sed pauca de homine prius, si quis haec etiam fortasse. Domitius igitur Calderinus Veronensis, qui decē ab hinc annos uita functus, uir fuit acris ingenij, multaq; in literis industriae, latinae linguae diligentissimus, graecq; non incuriosus, non profam condere absurdus, non carmen. Nimirum sui tamen (quod opera ipsius testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhæserat, etiam contra uerum cōtumax, & refractarius. Tum ob id in scribendo quoq; iactantior, atq; omnium praese contemptor, omnium q; minima occasiuncula cauillator, & sine discrimine uellicator. Itaq; etiam similitates eum doctissimorū hominum nimio plures exercuerunt, odioq; apud eos neququam obscuro laborauit. Autoritatis uulgò tam magna fuit, ut Romae inter professores iuuenis adhuc, primam sibi celebritatem uindicauerit. Cuius tuendae ac retinendae gratia, factum cōpluries putamus, ut in suis operibus frontem perfricauerit, & per aqua, per iniqua famam captans, parum ex fide quæpiam retulerit, nonnulla etiam male solers, & praestigiosus, speciem quidem primorem ueri habentia, magno credentium dispendio, sententijs ignorabilibus implicauerit, & puluerē (quod aiunt) oculis offuderit: aut sicubi maior difficultas, nec absistens, nec congregiendi, spem lectoris eluserit. Ita dum nescire se nihil probare contendit, etiam Parthis aliquoties, & Cretensibus mendacior inuenitur. Cuius exemplū secutis alijs quoq; in omnes iam literarum articulos (ut uerbis utar Varronis) haec mali gangraena sanguinolenta permeauit, praecidēda deletili styli parte certatim à doctis omnibus, ne ad uitalia usq; deserpat. Sunt autē editi ab eo gram matici

matici cōmentarij aliquot, ut in Martialem Iuuenalemq; poetas, quos & Medicibus meis Laurentio Iulianoq; fratribus dedicauit, à quibus etiam muneribus est amplissimis honestatus: Sed & in Statij Syluulas, & in epistolā Sapphūs, in Ibin quoq; Nafonis edidit quæpiam plena nimirum bonae frugis, ubi non fucum facit, & lectoris credulitatem ludificatur. Caterum Georgius Merula, uir planè doctus, ac diligens, longe q; quam Domitius in scribendo cautior, & nunc primi ferè nominis non remulo (quod aiunt) sed uelificatione plena inuectus, cōmentariorum illius in Martialem permultis editis notis licentiam primus hominis magno ueluti passu gradientem, prorsusq; iam ferocientem compescuit. Nos quoq; dein primae sub flore iuuentae, non quidem ut ipsius libros planè de manibus excuteremus, sed ut somniculosam iuuentutem, uelut in aurem utramq; dormientē expergefaceremus, in ipso iam tum nostrae professionis tyrocinio sic eundem leniter quandoq; quasiq; parcente manu feriebamur: & nunc idem facturos praefamur, ut cunq; res feret, quo fides nobis libertasq; constet. Neque enim patiemur, quatenus uires suppetent, impune illudi credulae iuuentuti, & simplicita ingenia supplantari. Quoniam autem (ut est apud Plautum) feliciter sapit is, qui periculo alieno sapit, cauebimus ipsi quidem pro uirili, ne quid in hos libros, quod nō defendi queat autoritatibus, referamus. Quid autē ad summam de ipso sentiamus, si uitia uirtutibus pensamus, & qua parte ingenij maxime stetit aestimemus, uel epigramma testatur nostrū, quod in ripa Benacilacus, ipso Domitij natali solo, Baccius Vgolinus Florentinus, atq; Angelus Maffeus Veronensis, illius memoriae studiosi, nouenniū ferme ab hinc, incidendū saxo curauerūt, qd & hic adscribam.

Asta uiator, puluerem uides sacrum,
Quem uorticoli uexat unda Benaci,
Hoc mutat ipsum saepe Musa Libethron,
Fontemq; Sisyphi, ac uireta Permessi:
Quippe hoc Domitius uagijt solo primū,
Ille, ille doctus, ille quem probe nosti,
Dictata dantem Romulae iuuentuti,
Mira eruentem sensa, de penu uatum.
Abi uiator, sat tuis oculis debes.

Sed nimis multa fortasse de homine, pauca praesertim polliciti: quod eo tamē consilio fecimus, ut offam ueluti quampiam grammaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebulam uidentibus, obijceremus, qui nihil omnino rectum putabunt, nisi quod ipsi deniq; tritum diu, proculcatumq; de suis illis profitentium cōmentariolis excerpserunt. Ad Attegiae autem quod attinet, ipsius haec Domitij uerba sunt: Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorum Attegiae mapalia significare. Ego potius intelligo, hoc significare Mauritaniam ad extremam partem Lybiae. Dionysius:

Ad summam Lybien habitant Attegiae undas,
Alcidae quae sunt statuæ Maurusia plebes.

Haec ille, uidentis utiq; meliora, deteriora sequēs. Volebamq; sanè ista credere, sed rumor uera negat esse. Dionysium uerò citat autorem Domitius: qui si unquam uocabuli istius mentionem fecisse ullam reperietur, cedam, tollamq; manum iam tum, me que omnium haberi uanissimum non recusabo. Sed ut omni remota uessica, rem putemus ipsam, nō sunt Dionysii uersus hi, non sunt, uerū Prisciani potius, quo libello Dionysium poetam de graeco interpretatur. Corruptis eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Priscianum fuit, ad Tethyos un Ang. Polit. V 3 das

das, priore inducta, interpolata que scriptura, pro eo supposuit Attegius un-

AM' ηπι πνομω τω μλι' αδι γλωχινα νεμον τω
εγγδ συλαωμ μαιρσιδ' εθνεα γαις.

Licet autem euoluas iam totum, uidebis ne minimam quidem suspicionem subesse Attegiarum apud Dionysium: uidebis alium citari pro alio, expungi ueram scripturam, supponi falsam, rationem syllabarum uel carminis haberi nullam. Et dubitabit aliquis ab ipso iam liberrime dissetire & refutare has nugas, uel si praedudicata pri-

De Baptis, & Cotytto, deq; Cotyttijs, tum apud Iuuenalem, & Horatium recta indicata lectio, enarratio q; CAP. X.

Ecropiam soliti Baptae lassare cocyton. Hunc Iuuenalis uersum Domitius expositurus, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus sibulam laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras: Baptas esse inquit Cere-

ptas putamus: sed & alios Comicos, interq; eos Aristophanem quoq; uidemus, totum hoc genus peruigiliorum & peregrinitatis exagitalle. Sic ut Iuuenalis, quae Romae fierent contra ritum ceremoniarum, non dissimilia dicat ipsi, quae Baptae Athenis in nocturnis Cotyttijs patrant. Cicero in Legibus sic ait: Quid autem mihi displicet in nocturnis, poetae indicant comici, qua licentia Romae data, quid nam egisset ille, qui in sacrificium cogitatum libidinem intulit, quo neq; impudenciam quidem oculorum adijci fas fuit. Et mox idem: Atq; omnia nocturna (ne nos duriores forte uideamur) in media Graecia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. No-

Sententia de Claudiano exposita, relatu per q̄ lepida fabellae: tum fabella altera non in suauior e graeco itidem uersa, super Venere & rosa. CAP. XI.

Laudianus in libro de raptu Proserpinae secundo, de Venere dea rosas purpureas colligente loquens, ita inquit: — Sic fata cruoris Carpit signa sui. Locus sane uideri obscurus poterat, nisi apud Aphthonium in Progymnasmatibus rhetoricis exposita fabella, sic propemodum: Qui rosae pulchritudinem demiratur, plagam Veneris consideret. Amabat Adonin dea, Mars ipsam. Quod que dea foret Adonidi, Veneri Mars erat, deus deam adamabat, dea q̄ hominem sequebatur. Par Cupido, tamen si genus dispar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finem putas amoris, Adonidis necem. Ferit Adonin Mars. Accurrit auxilio Venus, festinans, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedem perforatur, qui uulnere manarat cruor, de se rosam colorauit. Sic rosa, quae prius candida, quod nunc cernitur, facta. Attigimus ipsi q̄q̄ fabellam hanc in Rustico nostra, uersiculo illo:

Idalio pudibunda sinum rosa sanguine tinguit. Sed & uniuersum pulcherrime numeris uernaculis complexus, Mecoenas hic aui nostri Laurentius Medices, ut in omni uirtute, sic etiam in poetica eminentissimus. Nonnus autem poeta mirificus lib. 1. & 4. o. Dionysiacōn Martem ipsum, cum ab eo fuerit Adonis occisus, in aprum semet uertisse fabulatur, ita de Venere scribens: *μὲντω ἢ σὺδ' ἔκ' ἠδελὲ λδύσασιν τὸρπῶλλω ἄτε μόντις, ἐπεὶ σὺδ' εἰσὼνι μορφῆς ἀρῆς* *καὶ χαρόδωυ θανάτῳ φέρου ἰδὺ ἰαλῶν ζῆλομανῆς ἠμελλοῦ ἄδωνίσι ποτμῶν ὑφάινειν.* Negat his uersibus Nonnus delectatum fuisse apris Venerem, quoniam fore cognouerit ut aprī figuram indueret aliquando Mars, ac praē zelotypia necaret Adonin. Rosam uero esse alio qui gratam Veneri, nec ille tacet lepidissimus epigrammaton uates:

I felix rosa (inquiens) mollibus q̄ fertis
Nostri cinge comas Apollinaris,
Quas tu ne ctere candidas, sed olim
Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidō quodam suo (cur autem non suum credamus, quod omnium sit elegantissimum?) sic ait:

Syderis & floris est domina una Venus.

Ceterum Libanius ille quoq̄ sophista graecus, nec ulli Atticistarum secundus, ita quodam uelut angulo super argumento isto de rosa Veneris, lusit: Quo, inquit tempore iudicem deabus pastorem fabula dedit, male habebat lunonē, male Minervam quoq̄ cestus ille Veneris, in quo amabilitas, in quo etiam Cupido est. Ita uenturas prius in certamen negabant, quam ubi a se Venus medicamentū foret amolita. Sic enim cingulū illud appellabant. Atqui ne uos quidē, Venus aiebat, lenocinijs uacuae. Tu diadema aureum crinibus, tu galeā similiter auream geris uertice. Sed enim fucos istos habere per me uobis liceat, liceat modō per uos ornatum, comptumq̄ mihi aliū asciscere cinguli uice. Sic morem deabus gerens ire ad Scamandriū pergit, lectura flores, quā se pratū sub ripa explicabat herbidum. Simul a quulae ipsae blandae perspicuae q̄ suberant, & ad lauandum illices. Lota ibi dea, statim (qua causa uenerat) ornatum quarebat sibi. Tum nescio qui mirē suauis aspirare odor uisus. Iam lilia, iam uiolas legerat dea, cum tamē odor ille magis interim, magis q̄ blandiebatur. Pergit aurae fragrantis uestigia subsequi, uidet rosam, uisamq̄ naribus admouet, & esse hanc suauolētiae illius matrem cognoscit. Ibi

Ibi flores aspernata caeteros abijcit humi, tantūq̄ rosis coronata, recepit se ad Idā denuō. Nec autē plus Veneri flos, q̄ flori Venus conciliare gratiam uisa. Adeoq̄ cōfestum Iuno, Mineruaq̄ uicta, ut ne ipsae quidem pastoris expectarint calculū, sed accurrentes utraq̄ sertum crinibus detraxerint, floremq̄ de osculatae ipsum, rursum Veneris capiti reposuerint. Haecenus de rosa Libanius, cuius tamen lingua graecanicis pictae coloribus nitidissimum tectoriū, nescio an ad unguem nostrā ista tumultuaria latinitas repraesentauerit.

Quomodo inuenta purpura: simul explicatus Nonni locus, graeci poeta. CAP. XII.

Vo pacto inuenta sit purpura nō alienum fuerit hic referre, uel ut graeci poeta Nonni locus intelligatur, uel ut fabula praquam lepida, Latinis intacta, noscatur. Est autē apud Pollucem libro de uerbis idoneis ad Commodum primo, in hanc sententiam: Tyrii ferunt (inquit) captū amore Hercule nymphae cuiusdam indigene, cui nomē Tyro, sequebaturq̄ eum (inquunt) canis antiquo more, quo dominum canes usq̄ etiam ad concionē cōmitabantur. Quare canis hic Hercules itreprantem scopulis purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adijisset, delectata illa insueta tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmauit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se uestem afferret, etiam canis illius labris splendidorem. Quocirca inuenta Hercules animante, collectoq̄ sanguine, munus puellae detulit, primus (ut Tyrii dicunt) auctor puniceae infecturae. Nos igitur in Rustico nostra, propter hoc ipsum deniq̄ cōcham diximus Herculeam, cum purpuram significarem. Porro autē Nonni poetae uersiculi super hac ipsa fabula sic in lib. 4. o. Dionysiacōn inueniuntur.

Καὶ τυρέως σκοπίαισε δεδιδυμένα φέρει λόχλω
πορφύρεος σπινθήρας ἀκοντίζοντ' ἀταλάσσης.
ἢ χι λύου ἀλιόργος ἐπ' ἀγιάλοισιν ἐρεπῶν
σὺδ' ἰμυχοῦ χαροπῆσι γρηεασί θεσκεδον ἰχθυῶν,
χιονίας πορφύρε παρνήδιας, σὺδ' ἰθι κώχλου
καίλαα φοινίφας διδρῶ πυρῆ, ἔδ ποτε μένω
φαιδρῶν ἀλιγαίνων ἐρυθραίνε φέρος ἀνακῶν.

Salutis augurium quod sit apud Suetonium. CAP. XIII.

Suetonius Tranquillus in Augusto sic ait: Nonnulla etiam ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit, ut salutis augurium, &c. Quod autem foret salutis augurium, uideo etiam a doctis aliquot ignorari. Nos eam rem libro septimo trigesimoq̄ Dionis historiarum, ad hanc sententiam reperimus. Tum uerō etiam salutis augurium, quod appellant, longo interuallo fecerunt. Est autem modus augurij quispian, ut si Deus permittat, salutem populo poscant, quasi ne salutem quidem a dijs petere fas, nisi prius hoc ipsum dij concefferint. Obseruabatur autem dies una quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se contra pararet, nemo pugnaret. Quocirca in assiduis periculis, maximeq̄ ciuilibus, ne utiquā fiebat. Nam & arduū in primis, puram rebus his omnibus diem seruare, & perquam absurdum uideri poterat, ultrō seditionib. detrimenta sibi ipsos incredibilia conciliare, cum & uictis ea res futura esset, & item uictorib. perniciofa, mox autē salutē a dijs immortalibus petere. Ceterum tum fieri quidem auguriū eiusmodi potuit. Sed ne id quidē purum processit, quoniā aduersae quae piam aues deuolarūt, unde auguriū captum, aliaq̄ item signa inauspicata apparuerunt. Idemq̄ etiā lib. quinquagesimo scribit, ab Au-

ab Augusto pace terra, marique parta, Ianum clusum, neque non salutis augurium factum, quod ante multis causis fuerat omissum.

Naulia quae sint in Ouidij Artibus: atque inibi de barbaris organorum appellationibus, quibus Graeci nostrique utantur, quodque etiam Chaldaei graeca interim, nostraque id genus uocabula non aspernant. CAP. XIII.

Disce etiam duplici genalia naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Naulia diminutivum puto, siue nabilia, ab illis quae uel naula, uel nabilia dicimus. Etenim b literas & u, ferme pro eisdem positas inuicem saepe ueteribus monumentis adnotauimus. Suidas etiam: Nabilia organi species. Ait & idem alio loco: Psalterium, inquit, organum est musicum, quod naula etiam uocatur. Quin & Sophoclis uersum Plutarchus adducit, & uerba λαι λωουβίση, & λύρα ελάα, libro eo quem super Delphico fecit: sed & Theodoretus in psalmos de eo meminit, & Plutarchus in libris Symposiacis. Ex quo nos in Nutrice:

— Non quae duplici geniale resultant

Naula citata manu.

Sunt autem multa organorum barbara nomina, sicuti Strabo narrat lib. 10. inter quae nabilia quoque numerantur, hoc est, psalteria. Sed & illud obseruaui nuper apud Danielelem prophetam, ducente me scilicet in recessus illos, & sacra studiorum suorum penetrantia Ioanne Pico Mirandula. Graeca etiam quae uideantur, Latinae quae ad eisdemmodi organorum nomina: quae paulo corruptius, a Chaldaeis quoque autoribus usurpari, ut carna pro cornu, cathros pro cithara, fabacca pro sambuca, psalterin pro psalterio, samphonia pro symphonia. Quin Gallus Solomō, ordinarius apud Hebraeos enarrator sacrarum literarum, neuel ait esse Hebraice, quod ibi psalterin, id est psalterium legatur. Constat autem literis id nomen tribus שָׁלִיחַ ex quo etiam nauel in Esaiā legitur, & Amos, & Graeca dein figura naulon, a quo diminutum sit naulion hoc Ouidianum. Siquidem nouitiae istae sunt notae, quibus Hebraei nunc per uocalibus utuntur, ut idē & coperit, & ostendit Ioannes Picus Mirandula meus, unus omnium prorsus ab omni parte beatissimus, in opere singulari, atque admirando, quo psalmos a septuaginta uersos, isto notarum praecipue argumento, docet Hebraice ueritati respondere. Ne iam insultare Iudaeus, aut obijcere possit, ea nos in templo singulis canere horis, quae ne ipsi quidem satis uersa fideliter existimemus. Denique genalia cur dixerit Ouidius, facile noris, uerba ipsa legens de Scipionis Africani Aemiliani oratione, contra legem iudicariam Cornelij Gracchi, quae posita sunt in Macrobij Saturnalibus, eorumque principium sic est, Docentur praestigias inhonestas: cum cinædulis, & sambuca psalterioque eunt in ludum histrionum, discunt cantare, quae maiores nostri ingenuis probro ducier uoluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinædos, uirgines, puerique ingenui. Sic Scipio. Tum Ambrosius quoque libro ipso de utilitate ieiunij tertio, psalteria docet adhiberi conuiujs, ut libidines incitentur. Sed enim in comœdijs quoque crebra psalteriarum mentio. Porro uocabulum ipsum Hebraicum est: nam graece psalterium dicitur, latine laudatorium, sicuti diuus Hieronymus ait in epistola ad Dardanum, docēs in clypei modum quadrati esse formatum, chordarum decem, quanquam Romanus Emanuel Hebraico commentario in Psalmos, utriculariam putet esse fistulam neuel, uidelicet etymon sequutus, quod ab utre deduci uocabulum illud apud Hebraeos uideatur.

Qui

Qui fuerit autor Sybaritidos, de quo Ouidius, deque Sybariticis libellis apud Martiale, luxuque item cetero Sybaritarum. CAP. XV.

Quis in epistola ad Augustum libro Tristium secundo sic inquit: Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Quaritur inter literarum studiosos, qui nam sit is, qui Sybaritida composuerit, quod uel ipsius operis fuerit argumentum. Nos utrumque apud Lucianum deprehendisse uidemur, in oratione quae est ad ineruditum, qui multos emptaret libros. In ea scriptum est ad hanc ferè sententiam: Dic mihi hoc quoque, inquit, si Bassus ille sophista uester, aut tibicen Battalus, aut cinædus Hemitheon Sybarita, qui uobis mirificas conscripsit leges, quo pacto insanire oporteat, & uelle & pati, ac facere illa, si horum quispiam nunc leonis pellem circumdatus, clauamque tenens incedat, quid eum ne putes Herculem spectantibus usum iri? Sed & Philo Hebraeus, in uita ipsa Moysis: Comœdias, inquit, & Sybariticas nequitias componentes, Martialis quoque lib. 12. epigrammaton de Sybariticis libellis ita:

Qui certant Sybariticis libellis,
Mulleti pathicissimos libellos
Et tinctas sale pruriente chartas,
Instanti lege Ruffe: sed puella
Sit tecum tua, ne Talassionem
Indicas manibus libidinosis,
Et fias sine femina maritus.

Hemitheon igitur fuisse uidetur, non ut Domitius ariolatur Sybaris, a quo uel Sybaritis, uel libelli Sybaritici obscenissimo sint argumento compositi. Notabiles autem sunt in primis luxu & delicijs Sybaritae, sic ut praecipuos omnium colerent Ionas, atque Tyrrenos: quoniam alteri Graecorum, alteri barbarorum luxuriosissimi. Ab his etiam fabulae Sybariticae, quales ferme apud Aesopum, & proverbium deductum, Sybarites per plateam, contra fastuosius ingredientibus. Atque haec quidem de Sybaritis, aliaque non dissimilia Suidas. Plutarchus autem in conuiuio septem sapientum, morem fuisse scribit Sybaritis, mulieres ab usque anno priore ad conuiuia uocandi, ut ueste auroque moliri, exornareque per ocium se possent. Sed & maximus Tyrius in disertatione tertia de uoluptate, primos enumerat Sybaritas inter eos populos, quos uult mollissimos, deliciosissimosque uideri: neque non Sybariticas etiam saltationes commemorat. Quin idem in disertatione alia, cui titulus, Quae finis sit philosophiae, ferè in hanc sententiam: Crotoniatae, inquit, oleastrum adamat, Spartiatae ar maturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc ergo Iuuenalis:

Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo

Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Istros, Et Sybaris colles.
A stipulae & Strabo, qui Sybaritas omni sua felicitate, propter delicias luxumque, septuaginta solis diebus fuisse narrat a Crotoniatis exturbatos. Quin dicitur quoque Plutarchus Sybaritae ponit in Pelopide negantis mirum facere Spartiatae, qui se in bellis morti obijcerent, ut tantos labores, uictumque illum, quo utebantur, effugerent. Aristoteles autem Moralium Eudemiorum primo, Smyndridem quoque Sybaritae comparem Sardanapalo, inter uoluptuarios nominat. Illud urbanum sane, quod Africani tradit in Cestis: sic enim graece liber ipsius de re militari inscribitur. Etenim Sybaritas eod deliciarum uenisse narrat, ut equos in conuiuia introducerent, ita insitutos, ut audito tibiae cantu, statim se tollerent arreptos, & pedibus ipsis prioribus uice manuum gestus quosdam chironomiae, motusque ederent ad numerum saltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quispiam contumelia affectus transfugit ad Cro-

ad Crotoniatis hostes, paulo antè prælio superatos à Sybaritis: & quod è repub. foret illorum, pollicetur (si fidem modò habeant) sua opera Sybaritarum cunctiorum equites in ipsorum uenturos potestatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatis tibicen, conuocat omneis quotquot eiusdem forent in urbe artificij, modulamentumq; ijs indicat, atq; ut uisum tempus, procedere in hostem iubet. Sed enim Sybaritæ factu præturghi, quod equitatu superabant, eunt cõtra, præliumq; conferunt. Hic autè repente dato signo tibicines uniuersi conspirant. Ecce tibi igitur confestim modulamine agnito, cantuq; illo uernaculo, tollunt, eriguntq; semet in pedes equi Sybaritæ, sessoribus excussis, & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent. Ita capti omnes equites, sed humi iacentes, omnes equi, sed tripudia representantes. Tantùm de Sybaritis Aphricanus.

De Aristidæ Milefiaci, de quo sit apud Ouidium: de que Milefiorum delicijs. CAP. XVI.

Vidius idem in eadem ad Augustum epistola sic ait:

Vertit Aristiden Cifena, nec obsuit illi

Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, qua' ue libros materia fecerit, magna hæsitatio: nos autem studiosam iuuentutem ad autorem Plutarchum delegamus, cuius in M. Crassi uita, sub hoc propemodum intellectu uerba sunt: Collectio igitur Seleucensium senatui libros Aristidæ Milefiacõn perq; impudicos ostentauit, nihil in eo mentitus, siquidẽ reuera fuerant inter Rusti sarcinas reperti. Quod & Surenæ præbuit occasionem probri, cuiuslibet aduersus Romanos, cum ne inter bella quidem continere semet à rebus, literisq; huiuscemodii ualeret. Ita Plutarchus. Est autem Surenas apud Persas magistratus nomẽ, quasi prætorẽ dixeris: quod & Zosimus ostendit. Atq; hunc quidẽ Plutarchi locum transcriptum planè, sicuti alia pleraque in Appiani quoq; historia deprehendes. Lucianus interim in amoribus sub hoc penè sensu, de Aristide: Magnopere, inquit, me narratiuncularum tuarum perq; impudicarum lepida, & dulcis suadela lætavit, ut propemodum te esse Aristidem, meq; sermonibus crederem Milefiaci demulceri. Quo circa etiam Apuleius epigramma ipsum statim, quod in fronte asini sui collocauit, ita exorditur: At ego tibi sermone isto Milesio, uarias fabellas conferam, auresq; tuas beneuolas lepido fufurro permulceam. Ex quo Martianus: Nam certè, inquit, mythos, poetice etiã diuersitatis delicijs Milesias, & reliqua. Fuere autè Milesii quoq; delicijs, luxuq; notabiles, ex eoq; prouerbium græcè fertur, οἱ τοὶ τὰ μιλῖσια μὴ γὰρ ψάλλει, hoc est, Domi, non hic Milesia: uidelicet in eos, qui domesticum luxum celebrant, ubi minus probatur. Nam sic Lacedæmone Milesius hospes audiuit, cum delicijs patrias extolleret: sicuti est scriptum in Zenodoti prouerbiorum collectaneis. Sed & Maximus Tyrius idem significat, qui Milesios à uestitu molliore uocat ἡδμονοτάτους. Ex quo apud Vergilium in Georgicis:

— Milesia uellera nymphæ Carpebant.

Ex quo illud etiam Horatianum:

Alter Milesi textam cane peius, & angui

Vitabit chlamydem.

Sunt autem omnino lones quoq; cæteri præquam delicijs habiti defluentes, quod in ueteribus memorijs passim. Cæterum ne hoc quidem tacitum præteribimus: Veretro solitas uti Milesiacas sceminas è corio: sicuti scriptum etiam apud autorem Suidam, quin item apud eundẽ legimus à Milesio Cadmo libros compositos quatuor, de soluendis amoribus.

Correctus

Correctus in tragœdia Senecæ locus, atq; ex Græca remotiore fabula declaratus, super Nemeæo leone. CAP. XVII.

In tragœdia Senecæ, qua Hercules furens inscribitur, hic senariolus legitur: Sublimis altis luna concipiat feras. Alias enim codex habet uetus ex publica Medicæ familiæ bibliotheca, non altis, ut in uulgaris exemplaribus. Cuius intellectum loci temere aliunde q; ex Achille desumpseris: quem autorem Iulius quoq; Firmicus in Matheseon libris & citat & laudat. Is igitur in commentarijs Arateis, cum de luna uerba facit, ita scribit ad uerbum: εἶναι δὲ ἐπὶ αὐτῆ ὄϊλησιν ἀλλω ποταμῶς τε καὶ ὅσα ἕδη γῆς, καὶ τοῦ λέοντα τοῦ νεμῆαιου ἐκείθεν πρὸς αὐ μὴ ὁδογῶσιν. Id est: In ea etiam habitari, fluuiosq; esse & cetera, sicut in terra. Quin Nemeæum quoq; illinc cecidisse leonem fabulantur. Ex quo nos in Nutrice:

— Nemeæaq; tesqua

Lunigenam mentita feram.

Quid sit apud Iuuenalem Fraterculus gigantis. Quidq; apud alios,

Terræ filius: ibidemq; de Manij uocabulo. CAP. XVIII.

Vnde sit malim fraterculus esse gigantis.

Esrum poetæ Iuuenalis hunc ex Satyra quarta, quicumq; hæctenus interpretati sunt, hærent in salebra, quantum uideo, nec enarrare illi quidem mihi, sed risum captare anilibus fabulamentis, uel derisum potius uidentur. Quippe alij gigantes in simias conuersos, alij post gigantes à Terra simiam productam in deorum contemptum cominiscuntur: frigidiora his alia, qua sicut ille Martialis rhetor, Neronianas thermas refrigerarent. Etenim nullo quantum intelligam sensu, nullo (quod sciam) dicuntur tradere has nugas autore. Mihi fraterculus gigantis significare hominem uidetur, nullis maioribus ortum, ignoto genere, obscuroq; quoniam cuius ignorabant parentes, eum uulgo appellare ueteres Terræ filium consueuissent. Ex quo Persius:

— Præstò est mihi Manius hæres,

Progenies terræ, quare ex me quis mihi quartus

Sit pater, haud promptè dicam tamen, adde etiam unum,

Vnum etiam, terræ est iam filius.

Vides igitur uel unius autoritate Persii, terræ filium dici, cuius nescirentur parentes. Nec adeò putes otiosè Manium illic à Persio nominatum. Vt enim omitam, qua de Manio scribit Aricino Pompeius, etiam Manij nomẽ ipsum græcus autor Sozimus Romanæ historiæ libro tertio, non quia natus mane, sicuti ceteri, sed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber compluries à Marcello citatur Manij titulo, etiam nescio quid alicubi de funere attingens, ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicero item in primo epistolarum uolumine ad Atticum: Sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neq; adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio, nescio cui, comittere epistolam tantis de rebus non audeo. Sed idem quoq; in epistola ad Trebatium sic ait: Cn. Octauius, an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, terræ filius: quod in quibusdam codicibus deprauatum, proq; eo suppositum zero filius, cum uerior scriptura maneat adhuc in libro peruetere quondam doctissimi uiri Philelphi, nunc Laurëtij Medicis, patroni literarij, simulq; in libro altero de uetere (ut apparet) exscripto, qui nunc in bibliotheca publica Medicæ familiæ. Vides à Cicerone quoq; nihilò secius ignorum prorsus hominem terræ appellari filium. Lactantius etiam diuinarum Institutionum libro primo his utitur uerbis: Minutius Felix in eo libro, qui Octauius Ang. Polit. X inscribitur

inscribitur, sic argumentatus est: Saturnum cum fugatus esset à filio, in Italiamq̄ uenisset, Cœli filium dictum, quod soleamus eos, quorū uirtutem miramur, ad q̄s repente aduenerint, de cœlo cecidisse dicere: Terræ autē, quod ignotis parentibus natos terrę filios nominemus. Hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in Apologetico, de eodē Saturno sic scribit: Dicitur autem terrę & cœli filius, quia ignoti, uel ex inopinato apparentes de cœlo superuenisse dicuntur, ut terrę filios uulgi uocat, quorū genus incertum est. Quare cum hoc præoptaret, homo esse obscurus, q̄ nobilis Iuuenalis, quod olim p̄digio par erat in nobilitate senectus, utpote sæuentibus in eam Romanis principibus, malle se ait fraterculum gigantis, hoc est, terrę filium, quod (ut ostendimus) obscurū significat, q̄ nobilem, patriciumq̄. Gigantes enim terra editi. Suauius autē fraterculum quam fratrem, ne uideretur uasitatem illam, molem que gigantei corporis, sed generis duptaxat ignobilitatem concupiscere.

Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma. CAP. XIX.

Vintilianus libro Oratoriarum institutionum primo, de aspiratione agens, ita inquit: Parcissime ea ueteres usi etiā in uocalibus, cum ados iricosq̄ dicebant: diu deinde seruatū, ne consonantibus aspiraret, ut in Gracis, & in triumphis. Erupit breui tempore nimius usus, ut chorona chenturiones, præchones adhuc quibusdā inscriptionib. maneat. Qua de re Catulli nobile epigramma est. Hæc ille. Putamus autē epigramma citari hoc potissimū.

Chommoda dicebat, si quando cōmoda uellet

Dicere, & hincidias Arrius hincidias.

Et tum mirifice sperabat se esse loquutum,

Cum quantum poterat dixerat hincidias.

Credo sic mater, sic liber auunculus eius,

Sic maternus auus dixerat, atq̄ auia.

Hoc misso in Syriam requierunt omnibus aures,

Audibant eadem hæc, leniter, & leuiter.

Nec sibi post illa metuebant talia uerba,

Cum subito affertur nuncius horribilis:

Ionios fluctus, postq̄ illuc Arrius illet,

Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est uerò obseruandū, ut etiā in pronunciando, quem admodū in scribendo uocalibus aspirēs. Quod nunc Græci tantum in consonantibus, Latini ne in cōsonantibus quidem retinuerunt. Contra ueteres Latini etiā in loquēdo uocalibus aspirabant. Ex quo Cicero in Oratore ad Brutū ita scribit: Quin ego ipse cum scire ita maiores loquutos esse, ut nusquā nisi in uocali aspiratione uterentur, loquebar sic ut pulcros, Cætos, triumphos, Cartaginē dicerem. Aliquando, idq̄ sero cōuicio aurium, cum extorta mihi ueritas esset, usum loquēdi populo cōcessi, scientiam mihi referuauit. Sic Cicero. Sed & aureolū uidi equidē nuper apud Laurentium Medicen nominis, cum titulo, Triumphus. & item argenteū alterum, cum uulgatior hoc, Triumphus. Quin Aulus quoq̄ Gellius in 2. Noctiū Atticarū testatur ueteres, h. literā, seu spiritū, pleriq̄ uocalibus uerborū formandis (ut ipse inquit) roborādisq̄ inseruisse, ut sonus eorū esset uiridior, uegetiorq̄. Sed & Priscianus ait aspirationē uocalibus extrinsecus adscribi, ut minimum sonet, cōsonantibus autem intrinsecus, ut plurimum. Quare si constare tibi Catulliani epigrammatis leporem uoles aspirationem ipsam suo loco, quantum poteris, pronunciabis. Sed ista

ista uideo iam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuiquam uideri possint: atqui tamen penē adhuc equidem adulescens, coram literatis aliquot, quos & meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium Florentiæ retuli: qui sic ei statim applausit, ut ingenuē fateretur, se plus eo die ab uno scholastico didicisse, q̄ multis antē annis à quopiam professorum. Scit Aurelius Ariminensis (ut alios omittam) qui nunc Patauij degit, præstanti iuuenis & ingenio & literatura, quā multos abhinc annos, istam de nobis enarrationem Florentiæ tum quidē agitans acceperit, quamq̄ sit (ut idem postea Patauij narrabat) noua prorsus, ignotaq̄ iam tum uisa omnib. ad quos de ea. Catullū autem planē uniuersum Veronæ (scit hoc uir liberrimi ingenij Baccius Vgolinus) intra officinam quampiam, quod nos pluuia coegerat, uiris aliquot literatis penē cogentibus, enarrauimus: eum quidē illic adesse etiā Guarini propinquus, Ioannes Baptista (ni fallor) nomine, simulq̄ Dantes quidā Aligherius, quintus ut aiebat, à Dante Florentino poeta, neq̄ non duo, qui tum Veronæ non indocti homines profitebantur, magnaq̄ itidem scholasticorū manus, ita pronis auribus nostra illa qualiacunq̄ accipiētes, ut identidem clamaret, demissum cœlitus Angelum sibi (sic enim aiebant) qui poetam cōterranum interpretaretur. Neq̄ ob id istorum tamen cōmemini, quod inuēta mea mihi deniq̄ uni, nullo in participatum recepto, tribui postulem (nō enim sic mihi arrogo) sed ne quis forsitan alienis laboribus me quasi coruum, aut uulturem relicto ab aquila cadaueribus putet uelci.

Emendata apud Suetoniū, & enarrata uox hæc Ascopera. CAP. XX.

Itati deprehenduntur Suetoniani codices in Nerone. Nam sic utiq̄ in omnibus: alterius collo & scopo deligata, simulq̄ titulus: Ego qd potui, sed tu culleum meruisti. Nam neq̄ scopa latine dicitur numero singulari: & si maxime dicatur, nihil tamen cōmerciij scopis & culleo. Sed enim in uetustis exemplaribus uestigium, ut arbitror, extat incolumis, uerāq̄ lectionis, hoc modo: Alterius collo ascopa deligata. Quare si literam penultimam per, scripseris, Ascopera fiet, quod & esse rectissimum puto: siquidem est Ascopera faculus pelliceus: compositumq̄ nomen græcè est, ex utre & sacco. de quo uocabulo ita scribit Suidas, ἀσπερὶ πύρα τοῦ μαρσῦ πλοῦ ἢ τοῦ γενικῶ πέλινου. Marsypium significare Suidas Ascoperam docet. Hæc ergo fuit Ascopera Neronianæ staturæ collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida. Quod enim culleo parricidæ insuuntur, qui fit ē corio bouis, eius cullei ueluti instar quoddam representauit, qui deligauit ascoperam. Iuuenalis de parricida & culleo sic:

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo

Clauditur aduersis innoxia simia fatis.

Quid sit aut Minerua, aut Mineruale munus: ex eoq̄ sententiæ Iuuenalis & Varronis exposita. CAP. XXI.

Visquis adhuc uno partam colit asse Mineruam. Hoc ex decima Iuuenalis poetæ Satyra Domitius ita exponit, ut eius ne utiquam uideatur peruidisse intellectum, Mineruam partam, id est, cuius ludis quinquatribus, ut posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdus, aut inconcinnus: an quæso uno asse quisquam assequatur, ut certare de eloquentia publice possit? Ceterum Mineruale munus, quod & Minerua dicitur, inuuisse Iuuenalis uideri potest, mercedulam magistrorū scilicet à scholasticis dari solitam, potissimumq̄ arbitror antē quinquatria, per quos dies pueri uacabant. Vnde Horatius in extrema epistola:

Ac potius puer ut festis quinquatribus olim

Ang. Polit.

X 2 Exiguo

Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.

Sicuti Saturnalibus, & Calendis item mos habuit. Quare de quinquatribus agens Ouidius in Fastis, ita inquit:

Nec uos turba feri censu fraudata magistri

Spernite, discipulos attrahet illa nouos.

De Mineruali hoc munere, etiam diuus Hieronymus ita meminit, in epistola scribens Pauli ad Ephesios, quod etiam in Canonicis decretis inuenias. Legant (inquit) episcopi & presbyteri, qui filios suos secularibus erudiunt literis, & faciunt illos comedias legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiarum sumptibus forsitan eruditos, & quod in corbona pro peccato uirgo, uel uidua, uel substantiam suam totam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendarum streptum, & Saturnalium sportulam, & Mineruale munus grammaticus, & rhetor aut in sumptus domesticos, aut in templi stipes, aut fordidum conuertit in lucrum. Quas autem Saturnalium sportulas uocat Hieronymus, has nomine absoluto Saturnalia Tertullianus. Varro quoque in tertio libro rerum Rusticarum, sic de Mineruali. Axius: Merula mihi, inquit, recipe me discipulum uillaticae passionis. ille: Qui simul ac promiseris Minerual, incipiam (inquit) id est cenam. Ludit enim Merula hic apud Varronem, quoniam que Axius discipulum se uelle recipi dixerat, ipse sibi Minerual promitti postulat, quasi magistro. Cenam autem iocose Minerual appellauit, quia magisterij merces. Ne forte igitur poetae sensus hic erit, eum quoque, qui semel praecceptoris Minerual porrexerit, quod per assem designatur, id est, qui paucis diebus Rhetoricam aut Grammaticam operam dederit, optare totis quinquatribus, quae festa erant Mineruae ingeniorum praesidia, non modicum quippiam, sed eloquium & famam Demosthenis, aut Ciceronis.

Cuiusmodi sunt uersiculi, in quibus (ut ait Martialis) Echo Graecula recantet. CAP. XXII.

Martialis in secundo Epigrammaton de supinis quibusdam, superuacuisque carminibus agens, in quibus multus labor, minima laus faciendis, hoc quoque inter caetera scribit:

Nusquam Graecula quod recantat Echo.

Domitius autem Graeculam accipit Echo, uocem graecam insertam, quasi se negget Martialis graecis usquam uerbis uti in suis Epigrammatibus, quod contra reprehenditur. Aut nos igitur coniectura fallit, aut innuuntur uersiculi quidam, sic facti, ut in extremis responsiones ex persona ponantur Echus, sententiam explentes, & morem tuentes illius ultima regerendi. Quales etiam uernaculos ipsi quospiam fecimus, qui nunc a Musicis celebrantur, Henrici modulaminibus commendati, quos quoque etiam abhinc annos ferme decem Petro Contarino Veneto patricio non in elegantis ingenij uiro, mirum tum desideranti, nonnullisque alijs literarum studiosis dedimus. Sed & extant Graeci quoque Gauradae cuiusdam antiqui poetae, quos & apponam.

Αχὼ φίλα μοι συγκαταίνεσθ' ἢ
ἔρω κορίσκα, ἀλλ' ἔμ' ἔχει.
πρᾶξιαι δ' ὁ κερὰς κερὰν ἔφ' ἔχει.
τὸ γίνω αὐτᾶ λέξω ὡς ἔρω.
καὶ πῶς ἂν αὐτᾶ, ἄδρ' ἔμ' ἔχει τὸ δὲ.
ἄχ' ἂν τί λ' ἔμ' ἔχει, ἢ πῶς ἔμ' ἔχει.

τίς
φίλι.
φ' ἔμ.
ἔρω.
τὸ δὲ.
τυχεῖν.

Legendum

Legendum apud Martialem, Cum compare mulo, quod plerique, Cum compare gibbo: simul explicata ratio in eo, sensusque uerior. CAP. XXIII.

Martialis Epigrammaton sexto: Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo. Sic enim uulgo legunt omnes, & pro rectissimo exponunt, quicumque sunt in cultu literarum celebriores. Nos contra in codicibus plerisque ueteribus, minusque uacillantis autoritatis, & fidei sic inuenimus.

Non aliter ridetur Atlas cum compare mulo. Mulo, inquam, non gibbo. Ne ue surdis (quod aiunt) agatur testimonijs, in hac ipsa gentis Medice bibliotheca publica codex habetur uetustissimus, Langobardis literis, quem & Domitius olim Florentiae pellegit. Sed & Verona mihi pagellas quaspiam antiquissimi item uoluminis Bernardinus quidam adulescens, ut tum uisus est haud illiberalis, Domitij propinquus, comodauit, cum quidem una esset mecum Baccius Vgolinus absolutissimi uir ingenij, candidissimique. Neque non Roma quoque uolumen item Martialis, Langobardis characteribus ostendit, legendumque nobis indulxit Bernardinus Valla, uir & carminum studio, & iuris scientia, & generis nobilitate, atque opibus, praetereaque humanitate quapiam non uulgari celebrandus. Quin Florentiae item praeter hos, alium codicem primae nobilitatis cuius Pandulfus nobis Oricelarius semiueterem dedit utendum, in quibus utique singulis hanc, quam dicimus scripturam reperiatis. Neque autem diffitear etiam illam superiorem in uno alteroque non plane nouo exemplari uidisse me, sicuti in eo quod Roma in Palatina bibliotheca, mediae antiquitatis, & item in altero tum quidem, quum legebamus Francisci Saxetti Florentini negotiatoris, nunc autem Taddaei Vgoleti Parmensis, humani doctique uiri, qui regi Pannonum Matthiae, regis prorsus animi principi libros, ornamentaque alia Florentiae nobis ista pro dentibus procurabat. Nam in eo, quem mihi nuper doctus utraque lingua uir Bernardus Michelotius, ab nescio quo sibi Perusino commodatum dedit inspiciendum, gibbo scriptum corruptius adnotatum.

Quare quum superiorem illam ueluti constantem solidamque reperiatis in melioribus scripturam, quarum uidetur, quid sibi Atlas postulet cum compare mulo, quae ue causa perinde rideatur uti Maurus elephantum uehens. Porro Atlantem de Iuuenalis uerbis, nanum quendam, pumilum ue fuisse temporibus illis, haud ignoratum colligimus. Sic enim inquit:

Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.

Ut ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus, qui foret pumila statura, sicuti

Canibus pigris, scabieque uetusta

Turpibus, & siccae lambentibus ora lucernae,

Nomen erit tigris, pardus, leo, si quid adhuc est

Quod fremat in terris uiolentius.

Sed & muli cum pumili, uel mulae, tum in precio sunt, inque delicijs habitae. De quibus in distichis idem Martialis:

His tibi de mulis non est metuenda ruina,

Altius in terra penes sedere soles.

Si quando igitur nanus hic Atlas, mulo consimiliter nano, & compare sibi utebatur, uerisimile est rideri solitum publicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui uulgo, quoties concolorem sibi elephantum inscenderat. Unde inquit idem in primo:

Et molles dare iussa quod choreas

Nigro belua nil negat magistro.

Conuenit autem proposito argumentoque poetae in eum qui iuuenis, & ualidus, Ang. Polit. X 3 & pau-

& pauper, lectica identidem tamen a sex, & ipsis iuuenibus ualidis, pauperibusq; gestabatur. Atque ut illi superiores, nihilo ipse fecius cunctis deridendi sui dabat occasionem.

Quaedam super Hecale anu in memoriā data: deq; poesi Callimachi: tum ex epigrammatis Priapeis expositus locus, & item alter apud Statium: quodq; uitiose legit de eo in Apuleianis codibus. CAP. XXXIII.

Aequalis tibi, q̄ domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem.

Merituli sunt hi de Priapeis epigrammatis, per quos aut ego fallor, aut Hecale anicula demonstrat, a qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus est. Vnde sacrū quoq; Hecalesiō per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiā Hecalenē diminiutia forma uocabant, quoniam ipsa quoq; adulescentē adhuc Thesea salutare aniliter, & huiuscemodi excipere diminiutiōrū blanditijs consueuisset. Quoniam aut proficiscente ad pugnam Theseo, sacrū Ioui pro illius reditu ueruat, ac prius q̄ reuerteretur, ipsa obijt diem, uicem hanc Thesei iustu pro hospitalitate recepit, sicuti Philochorus memoriā prodidit. Qua de re Plutarchus in Thesei uita cōmeminit. Cæterum de ea iustu poema Callimachus fecit Hecalenē nomine, sicuti innuit item uersiculus ex notissimo epigrammate:

Μέλπω δὲ γράσ φιλολογίας τράπης.

Multiq; passim reperiuntur autores Hecalen citantes Callimachi. Nam & herbas edules enumerat aliquando Plinius, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat: sicuti Crethmon in lib. 26. Sicuti etiā Sonchon in 22. quāuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: uestigium aut ueræ lectionis manet adhuc in antiquis eis, qui sunt in publica gētis Medicæ bibliotheca. Quin ubi Callimachus in Apollinis ait hymno,

ὁ φθίνος ἀπόλωνος ἐπ' ἄτα λατρίας ἔργων.

ἐν ἀγαμαί τῆρ ἀοιδίω, δὲ δὲ ὅσα πόντος ἐνείδει.

In eum locū sic interpres propemodū: Per hæc, inquit, illos accusat, qui sic in eū cauillarent, quasi magnū facere poemā nō posset. Vnde coactus est Hecalenē facere. Verba interpretis ita sunt: ἐγκαλεῖ δὲ τὸ ἦν τὰς σκόπηλον τὰς αὐτῶν μὴ δούσας δαί ποίησαι μέγα ποίημα, ὅθεν ἀναγκάδι ποίησαι Ἐκάλω. Hinc nos in Nutrice Battides Hecalen sonat, & Marathonía gesta, Cellior assueto.

Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipsa:

Nec fudit uanos anus hospita fletus. Et Suidas Hecalen ait heroída quampiam esse apud Callimachū. Deniq; Apuleius in 1. Metamorphoseos de eadem puto. Si contentus (inquit) lare paruulo Thesei illius cognominis patris tui uirtutes amulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitii tenuē. Neq; autem ignoro deprauatā ferē ubiq; esse scripturam, siquidē non Hecales anus, sed Alesanus, præceptis aliquor literis, scriptū plerūq; inuenies, ut in transcurso etiā Apuleianos codices emaculemus, & lectorē ueluti superpondio dimittamus onustū.

Quam multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præpostera, tum quem in ordinem restituenda. CAP. XXXV.

Nactus sum Ciceronis epistolarū familiarium uolumen antiquissimum, de quo etiā supra dixi, tum ex eo ipso, alterum descriptum, sicuti quidam putant, Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumentis, quæ nunc omiserim: sed hic posterior, quem dixi

dixi, codex, ita est ab indiligente bibliopola conglutinatus, uti una transposita paginarū decuria, contra q̄ nota sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publica gentis Medicæ bibliotheca. De hoc itaq; uno quantum conijciam, cuncti planē quotquot extent adhuc epistolarum earundem codices, ceu de fonte capiteq; manarunt, inq; omnibus præposterus & peruersus lectionis ordo, qui mihi nunc loco restituendus, quasiq; instaurandus. Quare adhibe quæso animum, quicumq; liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo Cælij epistola ad Ciceronem, sic incipit: Certē, inquam, absolutus est, me representante, pronunciatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sententijs. Vide modō, inquis, huc usq; ordo nondū interpellatus. Quæ autē statim sequuntur uerba, Literis ostenderis, & cætera diuersa prorsus a superioribus, atq; alterius epistolæ inuenias. Perge porrō ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequentis, ad eam quæ sit quarta & uigesima, cuius ita principium: Non me Hercules, nihil unquam enim, quæ cum superiore continuatur, ut legas ita: Certē, inquam absolutus est, me representante, pronunciatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sententijs. Vide modō, inquis. Non me Hercules: Nihil unquā enim. Atq; ita reliqua subtexē, perueneris ad sequentem decimam, cuius hoc initium: Si tu, inquis, Hircium: quam eo usq; lege, dum in uerba hæc incidas, Si ullam spem, quæ simul offenderis, totū hoc delebis, Aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Totum hoc, inquam, delebis, aut induces, quoniam aliena planē huic loco. Mox denuō recurre ad ea quæ posita perperam sunt, in illo Cælij, de qua primitus dictum, atq; ita continuabis lectionem, Si ullā spem literis ostenderis. ita tractum legens, ad epistolam peruenies tertiam ab hac, & uigesimam, sic uidelicet incipientem: Duabus eius epistolis respondebo. clausamq; hac fini: Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Post eam, quæ statim consequi debet epistola, quæ nunc ab illa undecima, sic ordines: Delectauerunt me tuæ literæ. Comprobat hunc ordinem, quem posuimus, non solum codex uterq; uel ille antiquus, uel hic ex eo statim natus, a quo cæteros quoq; omnes bibliopolæ uitio deprauatos liquet, sed intellectus etiam, sensusq; ipse luce clarior, sic ut acutius inspicienti quicquid usquam prorsus obscuri est, ambiguiq; tollatur.

Uersiculi è græco super uite & capro: tum parodia quæpiā obscurior apud Suetonium. XXXVI.

Vidius in primo Fastorum:
Sus dederat poenas, exemplo territus horum
Palmite debueras abstinuisse caper:
Quem spectans aliquis dentes in uite prementem,

Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode caper uitem, tamen hinc cum stabis ad aras,

In tua quod spargi cornua possit, erit:
Nimirum hi duo uersiculi de Græci poetæ disticho perq; inclyto, festiuoq; facti, quod in primis celebre fertur, & uolitat docta per ora uirum. Nam cum dixisse quempiam illa memorat, ipsum nimirum autorem carminis Euenum digito designauit. Loquitur autem in græcis uersiculis uitis ipsa, sic scilicet:

Κλί με φάγεις ὑπὸ σίτου, ὅμως ἐπὶ καρποφόρα
ὄσοι ὑπὸ σπείσαι λιπέσαι θυομύθη.

Vertit hos nimirum quàm potuit ad unguem poeta ingeniosissimus, & sunt tamen in græco nonnulla, quæ noster parum enarrat. Quin si ueris cōcedendum,

transmarinam illam nescio quam Venerem, ne attigit quidem noster. Quod uerbum, linguae potius minus lasciuientis, quam parum copiosae. Sed quoniam in Graeci huius distichi mentionem in currimus, afferamus etiam quod apud Suetonium in Domitiano est, ut obiter illi quoque non in obscuro loco, lucem interpretationis inferamus, ueluti quae auctarium demus merce ipsa neutrumquam uilius. Verba igitur ita sunt: Ut edicti de excidendis uineis propositi gratiam faceret, non alia magis re compulsus creditur, quam quod sparsi libelli cum his uersibus erant;

*Καὶ με φράγεις ὑπὲρ ῥιζῶν, ὅμως ἐπὶ καρποφορήσῃ
ὄσον ὑπὲρ εἰσοῦ καὶ βίβου θνομνίῳ.*

Quod enim supra uitis capro minitabatur, hoc eadem nunc Caesari: pulcherrima hercules parodia: Vel si me, inquiens, ad radicem comederis, tantum tamen uini producam, quantum immolando Caesari possit infundi. Mos enim ueteribus uti capitibus stantium sub ictu cultroque uictimarum uinum infunderetur. Sic apud Maronem uidelicet:

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis uaccae media inter cornua fundit.

Igitur neci Domitianum Caesarem per hos uersiculos libelli destinabant: quoniam, ut Suetonius idem scribit: Ad summam quondam ubertatem uini, frumenti uero inopia, existimans nimio uinearum studio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret, utque in prouincijs uineta succiderent, relicta ubi plurimum dimidia parte, nec exequi rem perseverauit. Meminerint autem studiosi nos in hoc inuento, non uno duntaxat nomine in commune consuluisse, quoniam in plerisque adhuc Suetonij codicibus, etiamque nonnullis ueteribus, non modo grecos hos uersiculos non inuenias, sed ne uestigium quidem, ac ne locum etiam quod se recipiant. Sed eos nos quoniam tenebamus iam pridem, utpote lepidissimos, facile mox de obsoletis mendosisque exemplaribus singulas pensitandis, paulatimque nunc agnoscendo, nunc restituendo literas peruertigauimus.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennij Medea, de graeca Euripidi. CAP. XXVII.

Cicero in epistola ad Trebatium: Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignouerunt Medea, quae Corinthum arcem altam habebant matronae opulente, optimates, quibus illa manibus gypsatis persuasit, ne sibi uitio illae uerteret, quod abesset a patria. Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patriam procul. Multi, qui domi aetate aegerent, propterea sunt improbatii. Nemo ex his, quorum edita sit sententia, suspicatus est adhuc, non esse ista plane Ciceronis uerba, sed poetae alicuius magis, cui liceret uti uocibus illiusmodi, figurisque, ceu sunt illa quae Corinthum arcem altam habebant, & matronae opulente optimates, neque saltem hoc uiderunt Iambos adhuc in his uersibus extare integros duos, aliorumque quasi discripta membra ueluti noscitari. Nos haec ex Ennij Medea uerba esse collegimus, non quidem suo profusus ordine, sed quo commodissimum Ciceroni fuit, allegata. Nam cum de Graeca Euripidi uersam ab Ennio Medeam in Latinum cognouissemus, sententiam protinus horum uerborum de ipsa nimium Euripidi tragedia, quando illius Ennianae iacturam fecimus, libuit aucupari. Sic igitur in ea fabula cum matronis Corinthijs loquens inducitur Medea, uti persuadeat non sibi uerti uitio oportere, quod absit a patria, quando multi, inquit, honesti etiam procul a patria, multi contra domi fuerunt in gloria. Nam male audiebant peregrinae foeminae: unde illud comicum est, Adeon est demens, ex peregrina. Similiter tacere posse ait Parmeno, Samiam fuisse Thaidis matrem, tunc Athenis uicitatis. Versiculos autem Euripidis ipsos, ex Medea persona, ne quis fortasse desideret, hic adscribemus.

Κορινθία

*Κορινθία γυναικίς ἔβη ἄλθον δέμου.
καὶ μοὶ τί μὲν φησὶ, οἷσθα γὰρ πολλὰς βροτῶν
συνὸς γυναικῶν, τὸς μὲν ὀμνῶν ἅπο
τὸς δ' ἔφ' ἄφ' ἡσυχῆ ποδῶς
δύσκλητον ἐκτίσαντο ἔβαθυσσαν.*

Quod autem diximus poetam Ennium de graeco uertisse tragediam Euripidi Medeam, partim de uerbis Ciceronis coniectamus, qui sic ait in primo de bonorum malorumque finibus. Quis enim tam inimicus penes nomen Romano est, qui Ennij Medeam, aut Antiopam Pacuuij spernat aut reijciat? Qui se ipsam Euripidi fabulis delectari dicat, Latinas literas oderit? partim etiam quod Ennianae tragediae principium multis locis, ut a Quintiliano uolumine quinto, ut a Cicerone in libro de Fato, ut item ab alijs autoribus identidem citatur, sed nusquam tamen longiore tractu, quam in Rhetorico secundo eiusdem Ciceronis ad Herennium. Quod hic ex codicibus uarijs emendatum subscribimus, ut illustretur obscuritas locis aliquot in lingua latina oboriens, quoties unus aut alter de eius tragediae principio uersus allegatur, suppresso auctoris nomine, simulque intellectu sit ipso. Locus ipse apud Ciceronem sic est: Ne Ennium, inquit, & ceteros poetas imitemur, quibus hoc modo loqui concessum est:

Utinam ne in nemore Pelio securibus
Caesa accidisset abiegnata ad terram trabes,
Ne ue inde nauis inchoandae exordium
Coepisset, quae nunc nominatur nomine
Argo, qua Argiui uecti, delecti uiri
Perebant illam pellem inauratam arietis
Colchis imperio regis Peliae per dolum.
Nam nunquam hera errans mea domo efferret pedem
Medea animo agro, amore saevo faucia.

Est autem trabes in uersiculo secundo, singularis numeri, quemadmodum & Priscianus legit lib. septimo. Vetusissimi enim (ut ipse inquit) etiam trabes pro trabis proferebant. Euripidi uero tragediae principium si cum Ennianae conferas, feceris arbitror operae pretium, quod & subnectam.

*Εἶτ' ὄφελ' ἀργούσ' μὴ δ' ἀπὸ τῆς ἀδύτου σπουδῆς
πόλ' ἡμῶν ἐς αἶαν, ἡνναίας συμπληρωσθῆναι,
μηδ' ἔφ' ἄφ' ἡσυχῆ ποδῶν
τμηθεῖσθαι πόντον, μηδ' ἐρεθισθῆναι χόρην
ἀνδρῶν ἀρίστων, οἷον παύχου δόξου
παιδία μετ' ἄλθου. ἔφ' αὖ δ' ἔστω οὐδ' ἐμὴ
μῆδεα πύργου γῆς ἐπὶ δούσ' ἰωλκίδος,
ἐφ' ὅπ' ἄφ' ἡσυχῆ ποδῶν ἰάσσοις.*

Panici terrores qui uocentur, eoque locupletissimi citati testes. CAP. XXVIII.

In Ciceronis epistola ad Tyronem, quae posita in extremo familiarium uolumine sic scriptum est: Et si Atticus noster, qui quondam me commoueri paniceis intellexit, idem semper putat, nec uidet quibus praesidijs philosophiae septus sum, hercle quod timidus ipse est, θορυβοποιός. Panica uocantur (ut arbitror) a Graecis repentini quidam terrores, & consternationes, quales utique lymphatici metus, usque adeo irreuocabiles, ut non ratione modo, sed mente etiam careant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticum lib. quinto. Sic enim inquit, quaedam panica dici. Facit item Hyginus de Panico terrore

terrore mentionē, quo loco de capricorno his uerbis : Hic enim dicitur, cū Iupiter Titanas oppugnaret, primus obicisse hostibus terrorem, qui Panicos dicitur, ut ait Eratosthenes. Quam fabulam & Germanicus inuuit in Arateo commentario. Euripides in Medea sic ait:

Καί τις γόργα πεισάλωμ δόξα σάπης
ἢ πανός ἀργαός, ἢ πινός θεῶν μολεῖν
ἀνολόλυξε.

Panos aut uocat iras Euripides, sicuti est apud antiquissimū ipsius interpretē, πᾶν πανικά δειμάτα, id est, Panicos terrores, ὅτι τῆς ἀφηνιδίω φόβωμ ἢ παραχρῆν ἀτιμῶν τῶν πανί ἀναπείσασιν. Quoniā, inquit, repentinorū terrorū & cōsternationū causam deo Pani tribuunt. Et apud Synesiu in lib. de Prouidentia, sic inuenio firmē, καὶ πανικοί θόρυβοι μὲθ' ἡμῶν τὸ στρατόμακα τελευτῶμεθα. Et Panici tumultus interdū exercitum occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent hi deniq; terrores, explicatur. Quin interpretes etiam nescio quis ita uerba hęc ipsa Synesii enarrat, ut Panicos appellari terrores dicat, cū repētē in exercitu uiri, equiq; perturbantur, nulla cōparente causa. Solent enim, inquit, fœminæ uī numinis instinctæ, Panos orgia clamorib. concēbrare, quibus utpote repentinis metu audientes afficiantur. Sed & Nicetes Choniates non aspernabilis omnino inter Græcos autor, Panicorū meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua. Theon quoq; Arati poetæ interpretes, militasse ait Pana deum aduersus Titanas, primumq; eum uideri concham illam tortilē & turbinatam, qua pro tuba utuntur, inuenisse, quę græcē cochlos appellatur, factumq; ipsius opera, uti se armandi focijs interim fieret copia, dum fonitu quocunq; illo, qui Panicos uocatur, in fugam Titanes agebantur. Sed & Nonnus poeta Dionysiacōn 10. furem describens Athamāta, nunc insano Panos flagello furiatum ait, nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli: uerba ita sunt,

Οἰστρηθεὶς ἀδάμας μανιώσει πανός ἰμάδιον.

αἰεὶ δὲ οἱ γόργη ἀκροῖς.

Et item:

Πανιάδης λερονίης ὑπὸ θεοῦ δ' ἔπος ἰμωδῶλης.

Quo autem nunc piaculo Valerij Flacci pulcherrimos poetæ uersus taceā super hoc ipso positos in libro Argonauticōn tertio: Dant, inquit, æthere longē

Signa tubæ, uox & medijs emissa tenebris:
Hostis habet portus, soliti rediere Pelasgi,
Rupta quies, deus ancipitem lymphauerat urbem
Migdoniæ Pan iussa ferens fœuissima matris,
Pan nemorum, belliq; potens, quem lucis ab oris
Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes
Setigerum latus, & toruæ coma sibila frontis.
Vox omnes super una tubas, qua conus, & enses,
Qua trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris
Claustra cadunt, talisq; metus non Martia cassis,
Eumenidumq; comæ, non tristis ab æthere Gorgo
Sparferit, aut tantis aciem raptauerit umbris.
Ludus & ille deo, pauidum præsepibus aufert
Cum pecus, & profugi sternunt dumera iuuenti.

Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam ad terrorē incutiendum simula chra Panos prætulit:

Hispidus inq; Deilatuit terrore Lycæi.

Sed

Sed & Sozimus historię græcus autor in libro tertio, mōstrōso aspectu quempiam apparuisse pellitum dicit, Albanis Romanisq; prælium cōmissuris. Etenim deum Pana belligerū fuisse, uel ex argumento Nonni cognoscimus, uel ex Theocriti fistula: nam in ea sunt ista quoq; uerba de Pane deo.

Ὁὐδ' ἄλλο πάρος φερέας τέρμα σάκους.
Eundemq; fuisse Atheniensibus auxilio cōtra Persas cūm alibi legimus, tum in ea ipsa, quam diximus fistula, his uerbis:

Ὁς σθέσσην ἀνορέων ἰσωνδία
ἠεπποφόνος, τυρῆος τ' ἀφάλεθ.

Vnde sint apud Ouidium Teuthrantia turba Thespij uocata filia. CAP. XXXIX.

Vidius in epistola Deianiræ ad Herculem:
Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores,
Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notissima quidē fabula, etiamq; à Diodoro prodita super Thespij natus ab Hercule compressis. Cur autem Teuthrantia turba uocentur, hoc tam plerisq; incompertum atq; ignotum est, ut audeant literatores pro illo Teuthrantia, Thespeia reponere, nimis quam improbē, insciteq;. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Homeri interpretem, ubi maximē Catalogum enarrat: φησὶ δὲ ὁ ἑβραϊκῶν συγγραφεὺς ὅτι κλισίωμ δὲν ἢ θεσπεια θεσπιωδης ἢ τὴν δὲ πινος θεσπις ἢ δὲ πδύθερωτος, τὸ πανδίωνος. Ex autoritate scilicet cuiuspiam, qui de gentibus conscripserit, Thespiam tradit à Thespiade fuisse conditam: sicut autem nonnulli scribūt, à Thespio Teuthrantis filio, Pandionisq; nepote. Quare Teuthrantia turba Thespij uocata filia ab auro Teuthrante. Deniq; & Aeschylus in tragœdia Agamemnone Thespiam, urbem Teuthrantis appellauit.

Vocabula inuentu rara, nec tamen singularia, Cucuma, Proseucha, Scruta. CAP. XXX.

Vocabula quæpiam sunt ita rara inuentu, ut si iterum in ea incidamus, ob id fecisse operę precium uideamur, quoniam singularia credebantur, sicuti est cucuma apud Martialem in hoc hemistichio. Cucumam fecit Otacilius. Nam sic in Saryrico legimus Petronij Arbitri: Tū illa carnis etiam paululum delibat, & dum cœquale natalium suorū sinciput in carnariū furca reponit, fracta est putris sella, quæ stature altitudinē adiecerat, anumq; pōdere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, ignēq; conualescentem restinguit, atq; totam faciem excitato cinere perfudit. Ex eoq; inclinatum diminutiuum cucumion inuenio apud Arrianum in libris de Epicteto, quo maximē capite, πρὸς λιωισμῶ, hoc est, de Cynica professione loquitur, atq; ad eō uerba Arriani ponam: δὲ αὐτῶν λευκῶν μίον ἔχειν ὅπως θέρμῶν ποιήσει τῶν παιδῶν ἢ αὐτῶν λῶσιν. Habere, inquit, eum cucumion oportet, ubi calfacet puero, quo ipsum lauet. Cucumion dixit, græca consuetudine, quod nos cucumelam nō in cōcinne. Sed & Proseucha tantum apud Iuuenalem inueniri uocabulum pro loco mendicabulorum putatur, cum tamē Cleomedes in secūdo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens, ita propemodum loquatur: Ex his nōnulla ē Iupanaribus ascita, quædam simillima his, quę in Cerealibus à fœminis dicitantur: alia uerò ex media proseucha, atq; ab his ipsis, qui illic mendicant desumpta, Iudaica planē, & retriā, longēq; etiam reptilibus humiliora. Sed & Scruta dixit Horatius quidem semel in hoc uersiculo:

Vilia uendentem tunicato scruta popello.

Dixit

Dixit iterum quantum uideam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo, per hæc uerba: Nunc quædam friuola, nunc ludò apta uirgineo scruta donabar;

Quid sit illud apud Iuuenalem, Tanquam habeas tria nomina: quodq; manu emissi patronorum sibi nomina imponebant: deq; in nomen adoptando ex testamento. CAP. XXXI.

Tponere foris, si quid tentaueris unquam
Hiscere, tanquam habeas tria nomina.

Sanè Domitius idem (nam ceteros omitto interpretes, cum ipso ut praefractiore congregior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuuenalis Satyra locum enarrauit. Si uelles, inquit, loqui, quasi tu quoq; unus esses ex nobilibus: quasi innuat, quòd tantum his, qui nobiles sunt, loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine, & nomine designabatur, C. Iulius Cæsar. Hactenus ad uerbum Domitius. Ceterum tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec uniuersi: sed hi potius arbitror, qui è seruitio manumittebantur. Quocirca sensus q; uel ob id acutior atq; concinnior, ut conuiuator ne liberum quidem putet, ne uel pro libero fari æquum censeat, quem sibi conuiuiam uocauerit. Hoc si non autores haud lubricæ fidei comprobant, uincor nihil esse Domitio pensitatus. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dici mauult, in lib. de Somniorum coniecturis primo, græcè ille quidem, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruum hominem, qui sibi habere tria uirilia uisus. Dein uerò liber factus, eo pacto tria pro uno habuit nomina, duobus assumptis patroni nominibus. Septimius quoq; Florès Tertullianus in libro de Resurrectione sic ad uerbum: Oro te, inquit, si famulum tuum libertate mutaueris, quia eadem caro atq; anima permanebunt, quæ flagellis, & compedibus, & stigmatibus obnoxia: retrò fuerant, idcirco ne illas eadem pati oportebit? non opinor. Atqui & uestis albæ nitore, & annuli aurei honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaq; honoratur. Hinc illud, opinor, Persianum: Exit Marcus Dama. Probat morem Cicero quoq; epistolarum ad Atticū uolumine quarto, sic scribens: De Eutyclide gratum, qui uetere prænominè, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me & te iunctus Dionysius M. Pomponius. Sed ut obiter hunc quoq; Ciceronis non inobscuro locum interpretemur, nosse oportet etiã morem fuisse, ut hæredes testamèto in nomen familiamq; adoptarentur. Sicuti à Cæsare C. Octavius, quemadmodum scribit & Suetonius in Iulio. Quocirca post eam diem semper est ille Cæsar, ut in epistolis quoq; Brutū ad Ciceronem, appellatus. Quemadmodum & Q. Scipio collega in consulatu Pompei: qui cum filius Nasicæ foret, ex testamento in Metelli Pij genus adoptatus, eius etiã nomine uocabatur: sicuti in libro Historiarum 4. o. scribit Dion. Quare etiã T. Pomponius Atticus hæres relictus à Q. Cæcilio ex do drante, sicuti scribit Cornelius Nepos in ipsius Attici uita, postea ut est apud Varonem in 2. de Rustica, ex T. Pomponio Attico Q. Cæcilius Atticus est appellatus. Quare Eutyclidem manumissum, T. Cæcilius Eutyclidè uocauit, uetere prænominè suo: nam T. Pomponius olim dicebatur, nouo nomine, quòd haud pridem Q. Cæcilius uocari cœperat. Sic seruus Dionysius, M. Pomponius Dionysius uocatus est, ascito Ciceronis prænominè, Attici nomine. Sed & Milesius Alexander, cui Polyhistori cognomentum fuit, Cornelius est etiã à Cornelio Lentulo appellatus, a quo uidelicet fuerat manumissus, sicuti quæ Suidæ dicuntur collectanea, testantur.

Restituta

Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox: quidq; poppymos aut poppysma significent, quodq; mos poppymis adorandi fulgetras. CAP. XXXII.

Orrigendus apud Plinium locus ex libro octauo & uigesimo Naturalis historiae, capite secundo, quo tractatur, an sit in medendo aliqua uis uerborum: subducta enim uox una, qua uetus indicatur consuetudo, uel uultiore quoq; testimonio comprobata. Sic aut pleriq; codices habent: Fulgetras adorare consensus gentium est. Sed in uetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medicæ gentis nobili bibliotheca, sic scriptum: Fulgetras adorare poppymis consensus gentium est. Quam lectionem uel Aristophanes facetissimus poeta confirmat in comœdia, cui σφαικίς inscriptio. Nam apud eum Philocleo quidam fenex ita loquitur, ut se dicat poppysantibus (liceat aut sic uerbo uti) fulguratum. Tum interpret antiquissimus morem hunc esse ait, uti ad fulgetras poppysetur. Verba Aristophanis hæc sunt: ἡ ἀναστροφὴ ποπυζοσίου. Tum interpret hæc: ἡ ἐπιτοκίς ἀσπραπίδης ποπυζοσίου. Quemadmodum ergo apud Iuuenalē Martialēq; poetas poppysma legit, & poppysmata, sic apud Pliniū poppymis à casu recto, qui sit poppymus. Est autē factitia de sono uox, id significās, quò maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicas itē, & Suidas. Utitur uerbo etiã Sophocles, ποπυζοσίου ζουγγυλῶστρος. sicut & Pollux meminit in septimo Onomasticon. Quin idē quoq; in primo listi equū poppymio docet, hoc ipsum usurpans uocabulū, quod & Plinius: qui tamen etiã libro eiusdē Naturalis historiae quinto impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyszonta, retinentem equum. Dexippus etiã Platonius philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἡ ἐπὶ τῶν ἀναστροφῶν ἡ πόπυζοσίου.

Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq; ea græcum prouerbium. CAP. XXXIII.

Occidit miseros Crambe repetita magistrōs.

Unc Iuuenalis uersum Domitius idem Calderinus his uerbis enarrat. Cornelius de declamationibus ita scribit: Declamationes aut ex historijs trahebantur, sicuti sanè nonnullæ usq; adhuc: aut ex ueritate, ac re, si qua fortè recens accidisset. Itaq; locorum etiã appellationibus additis proponi solebant, & sic certè collectæ, editæq; se habent. Crambe igitur inscriptio est declamationis à loco. Nam Crambe oppidum est in Teuthrania Troadis, ut scribit Plinius, & è proxima regione est Lesbos, in qua Mitylenen occupauerunt tyranni, ut autor est Strabo, Nigellus, & Megarogilus. Alcæus poeta eos carmine est insectatus, unde aureū plectrū habuisse dicitur, autore Fabio. De tyrannide eiectis, Crambe declamatio semper erat repetēda à magistris. Hæc placet sententia, ut conueniat cum eo, quod dixit:

Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Quòd alij à Crambo Scytharum rege, cuius meminit Diodorus, Cramben declamationē deducunt, nulla ex parte accommodatum est. Hactenus igitur Domitius, tortuosa prorsus, & tergiuersanti oratione, cuius ex uerbis hæc deniq; colligitur confusa necessitate sententia: Cramben declamationem ab oppido Teuthranie appellari, quod & à locis nomina declamationibus imponantur, et Mitylenen tyranni occupauerint, oppidū in Lesbo, ut id poeta uersiculo illo significet:

Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nos igitur proponerentur nec ne à ueteribus controuersie, locorum appellatio-
Ang. Polit. Y nibus

nibus additis, non laboramus, quamuis hoc non Cornelius (ut ipse dicit) sed Suetonius Tranquillus scripserit in libello, quē de claris Grammaticis, Rhetoribusq; composuit, eumq; libellum, nō ut Cornelij, sed ut Suetonij Domitij quoq; ipse superius agnoscit, & suo se laqueo (quod dicitur) implicat, exponens (ut quidem sibi uidetur) uersiculum eiusdem Satyræ:

Parte alia solum rus fati pone lacertæ.
Iam uerò Cramben (ut quod nunc instat agamus) esse inscriptionem, id nos plane pernegamus. Quin audacter pronūciamus, neq; tale quippiam apud idoneos modò scriptores inueniri: neq; si maximè inueniatur, idcirco tamen ad tyrannos eos, qui Mitylenen occupauerint, referendum, cum oppidum Crambe non modò non in Lesbo, sed ne in insula quidē sit ulla. Quare, quod pace sua dixerim, nihil hac Domitij cōmentitia opinione, si quis modò eam diligēter excutiat, dici fingiq; potest aut absonum magis, aut inconcinnum, & ridiculū, sic ut sese ipsa, nullo impellente, subuertat. Neq; autem causa fuit, cur Mitylenen ad Alcæum cōfugeret, ut classis numerosa tyrannos perimeret, quando inter primas cōtrouersiarum materias, tyrannicidarum præmia numerat Cornelius in eo dialogo, quē de claris edidit oratoribus. Ita sibi omnia tenebrarū & caliginis ingenia Domitius offundit, quoties uelut ē nassa pisciculus nequit exlinuari: quodq; Aristotelem facere docet Atticus philosophus, non inelegans Platonis propugnator, ut quemadmodū sepia sparso sub oculos ipsos, manūq; piscatoris suo sibi succo elabitur, ita ille deprehendī metuens, sententias de industria obscuritatibus infuscet, hoc in hunc hominem potius conueniat, nuncq; magis q̄ cum penē tenetur, inuoluentem semet, obnubilantemq; ambagibus, & quoddam sicut atramentū perplexitatis interuoluentem. Quod aut quidam uir alioqui doctus, & industria sua bene de literis meritis, in commentario nuper edito de Gamba Anathoq; affert ex Probō, ut ipse inquit, Iuuenalis interprete, fateor equidē nec scire me qui' nam sit hic Probus, nec putare eum esse cuius Gellius, aliq; ex ueteribus meminerint. Fides ergo de eo apud autorem sit. Mihi tamen quod uidetur exponam breuiter: nam, ut ait ille nescio qui tragicus, ueritatis simplex oratio est. Græcum igitur hoc, arbitror, pro uerbiū Iuuenalis expressit, *dis lapambē thūatos*, quo significatur, bis posita Crambe mors esse: Crambe autē brassicæ genus: ut fastidiū uidelicet repetitę sæpius controuersię denotaret, cum uulgò quoq; recalcacta brassica iam in pro uerbiū fastidij concesserit. Maluit autē græcum usurpare, q̄ latinū uocabulum poeta: uel quia tritius id Græcis q̄ Latinis puerbiū, uel sanè quia species etiā quædā brassicę propriè appellata Crambe, tenuioribus, ut est apud Plinium, folijs, & simplicibus dēfissimisq; amarior, sed efficacissima. Ipsius uerò græci pro uerbiū mentionem Suidas facit, poniq; etiā in conuiujs Cramben docet, quod sit ebrietati contraria, quemadmodum in libro de Re rustica testatur Cato.

Vitiosè quæpiam in epistola Ciceronis: de que uocabulo quod est Sciamachia. CAP. XXXIII.

Rusticum nimis, & illepidum, sordidum que ad eò planè uocabulū Ciceronis epistolā occupauit eam, quę est ad Brutū isto principio: Mirabiliter mi Brute lator: sic enim in ea legimus. Meæ que illæ uehementes contentiones tanq; scientia ad nihilatæ esse uideantur. Quod quidam tamen hæctenus corrigunt, ut dicant tanq; si iam ad nihilatæ esse uideantur. Consulant quæso eruditi periti que idoneorū uerborum, ueterumq; lectonum, consulant suum quisq; iudicium sensum que, ac tum demū credere audeant ad nihilatas contentiones scriptum fuisse à Cicerone. Nos in codicibus duobus Medicæ

dicæ familia, quorum supra quoq; fidem allegamus, mendosè id etiam, sed tamen ut erroris adhuc uestigium non sit abolitum, sic reperimus. Tanq; Sciamachalæ esse uideantur. Quare iuspiciamur legendum, sciamachię. Sunt enim sciamachię nihil sanè aliud, quàm umbratiles pugnæ. Sentit enim Cicero hoc, utiq; frigere iam se planè in senatu, non succedentibus Bruto rebus, suasq; illas uehementis contentiones sciamachias uideri. Vocabulum ipsum perq; est elegans apud Græcos, & magnopere usitatum. Quin Galenus quoq; medicus in libro secūdo *ýgia* uoy sic ait: *μετὰ τὸ βαλεῖν δὲ κερὰς ὑδὴ τὰ πύλα χαρὶς ἔν τινος καὶ βίης, ἀρόμοι δ' εἰσὶ τῶν καὶ καὶ σκιμαχίαι.* Inter celeres exercitationes, quæ tamen attentæ uolentæq; non sunt, etiā cursus adnumerat, & sciamachias. Deniq; uel Eustathius in Odyssæ commentario Rhapsodiæ tertiæ, de uerbo eo sic meminit: *ομοίως δὲ καὶ τὸ μὲν καὶ σκιᾶ μαχόμεθα, φάλοιο δὲ δὲν, ἃ μὲν τοὶ καὶ τὸ σῶνδεθι σκιμαχίαι.* Et Marcus Varro satyram unam è suis illis Menippeis sciamachiam inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex antiquis exemplaribus lectio, non ut quidā etiam scribūt, Criomachia. Quin paulo etiā supra in epistola eadem Ciceronis, uocabulum alterum, quod est *ὄργανον*, de græca scriptura deprauatum migravit in latinā. Nam pro eo quod erat *ὄργανον*, factum iam optanon: neq; autem hoc quoq; ab ullo hæctenus animaduertitur. Quare sic legeris: Planè iam Brute frigeo. Organō enim erat meū senatus, ut quo pro organo Cicero, proq; instrumento utebatur.

Locus in M. Varronis, & item alter in Columellæ libris Re rusticæ defensus à uitio: quædamq; super Euhemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita: & locus apud Statium declaratus. CAP. XXXV.

In M. Varronis libro primo Rerum rusticarum mendosè legitur illud: Arista, & granum omnibus ferè notum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio esse in Ephemeridis uersibus. Nā quod habent etiā, qui putantur emendatissimi codices, in Ephemeridis uersibus, hoc ego in uenerandæ uetustatis exemplari è publica gētis Medicæ bibliotheca sic inuenio: In Euhemeri libris uersis. Neq; autem dubium est, Ennij sacra historiam significari à Varrone de Euhemero in latinum uersam, quam uidelicet & Lactantius identidem, & Eusebius citat, & Augustinus. Verba Lactantij de libro diuinarum institutionum primo sic habent: Antiquus autor Euhemerus, qui fuit è ciuitate Messana, res gestas Iouis, & cæterorum, qui dī putantur, collegit, historiamq; contexit ex titulis & inscriptionib. sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximeq; in fano Iouis Triphyli, ubi aur eam columnam positā esse ab ipso Ioue, titulus indicabat. In qua columna gesta perscripsit, ut monimenta essent posteris rerum suarum. Hanc historiam interpretatus est Ennius, & secutus, cuius hæc sunt uerba: Vbi Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut in insulis omnibus, & quæ loca sunt secundum mare omnibus regnaret. Dein Lactantius idem locos Ennij nōnullos, de hac ipsa historia iterum atq; iterum adducit, quos equidem breuitati studēs præterbo. Quin ipsius quoq; Euhemeri uerba Sextus item allegat Empiricus, Pyrrhonorum maxime uolumine quarto, uocatumq; ait Atheon, sicuti Melium Diagoran, Prodicum Ceum, Theodorum Cyrenaicum, compluresq; alios. Ac de eo quoq; Timon Phlasius (ut arbitror) sic ait: *ἔν τινος ὄργων ἀλαζῶν ἄδικα βιβλία ἔχον.*

Sed his omiſſis, illud utiq; acrius inspiciendum est apud Columellam quoq; libro 10. capite autem tertio, ubi de apibus agitur, bis Homerum citari pro Euhemero in peruulgatis codicibus, quod & uetustissimus indicat liber de priuata familia Ang. Polit. Y 2 milia

millia Medicæ bibliotheca, literis Langobardis exaratus, & item alter è publica eiusdem gentis, quem de uetusto exemplari Nicolaus Nicolaus uir doctus & diligens sua manu perscripserit, tum & ratio astipulatur, cui nulla resistunt claustra: siquidem apud Homerum fabula nulla istiusmodi de apibus reperitur, ac uerisimile est scriptum fuisse ab Euhemero potius, qui Iouis historiam composuerit, cuius apes illæ fuisse nutrices prædicantur. Quod autem apud hunc ipsum (ut arbitror) Euhemeron, de quo supra diximus, scriptum repererat poeta Callimachus in sacra eadem historia, Iouem in Creta uitam consumasse, atq; inibi sepulchrū eius esse in oppido Gnosso, in quo sepulchro eius inscriptū fuerit antiquis literis grecis, *Κρητὸς ἐστὶν Ἰούλιος*, id est latine, Iupiter Saturni: quod hoc, inquam, poeta doctissimus & scriptum ab illo cognouerit, & pro confesso à Cretensibus habitū, testatumq; ob id opinor in hymno ipso ad Iouem, Cretenses, inquit, semper mendaces, qui sint Iouis sepulchrum fabricati, cum nunquam ille obierit, perpetuoq; sit. Verius autem hi sunt:

*Κρητὸς ἀεὶ Ἰούλιος, ὃ γὰρ τὰ φρονὶ ἀναστῆσθαι
 Κρητὸς ἐπέπλεοντο, σὺ δ' ἂν θάνας, εὐσεὶ γὰρ ἀεί.*

Propterq; hoc ipsum deniq; Statius quoq; opinor, in primo Thebaidos inquit: Mentitaq; manes Creta tuos. Cyprianus etiam martyr homo discretissimus in libro de origine, & generibus idolorum: Antrum Iouis, ait, in Creta mutitur, & sepulchrum eius ostenditur: quanquam parum emendatè scripta uerba hæc in nouis codicibus reperiuntur. Porro Cretenses adeo mendaces habiti semper, ut graeco proverbio, quod est, *πῶς λέγεται κρητίζου*, nihil aliud significetur, nisi mendacio uti aduersus mendacem. Sed & Cretensis illius Epimenidis uersiculus hic à Paulo etiam apostolo citatus, atq; ob id etiam sanctificatus est:

Κρητὸς ἀεὶ Ἰούλιος, ἢ τὸ βροχία, γαστρὸς ἀγροί.

Id significat: Cretenses semper mendaces, mala bestia, uentres pigri. Nam uersiculi prioris hemistichion de Epimenide sumpsit Callimachus. Quocirca eleganter etiam hoc Ouidius in Amoris:

Cretes erunt testes, nec fingunt omnia Cretes. Et alibi:

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet urbes,

Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

Solutum hic, & enodatum, quod ænigma de Varronis libro citat Gellius. CAP. XXXV.

Enigma illud ex Varrone, quod Gellius proponit, & inenarratum relinquit, ut legendum coniecturas acuat, equidem soluturum me meo quoq; periculo profiteor. Est autem tale in tribus senarijs:

Semel minus ne, an bis minus sit, non fat scio,

An utrunq; horum, ut quondam audiui dicier,

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Terminum significare uidetur, qui deus concedere Ioui noluit, cum Capitolium exaugurabatur. Ouidius Fast. 2.

Quid noua cum fierent Capitolia? nempè deorum

Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.

Terminus, ut ueteres memorant, inuentus in æde

Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.

Dubitat ergo hic scripi autor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrunq; horū: ex utroq; autem, hoc est, ex semel, & bis resultat ter, Quare nō semel minus, non

bis minus, sed Terminus fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

Lapsum

Lapsum scedè Seruium super Oaxe fluuio, & Creta. CAP. XXXVII.

Rapidum Creta ueniemus Oaxem. Hoc ex prima Bucolicōn ecloga sic enarrat ad uerbum Seruius: Rapidum Creta, inquit, lutulentū, quod rapit cretam. Creta, alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est Mesopotamiæ, qui uelocitate sua rapiēs albā terram turbulētus efficitur. Hactenus ille. Sed em̄ ego Oaxem Cretæ insulæ fluuium intelligi crediderim potius, nam Vibius quoq; Sequester Oaxem Cretæ fluuium dicit esse, à quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius quoq; Cretam insulam, tellurem Oaxida uocauit in 1. Argonauticōn, his uerbis:

*Δακτύλοι ἰδαίοι κρητίζεις ὅς ποτε νύμφῃ
 ἀγγελάτῃ δμῖτάσῃ ἀνὰ σπῆσσι ἀμφοτέρῃσι
 ἀναξαρμένη γαίης οἰαΐσθαι ἐβλάστησε.*

Hoc autem postremum ita Varro transtulit, ille arbitror Attacinus alieni operis interpres: Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Neq; uerò non conuenit rationi, ut qui dispersum iri toto orbe suos populares uelit ostendere, de insula quoq; in medio, ueluti mediterraneo mari sita, tum autē & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

Expositum Iuuenalis carmen contra omnium hactenus sententias super Laconico & Pitylismate. CAP. XXXVIII.

Qui Lacedæmonium pitylismate lubricat orbem. Versus hic ex undecima Satyra Iuuenalis uariè prorsus expositus est hactenus, atq; (ut arbitror) indiligenter. Nam Domitius pitylisma dicit esse irrorationem è Ieuī spūto, de uerbo pityo. Lacedæmoniu uerò orbem pro anulo accipit: quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorū usus manauit, ut senatores, & equites per anulū mentionē significantur. Porro alter eruditissimus homo, quem tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab eo dissentimus, saltationē putat esse Lacedæmoniam, sed ingenuè tamē fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi tantū apud Pollucem, mentionem factam Lacedæmonia saltationis. Tertius deniq; uir ipse quoq; doctissimus, trochum intelligit de arbore pinu fabricatum, quod pitys dicitur pinus, unde sit pitysma. Nos è tribus his opinionibus, honorē præfati autorum, nullā penè probamus. Principioq; negamus orbem Lacedæmonium significare anulū posse, quoniam nusquam legatur anulū originem manasse à Lacedæmonijs. Plinius aut, quem Domitius adducit, tantum ferreo etiam tum anulū Lacedæmonie uti refert. Quod si tollitur non posse Lacedæmoniu orbem pro anulo accipi, sicuti certè tollitur, nihil profectò commentitia illa irroratio ualebit. Neq; tamen à pityo, quod nunquā uerbū, sed à pityzo magis pitysma deducetur, quod apud Nicam Grammaticū declaratur. Qui uerò saltationē putat esse Lacedæmoniam pitysma, cum de eo nihil inueniat, facile (ut esse ingenuus confueuit) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturū credo, qui trochū putat è pinu factū pitysma esse, cum nec usquam lectū, nec ad rem faciat, & syllabæ ratio pugnet, quoniam pitys habeat priorē correptam syllabam, ut ex primo liquet etiam Theocriti uersiculo. Nos igitur pitylisma legendū credimus, ut inscitia libroriorū syllabam de medio dempserit. Quod haud mirū est in tantis tenebris. Pitylisma uerò intelligimus exercitationē, de qua Galenus excellens medicus in secundo *ὑγιανῶν* libro. Quamuis apud eum sit uerbū potius pitylizin, q̄ nomē pitylisma. Cæterum rectè pitylisma sit inde, etiā usitatissima proportiōe. Neq; adeo incongruum Galeni græca uerba prius adscribere, dein pro captu nostro interpretari. Cæterum igitur exercitationū uaria genera notet, ac de his etiā doceat, quæ uelociter Ang. Polit.

Y 3 ces quidem

Historiae naturalis. Affectavit autem imitationem Persianam, cum dixit nodos, quoniam & ille scriperat:

Inq; manus chartae nodosaq; uenit harundo.

Scirpi simile uatis eiusdem epigramma emaculatum, atq; enarratum. CAP. XL:

Vem nuper uatis Ausonii scirpū enodauius, rededit in mentē nobis tetrastichon eiusdem, facilius intellectu fortasse, si quis & emaculatum habeat codicem, & Graecae literaturae non sit ignarus, ut cui uel alterutrum desit, non minoris sanē laboris futurum, quam hoc est aenigma superius. Versus hi sunt:

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter

Nomina si scribas, prima elementa adime:

Vt facias uerbum, quod tu facis Eune magister.

Dicere me Latium non decet opprobrium.

Nēpe de primis singulorū ipsorū nominū literis seriatim inter se coagmētatis grēcū cum dissulat hoc uerbū λέχε, quod est latine lingit, ut eo uerbo (sit aut honor auribus) in quibus liguritor Eunos, aut si quid tale addi uinas, insinuetur.

Quod in digestis Iustiniani principis diem diffusum, male pro eo, quod est diffusum, legitur, ut & apud Gellium diffundi, & definitiones, pro illis diffindi, & diffisiones: atq; inibi de Pandectis Florentinis non nihil. CAP. XL I.

Diffisionis uocabulum, & item quod dici solitū in iudicijs diffindi diem, penē iam sublatū ē medio, atq; inscitia quadam improba importunaq; bonis artibus exitiosa iam oblitteratum restituere ip si pro uirili conabimur, & renouare diligentia nostra. Utitur ista loquendi figura etiā iureconsultus Vlpianus in lib. 7. 4. ad edictū, per hanc sanē uerba, quae posita lib. 1. Digestorum sunt, sub hoc titulo: Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis, non obtemperauerit. Si quis, inquit, in iudicio se sisti promiserit, & ualitudine, uel tempestate, uel uisuminis prohibitus, se sistere nō potuit, exceptione adiuuatur. Nec immeritō. Cum enim in tali promissione praesentia opus sit, quae admodum potuerit se sistere, qui aduersa ualitudine impeditus est: Et ideo etiā lex duodecim tabularū, si iudex, uel alteruter ex litigatoribus morbo fontico impediatur, iubet diem iudicij esse diffusum. Haetenus Vlpianus. Diffisum autē legendum, non diffusum, quod omnes habēt hi ferme libri, qui sunt in manibus. Atqui uolumen ipsum Iustiniani Digestorū, seu Pandectarū, dubio procul archetypum in ipsa curia Florentina a summo magistratu publice adseruatur, magna q; ueneratione, quamq; raro id, etiāq; ad funalia ostenditur. Est autē liber haud quōta spoliatorum, praedaeq; Pisanae portio, saepe a cōsultis citatus, maioribus characteribus, nullisq; interuallis dictionū, nullis item cōpendiarijs notis, quibusdam etiā, saltem in praefatione, uelut ab autore planē, & a cogitante, atq; generante potius, q̄ a librario, & exceptore inductis, expunctis ac superscriptis, cum graeca epistola, graecoq; etiā pulcherrimo hoc epigrammate in prima fronte:

Βίβλου ἰουστινιανῶς ἀναξ τεχνήσετο τῶν δὲ
τῶν ῥα τριβωνιανῶς μεγάλῳ λαῶν παμβασιλῆϊ
οἷῳ πρὸς ἡρακλῆϊ παναίολου ἀσπίδα τῶν ῥα
ἢ ὑπὸ μαρμαίρεσσιν ἀγῶνι ματα πάντα θεμισσῶν,
ἀνθρώποι δὲ ἀσιγῆς τε, δερυκίτης τε λιβύσσης
δουρῶ πρὸς τε πύθον τῶν ὅλας σημαντοὶ λίσσῃς.

Cuius

Cuius tamen uoluminis legendi ac uersandi per otium mihi est uni facta copia, Laurentij Medicis opera causaq; qui uir suae reipub. princeps, dum studiosis obsequatur, etiam ad haec usq; officia se demittit. Igitur in Pandectis his, non iam Pi sanis, ut quondam, sed Florentinis, in quib. pura sunt uerba: nec ut in ceteris plena maculis & scabie, diffusum reperio, non diffusum. Quod idem apud Aulum quoq; Gellium uideo deprauatum, libro qui nunc uulgō tertiusdecimus, cum sit quintusdecimus emendatis codicibus. Nam ubi haec uerba legimus: Atq; in rerum quidem definitionibus, comperendinationibusq; hic ego in codice Gelliano, ex bibliotheca publica Medicae familiae, quem uir haud indoctus (ut tum ferebant tempora) sed diligens tamen in primis Nicolaus Nicolus ex uetustissimo exemplari fideliter pro suo more descripsit, ita inuenio: Atq; in rerum quidem diffisionibus, comperendinationibusq;. Quod si suspicio libera mihi detur, malim credere equidem, in dierum, quam in rerum, ueram habuisse & incolumem scripturam. Quin eodem capite Gellius: Iussi igitur, inquit, diem diffindi. Sic em in eodem codice, quod in his peruulgatioribus, Diem diffundi.

Pollices in fauēdo premi, sicut in denegando fauorem uerti solitos: ex eoq; sententia Horatij, Iuuenalis, & Prudentij declamata. CAP. XL II:

Oratius in primo epistolarum libro:

Consentire suis studijs qui crediderit te,

Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

Vtroq; inquit pollice Porphyrio, hoc est, utraq; manu, ut sit tropos synecdoche, a parte totū. Sed ne quem forte ueteris scriptoris autoritas infatuert, ei quoq; aurem leuiter peruellemus. Scriptum est igitur apud Plinium libro Naturalis historiae octauo & uigesimo, in haec uerba: Pollices cū faueamus, premere etiā proverbio iubemur. Ex quo Iuuenalis peritissime illud: Et uerso pollice uulgi, Quemlibet occidunt populariter. Ceu si uerso pollice tollatur fauor. Denique etiam Prudentius in heroico aduersus Symmachum, ita cōtra Vestales, quae muneris gladiatorio intererant, declamauit:

Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa

Delicias ait esse suas, pectusq; iacentis

Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Nam ut fauere, qui pollicem premerent, ita puto, qui uerterent denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

Quam multas habuerint antiqui diphthongos. CAP. XL III.

Iphthongi apud Latinos nō plures quatuor perhibentur, cum septem nos eas saltem inueniamus in antiquis uel marmoribus, uel nomismatis, quorum nobis copiam ingentem Medices Laurentius suppeditat.

Nam praeter illas uulgatissimas, quae sunt, ae, oe, au, & eu, est adeo in uere etiam ai, & ei, & item ou, pro illis ae, i, u, in ueteribus monumentis. Et ai quidem pro ae, nonnulli cum litera i, non e, Graecorum more semper efferebant, ut Quintilianus ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in genitiuum, uel datiuum casum incidissent. Vnde etiam Aemilius, pro eo quod sit Aemilius alicubi Romae in antiquis spectationib. adnotauimus. Omnino autē cum supra testudine Panthei ascendissemus, fragmentū ibi marmoreum cum eiusmodi scripturae uestigijs offendimus. Ex quo etiā diarēsin uidemus factam in illis, quae uel apud Vergiliū sunt, aulai, pictai, & quod nunc mendose legitur, aquai. Porro autē diphthongus ei, frequētius inuenitur, penesq; etiā in cōfesso est, quod & nomismata pleraq; & marmora

& marmora vetustissima declarant, & argumenta ipsa Plautinarum comœdiarum, quæ Captiui, quæ ueritem Menæchmi inscribuntur. Nam si uersuum singulorum primas subinde literas cōnectas, Capteiuēi, & Menæchmei resultabit, ut sit ubique, ei, diphthongus. Præterea furi, nō furi legimus in nominis alio, ut prima syllaba diphthongo producat. Qualis etiam apud Græcos est. Quid autē de eo dicam, quod & Quintilianus indicat, & nos aliquando obseruauimus, ut uocalem producendam geminaret, cum in aureo nominis felix per e geminū, in aëro autē Galbæ principis uirtus per i duplex reperiatur. Iam illa *ευρησ*, non ne etiā apud nos in Græcis saltē nominibus, ut in Harpyia, Orithyia, Thyiadeq; reperitur, ut nō iam septem diphthongos, sed decē quoq; habuisse uideri maiores queant.

Pegaseium Nectar legi oportere apud Persium, non melos. CAP. XLVIII.

Perius in epigrammate, quod proœmij uice fungitur, Coruos poetas (inquit) & poetidas picas, Cantare credas Pegaseius melos.

Nos in uetustissimo cōmentario literis, quas Langobardas uocat, perscripto, quod etiā publicè nostris auditoribus exhibuimus, sic ad uerbū inuenimus, Pegaseium nectar: in alijs melos, ex quo existimamus ueterem synceramq; scripturam nectar habuisse, nouitiam uerò, & mendosam, melos. Sed & Pomponius Latus Romanæ princeps academiæ, diligentissimus homo antiquitatis, ueterem se habere Persianum codicē multis audientibus affirmauit, huic nostræ lectioni suffragantem. Quod & ratio tamen carminis euicerit. Nam cum oporteat nouissimū choriambi pedem spondeum poni, uel trocheum, melos autē nunquā neque apud Græcos, neq; item apud nostros, nisi breui priore syllaba accipiatur, mendum profectō fuerit in uersu, si melos admisseris. Nam quod autumant nonnulli λ literam uim producendā habere apud Græcos, quod omnino tacuit autor metrorum singularis Hephæstion, id ego inueniri quidē scio, sed in obscuris dumtaxat quibusdam, & ignobilibus schedis, exemplumq; afferri ex Homero, apud quem heloria prima intenta syllaba legamus. Id autem q̄ frivolum, q̄ leue sit, & nugatorium, uel hoc euidentissimè declarat, quod usq; iam & autoritate doctissimi cuiusq; receptum est, ut id uocabulum apud Homerum quoq; λ duplici notaretur. Cæterū si maximè concesserimus fieri hoc solere, aliquando apud Græcos, non tamen continuò credendum est, illiusmodi usum licentia Persium græca una appellatione, quam uix semel in tanta scriptorum sylua Græci usurpare ipsi reperiantur: præsertim cum neq; apud Græcos, quantum equidē obseruauerim, neq; itē apud Latinos aliter q̄ breui priore syllaba melos inueniatur. Nam quantopere hanc solis cōcessam Græcis licentiā fugitarint Latini ueteres, uel Martialis poetā declarat, cum se de nomine ipso Earini tantopere torquet, nec sibi saltē p̄ Earino *εαρινος* dicere permittit, uulgata apud Græcos licentiā, id est, literā interponēdi, sicut apud Homerum, *εαρ δεινυ εαρινοςινυ*. Atq; ideo Martialē ipsū audi:

Dicunt iarinon tamen poetæ,
Sed Græci, quibus est nihil negatum,
Et quos Ares Ares licet sonare:
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano uersiculo tanq̄ uerruca deformis recidendum, restituendumq; nectar: quod ratio nobis toto capite, & uetusta pariter autoritas aduerunt.

Patroclo

Patroclo iuniorem Achillem: contra q̄ aut Aeschylus prodiderit, aut uulgò existimetur. CAP. XLV.

Diffeminata inter omnes iam pridem, receptaq; opinio, Patroclum fuisse Achille iuniorem, ab eoq; uelut adamatum, sicut fermè Hylan ab Hercule: tum innuere hunc ipsū Martialis creditur, sic inquit:

Aeacidæ propior leuis amicus erat.

Quare etiam uersiculo cuiusdam nequissimo ex Hermaphroditi libellis uulgò quoq; applaudebatur. Cæterū Statius in Achilleide parem deniq; utriusq; ætatem prædicat, ita inquit:

Insequitur magno iam tum connexus amore
Patroclus, tantisq; extenditur amulus actis.
Par studijs, æuicq; modis, sed robore longè,
Et tamen æquali uisurus Pergama fatō.

Plato autem in Symposio longè diuersum contendit. Nam & multo iuniorem fuisse Achillem declarat, & ipsū potius à Patroclo adamatū, utpote imberbem adhuc, nec Patroclo ipso modò, sed heroibus etiam cunctis formosiorē. Quin ea causa dii, inquit, illum honoribus egregijs affecerunt, ut ad insulas fortunatas mitterent, quod amatorem tanti fecerit, ut non pro eo solum mori, sed ei uel immori, quam in patria consensescere præoptauerit. Quin Aeschylum Plato idem ceu nugacem taxat, quod is quoque Achillem Patrocli fuisse amatum prodiderit, testemq; utriusque ætatis Homerum citat: cuius si quispiam uerba (nam hæc utique Plato non posuit) sibi indicari postulat, legat in undecima Iliados Rhapsodia sub Nestoris persona, quibus cum mandatis Patroclum filium pater Menœtius ad bella dimiserit.

Cacoethes apud Luuenalem tetrasyllabon, non cacethos. Et condita pyxide lyde, non incondita legendum. Simul enarratus apud Martianum locus haud, arbitror, indiligenter. CAP. XLVI.

N septima luuenalis poetæ satyra sic scriptum:

— Tenet insanabile multos

Scribendi cacethos, & ægro in corde senescit.

Vocabulum autem quod est cacethos, neq; à Græcis uspiam usurparur, neq; à Latinis: sed neq; ratio carminis admittit. Quare cacoethes legēdum suspicamur, ut sit quod apud Græcos *κακῶντες*. Eo namq; uerbo frequētissimo usitatissimoq; mala consuetudo significatur. Quod item in uetusto codice Langobardis exarato literis reperimus, cuius mihi potestati legendi fecit Franciscus Gaddius Florentinus summi magistratus à secretis, prudens humanusq; uir, nec literis incultus. Sed & ille uersus ita in eodem:

Turgida nec prodest condita pyxide Lyde.
Quod alibi perperam sic est, In pyxide condita Lyde, ut anum intelligas Lyden, illiusmodi medicamenta uenditantem, crassam, & (ut inquit Plautus) doliarem. Quod & Capella fortasse spectans, & facetissimè super ebrío Sileno ludens, ita inquit: Ac dum mouere gressum cupit auocante Lyde. Nam ut si Canthara, uel Pyrrhiæ nomina, uel Baucidos inaudias, continuò suffarcinatas tibi, & uinosas, & pannucias quasdā de lectione cōfinxeris, ita nomine audito Lydes, mox hanc luuenalis turgidam recordaris, ut mirificè sint inductæ ad excutiēdos cachinnos personæ, uino uenas inflatus Silenus, & uentriosa Lyde, quæ titubantem, & lapsabundum etiam (si dijs placet) auocet ab irrisu.

Quæ

Quæ Plinius super titulis ueterum artificum pendentibus prodiderit, ea de monumentis etiã ueteribus agnita Romæ, sicutiq; speciem Vergilianæ ægidis. CAP. XLVII.

Romæ nuper in atrio Melinæ domus marmoream quandã ueluti basin aspeximus, in qua græcè sic erat: *σελευκος βασιλευς, λυσιππος εποιος*. Id latinè sic ualet: Seleucus rex, Lyrippus faciebat. Erat ibi tum nobiscũ Ioannes Laurentius Venetus, summi pontificis à secretis, homo linguæ utriusq; doctissimus, omniumq; istiusmodi quasi lautitiarum studiosissimus. Is igitur nos submonuit, quod & statim arripuimus, agnouimusq; nõ temerè illic *εποιος* potius q̃ *εποιοσεν*, hoc est, faciebat, quàm fecit. Siquidem, ut ait Plinius in præfatiõe librorum Naturalis historię: Summi illi artifices, etiã absoluta opera pendenti titulo inscribere, ut Apelles faciebat, & Polyclitus, tanq; inchoata semper arte, & imperfecta, ut contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniam, uelut emendaturo quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare, inquit, plenum uerecundię est illud, quod omnia opera tanquam nouissima inscribere, & tanq; aliquid singulis fato sit ademptum. Tria autẽ, non (ut ille opinatur) amplius absolute tradunt inscripta, Ille fecit, quę suis locis reddit. Quo apparuit summam artis securitatẽ auctori placuisse, & ob id magna inuidia fuere omnia ea. Cæterum etiã alibi Romæ similibus inueniri titulos, idem Ioãnes Laurentius Venetus asseuerabat. Vidimus item, quod etiã his Miscellaneis nostris putauimus inferendũ, marmoreũ quoddam in urbe eadẽ Palladis simulachrum gestans Aegida squamoso draconum corio contactam, sic ut extremũ ipsius ambitum dracunculi item ad limbi aut simbrię uicem circumcluderẽt. Erat ibi tum nobiscũ Iulianus Bononiensis, cui nunc ex re cognomen Antiquario factum, simulq; Georgius Italianus Genuensis, homo rerũ abditarũ inuestigator experientissimus, cum statim Vergilianos uersus recordati, quibus eam demum palladij clypei calaturam mirè exprellisse poeta incomparabilis uidebatur, ita in octauo Aeneidos libro scribens:

Aegidaq; horrificam turbatæ Palladis arma
Certatim squamis serpentum, auroq; polibant,
Connexosq; angueis, ipsamq; in pectore diuæ
Gorgona defecto uerrentem lumina collo.

De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro, uentitare in Apellis officinam solito. CAP. XLVIII.

Plinius Secundus in uolumine Historię naturalis quinto & trigésimo uentitare in Apellis excellentissimi pictoris officinam solitum ait Alexandrũ Macedonẽ, non artificio solũ, sed comitate etiã hominis delectatum. Qui & in officina, inquit, imperitè multa differenti, silētium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris, qui colores tererent. Hoc quod de Alexandro Plinius scribit, Plutarchus ad Megabyzum retulit, in eo uolumine, quo disputat, quæ sint adulatoris & amici discrimina. Cuius si uerba latinè interpretemur, hæc ferè sunt: Apelles, inquit, pictor assidenti sibi Megabyzo, superq; linea & umbra dicere nonnihil tentanti, uiden', inquit, ut pueri melida (coloris id genus) terentes tacenti nuper tibi animos adhibebant, purpuramq; demirabantur, & aurum: Sed ijdem te nunc derident, loqui super ijs, quæ haud didiceris, incipientem. Quin Helianus quoq; in libris Historię multifariæ ad Megabyzum & ipse, non ad Alexandrum retulit.

Contentio

Contentio epigrammatum græci Posidippi, & latini Aufonij super Occasionis imagine: tum pulcherrima ecphrasia græci Callistrati. CAP. XLIX.

Aufonij poetæ celebre est epigramma, quo simulachrũ describitur Occasionis. Nam sic utiq; deum, quem Græci *κρονον* appellant, interpretatus est. Sed enim longè miror, quid ita Phidiæ tribuerit, quod erat Lyrippi. Extat adhuc enim Posidippi græcũ comparis argumenti, de quo suum finxerit Aufonius: quanquam in græco Lyrippus Sicyonius artifex, in latino Phidiæ perhibetur. Porro autem summis digitis græcus autor ingredi, latinus insistere dicit rotula. Talaria utiq; adnectit, utiq; faciem crine tegit, utiq; occipitium denudat. Nouaculam tamen dextra gerit græcus ille *κρονον*, & Poenitentia comes iungitur latine Occasioni. Figurae sunt apud utrunq; Poetam pariles, plus tamen aliquantò arriident græcè. Nam in istis omnibus (ut ita dixerim) mangonissandis, nescio quo pacto Græci belliores, q̃ Romani nostri: tum uelut ab anti-grapho decidere apographon erat necesse. Sed & Callistrati legimus ecphrasin simulachri eiusdem mirè festiuam, qua cõfirmatur à Lyrippo id opus factum, publicè Sicyonijs spectabile. Porro autem ex are hunc ait esse Deum Callistratus, puerũ adhuc primæ pubis, à capite florulentæ ad pedes. Tum formosum eundem, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis gratia, genarumq; adeò, & corporis totius pulchritudine Dionysio maxime simile: quin & insistere pilæ suspenso gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Callistratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitium crinibus liberat. Cætera deniq; scriptoris huius condimenta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; transmarinas ex ipso utique petendas auctore arbitròr. Fit autem, nescio quo pacto, lasciuolas ut istas, & electatiunculas, quasi textam Mileti chlamydẽ, cane peius & angui Romana reformidet grauitas. Illud haudquaquam præterierim, Nicephorum quoq; non inelegantem scriptorem græcum sic ordiri, quam de uirgine Deipara composuit orationẽ, ut cum super imagine ista nescio Tẽporis dixerim, an Occasionis loquar, referat eam ad tẽporis illius, qui sit græcè chronos, fugacissimam celeritatem.

Locus in Plinianis exemplarib. emendatus, super nomine Prætidiũ: atq; inibi de ipsarum furore relata historia. CAP. L.

In quinto & uigésimo Naturalis historię libro uerba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in uulgatissimis cõdicibus reperiuntur. Melampodis fama diuinationis artib. nota est, ab hoc appellatur unum hellebori genus Melampodion. Alio qui pastore eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari pastore illo animaduertente, datõq; lacte earum sanasse parotidas furentes. Cæterum non pastore, sed pasto: non parotidas, sed Prætidas in codice uno uetustissimo, ex nobilissima ista Medicę gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Prætidas nõ parotidas legendum manifesta fides, eamq; uel indubitatissimam, uerissimamq; esse scripturam, præterquam quod ratio docet in primis efficax (quid enim sint parotides furentes? aut quid parotidibus aurium uitio, cum ueratro?) tamen & Dioscorides bonus autor apertissime declarat, ita scribens: Veratrum nigrum, id alijs Melampodium, alijs ectomum, quidam polyrrhizum appellant. Melampoditũ uerò, quoniam ea Melampus quidam pastor Præti furentes filias purgasse uidetur, atq; curasse. Sic ille. Sed Atheniensis Apollodorus in Bibliotheca (nam ita liber eius appellatur) putgationẽ Præti filiarum potius ad uatẽ Melampoda, q̃ ad pastorem refert, natasq; ait ex Præto & Sthenobœa filias Lyrippen, Iphinoen, & Iphianassam: quæ ubi primũ adoleuerint, uexata infania sunt, seu quoniam (ut

Ang. Polit

Z scribit

scribit Hesiodus) Liberi patris ceremonias non acceperint, siue (quod est apud Acusilaum) quoniam Iunonis contempserint simulachrum. Postea aut quam furere ceperint, toto Argiuorum agro prius errabundas, dein uero etiam per Arcadiam Peloponnesumque uniuersam sui decoris oblitus, locis solis excucurrisse, donec Melampus Amythaone, filiaque Abantis Idothea natus, uates scilicet, & qui primus medicamentis sanare ac purgationibus inuenerat, curaturus se uirgines popoderit, si precium sibi pars regni tertia transcriberetur. Cui cum Proetus minime assentiret, uidelicet mercede tam immani deterritus, magis magisque in dies gliscere furorē illū uirginum cepisse, contagione etiā ad mulieres ceteras demigrante, sic ut uulgo suam quæque domū relinquerent, filios occiderent, ac per solitudines uagarentur. Quare propagante se etiā atque etiā calamitate cum daturus Proetus postulata mercedē pacisceretur, iam uero non prius curaturus Melampus ait, quam cum alterū tantum agri fratri quoque suo Bianti adiudicaretur. Hic uero metuente Proetum, ne si presentem conditionē respiceret, plus etiā subinde postularetur, consensisse in eam mercedē. Ac tum demum Melampoda ualentissimum quemque iuuenem comitē sibi ascuuisse, clamoribusque eas, atque enthea quadā (sic enim inquit) chorea Sicyona usque de montibus cōpulisse. Cæterum in persequendo, maximam natu Iphinoen extinctam, reliquas purgatione usas respulisse. Tum Melampodi eas, et Bianti Proetum tradidisse, ipsumque dein filium genuisse Megapenthen. Hac tenus ferme Apollodorus. Helianus autē nomina Proetidibus, in omniſſa tria historia Elegē facit, & Celenen. Sextus porro Empiricus Pyrrhonorum quarto, Polyanthum Cyreneum dicere scribit in lib. de Asclepiadarum genitura, Proeti filias ab Aesculapio fuisse infania liberatas, in quam Iunone irata incidissent. Adijcit Ouidius purgamina mentis earum Biantē misisse in Clitorium fontē, cuius potus abstemios faciat. Sed enim qui Probus uulgo putatur, haud improbus omnino Maronis enarrator, & ipse testem citat Hesiodum, fabulāque penē sicut hæc est Apollodori, quam breuissimē, perstringit. Hunc autē in eis errorē fuisse mentis animique, boues ut se crederent, quod Vergilius quoque in Bucolicis significat, neutique uideri fabulosum debet: siquidem Paulus Aegineta medicus græcus autor in tertio Periodeutico de atra bile, deque infania ipsa narrans, usu quoque uenire ait, uti quidam sibi brutæ animates esse, uocesque imitari illarū uideantur. Prætereaque nonnullos arbitrari se uasa esse testacea factos, tū autē ob id metuere, ne cōstringantur in ephesiæ Dianæ templo molles appellati honores à Martiale. CAP. LI.

Uir molles dixerit honores in Triuia templo Martialis, hoc est, in Dianæ Ephesiæ, etiā hæc afferri possunt, scita (ni fallor) & arguta satis, sed quæ tamen interpretes omiserunt. Ac primò quidē de multimammis possumus dictum existimare. Nam ut D. Hieronymus in epistolā Pauli ad Ephesios scribit: Erat Ephesi templum Dianæ, & eiusdem in ipso multimammia, id est, multarū mammarū effigies, qua cultores eius decepti putabant eā omnium uiuentiū nutricem. Possumus item ad pompam referre, de qua Xenophon Ephesus in primo Ephesiacorum libro scribit ad hanc sententiā: Agebatur autē, inquit, solenne ijs locis Dianæ festū, ab urbe ad templū, quæ sunt stadia omnino septem. Celebrare pompam uirgines omnes indigenas oportebat, splendide in primis ornatas. Prætereaque ephēbos, Abrocomi æquales, qui tum annū circiter decimum septimū agebat, & cum Ephēbis aderat, uelutique primas in ea pompa ferebat. Magna autē uis hominum spectaculo intererat, uel populariū, uel hospitium. Siquidē mos habebat, uti in ea celebritate & sponsi uirginibus, & Ephēbis uxores inue-

res inuenirentur. Procebat ergo ordinatim pompa: primò scilicet sacra, faces, canistra, & suffimenta, tum autem equi, canesque, et uenatoria arma, nonnullorum quoque bellica, sed plerumque tamen pacalia. Fœminarū se quæque uelut ad amatoris oculos composuerat, uirginumque ordinem ducebat Antia. Sic utique Xenophon scribit, non quidem Atheniensis ille, sed alter eo non infuauit Ephesus, qui paulo post etiam ita subdit: Vt igitur peracta pompa, uenire in templū sacrificatum multitudo omnis, atque ibi ornatus pompæ solutus omnis. Et conuenere eodem uiri fœminarūque, ephēbi, & uirgines. Non absurdū est autem propter Dianæ quoque sacerdotē molles honores audire, de quo etiā non nihil Domitius ex Strabonē. Cæterum Heracliti Ephesi summi philosophi, scilicet illius, qui ex obscuritate librorum Scotinos; hoc est, tenebrosus appellabatur, quique omnibus humanis actibus illacrymabat, illius, inquam, Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic ferme in Ephesios caullatur. Quanto Ephesus meliores lupi atque leones. Non se inuicem mancipant, nec aquila aquilam emptitat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed nec canem canis exsecat, ut uos deæ sacerdotem exsecuistis Megabyzū, metu ne uirgini uir consecratur, et quod pacto impij aduersus naturam, per litis aduersus simulachrum. Principio enim id agitis, ut dijs primus imprecetur sacerdos amissa uirilitate. Quin deam quoque impudicitia uelut inſimulatis, metuentes ne illi ministraretur a uiro.

Quæ sit apud Martialem, Cornibus ara frequens. CAP. LII.

Superiori epigrammate locus est hic alter, neutique a Domitio, ne uel ab alijs, quantum uideam, cognitus:

Disſimuletque Deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Ammonis templum in Libya accipit, nullo pacto procedit. Nam cum hic magnificentissima orbis terrarū ædificia memorent, quæque inter miracula referrentur, ut ex eorum comparatione amphitheatri præconium crescat, ridiculum profecto fuerit, de templo hic Ammonis audire, pauperimo, ut Lucanus ait his uersibus: *lib. 9. fol. m. h. 229.*

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum
Inculti Garamantes habent, stat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans,
Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.
Nec illic Libycæ posuerunt ditia gentes
Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,
Quamuis Aethiopum populis, Arabumque beatis
Gentibus, atque Indis unus sit Iuppiter Ammon.
Pauper adhuc deus est, nullis titolata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumque priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.

Neque aut ex Plinij, aut ex Maronis dictis colliges templū Ammonis apud Namonas insigne uel ædificijs, uel opibus fuisse, si uerba ipsa diligenter utriusque pensitabis. Et quidem mētor, nisi ara potius Apollinis in Delo accipiēda, quam Ceratiron homon dicunt, inter septem orbis spectacula, sicuti Plutarchus ait, celebrata, quæ tantum ex dextris cornibus sine glutino ullo, aut uinculo coagmentata cōpacta que sit. Hoc autē Plutarchus in eo scribit opusculo, quo tractat utra prudentiora sint, aquigena an terrigena animalia. De que ara eadem sic Ouidius in epistola Cydippes ad Acontium meminit hoc uersiculo:

Miror & innumeris fructam de cornibus aram.

Ang. Polit.

Z z Plutarchus

dialecticorum Ceratnas item, & Vitidas numerabat, sicuti idem in libro 7. de Vitis philosophorum prodidit Laertius. Quin hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro 4. cum inquit: Perdita nequa unquam cornua fronte ferant.

Qui sint crocodilite apud eundem. CAP. LV.

A Pud Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro & ipso plerisque ignotoque uocabulo. Caeterum de hoc inuenimus apud Aphthonij graecum oratorem Doxapatrem, quamuis apud eum crocodilites potius, quam crocodiline, quod & uerius puto.

Verba ipsius ita Latine interpretamur: Serra, inquit, & Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quaequam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat, ei Crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerum mulier responderet. Negauit illa fore ut redderetur, atque ob id aequum aiebat reddi. Haecenus ille. Moxque idem, Crocodilitem, inquit, hanc propositionem uocant, Crocodili huius gratia, quam etiam *πρίων*, id est, Serram uocari a Graecis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus, Vitarum uenditiones: ita ferme Chrysiptum loquentem inducens, eique respondentem quempiam, qui se profiteatur emptorem. Considera igitur ita: Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si forte illum iuxta fluuium errabundum Crocodilus inueniat, rapiatque, dein redditurum polliceatur, cum uerum dixeris, utrum reddendus ei uideatur, nec ne? Quid eum sentire dices? Rem sane perplexam interrogas. Ex his, ut arbitror, liquet etiam Crocodilitem sicuti supra ceratinen, sophismatos esse parum explicabilis speciem, quo Dialectici ueteres, potissimumque Stoici uterentur. Quod genus eleganter Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Cur gemino cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinoceros, deque tauris Aethiopicis. CAP. LVI.

M Artialis epigramma est in spectaculis de Rhinoceros, cuius extremi uersus hi sunt:

Namque grauem cornu gemino sic extulit ursum,
Iacet ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino, inquit, cornu, forti & uehementi. Vergilius: Gemino dentalia dorso. Vel quoniam rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniam solum legi, quorum alterum insigni magnitudine ex naribus extat, alterum supernè erumpit, exiguum, sed ualidissimum. Fatetur sane Domitius apud unum se Pausaniam legisse, rhinocerotem duo habere cornua. Quid autem Plinium, quid Solinum, quid alios credimus unum rhinocerotis cornu tribuenteis duntaxat? an uidelicet ignorasse omnes, quod solus animaduertit Pausanias? Quid porro Septimio Florenti Tertulliano respondebimus, Christianorum omnium, quorum quidem Latine opera extant, ut antiquissimo, sic ausim dicere in omni penè literatura diligentissimo? qui libro aduersus Praxeam tertio, uerba illa enarrans de uetere instrumeto: Tauri decor eius, Cornua unicornis cornua eius, in eis nationes uentilabit ad summum usque terrae: Non utique, inquit, rhinoceros destinabatur unicornis, nec Minotaurus bicornis. & quae sequuntur. Caeterum de eo Pausanias in Boeoticis meminisse neque autem omnino rhinocerosas duo habere cornua, nam hoc manifestò refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethiopia, qui rhinoceroses uocentur: *ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀνερα τῆ βίωσις*, sic enim illius uerba sunt, *ὅτι ἐκαστὸν ἑξ ἑαυτοῦ ἔχει τὸ κεφάλαιον καὶ τὸν κέρατα*. Quoniam, inquit, illis in summa nare singulis unicuique cornu, tum aliud supra non magnum, uerum in ca-

pite, ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut insigni magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse ualidissimum, quod ob id eminiscitur fortasse Domitius, ut his facilius ursus extolleretur. Neque autem de rhinoceroso ipso Pausanias, sed, ut diximus, de Aethiopico tauro, qui similitudine quapiam & ipse rhinoceros a quibusdam uocabatur. Quare nos ita putamus exponendum Martialem, ut ursum uidelicet a rhinoceroso cornu illo unico elatum, eiectatumque sentiat, grauem gemino cornu, hoc est, grauem tauro futurum, cui sunt cornua gemina, ut cornu sit datiuum, non ablatiuum casus. Nam cum tauri pilas cornibus ad astra euentilet, extollere ursum tamen non poterant grauem gemino cornu, proptereaque eum mirabilius quamlibet uno cornu rhinoceros extulit.

Quae sint apud Suetonium tetraones: correctumque erratum Plinianis exemplaribus. CAP. LVII.

Tetraones in Caligula Suetonij, quae sint aues, omnino ignoratur. Verba ipsius haec: Hostiae erant phoenicopteri, pauones, tetraones, Numidica, meleagrides, phasianae, quae generatim per singulos dies immolarentur. Caeterum inuentus res erat haud difficilis, nisi Plinianos inmendatissimos haberemus codices. Nam quod apud illum legimus libro x. Historiae naturalis, ubi de anseribus agit: Decet Erythrotaonas suus nitor, absolutaque nigritia, Hoc in illo uetustissimo Pliniano exemplari, de Medicae gentis bibliotheca publica, penè legitur emendatè, uidelicet una tantum commutata littera, qualia multa in uetustis omnibus uoluminibus interpolata uocabula. Nam cum ipsa quoque mendosissima plerisque sint locis, uestigia tamen adhuc seruant haud obscura uerae indagandae lectionis, quae de nouis codicibus ab improbis librarijs profusus oblitterantur. In eo igitur sic est: Decet & traonas, ut si ordinem duarum primarum literarum inter se commutes, tetraonas disjunctet: quare ita apud illum Politiano autore legas: Decet tetraonas suus nitor, absolutaque nigritia. In supercilij cocci rubor. Alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & color reddat: nec ulla auis, excepto Struthocamelo, maius corpore implens pondus, in tantum aucta, ut in terra quoque immobilis prehendantur. Gignunt eas alpes, & septentrionalis regio. Haecenus ille de tetraonibus.

Origo & ritus ludorum secularium, praeter eaque ad id alia, citatum eo Sibyllae oraculum: mox & obiter explicata quaedam: rursusque alia refutata non inuuliter. CAP. LVIII.

Rit, arbitror, operae precium, colligere hic etiam secularium ludorum originem, causamque nominis, & item quot annorum interiecto spacio, quotiesque facti, quo ritu, quibusque deis celebrati. Nam & res est ipsa per se cognitu non indigna, cui studium modò sit ullum uetustatis, & ad intelligendos poetarum locos nonnullos ingens attulerit adiumentum. Quum igitur bellum inter se Romani Albanique gererent, & utraque in prociectu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans iurare Ditem patrem, deamque Proserpinam fieri sacrum sibi prius quam praelium committeretur. Quo perterriti uiso Romani protinus aram sub terra aedificauerunt, & statim sacrificio facto, pedum uiginti aggere contexerunt, ut esset omnibus, praeterquam Romanis ipsis ignorabilis. Sed enim euenit, ut Valerius Valerius, unde nomen & origo Valeriae familiae, clarissimus in gente Sabina, & locuples, homo rusticae uitae aram hanc, quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante uillam proceris maxime arboribus, quae statim fulmine icta conflagrarunt.

Z 4 Nec

Nec multo post filij duo & filia correpti pestilentia morbo ad desperationem usque medicorum laborabant. Cum sese igitur laribus familiaribus aduolens pater, pro liberorum salute suum, matrisque puerorum capita deuoueret; uox enim e nemore, quod tactum de caelo, statim audita, saluos fore eos spodens; si Tiberi ad Tarentum peruecti, calfactam Ditis & Proserpinae foco de fluuio ipso biberent aquam. Quoniam uero longissimum abesse Tarentum, scilicet in extrema Iapygia, nec proxime eam urbem reperiri Tiberim ullum fluuium sciebat, spem sibi deterrimam fingeat, etiam inde territus, quod inferarum potissimum uox illa potestatum meminisset. Sed impositos nihil fecius in linternem filios Hostiam perges, mox ad campi Martij regionem deuexit: ibi recreare sitientes, & aestu febricque laborantes, desiderans, qua placidissime amnis labitur, exponit in ripa aegrotos, ac dum tumultuariam sibi tegeticulam concinnat, extincto igniculo, admonetur a gubernatore petendum potius Tarentum (nam ita locus in proximo uocabatur) etenim fumum esse illic aspiciere. Tum uero laetior audito Tarenti nomine Valerius, deos adorans, & salutem sibi liberorum iamiam propemodum bona fide spondens, agi prorsum iubet, & illuc maxime nauigium appellat. Quod cum peruenisset, haurit aquam festinatim de flumine, fretusque omne tenacius arrepto, fumigans ibidem solum flatu sollicitat in flammam, calfactamque mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autem potui somnus. Vident in quiete illi spongia sibi a nescio quo detergeri morbum, tum praecipit, ut Diti patri, & Proserpinae, furuae ibidem maclaretur hostiae, trinoctiumque perpetuum choris & carminibus concelebraretur. Surgunt igitur recuperata ualitudine, uisumque illud patri renunciant. Is homo locuples defodi iaciundis altis fundamētis humum iubet. Inuenta igitur sic ara est ea, quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpinae. Maclat ille (quod erat iustus) furuas continuo uictimas, & trinoctium sacris frequentat: tot enim numero filios media de morte receperat: ex eoque Manius Valerius Tarentinus appellatus, quod a dijs manibus in Tarento liberum suorum ualitudinem impetrauisset. Ad hunc igitur modum quidam tradiderunt. At enim M. Varro libro de scenicis originibus primo: Cum multa, inquit, portenta fierent, & murus, ac turris, quae sunt inter portam Collinam & Exquilinam, de caelo tacta essent, & ideo libros Sibyllinos Quindecimuirum adissent, renunciauerunt uti Diti patri, & Proserpinae ludum Tarentinum in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiae furuae immolarentur. Haecenus de origine. Seculares autem, non quia fierent anno uel centesimo denique, uel etiam centesimo decimoque nuncupati, quod utrumque sicut assertores habet, ita re ipsa penitus coarguit: sed ob id magis credi potest, quod plerumque semel hominis etate fierent, ut multa alia, quae rara sunt, post seculum euenire loquentium consuetudo usurpat. Tarentini autem a loco ipso, qui Tarentus ob id uocatur, aut quod ara ibi Ditis patris (quemadmodum supra diximus) in terra occultaretur, aut quod ripam Tiberis fluuius eo loco tereret, ex quo etiam Rumus dictus a ueteribus, & in sacris Serra nominatus, quod ruminaret, hoc est, exederet, & fecaret ripas. Vnde ait Maro: Stringentem ripas, & pinguis culta secantem.

Ceterum de temporum interuallis, quibus isti ludum referrentur, fides in ambiguo est. Siquidem in carmine seculari Horatius undenos decies per annos fieri declarat, quod & commentarij Quindecimuirorum, & diui Augusti edicta, & ipsius denique Sibyllae, quod adhuc extat, oraculum confirmauerint. Contra uero centesimum redire post annum, tam Valerius Antias, quam Titus Lilius, & item M. Varro restati perhibentur. Quod enim legimus apud Herodianum trium spacio etatum solitos instaurari, uereor ut emendata sit ibi lectio, nostramque ob id e Graeco interpre-

interpretatione cum uenia legendam censeo. Nec autem (si tempora dinumeres) aut quanta interualla retrò fuerint, aut quanta esse debeant, omnino colligas. Instituti autem primi seculares ludum post exactos reges a P. Valerio Publicola, qui primus consul fuit, existimantur. Etenim laborantibus pestilentia ciuibus, apud hanc ipsam, quam diximus, aram publice nuncupatis uotis, atrum bouem Diti, per maribus, concolorem pro foeminis iuuenecam Proserpinae maclauit, ludosque, & lectisternia trinoctio fecit, & aram terra, sicut ante fuerat, exaggerata occultuit, inscriptam titulo isto: P. Valerius Publicola frumentarium campum Diti & Proserpinae consecraui, & ludos Diti & Proserpinae Romanorum salutis ergo feci. Secundo & quinquagesimo post Romam conditam factos anno admonitu Sibyllinorum carminum, tradit Graeco Zosimus, missis occupata morbo ciuitate lectis ad hoc uiros, qui libros consulere: ex quorum responso, denuo regesta humo apud aram hanc ipsam, in extremo campi Martij, de more sacra, & ludum perfoluti, restitutaque Romanis iterum est incolumitas. Consulem uero scriptor hic unum duntaxat, exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintium nominauit, cum Censorinus M. Valerium, & Spurium Verginium consules prodat. Idemque tertios, & item quartos consulum temporibus, quos & nominatum citat autoritatibus Antiatij Valerij, T. Liliij, Varronis, Pisonis, Gellij, & Heminae comprobat factos, etiamque commentariis Quindecimuirum sacris faciundis, in testimonium asciscit. At enim quoniam lubricus in proprijs nominibus, & item in numerorum notis librariorum lapsus, uittata ista (ni fallor) in Censorini commentario reperies. Ceterum diuus Augustus abolitos eos paulatim (sicuti quidam putant) atque intermissos instaurauit, magno (ut Lilius ait) apparatu, L. Censorino, & M. Manlio Puelio consulibus, Atreio autem Capitone circumitum, spaciumque subijciente, ritum uero sacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Porro sextos, Claudius se consulere IIII, & L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo temporum referuatos, quamuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multo post diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegit. Quare uox etiam irrita praconis traditur, inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectauisset quisquam, nec spectaturus esset, cum superessent adhuc qui spectauerant, & quidam histrionum producti olim, tum quoque producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus togatis saltare instituit, utrisque secularibus ludis, Augusti uidelicet, & Claudij, saltasse accepimus, qui lxxxij, non amplius annos interfuere, quamuis & postea ille diu uixerit. Septimos Domitianus, se xiiij, & L. Minutio Ruffo consulibus, computata ratione temporum ad annum, non quo Claudius proximè, sed quo olim Augustus ediderat. Denique in nominum uarijs apud Laurentium nostrum Medicem stelographiam quoque istam uidimus. L V D. SAEC. FEC. COS. XI III. Ac de his Papinium sentire in Syluula ad urbis praefectum Gallicum, cui titulus Soteria, iam tum nostris auditoribus ostēdebamus, cum uolumen ipsum scilicet. Abhinc nouenniū publice interpretabamur. Verba ita sunt: Nectantum induerint, atis noua secula crimen, Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius nos, ser, quanquam de Tarenti ara, dijsque ipsis manibus meminuit, nihil omnino tamen super secularibus istis suspicatur. Iam uero apud Martialem, quae penè idem suae literaturae, ne dixerim ingenij quoque obliuiscitur: quem scilicet & tunc, & cum Fastos anno post enarrabamus, luculentè (ni fallor) coarguimus. Est autem Martialis epigramma de matrona, quae, puto, binis ludis, Claudij scilicet, Domitiani que interfuerat, in eoque etiam hic uersiculus:

Bis mea

πῶς τὰ θεῶν φρεσὶν ἦσιν καὶ μιν ἄλλος ἐναί.
καὶ οἱ πῶς χθονὶ ἰταλῆ καὶ λαπυθ
αὐτὸν ὑποσκηπτοῖσιν ἐπαρχοῖον ζῆλον εἶπεν.

Cur autem non & Latinos eos tentemus reddere, si non eleganter, utpote ex-
temporales, ex fide tamen, seruato etiam, quantum liceat, incomptæ illius, sed ue-
nerandæ uetustatis colore nonnullo, aut squalore potius. Igitur ita qui uolet eos
rogatis illis adhuc quidem rusticanis adscribat.
Ast ubi iam humanæ longissima tempora uitæ
Orbis agens annos referet centumq; decemq;
Sis Romane memor (licet alta obliuia tentent)
Sis memor, ut quæ se nimium Tiberina coartat
Ripa feras dijs in campo solennia sacra,
Cum nox atra premit terras, tectusq; latet sol,
Agnæ, caprigenumq; pecus genitalibus Parcís,
Hostia furua utræq; cadant, tum numina placat
Læta puerperijs (quod fas fuit) Ilithyias.
Terra suam ferat, & scropham sibi fertilis atram,
Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
Lucè ferit: nam lux superis gratissima diuis.
Iunonis templum nitida ceruicè iuuenca
Imbuat, atq; itidem Phœbus placetur Apollo,
Quem uocitant etiam solem, Læta propago.
Pæanas pueriq; canant, pueræq; Latinorum
In templo. Sed enim pueri pueræq; seorsum
Concelebrandò choros, uerum hæc sit patris proles,
Matrimaq; ar nuptæ genibus Iunonis ad aram
Oranto inuisæ, diuamq; in uota uocanto.
Februa quinetiam uir quisq; & fœmina: quanq;
Fœmina præcipue, accipito, dehinc ædibus omnes,
Primitias uitæ placidis placamina diuis
(Qua fas est) & cœlitibus portando beatís.
Antè domi tamen illa memor tibi habeto reposita,
Quæ dare mox usu liceat poscente uirisq;
Fœmineoq; gregi: tum digna sedilia diuis,
Perq; dies iuxta & noctes multesima turba
Completo, & lepidis miscento seria ludis.
Quæ tibi, si stabili sint omnia condita mente,
Cuncta tuo Italiæ tellus, cunctiq; Latini
Subdent colla iugo, & uictoris scepra timebunt.

Non Vergiliū, sed Ouidium uideri Priapei carminis autorē. Tum uersiculū illū,
qui sit apud Martialē, Ride si sapis, ô puella, ride: Nasonis esse proculdubio, sed
ex epigrammatis potius, q̄ aut ex Artibus, aut ex tragœdia Medea uideri
citatum: moxq; nouum quippiam, & mirum de Medea Na-
sonis adscriptum. CAP. LIX.

Væ Priapeia uocantur epigrammata, Vergilio pleriq; tribuunt, inter
quos etiam est (arbitror) Seruius. Cæterum ego in Senecæ libris illis,
qui iam diu delituerant, nuper in lucem, quanq; non admodū sinceri,
prodire, quibus que Oratorum & Rhetorum sententias, diuisiones,
colores

colores suaforiarum complectitur (nisi fortè mendosum credamus, quod habe-
tur exemplar unicum) subdititiâ esse, nec Vergilij, sed Ouidij deprehēdo. Siqui-
dem illius in uolumine secundo uerba ita sunt: Hoc genus sensus memini quen-
dam prætorium dicere, cum declamaret cōtrouersiam de illa, quæ egit cum uiro
malæ tractationis, quod uirgo esset, & damnata. Postea petijt sacerdotiū. Noui-
mus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiam si primam uirginibus timi-
dis remiserit noctem, uicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, nō tan-
tū disertissimus homo, sed uenustissimus, qui nullius unquam impunitam stul-
titiâ transire passus est: statim Ouidianum illud,
Dum timet alterius uulnus inepta loci.

Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusq; Seneca. Nouimus autem hunc esse uer-
siculum in Priapeio epigrammate: cuius principium est,
Obscurè poteram tibi dicere.

Sed & stylus ipse (ni fallor) & prorsus Ouidiana quæpiam in eis uersibus germa-
na lasciuia. Quatenus autem sit huic autoritati fidendum, legentium sit iudiciū.
Nos ut non pro uano scripsimus hoc, ita nec pro confesso. Certè sic Ouidio con-
uenit etiam in cæteris obsceniori, sic Vergilium cōtrà dedecet, à uirginea quoq;
uerecundia Partheniam uocatū, titulus istius operis, ut quamlibet iniurato testis,
& suspecto pudeat tamen profectò non credere. Sanè illud in confesso, scripsisse
epigrammata quoq; alia Nasonem, de queis uersiculum citat hunc Priscianus:
Larte ferox cæso Cossus opima tulit.

Et apud eundem ludentem legerat sanè Quintilianus istud:
Cur ego non dicam furia te furiam?
Nec alibi certè crediderim, quam fuisse in epigrammatis, quem citat hendecasyllabum
Phalecium Martialis:

Ride si sapis ô puella ride.
Nam quòd præceptum respicit aliquod ex artibus Domitius, id utiq; uel autori-
tate refutatur Martiani Capellæ, qui uidelicet in Satyra pro uersiculo Nasonis eū
non pro Martialis agnoscit. Audiui etiam qui crederēt de tragœdia esse Medea,
quam Tacitus, quæ laudat Quintilianus, & quam fuisse (quod miror) penè Ver-
gilianis consultam uersibus, autor Tertullianus est, & nos in Nutrice significau-
mus. Sed hoc mihi non sit uerissimile. Quis enim uel in græca uspiam, uel in tragœ-
dia latina phalecios legit? aut quid omnino tragicum sapit hic uersiculus, à tetrica
illa grauitate resiliens penitus atq; abhorrens? An uerò nō & Martianus ipse
negat propemodū clarè de tragœdia hunc esse, si uerba modò ipsius fideliter re-
citata, diligenter quoq; expendantur? An non ille Satyram suam, quod austerâ,
& censoria, quodq; nimium tragici supercilij, lusus castigauerat, quasi reperiens,
& ad frontem (quod dicitur) exporrigendam inuitans: Peligni, inquit, de cætero
iuuenis uersiculo respisce, & (ni tragicum corrugaris)

Ride si sapis ô puella, ride?
Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem caperas tragica seueritudine.
Quod significat rugarū tristitiâ, & squalore asperas. Igitur si de tragœdia sit ipsa
uersiculus, quo reuocarè uno maximè Saturâ suam poeta hic ab austeritate illa
tragica molitur, sanè iocus hic (ut arbitror) Frigidus hybernas cana niue cōspuet
alpes. Jam si quis de sinceritate lectionis istius ambigat, libros uelim Martiani ue-
rustissimos inspiciat è publica Medicæ gentis Florētina bibliotheca: sic
enim profectò fidem nostram, credo, sua diligen-
tia adiuuabit.

Agon uerbum, quo uictimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Ouidius. CAP. LX.

Vidius in primo Fastorum:

Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia coelitis quo feriente cadat:

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc mactandæ uictimæ ritu, deq; item uerbo, quo sacerdotis minister uteretur, apud unum duntaxat Senecam in libro eodem oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperio mentionem per hæc uerba: Deinde cum scholasticorum summo fragore, & tu quisquis es carnifex, cum strictam sustuleris securim, antequam ferias patrem respice. Belle deridebat hæc Asinius Pollio: Filius, inquit, ceruicem porrigat. Carnifex manum porrigat, deinde respiciat ad patrem, & dicat, Agon? Quod fieri solet uictimis. Sed ioco quoque remoto, aiebat rem uerissimam, non posse carnificem uenire, nisi eo tempore, quo iam exorari pater non posset. Hæc Seneca. Quo colligitur, uerbum quo uictimarius identidem utebatur, Agon fuisse, hoc est, ago ne. Quare belle Ouidius:

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Erratum in codicibus Plinianis super cicuta, uinoq; quod mendose apud Macrobiū, Aconitum pro Conio. CAP. LXI.

Erba ex epistola Androcidis ad Alexandrum Magnum, clari sapientia uiri, uitiōse posita in Plinianis his codicibus reperiuntur hoc modo: Vinum potaturus rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti uenenum est homini cicuta, ita & uinum. Leuis profecto sententia, nimisq; uiolenta, & coacta, addo etiam insipida falsaq; uinum esse homini uenenum, sicuti cicutam. Sed enim in uetustissimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à nobis iam sæpe, sic inuenias: Cicuta homini uenenum est, cicuta uinum. Nam ut hominem cicuta, sic cicuta uirus meri potus extinguit. Ex eoq; persuadere Alexandro nititur Androcides, ut tanquam re potentissima parcius utatur uino, quod ueneni uenenum sit. Unde non dispari sensu terræ esse sanguinem docuerat. Quocirca de uerbis eius ita Plinius concludit, neq; uiribus corporis utilius aliud, neq; uoluptatibus perniciosus, si modus absit. Consimiliter etiam idem in libro quinto & decimo de cicuta narrans ut homini exitiosa: Remedium est, ait, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excafactoria. Quod idem Dioscorides prodidit. Diuus igitur Ambrosius in libro quem de utilitate ieiunij composuit: Etiam, inquit, maior uis uini, quam ueneni. Deniq; uenenum uino excluditur, non uinum ueneno. Sed & Plutarchus in Symposiacis libris eadem ferme, que Plinius de cicuta. Tum eum locum, sicutiq; alios permultos, propè ad uerbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius. Quanquam in omnibus, quos quidem hætenus uiderim Macrobianos codices, Aconitum pro cicuta reperitur, sicut in uetustissimo etiam Bernardi Micheloctij bene literati hominis, & amici nobis. Sed enim opinor mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse in eruditum Macrobiū persuaserim, ut quod esset græcè Conion, ipse Aconitum uerterit. Libentius crediderim græco usum uocabulo, sicuti quoq; Ambrosius in Hexæmero conium dixit, quod ex Basiliano paris argumenti libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubricus autem sanè lapsus in aconitum, de conio,

Qui

Qui sint Arietini testiculi: qui digitus medicus apud Tullium. CAP. LXII.

Icero ad Herennium libro tertio de memoriæ artificio tractans, ita imaginem quandam instruit. Et reum, inquit, ad lectum eius statuemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco uideo hæsitare literatores quospiam etiã haud extremæ fortis, quid sit quod legimus, medico testiculos arietinos tenentem. Medicus autem unus est digitus quinque uocatur, hoc est, ut arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim super Horatianum illud ex ultimo sermone:

— Qui si quid forte lateret,

Indice monstraret digito. Sic ait: Hoc ideo, quia certis nominibus singuli digiti appellabantur, & sunt hæc nomina: Pollex, index, famosus, medicus, minimus. Quidam uero è Græcis, credo, iunioribus nomina digitorum *ῥωμαῖσι* sic esse scribit, *ἀντὶ χειρὸς, δ' ἐκ τῶν, ἰατρῶν, ἀκτινωτῶν, ὠτίων*. ut si dicas: pollex, index, medicus, anularis, auricularis. Quod equidem non affirmo, nec refello. Tantum notandum, medicum ab eo dictum, qui sit medius, aut famosus, non qui minimo proximus. Apud ipsos autem leguntur hæc nomina: *ἀντὶ χειρὸς, λικανός, σφωκίλος, ὠτίων, μὲν ὡς*. De testiculis autem arietinis legis in uocabulo Scortes, in Festi cōpendio sic: Scortes, id est, pelles testium arietinorum, ab eisdem pellibus dicti. Tantum apud Festum. Sed enim Pedianus sportas, sportulas, sportellas, nummum esse ait receptacula, & saccos, sacculos, sacellos, & crumenas, & uelleas, & scortas, & manticas, & marfyppia. Ut nihil sit dubium, quin è digito eo, qui sit minimo proximus, suspensas haberi uelit scortas, hoc est, è testibus arietinis pelliceas crumenas.

Aliter citari à Varrone Terentij uerba, quæ aut in exemplaribus habeatur,

aut Donatus agnouerit. CAP. LXIII.

Arcus Varro in libris de lingua latina sic ait: Apud Terentium, scortatur, potat, olet unguenta de meo. Scortari est sapius meretriculam ducere. Sic ille, ac deinceps alia in eam sententiam. Cæterum Terentiani omnes ad unum codices, non scortatur habent, ut Varro legit, sed obsonat. Locus autem in Adelphis est: Obsonat, potat, olet unguenta de meo. Quam lectionem etiam Donatus agnoscit. Quid hic igitur dicemus? mendum ne esse in Terentianis omnibus codicibus, an (quod uix credere aufim) memoriola uacillasse Varronem quoq; ipsum *πολυγράφου* à Cicerone appellatum, sicuti eundem Ciceronem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiam maximis quibusq; ingenijs officere incuriam nonnunquam, prodesse usquequaque diligentiam.

Declarati uersus Ausonij, sed & Ouidij super Choliambo, aut

Scazonte. CAP. LXIII.

Vsonij poetæ sunt trimetri uersus ita:

Cui subiugabo de molarum ambagibus,

Qui machinali saxa uolunt pondere

Tripedes caballos, terga ruptos uerbere.

Quid hic etiam significare opinemur? Nempe, ut arbitror, uersus illos, qui Choliambi, uel Scazontes appellantur, ut si dixeris claudicantes, quales apud Persium in principio, qualis ille item Martialis, ab ipso nominatim citatus:

Apollinarem conueni meum Scazon.

Est enim Scazon trimeter iambicus, senis & ipse constans pedibus, sicut rectus iambicus: hoc uno dispar, ut etiam scribit Hephæstion, quod rectus postremam sedem iambo, pyrrhichio ue occupat, in antepenultima cunctos accipit pedes, quorum modo id metrum sit capax, circa syllabarum quantitates indifferens. Sed claudicantibus hic

Ang. Polit.

a 2 dus hic

us hic iambicus clausulam postulat spondaicam, uel trochaicam prorsus. Penultimum autem pedem, non dissyllabum modò, sed iambum planè, uel spondeum. Quòd uerò ait Hephestion, spondeum recipi sede quinta choliambi, nunq̄ equidem apud Latinos inuenire me cõmemini. ipse uersiculũ hunc adducit græcum: *Εἰς ἀκρωτῆρα ἄνω ἢ ἄνω τε ψύχων.*

Et Quintilianus Aristides græcus autor in libro de Musica, super iambico loquens trimetro: Claudum fieri ait, quando in extremo spondeum recipit. Deniq̄ Ouidius quoq̄ in priore libro de Amorũ remedijs de utroq̄ iambo sic scribit:

Liber in aduersos hostes stringatur Iambus,

Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

Sunt autem utriq̄ ad maledicentiam libertatemq̄ facti, truces, & cruenti. Quare ob id stringendos etiam ait Ouidius, in aduersos hostes. Dionysius Halicarnasæus in libro de Interpretatione, uehemens aut acre metrum esse choliambos ait. Idemq̄ mox Hipponacten, cum lacessere conuicijs inimicos uellet, infregisse ait de industria metrum, ac pro recto claudum fecisse, & abnumerũ, hoc est, acrimoniæ consentaneum, conuicioq̄. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimoniam, sic (ut ille inquit) dissoluta compositio. Quare caballos utiq̄ choliambos eos Ausonius nominat, quorum tralationẽ duxerat ab esse do, & uehiculo, cui caballi adiungũtur: & ut tardos ostenderet, de molarũ ambagibus captos dicit, prætereaq̄ terga ruptos uerbere, tum eosdem tripedes uocauit, quia græcè trimetri, quamuis senos habeant pedes: nam bini quiq̄ pro singulis uidentur in iambicis capi. Qui machinali saxa uoluant pondere: propterea dixit, uelut molas describeret, quas uersare ipsos indicauerat: uel ut eos uiolentos ferocesq̄ ostenderet allegoricòs, quasi qui lapides ingentes torquẽt, & uoluunt in hostem. De trimetro itẽ utroq̄ sic idem Ausonius alibi græco uersiculo:

Εἰς ἄνω τε ἄνω τε καὶ εἰς ἄνω τε τριμέτρων. Quod latinè sic uertas:

Loripedem scazona, & non scazona trimetrum.

De scazonibus eisdem sic in epistola quapiam ex libro quinto apud iuniorum Plinium: Proinde aut rumpe moras, aut caue ne eosdem istos libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditijs elicere non potuerunt, conuicio scazontes extorqueant.

Qui sit habitus in statuis pacificator, deq̄ eo sentire Statium in prima Sylua. CAP. LXV.

Tatius in Syluula prima, quæ in equum maximum scripta est:

— Iuuat ora tueri.

Mixta notis belli, placidamq̄ gerentia pacem. Tum idem: Dextra uetat pugnas.

Quem locum Domitius sic enarrat: Dextra uetat pugnas, hoc est, inermis est in statua, uel ad dextram est templum Pacis, quod nõ placet, inquit. Cæterum sicut placet hic sensus: Dextra uetari pugnas, quia sit inermis, aut item quod de tẽplo ipso traditur Pacis, quamquam nec autori quidem placet suo, feram non molestè scilicet huic sententiam meam non probari. Nam ego notari habitũ puto, qui pacificator in statuis diceretur. De quo ita legimus apud Quintilianũ: Fit & ille habitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachioq̄ ab aure protenso, manum infesto pollice protendit, qui quidẽ maxime placet ijs, qui se dicere sublata manu iactant. Hactenus Quintilianus. Exiat autem adhuc pacificator habitus (ni fallor) statua illa Romæ, quæ pro æde Lateranensi inter prima urbis spectacula conuulsiur.

Locus

Locus in Plauti Mustellaria, & item alter in Milite, uindicati

à uitio. CAP. LXVI.

N Mustellaria Plauti locus est mendosè scriptus pleriq̄ codicibus, ad hunc sanè modum: Videni ornamenta in foribus & uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Ille quidem ut conuenit uolui dicere. Sed cum de his neq̄ sensus eliciatur ullus, & festiurum Plauti dictum uitio librariorum pereat, faciam, ut arbitror, operaprecium, si scripturam incolumem de Plautino codice citato à nobis, iterum reposuero. Est autem prorsus hæc. Videni coagmenta in foribus & uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem ut conuenit uolui dicere. Nam quia conuiuere dicuntur, qui dormitant, ut apud Cinnam lectus est uersiculus: Iam grauis ingenti conuiuere pupula somno.

Propterea cū in foribus iuncturas esse minimè laxas: id enim coagmenta sunt, Tranio seruus ostēderet, dormire eas ridiculè prius, dein etiam conuiuere ioculariter dicit, ex oculis dormitantũ ducta metaphora. Similiter corrigendum puto locũ alterum ex Plautino Milite, qui sic uitiosè legitur: Mirus oleo uicitare te tam uili tritico. Quid iam? quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, nõ lusciosus. Nam cum nullus hinc elici sensus queat, legendum arbitror sic: Mirus lolio uicitare te: tam uili tritico. Si quidem hoc ubiq̄ idem apud Plautum, mirus pro mirum est, reperies. Atq̄ lolio uitari oculos etiam ait Ouidius Fast. primo: Et careant lolijs oculos uitiantibus agri.

Notat id Fulgentius quoq̄, non contemnendus Grammaticus. Quare cū Scelerdrus seruus lusciosum, uitiatũq̄ oculis conseruum Palestrionem uelit significare, mirum esse ait, uicitare eum lolio, cum sit ipsum triticum tam uile. Lolio autẽ uicitare eũ, colligere se uel inde affirmat illudens, q̄ sit lusciosus. Lusciosi porrò, seu luscicij, qui uitium hoc habent oculorũ, ut clarius uesperĩ, q̄ meridie cernant.

Cornicem uideri apud ueteres concordiaẽ symbololum, non ut omnes apud

Iuuenalem existimant ciconiam. CAP. LXVII.

Rõ comperto iam habetur, ciconiam deniq̄ esse, qua cõcordiaẽ repræsentaretur apud præcos effigies: atq̄ ita uersiculum Iuuenalis omnes interpretantur, Quæq̄ salutato crepitat concordia nido.

De eo tamen nullum omnino afferunt testimoniũ, quod autoritatis adminiculo sustetetur. Ego cornicem magis accipio, ductus Heliæni græci scriptoris testimonio, qui libro de Animalibus tertio, de hac aui sic propemodũ scribit: Cornices, inquit, inter se fidissimæ sunt: & cum societate coierint, maximo se opere diligunt. Neq̄ id genus animalia uideat quispiam licenter misceri, & temerè. Quin hoc quoq̄ dicunt, qui res istiusmodi callent, altera extincta, cõparem uideam degere. Cæterum id quoq̄ audio, ueteres in nuptijs post hymenæum cornicem inuocare, signumq̄ id concordiaẽ dare ijs consuesse, qui liberũ quarendorum gratia conuenissent. Tum qui sedes auium, & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt unius tantum cornicis obsequiũ. Sic ille. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinae Augusta, manifestam prorsus imægunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso cõcordiaẽ.

Uersus ex Callimacho super crinibus reginae Berenices, atq̄ inde mendũ ex Catulli exemptum uersiculo. CAP. LXVIII.

Legiam Callimachi de crinib. Berenices inter sidera receptis mira elegantia uertit in latinã linguã, nobilis poeta Catullus, quamuis plerq̄ sint in ea corrupta mendosaq̄, & temerè scripta librariorum incitã.

Sed argumẽtum ipsius partim apud Hyginium latinũ autorem, partim Ang. Polit. a 3 etiam

etiam apud Theonem, neq; non Achillem quoq; Græcos Arati enarratores inuenias. Græca sanè ipsa Callimachi elegia non extat ad nos quantum compere- rim, sed etate intercidit. Apud Theonem tamen Arati eiusdem interpretem prin- cipium illius talereperio:

Ημε κόνωμ' εβλεψον ον νεεε τον Βορφινικης
Βορφυρον, η λεινη ποσσιν εθνηε θεοις.

Prætereaq; in cōmentarijs super Apollonium Rhodium ex Lucilio Tarrheo, Sophocleo ac Theone collectis, ubi de Chalybibus agitur libro secūdo, sic adeo est inuenire: μέμνηται οὐδ' ἔτι καλλιμάχος χελύβων ὡς ἀπὸ τοῦ γένος τυλόβων ἀντίμου τὰ λατὸν φουδὸν οἱ μὲν ἐφίλων. Ex quo uersiculum sic illum legendum quis dubitet: Iupiter ut Chalybon omne genus pereat. Vt sit Chalybon græcè dictum. Atque hoc incitè legunt quidam Telorum. Vulgatissimi codices cœlitum retinent con- tra etiam metri rationem. Sed hanc scio nostram obseruationem iam pridem esse peruulgatam: quam tamen à nobis ortam, uel ille ipse scit, qui uulgauit, libet etq; etiam fatetur uir doctissimus undecunq; Picus.

Oarion synceriter esse apud Catullū, quod Aorion isti legunt, qui bo- nos uiolant libros. CAP. LXXIX.

IN elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion legitur, pro eo quod sit Orion. Quam quoniam integram adhuc, inuiolatamq; dictionem nonnulli temerè attentare iam incipiunt, contra hanc sinistram impe- ritorum audaciam standum mihi est omni (quod aiunt) pede, uel Cal- limachi eiusdem autoritate, qui sic in hymno in Dianam, etiam nunc extante, ait: εὐδὲ γὰρ ὠπὸς, εὐδὲ μὲν ὠπρίων ἀγαθὸν γαίμου ἐμνήσθυσαν. Sed & Nicander Theriacōn libro consimiliter:

Βοιωτῶ τ' ὀλίγα κακὸν μῦθον ὠπρίωνι. Et Pindarus in Isthmijs:
εὐ γὰρ φύσιν ὠπριωνέων ἔλαχον. Et alibi:
ὄρειαν πελειοδ' ὠμὴν τηλόβι ὠπριωνα νεῖδα.

Quare putat Eustathius quinto in Odyssæam cōmentario τῶν ὠπρίων appellatum. Non igitur Aorion, sed Oarion uera lectio.

Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus, & pu- giones. CAP. LXXX.

SI quis nomisma Bruti reperiatur ipsius cælaturum imagine, prætereaq; pi- leo, & duobus pugiunculis, ne diutius in explicanda ratione, causaq; labore, legat Historiarū Dionis librum 4. 6. Nam ex his, inquit, Bru- tus significabat ab se & Cassio patriam liberatam. Sed enim pileū ge- stari ab his solitum, qui libertatem nacti, uulgatius manifestusq;, quam ut sit au- toritatibus confirmandum.

Quæpiam uulgò legi adhuc apud Maronē contra regulam, contraq; rationem metri. CAP. LXXXI.

Pudet referre quàm manifestum, sed nondū tamen à quoquam (quod sciam) nisi nobis indicibus animaduersum, mendum Vergilianis co- dicibus inoleuerit libro Aeneid. octauo:

Quod fieri ferro, liquido' ue potestur electro.

Cæterū in uolumine illo, quod est in intima Vaticana bibliotheca mirè uetustū, & grandibus characteribus perscriptū, nō potestur offendas, sed potest uisitatius uerbū. Quæ etiā uerior esse lectio, uel inde probatur, quod electrū ubiq; in prima syllaba longa, tam apud Græcos ponitur, q̄ apud nostros. Neq; quicq; interpre- tes super uerbo potestur alioqui nouo inusitatoq; loquunt. Haud tamē præterit me uete-

me ueteres hoc quoq; protulisse, sicut Pacuuium in Chryse, sicut etiam Lucretiū, quemadmodū & poteratur lectū à Nonio Marcello: est in Cæcilianis annalibus. Sed & alter locus itidem uitio consimili laborat, apud eundem poetam:

Sceptra Palatini, sedemq; petiuit Euandri.

Cum in uolumine eodem non petiuit trisyllabū, sed petit dissyllabum scriptū in- ueniatur. Quod & metri uis cogit, alio qui prima syllaba Euandri, contra omnem uel rationē, uel consuetudinē breuis foret. Est uerò in utroq; uersu spōdeus quin- ta sede. In uerbo autē Petit, syllaba ipsa posterior, uel quia sit in fine, uel quia coa- luerit una ex duabus, iure producta est. Martianus autem Capella syllabam docet ubiq; esse cōmunem, quæ definit in t literam, sicut in illo cernimus Vergiliij, Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.

De Philyra, & lemniscatis coronis. CAP. LXXXII.

Philyra quid sit, uideo nesciri à pleriq;, peruerseq; etiam à nōnullis in- terpretibus accipi. Nam uocabulo eo sic utitur Horat. in 1. Carminū,

Displicent nexæ philyra coronæ. Et Ouidius in 5. Fastrorum:

Ebrius incinctus philyra conuicia capillos Saltat.

Quo apparet usum ipsius apud ueteres in coronamentis fuisse per celebrem. Iam primum igitur si conferas, quæ super philyra Theophrastus in tertio de Plantis, quæ ue item Plinius in decimosexto Naturalis hist. narrant, facile nimirū cogno- sces eandē apud nos esse tiliam, quæ philyra sit apud Græcos. Ac sic etiam Theo- dorus Gaza quantumuis homo doctus & diligens interpretatur. Porrò autē tu- niculæ etiam quædam ex libro ipso tiliæ arboris, uel ad eius imitamentum factæ, quibus aut lemnisci fierent, id est, fasciolar de coronis pendulæ, aut libelli, græcō uocabulo peculiariter appellatæ philyræ. Testatur partem ex his eodem libro Pli- nius his uersibus: Inter corticem & lignum tenues tunicas, multiplici mēbrana, è quib. uincula tiliæ euocantur, tenuissimè earū philyræ coronarū lemniscis cele- bres, antiquorū honore. Rursusq; idem libro primo atq; xx. de lemniscis & phily- ris ita meminit: Crassus diues primus argento auroq; folia imitatus ludis suis co- ronas dedit. Accesserūt quoq; et lemnisci, quos adijci ipsarū coronarū honos erat propter Hetruscos, quibus iungi nisi aurei, nō debebant. Puri diu fixere ij, cælare eos primus instituit P. Claudius Pulcher, bractæasq; etiā philyræ dedit. Porrò le- mniscatas coronas, etiā (ni fallor) in nomismatis Laurētij Medicis identidem ui- demus: deq; his mentio quoq; apud Suetoniū, sicuti idem à Pōpēio Festo Lemni- scorum uocabulū diligenter exponitur, deq; lemniscis itidē nōnihil Tertullianus quoq; in libro de Corona militis: Nicas autem in cōmentario quem per ordinem literarū composuit, græcè ille quidē, sed in hunc sermē intellectū philyram inter- pretatur: Philyra, inquit, planta librū papyro similem habens, ex quo etiam funes cōplicant. Esse autē ductilē philyrā lanicij modo, uel netilem potius inuuit & Ter- tullianus idem in libello eo, qui de Pallio inscribit. Quin Herodianus etiam græ- cus autor, olim à nobis in latinū conuersus, & Innocentio octauo pontifici maxi- mo dedicatus, libro ipso historię primo, mentionē libelli facit è philyra tenuissi- ma, utroq; uersum replicabili. Sed & Capella Martianus libro de Philologia nū- ptijs secūdo: Cernere erat, inquit, qui libri, quantaq; uolumina, quot linguarum opera ex ore uirginis defluebant. Alia ex papyro, quæ cedro perlita fuerat, uide- bantur. Alij carbalinis uoluminib. implicati libri, ex ouillis multi quoq; tergori- bus. Rari uerò in philyræ cortice subnotati. Tū ista q̄q; Vlpiani uerba reperias in titulo Digestorū, de legatis & fideicōmissis: Librorū appellatione continentur omnia uolumina, siue in charta, siue in mēbrana sint, siue in qualibet alia materia.

Sed & si in philyra, aut tilia, ut nonnulli cōficiunt, aut in alio corio : idem enim erit dicendum. Deniq; etiam Eustathius in cōmentario secūdo Homericæ Odysseæ, facta prius de nauticis rudentibus mentiōe, corticem tiliæ dicit, quam græcè philyram nominat, plurimam in id genus funium suppeditare materiam. Receptum autem uidetur ex eo uti coria quoq; singula, uel tunicas, aut membranulas etiam materiæ disparis à tiliã, philyras uocent, aut philyras, y græca in u cōmutata, ueteri & peruulgata Latinorum consuetudine. Sicuti de papyro agens Plinius libro 13. Præparatur ex eo, inquit, charta diuisa acu in pretenues, sed quàm latissimas philyras. Nam illud utiq; ad hæc enarranda neutiq; pertineat, quod idem ait Plinius lib. 14. Philyra cocos & polline nimum salem cibus eximere.

Vocabulum quod est expernata, Catullianis uideri exemplaribus rependum, CAP. LXXIII.

Vod nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis, ut incertū & uacillans, parumq; adhuc exploratū deridebitur, & exhibilabitur : sed ego mihi de eo dicendum putauī, ne uestigium istud antiquitatis penē iam abolitum, qualecunq; sit, extingueretur. Ostēdit mihi Romæ abhinc quadriennium Manilius Rallus, græcus homo, sed Latinis literis apprime excultus, fragmentū quoddā Sexti Pompeij Festi (nam ita erat in titulo) sanē q̄ uetustum, sed pleraq; mutilatū, prærosūm q; à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidem reliquæ illæ qualecunq; ex integro ipso uolumine superabant, quod autor Festus composuerat, non ex hoc autem cōpendiario, quod nunc in manibus coactum uiolenter, & decurtatū, scilicet ab ignobili et indocto quodā, nec isto quoq; nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoq; ex eodem fragmēto, Pomponius Lætus, uir antiquitatis, & literarum bonarū consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectiōe igitur ea suspicatus utiq; sum, uerbum me Catullianum quali postliminio in suas sedes reuocaturū. Si quidem ubi exponitur in hoc compendiario uocabulū Suppernatī, quod eos significare ostendit, quibus femina sunt succisa in modum suillarū pernarum, atq; ex Ennio uersus allegatur:

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc utiq; loco uetus codex circumrosam planē habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs literarū malē coherentibus, Catullū quoq; post Ennium adduci, citariq; eum uersiculū, qui nunc mendosē sic legitur:
In fossa Liguri iacet separata securi.

Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temerē, uidebar sanē tum syllabatim quoq; olfactans, etiam pro explorato asserre posse, expernata legendum in eo, non separata, quantum ex paucis illis poteram ueluti minutalibus, aut ramentis colligere, quantumq; etiam uel ex oblitteratis penē iam uestigijs ariolari. Quod si cui pendere adhuc ueri fides uidet, atpēdeat equidē malo, q̄ aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certē, nec arbitror iniuria, ponimus firmamentum.

Historia non illepidā super Zeusi p̄ctore, & Helena. CAP. LXXIII.

Zeus ille p̄ctor Heracleotes apprime nobilis etiam Helenæ pinxit imaginē Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in Rhetoricis contra Hermagoram luculentissimē scripsit. Sed quod obiter in Heliani libris omnifariæ historiæ superioribus annis apud Ioannem Laurentiū Venetum, magnæ quidem in pontificia curia autoritatis, nec minoris tamen in literis eruditionis, sed & emunctæ naris hominē Romæ legimus, id nobis neutiq; indignum uisum, quod hic etiam legeretur. Neminem autē spectatum Zeuis

Zeusis admitterebat, nisi qui manu precium dedisset. Ex quo uulgò etiam tunc Helena meretrix uocitata, quoniam quaestuaria.

Emendata uox in Ibride, simul explicata sententia neutiquam nota hæcenus. CAP. LXXXV.

Narrauit Domitius libellum Nafonis in Ibrin, præfatus ex Apollodoro se, Lycophrone, Pausania, Strabone, Apollonio, alijsq; Græcis, etiāq; Latinis accepta scribere. Multa in eo cōmentario uana, ridiculaq; con fingit, & cōmīscitur ex tempore, cōmodoq; suo, quibus fidem facit, aut se frontem penitus amīssisse, aut tam magnum sibi fuisse interuallū inter frontem & linguam (sicut ait quidam) ut frons comprimere linguam non potuerit. Furor est, adhuc aliquos tam cæcos istius hominis inueniri amatores, ut ad ista nondum suos qualecunq; oculos adaperiant. Furor est profectò, furor dare occasionem impudenti ceteris fouendo errores etiam alicuius, quoniam fuerit interdum sententiæ non pœnitendæ. Sed quid istis facias literationis, non literaturæ magistris, qui nullo magis, q̄ talibus nugis supercilla tollant, ut cochleæ cornua, quorumq; plumbea prorsus ingenia, q̄ magis excoluntur, tam magis obbrutescunt? At enim ne penitus ludamus operam, dissimulatis his, quos iua iacit utilitas cōtemnendos, exequemur reliqua propositi. Mihi igitur ille unus locus inter cæteros mouere stomachum solet, qui sic mendosē nunc legitur:
Vit̄o loquax in equo est elifus gutture Agenor,

Sic tibi claudatur pollice uocis iter.

Vbi sic ait Domitius : Agenor lapsu equi inserta ori manu extinctus est. Ita ne tandē uir doctissime? Sed oro te, mi Domiti, græcū profer, si potes, aut latinum, modò idoneum, fabulæ istius autorem, nec recufabo iam, quin me, non dixerim gregales, aut admiratores tui, sed uiri quoq; literati, quibus hic labor exsudat, pro indoctissimo iam, proq; etiam impudentissimo damnent, & quidem cunctis suffragijs, quoniam à te dissentiam. Mihi sanē recta esse, & emēdata scriptura uidetur, si rationi libera coniectura sit, non Agenor, sed Acerno, ut de Anticlo dictū accipiamus. De quo est etiam apud Homerum libro 4. Odysseæ : Nam cum ad equum illū Troianū, trabibus contextū, grauidumq; militibus impulsu numinis accessisset Helena, uoces imitari uxorum cuiusq; ocepit, ut inibi delitescentium desideria euocaret, refricaret memoriã, responsa tentaret elicere. Sed em̄ reliquis patientiã, silentiumq; præstantibus, cum solus Anticlus in respondendi lubrico, articuloq; iam foret, statim est ab Ulysse præuentus, & manib. impressis suffocatus. Itaq; intercepto, uel interstructo potius indicio periculū depulsum. Ceterum Tryphiodorus q̄q; græcus autor in poemate, quo de Ilio capto scribit, Anticlū hunc Ortygiden appellat, uxoremq; eius nominat Laodamiam, ita inquitens:

*ορτυγίδης δ' ἀντικλος δὲ ἀπὸ τῆς πειρασίας
ἰπποδραχμῶν αὐτῆς ἤνεκτ' ἔϊψαν ἀχαιοί.
Ἄντικλος δ' ὅτε κέρτορον ἔθεξεν Ἰαοδάμειος
μὲν θ' ἀμοιβήν ἄνεβ' ἀπεπο γῆρα ἀνοίξας,
ἀπ' ἰδουσεύς κερπέπιδος.*

Et item alibi sic :

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnīs similiter ab Homero uersib. per multis explicatur. Sed & nos in Ambra sic attigimus :
Indicijq; metu præclusum pollice fauces
Anticlon Ortygiden. Consimilia uerò istis apud Domitium multa, quæ facile arguant, quò fuerit illius processura licentia, præsertim sic inuitata fauoribus imperitorū, nisi morari apud superiores adhuc quidem iuuenis desisset.

Non

Non Antiloehum ab Hectore, sed aliter uideri legendum in prima
Heroidum. CAP. LXXXVI.

In prima Heroidum Nafonis epistola sic legitur:
Sive quis Antiloehum narrabat ab Hectore uictum.
Sed uictū, necatumq; ab Hectore Antiloehū profectū ne utiq;am
reperietur. Quare aut Amphimachū crediderim legendū: aut nō ab
Hectore, sed Memnone. Cōstat enim ex 13. Homeri Rhapsodia, occisum ab He-
ctore Amphimachum Creati filium, qui de Græcis ducibus unus etiam in catalo-
go numeratur. Constat item interfectū à Memnone filium Nestoris Antiloehū.
Quamobrē ut in eo quod obtinuerat hactenus mendum deprehenditur manife-
starium, sic his à nobis ita pro tempore suffectis, quæ lector uelim boni consulas:
aliqua, ni fallor, gratia si non ueritatis, at certē uerisimilitudinis assentatur.

Quo argumento dicendū Vergilius, non Virgilius. CAP. LXXXVII.

Vergilius dicendum ne sit, an Virgilius, ut nunc uulgō loquuntur, hoc
est, cum uocali secūda, an cum tertia potius in prima syllaba, uideo ad-
huc inter eruditos ambigi. Cæterum ut ego Vergiliū dicam magis per-
e, quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis incipit, q̄ Virgi-
lium per i, quod uulgō nimis obtinuit, in causa sunt ueterima aliquot monumen-
ta, nostræ obseruationi patrocinantia, quæ libens equidē subijciam propter
pudiosos nescio quos, & æruginis plenos, odio omni, fastidioq; dignissimos: qui
quanq; semper elemētarij sunt, uindicare tamē inter doctos fautores audent sibi
censuram literarū. Sic ut istam quoq; qualem cūq; nostrā uetustatis deprehenden-
dæ ac reuocandæ (si liceat) diligentia studiumq; non cauillentur modō, sed & ita
reprehendant acerbē, quasi flagitiū facere putent, q̄ his otū oblectemus, uel (ut
ipli magis contemptim) quod ob hæc otio nostro inuideamus, dum in reb. ad eō
frivolis & leuibus operā sumimus, quasiq; tempus, rem pretiosissimā, in superua-
cua erogamus. Qui tamē si legissent aliquando maximos uiros de singulis quoq;
literis integra uolumina cōposuisse, ac ne Cæsarē quidē ipsum ueritū in hanc te-
nuitatē descendere, darēt fortasse mihi ueniā, nō occupatissimo homini, si quādo
inter altiora studia, etiā res istiusmodi tractarē, paruas quidē, sed quib. etiā magna
iuent. Neq; enim reprehendi me iure puto, si hæc etiā, sed hæc sola consecrēt, ad
quæ nō ut ab otio ad studiū, sed ut à studio ad otū me refero, & in quæ nō tam fe-
ror ex professo, q̄ casu incido, ceu si littoribus ex cōmodo inambulans, conchas
interim colligā securus. Neq; tñ in id ego supercilii subduco, nec inde me cēseri
facile paterer, ut qui nō Apinas modō hæc esse & trichas, ut in prouerbij ludicro
est, uerū etiā penē nihil, & noui & fateor. Sed tamen hoc ipsum tam nihil præstat
agere, q̄ longas ad ipsorū fortasse exemplum trahere oscitationes, & grunnire in
ceno turpiter, aut quā omnino nihil agere, ne nihil profusus agendo malē disca-
mus agere. Reddenda igitur testimonia sunt nobis, nec ubi fides claudicet, ac ne
quid nō in expedito sit noscere uolētibus. Inuenies igitur Volūnis mēsam quam-
piam marmoream, uetustissimis, penēq; exoletis characteribus intra ædem Chri-
stianæ uirginis, quæ pro ara est apostoli Petri, ubi VERGILII legitur. Inuenies
etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatum in mensa item lapidea, qua uideli-
cet & ipsa intra ædem Virginis uice utuntur altaris. Idq; nos utrinq; non sine ali-
quot arbitris etiā de proximo inspeximus. Neq; enim antiquarū duntaxat inspe-
ctionum auriti testes, sed & oculati esse concupiuius. Quin in Pandectis quoq;
ijs, quæ nunc Florentiæ publicē afferuantur, libro ipso Iulianiani principis arche-
typo, non aliter q̄ per e, notatur id nomen. Sicuti etiā in uolumine Maroniano
literis

literis maioribus perarato, qui Romę in intima Vaticana bibliotheca mirē uetus
ostenditur. Prætereaq; cōmentarium Tiberij Donati nunc in manib. habet Lan-
dinus homo & eloquens, & eruditus, & Florentiæ iam diu doctor bonarū litera-
rum celebratissimus, cui se præceptor adulescentiæ meæ rudimēta magnopere
debet, & qui nunc in professiōe quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi
fama, nobis adhuc in stadio laboriosissime de certantib. ita fauet, ut quicquid ipsi
laudis acquirimus, quasi suū sibi amplecti atq; agnoscere uideat. Is igitur (ut dixi-
mus) cōmentarium Tiberij Donati habet in manibus, & ipsum grandiorib. nota-
tum uetustis characteribus, cuius autoritas, hoc haud dubiū reliquerit. Quod itē
in codice diui Aug. de Ciuitate Dei, ex publica Medice familie bibliotheca, neq;
non in Columellæ ex priuata eiusdē gentis, literis utroq; Langobardis exarato.
Tum in Senecæ epistolarū libro perueterē, cuius mihi copiam fecit Nicolaus Ma-
cheloctius Laurēij Medicis à secretis, elegātis homo ingenij, multisq; item alijs
uenerandis antiquitate uoluminibus, identidē nunc Iacobo Modesto Prateni fa-
miliari nostro, & studiorū adiutori, nunc alijs item nostris, ut cūq; aut res ferat, aut
exigat, ostendimus. In collectaneis aut, quæ nuperrimē ad Laurētium Medicem
Iucundus misit, uir unus, opinor, titolorū monumentorūq; ueterū supra mortales
ceteros nō diligentissimus solū, sed etiā sine cōtrouersia peritissimus, relata quoq;
inuenio eglia duo, quæ Romæ (sicut ille indicat) in marmoribus inueniunt: T I.
VERGILIUS DONATVS. Et iterū: C. PAPIRIVS CESTVS VERGILIAE
OPTIMAE VXORI SVAE BENE MERENTI DE SE. Quamuis aut moni-
menta ista tanta seculorū uetustate roborata, mihi satis ad præsidū sint, attamē res
ipsa quoq; astipulatur, & ratio. Nam sicuti à uere dictæ uergiliæ stella, sic à uergili-
ijs ipsis, uel item à uere potissimū hoc nomē crediderim inclinatū potius hercle,
q̄ à uirga, quod quidā nugantur, laurea. Nam id cum apud autorē minus idoneū
inueniat, tum refellitur hoc ipso, q̄ multi ante hunc editū poetā, eodē sunt appel-
lati nomine. Quam diu igitur aut nō testimoniū grauius, aut nō ratio ualētior ex-
hibetur, utiq; à uetusta magis cōsuetudine, q̄ à noua inscitia standū est, unde hæc
fartago loquēdi uenerit in linguas. Etenim magna pars iuniorū caligamus ad ue-
ri cōspectū. Quin ut reliqua exequar, Verginiū quoq; nomen huic finitimum,
non Virginiū in marmoreo nuper labro pro æde ipsa diuæ Mariæ Maioris in-
sculptum Romæ animaduertimus.

Additam falsō negationem primo Digestorum uolumine, quo capite de
officio proconsulis agitur, & legati. CAP. LXXXVIII.

P Aulus iuriconsultus libro secundo ad edictū ita scribit: Legatus man-
data sibi iurisdictione iudicis dandi ius habet. Sed hæc uerba in primo
Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis & legati tra-
ctatur, addita perperam negatiōe in plerisq; codicibus inuenias, sic ui-
delicet legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Ceterum in
Pandectis istis Florentinis, quas etiā archetypas opinamur, negatio profus est
nulla. Quo fit, ut interpret legum Florentinus Accursius, mendosum & ipse na-
ctus codicem, penē dixerim miserabiliter se torqueat.

Cur Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera. CAP. LXXXIX.

L Ysimachi regis facies in nomismatis cornigera. Causa eius apud Ap-
pianum in Syriacis. Namq; ait ab eo ferum taurū de sacrificio Alexan-
dri Magni uinculis elapsum retentum manibus ambabus, et occisum.
Atque ob id inquit, τοῦ σιθίου τῆς αἰῶν ἀνδραγαθίας ὑπὸ τῆς τοῦ ταύρου
Quod significat, ob id eius statuis deniq; apponi cornua.

Fabula

Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus. CAP. LXXX.

Ropertius in libro Elegiarum quarto sic ait: Magnam Tiresias aspexit Pallada uates, Fortia dum posita Gorgone membra lauat. Extat adhuc hymnus Callimachi poetæ, cui titulus, εὖς λωτροῦ ἐπὶ πᾶλλᾳ. In quo fabula Tiresiæ multis elegiacis uersibus in hanc ferme sententiã tractatur. fuisse Nympham quampiam Thebis, cui nomen Chariclò, Palladi præcæteris gratam, matrẽ Tiresiæ. Sed quũ se Pallas aliquando & Chariclò item in Hæliconio Hippocrene nudæ per æstũ lauarent, ac tum casu uenator Tiresias ad eundem fontem sitiens accessisset, Mineruã scilicet imprudens nudam conspicatus, statimq; oculis est captus. Nam ita Saturniũs legibus cautum, inquit, ut qui deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Cui simile quippiam de dearum conspectu etiam Abammon Aegyptius in epistola scribit ad Porphyrium philosophũ, quã tamen existimat Proclus Iamblichi potius esse, q; Abammonis: ex quo Vergilius: Transq; caput iace, ne respexeris. Quod & Leucothea Homericã monuit Ulysem. Sed ut illuc, unde abij, redeam: Cum in hanc Tiresias calamitatem incidisset, mota lacrymis Chariclũs nymphæ Pallas, & uatem eum, & longæuum, & post obitum quoq; prudentem, sapientemq; præstitit, & baculo insuper donauit, quo ueluti duce, uestigijs inoffensis graderet. Quod & nos in Ambra sic attingimus, quum de poeta loqueremur Homero:

Baculum dat deinde potentem Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem, Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus. Et item sic in Nutrice Tiresiam periphrasticòs insinuauimus: Quid cui post uisos nudatæ Palladis artus Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nonnũ lib. 5. Dionysiacòn, ita exclamãs inducitur Actæon, ut felicem Tiresiam dicat, qui citra mortem tantum amissis oculis Mineruã aspexerit nudã, quæ etiã lumen ademptũ in animũ ipsius trãstulerit. Atq; adeò sic ait:

Ολβιε τρερεσία, σὺ μὲν ἑδρακεις ἐκ τῆς ὀλιθου γυνόγ ἀνανομάνης οὐκ ἴερον ἐιδῶ ἀθηνης. Ζώης σῶν βλεφάρων ὀλίγας φάος, ὕμε τῶν δὲ ὀφθαλμῶν ἀμωδονγμα νόσ μετέδνηκεν ἀβλυγ.

Et paulo post:

Haecenus autem super hoc poetæ loco scripseramus, cum nobis Picus noster Mirandula, quasi Cynthius alter in illo ipso, quo iam hæc imprimenda fuerant articulo, aurem uellit, & admonuit, ut elegiam quoq; ipsam Callimachi, quæ uidelicet una extat apud Græcos (quantum equidem sciam) sed & rarissima est inuentu, subijceremus: & quanquam spacijs exclusi temporis, uertere eam quoq; tamẽ in latinum tentaremus. Ego uerò, qui nec scribere alieno stomacho libenter soleo, nec extemporalitati satis confido, non distuli tamen id onus quoquo modo subire. Quoniã cũ quid à me Picus exigit, nec licet mihi nescire quod nesciã, nec non posse quod nequeam: uel quòd homini me charissimũ sentio, uel quòd plus eum uidere in rebus meis, q; me ipsum, mihi persuadeo. Vertimus igitur penè ad uerbum, & quod græcè dicitur ἤραπόδία, nõ sensu modò, sed numeris etiã, quod est difficilissimum, coloribusq; seruatis. Tantumq; nunc admonemus lectorẽ, pauca uideri mihi adhuc mendosa in græcis exemplaribus, quæ non erat pudoris nostri

nostri corrigere, & septimum ipsum à fine uersiculum reliquo uno duntaxat uocabulo exoleuisse, quem nos tamen latinum pro cõiectura suffecimus. Illud item scito est opus, nostrum hoc esse interpretamẽtum, & à nobis deniq; fluxisse prius q; in ullius cõmentarijs ebulliret, quod & Syluæ per se ipsæ, quas citauimus, tot abhinc annos editæ probabunt, quarum uidelicet alterã magno sumus olim conuentu publicè multis excipientibus interpretati. Sit ergo nostri iuris, quod nostri fuit muneris, ne quarta omnino luna (sicuti prouerbium fertur) nati credamur, ut alijs tantummodo ad Herculis exemplum laboremus. Iam illud quoq; miror, cur & Dõmitius, & alij quidam post illum, quocumq; momento, quacunq; occasiõẽ scribere audeant, hoc aut illud imitatione Callimachi dictum fuisse à Propertio, cum præter hymnos pauculos nihil prorsus extet ad nos poetæ istius, nec autem planè quicquam quod amoris argumenta cõtineat. Sed aures ad Callimachi iam uersiculos subscriptos ueteri more sine ullis accentuunculis arrigamus.

Καλλιμαχος εις λωτροῦ ἐπὶ πᾶλλᾳ.

οσοι λωτροχοι τις πᾶλλᾳ εἶτε πασαι εἶτε. ταν ιππων ερπι φρουασομλεαν ιταν ιδραν ερακουσα. και α θεο δυτικῳ ορω. ξεδτε νω ω ξαυθαυ, ξεδτε πελασγιαδες. σπον αθαναια μεγαλωσ απνησ αδ παχαισ, πευ κόνιυ ιππειαν εφαιασαι λαγονυ. εδ οκα δη λυβρω πεπαλαγμλεα παυτα φερονσε τδλυα τωυ αδικωυ ηλη απο γηγμεωυ. αλλα πολυ πρατισου φαρμαδσ αυχνας ιππων λυθαμλεα παγαισ εκλυσση οικιαυω, ιδρω και ραδαιμιγας, εφοιβαση δε παρητα παυτα χαλινοφαγωυ αφρον απο σιμαετη ω ιτ αχαιιαδες. και μη μυρα, μηδ αλαβασρωσ συειγγω αιω φθογου υπαξονιωυ. μη μυρα λωτροχοι ται πᾶλλᾳ διμηδ αλαβασρωσ σ γαρ αθαναια χριματα μικτα φιλα. οισε τε μηδε καποτρου. και λαλου ομμα το τῶνας. εδ οκα ταν ιδιαν φερε εδικασση ρειν, εδ εισ ορειχαλκωυ μεγαλα θεοσ, εδ εισ σιμνποσ εβλεψση δινου εσ διαφανομλεαν. εδ κρη. λυπρισ δε δινωγαι χαλιου ελοιγα πολλακι ταν αυταν δις μετεθηκε κομαν, αδε, δις εφηγονητᾳ σαδρεξασα δινωλωσ. οια τρη δυρωτα οι λακεδιαμονιοι κσδρες, εμπρημωσ ετριψατω λιτα λαβοισα χριματα τασ ιδιασ εκγονα φυταλιασ. ω λιωραι, τοδ ερδουδσ ανεδραμε πρωιοιυ, οιαυ η ροδου η σιβδης η κηκοσ εχει χροιαυ. ται και νωυ ερση τε κομισατε μενονι ελαιου, ω κᾱσωρ ω και χριετα ηρακλεισ. οισε τε και κτρνα οι παγρησεου, ως απο χαιταν πεψητω, λιτησ σμαξαμλεα πλοκαμου. εφι θ αθαναια ηρα τοι κᾱταθυμιε ιλα. ηθβνησ και μεγαλωυ παιδες ανεσοειδιαν Ang. Polit.

ως φαρμακία λατρεῖ δὲ σε, πῶς δὲ γὰρ λῆς ὡν ἐπινδύσει
 πάλλας, ἐπὶ μανὰ (δὲς το γέ θυγατρῶν
 διακρῖ ἀθανάτια, πατρῶια πάντ' ἀφ' ἑδνα
 λωτροχοί, ματρὸς δὲ πρὸς ἐτυνίε θεῶν.
 ἀλλὰ δὲος κορυφα, κορυφα δὲος ἀκ' ἐπνευφ.

θυγατρῶν
 ὄρχετ' ἀθανάτια νυξ ἀτρεικῆς, ἀλλὰ δ' ἐχέοθα
 τῶν θεῶν ὡς ἰωραῖ τῶν γῶν ὁσῶς μελετα,
 σὺ τ' ἐναγορα, σὺ τ' ἐνυμασι, σὺ τ' ὀλολυγας,
 χερσὶ θεῶν, ἡ δὲ δὲν ἀργῶς ἰναχίς.
 χερσὶ καὶ ἐφ' ἑλαοί (καὶ ἐς πάλιν αὐτῆς ἐλαοσῶς
 ἰππῶς, καὶ δὲ ἀνακῶν ἡλαρῶν ἀπῶντα ἔω.

Iam nostros quoque legito, qui male collocare bonas horas uolet, attamen cum ueniam quaeso, & conuiuentibus oculis.

POLITIANI EX CALLIMACHO IN PAL-
 LADIS LAVACRA.

Ite foras agedum, quaecumque liquentibus undis
 Membra lauaturæ Pallados, ite foras.
 Ipsa uenit, fremitus sacrorum audimus equorum,
 Ite agedum flauæ, ò ite Pelasgiades.
 Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,
 Illa quæ absterfit puluere cornipedum.
 Nec tum quando armis multa iam cæde cruentis
 Venit ab iniustis horrida terrigenis:
 Tum quoque equum subducta iugis fumantia colla
 Perfudit largi fontibus Oceani,
 Dum sudor, guttaeque putres, dumque omnis abiret
 Spuma oris circum mansa lupata rigens.
 Ite ò Achivæ, sed non unguenta, aut alabastrors,
 Audio certe ipsum stridulum ab axe sonum,
 Palladi lotrices non unguenta, aut alabastrors,
 Nulla etenim diuæ huic unguina mista placent.
 Ferte nec huic speculum, uultu est pulcherrima semper,
 Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygiò,
 Se uel orichalco, magna hæc dea, uel Simoentis
 Spectauit, quamque uertice perspicio.
 Nec luno, sed sola Venus, se splendido in ære
 Vidit, eandem iterum disposuitque comam.
 Bis sexaginta spatijs uerum incita cursu,
 Stellæ apud Eurotan ceu Lacedæmonia, æ,
 Perfricuit tantum pingui se diua liquore,
 De baccis, arbor quem sua protulerat.
 O puera emicuit rubor ilico, matutina
 Quem rosa, quem grano punica mala ferunt.
 Ergo marem nunc tantum olei quoque ferte liquorem,
 Quo se ungit Castor, quo Amphitryoniades.
 Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
 Explicet, & pinguem cesariem dirimat.

Exi

Exi age iam ò Pallas, præsto tibi uirginæus grex,
 Nata magnorum charus Acestoridum.
 O Pallas, quin iam clypeus Diomedis & ipse
 Fertur, ut Argiuum mos uetus obtinuit.
 Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
 Cum in se composito cerneret interitu
 Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamque
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
 Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasque uocant nunc quoque Pallatidas.
 Exi age, que expugnans urbes, cuique aurea cordi
 Callis, equumque fremor, cum sonitu clypeum.
 Vos hodie undiferae ne tinguite, uos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluuijs bibite.
 Vos hodie ancillæ ferte urnas ad Phisadeam,
 Aut ad Amymonen progeniem Danaï.
 Namque auro, & multis permixtus floribus undas
 Defluet è latris Inachus ipse iugis,
 Etpurum feret huic laticem, caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
 Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
 Ultra iam hoc Argos cernere non poterit.
 Iam ueteranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
 Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.
 Vnam olim ò puerae Thebis dea Pallas amabat
 Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
 Matrem Tireliæ, nunquamque fuere seorsum:
 Sed siue ad ueterum moenia Thespiadum,
 Siue Coroneas, seu tenderet illa Halarton
 Bœotum uisens uecta iugis populos,
 Siue Coroneas, ubi pulcher odoribus halat
 Lucus, ubi ara ipsi Curalium ad fluuium.
 Sæpe illam curru secum dea uexit eodem,
 Nullaque nympharum colloquia, aut thyasi
 Grata fuere satis, nisi præforet ipsa Chariclo.
 Verum & ei multæ debitæ erant lachrymæ,
 Quamuis chara comes magnæ foret usque Mineræ.
 Nam se olim peplis utraq; depositis
 Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
 Utque die uacuum mons tacet in medio.
 Dum lauat ergo utraq; & mediæ sunt tempora lucis,
 Dumque est in toto plurima monte quies,
 Tirelias unus canibus comitantibus ibat
 Per loca sacra, leui flore genas nitidus,
 Immenfamque sitim cupiens releuare, petito
 Fonte, uidet quæ non cernere fas homini.
 Hic irata licet sic illum affata Minerua est,
 Quis te non ullis iam rediturum oculis,
 Ang. Polit.

b 3 O Euerida

O Euerida malus hæc deus in loca duxit?
 Sic ait: at pueri lumina nox pepulit.
 Astitit, obticuit, dolor illi ut glutine uinxit
 Genua, sonum tenuit uocis inops animus.
 At nympa exclamans, quid nato, ait, o dea factum est?
 Nunquid uestra deæ talis amicitia?
 Lumina mi pueri rapuisti, pectora nate
 Vidisti infelix Pallados, illa q̄.
 At non & solem cernes iterum heu misera, o mons,
 O Helicon rursus non peragrande mihi.
 Magna nimis paruis mutas, qui lumina nati
 Pro ceruis paucis, dorcadibusq̄ habeas.
 Sic puerum ambobus charum complexa lacertis
 Mater flebilium carmen Aedonidon
 Triste gemens iterat, sed enim miserata Minerua
 Tunc sociam uerbis talibus alloquitur:
 Dia, inquit, mulier, uerte hæc, quæ protulit ira,
 Non per me captus luminibus puer est.
 Nam pueris auferre oculos, haud dulce Mineruæ,
 Verum Saturni legibus hæc rata sunt,
 Ut quicumq̄ deum aspiciat, nisi iusserit ipse,
 Mercede ingenti scilicet aspiciat.
 Dia igitur mulier fieri hæc infecta nequit res,
 Quippe ita Parcarum fila uoluta manu,
 Editus ut primum puer est, sed tu accipe contra
 O Euerida quod maneat precium.
 Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,
 Quanta & Aristæus, uotaq̄ suscipient,
 Natus ut impubes Actæon, unicus illis
 Tantum oculis careat: namq̄ erit & Triuia
 Concurfor, sed non cursus, non æmulus illum.
 Tela arcus iaciens montibus eripiet,
 Cum diuam (licet inuitus) se fonte lauante
 Viderit: at fiet, qui modò erat dominus,
 Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans
 Dum genitrix nati colliget ossa sui,
 Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
 Cui mons uel cæcum reddiderit puerum.
 Parce queri mea grata comes: nam plurima contra
 Huic ego te propter præmia contributam:
 Esse dabo egregium uatem, quem protinus omnis
 Perpetuo celebret nomine posteritas,
 Cognoscet uolucrum quæ prospera, quæq̄ uolatu
 Irrita, cuius item triste sit augurium.
 Plurima Bæotijs oracula, plurima Cadmo
 Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
 Huic ingens baculum dabo, quod uestigia ducat
 Quæ uelit, huic uitæ tempora longa dabo.

Mox

Mox & honoratus Diti colet infera regna,
 Inter & extinctos unicus hic sapiet.
 Adnuis his Pallas dicitis, quodq̄ adnuis illa
 Perficitur, soli Iuppiter hoc tribuit
 Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre
 Lotrices, mater nulla deam peperit,
 Imò Iouis uertex, uertex Iouis omnia nutu
 Perficit, & natæ prorsus idem licitum est.
 En uerè nunc Pallas adest. Eia ergo puellæ,
 Queis Argos curæ est, ite, deam accipite.
 Cumq̄ bonis uerbis, & cum prece, cumq̄ ululatu,
 Salue o diua, urbem protege, & Inachiam:
 Salue hinc abscedens, iterumq̄ huc flecte iugales,
 Ac rebus Danaum sis precor auxilio.

De Oeno, & Afello, quodq̄ apud Propertium mendosè legi-
 tur orno. CAP. LXXXI.

A Pud Propertium eundè 4. elegiarum libello, ita duo uersiculi leguntur:
 Dignior obliquo funem qui torqueat orno,
 Aeternusq̄ tuam pascat aselle famem.

Diu, fateor, animam meum stimulauerat, ac pupugerat quidam quasi scrupulus, donec eum codex uetustus euellit, quem mihi Bernardinus Valla celeberrime iureconsultus, & primæ hominis nobilitatis Romæ abhinc ferme quinquennium comodaui, ubi non orno, sed oeno legi, legisseq̄ me statim duobus eruditissimis uenibus ostendi, qui me domi commodum salutauerat. Liqueat autem insinuari a Propertio Socraticæ illius picturæ argumentum, de qua sic Plinius lib. Nat. hist. quinto & trigesimo narrat: Et piger, inquit, qui appellatur oenos spartum torquens, quod asellus ardit. At em piger hic Ocnus (ut uideo) multorum inuitamētis uagus repente factus, & defultor, cotidie iam sedes mutat. Quia propter ut certo in siliquastro conuiescat aliquando, petenda fides est ab eo maxime codice, quem citauimus, hoc est (ut uerè dixerim) à stirpe, de qua istius coniecturæ pullulauit occasio. Sic enim quiuis intelliget, neutiq̄ me mihi asserere aliena, sed mea duntaxat, inq̄ meis libris nil prius esse fide.

Quod in Digestis titulo de edendo legatur Ad alium, legi Ad album
 conuenire. CAP. LXXXII.

In titulo de edendo, qui secundo Digestorum uolumine legitur, uerba Vlpiani sunt ita libro quarto ad edictum. Eum quoq̄ edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstrat quid dictaturus est. Sic etenim scriptum in Pandectis ipsis Florentinis. Atqui codices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad alium habent. Unde multa uidelicet Accursii hæsitatio. De albo autem prætoris intelliges.

De Harpocrate. CAP. LXXXIII.

Pigramma est Catulli:
 Lælius audierat patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Hoc ne ipsi accideret, patrum perdespuit ipsam
 Vxorem, & patrum reddidit Harpocratem.
 Quod uoluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum
 Nunc patrum, uerbum non faciet patrum.

b 4 Quæsitum

Quæsitum dicitur qui nam is foret Harpocrates, de quo mentionem & hoc loco faciat Catullus, & item in altero epigrammate, sic inquit:

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,

Cuius sit penitus nota fides animi:

Me unum esse inuenies illorum iure sacratum

Corneli, & factum me esse puta Harpocratem.

Nos tamen & Venetis, & ite Veronæ (quod diximus) ab hinc annos octo ferme de eo studiosis aliquot publice responsitauimus, quorum nunc testor fidem, conscientiamque, sicuti forte aliena adscribere, ac non mea potius mihi uideor uindicare. Plutarchus igitur in libro, quem de Iside fecit, & Osiride, Harpocratem scribit ex Iside ipsa natum, et Osiride, qui cum illa iam mortuus rem habuerit, sed natum tamen præmature partu, debilitatisque cruribus. Porro editum eundem circa brumæ tempus minus absolutum, & rudem, præflorentibus puta, præuirtibusque terra foetibus, quo circa etiã lentis primitias illi offerri. Neque tamẽ, inquit, aut imperfectũ esse deum, aut infantem, aut denique legumen aliquod existimandum, sed rudis imperfectique sermonis, minimeque articulati præsidem quendam potius, ac moderatorem. Ex quo etiam digito labra comprimunt, argumẽtum taciturnitatis & silentij. Quin mense eo, quem uocant Mesorem, primitias leguminũ offerentes, ita dicuntur: Lingua fortuna, lingua dæmon. Deque Aegyptiacis arboribus Persicam in primis ei sacratam ferunt, quod fructus cordi, frons lingua perfimilis. Hactenus ex Plutarcho de Harpocrate, carptim, uellicatimque, & per interualla. Meminit eiusdem Lucilius quoque poeta in Epigrammate ad Dionysium, monens ut si quem habeat inimicũ, nec lĩn ei, nec Harpocratem, aut qui cæcos Deus faciat, iratos precetur, cogniturum quid deus, quid Simo ualeat. Sed & Tertullianus in Apologetico sic ait: Serapidem, & Isidem, & Harpocratem, cum suo cynocephalo capitolio prohibitos inferri, id est, curia deorum pulsos, Piso & Gabinus consules, non utique Christiani, eueris etiam aris eorum abdicauerunt, turpiũ & ociofarum superstitionũ uitia cohibentes: his uerò restitutis, summam maiestatem contulistis. M. autem Varro in libro de Latina lingua ita scribit: Cœlũ & terra, hi dei iidem, qui Aegyptij Serapis, & Isis, etsi Harpocrates digito significat ut taceas. De hoc igitur intellexit Ouidius libro Metamorphos. 9.

Sanctaque Bubastis, uariisque coloribus Apis,

Quique premit uocem, digitoque silentia suadet.

Et idem Augustinus libro de Ciuitate Dei undeuigesimo: Et quonia, inquit, ferè in omnibus templis, ubi colebantur Isis & Serapis, erat etiã simulachrum, quod digito labijs impresso admonere uideretur ut silentium fieret: hoc significare idem Varro existimat, ut homines eos fuisse tacerent. Hactenus Augustinus. Sed in epistola Abammonis Aegyptij ad Porphyrium, quã aut in græcam uertisse orationẽ, aut certè cõposuisse Platonius Iamblichus existimatur, de deo quodã ueluti secundo fit mentio, cui nomen Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hunc ostendit silentio coli oportere. Quod idẽ etiã de summi dei cultu prolixè Porphyrius in *ἑρμῆος ἀποχρῆσις*. Quin Dauid item propheta psalmum ita quempiam inchoat:

לֵךְ דָּוִד אֵלֹהִים בְּצִיּוֹן

Lecha dumia theilla elohim bezion.

Id latine significat: Tibi silentium, laus, Deus in Sion. Quod aliter tamen interpretes septuaginta uerterunt, hoc est: Te decet hymnus in Sion. Quare Harpocratẽ, puto, Aegyptij suis adhibebat sacris, qui silentio colendum ostēderet summum deorum. Plinius quoque de Harpocrate in libro Naturalis historiae xxxiij. hactenus

hactenus meminit. Iam uerò etiam Harpocratem, statuasque Aegyptiorum numinum, in digitis uiri quoque portare incipiunt. Ut ergo ad Catullianũ Læliũ redeamus, scitè ille quidem, ne obiurgaretur à patruo, posthabita illius, quam comprimebat uxore, ipsum iam cœpit irrumare patrum, eoque pacto tacere coegit, quoniam loqui fellator non potest.

De Libertinis, qui uocentur Dedititij. CAP. LXXXIII.

Libertiones hæ, que uocantur in iure ciuili, Iustiniani principis nomine editæ, sed à Triboniano tamen, doctisque alijs uiris compositæ, etiam græcè scriptæ sub eodem profus intellectu reperiuntur. Nisi quia ritus quidam, consuetudinesque Romanorũ ueteres, uberius aliquantò, & laxius in græco ipso, quàm in latino codice referuntur, ut peregrinis hominibus, atque à Romanorum more, consuetudineque alienis, res tota penitus innotesceret. Sed quod de libertinis ijs, qui dedititij uocabantur, strictius breuiusque in nostris institutionibus, non alienũ uisum est ex Græci uoluntatis sententia prolixius hic, atque ob id etiã dilucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manumittebantur, modo maiorem & iustam libertatẽ consequerentur, & fiebãt ciues Romani, modo minorem, & Latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebant, qui illorum quasi sectæ fuerit inuentor, atque autor. Modo etiam inferiorem, & fiebant ex lege Aelia Sentia dedititij. Nam si quisquam diu seruitutem seruierat, supplicium ex delicto dedisset, ut aut inscriptus fuisset, hoc est, ut notas & stigmata in uultu acceperat, aut in publicũ carcerẽ cõiectus, aut ex delicto uerberatus, & se deliquisse cõfessus fuisset, dein gratia inita à dño manumitteretur, Libertinus dedititius uocabatur, ad exemplum uidelicet peregrinorũ dedititorũ. Nam cũ aliquando peregrini quidã Romanorũ uectigales, elatis animis bellum repẽtẽ aduersus eosdẽ suscepissent, tum uicti uel abiectis armis, se uictoribus dedissent, hactenus humanè tractati sunt à Romanis, ut uitam quidẽ impetrarẽt, sed hac uelut ignominia notarentur, ut dedititij deinceps uocati sint, quia se dedissent. Quare etiam libertinorum hoc genus dedititij sunt ab Aelio Sentio nuncupati, ut qui in admittendo crimine uelut iidem fuissent, eodem quoque nomine appellarentur.

Cuiusmodi apud Iuuenalem Cæceris ludj accipiuntur: deque Cerialiũ, autore Memmio. CAP. LXXXV.

Vuenalis in Satyra quartadecima sic ait:

— Ergo omnia Floræ,

Et Cæceris licet, & Cybeles aulea relinquant.

Nemo ex ijs poeta huius interpretibus super ludis Cæceris quippiã locutus, non quo nomine appellarentur, non quæ fierent in eis, nõ item à quo primitus celebrati, nõ ubi de his facta mentio. Quæ singula tamẽ à boni doctique interpretis officio nõ abhorrebant. Quo circa totum id nobis facciendum, ne curæ istius nostræ scrupulositas in paruulis etiam momentis desideretur. Ludj igitur Cæceris, quorum hic est memoria, Cerialia dicti, quibus equorum cursus in Circo celebrabantur, primusque eos C. Memmius Aedilis curulis fecit. Cornelius Tacitus in lib. Historiarũ sexto decimo, de Nerone principe loquens: Tandẽ, inquit, statuere CIRCENSIS ludorũ diẽ, qui Cæceri celebratur, exequi destinata, quia Cæsar rarus egressũ, domoque, aut hortis clausus ad ludicra Circi uentitabat. Est paulo post: Utque CIRCENSIS Cerialium ludicrũ pluribus equitum cursibus celebraretur. Ouid. in 4. Fast. Circus erit pompa celebris, numeroque deorum,

Primaque uentosis palma petetur equis.
Hic Cæceris ludj, non est opus indice causa.

Dion quoque historiae scriptor in libro secundo & quadragesimo narrat, potito iam rerum Caesare, Aediles tum primū duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed duos illos superiores à Cere fuisse denominatos: idque ab illo initio scribit ad suā usque aetatem permanere. Idemque etiam Dion libro septimo quadragesimoque, ante deuietum Brutū euenisse ait, ut Aediles plebei gladiatorū certamina pro equorum curribus Cereri exhibuerint. Propterea Laurentius Medicus, uir omni laude praecellens, nominata complurā nobis ostēdit, quae faciem uiri barbati & intonsam habebant, cum duplici titulo, Quirinus & C. Memmij. Altrinfecus autē Cereris imagunculam draconibus uehentem, cum titulo huiusmodi: Memmius Aed. Curul. Cerialia preimus fecit. Vbi etiam preimus, non primus, cū diphthongo in prima syllaba notatum obseruauimus. Hunc nos putamus autem C. ipsum Memmij fuisse, qui Praetor cum L. Domitio fuerit, quique Caesari obiecerit etiam ad cyathum & uinum Nicomedi stetit, cum reliquis exoletis, qui eundē Caesarem asperrimis orationibus lacerauerit, mox recōciliatus, etiam suffragatorem in petitione consulatus habuerit. De quo sic in epistola ad Atticum Cicero libro quarto: O uirum, o ciuem Memmij. Caesaris omnes opes confirmant, cum eo Domitium consulem iunxerunt, qua pactio, epistola committere non audeo. Ad eumque puto, uel certe ad filium liber Poetae Lucretij de Rerū natura scriptus. Siquidem & dignitas hominis, & tempora congruunt, nisi tamen arbitrari malumus filium potius eiusdem C. Memmij, cognominem patri, Aedilem Curulem factum à Caesare.

De fluctu decimo, seu decumano, cuius permulti poetae meminerunt. CAP. LXXXVI.

Vidij poetae uersiculi sunt in primo Trist. uolumine:

Qui uenit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes,
Posterior nono est, undecimoque prior.

Decumanū intelligit fluctū, qui fieri maximus dicitur: sicuti oua quoque decumana dicuntur, quae maxima. Nam & ouum decimum maui nascitur. Ex hoc scuta quoque decumana, quae essent amplissima, sunt appellata. Et decumana in castris porta, ab hoste aucta. Sic utique decumanus in agro limes ab Oriente ad Occasum, non mihi propterea uidetur dicitur, quoniam quali duocimanus, ut M. Iunius Nypsius opinatur: id enim nimis durum, & coactū, sed quoniam longissimus. Nam cardo ipse iam dimidiatus decumano scilicet anticipante, considerat. Sed de fluctu decimo, siue decumano, etiam in 11. Metamorph. poeta idem meminisse his uerbis: Vastius insurgens decimae ruit impetus undae. Et Silius Italicus libro 13.

Non aliter Rhodopes Boreas à uertice praecipit

Cum sese immisit, decimoque uolumine pontum

Expulit in terras. Sed & Seneca in Tragœdia Agamemnone:

Hæc onere sidit, illa conuulsum latus

Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticon secundo sic ait:

— Quanta quoties & Palladis arte

Incaustum decimae cecidit tumor arduus undae. Lucanus quoque in 5. Pharfalia:

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus

Inualida cum puppe leuat.

Ut uel hoc ipsum notabile sit, atque insigne, tantopere decimum istum fluctum uelut à conspirante poetarum choro celebrari.

Quod

Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philotheoron, corruptū deinde improbe in nomen quod est Philocteten. CAP. LXXXVII.

In Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium: In equo Troiano scis esse in extremo. Serò sapiunt: ita scriptum ferè cunctis exemplaribus inuenitur. Deinde quod in Britannia non minus quam Philocteten te praebuisti, planè non reprehendo. Diu me torserā, maceraueramque eliciendo sensu de uerbis his, neque procedebat. Quorsum enim de Philoctete hic Cicero? Sed enim postea codicem illū uetustissimū Laurentij Medicis opera sum nactus, quem & superius citauit, minus multo, quam ceteri, deformatum, inquinatum, peruersum, conturbatum. Nam in eo sic erat: Deinde quod in Britannia non minus philotheorum te praebuisti, planè non reprehendo. Nam philotheorus is est, qui spectationū studiosus, qualē se Trebatius in Britannia praebuerat, dum preliū fugitans otio se asserit in armis medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci & cauilli.

Vnde illud tractū, Fuimus Troes: quaque extet in literis super Lacedaemoniorum choro, & cantico. CAP. LXXXVIII.

Vimus Troes: hic loquendi color tam efficax, de consuetudine chori illius Lacedaemonij ductus, qualisque in adagiū ascitus. Nam ut scriptum apud Plutarchū in libello cui sic est titulus: Quo pacto laudare se quispiā citra inuidiā ualeat: Chorus erat Lacedaemoniorū trifarius, senum, puerorum, iuuenū. Canebant autē senes ita, ἀμεις ποτ' ἦσαν ἀλκιμοι νεοῖσι. Quo significabant, fuisse quondam se robustos iuuenes. Pueri uerò sic, ἀμεις δὲ γ' ἐσόμεθα πολλὰ καὶ λαβρόντες. Ex quo se futuros longè his meliores profitebant. Iuuenū autē cantio hæc, ἀμεις δὲ γ' ἐμὲν. ἀδὲ λῆς ἀγώσθη. Indicans ipsos iam id esse, quod uel illi fuissent, uel hi futuros sperarent, eiusque rei paratos facere periculum. Quod item scriptū in Diogeniani collectaneis. Consimile prouerbiū de Milesijs ponit Aristophanes in Comœdia Pluto: πάλαι ποτ' ἦσαν ἀλκιμοι μιλῆσιοι. Ut iam nō esse eos uiros fortes intelligamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc intellectu Cicero de coniuratis agens: Vixerunt, inquit, extinctos ea uoce, nescio quo pacto significatius declaras, minusque multo inuidiosè, quam si planè dixisset occisos.

Quod Seruius Grammaticus Bucolicos Maronis uersus tam medosè legit, quam falso enarrat. Notataque ibi, & relata quaedam super initandis pueris, superque dijs aliquot ueterum, maximeque Genijs & Iunonibus. CAP. LXXXIX.

In Bucolicis Vergilianis hi duo uersiculi sic leguntur:

Incipe parue puer: cui non risere parentes,

Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili.

Quod enarrans Seruius haud inceleber Grammaticus, & ueram lectionē (quod eius pace dixerim) contaminat, & fabulā sibi ex tempore, comodoque suo confingit contra omnē ueterū autoritatē. Neque enim cui, sed qui legendū, hoc est, non casu datiuo, singularique numero, sed plurali nominatiuo: quanquā utrobique apud ueteres eadē uox, isdēque notata literis, sicut in primo Quintilianī de Institutione Oratoria non oscitans lector inueniet. Ex quo etiamnum uersiculus in septimo Valerij Flacci Argonauticon libro: Curaque cui profuga forsan tenet alta carina.

Etiamnum, inquam, iste uersiculus, cui retinet, nō qui, tam scilicet in uetustissimo codice, de quo reliqui fluxere, quam in his quoque peruulgatoribus. Quod autē dicimus qui legendum, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figurā esse declarans hic in numero, sic ut plurali singularis subiungatur. Ex illis enim, inquit, qui non risere, huic non dignata. Quis autem dubitet, quin de Vergilianae lectionis incolumita-

incolumitate Quintiliano credendū sit potius, quā Seruio, praesertim qui manum quoque Vergiliū citet aliquando, & Ciceronis? Quocirca manifestum est quod diximus, mendosē locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundem ex proposito comodoque finxisse quis non uideat? cum nusquam ob id praecipitatum fuisse Vulcanum legamus, quoniam deformis natus, quoniamque ei non Iuno arriserit. Etenim poeta Homerus ob id ait, quod matri contra Iouem patrem suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secundum Homerum Vulcanus, licet ex Iunone sola fingat Hesiodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerva dicit. Vnde à τὴν τὴν à Theocrito uocatur in aenigmatio, cui *Βουρὸς* inscriptio. Quare parentes ad Iouem Iunonemque uix satis etiam proprie referentur. Sed & illud sanè quod frigidè Seruius idem, quod neque admissum ad epulas deorum Vulcanum dicit, neque diuinis honores meruisse, quem Varro etiam inter selectos deos numerat septimū. Tum ne processerit quidem uel isto pacto, quod molitur Seruius, quando non ob id ait praecipitatum, quod haud riserit, sed quod ipsi haud arrisum. Viderimus utrum ne ipse mox credibilia suspiceret: certè iam Seruius uerissimus reuincitur. Et quidè sic ego legerim, sic enarrauerim: Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, ut sit parentes uocandi casus, hunc qui non risere, neque deus mensa dignatus, neque dea cubili: hoc est, nec Genius, nec Iuno uitalibus auris dignum putauere hunc, ex illis qui non risere, ut sit figuratè dictū. Quintiliano teste, pro eo quod est, hūc, qui non risit, uel qui è numero est eorum, qui non risere. Credebatur enim habere quosque suū deum, suamque deam, hoc est, suū Genium, suamque Iunonē uitae praesides. Hos igitur indicauit Maro Catexochen. Mensa enim Genio cōuenit: ut, Funde merū Genio: Iunoni lectus. Quod Iunius quoque Philargyrius docet, hunc ipsum ita interpretans locū: Pueri, inquit, nobilibus editis, in atrio Iunonis Lucinae lectus ponitur Herculis mensura. Sed & apud Varronem lectū est initiari pueros Educa, Potina, & Cubae, diuis edēdi, potandi, & cubandi, ubi primum à lacte, & cunis transferuntur. Quam Varronis autoritatē Donatus in Phormionē Terentianam adducens, etiam hunc ipsum citauit Maronis uersiculū, atque idem Probi quoque retulit adnotasse. Mensa igitur, & lectus argumenta uitalitatis, quod initijs ipsis adhibentur. Caeterum habet homo suam sibi ridendī proprietatē. Qui uerò non rideat, ei qui potest esse uita uitalis? ut ait Ennius. Deum uerò, deamque ad has referre Varronis Educam, Potinā, Cubamque nequeas, quod haec foeminae omnes, ut Augustinus etiam in libro de Ciuitate dei sexto declarauit. Sed ad Pylum ratione pari, & Pitumnum coniugales deos, quibus ut ait Varronē scribere Martianus in 2. lib. de Vita patrum: natus si erat uitalis, simul ab obstetrice fuerat sublatus, & in terra stratus ut esse rectus auspicaretur, sternere etiam in edibus lectum constituerunt. Restat igitur uti quod de Genio & Iunone diximus, autoritatē quoque tibicinibus fulciatur. Plinius itaque Naturalis historiae primo: Cum singuli, inquit, ex semetipsis totidem deos faciant, Genios Iunonesque adoptando sibi. Seneca Epistolarū ad Lucilium unde uigesimo: Ita tamen, ait, hoc seponas uolo, ut memineras maiores nostros, qui crediderint, Stoicos fuisse. Singulis enim & Genium & Iunonem dederunt. Vnde arbitror Iuuenalis:

Et per Iunonem (inquit) domini iurante ministro.

Hoc enim reprehendit Satyricus poeta, quod non per Genium, sed per Iunonem domini minister iuraret, uidelicet more muliebri. Quo circa sic illa apud Petronium Arbitrum Quartilla loquitur: Iunonem meam iratam habeam, si unquam meminero uirginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc aetate perueni.

Hinc

Hinc etiam puto natum prouerbiū illud, dicatur ut posse taurum tollere, qui uitulum sustulerit. Caeterum si detur modò non iniquam planè à nobis peragi reprehensionem, labascereque iam commentum istud Seruianum, quod antequam talia prodebamus, pro indubitato obrinuerat, reliqua in medium (ne nobis blandiamur) libera opinaturis relinquemus.

Qui uir Theodorus Gaza, quantumque tamen lapsus in Aristotelis problemate uerso. CAP. XC.

Non recuso, quin sub censuram, sub aleamque ueniat qualecunque hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in hoc albo duae mihi maximè suspectae literariae pestes, inscitia, inuidiaque, dum ne quis mihi amulteros (ut uerbo utar quo Symmachus) dum ne quis opicus, dum ne quis durus, & contumax, & in hominis uerba, quam in ueri fidē iuratus contingat iudex. Quod si iudices etiam nuncupandi, non Tarentinos equidem, & Consentinos, & Siculos mea ista legere, sicuti sua quaedam Lucilius, sed Latinos homines, graecae literaturae non ignaros, non Iunium Congium uolo, sed Scipionem, sed doctissimum omnium Persium, atque Rutilium, hoc est, si qui sunt illis compares, magis prudentia, ingenio, doctrinaque uiri, ad quorum iudicium iure sit elaborandum, qualis puta, si liceat, is ipse est, qui mihi instrumenta studiorum tam multa, otiumque altissimum suppeditat, auis, atque potens Medices Laurentius, Florentinae reipub. cōlumen, cuius cum iudicium illud circumspectissimū, & naturalem quandam mentis altitudinem maximamque in actu rerum uel ciuitates experiuntur, uel principes, tum eundem in literis & humanitatis, ac sapientiae studijs, ei denique non admirantur, qui non penitus ut ipsi, qui non introrsus inspexerunt. Qualis est item Ioannes Picus hic meus è Mirandulanis principibus absolutissimum naturae opus, à quo philosophia latine iam meditans loqui, summū puto fastigiū accipiet. Quales praeterea duo illi, sed una deuincti amoris copula, Veneti patricij sunt, Hermolaus Barbarus, barbariae hostis acerrimus, qui latinae philosophiae uelut arma instrumentumque uerborum sic aut aure diligētissima terget, aut incude noua fabricatur, ut ob ipsius industriam iam nunc penè in isto quidem genere, uel nitore, uel copia uiuamus ex pari cum Graecis. Et Hieronymus Donatus, uir nescio utrum grauior, an doctior, an etiam humanior, certè omnilepore affluens, omni uenustate, cuius tamen ob id uereor, ne leuior cuiquam censura uideatur, quoniam me pulcherrimo carmine, sed & epistola una atque altera mirè laudauit. Licet enim tantum boni de me ipso, qui multū à tolerabili, nedum à perfecto abssum, pudeat credere, magis tamen tanto uiro pudet non credere, talia de me, sic (ut apparet) ex animo affirmanti, dum nostra haec qualiacunque sunt, arriserint: floccipendo iam nunc imagines penitus, umbrasque laruarum, quibus natura esse dicitur (ut sancti uiri uerbis utar) terrere paruulos, & in angulis garrere tenebrosi. Theodorus igitur Gaza, uir graecus, & ut doctis etiam uidetur eruditissimus, Aristotelis problemata uertit in Latinum. Sed in quo problemate quaeritur cur homines, qui ingenio claruerunt, uel in studijs philosophiae, uel in reipub. administranda, uel in carmine pangendo, uel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse uideamus, & alios ita ut etiam uitae atrae bilis infestarentur, in eo manifestius utique (ni fallor) insigniusque extitit interpretis erratū, quod ut excusari iam dissimulari ue possit. Nam cum illic exempla subiiciat Aristoteles heroum, qui laborasse dicantur atra bile, primumque de Hercule agat, fuisse illum nimirum tali habitudine, signis argumentisque colligit istiusmodi, quod & comitialis morbus sacer ab eo sit dictus, & filios occiderit uecors, ut in Senecae tragodia tractatur, & antequam obiret, scatenitum ulcerū

Ang. Politi.

c eruptione

eruptione laborauerit, unde illa puto, Nefsea tunica uenerit in, fabulam: nam hoc quoq; uitium atra bilis est. Ex quo etiam Lyfandro Lacedaemonio proxime ante obitum genus id, inquit, ulceru emerfit. Theodorus itaq; quod ad filios & ad uicera Herculis attinet, ita deniq; interpretatur. Pueroru quoq;, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulceru, qua mortem interdū antecedit. Cum sit ita graece: *ἡ δὲ πύξις ὅτι πύξις ἐκστασις, ἡ δὲ πύξις ἐλκώσας αὐτὸν ὅτι τῆ ἐλκῶν ἐκφύσας ὄργου.* Necq; aut dubitem ex usu esse, ante q̄ ipsi locū uertimus, perpendere diligentius, quid sibi illud uelit, q̄ τῆ, quod ille dissimulat, quā ue de praepositione, articuloq; illo abiuncto sententia elici possit. Et quidē ego sic arbitror legendum, corrigendumq; q̄ ὄργου, ut sit ad uerbū sensus: Et in liberos suos pauor, seu ma uis dicere, mentis excessus, & ante obitū ipsius in Oera ulcerū eruptio: Quod aut pauorem maluimus, aut mentis excessum uertere, q̄ ut iste, motionē mentis, quā graecē sit ecstasis, autorem sequimur in priore, quem psalmorū probat interpretē Pictauensis Hilarius, in posteriore Hieronymū, qui tamē alicubi solitariū quoq; illud excessus, latinē pro illo ecstasis reddidit. Nam pauorem Cicero quoq; metū definit esse mentem loco mouentem. Sed de nomine aliās. Nunc quod instat. Profert exempla Aristoteles, per quā manifestū fiat, Hercule quoq; atra bile uexatum, sicuti dein Aiace, Bellerophonem, ceterosq; ostendit, ut sensus, ordo, ratio, praetereaq; ueritas in expugnabilis, & uinci nescia, nostra prorsus interpretatiōni suffragentur. Quorsum enim hic de pueris mente motis in medijs agatur heroibus: aut quā magis atas a bile hac atra, quem furorem dicimus, q̄ puerilis abest? Quid aut generalē hanc ulcerū ante obitū eruptionem accipit, quod neq; uerba significant Aristotelis, & planē illius proposito, uoluntatiq; contrarium? Nempe qui probare nitatur ex argumentis quibuspiam, atq; exemplis, non pueros, non quoslibet atra bile, sed heroas, maximosq; uiros inquietari. Quā illud etiam diligentius cogitandū, facer' ne tantū morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Hercules, quod de suo Theodorus adijcit, appelletur. Atqui locū eundem malē uersum a Petro etiam Aponensi, cui cognomentū ex re Conciliatori factū, naturā rerū, ac medicinā cōsultissimo: sed, ut tum fuere tempora, parū linguā utriusq; perito homine, minus equidem indignet. Is aut errantem suo semet indicio prodit, in cōmentario quodam super hāc ipsa problemata composito. In eas enim se coniecerat angustias, ut explicare nil possit, ac stuporem, siue quod ait ipse, congelationem, quā pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitror) ab Hercule. Quod ego illi tum dederō, cum denominatiōis istius uox quāpiam in didem pronuntiabit. Sed enim Theodori causam facile iam quibus impulsam, prostratam, constrictā sciat, etiam si nihil adijciamus. Quin ipse credo, si reui uisceret, & de hoc admoneretur, neutiquā pro recto defenderet, si plus uero daret q̄ studio: potius, ut in duodecim scrupis adsolet, quoniam moti semel pœniteret, concedi sibi postulet, ut calculū reduceret. Nec autem nos hāc de eo notarem, si non plurimi faceremus. Non enim sic demētis otij sumus, ut incolumi dignitate nostra, uelimus eo abuti contra recentem, nimumq; iam triuialium nungamentorū prouentum, contra q̄ ista penē dixerim mēdicabula, & propudia gar rulorum, nescio risū ne explodenda magis, an silentio dissimulanda, quō perpetuo ignobiles inter suas ineptias delitescant. Hoc autē duntaxat attulimus, non quidem obstrigilandi, quod dicitur causa, sed admonendi potius studiosos, qui scribēdi onus hoc laboriosissimū pariter, inuidiosissimumq; susceperint, ne quid unquā de intentione remittant, neu parcant industria, operaq; ne ue indulgeant sibi, aut oneri cedant. Circumspiciant undiq;, librent, pensent, exigantq; singula, nihilq;

nihilq; non olfactent, non excutiant, non examinent, non castigent etiam atque etiam, ac sub incudem sapius reuocent. Consulantq; interim uel minus eruditos, & tenuiorum (ut ita dixerim) uiriculas non aspernentur. Quando ita fermē comparatum est, ut in alienis erratis Lyncei simus, in nostris lippi, caeci q;, ac nō uideamus, ut Catullus ait, manticae quod in tergo est. Sed in primis caueant hoc tamē, qui scribūt, ne dum nimis ad uota laudū properāt, cruda adhuc in publicū sua stadia propellant. Illud in Theodoro mirari me fateor, quid ita scripserit in praefatiōe librorum de Animalibus Aristotelis, quibus unis praecipuē cōmendatur, adiutū sese a nullo, nec certare adeo cum ceteris interpretibus, quos, inquit, uincere nulum negotium est, cum libros eosdem Georgius Trapezuntius ante ipsum luculentē uerterit, ut uel redditis, quā apud ueteres inuenerat, uel per se denuo fictis, excogitatisq; uocabulis Latiam prorsus indolem referentibus, uitio factum nostro primus, opinor, iuniorū docuerit, cur ipsi minus multas, quā Graeci rerum appellationes habeamus. Hōs igitur si quis libros diligenter legerit, minus profecto Gazam laudabit, penē illius uestigijs insistentē: quin si homo erit ingenuus, credo stomachabitur, sic a Theodoro dissimulatum, per quem maxime profecerat, sic habitum penē contemptui, ludibrioq;, cuius potissimū laboribus insidiabatur, nobis uerō etiam fortasse habebit gratiam, quod ista reddere suis autoritatibus contendamus. Nam quantum sibi Georgius in eo placuerit opere, uel illa de praefatione uerba significant, quibus sese libros eos Latinis ait non minus elegantis, emendatosq; dare, quā apud Graecos habeantur. Sed & hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut itē quē de mensib. graecē pdidit, ex huius potissimū, de qua loquimur, interpretatiōis proœmio sublegatur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissima inter hōs Graecos inimicitia, sic ut in grammatico quoq; suo cōmentario Theodorus Georgiū uocet hunc pornoboscon, quod alentem scorta significat, alludens arbitror ad Georgium ueterem grammaticum, cui cognomentum Graeci Chærobofco dixerē. Cætera porrō, quā Theodorus hic edidit, ubi modō non repetundarū sit accusandus, sicut eruditione diligentiaq; non carent, ita sunt, ut mihi quidem uideatur, ad examen quoddam strictius curiosiusq; reuocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia, nec tamē dissimulare, quid in quoq; desideremus: aut inhonoratum transire uolumus, cui ueritas patrocinetur. Vt autem habere stylū quā maxime ingenuum; paratumq; uolumus, ita quā minime accusatorium, quā minime licetiosum & noxium. Nec enim tam uasitiam profiteamur, quā exhibemus industriam. Quid autem nos olim de doctrina aestimauerimus, ingenio que Theodori, graecis aliquot & latinis epigrammatis testati sumus, quorum nunc unum duntaxat, idq; graecum, subiiciemus: si quis tamen hāc quoq;, si quis captus amore, leget. Igitur sic est:

Κεῖ πο μέγας ποτ' ἀγῶν γὰρ ζῆ θεοδ' ὄροιο ἀμφί
 μύσας τ' αὐσονίας ἄδ' ἑλικωνιάσι.
 τῆς μὲν γὰρ γῆρας τῆς δ' αὐθρεπ' ἡεί' ὄφελον.
 ἑλκας γὰρ τέκε, πόν γ' αὐσονίη δ' ἐτραφον.
 ἴσον δ' ἀμφοτέρω σοφίη γλῶσση τ' ἐκίκασο
 πόν δ' ἄτ' αὐτὸς ζῶν, ἄτ' ἀρ' ἐκείνη θανὼν
 ἀλλὰ καὶ ἵτα λήης μεγαλήν ὄνδ' ἐλκ' δ' ἐλεῖται
 εἰλετο, ὄφρα λιλῆος ξυῶν ἢ ἀμφοτέρω.

Ang. Polit.

Quo pacto uir idem graecè trāstulerit, quod est apud Ciceronē, Suadae medulla, positiq; Eupolidos uersus de Pericle: tum indicatum, quibus deniq; dea Pithò latinis appellationibus censetur. CAP. XCI.

Libellum Ciceronis aureolū de Senectute Theodorus idem Gaza non incommode profectò, nec infeliciter uertit in graecam linguam. Sed est in eo quoque (ne quid grauius dixerim) paulò nonnunquam indiligentior. Illud interim pro argumento sit, quod ait strictim Cicero Marcū Cethegum ab Ennio Suadae medullam dictum: uocabulum illud Suadae medulla, μελιγγειν Theodorus, quasi tu dixeris dulciloquium, interpretatur, cum Cicero idem in Bruto locum hunc Ennii, uerba que sic ampliter exponat. Suadae medulla, inquit, Pithò quam uocant Graeci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegū medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sessitauisse, huius hic medullam nostrū oratorem fuisse dixerit. Haecenus in Bruto Cicero. Quo apparet utiq; nō intellectū à Theodoro locum. Neq; enim μελιγγειν debuerat, sed παθὸς μελλόν interpretari. Neq; id pluribus tamen arguemus, quia uerborū disceptationis res non est arbitro eius, & cognitore Marco Tullio. Quoniam autē M. Tullius etiam Eupolim citat, qui deam scripserit hanc persuadendi sessitauisse in Pericli labris, quam Pitho uocet ipse: Suada uerò Ennius, agendum (si placet) ipsos ex Eupolidos Ἀήμοις. (id enim comœdiæ nomē) uersiculos subiiciamus, gratum puto futurū studiosis, si ceu spicilegium, racemationemq; faciamus, aut si tabulas ueluti quaspiam ex hoc literarum naufragio collectas, in corpus aliquod restituamus. Sunt autem quos inueniamus hi:

Κράτις οὐτ' ἐγγύετ' ἀνθρώπων λέγει
ὅποτε πρὸς ἄλλοι, ὡς πρὸς οἱ ἀγαθοὶ θροναίς
ἐκινάδεκα ποδῶν ἦρει λέγων ὅτι ῥήτορας,
τὰ χυρὸν λέγει μὲν, πρὸς δὲ γ' αὐτῶν τῶν τῶν
παιθῶν τὸ ἐπεκάλειζεν ἕθις χέλεσιν.
οὐτὼς ἐκίλε, καὶ μόνον ἔβη ῥήτορας
ὅδε ἰσχυροῦ ἐγκατέλιπε βίος ἀπροσμελούς.

Neq; autem istos Eupolidis poetæ uersus ex ipsius statim fontibus hauimus, ut cuius opera etate inter cederint, sed eorū partem ex interprete quopiam Aristidæ rhetoris accuratissimo, partem ex epistola Plinij iunioris accepimus. Quin Aristides ipse oratione, quæ pro Pericle inscribitur, comici eiusdem testimoniū aduocans, ita loquitur: μόνον δὲ παιθῶν τὸ ἐπεκάλειζεν ἕθις χέλεσιν. Quam autem uocauit Ennius Suadam, puto eandē Suadelam Horatius: Sed bene, inquit, nummatum decorat Suadela, Venusq;. Neq; enim assentiā Porphyriōni, Veneris id epitheton existimanti. Nam Cicero in lib. de Oratore tertio, cum de Pericle loquatur, Lepōrem maluit nuncupare, quàm Suadam, sic inquit: Cuius in labris ueteres Comici etiam cum illi maledicerēt, quod tum Athenis fieri licebat, lepōrē habitasse dixerunt, tantamq; in eo uim fuisse, ut in eorū mētibus, qui audiuisent, quasi aculeos quosdam relinqueret. Cōtrā autē Quintilianus ne enunciare quiddam istius deæ latinum ausus nomen, ita in decimo scribit Oratoriarū institutio-num: Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimoniū est, in hunc transferrī iustissimè possit, in labris eius sedisse quandā persuadendi deam. Porro Marcianus modò Suadā, modò Pitho nuncupat. Nos eandē in poematis Manto, Ambraq; nostris modò Suadam, modò lepōrem, uidelicet Ennium Ciceronemq; secuti.

Qui

Qui sint apud Liuium Causarij. CAP. XCII.

Liuus in septimo ab Vrbe condita: Tertius, inquit, exercitus ex causarijs: senioribusq; à T. Quintio scribatur, qui urbi, moenibusq; praesidio sit. Causarij qui sint, nō temerè qui tibi explicet inuenias. Sed id ex uerbis tamen Vlpiani iurē consulti lib. 6. ad edictū facile colliges. Ea sunt in tertio scripta Digestorū uolumine, quo titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt: Ignominia causa missum, hoc ideo adiectū est, quoniam multa genera sunt missionū. Est honesta, quæ emeritis stipendijs, uel antè ab Imperatore indulgetur: & causaria, quæ propter ualitudinem laboribus militiæ soluit. Ex quibus uerbis ratiocinari possumus, causarios proprie dici, milites ualeatū ditis causa missos.

Vindicata Iustiniani principis praefatio quapiam à uitijs, mendisq; aliquot. CAP. XCIII.

Pudet me seculi nonnunq; istius, in quo sum natus, indocti nimis, & arrogantis, uersantem animo identidem quæ monstrerum uerborūq; libros etiam ipsos legum, quibus regimur, occupauerint. Sicuti quod nuper dubiū ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustiniani, quæ posita est ante Digestorū libros, Theophilo, Dorotheo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleo, & Cratino uiris illustribus, antecessoribus, & Salaminio uiro disertissimo scripta. Nam cum doceat illic Imperator anni quartū studiosos graeco uocabulo lytas appellatos, & item quinti prolytas, ut in Pandectis extat illis archetypis, cuncta nunc habent exemplaria hircos in priore, coloritas in posteriore loco, nihil uocabula, sed quæ tamē ab Accursio pro maximè idoneis enarrentur. Quin primū anni auditores, non dispondij (quod uulgò) sed dupondij, sicut in archetypis inuenio tam friuolo, ut idē ait, quàm ridiculo cognomine appellabantur. Sed & in eadem epistola (ut in transcurſu quoq; ostēdam) desiderantur uerba de sexta Iliados Rhapsodia, cum Glaucum & Diomedem nominat Imperator inter se dissimilia permutantes. Etenim post id uerbū se qui statim debet hic Homeri uersus, si archetypò credimus:

Χρυσέα χαλκείω ἐκατόμβοι ἕνεκαβοίωι.
Lepidum Seueriani cōmentum de Lunæ factura, & Solis: deq; men-

struis diebus, & annijs. CAP. XCIII.

Percurramus aliquando ego & Picus hic Mirandula, nunq; satis homo laudatus, sub cilijs horis antiquos enarratores instrumenti sacri ueteris, Graecos maximè, Diodorū, Philonem, Aquilam, Origenem, Basilium, Didymū, Isidorū, Apollinarem, Seuerianum, alios id genus com-
plureis, quorum ille, sicutiq; Latinorū, sentētijs omneis, quàm diligētissimè cum Iudæorū & Chaldæorū interpretum conferens opinionibus, nihil non euentilat, & pensiculat: unde modò aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli possit impietas. Sed quod apud Seuerianum superioribus diebus auctorem luculentū meminī nos legere, uisum est haud indignū, quod in hunc acciperetur gregem. Solem factū à Deo primitus; & lunam legifer Hebræus prodit, quarta mox ut orbem inchoauerat die, qui tamen, quoniam alterum diei, nocti alteram praefecisset, etiam illū in Orientis credi potest, hanc in Occidentis posuisse confinio. Nec autem debuit (quemadmodum quidam hic opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, ut detrimento affecta, ut decerpta, ut gracilescēs, ut discriminata, ut inanis, ut diluta, ut exhausta foret lumine, qualē nunc esse eam uel nascentem, uel intermenstruam, uel senescentē, uel in coitu, uel in ipso quoq; Ang. Polit.

c 3 deliquio

deliquio videmus. Quin orbe pleno potius, integroq; circulata, nō gibbosa, non prætumida, nō sinuata, non corniculans, non diuidua, nō silens. Etenim ista dein multiformitas temporū erat, & noctium & dierum uelut interuallaris & discrimi-
 matrix futura. Quocirca edito recens, & matutinos ingrediēte carceres sole, luna
 prorsus ē regione metam finitoris radebat occiduam, munifex tum primū orbis,
 & in suo quasi dixerim tyrocinio. Sed ut ad Occidentem sol ipse circumactus est,
 etiam inuicem peruecta luna suo curriculo est ad Orientis collimitium. Sic igitur
 audientes dicto diei pariter præfuerunt, noctiq;. Cur autē non se tum potius quar-
 tæ lunæ facies exhibuerit, quata est edita die? quoniam summū, inquit, luna quar-
 ta tenere Occidentis līmitem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenoq; prorsus
 ore quintamdecimā pro quarta exhibēs, undecim sibi dies uelut arrogauerat, ac
 totidem planē diebus luna solem natura præuertitur. Ex quo fit, ut soli etiam iu-
 re dies illos xi. luna quasi bona fide restituat. Nam cū sit undetrīginta & semissis
 dierū mensurans lunæ calculus, dissulat hinc annarius duo decim mensū nume-
 rus ē dieb. omnino CCCCLIII. Quæ summa undecim sibi alios agglutinans, quos
 à primordio luna sicut auctarium præsumperat, annum constituet hunc solarem
 CCC & LXV. Tantū Seuerianus: lepidiore tamē, puto, q; uerore cōmento, quo
 etiam crescere in immensum possit fabularis illa de Arcadū uetustate superlatio,
 qui profeleni, quod est antelunares, appellati, si fuerit inconfecto, diebus esse un-
 decim lunam, non tam mundo ipso, q; initiali quoq; die masculam.

Græcum elegans adagium super xenijs, Digestorum exemplaribus
 restitutum. CAP. XCV.

Libet in gratiam iureconsultorū restituere græcum quoq; pro uerbum,
 sublatum planē de ipsorū libris, sed integrū adhuc in Archetypo, sicut
 in epistola quapiam diuī Seueri, & imperatoris Antonini reperitur, ea
 citatur ab Ulpiano in primo de Offic. proconsulis: eodemq; titulo po-
 nitur in Digestorū lib. i. Verba sunt hæc epistolæ: Quæ quoniam elegantissima,
 & plena bonæ frugis, ediscenda sjs cenfeo, qui rempub. gesturi. Quantū, inquit,
 ad xenia pertinet, audī quid sentimus. Græcū pro uerbiū est, ἔτε πάντα, ἔτε πάντα
 π, ἔτε πᾶσα ἀνθρώπων. Nam ualde inhumanū est, a nemine accipere, sed passim uilissi-
 mum est, & per omnia auarissimū. Sic illi. Porro græca uerba possis ad hunc in-
 terpretari modum: Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Quanta in muribus salacitas, & Aeliani uerborū interpretamentū: atq; inibi
 locus apud Martialem correctus, & enarratus. CAP. XCVI.

N 7. epigrammatōn uulgatis quidem codicibus ita est apud Martialem:
 Nam cum me uitam, cum me tua lumina dicis.

Sed enim uetustissimi quique sic habent:

Nam cum me murem, tu cum mea lumina dicis.

Quod tamen a nullo est hæcenus animaduersum, aut emendatū. Quæri uerō po-
 test, quo intellectu puella blandiens amatori murem eum uocet: an eodem, quo
 etiam passerculū solet: quia mures quoq; perhibentur salacissimi, sicuti scriptum
 inuenio libro Aeliani duodecimo, de Animalū proprietate, uerbis ad hanc sen-
 tentiam: Ferunt autē mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducunt Cratinū
 scilicet in Fugitiuis: Age nunc tibi de fereno aduersus mollitiem muris fulgura-
 bo Xenophontis. Sed enim fœminam quoq; murem narrat ad ueneria esse præ-
 rabidam. Rursumq; apud Epicratem in choro, Fabula enim hæc Epicratis est: Po-
 stremo subiit me detestabilis lena, deierans per puellam, per Dianam, per Perse-
 phattam, esse uitulam, esse uirginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat
 murinus

murinus. Superiectione eam salacissimam dicere uoluit, cum catum prorsus mu-
 rinum uocauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam: Sed pudet fari, Clama-
 uit adeo statim detestanda lena, ut sape latere non est. Hæcenus Aelianus, auto-
 ritatibus etiam magni nominis comitorum succenturiatus.

Automaton legendum in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatum:
 quidq; ea uoce significetur. CAP. XCVII.

Locus apud Suetonium in Claudio ita perperam legitur in plerisq; uo-
 luminibus: Si aut ornatū, aut pegma, uel quid tale aliud parum cessis-
 set: cum ueri integriq; sic habeant codices: Si automaton, uel pegma.
 Inspice uel Bononiæ librum ex diuī Dominici, uel item alterū Floren-
 tiæ ex diuī Marci bibliotheca, quam gens Medica publicauit, ueterem utrunq;. Sed
 & utroq; uetustiorē, quem nunc ipsi domesticū possidemus, ut taceam com-
 pleureis alios, ne fortassis ambitiosior, & nimius citandis testimonijs deprehēdar,
 ubiq; hanc nimirū posteriorem scripturam inuenies. Apparet ergo automata ap-
 pellari solita, quæ ita mechanici fabricabantur, ut sua sponte efficere quippiā, ue-
 lut ignara causa uiderentur. Qualia nunc aut horologia sunt, aut uersatiles quæ-
 piam machinæ, in quibus imagunculas occulta ui cursitantes, ludibundasq; mi-
 ramur. Quales etiam uel fontes, uel ignes ipsi quodam artificioso temperamen-
 to, specieq; noua, certis interuallis aquas, flammās uel iaculantes. Automaton em̄
 uelut ultroneū, & spontale possumus latinē interpretari. Sic Homerus in 2. Rha-
 pfodia uenisse ad dapem Menelaum dicit automaton, sponte sua significans, nō
 cuiuspiam uocatu, quasi à semet impulsū. Sicut Eustathius quoq; exponit, qui
 deinde ait à iunioribus ἀὐτοματων uocari, quæ forte quadam fiant, quasi μὲν ἄλλω, hoc
 est temere, ἡδὲ ὅς ἐστιν ἄλλω. Et paulo post idem sic addit propemodum: Talis autē sen-
 tentia etiā illa mechanicorū nominauit automata. Ceterum philosophus Heron
 in Pneumaticis, aquā exprimi ait in sublime automaton: id est, spontalē, de sphæ-
 ra concaua, quam describit: sicuti cornicem quoq; confingit, quæ se ad auriculas
 itidem fictas conuertat ἀὐτοματως. Quin ædiculam quoq; docet cōstruere, cuius
 accessio igni fores item ἀὐτοματως, id est, sponte aperiantur, extincto cludantur,
 ut omnia quo diximus intellectu sint audienda.

Perlii locus, & item Senecæ declarati: deq; manumittendis festuca
 seruis, & circumactur. CAP. XCVIII.

Persius in Satyra sexta sic ait:

Non in festuca licetor quem iactat ineptus.

Vbi poeta diligentissimus manumissum hominē ex uetere cōsuetu-
 dine significauit. Est enim à Plutarcho traditū in libello de ijs qui sero
 puniuntur à Deo, morē fuisse Romanis, ubi quempiā manumitterēt, ut eius cor-
 pori tenuem festucā iniicerent. Ex quo illud apud Plautū in Milite: Quid ea inge-
 nua, an festuca facta? serua an libera est? Quoniam autē & circumagebantur, qui
 libertatem nanciscebantur, fortasse ut ostenderetur licere iam ipsis pro suo arbi-
 trio quorsum uellent moueri, quod & supra dixerat Persius:
 Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama: & à prætorē plerunq; uindicta liberabantur: propterea & iactat
 inquit, & licetor. Nam licetores seni prætorib. apparebant. Circumagi autē solitos,
 qui manumitterentur, etiam Seneca docet in octaua primi libri ad Luciliū epi-
 stola: Philosophiæ, inquit, seruas oportet, ut tibi cōtingat uera libertas. Nō differ-
 tur in diem: qui se illi subiecit & tradidit, statim circumagitur. Hoc em̄ ipsum phi-
 losophiæ seruire, libertas est. Circumagitur, hoc est, manumittitur, liberaturq;.

Cur muri partem discicere, quod ait Suetonius, Hieronica
soliti. CAP. XCIX.

Suetonius in Nerone: Reuersus, inquit, e Græcia Neapolin, quod in
ea primū artē protulerat, albis equis introiit, discicte parte muri, ut
mos Hieronicarum est. Ita ille. Nemini autē est dubium, sacrorum cer-
taminum uictores, Hieronicas appellari. Sed moris istius causam tan-
tum adhuc inuenio apud Plutarchum, libro Symposiacōn 2. in hanc sententiā:
Quod autē, inquit, uictoribus curru uehentibus permīssum, partē muri diuidere,
atq; deijcere, hunc sanē habet intellectu, nō magnopere ciuitati muto opus esse,
uiros habenti, qui pugnare possint, & uincere.

Quæ sint apud Maronem silentia lunæ, quæ ue tacita uirgo apud Horatiū:
superq; ijs Seruiana & Acroniana refutata sententiæ. CAP. C.

Vergilius Aeneidos secundo:

— Tacitæ, inquit, per amica silentia lunæ.

Seruius igitur. Sciendū autem est, ait, septima luna captam esse Troiā:
cuius simulachrū apud Argos est constitutū. Hinc est quod dicit: Ob-
lati per lunam. Et alibi: Per cæcam noctē tacitæ lunæ: aut more poetico noctem
significat, aut physica ratione dixit. Nam circuli septem sunt, Saturni, Iouis, Mar-
tis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Et primus, hoc est Saturni, uehementer sonat,
reliqui secundū ordinem minus. Sicut audiuimus in cithara, cuius ultima chorda
minus sonat. Hactenus Seruius. Libenter igitur ab eo quaesierim, cur amica luna
latere, ac fallere conantibus, aut num lunam quoq; silentem apud M. Catonē, &
item apud Pliniū ad eandem referat harmoniam planetarū. Quod autē citharæ ul-
timam chordam sonare ait minus, hoc ita deniq; procedet, si ultimam nō iam pro-
ima, sed pro summa capiat, quæ græcè hypate uocat, unde grauior excitat sonus.
Sicuti ab extrema altera, & tenuissima, quam equidem libētius ultimam dixerim,
acuta uox profertur, quæ plus sonare ob id uidetur, quia profum tenditur, ut in li-
bro de Musica secundo scribere ait Theophrastū Porphyrius in cōmentarijs illis
quos in harmonica Ptolemæi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus
auditur, quia circa diffunditur. Quod autē & apud Macrobiū legimus, & itē apud
alios, Saturni orbem, cuius conuersio sit concitatior, edere acutissimū sonum, mi-
nimè hoc arbitror à Platone uel in Timæo, uel in Rep. probabitur, qui tardissimū
scribit esse Saturni orbem, quanq; hoc fortasse ad longiorem sui cursus ambitum
referetur. Sed Aristoteles certè in libro 2. de Cælo, tardiores ob id ait esse supe-
riores orbem, quod impetu stelliferi octauū orbis, magis retardentur. Ut ergo uel
Alexandri, uel Simplicij, uel item iuniorū de eo opinionē prætermittā, si uerā pla-
nè Macrobij sententiā uis colligere, ad cursum referas diurnū, qui sine dubio ce-
lerrimus in supremis, & cōcitatissimus inuenietur. Sed nos hac ablegata cōmen-
titia (ut arbitror) Seruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius accipimus Tacitæ
lunæ silentia, lunā ipsam, quā uocant silentē, hoc est, minimè tum quidem lucente,
ut latere insidiā magis possent, pulchra nimirū, & elegantī translatione ab aurib.
ad oculos. Nam sicuti silentio nihil auditur, ita nihil tenebris cernitur. Plinius igi-
tur lib. Nat. hist. 16. Diem, inquit, coitus lunæ ab alijs silentis lunæ, ab alijs interlu-
niū appellari. Tum idē lib. duodeuigesimo: Et hoc, ait, silēte luna feri subēt. M. Ca-
to etiā in lib. de Re rust. Nūc sterco euehi luna silēti, nūc item silēte luna ficos, o-
leas, mala, pyros, inferi. Postremò etiā prata primo uere iubet eadē luna silēte ster-
corari. Ridiculū autē fuerit aut hæc Catoniana Plinianaq; referre ad siderū musicā,
aut in uetustissima, usq; receptissima locutiōe desiderare istiusmodi ambages.

Equidem

Equidem lunam hic silentem, ut dixi, pro minimè tum lucente acceperim, quod
fuerat tempus Græcis obseruandum. Neq; ita tamen interpretor, ut ad uium re-
fecem, atq; ipsum deniq; lunæ coitum planè intelligam, cum nox tota tenebrico-
sa: nam hoc utiq; refellitur, quoniam poeta mox ait: Oblati per lunam. Nōdum
igitur luna lucebat, cum illi à Tenedo sub uesperam nauigabant. Sed lucere tum
cœpit, cum iam urbem occupauerant. Nō igitur aut sera fuerit, aut pernox luna,
tum nec lunæ quidem omnino coitus, sed tempus arbitror potius, quàm diu illa
non luceret. Etenim plura sæpe, quàm uideatur, uox apud poetas aliqua comple-
ctitur. Ob hoc igitur illud in nostra Rustico:

Quidq; silens moneat, quidq; intermenstrua Phœbè.

Nec absurdè tamen præter epitheti rationē temporariam, lunæ acceperis ami-
ca silentia, quoniam in auspicijs quoq; silentium uocari Cicero scribit, quod omni
uitio caret. Iam apud Acronem quàm pulchrū, quàm ingeniosum, qui enarrans
Horatiū locum libro Carminum secundo:

— Dum Capitolum

Scandet cum tacita uirgine pontifex.

Tacitam uirginem intellexit, quasi claram sacerdotij nobilitate: & ut hoc ineptis
persuadeat, autoritate etiā abutitur Maronis, qui dixerit: Tacitæ per amica silen-
tia lunæ. Ceu si tacita luna sit hic etiā pro clara accipienda. Videlicet non & apud
Dionysium saltem Romanæ historiæ autorem, & apud Plutarchum, aliosq; per-
multos Acro legerat ignorari prorsus ab omnibus, quib. deniq; uel sacris, uel si-
mulachris Vestales uirgines tuendis præforēt, ut ob hoc ipsum, quod præstabat,
silentiū, Tacita uocetur, Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.

Sed ut hic liber, quanq; sic quoq; nimis longus, aliqua tamen ueluti Coronide
cumuletur, & nihil sit omnino inreperculsum, scire lectore uolumus, postea-
quam de magno quasi populo, iam tum anno superiore, Centuriam hanc unam,
sicuti nunc est, nisi tantū pauculis subinde (ut fit) interspersis flosculis adornaue-
ramus, et spectandam publicè amicis aliquot exhibueramus, emanasse in uulgus
fabulam, non satis certo autore: quæ sursus aures istiusmodi compleuerit. Nihil
est mirum, si quædam noua & insignia uel antè dictauerit Politianus, uel nunc re-
ferre in literas incipiat: Olim iam isthæc omnia diligentissimè perscripta à Nico-
lao Perotto, qui fuerit Sipontinus pontifex, in eo maximè libro, cui titulum fecit
set Copiæ cornu. Nam quoniā plurimū autoritatē (sic enim quicumq; illi aiebāt)
apud Urbinatem ducem, cui dicatus is liber, Medices suus Laurentius & gratia
ualet, per eum uidelicet operis istius, & quidem archetypi facta est Politiano po-
testas. Ergo ut hunc semel inuincit librū, uelut instar quoddam uirgulæ diuinæ,
publicam prorsus materiam priuati iuris facit, & ut alter Aesopi gracculus aliena
superbit pluma. De his itaq; per aliquot iam cōciliabula iactatis, euentatisq; ru-
musculis, cū mihi nescio quid, ut est officiosissimus homo, Robertus noster Sal-
uiatus renuntiaffet, non literarum modò, sed literatorum quoq; omnium uelut al-
ba linea magnus amator, agnouit statim inuidiæ mores, quæ dum cui nocere mo-
litur, in omnia sese uertit, & ut ille apud Licentium Proteus:

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, libilat anguis.

At enim quod ad ipsius ictus occalluerā, non sum propterea studijs iratus meis,
tantū laboris tali mercede rependētibus, nec ipse me damnaui, q; nō hanc teterrī
mā pestē desidīa magis placassem: nec, ut nōnulli forsità cupiebāt, cōcerpsi librū,
sed cum potius seposui paululum, & omīssa in præsens edendi cura, tantumq; sul-
cis uelut

cis uelut inter ciliuis ita librum nonnunquam sicut hortum rigans, plenior em tamen cogitatum uelut à siliquis ad panes, hoc est, à ludicris ad philosophiæ seria transtuli. Sic igitur uersare altiora quæpiam animo studia, & operæ grauioris institui, quæ suo & ipsa tempore (si lecta potenter erites) in publicam utilitatem, quò magis argutoribus istis oculi doleant, apparebunt. Etenim ego tenera adhuc ætate, sub duobus excellentissimis hominibus, Marfilio Ficino Florentino, cuius longè felicitior, quàm Thracensis Orphei cithara uerã (ni fallor) Euridicen, hoc est, amplissimi iudicij Platoniam sapientiam, reuocauit ab inferis, & Argypilo Byzantio Peripateticorum sui temporis longè clarissimo, dabam quidem philosophiæ utriq; operam, sed non admodum assiduam, uidelicet ad Homeri poetæ blandimenta natura, & ætate procliuior, quem tum latine quoq; miro, ut adulescens, ardore, miro studio uersibus interpretabar. Postea uerò rebus alijs, negotijsq; prementibus, sic ego nonnunquam de philosophia, quasi de Nilo canes, bibi, fugi, donec reuersus est in hanc urbem maximè Laurentij Medicis cum beneuolentia, tum uirtutis & ingenij similitudine allectus, princeps hic nobilissimus Ioannes Picus Mirandula, uir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis, animiq; dotibus cumulatus, utpote forma penè diuina iuuenis, & eminenti corporis maiestate, perspicacissimo ingenio, memoria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, uberiq; faciundia, dubium uerò iudicio mirabilior, an moribus. Iam idem totius philosophiæ consultissimus, etiamq; uaria linguarum literatura, & omnibus honestis artibus supra ueri fidem munitus atq; instructus. Deniq; ut semel complectar, nullo non præconio maior. Is igitur cõtinuò me, cum quo partiri curas dulcissimas, & nugari suauiter interdum solet, & quæ sibi studiorum propè assiduam comitem (qui summus honor) adlegit: is me instituit ad philosophiam, nõ ut antea somniculosus, sed uegetis, uigilantibusq; oculis explorandam, quasi quoddam suæ uocis animare classico. Quocirca talem ego illum, tantumq; uel auctorem nactus, uel ducem, ne utiqua occasione defui, quin occurri potius, & arripui, sic ut assiduò propemodum summorum tractatu auctorum, uelut attrito crebrius silice paululas saltè ueri scintillas uidear excudisse, tantumq; flammæ rapuisse fomitis, ut in nocte cæca, & illuni famiam mihi aliquid, pfectò fulgoris sublucescat. Sed ecce tibi interim, dum totus in hoc ego, repente Cornu istud in uulgus. Fit cõkursus. Est in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calumnia me liberat. Vidisses continuò nonnullorum uultus lugubre quiddam tacentes, et quod antea nunquam soliti nescio tum quo pacto (sicut ille apud Platonem Trasimachus) erubescerent. Sed isti quidẽ Cornu, quanquam certè non uacuo, quid inesse tamẽ uiderim, non est huius temporis iudicium. Tantum constiterit in præsentiarum non idem spectasse me, quod eius uoluminis auctorem, nec par utriq; destinatumq; præstitutumq; fastigium. Quod sicubi locos eosdẽ pro re nata forte uterq; tractauimus (id autem incidere alicubi fuit necesse) crassior tamen inter nos, q̃ inter Piramum, Thisbenq; partes. Argumento sit interim uel illa Iuuen. Corytto, quæ tamen apud ipsum Cocytos est, de qua tanquam de paupere regno cum Domitio digladiat: uel ara item Martialis frequens cornibus, uel philyra, uel si quid aliud istiusmodi, quod optes cum meis manipularibus, accensiq; committere. Quin illud euenit, ut hoc ipso, quo Miscellanea cessabant, intervallo, centum quædam adnotationes doctæ me hercules (quis enim neget?) & laboriosæ ab homine amicissimo nobis, nec huius ignaro propositi, tum bene etiã literato, nõ sine beneuola, grataq; nostri mentione publicaretur. In quibus unum casu, credo, uel alterum pari ferme atq; apud nos argumento, compluscula certè germana illorum propemodum, quæ uel cum fastos Nasonis abhinc nouennium ferme uel

uel postea cum Flacci Satyras interpretabamur, quanta norunt omnes frequentia, publico auditorio dictaueramus. Per sanctè (si sit opus) deierem, tenens aram, cogitasse me statim, si non de meo, certè de communi iure concedere amico penitus, nec aliquid ex eis agnoscere, quorum sibi ille titulum haud, opinor, uindictauisset. Non enim sic fastu turgeo, sic mihi ipse faueo, ut uideri uelim tam docti hominis in aliquo doctor, ne mihi illud in os iaciatur, sus Mineruam. Sed quoniam sic ea se principem demum reperisse narrabat, ut ignorata profus (ita, credo, putauit) & inenarrata ad eam diem cæteris asseueraret, coactus fateor sum, quod & ipse pro ea quam profitetur, humanitate facile patietur, simpliciter, ingenuè que professionem meam suspicionibus istis communis ignorantia absolueret. Nam sicut haberi iure uel inciuilis possim, uel arrogans, si nõ ei quoq; qui tam sit & diligens, & eruditus, domi & ista, & meliora nasci putem (quando quidem mediò posuit Deus omnia campo) sic è diuerso patrociniū famæ deserere non solum dissoluti, sed etiã (ni fallor) in semetipsum penè crudelis uideri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, fausta que precamur, & cupimus, qui nostra post nos aut inuenit, aut certè dixit. Tantum rogamus, ne pigeat in eorum consortium, quæ tantò antè tam multi sub nobis excepterunt, & in quibus pro uirili parte laborauimus, etiam nos sicuti partiariorum admittere, ne non amicorum sint (quod ait Euripides) cuncta cõmunia.

MISCELLANEORVM FINIS.

ANGELVS POLITIANVS AN=

DREAE MAGNANIMO SVO S.

EFFLAGITARI scribis istic ab ijs qui libros excudunt formis, Herodianum meum. Meum enim iure appello, quem quasi latinitate donauerim. Tum rogas codicem tibi ipsum tuum remittam aliquando, nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius, q̄ seuerè castigatū: sic autē, ut nostra errata plura in eo, q̄ librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certè meo, hoc est, interpretis, plus aliquanto ueniat deberi, q̄ autoris. Quoniam meliusculè respondent ferè, quæ scribas, ut sit liber quasi cursus, q̄ quæ uertas, ubi nihil extra præscriptum. Accedit & illud, quod hoc mihi munus interpretandi quasi leuioris operæ fuit, utpote qui diebus pauculis dictauerim sic deambulans. Itaq̄ tantū abest, ut mihi inde laudem petam, ut etiam abundè pulchrū fore putem, si uita uero grauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis, tum tibi in primis, omnem huius operis defensionem, non remitto solū, sed etiam propè interdico, uosq̄ integros ad alia referuo, quæ post edentur. Sed quanq̄ plurimi sunt apud uos, qui mihi etiā plus nimio fauent, unus tamen es tu Andrea Magnanimo, cognomēto isto tuo gentilitio dignissime, quem equidē faciam plurimi, cum quod ex bonis ortus, & opibus flores, & honoribus, tum uel maximè, quod ingenio es elegantissimo, moribus suauissimis, gratia quadam (quicquid agis, quicquid loqueris, imò etiam si nihil agis, nihilq̄ loqueris) singulari, ac uultu deniq̄ ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaq̄ nihil quenq̄ metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquā enim malè de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelliget. Vnum tantū est, quod à te nunc contendo, cures pro reliqua in nostris rebus diligentia, ut q̄ minimū quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur: ut que ne illa ipsa quidem adnotatiūculæ omittantur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas uerò, etiā locos puto tres, quatuor uel ad summū reperies, ubi sunt excusatione utendū, corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc uerò facillè procuranda, ob eūdaq̄ magis idoneum habere, magisq̄ ex usu tuo neminem possis, q̄ Alexandrum Sartium ciuem tuū, literatum hominem, nostriq̄ studiosum, tum (quod ego in hac re primū puto) neutiquam in amici negotio dormitantē. Vale. In rusculo Fesulano, Pridie Nonas Maias, Anno salutis, M. CCCCXCIH.

ANGELI POLITIANI AD INNOCENTIVM VIII. PONTIFICEM MAXIMUM, PRÆFATIO
in Herodiani historiam, e Græco in Latinum conuersam.

CUM Romæ abhinc triennium fermè in comitatu essem Florentinæ legationis, quæ tibi, sancte pater Innocenti, pontifex maxime, ad summa istius dignitatis fastigiū nuper euecto gratulatū aduenerat, meministi abs te mihi magna celebritate curam delegari, uertendi in latinam orationem Romanorū principum res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta, nostris intactæ hominibus reperirentur. Quare cum cælestis animi tui iudicio, non plus mihi honoris additum, q̄ oneris iniunctum animaduertē, ut primū Florentiam sum reuersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quem potissimū ex omni Græcorū copia interpretandū susciperem. Occurrit autē in primis Herodianus excellens rerū scriptor, & qui diu in Palatina

Palatina uersatus aula, affectaq̄ iam ætatis, historiam de suis temporibus componere aggressus, neq̄ eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamē in primis, libertatemq̄ retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq̄ multo sanè negotio, neque inuita (ut arbitror) Minerva elucubratur: ea mox tempora inciderūt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualet in scribendo, omnis propemodum alacritas excuteretur. Postea uerò quam pro tua prouidentia & pacem Italiae cupienti reddidisti, & cum patrono meo Laurentio Medice, amplissime quidem fortunæ, sed amplioris ingenij, prudentiæq̄ uiro, priuatim affinitatem cōtraxisti, cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq̄ mundo reddita serenitas est: sic ut nos iam ipsos colligamus, atq̄ ut grauati pluuia flores, peneq̄ decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera edere in publicum, & noua procudere iam libet, unde aliqua modò uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel studiosis etiam hominibus utilitas pariat. Caterum Herodianum hunc nostrum, donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, ueluti præludium aliquod ueri iustiq̄ laboris læta, rogamus, fronte excipias, summe pontifex: magnam in eo negotiorum personarumq̄ uarietatem, multam rerū nouitatē deprehensurus, crebraq̄ in utraq̄ partem fortunæ ceu uacillantis exempla, consiliaq̄ admirabilia, & consiliorū inopinatos euentus, grauesq̄ pro tempore sententiās, & plenam ubiq̄ dignitatis, plenam suauitatis orationē, copiosam uidelicet quandam ad instruendos mores suppellectilem, & ceu speculum humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde ea capere atq̄ haurire documēta queat, per quæ uel publicis, uel priuatis rationibus consulatur. Quæ sanè nostræ fuerunt partes, tentauimus profectò, utinamq̄ effecerimus, uti omnia ex fide responderent: ne inepta peregrinitas, ne græculæ usq̄ figuræ, nisi si quæ iam pro receptis habentur, latinam quasi polluerēt castitatem, ut eadem propemodum esset linguæ utriusq̄ perspicuitas, eademq̄ munditiæ, idem utrobique sensus, atq̄ indoles: nulla uocum morositas, nulla anxietas. Tu quando nobis aliquod ceu signum ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandū sustulisti, perge, obsecro, sanctissime pater, perge, inquam, fouere, atq̄ illustrare bonas artes, quæ sese pedibus istis sanctissimis aduoluunt supplices, numen que tuum aduersus rudem inscitiam, tetramq̄ barbariè implorant: ut à quo pax Italiae, atq̄ ad eò terrarum orbi restituta est, etiam ab eodem pacis alumnae literæ, ab iniuria scilicet, atq̄ indignitate uindicerentur.

Ang. Polit.

d HERODIANI

HERODIANI HISTORIAE DE IMPERIO POST MARCVM, VEL DE SVIS TEMPORIBUS, Liber primus.

ANGELO POLITIANO INTERPRETE.

VI res antiquas posteris prodiderunt, ueteremque historiae memoriam renouare literis studuerunt, ei magna ex parte, dum famam eruditionis affectant, nomenque suum conantur ab iniuria obliuionis asserere, minus sane multam in ueri peruestigatione, quam in exornanda componendaque oratione industriam posuerunt: rati scilicet, neque si quid in rebus a suo seculo remotissimis falsi prodideretur, posse refelli: & se tamen suauitate narrationis amplissimum laboris, ingenijque sui fructum percepturos.

Alij uero priuatis inimicitijs, tyrannorumque odio prouecti, aut in laudes principum, ciuitatum, priuatorumque hominum immodicis assentationibus effusi, tenues per se res, atque humiles, scribendi tamen artificio longe supra ueri fidem sustulerunt. Ego uero contra, non quidem accepta ab alijs, aut incognitam, aut testibus egentem historiam, sed eorum qui legent, sensibus adhuc memoriaeque in haerentem, summa uel fide, uel diligentia collectam, conscribendam suscepi: sperans haud incundam fore posteritati, earum rerum notitiam, quae multae sane atque magnae, haud ita longo tempore acciderunt. Nam si quis ab Augusto principe omnem aetatem complectatur animo, cum scilicet Romanorum potentia ad unius est arbitrium deuoluta, ne annis quidem illis circiter ducentis (tot enim ferme ad Marci tempora numerantur) aut imperiorum tam diuersas successiones reperiet, aut bellorum uel ciuilium, uel externorum tam uarios casus atque euentus, in tot excitas gentes, tot urbes nostras, barbarasque expugnatas, praeterea terrae motus & pestilentias, uitas quoque principum & tyrannorum adeo nouas, atque inauditas, ut nulla ijs apud ueteres consimilia exempla, aut certe quae paucissima inueniantur: quorum alij diuturnam, alij breuem potentiam obtinuerunt, nonnulli autem uix dum inuito honore, imperatoresque dumtaxat appellati, eodem illo, quo susceperant die, imperium amiserunt. Nam cum sexaginta annis plures quae pro tempore principes urbs Roma pertulerit, factum ex eo est, uti multae sane, uariaeque res, atque admiratione dignae exorirentur: quippe etate prouecti principes, utpote rerum negotiorumque periti, diligentius sese, suosque regebant: contra adulescentes molliter atque indulgenter habitum, noua scilicet permulta designabant. Quo factum est, ut dispari aetate atque licentia, disparia quoque studia, moresque sequerentur. Haec quemadmodum gesta sint, temporum ipsorum atque principum seruate ordine, perscribemus.

Imperator Marcus filias quidem suscepit coplures, mares autem duos: horum alter natus minor adulescentulus admodum fatus est functus: Verissimo nomen fuit. Alterum uero, Commodum nomine, magna diligentia, curaque pater educauit, accitis undique uiris doctrina claris, maximaque proposita mercede, uti mores pro se quisque filij, ingeniumque excolerent. Filias porro cum adoleuissent, optimis ex ordine senatorio uiris collocauit. Neque enim qui longam generis seriem praerent, aut qui opes nimias ostentarēt, sed qui morum probitate, atque modestia, uitaque innocentia praecellerent, eos sibi generos deligendos putabat. Haec enim sola animi bona certa esse, stabiliaque ducebat. Virtutem nullam non magnopere exercuit. Adeo literarum antiquitatis studiosus, ut nemini sit in eo genere Graecorum Romanorumque

manorumque secundus. Argumenta sunt permulta, quae ab illo dicta atque conscripta, ad nos usque peruenerunt. Adeo uero ciuilem sese, & commodum omnibus principem praestabat, ut aduentum cuius dextram placide daret, neminemque a suis custodiis prohiberi aditum pateretur, solusque Imperatorum sapientia studium non uerbis, aut decretorum scientia, sed grauitate morum, uitaque continentia usurpauit. Quo factum est, ut magnam sapientium uirorum prouentum aetas illa extulerit. Solent enim plerumque homines uitam principis aemulari. Quaecumque igitur ab illo modestae atque fortiter domi forisque sunt gesta, qualemque porro se aduersus barbaras nationes Septentrioni subiectas, solique orienti gesserit, ea sunt multorum doctissimorumque hominum comprehensa monumentis. Quae uero post Marci obitum per uniuersam aetatem uisa mihi auditaque sunt, nonnulla item in experitudo cognita, utpote in publicis officijs, principalibusque uersato, ea nunc conscribenda suscepi.

Senem iam Marci, neque aetate solum, sed laboribus multis, curisque confectum, sedum in Pannonijs aegeret grauissimum repente percussit morbus. Quare cum deploratam plane salutem suam sentiret, anxius uidelicet agebat, ne filius qui tum primam inerat adulescentiam, siue aetatis feruore nimio, siue licentia quadam summa, quam in orbitate esset habiturus, bonis artibus studiisque relictis, ebrietate sese & crapulae dederet. Quippe facile ingenia adulescentium a recta honestaque disciplina ad luxum uoluptatesque delabuntur. Terrebat insuper hominem minime imperitum, multorum memoria principum, qui iuuenes imperium suscepissent, ut Dionysii Siciliae tyranni, cuius tanta fuit intemperantia uictus, ut nouarum uoluptatum inuentores summis afficeret praemijs: ut item eorum, qui Alexandro successerunt. Ita enim contumeliose uolenterque dominati sunt, ut illius imperio graue dedecus conciliarint. Siquidem Ptolemaeus eo turpitudinis prolapsus est, ut contra Macedoniam, atque adeo Graecorum omnium leges, etiam sororis amonibus implicaretur. Antigonus autem, quod Liberum patrem representaret, pro causa & diademate Macedonico, hederam capiti circumdare, thyrsumque pro sceptro gestare est solitus. Sollicitabant animum senis recitata quoque exempla, ut Neronis ipsius, qui ne a materna quidem caede abstinerit, & se ridiculum populo spectaculum praebuerit. Ut item Domitiani, qui nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquifecerit. Has igitur tyrannidum imagines cum animo uoluitans, inter spem metumque agitabatur. Terrebat praeterea illum Germaniae uicina gens, quam nondum plane subiecerat, sed partim in societatem adsciuerat, alios armis belloque edomuerat. Nonnulli etiam ex ijs effugerant, metuque principis in praesens continebantur. Quare dubitabat, ne despecta mox filij aetate, arma resumerent: quippe barbaris mos, quamlibet leuibus momentis aut causis impelli. His igitur curarum fluctibus aestuans, amicos propinquosque omnes quotquot aderant, conuocari iubet. Qui postquam conuenerunt, constituto in eorum conspectu adulescente filio, paululumque se e grabato subleuans, huiusmodi habuit orationem:

Dolere uos, atque angere, cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum est, humanis casibus ingemiscere, multoque magis misericordiam prouocant, quae oculis usurpamus. Carterum peculiaris uobiscum nostra ratio est. Nam de mei erga uos animi conscientia mutuam spero a uobis quasi meo iure beneuolentiam. Nunc autem illud incidit, cum & mihi sit iudicium faciendum, frustra ne uobis honorem tam diu habuerim, studiumque omne meum lubens detulerim, & uobis referenda gratia ostendendum, non esse eorum quae acceperitis, immemores. Videtis filium, quem ipsum et educauistis, primas nunc adulescentiae metas ingredientem, qualisque in salo atque in fluctu uita gubernatoribus indigentem, ne

Ang. Polit.

d 2 rerum

rerum imperitia de recto quasi cursu ablatus, malis artibus impingat. Este igitur uos illi pro me uno multi parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo: Neque enim aut pecunie uis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri principem possunt, nisi illi ipsi quos regas, animum imperanti beneuolentiamque accommodent. Quippe si demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex bonitate ciuium suorum animis instillant. Neque enim quos seruire necessitas coegit, sed quos obtemperare sua quemque uoluntas adigit, si sunt in agendo patiendoque a suspicione omni assentationeque uacui: nunquamque imperia detrectant, nisi uolenter contumeliose que sint habiti. Est autem difficile, in maxima licentia moderari sibi, quasi que frenos imponere cupiditatibus. Quod si bene uiuendi autores illi fueritis, & que nunc coram audit, identidem admonueritis, una opera & ipsum uobis reliquisque omnibus optimum principem reddetis, & memoriam nostram demerebimini, quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere. Talia dicentem Marcum, ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac langore nimio supinus in lectulum relaberetur. Tanta autem quicumque aderant, miseratio inuasit, ut ex his nonnulli pro dolore parum animi compotes clamorem extollerent. Sed ille cum diem unum dumtaxat, noctemque superuixisset, fato est functus, sic ut magnum sui desiderium eius etatis mortalibus, posteris uero etiam uirtutis memoriam reliquerit sempiternam. Postquam uero illius mortem fama uulgauit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebemque adeo omnem luctus occupauit. Neque ulli sane Romanæ ditionis mortales fuerunt, qui non eiusmodi nuncium multis lachrymis exceperint, omnesque eum uelut una uoce, alij parentem probum; alij bonum imperatorem, quidam fortissimum ducem, nonnulli etiam continentem moderatumque principem uocitabant. Neque sane quisquam falsus habebatur. Paucis autem post diebus, celebrato iam funere, uisum amicis est, adulescentem adducere ad exercitum, ut & milites alloqueretur, & (qui nouis imperatoribus mos est) pecuniis elargiendis, uelut autoramento quodam illorum sibi animos adiungeret. Edictum itaque omnibus, ut in campum de more adessent frequentes. Cum itaque processisset Commodus, ac rem diuinam fecisset, erectumque ad hoc ipsum medijs castris tribunal conscendisset, paternis amicis, qui multi sane doctissimi que uiri aderant, circumstantibus, ad hunc ferme modum uerba fecit:

Communem mihi esse uobiscum huius mororæ calamitatis, neque uos aliter que me ipsum affectos esse planissime persuasum habeo. Neque enim ego superstitie parente ipso meo, superiore me uobis unquam gessi. Nam ille ita nos uniuersos, ut unum aliquem diligebat, libentiusque me comilitonem que filium uocitabat. Quippe hanc nature appellationem, illam uero uirtutis communicationem existimabat. Quin infantem sæpe me in ulnis gestans, uobis dabat in manus, quasi que uestram mandabat fidei. Quapropter minime dubito, quin mihi omnem sitis beneuolentiam exhibitur: cum pro alumno me maiores natu habere debeant, ipsos autem æquales condiscipulos armorum iure appellauerim: siquidem ita nos uniuersos, ut unum aliquem pater diligebat, omni que uirtutum studio, ac bonis artibus curabat institutos. Nunc me post illum uobis fortuna principem dedit, non quidem adscititum, quales ante me fuerunt, neque uelut acquisito imperio gloriantem. Quippe unus ego uobis natus educatusque in aula, priuatisque intactis cunabulis, statim me ut ex aluo prodieram, imperatoria purpura suscepit, simul que sol hominem me uidit, & principem. Hæc cum animis uestris reputantes, iure principem colite, non datum uobis, sed natum. Nam pater quidem iam in cælum euectus, confors est, confessorque deorum.

Nobis

Nobis autem orbis terrarum gubernacula, rerumque humanarum cura incumbit. Quæ quos successus, quantasque habituræ sint uires, in uestra manu est. Si enim belli reliquias fortiter deleueritis, & imperij Romani terminos ad Oceanum usque promoueritis, cum ipsi uobis ingentem gloriam comparabitis, tum communis parentis memorie debitam gratiam referetis. Atque eum quidem exaudire, que dicimus, & intueri presentem, que gerimus, credite. Nos autem felicissimos, qui benefactorum nostrorum testem eiusmodi sumus habituri. Quæ igitur ad hanc diem fortissime prosperrimeque gessistis, illius scilicet sapientie gubernationisque tribuuntur. Quæ autem mecum, hoc est, cum iuene imperatore uestro præclare feceritis, ea sunt uobis ipsis quasi peculiaris, cum fidei, tum uirtutis claritudinem paritura. Quocirca & etati meæ rebus strenue gerendis autoritatem conciliabitis, & barbara gens initio noui principatus repressa, neque in præsens contemptu etatis nostræ se efferet audacius, & suis nunc edocta periculis, metu deinceps perpetuo crebitur. His dictis pecuniam magna copia elargitus, ut sibi animos militum fidos faceret, in aulam reuersus est. Igitur breue sane ad tempus, omnia paternis amicis autoribus gerebantur. Qui assiduitate, prudentique consilio, nullo loco deerant, tantum ei tribuentes laxamentum, quantum satis esse ad tuendam corporis ualitudinem arbitrabantur. Paulatim deinceps irrepsere nonnulli ex aulico famulatio, qui sibi ad corrumpendam iuuenis imperatoris indolem nihil facerent reliqui. Quippe mensarii adulatorum, qui uentre atque obscenis uoluptatibus felicitatem metiebantur, identidem illi urbis deliciarum admonebant, & nunc que illic uisum auditumque iucunda forent, commemorabant, nunc rerum omnium copiam atque affluentiam ferebant laudibus. Ad hæc ripas Histri ut omni tempore incommodas uituperabant, que neque pomiferos haberent fructes, & perpetuis rigoribus, nubibusque obtinerentur. Nunquam ne imperator, aiebant, concretam gelu, atque effosam potare aquam desines? Alij calidis fontibus, riuorumque fluentium frigore, auris que & cælo illo fruuntur Italiæ peculiari. Tali scilicet ille cebrarum mentione, facile adulescentis animum uoluptatum cupidinibus incenderunt. Itaque statim conuocatis amicis, teneri se patriæ desiderio non dissimulauit: causas tamen tam repentinæ mutationis fateri ueritus, sollicitum se aiebat esse, ne quis opulens ex nobilitate domum occuparet principis: dein collectis uiribus, quasi ex munitissima arce summam sibi rerum uindicaret, posse ex populo satis magnam uim delectorum iuuenem conflare. Talia causante illo, reliquis metu defixis, terramque tacito uultu mæstoque intuentibus, surgens Pompeianus, qui & etate reliquos antebat, & Comodi sororem natu maximam in matrimonium habebat: Teneri te, inquit, o fili & domine, patriæ desiderio minime mirandum. Quippe eadem nos quoque rerum domesticarum cupido sollicitat, sed ei tamen resistimus, quoniam priores partes agunt, magisque incumbunt nobis, que hic expedienda supersunt. Nam illis quidem uel in posterum diutius perfrueris. Roma autem illic est, ubi imperator est. Ceterum bellum relinquere inchoatum, præterquam quod indecorum uideatur, etiam periculosum est. Quippe audaciam barbaris inuicimus: neque enim remeandi cupiditate decessisse nos, sed aufugisse metu percussos arbitrabuntur. Tibi autem quam fuerit pulchrum, deuictis hostibus, atque imperij sinibus ad Oceanum usque propagatis, redire in urbem triumphanti, uinctosque & captiuos præteragentes reges satrapasque barbaros, his enim artibus prioribus seculis Romani homines magni atque illustres euaserunt. Nihil est autem quod uereare, nequa illic res tua periclitentur. Nam & optimus quisque senator tecum hic est, et exercitus uniuersus tuum coram propugnat imperium. Quin ararium quoque principalis pecunie nobiscum est omne. Ad hæc

Ang. Polit.

d 3 patris

patris tui memoria aeternam tibi apud potestates quas libet fidem atque benevolentiam roborauit. Quam ad hunc modum potiora suadens Pompeianus locutus esset, paulum modum in praesens conatus adulescentis repressit, qui reueritus senis dicta, cum nihil haberet, quod saltem honestum specie responderet, consilium dimisit, diligētius affirmans consideraturum. Dein uero ministris illius magis magisque instantibus, nihil iam ad amicos retulit, sed datis Romam literis, ac praepositis quos uisum esset tuenda Histria ripae, & Barbarorum insultibus coercendis, profectioem continuò edicit. Illi igitur demandata sibi munia obeuntes, haud ita longo tempore multos armis Barbaros subegerunt, quosdam autem ex his magnis praemijs in amicitiam sibi adiunxerunt. Quod quidem haud difficile factum fuit, quippe Barbari suapte natura pecuniae auidi, periculorum despicientes, aut incursum populationibusque uictum parant, aut proposita mercede uenalem pacem habent. Quod intelligens Commodus, ut pecunia, qua maxime abundabat, securitatem redimeret, nihil uidelicet petentibus denegabat. Vbi autem dedita profectiois fama per exercitum est, ingens repente totis castris motus extitit, nullo non redire Romam cupiente, relictoque hostili solo, urbanas affectante delicias. Postea uero quae fama ac nuncijs uulgata est, reuertit in urbem principem, incredibilis uniuersam plebem letitia peruagatur, spem sibi unoquoque optimam de iuuenis imperatoris praesentia proponente, credentibusque uniuersis paternis eum uestigijs perreiturum. Sed ille festinatò iter faciens, & iuuenili quodam ardore omnes in medio urbes curriculo pertransiens, regioque cultu, laetisque populorum celebritatibus exceptus, gratum nimium omnibus, atque optatus adueniebat. Sed ubi Romam appropinquauit, Senatus statim uniuersus, populusque Romanus magno pro se quisque anteuertendi studio effusi, laureatique ac flores omnifariam, quos dabat anni tempus conferentes, quae quisque ab urbe longissime poterat, occurrebant uisum principem aetate atque nobilitate conspicuum. Quippe amabant illum, & quidem uerissimis affectibus natum apud ipsos, educatumque, tertioque iam gradu imperium nobilitatemque Romanam complectentem. Nam paternum ei genus a primoribus senatorij ordinis, mater autem Faustina, principis uxor, Antonini Pij filia, Hadriani etiam per matrem neptis, seriem ipsam generis ad Traianum proauum referebat. Hoc editus genere Commodus est, cui quidem praeter aetatis florem, etiam formae dignitatis suffragabatur congruens corporis modus, pulchra uirilisque facies, tranquillae facies oculis, atque micantes, flaua & crispa caesaries, ut in sole ambulanti uelut igne quodam rutilaret, sic ut euntem quidam scobe aurea putarent conspergi, quidam etiam pro argumento diuinitatis acciperent, ac radios esse illos circa uerticem genituros opinarentur. Ad haec lanugo malis proserpebat, easque quasi floribus conuestiebat. Talem igitur imperatorem faustis omnibus acclamationibusque, & coronarum florumque ipsationibus exceperunt. Sed postquam urbem ingressus est, Iouisque primum, dein ceterorum deorum templa consalutauit, gratiasque senatui uniuerso, & praetorianis militibus. egit seruatae sibi fidei, in aulam Palatinam se recepit. Pauculis igitur annis nihil non honoris paternis amicis exhibebat, omnibusque eos negotijs in consilio habebat. Cura dein totius imperij alijs demandata, Perennium Italicum, hominem militaris disciplinae peritissimum, praetorianis praefecit. Is adulescentis aetate abutens, delictis illum, ganeisque corrumpi sinebat, curaque omni, laboribusque susceptis, totum plane imperium administrabat. Erat in homine inexhausta diuitiarum sitis, sic ut nihil quae acquiserat pendens, nouis semper lucris infatiabilis inhiaret. Hic & paternos Commodi amicos calumnijs premere, & locupletissimum quemque, nobilissimumque in suspicionem adducere institit, scilicet ut perterrefacto adulescente, atque illis supplicio

plicio affectis, causam potestatemque ipse haberet in eorum bona & fortunas inuadendi. Caterum aliquandiu cum patris memoria, tum amicorum reuerentia continuit adulescentem. Dein uelut maligna quaedam atque inuida fortuna, rectum adhuc moderatumque illius ingenium subuertit. Nam ita res accidit, Lucilla erat Commodi maxima natus soror, ea prius L. Vero imperatori nupsit, quem consortem sibi imperij Marcus ascieuerat, loeataque in matrimonium filia, firmissimo affinitatis uinculo astrinxerat: sed postquam L. fato functus est, manentibus adhuc Lucillae principatus insignibus, Pompeiano eam pater despondit, nihil tamen fecius pristinum illi honorem Commodus reliquit usurpandum. Nam & sella imperatoria sessit in theatro, & ignem de more praeferrè patiebatur. Postea uero quae Commodus uxorem duxit Crispinam, ac necesse fuit principis uxori primo loco cedere, iniquo scilicet hoc animo Lucilla ferens, atque illius honorem in suam contumeliam uertens, cum sciret a uiro suo Pompeiano Commodum diligere, minime auersa est quippiam ad ipsum super occupandum imperio referre: Sed animum Quadrati nobilissimi, locupletissimique adulescentis periclitata, cum quo etiam stupri consuetudinem habere existimabatur, grauissimeque apud eum de accepta iniuria conquesta paulatim adulescentem eo perpulit, ut in semet uniuersumque Senatum perniciosissime consuleret. Quippe inter ceteros senatorij ordinis, qui secum in id facinus conspirarent, etiam adulescentem quendam, Quintianum nomine, prompti atque audacis animi sibi adiunxit, persuasitque, ut pugionem in sinu celans, tempus locumque caperet, factoque repente impetu Commodum occideret, reliqua se pecunijs largiendis curaturum. Ille in aditu amphitheatri subsistens (quippe obscuro loco facile se occultum sperabat fore) nudato confestim pugione, ac magna uoce proclamans, hunc tibi Senatus mittit: dum loquitur, nudum que ostentat pugionem, comprehensus a militibus, poenas amentiae dedit, suoque indicio author a se cauendi fuit, aperto magis quam impleto consilio. Haec igitur prima, maximaque odij causa adulescenti aduersus Senatum extitit. Ita namque animum uerba illa fauciarant, ut omnes hostium loco haberet, semperque eius memoriae uox illa irruentis in se iuuenis inhaereret. Neque uero tantam hanc occasionem Perennius omisit, sed ei persuasit, ut praecipuum quemque succideret, neque eminere quempiam pateretur, quorum ipse in bona impetum faciens, facile omnium eius aetatis hominum locupletissimus euasit. Quaestiones autem Perennio diligenter exercente, soror ipsa Commodi, coniuratiisque omnes, ceterisque praeterea quantulacumque suspicionem attracti, supplicio affecti sunt. Igitur Perennius sublati e medio, quos imperator uerebatur, quisque illum paterno quodam affectu complectebantur, atque ipse illius tuendae salutis cura suscepta, nihilque non autoritatis adeptus, imperium iam ipsum animo inuasit, persuasitque Commodum, ut suos liberos adulescentes adhuc Illyricis praeficeret exercitijs, ipse pecuniae uim ingentem contraheret, ut scilicet praetorianos ab ipso amplissimis largitionibus abalienaret. Filijque inter eius danculum copias colligebant, eo consilio, ut cum primum Perennius Commodum occidisset, ipsi principatum arriperent. Proditae autem sunt insidiae incredibili quodam modo. Ludos Romani Ioui Capitolino faciunt, tanta hominum confluente multitudine, quantam par est confluere ad tantae urbis celebritatem. Spectare autem ac praesidere in theatro una cum sacerdotibus, quos ordo singulis annis postulat, etiam imperator solitus. Cum itaque nobilissimis scenicis operam daret, sedens imperatoria sella Commodus pleno spectatoribus theatro, suisque cuique locis ad sedendum prodignitate attributis, priusquam quicquam diceretur, ageretur que in scena, repente quidam philosophi habitu, manu baculum gestans, peramque seminudus

ab humero suspensus curriculo prodijt, mediâq; in scena consistens, manuq; silentium impetrans: Nō hoc, inquit, ludorū tempus dō Comode, neq; spectaculis, celebritatēq; uacandū. Imminet ceruicibus tuis Perennij gladius, ac nisi caueris, nō quidē impendens, sed iam præfens periculū, perijisti. Nam & ipse hic aduersus te copias pecuniamq; colligit, & nati exercitus Illyricos sollicitant, quos nisi statim præuenias, occidisti. His dictis, siue forte quadā diuinitus huc impellente, siue id auso homine, ut gloriā sibi ignarus atq; obscurus acquireret, seu quia speraret ingens aliquod præmiū ab Imperatore consecuturū, sanē illū derepente obstupē fecerat. Cæteri autē, etsi de nihilo ea dicta suspicabantur, tamen fidem habere dissimulabant. At Perennius cōprehendi hominē iubet, ac pro furioso, & uaniloquo igne comburi. Ita scilicet pœnas dedit intempestiuæ libertatis. Cæterū qui se Comodū studiosos uideri uolebant, perosi antea quoq; Perenniū, utpote intoleranda hominē superbiæ contumeliæq;, nacliq; opportunū tempus, calumnijs eū premere aggrediuntur. Sed scilicet ita futurū erat, ut & Comodus insidias euitaret, & Perennius unā cum liberis penderet pœnas. Quippe haud multo post milites quidam clam Perennij filio nummos quosdam atrulerunt, illius imagine percussos, eosq; ignaro etiam Perennio, quanq; erat præfectus, Comodo ostenderūt, totoq; insidiarū ordine patefacto, maximis sunt muneribus affecti. Quocirca inscio negotij totius Perennio, ac tū nihil minus expectanti submissi noctu à Commodo quidā, caput absceiderūt, iussiq; statim ad illius filium pergere, cum nihil ad celeritatē sibi reliqui fecissent, etiam rumores, famamq; eorum, quæ Romæ facta essent, præuenerūt. ij amicas ei literas ab Imperatore reddiderūt, quæ magna proposita spe Romam reuerti iubebant. Ergo & consiliorū et omnis eius paratus, postremo paterni casus ignarus, cum quidā nuntij dicitarent, etiam paternis ipsum uerbis acciti, qui ne ipse quidem scribere superfedisset, nisi satis momenti habituras imperatorias literas existimasset, credidit uidelicet adulescens, & quamuis in quo animo ferret, interpellari sua consilia, tamē paterna fretus potentia, quā esse adhuc incolumem putabat, ad reditū se comparat. Tum deinde ut attigit Italiam, per eos quibus negotiū datum fuerat, occiditur. Hunc illi exitū habuerunt. Post hæc Comodus duos constituit præfectos, tutius fore ratus, tantam illam potestatem non uni duntaxat credere, sed dissectam in partes, imbecilliorē eo pacto contra principem reddere. Verū haud longē post, alia in illum huiuscemodi insidiā intenduntur. Maternus erat quidam miles, multa ausus nefaria. Is repētē desertis castris, atq; aliquot in societatem cōmilitionibus ascitis, magnam perditorum manū breui collegerat, uicosq; primō & agros populabatur, magna dein pecuniæ uī collecta, plures quotidie sibi ex facinorosis copulabat, pollicensq; ingentia cuiq; operapretia, & in prædæ cōmunionem inuitans, eō rem adduxit, ut non iam latronū, sed iustorum hostium haberent auctoritatem. Quippe magnas etiam urbes occupabant, effractisq; per uim carceribus captiuos sine discrimine omnes uinculis eximebant, eosq; sibi impunitate ac beneficijs adiungebant. Igitur Galliam omnem atq; Hispaniam incurfibus uastabāt, & ut quamq; ex magnis urbibus uī ceperant, incensā direptaq; protinus abibant. Quæ ubi Comodus cognouit, rectoribus gentium plenas iræ atq; minarum mittit epistolas, castigans & ignauā exprobrans, simul cōparare aduersus illos exercitū imperans. Quod ubi latrones acceperunt, decedendū sibi ex illis regionibus rati, clam per uia quadā cōpendia, seorsum alij ab alijs, in Italiam peruenerūt, ac iam de regno maioribusq; rebus Maternus cū suis deliberabat. Nā quando hæctenus omnia illi spe ulterius procefferant, aut aliquid magnū inuadendū sibi existimabat, aut certe quando in

id discrimi-

id discriminis inciderat, nō obscure neq; ignauē moriendū. Sed quoniā se nō tantis esse uiribus intelligebat, quantæ ad resistendū Commodo collata acie satis essent: quippe & Romanæ plebis, & pratorianorū militū propensā in Comodum uoluntas credebat, arte sibi consilioq; grassandū statuebat. Quocirca tale quiddā cōminiscitur. Veris initio, solenni q; die, pompam matri deūm Romani celebrāt: In ea quæ apud quemq; sunt diuitiarum præcipua, supellexq; pleracq; imperatoria, materiæ aut artis spectandæ præferri ante deam solent. Passimq; omnibus ludēdi licentia permilla, sic ut personas induant, quas cuiq; libitū, nullamq; nō magistratum quoq; imaginē, prout cuiusq; studiū representent, sic ut non temerē a fallis ueros dinoſcas. Putauit hoc Maternus idoneū celandis insidijs tēpus, ratus fore ut si personam stipatoris alicuius indueret, suosq; ad eandē similitudinē armis ornaret, ac se hastatis immiscerēt, sic ut pars esse comitatus imperatorij crederētur; nullo uidelicet præcauente, repente impetu facto Comodum obruncarent. Sed proditus imperatori à socijs quibusdam, qui unā cum ipso uenerant in urbē, indignantibus scilicet, siquidē eum non pro latrone iam, sed pro principe habituri forent, anteq; festus dies adesset, & ipse cōprehensus, ac multatus capite, & qui eiusdem factionis erant, meritis supplicijs affecti. At Comodus facta re diuina, gratulatusq; deæ festū agitabat, pompamq; gaudens frequentabat. Sed & populus omnis pro imperatoris salute diem lætabūdus celebrabat. Quæ autē ratio sit, cur huic deæ tantū honorē Romani habeant, non alienū uidetur, quantū ex historia accipimus, cōmemorare, præsertim cum ea res plerisq; Græcorū ignota esse uideatur. Ipsum igitur simulacrum cælitus, ut aiūt, demissum, neq; qua sit materia, nec à quo fabricatū artificē satis constat, neq; planē hominū manibus creditur factum. Hoc igitur decidisse cælitus ferunt in quendam Phrygiæ agrū, cui nomen Pessinuntia, à casu eius simulacri factū putant. Ibi enim à principio cōparuisse: licet apud alios comperiam, pugnam illic Iulum Phryga, Tantalumq; Lydū inter se cōseruisse, siue de uia ortam, siue potius ob raptum Ganymedis. Cumq; diu æquis uiribus decertatum foret, ac permulti utrinq; cecidissent; nomē ex ea clade loco esse impositū. Hic etiam fama fert, Ganymedē ipsum trahentibus in diuersa germani atq; amatoris manibus uita esse orbatū, sublatumq; e medio, pro calamitatis solatio relata ad Iouem raptorē fabula diuinis fuisse honorib. affectum. In hoc quem diximus Pessinunte, Phryges olim orgia colebant, ad ipsum fluuiū Gallum, à quo etiā euitati deæ sacerdotes cognominantur. Sed ubi res Romana creuit, responso accepto mansurū imperiū, atq; ad summam auctū iri, si Pessinuntiam deam ad se transferrent, missi in Phrygiam legati sunt, petitiū deæ simulacrū, quod quidē facile concessum est, consanguineos se dicitantibus, atq; oriundos ab Aenea Phryge. Cum itaq; nauigio deuectū simulacrū ad ipsas Tyberis fauces appulisset, quibus tum Romani uice portuū utebantur, confestim diuina quadā uī nauigiū substituīt, neq; ullis Romani populi certatim trahentis moueri uiribus potuit, donec Vestalis sacerdos adesset. Ea cum uirginitatem perpetuō seruandam polluisse falso argueretur, damnationem metuens, supplex petijt à populo, ut iudiciū de se deæ Pessinuntia committerent, quo impetrato, zonam recinxit, clare precata, ut si intemeratam se esse, ac uirginem dea sciret, nauim progredi iuberet. Quæ ubi dixit, statim alligatam zonam manu ducta nauis sequi cœpit. Ita sunt pariter Romani manifestam numinis diuinitatē, atq; innocentia uirginis admirati. Sed hæc hæctenus de Pessinuntia dea, proluxius etiam fortasse quā decuit, haud inſuaue tamen sciētiam allatura ijs qui res Romanas minus cognitās habeant. Comodus autem euitatis Materni insidijs, maiore se custodia muniebat, rarus prodire in publicū,

plerunq;

*Hæc ueritatis
sacerdotij Chaldaica uocabatur?*

plerunq; temporis in suburbanis, aut in principalibus, præsidiis procul ab urbe consumere, abstinerè prorsus ab iurisdictione, omniq; actu imperatorio. Per idè tempus accidit, ut ingens Italiam quidem uniuersam pestilentia occuparet: sed in ciuitatem Romanà uehementius tamen saeuiret: utpote quæ & per se populo abundaret, et aduenas toto orbe confluentes exciperet. Quare magna iumentorum atq; hominum strages consecuta. Tum Commodus (ita scilicet quidam medicina periti persuaferant) Laurentum secessit, quod frigidior ea regio sit, syluisq; è lauru permultis opaca, à quo etiã regionì inditum nomen. Valere enim plurimum aiebant ad aeris euitandam contagionem, cum odores laurorum, tum ipsarum amœnitatem umbrarum. Quocirca in ipsa quoq; urbe de medicorum sententiâ, pleriq; inguentis suauissimis nares atq; aures opplebant, suffitucq; & odoramentis assidue utebantur, quod meatus sensuum (ut quidã dicunt) odoribus illis occupati, neq; admittant aera tabificum: & si maximè admiserint, tamen eum maiore quasi uilongè superari. Cæterum nihilo secius morbus ingrauescere, hominesq; passim & pecora inter homines agitantia interire. Sed & famès eodem tempore ciuitatem opprèsserat hac de causa. Cleander erat quidam Phryx genere, ex ea nota hominum, qui publice per praconè uaneunt. Hic cum in domum imperatoriam seruitio esset traditus, & cum ipso Comodo accreuisset, eo scilicet honoris atq; autoritatis prouectus est, ut & corporis custodiã, & cubiculi curã, præterea militum prefecturã solus obtineret. Cæterum diuitiã ac luxus, etiã illum ad imperij spem instigabant. Quocirca grandi coacta pecunia plurimum frumenti coemit. Id autè oclusum habebat, sperans sibi Rom. pop. atq; exercitus uoluntates adiuncturum, si prius rerum necessariorum penuria laborantes, magnis repente largitionibus demereretur. Idem gymnasium quoq; maximè exadificauerat, publicatis etiã balneis, ut eo modo populum inescaret. At Romani insensim iam pridem, ac totius causam pestilentie in eum conferentes, simul perosi hominè diuitiis inexplèbilem, prius quidem confertim per theatrà identidem traducebant. Dein agente in suburbanis Comodo, repente uniuersi magnis clamoribus concurrerunt. Cleandrum ad necè depolcèntes. Cum aut suburbanum omne tumultu copleretur, & Commodus ipse in alto secessu uoluptatibus indulgeret, inciens quæ gereretur (nam id Cleander cauerat) repente extra omnium expectationem armati equites principis eruperunt, Cleandri iussu prorupes obtium quemq; ac uulnerantes. Neq; scilicet populus excipere illorum impetum ualebat inermis armatorum, pedester equitum. Quare fuga facta in urbem reiiciuntur, ibiq; permulti, neq; modo, quos ferro milites conficiebat, neci dediti, sed quos etiã ipsi percussauerunt equites, quosq; aut conferta turba, aut equitum incursum conflictabantur. Igitur ad urbis portas sine ullo impedimento persecuti, magnam populis partem interfecerunt. Qui autè in urbe remanserant, calamitate suorum intellecta, clausis domibus cum in reata & culmina euasissent, lapidibus, tegulisq; equites desuper incessabant. Itaq; statim conuersa fortuna est, nullo in manibus de certare auso, sed omni multitudo desuper quasi ex tuto dimicante. Quocirca saucij magna pars, cum tolerare iam ulterius nequirit, terga fugam mandarunt. Multi itaq; cadebant crebro telorum iactu, multi equis excutiebantur, inter deuolutos lapides fallente uestigio lapsantibus. Sed & pedites qui in urbe stantes habebant, populo suppetias aduersus inuisos sibi equites raptim tulerunt. Itaq; cum ciuile bellum esset, nemo tamè quæ gereretur, nunciare Comodo audebat, metu Cleandri potentie: donec maxima natu soror Fadilla nomine, accurrens ad Imperatorem, quippe facilis aditus sorori, crinibus solutis proiecta humi, ac planè in lugubrem habitum deformata. Tu quidem, inquit, o princeps, otium agitans, & omnium quæ

quæ gerantur ignarus, extremo in periculo uersaris. Nos autè sanguis tuus pro modo occidimus. Actum de pop. Romano, actum magna ex parte etiã de exercitu est, & quæ ne à Barbaris quidè nos passuros expectabamus, ea nobis domesticis faciunt, & in quos maxima contulisti beneficia, eos primos inimicos habes. Cleander aduersus te populum, & exercitum armauit: quorum alteris inuisus est, alteris charus, utriq; tamè in armis sunt, eademq; inter se patrant, & ciuili sanguine Romanum replent. Sed in nos uidelicet utriusq; multitudinis recidet calamitas, nisi tu q; primum neci dedideris sceleratissimum famulum, qui tante cladis illis iam fuit, nobis mox futurus est autor. Hæc loquens, ueste scidit, multiq; item, qui aderant, sumpta de uerbis mulieris audacia, Commodum territabant. Is expauesctus, cum iam non ut impediens, sed ut præsens periculum formidaret, acciri ad se Cleandrum properè iubet, nihil dum certi scientem, sed tamen aliquid suspectantè Imperatori renunciatum. Accedentemq; ad se imperatorem comprehendi, & caput eius amputatum, contoq; præfixum circumferri, uoluptuosum scilicet atq; optatum populis spectaculum præbiturus. Ita id malum sedatum, atq; utrinq; dimicatio dirempta. Siquidem milites cum occisum uiderent, pro quo decertabant, iram quoq; Imperatoris formidabant, cui uerba data, nihilq; non factum contra illius sententiã compererant. Populus contra satisfactum sibi autoris supplicio putabat. Sed & liberi Cleandri (binos enim uirilis sexus habebat) & quotquot illius amici fuerant, ad unum omnes contrucidati, tractaq; per urbem cadauera, & contumeliosissimè habita, postremò in cloacas abiecta. Hæc finis Cleandri fatorum fuit, quasi in uno uelut ambitiosus ostentaret natura (ut sic dixerim) humana posse ex infimo loco ad supremum fastigium euehi hominem, atq; euectum dein rursus deturbari quamlibet exiguo, atq; in sperato fortunæ momento. Cæterum Commodus tamen uerebatur, ne quid fortasse populus etiã contra se noui moliretur, tamen suadentibus amicis in urbem reuersus est, ac lætis acclamationibus, magnoq; comitatu exceptus, in aulam principalem se contulit. Enim uero ex illo tot aditis iam periculis, coepit nulli satis cõfidere, sed occidere hunc, atq; illum, nulli non calumnie fidem accõmodans. Ad hæc neminè cui uirtus ulla esset, amicum sibi adiugebat, sed à cunctis aequè relictis studiis animi auocauerat. Quippe què die nocteq; aliã ex alijs effrenæ corporis uoluptates grauissimo seruitio premebant, neminemq; non ab limine uelut insidiatore submouebat, quemcunq; aut probitas, aut disciplina ulla etiã mediocritis illustraret. Scurra uero, & qui turpissima quæq; representabant, quasi addictum sibi habebant, aurigando etiã, bestijsq; conficiendis supra modum exercebatur, ob quæ studia adultores eum fortitudinis gloria celebrabant, quare illa minus decorè tractabat, q; modesto principi cõueniebat. Extiterè ea tempestate etiã quædã in cælo prodigia: stellæ enim per diem perpetuò apparuerunt, quædamq; ex ijs in longum productæ, medio quasi aere suspensæ uidebantur. Præterea animalia omne genus, minimè suam naturam seruantiã, cum figura corporis prodigiola, tum membris haudquaq; congruentibus edebantur. Maximè autè nefas cum in præsens dolorè attulit, tum in futurum pessimo augurio uniuersos cõterruit. Nam cum neq; imbres ulli, neq; nubes, tantumq; exiguus tremotus antecessisset, seu nocturni casu fulminis, siue igni aliquo in ipso terrarum motu uelut extrito, totum de improviso Pacis templum consumptum incendio est, quod unum scilicet opus cunctorum tota urbe maximum fuit, atq; pulcherrimum. Idem templum omnium opulentissimum, egregieq; munitum, multo que ornatum auro & argento. Quippe uniuersi ferme suas illuc diuitias, quasi in theatrum congeriebant, ideoq; per noctem debacchatus ignis multos ex opulentis egenos reddidit.

Quapropter

Quapropter cōmunem quidem iacturam publicè omnes, suam autem quisq̄ privatim, deplorabāt. Sed ubi templū omne consumptū ignibus est, plurima quoq̄, & pulcherrima urbis ædificia conflagrarunt. Inter quæ etiam Vestæ templū, sic ut Palladiū quoq̄ conspiceretur, quod in primis colunt, atq̄ in arcano habent Romani, Troiā (ut perhibent) aduectū, ac tum primū postq̄ in Italiā deuenit, conspectum ab hominibus. Quippe raptum id Vestales uirgines mediā sacra uia in aulā Imperatoris transtulerunt. Multæ præterea, pulcherrimeq̄ urbis partes combustæ, plurimosq̄ dies peruagatū incendiū, non prius sedatum est, quam repentinis imbris extingueretur. Itaq̄ totam rem dijs imputabāt eius ætatis mortales, quorum scilicet uoluntate & inchoasse incendium, & desisse arbitrabantur: a porrendi bella, quæ sunt deinceps infecuta, consumpto Pacis templo interpretabantur. Quam deinceps famam rerū uentus cōprobauit. Enim uero plurimis maximisq̄ incōmoditatibus laborante ciuitate, non iam uti antea multitudo beneuolē Commodum aspiciere, sed referre omnes eius calamitatis causam in illius iniustos actus, & reliqua uite crimina. Siquidē neq̄ latebant populū scelera hominis, neq̄ latere ipse uolebat, sed quæ domi non sine infamia patrabantur, ea etiam in publicū ostentare haud uerebatur, eoq̄ uecordiē petulantiq̄ processit, ut paternum primò cognomen repudiaret, ac pro Cōmodo Marci filio Herculem se louis filium iusserit appellari, depositoq̄ principū Romanorū cultu leonis pellem substerneret, manuq̄ clauam gestaret, simul purpureas sibi, atq̄ auro intextas uestes circumdaret, nō sine omnium irisione: quippe eodem schemate & sceminarum luxum, & heroum uirtutem repræsentabat. Talem se uidelicet cotidie præstabat. Idemq̄ mensiū nomina demutauit, ac pro uetustis appellationibus nouas de suis cognominibus imposuit, quorū ad Herculem pleriq̄, tanquā scilicet ad fortissimū referebantur. Quin statuas quoq̄ sibi tota urbe poni iussit, inq̄ ijs unā pro curia, quæ arcū contenderet, ut etiam imagines ipsæ terrores atq̄ minas præ se ferrent: quam dein tamen Senatus post illius obitū sustulit, proq̄ ea libertatis imaginem reposuit. Cōmodus aut cum temperare iam sibi ultra non posset, publice spectacula edere professus, omnis se sua manu feras occisurū pollicebatur, & cum fortissimis quibusq̄ iuuenū singulari certamine depugnaturū. Ea cū rumoribus celebrarentur, concurrebant ex Italia omni, ac finitimis gentibus uniuersi ad id spectaculū, quod nec antea oculis usurpauerant, neq̄ unquā fando audierant. Siquidem ita esse certa manus illius dicebatur, ut quodcumq̄ destinarret, iaculo sagitta ue cōtingeret. Erantq̄ cum illo assidue Parthorū lectissimi sagittarij, ac Numidæ iaculatores, quos ille tamen omnis longè artificio superabat. Vbi autē spectaculi dies adfuit, pleno amphitheatro exædificatus Cōmodo peridromus fuerat, per quem decurrere in orbem posset, ne cominus cum bestijs pugnas periclitaretur: sed supernè, ac de tuto loco tela iaciendo, iaculandi potius scientiam, quam fortitudinē ostentaret. Ceruos igitur, & damas, item cornigera alia præter tauros, currens pariter ipse atq̄ insequens impetebat, ac præuēta fuga certissimis ictibus prosterneret. Leones uerò & panthas, aliāq̄ id genus nobilissima animalia, currens in orbem supernè iaculis cōfodiebat, sic ut nec telum quiscūq̄ secundū, nec uulnus uiderit, nisi letiferū. Nam ut primū se fera cōcitauerat, statim illam uel in fronte, uel in corde fauciabat, nullo præterea usus scopo, neq̄ ad aliam corporis partem telo destinato, sic ut pariter cum uulnere ipso cōficere-tur. Caterū bestia conquirebantur undiq̄, ac tum primū uidimus, quæ antea in picturis mirabamur. Quippe ex India, Aethiopia que, itēq̄ à Meridie, & à Septentrionibus quicquid incognitū prioribus seculis fuerat, confecit ille pariter,

atq̄

atq̄ ostendit, nullo nō obstupescito, tam certa illa manu, tamq̄ nusquā telis oberantibus. Idem aliquādo sagittas lunatæ cuspidis in Maurusias struthos intorquibat, quæ & pedum celeritate, & alarū quasi uelis ocyssimè ferebantur, sic ut summum contingeret collū, atq̄ ita capita amputaret, ut excis ceruicibus (qui teli impetus fuerat) aliquandū tamen uiuentibus simulē cursum continuarent. Quin & pantheram, que scilicet educitū quendam in arenam cursu acerrimò cōprehenderat, sic ut iam iam laniatura uideretur, ita opportuno uulnere cōsecutus est, ut interfecta bellua hominē seruauerit, ac dentū quoq̄ acitè cuspede ipsa iaculi præueniret. Leones item cauea centū educitos, totidem missilibus uniuersos occidit, ita suo ordine iacentibus corporibus, ut numerari facilitè singula possent, nullo scilicet superuacuo incidente telo. Hactenus igitur quæ gerebantur, quamuis à principe aliena uiderentur, tamen quoniam fortitudinē scientiamq̄ præ se ferret, popularem quandā gratiam emerebantur. Verū ubi iam nudus ingressus amphitheatrum est, sumptisq̄ armis numeros gladiatorios implebat, tum uerò triste Rom. pop. spectaculū id uisum, nobilissimū imperatorē post tam multos parētis sui, maiorumq̄ triumphos, non quidem aduersus beluas arma capere militaria, uel Romanorū imperio congruentia, sed amplissimā dignitatē turpissimo fœdissimoq̄ cultu cōtaminare. Facile aut dimicans suos cōpares superabat, neq̄ tamē ultra uulnera procedebat, dante uno quoq̄ manus, atq̄ imperatorē potius q̄ gladiatorem agnoscente. Eoq̄ uesaniae prouectus est, ut deserere principalem aulā, atq̄ in ludum gladiatorū migrare institueret, neq̄ se amplius Hercule appellari patiebatur, adoptato nobilissimi gladiatoris nomine, qui iam uita excessisset: quin simulacro illi Colosso, quod Romanis uenerabile est, solis effigiem gerens, capite dempto suum imposuit, atq̄ in basi subscripsit, non quos confuesset imperatorios paternosq̄ titulos, sed pro Germanico mille gladiatorū uictorē. Caterū ipsum quoq̄ desinere aliquando ab sua uecordia, & ciuitatem tyrannide liberari oportebat, idq̄ anno ineunte, quem diem Romani festum agunt, ad Ianum uetustissimū Italiae deum referentes, cuius etiam Saturnum ipsum ab Ioue filio pulsum fuisse hospitem prædicant, & quod ibi latuisset, nomen Latio inditum. Quocirca etiā nunc Romani Saturnalia prius, dein uerò initū anni more suo cōcelebrant. Estq̄ eius dei biceps imago, ut à quo incipit, & in quē desinit annus. Cū igitur hunc diem festū ciuitas agitare, in quo Romani inuicem se colunt, salutantq̄, & numismata alter alteri, ceteraq̄ omnifariam munera mittant, summisq̄ magistratus conspicuam sibi & solennem purpurā induunt, uniuersis diem concelebrantibus: statuit Cōmodus, non quidē ex imperatorijs (ut mos erat) ædibus, sed ex ipso gladiatorio ludo prodire in publicū, ac pro elegantī uestitu, purpuraq̄ imperatoria, procedere armatus, deducente gladiatorum agmine in conspectum Romanī populī. Quod ubi consiliū suum ad Martiam retulit, unam ē suīs concubinis, cui scilicet plurimū deferebat, ac propē uxoris eam loco habebat, sic ut præter ignem omnes honores uelut Augustæ tribueretur: intellecto mulier tam absurdū turpiq̄ consilio, orare multis lacrymis, supplexq̄ ad genua accidere: ne aut Romanū imperiū pollui pateretur, aut ipse uitam suam perditis ac deploratis hominibus tam periculose cōmitteret. Sed cum nihil profecisset, lacrymās discessit. Ille præfectū exercitibus, Latū nomine, & Electū cubiculī custodē ad se accitos, parare iubet in ludo ipso gladiatorio, quò se dormitū recipiat, ut illinc ad sacrificandū manē procederet, ac se armatū Romano populo ostentaret. Illi multis precibus persuadere tentabant, ne quid indignum principē conaretur. Quib. Commodus ira percitus facessere ab se iussis, statim in cubiculū reuersus, ut quemad-

Ang. Polit.

c modum

modum cōsueuerat, meridiaretur, sumpto in manus libello, quales de phillyra tenuissimi, atq; in utramq; partē replicabiles fiunt, conscribitur in eo quoscunque illa nocte interficere destinauerat. Ex quibus prima erat Martia, mox Letus atq; Electus, post hos ingens eorū numerus, qui plurimū autoritatis in senatu obtinebāt: siquidē senes uniuersos paternos amicos tollere ē medio, ne censura illorū sua interpellarentur flagitia, bonaq; ipsa diuitū dilargiri partim militibus, partim gladiatoribus decreuerat, ut alteri se defenderent, alteri oblectarent. Eum igitur libellum ita conscriptū supra lectulū deposuit, neminem ad se introiturū suspectans. Erat autē pulso quidam, infans adhuc, ex ea nota, qui uestitu cætero nudus, sed auro gemmisq; ornatus, solent delicatissimo cuiq; Romanorū esse oblectamento. Is ita Comodo charus erat, ut cum illo sæpe etiā cubaret, ac Philocomodus appellaretur, ipso indicante nomine amorē principis. Hic itaq; puer fortē ludibundus, occupato inter balnea & crapulas Commodus, cubiculum (ut consueuerat) ingressus, sumpto in manus libello, qui cum iustaret, foras processit, ac forte quadam in Martiam incidit: quæ cum puerū etiā ipsa diligeret, cōplexa prius, atq; de osculata, libellū manu aufert, uerita ne quid ob infantia inscius puer rerū fortasse grauiorū labefaceret. Agnita deīn Comodi manu, ac legendi cupidine illecta, ubi fūnesta cōtineri, ac se primam peti intellexit, Latumq; & Electū sub se qui, tantamq; deinceps reliquorū futuram cadem, hæc secū ingemiscens confusurrabat: Euge Comode, hæc cæne præmia beneuolentiæ, amorisq; sunt? Ita scilicet de temerū, cum tam multos annos cōtumelias, ebrietatemq; tuam pertuli. Sed nequaquam tibi hæc ita successerint, uiro temulento aduersus sobriam mulierem. His dictis, Electū ad se arcessit, quem etiam ipsa aliquando per se cōuenire, utpote cubiculi custodē solita, & cū eo quoq; stupri habuisse consuetudinē credebatur, traditōq; in manus libello: Vide, inquit, Electe, cuiusmodi sumus hac nocte festū celebraturi. Is eo lecto expauēfactus (erat autē Aegyptius genere, audax homo, ac promptus, & irasci facilis) statim signatū libellū per hominē sibi fidū Læto legendum mittit. Qui item exterritus, ad Martiam contendit, simulans de rīs ire se consultatum, quæ ad concinnandū ex iussu principis ludum gladiatorū pertinerent. Hoc igitur usi prætextu, constituunt, aut faciendū sibi q; primū, aut patiendum aliquid, nullū moræ locum, nullū procrastinationi esse. Placitū autē est, rem ueneno agi, quod se facile daturam Martia recepit, quippe solita primum illi miscere atq; offerre poculum, ut ab amica porrectum suauius biberetur. Igitur redeuntī ex balneis cōmixtum uino odoratissimo uenenū in calice obtulit. Ille diu lauando, uenandoq; collecta siti ueluti de more propinatū sibi temerē interbibit. Quare statim capitis grauedine occupatus, atq; in soporem prolapsus, cum id ex labore accidisse opinaretur, quieti se tradidit. Electus autē, & Martia recedere omnes confestim, & suam quemq; domū reuerti iubent, ne somni indigum Commodū expregesserent. Id autē aliās quoq; ex ebrietate nimia facere cōsueuerat: nam cum uel balneis, uel epulis operā daret, nullū scilicet habebat præstitutum quieti tempus. Etenim aliæ ex alijs uoluptates, eaq; inter se maxime diuersæ, seruire sibi hominem etiam inuitū quocunq; tempore subigebant. Pauxillū igitur cum requiesset, ac iam se ad stomachū & aluum uenenū uis insinuasset, oborta uertigine, uomitus & quidē affatim consecutus est, siue ipso cibo quem largitur antē sumpisset, multa que meri potione uirus expellente, seu quoniam principibus mos est, antequā cibū capiant, medicamento uti, quo uenena prohibeantur. Cæterum cum multū euomisset, ueriti illi, ne ueneno quoq; omni eiecto colligeret sese, atq; unā omnes cedi imperaret, persuaserūt magna mercede Narcisso cuidā audaci strenuōq; adulescenti

adulescenti, ut ipsum in cubiculo strangularet. Hunc finem uitæ Commodus habuit, tredecim annos post parentis obitum imperio administrato, unus omnium ante se imperatorum nobilissimus, omniumq; eius ætatis hominum formosissimus: quod si dicendum de fortitudine quoq; est, ne in hoc quidē cuiquam præsertim destinandis ictibus, concessurus. Sed tamen totam uitæ rationem studijs (ut dictum est) scedissimis contaminauit.

LIBER SECVNDVS

CCISO Comodo, quemadmodum superiore uolumine demonstrauimus, cum celare factū interfectores, & aulicas excubias fallere uellēt, uili quodam stragulo inuolutum, constrictumq; corpusculum, ac duobus exploratæ fidei famulis impositū, ædib. exportandū, uelut aliquid superuacuum ex cubiculi suppellectile curauerunt. Qui autē exportabāt, per medios euasere custodes, partim ebrios dormitantesq;, ac manu languida tenentes hastilia, partim etiam socordes eorū, quæ ad se parū pertinere arbitrabātur. Ita corpus principis furtim elatū, ac per noctem uehiculo impositum, in Aristeum miserunt. Lætus autē, Martiaq; quid agendū foret diu deliberato, tandem decernūt, ita de eius morte tumores serere, quasi repente in apoplexiam incidisset, quod facile de illo creditū iri existimabant, quem constabat identidē solitū immoderatis epulis saginari. Sed ante omnia tamen uisum est, aliquem proeclū ætate, ac modestum hominē deligere ad imperiū, per quem & ipsi incolumes forent, & omnes a seua immoderataq; tyrannide respirarent. Igitur diu consultato, neminē sic idoneum inuenerunt, ut Pertinacem. Erat autē Pertinax genere Italus, domi belliq; rebus gestis clarus, multisq; insignis tropæis, quæ aduersum Germanos atq; Orientales Barbaros erexerat. Vnusq; erat reliquus ē grauiſsimis illis, quos pater Comodo amicos reliquisset, cuiq; plurimū ex omnibus socijs ducibusq; detulerat: tutus hæctenus, uel grauitatē ipsam ueritō, uel ob paupertatē hominis dissimulante Comodo. Siquidē id quoq; illius laudibus accedebat, quod cum plurima omnium administrasset, tamen erat omnium pauperrimus. Hunc igitur Pertinacē nocte in tempesta sopitis omnibus, Letus atq; Electus cum paucis eiusdē factionis aduēt, & cum ianuam oclusam offendissent, ianitorē excitauerūt: qui ubi adaperuit, militesq; & Lætū præfectū adesse uidit, perterritus atq; expauēfactus, Pertinacē renunciat. Is admitti ilicō iubet, euentura mox inquit, quæ sibi ad eam diem mala præfaguerat. Tanta porro fuit animi constantia, ut ne lecto quidē se mouerit, sed ingressis Læto atq; Electo, quamuis ad se occidendū missos crederet, pleno audacia uultu, minimeq; pallenti: iam pridē, inquit, hunc exitū uitæ singulis etiam noctibus sperabā, qui ex omnibus paternis amicis unus adhuc essem reliquus. Itaque demirabar, quo nam tam diu rem differret Commodus. Proinde quid statis, quin facitis imperata, meq; à tristi aliquando, ac perpetua formidine liberatis? Ad hæc Lætus: Desine, inquit, indigna te, & superiore uita tua fabulari, neq; nos mortē tuam, sed salutē cum nostram, tum Romani imperij petītū uenimus. Iacet enim tyrannus, debitasq; luit pœnas, ea passus à nobis, quæ in nos facere moliebat. Quare huc adsumus imperiū tibi tradituri, quē unū ex omni Senatu, uel temperantia uitæ, uel autoritate, uel ætate etiā, & grauitate morū scimus esse præstantissimū, charumq; populo, & uenerabilē, sperantes quod agimus, & optabile illis, & nobis salubre futurū. Ad hæc Pertinax: Desinite, inquit, senem ludere hominē, atq; ita timiditatis arguere, ut prius decipere, dein occidere studeatis. Atqui, in-

Ang. Polīt.

e 2 quit Ele-

quit Electus, quando nobis parū credis, capel libellū hūc (nam manū certē agnoscis Cōmodi) tute lege, cognosces pculdubio, quantū effugerimus periculi, neq̄ tentamentū aliquod in nostris uerbis, sed uerū fidē deprehendes. Quod ubi Pertinax fecit, iam profectō uiris antea quoq̄ sibi amicissimis credendū ratus, intellecta omni re, totū se illorū potestati permisit. Placuit igitur primō exercitū adiri, ac militū tentari animos, quos tamen Lætus in sententiā suam facile se adducturum pollicetur, quippe cuius aliqua, utpote præfecti, futura esset apud illos autoritas. Quocirca omnes quotquot aderant, ad exercitū festinant, cum iam multū noctis processisset, instante Calend. Ianuar. die. Mittūt præterea fidos homines, qui passim rumorē disseminēt, uita defunctū Commodū, Pertinacemq̄ iam imperatūrū, cōtendere ad exercitū. Qui ubi rumor euagatus, repentē populus uniuersus Lymphato similis ebacchari, & discurrere per uias, ac latabundi omnes renuntiare p se quisq̄ amicis, quibus aut dignitas, aut diuitiā superabant: namq̄ illis potissimū discrimē impēdebat à Cōmodo. Ibant igitur ad templa, & aras dijs gratulatū, aliq̄ alia uociferātes. Quidā iacere tyrannū, pars gladiatorē, nōnulli etiā multo his fœdiora. Quæq̄ hæcenus metus represserat, ea nunc licētia ac libertate oborta, impunē iactabantur. Sed & pleraq̄ pars populi cursū concitato, ad exercitū tendebat, ueritis omnibus, ut satis libēter imperatorem Pertinacem milites acciperent, quippe moderatū principē, nō sanē nimis ex sententiā futurū sperabant militibus: qui scilicet tyrannidē seruire, uimq̄ omnē ac rapinas exercere consueuissent. Itaq̄ uelut ad obsequiū impulsi, cōfluxere ad castra frequētes. Quō ubi peruentum, ingressi Lætus & Electus unā cum Pertinace sunt, ibi cōuocatis militibus, ad hūc modū Lætus uerba facit: Cōmodus imperator uester apoplexiæ morbo interiit. Causa mortis nemo alius, sed est ipsemet sibi. Nam cum frustra nos optima atq̄ salubria subiiceremus, gerēs ille se quemadmodū omnes nostris, cibo potuq̄ nimio suffocatus est, atq̄ is quidē suo sibi fato extinctus periit. Quippe nō una eademq̄ cunctis hominib. mortis causa, sed aliæ alijs, cunctaq̄ tamē ad eundē tendentes uitæ finē. Verūm pro illo adducimus uobis ipsi, ac Romanus pop. uirū ætate grauem, uita moderatū, militaris disciplinæ peritissimū, cuius bellicā uirtutē uos quidem ueterani sapenūmero experti, ceteri tot annos urbi præfectū non honore solū, sed etiam admiratione dignissimum iudicastis. Igitur fortuna non principem solū uobis dat, sed parentē quoq̄ optimū. Cuius principatus nō uobis modō, qui eum præsentēs tuemini, sed ijs etiā iucundissimus futurus est, qui ripas flumiuorū, ac Romani terminos imperij defensant, uidelicet res eius præclare gestas memoria retineantibus. Neq̄ uerō iam Barbaros nobis precio conciliabimus, sed eorū memores, quæ hoc duce perpessi sunt, metu potius subigentur. Hæc dicente Læto, minimē iam se cohibuit populus, quin cessante adhuc & dubitabundo milite, Augustū illū declararet, patrēq̄ appellaret, & faustis omnibus acclamationibus psequeret. Idē etiā milites facitabāt, quanq̄ nō pari alacritate, sed circūfusa undiq̄ inermibus, festūq̄ agitantibus diem, populi turba facile illos acclamare, ac Pertinacē uocare Augustū coegit. Mox iurati de more in illius nomē, factaq̄ re diuina, laureati omnes populus atq̄ exercitus psequerantur. Sed postq̄ in aulā imperatoriā per noctē (ut diximus) à milite populoq̄ deductus, magnis curarū moribus æstuarat. Et quamuis animo esse fortū cōstantiq̄ uideretur, tamē illum uehementer præsentia territabant, nō de salute sua magnopere sollicitū: quippe alijs grauiora pericula contēpserat, sed repētingē tyrānidis mutationē animo uersantē, nobilitatēq̄ nonnullorū senatorū reputantē, q̄s minimē passuros arbitrabat, post imperatorē generosius, redisse principatū ad hominē priuatē stirpis atq̄ obscuræ

Nam si

Nam si uita ipsius planē temperans ac frugalis audiebat, maximamq̄ in bellicis negotijs gloriam fuerat adeptus, attamē claritate generis impar habebatur. Igitur postq̄ diluxit, in curiā se cōtulit, neq̄ ignem sibi præferri, neq̄ ulla principatus insignia passus attolli, donec senatus sententiam scitaretur. Sed eum omnes simul atq̄ uiderūt, lætis acclamationib. unanimiter exceperunt, Augustūq̄ & imperatorem cōsalutarunt. At ille recusare institit, tanq̄ rem inuidiosā nomen imperij, excusare senectutē, ueniamq̄ orare, multos esse dicētes patricios uiros, quibus magis imperiū conueniret. Simul Glabronē manū cōprehensum protrahēs, sessitare imperatoria sella iubebat. Erat enim ille omnīū patriciorū nobilissimus, ad Aeneam Veneris & Anchisæ filium seriem generis referens, idemq̄ iterum cōsul, qui tamē ita tum locutus est: Equidē egomet, quem tu omnium putas dignissimū, cedo tibi imperio, atq̄ unā mecū Senatus omnis summā tibi potestatē decernimus. Ibi uerō ille uim penē afferētibus, atq̄ impēse rogātibus, uniuersis, uix tandē dubitabūdus sellā imperatoriā cōscēdit, atq̄ orationē huiuscemodi habuit: **C**onsensus hic uester, studiumq̄ eximīū unī mihi plurimū in tanta ista nobilitate deferendū, cum omni adulationis suspiciōe uacet, argumentūq̄ beneuolentiæ, fidemq̄ præferat, aliū fortassis audaciorem atq̄ alacriore redderet ad ea quæ traderentur suscipienda, sperantem facili se gubernatione usurū, qui tantam in uobis beneuolentiā animaduerteter. Me autē contrā, magna ista scilicet, atque egregia, sicut honoris sensu obstupefaciunt, ita metu quodā, curaq̄ sollicitant. Si quidem arduū in primis est, magnis acceptis beneficijs, paria referre. Nam in beneficiorū uicissitudine, si magnam gratiā referat, qui paruam debuerit, nō tam facilitas remunerandi expenditur, q̄ in ipso argumentū grati animi cōmendatur. Sed cum prior quispiā eximia in te quædam cōtulerit, tum si illū parū ample demerēris, nō tam deesse quod reponas, q̄ ipse inops sensuum, ac planē ingrattissimus uideare. Cerno igitur iam animo, q̄ mihi arduū sit propositum certamen, ne tanto à uobis accepto honore parū me fortasse dignū exhibeam. Quippe non in sella ipsa fastigiū dignitatis, sed in operibus situm, quæ illam minimē dedecorent. Nam quantū præterita odimus, tantū de futuris bene speramus. Et ut tenax est iniuriarum memoria (quod enim offendit, nunquā obliuiscitur) sic beneficia in ipso excidunt usu. Si quidē non tam deletat libertas, q̄ seruitus offendit. Neq̄ habendam quisquā gratiā putat, quod rebus suis pro arbitrio utatur, quippe id sibi deberi iure autumat. Qui uerō suis exiuit bonis, nunq̄ sanē iniuriarū obliuiscitur. Neq̄ quisquā lucro apponit, quod utilitatē in cōmune pariat. Quæ enim publicè profunt, parū cuiq̄ curæ sunt: sicut quæ propria cuiusq̄ sunt, minus ex sententiā cederint, tum nemo satis secū benignē agi putat. Ad hæc, quicumq̄ enormibus tyrannorū atq̄ immensis largitionibus insuerunt, ij si frugalius paulo, aut continentius ex pecuniā inopiā agere instituas, non tam id moderatæ cuidam dispensationi, prudentiq̄ attribuunt, q̄ auaritiā cōtinuō tibi & sordes exprobrant. Neq̄ autē cogitant, neminē posse magna cuius dilargiri, qui se à uis atq̄ à rapinis abstinēat. Qui autē rectē, ac pro cuiusq̄ dignitate dispensat, nō modō nihil cuiquā iniuste eripit, sed & ceteros frugē esse docet, & parcere parto. Hæc igitur cum animis uestris reputantes, adnitimini uos quoq̄ mecū patres, cōmunemq̄ hanc imperij administrationē existimate. Quippe in repub. optimatum, nō autē sub tyrannide uicturi, cum ipsi optimā habere spem, tum reliquis etiam debetis polliceri. Hæc locutus Pertinax, Senatū animū addidit, uotisq̄ exceptus, & acclamationibus, habitusq̄ honorificentissimē, Iouis, aliorumq̄ deorū templis cōsalutatis, sacrificioq̄ de more facto, in aulam palatinam se contulit. Postea uerō quàm fama uul-

Ang. Polit.

e 3 gaur,

ganit, quæ ille uel in Senatu dixisset, uel ad populū scripsisset, læti omnes agitare, sperantes serū se & clementē principē, parentemq; adeo magis q̄ imperatorē habituros. Nam & militib. edixit, ne cui ex populo contumeliā facerēt, ne ue quem uiatorē pulsarēt, cum ctaq; deniq; ad honestū cultū modestiamq; referebat. Ipse cū aut ingrederet, aut ius diceret, comem scilicet, ac mansuetā indolē ostendebat, & cū Marcū in primis referre uideret, seniores quidē admonitu delectabat, reliquos autē à crudeli contumeliosaq; tyrannide ad modestā uitā, tranquillamq; uindicatos, facile ad se amandū impulerat. Quæ cū fama latius euagaretur, nationes omnes atque exercitus subiectos Romanis aut amicos ad deferendos ei diuinos honores incitauit. Quin Barbari quoq; si qui aut frenos depulerant, aut seditiōes moliebant, metu uirtutis, quā prestuisse eum superioribus bellis meminissent, iustitięq; fide, cū neminē ab illo scirent ultro offendī, sed gratiā cuiq; p̄meritis referri, uimq; abesse & crudelitātē, sponte illi se dederunt. Legatiōes præterea undique confluebant, gratulatū Rom. pop. quod Pertinacis imperiō gubernarent. Sed quod plerisq; omnib. publicē priuatimq; gratum fuit, modestū mansuetumq; principē pop. Rom. cōtigisse, id uerō urbanæ cohortes imperatorū custodiæ adhibita grauius molesteq; ferebant. Siquidē à rapinis iniurijsq; ad temperatū uitæ cultū reuocata, ac mitem illam ciuilemq; gubernandī rationē in contumeliā suā ac dedecus accipientes, ut ex qua licentiā sibi ademptā intelligeret, nullo iam pacto rectorē huiuscemodī tolerandū statuebant. Igitur principio cōtumaciores fegerere, minusq; dicto audientes esse. Postremō nondū bimestri imperio expleto, cū quidē ille iam non dubiū suæ probitatis specimen dedisset, uniuersis in optimam sp̄ erectis, inuidit repente mala fors, quæ omnia funditus euertit: sic ut egregij illi conatus uehementer omnib. p̄futuri, in medio quasi cursu prolaberentur. Nam primū quidē quicquid in Italia aut alibi gentiū inculti soli, etiamq; sub regibus uacaret, id totū occupantibus & colentib. adiudicauit: decemq; annorū immunitatē, ac perpetuā libertatē agricolis concessit. Imperatorijs autē possessionib. nomen suum inscribi prohibuit, nō esse illas dicitans imperantium proprias, sed cōmunes Romanorū, & publicas: uectigalia quoq; omnia, quæ ad cōtrahendas pecunias tyranni excogitauerāt in fluuioꝝ ripis, in urbiū portibus, perq; uias & itinera, penitus remisit, atq; in antiquā libertatē reuocauit. Multaq; item ad idem exemplū facturus uidebat. Nam & delatores urbe exegerat, & ubiubi inueniretur, puniri imperauerat: cauens ne cui de uanis criminibus periculū constaret. Ergo in maxima tranquillitate sese, beatissimoq; rerū statu uicturos Senatus, ceteriq; arbitrabant. Siquidē adeo se æquabilē paremq; ceteris prestabat, ut filium quoq; iam adulescentē in aulā palatinā nunq; adduxerit, sed intra priuatos parietes continerit: sic ut in ludū quoq; literariū, atq; gymnasia de more itaret, nihil priuatis absimilis, erudireturq; & omnia perinde ut quiuis ē medio agitare, neq; uillā aut tyrannicam, aut omnino imperatoriā pompā ostentaret. Cū in hac morū uiteq; modestia ageret, soli scilicet prætoriani milites, præsentē rerū conditionē haud satis æquo animo ferentes, ueterē illam licentiā uolenter se gerendī raptandiq; omnia affectabant, interq; uina & epulas cōsilia inierunt, Pertinacē ē medio tollēdi, grauem ipsis, atq; onerosum, alterumq; eius loco imponendī rebus Romanis, indulgentem atq; intemperantē, nihilq; deniq; nō licentiæ prabiturū. Igitur confestim haud opinato cunctis otii agitantibus turbidū ac furentes, militari cursu meridie ipso, protentis hastis, nudis gladijs, frequentes ad imperatoris aedes feruntur. Re autē subita insperataq; perterriti cubicularij palatini, pauci plurimis et inermes armatis minime auli resistere, relicta sua quisq; statiōe diuersi alij aliō defugerunt.

Pauci

Pauci tamē ex amicissimis nuntiatio militū concursū persuadere Pertinaci conabantur, uti fuga sibi cōsuleret, populiq; auxiliū imploraret. Ille autē tamen utilia in præsens audiebat, tamē indecorū existimans, atq; illiberale, minimeq; dignū imperatoriā maiestate, atq; antea cta uita, fugæ aut latebris salutē debere: occurrere periculo, ac procedere in mediū decreuit, sperans persuasurū quæ uellet; & furentes in præsens animos placaturū. Igitur cubiculo egressus, factusq; irruētibus obuiam, querere causas institit tam subiti motus, & à fœdissimo illo tumultu abstergere, non attonitus periculo: sed habitū oris grauē moderatūq; retinens, paremq; imperatoriæ dignitati, ac nihil humile, nihil pauidū aut obnoxii, nihil deniq; suplice dignū præ se ferens, ita ad eos uerba fecit: Me quidē, ô milites, inquit, si occiditis, neq; ipsi rem magnā facitis, neq; mihi sanē grauem, hominī uidelicet huius ætatis & gloriæ. Siquidē humanæ uitæ finis certē est aliquis necessarius. Vos autē principis curæ custodiæq;, & propulsandis aliunde periculis adhibitos, eadē ipsos facere primos, neq; ciuili tantū, sed imperatorio quoq; sanguine polluere detras, id uerō uidete, ne uel in præsens flagitiosum sit uobis, uel in posterū periculosum. Neq; enim ego ulla uos iniuriā affecti. Si enim Cōmodi doletis interitu, nihil p̄fecto nouū fuit mori, qui homo natus fuerat: in dolo necatū putatis, nō meū sanē id crimē, quippe quem ipsi scitis ab omni etiā suspiciōe procul abesse. Quæ enim tunc acta sunt, uos primi cognita habuistis, ut etiā si quid obortū suspiciōis est, id utiq; alios attigerit. Ceterū ne illo quidem extincto, quicq; uobis deferi partemur, quod modestē, atq; ex dignitate uestra, nō aut per uim & rapinas cōcupueritis. Ita loquente eo, iam quidā ex his permotum iri uidebant, neq; sanē pauci abire iam cœperant, ueritū sanctimoniam principis, ac senectutē: sed à ceteris factio impetu obtruncat. Qui statim eo perpetrato scelere multitudinē declinātes, indignissimē latrā id facinus, occupant in castra abire, muroq; cōtinent se dispositis p̄ turribus armatis, qui populū à mœnibus arcerent. Hunc finē Pertinax fortis est uitæ, morūq; (ut supra diximus) laudādus. Sed ubi cædis illius fama per populū decitata, tumultu scilicet, luctuq; omnia compleri, discurrere uniuersi furentibus similes, neq; certi, quid agerent, querere ipsos autores, quos neq; inuenire tū poterāt, neq; ulcisci. Præcipuē uerō Senatus indignē id ferre, cōmunemq; eam calamitatē existimare, desiderans parentē optimū, ac principē indulgentissimū, rursumq; tyrannidem metuens, quā cordi esse militib. intelligebat. Sed cum dies unus, itemq; alter abijisset, plebsq; uniuersa suo quisq; metu quietē ageret, & qui dignitate autoritateq; pollebant, in sua prædia q; longissimē poterant, ab urbe secessissent, ne quid in eligēdo successore grauius obijceretur: cognito milites, & quietū esse populū, & exiliter neminē, qui principē interfectū uindicaret, ipsi quidē castris se cōtinebant: constituto autē supra murū uocalissimo quoq;, edicunt uenale imperiū, traditurosq; se ei qui plurimū pecuniæ polliceret, tutoq; in aulam deducturos. Id auditū neminem ē Senatu grauitate atq; autoritate præditū, neminemq; ē nobilitate, aut ex his deniq; permouit, quicunq; adhuc opulenti superabant tenuēs reliquæ Cōmodi tyrānidis, neq; ausus quisquā, aut muro succedere, aut turpem contumeliosumq; dominatū pecuniā pacisci. Sed enim Iuliano cuidā cōsulari uiro, qui grandē habere pecuniā credebatur, uespere supra coenā nuntiat, inter uinū atq; epulas, militū edictum. Quippe homo alioqui parū uitæ continentis habebatur. Persuadent igitur uxor, atque filia, & parasitorum turba, ut relicta mensa acceleret, & quid agatur intellegat, ac subinde inter eundū adhortatur, occupet proiectum imperiū, superaturū largitione omnes, qui tantum diuitiarum possideant. Igitur ubi ad muros accessit, clamare occœpit, daturum quæ uellent:

e 4 habere

habere se magnas opes, plenos auri thesauros, atque argenti. Eodemque tempore Sulpitianus & ipse uir consularis, ac praefectus urbi, loqueretur Pertinacis imperium licitabatur. Verum in eo milites suspecta habuerunt Pertinacis propinquitatem, subesse aliquid fraudis suspectantes, quod illius caedes uindicarent. Ergo Iulianum scalis demissis supra muros attollunt, non prius ausi referre portas, quam conueniret de numero danda pecuniae. Ille ingressus in castra primum quidem honores Commodi, & statuas quas sustulerat Senatus, instauraturum pollicebatur, concessurumque suis quam quondam sub illo licentia obtinuisent: praeterea, militibus singulis plus multo argenti daturum, quae aut petere auderent, aut accepturos expectauerant: neque in dando moram futuram: nam domi eam pecuniam adseruari. Quibus adducti rebus milites, atque in tantam spem erecti, Iulianum declarant principem, simul ei Commodi cognomen imponunt. Tum signis sublati, impolitisque illius imaginibus, deducere hominem tendunt. Igitur de more sacrificio in castris peracto, exit maiore militum comitatu, quae ceteri consueuerant, siquidem per uim, contraque populis uoluntatem, perque turpitudinem & dedecus, imperium emeratus, iure imperium multitudinis uerebatur. Sed induti armaturas milites, circumspectisque undique testudine facta, ut etiam si res posceret, dimicarent, receptoque in medium imperatore suo, clypeis, hastisque supra capita elatis, ut tutiores forent, si forte lapides e caecis mitterentur, deducunt eum in aulam, neque auso resistere populo, neque (ut mos est) faustis acclamationibus prosequente, sed diras procul imprecantibus, uniuersis, grauiterque exprobrantibus; quod aere sibi imperium parauisset. Tum primum uidelicet corrupti militum mores; foedaque & insatiabilis pecuniae cupiditas, & contemptus imperatoriae maiestatis inoleuit. Nam cum neque uindex existeret ullus tam crudeliter interfecti principis, neque promerale factum imperium, foedeque nundinatum quisquam prohibuisset: id uero initium causaque militibus fuit, ut etiam in posterum turpissimum contumacissimisque euaderent, sic ut avaritia in dies, ac principum contemptus, etiam usque ad sanguinem proueheretur. Enim uero Iulianus imperium adeptus, deliciis continuo crapulaeque se dedere, circa rempublicam indiligens, uitamque mollissimam, luxuriamque cum fluentem traducere. Sed & spem militum fefellerat, neque implere fidem promissorum potuerat, siquidem nec opes domi quantas iactabat, & publicum erarium sumptibus illis infans iam pridem a Commodio exhaustum. Quare cum milites habebat infensos, tum a populo totius rei consilio facile contenebatur. Itaque & praetereunte maledictis insectabantur, & turpes ambiguasque uoluptates exprobrabant, sic ut propalam etiam in circo, quo maxima uis hominum confluit, Iulianum incesserent, ac uindicem Romani imperii, praefulemque summi principatus Nigrum uocitarent, orantes ut quae primum adesset, ipsosque a tantis contumeliis assereret. Is Niger consulum gesserat, ac tum Syriae praerant uniuersa, qui honos ea tempestate multo maximus erat. Quippe etiam Phoenices, omnisque ad Euphratem regio Nigri suberat imperio, ipse etatis erat iam ad senectutem spectantis, multisque & magnis in rebus uersatus, famam obtinuerat mansuetudinis ac dexteritatis, sic ut etiam Pertinacis uitam putaretur aemulari. Quibus maxime rebus populi fauorem adeptus uidebatur. Hinc igitur assidue frequentis populi clamores implorabant, ac praesentem Iulianum contumeliae lacerantes, illum etiam absentem uniuersis principalibus acclamationibus, faustisque uocibus prosequerentur. Quibus intellectis, Niger putans omnia sibi exsententia successura, quod & a militibus negligebatur Iulianus, ut qui fidem minime impleuerat, & contemnebatur a populo, ut parum dignus empto principatu, spem cepit imperii uindicandi. Ac primo quidem ex ducibus tribunisque, ceterisque militibus, qui plurimum haberent autoritatis, diuersos alium alio tempore domum dimittebat, edo-

ctos rerum

ctos rerum omnium quae sibi Roma afferebantur. Id hoc consilio faciebat, ut quae latissimum toto Oriente rumores diffeminarentur. Ita enim sibi adiuncturum quae plurimos existimabat, si non imperium ex insidijs occupaturus, sed opem uocantibus atque implorantibus allaturus uideretur. Proinde uniuersi conuestim adesse, obsecrare pro se quisque, obtestarique, ut quae primum rempublicam capefferet. Est autem Syrorum gens natura leuis, pronaque ad res nouandas. Amabant autem uehementer Nigrum, quod & imperium apud illos humanissime gesserat, & ludis multitudinem ac celebritatibus detinuerat. Sunt autem Syri supra te natura huiuscemodi oblectamentorum cupidiore, e quibus Antiocheni maximam felicissimamque urbem inhabitantes, totum ferme annum, uel in urbe ipsa, uel in suburbanis ludos & festa concelebrant. Quocirca edendis assidue spectaculis, ac remittendis exhilarandisque otio animis, ita sibi uulgi adiuuenerat, ut ab omnibus magnopere coleretur. Quae cum ita se habere intelligeret, iussit adesse dicta die militibus, reliqua etiam confluyente multitudinem, ita pro suggestu ad id ipsum extructo uerba fecit.

Quam mitem ingenium, quantaque in rebus maioribus, aggrediendis nostra cautio sit, forsitan ipsi quoque iam pridem cognouistis. Neque ego nunc apud uos procellissem uerba facturum, si uel priuato consilio, uel incerta spe, aut spem superante cupiditate adducerem. Sed me uocant Romani, & assidue clamantes fatigant, ut eis manu porrigam salutare. Neque patiar tam excellens, tamque gloriosum relictum a maioribus imperium iacere abiectum turpiter. Ut autem citra occasionem aliquam res aggredi tantas, audax sane, temerariumque sit: ita si implorantibus ac rogantibus opem deneges, timiditatis & proditoris crimine labores. Quapropter eo consilio ad uos huc prodij, ut scitarer, quid facto opus esse duceretis, uobis que uterer quasi totius negotij huius consultoribus: quod si exsententia successerit, communis mihi inde uobiscum erit utilitas. Neque scilicet tenues opes, aut leues sunt, quae nos sollicitant, sed ipse Romanus populus, cui rerum omnium potestate superi tribuerunt, ipsum Romanum imperium fluctuans adhuc, neque apud quem certa sede residet. Sed neque parum tuta inimicus consilia, his implorantium animis, nullo ad prohibendum resistendumque parato. Nam qui illinc ueniunt, ne ipsos quidem milites, unde imperium emptauerit, satis ei fidos fore affirmant, quoniam promissa non soluerit. Quae sit igitur uestra mens ostendite. Talia loquentem, continuo exercitus omnis, ceterumque uulgius imperatorem atque Augustum consalutant. Tum amictum purpurae reliquoque exornatum aulico paratu, ibidem ex tempore conquisito, praecedente etiam igni, in Antiochia primum templa, mox ad suas ades deduxerunt, quas etiam ceu non iam priuatas omnibus extra insignibus imperatoris adornauerunt. His laetus Niger, cum scilicet & Romanorum animos, & ceterorum studia hominum animaduerteret, iam haud dubie rem omnem sibi esse in uado arbitrabatur. Qui postquam rumor increbuit, statim quaecumque aduersum Europae continentem nationes incolunt, festinare pro se quaeque, ut praesto illi essent. Legati undique Antiochia confluere, uelut ad legitimum principem. Reges quoque & satrapae trans Euphratem Tygrinque habitantes gratulatum miserunt, suamque operam in omnem euentum pollicebantur. Quos ille amplissimis affectos muneribus, gratiasque actis dimittebat, nullis sibi in praesens opus esse auxilijs affirmans, satis munitum imperium, id quae gesturum se incruentum. Quare tanta spe sublati animis supinius iam negligetiusque agitabat, seque populumque Antiochenum otio deliciisque oblectans, ludosque edens & spectacula. Neque uero aut Romam, quod res maxime postulabat, proficisci studuit, aut Illyricos exercitus, qui scilicet in primis ad eundem conciliandique fuerant, ullis de rebus certiores fecit, sperans statim intellecta re, cum Romanis eos pariter, cumque

cumq; Orientis totius exercitibus confensuros. Hæc dum agitaret, leui incertaq; spe subnixus, fama iam per Pannonios, Illyricosq; increbuerat, per que exercitus omnes, qui pro ripis Danubij Rheniq; excubantes coercendis Barbaris Romanum tuentur imperium. Præerat aut Pannonijs uniuersis (nam unius regebantur imperio) Seuerus quidã, genere Afer, uehemens homo negotijs gerendis, ac ferrox, uitæq; insuetus dura & aspera, promptus excogitandis, acer exequendis rebus. Qui postq; Romanum principatū pendere sublimem, quasiq; direptū expositum uidit, alterum quidem ut desidem, alterum ut parum efficacem contemptū habuit. Addebant præterea spem somnia quædã, & oracula, cæteraq; futurorum præfagia, tum denique fidem ueri impetrantia, cum sint euentum sortita. Quorū pleraq; ipse in libris de uita sua conscripsit, ac publicè in tabulis picta dedicauit. Sed quod illi extremū, maximiq; momenti somniū, spem propemodū omnem conciliauit, id ne nobis quidem silentio prætereundū. Quo enim tempore nuntiatum est, Pertinacem ad imperium ascitū, peracto Seuerus sacrificio, iuratusq; fidem principi, ubi primū domum redijt somno comprehensus, uidet per quietem magnum quendam, ac generosum equum ornatum phaleris imperialisibus, qui Pertinacem ipsum per urbem ueheret mediã sacra uia. Sed ubi ad ipsum fori peruenit ingressum, in quẽ olim liber populus frequẽs cõueniebat, uisus est excussisse Pertinacẽ equus, atq; abiessisse humi, proximeq; astanti Seuero tergum subternere, eumq; proferre sublimem tutõ in forū mediū, conspicuū uenerabundẽ multitudini. Manet aut adhuc huius imago somnij eodẽ ipso in loco in gens ex ære conflata. Ad hunc igitur modū sublati animis Seuerus, ac se diuina prouidentia sollicitari ad imperiū ratus, decreuit animos periclitari militū, quare primū quidẽ præfectos tribunosq; & primos militū sibi adiungẽs, cumq; ijs de Romano imperio sermones ferens, abiectū id esse dicitabat, existente nullo, per quem fortiter, atq; ex dignitate gubernaretur. Inuens præterea in prætorianas cohortes, quæ sacramentū militare ciuili, imperatoriq; sanguine polluisent, uin dicandam esse aiebat, ac persequendam Pertinacis cædem, minime ignarus excubare adhuc memoriã Pertinacis apud Illyricos exercitus: quoniã sub imperatore Marco multa illius ductu aduersus Germanos tropæa excitauerant, & cum præfectus Illyrico foret, nullū non exemplū uirtutis in prælio ostentauerat, beneuolentiam porrõ, ac probitatẽ, ad hæc ciuile moderatūq; imperiū socijs præstiterat. Quocirca memoriã eius principis colentes, tantam in illū editam crudelitatem indignissimẽ ferebant. Hanc igitur Seuerus occasione arripiẽs, facile eos quõ uellet, adducebat, simulans non se quidẽ imperiū querere, aut summam potestatem affectare, sed ire ultū sanguinẽ tantī principis. Nam ut eius regionis homines corporib. utuntur præualidis, atq; proceris, & in pugnã cædemq; paratissimis, ita pingui sunt ingenio, quare haud facile sentiūt, si quid agas dicas ue astute, ac subdole. Quocirca cū fidẽ fecisset Seuerus, cædẽ se Pertinacis persequi uelle, ita sibi uniuersos cõciliauit, ut imperator diceretur, summãq; ab eis acciperet potestatem. Sed ubi Pannoniorū animos explorauit, statim uicinarū quoq; gentium præsides, quæcunq; Romano subiacent imperio, magnis illexit præmijs. Erat aut Seuerus unus omniū mortalium ad amorẽ simulandū maximẽ factus, sic ut ne iuliu randum quidẽ fallere dubitaret, si ita usus posceret, longeq; aliud in lingua promptum, q̃ in animo reconditū gerebat. Igitur Illyrico omni, rectoribusq; puinciarū per literas insinuatus, collectisq; undecunq; militibus, ac suscepto Pertinacis cognomine, quod nõ Illyricis modõ, sed Romano etiã populo gratissimū fore suspicabatur, conuocatis omnibus in campum, ita pro suggestu locutus dicitur:

Quantum

Quantum uel fidei, uel religionis erga deos, per quos iurati essis, quantumq; honoris imperatoribus exhibeatis, quos adeo ueneramini, facile ostenditis milites: cum tantopere indignamini, cohortes urbanas, pompæ magis q̃ uirtutis administras, adeo fœdū facinus perpetraste. Ac mihi quidẽ in uotis est, nunc primū tantam spem auspicanti (nam profectõ scitis, q̃ semper audiens dicto principibus fuerim) perducere ad exitū, atq; explicare, quæ uobis cordi sunt: neq; Romanum imperiū abiectū pati, quod quidem apud maiores summa semper autoritate gestū, uenerandum omnib. uidebatur. Postea uerõ q̃ ad Cõmodum recidit, est ob illius adulescentiam sæpenumero impedit, attamẽ omne uitū, cum ipsius principis nobilitate, tum sanctissimi parentis memoria obumbrabatur. Neq; tam errata illius odium q̃ misericordiã emerebantur. Quippe non tam ipsi quæ gerebantur, q̃ assentatoribus imputabamus, cæterisq; malarum artium consultoribus atq; ministris, donec ad sanctissimū illum senem, cuius adhuc uirtutis & probitatis nostris mentibus memoria residet, delatū fuit imperium. Quem tamẽ tantum abest ut tolerare illi potuerint, ut cæde etiã nefaria talẽ uirum e medio sustulerint. Post hunc autẽ terræ marisq; imperiū nescio quis turpissimẽ auctionatus, & populo quemadmodū auditis, inuisus est, & milites ipsos, quibus imposuit, parū fidos habet. Qui tamen si etiã defensuri illū forent, attamen neq; numero uniuersis, neq; uirtute singuli conferendi sunt uobis. Ad hæc bellica uos negotia exeruerunt. Nam & cum Barbaris pedem cõferre, & labores omnẽs perferre, & algores astusq; despiciere, & concreta gelu calcare flumina, & potare effossos latices: non haustos, & uenatu inuisibile consueuistis. Omnia deniq; ad uirtutẽ adepti uaticina, sic ut nemini facile sit, uestris obistere uiribus. Etenim labore miles probatur non mollitudine, qua illi exfaturati atq; enutriti, ne uocem quidẽ uestram, nedum pugnam poterunt sustinere. Quod si cui Syriæ res formidabiles uidentur, is uel ex eo cogitet, q̃ imbecillæ sint, quamq; tenui spe nitantur, quod neque adhuc progredi quoquam, neq; de urbe petẽda deliberare ausi, sedesq; illas boni consulentes, delicias in diem quesitas, lucrū esse ambigua potestatis arbitrantur. Est autẽ ad ioca & cauilla in primis factū Syrorum genus, tum qui Antiochiam colunt, ij studere Nigro potissimū creduntur. Nam gentes reliquæ, & ciuitates, cum adhuc neminẽ imperio dignū aspiciant, quiq; sit rempub. fortiter moderatq; gesturus, ei scilicet obedire tandẽ simulant. Quod si ab Illyrico exercitu ducẽ creatū cognouerint, simulq; nostrū nomen inaudierint, nõ obsecrū sanẽ apud ipsos, neq; ignoratū: quippe illic etiã cum imperio præsumus: neq; me profectõ delidie aut torporis arguerint, neq; uestrū exceptare impetū, aut bellicã uirtutem uolent experiri, præsertim cum & corporū proceritatibus, & armorū exercitacionibus, & conferẽda manu longẽ uobis impares habeantur. Quare occupemus q̃ primū Romã, larem ipsum imperij, reliqua dein facile expedituri, cum deorū oraculis, tum armorū, corporumq; uestrorū uiribus confidentes. Hæc locutū Seuerum, faustis acclamationib. milites exceperunt, Augustū, Pertinacemq; appellant, studiumq; in eum propensum, atq; egregiam uoluntatẽ pollicebantur. At Seuerus nihil procrastinandū ratus, armari q̃ expeditissimẽ iubet, iterq; ad urbẽ edicit, distributisq; uiritim cibarijs, omniq; uaticino, nihil sibi ad celeritatẽ facit reliqui, nullis interquiescẽs locis, ac uix residere tantisper milites passus, donec animia itineris contentiõ respirarẽt. Ipse inter primos laborans, uiliq; tabernaculo utẽs, cibū potumq; eundẽ, quem etiã cæteri milites, capiebat. Nihil unq; imperatoris luxuria, nihil deliciarum ostentans, sic ut acceptior indices militibus fieret. Nam cum laborū omniū, non modõ particeps, sed princeps etiam, autorq; foret,

adeo

adeo cunctis uenerabilis erat, ut nihil non pro illo cupidissime facturi uideretur. Postea uero quae emensa Pannonia ipsos Italiae montes insedit, famamque sui praue- niens, prius coram conspectus est, quam aduentare auditum fuerat, magnus scilicet om- nes Italiae ciuitates tanto conspecto exercitu metus inualit. Quippe homines in Italia pridem ab armis belloque remotissimi, agros, pacemque colebant. Etenim quan- diu libera ciuitas egit, atque a Senatu belli duces eligebantur, fuere in armis semper Italiae nationes, Graecisque & Barbaris subactis, terra sibi marisque imperium pepere- runt. Neque ulla orbis terrarum pars, aut caeli tractus fuit, quod non uires suas Roma- norum arma protulerint. Postea uero quae Augustus rerum potitus est, & laborum Italiae ademit, & arma detraxit: milites tantum quosdam certis autoramentis habuit mer- cenarios, qui Romanum tuerentur imperium, tum fluuiorum magnitudine, atque fossarum, montibusque asperrimis, desertisque locis atque imperium circumseptos, imperii limites communium. Quocirca merito omnes, postquam aduentare Seuerum cum tanto milite audierunt, insuetam re perterriti, cum neque stare contra, neque prohibere audent, ibant obuiam laureati, portisque eum patentibus excipiebant. Ille tam diu locis sin- gulis immoratus, quam diu aut sacra faceret, aut populos alloqueretur, Romam est uestigio pergebat. Quae ubi Iuliano nunciata sunt, actum de se prorsus existima- uit. Nam & exercitus Illyrici potentiam, multitudinemque audiebat, & populo pa- rum fidebat, cui se cernebat inuisum: neque satis magnam spem in militibus habe- bat, quos uidelicet fessisset. Itaque collectas undique pecunias, partim suas, partim ab amicis acceptas, tum quascunque in templis, aliisque locis publice inuenisset, di- uidere militibus instituit, ut eo pacto illorum beneuolentiam redimeret. Sed et tam- etsi multa magnaque acceperant, nullam tamen habebant gratiam, persolui debitum sibi, non dari munus aliquod interpretantes. Caeterum suadentibus, amicis Iuliano, ut exercitum educeret, atque alpium angustias occuparet (sunt autem alpes altissimi mon- tes, quales in his regionibus nulli, porrecti ad muri formam, circumdatique Italiae, quasi ad reliquam regionis eius felicitatem hunc etiam quali cumulum natura ad- diderit, ut munitionem haberet inexpugnabilem, pertinentem scilicet a Septen- trionali, ad id mare, quod ad Meridiem spectat) non ausus tamen ille urbe egredi, supplicatum militibus mittebat, uti arma caperent, exercerent se, ac fossas ante ur- bem ducerent, omnemque belli apparatus in ipsa demum urbe expediebat. Si quidem elephantos quoque, quos ad pompam institutos habebat, insuadere conabatur fessorem pati: ratus Illyricos milites, equosque eorum perterritum iri facie magnitudi- neque beluarum, quales antea nullas aspexissent. Totaque ciuitas armis fabricandis, bel- licisque instrumentis conficiendis erat intenta. Sed cunctantibus adhuc Iuliani mi- litibus, ac se comparantibus ad bellum, nunciatur adesse iam Seuerus. Is multos est mi- litibus suis sparsim dimiserat, qui clam Romam proficiscerentur. Quare alij alijs itinibus noctu ingressi urbem, protectis armis habitu paganorum operiebantur. Iamque intus hostis erat, supino adhuc Iuliano, & quid ageret ignaro. Quae ubi po- pulus intellexit, cunctis metu percussis, ac Seueri potentiam formidantibus, sentire iam se cum illo simulabat. Et Iulianum quidem, quod imbellis, Nigrum, quod lentus atque iners, uituperantes: Seuerum ipsum iam aduentantem magnopere admiraban- tur. Enimvero Iulianus haesitabundus, atque inops consilij, conuocato prius Senatu, litteras ad Seuerum mittit, quibus foedus pacisceretur, eumque in communionem acci- peret imperij. Caeterum Senatus, etsi illa omnia decernebat, tamen ut eum pau- tare desperata salute animaduertit, totus iam ad Seuerum incubuerat. Biduo uero post, triduo uel, audito Seuerum iam plane adesse, omnes contempto Iuliano, in curiam conuenere iussu consulim. Quippe ipsius curae Romana res est, quoties de imperio

imperio ambigitur. Qui postquam frequentes affuerunt, quod factum opus esset, inter se deliberabant, manente adhuc in aula Iuliano, ac fortunam suam miserante, sup- pliciterque rogante, ut sibi eurare imperium liceret, omnemque eam potestatem Seuerum transcribere. Sed ubi intellexit Senatus pauidum Iulianum, perterritos corporis cu- stodes, ipsum penes ab omnibus destitutum: decreta illius necesse, Seuerum imperatorem declarant. Tum legatos ad eum mittunt, partim qui magistratum obtinerent, partim qui maximam haberent in Senatu auctoritatem, ut omnes illi honores Augustorum de- ferrent. Occidendi autem Iuliani datur uni est tribunus negotiorum. Is imbellem miserumque senem, qui sibi ipse tam infelicem exitum propria pecunia emisisset, desertum iam, desti- tutumque ab omnibus, inter foedissimas conplorationes trucidauit. Quae ubi Seue- rus audiuit, maiora iam molis animo, consilium inique capiendorum militum omnium, quicumque Pertinacem interemissent. Datis itaque clam ad tribunos, centurionesque literis hortatur, multa pollicens, persuadeant militibus urbanis, ut sibi dicto au- dientibus sint. Ipse edictum proponit, ut relictis inter castra armis, exeant pacatorum habitu, quales procedere in pompam, aut ludos celebrare consueuissent, iurentque in Seueri nomen, ac spem sibi optimam proponentes praesto sint, ut nouum imperato- rem comiteantur. His creditis, milites suauiter quoque tribunorum relictis armis, pom- parum habitu laureati processerunt. Sed ubi ad exercitum Seueri peruenerunt, nuntiatio iam adesse, iubet in campum conuenire frequentes, quasi salutaturus, ac per benignam accepturus uniuersos. Enimvero cum ad tribunal principis accessis- sent, unanimiter acclamantes, dato repente signo comprehenduntur. Ita enim pre- ceperat Seuerus, ut cum stare pendentes eos ab ore principis uiderent, circumiret uniuersos milites sui more hostium, neminemque uulnerantes, aut pulsantes, tantum orbe facto clausos in medio continerent, pila duntaxat intendentes, & hastas, ut scilicet metu uulnerum nudi resistere armatis, paucique plurimis minime auderent. Quos ubi uelut indagine armorum conclusos captiuosque habuit, magna uoce, ac turbido spiritu, ita ad eos uerba fecit:

Sperari uos a nobis, uel sapientia, uel uiribus, uel etiam numero, re ipsa uidetis. Capti estis quam facillime, ac nullo ferme negotio tenemini. Quid futurum de uobis sit, in mea manu est. Iam scilicet uicima hic statis obnoxia nostro impe- rio, si sceleri uestro debitum quaratis supplicium, nunquam sane inuentis, sanctissi- mum illum senem, imperatoremque optimum seruandum, tuendumque uobis, ipsi oc- cidistis: Romanum imperium perpetua clarum gloria, quod maiores nostri aut uir- tutis, aut nobilitatis nomine suscipiebant, hoc uos turpiter foedeque uelut aliquid ex priuatorum instrumento, quasi sectores uendidistis. Ac ne eum quidem ipsum, quem sic ad imperium produxeratis, seruare saltem, ac defensare ausi, homines ti- midissimi perdidistis. Ob haec igitur crimina, ac facinora uestra, mille uobis debentur mortes, si quis par noxae supplicium studeat petere. Proinde quid uos equum pati sit, sane uidetis. Ego tamen sanguine abstinebo, neque uestras imitabor manus. Sed quoniam ius fasque negat stipari a uobis iam principem, uiolato iure iurando, ac ma- nibus ciuili et imperatorio sanguine pollutis, proditaque fide custodiae que, animas quidem & corpora uobis nostra largietur humanitas. Porro, militibus meis ita praecipio, recingant uos, ac uestimentis exutos militaribus, nudos que dimittant. Vobis autem sic impero, discedatis que longissime, edico item, iuroque, ac denuncio capite poenas daturum, si quis uestrum posthac intra centesimum ab urbe lapidem con- spicietur. His imperatis, est uestigio milites Illyrici concurrunt, breuesque illos gla- dios detrahunt, quos auro argentoque ornatos, in usum pompae suspensos habe- bant, tum zonis, uestitumque, & caeteris militum insignibus per uim ablati, nudos ad Ang. Polit. f unum

unum, exautoratosque dimiserunt. Enimvero illi proditos se uidentes, atque astu captos, patientiam scilicet praestabant. Nam quid agerent nudi aduersus armatos, pauci aduersus plurimos? Discessere igitur complorantes sese, concessamque salutem locum interpretantes, pertasi tamen, ac dolentes, quod inermes egressi, capiendos se turpiter, ignominiosaque obtulerant. Visus item alio consilio Seuerus est. Quippe metuens, ne recinsum exautorati deploratis rebus, rursus castra peterent, resumeretque arma, praemissos alios itineribus ac semitis electissimos quosque, & exploratissimos suorum militum, iubet clanculum uacua castra irumpere, armisque ipsorum occupatis excludere redeuntes. Hanc igitur poenam Pertinacis interfectores dederunt. Post haec Seuerus cum reliquo exercitu instructo armis, Romam petiit, attonitis metuentibusque pariter primo conspectu Romanis, audaciamque uiri, ac fortunam repetentibus animo. Quem quidem Senatus populusque uniuersus laureati exceperunt, primum scilicet ex omnibus hominibus atque imperatoribus citra sanguinem, atque adeo citra puluerem tantum effectorem operis. Omnia porro mirabilia in illo, praecipueque ingenij acumen, laborum tolerantia, rebusque maximis aggrediendis, bonam sibi spem proponens audacia. Postea uero cum eum populus faulstis acclamationibus suscepit, & Senatus uniuersus ad portas urbis consalutauit, inito Iouis templo, factaque re diuina, reliquisque item sacris adibus de more consalutatis, nouissime ad domum imperatoriam se recepit. Postridie uero curiam inijt, ibique placidus orationem habuit plenam optimae spei, simul omnes publice priuatumque benignum complexus, uenisse in urbem aiebat, ut occisum Pertinacem ulcisceretur, daturumque operam, ut status optimatum fundamenta se principe iacerentur. Nul- lum nisi iudicio damnatum capite bonis uel multatum iri, non passurum delatores, am- lum se Marci futurum gerendo imperio, neque solum Pertinacis cognomen, sed men- tem quoque habiturum. In hanc sententiam uerba faciens, fauorem sibi, fidemque con- ciliabat. Quidam tamen e maioribus natu, qui consuetum ipsius haberent ingenium, iam tum clanculum reliquis praedicebant, uel slipellem hunc esse hominem, nihil non astu & arte tractantem, simulatorem dissimulatoremque idoneum, nihil pensum habentem, dum id efficeret, quod usui sibi aut emolumento crederet fore, quod seniorum iudicium haud ita multo post euentus comprobauit. Igitur Seuerus paucos in urbe dies moratus, dato plebi uberrimo congiario, donatisque abunde militibus, & ex iis robustissimo quoque in locum exautoratorum delecto ad imperij custodiam, statim ipse in Orientem profectum parat, cunctate Nigro adhuc, & supino, atque Antiochenis delictis uacante, ratus properandum sibi, ut inexpectatus imparatum oppri- meret. Edicto igitur militibus, ut ad iter se accingerent, contractisque undique copiis, ac delecto iuniorum tota Italia habito, simul reliquis Illyrici exercitus, quae in Thra- cia remanserant, occurrere iussis, neque secius ingenti classe coacta, completisque ar- mato milite totius Italiae trinemibus, ingentis sibi omnis generis copias incredi- bili celeritate comparauit. Siquidem haud exiguis uiribus esse opus intelligebat, ad- uersus nationes partem orbis Europae oppositam incolentes, quae scilicet uno ordine omnes Nigri sequebantur auspicia. Ad hunc igitur modum bellum Seuerus instrue- bat. Ceterum prouidus homo, ac sobrius, nonnulla suspitione tenebatur de Bri- tannicis exercitibus, maximis uidelicet, pugnacissimisque, quibus praerat uniuersus Albinus, Senatorij patricijque generis uir, summis opibus ac delictis innutritus. Hunc sibi igitur Seuerus astu ratus adiungendum, ne scilicet diuitijs, genere, exer- citibus, famaque nominis, magnis ad concupiscendum imperium facibus instinctus, summam sibi rerum posceret, Romamque haud procul a Britannia distantem, se bellis Orientalibus implicito, occuparet: statuit eum specie quadam honoris inescare, leuem

leuem alioqui, & simplicem, tunc uero etiam iuranti per literas credentem. Quare eum Caesarem appellans, spem cupiditatemque hominis anticipat, potestate parti- cipanda. Mittit item plenas humanitatis literas, obsecrans, ut ipse potissimum cur- ram suscipiat imperij, opus esse uiro aliquo nobili, & aetatis integrae, qualis ille foret, se iam senem, morboque articulari affectum, natos adhuc infantes. Quibus cre- ditus Albinus honorem libenter suscepit, laetus citra pugnam aut discrimen ullum compotem se uoti factum. Ceterum Seuerus quod omnia credibiliora forent, ip- sem illis ad Senatum relatis, nummisque imagine eius percuti iussis, statuisque ere- ctis, simul alijs collatis honoribus, fidem gratiae suae fecit. Quae postquam sapienter ab illo prouisa sunt, nullo iam ex Britannia impendente metu, collectis in unum circa se Illyricis exercitibus, reliquisque rebus ex usu comparatis, copias aduersus Nigrum educere instituit. Igitur quibus locis itinere illo remoratus sit, quae apud quamque ci- uitate uerba fecerit, quae signa diuinitus apparuerint, regiones item peragratas, conflictusque, & utrinque caesorum numerum, cum plerique historiae autores, tum maxi- me poeta uersibus suis uberrime sunt executi, materiam totius operis, ipsam denique Seueri uitam deligentes. Mihi autem propositum est septuaginta annorum res, quas habeam cognitissimas sub diuersis principibus gestas, in unum corpus comprehensas, literarum mandare monumentis. Quocirca excellentissima & pre- cipua quaeque rerum ad Seuerum gestarum, deinceps persequemur, neque ad gratiam uero quippiam affingentes, quod fecisse uidemus, qui illa graue scripturarum, neque taci- tum praetereuntes, si quid modo mentione dignum, memoriaque uidebitur.

LIBER TERTIVS

SUPERIORE libro Pertinacis interitum, eademque Iuliani, simul profe- ctionem Seueri ad urbem, susceptamque mox aduersus Nigrum expedi- tionem edocuiimus. Enimvero Nigro ubi Romam a Seuerio occupa- tam, ipsum a Senatu appellatum imperatorem nihil tale expectans audi- uit: praeterea omnem Illyricum exercitum contra se pedestres, naualesque copias edu- ci, perturbato uehementer animo, monet prouinciarum praesides, aditus omnes, por- tusque custodiant, mittique rogatum auxilia ad Parthorum, Armeniorum, atque Atrenorum reges. Cui quidem Armenius, neutras se parteis suscepturum respondit, tantum res suas defensurum Seueri aduentu: Parthus autem satrapis imperatorem per epistolas, uti copias congregarent. Ita enim facere consueuit bellum comparaturus. Siquidem mercenarios milites, atque ordinarios exercitus Parthi nullos habent. Ex Atrenis autem sagittarij auxiliares uenerunt missi regis Barsamij, qui tum in eis regionibus imperabat. Reliquas omnes copias e militibus qui aderant, potissimum con- flauit, plurimis etiam e populo, maximeque Antiochenis, cum aetatis leuitate, tum ipsius Nigri studio impulsis, audaciusque prudentius nomina dantibus. Sed & Tau- ri montis angustias, ac praerupta loca muro ualido Nigro, munimentisque obstrue- bat, ratus montem illum imperium, magnam Orienti propugnaculum futurum. Siqui- dem Taurus inter Cappadociam Ciliciamque dorsum erigens nationes discrimi- nat, Orienti ac Septentrionibus subiectas. Idem Byzantium praesidio occupauit, urbem Thraciae maximam felicissimamque, uiribusque & opibus ea tempestate flo- rentem. Quippe in angustiissimo Propontidos constituta freto, uectigalia, pisca- tumque a mari accipit, simul agros possidens amplissimos, uberrimosque, utroque uelut elemento lucrum facit. Visum igitur Nigro, talem hanc urbem praesidijs occupare, ut classes nauigiaeque per eas angustias transgredi ex Europa in Asiam prohiberetur. Erat enim munita urbs ualido ingentique muro, qui Milesio quadrato lapide con- Ang. Polit. f 2 structus

structus, adeo tenui iunctura fuit, ut nemini cōpositum opus, sed ex uno tantum perpetuoq; lapide uideretur: ac nunc quoq; ruinas ipsas, reliquiasq; cum uideris, mireris utiq; uel eorū artificium, qui primi extruxerūt, uel horū uires, qui deinceps sunt demoliti. Ad hunc igitur modū Niger suas res cōprobat, prouidentissimo scilicet (ut ipse putabat) tutissimoq; consilio. Ceterum Seuerus quantum maxime poterat, cum suis copijs festinare, nullū desidię quietiq; locū relinquere. Cognito autē praelidjs teneri Byzantium, quod sciebat munitissimam esse urbē, ad Cyzicum se conuertit. Hoc intellecto, dux Asiae Aemilianus, cui summā Niger totius belli, maximumq; imperiū tradiderat, & ipse Cyzicum proficiscitur, & copias adducit uniuersas, quasq; aut Niger miserat, aut ipse contraxerat. Sed ubi uentū ad manus, aliquot acerrime editis praelijs, uictoria tandem penes Seuerū stetit, fuso, fugatoq; Nigri exercitu. Itaq; confestim fracti Orientaliū animi, Illyricianis autem spes ingens addita. Neq; desuere, qui crederēt Nigri res in initio statim proditas ab Aemiliano: cuius consilio duplicem afferunt causam. Alij Nigro inuidisse, ferentem scilicet haud aequo animo, si quem paulo antē in Syria successore habuisset, eundem superiorē mox, atq; adeo imperatorem dominumq; esset habiturus. Alij persuasum à liberis patri per epistolas, uitā salutemq; suam cōmendantibus, quos Romae inuentos Seuerus in custodia habebat: siquidem hoc quoq; usus est prouidentissimo consilio. Mos fuerat Cōmodo, retinere apud se liberos eorum, qui ad regēdas prouincias cum imperio proficiscerentur, quasi obliues quosdam beneuolētiae illorum, fideiq;. Igitur Seuerus cum primū est imperator appellatus, superstitē adhuc Iuliano, militi furtim, qui liberos suos ex urbe subducerent, ne in alterius essent potestate. Ceterum ipse cum primū Romam ingressus est, comprehensos omnes ducū liberos, ceterorumq; item quicumq; munus publicum in Oriente Asiaq; tota obirent, atque in custodiam datos secū retinebat, quod per ea quasi pignora Nigri ducibus persuaderetur, ut illū desiderio salutis liberorū proderent, aut certē si in fide permansissent, liberū sibi relinquere cede filiorum quos uellet ulcisci. Victi autē ad Cyzicum Nigri milites, q; quicq; maxime poterat, aufugerunt, partim praeter Armenię montana, quidam per Asiam Galatiamq; superare tantum festinantes, ut scilicet intra munimenta se reciperent. At uero Seueri exercitus Cyzicenum per agrū in Bithyniam finitimam regionem cōtendebat. Sed ut Seuerū uicisse fama diuulgauit, repens cōfestim in eis locis seditio, discordiaq; urbes inuasit. Non tam quidem ipsorum imperatorum odio aliquo, aut studio, quā aemulatione quadam, & contentione, inuidiaq; inter eiusdē gentis homines funestissima. Antiquum id uitium Græcorū, qui dum seditiones agitant, atq; eminentissimum quemq; tollere ē medio conantur, totam iam consumpsere Græciam. Ceterum illi quidem inueterati iam, attritiq; inter se captiui prius Macedonū, dein mancipia quoq; Romanorū facti sunt. Ea uero labe aemulationis atq; inuidiae florentibus etiamnum aetatis nostrę ciuitatibus incubuit. Igitur in Bithynia statim post res ad Cyzicum gestas, Nicomedenses ad Seuerum defeecerunt, missis legationibus, quae se exercitū accepturos, omniaq; tradituros pollicerentur. Nicenses contra illorū instigati odio, Nigri partibus studebant, eiusq; suscipiebant milites, siue qui se ex fuga receperant, siue qui ad tuendam Bithyniā mitterentur. Quo circa ex utriusq; urbibus quasi ē castris egressi milites iterū concurrerunt, magnoq; cōmissio praelio, longē superior Seuerus fuit. Inde etiam fuga facta, Nigri milites, qui praelio superauerant, ad Tauri montis angustias euaserant, clausasq; munitiones tuebantur. At Niger relicto sibi quantum satis fore praesidij putabat, profectus Antiochiam est, ut exercitus, pecuniamque contraheret.

Interea

Interea Seueri exercitus Bithyniam Galatiamq; egressus, cum semox in Cappadociam quoq; incitasset, oppugnare munitionē incepit, ibi multis est laboribus confictatus: quippe arcta asperaq; uia, lapidesq; supernē iacentibus, ac fortissimē dimicantibus, qui summis institerant montibus, eoq; facile paucis arcibus plurimos. Etenim angustissima utiq; uia est, cuius pars altera monte altissimo defenditur, altera per immane praecipitium defluente montibus aqua redundat, tum ualida munitione Niger obstruxerat, ut scilicet undiq; hostis aditu prohiberet. Dum haec in Cappadocia gerunt, interim seditioes inter se quoq; agitabant, pari aemulatione odioq; Laodicea quidē in Syria Antiochenorū odio, Tyros autē in Phoenicia Berythijs inuenta. Quae nuntiata Nigri fuga, sublati illius honoribus, Seueropro sperē acclamarunt. At Niger audita re, cum quidē Antiochia ageret, iure scilicet homo alio qui benigni mansuetiq; ingenij, defectioe illorū, contumeliaq; irritatus, immittit utriusq; urbibus Mauros iaculatores, quosq; secū habuerat, simul partē sagittariorū iustos occidere obuiū quemq; diripere urbes ipsas atque incendere. Sed enim Mauri (ut est genus hominum supapte natura caedis auerissimum, nihilq; nō facile audens, ac desperatis simile cōtemptu uidelicet mortis, ac periculorū) Laodicenis deimproviso oppressis, populū ipsum omni genere crudelitatis, urbemq; uastarūt. Inde Tyrū pergentes, direptis omnī bonis, ac patrata ingenti caede, totam incenderunt. Quae dum in Syria gerebant, contrahere copias Nigro, interea Seueriani milites, munitionē Tauri montis oppugnabant, tristes utique, ac citra spem uictoriae, quippe ualida inexpugnabilisq; per se, monte quoq; ipso, praecipitioq; defendebatur. Igitur iam defatigatis, alta aduersariorum securitate, ecce tibi noctu maximi repente ruere imbres, oppleri omnia niuibus, ut sunt difficiles in Cappadocia hyemes, maximeq; ad Taurū montem. Quo circa subitus impetu magno erumpit torrens, cursuq; impedito (quod munitione exitū prohibeat) maior iam uiolentiorq; factus, quando artem superante natura tantū impetū sustinere munitione nō poterat, laxatis paulatim coagmentis, ac fundamentis loco emotis, iter sibi torrens patefecit. Quo animaduerso qui in praesidio erāt, metu ne ab hoste circumuenirent, nullo mox futuro propugnaculo, simul unda resedisset, perditā custodia, cuncti fuga dilabunt. Igitur lati Seueriani, cōfirmatq; animos, uelut dijs ipsis immortalib. manu ducētib. cognito custodes aufugisse, facile scilicet nullis phibentib. Taurū supergressi, in Ciliciā mox impetū fecerūt. His nuntiatis Niger, cū quidē ingentē exercitū, sed pugnae laborūq; insciū collegisset, magnis itineribus accelerabat, q; plurimis eum mortalibus, omniq; ferme Antiochenorū iuuentute sequentib. ducē, multa scilicet animorū alacritate, ceterum uirtute ac peritia belli nulla ex parte cum Illyrico milite conferendis. Ita concurrerunt ad Issicum, quem appellant sinū, longē lateq; spatiosissima in planicie, quae perpetuis subiecta collibus, in theatri speciem littus habet à mari longissime excurrens, quasi quoddā belli stadiū fabricata natura: quin eodē quoq; loco Darium ab Alexandro ferunt maximo, extremoq; illo praelio profligatū captumq;, Septentrionalibus etiam tum uiris, Orientis nationes superatibus. Manet adhuc tropaeum, & tantae uictoriae testimoniū urbs in colle Alexandria, simul aeneū ipsius simulacrū, unde loco impositū nomen. Euenit autē, ut Seueri ac Nigri exercituum non congressus modo in eum locū, sed fortuna etiam fortunę similis fuerit. Vtrinque enim sub uesperā parati ad pugna cōstitērāt, curis dein pauoribusq; totam noctē extraxerant in somnē, statimq; cum solis ortu ducib. utrinque adhortantibus, incredibili alacritate utrinque se incitarūt, tanq; de omni spe reliqua nouissimo illo cōgressu dimicaturi, disceptate illic super Romano imperatore fortuna.

Ang. Polit.

f 3 Sed

Sed ubi diu pugnatum acerrimè, tantaq; edita utriusq; strages, ut flumina per eam planiciem decurrentia, maiore aliquanto ui sanguinis, q; aquarū in mare se uoluerent, fusi tandē profligatiq; Orientales, imminetibus à tergo Illyricianis, partim in mare faucij protrudebant, partim in colles summos fugitantes à persequentibus obruncabant: cumq; ijs unā uulgu ingens hominū, qui ex urbibus uicinis, agrisq; confluerant, superne, qualiq; ex tuto loco præliū spectaturi. At Niger ualido euectus equo, paucis comitantibus, Antiochiam peruenit, ubi fugiente passim multitudinē, magnoq; ubiq; fletu, clamoribusq; natos, fratresq; lugentiū, deploratis & ipse rebus suis fugam capit, occultantiq; dein se in suburbano quodā, & ab equitibus reperto, caput amputatū. Hunc habuit exitū uitę Niger, dato cunctationis tarditatisq; supplicio: homo alioqui (ut perhibent) publicè priuatimq; minimè improbus. Sed occiso Nigro, Seuerus omnes statim illius amicos supplicio affectit, siue qui sponte, siue qui necessitate coacti rebus illius studuissent, militibus tantū qui effugerant, ac trans fluuiū Tygrim metu Seueri ad Barbaros abierant, impunitate pposita receptis. Quippe magna uis hominū in ea loca cōcesserat, quo effectū est ut ualidiores deinceps Barbari aduersus Romanos conferenda manu euaserint, gnari antea pugnare tantū arcu ex equis, neq; armatura muniti, neq; hasta, gladio ue satis audaces, leui pendulaq; ueste, plurimumq; inter fugiendum auersi sagittas intendebant. Postea uerò q; Romani aliquot milites, fabriq; nonnulli in eas regiones confugerunt, ibi atate acturi, non solum armis uti, sed ea quoq; fabricari Barbari didicerunt. Rebus autē Orientis ex sententia gestis atq; ut res pscere uidebat, ordinatis, cupido iam Seuerū habebat, regem quoq; Atrenorū bello tentandi, ac Parthorū regionem occupandi, quos utrosq; in locitatem Niger ascuerat. Quibus tandem rebus in aliud tempus reiectis, cogitare institit, quo pacto sibi Romanū imperiū, liberisq; suis bona fide adiudicaret. Nā sublato Nigro, reliquus erat Albinus, quem sibi parū ex sententia, parumq; usui fore arbitrabatur. Vulgato rumore, iam nimis illū impoēter, nimisq; moleste nomen Cesaris usurpare, præterea multos esse ē primorib; Senatus, qui ad eum clamdarēt literas, hortantes ad reditū, absente adhuc occupatoq; Seuero. Quippe nobilitas omnis Albinū malebat imperatorem, ortum illustri genere, ac bonæ indolis iuuenem. Quibus rebus cognitis Seuerus, minimè utiq; apertis inimicijs, ac manifesto bello agendū putans, nulla existente causa, quæ saltem specie honesta uideri posset, decreuit eū dolo insidijsq; tentare. Quare tabellarios aliquot ex ijs qui literas imperatorias perferunt, fidelissimos sibi homines cum literis mandatisq; ad eum mittit, præmonitos uti redditis publicè epistolis quædam habere se dicerent, quæ apud illū remotis arbitris loquerentur. Quare ut primum seorsum à cunctodibus naçti eum forent, facto impetu obruncarēt. Quin uenena quoq; dedit, quibus eum, si possent, per aliquem ab epulis, aut à cyatho aggredierēt. Erat autem illius amicis suspecta Seueri fides. Itaq; cauendū identidem admonebant hominem perfidiosum, plenū fraudis & insidiarū. Nam uulgò etiam parum cōstanti fide habebatur, impulsis (ut dictum est) per ipsorum filios Nigri ducibus, ad res illius prodendas, dein postq; eorū opera abusus est, suaq; omnia ex sententia cōpofuerat, ipsis liberisq; enecatis. Igitur insidum subdolumq; ingenium, res ipsæ declarabant, obq; id maiore se custodia Albinus circummunerat. Neq; enim temerè quisquā à Seuero missus ad illum introducebatur, nisi prius deposito militari gladio, linuq; excusso. Postq; igitur à Seuero tabellarij ad eum peruenerunt, redditisq; publicè literis, habere se dixerunt quædam secretius renuntianda, indulgens suspicionibus Albinus cōprehendi illicò iubet. Dein explorata re, insidijsq; ordine

ordine intellectis, ubi noxios supplicio affectit, iam ipse se, ut aduersus manifestissimum hostem comparabat. Quibus cognitis Seuerus homo iracundo ingenio, non iam celandas sibi inimicitias putauit, sed omnī conuocato exercitu, huiuscemodī habuit orationem:

Neq; leuitatis me quisquam ob antea cta infimulet, neq; infidum aut ingratiū pūtet aduersus eum quem pro amico habuerim. Omnia nos quidē præstitimus, etiam in partem principatus, & quidem stabilissimū recepto. Quod ne geminis quidem fratribus facile quisquam indulserit: quod enim uos mihi unī detulistis, id ego cum illo cōmunicauī. Tantis autē beneficijs nostris pessimam uidelicet gratiā retulit Albinus, contempta uirtute nostra, suęq; immemor fidei, ardēs q; inexhausta cupiditate id uniuersum periculosè præripiendi, cuius particeps effecit bellum ac dimicationem ullam potuisset. Neq; deos reueretur, per quos toties iuratus, neq; uestris parci laboribus, quos tanta cum gloria uirtuteq; pro nobis pertulistis. Quippe successuum uestrorū nec ipse fructu carebat, imò autem si fidem seruasset, maior illi portio contigisset. Ut autē si ipse autor malorum sis, iniustus uideare: ita si non ulciscare acceptas iniurias, ignauius. Nam cum bellum aduersus Nigrū gessimus, non ita sanè speciosas inimicitiarū causas habebamus: nō enim quali raptorem occupati à nobis principatus oderamus; sed positū eum in medio, atq; adhuc in disceptatione uersantem: pari uterq; ambitu ad se trahebat. Verum Albinus despecto fœdere, ac iureiurando, cū sit nostro munere adeptus quæ tantū legitimis liberis tribuuntur, hostis esse mauult nobis, q; familiaris. Ut igitur pridem beneficio affectū, honore, gloriaq; cohonestauimus: ita nunc perfidiosum atq; imbellem ipsius animū coarguamus armis. Neq; enim sustinere ille exercitus poterit exiguus, atq; insularis, uires nostras. Nam cum uos propemodum soli alacritate quadam, & uirtute uestra, tam multis prælijs peruiceritis, totumq; uobis Orientem subegeritis, quis dubitet, quin nunc quoq; tantarū accessione uirium (quippe hic totus penè Romanus exercitus) facile profligaturi paucos sitis, ne sub uiro quidem sobrio, nedum sub forti duce militantes? Quis enim luxuriam illius ignorat, uitamq; hominis subulcorum potius gregibus, quam militum legionibus congruentem? Proinde eamus audacter in illum, qua solemus alacritate animi, atq; uirtute, dijs freti autorib; ab eodē impiè peieratis, simul memores excitatorū sæpe à nobis tropæorū, quæ scilicet ab ipso despecta sunt. Hæc locuto Seuero, cōfestim exercitus uniuersus Albinū hostem declarat, exceptoq; factis acclamationibus ipso, nihil non alacritatis & studij clamoribus ostendentes, magis magisq; hominē spe addita succenderūt. Qui amplissimo donatiuo milites profectus, statim uniuersos contra Albinum educit, missis item pariter qui Byzantium expugnarent, clausam adhuc receptis Nigri ducibus. Quæ deinde urbs fame capta, totaq; planè diruta, simul theatro, thermisq; omniq; cultu atque honore detracto, et in uici formā redacta, Perinthijsq; adiudicata est, quemadmodum & Antiochia quoq; Laodicensis. Tum pecuniæ magnā uim curauit ad reficiendas instaurandasq; urbes, quas Nigriani milites deuastauerāt. Ipse iter faciebat sine intermissiōe, neq; festos dies, neq; labores ullos magnoperè curans, algoris atq; æstus iuxta patiens: sæpe etiā per altissimos mōtes hyeme sæua, niuib; cælo ingruentibus sibat aperto capite, ut milites ad alacritatē patientiamq; laborū re ipsa cohortaret. Quocirca nō metu quodā, ac lege, sed æmulatione magis, atq; exemplo principis ad perferenda omnia incitabant. Misit etiā qui angustias occuparent Alpiū, atq; aditus Italiae obsiderēt. Enimvero postquā nuntiatum Albino est, nihil cunctari Seuerum, sed adesse iam, supinus hæctenus ac delicias agitans,

magno tum metu percussus, statim e Britannia transmittens, in aduerso Gallie litore castra collocauit, literisque ad uicinarum gentium praesides missis, pecunias commeatumque exercitibus iuuandis conrogabat. Qui igitur dicto audientes fuerunt, pessime illud in se consuluerunt, nullo non supplicio dein post bellum affecti. Qui uero imperium detractauerunt, cum quidem felicitas quam prudentius id egissent, euasere incolumes, euentu ac fortuna rerum utraque consilia discernentibus. Sed ubi iam in Galliam Seueri copia peruenerunt, leues quaedam primo pugnae, quasi que uelitates fuerunt, donec postremo apud Lugdunum magnam urbem atque opulentam, praelium in manibus fuit. Nam cum se moenibus tenuisset Albinus, exercitus emisit in pugnam. Ut uero ad manus uentum, diu quidem utrinque decertatum est equis uiribus, sic ut ambigua uictoriae fortuna penderet: neque enim Britannum uel animi magnitudine, uel auditate caedis, Illyricis concesserint. Ita conflictu primo ualentissimorum exercituum neutram in parte acies inclinabat. Atque ut nonnulli prodiderunt eius aetatis autores, qui non ad gratiam, sed ad fidem loquuntur, longe potior fuit Albinus acies. Qua in parte Seuerus curabat, sic ut fugerit quoque, ab equo deciderit, abiectoque paludamento delituerit. Sed insequentibus iam uolulantibusque Britannis, ceu plane uictoribus apparuisse exemplo Latio Seueri ducentem cum recenti adhuc exercitu. Quippe male audijt, quasi euentum pugnae expectauerit, circumstans de industria retento milite, ut sibi met imperium uindicaret. Siquidem non prius in pugnam protulit pedem, quam ubi Seuerus cecidisse nuntiatus. Quam suspicionem etiam dein euentus approbavit. Quippe rebus omnibus ex sententia mox compositis, atque in maxima securitate agitans Seuerus, cum quidem ceteros belli duces magnis affecisset praemijs, Latio ipsum tamen (ut par fuit) memor proditoris, morte multauit. Sed ista quidem post fuere. Tunc autem conspecto (ut diximus) Latio, spes addita Seuerianis est, ac sublatum in equum Seuerus, & paludamento purpureo circumdatus. At Albiniani iam se uictores rati, confusis ordinibus, incitante se in eos deim prouiso ualida recentique hostium manu, cum paulum primo restitissent, terga demum uerterunt. Fusos igitur, fugatosque eos persecuti Seueriani, magna edita strage, ad urbem ipsam peruenerunt. Occisorum utrinque, aut captiuorum numerus, uarie prout uisum eius aetatis scriptoribus, proditur. Direpta mox incensaque Lugdunum, & Albinus caput abscisum, perlatumque ad Seuerum est. Ita duo maxima excita trophaea ad Orientem ac Septemtriones, sic ut nihil sit, quod cum Seueri contentionibus aut uictorijs conferas, siue copiarum multitudinem, siue nationum motus, siue numerum pugnarum, siue itinerum longitudinem, celeritatemque consideres. Nam Caesaris quidem res aduersus Pompeium, Romano utrinque milite, magna profecto fuerunt, item Augusti aduersus Antonium, aut Pompeij liberos, & quae antea a Sylla Marioque civilibus, externisque praesertim gesta sunt. Sed qui unus uir tres imperatores rerum iam positos sustulerit, qui urbanos exercitus, Romam ipsam ac palatium obtinentes, astu circumuenerit, quique unum e principibus in ipsa palatina aula curauerit occidendum, alterumque iterum in Oriente rursus gubernacula rerum tenentem, appellatumque a Romanis imperatorem, tertium porro Caesaris honore atque autoritate praeditum, in potestate redegerit, haud facile alter inuenies. Hunc finem uitae habuit Albinus, breui sane laetatus funesto honore. Ceterum Seuerus omnem statim iram atque atrocitatem animi suam, in illius necessarios Romae effudit, ac primo quidem praemisso in urbem capite Albinus absciso, iussuque publice patibulo praefigi, in una epistola, qua de sua uictoria populum edocebat, hoc quoque ascripsit: idem se caput illud publice in patibulo spectandum misisse, uti exemplum caperent, quid item ipsis patiendum foret. Rebus igitur Britanniae ordinatis, cum totius insulae administrationem bisariam disper-

uisset

tisset, itemque omni Gallia (quemadmodum quidem uidebatur) composita ex sententia supplicioque de Albinus amicis sumpto, siue quos ei sua quemque uoluntas, siue necessitas adiunxerat, continuo Romam proficiscitur, exercitum secum omnem adducens, quod terribilior uideretur. Confectoque magna uelocitate itinere, quemadmodum consueuerat, infestus adhuc superstitibus Albinus amicis, Romam intrat, occurrente laureato populo, ac magno honore, faustisque acclamationibus excipientem, Senatumque uniuerso consalutante. Tamen plerisque metus consternauerat, quod sibi haudquaquam parsurum rebantur immitem suapte natura, & sanguinariu, neque sane magna causa indigentem ad inferendas iniurias: ceterum tunc probabiles odij rationes habiturum. Postea uero quod in templum Iouis ingressus est, omniaque sacrificia de more perexit, reuersus in palatium, magnoque cogitatio populi Romani uictoriae nomine profectus, ac nummos militibus largitus est, simul alia permulta indulxit, quae nunquam antea acceperat. Nam & frumenti summam primus adauxit, & aureis anulis uti, & domi habere mulierem permisit. Quae omnia procul a militari disciplina sanctos eos, paratosque ad bellum minime praestitura uidebantur. Primusque ipse duritiam atque asperitatem uictus, tolerantiamque laborum, disciplinamque omnem, ac ducum reuerentiam subuertit, inhiare pecunias, & multitudinis colere militibus, infuefactis. His ergo optime pro suo iudicio constitutis, curiam deinde ingressus, sedensque imperatoria sella, accusare inquit truculenta oratione Albinus amicos, prolatis etiam quorundam arcanis epistolis, quas apud illum sepositas deprehendisset, quibusdam autem exprobrans, quod eum splendidioribus muneribus affecissent: alijque amici Orientalibus, alijque quod Albinos fuerunt notiores. Eoque pacto eximium quemque e Senatu, tum ut quisque in prouincijs genere aut opibus excelleret, omnes sine discrimine supplicio afficiebat, ulciscens (ut quidem praeferebat) inimicos, sed re uera subigente avaritia, quae supra omnes imperatores laborauit. Nam ut animi patientia, atque in laboribus perseverantia, simul rei militaris gloria, nemini etiam laudatissimo concesserit: ita quaestui supra quam dici possit, addictus, iniustus caedibus, atque adeo cuiusmodi ex causa pecunia colligebat, imperium metuque beneuolentia retinens: Quamquam popularis esse in primis uolebat, edendis omnifariam magnificentissimis spectaculis, centenis etiam saepenumero occisis beluis, quas omnibus regionibus nostris, Barbarisque conquirebat. Sed & cogitatio dedit uberrima, & certamen proposuit, undique accitis ludionibus, atque athleticis. Vidimus item sub illo quosdam omnis generis ludos, cunctis editis theatris, simulque supplicationes, & peruigilia ad formam Cereris initiorum, seculares hi tunc appellabantur, celebratos (ut aiunt) decurso trium spatio etatum. Siquidem urbe tota atque Italia praecones itabant conuocatum omnes ad ludos, quos nec uidissent haecenus, nec uisuri postmodum forent. Ita scilicet interuallum praeteritae futuraeque celebritatis, supra omnem esse hominum aetatem significantes. Igitur aliquandiu Romae moratus, participato filij imperio, cum se civilium tantum uictoria, contraque Romanos exercitus habita, clarum haecenus intelligeret, ex qua etiam triumphum recusauerat, decreuit iterum Barbarorum inclarescere tropaeis. Quocirca praetextu uindicandi Barsamij Atrenorum regis, qui Nigri partes fouerat, exercitum in Orientem eduxit, iamque in Armeniam facturus impetum, praeventus a rege Armeniorum est, mittente obsides ultro, & munera, ac suppliciter petente, ut sibi cum illo inire amicitiam, foedusque ferire liceret. Quare Seuerus procedentibus ex sententia rebus, in Armeniam perrexit ad Atrenos. Sed & rex Osroenorum Augarus ad eundem transfugit, traditisque obsidio liberis fidem suam autorauit, sagittariorumque uim magnam misit auxilio. Ceterum Seuerus regionem interamnam, agrumque Albenorum transgressus, etiam in Arabiam felicem excucurrit.

Illuc

Illic enim herbæ proueniunt odoratæ, quæ nos aromata suffimenta quæ habemus. Ibi expugnatis uicis, urbibusque permultis, omnemque agrum depopulatus, in Atrenorum regionem mox ingressus, Atrens circumfedit, urbem scilicet altissimo impositam monti, ac maximis ualidissimisque obseptam mœnibus, florentemque ingenti sagittariorum copia. Igitur hanc urbem Seuerianus exercitus, quanta maxima ui poterat, oppugnabat, machinæque omnifariam mœnibus admouebant, nullo oppugnationis genere prætermisso. Contra autem Atreni audacter urbem defendere, sagittasque ac lapides supernè iacientes, pessimè accipere Seuerianos, etiamque uasa fictilia uolucris quibusdam, uenenatisque bestiolis oppleta deuoluere, quæ cum aut oculis inuolitarerent, aut in apertas corporis partes sensum obreperent, grauiter singulos confauciabant, incideratque in morbos Romanus miles, æstum illi cœli nimio sole præferuidi, parum ferens, sic ut longè plures ob hos casus, quam hostili manu interierint. Proin defatigatis iam, & cõtulis omnibus, pcedente secus obliuione, ac plus iacturæ quam lucris Romano faciente, decreuit exercitum Seuerus, priusquam uniuersus perierat, deportare ex eis locis, tristè uidelicet infecto negotio. Quippe afflatus uincere præliis omnibus, uictum se tunc putabat, quia non uicerat. Sed eum prospera fors & fauoris statim cõsolatur: neque enim planè rebus infectis rediit, sed maiore quam sperauerat successu. Nam impositus nauibus, permultis exercitus uniuersus, nequaquam, scilicet quod intenderat, Romanæ impulsus ripæ, sed undarum impetu, Parthorum ad agrum prouectus, haud procul Ctesiphonte, qua in urbe sedes regis est. Is tunc pacem agitans, ac nihil ad se pertinere Seueri pugnas autumans, quas gereret cum Atrenis, otiosus uidelicet nihil expectabat mali. Cæterum Seueri exercitus, cum ad eas ripas uel fluminis inuectus, moxque in terram esset expositus, omnem ilico depopulari agrum cepit, abactisque, ut in quæque inciderant, percoribus ad uescendum, uicisque aliquot incensis, paulatim usque ad Ctesiphontem perrexerunt, qua in ciuitate magnus rex Artabanus cõmorabatur. Igitur imparatos nacli Barbaros, cæcis primò quicumque restitissent, direptaque mox urbe, pueris feminisque in captiuitate abductis, tantum ipso regem cum paucis equitibus elapso, thesauris illius, ornatumque omni, & supellectile potiti, uictores ingrediuntur. Ita Seuerus fortuna magis quam consilio Parthicam uictoriam adeptus est. Igitur prosperè succedentibus rebus, literas ad Senatū, populumque Romanū de se magnificas dedit, ac depictas in tabulis pugnas uictoriasque suas exposuit, nihil non honorum decernente Senatu, & super his cognomina imponente deuictarum gentium. Ipse interea rebus ad Orientem sic gestis, Romam reuertebatur, filios iam puberes secum adducens. Confectoque itinere, ac prouincijs, ut cuique uisus foret, ordinatis, Mysorumque & Pannoniorum recognitis exercitibus, urbem dein triumphans inuectus est, multis acclamationibus, omnique ceremonia populo excipiente. Cui quidem ipse festos dies, sacrificiaque & spectacula, ac celebritates indulxit, magnoque dato congiario, & ludos pro uictoria celebrauit. Romam deinde haud paucos moratus annos, ius dicebat frequenter, ciuilibus negotijs & liberis eruditibus intentus. At illi iam tum adulescentes delicijs uictuque urbano, nimioque spectaculorum aurigationisque, & saltationis studio, bonam indolem corrumperant. Interque se fratres dissidebant, puerili primū certamine, edendis coturnicū pugnis, gallinaceorumque consilijs, ac puerorum colluctationibus exorta discordia. Nam seu quid in scena audirent, siue item spectarent, semper utique diuersis accedebant, nusquam eisdem studente utroque, sed quod alteri charum foret, id alteri statim odiosum, committentibus etiam utrinque ipsos adulatoribus atque ministris, nihilque non ad gratiam suggerentibus, ut ad se quisque pro uirili diuersos retraherent. His cognitis Seuerus reducere in gratiam,

atque

atque emendare conabat. Tum Bassiano, qui tunc honores imperatorios adeptus, Seuerus Antoninus, accepto Marci cognomine uocabatur, ac maior natu erat, uxorem dedit filiam Plautiani, præfecti cohortibus urbanis. Hic (ut perhibetur) Plautianus ab initio ætatis tenui fortuna fuit, seditionisque & aliorum criminum reus, ac multatus exilio: sed erat Seueri municeps, Afer natione, atque (ut quidam putant) etiam consanguinitate propinquus: ut uerò alij affirmant, flore magis ætatis per stuprum conciliatus. Hunc autem Seuerus ex parua humilique fortuna, ad opes maximas prouexerat, ac damnatorum bonis adiudicatis, longè supra ceteros collocatam pletauerat, tantum imperio quoque participato. Quis ille opibus licentiaque abuterens, nihil crudelitatis aut uiolentiæ, ut quidque ageret, omittebat, cunctis etiam atrocior omnium ætatum principibus. Ergo huius filiam Seuerus uxorem filio suo tradidit. Enim uero Antoninus ipse parum latus eo matrimonio, ac necessitate, quam uoluntate impulsus, puellam ipsam pariter & puellæ parentem pessimè oderat, sic ut ne thorum quidem, laremque cum ea communem pateretur, adeoque auersabatur, ut minaretur quotidie occisuram ipsam patremque, simul atque imperium solus obtinisset. Quod cum illa identidem ad patrem referret, simulque quantopere foret inuisa, patefecisset, magnopere hominem irritauit. Igitur Plautianus senem iam Seuerum ipsum cernens, ac morbo sæpe laborantem, contra uerò Antoninum ferocem in primis, audacemque iuuenem, pauidus ob illius minas, decreuit facinus inuadere aliquod, priusquam ipse opprimeretur. Suberant præterea multa, que hominem ad imperij cupiditatem inflammarent, opes quantas nemo antea priuatus possederat. Militum præterea obedientia, & apud omnes Romanæ ditionis homines maximi honores: ad hæc habitus, quo in publicum prodibat. Siquidem latum clauum perpetuò habebat, atque in secundis consularibus numerabatur. Ensem præterea gestabat, cæteraque omnia supremæ dignitatis insignia, adeo quæcumque incederet, trux atque horribilis, ut non modo non adiretur à quoquam, sed etiam qui fortuito occurrerent, ab eo uerterent oculos. Quin anteambulones aliquot, quæcumque iter faceret, denuntiabant, ne quis in proximo consistere, ne uel illum contueri auderet, sed auerterent uniuersi oculos, terramque despectarent. Quæ cum cognouisset Seuerus, ne ipse quidem prorsus æqui boni facere, sed molestius iam, grauiusque ferre, sic ut non nihil etiam de illius autoritate detraheret, ac persuadere homini conaret, aliquid iam è tanta illa insolentia imminueret. Quorum impatiens Plautianus non dubitauit imperium ipsum appetere insidijs, quo circa talia quædam machinatur. Saturninus erat quidam tribunus, qui Plautianum in primis obseruabat, & cum faceret idem omnes, unus tamen ille maiore quadam uenerationis specie, magis magisque homini obrepserat. Hunc sibi igitur fidissimum fore putans, ac solū denique commissa tacite habiturum, & imperata facturum, uocari ad se sub uespera iubet, remotisque arbitris. Nunc illud, inquit, est, cum summam imponere manum debeas amori, obseruatiaque tua, cuius mihi hæc tenus dedisti specimen: cumque ego remunerare te per meritis, ac debitam referre gratiam possim, datur optio tibi, uelis ne ille ipse euadere, quem me nunc esse cernis, atque huic tantæ potestati succedere, an perire statim dato cõtumacis animi supplicio. Neque tu uel magnitudinem rei pertimueris, uel nomina imperatorum expaueris, intrare in cubiculum ubi somnum capiunt, soli nempe licet, redenti uice nocturnæ custodiæ clam, nulloque prohibente, facile quod uolueris, transiges. Nihil est autem, quod hic meum iam expectes imperium. Abi modò in aulam principum, quasi aliqua à me mandata habeas arcana, & grauia, atque ut uirum fortem decet, senem unum, ac puerum intra suum utrumque cubiculum obtrunca. Nam cum in partem ueneris periculi, etiam te consecra, in partem maximi honoris succedes.

Hæc

Hæc dicta ut animum tribuni perterruerunt, ita minime consilium excusserunt. Sed ut homo neuitquam mente captus (erat enim genere Syrus, ac sunt ferme ad Oriëtem mortales acerrimis ingenijs) cognitio furoris ac uecordia, quantumque ei liceret, minime ignarus, haudquaquam ausus detractare, ne scilicet continuo daret poenas, cum se optata ac lubentia simularet audire, prius adorato illo, tanquam imperatore, iam libellum petebat demandata sibi caedis. Quippe mos tyrannis, cum aliquem indemnatum occidi iubet, per literas potissimum iniungere, ne dein caedis impetrata nullum relinquatur argumentum. Hic Plautianus cæcutiens nimia cupiditate, dat libellum tribuno, atque ad caedem mittens admonet diligenter, ut interfecto utroque principe, priusquam diuulgetur facinus, se iubeat acciri, quod ante in palatio conspiciatur, quam occupatum imperium quisquam audiat. Sub hac pactione tribunus digreditur, ac de more totam liberè domum principis peruadit, cognitoque quod difficile factu foret, duos ab uno homine principes, & quidem diuersis habitantes cubiculis, obtruncari, adit ad Seuerum, & cum ianitoribus agit, ut se ad principem intrömittat, afferre se quæ ad illius ad salutem pertineant. Illi hæc Seuerò renuntiant, qui tribunum continuo iubet acciri. Ingressus, uenio inquit, tibi o domine, ut sanè putat is, à quo sum missus, ad caedem tui, carnifici namque: ut ego met opto, ac uolo, beneficij autor tibi & salutis. Plautianus imperium captas insidijs, caedem mihi tuam, filijque tui mandauit, neque uerbis modò, sed & literis. Testimonio est hic libellus. Equidem ego recepi facturum, quæ imperaret, ne alter scilicet me detractante, negotium susciperet. Verum ad indicandam rem tibi sum præsto, ne ignarum illius opprimat audacia. Dicenti hæc tribuno, atque ubertim lacrymanti, non continuo tamen fidem Seuerus habebat. Quippe adhuc in pectore multum ex Plautiani amatorio insederat, quin esse id totum negotium compositum ac fabulosum suspectabat, ratus filium suum Plautiano infestum, natamque eius perosum, cõmentum esse technam huiuscemodi, ac mortiferam calumniam. Quare accitum ad se, grauiter increpare institit, quod in hominem amicum atque domesticum talia machinaretur. Antoninus autem primò quidem deierabat ignarum se totius negotij, dein instanti tribuno, & libellum ostendenti, animum audaciamque addebat ad crimè coarguendum. Sed ille cognito, quod magnum in discrimen uenerat, tum præterea haud ignarus, quod acceptus Seuerò Plautianus foret, neque non etiam intelligens, si latuissent insidiæ, parumque indicium probaretur, exquisitissimum sibi impendere supplicium: & quod nam, inquit, o domini argumentum amplius, quod ue apertius quæritis indicium? Sinite egrediar regia, perque aliquem fidum mihi hominè significem Plautiano facta esse iam quæ imperauerat. Aderit ille statim re credita, uacuum scilicet regiam occupaturus. Ibi uestri muneris fuerit, rem totam deprehendere. Iubete modò in ædibus quietem agitari, ne præcognita res omne consilium subuertat. Hæc locutus, fidelissimum sibi hominem deligit, qui Plautianum suis hortetur uerbis, acceleret, atque adlit quam primum, dum uterque princeps iacet, oportere antequam res populo innotescat, intus esse eum, ut scilicet occupata arce, cõstabilitoque imperio, uelint nolint uniuersi non scilicet principatum adeunt, sed iam planè principi obediãt. His creditis, Plautianus (erat autem iam diei uesper) magnam in spem sublatu, lorica induitur sub ueste tuendi corporis gratia, simul conscenso uehiculo, properat in regiam, paucis modò qui aderant deducentibus, ratisque eum magnis de rebus ab imperatoribus acciri. Ut autem in aulam nullò prohibere ingressus est, ignaris quæ agitatentur custodibus, occurrens tribunus, composito dolo salutat imperatorem, dein manu prehensum deducit intra cubiculum, ubi proiecta esse impera-

imperatorum cadauera mentiebatur, iamque aliquot e corporis sui custodibus Seuerus comparauerat, qui statim ingresso manus iniicerent. At Plautianus cum longè alias animo spes ageret, ut ingressus cubiculum est, cernens utrumque illic stantem principem, comprehensumque se teneri sentiens, re tanta perterritus, rogare, supplicare, falsa illa omnia, cõmentum id in se fabulamque excogitatum. Igitur exprobrante hinc Seuerò beneficia, & honores, illinc Plautiano fidei, beneuolentiæque fixæ ueteris testimonia repetente, paulatim labascere Seuerus, atque adduci Plautiani uerbis, donec pars lorica per scissum uestimenti apparuit. Qua Antoninus animaduersa, audax iuuenis, & iracundus, ac iam antea homini infestus: Atqui, inquit, ad hæc certè duo quid respondeas expecto. Venisti ad imperatores sub uesperam minime accitus, deinde quid sibi, rogo, hæc lorica uult? Quis ad cœnam comestationem ue armatus accedit? Simul hæc dicens iubet tribunum, ceterosque qui aderant, ilico eum strictis gladijs obtruncare, ut hostem manifestarium. Nihil illi cunctati, iussa faciunt iuuenis imperatoris, occiduntque hominem, & cadauer in uiam proiciunt ad uulgi ludibrium. Hunc finem habuit parem uitæ Plautianus, inexhaustæ homo cupiditatis. Ceterum Seuerus duobus præfectis militaribus, cõstitutis, plurimum in suburbanis, aut circum maritimas Campaniæ oras agitabat, ius dicens, & ciuilibus negotijs intentus, cupiensque in primis, ut Romæ sui liberi bonis moribus instituerentur. Nam ludis eos, spectaculisque uehementius studere animaduertat, quod principibus conueniebat. Quo fieret, uti studio certamineque semper in diuersum tendente, etiam animi iuuenum distraheretur, quibusdam quali ad motus contentionum atque inimicitiarum facibus. Maximè tamen Antoninus intolerandus, sublato iam e medio Plautiano, terribilisque & formidolosus erat omnibus, tum illius nata, cõiugi scilicet suæ, quibus, maximè artibus aut machinis poterat, exitum intendebat. At Seuerus ipsam pariter cum filiolo, quæ pepererat, relegauit in Siciliam, datis opibus quantæ ad uitam atque usum abundè sufficeret. Imitatus in hoc Augustum, qui filios Antonij, posteaque hostis iudicatus est, eodem modo tractauerit. Ipse ad pacè concordiamque reuocare liberos, et reconciliare utrumque alteri conabat, admonens identidem ueterum fabularum, in quibus plerumque regum calamitates fraternis ortæ seditionibus memorant. Huc adducebat thesauros, templaque pecunijs plena esse, diuitias foris ex uectigalibus accedere posse in tanta opulentiâ, militem largitione teneri, auctas in quadruplū copias urbanas, tantum sedere exercitum ante urbem, ut nulla externa uis, seu multitudinem ipsam militum, seu corporum magnitudinè, seu pecuniæ abundantia spectes, par inueniri tantis opibus possit. Sed ea in nihilum recasura, ipsis inter se discordantibus, atque intestinum agitantibus bellum. Hæc ille quotidie edisserens, præcesque castigationibus, admiscens, reprimere illorum spiritus, ac reducere germanos in gratiam studebat. Ceterum omnia frustra erant. Quippe frenos ore depulerant, proni semper in peius, atque illos adulescentes adhuc in ipso ætatis seruore, atque in summa licentiâ uoluptatum omnium, irritamentis incitatos, etiam adulatorum ministeria diuersos traherant, scilicet qui non modò illorum obsequerentur cupidinibus, atque flagitijs, sed noua semper aliqua excogitarent, unde alteri gratum fieret, alter offenderetur. Quorum etiam nonnullos Seuerus ipse in huiuscemodi ministerijs deprehensos, supplicio affecit. Hanc liberorum suorum uitam, & indecora in spectaculis studia ferens grauiter senex imperator, literas à Britannia præfecto accepit, quæ docebant Barbaros illic seditiones agitare, regionemque omnem in cursuionibus ac depopulationibus uastare: quare maiore manu ad resistendum, uel etiam principis ipsius præsentia opus esse. Latus ea Seuerus accepit, quippe homo suapte natura gloriæ appetentior, post

Ang. Polit.

g uictorias

uictorias ad Orientē Septentrionemq; & cognomina utriusq; parta, etiā tropæa cōtra Britannos excitare aliqua cupiebat. Ad hæc filios quoq; abducere ex urbe, ut procul à munditijs urbanis, in castris militari uitæ, ac sobriæ iuuenes infuescerent. Ita expeditionē in Britannia edicit senex iam, & morbo articulari laborans, tanta aut animi uirtute, quanta nemo unq; uel iuuenū. Igitur iter ingressus, lectica plurimū uehebat, nulloq; cessabat loco. Quare cōfecto itinere, speq; omni ac sermone celerius enauigato Oceano, Britannia ingressus est, collectisq; militibus; ac maximis cōflatis uiribus, bellū cōparabat. Cæterum Britanni repentino principis aduentu percussi, auditoq; tantas contra se cōparari copias, legatos ad eum de pace, ac seipso expurgatū miserūt. At Seuerus moras de industria ne cens, ne uacuo sibi Romā redeundū foret, cupidus uictorie, cognominisq; Britannici, legatos quidē re infecta domū dimittit, ipse quæ bello uisū foret, magna solertia cōparabat. Sed in primis tamen curā habuit pontibus occupare paludes, ut stare in tuto milites possent, atq; in solido præliari. Siquidē Britanni pleraq; loca frequentibus Oceani adluuionibus paludescunt. Per eas igitur paludes Barbari ipsi nant, excursantq; ad illa usq; demersi, ac pleraq; corporis nudi cœnū contemnunt. Neq; enim uestis usum cognouerūt, sed uentrē atq; ceruicē ferro incingunt, ornamentū id esse, ac diuitiarū argumentū existimantes, perinde ut aurū cæteri Barbari. Quin ipsa notant corpora pictura uaria, & omnifariam formis animalū, quocirca ne induunt quidē, uidelicet picturā corporis ne adoperiant. Sunt aut bellicosissima gens, atq; audacissima cædis, tantū scuto angusto, lanceaq; contenti, præterea gladio nudis corporib; dependēte, lorice ac galeæ penitus ignorant usum, impedimentū id esse transgrediēdis paludib; arbitrantes, quarū uaporibus æstusq; cœlū sibi semper caliginosum. Ad hæc Seuerus nihil nō cōparabat, quod uisū Romano militi, qd detrimēto Barbaris impedimētoq; foret. Vbi uerō satis ex sententia præopta sibi esse ac parata omnia intellexit, iuniorē filiū Gerā nomine, in parte insulæ Romanis subiecta reliquit, ut iuri dicundo, rebusq; ciuilibus administrandis præesset, eiq; cōsiliarios ex amicis natu grandibus reliquit, Antonino secū aduersus Barbaros educto. Transgresso igit Romano exercitu amnes, aggresq; eos, qui obiecti Barbaris, Romanorū fines determināt, pugna quēdā tumultuarię fiebat, & excursiōes, uictore ubiq; Romano. Cæterum facilis erat ex fuga receptus Barbaris, quippe inter syluas ac paludes & loca ipsis notissima delitescantibus. Quæ omnia Romanis aduersa, morā bello addebant. Interea Seuerum iam cōfectū senio, longior inuasit morbus, sic ut ipse dormire edere, atq; Antoninum mittere in bellū, ad imperatoris obeūda munia cogere. Cæterū Antoninus haud magnopere de Barbaris sollicitus, exercitū sibi adiungere, & cōfirmare uniuersos tendebat, uti se unū intuerent, soli sibi imperiū uindicās, ac germano identidē obrectans. Quin longior q; patris ualetudo, ac mortis mora diuturnior, anxii uide licet adulescentē habebat: sic ut medicis ministrisq; subinde conares persuadere, senē ut ē mediū q; primū quoquo modo tollerēt. Donec tandē Seuerus mœrore magis q; morbo cōsumptus, uitaq; defunctus est, clarissimus omniū imperatorū bellicis operibus. Neq; em aut ciuiles quisq; aduersus inimicos, aut externas aduersus Barbaros totidē alius uictorias reportauit: annisq; duodeuiginti gesto imperio decessit, successorib; liberis, tanta pecuniæ relicta copia, quantā antea nemo, tū ampliore exercitu, q; cui obistere ulla uis posset. Igit Antoninus, mortuo Seuerō, summā potestātē nactus, cōfestim uniuersos ab ipso (qd aiunt) lare interficere cepit. Nam & medicos supplicio affecit, q; sibi parū obtēperauerant, iubētī senis maturare necē, nutritiosq; suos iuxta & fratris, q; de recōciliandis egissent, ne uno

ne uno quidem reliquo suę crudelitati facto ex eo ordine hominū, qui in honore aliquo fuerant, quicq; ipsius parentem obseruauerāt. Duces porro exercitus magnis muneribus ac promissis adhortabatur, persuaderent militibus, uti se unū imperatorem declararent, nullasq; non machinas aduersus germanum intendebat. Neq; id tamē persuadere militib; potuit. Quippe memores, utriq; à Seuerō iam inde à pueritia pari honore cultuq; educatū, etiam ipsi parem utriq; obedientiā beneuolentiāq; exhibebant. Igitur Antoninus cognito parum sibi rem aduersus exercitū procedere, icō cum Barbaris fœdere, dataq; pace, & obsidibus accēptis, decedens illinc, ad matrem iam, germanumq; festinat. Congressos reducere in gratiam conata, adnitentibus honestissimis quibusq; Seueri amicis et cōsiliarijs. Igitur Antoninus, cum nemo scilicet non eius libidini refragaretur, uti potius q; uolūtate, ad concordia amorisq; simulationē adducitur. Ita ambo pari honore imperiū gerentes, soluerunt ex Britannia, Romamq; cum patris reliquijs contēdebant. Nam corpusculo ignibus tradito, cinerem ipsum cum odoribus in uasculum alabastri coniectū, Romam referebant, ut uidelicet in sacris principum monumentis componeretur. Ipsi exercitum deportantes, uictoresq; iam Britannia, in aduersam Galliam emenso Oceano peruenerunt. Quo igitur pacto & diem suum obierit Seuerus, & liberi eius imperium susceperint, in hoc uolumine demonstratum est.

LIBER QVARTVS

RES gestas Seueri principis per annos duodeuiginti superiore libro sumus persecuti. Porro aut ipsius liberi adulescentes iam unā cum matre Romam festinabant, sed itōdes etiam tum in itinere agitantes. Quippe diuersorij mensaq; nunq; eisdem utebant, multumq; suspitionis in ciuē omni, potuq; ne alteruter antecapto tempore, ipse clam aut per ministeria uenerio rem gereret. Ob eamq; causam etiā iter properantius faciebant, tutius rati uicturos, ubi iam in urbem peruenissent, diuisaq; inter se regia, amplis ac spatiosis adibus, maioribus etiam reliqua urbe, pro suo uterq; arbitrio separatim agitarēt. Postq; uerō in urbem peruenit, populus eos uniuersus laureatus excepit, & Senatus consulat uauit. Præsent igitur principes ipsi cum purpura imperatoria, post sequebant consules, urnam cum Seueri reliquijs gestantes. Qui aut nouos imperatores consulat uauerant, progressi deinde, urnam quoq; ipsam supplices adorabant. Ita comitati magna pompa, cōposuerunt ipsum in templo, ubi Marci, ac superiorum principū sacra uisuntur monumenta. Re igitur diuina, ceremonijsq; de more concelebratis, uterq; in regiam discedunt, partiti inter se domū, ianuisq; secretioribus obstructis, publicis tantū atq; atrijsq; promiscuē utentes. Quin & custodes corporis separatim sibi delegerunt, uix unquā congre dientes, nisi pauxillum duntaxat, ut in publico à multitudine ipsa conspicerentur. Sed in primis tamen iusta parenti persoluerunt. Mos est enim Romanis, consecrare imperatores, qui supersitibus filijs, uel successoribus moriunt. Quicq; eo sunt honore affecti, relati dicunt inter diuos. Est autem tota urbe quasi luctus quidam, festæ celebrati promiscuus. Quippe functū uita corpus, ritu hominum sumptuoso funere sepeliunt. Sed certam imaginem defuncto q; similitimam figunt, eamq; in regia uestibulo proponunt supra eburneū lectum maximū atq; sublimem, uestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit. Circa lectum uerō utriusq; magnā partē diei sedent, à læua quidem Senatus omnis uestibus atris amictus, à dextra uerō matronæ, quas uiro rū aut parentum dignitas Ang. Polit. g 2 honestat

honestat, harumque nulla uel aurū gestans, uel ornata monilibus conspicit, sed uelut albis exilibus induta, moerentiū speciem præbent. Hæc ita per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectū quotidie accedentibus, inspectumque uelut ægrum deterius se habere pronuntiantibus. Dein ubi iam uisus obijisse diem, lectū humeris attollunt equestris senatorijque ordinis nobilissimi ac lectissimi iuuenes, perque uiam sacrā in uetus forū deferunt, ubi magistratus Romani deponere imperium cōsueuerant. Vtrinque autē gradus quidā sunt ad scalarū similitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorū chorus est e nobilissimis atque patricijs, altera foeminarū illustrium, hymnos in defunctū, pænasque canentium, uerendo ac la mentabili carmine emodulatos. Quibus peractis, tollunt iterū lectum, atque extra urbem perferunt in Martiū campū, ubi quæ latissimè campus patet: suggestus quidam specie quadrangula, lateribus æquis assurgit, nulla præterquam lignorū ingentium materia cōpactus in tabernaculi formam. Id quidem interius totū est aridis fomitibus oppletum, extrā autem intextis auro stragulis, atque eboreis signis, uarijsque picturis exornatum. Infra uerò alterum minusculum quidem positum est, sed forma & ornatu persimile, portis ianuisque patentibus. Tertiumque item, & quartum semper superiore contractius, ac deinceps alia, donec ad extremū, quod est omnium breuissimū, perueniatur. Possis eius ædificij formam comparare turribus his quæ portibus imminentes noctu igne prælato, naues in tutas stationes dirigunt. Pharos uulgò appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus herbasque, succosque omnes odoratos conquirunt, atque acruatim effundunt. Quippe neque gens est, neque ciuitas, neque qui honore uillo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque suprema illa munera principis honori deferant. Vbi uerò ingens aromatum acruus aggestus est, ac locus omnis expletus, tum circa ædificiū illud adæquitant, uniuersis equestris ordinis certa quadam lege ac recurso, motuque Pyrrhichio, numeroque in orbem decurrentibus. Currus item circumaguntur infessi purpuratis rectoribus, qui personas ferant ducum omnium Romanorū, principumque illustrium. Quæ ubi celebrata sunt, facem capit imperij successor, eamque tabernaculo admouet. Tum ceteri omnes undique ignem subijciunt, cunctaque ilico fomitibus illis aridis, odoramentisque referta igni ualido corripuntur. Mox ab extremo minimoque tabernaculo, tanquam fastigio quodam, simul cum subiecto igni, aquila dimittitur, quæ in cœlū creditur ipsam principis animam deferre. Ac iam ex illo unā cum cæteris numinibus, imperator colitur. Ita consecrato parente, reuersi domū iuuenes, discordias quotidie & similitates exercere, insidiari inter se, moliri, parare omnibus modis, atque eo modo uterque in animo habere, quibus alter dolo caperetur, postremo quacumque uia grassari ad singulare imperiū, ac nihil inuicem prætermittere, dum confortem potestatis expungerent. Sed & mentes animique omnium urbanorum, quicumque honore aliquo, aut dignitate præstarent, diuersi traherentur, utroque seorsum literas clanculum missitante, magnisque pollicitationibus sibi homines adiungente. Maior tandem pars ad Getam spectabat, quod opinionem nonnullā ostenderet probitatis, moderatumque se & lenem in congressibus præstaret, studia porro tractabat honestissima. Quippe & disciplinarū laude celebres circa se frequētes habebat, & in palestra, ac reliquis ingenuis exercitationibus uersabat. Placidus præterea in omnes, atque humanus, fama & gloria quadam optima plurimos ad amicitiam beneuolentiāque alliciebat. Cōtrā uerò Antoninus cuncta asperius ferociusque gerebat, atque ab his rebus, quas supra diximus, alienus, militaris uitæ ac bellicę uideri amator affectabat. Nihilque non iracundè faciens, minitando quam suadendo,

metu

metuque beneuolentiā sibi amicitias quærebat. Sed cum diu frustra mater discordantis inter se germanos redigere in gratiam studeret: uisum aliquando ambobus est, imperiū inter se diuidere, ne Romæ agitantes, alter alterius essent insidijs opportuni. Quare conuocatis paternis amicis, coram ipsa matre de imperio diuidendo disceptabant, sic uti Europa omnis Antonino, tellus autē aduersa, quæ omnis Asia nuncupatur, Getæ adiudicaret. Ita enim diuina quadam prouidentia, utrumque continentem Propontidos incursum determinari. Placebat autē, ut Antoninus castra ad Byzantiū haberet, Getæ uerò in Chalcedone Bithyniæ urbe, quæ scilicet opposita inter se, utriusque imperiū tuerent, atque à transmittendo prohiberent. Tum ut e senatorio ordine quocumque ex Europa forent, in urbe ipsa remanerent, reliqui Getam sequerent. Sedes imperij sui Getæ destinabat Antiochiā, uel Alexandriam, urbes magnitudine haud longè infra Romam. Tum ex gentibus ad meridiem habentibus Mauros, Numidasque, Antonino concedens, reliquos ad Orientem usque Getæ sibi asciscerebat. Hæc dum illi agitarent, reliquis omnibus mœsto uultu terram intuentibus, ita Iulia mater locuta est: Terram quidē, & mare, o filij, iam inuenistis quo pacto diuidatis, & continentem utramque, ut dicitis, Pontici discriminant fluctus, matrem uerò quo nam modo diuidetis? quo nam modo infelix ego distribuam inter utrumque uestrum, aut disseabor? Me primā igitur occidite, dimidiamque uterque apud se partem sepeliat, ut ego quoque inter uos cum mari terraque ipsa diuidar. Hęc locuta multis cum lacrymis, eiulatuque manus ambobus iniiciens, cōplexa utrumque, reconciliare inter se conabatur. Quare coorta miseratione, cuncti discessere improbo cōsilio, ipsique in ædes suas reuersi. Sed gliscebant in dies odium atque discordiā. Nam siue duces ac magistratus aliqui eligerent, uterque amico suo potissimū suffragabatur, siue ius dicerent, semper diuersa sentiebant, magno illorum periculo cuius res agebatur. Pluris enim studiū suum, quam ius aut æquū faciebatur, etiam in ludis ipsis diuersarum semper factionū. Nihil præterea insidiarum omittebant. Coccos identidem, & pincernas conati ad ueneficia impellere: quæ ubi tardius procedebant, quam scilicet uterque magna diligentia curaque cibum caperent, postremo impatiēs Antoninus, atque imperij totius cupidine instigatus, deliberat magnū aliquid uel facere, uel pati, ferrumque & cædē molitur. Et quando secus processerant latentes insidiæ, necessarium putabat periculo omni, ac spe posthabita, quouis modo inceptū patrare. Quare irrupto fratris cubiculo, nihil eum tale expectantē supra matris pectus multo undantē sanguine saeuus obrunicat. Quo facto exiit statim, ac per totam regiam currens clamitat magnū se periculum effugisse, uixque euasisse incolumem. Simul imperat militibus regiæ custodiis, rapiērent ilico se, atque in castrā deducerent, ubi tutius asseruerent, periturum dicentis, si diutius in ædibus morā trahat. Illi pro ueris ea dicta accipientes, simul ignari quæ intus gesta, currentem eum currentes & ipsi comitantur. Fit ingens populū tumultus, raptim agente se sub uesperam principe mediam per urbem. Ut autē castra attingit, ædiculamque eam intra quæ signa ac simulacra exercitus adorantur, prociēdens humi, gratias agebat, uotis quali pro salutē susceptis. Ea re militibus nuntiata, partim iam lauantibus, partim requiescentibus, statim illuc omnes exterriti feruntur. Ille progressus in mediū, non quidem continuo rem ipsam, prout erat gesta, fatebatur, sed effugisse periculū clamitabat, insidiasque inimici hominis atque hostis. Nā ita fratrem appellabat. Vixque tandem post longū certamen, aduersarios superatos. Quippe utrisque periclitantibus, se postremo unicum imperatorem fortunæ relictum dono. Talia quadam obliquans, atque inuoluens, intelligi quæ fecisset, quam auri malebat. Tum pro salute imperioque suo singulis militibus. Atticarū drachmarum

Ang. Polit.

g 3 duo

duo millia supra quingentos pollice. Prætereaq; annona supra q̄ fueti accipere, dimidiū. Iubet item iam tum ex templis, thesaurisq; sibi ipsos pecuniā sumere, largiter effulis uno die, quecūq; per duodeuiginti annos Seuerus collegerat atq; recondiderat alienis calamitatibus. At milites tanta pecuniæ magnitudine illecti, totoq; iam negotio intellecto, uulgata passim cæde per eos qui ædib. effugerant, unū illum declarāt imperatorē, Geta hoste appellato. Igitur ea nocte moratus in templo Antoninus, ac fretus largitionibus, quibus sibi milites adfunxerat, cōten dit postridie in Senatu, toto stipante exercitu, sed armis instructiore, q̄ consueuit principē deducere. Ingressus deinde, ubi rem diuinā fecit, conscendit sellā imperatoriam, atq; ad hunc modū uerba facit: Nō me quidē fugit, omnem domestico rum cædem, statim atq; auribus inciderit, odiosam uideri, nomenq; ipsum ut primūm audiatur, afferre grauem calumniā. Quippe infelices misericordia, potētes inuidia sequit̄, ac uictus accepisse, uictor attulisse iniuriā uidet̄. Cæterum si quis uero magis iudicio q̄ studio erga defunctū aliquo rem ipsam expēdat, causamq; eius & consiliū exquirat, facile scilicet inueniet, rectū esse & necessariū, uindicare magis q̄ accipere iniuriā, quippe ad occisi calamitatē etiā infamia timiditatis accedit. uictor præterq; quod incolumis est, etiā gloriā retulit fortitudinis, ac cætera quidē quæ sæpe in me cum ueneficijs, tum omni genere insidiarū intēdit, facile uobis est exquirere tormentis. Quippe idcirco adesse omnes illius ministros imperaui, ut uerū deprehendatis. Sunt aut̄ nonnulli quoq; ex his iam torti, quorum exaudire confessionē possitis. Postremò aut̄ cum ego apud matrē forem, uenit ille in me, quosdam secū adducens gladijs accinctos. Sed ego re præcognita, ultus hostem sum. Neq; enim iam aut fratris mentem gerebat, aut fraterna moliebatur. Vlscisi aut̄ illū qui prior insidiatur, ut iustū est, ita usū quoq; iam receptū. Quippe ne ipse quidē urbis huius conditor Romulus germanū pertulit, suis tantū operibus illudentem. Taceo Germanicū Neronis, ac Titum Domitiani fratres. Marcus ipse philosophiæ simulator, ac mansuetudinis, Lucij generi sui contumeliā non pertulit. Ego uerò uenenis cōparatis in me, gladioq; impendente, ultus hostem: quippe hoc illi sua opera nomen imponebant. Vos aut̄ dijs gratias agite, q̄ alterū uobis principē seruauerint, neq; mētes uestras in diuersa partiti, sed unum tantū spectantes imperatorē, uitam securi traducite. Imperiū autem Iupiter sicut ipse inter deos solus possidet, ita etiam unī tantū mortalīū adiudicat. Hæc locutus magna uoce, irarumq; plenus, ac truculento uultu illius amicos intuens, trementibus pallentibusq; plerisq; in regīa reuertitur. Continuo igitur cœpti occidi domestici omnes fratris, atq; amici, quiq; in ædibus habitabant, quas ille incolue rat, ministriq; item uniuersi, sic ut ne atati quidē infantīū parceretur. Porro ipsa cæda uera plaustris omnib. per contumeliā imposita, atq; extra urbem exportata, acruatim aut temerē iniecta rogis cōburebantur. Nec quisquam superfuit ex ijs qui leuem modò cum Geta notitiam habuisset. Athletæ etiam, & aurigæ, atq; omnifariam histriones, & quicquid deniq; uel oculis illius, uel auribus iucundū fuerat, passim occidebantur. Præterea senatorij ordinis quicunq; aut nobilitate, aut opibus excellerēt, minima quaq; de causa, uel planē nulla, quantumlibet leui delatione pro illius amicis interimiebantur. Quin & Cōmodi sororē iam anum, atq; ab omnib. imperatoribus, ut Marci filiam oportuit, magno in honore habitam, morte affecit, causatus Getæ necem apud ipsius matrem defleuisse. Et coniugem quondam suam Plautiani filiam, quæ fuerat in Siciliam relegata, ac consobrinum Seuero cognomine, filiumq; Pertinacis, & Lucillæ Commodi sororis: postremò quicquid ex cognatione imperatoria, aut in Senatu ex patricia nobilitate supererat

erat, planē quasi ab stirpe abscidit. Ducesq; provinciarū uniuersos, ac procuratores, ueluti Getæ amicos, neci dedit. Totæq; noctes cedēdis plurifariā mortalib. impendebant. Sed & uestales uirgines uiuas obruit terra, quasi temerata uirginitate. Deniq; id quod nunq; alias factitatum, cum Circenses spectante eo populus Romanus in aurigam, cui studebat, nescio quid cauillatus esset, ratus sibi contumeliā illatam, repente omnem exercitum facere impetum iussit in populū, ac raptare, & occidere quicunq; in aurigā dixissent. At milites accepta semel uo landi rapiendiq; potestate, cum discerni à reliquis nequirent qui fuerant proteruius locuti, nullo scilicet in tanta multitudine uerū fatēte, passim ut in quemq; inciderant, aut occidebant, aut omnibus ereptis, quasi salute redempta, uiuos agrē dimittebant. His actis, stimulante malorū facinorū conscientia, uitamq; perosus urbanam, statuit Roma secedere, ut & milites ordinaret, & provincias inuideret. Igit̄ Italia decedēs, ad ripas Danubij peruenit, ac partes imperij Romani Septentrioni subiecit. Ibi aut corpus exercebat aurigando, cædendisq; cominus omne genus beluis, aut ius dicebat, rarius id tamen, statimq; sententiā ferens, ac respondens, pauculis duntaxat auditis. Cæterū Germanos illic sibi omnes adfunxit, atq; in amicitiam cōciliauit, sic ut ex his socios bellorū, & custodes corporis ualidissimum quemq; & pulcherrimū sibi adsciuerit. Sæpe etiam Romano cultu deposito, uestem Germanicam induebat, atq; in eorū sagulis argento uarietatis conspicebatur, etiam flauam capiti cæsariē imponens, ad modū Germanicæ tonsuræ. Quibus læti Barbari, mirificē eum diligere, gaudere etiā Romanus miles, quem scilicet ille amplissimis largitionibus prosequabatur. Ipse nullū nō militiæ munus promptē obire: & siue quid fodiendū foret, primus fodere, siue pons flumini imponendus, aut extruendus agger, siue quod opus manuum faciendum, aut labor subeundus, primus omnia occupare, tenuiq; mensa, ac ligneolis poculis, uasisq; esculentorū contentus esse, panemq; etiam temerē factū comesse. Quippe tritico quantū satis unī foret, sua manu molito, massaq; inde facta, atq; in carbonibus decocta, uesci solitus, omnia deniq; elegantiora aspernari, & uilissimis quibusq;, ac uel pauperrimo gregarioq; militi facilis uti. Tum cōmilitonem q̄ principē uocari se malle, ac plerunq; iter facere, perinde atq; ipsi pedibus ambulans, raroq; uehiculum conscendere, aut equū, sibi ipse portare arma, nonnunq; etiam signa militaria longissima, & aureis ornamentis prægrauia, ac ne robustissimis quidē militibus facilia, ipse humeris subire. Ob hæc igitur, aliaq; huiuscemodi, ut hominē militarem diligere eum suus exercitus, & ut uirum fortem admirari. Quippe instar miraculi uidebatur tantulæ hominem staturæ, tantis esse laboribus parē. Sed ubi milites apud Danubium ordinauit, atq; in Thraciam Macedonibus conterminam discessit, continuo Alexander alter euasit. Nam & memoriam regis eius omnibus modis renouauit, statuis imaginibusq; nulla non urbe poni iussis, Romanamq; ipsam, Capitoliumq;, & templa uniuersa referit Alexandri simulacris. Vidimus item imagines nonnullas ridiculē depictas, quæ uno corpore duas facies præferrent, Alexandri atq; Antonini. Ipse prodibat Macedonico habitu, causiam gestans, et crepidas, ac lectissimā iuuenū manū in exercitu Phalangem Macedonicam appellabat, iussis ducibus nomina sibi ducum Alexandri, imponere. Præterea iuuenes Sparta accitos, Laconicam & Pitaniem centuriā uocabat. His igit̄ actis, atq; urbibus put quamq; potuerat ordinatis, Pergamū adit, Asiæ ciuitatē, ut Aesculapij curationibus uteretur. Quò postq; peruenit, somnijs q̄ diu uoluit, captatis, Ilium mox petijt, & cunctis urbis reliquijs collustratis, ad Achillis tumulū pcessit. Eoq; coronis floribusq; magnificē exornato, rursus imitari Achillē cepit.

Sed Patroclum desiderans aliquem, quippiam huiusmodi fecit. Libertorum omnium charissimus Festus, à memoria, dum ad Iliū moratur, uita defunctus est, ueneno (ut quidam aiebāt) extinctus, quo scilicet Patrocli more sepeliretur (ut alij affirmant) morbo interceptus. Huius igitur cadaver efferri iussit, cōpluribusq; lignis rogam strui. Dein impōsito in medium, maētatisq; omne genus animalibus, subiecit ignem, phialamq; manu tenēs, uinumq; libans, utentis precabatur. Cūq; esset raro capillo, & crinem quæreret, ut imponeret ignibus, deridiculo erat omnibus: ceterum quos habuit capillos, tam en totondit. Laudabat autē ex omnibus ducibus præcipue Syllam Romanū, & Afrum Annibalem, quibus etiam statuas atq; imagines excitauit. Decedens autē Iliō, Asiaq; omni, et Bithynia, gentibusq; reliquis pertransiit, atq; ubiq; rebus cōpositis, deuenit Antiochia, ibiq; exceptus honorificentissimē, atq; aliquandiu moratus, Alexandriam contēdit, prætexens huic itineri desideriu uisendæ urbis ab Alexandro constructæ, simul consulendi illorū numinis, quod egregie incolæ uenerantur, ac simulans hæc duo, in primis religionem Dei, & herois memoriā, iubet hecatombas cōparari, ac parentatiōes omne genus. Quod ut primū est Alexandriæ multitudini nuntiātū, leuissimæ suapte natura, & omnibus momentis exposita, studiū beneuolentiæq; principis omnes, quasi animorū impotes accipiebāt. Igitur ad excipiendū illum se comparabant, quanto nunq; antea honore consueuerant. Quippe omnifariam musica instrumenta disposita, ubiq; uariū edebant sonitū. Præterea aromātū ac suffimentorum uapor omne genus additus, cūctos optimis replebat odoribus: tædis præterea & florū sparsionibus honorabant. Sed ubi in urbē iam peruenit, primō quidem templū ingressus est, multisq; uictimis immolatis, ac thure cumulatīs altaribus, ad Alexandri monimentū se contulit, paludamentumq; purpureū, & clariis speciosisq; gemmis anulos conspicuos, balteumq; & si quā alia gestabat elegantiora, dempta sibi, tum illius impōsuiit tumulo. Hæc cernentes Alexandrini, læti supra modū, noctibus totis, ac diebus festum celebrabant, ignari quid intra ulceratum pectus imperator occuleret. Hæc enim omnia per simulationē faciebat, ut uniuersam illorū multitudinem contrucidaret. Latentis odij causa talis erat. Nuntiatum ei fuerat Romæ agentī, uiuo adhuc patre, atq; item post extincto, multa in ipsum dicere Alexandrinos. Sunt enim hominēs suapte natura dicaces, atque ad describendū illudendumq; maximē facti, iactantes in optimū quemq; & potentissimū dictoria quædā, ut quidē ipsi putant, festiua: ut aut uidentur ijs in quos dicuntur, longē grauissima. Quippe huiuscemodi iocorū, uel maximē illa permouent, quibus delicti ueritas arguitur. Quare cū multa in eum dixissent, ne dissimulata quidem fraterna cæde, matremq; etiam Iocastam uulgo appellarent, irrideretq; ipsum, quod tantulæ homo staturæ, Alexandrū atq; Achillē maximos ac fortissimos heroas æmularetur: dum ludere se putant, eō impulerunt Antoninū, hominem suapte natura iracundū atq; sanguinariū, ut perniciem illis insidias que moliretur. Igitur celebritate ac festo iam peracto, cū uideret maximā hominū multitudinem ex uicinis regionibus confluisse in urbē, monuit edicto, ut in planiciem quandam iuuentus uniuersa conueniret, uelle affirmans, sicuti Macedonicam Spartanamq; habebat, ita etiam in Alexandri honorem ipsius herois cognomento phalangem constituturē. Iubet igitur consistere iuuenes uniuersos, relicto intervallo, ut singulorū ætatem staturamq; & corporis habitudinem militiæ idoneam consideraret. His creditis iuuenes, ac uerissimi spe ducti, ob insignē honorem paulo antē exhibitū principi, conueniunt frequentes unā cum parētibus atq; germanis lætis gratulātibusq;. At uerō Antoninus singulos inter se distantes

circumiens

circumiens, contrectansq;, & aliud in alio laudans præteribat: donec illos, neq; id animaduertentes, neq; expectantes uniuersus circumueniret exercitus. Ut uerō coniecturā fecit, iam esse omnes militū suorū armis inclusos, quasiq; retribus implicitos, ipse statim cum suo præsidio excessit, ac signū militibus dedit. Qui statim factō undiq; impetu, deprehensam in medio inermem iuuentutē, ceterosq; qui aderant, magna cæde contrucidant, atq; e militibus alij cædem tantum faciebant, alij foueis ingentibus cadauera obruebant, aggestaq; desuper humo immanē tumulum excitarunt. Multi etiam in eas foueas semiuuii protrahebantur, multi adhuc integri detrudebant. Sed & milites nonnulli simul perierunt. Nam qui reliquias adhuc aliquas spiritus retinebāt, neq; penitus defecti erant uiribus, impliciti proruentibus se militibus, eos quoq; secū trahebant in foueam. Tanta est aut facta cædes, ut riuus cruoris per planiciem decurrentibus, cū fauces ipsæ Nilī ingentes, tum littus omne circa urbem purpurasceret. Sed affectans Parthici cognomē, famamq; deuictæ ad Orientē Barbariæ, quanq; in altissima pace, tale quiddam machinatur. Dat literas ad regem Parthorū Artabanum, simulq; legatos cum muneribus mittit, materiæ & artis conspicuæ. In eis literis fuerat scriptū, uelle se regis filiam ducere in matrimoniu. Principem se esse, & principem natū: quare haud decorum priuati cuiusquā, & tenuis fieri generū, sed reginam ducere potius, filiamq; magni regis. Duo maxima imperia esse, Romanū & Parthiū. Quibus affinitate illa in unū coeuntibus, ac nullo iam discriminante fluuio, unam tantū potentiam factum iri, nullis expugnabilem uiribus. Nam reliquas Barbaras nationes, quæ nunc amborum imperijs subiectæ sunt, facile iugum toleraturas, si proprios gens quæq; & conuentus sit habitura rectores. Esse Romanis pedestrem exercitum, qui hastis, & stataria pugna cæteros antecellat: Parthis uerō equitatū plurimum, peritissimosq; sagittarios. His igitur concurrentibus, & quæ usū ad bellum sunt in unum conspirantibus, facile ipsos sub uno diademate totius orbis terrarum imperium retenturos. Præterea odoramenta, quæ apud illos proueniant, telasq; lautatissimas, contraq; apud Romanos metalla ipsa, & quæcunq; arte aliqua conspiciua uisuntur, non iam uix raroq; & clanculū per mercatores importatū iri, sed in una duntaxat terra, unoq; imperio, cōmunemq; fore usūq; usum rerum omnium, minimeq; impeditum. His literis Parthus acceptis, primo quidē abnuere, negare Romano conuenire Barbarum matrimoniu. Quam enim fore cōcordiam, neque uoce satis congruentibus, & uictu habituq; inter se distantibus. Esse Romæ patricios permultos, quorum sibi ille optare liberos in matrimoniu possit, sicuti itidem apud se Arsacidas. Neq; ullam sanē extare causam, cur alterutrum genus adulteretur. Hæc igitur à principio rescribens, cōditionem aspernabatur. Sed instanti Antonino donisq; & iureiurando fidē studij sui, & charitatis uxoriæ facienti, credidit Barbarus, ac pollicitus daturam filiam, generum iam ipsum appellabat. Cuius rei uulgata mox fama, Barbari scilicet omnes ad Romanum suscipiendum principem se comparabant, spe quadam sempiternæ pacis exultantes. Cæterum Antoninus prohibente nullo, fluuios transgressus, ac iam Parthicam regionem quasi propriam peragrans, sacrificantibus passim uniuersis, supra que coronata altaria odores incendētibus, lætum se honore illo Barbarorum magnopere simulabat. Postea uerō quam magno itinere factō, ad ipsam Artabani regiam appropinquabat, occurrit ei rex in quadam ante urbem planicie, nouum nuptum excepturus, generumq; suum: sed Barbarorum magna multitudo, floribus indigenis coronati, atq; induti uestes auro, diuersisq; coloribus uarias, festum agitant ad tibiarum fistularum que & tympanorum sonitus saltantes numerosē.

Quippe

Quippe huiuscemodi tripudijs supra modum delectantur, praesertim cum se temeto largius inuuarunt. Sed ubi omnis multitudo confluit, ac relictis equis pharetris, & arcibus depositis, inter libamina & calices agitabant, collecti in unum Barbarorumque plurimi, temere inordinatim constiterant, nihil suspectantes mali, sed pro se quisque studentes uidere nouum nuptum, tum signo dato Antoninus militibus imperat, imperum caedem in Barbaros faciant. Illi re subita perterriti, caedentibus sauciantibusque Romanis terga obuertunt. Ipse Artabanus a suis stipatoribus raptus, atque equo impositus, uix egregie cum paucis fugiens elabatur. Reliqua uero multitudo Barbarorum passim caedebatur. Quippe neque equos habebant, quibus maxime utuntur. Descenderant enim ex his, partumque dimiserat: neque ipsi euadere fuga poterant, impedierte cursum fluxa ueste, ad pedes usque deducta. Porro pharetras & arcus omnino non attulerant. Nam quid illis opus ad nuptias? Ita ingenti caede Barbarorum facta, Antoninus praedamque & hominibus magna copia captis discedit, resistentem nullo, uicisque & urbibus incensis, data potestate militibus rapiendi, quod quisque posset aut uellet. Hanc igitur calamitatem haud opinato Barbari acceperunt. Antoninus autem regionem Parthicam penitus ingressus, defessis iam rapiendo caedendoque militibus, reuertitur in Mesopotamiam, indeque Senatum populoque Romae per literas significat subactum a se Orientem, cunctosque illius regni mortales in suam ditionem concessisse. At Senatus quantum negotij gnarus (quippe principum res latere nullo pacto possunt) metu tamen atque assentatione cunctos illi honores uictoriae decernunt. Substitit autem post id Antoninus in Mesopotamia studio aurigandi, ac beluarum uenationibus intentus. Erant praefecti exercituum duo, Audentius & Macrinus: quorum alter senex iam, rerumque civilium plane rudis, haud tamen imperitus rei militaris habebatur: alter & in foro uersatus, & legum consultissimus. In hunc igitur ut parum militarem, minimeque fortem uirum, publice nonnunquam princeps cauillabatur, nec conuictis quidem abstinentes. Nam audito illi & uictum usurpare liberaliore, & aspernari uilissima abiectionissimaque cibaria, quibus Antoninus mirabiliter delectabatur, chlamydemque & uestem ceteram ad urbanum modum gestare, quasi degenerem ipsum, morboque muliebri laborantem calumniabatur, minitans etiam occisurum. Quorum impatiens Macrinus, uehementer exacerbatus est. Accidit autem res huiuscemodi. Quippe habitura finem aliquando fuerat Antonini uita. Nam cum suapte natura curiosior esset, non hominum modo res cognoscere studebat, sed deorum daemonumque etiam rimari arcana, metuque semper insidiarum nullis non oraculis incubabat, accitis undique magis, astrologis, haruspibus, ac nullo plane praeterito, qui huiuscemodi fallacias profiteretur. Sed eos quoque suspectans, ut parum uera loquentes, omniaque ad assentationem uaticinantes, scribit ad Maternianum quendam, cui rerum suarum omnium curam in urbe crediderat, & quem sibi ex amicis omnibus fidissimum putabat, consciumque omnium secretorum habuerat, magos undique optimos conquirat, atque euocatis manibus de fine ipsius uitae consulat, & an quisquam imperio insidietur. At Maternianus nauata principum opera, siue id re uera manes significauerant, siue alio qui Macrinum perosus, rescribit Antonino, Macrinum esse qui insidietur imperio, eumque e medio tollendum. Has igitur literas, ut mos est, cum reliquis obsignatas, dat ignaris quid ferrent tabellarijs. Illi consueta uili itineris celeritate, ad Antoninum perueniunt, quo ille potissimum tempore ad aurigandum se parabat, ac iam currum conscendebat. Ita ei reddunt integrum epistolarum fasciculum, in quibus erant etiam literae quae ad Macrinum pertinebant. At uero Antoninus studio iam omni atque animo ad aurigandum intentus, imperat Macrino, uti ipse literas

seorsum

seorsum inspiciat: ac si quid maioris momenti sit, renuntiet: sin minus, ipse de more suo, hoc est, praefecti officium exequatur: quippe talia identidem iniungere consueuerat. Ipse deinde ad suum studium perrexit. Macrinus seorsum, epistolis omnibus solutis, etiam in eam incidit, quae ipsi perniciem afferebat. Cognito igitur quantum periculi impenderet, ac gnarus Antonini iracundiam, truculentiamque, praesertim tam specioso praetextu, subtrahit epistolam illam. Ceterarum uero (ut solebat) argumenta principum renuntiat. Sed metuens ne iterum super eiusmodi rebus Maternianus rescriberet, malens facere ipse aliquid, quam expectando pati, tale quiddam comminiscitur. Erat Martialis quidam centurio unus e custodibus corporis Antonini, semper illum affectari solitus, cuius fratrem paucis ante diebus princeps delatum tantum, sed minime redargutum occiderat, ipsumque Martialem per contumeliam timidum ac degenere, & Macrini amicum appellauerat. Hunc uehementer dolentem fratris nece, proprijsque incitatum contumelias, gnarus omnium Macrinus ad se uocat, studiosum iam pridem sui ac multis obstrictum beneficijs, cui persuadet, ut captatoque primum tempore Antoninum obtruncet. Ille, cum promissis adductus, tum proprio odio, uindictae fraternae studio incitatus, libenter omnia se facturum pollicetur, cum primum occasio euenisset. Euenit autem haud multo post, quippe agens Carris, quae est Mesopotamiae urbs, Antoninus deae Lunae inuisit templum, quod in ea regione distans aliquantum ab urbe, praecipuo honore ab incolis colitur. Eo secum paucos equitum eduxit, relicto exercitu cetero, ut sacrificio facto in urbem reuerteretur. Medio autem itinere uno tantum famulo comitatus, ac reliquis abstinere iussis, recessit ad requisita naturam. Quare auersis omnibus, & quam longissimè recedentibus, honoris ac reuerentiae causa, Martialis, qui omnes temporum captabat articulos, ut eum solum esse animaduertit, ceu nutu principis ad uidentem aliquid, aut audiendum uocatus, accurrit ilico, auersumque, & subligacula sibi deducentem pugione traiecit, quae celatum manu attulerat, & cum in ipsam iuncturam ferrum incidisset, letali scilicet uulnere de improviso Antoninus minime defensus occubuit. Quo facto, Martialis statim equum incendit, ac fuga euadere conatur. Ceterum Germani equites, quibus & delectabatur Antoninus, & custodibus corporis utebatur, propiores ceteris, primique facinus conspicati, Martialem consecuti missilibus, confodiunt. Quod ubi exercitus reliquus cognouit, omnes subito concurrerunt, primusque Macrinus supra cadauer conuerit ac delamētari per simulationem cepit. Grauis ea res, & molesta militibus incidit, comilitonem conuictoremque aliquem amisisse, non principem existimantibus. Neque de Macrino quippiam illis adhuc suboluerat, putantibus Martialem proprias inimicitias persecutum. Ita in sua quisque tabernacula discessere. At Macrinus tradito igni corpusculo, reliquias intra urnam coniectas, matri ad sepulturam remisit. Ea tunc Antiochia morabatur. Moxque ob liberorum calamitates, incertum sponte an imperio alicuius, mortem sibi conscium. Hunc finem habuerunt Antoninus & Iulia mater, cum quidem ad eum quem diximus, modum uixissent, ac sexennium tantum ille sine parente, germanoque suo imperauisset. Extincto Antonino, incerti ignarique quid agerent milites, biduo sine Imperatore fuerunt, quarentes inter se, quem potissimum principem deligerent. Siquidem aduentare magnis copijs Artabanus nunciabatur, poenas exacturus, & caelis inter pacem, ac libationes missurus inferias. Igitur principem deligunt, primo quidem Audentium militarem scilicet uirum, praefectumque non improbum. Sed ille senectutem excusans, abnuat Imperium. Dein uero Macrinum, suadentibus potissimum tribunis, quos etiam conscios insidiarum Antonini, ac Macrino participes consilij fuisse, post illius mortem suspicio extitit, quemadmodum in sequentibus dicemus.

Suscipit

Suscipit autem Macrinus imperium, non tam fide militū fretus, q̄ necessitate impulsus, usq̄ presenti. His actis, iam scilicet Artabanus multis copijs ac uiribus aderat, equitatum ingentem & sagittariorum multitudinem adducens: præterea cataphractos camelis insidentes, qui prælongis contis præliarentur. Quo cognito Macrinus conuocato exercitu ita loquutus perhibetur.

Dolere uos omnes principis huiuscemodi, uel ut uerius loquar, cōmilitonīs interitu, minime mirandum. Sed calamitates casusq̄ humanos modicē ferre, id uerō est prudentium. Ceterum illius memoria uestris aternū præcordijs insidebit, atq̄ ad posteritatem propagabitur, rerum fortiter ac magnificē gestarum, præterea amoris beneuolētiæq̄, & cōmunicatorum uobiscum laborum laudem secum deferens sempiternam. Nunc autem postulat tempus honore habito illius memoriæ, iustisq̄ omnib. persolutis, occurrere imminenti periculo. Videtis Barbarum instantem cum totius Orientis multitudine, ac iustas (ut uidetur) belli causas præferentem: siquidem nos illum priores lacessiuimus, uiolato fœdere, atq̄ in altissima pace bellum excitauimus. Nunc omnē Romanū imperiū in uirtutem uestram recumbit, & fidem. Neq̄ enim de finibus imperij, aut de fluminibus dimicatio nobis aduersus magnum regem, sed de omnibus fortunis est, cum scilicet consanguineos suos ultum ueniat, quos iniuste à nobis, contraq̄ fœdera occisos arbitratur. Igitur arma capiamus, atq̄ (ut mos Romano est) ordines in prælio feruemus. Quippe in acie Barbarorum incomposita multitudo, ac tumultuaria, ipsa se fortasse impediēt. Vester autem ordo atq̄ consensus, pugnandiq̄ peritia, sicuti uobis salutem, ita hostibus perniciem attulerit. Quapropter sic uelim bene sperantes dimicetis, ut Romanos decet, utq̄ hæcenus consueuistis. Ita enim & Barbaros ipsos fuderitis, & gloriam insignem adepti, fidem Romanis ceterisq̄ omnibus feceritis, non dolo aut fraude ulla, sed uirtute & armis superiorem uictoriā à uobis partam. Quæ postq̄ locutus est, cognita necessitate, milites in ordines se recepere, atq̄ in armis agitabant. Sole autem oriente, conspiciunt Artabanū maximas secum copias adducentem. Ut autem solem Barbari de more propitiarūt, confestim edito ingenti clamore concurrunt in Romanos, ijsq̄ adequitantes sagittas ingerunt. At Romani acie instructa, Maurorumq̄ equitatu per latera disposito, ac receptis per interualla expeditis militibus, quibus facilis esset excursio, fortiter resistentes, impetum Barbarorum sustinebant, qui scilicet & sagittarum multitudine, & prælongis contis, quibus cataphracti ex equis aut camelis depugnabant, pessimē Romanos accipiebant. Contra Romani quoties pedem conseriebant, facile scilicet aduersarios superabant. Postea uerō q̄ ab equitatu & camelitarum multitudine premebantur, fuga simulata tribolos, aliaq̄ machinamenta ferrea acuminata projiciebāt, quæ sub arenis latentia, neq̄ cuiquā conspicia perniciem equitibus & camelorū infessoribus afferebant. Quippe illis calcatis, equi, potissimum uerō cameli, quoniam huic generi mollissimæ sunt ungulæ, succiduae claudicabant, excussis tergo infessoribus. Ceterum Barbari illi, quam diu equis aut camelis inuehantur, acerrimē scilicet confligunt. Vbi autem uel descendere iam, uel excidēre, faciles sunt capti, neq̄ prælium in manibus gerere audent, & si fugiendus aut insequendus sit hostis, cūtra scilicet fluxa ueste præpediuntur. Vno igitur, alteroq̄ die à mane ad uesperam pugnatū. Nox prælium diremit, reuersiq̄ sunt in castra utriq̄ quasi uictores. Tertia die in planiciem pugnaturi conuenere. Tentante autem Barbaro, utpote qui numero præstabat, circumuenire Romanum, quasiq̄ indagine concludere: contra, non iam profundiorē, sed in frōtem productā constituēbant Romani aciem, ac se circumueniri prohibebant. Tanta autem

autem uirorum iumentorumq̄ multitudo cecidit, ut omnis cōpleretur campus, maximiq̄ cadauerū acerui in altum attollerentur, præsertim uerō camelorū, quæ alia super alias procubuerunt. Ergo nec liber pugnātib. cursus erat, nec inter se cernendi copia, uelut ingenti quodā, ac uix per uio aggere cadauerū in mediū extructo, quo scilicet prohibente transitū ad reliquos, singuli se in suā castra receperūt. At Macrinus cognito nō alia de causa tam acriter ac pertinaciter pugnare Artabanum, nisi quia se pugnare contra Antoninū arbitrabatur (solent enim Barbari paulo negotio quasi fatiscere, uelutiq̄ oneri cedere, si modō primis congressibus parū ex sententiā res gesserint. Tunc autē perstabant, præliū integraturi, cum primū cadauera concremassent, ignari perisisse, qui has inimicitias cōcitauerat) mittit Parthis legatos cum literis, que declararent, occidisse imperatorē, ac debitum supplicium luisse, qui fœdera & iusurandū temerauerat, sibi esse à Romanis, quorū ipsū tandem imperium sit, summam rerum traditam. Non placere uerō, quæ acta forent. Itaq̄ captiuos quicunq̄ superessent, raptaq̄ omnia redditurum. Cupere se illū ex inimico amicum facere, pacemq̄ iureiurando ac libaminib. sancire. Quibus lectis Artabanus, edoctusq̄ à legatis de Antonini cede, satis dedisse supplicij uiolatorē fœderis arbitratus, contentusq̄ reddi sibi citra ullū cruorem captiuos, prædamq̄ omnem, fœdus cum Macrino ferit, atq̄ in proprias sedes reuertitur. Sed & Romanus imperator, deducto ex Mesopotamia exercitu, Antiochiam profectus est.

LIBER QVINTVS

De Antonini imperio, cædeq̄, insidijs, ac successione item superiore libro diximus. Ceterum Macrinus ubi Antiochiam peruenit, literas Senatui populōq̄ Romano misit in hanc sententiā: Cum satis ipsi cognitum habeatis, quod nam fuerit meū iam inde à principio totius uitæ institutum, quamq̄ ad benignitatē propensi mores, quæ mansuetudo in ea potestate explicata, quæ non multū abest à principatu (siquidem ipse quoq̄ imperator fidei se præfetti cohortis credit) superuacuum esse arbitror multis uerbis uti apud uos. Nostis enim & ipsi parū me lætum fuisse ijs rebus quæ ab illo gerebantur, ac sæpe uestri causa periclitatū, dum ille nulli nōn calumniæ fidem habens, uelut effrenus contra uos irrueret. Itaq̄ identidem mihi obtrectare solitus, etiā publice modestiam in me, atq̄ humanitatem uituperabat, segnem, et fluxis moribus uocitans. Quippe homo assentionibus gaudens, quicunq̄ ipsum ad crudelitatem exacebant, rabiemq̄ insitam, quasi signo dato prouocabant, & calumnijs iram excitabant, eos sibi deniq̄ beneuolos, fidosq̄ in primis amicos arbitrabatur. Mihi autem iam inde à principio nihil lenitate antiquius, modestiaq̄ fuit. Igitur Parthicū bellū longē maximum, & in quo omnē Romanū imperium fluctauerit, ita consecimus, ut nec in acie fortiter dimicando hostibus cesserimus, & regem maximas secū trahentem copias, iūto fœdere ex inimico amicum reddiderimus. Porro, me principe, liberi, incruentiq̄ omnes agitabunt, magisq̄ optimatū conspiratio hæc erit, q̄ principatus. Neq̄ tamen est quod quisquam indignū imperio censeat, aut crimen putet esse, quod ex equestri ordine ad imperium peruenerim. Nam quod obsecro nobilitas ipsa, nisi morum benignitas adsit, & humanitas? Siquidem fortunæ munera, etiā parū dignos exornant, animi uirtus propriam cuiq̄ gloriam cōciliat: & claritas quidē generis diuitiaq̄, atq̄ id genus reliqua, etsi beatorum propria putantur, minime in ipsis, utpote ab alijs tradita laudantur. Lenitas autē, ac benignitas, etsi ipsæ quoq̄ admirationi sunt, attamē habēt Ang. Polit. h quoq̄

quoque laudem accumulans. Quid enim nobis profuit Commodi nobilitas, aut Antonini paterna successio? Scilicet eiusmodi homines quasi ipsis debitam hereditatem adepti, ueluti proprio patrimonio per contumeliam abutiuntur. Qui autem a uobis imperium acceperunt, uelut in perpetuum obstricti etiam referre gratiam pro meritis enituntur. Ad hanc patricia principum nobilitas saepe numero in superbiam uertit, despectis omnibus uelut inferioribus. At qui modestiae experimento ad imperium asciscuntur, quasi partum labore tuentur semper, uerenturque & colunt, quos consueuerant. Mihi sane decretum est, nihil sine autoritate uestra gerere, ac uos participes consiliariosque habere reipublice gerenda. Viuetisque pro arbitrio uestro in libertate illa, quam uobis antehac a patricijs imperatoribus erepta, Marcus dein, Pertinaxque restituerere conati sunt, ambo ad imperium priuatis cunabulis innutriti: quippe generis initia clara posteris relinquere, ipsum praestat, quae accepta a maioribus scedis moribus contaminare. Hac lecta epistola, conclamatum a Senatu uniuerso, nullique non honores Augustorum Macrino decreti. Neque uero tantopere laetus Senatus Macrini successione fuit, quae uulgò uniuersi gratulabantur extinctum Antoninum. Nam ut quisque autoritate aliqua, aut dignitate praecellebat, ita maxime imminetentem suis ceruicibus depulisse gladium arbitrabatur. Delatores autem & serui omnes, quicumque dominos detulerant, patibulo suffixi, totaque urbs, atque adeo Romanum imperium sceleratis hominibus perpurgatum, partim supplicio affectis, partim exilio multatis. Quod si qui tamen latuerunt, metu quiescentium, etiam ipsi libertatis quandam imaginem praeferebant, anno dumtaxat uno, quo Macrinus imperium obtinuit. Quippe hoc tantum peccauit, quod non exercitum ilico dimisit, atque uno quoque domum reuertii iussu, ipse Romanum sui cupidam statim non petiit, uocante populo quotidie se, ac Macrinum uociferante. Sed Antiochia morabatur, barbaram nutriendus, & incedens quae solebat lentius, tardissimeque, ac uix aduentibus se respondens, adeoque interdum submissa uoce, ut ne exaudiri quidem possent. Haec enim de motu sibi de Marci moribus imitanda proposuerat, cum ad filium reliquam uitam nullo pacto aspiraret. Quippe deliciosius in dies agitas, histrionibusque & saltatoribus intentus, & gubernandi negligens, incedebat cum sibulis, ac balteo auratis gemmatisque. Qui luxus minime Romano gratus exercitui, certe quem Barbaris putant, sceminisque congruentior, quae principi. Talia igitur intuentes, magnopere improbare omnes, uitamque plane hominis aspernari molliorem, quae ut militari uiro conueniret, simul comparare inuicem Antonini uitae exemplum, solertis in primis, ac plane militaris uitae, et Macrini luxuriam. Praeterea grauiter indignari, quod ipsi adhuc in tabernaculis agerent, procul a patria, ac nonnumquam rerum quoque necessarium indigerent, neque domum dimitterentur etiam pace facta, cum scilicet ille contra mollissime ac deliciosissime uitam coleret. Igitur excussis uelut habenis quotidie in hominem cauillabantur, ac leuissimam quamque occidendi eius occasionem aucupabantur. Sed ita scilicet fato datum fuerat, ut uno dumtaxat anno princeps Macrinus in delicijs absumpto, simul cum uita imperium amitteret, exiguam, tenuemque fortuna occasione militibus ostentante, ad ea quae concupierant patrandam. Maesa erat quaedam nomine Phoenissa mulier, ab Emesa urbe Phoeniciae, cui soror Iulia fuerat Seueri coniux, ac mater Antonini, ea uiuente sorore multos annos in aula imperatoria uixerat, Seuero & Antonino principibus. Hanc igitur Maesam post sororis obitum, atque Antonini caedem, iusserat Macrinus in patriam cum omnibus bonis reuertii. Abundabat autem grandi pecunia, utpote longissimo tempore inter principalem potestatem enutrita. Reuersa igitur anus, domum agitabat. Erant uero ei filiae duae, quarum natu maior Soanis, minor Mammaea uocabatur.

III

Illi filius Bassianus, huic Alexianus, amboque sub matribus auiaque educabatur. Et quidem Bassianus annos natus erat circiter quatuordecim, Alexianus autem decimum iam annum attigerat, sacerdotes ambo Solis, quem maxime indigenae colunt, Phoenicum lingua Heleagabalu uocitantes. Templumque illi maximam constructum habent auro argentoque plurimo, ac lapidum eleganti magnificentia exornatum. Neque solum indigenae deum illum uenerant, sed uicini quoque satrapae, regesque Barbari, certatim quotannis splendida offerunt munera: Simulacrum uero nullum Graeco aut Romano more manufactum ad eius dei similitudinem: sed lapis est maximus, ab imo rotundus, & sensim fastigiatus propemodum ad conicam figuram. Niger lapidi color, quem etiam iactant coelitus decidisse. Eminet in lapide quadam forma nonnullae uisum, ac Solis imaginem illam esse affirmant, minime humano artificio fabricatam. Huic igitur deo sacer erat Bassianus, quippe natu maior, ipse potissimum sacerdotioungebat, incedens Barbarico cultu, tunicas indutus intextas auro, ac manuleatas, & ad pedes usque demissas, cruraque tota conuelans ab unguibus ad femora, uestibus similiter auro purpuraque uarijs, capite coronam gestans, preciosorum lapidum coloribus florentem. Praeterea integer aui, cunctorumque eius aetatis adulescentium formosissimus. Quare congruentibus in unum forma corporis, atque aetatis flore, simul habitu illo molliissimo, facile eum Dionysii pulcherrimis imaginibus assimilabant. Hunc igitur sacra celebrantem, chororumque circa altaria Barbarum in morem, ad tibias fistulasque, & omnia organa instaurantem, curiosius inspectabant, cum mortales alij, tum in primis Romani milites, uel quae genere Imperatorio editum sciebant, uel quae formae uiribus, omnium in se oculos conuertebat. Quippe tum uicinus urbi illi exercitus erat, tuenda Phoeniciae praepositus, deductus inde mox, ut in sequentibus exponemus. Cum itaque quotidie religionis nomine milites ad templum itarent, libenter scilicet adulescentem intuebantur. Erant autem ex his nonnulli Romae profugi Maese familiares, quibus illa forma pueri admirantibus, incertum mentita, an uerum professa, filium utique esse ait Antonini, quamuis alterius putaretur. Quippe cum suis natus adulescentulis adhuc, & formosis, rem habuisse, quo tempore ipsa in palatio simul cum sorore agitabat. Ea res audita ab illis, ac sensim communitata reliquis commilitonibus, per uniuersum denique exercitum uulgata est. Porro etiam acerosos habere nummorum Maesa dicebat, facileque omnes militibus elargitura, si modo imperium suae soboli restitueret. Pollicentibus autem, se eam cum suis, si nocturno clanculum in castra uenisset, patentibus portis excepturos, atque Antonini filium imperatorem declaraturos: nihil scilicet recusauit anus, decreta periculum quoduis adire, quae uitam colere priuata atque abiecta. Quapropter nocturno clanculum urbe egressa, cum liberis nepotibusque suis, deducente ipsos profugo tum militum agmine, facile in castra admittit, ibique puerum confestim milites uniuersi Antoninum appellatum atque indutum purpura custodiebant. Tum comitatu omni simul cum suis natis, & conuictibus, ceterisque adeo rebus importatis, quas in uicis agrisque propinquis habebat, ita se intus comparabant, ut etiam si opus foret, castrorum obsidione exciperent. Quae ubi nuntiata Macrino sunt Antiochia moranti, dedito per exercitus rumore, reuertum Antonini filium, pecunias militibus elargiri iulij sorore, cum omnia quaecumque diceretur, aut esse illo modo poterant, pro ueris acciperentur, pendebant animis omnes, atque eos ad res nouas molendas, cum proprium Macrini odium, tum Antonini memoriae quadam quasi commiseratio subigebat, sed in primis pecuniarum spes, ut multi iam ex his ad nouum Antoninum transfugerent. At Macrinus rem totam quasi puerilem contemnens, consuetamque obtinens animi alacritatem, domi ipse sedens, unum e suis ducibus mittit, traditis copijs, quantae ad rebelles expugnandos uide-

Ang. Polit.

h 2 rentur

rentur suffecturæ. Ut autē eō peruenit Iulianus (id enim nomen præfecto fuit) ac iam mœnibus succedebat, statim inclusi milites, puerū exercitui infesto de turribus, pinnisq; ostentare, uociferari Antonini filiū, sacculos quoq; nummorū pleuos, escam scilicet proditiōis attollere. At illi credito Antonini esse filiū (& quoniam sic uideri uolebant) facie quoq; & lineamētis q̄ similitū existimantes, caput amputant Iuliano, mittūtq; ad Macrinū. Ipsi referatis portis, uniuersi in castra accipiunt. Ita scilicet ad uictoriam copiarum, non modō ad excipiendā obsidionē, sed ad conferendā quoq; manū, dimicandumq; instructa acie, satis futuræ, transfugarū etiā magna uī paulatim quotidie se aggregante. Quibus auditis Macrinus, cum omni exercitu ad castra illa oppugnanda contendit. Antoninus autē militibus oppugnationē haud expectantibus, sed congregati audētibus, copias omnes educit. Concurrerunt autē inter se exercitus uterq; in Phœnicie Syriæq; finibus, ac rursus dimicante Antonini milite, cōscientia metuq; pœnæ, si uictus foret, cōtra autē Macrini exercitū languidius, remissiusq; præliū capessente, multisq; subinde ad Antoninū transfugientibus. Quo animaduerso Macrinus metu, ne planē omnib. exutus copijs captiuus ageret, nihil nō passurus cōtumelię, stante adhuc acie, chlamydem sibi, cæterumq; imperatorū detrahit ornātū, paucisq; ē fidissimis cōmilitonum comitatus, fugam occupat, detonsaq; barba, ne agnosceretur, itinero uestimento, capiteq; semper conuelato, noctem diemq; accelerabat, famam quoq; suæ fortunæ præueniens, quippe ingenti studio cōmilitones uehicularum urgebant, quasi Macrino adhuc rerū potente, magnis de rebus mitterentur. Ille igitur fuga euaserat, quemadmodum diximus. Interea milites utrinq; pugnabant, atq; à Macrino quidem corporis custodes, ac stipatores, quos prætorianos uocant, fortiter stantes, reliquū omnem exercitū soli sustinebant, uidelicet proceri homines, atq; ex omni numero delecti. Cætera omnis multitudo pro Antonino præliabatur. Sed ubi diu neq; Macrinū iam ipsum, neq; imperij signa conspiciēbant, qui p̄ illo certam en subierant, ignari ubi nam foret, tacēret, an aufugisset, haud satis constitutum habentes, quod sibi capiendū consiliū foret, neq; periclitari diutius pro eo decreuerant, qui iam nusquā compareret, & se permittere hostium potestati, quasi dedititios captiuosq; uerebantur. Ut autē à captiuis audiuit Antoninus aufugisse ē prælio Macrinū, mittit statim nuncios, qui doceant frustra illos pro homine pauidissimo ac fugitiuo decertare, ueniamq; & obliuionē omnium iureiurando pollicetur, stipatoresq; iam tum sibi illos adsciscit. Igitur omnes re creditā cesserūt. At uerō Antoninus mittit ilicō, qui Macrinū consequant, cum iam plurimum uia præcepisset. Inuentus autē est in Chalcedone Bithyniæ urbe, grauissimē ægrotans, ac perpetuo itinere attritus, latitans in suburbano quodā, ubi illi caput abscissum. Dicebatur autē Romam properare, fretus popularibus studijs, sed transgredientē in Europam, angusto Propontidos fretō, iamq; Byzantio appropinquantem, uento aduerso ulum perhibent, quasi flatu ipso ad supplicium retrudente. Tantū igitur absuit Macrinus, quo minus persecutores effugerit, sinē uita fortitus scēdissimū, qui Romam reuertī pōt uoluerit, quod statim à principio facere oportuerat. Offendit autē consilio pariter, atq; fortuna. Ita scilicet occisus est Macrinus cum filio Diadumeno, quē iam Cæsarē fecerat. Postea uerō q̄ exercitus uniuersus Antoninū Imperatorē cōsalutauit, atq; ille summā rerū suscepit, rebus iam in Oriēte, ut quæq; maximē urgebant, ordinatis, ab auiā scilicet atq; amicis (nam ipse adulescēs admodū, ac rerū erat imperitus) haud diu moratus, profectioē edicit, festinante in primis Mæsa ad Romanā aulā, cui tam diu insueuisset. Sed ut senatū populūq; Rom. res innotuit, omnes eū nuntii grauiter accepere.

Sed

Sed parendū necessitati fuit, electo à militibus principe. Ceterum incusantes Macrini negligens ingenij, fluxosq; mores, neminem utiq; aliū, sed ipsum sibi fuisse mali causam dicēbant. At uerō Antoninus ē Syria profectus Nicomediæ habitauit, ita postulante anni tempore. Statim igitur debacchari supra modum cœpit, cultumq; patrij numinis, cui dicatus fuerat, celebrare superuacuis saltationib. uestitum usurpans luxuriosum, purpura intextum, atq; auro monilibusq; & armillis redimitus, coronas etiam sustinens ad tiaræ modum, auro lapillisq; preciosis insignitas. Forma habitus inter Phœnicissam stolam, ac Medorum amictum. Nam Romanam uestem, aut Græcānicam planē aspernabatur, ē lana (ut ipse aiebat) hoc est, ē re uilissima cōfectam. Neq; nisi sericas telas dignabatur, procedens identidem ad tibias, & tympana, uelut orgia numinis concelebraret. Hæc cernens Mæsa, ac ferens iniquo animo, supplex illi persuadere conabatur, ut Romanum assumeret cultum, ne urbem mox, curiamq; ingrediens peregrino illo, Barbaricoq; habitu, spectantium oculos perstringeret, insolentes eiuscemodi munditiarū, ac reputantes mulierculis, q̄ uiris congruentiores. Sed ille uerbis anicula cōtemptis, nec cuiquā præterea credendum putans (quippe neminem circa se, nisi moribus consimilem, suisq; obsecundantē uitij habebat) cum retinendū sibi quemcunq; illum cultū animo obstinasset, decreuit absens periculum facere, quo nam animo Senatus populusq; Romanus laturi forent. Quare imaginem propriā maximis lixiamentis, qua ipse obire sacerdotis munia uidebatur, simulq; figurā numinis, cuius sacerdotium gerebat, depictā in tabula præmisit Romā, iussis qui eam ferrent in mediā curia loco edito supra Victoriæ caput collocare, ut cum Senatus haberetur, tura uniusquisq; adoleret, merumq; libaret. Edixit item, ut omnes Romani magistratus, quiq; publicē sacra facerēt, ante alios deos, quorum meminisse inter sacrificandū solent, deum Heleagabalū nuncuparent. Quapropter ut in urbem peruenit, nihil scilicet nouū Romani uiderunt, insueti iam picturæ. Diuiso igitur congrario in populū (ut mos est imperiū suscipientibus) spectacula omnifarim edebat magnificentissima, templumq; item maximū pulcherrimumq; deo erexit, plurimasq; circa templum aras, ad quas quotidie manē taurorum hecatombas, & ouū magnā multitudinē immolabat. Coaceruatq; supra aras omne genus odoribus, etiā ueterinā cuiusq; optimiq; uini plurimas amphoras profundeabat, sic ut riuipassim uini, sanguinisq; promiscue defluerent. Chorosq; circū aras agitabat nullis nō organis consonantibus, unaq; mulieribus Phœnicissis cursitantibus in orbem, cymbalaq; inter manus habentibus, aut tympana, omni circūstante Senatu, atq; equestri ordine ad theatri formā. Exta porro uictimarum atq; aromata intra lances aureas, capitibus imposita gestabant, non quidē famuli aliqui, aut humiles personæ, sed præfecti exercitibus, & quicūq; maximas dignitates obtinebant, induti tunicas talares, ac manuleatas, unamq; in medio purpurā ferentes: sed & linteis calceamentis utebant, quemadmodū uates in eis regionibus consueuerunt. Porro ingentem se honorē tribuere putabat, quibus eiuscemodi sacrificia participaret. Sed quamuis instaurare choros, & sacra facere perpetuō uideretur, plurimos tamen ex illustribus uiris, atq; opulentis interfecit, delatos sibi, quod parum læti illiusmodi uita, etiam in ipsum quandoq; cauillarentur. Duxit præterea uxorem illustrissimam, Romanā foeminam, quam etiam Augustam appellauit, cumq; ea tamen paulo post diuortium fecit, ademptisq; honoribus, priuata colere uitam iussit. Post illam uerō captum se amore simulans, ut aliquid uirile saltē facere uideretur, Vestalem sacerdotem, quam leges castam esse, & uirginem perpetuō uolunt, abreptam ē templo pro uxore habuit. Ita mœstū tanto flagitio ac piaculo

Ang. Polit.

h 3 Senatum

Senatum per epistolam consolatus, humanum esse id peccatum, captum se illius amore. Ceterum sacerdoti congruere sacerdotis nuptias, ob idque etiam augustiores futuras. Sed eam quoque paulo post dimisit, tertia uxore ducta, quae referre suum genus ad Commodum dicebat. Neque uero humana tantum matrimonia ludebat, sed etiam deo suo querebat uxorem. Itaque Palladis simulacrum, quod occultum Romani, nemini uidentem colunt, in cubiculum suum transtulit, immotumque ad eam diem, ex quo illo uentum fuerat, praeterquam quum templum conflagrauit, ipse emouit sedibus, eamque deam sui dei coniugem in aula imperatoria adduxit. Dein cordi esse negans deo belligeram uxorem, atque armatam, simulacrum Vraniae iussit afferri. Quod scilicet Carthaginensibus, omnique Africe uenerabile, positum fuisse a Phoenissa Didone creditur, quo tempore antiquam Carthaginem dissecto eorio adificauit. Hanc Afrivraniam uocant, Phoenices Astroarchen, lunam esse affirmantes. Congruere igitur aiebat Antoninus matrimonium Solis & Lunae. Itaque simulacrum afferri iussit, & auri quicquid in templo erat, pecuniamque deo suo dotis nomine dari praecipit. Quod ubi allatum est, ac prope Helegabalum constitutum, iussit urbe tota, Italiaque festos dies, celebresque, & latitiae plenos, publice priuatimque quasi diis nubentibus agitari. Fecit & in suburbano templum maximum, ac magnificentissimum, in quo anno uertente deum suum adulta iam aetate deducebat, ludisque curulibus, & scenicis, epulisque & peruisiis populis a se oblectari arbitrabatur. Ipsum porro dei simulacrum impositum uehiculo, quod esset auro, preciosisque lapidibus exornatum, deducebat ex urbe in suburbanum, trahentibus equis seugibus, emaculato candore, ac magnitudine praecellentibus, auroque multo, & phalarum uarietate conspiciendis. Neque enim quisquam mortalium eum inscenderat currum, sed circumstantes omnes quasi aurigantem deum. Antoninus autem retrorsus currens, ac simulacrum ipsum aspectans, currum antecedeat, frenos manibus retinens, totumque iter ita retrorsum currens, ac deum semper aspectans confecit. Ac ne caderet labereturque, ignarus quod tenderet, auro sam substrauerant arenam, militesque eum utrinque retentabant, quod tutus retrocederet, discurrere etiam cum facibus utrinque populo, & coronas, floresque iacente, tum deorum omnium simulacra, & quicquid conspicuum in templis, principatusque insignia, & pretiosissima supellex, equites item, & exercitus uniuersus pompam illiusmodi comitabantur. Vbi autem deduxerat, atque in templo constituerat, sacris iam, celebritatibusque peractis, maximas altissimasque turres ad ipsum extructas, ac conscendebat. Inde scilicet in plebem missilia sparsurus, aurea uidelicet argenteaque pocula, uestesque, & lintea omne genus: bestias praeterea cicures omnes, exceptis furbus, quibus ipse (ut mos est Phoenicibus) abstinebat. Multi igitur inter rapiendum perire, partim inuicem proculcati, partim militum contis transfixi, sic ut ea celebritas calamitatemque plurimis attulerit. Ipse identidem aurigans, aut saltans conspicebatur: quippe ne latere quidem sua patiebat flagitia, procedens etiam in publicum pictis oculis, genisque purpurifatis, faciemque suapte natura formosam indecoris coloribus inficiens. Quod animaduertens Maesa, ac suspectans militum indignationem, metuensque, ne si illi quidem accidisset, ipsa rursus in priuata uita relaberetur, persuadet leui alio qui stolidoque adulescenti, ut sibi consobrino suo, nepotemque ipsius ex altera filiarum Mammae prognatum adoptaret. Ita ad gratiam locuta, oportere iam ipsum sacerdotio religionique numinis uacantem bacchari, ac deum celebrare orgia, sufficiens autem alterum, qui res curaret humanas, quicquid illi principatum uacuum ab omni molestia curaque praestaret. Neque tamen peregrinum aliquem, aut alienum hominem requirendum, sed consobrino potissimum id honoris tribuendum. Is erat Alexianus, qui tum nuncupabatur Alexander, auito ipso nomine in Macedonis regis nomine comutato.

Nam

Nam eum regem fama per se celebrem, etiam magnopere coluerat Antoninus Seueri filius, quem fuisse amborum parentem persuadere anus conabatur, iactato filiarum incesto, quod illi magis magisque a militibus diligenter. Quare Caesar declaratus Alexander, consulque factus cum Antonino est, Senatu scilicet per ridiculum decernente, quod ille uoluerat, hoc est uideri ipsum patrem, qui natus annos foret circiter quatuordecim: Alexandrum uero filium, qui tum duodecimum attigisset. Postea igitur Alexander Caesar est appellatus, uolebat eum statim Antoninus suis illis institutis imbuere, ut scilicet choros agitans, saltansque, & sacerdotum particeps, uestitu eodem, atque artibus uteretur, quem tamen mater Mammae ab omni illa foeditate uidebat, summis clam doctoribus omnium disciplinarum, modestiamque edocens, ac palaestra, uirilibusque gymnasiis insuefaciens, Graecisque eum pariter & Latinis literis instituens. Quibus rebus magnopere Antoninus indignabatur, iamque adoptionis imperijque participati poenitebat. Quapropter omnes illius doctores aula eiecit, quosdamque illustriores partim morte, partim exilio affecit, ridiculas allegans causas, quod filium ipsius corrumpere, neque agitare eum choros, atque ebacchari sinerent, sed ad modestiam componerent, & uirilia officia edocerent. Eoque uecordiae prouectus est, ut omnes scenicos artifices, ac theatricos ad maximas imperij dignitates promoueret. Quippe exercitibus saltatore quendam praefecit, qui olim iuuenis publice in theatro operas dederat. Alium item in scena iuuentuti, alium Senatum, alium etiam euestri ordini praeposuit. Aurigis item, & comedis, mimorumque histrionibus, maxima imperij munia demandabat. Seruisque suis, aut libertis (ut quisque turpitudine reliquos anteibat) procuraciones tradebat prouinciarum. Ita rebus omnibus, quae grauius olim, honestaque censebantur, per omnem contumeliam ac temulentiam debacchantibus, cum ceteri omnes, tum in primis Romani milites indignabantur, contemnebantque eum, utpote uultum componentem elegantius, & feminam probam deceret. Insuper aureis monilibus, mollissimoque uestitu haudquaquam uiriliter ornatum, saltantemque in conspectu omnium. Quare propensiores animos in Alexandrum habebant, spemque meliorem in puero modesto & continenter educato, seruabantque eum diligenter omnes ab insidijs Antonini. Mater autem Mammae neque poculentum aliquid, neque esculentum gustare puerum sinebat, quod ab illo mitteretur. Cocis autem & pincernis utebatur puer non quidem imperatoris, aut communitibus, sed quos mater tantum delegerat, ac spectatae fidei futuros arbitrabatur. Dabat item pecunias furtim mater, quas ille inter milites clanculum diuideret, ut eorum beneuolentiam etiam pecuniae pignore (hanc enim illi potissimum spectant) haberet autoratam. Quae intelligens Antoninus, nihil non insidiarum Alexandro matrique intendebat. Quas tamen omnes arcebat, prohibebatque communis aua Maesa, mulier alio qui acerrima, multosque annos in aula cum sorore sua Iulia Seueri coniuge comorata. Nihil itaque eam latebat, quod Antoninus moliretur, homo suapte natura futilis, qui omnia quae placerent, propalam loqueretur atque ageret. Postea uero quam insidia parum procedebant, detrudere puero Caesaris honorem decreuit. Itaque neque saluari, neque iam foras procedere patiebatur. Milites autem magnopere illum requirerant indignantes, si quidem imperium quoque adimeretur. Sed Antoninus famam uulgauit, quasi iam obisset Alexander, ut scilicet periclitaretur, quo nam id animo laturi milites forent. At illi nusquam comparere puero, praeterea animis rumore illo exulceratis indignabundi, neque solitam custodiam miserunt Antonino, & inclusi castris uidere Alexandrum uelle in ipso templo dicuntur. Eo metu ictus Antoninus Alexandro secum in uehiculo imperatorio confidente, quod erat auro multo, gemmisque exornatum, contendit in castra.

h 4 Ceterum

Cæterum portis reſeratis accepere utruſque milites, atque in templū caſtrorum deduxerunt, ſalutantes ſupra modū, & lætis clamoribus proſequentes Alexandrū, ſpreto propemodum Antonino. Quæ ille ægrè ferens, cum in templo caſtrorum pernoctaſſet, iratus militibus, notatos qui Alexandro acclamauerant, quaſi ſeditionis & tumultus autoribus, arripit omnes ad ſupplicium imperauit. Quod illi ægreferentes, atque Antoninum iam antea quoque perofi, cum tollere e medio principem ſœdiſſimum optarent, ſuisque commilitonibus ferre ſuppeditas, rati hoc eſſe tempus, ipſum ſtatim Antoninū, matremque Soænidem, quæ fortè illic aderat, interfecerunt, cumque eis ſeruos miniſtrosque omnes ſcelerum, quicunque tum in ea caſtra conuenerant. Cæterum Antonini & Soænidis cadauera trahenda per contumeliã plebi tradiderunt, quæ diu per totam urbem raptata ac dilaniata, poſtremo in cloacas abiecta ſunt, ut inde ſcilicet in Tyberim deferrentur. Sic Antoninus ſexennium imperio occupato, uitaque ut diximus acta, ſimul cum matre occiſus eſt. Milites autem Alexandrum imperatorem conſalutatum in aulam palatiam deduxerunt, aduſcentulum admodum, atque adhuc auia præceptis obtemperantem.

LIBER SEXTVS

QUEM igitur habuerit finem uitæ maior Antoninus, in ſuperioribus demonſtratum eſt. Alexander autè poſt illum nomen inſigniaque gerebat imperij. Cæterum negotiorum adminiſtratio, ac principatus gubernacula, mulieribus incumbebant, omnia tranſſerre ad modeſtiam grauitatem que conantibus. Quippe iam primū ſedecim ordinis Senatorij uiros ætatis grauitate, uitaque ſanctimonia præcellentes, aſſeſſores principis, & conſiliarios delegerunt, nihilque aut dicebatur, aut agebatur, niſi illorum accedente ſuffragio. Grata igitur populo, militibusque ac Senatui: præterea forma principatus erat ex contumelioſiſſima tyrannide ad optimatium gubernationem redacta. Igitur primò deorum ſimulacra, quæ ille proprijs ſedibus extulerat, ſuis quæque templis, delubris, fanisque reſtituerunt. Dein quos ille temere, aut uitiorum nomine ad honores dignitatesque extulerat, ſubmotos inde ad priſtinam uitam omnes, artiſtiumque redegerunt. Res autem cunctas, atque adminiſtrationes, ciuiles quidem, & forenſes, inſignibus doctrina uiris, legumque peritiſſimis, militares autem claris bellica uirtute hominibus cõmmendabant. Cumque diu ad hunc modum regeretur imperium, Mæſa iam extremæ ſeneſtutis diem ſuum obiit, honores adepta imperatorios, atque (ut mos Romanis eſt) inter diuas relata: at Mammaea cernens iam ſolam ſe filio reliquam, præeſſe ad eundem modum, moderarique ſtudebat. Cumque aduſcentem ſummam habere iam cerneret autoritatē, metu ne uiuida ætas in ſumma poteſtate licentiãque rerum, in cõgnata aliqua impingeret uitia, undique aulam ſeruabat, neque adiri à quoquam aduſcentem patiebatur, cuius uita moresque improbarentur, ne ſcilicet bona indoles corrumpetur, prouocantibus appetitum eius iam uigentem aſſentatoribus in extremas libidines. Perſuaſerat autē, ut actibus incubaret meliore diei parte, idque faceret que ſapentiſſime, ne quod ſpaciū ſuper eſſet uacandi malis artibus, occupato rebus prioribus, ac neceſſarijs imperanti. Cæterum ſuapte natura ſuberat Alexandro mite manuſuetumque ingenium, propenſum que ad humanitatem, quod ipſum ætas etiam conſequens declarauit. Quippe annis quatuordecim anæmaton, hoc eſt, citra ſanguinem geſſit imperium ne uno quidem occiſo. Licet enim permulti maximis criminibus impegerint, tamen ab illorū cæde ſemper abſtinuit, quod utique non facile à quoquam omnium imperato-

imperatorum, quicquid Marco ſucceſſerint, factum obſeruatūque inuenies. Neminem quiſquam, illo imperante, commemorare poteſt, cui mors indemnato ſit illata. Matrem uerò etiam incuſabat, eiſque grauiter ſuccenſebat, quòd eſſet pecuniæ auidiſior, & opum cumulandarū ſtudioſior uidebatur. Etenim cum ſimularet ideo ſe theſauros congerere Mammaea, ut ſuppeditare Alexandro poſſet, quòd is facile abundanterque ſuis largiretur militibus, proprios domi theſauros extrucebat. Quæ res imperatori notam infamię attulit, quòd illo ſcilicet inuito atque indignabundo etiam mulier auida per fraudem bona quorundam, atque hæreditates ſupplabat. Dedit item filio in matrimonium puellam patricij generis, quam etiã marito charam, gratamque in primis, eadem paulo poſt aula per omnem contumeliã exegit. Et cum ipſa tantum uocari Auguſta uellet, eamque appellationē puellæ inuideret, eò contumeliarum prouecta eſt, ut puellæ pater, quamuis magnæ apud Alexandrum generum autoritatis, impatiens Mammaeæ iniuriarum, quas ipſi nataeque inferbat, confugerit in caſtra, gratiam ſe habere Alexandro dictitans habiti ſibi honoris. Cæterum Mammaeam accuſans, nihil non contumeliã inferentem. Quare indignata mulier, interfici eum quidem iuſſit, puellam uerò ædibus imperatorijs exactam, in Africam relegauit. Hæc autē omnia fiebant inuito coactoque Alexandro, quippe illi mater ſupra modum imperitabat, ac dicto audientem ſemper habebat, ut hoc tantū reprehendi in Alexandro poſſit, quòd manuſuetudine nimia, & reuerentia maiore quam oportuit, etiam cõtra animi ſui ſententiam matri obſequeretur. Igitur cum ad hunc modum tredecim annos (quod quidem ad ſe attineret) ſine querela cuiuſquam imperium gubernaffet, ecce tibi haud opinato litera eſt Syria Meſopotamiaque reddita à ducibus, in quibus ſcriptum eſſet, Artaxarē Perſarum regem Parthis iam deuictis, atque Artabano, qui rex Magnus primus appellatus eſt, duplici diademate utebatur, non ſolū Orientis regno, ſed uita quoque expulſo, ſubigere uicinos Barbaros, ac ſibi uectigales facere: neque iam intra fluuium Tygrim tenere ſe, ſed ſuperatis ripis, ac Romani finibus imperij, excurrere per Meſopotamiam, Syriamque minitari, omnemque Europæ oppoſitam continentem, quæ mari Aegæo fretoque Propontidos terminatur, atque Aſiæ nomen habet, ceu ueterem Perſarum poſſeſſionē ſibi uindicare, quod iam inde à Cyro, qui primus imperium à Mediſ in Perſas tranſtulit, ad Dariū uſque extremum Perſarum regem, cui regnum Alexander abſtulit, cuncta olim Ionía Cariaque tenus à Perſarum ſatrapis gubernarentur. Quare ſui muneris eſſe, curare nunc, ut uetus atque integrum imperium Perſis reſtitueretur. Quibus intellectis Alexander, atque haud mediocriter re ſubita inopinata que perturbatus, quippe in altiffima pace educatus à puero, atque urbanis delicijs innutritus, conuocato prius amicorum conſilio, decreuit legatos cum literis mittere, qui ſpem Barbari, conatusque inhiberent. Igitur litera in hanc ſententiam compoſita: Oportere illum ſuis finibus contentum, nihil rerum nouarum moliri, neque ſublato uana ſpe ingens excitare bellum. Debere unumquemque ſuis fortunis acquieſcere. Non perinde ſibi pugnam proceſſuram aduerſus Romanos, ut aduerſus uicinos, et eiufdem corporis Barbaros. Admonebat præterea uictoriarum, quas contra eos Auguſtus ac Traianus, Luciusque, item & Seuerus adepti fuiſſent. Huiuscemodi literis Alexander perſuſurum ſe Barbaro, metu ſcilicet perterrito, pacem quietemque arbitrabatur. Quibus ille contemptis, remque armis potius quam uerbis gerendam ratus, tum uerò ferociſſimus ingruere, decurſaque ac peregritata Meſopotamia omni, prædas agere, atque oppugnare Romanorum caſtra impoſita fluminum ripis, quæ ſcilicet imperij limites tuerentur. Cum que homo eſſet natura glorioſus, ac ſublimis ani-

mos gereret, successu rerū inopinato subacturū se omnia uidelicet existimabat. Neq̄ enim parua erant, quæ illius animū ad maius concupiscendum regnum inflammabant. Primus namq̄ ipse Parthis bellū inferre ausus, Persarū recepit imperium. Siquidē post Dariū illum, cui regnū Macedo Alexander abstulerat, per multis sanē annis Macedones ipsi, quiq̄ Alexandro successerunt, diuisas inter se Orientis Asiæq̄ totius regiones gubernarunt. Sed ortis inter ipsos discordijs, ac frequentibus bellis attrito Macedonū robore, primus Arsaces Parthus persuasisse earum regionum Barbaris memoratur, ut à Macedonibus deficerent, impositoq̄ sibi diademate Parthorum Barbarorumq̄ uicinarū consensu & ipse regnū tenuit, & posteris reliquit ad Artabanū usq̄ regem: quo interfecto Artaxares, regnoq̄ Persis restituto, uicinaq̄ Barbaria per uim subacta, facile iam Romanam quoq̄ potentia lacebatur. Quæ ubi Alexandro Romæ agēti nūtiata sunt, minime iam ferendam putans insolentiam Barbari, uocantibus illuc se ducibus, agrē scilicet, tandemq̄, contraq̄ animi sui sententiam ad expeditionem se comparat. Igitur in Italia prouincijsq̄ reliquis delectus habebantur cunctorum, qui uel habitu dine corporis, uel ætatis uigore, idonei fore ad pugnam uiderētur, motusq̄ ingens omnibus Romani imperij regionibus extitit delectibus habendis, qui tanta Barbarorum multitudini pares forent. At uero Alexander, urbanis omnibus militibus conuocatis in campū, consensuq̄ tribunali, in hanc sententiam uerba fecit:

CVperem, cōmilitones, eiuscemodi habere orationem apud uos, quæ & dicenti mihi, ut consueuerat, ornamentū, & uobis audientibus lætitiā conciliaret. Nam cum multos annos pacem agitauerimus, si quid noui nūc audieritis, fortasse quasi præter spem acciderit, expauescētis. Decet autem uiros fortes, atq̄ moderatos optima quidem optare, sed ferre quæcunq̄ incidant. Ut enim quæ cū uoluptate agimus dulcia, ita quæ cum uirtute, gloriosa sunt. Atq̄ ut is qui prior la cessit, ipse sibi iniurius uidetur, ita qui propulsat iniuriam, cōfidentior ex cōscientia fit, atq̄ ex iustitia spem bonam mutuatur. Artaxares uir Persæ, posteaq̄ Artabanum dominū suum interfecit, atq̄ ad Persas imperiū transtulit, etiam nostra arma laceessere despecta maiestate Romana, etiam incurfare, ac uastare nostras prouincias aggreditur. Huic ego per literas à principio studui persuadere, ut inexplabilem illam uecordiam omitteret, ne ue aliena concupisceret. At ille barbara insolentia prouectus, neq̄ se continere suis sedibus iam uult, & nos ad pugna uocat. Ne cunctemur igitur, ne ue prælium detrectemus, sed quicunq̄ seniores hic adestis, admonete q̄ primū illū tropæorū, quæ plurima aduersus Barbaros Seuero, atq̄ Antonino parēte meo ducib. excitatis. Quibus autē ætas integra est, laudē hanc in primis, ac gloriam cōcupiscite, ut intelligant omnes scire uos non solū pacem mansuetē ac reuerētē colere, uerū etiā cum res postulat, fortissimē præliari. Quippe Barbari ut cedentibus detrectantibusq̄ acriter instant, ita repugnantibus minime resistunt. Neq̄ enim illis collata acies spem uictoriæ pollicē, sed ex cursibus fugaq̄ utentes, lucrari se demū putant, quæ scilicet rapuerunt. At nos cum omnia cōposita ordinataq̄ habeamus, tum illos uincere ac p̄ligare semper didicimus. Talia quædam locutū Alexandrū alaci uociferatione milites exceperunt, ac se promptissimos ad bellandū ostenderunt. Ille diuiso largiter stipendio, iubet ad iter accingi, mox ad eam fermē sententiam locutus in Senatu, diem discessui præstituit. Quæ ubi aduenit, sacris de more peractis, deducēte senatu, populoq̄ uniuerso, Roma proficiscit, respectās identidē, ac lacrymans. Sed neq̄ populariū quisq̄ fuit, qui sic cōsuetis aspexerit abeuntē. Quippe omnē multitudinē sui cupida habebat, educatus ab ipsis, imperioq̄ tam multos annos modestissime administrato

administrato. Cæterū festinato itinere, cū Illyricas etiā gētēs exercitusq̄ iustrasset, magnis inde quoq̄ uirib. collectis, Antiochiā contendit. In ea ciuitate quæ belli usus postularer, diligenter comparabat, exercētis etiā militibus, ac cæteris bellicis muneribus pertractandis intentus. Visum igitur illi est, legationem iterum mittere ad Persarum regem, quæ de pace amicitiaq̄ cū illo ageret. Nam cum ipse iam afforet, minime desperabat, aut persuasurū quæ uellet, aut certē perterrefacturum. Enim uero Barbarus Romanos oratores re infecta domū remisit. Ipse quadringentos è suis, proceritate insignes, uestitūq̄ elegantī auroq̄ exornatos, equis atq̄ arcubus conspicuos, legatos ad Alexandrum mittit, perterritum iri Romanos putans aspectu illo, cultuq̄ Persarum. Legationis eius hæc erat sententia: Iubere magnum regem Artaxarem Romanos, eorumq̄ principem Syria omni, Asiāq̄, quæcūq̄ ex aduerso Europæ sita est, decedere, sinere Persas Ionia Cariaq̄ tenus dominari, omnibusq̄ ijs regionibus, quas mare Aegæum, Pontusq̄ determinat. Hæc afferentes legatos quadraginta cōprehendi Alexander iubet, omnīq̄ adempto cultu in Phrygiam relegat, uicis agrisq̄ concessis, quos cōlerent, cōtenus hoc supplicio interdīcti in patriam reditus, quippe occidere nefariū facinus, minimeq̄ uirile arbitrabatur, neq̄ in acie captos, & sui regis mandata executos. His ad hunc modū peractis, cōparante iam se, ut fluuios transgredere tur, Alexandro, ac Romanorū exercitū in Barbarorū agros deduceret, defecerunt ab illo milites nonnulli ex Aegypto acciti, neq̄ non in Syria quoq̄ res nouas contra imperium moliti alij, sed uniuersi tamen oppressi statim, supplicioq̄ affecti sunt. Quosdam etiā exercitus in regiones alias transtulit Alexander, ut inde Barbarorū incursionibus facilius arcerent. Quibus ordinatis rebus, magnoq̄ iam coacto exercitu, cum primū se haud imparē fore aduersariorū copijs credidit, de amicorum sententia milites trifaria distribuit. Sic ut unam partē iuberet, spectantem ad Septentriones, facere iter per Armeniā, quæ regio amica Romanis uidebat, atq̄ illinc Medorū fines incurfare. Alterā item ad Septentrionē, per Barbarorū agros contendere, ubi confluentes Tigris & Euphrates, densissimis paludibus excipi, atq̄ ob id eorū latere egressus dicunt. Tertiam porro exercitus partem, ipse adducturum se aduersus Barbaros medio iam itinere pollicebatur. Ita enim putabat diuersis itineribus imparatos eos, ac sic nec opinantes oppressurū, Persarumq̄ copias semper ingruentibus Romanis occurrantes, distractum iri, atq̄ imbecilliores futuras, minusq̄ ordinatē prælium suscepturas. Neq̄ enim mercenario milite utuntur Barbari, quemadmodū Romani consueuerunt, neq̄ statiuis castris exercitus habent, qui bellorū actibus exerceantur, sed omnis multitudo uirorū, nunquam autē mulierū quoq̄, regis congregantur imperio, quæ mox bello peracto, suas protinus in sedes dimittitur, ea demum præmia belli referēs, quæ cuique ex rapina superauerint. Arcubus autē, & equis nō in prælio tantū more Romanorum utuntur, sed à pueritia usq̄ enutriunt unā, uenatu inuigilantes, pharetratiq̄ semper, ac nunq̄ ex equis desilientes, siue bellū gerant, siue feras conficiant. Sed hoc Alexandri consiliū, & si longē optimū prima specie uidebatur, statim tamē fortuna destituit: siquidē exercitus contendere per Armeniam iussus, uix agrēq̄ superatis eius regionis asperrimis præruptissimisq̄ montibus, quanquam ætas tolerabilis iter faciebat, impetu in Mediā facto, uicos concremauit, prædamq̄ abegit. At rex Persarū intellecta re, confestim q̄ maximis potuit copijs, auxilio adfuit. Cæterū arcere illinc Romanos minime poterat. Quippe aspera regio pedibus quidē stabilem gressum, facilemq̄ transitū præbebat. At Barbarorū equitatus montium asperitate, & cursum difficiliorem, & iter habebat impeditiū.

Nuntiatum

Nuntiatum dein regi est, exercitum alterum Romanorū, Parthorū in agros, quā ad Orientem spectant, impetum fecisse. Quare metuens, ne Parthis facile superatis, mox in Persiam grassaretur, relictis copijs quantā ad tuendam Mediam satis fore uidebantur, ipse cum toto exercitu ad Orientis partes accelerabat. Caterum exercitus Romanus, comparantē ac repugnantē nullo, negligentius iter faciebat, ratus Alexandrum cum tertia parte copiarū, quā maximā ualentissimāq; foret, in medios incurrisse Barbaros. Itaq; resistentibus illis, atq; ob id exercitum retentantibus, minimē sibi properandum putabat, ut qui se tutos crederent, praestituto antea loco, in quem pariter uniuersi cum praeda abacta, captiuisq; omnibus conuenirent. Sed eos Alexander fefellerit: neq; enim aut ipse uenit, aut exercitum adduxit, incertum, metu ne proprio, ne ipse imperium tuendo uita periclitaretur, an quia mater retinuerit, muliebri pauore, & charitate filij nimia. Siquidem omnes illius generosos spiritus retundeat, suadens alios potius periculis exponeret, q̄ ipse in acie consisteret. Quare res exercitum Romanum fines Barbarorum ingressum, planē prodidit. Etenim Persarum rex omnibus copijs occurrens, impatris, minimeq; expectantibus, qualiq; intra retia uictiq; concludens, omnem Romanorum exercitum prostrigauit. Quippe pauci plurimis resistere haud poterāt, semperq; nudas corporis partes armis aduersus impetum sagittarū protegebāt, satis praclare agi secum existimantes, si nulla edita pugna integri recessissent. Sed cum aliquandiu confertim clypeis sese quasi muro circumsepissent, atq; omnes undiq; uelut urbs aliqua oppugnarentur, non sauciarenturq; tandem ubi diu fortiter resisterant, occisione occiderunt. Ingens haec calamitas, & qualis nulla facile memoratur, Romanis incidit, amisso ingenti exercitu, uel fide, uel robore cuiuslibet antiquorum exercituum conferendo. Persam uero maiorum spererum impleuit tantarum successus rerum. Quae ubi nuntiata Alexandro sunt, grauissime tunc egrotanti, siue ex moerore animi, siue insolentia coeli, cum ipse tulit molestissime, tum exercitus omnis grauius imperatori succensebat. Quippe ipsius mendacio minimē signis seruatis, proditos ab eo suos milites dicebant. Caterum Alexander morbi coeliq; illius aestuosi impatiens, laborante pariter omni exercitu, maximeq; Illyricanis, qui humido hibernoq; coelo insueti, largiusq; cibum capientes, letaliter aegrotabant, redire Antiochiam constituit, accitis etiam eō militibus, qui montium tamen, atq; hyemis asperitate attriti, paucissimis tantum reliquis, perierant. Copias autem quas secum Alexander habebat, Antiochiam reduxit, multis inde quoq; amissis. Quare magnum exercitui moerorem, magnum Alexandro dedecus ea res attulit, cum scilicet omnib. locis fortuna illius consilium fefellerit. Siquidem plurimi ē triplici illo exercitu (ita namq; distribuebat) desiderati sunt diuersis calamitatibus, morbo, ferro, frigore. Vt uero Antiochiam peruenit Alexander, facile & ipse conualuit, spiritu illo coeli, & aquarū abundantia, post aestuosos Mesopotamiae calores resectus, & milites uniuersos recreauit, consolatus etiam moerorē illorum pecunijs elargiendis. Id enim solum ualere ad conciliandos militum animos arbitrabatur. Copias autem instaurabat, comparabatq; de integro, quasi iterum in Persas exercitum deducturus, si molesti esse pergerent, neq; ab iniuria desisterēt. Sed & rex Persarum dimisisse milites suam quemq; domum nuntiabatur. Nam quamuis bello superiores fuisse Barbari uiderentur, tamen praesens crebris in Media Parthiaq; gestis pars ceciderant, alij attriti & saucijs superauerant. Neq; em̄ segniter Romani deuicti, sed ipsi quoq; interdum exitiosi hostibus, nullaq; adeo re magis perierunt, q̄ quonia pauciores deprehensi. Nam cum ferē par utrinq; numerus cecidisset, reliqua illae Barbarorum non quidem fuisse

fuisse uiribus superiores, sed numero uidebant. Cuius rei argumentum est, quod triennio mox aut quadriennio Barbari nequaquam arma resumpserunt. Quibus intellectis Alexander Antiochiae comorabatur, hilariorq; iam, & liberior, laxatis bellorū curis, urbis eius delicijs indulgebat. Enimvero putante illo tum quieturos Persas, aut sanē multū spatij moraq; intercessurū, priusquam exercitū de integro cogērent, haud facile, cum semel dissipatus est, in unū coeuntem, utpote incertū atq; inordinatū, uulgusq; potius q̄ exercitum, tantumq; comeatum habentem, quantum sibi unusquisq; ad praesentem usum domo attulisset, praeterea aegre filios uxoresq; & sedes proprias relinquentem, statim nuncijs literaq; ab Illyricis procuratoribus adfuerunt, qui cum uehementer perturbarent, curamq; animo maiorem iniicerent. Quippe significabant Germanos Rhenū Danubiūq; transfregissos, Romanos in fines hostiliter intrasse, oppugnareq; iam exercitus ripis insidentes, perq; urbes & uicos magnis copijs excurrere. Quapropter haud leuiter Illyricas nationes conterminas, uicinasq; Italiae periclitari. Opus esse igitur ipsius praesentia, totoq; quantū secū exercitū haberet. Haec & formidinem Alexandro, & Illyricis militibus molestiam attulerūt: quippe duplici se calamitate usos intelligebant, quod & ipsi malē accepti in acie aduersus Persas fuerant, & suos domesticos à Germanis audiebant. Quare indignabantur, atq; Alexandro succensebant, tanquā res in Oriente prius, uel metu, uel negligentia prodidisset, nunc autem rebus ad Septentrionē uocantibus, metu cunctaretur. Erant autē Alexander iam, atq; amici illius etiā de ipsa Italia solliciti. Neq; enim par periculū à Persis atq; à Germanis impēdebat. Nam qui sub Orientem habitant magno terrarū marisq; interuallo discreti, Italiae uix nomē audiunt. At Illyricae gentes angusta uidelicet, neq; multū agri Romanis subiecti possidentes, solae discrimen faciunt inter Italiā atq; Germaniam. Edicit itaq; profectiōne ingratā, atq; aegreferens, sed urgente tamen necessitate. Relictis autē copijs, quantas fore satis tuendis Romanis ripis arbitrabatur, castrisq; & castellis diligentius cōmunitis, ac praesidio firmatis, ipse aduersus Germanos cum reliqua omni multitudinē approperebat. Confectoq; celeriter itinere, constitit ad Rheni ripas, atq; ibi res ad bellū necessarias comparabat. Pontemq; primū iunctis inter se nauigijs fecit in Rheno flumine, ut per eum exercitus transgredereatur. Quippe hi maximi fluminū sub Septentrione feruntur, Rhenus ac Danubius, quorū alter Germanos, alter Pannonios praeterfluit. Atq; estate quidē nauigabiles, altissimo latissimoq; alueo, per hyemē dein concreti gelu camporū in morē perequitatur. Est autē adeo eius aluei solida glacies, ut nō equorum unguis tantū, pedibusq; uirorū subsistat: sed qui hausturi inde sunt, non tam urnas, aut uasa alia secū afferant, q̄ secures, ac dolabras, ut caesam inde aquam sine uase ullo ueluti lapidem asportent. Haec igitur illorū annium natura est. Alexander autē Mauros copluris, ac uim ingentem sagittariorū, quos secum ex Oriente adduxerat, partim ex agro Osrhoenorū, partim ē Parthia transfugas, pecunia ue illectos, aduersus Germanos instruebat: Quippe huiuscemodi milites maximē Germanos infestant: cum & Mauri longius iacula intorqueant, sintq; faciles ad incursum recursusq; utpote leues atq; expediti, & sagittarij nuda Germanorum capita, pregrandiaq; illa corpora facile eminus ueluti signum aliquod cōtingant. Nonnunq; uero etiam collata acie res gerebatur, ex qua Germani persape haud impares Romanis abibant. Cum in his Alexander uersaretur, decreuit tamē oratores ad illos de pace mittere, qui pollicerent omnia illis principem Romanum quorū foret opus, praebiturū, pecuniasq; daturū magna copia. Sūt enim Germani pecuniae in primis auidi, nunquāq; nō auro pacē Romanis cauponantur. Quare

Ang. Polit.

i Alexander

Alexander pacē foederatq; potius ab illis emerari q̄ periclitari bello tēdebat. Ceterū miles Romanus iniquo animo ferebat, frustra se tempus terere, nulla occasione fortiter quicq; animoseq; gerendi, intento aurigationibus (ut aiebat) ac delictis Alexandro, cum cōtra oporteret uindicare potius Germanos, pœnasq; ab ijs exigere audaciæ. Erat autē in exercitu Maximinus ē quodā Thraciæ, & quidem intima uico, semibarbarus homo, & qui à pueritia opilio fuisset, dein uigēte ætate ob corporis proceritatē, uiresq; ingentes, equo stipēdiā fecerat, postremoq; fortuna quasi manu ducēte, ac preuā, cum per omnes militiæ gradus ascendisset, etiam ad exercitū prouinciarūq; præposituras euaserat. Hunc igitur Maximinū, ob eam quam supra diximus rei militaris peritiā, tyronibus uniuersis Alexander præfecerat, quos ad militiæ munera exerceret, atq; ad bellandū idoneos redderet. Qui cū in eo negotio nihil sibi ad omnē diligentia reliqui faceret, maximā scilicet à cuncto exercitu gratiā inibat, non solū quæ gerēda forent assidue edocens, sed ipse etiā primus obtens quæ usus posceret, ut nō discipulos tantū, sed amulos etiā atq; imitatores haberet suæ uirtutis, quo s etiā muneribus, omnīq; genere honorū sibi adiungebat. Quapropter adulescentes, quorū bona pars ex Pannonia erat, læti uirtute Maximini, uulgō obtrectabant Alexandro, quod sub matris auctoritate adhuc esset, nihilq; nō ex arbitrio consilioq; illius administraret, bellumq; segniter & timidē gereret, ferētes identidē sermonibus inter se quantū detrimētū cunctatiōe illius in Oriente accepissent, nihilq; adhuc fortiter ac uiriliter gestum aduersus Germanos. Quare & suapte natura proni ad res nouandas, & tam longum principatū grauatū, minus iam lucrosū omni ambitione pridē consumptatū sperantes alterū mox principē, adepto præter expectationē imperio, plus ali quantū utilitatis, honorūq; ipsis, ac studiū delaturū, decreuere Alexandrū obruncare, ac Maximinū uocare Augustū, cōmilitonem uidelicet, & cōtubernalē, prætereaq; rei militaris peritiā maximē præsentī bello idoneū. Cū igitur frequentes in campū conuenissent, uenienti de more ad exercendos tyrones Maximino, dubium, ignaro, an re prius cōposita, purpurā circundant, imperatorēq; salutant. Ille primō reniti, & abijcere purpuram. Vt autē nudos intentari gladios à militibus uidit, occisuros nisi cederet minitantibus, futurū q; præsens periculū præoptans, honorē scilicet recepit, fortunamq; illā sæpe (ut aiebat) oraculis ac somnijs præmonstratam, testatus milites prius, inuitū, retrectantemq; se cogi, sed illorū tamen obsequi uoluntati. Quamobrē quæ ipsis placuerint, re sanciant, sublatisq; armis etiā præuento rumore, Alexandrum iam rei tortius ignarū opprimant: ut milites illius, ac stipatores re subita perterriti, aut spōte cum reliquis cōsentiant, aut certē dum imparati sunt, nihilq; eiusmodi expectant, etiā ingratis subigantur. Postea uerō q; beneuolentiā omnīū atq; alacritatē prouocauit, duplicata scilicet annona, ingentiq; promisso donatiuo, pœnisq; omnibus, ignominijsq; remissis, cōfestim ad Alexandri tabernaculū, quod haud procul abesset, uniuersos educit. His ille nuntiat, uehementer rei nouitate perturbatus atq; exterritus, prosilit ē tabernaculo uelano similis, lacrymansq; & tremēs, nunc Maximinū perfidū ingratumq; uocare, enumeratis quæcunq; in illū beneficia contulisset, nunc tyrones accusare, qui neglecto sacramēto, adeo proteruiter id facinus auderēt: postremo aut polliceri daturū se quæ uellent, emendaturumq; si qua desiderarent. Sed milites qui eum tuebantur, faustis in præsens acclamationibus profecuti, defensuros eum cunctis uiribus affirmabant. Nocte aut exacta, cū iam lucefceret, nuntiantibus quibusdā adesse Maximinū, pulueremq; haud procul excitatū uideri, ac uoces magnæ multitudinis exaudiri; rursus in planiciē egressus Alexander, conuocare milites, rogare

gare ut se defenderēt, tuerenturq; eum quē ipsi educauissent, quoq; iam quatuordecim annos imperante, sine ulla quærela uixissent. Cōmotis miseratione omnibus arma capere, ac resistere hostib; imperabat. At milites etsi omnia principi pollicebantur, paulatim tamen alij aliō dilābebātur: Quidā etiā præfectum prætorij atq; Alexandri familiares ad suppliciu deposcebāt, ortam ab illis defectionem causantes. Alij matre ipsius accusabant auaram foeminā; & quæ pecunijs congregendis, ob sordes nimias, parsimoniamq; erga milites, inuisum cūctis Alexandrū reddiderit. Igitur aliquandiu hæc inter se diuersi dicētantes, stabant adhuc tamē. Vt uerō exercitus Maximini in conspectū uenit, atq; hortari cōmilitones cepit, ut mulierē sordidam, et pusillū adulescentē etiam nū sub matris seruitio statim deserent, seq; uiro forti probiq; aggregarent, cōmilitoni ipsorū, atq; in armis semper, bellicisq; muneribus uersato, cōfestim uniuersi ab Alexandro descuerunt, atq; unanimitè imperatorem Maximinū consalutauerunt. At ille tremens atque exanimatus in tabernaculū reuertitur, matricq; implicatus, & (ut aiunt) conquerēs atq; incusans, quod ob illam talia pateretur, expectabat interfectore. Maximinus aut postq; eum exercitus uniuersus Augustū appellauit, tribuno, & ceterionibus aliquot negotiū dat Alexandri, matrisq; unā, & quicūq; uim contraferēt occidendorū. Qui facto impetu in tabernaculū, statim ipsum cū matre amicisq; & honoratissimō quoq; obruncant, exceptis qui paulo antē fuga sibi, ac latebris consuluissent. Quos tamē uniuersos haud multo post cōprehensos Maximinus ipse morte affecit. Hunc finē habuit uite Alexander, unā cum matre, cum annos quatuordecim, sine ulla subiectorum quærela, atq; ad eō sine sanguine imperasset. Si quidē à cædibus & crudelitate abhorrens, neminē nisi iudicio damnatū perire patiebatur, ad humanitatē uidelicet ac beneuolentiā propensus. Quapropter nisi filium mater auara ac sordida infamasset; nihil planē desiderari in illius gubernatione imperij potuisset.

LIBER SEPTIMVS

VALEM se gesserit Alexander quatuordecim annorū imperio, superiore uolumine exposuimus. Interea Maximinus rerū potitus, mutata uehementer rerū conditiōe, asperē ferociterq; adeptā potestate utebatur, sic ut ex molli mansuetōq; imperio ad tyrannidis crudelitātē uertere omnia contenderet. Nam cū se inuisum hominibus cognosceret, quod prius ex infimo loco ad eam fortunā peruenisset, præterea moribus perinde ut generē Barbarus, patrioq; instituto cædis auidissimus, ad id potissimū dabat operā, ut imperiū sibi sauitia constabiliret: scilicet metuens ne Senatui reliquisq; omnibus Romanæ ditionis hominibus contemptibilior fieret, dum nō tam in eo præsens fortuna q; nataliū obscuritas spectatur. Quippe iam id tritū uulgatūq; apud omnes opilionem fuisse in Thraciæ montibus, dein corporis uastitate, ac robore inter eius regionis tenuissimos milites adscitū, quasiq; manu ductū à fortuna ad Romanū imperiū. Quare omnes cōfestim amicos consiliariosq; Alexandri à Senatu lectos sustulit ē medio, partimq; Romā dimisit, partim administrationē rerū causatus officio priuauit. Id eo consilio fecit, ut solus esset in exercitu, neminemq; prope se haberet ex conscientia nobilitatis potiorē, sed uelut ex arce quadā citra ullius reuerentiā, tyrannidis operibus uacare posset. Omniaq; Alexandri ministria, quibus ille per tot annos usus fuerat, ex aula eiecit, plurimis etiā interfectis; q; insidias uidelicet suspectaret, quando omnes illius interitu mæstos esse intelligebat. Cæterū magis magisq; crudelitātē irritauit cōiurationis cuiusdā in se delatio, Ang. Polit.

conspiratis in unū centurionib. permultis, omniq. senatu Romano. Magnus erat quidam nomine, uir patricius & consularis, qui delatus imperatori est, quasi manum contra ipsum cōpararet, ac militibus persuaderet, ut ad se imperiū transferrent. Consiliū autē huiuscemodi fuisse putatur. Pontem construxerat Maximinus supra flumen, quā aduersus Germanos transiret: ut enim primū summā rerum suscepit, statim bellica facinora affectauit. Siquidē ob immanem corporis staturā, & militare robur, ac peritiā pugnandi, adscitus ad imperiū, re ipsa famā confirmare, atq. opinionē militū tendebat, ut metū illū atq. cunctationē Alexandri in prelijs capessendis iure improbatam fuisse coargueret. Quare nihil sibi ad exercendos milites reliqui faciebat, & cum ipse in armis assiduus erat, tum exercitū uehementer adhortabatur. Sed tum constructo (ut diximus) ponte, transire in Germaniam statuerat. Ceterū Magnus haud sanē paucis militibus, sed qui uirtute ceteros anteirent, atq. ijs potissimū, quibus custodia pontis, curaq. fuerat demandata, persuasisse dicebat, ut simul ac Maximinus in alteram ripam peruasisset, ponte abscisso, reditūq. intercluso Barbaris eum proderent. Siquidē tanta erat amnis illius profunditas ac latitudo, ut irremediabilis fore uideretur, nullis praesertim nauigij in aduersa ripa. Talia scilicet sermonibus ferebant, incertū uero, an cōposita fraude: neq. em facilis sententia, parū explorata re, citraq. iudiciū, aut defensionē ullā, correptis interfectisq. omnibus quoscūq. suspicio attigerat. sed & militū Osrhoenorū defectio nonnulla oborta est. Nā cū magnopere indoluissent Alexandri nece, ac forte fortuna in quendam ex illius amicis, cui nomen Quarcino fuit, paulo ante à castris à Maximino dimissum incidissent, correptū atq. retractantem, neq. tale quippiā cogitantē ducē sibi delegerunt, purpuraq. eum, prelatoq. igni, funestis scilicet honoribus condecoratū, nihilq. minus optantem, ad imperiū protulerunt. Qui tamen haud diu post in tabernaculo dormiens, à cōtubernali quodam suo, & (ut credebatur) amico per insidias occidit. Macedoni nomen fuit, qui & antea Osrhoanis praefuerat, & nunc primus eisdē autor fuerat deficiēdi à Maximino. Cumq. nulla subesset odiū aut inimicitiarū causa, tamē eum occidit, quē ipsemet corripuerat, atq. ad suscipiendū imperium perpulerat. Sed enim magnopere tunc gratū se Maximino facturū putans, abscisum Quarcino caput dono obtulit. Verū Maximinus quamuis eo facinore laetus, gaudēs q. praereptū sibi hostē, tamen illū haud modica sperantē, putantemq. sibi insignē gratiā relatū iri, extremo supplicio affecit, ceu defectiois auctorē, interfectoremq. eius cui facinus inuito persuaserat, atq. infidū hominī quem antea pro amicissimo habuisset. Huiusmodi igitur causae magis magisque animū exasperabāt Maximini, atq. ad sauitiā exacuebant, etiā antea sua sponte crudelissimū. Ceterū aspectu quoq. erat horrendus, uasto atq. immani corpore, ut nemo illi uel exercitissimorū Graecorum, uel pugnacissimorū Barbarorū cōferri possit. His ita dispositis rebus, collecto exercitu omni, ac ponte intrepidē pertransito, bellū Germanis intulit. Secuti illum magnauis mortaliū, ac penē omnes Barbarorū copia ad hanc Maurisii iaculatores, sagittarij q. plurimi. Praeterea Osrhoeni, & Armenij, quorū hi Romanis subiecti, illi in amicitia fuerant, societatemq. adsciti: tum si qui ex Parthis aut pecunia conducti, aut transfugae, aut item capti bello Romanis seruiebant. Haec autē multitudo coacta ab Alexandro prius, aucta dein atq. exercitata à Maximino fuerat. Ceterū iaculatores sagittarij q. gerendo aduersus Germanos bello magnopere idonei uidentur, siquidē expediti hostē opprimūt incautū, facileq. rursus in tutū se recipiunt. At uerō Maximinus ingressus agrum, diu nemine qui resisteret inuento (quippe omnes abscesserant Barbari) regionē illorum depopulabatur, maturis

segetibus

segetibus, uicosq. omnes incendendos, diripiendosq. militibus tradebat. Sunt autē urbes aedificiaq. illa maxime incendijs obnoxia. Rara apud Germanos structura ē lapide, ac lateribus coctilibus, densisq. potius syluis, quorū confixis coagmentatisq. lignis, quaedā quasi tabernacula aedificant. Igitur Maximinus in eam regionē grassatus, populatis segetibus, omniq. pecore captiuo militib. permisso, nullos adhuc hostes inuenerat. Siquidē campestres regiones, locaq. ab arboribus pura deseruerant, atq. intra sylvas & paludes delituerant, ut inde praelarētur, atq. eruptionē in hostē facerent. Etenim densitas illa arborū, sagittis iaculisq. hostium allatura impedimentū, & paludū altitudo periculosa Romanis locorū ignaris, ipsis autē facilis expeditaq. forē uidebāt, non ignaris quae usquā peruia, quae inuisa, & genuū tenus quotidie per illas discursantibus. Sunt autē Germani peritissimi nandi, ut qui tantummodo in fluminibus laentur. In huiuscemodi igitur locis, pugna inita, ubi etiā imperator ipse Romanus fortissimē praeliū inchoauit. Nā cum ad ingentē quandam, uastamq. paludē uentū esset, intra quam Germani fuga se receperant, uerentibus Romanis eodē hostes insequi, primus Maximinus equo paludē ingressus, cum quidē etiā supra aluū equus uoragine hauriretur, magna ui repugnantes Barbaros cōtrucidauit. Quare exercitus reliquus pudore instinctus, ne prodere pugnantē pro se imperatorē uideretur, ausus et ipse est paludem ingredi, multiq. utriq. ceciderunt, ita tamen, ut nullus penē Barbarorū fuerit reliquus, dimicante insigniter Romano principe. Quare & stagnū cadaueribus opletū, & palus sanguine confusa, pedestris praelij naualē faciem praeferebat. Hanc igitur pugna, suaq. ipsius fortia facinora, non solū per literas Senatui populoque Rom. significauit, sed etiā depictā maximis imaginib. ante curiam publicauit, ut nō tam audire quae gesta forent, q. etiā subijcere oculis Romani possent. Eam tabulam deinde unā cum reliquis illius honoribus Senatus sustulit. Fuere itē alia praelia, quibus omnib. ipse manū pugna capessens, ac fortissimē dimicans explen decebat. Multisq. captiuis, atq. ingenti abacta praeda, instante hyeme, in Pannoniam reuersus est, intraq. urbem Sirmiū, quae maxima omnium eius regionis habetur, in hybernis agens, ad uernam sese expeditionē comparabat, identidem minitans, id quod etiā praestiturus uidebatur, excisurū, subacturūq. Oceano tenus omnes Germaniae Barbaras nationes. Talis utiq. fuit in bellicis negotijs, maximā rebus claritudinē adepturus, nisi grauior multo suis, ac truculentior, q. ipsis fuisset. Quō em Barbaros interemptos, si longē plures in ipsa urbe Roma, nationibus caedes edebantur? Quid praeda aut captiuos abactos proderent, si suis fortunis Romanae ditiois mortales quotidie dispoliabantur? Quippe omnis nō modō libertas, sed instigatio quoq. delatorib. permissa, ut circumuenire quos uellent, renouareq. etiā (si ita usus posceret) usq. à progenitoribus ignota, atq. indeprehensa ad eam diem crimina liceret. Neq. sanē delicti aliquid quiispiā arcessebatur, quin idem continuo reus perageretur, ac censu, fortunisque omnibus expelleretur. Itaq. quotidie cerneret, qui pridem opulentissimi fuissent, eos nunc emendicare stipem. Tanta uidelicet tyrannidis auaritia incesserat, assiduas erga militem largitiones obtendentis. Erant praeterea illius aures omnibus calumnijs patulae, sic ut nullius uel aetatis uel dignitatis rationē haberet. Igitur complures exercitibus aut prouincijs praepositos, consulares, triumphalesq. uiros, leuissima tenuissimaq. calumnia attractos, corripit de improviso iubebat, ac sine ullis ministerijs solos uehiculis impositos die noctuq. iter facere ab Oriente aut Occidente, si ita cecidisset, itemq. à Meridie in Pannoniam usq. in qua tunc ipse morabatur. Dein spoliatos omniq. ignominia affectos exilio uel morte puniebat

Ang. Polit.

i 3 niebat

niebat. Quam diu igitur unus aut alter talia patiebantur, neque ea calamitas extra ipsorum familiam egrediebatur, non sane magnopere populorum gentiumque interesse uidebatur. Siquidem beatorum diuitumque res aduersae, non solum a plebe negliguntur, sed eis nonnulli etiam prauo malignoque ingenio, ob inuidiam scilicet potentiorum atque felicium delectantur. Postquam autem Maximinus plurimas illustrium uirorum familias ad egestatem redegit, leuiores iam illa, ac minora ducens, quam ut ipsius cupiditati satisfacerent, animum ad publicas opes transtulit. Igitur quaecumque pecuniae ciuiles, aut ad publicam annonam repositae, aut in plebem diuidendae supererant, tum quae theatris ac celebritatibus seruiabant, uniuersas sibi adiudicauit. Ad haec templorum omnium donaria, statuaeque deorum, heroique honores, tum quicquid publici operis, aut ciuilis ornamenti, aut materiae denique fuit nummis idoneae conficiendis, omnia pariter ignibus conflagabantur. Quae res in primis animos multitudinis exulcerauit, quasique luctum publicum effecit: cum contra pugnam atque arma quasi oppugnationi esse urbs obnoxia uideretur, sic ut quidam e populo contra resistere, templaque ausi tueri, etiam cadere ante aras deorum immortalium, quam spectare patriae spolia praepotauerint. Hinc itaque potissimum per urbes atque nationes popularium animi intumuerant, ac nec milites quoque factis a quo animo ferebant, exprobrantibus inuidiose consanguineis, atque domesticis, & ipsorum culpa talia patrare Maximinum dicentibus. Huiuscemodi igitur causae minime profecto leues ad odium ac defectionem populos proritabant. Caeterum uotis tantummodo agebant, laesa implorantes numina, nullo scilicet audente profiteri se uindicem, donec exacto imperii triennio, exigua leuique occasione (ut sunt lubricae tyrannorum res) primo arma sumpserunt, rebellaueruntque. Africi tali causa. Procurator erat quidam Carthagini, cui nihil ad extremam uel asperitatem uel saeuitiam deerat. Is damnandis iudicio hominibus, exigendisque pecunijs fauorem principis aucupabatur. Siquidem Maximinus, quos sibi factos cognoscebat, eos potissimum diligere consueuerat. Quicumque igitur fisci rem curabant, si modo uiri probi forent (quod perraro eueniebat) aut procuratione exciderant, aut praesentis periculo conterriti, gnarique illius auaritia, quamuis inuicti caeteros imitabantur. Quapropter Africae procurator, cum pleraque alia uolenter faciebat, tum ab adulescentibus quibusdam nobilibus atque opulentis damnatione circumuentis, statim exigere pecunias intenderat, patrimonioque illos & uitae bonis exuere. Quibus rebus exacerbatu adulescentes, pecuniam quidem se daturos pollicentibus, petito triumphum dierum spacio, conspirantesque interim in unum, quicumque gressum uel passi fuerant, uel passuros metuebant, iubent nocte ex agris iuuentum cum fustibus ac securibus adesse. Illi dominorum imperia exequentes, uenere ante lucem uniuersi in urbem, celantes sub uestibus arma, quae cuique tumultuaria se obtulerant. Magna uero uis mortalium confluxere, siquidem foecundissima hominum Africa, plurimos tunc etiam agrorum cultores habebat. Ut autem dies iam illuxit, iubent adulescentes ponere sequi seruorum suorum gregem, tanquam si e reliqua essent populi multitudine, neque tamen arma proferre prius, aut uim facere, quam ubi aliquos aut e militibus, aut e populo uiderint irruere contra se, atque ire ultum facinus, quod gesturi mox essent. Ipsi reconditis intra sinum pugionibus, ad eunt procuratorem tanquam cum eo de persoluedis pecunijs acturi, continuoque nihil tale suspicantem neci dedunt. Ibi exertantibus gladios illius militibus, atque ire ultum uolentibus, repente agrestes cum fustibus ac securibus occurrunt, fortiterque pro dominis pugnantes, facile omnes in fugam uerterunt. Ad hunc modum negotio succedente, iuuenes desperatis semel rebus, unam sibi reliquam salutem fore arbitratu

bitrati, si patrum nuper facinus maiore aliquo facinore cumlarent, statuunt in conuentionem periculi rectorem provinciae assumere, ac populos ad defectionem sollicitare, quod optari iam pridem ab uniuersis cognouerant, Maximini odio, sed metu prohiberi. Igitur cum omni multitudine nocte in tempesta domum proconsulis petunt. Is Gordianus fuit proconsulatum sortitus eum, cum annum ageret circiter octogesimum, multarumque ante provinciarum fuerat rector, atque in maximis spectatus negotijs. Quocirca facile susceptum iri ab illo imperium existimabant, quasi fastidium aliquod superiorum dignitatum, Senatuique & populo Romano gratum futurum principem, qui praeterquam quod erat illustri ortus genere, etiam per honores plurimos, quasi per gradus quosdam ad imperij culmen ascendisset. Euenit autem, ut quo die haec agebantur, domi Gordianus resideret, dilatis laboribus, omnique actu rerum suspensio. Igitur adulescentes cum gladijs magna stipante multitudine, proturbatis ianitoribus, impetum in aedes faciunt, eumque supra grabatum requiescentem offendunt, circumfusisque senem purpura induunt, atque Augustalibus honoribus consulant. Ille re subita exterritus, insidiasque & dolum in se compositum ratus, deijcit humi se ex grabato, obsecrans parceret seni, a quo nihil iniuriarum acceperat, fidemque principi et beneuolentiam seruarent. Instantibus autem illis, ac nudos manu gladios tenentibus, cum partim metu, partim ignoratione, haudquaquam sciret Gordianus, quid sibi ea res uellet, quaeque subite fortunae causa foret, unus e numero adulescentium, qui & nobilitate & facundia caeteros antereit, reliquis tacere, & paulisper quiescere iussis, dextra capulum tenens, in hanc sententiam uerba fecit:

EDuobus periculis, quorum alterum praesens manifestumque, alterum futurum forsitan, dubijque euentus, eligendum tibi hodie alterutrum est, ut aut nos, teque unam serues, et spe meliore, qua omnes freti sumus, amplectaris, aut iamiam nostris manibus intereas. Quod si potiora malueris, multa ad spe bona uaticia sunt. Quippe inuisum omnibus Maximinum, pestemque illam crudelissimae tyrannidis tolles, uitamque antehac praecleari tibi actam, illustri gloria cumulabis, maximosque a Senatu P. Q. R. honores ac sempiternam laudem nancisceris. Sin uero abnueris, ac nobiscum conspirare pernegaueris, iamiam te hic obtruncabimus, atque ipsi quoque (si oportuerit) occiso tibi immoremur. Maius namque facinus ausi sumus, quam ut salui esse citra desperationem possimus. Iacet enim tyrannidis minister, luitque poenas crudelitatis, nostris nunc nuperque interemptus. Quapropter si consenseris nobiscum, atque in parte periculi tuis, cum ipse honore imperij consequeris, tum quod nos facinus perpetratum, laudeque supplicio dignum reputabitur. Dum haec loquitur adulescens, impatiens morae caetera multitudo, cum quidem eodem iam ciuitas uniuersa re uulgata concurrisset, Gordianum unanimes Augustum appellant. Ille quamuis recusaret, ac senectute obtenderet, tamen suapte natura gloriae audior, haud aegre tandem honore suscepit, malens futurum deum, quam praesens iam periculum subire, simul atate iam exacta minimum e recusandum putabat, quin (si ita res posceret) etiam imperatoris honoribus immereret. Igitur statim tumultuari omnis Africa, sublatiisque Maximini honoribus ciuitates pleraque imagines Gordiani ac statuas ponere. Sed eum quoque a se cognominarunt Africanum: nam qui ad Meridie Libyae habitant, Africi Romana uoce nuncupantur. At Gordianus aliquot dies Thystris commoratus, qua in urbe haec acta fuerant, nomen imperatoris iam, cultumque gerens, Carthaginem proficiscitur, ut in ciuitate maxima celeberrimaque omnia quasi Romae agerent. Siquidem urbs illa uel opibus, uel populi frequentia, uel magnitudine tantum Romae concedens, cum Alexandri urbe Aegyptiaca de secunda palma contendit.

Sequebatur aut ipsam principalis pompa omnis, militesque quicumque aderant, iuvenesque urbani pro cetera statura, ad eorum similitudinem, qui Romae imperatorem comitantur, uirga item laureata, quo insigni principes a priuatis dignoscuntur. Praetereaque ignis de more praeferebatur, ut speciem fortunamque exiguum sane ad tempus Romanae ciuitatis Carthago representaret. Ceterum Gordianus literas complures, ad primum quemque Romam militabat, atque ad proceres Senatus, quorum erant ei permulti amici, ac necessarii. Scripsit item publice ad Senatum P. Q. R. significans Afrorum erga se consensum, simulque accusans Maximini crudelitatem, quam esse omnibus magnopere inuisam sentiebat. Ipse omnem praese mansuetudinem ferebat. Nam et delatores omnes exilio affecit, et ipsi qui parum iusto iudicio damnati fuerant, iterum defendendi sui potestate indulxit, quin exules quoque in patriam restituerebat, ac militibus plura se quam quicquam antea largiturum, populoque ingens daturum congiarium pollicebatur. Idem praefectum quoque praetorium Vitalianum, ferum, crudelemque hominem, charissimum deuotissimumque Maximino, in ipsa urbe curauit interimendum. Si quidem suspiciens, ne ille suis inceptis fortiter resistendo, ceteros quoque metu deterritos a se auerteret, mittit provinciae quaestorem, adulescentem audacissimum, corpore ualidum, atque aetate florentem, promptumque ad omne periculum pro se suscipiendum, traditis centurionibus, ac militibus nonnullis, cui etiam literas dedit ob signatas duplicibus tabellis, per quas arcana occultaque negotia significare imperatores consueuerunt. Iubet itaque illos intrare urbem ante lucem, ac dum adhuc in actibus occupatus esset Vitalianus, accedere ad eum intra cellulam, ubi res secretas atque arcanas ad salutem principis pertinentes scrutari, atque inquirere consueuerat, habere se ad eum literas arcanas a Maximino dicentes, ac uelle etiam, remotis arbitris, de rebus ad securitatem imperatoris spectantibus, cum illo colloqui, ac mandata principis exponere. Dein signis agnoscendis occupatum pugionibus, quos in sinu occultos haberet, de improviso confoderent. Quae scilicet omnia ex sententia successerunt. Etenim ante lucem quo tempore prodire illi mos fuerat, inueniunt hominem penes solum, paucis tantum circumstantibus, quippe alij nondum uenerant, alij salutato abierant, priusquam dilucesceret. Igitur uacante illo, ac paucis duntaxat ante cellulam inuentis, ubi quae supra diximus, nuntiauerunt, facile scilicet intromissi sunt, porrectisque epistolis, contemplantem eum signa diligentius, prolatis pugionibus confodiunt, nudosque eos manibus praese tenentes prosiliunt, omnibus loco cedentibus. Nam idem Maximini factum imperio putabant. Quando idem saepe numero etiam in eos factum uenerat, qui antea ipsi charissimi uidebantur. Dein uadentes media sacra, quae in epistola Gordiani ad populum, literasque item ab illo consulis ipsi, carereque reddunt, uulgata etiam fama interfecti Maximini. Quod ubi auditum est, statim uniuersus populus discurrere undique, ferum similis. Nam et si ubique uulgus semper ad res nouas leuissimum, tamen Romana plebs in primis quae ex magna uariatione etiam peregrinorum multitudine constat, longe ceteris mobilior est. Igitur staturae atque imagines Maximini, ceterisque honores statim conuulsi, clausumque antea formidine odium, licentia iam et potestate adepta, nullo prohibente effundebat. Quare senatus quoque frequens, et si de Maximino certi nihil habebat, ex praesenti fortuna rem coniectans, abolitum illius honorem, Gordianum filiumque ipsius Augustos declarauerunt, statimque delatores atque accusatores uniuersi aut effugerunt, aut ab ipsis quos offenderant, occidebantur. Procuratores autem, et qui ius in illius crudelitatis ministerium dicebant, trahi a plebe sunt, abiectique in cloacas. Multi item infantes occisi. Nam et creditorem suum quicumque et aduersarium in foribus causis, et ut quemque aliquis leuissima de causa oderat, impetu in domum facto, bonisque direptis trucidabant.

Ita

Ita sub specie libertatis, pacisque praetextu, ciuilibus belli facinora edebantur: quin praefectum quoque urbi Sabinum, prohibere talia conantem fuste capiti illiso macerauerunt. Haec igitur populus agitabat. Enimvero Senatus quando iam semel periculum subierat metu Maximini nihil sibi ad sollicitandas ad defectionem provincias reliqui faciebat. Quocirca legationes undique ad rectores provinciarum mittebantur, electis est Senatorio equestrisque ordine clarissimis hominibus, cum literis quibus Senatus populique Romae mens exponebatur, qui procuratores ipsos hortarentur, uti commune patriam capesserent, curiamque Romanam tuerentur, persuaderentque nationibus, ut in fide populi Romae perseverarent, cuius proprium antiquitus imperium foret, ueterinumque cum illis amicitiae ius a maioribus institutum. Quocirca plerique legatis benigne exceptis, populos ad defectionem perpulerunt, quod scilicet primum fuit, adeo incredibili apud omnes odio Maximinus laborabat. Igitur omnibus, quicumque apud ipsos magistratum gerentes, cum Maximino sentiebant, repente ad unum occisis, ipsi uniuersi ad Romanos defecerunt, pauci tamen inuerti, qui legatos ad se missos interficerent, aut ad ipsum mitterent, adhibitis custodibus, qui deinde omnes exquisitissimis a Maximino supplicis affecti sunt. Haec mens Romanae ciuitatis, hic animus fuit. Quae postquam Maximino nuntiata sunt, quamque tristis ac sollicitus, tamen illa se contemnere simulabat, ac primo quidem alteroque die domi quietus, ad amicos de eo negotio retulit. Ceterum exercitus omnis, cunctique eius regionis mortales, etiam rem omnem intellexerant, intumuerantque animis, audacia rerum tantarum, ac nouitate, tamen pro se quisque tacebant, ac se ignorare omnia simulabant. Quippe tantus erat Maximini metus, ut nihil illi planè lateret, omniumque non solum uerba, sed nutus quoque, speciemque oris obseruaret. Tertio uero die conuocatis in campum ante urbem militibus suis Maximinus, tribunal ascendit, atque ex libello orationem ab amicis compositam, in hanc sententiam recitauit. Scio me uobis incredibilia nouaque dicturum, sed (ut ego existimo) non tam admiratione quam risu digna. Arma uobis uestraeque uirtuti non Germani inferunt saepe deuicti, non Sarmatae, qui de pace nobis quotidie supplicent. Persae item, qui olim Mesopotamiam peruagabantur, nunc suas intra sedes quiescere, boni consilium, cum gloria in armis uestra, tum rerum a me gestarum periculo edocti, quae iam tum illis innotuerunt, cum tuendi ripas exercitui praefuimus. Verum (ne quid magis ridiculum dixerim) Carthaginenses insaniunt, atque sene infelicissimo, et extremo iam aetatis delirante, dubium suum an coactus, quasi aliqua in pompa ludunt principatum. Quo enim freti exercitu, cum apud eos pro consulibus ministerio lictores satisfaciant? Quibus porro usuri armis, ubi praeter lanceas exiguas ad feras excipiedas, nihil sit telorum, proque bellicis exercitationibus chori tantum dictaque pro caecia, et numeri quidam usurpentur? Neque uero uos perterrefecerint, quae facta in urbe nuntiantur, nempe Vitalianus per dolorem fraudemque occisus est. Quam autem leue instabileque sit Romani populi ingenium, quam prompta clamorum tenus audacia, notissimum scilicet uobis est. Si duos modo, tres uel armatos conspexerint, trudentes alter alterum, et proculcantes, ac suum quisque periculum fugitantes, publicum neglectum habent. Quod si quis uobis etiam quae acta in Senatu sunt, renuntiauit, non est profectio quam miremini nostram illis continentiam duriorē uideri, atque ob id mortem congruentiam uitamque illius luxuriosam nobis anteferrī. Quippe apud illos fortissima quaeque, ac grauissima pro asperrimis, dissoluta atque ebacchantia pro mitibus uoluptuariisque habentur. Quocirca nostrum quidem imperium, quoniam industrium atque moderatum reformidant, Gordiani delectantur nomine, cuius infamia uitae minime uos praeterit. Igitur aduersus hos atque huiusmodi homines bellum uobis est milites, si tamen id bellum appellandum. Nam ut mihi quidem, atque adeo ceteris

cæteris omnibus uideat, nō prius Italiā attigerimus, q̄ illorū maxima pars ramos supplices, liberosq̄ suos preferentes, nostris se pedibus aduoluent, aut formidine degeneri fugam facient, ut mihi liberū sit, bona illorū uobis contribuere, quib. in perpetuū perfruiamini. Hæc cum dixisset, ac multa in ciuitatē Senatūq̄ uniuersum interpellatūm probra fecisset, manuūq̄ gestibus minabundus, truciū uultu, nutūq̄ oris quasi præsentibus irascens, protectionē in Italiā edicit. Diuisoq̄ inter milites ingenti stipendio, uno tantū die interiecto facere iter incēpit, magnū fecū exercitū, atq̄ uniuersas adducens Romanas copias: Sequebat eundē etiam Germanorū haud quāq̄ negligendus numerus, quos uel armis subegerat, uel in amicitia societatemq̄ adsciuerat. Præterea machinæ & bellica instrumēta, quæq̄ alia aduersus Barbaros cōparauerat. Cæterū tardius iter faciebat, ob uehicular, resq̄ alias usui necessarias, quæ undiq̄ importabant. Nam cum repentinū id illi iter obuenisset, non cuiusquā prouidentia, ut consueuerat, sed tumultuario ac festinato ministerio, quæ erant militibus necessaria colligebant. Igitur præmittere Pannoniorū cohortes decreuit, quibus fretus maximē erat, quæq̄ primā imperatōrem cōsalutauerant, atq̄ ultro etiā pro illius salute omne periculū depōscebāt. Iis igitur imperauit, ut cæteras copias præcederent, ac regiones occuparet Italię. Dum in itinere Maximinus est, res interea Carthagini præter spem magnopere successerunt. Erat enim Capellianus quidā senatorij ordinis uir, procurator Mauritanie Romanis subiecta, quæ ab ipsis Numidia appellat. Ea gens munita exercitibus fuerat, à quibus Barbarorū incursus ac populatiōnes cōcerent. Quare haud contemnendā militū manū circa se habebat. Cum hoc igitur Capelliano uereres Gordiano similitates, ex forensi quadā disceptatione intercesserant, quo circa nomen adeptus imperatōris, successore illi milit, atq̄ abcedere prouincia imperauit. Ille ea re indignatus, ac principi suo deuotus, à quo magistratū quoq̄ eū accepisset, omni coactio exercitu, cum quidē fidem tueri, ac iulurandū persuasisset, Carthaginē contendit, maximas ualētissimasq̄ copias secū adducens, uirosq̄ cum atate florentes, tum omni armorū genere instructos, peritosq̄ rei militaris, atq̄ ex consuetudine prælorū aduersus Barbaros magnopere ad pugrandū paratos. Ut uerō nuntiatū Gordiano est, aduentare ad urbē Capellianū, & ipse affectus est extrema formidine, & perterriti Carthaginienses uniuersi, qui scilicet in turba potius q̄ in exercitu aliquo ordine, collocata uictoriae spe, cuncti pariter (ut quidā perhibent) simul atq̄ ille Carthaginē attigit, desperatis rebus, q̄ Maximino uires ingentes, nullas in Africa copias esse uidebat, laqueo se suspendit. Sed occultata filius nece, filiū sibi ducē multitudo elegit. Ita uentū ad manus est. Erāt autē numero quidē plures Carthaginienses, sed inordinati, ac rerū bellicarū imperiti, quippe in altissima pace educati, festisq̄ & delicijs emolliti, nudiq̄ armis, omni que bellico instrumento. Nam domo quisq̄ pugionē, aut securē, aut uenabulū, aut item præuistas fudes, ut quisq̄ poterat acuminatas, ad tuendū corpus extulerāt. Cōtra, Numida iaculatores optimi, atq̄ equitandi peritissimi, sic ut equos etiā infrenos uirga tantū curretes moderent. Quō circa facile Carthaginiensū plebs in fugā uersa. Si quidē haud ferentes illorū impetū, omnes abiectis armis confertim effugerunt, trūdētēsq̄ inter se, & proculcātēs, multo sanē plures ipsi inuicē affligebant, q̄ cædebant ab hostibus. Hic & Gordiani filius cecidit, & quicūq̄ eum secuti, sic ut præ multitudinē intersectorū, neq̄ discerni ad sepulturā funera potuerint, neq̄ adulescētis Gordiani cadauer inueniret. Etem ex tāta copia fugientū, pauci dūtaxat urbē ingressi, cōiectiq̄ in latebras euaserant, cæteri ad portas conferti, ac pro se quisq̄

se quisque intrare primi urbem festinabundū, ab iaculatoribus Numidis, cæterisq̄ armatis militibus contrucidabant, maximo scēminarū puerorumq̄ eiulatu, quorū ante oculos charissima pignora occidebant. Sunt qui perhibeant, ut primū Gordiano, qui propter senitū domi se continuerat, nuntiatū sit Capellianū iam in urbē peruenisse, deplorata salute intra cubiculū se quasi dormiturū recepisse, colloq̄ zonæ inserto, qua præcinctus fuerat, sibi mortem consciuisse. Hęc finis Gordiani fuit, felicis antea cta uita, atq̄ in quadā principatus imagine extincti. Sed enim Capellianus Carthaginē ingressus, præcipuum quemq̄ ex ijs qui è pugna superauerant, neci dedit, ac neq̄ à templis despoliandis, neq̄ à publicis priuatisq̄ pecunijs diripiendis abstinuit, aditisq̄ urbibus reliquis, quæcūq̄ honores Maximini sustulissent, in his præstantissimū quēq̄ morte, cæteros supplicio afficiebat: agros autē, uicosq̄ concremandos militibus tradebat, prætexto quidē ulciscendi Maximinum. Cæterū clanculum militum sibi animos concilians, ut sicubi res à Maximino turbassent, ipse ad occupandū principatum beneuolis militibus uteretur. Ita se uidelicet res in Africa habebāt. Postea uerō quā Romæ audita senis Gordiani mors est, ingens perturbatio Senatū populūq̄ Romanū, ingensq̄ terror inuasit, extincto, in quem unum spes omnes suas collocauerant. Neq̄ enim illos præteribat, nemini iam parturum Maximinum, cum sponte alienum ab ipsis, atque hostili animo, tum iustis etiam causis, & professo quasi odio succensentem. Itaque frequentes in unum conuenere, ac de toto negotio deliberantes, quādo semel in periculum uenerant, bellum comparare decreuerunt, duobus electis imperatoribus, qui Rempublicam pari potestate administrarent, ne rursus principatus autoritas in tyrannidem proteretur. Conuenerunt igitur non quidem in curiam, quō antea consueuerant, sed in templum Capitolini Iouis, quod in arce summa præcipua uenerationis Romani habent, ibi clausis foribus soli quasi teste & cōseffore, atq̄ adeo rerū omnium inspectore deo, selectis, qui atate ac dignitate, cæteros antecēret, de quibus suffragia ferrentur, duo ex omni numero, Maximus atq̄ Albinus plurimis suffragantibus imperatores creati. Horum Maximus cum sæpe exercitibus præfuerat, tum præfectura urbi egregie gesta maximā ingenij prouidentiaq̄, præterea uitæ continentis opinionē uulgo de se præbuerat. Albinus autē patricij generis homo, cōsulatu iterū gesto, multisq̄ prouincijs sine ulla querela administratis, morū simplicior habebat. Ita creati principes, Augustiq̄ appellati, ac Senatusconsulto omnib. imperatorijs honoribus affecti sunt. Dum hæc aguntur in Capitolio, interea pop. Rom. incertū subijcientibus Gordiani amicis, ac necessarijs, an tantū rumoribus excitati, facto ad portas concursu, uiam qua itur in Capitoliū, totam conferta multitudinē occupauerant, lapidesq̄ & fustes ingerentes, rebus in Capitolio actis aduersabantur, ac Maximum imprimis reculantē, seueriorē quā ut eum lenis multitudo facile pateretur. Quapropter eo maxime offendebantur, clamantes identidē, ac minitantes utrunq̄ se confestim occisuros. Nam ipsi ex Gordiani genere principē sibi depōscebant, ut in familia, nomineq̄ eo nomen imperatorij remaneret. Albinus autē, ac Maximus equestris ordinis iuuentute, atq̄ urbanis militibus cum gladijs undiq̄ stipati, egredi Capitolio conabant, sed lapidibus ac fustibus coerciti, donec subijciente nescio quo, ad hunc modum populo imposuerunt. Erat puer quidam infans adhuc ex Gordiani filia natus, nomen auī referens. Hunc igitur submissis quibusdam afferri ad se iusserunt. Qui cum domi eum ludibundum offendissent, impositum in humeros per mediam ferebant multitudinē, plebi ostentantes, ac nepotulum Gordiani dicētes, uocantes que eum nominatim, quoad in Capitolium pertulerūt, populo

populo subinde acclamante, & conspergente puerum frondibus. Cum itaq; Senatus Caesarem illū declarasset, quando adhuc per aetatem reipub. gerere nō poterat, & irā multitudinis refederant, passi uidelicet sunt in aulam palatinam senes imperatores cōmigrare. Sed incidit per eos dies ciuitati Rom. funesta calamitas, orta de nimia duorum senatorū audacia. Nam cum Senatus haberetur de publicis negotiis, duo ex militibus Maximini, quos in castris reliquerat, emeritae iam aetatis, ad fores curiae accesserunt, exploratū quae gererentur, inermes uidelicet, tantumq; subarmalibus, & sagis induti. Constitierant autē pariter cum reliqua multitudine, sed caeteris ante fores praestolantibus, duo, tres uel ad summā curiosiores audiendi, curiam ingressi, sic ut ultra aram quoq; Victoriae penetrarent. Hic Senator quidam deposito nuper consulatu, Gallicanus nomine, ac genere Carthaginensis, alterq; item praetorius Meccenas, nihil tale expectantes milites, manusq; adhuc sub sagulis habentes, repente adactis in corda pugionibus interficiunt. Etenim omnis Senatus ob recentem seditionē, tumultumq; superiorē, alij pro palam, pars clanculū gladios gerebant, quibus suam quisq; salutem ab inimicorum insidijs tueretur. Ita caeli milites, quod se de improviso defendere haud quierant, prostrati ante altaria iacebant. Quo uiso caeteri confestim expauescēti cōmilitonum interitu, simul populi concursum formidantes, quod erant inermes, fugam arripere. Caeterum Gallicanus raptim se curia in mediā multitudinē proripiens, gladiumq; & manū stillantem sanguine ostentans, ad persequendos occidēdosq; Senatus populiq; Romani hostes, amicos sociosq; Maximini uulgos adhortabatur. Quibus rebus inducēta plebs, Gallicanū faustis excipit acclamationibus, militesq; lapidibus incessit, quatenus licuit persecuta. Caeterum cum se illi in castra receperant, paucis tantummodo uulneratis, clausis portis, armisq; arreptis, castrorum moenia defendebant. Verum Gallicanus (quando semel tantū facinus ausus fuerat) bellum protinus ciuile, atq; omnibus perniciosum suscitauit. Quippe iussis effringi publicis armamentarijs, in quibus pompae magis instrumenta, q̄ belli asseruabantur, unde sibi quisq; munimentū corporis accommodaret, apertisq; item gladiatorū ludis, atq; uno quoq; proprijs armis ornato, praeterea cunctis, quocūq; intra domos aut officinas essent, hastis, gladijs ac securib. direptis, cum quicquid occurrerat, furor in arma conuerteret, statim omnes conferti, conglobatq; ad castra contenderunt, ac uelut urbem aliquam expugnaturi, murū ipsū portasq; circumfuderunt. Caeterum milites, utpote pugnandi peritissimi, pinnis sese murorū, clypeisq; protegentes, sagittarū iactu crebro ac praelongis contis multitudinem repellēbant. Postremo cum iam defatigato populo, faucijsq; magna ex parte gladiatoribus, atq; in uesperam uergente die, regredi in urbē decreuissent, cōspicati milites securitatē abeuntium (quippe minimē ausuros putabant Romani, adeo paucos aduersus tantam multitudinē, castris eruptionē facere) cōfestim uniuersi sese portis patētibus in uulgos illud hominū concitauere. Ibi gladiatores ad unū caesi, magnaq; pars populi collisa. Quo facto, cū haud procul castris recessissent, rursus sese intra munimēta receperunt. Hinc igitur maior Senatui populoq; Romano indignatio oborta: quare duces ex Italia omni probatissimū quemq; delegerunt, iuuentutemq; omnē collectam in unū, subitarijs armis, ac tumultuarijs adornarunt. Horum potissimam partē secum Maximus eduxit, ut aduersus Maximinum praeliaretur, reliqui ad urbis custodiam tutelamq; relictī. Interea quotidie ad muros castrorū dimicabatur, sed profectu nullo, defensionibus supernē militibus, ictamq; & fauciam multitudinē foedē repellētib. At Balbinus domi se continens, populo per edictū supplicabat, ut in gratiam cum militib. rediret, quibus

etiam

etiam omnium quae patrauerāt, obliuionem atq; impunitatem pollicebatur. Sed neutris id persuasum, gliscente in dies malo, ac populo indignante, q̄ tanta multitudo tam paucis contemptui foret, contra militibus egerrimē ferentibus, ea se à Romanis passos, quae uix unquam à Barbaris expectassent. Postremo quādo oppugnatio parum procedebat, uisum ducibus interuere omneis riuos, qui in castra peruenirent, ut milites aquarum penuria, sitiq; conficerent. Igitur abscondēdo obstruendoq; cunctos ē castris aquarum riuos auertebant. Sed enim intellecto periculo milites, ac rebus desperatis, erumpunt uniuersi patentib; portis, congressiq; multitudinem fugientem in urbem usq; persequuntur. Sed ubi iam statario illo certamine, plebs inferior intra domos se receperat, ac tegularū, lapidumq; & testarum iactibus desuper urgere coeperat milites, haud ausi illi ignota aedificia subire, clausis etiam domibus, & tabernis, ignem ianuis ac ligneis aedificiorū proiecturis, quales in urbe plurimae sunt ilico admouerunt. Quo factū est, ut partim crebritate insularū, partim lignea materia bona pars urbis conflagrauerit, multiq; ex opulentis pauperes facti, maximis atq; egregijs amissis possessiōibus, uel prouentu uberrimis, uel splendore ipso, & uarietate pretiosis. Neq; uerō pauci extincti mortales, quod ianuis igne occupatis, proripere se domo copia nō fuerat: bonaq; diuitum direpta penitus, immiscente se militibus studio rapiendū facinorosissimo quoq; & tenui plebecula. Sed adeo peruagatum longē lateq; incendium est, ut plus multo cōsumperit, q̄ quantum spacij maxima quaeq; urbs aedificijs occupet. Dum haec Romae geruntur, interea Maximinus confecto itinere Italia attingat, ac sacrificato ad aras, quae in finib; ipsis erectae sunt, pergit iter facere, iussis arma tenere, atq; instructa acie progredi militibus. Sed cum & Africa defectionem, & Romae bellum ciuile, praetereaq; res à Maximino gestas, iterq; eius haecenus conscripserimus, reliqua deinceps explicabuntur.

LIBER OCTAVVS

VAE post interitum Gordiani gesserit Maximinus, iterq; eius in Italia, praetereaq; Africa defectionem, & in urbe ipsa populi ac militum seditiones, superiore uolumine recensuimus. Enimvero Maximinus postquam ad Italiae fines peruenit, praemissis exploratoribus, qui specularentur, an ullae in alpium conuallibus, & densissimis syluis insidiae delitescerent, ipse in planitiā deductis militibus, iubet armatorū acies quadrato agmine incedere, ut ab ijs q̄ plurimum campi occuparetur, cunctisq; in mediū coactis impedimentis, ipse cum suis stipatoribus ueluti subsidio sequebatur, alis utrinq; discurrentibus cataphractorū equitum, Maurisq; iaculatoribus, sagittarijsq; ex Oriente, & equitatu Germanorū, quos auxiliares ascuerat, quosq; etiam praecipue opponere hostibus consueuerat, ut primos uidelicet impetus exciperent, feroces audacesq; initio pugnae uiri, simul ut (si in discrimen ueniretur) uilis potissimum Barbaria illa periclitaretur. Sed ubi totam planitiem seruatīs ordinibus transierunt, ad Italiae urbem peruentum est, quae Ema à cultoribus uocatur. Ea sita est in extrema planicie ad alpium radices, ubi speculatores atq; exploratores exercitus, narrant Maximino, uacuum relictam urbem, aufugisse omnes incolas, templorum etiam ac domorum ianuis incendio cōsumptis, atq; omnibus quae uel in urbe uel in agris fuerant exportatis, aut igni corruptis, nihil aut iumentis aut hominib; alimenterum relictum. Quae res grata in primis Maximino fuit, quod idem ceteros quoq; populos suo quemque metu facturos arbitrabatur, contra milites indignē Ang. Politi. k tulerunt

tulerunt, quod initio statim fame laborarent. Cumque noctem exegissent, partim intra patentes, communesque omnibus domos, partim in planicie ipsa, statim sole oriente, ad alpes accesserunt. Hi sunt longissimi quidam montes, uice murorum Italiae circumdati, adeo in altum editi, ut etiam superare nubes uideantur, ita que in longum porrecti, ut uniuersam Italiam comprehendant, leua ad Tyrrhenum pelagus, dextra ad Ionium usque pertingentes, densis ubique nemoribus in seffis, atque angustissimis callibus, & rupium praerupta altitudine, scopulorumque asperitate uix peruij, nonnullis tamen quasi semitis magno ueterum Italorum labore manufactis. Quapropter ingens transiturum illac exercitum formido tenebat, sperantem summa iuga teneri iam ab hoste, nullosque non obstructos exitus ad se prohibendos. Neque is metus de nihilo erat, locorum naturam contemplantibus. Postea uero quam sine ullo impedimento, superatis alpihus in castra descenderant, leti scilicet omnes instauratis animis uitulabantur, nihilque non sibi ex sententia cessurum Maximinus arbitrabatur, ne locorum quidem difficultati fidentibus Italibus, intra quos latitare ipsi, & saluti suae consulere, praetereaque insidiari hostibus, ac locis superne imminentibus pugnam capeffere potuissent. Sed ubi planiciem attigerunt, nuntiant exploratores maximam Italiae urbem Aquileiam portas occlusisse, Pannoniarum acies quae praeruerant, acriter murum oppugnasse. Ceterum tentata re, saepe omnes incallum conatus euasisse. Itaque iam defatigatos recedere, lapidibus scilicet, & hastis, magnaque sagittarum uel desuper ingruentibus. At Maximinus iratus Pannonijs, quasi parum impigre praeliatis, ipse cum exercitu reliquo accelerabat, sperans nullo negotio se illius urbis potiturum. Sed Aquileia prius quoque (ut erat ingens urbis eius magnitudo) populo abundabat, & uelut Italiae quoddam emporium ad mare sita, quasi terminus Illyriae, copiam rerum e continentis per terram fluuiosque conuectam nauigantibus, suggerebat, & ab ipso mari res ad usum eorum, qui continentem colunt, necessarias uidelicet superioribus terris propter hyemis asperitatem minus feracibus, maxime tamen uinum, cuius in ipsa regione maximus prouentus est, uicinis gentibus ne uitam quidem habentibus, assatim suppeditabat. Ex quo factum uti super ciuitum ingentem numerum, etiam magna uis hospitum ac mercatorum eam urbem frequetaret. Enim uero tunc etiam aucta multitudo confluentibus illuc ex agris quicumque oppidulis, uicisque circa relicis, fidebant urbis magnitudini, ac uetustis moenibus dirutis quidem antea magna ex parte. Quippe in tanta Romanorum potentia, neque murorum, neque armorum Italiae ciuitates indigebant, pacem altissimam agitantes, atque in participum Reipublicae adscita. Sed tunc urgente uidelicet necessitate, renouatis instauratisque moenibus, praeterea turribus ac propugnaculis excitatis, tota que urbe ad eum modum communita, clausis que portis, noctem diem que uniuersi pro muro stantes, hostem fortissimè propulsabant. Duces erant summa potestate duo consulares uiri lecti a Senatu, Crispinus ac Menephilus. Hi maxima diligentia procurauerant, uti necessaria quaeque in urbem importarentur, sic ut diuturnior quoque sustineri oppugnatio potuerit. Erat item in urbe magna aquarum abundantia, partim ex puteis sane frequentibus, partim e fluuiio muros praetessente, ac pariter fossa obiectus, & aquarum praebente copiam. His ita intra urbem comparatis, ut primum defendi muros diligenter, clausas que portas Maximinus audiuit, decreuit mittere legatorum specie, qui illos alloquerentur, ac si possent, referari sibi portas persuaderent. Habebat autem in exercitu tribunum quendam Aquileiae ciuem, cuius nati atque uxor, praeterea familia omnis in urbe erant conclusi. Quare eum, Centuriones que nonnullos quasi oratores mittit, sperans

sperans facile illius autoritate municipes secuturos: qui ubi muro appropinquarent, in hanc sententiam uerba faciunt: lubere comunem imperatoris pacem depositis armis colere, seque amicum pro hoste accipere, sacrisque faciendis uacare, quae cadibus, miserari patriam paulo post (si obstinati perstiterint) ruituram, licere ipsis (si uelint) una opera sibi quemque, & saluti patriae consulere: quippe obliuionem ueniamque omnium quae fecerint, optimum principem polliceri, quando nihil ipforum, sed omnia forent aliena culpa contracta. Talia quaedam sub muro legati magna uoce pronuntiabant, sic ut facile exaudiri, si non plane ab omnibus, certe ab ea multitudine possent, quae cumque supra muros turresque constiterat. Etenim ta cito omnes legatorum dictis aures dediderant. Quare metuens Crispinus, ne pollicitationibus illis, quae uulgi inconstantia est, ad mutandum pace bellum, referendasque hosti portas impellerentur, discursans ipse per muros rogare, obtestarique singulos, uti audacter manerent, fortiterque resisterent, neque fidem proderent, Senatus debitam, populoque Romae ne ue titulum seruata ac propugnata Italiae totius aspernarentur, neu promissis crederent periuri, fraudulenti que tyranni, ne ue item benigna oratione inescati ruerent in manifestam perniciem, sed considerent belli fortunam, ita plerumque dubiam, atque ancipitem, ut magnus interim numerus a paucissimis & qui potentiores creduntur, ab ijs qui imbecilliores habeantur, uicti superati que sint, ne ue utique expauescerent exercitus illius magnitudinem. Nam qui pro altero dimicant, cum suae uictoriae felicitatem ad alios uideant migraturam, minus profecto acriter decertant: quippe qui intelligant se quidem in periculi participatum admitti, ceterum extremos uictoriae fructus ad alium peruenturos. Qui autem pro patria pugnant, praeterquam quod spe meliore esse debent (neque enim aliena occupare, sed tueri sua contendunt) etiam animo sunt maiore, ut quos non alienum imperium, sed sua quemque necessitas adigat, quoniam scilicet uictoriae fructus ipsis potissimum debeantur. Talia quaedam nunc singulis, nunc uniuersis ingerens Crispinus, homo suapte natura uenerabilis, ac Romana factitia pollens, praeterea gratus omnibus, miti modestoque imperio persuasit multitudinem, ut in officio fideque permanerent, iussitque legatos rebus infectis ad Maximinum reuerti. Dicebatur autem Crispinus ad bellum sic audacter sustinendum, etiam aruspicum responso, qui laeta exta nuntiarerent, animatus: etenim magnopere fidem huiusmodi signis habere Itali consueuerunt. Ceterum nonnulla quoque oracula ferebantur, patri cuiusdam numinis, uictoriam promittentia: Belem uocant indigenam, magna que eum religione colunt, Apollinem interpretantes, cuius etiam speciem pro urbe ipsa pugnantem, quidam e militibus Maximini uisam sibi in caelo affirmabant. Quod utrum sic esse nonnulli putauerint, an id commentum placuerit, ad leuandam infamiam tanti exercitus, qui bello impar foret aduersus minorem multo numerum oppidanorum, ut scilicet uicti potius a dijs, quam ab hominibus uiderentur, haud sane satis exploratum habeo. Ceterum nouitas euentus cuncta credibilibiora facit. Postea uero quam infecto negotio legati reuenterunt, ira & furore instinctus Maximinus, magis magisque accelerabat. Ut autem ad fluuium peruenit, qui ad lapidem duodecimum procul est ab urbe, inuenit ipsum maxima aluei profunditate, ac latitudine defluentem. Etenim anni tempore soluta uicinorum montium niues, quas longa hyems durauerat, maximum torrentem effecerant: sic ut nullo pacto transire exercitus possent. Nam pontem, quod opus magnum atque pulcherrimum ueteres imperatores lapide quadrato construxerant, pylis ueluti quibusdam paruis sensim crescentibus, ruperant ac resoluerant Aquileienses. Ita cum neque ponte neque nauigijs (quippe nulla suppeditabant) transire exercitus pos-

set, substitit incertus consilij. Sed enim Germani aliquot ignari, quam rapido abruptoq; impetu Italiae flumina deferantur, ratiq; sensim influere campos, quemadmodum apud ipsos consueverunt (unde etiã quia minimũ se concitant, perfacile congelascunt) ausi seq; & equos natandi peritos alueo credere, ut fluminis ablati perierunt. Igitur cum biduum aut triduum in tentorijs fuisset Maximinus, ducta circum exercitum fossa, ne qui de improviso in castra ruerent, stabat in sua ripa deliberrabundus, quo' nam tandem pacto fluuium ponte iungeret. Sed magna lignorum ac nauigiorũ penuria, quibus inter se iunctis pontem fabricaretur, nuntiarũt quidam e fabris, esse permultas in agris illis desertis inanes cupas forma rotunda, quibus uidelicet in colæ quondam ad uinũ importandũ utebantur, ea cum essent ad nauium similitudinẽ concava, deuincta mox inter sese scapharum more, innatura uidebant. Etenim ire pessum uinculis inter se constricta, ac uiminibus desuper iniectis, & puluere multo saburrata nõ poterant. Quod ubi factum est, facile milites in ulteriorem ripam transgressi, suburbanis ædificijs, quæ deserta inuenerunt, igne correptis, uites arboresq; exciderunt, omnemq; eius regionis ornamentum fœdauerunt. Siquidẽ arborum cõparibus ordinibus, ac uitibus inter se iunctis, & in sublimẽ euectis, ad festæ celebritatis speciem, quasi coronis quibusdam redimita omnis regio uidebatur, quibus radicitus excisis, exercitus ad ipsos urbis muros contendebat. Sed omnibus defatigatis, non fuit imperatoris consilium, urbem ipsam statim inuadere. Sed extra teli iactum cõstituto milite, diuisoq; in centurias & cuneos, ac partibus muri totius unicuiq; attributis, uno tantũ die ad requiescendũ in dulto, statim deinde oppugnare urbẽ aggreditur. Igitur machinamentis omnifariam admotis, cum genus oppugnationis nullũ prætermitteretur, plurima scilicet, ac propemodũ quotidiana certamina edebant. Etenim circumdati uelut indagine quadã muris, magnaq; ut atq; acritate pugna capessente milite, resistebant audacter Aquileienses, clausisq; templis & domibus, uniuersi cum liberis & coniugibus urbẽ desuper e turribus, ac propugnaculis defensabant. Neq; erat ulla tam inutilis ætas, quæ pugnare pro patria recusaret. Ceterum suburbana omnia, & quicquid extra urbẽ ædificiorum fuerat demolitus Maximinus, lignis materiaq; omni ad machinas abutebatur, quibus muri saltẽ aliquam partẽ demoliretur, qua immissus exercitus diriperet urbem, ac dirueret, totamq; eam uastam mox, desertamq; relinqueret. Neq; enim decorũ sibi, aut honorificũ fore iter Romam arbitrabat, nisi urbẽ deleuisset, quæ prima in Italia obstitisset. Quocirca multa pollicentes atq; ostentantes ipse cum filio, quem Cæsare fecerat, obequabantur militibus, eosq; ad pugrandũ acriter adhortabant. Enimvero Aquileienses saxa desuper iaciebant, sulphurq; bitumine ac pice mixtũ dolijs, quorũ manubria longiora immittebãt, atq; ut primũ exercitus muris successerat, ignibus iniectis dispergebant unanimiter imbrĩũ ritu. Quamobrẽ pix illa cũ cæteris, quæ supra diximus, partes nudas corporis subiens, undiq; diffundebat, sic ut miles loricas, armacq; cætera ferro excandescere, corijsq; ac lignis ardentibus, contrahentibusq; se raptim abijceret. Itaq; cernere erat milites arma sibi ipsos detrahentes, quæ spoliõrũ speciem abiecta humi, cõmento magis artis q; ui pugnantium præferabant. Ex quo factũ est, ut plerisq; militibus aut oculi extinguerent, aut summæ oris partes, manusq; item, & si qua præterea nuda in corpore patebãt, ignibus labefactarentur. Sed & machinis quæ muro admouebantur, desuper tædas iniiciebãt, pice ac resina oblitæ, quarũ extremitas mucronẽ ueluti sagittæ haberet, quæ cum accensæ deferebant, infixæ inhærentesq; machinis, facile scilicet illas cõcremabant. Sed primis sanẽ diebus par utrinq; librata fuit pugne fortuna. Dein mora iniecta,

minus

minus minusq; iam alacer Maximini erat exercitus, sed quia spe falsus, tristiorq; in dies: nam quos ne unum quidem diem sperauerant suum laturos impetum, eos non modò non cedentes, sed resistentes etiam audacissimẽ animaduertebant. Contra Aquileienses magis magisq; in dies uirum atq; animorum implebantur, & assiduitate pugnandi peritiã pariter audaciãq; consecuti, sic despiciẽbant milites, ut etiam iocarentur in eos, & caullarentur, nihilq; non cõtumeliã obeuntem muros Maximino exprobrarent, tum in ipsum iuxta filiumq; nulla non iaceret probra. Quibus irritatus, ac furens, cum effundere in hostes iram non liceret, plurimos e suis ducibus, quasi parum strenuẽ atq; acriter urbem oppugnarent, extremo supplicio affecit. Quo factum, ut infestiorẽ sibi atq; iratiorẽ militem reddidit, & contẽptibilior fieret aduersarijs. Euenit præterea, ut Aquileienses cõmeatu rebusq; cæteris abundarent: quoniam magna diligentia quæcunq; ad homines aut equos sustentandos desiderantur, in urbẽ fuerant comportata. Contra exercitus omnium rerũ egenus, excisis fercibus, arboribus, agroq; omni peruastato, partim sub tumultuarijs tentorijs agitabãt, partim sub aperto cœlo tolerabãt solẽ atq; imbres. Siquidem nihil alimẽti, uel ipsis, uel iumentis importabatur, obsessis omnibus Italię itineribus Romanorum diligentia, murisq; & portis excitatis. Etenim uiros consulares cum lectissimis ac spectatissimis hominibus ex Italia tota miserat Senatus, qui littora portusq; tutarentur, neq; cuiquã potestatem facerent nauigandi, sic ut inaudita incognitaq; forent Maximino, quæcunq; Romæ agitabantur. Quin uix quoq; omnes, & calles, ne quis transiret, diligentissimẽ seruabantur. Ita eueniebat, ut exercitus qui urbẽ obsidebat, ipse inuicem obsideret. Nam neq; Aquileiam capere, neq; Romam proficisci poterat, nauigiorum ac uehiculorum penuria, quæ omnia prius occupata & conclusa fuerant. Rumores quoq; suspitionibus in maius augebantur, esse uniuersum in armis Romanum populũ, consensisse Italiam, gentesq; omnes Illyricas, Barbarasq; quascunq; aut Oriens, aut Meridies uidet, ad exercitum contrahendum, coniuratas in Maximini odiũ. Quare desperantes milites, omnium rerum penuria laborabant, uixq; aquæ satis habebãt, quam etiam pollutã sanguine, & cædibus de flumine hauriebant. Nam & Aquileienses ca dauera suorum, quæ humari non poterant, in flumina præcipitabant, & qui ferro morboq; in exercitu perierant, itidem alueo demergebantur. Inter quos etiã qui inopia ciborum cõfecti, uix adhuc spiritum retentabant. Cũ igitur ad hunc modum mœstus atq; inops exercitus esset, repente dum sub tentorio quiescit Maximinus uacuo die a pugna, cum plerisq; aut in tabernacula, aut in suas quisq; stationes concessissent, uisum est militibus ijs, quorum ad urbem Romam sub monte Albano castra erant, atq; in his liberi eorum, coniugesq; relicte, neci dedere Maximinum, ut aliquando a diuturna & inexplicabili obsidione requiescerent, neq; Italiae bellum inferrent in tyranni gratiam, damnati omnibus, & inuisi. Quocirca occupata audacia, sub mediũ ferme diem ad illius tentoriũ contendunt, conspirantibus unã corporis custodibus. Ibiq; postquam de signis militaribus illius imagines detraxerunt, prodeuntem mox tentorio, cum filio, ut ad eos loquerentur, continuo obtruncant, unaq; præfectum prætorio, & quoscunq; charissimos ille habuerat. Proiectaq; ad ludibrium cadauera, canibus dein, uolucrisq; lanianda reliquerunt, missis tantũ Romam imperatorum capitibus. Hunc habuit finẽ Maximinus cum filio. Ita malè gesti imperij dedere ambo supplicium. Cæterum exercitus hærebat nece audita principum. Neq; enim perinde omnibus grata, præsertimq; Pannonijs, Thracibusq; Barbaris, qui scilicet imperium tradiderant. Sed quando infectum fieri iam nequibat, ferebant, quamquam

Ang. Polit.

k 3 inuiti

inuiti, & se gaudere cum cæteris simulabant. Quare depositis armis, pacatorum habitu, ad Aquileiam muros accesserunt, nuntiataque cæde Maximini, petebant uti sibi portæ aperirentur amicis iam, qui pridie hostes fuissent. Enim uero Aquileiensium duces haud passi, proponunt Maximini, & Albini, ac Gordiani Cæsaris imagines, coronis & lauro redimitas. Quibus ipsi acclamantes etiam hortabantur exercitum, ut agnoscerent salutarentque, & lætis exciperent uocibus, quos Senatus populusque Romanus imperatores elegerat. Nam Gordianos illos superiores, cum dijs agere auum. Sed & forum rerum uenaliū supra muros exposuerunt, magnam ciborum uinique copiam, prætereaque uestium & calceorum, rerumque adeo omnium, quas præbere hominibus posset ciuitas beata & florens. Igitur magis magisque ea res exercitum obstupescit, cogitantem fuisse illis abunde omnia, etiam ad longiorem obsidionem suffectura, contraque se magna egestate omnium, prius aliquantulo perituros, quam urbe omnibus circumfluente copiis potirentur. Ita manente sub muris exercitu, & quæ cuique usui forent, inde summentibus colloquentibusque inter se, pacis erant amicitie que uelut habitus manente adhuc obsidionis specie, cum scilicet clausa moenia Romanus circumsideret exercitus. Dum hæc ad Aquileiam geruntur, interea equites, qui Maximini caput Romam ferebant, magno studio accelerantes, patentibus ubique portis, ac laureata popularium frequentia excepti, stagnis paludibusque inter Altinum ac Rauennam enauigatis, Maximum in urbe Rauennam inuenerunt, delectos ex urbe & Italia contrahentem milites, ac Germanorum auxiliares, qui beneuolentia nomine publice a popularibus missi fuerant, quibus olim Maximus cum imperio diligentissime præferat. Ergo paranti copias aduersus Maximinum repente occurrunt equites capita ferentes principum, uictoriamque nuntiantes, & rerum prosperos successus, consensumque exercitus et populi, ad eosdem colendos principes, quos Senatus elegerat. His igitur præter spem nuntiatis, statim ad aras sacrificatum discurretur, uictoriam canentibus uniuersis, quam citra pulueris iactum sibi pepererant. Enim uero Maximus peracto sacrificio, Romam dimittit equites, ut rem gestam populo narrent, & capita illa perferant. Qui postquam peruenere in urbem, atque infixa contis hostilia capita omnibus conspicienda prætulerunt, nemo utique uerbis ullis consequi posset festum, lætiamque eius diei. Nulla quippe fuit ætas, quæ non ad aras & templa festinaret, nemo qui domi se continerit, sed ibant ceu lymphati gratantes inuicem, atque in circum ueluti futura concione frequentes concurrebant. Ipseque Albinus hecatombas immolabat, nullique non magistratus, nulli non e Senatorio ordine lætabundi supra quam dici posset, agitabant, quasi securim ceruicibus inimicentem excussissent. Igitur nuntij legati que per omnes prouincias laureati dimittentur. Dumque ad hunc modum tanta Romanum populum lætitia tenebat, interea Maximus Rauenna profectus Aquileiam peruenit, transmissis paludibus, in quas fluuius Eridanus, ac uicina exundat stagna, sic ut per ora septem in mare præcipitentur. Itaque indigenæ patria lingua paludem illam septem maria appellant. Statim igitur Aquileienses Maximum referatis portis excepere, nullaque non Italiae ciuitates legatos mittebant principes uiros candidatos, ac laureatos, & deorum patriorum simulacra aureasque coronas, si quæ in donarijs fuerant, cõportantes: qui fausta omnia Maximo acclamarent, & frondibus eum conspergerent. Quin exercitus etiam qui Aquileiam circumfederat, pacato habitu prodibat lætreatus, non tam uero concordique affectu uniuersorum, quam ficta beneuolentia, & honore temporario ad præsentem fortunam principis accommodato. Plerisque tamen indignantibus ac dolentibus clanculum, quem ipsi elegerant cecidisse, rerum potiri

potiri quem Senatus creauerat. Enim uero Maximus uno alteroque die sacrificijs absumpto, tertio dein exercitum omnem in planiciem conuocauit, atque ex tribu nali ad hunc modum uerba fecit:

Quam fuerit ex usu uobis poenitentia, & reconciliata cum Romanis gratia, re ipsa didicistis, pacem uidelicet pro bello agitantes, seruato etiam militari iure iurando, quod est unum Romani principatus mysterium sanctissimum. Quare debetis etiam deinceps huiusmodi comodis frui, fidem populo seruantes, senatuique Romæ & nobis imperatoribus, quos a nobilitate & rebus gestis, longaque serie generis, quasi per gradus quosdam prouectos, pari iudicio S. P. Q. R. elegerunt. Neque enim unius tantum hominis peculiaris possessio principatus est, sed communis antiquitas totius Romæ populi. Si quidem in illa urbe sita est imperij fortuna, nobis autem dispensatio tantum, atque administratio principatus una uobiscum demandata est. Qui si ordinem quem decet, ac modestiam retinebitis, si debitum principibus honorem ac reuerentiam exhibebitis, cum ipsi beatam uitam bonisque omnibus affluentem adipiscemini, tum nationes ac ciuitates uniuersæ pacem colentes in officio permanebunt. Viveris autem cuncti ex animi uestri sententia domi suæ quisque, neque in externis regionibus conflictabimini. Ut autem Barbaræ gentes pacem quietemque tueantur, nobiscum erit hic labor. Nam cum duo sint imperatores, facilius urbanae res administrantur, atque externa, præsertim scilicet futuro alterutro, quocumque usus uocauerit. Neque uero suspicemini rerum superiorum memoriam ullam superfore, aut in nobis (quippe nihil non iussi fecistis) aut in Romæ populi nationibusque alijs, quæcumque ob acceptas iniurias descuerunt. Sit omnium obliuio, sit fœdus constantis amicitia, fidesque beneuolentia, ac moderationis semperpiternæ. Hæc locutus Maximus, ac pecunias magna copia pollicitus, paucos Aquileiæ comoratus dies, Romam reuertenti constituit. Igitur dimisso exercitu reliquo in prouincias, castraque propria, Romam reuertitur ipse, cum stipatoribus ijs, quibus imperatorum custodia incumberat, quique delecti ab Albino fuerant, neque non auxiliarijs Germanis, quorum potissimum fidei confidebat, utpote quibus olim nondum adepro imperio cum potestate præfuerat. Ingreddenti urbem, etiam Albinus decurrere, Gordianum Cæsarem secum adducens. Senatus autem populusque uniuersus lætis acclamationibus ueluti triumphantes exceperunt. Post id autem, cum publice priuatimque magna modestia & grauitate imperium gubernaretur, omnesque omnia bona dicerent, lætareturque populus, & gloriaretur patricijs imperioque dignis principibus, militum tamen ulcerosi animi populares illas acclamationes haud æquis auribus accipiebant, ipsamque illam nobilitatem grauabant, indignè ferentes, datos sibi a Senatu principes. Angebant præterea eos Germani, quos in urbe secum Maximus retinuerat. Nam futuros uindices sperabant, si quid ipsi maius ausi forent, etiamque insidias suspectabant, ne forte ab illis per fraudem exarmarentur, memores Seueri principis, qui etiam Pertinacis interfectores exautorauerat. Cum itaque ludii Capitolini celebrarent, deditis festo ac spectaculis omnium mentibus, repente dissimulatum diu sensum milites indicarunt. Namque ira instincti, ac uesano quodam motu unanimiter ad regiam concurrentes, senes principes ad necem deposcebant. Fortè accidit, ut ne ipsi quidem inter se satis congruerent. Sed (ut est regnandi inexhausta auaritia, atque incõmunicabilis natura potestatis) uterque ad se summam imperij trahebat. Etenim Albino claritudo natalium, atque iterum gestus Consulatus, Maximo autem præfectura urbi, & quod rerum peritus habebatur, animos faciebant: utrunque tamen patricia nobilitas, & quantum satis esset, illustre genus, ad summum imperium stimulabant. Quæ res in primis ambos perdidit.

Nam audito Maximus uenisse ad se occidendum milites qui prætoriani appellantur, arcessere statim Germanos auxiliares statuerat, qui scilicet in urbe ipsa erant, ac posse resistere prætorianis uidebantur. At Albinus dolum contra se compositamque aliquam suspēctans fraudem, quòd studere Maximo Germanos cognouerat, prohibuit acciri illos, negans ad prohibendos repellēdosque prætorianos conuocari, sed id agi, ut summa rerū solus Maximus potiat. Ac dum inter se ad hūc modum disceptant, ecce tibi unanimiter milites impetu in aulam facti, turbatis ianuarum custodibus, senem corripunt utrumque, laceratisque uestibus quas gerēbant, uilioribus sanē, utpote domi se continentium, nudos ipsos ex aula abstrahunt, ac per omnem ignominiam contumeliamque cædentes, irridentesque senatorios imperatores, barbamque & superciliosa uellentes, neque ulli parcentes corporis totius ludibrio, per mediam urbem ad castra deducebant, ne occidere quidem illos in regia decreti, sed lento mortis genere prius excarnificare, quòd dolorē diutius perpererentur. Sed ubi Germanos re deinde cognita, raptis armis in auxilium concurrere nuntiatum prætorianis est, statim illos nullo non ludibrio prius affectos contrucidant. Relictisque in ipsa uia cadaveribus, tollentes in altū manibus Gordianum Cæsarem, quando aliud nihil occurrit, imperatorem consalutabant. Idem tidem ad populum uociferantes, iacere ipsorum manu, quos populus ab initio recusauerat. Electumque Gordianum, Gordiani nepotem, quem ipse Rom. pop. ad imperium cōpulisset. Hunc igitur secum deducētes coiere in castra, clausisque portis quieti agitabant. At Germani ubi occisos proiectosque audierunt, quorum causa properauerant, cum nollent irritum bellum pro uiris uita defunctis suscipere, in sua diuersoria reuertuntur. Hunc finem uitæ habuerunt, indignum uidelicet, ac nefarium, sancti & uenerabiles senes, claritudine generis, atque egregijs meritis ad imperij fastigium prouecti. Cæterum Gordianus cum annorum esset ferme tredecim, princeps ab uniuersis declaratus, Romanum suscepit imperium.

HERODIANI FINIS.

ANGELI

ANGELI POLITIANI AD LAV-

RENTIVM MEDICEM EPISTOLA.

AENEAS Lapitham eum qui cum centauris pugnauerit, Laurenti Medices, adeo uulneribus inuolabilem, telisque imperium fuisse scribit Pindarus, ut cum in eum centauri ingentem quandam syluarum mole facti unanimiter impetu congestissent, recto (ut idē inquit) pede terram sciderit. At uero Epictetus hic noster, ea non a Vulcano, ut Achilles atque Aeneas, sed a natura ipsa, ac ratione arma accepit, quæ non modo se a telis & ferro, sed a metu quoque, & dolore, cæterisque animi perturbationibus tutum inuolabilemque præstitit. Bellum quidem hic uir non cum centauris, ut ille, sed cum fortuna, cumque opinione acerrimum gessit. Quas ita ambas fudit atque fugauit, ut eas ex uniuersa quoque hominum uita exterminauerit. Qui cum & seruus esset, & claudus, & Homericō Iro pauperior, haud tamen dubitauit, dijs sese amicū notissimo apud Græcos disticho asseuerare. Legerat enim apud Platōnem in eo dialogo, qui Alcibiades primus, aut de natura hominis inscribitur: Eum proprie uere que hominem esse, cuius omnis in rationali animo substantia existeret. Quapropter quicquid extra hunc hominem foret, id ad se minime pertinere arbitratus est, neque id uerbis tantum, aut libris, sed uita quoque ipsa præ se tulit. Ita enim sese ab externorum cura auocauit, ut Romæ eius domus, ne ianuam quidem ullam haberet. Quippe in qua præter uilissimum cubile nihil omnino esset. Huius de uita ac moribus ingens uolumen, quod tamen olim culpa temporum interijt, Arrianus uir clarissimus cōscripsit, eque eius libris, quasi florem quandam, qui hunc Platonicum, hoc est, uerum hominem in libertate uendicaret, excerpit, atque in uolumen redegit: quem quia librum ad manum semper habere oporteat, Enchiridion, quo nomine militaris pugniunculus significatur, inscripsit. Sermo autem in eo omnino efficax est, atque energiam plenus, & in quo mira sit ad permouendum uis. Suos enim quibus affectus in eo agnoscit: adque eos emendandos, ceu quodam aculeo excitatur. Omnia uero ordinem inter sese mirum habent, omnibusque ueluti lineis, quamuis in plura id opus capita sit distinctum, ad excitandum rationalem animum, quasi ad ipsum centrum cōtendunt: ut is, & suæ dignitatis curam habeat, & proprijs actionibus secundum naturam utatur. Stylus autem qualem res postularer, concisus est, dilucidus, quicquid omnem respuat ornatum, Pythagoreorumque præceptis, quas illi Diathecas uocant, quam simillimus. Hoc ego opus cum Latinum facere aggrederer, ut indulti a te nobis huius tam suauis orij rationem aliquam redderem, in duo omnino mendosissima exemplaria incidi, pluribusque locis magna ex parte mutilata. Quapropter cum & cætera quecumque usque exemplaria extarent, non dissimilia his esse audire, permisi mihi, ut sicubi aliqua capita aut deessent, aut dimidiata superforent, ea ego de Simplicij uerbis, qui id opus interpretatus est, maxima (quantum in me esset) fide supplerem. Quod si non uerba ad unguem (id nullo modo fieri poterat) at sensum certe ipsum purum sincerumque Latinum a nobis redditum arbitror. Quod ne quempiam fortasse perturbet, quemadmodum Aristarchus Homeri uerius, quos ipse non probaret, ita nos singula ipsa capita, quæ nostris quidē uerbis explicentur, obelo, hoc est, uerū iugulauimus. Suffurare igitur Laurenti tuis occupationibus otiosum aliquod, si potes, quod libelli huius lectioni impertias. Id enim disciplinæ genus in eo est, quod si recte perpendas, non cuius magis aliorum quam ingentis fortunæ uiris conueniat. Sed quod in toto hoc libello pluribus explicatur, id omne Epictetus duobus his uerbis

uerbis, quæ etiam frequentissime usurpabat, comprehendere est solitus: Sustine & abstine. Patriam hic uir Hieropolim Phrygiæ urbem habuit; Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari seruiit. Atq; ad Marci usq; Antonini tēpora peruenit. Domitiano autē imperante, eius dominatu offensus, Roma Hieropolim migravit: ratus uerum esse, quod est apud Tragicum: Patriam esse cuiuscq; ubi quis recte ageret. Tanta uerō apud omneis homines eius uitæ admiratio extitit, ut Lucianus Syrus Epicteti lucernam fictilem, tribus drachmarum millibus ob eius auctoritatem uenisse tradat. Nos ad te nūc nō lucernā Epicteti, sed eius imaginē animi, quæ multo plus lucis habeat, Laurēti mittimus. Nam cum uniuersam tuæ pulcherrimæ bibliothecæ supellectilem, quam tuē nobis tuendam concessisti, nuperrimē scrutarer, hoc unum meritō opusculum, quasi ex hortō flosculum, quod tibi offerrem, delibauī. Hic enim unus est liber, nisi me opinio fallit, qui & naturæ istī tuæ ad magna quædam semper atq; ardua excitatæ, & his tam duris temporibus, quibus te undique fortuna exercendum accepit, maximē omnium conueniat. Vale.

EPICTETI STOICI ENCHIRIDION,
AB ANGELO POLITIANO E
Græco uersum.

Quæ in nobis sint, quæ ue non, qualia ue quæq;
sint. CAP. I.

MORVM quæ sunt, partim in nobis est, partim nō est. In nobis est opinio, conatus, appetitus, declinatio, & uno dicam uerbo quæcunq; nostra sunt opera. Nō sunt in nobis corpus, possessio, gloria, principatus, & uno uerbo, quæcunq; nostra opera non sunt. Quæ igitur in nobis sunt, natura sunt libera, nec quæ prohiberi impediri ue possint. Quæ in nobis non sunt, ea imbecilla, serua, & quæ prohiberi possint, atque aliena.

Quid ex eorum quæ nostra, quæq; aliena sint, ignorance notitiaq; eueniat. CAP. II.

SI quæ natura sunt libera, serua putabis, & aliena quæ sunt propria, impedieris, dolebis, turbaberis, inculpabis deos atq; homines. Si uerō quod tuum est, id solum tuum esse putabis, & alienum, quod re uera est alienum, nemo te cogit unquam, nemo prohibebit, neminem culpabis, neminem accusabis, inuitus nihil ages, nemo te lædet, inimicum non habebis.

Quod aliena omittenda, nostra curanda, quodq; utraq; assequi non est. CAP. III.

SI ergo talia expetis, memento non oportere modicè comotum ea attingere, sed partim omnino dimittere, partim in præsentia rei cere, ac primò tui ipsius curam agere. Si autem & hæc ipsa uelis, regnare scilicet, diues esse, & domesticos dirigere, fortasse neq; hæc ipsa consequeris, quia priora quoq; expetis. Illa uerō nullo modo consequeris, quæ sola homini felicitatem pariunt.

Quo nos pacto in aspera quauis imaginatione gerere oporteat. CAP. IIII.

CONTINVO igitur in quauis aspera imaginatione disce cōsiderare, imaginationem esse illam, neq; id omnino esse, quod uidetur. Deinde scrutare id, & examina

mina his regulis quas habes. Primaq; hac, & maximè, utrum circa ea sit, quæ sunt in nobis, an quæ non sunt. Quod si circa aliquod eorum sit, quæ in nobis nō sunt, promptum hoc esto, Nihil ad me.

Quomodo tractanda sunt, quæ in nobis sunt. CAP. V.

MEMENTO appetitus promissionem esse, ut consequaris quod appetis; declinationis autem promissionem, ut in id non incidas quod declines. Qui ergo appetitus promissione excidit, infortunatus est: qui autem in id quod declinat incidit, male est fortunatus. Si ergo sola declines, quæ præter eorum naturam sunt, quæ in te sunt, nunquam in id incidēs, quod declinabis. Morbum autem si declines, aut mortem, aut paupertatem, male fortunatus eris. Aufer igitur declinationem ab omnibus quæ non sunt in nobis, eamq; transfer in ea quæ præter eorum naturam sunt, quæ in nobis sunt. Appetitum uerō penitus in præsentia aufer. Si enim appetis, quæ in nobis non sunt, ab aliquo eorum excidas, necesse est: quantum uerō eorum quæ sunt in nobis, appetere expediat, nondum tibi cōstat. Solo animi conatu, aut auocatione utere leuiter, & cum supputatione, & remissione.

Quomodo tractanda quæ in nobis non sunt. CAP. VI.

IN uno quoq; eorum quæ aut delectant, aut utilitatem præbent, aut diliguntur, memento considerare, quale id quidq; est, incipiens à minimis. Si ollam diligis, dic, ollam diligo. Ea enim fracta, non perturbaberis. Si filium tuum amas, aut uxorem, dic te hominem diligere: mortuo enim non perturbaberis.

Quomodo præparari in actionibus oporteat, ut perturbatione uacemus, ac primò per meditationem. CAP. VII.

CVM rem quampiam aggressurus es, redige tibi in memoriam, qualis nam ea res sit. Si lotum abis, præpone tibi quæcunq; in balneo fiunt, irroranteis, inquietos, conuitianteis, suranteis, atq; ita tutius rem aggredieris: si autem continuo dicēs, lauare uolo, propositumq; meum, quod secundum naturam est, seruare, & in quacunq; re similiter, non peccabis. Hoc enim pacto si quid inter lauandum impedimenti accidat, in promptu hoc tibi erit. Nō hoc uolebam solū, sed & meum propositum, quod est secundum naturā, seruare. Nō seruabo autem, si molestè feram, quæ fiunt.

De perturbatione declinanda, per eorū naturæ considerationē, quæ nos perturbant. CAP. VIII.

PERTURBANT homines non res ipsæ, sed rerū opinioniones, ut mors nihil terribile. Alioqui & Socrati uisa foret, sed quia opinio de morte terribilis, ideo illa terribilis. Igitur cum aut impediamur, aut perturbemur, aut doleamus, nunquam alium accusamus, sed nos ipsos, hoc est, opinioniones nostras.

Ratio superioris præcepti, triplicisq; hominum gradus assignatio. CAP. IX.

INERVDITI est, alios culpate, cum quid malè agat. Eius qui iam cœpit erudiri, seipsum. Eruditi neq; alium, neq; seipsum.

Quomodo tractanda, quæ de externis uidentur eligenda. CAP. X.

OB nullam alienam excellentiam te efferas, si equus superbiens dicat, pulcher sum, ferendum esset. Tu uerō cum dicis superbiēs, pulchrum habeo equum, memento te ob pulchrum equum superbiere. Quid ergo est tuum, præter usum imaginationum? Ergo cum in usu opinionum secundū naturam te habebis, tum uerō superbias: ob aliquod enim tuum bonum superbiēs.

Quem

Quæ nobis ex externis concedantur, quoque ipsi pacto sit utendum per similitudinem. CAP. XI.

QUÆMADMODUM in nauigatione, ubi in portum est uentum, si exeas aquatum, incidit ut cochleas in itinere, aut bulbulos colligas, animum tamē ad nauigium intentum habere conuenit, & sapē respicere, an gubernator uocet, & si uocet, omnia illa abijcere, ne uinctus eō conijctaris instar pecudum. Sic in uita, si pro bulbullo aut cochleola uxorcula nobis, aut filiolus præbeatur, nihil sit prohibendum: si autem gubernator uocet, curre ad nauigium relinquens hæc neque respiciens: si autem sis senex, nunquam procul à nauigio discede, ne forte uocatus desis, inque id uinctus conijctaris. Qui enim uolens non sequitur, necessitate hoc patietur.

Quo pacto sine perturbatione & noxia externis acquiescere possimus. CAP. XII.

NE uelis quæ fiunt, fieri ut uelis: sed uelis, quæ fiunt, ut fiunt, & prospereris. Morbus corporis est impedimentum: propositi uero minime, nisi ipsum uelit. Claudicatio cruris impedimentum est, propositi uero minime. Atque hoc in quocumque incidentium considera: inueniesque id alterius esse impedimentum, non tuum.

Quod impossibilia non sunt, quæ præcipiunt, quando uires animo aduersus omnia insunt. CAP. XIII.

IN quocumque incidentium memento tecum ipse querere, quam tu uim habeas ad eius usum. Si malum habeas, uim bonam inuenies, ut ad uoluptates continentiam. Si labor offeratur, inuenies robur: si conuiuium, patientiam. Atque hoc pacto assuetus ab imaginationibus non perturbaberis.

Quales præbere nos oporteat, cum externa amittamus. CAP. XIII.

NON QUAM in te quapiam dicas, perdidisti hoc, sed reddidisti. Puer obiit, redditus est. Ager ereptus, nonne & hic redditus est? Sed malus est uir qui abstulit, quid ad te per quem repeterit, qui dedit? Quousque aut tibi præbeatur, uelut alienorum curam habe, ut hospitij uiatores.

Responsio ad obiecta, quæ de superiori præcepto emergunt, ac regula qua talibus arumnis exerceamur. CAP. XV.

SI proficere uis, dimitte has considerationes: Si rem meam neglexero, nutrimentis carebo. Nisi puerum puniam, malus erit. Præstat enim fame obire sine dolore & metu, quam in affluentia uiuere cum perturbatione. Præstat & puerum malum esse, quam te infelicem dominari. Igitur à minimis incipias oportet, effusum est oleum, ablatum uinum. Considera tantum abs te emi quietem, securitatemque animi. Gratis autem nihil acquiritur. Si autem uoces puerum, cogita posse illum non audire, aut audientem nihil eorum agere, quæ uelis. Sed non tantum est, ut propter eum tute perturbaberis.

Contra uulgi de nobis existimationem. XVI.

SI proficere uis, ne moleste feras, si propter ea quæ extrinsecus sunt, demens aut stultus uidearis.

Aduersus inanem gloriam. CAP. XVII.

NE uelis rei cuiusquam gnarus uideri. Et si quibus esse aliquis uideare, ne crede tibi ipsi. Scis enim non facile esse, & propositum tuum secundum naturam seruare, & ipsi qui sint extrinsecus placere: sed necesse est, ut qui alterum curet, alterum negligat.

Quibus studendum sit, quibus non sit. XVIII.

SI uelis liberos uxorēque tuam, & amicos uiuere, stultus es. Quæ enim in te non sunt, uis in te esse: & quæ aliena, tua. Atque ita si puerum peccare non uis, stultus es.

Vis

Vis enim ut uitium non sit uitium. Si autem uelis appetens aliquid, eō non excidere, hoc potes, hoc igitur exercere potes.

Quæ nos seruos faciant, quæ ue liberos. CAP. XIX.

DOMINVS cuiusque est is, qui, quæ ille uult, aut non uult, potest aut dare, aut auferre: qui autem liber esse uelit, neque uelit quicquam, neque fugiat eorum quæ sunt in alijs. Alioqui ut seruiat necesse est.

Regula electionis presentium, præteritorum & futurorum per similitudinem. CAP. XX.

MEMENTO oportere te in conuiuium uersari. In quo si ferula ad te perueniunt, extenta manu modeste carpe. Si transit, qui fert, ne eum detine: si nondum peruenit, ne procul appetitum extende, sed expecta dum ad te ueniat: sic erga filios, sic erga uxorem, sic erga principatus, sic erga diuitias. Erisque aliquando dignus deorum conuiuium. Si uero quæ apposta fuerint, non capies, sed contemnes, tunc uero non modo deorum conuiuium, sed collega eris. Id enim cum facerent Diogenes & Heraclitus, atque his similes, merito & diuini erant, & uocabantur.

Quo pacto imaginationi moderandum circa ea quæ fugienda uidentur. CAP. XXI.

CUM silentem uideas in luctu, quia eius filius, aut peragere absit, aut obierit, aut bona dilapidauerit, caue ne te imaginatio corripiat, tanquam in malis sit ille, cum sit in externis. Sed statim in promptu habeto: Non hunc casus hic torquet, quia alium non torquet, sed opinio: quantum igitur ad sermonem pertinet, uersare audacter cum illo, quinimo & si inciderit, simul gemit. Caue tamen, ne & intrinsecus gemas.

Quid ad nos attineat, quid ue supra nos sit aptissima similitudine. CAP. XXII.

MEMENTO actorem te esse fabulæ, quamcumque is uelit qui docet: si breuem, breuis: si longam, longæ. Si medicum agere te uelit, & tunc ingeniose age: si claudum, si principem, si priuatum: ad te enim pertinet, datam tibi personam bene agere: eligere ad alium.

Quo pacto & in diuersorum expectatione imaginationi moderandum sit. CAP. XXIII.

SI coruus aduersum crocitantem, ne te imaginatio corripiat, sed statim tecum ipse diiudica, & dic, nihil mihi hæc significant, sed uel corpori meo, uel gloriolæ, uel natis, uel uxori. Mihi uero omnia prospera significant, si uoluero: quicquid enim horum incidat, in me est, ut ex ipsis utilitatem capiam.

Causa superioris sensus, & quasi conclusio. CAP. XXIII.

INVICTVS esse poteris, si in nullum certamen descendes, quod ut uincas, in te non est.

Quæ uia ad libertatem expeditissima sit. CAP. XXV.

VIDE ne quenquam quem tu aut honore, aut potentia, aut fama præstantem uideas, beatum dicas, ab imaginatione uidelicet correptus. Nam si substantia boni in ipsis est quæ sunt in nobis, ibi neque inuidia, neque æmulatio locum habet. Tu autem non imperator aut consul esse uis, sed liber. Vna autem uia ad hoc est, contemptus eorum quæ in nobis non sunt.

Solutio eorum quæ superioribus obstare uidentur. CAP. XXVI.

MEMENTO, non qui conuiuiatur, aut uerberat, iniuriam facere, sed opinionem de hoc, uelut iniuriam facere. Cum te igitur quis irriter, tua te opinione scito irritari. Quamobrem à principio enitere, ne te imaginatio corripiat: si enim semel per Ang. Polir. I aliquod

ali quod tempus eam continebis, facilius tui ipsius compos eris. Mors & exilium, & omnia quæ terribilia uidentur, ante oculos tibi continuo sunt: maxime uerò omnium mors, neque quicquam unquam humile cogitabis, neque quicquam cupies nimis.

Secunda pars, qua eum qui iam profecerit, instituit: eaque primò dissoluit, quæ philosophari incipientibus occurrunt. CAP. XXVII.

SI philosophiam cupis, prepara te continuo, ut irridearis, ut subfanneris à multis, ut dicant, Repente nobis philosophus emerit. Et: Vnde nobis hoc supercilium? Tu uerò supercilium quidem ne habe: quæ uerò tibi optima uidentur, ita retine, tanquam sis à Deo in hac acie collocatus. Quòd si persistes in istis, & qui te prius deridebant, istem postea admirabuntur. Si uerò ista terga dederis, dupla irrisione afficeris.

Quòd à seipso ad externos conuersio philosophi statum destruit. CAP. XXVIII.

SI quando euenit, ut ad ea quæ extra sunt, te conuertas, uelisque cupiam placere, scito te de statu decidisse. Satis igitur tibi in omnibus sit, philosophum te esse. Si autem uideri etiam uis, tibi ipsi uideare, & satis erit.

Solutio emergentium in eius animo cogitationum qui philosophiam aggreditur. CAP. XXIX.

HABE te cogitationes ne crucient, honore carebo, neque usquam ullus ero. Si enim carere honore in malis est (ut certe est) non potest in malo esse propter aliud, non magis quam in turpi. Nunquid igitur tuum opus est, principatu potiri, conuiuio accipi? minime. Quomodo igitur hoc est, honore carere? quomodo uerò, neque usquam ullus eris, quem in istis solis esse oportet, quæ sunt in re, in quibus tibi ipsi maxime esse licet. Sed amicis prodesse non potero. Quid tu ais prodesse? non habebunt abs te argentum, neque eos ciues Romanos facies. Quis tibi ergo dixit, esse hæc in nobis, & non aliena opera? Quis autem potest dare alteri, quod ipse non habet? Posside igitur, inquit, ut & nos habeamus. Si possum possidere seruans memet uerecundum, fidum, & magnanimum, ostende uiam, & possidebo. Si uerò æquum ducitis, mea me bona perdere, ut uos, quæ bona non sunt, acquiratis, uos ipsi uidete, quæ iniqui sitis, quamque ingrati. Quòd si fidum uerecundumque amicum argento preponitis, in hoc uos mihi opitulamini, neque ea me agere equum ducite, quibus hoc perdam. Sed patria, quantum in me erit, adiumento carebit. Rursus quod tu hoc ais adiumentum? Porticus non habebit per te, neque balneas. Quid tum? neque enim calceos habet per cerdonem, neque arma per fabrum. Satis est autem, si suum quisque opus expleat: Quòd si ei quempiam alium compares, ciuem fidum, & uerecundum, nihil ne ei prodes? utique: neque tu igitur inutilis illi eris. Quò igitur ordine in ciuitate ero? Quo poteris: seruans simul te fidum, & uerecundum. Quòd si dum illi prodesse uelis, hæc perdas, quem tu illi usum afferes, qui imprudens infidusque euaseris?

Continuatio eorum solutionis, quæ philosophari incipientem impediunt. CAP. XXX.

PRAEPOSITVS tibi est quispiam in conuiuio, aut in salutatione, aut in consilio. Si hæc bona sunt, gaudere te oportet: quia his potitus sit ille: si mala, ne agere fer: quia tibi non acciderunt. Memento autem, non posse te hæc solummodo facientem paria cum cæteris consequi in istis quæ in nobis non sunt. Quomodo ergo paria habere potest, alicuius fores non frequentans cum eo qui frequentat, non deducens cum deducente, non laudans cum laudante. Iustus igitur eris, atque inexplabilis

explabilis, si istis nequaquam relictis, quibus illa emuntur, ea gratis uolueris. Sed quanti emuntur lactucæ? obolo, si ita contingat. Ut igitur cum quis obolum præbens accipiat lactucas, tu non præbens, non accipias, haud minus habere te censet eo qui accipit. Ut enim ille habet lactucas, sic tu obolum non dedisti. Eodem modo hic euenit. Non uocaris ad cuiusquam conuiuium. Non enim quanti conuiuium emitur dedisti. Laude id uendit, ministerio uendit. Da igitur, si tibi conducit, quanti emitur: quòd si & illa amittere non uis, & hæc accipere, inexplabilis es, & stolidus. nihil igitur habes pro cæna: nempe habes, quòd non laudas, quem non uis: quòd non ea perfers, quæ ad eius limen perferuntur.

Quæ sunt communia etiam ex naturæ uoluntate. CAP. XXXI.

VOLUNTAS naturæ perpendi ex his potest, in quibus alteri ab alteris non differimus, uelut cum alienus puer frigerit poculum, in promptu statim est, esse id ex istis quæ fiunt. Scito igitur, cum tuum fuerit fractum, talem te esse oportere, qualis fueris, cum alienum frangeretur. Idem ad maiora quoque transfer. Alienus obiit filius, aut uxor, nemo est qui non dicat humanum id esse. Sed cum suus cuiusque obiit, statim, hei mihi, & me miserum. Oportebat autem meminisse, quid nobis accidat, cum de alijs idem audimus.

Mali naturam in mundo non esse. CAP. XXXII.

QUEM AD MODVM non ideo sagittarum signum figitur, ut non attingatur: sic neque mali natura in mundo sit.

Quam putanda sit animi perturbatio, quid ue agendum, ne in eam incidamus. CAP. XXXIII.

SI quis tuum corpus imperium habenti traderet, ægre ferres: quòd autem tuam mentem cuius tradis, ut cum tibi conuitia dicuntur, perturbetur illa, & confundatur, non ne te pudet? Quicquid igitur aggressurus es, eius initium primò, tum quid deinceps sequatur considera, atque ita rem aggrediare. Id si non feceris, nunquam ipsam promptè aggredieris, nihil eorum cogitans, quæ futura sunt. Postmodum uerò cum quædam apparebunt turpia, pudore afficeris.

Efficax considerandi exemplum, quod quaque in re, quam simus aggressuri, accidere possit. CAP. XXXIII.

VIS Olympia uincere? & ego per deos. Magnificum enim est, sed considera & initia et consequentia, atque ita rem aggredere. Oportet bene sese instituire, necessarijs uesci, abstinere condimentis, exerceri ad necessitatem, ad præscriptam horam, in aestu, in frigore, frigidam non bibere, non uinum. Si ita ferat res, totum te denique præfecto ipsi ceu medico tradere, tum in certamen prodire. Et interdum manum uulnerari, talum distorqueri, multam aphen deglutire, interdum uerò & flagellari, postquam hæc omnia superari. His animaduersis, si adhuc uis, abi certatum: sin minus, instar puerorum deges, qui nunc palæstræ ludunt, nunc gladiatores, nunc tuba canunt, mox tragœdum agunt: ita & tu nunc athleta, nunc gladiator, nunc orator, tunc philosophus. Toto uerò animo nihil, sed uelut simius, quicquid cernis, imitaris, aliusque ex alio tibi placet. Non enim cum animaduersione rem aggressus es, neque circumspectans: sed temere, & per frigidam cupiditatem. Sic nonnulli cum philosophum intuentur, aut cum à quopiam audiunt: Bene Socrates dicit, & qui potest dicere ut ille? uolunt & ipsi statim philosophari. Homo considera primò quæ nam, aut qualis sit ea res, quam aggredieris. Deinde naturam tuam consule, utrum id tolerare possis. Vis esse luctator, aut pentathlus? aspice brachia tua; aspice lumbos, aspice femora. Aliud enim alijs aptum rebus natura parës largita est. An te censet huiusmodi rebus studentem eodem modo uesci posse, eodem

modo potest sumere, eodem modo irasci, eodem modo morerere. Vigilare oportet, laborare, sedere à proprijs bonis, à pueris contemni, derideri ab omnibus. Vniuersis in rebus minus autoritatis habere, in honore, in magistratu, in iudicio, in ceteris omnibus. Hæc inquam, omnia cõsidera, & utrum pro his indolentiam, libertatem, quietem malis animaduerte: quod nisi malis, caue ea aggrediaris, ne instar puerorum modo philosophus, modo publicanus, paulo post rhetor, postremo Cæsaris procurator fias. Hæc inuicem nequaquam conueniunt. Illud oportet, hominem esse te uel bonum, uel malum, aut ad interiora te uertas, necesse est, aut ad exteriora, uel philosophi locum teneas, uel idiotæ.

Quod officia à natura dicuntur, quodque ut sese quisque aduersus quempiam habeat, considerant, tum de officijs erga homines. CAP. XXXV.

OFFICIA habitibus pensantur. Pater appellatur, curandus est, cedendum ei in omnibus, ferendus cum aut obiurgat aut uerberat. Sed malus pater est. At natura te non bono patri, sed patri conciliat. Frater iniurius est, uide quo tu loco sis, non quid ille faciat. Propositum tibi est, ut secundum naturam tu facias. Nemo enim te lædit, nisi uolentem: Tum laesus eris, cum te lædi opinaberis. Sic ergo à ciue ad ciuem, à uicino ad uicinum, ad imperatorem ab imperatore officium inuenies, si considerare habitus assuesces.

Officia aduersus deos. CAP. XXXVI.

PIETATIS erga deos id maximum esse scito, ut de ipsis bene sentias, putesque & eos esse, beneque ac recte gubernare. Tum ut ita te cõpares, parere eis, atque omnibus cedere, quæ fiant, neque inuitum sequi, quasi omnia ex optimo consilio efficiantur. Hoc enim pacto neque deos unquam culpabis, neque inculabis, quasi neglectus. Id uero aliter efficere non potes, nisi ab his te auoces, quæ in nobis non sunt: inque ipsis tantum quæ sunt in nobis, bonum ac malum ponas. Quod si eorum aliquid bonum esse, aut malum opineris, necesse est, ut cum ea non conseruaris, quæ uelis, aut in ea incidas, quæ nolis, cõqueraris aut oderis eius rei causam. Omne ad hoc animal natum est, ut quæ noxia uidentur, eorumque causas fugiant, atque ab his auerantur. Utilia uero, & eorum causas quarant atque admirentur. Non potest igitur, qui se lædi putat, eo quod lædere uidetur, gaudere, unde & ipsa læsione gaudere impossibile est. Unde & patri filius conuertiatur, cum his quæ bona uidentur, filium non impartit. Et Polynicem atque Eteoclem hoc inter se discordare cõpulit, quod tyrannidem bonum esse putabāt, propter hoc agricola conuertiatur dijs, propter hoc nauta, propter hoc mercator, propter hoc ipsum, quibus aut uxores, aut liberi interiere. Vbi enim utilitas, ibi pietas. Quamobrem qui ea curat appetere atque euitare quæ oportet, is eo tempore etiam pietatem curat. Libare autem & sacrificare secundum patrios mores, unumquemque decet pure absque lasciuia, absque negligentia, non parcè, non supra facultatem.

Qualem se ad diuinationem adhibere, de quibus uatem consulere, quomodo diuinationibus uti oporteat. In quo simul & officium erga deos & erga nos ipsos existit. CAP. XXXVII.

CVM ad diuinationem accedis, memento ignorare te, quid sit euenturum, atque ideo uatem adire, ut ex eo id audias. Quale autem, quicquid sit, si philosophus es, non ignoras. Si enim ex ipsis est, quæ in nobis non sunt, necessarium profecto est, neque bonum id esse, neque malum. Tolle igitur abs te cum uatem adis, appetitum ac declinationem. Aliter enim tremens uatem adibis. Sed cum noris, quicquid euenturum sit, suscipere deus esse, & nihil ad te, licebit quodcumque id sit, eo bene uti, neque te quisquam prohibebit. Fidens igitur deos tanquam consultos adis. Mox ubi quid tibi consulue-

consuluerint, memento quos in consilium acceperis, quibusque sit obaudire, nisi parueris. De his autem (ut & Socrates dicitur) consulendus est uates, quorum omnis consideratio relationem ad exitum habet. Cuius cognoscendi occasio, neque ex ratione nobis, neque ex arte aliqua sit prebita. Quamobrem cum tantum periclitandum tibi fuerit, cum amico, aut cum patria, ne consule an periclitaturus sis. Nam si tibi uates dixerit aduersa apparuisse exta, manifestum est, aut mortem significari, aut corporis impedimentum, aut exilium. Sed dicitur ratio, teque confirmabit, ut cum amico et patria pericliteris. Maximo igitur uati, hoc est, ipsi Pythio intende, qui eum de templo expulit, qui amico operam non tulerit.

Officia erga nos ipsos, ac de ipsis primò, quæ ad morum constantiam faciunt, quæ uel eam impediunt, & de sermone in primis, ac silentio. CAP. XXXVIII.

STATVE tibi ipsi formulam quandam, ac regulam, quam deinceps serues, & cum tecum ipse es, & cum in homines incidis: Silentium sit plurimum. Loquere necessaria & paucis & raro, aut quandoque cum te ad aliquid dicendum tempus uocet, dic quidem, sed non de quauis re: non de gladiatorum pugna, non de cursu equorum, non de athleticis, non de epulis uel poculis singulatim: maxime uero omnium non de hominibus uituperans, aut laudans, aut cum ceteris iudicans. Si igitur possis, demuta eorum sermones, qui tecum sint, in id quod deceat. Quod si inter extraneos te deprehensum uideas, tacet.

De risu. CAP. XXXIX.

RISVS neque multus sit, neque ob multa, neque solutus.

De iureiurando. CAP. XL.

INUIRANDVM refuge, si possis: sin minus, cum licet.

Aduersus cupiditatem, ac primò de conuiujs. CAP. XLI.

CONUIVIA cum extraneis ac uulgaribus respue. Quod si quando tempus incidat, intentum habe animus, ne in uulgarem statum desluas. Scias enim necessarium esse, qui cum inquinato cõflicetur, & ipsum inquinari.

De eorum quæ ad corpus pertineant usu. CAP. XLII.

QUOD ad corpus attinet, ad purum usque usum sume, uelut cibum, potum, uestem, domum. Quod autem ad gulam aut delicias pertinet, penitus circumscribe.

De re uenera. CAP. XLIII.

CIRCA rem ueneram, quantum in nobis sit, ante nuptias pure agendum est. Quod si cogimur, quæ tamē sunt legitima assumenda. Ne sis tamē molestus utentibus, neque redargutor, ne uel sapius obijce te non uti.

Aduersus iracundiam, & quales nos erga detractores prebeamus. CAP. XLIII.

SI quis ad te deferat, ille de te male dicit: ne excusa quæ dicantur, sed responde. Ignorat ille & alia, quæ mihi adfunt mala. Alio qui non sola hæc diceret.

De spectaculorum cupiditate. CAP. XLV.

AD theatra saepe accedere necessarium non est. Quod si quando tempus incidat, caue ne cuiquam magis studere uidearis, quam tibi uelis que fiunt, ita fieri, ut fiunt: eum tantummodo uincere, qui uictor fuit. Status autem ne sit gratis, sed constans cum quadam lætitia. Egressus spectaculo, multa de ipsis quæ facta sunt; ne disputa: quando ad te corrigendum non faciunt, neque de omnibus sermonibus qui dicti sunt.

De auscultationum cupiditate. CAP. XLVI.

AD recitantes ne accede, neque his uel raro intersis: quod si intersis, grauitatem constantiamque ita serua, ut molestia uaces.

Ang. Polit.

13 De

De congressu cum potentioribus. CAP. XLVII.

CONGRESSVS cum aliquo, & eorum præfertim, qui potentiores uidentur, præpone tibi, quid in hoc fecisset Socrates, aut Zeno, neque dubitabis, quo te pacto gerere oporteat.

Quomodo præparare nos debeamus, potentiores adiutori. CAP. XLVIII.

CVM aditurus quempiam eorum es, qui magna possunt, præpone tibi ipsi, fore ut non admittaris intro ad eum, ut excludaris, ut tibi fores non pateant, ut te ille negligat. Tum cogita, an cum istis eum audire expediat: ubi aderis, fer quæ fiunt. Neque tu tecum dicas unquam, Talia non merebar. Vulgare enim est, quæ extrinsecus sunt calumniari.

De congressibus cum plurimis. CAP. XLIX.

IN congressibus absit, ut de tuis aut operibus, aut periculis nimium atque immo dicere memineris. Non enim quemadmodum tibi de tuis periculis meminisse, ita & alijs, quæ tibi acciderint, audire est iucundum. Absit etiam, ut risum moueas: est enim res uulgaris, & nescio quo modo ducit ad utilitatem, & hæc una uenerationem, qua te prosequantur qui adsint, remittere potest. Nonnunquam uero & in sermonis obscenitatem trahit: quod si quando incidat, tum si res & tempus fert, obscenitate utentem increpa: sin minus, at saltem taciturnitate & rubore ostende, eum te sermonem ferre iniquo animo.

Quomodo resistendum uoluptati. CAP. L.

CVM uoluptatis cuiuspiam imaginationem capis, quemadmodum in ceteris ferua te ipsum, ne ab ea corripiaris: sed excipiat te res ipsa, atque aliquod tute spacium cape. Tum utrumque tempus animo uoluta, & qua uoluptate poteris, & qua iam potitus poenitentia afficeris: teque ipsum tute increpa. eis uero oppone, quantum opere si abstineris, gaudebis: teque ipsum tute laudabis. Quod si res postulare uideatur, ut rem aggrediaris, caue ne suis te blandimentis atque illecebris superet. Tum oppone, quæ melius sit, huius certaminis uictoriam tibi ipsi conscire.

Agendum bonum propter seipsum reliquis neglectis, ac primo de iustitia. CAP. LI.

CVM iudicaris faciendam tibi rem, idque facias, ne da operam, quo minus te facientem alij uideant, etiam si aliud quippiam ea de re multi sint opinaturi. Si enim non recte facis, ipsum opus fugiendum est: si recte, ne metue increpaturos non recte. Ut enim hoc, aut dies, aut nox est, aduersus disiectum magnam habet dignitatem, aduersus autem coniugatum indignitatem: sic & maiorem partem eligere magnam erga corpus dignitatem habet. Ad seruandam autem quam in conuiuio communionem oportet, indignitatem habet. Si quando igitur cum aliquo conuiuaris, memeto ne ad eorum quæ apposita sunt, dignitatem aduersus corpus aspicias. Sed aduersus quoque animum, qualem decet conuiuiam, te serua.

Quod non bonum simpliciter, sed quod nobis faciat eligendum. CAP. LII.

SI personam induisti supra tuas uires, neque eam sustines, & quod implere poteras, omisisti.

Quomodo animum uel ab irrationalibus affectibus, uel a suo peruerso iudicio seruemus. CAP. LIII.

INTER deambulandum, quemadmodum caues, ne clauum calces, aut pedem distor queas: ita caue, ne quod in teipso dominatur, offendas, & hoc si in quauis re seruemus, tutius illam aggrediemur.

De

De eorum quæ ad corpus pertinent, possessione. CAP. LIIII.

MODVS possessionis unicuique corpus est, uelut pes calcei. Si in hoc ergo consistas, modum seruabis: si excedas, in præceps feraris necesse est: uelut in calceos, si supra pedem extendas, fit aureus calceus, deinde purpureus, deinde punctabundus. Nullus enim terminus est, ubi modum semel excefferis.

De officio & cura uxorum. CAP. LV.

MVLIERES statim a decimo quarto anno dominae uocantur. His enim uiri ob concubitum blandiuntur. Virorum ergo culpa sibi deinceps nimis placent. Mordenda igitur sunt, fore ut apud nos in honore sint, nihil ob aliud, nisi si modestæ sint, & uirum reuerentur.

Degeneris signum, de quo nimio corporis cultu. CAP. LVI.

DEGENERIS signum est, insistere istis quæ corporis sunt, ut plurimo exercitio, plurimo corporis cultu. Sed & consensus cuiusdam superuacanei signum est. Quibus enim gaudemus, cum istisdem consentimus. Oportet igitur nimiam corporis curam uelut ab re esse arbitrari. Maxime uero curam eius habere, quod ipso utitur corpore.

Præceptum ad patientiam ac mansuetudinem. CAP. LVII.

CVM quisquam tibi male facit, aut dicit, memento illum suum se officium facere arbitrantem, aut dicere. Esse igitur non potest, ut is, quod tibi uideatur, sequatur, sed quod sibi ipsi. Quod si male sibi uideatur, ipse læditur, qui & deceptus est. Verum enim coniugatum, si quisquam falsum arbitretur, non coniugatum ipsum læditur, sed qui decipitur. Si ab his igitur mouearis, mitem te aduersus conuiuiam præbebis. Loquere igitur sic in quauis re, ipsi est uisum.

Quod res omnes partim altera alteris consentiunt, partim dissident. CAP. LVIII.

OMNIS res duas habet ansas: alteram quæ ferri possit, alteram quæ non possit. Frater si iniurius sit, ne eum inde capias, quod scilicet est iniurius. Hæc enim eius ansa est, quæ ferri non possit. Sed inde magis, quod frater est, quod tecum educatus: atque ita inde eum capias, unde ferri possit.

De sermonum congruentia. CAP. LIX.

HI sermones non conueniunt: Ego sum ditior te, ego igitur melior sum. Ego sapientior te, ego igitur melior te. Hi autem magis congruunt: Ego te ditior sum; mea igitur possessio quæ tua melior est. Ego te sapientior, mea igitur oratio quam tua melior: tu uero neque possessio es, neque oratio.

De iudicio rerum exacto. CAP. LX.

LAVATUR quis citò, ne dicas male eum lauari, sed citò. Bibit quis multum uini, ne dicas male, sed multum. Nisi enim eius consilium scias, unde scis an male? Sic enim accidet, ut aliorum apprehensiuas imaginationes accipiamus, alijs autem assentiamus.

Aduersus gloriam atque ostentationem: & primo circa scientiam. CAP. LXI.

NVLLO modo teipsum dixeris philosophum, neque multum loquere inter eruditos de speculationibus, sed fac aliquid ex ipsis speculationibus. Veluti in conuiuio ne dic, quo pacto oporteat comedere: sed comedere, ut oportet. Memento enim & Socratem undecumque abstulisse ostentationem. Quod si de aliqua speculatione fermo inter eruditos incidat, tace ut plurimum. Magnum enim periculum est, euomere quæ non concoxeris. Et cum quis dixerit te nihil scire, idque te non remordeat, tu scito initium esse operis. Nam & oues non herbam euomentes, pastoribus ostendunt

1 4

ostendunt quantum comederint, sed cibum intus concoquentes, uellera extra feruntur, & lac. Et tu igitur, ne speculationes ineruditis ostenta: sed ex his concoctis opera.

Aduersus sobrietatis tolerantiamque ostentationem. CAP. LXII.

CV M attenuato sis corpusculo, ne tibi ob id placeat. Neque si aqua bibas ex quavis occasione, dic aquam bibo: sed cogita, quam sint medici abstinentiores nobis, quamque tolerantiores. Tum quod alia non habeamus bona, quae alij habent. Quod si exerceri uelis ad laborem ac patientiam, tecum ipse hoc fac, neque ab externis uideri uelis, ut qui uim patientes a potentioribus, quo populum conuocent, statuas incendunt, & se uim pati clamant. Ostentator enim totus extra uergit, & patientiae atque abstinentiae bona destruit, cum eorum finem statuit esse multorum opinionem.

Descriptio triplicis habitus ineruditi, philosophi, & proficientis. CAP. LXIII.

INERVDITI status & formula est, nunquam a se ipso expectare utilitatem, aut nocumetum, sed ab externis. Philosophi status est, & formula, omnem utilitatem ac nocumetum a se ipso expectare. Signum proficientis hoc est, neminem uituperat, neminem laudat, de nemine queritur, neminem accusat, nihil de se ipso dicit, ceu si sit aliquis, aut aliquid sciat. Cum in re quapiam aut impeditur, aut prohibetur, se ipsum accusat. Et si quis ipsum laudet, uidet laudantem ipse secum: et si uituperet, non se expurgat. Degit autem instar ualitudinarij, cauens aliquid eorum, quae sunt in se, commouere, priusquam ad soliditatem perueniat. Appetitum omnem a se ipso sustulit. Declinationem uero in ea tantum quae sunt contra naturam, eorum uidelicet, quae sunt in nobis, transtulit. Conatu ad omnia remissus utitur. An stultus, an rudis dicatur, minime curat: utque uno explicem uerbo, quasi aduersarium se ipsum obseruat, & quasi insidiator em.

Quod uerba propter opera. CAP. LXIII.

CV M quis ideo gloriatur, quod Chryssippi sententias interpretatur, dicat ipse se cum: Nisi oportet Chryssippus scripsisset, nequaquam haberem unde gloriarer. Sed scripsit Chryssippus, non ut quis eum interpretaretur, sed ut secundum se operaretur. Si ergo scriptis utar, tum eorum bonum fuero consecutus: si autem interpretantem admirer, aut etiam ipse interpretari possim, grammaticum non philosophum admirer, aut agam. Quid autem prodest, medicamenta quaedam inuenisse descripta, eaque intelligere, atque alijs tradere, ipsummet aegrotantem minime eis uti?

Quod in his perseverandum. CAP. LXV.

IN proposito perseverandum uelut in lege est. Persta igitur, uelut si haec transendas, impius sis futurus. Quod si quis de te dixerit, ne cura. id enim tuum non est.

Quod super sedendum non est, sed quod primum ad haec incumbendum. CAP. LXVI.

QVO' te usque differs, ut iam te aliquando dignum his quae optima sunt, putes, neque usquam transgredi haec statuas: quod si diem de die termino adicias, non proficis, sed deficis. Iam nunc igitur assuesce, ut tanquam perfectus uiuas, omnibusque quae accidunt, recte utaris. Et quaecumque in re arbitrare propositum tibi certamen, neque ullum diem negligas: quo enim die non proficis, deficis. Hoc igitur pacto Socrates uirorum omnium sapientissimus eualit: quod si ipse nondum es Socrates, at uiuere debes, ut qui Socrates esse uelis.

Tres loci in philosophia, eorumque inter se ordo. CAP. LXVII.

PRIMVS ac maxime necessarius locus est in philosophia, qui ad usum speculationum pertinet, uelut est non mentiri. Secundus qui ad demonstrationes, uelut est,

cum

cum mentiri non oporteat. Tertius, qui ad eas confirmandas & prospiciendas spectat. Hoc est, quo pacto, et unde demonstrare id possumus uerum esse, aut falsum. Igitur tertius quidem locus necessarius est ob secundum. Secundus ob primum maxime omnium necessarius, & in quo quiescere oporteat, primus est. Nos uero contra facimus. Tertio enim loco immoramur, in quo eo omne nostrum studium coterimus.

Tres antiquorum sententiae in promptu habende, quarum prima Cleanthis, Euripidis secunda, tertia Platonis est. CAP. LXVIII.

SEMPER haec in promptu habenda: Primum: Si renitar, malus ero, gemensque ac plorans sequar. Secundum: Necessitas omnia sursum uersus ad diuinam causam ducit uolentia, & inuita. Eam qui laetus sequitur, is uere est sapiens. Sed & tertium, o Criton (si ita dijs placet) ita fiat. Me uero Anytus, & Melitus interimere quidem possunt, laedere autem non possunt.

ANGELI POLITIANI PRO EPICTETO

CTETO STOICO AD BARTHOLOMAEVM

Scalae epistola.

ANGELVS POLITIANVS BARTHOLOMAEO
SCALAE SALVTEM.

V quidem, mi Scala, non contentus & strenui militis, & fortissimi Imperatoris officio defungi, etiam tyruculos tuos (quae tua in omni re diligentia est) ocio siturque languescere non sinis: sed uel de tabernaculi umbraculis, ad campi puluerem, ad sudorem, ad palum uocas: quippe qui omnes militares numeros ad te unum pertinere iure intelligas. Putaba equidem factum a me satis, quod Epictetum essem de graeco interpretatus: tu me ad eum quoque tuendum, quasi tuba nunc, classicoque excitas. Igitur quod Horatius inquit, libenter hoc & omne militabitur bellum in tuae spei gratia. Arcem tu quidem ipsam, uereque totius urbis caput oppugnans, qui primum Epicteti caput quasi totius circuli, aut globi potius, quae perfectissima figura sit, punctum aboleas. Tria autem sunt, quae obijcis, sed quae uel maxime a praecipienda ratione abhorreant, quod obscura, quod supra hominis uires, quod falsa preceperit. Obscure, ut cum negas explicatum ab eo, quae nam tandem nostra sint opera. Supra hominis uires, ut cum nos naturae imperio gemere asseueras. Id quod plus posse pollereque affirmas, quam ullam hominis facultatem. Falsa, ut cum corpus contra Epicteti sententiam, in nobis esse contendis, quando ex animo, ut ais, constemus, & corpore. Ea mihi nunc, quando id tibi placet, refellenda, dicendaque nonnulla: non quidem ut te doceam: id enim esset, quod graece dicitur, sus Mineruam: neque ut me legitimum Epicteti propugnatorum contra te putem. Non enim uel ego tanto me dignor honore, uel Epicteto tam faueo, quam te illi fauere certo scio, sed ut impostam a te nobis personam, quantum in nobis sit, sustineamus. Proferam tamen in primis nonnulla in medium, & quasi semina iacia, e quibus quemadmodum fabulae terrogenas uiros Thebis aut Colchis fatu dentium enatos dicunt: ita omnes Epicteti nostri pugnacissimae instructissimaeque copiae exoriantur. Sed ut Homerus irruenti in Graecorum castra Hectori Salaminiu Aiacem, ita nos tibi Atheniensem Platonem obijciemus. Is igitur Plato in eo libro qui de hominis natura inscribitur, Socratem cum Alcibiade illo, cui Pulchro cognomen fuerit, disputantem inducit, quo in libro nihil esse aliud hominem quem dicimus, probat, nisi rationis participationem animum. Nam ut cerdo, inquit, subula: ita homo ad agendum manu utitur.

Hoc

Hoc sumpto, & secundum assumit. Aliud autem est, inquit, quod re utitur quapiam, atque ea res qua utitur. Nam illa instrumentum est. Tum inducit, homo uero is est, qui suo pro corpore quasi instrumento utitur. Corpore autem ipso quasi instrumento, uel in artificijs, uel in actionibus reliquis, nihil omnino aliud utitur, quam rationis particeps animus. Mox & aliud sibi ex his uindicat, quod corpore utatur, id est & corpori dominari. Tum diuidit ad hunc modum: Necessesse est hominem aut animum esse, aut corpus, aut utrumque simul. Si uero homo quidem corpori, sibi uero ipsi corpus non dominetur, minime ipsum corpus homo est. At neque utrumque simul. Si enim qui corpori dominetur homo est, corpusque ipsum minime dominatur, haud profecto utrumque simul est, quod dominatur. Praeter haec, si suapte corpus natura immobile est, animus uero is est qui moueat: nos autem re ipsa in artibus uidemus, artificem esse qui moueat, instrumenta quae moueantur: nihil est dubium, quin corpus instrumenti uicem aduersus animum habeat. Ipse igitur homo est, qui quod hominis curae studet, animum curat: qui uero aut pecuniam, aut eiusmodi alia curat, is non modo hominem non curat, sed ne hominis quidem instrumentum. Iam ergo uel Platonis autoritate, quae tanta quidem est, ut quasi illa Vergilij fama caput inter nubila condatur, uel ferreis illis suis atque adamantinis rationibus, consistere nimirum arbitror, non esse in nobis corpus. Vt iam mendacij crimine, si uideatur, Epicetum absoluas. Sed pergamus. Triplex apud Platonem uirtutum est gradus. Sunt enim supremae omnium, quas uocant exemplares, qualis in sapiente requirimus, in Deo statuimus, quae sequuntur, purgati animi dicuntur: qualis in eo esse philosopho uolumus, qui se ab omni corporis labe contagioneque auocarit. Vnde & in Protagora Plato idem, cuius mihi dulcissimum in ore uersatur nomen, emoriendum ei esse dicit, qui sit philosophus euasurus. Tertium est uirtutum genus, quas purgatorias uocant: qualis in continente esse statuimus, negamus in temperante. Has sibi uirtutes is iure uindicet, qui rationis participem animum uere hominem esse sibi per suaserit, qui neque corpus anime esse partem iudicet, neque ad hominem perficiendum concurrere ipsum arbitretur, sed eo quasi instrumento utendum animum induxerit. Nam qui aut paria, aut superiora corpori tribuat, eum non magis esse hominem putandum est, quam bruta illa, quae uocemus animantia, quae natura, ut egregie Salustius inquit, prona ac uentri obedientia finxit. Animi ergo (ut idem inquit) imperio, corporis seruitio magis utimur: ut quo uno a beluis differamus, quoque uno substantia hominis consistet, id nobis liberum seruemus. Corpore autem ipso non quidem ut parte aliqua animo adiuncta, sed ut instrumento utamur. Hunc Epicetum hominem instituendum accepit. Neque enim ille sapiens his preceptis indigebat, qui se iam pridem in libertatem uindicauit, qui quod metus omneis, & inexorabile fatum subiecit pedibus, strepitumque Acherontis auarit.

Neque cum eo sibi esse negotium putat, qui a sua tantopere natura degenerauit, ut sit in brutorum numerum referendus. Hunc si hominem accipias, iam, ut arbitror, quae sint hominis opera non ignores. Qui autem dixerat conatum, quam & appetitionem dicere possis, cum graecum sit uerbum: item appetitum opinionem ac declinationem in nobis esse: is proculdubio cum statim subiiciat, & quaecumque nostra opera sunt, ea nostra esse definit, quae ex his quae sint in nobis, deducantur. Vtrum uero corporis animi ne sint, qui a nostris affectus, seu perturbationes, pathem a Graecis uocentur: maior profecto est quaestio, quam quae hoc tempore explicanda sit. Pertinere tamen ad animum eos omneis affectus, nemo ferere est, quin fateatur: sed ita pertinere, quemadmodum prospera aduersaque ualuetudo ad corpus. Neque enim

minus

minus hi animo quam illa corpori uel profint, uel officiant. Quicquid igitur hi peccant affectus, quicquid agunt, nostrum est opus. Vt igitur in corpore temperamentum illud habitudinis, quam symmetriam uocant, bonam corpori ualuetudinem praestat: excessus uero defectusque auferunt: item profecto & in affectibus accidit. Effrenati enim illi, & uolenti, miserum hominem: moderati uero, & compositi felicem constitunt. Sed cum sit animus id quod & Plato idem diuine scribit, uelut auriga quidam, & rector: is si & stimulis parcat, & loris fortius utatur, facile ad calcem secundo cursu perueniat. Si uero aut lora nimis remittat, aut acrius quam par est, stimulis citet: is ceu Phaeton, aut Bellerophon aliquis praecipit, an quod pollicetur, ut difficile factu reprehendit? Si quod praecipit, iam tu quae in communi uita quotidie, quae in foro, quae in triuijs factent, factu difficilia putes. Quis enim non aliquando, quae sint euentura cogitat? At Terentianus ille seruulus: O inquit, De mea isthuc est sapere, non quod ante pedes modo est uidere, sed etiam illa quae futura sint prospicere. Et ut scenam immoremur, audi senem apud eundem: Incertum est quid agam, quia praeter spem, atque incredibile hoc mihi obigit: ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituire. Quamobrem omnes cum secundae res sunt maximae, tum maxime meditari secum oportet, quo pacto aduersam gramnam ferant, pericula, damna, exilia, peregre ueniens, semper cogites, aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae, communia esse haec, fieri posse, ut nequid animo sit nouum. Quicquid praeter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro. Quam uero & illud Vergilianum graue est:

Nescia mens hominum fati, fortisque futurae:

Et seruare modum rebus sublata secundis. Vides ut haec non sunt obruta, ut passim exposita: uides quae uterque poeta hanc euentorum anticipationem ad caelum tollat, quod ei contrarium sit, ad manes deprimat. Sed ne in re manifesta minime necessarijs argumentis ambiciosius utar, pergam quod tendis: neque enim tam quod preceperit, reprehendi a te intelligo, quam quod ille deinde nimis magnifice pollicetur: non uidelicet perturbatum iri nos (si haec praemeditata nobis fuerint) liberorum aut uxoris morte: huic tu praepcepto naturae augustum nomen, quod maximum (ut Physici dicunt) ad omneis affectus momentum habeat, quasi Aiacis illum clypeum obiectas: naturam enim inquis imperio gemimus. An uero hic nos lacrymas arceat qui etiam praecipiat, ut uel in alienis luctibus, si opus sit, conferamus gemitus, patiterque fleamus. Neque tamen sibi Iuuenalis (cuius id dictum est) concedi a nobis postulet. Cogi nos in liberorum funere ad lacrymas, naturae imperio. Naturam enim nemo resistit, cui qui aduersare est, is gigantum more, quod dicitur, cum dijs bellum gerat. Multos autem legimus in charissimorum sibi pignorum obitu, lacrymis fletuque abstinerisse, ut Atheniensem illum Solonem, ut Censorium Catonem, qui ambo sapientes & fuerint, & sint habiti. Non sunt quidem haec factu facilia, non supra hominis tantum sunt uires. Si das in uno hoc, aut altero, dabis profecto & in multis, utaque eo demonstrationis genere, quam inductionem Dialectici uocent, qua plurima apud Platonem philoso-

philoso-

philosophorum principem Socrates utitur: ut necesse sit, cum quidem in uno aut altero homine actu id extitisse concesseris, idem in uniuersa quoque specie, uirtute saltem facultateque inesse non diffiteare. Vides igitur ut Stoico huic nostro sua ratio cõstet: uides ut dilucidè, ut expresse loquatur: uel quod per uniuersum librũ, quæ sint nostra opera, disseminat: ex ijs enim solis præcepta ducit: uel quod affectus illos animi enumerarit, à quibus, quasi fontibus nostra omnia opera deducantur: tum quanto opere ad eius uestigandum sensum Platonis illa sagaciter comprehensa disputatio faciat. Vides ut non est in nobis corpus. Quanto uerò, dii boni, propugnatores, quibus se rationibus tueretur? ut si falsa locutum peruiacius contenderimus, ipsam in nos Platoniam maiestatem, omnemque academiam concitemus. Tantum uerò abest, ut magis ardua sint eius præcepta, quæ natura hominis efficere possit, ut etiam indulgentissimus uideatur Epictetus noster, qui ne ea quidem sibi præcipienda permiserit, quorum non modò uirtus, aut facultas, sed actus quoque exempla passim extiterint. Cetera quæ in tua epistola sis machinatus, nullo negotio si hæc dederis demolieris. Cur enim ut aridam succoque carentem diuisionem illam uexes, qua ille paucissimis uerbis scienter circumspicteque omnia quæ sunt, suas in partes distribuit, non intelligo. Nam & quod tute non is inicitias, nihil eorum quæ sunt, eam diuisionem effugiat, & secunda diuisione minime indiget, cum utraque pars uniformis super sit, ut iam si diuidere iterum tentes, cõminuas potius, aut dilaceres, quam distribuas. Non ergo aridum hoc est, sed uere corpus solidum, & succi plenum: neque enim quicquam ei diuisioni super est, neque deest, nulla inest nugacitas, uerbis utitur proprijs cõprehensione apertissima, nihil ut excogitari circumspicte possit. At dixerit fortasse hic aliquis, cur autem non à principio Epictetus iste ostendit, qualis nam is homo foret, quem instituendum acciperet? Ostendit ille id quidem, sed paucis. Quid enim non ille hoc ostenderit, qui uel corpus ipsum, aliaque id genus negarit esse in nobis? At id planius oportuit, & pluribus: at non in abdito hoc erat, sed in promptuario ad manum uolenti id sumere, ac præstò erat. Quid enim Platone ipso illustrius? Potuit tamen (inquis) Platonis illa argumenta in pauca conferre. Potuit, sed non tam decuit: præcepta enim hoc libello tradit, & quasi leges promulgat, non contentionibus pugnat. Suius cuique professioni finitus est terminus: ultra si progrediare, ex iure manu confertum in iudiciũ sis uocandus. Vides, ut Mathematici demonstrationum suarum principia non probent, sed earum patrocinium ei, quem primũ philosophũ dicimus, cõmendent. Ad eum enim illa pertinent, quæ uniuersalia nuncupantur. Punctũ, inquit Euclides, id est, cuius pars nulla est, negato id, obmutescet Mathematicus, sed adest periclitanti philosophus. quid ille tandem? Quod rem, inquit, quampiã finit, id eo quod à se finitur, uno interuallo minus est. Extorsit id, iam perget. Tria corpus interualla habet. Id à superficie clauditur, cui duo tantum adfunt, longitudo & latitudo: profunditatem enim minime illa quidem nata est, ea uidelicet una à corpore deficit. Superficies autem, quæ duo interualla habeat, linea terminatur, cui unũ tantum interuallũ adfit, quæ longitudo sit: linea postremo à puncto finitur: quod omni proculdubio carebit interuallò: quoniam id uerissimum est, quod dictum sit, omnem terminũ uno interuallo ab eo quod terminetur deficere. Ergo & Epictetus hunc ita libellum orditur, ut quod à Platone probatum sit, pro concessio accipiat, eoque omnem præceptorum seriem intertextat. Igitur ut apud Homerum Aiace se clypeo Teucer defendit, ita & Stoicus hic noster sub Platonis rationibus, quasi sub clypeo audacter pugnat. Non ergo limites, quibus se circumscriperat, transgredi decreuit, ne (quod aiunt) extra chorum saltare

saltare cogeret. Hæc quæ pro Epicteto dicerem in presentia succurrerunt, ea que plura nimium fuisse intelligo, quam epistolæ ratio postularer. Non plura tamen, neque pluribus (ut arbitror) explicata, quam oportuerit. Quæ si accipis, mi Scala, coeant iam in foedera dextræ: sin respicis, agere iam, qualem oppugnatore præbueris, talem te Epicteto propugnatore præsta. Atqui eum quidem & fuisse magnũ uirum omnes tradunt, & mihi centies repetitus perpetuo placet. Verendum tamen est, ne meus mihi labor, tanquam scitus filiolus subbladiatur, idque uel auctori ipsi apud me gratiam conciliet: tibi uerò, quod me ad hanc ueluti pugnam pro-uocaris, gratiam habeo: pertinet enim, id quod & Aristoteles ait, ad ingenij profectum, contentiosa disceptatio. Vt iam diuine Homerus pugnam ipsam, quod homines reddat illustres, *λυδὸν ἴππων* uocet, nec minus egregie noster ignobile otium dixerit. Quare ut me sæpe uel irrites, etiam atque etiam te rogo. Est enim, mi Scala, reluctantum his temporum turbinibus, literarum & philosophiæ studijs, ut iam nos ipsos nobis, quantum liceat, asseramus. Tua uerò opera, quam tu quidem liberalissimè, ut soles, pollicere, non minus fidenter, cum usus uenerit, utar, atque ad hanc diem sum usus. Vale. Calendis Sextilibus, M. CCCC LXXIX. Fesulis.

ALEXANDRI APHRODISEI SVPER
NONNULLIS PHYSICIS DVBITATIONIBVS, SOLV-
tionum liber, ab Angelo Politiano in Lati-
num conuersus.

PROBLEMATVM alia supapte natura credibilia sunt, & nota, omnisque ambiguitatis & quæstionis expertia. Quis enim, quæso, mentis compos dubitet, cur uolatilib. pennas natura sit elargita? Quis enim prudens dixerit fomenti gratia, quasi uestimentis primò circumdata, tum ob speciem, quemadmodum gressilibus quoque animantibus dati sunt uilli, serpentibus cortices, squammæ aquatilibus, aut testæ, uelut ijs, quæ testacea nuncupant. Cur præterea alijs quidem cornua, alijs autem aculeos, alijs acutos ungueis, aut rostra, aut eiusmodi quippiam tribuerit? hæc enim omnia uelut agnatis quibusdam hastilibus, quò sese ipsa ab iniuria tuerentur, armauit. Cumque omnes natura fructus, omniaque semina, tum ad generandũ, tum ad genus excipiendum fabricata foret, corticibus ea, aut corporibus quibusdam mollibus, aut lignum, aut cutem imitantibus cõmuniuit, & quasi intra scriniolum occuluit, ut rigoris, aut caloris, aut animantium quorundam iniuriam deuitarēt. In plerisque autem, ne ipsum quidem inuolucrum reliquit inutile, sed idoneum cibatum parauit. Plantas uerò ipsas frõdibus, cortice, cæterisque similibus, pinnarum uillorumque uicem conuestiuit, ut quas præuiderat immodico frigore, aut æstu offendi posse, & labefactari: quin & earum quasdam, etiam spinis quasi spiculis armauit, quibus animantium iniuriam propulsarent: florumque uarietate, partim ad speciem atque ornatum coronauit, partim uti uice præconum instantem fructuum paritadinem præmõstrarent. Igitur qui nota hæc dilucidaque sibi postulant explicari, sunt proculdubio mente capti: qui autem ambigunt, an sit igni insitus calor, si tangendi non habent sensum: qui dubitant, utrum natura ac prouida ratio consulat ijs rebus quæ oriuntur & occidunt, quisque ordinem, motum, positum, ductum, colores cæteraque his similia non credunt, supplicio digni sunt. Hæc itaque suapte natura nota sunt. Alia rursus inexplicabilia, penitus solè cognita deo, scilicet illorum essentia auctori. Nam & artifex, qui sit opus

aliquod solertius machinatus, omnis illius actū tenet causas. Qui uero eius operis sit imperitus, causas quoque ipsas penitus ignorat. Inexplicabiles autem quaestiones huiusmodi sunt: Cur quibus alae, aut plantae, aut latera titillantur, rident? Cur uenonnullis, cum marmora atterunt aut secantur, cum stridet ferrum, aut limatur, ipso confestim auditu dentes obtorpescunt? Cur dentium stupore, qui est frigidis pomis proueniat, portulaca tamen, quae & ipsa frigida est, sanat? Neque sunt contrariorum contraria medicamenta, sed similia. Aut cur magnetis lapis ferrum tantum attrahit, de quo eius scobe uiuificatur: succinum uero tantum folia arida, ac festucas aggregat, eisque agglutinatur? Et leo solum gallinae uentem pauet. Villarum autem gallina edito ouo, feculentis unde quaque corpus purificat. Coturnices Veratro, quod toxicum homini, uescuntur. Sturni cicuta. Ascamonia flavam bilem trahit: Colocyntha uero, & Agaricum, & album Veratrum, Ephorbionque, & Coccus Cnidium pituitam. Nigrum autem Veratrum, & Epithymum nigram bilem. Quibusdam uero datur uenter ipsa quae per purgant, contra uero ipsa quae sedant per purgatur. Tum alio alius cibatu magis delectatur, eumque facilius concoquit. Quis autem ignorat, marinam torpedinem, uel per ipsam lineam torpore in corpus adigere? Mulum autem si manu contineatur, contra torpedinem ualere? Infinita denique huiusmodi enumerare possim, quae sola experientia cognoscuntur. Quapropter & a medicis proprietates arcanae appellantur. Quod enim de horum proprietate affertur, arcanum propemodum est ad causam afferendam. Prae uero enim quidam solutiones horum proponunt quae plurimas, quae inutiles penitus, improbabilisque sunt. Dicunt enim purgatoria, quae calidissima sunt, humores trahere, quod proculdubio falsum est. Oporteret enim, quod ducere esset calidum, idem & purgatorium esse. Nunc autem piper, cum sit calidum, non trahit, sed contra concoquit, solidatque. Eodemque modo & mastiche & aloë. Dicimus itaque non reciprocarum sermonem. Nam si quocumque alius ducatur, id habitum quidem calidum, uim autem iracundiae habet: non continuo tamen, quicquid est calidum, uim quoque habet ducendae alui. Dicitur autem & struthocamelum ferrum concoquere, non proprietate quidem aliqua, sed caliditate, quod profecto absurdum. Leo namque, qui hoc animantem calidior est, ferrum tamen non concoquit. Neque uero apud medicos tantum proprietates quaedam sunt: sed apud philosophos itaque, ac grammaticos: ut ea quae pathetice, hoc est, affectus appellantur, uerbis adnotata: quocirca de his dumtaxat querendum, quae in medicis quaedam locum obtinent, neque ad cognoscendum anticipata sunt, & sub explanationem cadere possunt. Quae enim falsa dicuntur, ea sunt omnibus nota: quae ueritatem praeseferunt, horum nota sunt alia, & conspicua, alia obscura, & inexplicabilia, partim uero medicinae cuiusdam sunt naturae, quorum nunc expositionem aggredimur. Omne autem problema, aut ex habitu ipso soluendum, aut ex coagmentatione, aut ex actione, aut ex consensu erga aliquod simile, aut ex colore, aut per sensus deceptionem, aut per nominis anticipatum, aut quae eius rei uires magis minus uel agant, aut quae durius quidem rarius uel sit, aut maius, aut minus, aut a tempore, & aetate, & consuetudine, aut essentiae ratione, aut ex accidenti, aut similitudine rerum conditione, qualia, quae in problematis dicuntur. Inuenies igitur, si has tibi praeponas formulas, quacumque de re ambigatur, uocare in disputationem possis. Quonia uero haud ipsa tantummodo acquiescendum est, quae ad uniuersum ferunt, sed tanquam manu ducendus, qui egreditur: age, iam solutiones ipsas aggrediamur.

I
Cur Homerus homines a canitie temporum *πολιερο τριφης* appellauit? Quonia plurimum inde cani incipiunt, quia priora capitis humiditatis, pituitatisque plus habent, quam posteriora.

II
Cur tantum priora capitis caluescunt? Quia mollia, laxa que sunt. Cum igitur

igitur capillus ob naturalem siccitatem careat alimento, facile ipsi partibus defluit: haud enim facile haeret, uelut in occipitio, quippe quod & siccus sit, & confissatus.

III
Caluitium autem a siccitate ortum habet: hinc fit, ut qui crispo sunt capillo, quae siccus caput habeant, citius caluescant, serius canescant, siccitate consumente excrementa pituitatis. Sunt & uigiles praeter ceteros. Somnus enim ex humiditate oritur. Argumento sunt infantes humidi, pariter somniculosi atque excrementosi. Et humidus affectus, & ebriosi, qui crebrius lauantur. Minus quoque excernunt per meatus: ut per nares, per os, per oculos. Qui uero molliore sunt capillo, ut quibus est humidum caput, eis contra euenit: rarius enim, aut nunquam caluescunt. Sed & uitio generis, caluitium accidit, ut & podagra, & alij quidam affectus cognatione generis excipiuntur. Citius autem canescunt, somnolentique sunt, atque excrementosi: cani autem alibi: imitantur enim pituitae colorem, unde ipsi ortum habent. Sunt interdum propemodum aureoli, cum uitellina bilis pituitae sit immixta.

IIII
Cur senes excrementosi, & uigiles? Excrementosi quidem sunt, quonia aetate frigidiores imbecillioresque cum sint, minus concoquunt, multa quoque per meatus excrementa contrahunt. Cum uero solidis ipsis corporibus siccis sint, uigiles quoque ob id ipsum sunt. Infantes enim & foraminum contextu, & solidis ipsis corporibus humidi sunt.

V
Cur pueri, & qui humidum natura sunt, & excrementosi, canos tamen minime producant? Quonia humidum calidumque sunt. Pituita autem humida est, ac incipit quoque habent quasi cutem, & rarum, quo superflua excernantur. Id aetate durescit, sicque ossium, ac densescit. Unde & futuras ei natura postmodum tribuit, per quas superuacui uapores efflarentur. Solutio ex habitu & coagmentatione corporis.

VI
Cur foeminae ac spadones ocyus canescunt? Foeminae quidem, quod & natura sunt frigida, & minus exercentur, plura que ob id excrementa contrahunt, ac tum praecipue, cum earum iam menses quiesuerint. Spadones uero, quod semen iam non edunt, sed excrementum, quo semen gigni debuit, per uniuersum corpus una cum sanguine diffundunt. Id autem pituitatis naturam habet.

VII
Sed cur pilis carent? Foeminae quidem, quia frigida sunt, densosque habent corporis meatus. Frigus enim condensat, hinc fit, ut qua pilis erumpant, uia nulla sit. Spadones autem, quia & humidum sunt, & supra modum excrementosi: hac enim ratione fit, ne locis humidioribus herbae pullulent: neque item siccis & lapidosis, ut quae caluitium imitentur.

VIII
Cur spadonibus ut plurimum pedes distorquentur? Quonia ob eam, de qua diximus, superuacua humiditate partes corporis uuidas mollesque habent, atque ob id imbecilles: quapropter cum totius corporis onus crura non ferant, torquentur, ut si pondus harundini iniicias, flectatur. Nam quod durum siccumque est, idem & ualidum est, & actioni renititur: quod autem humidum ac molle, id actioni resistere nequit: est enim imbecillum. Argumento sunt & ligna, & coria, & uimina, atque item homines. Balneis enim & poculis debilitantur, uictus norma modice delicantur, ualidioresque ad agendum eradunt. Quo efficitur, ut spadones multum quodammodo sint, atque imbecilli, similiterque uinolenti, ut quibus pituitatis plurimum insit. Nam cum frigidi sint, contrarium inducere affectant. Vinum autem suapte natura calidum est. Aethiopes uero utpote naturae siccioris capillo sunt crispo, macilentum, musculosi, ualidi ad opus.

IX
Sed cur uoce acuta sunt? Rursus enim humiditatis copia implens asperam ar-

teriam, eam coarctat, hinc spiritus per angustum means, uocis acuitatem efficit per latum, ut in uiris granditatem. Argumento esse possunt, foramina tibiurum. Abundare autem illos humiditate manifestum est, quod leues sunt, quodque ijs in muliebrem modum mammae crescunt, palpebrasque habent turgidiores, suntque tenui capillo, & incano.

Cur nonnulli spadones rem ueneram modo aliquo affectant, atque interdum amant? Quia multis circa pubertatem execti testes, contracti ue fuerat, suntque ueluti imperfecti spadones, quidam uero calidiori sunt iecore, ac seminalia uasa magna habent. Imaginantur itaque usum, quod uero cupiunt, minime peragunt. Veneranda enim ipsa marcent. Nam qui ea inflat spiritus, perpetuo defecit. Is a semine ortus per seminales meatus, ijs de partibus ferebatur, quae circa lumbos sunt. At in pueris seminales meatus occaecati.

Quare cum tres humores simplices, uniformesque sint, non tamen tres uniformes aegritudines, simplicesque progenerant, sed plures? Duplices enim in unoquoque accidunt, perpetuae scilicet, & intercisae. quia non ex ipsis tantum humoribus morborum differentiae proueniunt, sed & a locis. Calidus enim & tenuis humor, acutam, breuem, atque ardentem gignit febrim: frigidus autem, & crassus obtusam & longam. Sic & lignorum quaedam quidem sunt calida & aridissima, ueluti terebintha, & lauri ingentem excitant flammam, citiusque exuruntur: uiridia uero, & humida, humilem & fumidum ignem edunt, seriusque exuruntur. Rursus si locus quidem ipse spatiosus sit, atque amplius, citius ac maxime accendit humorem: quoniam cum simul sit coaceruatus, una omnis penitus putrefactus accenditur. Si uero tenuis sit, & angustus, cum uniuersum minime capiat humorem, sed particulatim: quia non simul omnis sit, putrescat, febrim quidem exilem excitabit, sed quae diutius ardeat. Admisce igitur humoris naturam, ac locum, omnemque earum febrim differentiam inuenies, quae ex humorum putrefactione proueniant. Si enim in magnis conceptaculis, ut in uenis puta, & in arterijs flaua bilis putrescat, cum calida sit, ardentissimam, acutam, & breuem accendit febrim, qualis est, qui ardor appellatur. At si in paruis uenis & arterijs, quae circa cutem sunt, putrescat pituita frigida, languidam & diuturnam efficiet febrim, ut quam quotidianam dicunt. Praeterea extrema quoque ipsa permutantur. Quod si in paruis conceptaculis flaua putruerit bilis, febrim faciet, minorem breuemque, sed longiorem tamen aliquanto, quam est ardor, aut tertianam, aut simpliciter acutam. At si in magnis conceptaculis pituita putruerit, breuiorem aliquanto faciet, quam est quotidiana: similiter & nigra bilis, si in magnis putrescat uenis, quoniam uno tempore uniuersa quodammodo exurit, breuem faciet febrim per quartos: si autem in paruis, diuturniorem quartanam. Concurrunt enim frigidus humor, & crassus, & alterationi minime idoneus atque angustus locus, qui uniuersam simul bilem exuri consumi que non sinit.

Cur nonnullis, ubi pudore afficiuntur, sudant alae? Quia maxime raris sunt meatibus. Natura autem auocans ab eo sese, quod sit honore aut reuerentia dignum, modice una cum sanguine maximas in uenas arteriasque fugit, eaque repleta destillant. At gaudentibus id euenit, quoniam remittitur, rarefcitque corpus, maxime uero alae.

Cur timentes pallent? Quoniam natura nostra, ea que uis, cui corpus est curae, nihil ab externis pati uult. Atque ut nos intra domos confugimus, ita & ipsa securitatis fatagens, in corporis intima, quoad eius fieri potest, se conijcit. Atque & sanguinem, quem pro cibo uehiculo que habet, eum scilicet, qui optimus sit, secum

sit, secum trahit. Is autem est sanguis, qui roseo cutem purpureo que colore inficit.

Sed cur iidem tremunt? Quoniam animalis uirtus consensu naturae neruos destituit, quos prius seruabat: ij uero corporis partes tremoris expertes ferunt: hinc fit, ut & uenter ijs soluatur, & mingant deimproviso. Nam qui musculi excrementorum meatus obstruunt, nunc imbecilles facti, superuacanea remittunt.

Cur quos pudet, rubent? Quia natura sua sponte conscientia quadam quod honore sit dignum reuerita, quasi nobilis puella, modice sese in corporis intima contrahit. Mouetur autem una secum sanguis, ac funditur: unde etiam cutis sanguinis colore inficitur. Alij sanguinem a natura obtendi, quasi uelamen dicunt. Quem admodum & nos a natura uelut admoniti, manu faciei praetendimus.

Cur nonnulli metu extincti? Quoniam fugiens supra modum naturalis uirtus, seque in corpus intimum una cum sanguine recipiens, insitum uiuificumque calorem eum qui propter cor gignitur, confestim suffocat atque extinguit, quare & corruptionem inducit: hac enim ipsa ratione & oleum, cum plurimum ac subito in lucernae flammam inditur, eam extinguit: habet autem sanguis, qui est in corde, proportionem ad lucernae flammam. Quosdam & immodicus dolor ratione eadem exanimauit. Resoluitur enim insiti caloris internus motus, ut operculo obiectus ignis extinguitur.

Cur multi uinolentia exanimati? Quia rursus uini copia naturalem uiuificamque uirtutem caliditate suffocat. Praecipue uero hoc ijs accidit, qui insitum calorem exiguum atque imbecillum possident. Quod enim & plurimum est, & ualidum, reniti magis potest, spatiumque temporis copiam coquit: quemadmodum & flammam copia maiorem quoque olei infusionem tolerat.

Cur senes tremunt? Quia rursus naturalium uirtutum nerui, ac particularum musculi, cum sufficienter motuam uirtutem minime capiant, haudquaquam pariter ad tolerandum corporis onus annuntunt. Fit autem tremor, quoniam corporis pondus particulam deorsum trahit. Animalis autem uirtus sursum: hoc cum & fiat successione, & continenter tremorem ciet: hinc etiam cernui ingrediuntur, atque ad humum uergunt, quorum eos natura detrudit: hinc & bacillorum adminiculo pro tigillis sustentantur, obque hanc ipsam uirtutum imbecillitatem sterces deimproviso, urinamque deijciunt.

Cur piper & sinapi, integra si deuores, uentrem minime excalfaciunt: si trita, excalfaciunt? Quia quae uirtute tantum, non autem & actu suas habent qualitates, aliquo extrinsecus indigent adiumento, ut uirtutem in actum producant. Ipsa igitur tritura attenuata, atque in intimum corpus per meatus penetrantia, tum a sua insitata caliditate commota, agunt hoc pacto. Eademque ratio est & caeterarum qualitatum. Sunt autem ex ijs, quae per qualitatem agunt, nonnulla quae actu ipso qualitatem habent, ut aqua potabilis, prisana, lac: humida enim, & frigida sunt, neque ullo extrinsecus indigent ministerio ad refrigerandum atque humectandum: sed statim proprieque agunt. Similiter & sal, & terra, & eiusmodi: siccae enim sunt naturae, & uirtute, & aspectu, & actu. Mare enim, & salugo, & uiua aqua humida sunt & imaginatione, & aspectu: sicca autem & uirtute, & actu: lini uero semen, & panis, sicca imaginatione & aspectu, humida uero sunt uirtute & actu.

Cur nonnulli noctu nihil uident, die uident? Quoniam uidendi spiritum crassiorum habent: neque qui aera pertransire usque ad uisibile possit: noctu uero crassescit, quoniam solis absentia refrigeratur, uel (ut alij dicunt) quoniam inter diu a tenui calidoque aere attenuatur, noctu uero densatur. In sefe autem, & hyaena, & noctua Ang. Polit.

contra accidit. Interdū enim nihil cernunt, noctu exacte cernunt: habet enim uidentū uirtutem tenuissimā, maximeq; perspicuam; quæ cum noctu modice crassescat, suscipiendo obiectū idonea fit: interdū autem, atq; in claro lumine uehementer attenuata resoluitur atque dispergitur: unde & leones, qui eiusmodi feræ sunt, per solem ingredi nequeunt. Et ignem interdū cernentes fugiūt. Est & eorum uidere pupulam uehementer splendidam, habentq; humida oculorum maxime perspicua. XXI

Cur repentinum uehementisq; gaudium nonnunquam exanimat? Quia uitalis uirtus, & insitus calor, cum immodice extrinsecus fertur, egeritur atq; resoluitur, unde & sudant, & rubent, quoniā sanguis adest. Insitus enim calor, atq; ipse ignis tum caliditate, tum quod loco suo demigrat, sursum uersus mouetur. Rursum uero pabuli appetitu deorsum: utrolibet autem horum motuum pereunte, ipse cor rumpitur. XXII

Cur dolentes, & amantes, & irascentes suspirant admodum, & frequenter? Quoniam dolentium anima ad ipsam doloris causam conuersa est, cupientium ad id quod cupiunt, irascentium ad id quod iram ipsi concitat. Igitur intēta anima ad id quod mouet, negligit, & quodammodo obliuiscitur, motuā pectoris musculis uirtutē præbere. Cor itaque ipsum, neq; pectoris dilatatione aerem accipiens, ideoq; neq; per flatum atq; refrigeratum, neq; item contractione excernens singulifica excrementa, quæ de sanguinis exustione gignuntur, dum suffocationem metuūt, animam cogit, atq; admonet, ut quam plurimum musculis motum præbeat, maioremq; inspirationem atq; expirationem efficiat, ut maiore quoq; uim frigidi aeris accipiat, maioremq; uim excrementorū effutiat, ut quod exiguae crebraq; respirationes facturæ fuerant, idem maior una efficiat. Unde & Græcū nomen suspirio ex angustia pectoris præci dederunt. Suspirant autem diutius, & frequenter, quoniam in id semper quo mouetur, conuersa est. Natura autem cogit eam, ut aliquādo plus motuæ uirtutis musculis pectoris per cor immittat: qd autem in pectore respiratio, idem in corpore perspiratio est, quæ per arterias fit. Similis autem est inspirationi dilatatio. Expirationi autem contractio: sub pulsus uero nomine dilatatio contractioq; comprehenditur. XXIII

Cur isicium difficile concoquitur? Quoniam leuitate sua humido pabulo intra aluū innatat, idq; per mediam, neq; sese ad eius corpus applicat, qua applicatione concoctio fit. Tum circa gulam redundat, cuius officium appetitus est, non coctio: extra uero corpus, si in aquā indatur, innatat: neq; demergitur: quia dum carnes interuntur, leuem concipit spiritum, corpus in altum expuit, humidisq; innare cogit, hinc & lentus est, quoniam spiritus est particeps. XXIII

Cur antequam balneum ingrediamur, calidum mingimus, cum diutius in balneo superfedimus, frigidum? Fit hoc: nimirum quasi ad alterius cuiuspiam comparisonem. Emissa enim urina tepidæ qualitatis est, ac modice calida. Extra igitur balneum, quoniam frigidum est corpus nostrū, quæ urina emissā est, uelut ad corporis comparisonem, calida est. In calido autem, quoniam multo magis corpus q; urina calefit, frigida urina uidetur, quamuis aliquo modo calida sit, uerumq; id esse, uel ex eo apparet. Ei enim qui balneum ingreditur, ut calfiat, si calidum solū ingreditur, quæ calida est aqua, admodū feruida uidetur: si autē iam excafactus ingreditur, non itidem ei feruida uidetur. XXV

Cur loca maritima fodientes, dulcem aquam inuenimus? Nimirum quoniam in mari, quæ tenuior sit aqua, dulcis est, quæ crassior salsa, tenuis igitur aqua per terræ meatus influens, in ipsa occultitur terra, quam deinde fodientes inuenimus. Dulcis

Dulcis est autem, quoniam per brumam in aera attollitur. Crassa uero aqua exicata emundataq; fit sal. At in littoribus, quæ meatus laxioreis habeant, salsa inuenitur aqua. Excolat enim eò etiam crassior maris aqua. XXVI

Cur putealis aqua per brumam calida, per æstatem frigida est? Quoniā quidq; semper contrarium ut inimicum fugit. Frigidum uero, & contrariū calido esse, & ipsum corrumpere manifestò apparet. Igitur quoniam calor per æstatem aera occuparit, fugit frigus in intīmam terram, atq; ob id aquam frigefacit. Per brumā uero, quoniam frigus in aere plus pollet, rursus calor in intimum defugit, aquamq; excafact. Contraria enim eodem in loco ac tēpore simul manere, contra naturæ legem est. XXVII

Cur breui statura homines proceris ut plurimum sunt prudentiores? Quoniā constipata atq; compacta illis est anima in uniuerso corpore. Proceris uero, in longitudine diffusa resoluitur: quapropter Homerus Vlysem breuem ac prudentem, Aiacem uero procerū ac stolidiorem describit. XXVIII

Cur minus prudentes, cum ingrediuntur, sese ueluti suspendunt? Quia ut inualidus gubernator haud in rectū nauim agit, ita marcidior anima corpus. XXIX

Cur stolidorum q; plurimi, prudentes gignunt liberos, ac robustos? Quia stolidiores in coitu uoluptati magnopere succubentes, animam habent corpori magnopere immerfam. Quo efficitur, ut eorū semen quam plurimā uirtutis, tum rationalis, tum naturalis particeps, prudentiores, qui nascantur, efficiat. Prudentioribus autem, atq; ipsi præsertim, qui sint eruditi, secus omnino accidit. Prudentiæ enim uis aliquid eorum semper, uel in re ipsa uenerea reputans quæ sint extrinsecus necessaria, ideoq; suspensior, efficit ut quod semen defluit, quam plurima careat naturali uirtute. Hinc solendum, cur stolidi atq; ineruditi liberos gignant corpore robustos, eruditi contra imbecillos. XXX

Cur ferarum sterco haud ita malè olet? Quia siccori, minimeq; superuacaneo utuntur nutrimento, maximeq; exercentur: quin & dorcadum, & aliorum quorundam animalium sterco, uelut aromatum quodammodo imitatur odorem. Hominis igitur sterco pessimè omnium olet, quod ij & uario & humido uescuntur nutrimento. Idq; etiam supra fatiem, & intempestiue, & cum minimè indigēt, tum minus exercentur, minusq; q; cætera animantia caloris habent: quare cum neq; planè concoquatur, neq; ob copiam perfletur, sed ueluti commarceat, malū est odoris. XXXI

Cur sinapi, cæteraq; id genus acria cuti imposta ulcerant, deglutita uero, aluū iam non ulcerant? Quia prius demutant ea, & concoquuntur, quam agant. Præterea resoluitur acredo nimia corporis humiditate. Item cum supra cutē ponuntur, temporis ad agendum plus habent, quoniam ea conspissatior est. Estq; præterea imbecilla. At quod intimum est, & laxioreis meatus habeat, & ualidius est. XXXII

Cur qui dolent, quicq; gaudent ridentes lacrymant? Qui quidem dolent, meatum qui sunt in oculis, spissitudine eorū exprimunt humiditatē: qui autē gaudent, raritate meatuū humidum effundūt. Quibusdam uero in oculis, ipsi qui angustioris meatus habent, in neutro lacryma exprimitur. XXXIII

Cur hordacea farina, cum sit frigida, resoluit pituitates? Siquidem omne frigidum condensat, ac resolutionem impedit. Equidem puto, non quia refrigeret, ideo resoluit, sed quia eijciat, uim eijciendi, atque humores diuidendi possidet. Sunt que plurimæ eiusmodi species sibiipsis contraria agentes, non illæ quidem prima ratione, & sese ipsis, ac præcipue, sed secunda, & ex accidenti: ut apium; m 4 quod

quod quidem est calidum, febrim diminuit. Non quia id quidem calidum est: simile enim similia auget, sed quia ex uenis efficit morbiferos humores, uimque pro uocanda urina. Itemque iris & hyssopus lateris morbo, quae pleuritis dicitur, conferunt: quamuis enim calida sint, tamen eos humores incidunt, qui pituitatem intra eam membranulam gignunt, qua costae subcinguntur. Et aqua calida circumfusa rigorem soluit, qui tetanus dicitur, qui ex lentis frigidisque humoribus generatur. Soluit autem non proprie, sed ex accidenti per medium aliquod, hoc est, per insidentem caliditatem. Si igitur sua sponte nullius medij interuentu agant, proprie dicuntur, primaque ratione agere: sin medij agant interuentu, non autem sese ipsis, ex accidenti tum agere, perque secundam rationem dicuntur. XXXIII

Cur mingentibus accidit, ut & flatum edant? Quoniam cum uesica urinae plena est, turget, premitque & coarctat directum intestinum. Dum itaque exinanitur, inclusio intestinis spiritui, exeundi occasionem praebet, quidam uero consensum quandam harum inter se particularum esse ad deiectionem arbitrantur. XXXV

Cur qui oscitantem uideant, & ipsi oscitant? Quia natura animantium, maxime que ratione carentium, similitudinum quandam sensum, item que affectuum habet. Atque ita fit, ut meiente a se, ceteri item meiant, cum sint urina repleti. XXXVI

Cur lippus sanum lippitudine afficit: sanus uero lippum haudquaquam sanitate afficit? Quia oculi humecti sunt, & molles, atque affectibus expositi. Tu quia sanitas, ex habitudine modica, uitium ex immodica accidit. Quod igitur modicum est, facilius ab immodico muratur, ac uertitur, quam contra. Ergo & lippitudo, quae immodica quaedam habitudine est, facile sanitatem, utpote modicam, demutat. Fit autem mutatio naturalis corporum inter se consensu. XXXVII

Cur numisma, & pomum in aqua maiora quam sint, uideri solent? Quia affusa his aqua, concolor fit, aspectumque decipit, quasi maiora sint. Tali enim ratione & sol & luna, & quae erraticae stellae dicuntur, cum iuxta ortus aut occasus limitem spectantur, ampliori corpore uidentur: Sua enim qualitate circumfusum sibi aerem efficiunt. XXXVIII

Cur triangula procul cernentibus, rotunda putantur? Quia cum aspectus procul angulos uidere nequeat, utpote acutos, eos ignorat, quibus ob aspectus deceptorem subductis, rotunda putantur. Idem in remo accidit, qui sub aqua perfractus apparet. XXXIX

Cur ligno procul uapulante, ictum continuo uidemus, sonum serius exaudimus, quamuis una cum ictu & sonus fiat? Quoniam uisum subtiliorem auditu, acutioremque habemus. Ictum igitur uisus, utpote acutior, anticipat: auditus autem ut qui crassior est, sonum tardius consequitur. Hac ipsa ratione soluendum est, quod in nubium inter se conflictu brumae tempore, ubi ictus oritur eius, quem tonitruum dicimus, eiusque ignitio, quam fulgetra uocamus, ut in his quae pyrebolae, hoc est, igniuoma dicuntur, prius fulgetram cernimus, atque ita postmodum tonitrus exaudimus, licet conflictu ipso prior tonitrus, posterior fulgetra, aut una saltem ambo orientur. Et hic igitur uisus, utpote subtilior, auditum praeruitur, atque ita fulgetram prius uidemus. Tum & auditus tonitruum sentit, ut qui crassior, atque ad consequendum tardior est. XL

Cur fit, ut cum nuda facie, reliquo amictu corpore simus, in maximo tamen frigore reliquum quidem corporis rigeamus, faciem minime? Consuetudine: affuevit enim facies aeri tolerando, maxime uero nos consuetudo aduersus omneis affectus communit. XLI

Cur

Cur flaua bilis, quae per uniuersum uitae tempus ea tunica, quae bilis uesica dicitur, continetur, cuiusque corpus maxime affectibus expositum est, minime ipsam corrodit: at si uel ad exiguum tempus in dentem, cuius est corpus ad patiendum minime aptum, ingruerit, statim eum exesum reddit? Quoniam ita est a natura institutum, ut eo tantum in corpore inhabitet, ideoque minime ipsum laedit. Magnum enim remedium contra doloris naturam nomen est. Milleque alia possum tibi exempla afferre. Decem in matrice menses infans permānet, nullum ponderis sensum praegnantis praebens. Spiritus autem leuis in eam incidens, dolorem continuo acutissimum citat, qui & tensionem, & intolerabile efficit pondus. Aspera arteria unius est spiritus receptaculum. In eam si mica, aut potiuncula deerret, suffocationem, aut uehementem efficit tussim. Id nisi natura ipsa praesensisset, haudquaquam fieri uel ad minimum posset. XLII

Cur nonnulli cum balneum sitientes intrant, absque siti exeunt: nonnullis uero contra accidit? Sicciores quidem balneo uescunt, statimque sedant: sitis enim siccitate provenit, praesertim si non penitus a siccitate resoluantur. At qui uidiore sunt, minimeque sitibundi, si diutius immorentur, sub calido praesertim aere, atque intra aridam contignationem, resoluta per sudores humiditate, sitibundi efficiuntur. XLIII

Cur radícula comesa, alij foetidum eructant, alij minime? Quorum quidem alius ac stomachus superuacaneis malisque humoribus, hisque ad pituitatem uergentibus, minime exuberat, eorum purus est ructus: at quibus exuberat, foetidus. Radícula enim calida est, humorumque crassitudinem incidit, atque attenuat. Ex humoribus autem spiritus excitat, eosque per ructum effluit. Sic & coenae quiescens, nihil olet, motum uero, & conturbatum, grauem halitum efflat. Qui uero radiculum ipsam grauis naturae, ac foetidae qualitatis esse autumant, quoniam ea cum extra corpus sit, diutiusque seruetur, grauiter oleat, proculdubio falluntur: omnes enim qui ea uescerentur, grauem ructum edere oporteret. XLIII

Cur in maximis rigoribus digiti ac summa corporis nigrescunt & decidunt? Quoniam extremum frigus abigit, atque retrudit insitum calorem sub intimum corpus, atque ita summa corporis liuescunt quidem primo, tum nigrescunt, & quodammodo cadauerantur. Decidunt autem, quoniam natura reliquo intenta corpori agglutinat sibi quod sanum inest, quod uero iam perijt, dimittit a sese, atque extrudit. Summa autem praecipue afficiuntur, quod neque admodum carnosae & minus calidae sunt. Nam & stirpium ea praecipue foliorum defluuium bruma patiuntur, quae minus calidae naturae sunt, atque ob id imbecilliores atque rariores. Qui uero dicunt, statim a principio insitum calorem, a frigore, quasi ab aduersario fugientem, in intimum corpus peruadere, tum sese colligentem, & quasi instaurantem, ceu resumptis uiribus, in eas rursus particulas, magna repente copia, auxilio accurrere, atque ita, uel quia repente, uel quia maxima caloris uel eodem remigrarit, summa corporis exurere, quia in his residens magis congregetur, non proculdubio falsum autumant. XLV

Cur qui summa corporis rigentia, igni admouent ut calfaciant, uehementer dolent? Repentina uidelicet qualitatis mutatione. Plurimum enim frigus, in plurimum calorem mutant: quicquid enim immodice repenteque fit, mala uidelicet habitudine, id naturae cruciatum affert: quicquid autem bona habitudine, & modo, & secundum naturam repente immutatur, id naturam magnopere delectat: consistit autem maxime in habitudinis modo humanum corpus, multoque magis quam ceterorum animantium. XLVI

Cur

Cur qui piper aut magnum panem comederunt, singultiunt? Est uerò proportio, & cum ijs quæ extrinsecus aut ingrauant, aut dolorem incutiunt. Piper enim, flaua quæ bilis proportionem cum spinis habent: pituita autem, & panis, cum grauissimo lapide. Qui aluū minimè excrementosam, sensibilem, calidamque sunt nacti, ij ocysissime piperis acrimonia mordicantur, stomachū excitant, ad id quo dolent, excernendum ac persequendum, atque ita quem singultum dicimus effutit: qui uerò frigidiorē nacti sunt stomachū, maioremque in eo pituitatis uim habet, minusque sentiunt, ij tardius singultiunt. Idemque ijs accidit, qui magnū repente panem deuorant. Panis enim copia ac magnitudine degrauantur. Neque enim suas partes cessare natura patitur, ubi quidquid absit, quod se lædat. Piper igitur qualitate acris id efficit secundum proportionē pungentis intrinsecus bilis. Panis autem quantitate ponderis, uelut & pituitæ copia, intrinsecus degrauians, singultū efficit.

XLVII

Cur qui in unguibus affectus existunt, uehementer cruciantur? Quoniam nerui qui per digitos tenduntur, peculiaribus excrementis, ungues gignunt: quemadmodum & dentes in gingiuis fiunt. Cum itaque sensibilis neruorum uirtus in extrema progreditur, inque ijs collecta, ueluti in conuallem profluens aqua conregatur, atque etiam copiosior existit, proculdubio quò magis affectum sentit, magis etiam cruciatur.

XLVIII

Cur deuorato repente magno pane, singultientibus, retentio spiritus, singultū resoluit? Quoniam stomachus adiacet asperæ arteriæ. Ea uerò stomachū premens, atque in angustū adurgens, id agit, ut & qui in eo cibus constipatus sit, exprimatur in uentrem, atque ita exoneratus, singultum sistat.

XLIX

Cur deuorato pane singultiētes, ubi quid triste audiunt, nō singultiunt? Quoniam in id animam intendunt, quod tristitiam asserat: quò efficitur, ut mouendo pectori, minus sit intenta. Rursum igitur, cum non erumpat spiritus, uerū copiosior cogat, singultū sistit, ut & ante didicimus.

L

Cur imagines propè quidem, planos colores, procul autem stantibus, partim concauos, partim deuexos ostendunt? Quoniam uidentis uis in longo intervallo extenditur atque resoluitur: quo fit, ut intima colorū exactè planeque non cernat: sed candidos quidem colores deuexos, nigros autem concauos uideat. Candidū enim, cum sese splendido admouit, extrinsecus splendet. Nigrum uerò utpote tenebrosū, intrinsecus. Artium uerò aliæ materiā transformant: ut cum staurarius æneum equū, aut bouem, aut aliud eiusmodi animal fundens, aut cudeus hominem fingit, aut aliud quippiam, mutata scilicet de specie in specie materia aris: aliæ additione agūt, ut ceræ, aut luti fictor: aliæ demptione, ut qui sculpēdo animal fabricantur: aliæ coagmentatione, & insertione, & glutinatione, ut in domo, ut in nauigio ædificando, in tela, in fabrili opere: aliæ habitudinis alteratione fiunt, & per profundum quodammodo: quemadmodū natura è semine animātia procreat: aliæ habitudinis simul alteratione & adiectione corporis, quemadmodum natura particulas enutriendo auget: aliæ uerò mixtione colorum, & corporum adiectione, ut pictura.

LI

Cur si frigida aqua neruis inimica, calida amica non est, imò uerò & ipsa inimica? Si enim tale quippiam noxiū, contrariū porro utile est. Contraria enim in id ipsum eodem modo agere nequeunt. Prima igitur ratione, ac per se calidū, quæ est calidū, infestum neruis simpliciter non est, sed qua calidum & humidū est: qui autem neruos habent læsos, eorum nerui, quia plurimum sensus habent, multæ intensionis, multæque adstrictionis indigent. Sunt enim suapte natura sicci.

Humiditas

Humiditas autem, utpote contraria, emollit, remittitque ipsos, ac putrefacit. Calidū uerò ipsum suapte natura minimè noxiū esse patet. Calidi enim olei utilis haustus, quia astrictionis uim continet.

LII

Cur, si poma nocent, quoniam frigida sunt, atque humida, aqua tamen quæ eiusdem sit habitudinis, minimè nocet? Quia subtilior est aqua pomis, citius que excernitur: quo fit, ut non adeò lædat: imò uerò, corporis particulas modicè intendit.

LIII

Cur quæ difficilem habent concoctionē, crassoque sunt humore, multo facilius concoquuntur, ut bubulæ carnes, quàm quæ & faciliori sunt coctione, & minus crasso humore, ut faxatiles pisces? Quidam id consuetudini tribuunt: nonnulli habitum quandam naturalem atque arcanum, neque explicabilem in causa esse putant. Quidam uerò immodica alui caliditate, quæ coctibilia sint, que par est, utpote mutabilia, summa incendij ut concremari dicunt, atque corrumpi. Quæ autem concoctioni minimè idonea sint, utpote difficiliora mutatu, cum non admodum mutantur, concoqui tantū. Sic enim & paleæ, ut quæ suscipiēdis affectibus aptiores sunt, plurimo igni in cinerem abeunt. At quernis lignis non item accidit, ut quæ ritè comburantur.

LIIII

Cur dolentium superficies pallefcit? Quia natura (ut diximus) ad intumū corpus unā cum sanguine penetrat. Sanguis autem is est, qui ipsam calfacere superficiem, ac rarefacere sit solitus.

LV

Cur in Aegypto, quæ calidissima est regio, frigidū uinū gignitur? Eadē ratione. Rursum enim ad uitū radices defugit frigus, easque frigefacit: sunt enim uites multo que cæteræ stirpes suscipiēdis affectibus aptiores.

LVI

Cur calida aqua puteo indita, frigidissima reddit aquam? Quoniam quod in puteo frigus est, calidæ repugnat: cumque eam frigoris abundantia superet, calorē ipsum omni copia persequitur. Atque ita multa cum frigiditate percalfacientē aquam influit, eamque hoc pacto admodum refrigerat.

LVII

Cur ubi exiguū animal in oculos inuolat, statim altero clauso oculo extruditur? Quia uidentis spiritus iam per oclusum oculum exire non potest, ut iam didicimus, sed collectus in sese, magna que in apertum oculum copia intendens, implet ipsum, & tumefacit, & quasi extrinsecus promit, atque ita pellitur extruditur que infectum.

LVIII

Cur colaphis icū ignē cernunt? Quia uidentis spiritus icū attenuatus magno pere ignescit, atque in æra egressus talis cernitur, qualis iam euasit. Idem euenit, cum duos simul lapides, aut cum ferrū ferro atteras. Interceptus enim aer magnopere attenuatur, atque ignis fit. Idem quoque in nubibus accidit.

LIX

Cur non omnium attritu lapidum ignis excuditur? Quia plerique cedentes nimium sunt, nimiumque leues, & laxis meatibus. Neque enim pariter percussus aer attenuatur: quippe qui neque uehementer ob leuitatem percutitur, & fugit, receditque intra meatus. Nō ergo pariter totus percutitur atque ignescit. Idem & lignorū euenit attritu. At uerò à sole atque aqua ignis creatur: quoniam infra cū ad utrumque solis radij uelut etiam in speculis euenit, magis ignescunt, rursum que ad supera reflectuntur.

LX

Cur prurientes feruida gaudent? Quoniam pituita, cuius crassitudine ac frigiditate pruritus oritur, cutis sensum obtundit.

LXI

Cur iisdem balneis gaudent? Quia calor pituitam fundit, eam que ungues resolunt.

LXII

Cur magis humerū pruriunt? Quoniam anticis partibus frigidiores sunt: ideoque

ideoque

ideoque plus habent pituitæ: quo fit, ut senes qui frigidiores sunt, pruritu magis afficiantur. LXIII

Cur facilius scalarum descensus, quam ascensus est? Quoniam in descensu, corporis pondus deorsum uersus suapte uertitur, & quodammodo descendente adiuuat: in ascensu uero laborat uis, corporis pondus sursum uersus attollens. Sic enim & lapis facilius deorsum quam sursum fertur. Quod enim graue est, deorsum fertur. LXIII

Cur infantes, ut primum eduntur, flent? Quia sensus eorum atque natura ueluti peregrinatur. Nam e calido mollique ipsius matricis corpore in aera frigidum exeunt. Fortasse tamen & a lumine exterrantur. Non (ut quidam aiunt) quod anima celestium regionum extorris, terrenum corpus inhabitet, atque ideo flere infantes cogantur. LXV

Cur apes, & formicæ, & muscæ, omniaque insecta oleo pereunt? Quia respiracula angustia habent. Oleum uero utpote lentum, eorum respiracula obstruit, atque ob id pereunt. Idem & serpentibus ex his contingit, quæ mali odoris sunt. LXVI

Cur flantes calida refrigeramus, frigida calfacimus? Quoniam respiratio calida fit, exiens autem spiritus eorum qualitatem resoluunt: calida uero refrigeramus, quod eorum calidam qualitatem mouemus ac resoluimus. LXVII

Cur, quæ carnes noctu sub plenilunio fuerint, putrescunt? Quoniam tunc aer calidus ab eo atque humidus fit, quæ habitudo ad putrefaciendum maxime facit, unde efficitur, ut si modicus sit calor, atque humor, concoctio fiat: si immodicus, extinctio: si calor præualuerit, exustio. Luna quoque quatuor nacta habitus uidetur: media enim humida & calida quodammodo est: plena calida quodammodo, & sicca: quo tempore desinit, sicca & frigida. Cum luminis omnino est expers, frigida est, & sicca: est enim & solis expers radiorum qui tunc calidi sunt. LXVIII

Cur dolore affecti pallent? Quia rursum natura eius, quod sese angit reminiscens, paulatim ad intima defugit, unã cum sanguine eo, qui cutem depingat: minus tamen in his, quam in metuentibus euenit. LXIX

Cur gaudentes rubent? Quia natura sponte sua delectanti sese occurrit, qui extrinsecus sit, ut nos amico liberisque solemus. Eam uero & sanguis affectat: is qui (ut supra diximus) cutem suo colore roseam reddit. Pallor autem a contrario accidit. LXX

Cur in sopore nocturno, cum subito oculos aperimus, lucem uidemus? Quia uidendi spiritus collectus inter dormiendum, atque adactus, repentinus plurimisque per tenebras erumpit: cumque ipse sit lucidus, instar luminis cernit. LXXI

Cur uerentes oculos desiciunt? Quia animi speculum sunt oculi. Nam & animi affectus per oculos cernimus, ut dolorem, iram, pudorem. Quoniam uero non sustinet animus contra id, quod sit honore dignum, intueri conscientia quadam, ideo aliquandiu oculorum musculos demitti cogit, id que uelut sese operiens efficit. LXXII

Cur auris omne humidum tolerat, excepta aqua? Quoniam cum frigida sit, ad audiendum neruum continuo fertur. Frigidum uero omne neruis insensum. LXXIII

Cur anteque uehemens exciteretur uentus, quædam ueluti stellæ excurrētes eum præmonstrant, aut quasi fulgetræ, maximeque per sudum? Nimirum quia cooperat quidem prius moueri: nobis autem, qui & crassa, & duri sensus corpora nacti sumus, nondum manifestus apparet. Supernum igitur aera, utpote magis tenuem, magisque ætherium perflans, in ignem conuertit, atque ita eius parteis scintillantis uidemus, uehementior autem deinceps uirtus crassiore hunc aera, qui sit circa terram, mouet, atque ita sentitur. LXXIII

Cur

Cur qui uentus angusta loca inflat uehementior est, quam qui laxa? Quia colligens sese unum in locum intenditur in seipso, fitque maior, incrementumque, & uehementior euadit. In locis autem latioribus explicatur atque dispergit, fitque languidior, imbecilliorque: hoc idem in calore accidit, in qualitatibus & in aquis. LXXV

Cur aliqui longinqua, quamlibet magna minime uidentes: propinqua tamen, quamlibet minutissima cernunt, quos & myopas, hoc est, luscinos uocant, quia conuidentes uideant? Equidem arbitror, uidendi spiritum tenuem his esse, ac purum: qui cum procul abeat, resoluatur, neque objecta attingere possit: uix autem propinqua cernit propter tenuitatem ac puritatem. Sunt & qui minutissima procul cernunt, ut senes quidam. Hi igitur contra, qui uidendi spiritum crassum, eundemque multum nacti sunt, necesse habent, ut is per longiusculam quodammodo uiam moueatur, eoque pacto attenuetur, atque ad uisibilia suscipienda idoneus fiat. Sic ergo duo inter se opposita soluuntur. LXXVI

Cur præter omnia animantia, soli canes post coitum uinciuntur? Quia angustos habet meatus collum matricis: coles autem in re uenera inflatur, neque statim exit. Tum quia semen glutinosum est: utraque enim his, nimia siccitate accidit. Sic enim cogit, coartatque particulas, atque humida condensat. LXXVII

Cur soli canes per æstatem rabie laborant? Propter siccam habitudinis præceptionem: natura enim sicci sunt, magis in æstibus: Excalscæ igitur eorum humiditates atque exiccate inflammantur, tum uniuersa eorum habitudo, eoque pacto infanitur uelut phreneticus: unde & eorum salua ueneni est instar, atque siccissima. Inflammari autem constat, uel frequenti anhelitu, uel igneis oculis, uel oris hiatu, quæ ad protrahendum aera apertum semper habent, uel quod eorum cauda ob siccitatem incuruata atque macrescit, rabidi uero sunt præcipue qui siccissimi sunt. Sunt & qui caniculæ sidus influxu quodam suo rabiem his afferre dicant. LXXVIII

Cur qui repente atque inuiti execantur, minus cruciantur, quam qui per electionem execantur? Quoniam qui de improviso, si aliud conuersum habent animum, sensusque omnes inæqualiter suscipientem. At qui per electionem, si cum sciant, quid passuri sint, animum semper in ipsum, quod inciditur corpus, intentum habent: quare cum sensum æqualiter suscipiant, magis in ipsa sectione cruciantur. Solutio questionis a consensu qua magis. LXXIX

Cur qui onera baulant, cantantes ambulant, eodemque, qui trahunt? Quia modulatione rationalis anima oblectatur: quo fit, ut in eam conuersa, minus ipsum sensum suscipiat: unde efficitur, ut non tantopere onus ipsum sentiat. Hac ratioe solue, cur in funibus tibiæ ac tympana adhibentur, cur ad dolentes, aut lugentes, aut ægotantes mos obtinuit, ut hominum conueniat multitudo, diuersosque inferant sermones: uergens enim ad uerba animus calamitates minus sentit, quapropter & scenica oblectamenta, uariaque eius genera ab antiquis excogitata sunt, ut animi distraherentur. LXXX

Cur Aethiopes febricitantes ut plurimum extinguuntur, & lippientes ulcerantur? Calidissimi sunt, atque siccissimi, & quasi elementorum quædam his resolutio accidit, & quod humidum exiguum his inest, consumptum atque corruptum efficit, ut & cætera elementa resoluantur. Fugit enim calor cibi penuria: Exurgit frigus caloris absentia. Regnat & siccitas humiditatis interitu. Atque ob id ipsum cadauera frigida siccaque sunt: unde & diuinus Homerus haud ignarus duo quidem elementa effugere, utpote tenuia & leuissima, duo uero in extinctis corporibus permanere ait:

Sed uos o cuncti tellus fratis, & unda.

Ang. Polit.

n Siccita-

Siccitatem ille nimirum, ac frigiditatem intelligit. Vlcerantur autem in lippitudi-
nibus eorū oculi, quoniam sanguis ex inflammatione fit biliosus, multaq; acedine
oculos per fluctum corrodit. LXXXI

Cur in conuiujs contra rationē poculis utantur. Incipientes enim exiguis, ex-
pleti magnis poculis bibunt. Videtur id proculdubio ridiculum, sed neq; prater
rationem tamen fit. Vt enim frequentius ad mensam possint perpetuoq; bibere,
incipiunt quidem à paruis poculis, desinunt autem in maioribus. Parua enim po-
cula non tam queunt exatiare, q; abundantior potus. Si igitur à maioribus inci-
pian, frequenter id facere, ut in ijs delicijs affolet, non possunt. Natura præterea
ipsa immensis illis capacissimisq; poculis, ueluti re quapiam peregrina turbatur,
seç ab ijs auertit. Paruis autē paulatim affluens, copiam quoq; ipsam postmo-
dum feret. LXXXII

Cur, qui aqua intercute laborant, cum pleni aqua sint, sitiunt semper? Quonia
& ipsum eis humidū, falsum fit, quippe quod minimè permeet, sed putrescat, atq;
os alui exsiccet. Quin & febriculas tenues habent. Præter hæc autē, quanto uen-
ter tumidior fit, tanto reliquum corpus, cum minimè sua ratioe nutriatur, siccus
euadit, unde etiam macrescit. Plurimum enim nutrimentū in aquam abit, ipsumq;
adaugēt morbum. LXXXIII

Cur in conuiujs priusquam cibum capiamus, ac repleamur, anguste accumbi-
mus: post repletionem uerò, atq; ante conuiuij finem laxamur, neq; iam urgemur?
Quoniam cum à principio uehementem ciborum appetitum accumbentes ha-
beant, in ea quæ intus, hoc est, in mensa sunt, cōcurrunt simul uniuersi, atq; repen-
tē: post cibi uerò satietatem, alius deorsum uergit, alius in obliquū, alius item mo-
do quouis alio sedet, neq; supra modū in ea quæ intus sunt, uergunt: atq; hoc pa-
cto, ubi expleti cibo sumus, relaxamur. Præter hoc autem & quia omnes à princi-
pio, cum comedunt, in pectus atq; in latitudinē corporis cubant, euenit, ut angu-
ste accumbamus. LXXXIII

Cur quo cunq; loco pilos habemus, cani gignuntur præterq; in axillis? Quia is
locus calidus est, arterijs enim scaret, & uenis. Tum rarus, atq; ob id pituitatis ex-
crementa perpetuò excernens: hinc fit, ut perpetuò sudet. LXXXV

Cur si pituita frigida est, & crassa, & læta, similiterq; nigra bilis, frigida & crassa,
sed multò q; pituita minor, quartana tamen diuturnior est, q; cotidiana? Quia pi-
tuita tamen si frigida, copiosior est, humida tamen est: humidum uerò facillimè al-
teratur atq; immutatur. Nigra uerò bilis, frigida & sicca, quò efficitur, ut diffici-
limè alteretur aut immutetur. Decipiūt itaq; ipsa similitudine frigiditatis & bilis
redundantia, reliquam uerò cōtrariam qualitatem occultant. Præter hæc pituita
magis naturæ consentanea est, q; nigra. Vnde & cum quis sanus fame extinguit,
natura pituitam ipsam in nutrimentum uertit. In febris igitur quotidiana, quicquid
utilis pituitæ offendit, id omne in nutrimentum consumit. Quod autē inutile est,
putrescens febrim accendit. LXXXVI

Quare cum quatuor sint humores, qui interdū putrescunt, tres tantum febres,
non autem quatuor existunt? Quia sanguis secundum naturam est, & nutrimen-
tum corporis. Is exuberans repletionem tantum facit: corruptus autem, nō iam
sanguis remanet. Mutat enim excafactus in flauam bilem. Reliqui igitur humo-
res exundantes quidem morbos pariunt, maximeq; circa cutem, ut serpentina ul-
cera, & caneros, duplexq; genus uisiginis, alphas uidelicet, & leucas: putrefa-
cti autem, febres. LXXXVII

Cur si in duobus aduersis parietibus geminae sint è regione fenestæ, quas uehe-
mentior

mentior perflet uentus, altera tantum clausa, iam per alteram nō intrat uehemēs
ille, & plurimus uentus, qui spiret, uelut utraq; aperta accidebat? Quia aer qui mo-
uetur, hoc est uentus, corpus est: altera igit clausa, q; si per alteram intrat aer, lo-
cum domus replet. Cumq; corpus sit, non iam reliquum aera, qui corpus quoq;
sit, ingredi sinit. At si fenestra referetur, qui locum occupat, exitum nactus, locū
ingrediendi & alteri dat: idemq; rursus per obiectam fenestram erumpens, alium
altera ingredi sinit. Idq; continenter fit: clausa uerò aduersa fenestra, non iam id
amplius accidit. LXXXVIII

Cur amantium extremæ partes, modò frigidæ sunt, modò calidæ? Quoniam
ubi dolore affecti sunt erga amicam, eaq; se desperant potituros, insitus calor unā
cum natura in intima penetrat: quo fit, ut extreme partes frigescant, obq; id ipsum
& pallent, & tristes euadunt. Cōtrā uerò cum aut bona spe ab amica sunt affecti,
aut cum uehementer irascuntur, tum innatus calor ad cutem uergit unā cum na-
tura, suntq; calidiores & rubicundiores. Obq; hanc ipsam causam pictores amo-
rem nunc tristem pingunt & quiescentem, nunc uolantem & ridentem. Puerum
uerò mutabilē: quia cupido uehemens quidem est, non tñ diuturna & perpetua.
Dispositio enim perpetua est, ut in legitimis amicis, aut in patre erga filiū, aut in
uxore erga uirum: amor autem non perpetuus est, ut plurimum enim circa igno-
tos accidit. Dispositio quoq; modica stabilisq; est: amor autem uehemens, & insa-
nienti similis. Facem uerò habere fingunt, atq; esse pinnatum: quia amantiū ani-
mi suspensi tollitur, suntq; mutabiles, ceu uolucres. Tum cordi insitus calor sem-
per ijs exardescit, incessabili uidelicet uehementiq; cura erga id, quod cupiunt.

Tenet autem dextra gladium, sinistra autem pharetram, & quam plurimas sagit-
tas, quoniam à principio quidem ex uno oculorum radio amor oritur, unā enim
& uidit & cupit: ut uerò primū cupit, perpetuos emittit amās radios in id quod
à se cupitur. Is autem radius sagittæ similitudinem habet, quod eum amans in cor-
pus iaculatur. Sunt uerò intra pharetram sagittæ: quoniam occultos emittant ra-
dios, qui amant: ut autem uentus ignem, sic consuetudo amorem accendit. Non
enim propriè ex ipsa amor oritur: si enim hoc esset, proculdubio oporteret ex con-
suetudine semper amorē gigni. Amoris autē ortus repentinus est. Est uerò nu-
dus, quia absq; medio desiderium id, manifestoq; euenit. Neq; enim per alterum
quippiam amat quisquam, sed neq; clam, neq; quam ignorat. Quapropter & sta-
tuarij honoris gratia nudos interdum deos, regesq; effingunt, ut qui indicare ue-
lint, ad apertum illud uirtutis eorum, ac mentis extra omne clancularium iustum
existere. Nō est autem unus amor, sed plures: seu quia diuersi rerum sunt amores:
aliter enim atq; aliter amant, quemadmodum & diuinus Plato ait, amorem mul-
torum capitū belluam esse, quia sub multos (ut idem ait) amores idem cadit: ma-
trem uerò habet Venerem, hoc est, cupiditatem: Veneris enim simulacro cupi-
ditatem effingunt. Fertur item amor Erynnin furiam amasse, uidelicet quia multi
iniquè amarunt, impijsq; sunt cupiditatibus affecti, quemadmodum & à me ipso
in secundo Allegoriarum libro ostensum est, quem in confictas de dijs historias
composui. LXXXIX

Cur in pestilentia alij pereunt, alij minimè? Hoc nimirum ex habitudinis con-
uenientia accidit. Nam si quis malis humoribus plenū corpus sit nactus, ei profe-
ctò inspirans is aer, qui sit putredinis effector, & quod exiguū utilis humoris in-
sit, facile corrumpit: quo fit, ut corrupto ijs humore uniuerso, & insanabiles affe-
ctus, & quam plurimi exoriantur, eoq; pacto occidant: quod si neq; multa quis
habeat excrementa, & bonis abundet humoribus, is aut nihil, aut parum omnino à
Ang. Polit. n 2 pestilen-

pestilenti aere offenditur. Attrahi uerò ab ea quā diximus conuenientia, id quod agendi sit causa, uel externae materies ostendunt: quercus enim haudquaquam afeccibus idonea, neque eiusmodi sunt, quae facile ignem comprehendant: multo autem magis idoneae arundines sunt, magisque igni excipiendo expositae, sed & stippa multo his magis. At si quis madidam capiat stippam, uiridesque arundines, quercum uerò aridissimam eligat, uel eam sulphure spargat, quod minime idoneum erat comprehendendis ignibus, id maxime idoneum reddiderit, si igni admoueat. Hoc item exemplo, & quaestione aliam soluere potes, qua ratione eueniat, ut lassitudo diurnam potius febrim gignat, quam aut eam, quae ex putredine fit, aut eam quae habitabilis dicitur. Dicimus enim euenire id ex dispositionis praecipione. Habebat enim naturales spiritus, humoresque minime superuacuos. Solida uerò omnia siccissima sunt, & causa in ea incurrit. Et cur solis ardor alijs somnum excitat, alijs non item? Quoniam cui multa in capite pituita inerat, ea effusa caput humescit, atque inde sopitur. Qui autem sicco sit capite, cum magis id, magisque exsicceatur, per uigilio afficitur.

XC

Cur sol nigrum quidem hominem, linum uerò candidum reddit, ceramque emollit, linum durat? Propter dispositionem rursus patientis materiae. Humores enim omnes excepta pituita, cum sunt praeter modum excafacti circa ipsam cutem nigri apparent: linum uerò aut nitro, aut salugine infectum, cum sol eius sordes absumat, albescit. Rursum uerò, cum ex eadem cera humiditatem eliciat, quae in eius intimo sit, euenit, ut emolliat. At uerò in limo, omnem sol humiditatem, quae & plurima sit, & in ipsa superficie redundet, depascitur, atque ita eum desiccatur, durumque efficit. Si ergo circa id quod patitur, & agens uertitur, magno nobis usui esse potest. Si enim pietate animum armemus, corpus ciborum modestia exornemus: uita autem non possidente, sed his contenta, quae sint uicium opportuna, nosmetipsos stabiliamus, tum omnes uitae molestias, quoad fieri possit, euitabimus. Neque nos aegenti malo idoneos prebebimus, ut id quod patitur, agat quicquam, si quis uidelicet est aut daemon, aut stella, aut alia quaequam extrinsecus causa.

XC I

Cur icterici difficile deiciunt, & deiectionis alba est? Quia flaua bilis toto eorum corpore diffusa est, quod et oculi indicat, & cutis color, neque ad intestina iam confluit, ut prima naturae lex exigit, atque ita sterco non colorat: neque sua acredine deiectionem intestinorum uirtutem irritat ad euacuandum sterco: propterque id ipsum medicina, quae ut artes caeterae naturam imitatur, ubi in aegritudinis periculo corpus uersatur, aegrotanti uirtuti auxiliatrix adest. Nam quia sterco deicitur, bile irritante, atque eius expulsionem intestina prouocante & musculos, ipsum uerò sterco molle lubricumque est, ob lentos illos humores, qui in intestinis sunt, eique adiacent: merito etiam clyster pro bile mel habet, quod eiciendi uim habet: item nitrum, quod & uim habet eiciendi, & intestina ac musculos ad expulsionem citat: hydrelgem uerò, hoc est, oleum aqua dilutum, ad humectandum emolliendumque sterco, quod dicitur a febris desiccatione. Scire autem oportet, nunc sua sponte naturam ac sine medici ope agere, ut in aegritudinum iudicijs, ut in concoctionibus. Est enim tunc medicus uelut spectator quidam, & arbiter, & iudex duorum aduersariorum, morbi, & naturae. Nunc uerò per solum agit medicum, ut in articularum fractionibus, inque articularum iniectione. Nunc uerò per medicum simul agitur et naturam, ut in sordidis concauisque ulceribus. Medicus enim sordibus ulcus per-purgat, his quae ad eiusmodi purgationem pertinent: tum caecis illis meatibus relaxationem praebet: refecat enim quicquid his est pro operculo, ut sic dixerim, eosque obstruit, ut purum sanguinem acquirant. Natura uerò per uulceris meatus purum

purum sanguinem suggerit, qui a nutrimentis sit creatus, eumque ad carnis generationem transfert. Is rursus a desiccantibus uenenis condensatus, idonea caro fit.

XC II

Cur si febris continua laborarunt, post iudicij tempus, quam crisin uocant, nigerrimam aliquandiu cutem habuerunt? Quoniam ex flaua bili continua accidit, quae in ipso aegritudinis rigore perusta in nigram demutata est. Atque ita in ea quam diximus crisi, a natura ipsa ad cutem repulsa tinxit ipsam: quemadmodum etiam in uiriliginibus alba quoque est cutis. Eius autem humoris crassitudine difficile eiusmodi color resoluitur.

XC III

Cur nigra bilis ad mammam, aut ad crus accedens corrosionem operatur: in his uerò qui melancholici uocantur, cum in ipsum confluat cerebrum, id tamen non agit? Quia in mamma quidem multae magnaeque insunt uenae, propter lactis generationem, atque ob id bilis copia eo confluit. Similiter & in crus multa bilis deducitur, quippe quae ad inferna feratur. At uerò in cerebrum, tum quia superna est, tum quia minutas habet uenulas, exigua quaedam bilis ascendit, quaeque pungendi tantum, non autem corrodendi uim habeat. Frigidum praeterea, atque humidum est, quo efficitur, ut modo aliquo nigrae bilis habitudini aduersetur, ipsamque emolliat: quae igitur proprie nigra bilis est, ea corrodentem in mamma cancerum gignit: in crure uerò chironiam ulcus, & quod nomades a depascendo uocant: in cerebro autem ferinam melancholiam. Quae uerò non proprie nigra bilis sit, sed melancholicus humor, & feculentus, fluctionem tantum, & tumorem, qui cancerum imitetur, sed minime corrodatur, placidamque melancholiam gignit.

XC IIII

Cur in his qui intestinorum difficultatibus laborant, papyrus coglobant, eaque in anum iniecta profunt? Quia concurrentibus musculis sedis, humectata papyrus musculos sua relaxatio excitat. Idemque in hypophoris agit, quae in ulceribus concurrunt. Relaxatis igitur musculis, sterco uelut destitutum deicitur.

XC V

Cur quae uasa a Graecis baucalia dicuntur, cum aqua replentur, sonum quendam sibi proprium edunt, a quo & nomen uasis est factum, uelut alia sunt apud Graecos nomina sonorum factitia: ut in aqua phloesbos, & in aluo borborygmos, & caetera? Quia cum uas eiusmodi inanè est aquae, aere impletur, corpore uidelicet tenuissimo. Cum ergo inditur repente in ipsum aqua, sua grauitate aerem persequitur, utpote tenuem, atque excludit: simul enim manere in baucalia, quoad usque repleatur, nequeunt. Est enim a philosophis demonstratum, non posse duo corpora eundem locum tenere eodem tempore. Cum ergo aer repente sursum per angustias extruditur, sonus necessario exoritur, neque is unus, sed plures. Quaedam enim ueluti pugna inter ambos incidit. Aqua enim deorsum aere premit, aer uerò sursum aquam: hoc cum successione fiat, accidit, ut frequenter sonus fiat.

XC VI

Cur in uasis, quae a Graecis harpagia, quasi raptorica dicuntur, digitus eorum ori iniectus non sinit aquam fundo effluere, eleuatus autem sinit? Quia cum ex ore digitus eleuatur, aer ingrediens trudit aquam deorsum, quod suapte natura fertur, atque ita per foramina fundi exit: propter hoc ipsum omnia mechanica instrumenta per aerem & aquam conficiuntur, ut oronomia, clepsidra, uocumque imagines, quae de statuis resultant, atque alia his similia.

XC VII

Cur & uinum & aqua alieno tempore febricitantibus data, phreniten efficiunt, hoc est, duo inter se contraria: frigida enim est aqua, calidum uerò uinum? Dico igitur uinum ipsum cum suapte natura sursum feratur, exurere cerebrum, una cum febris perturbatur: itaque uehementer a principio animae instrumentum aetherius quodammodo spiritus est, uimque ipsam prudentiae idem agere compellit. Inde uerò

Ang. Polit.

n 3 hoc

hoc patet, multi quippe etiam sani plurimo perpetuoque meri potu utentes, mentis impotes fiunt: aqua uero ipsa uelut obstruens corporis meatus, per quos uidelicet resoluntur ipsi spiritus, qui a putrefactis humoribus oriuntur, eosque crassiores reddens, id agit, ut plus ob id ipsum putredinis febrisque resultet: sapere uero & aqua ab immodica febris deuicta, eius pabulum fit. Quemadmodum in furnis usu uenire uidemus: qui enim ignem accendere uolunt, exigua quadam aquula ignem irrorant.

XCVIII

Cur mulieres acuta sunt uoce, itemque & spadones, & pueri? Quia humiditatis abundantia, arteria eis in amplum minime protendit. Caliditatis enim officium est, meatus in amplum relaxare: ut ergo angusta tibia acutum edit sonum, sic & aspera arteria. Dicunt autem nonnulli, mulieres acuta esse uoce, quia conferat in parturitione clamare ad pariendi facultatem, quod proculdubio falsum est.

XCIX

Cur infantes aestate siderantur? Quod uulgus aestu laborare eos dicit. Febricitant enim tenui quadam profundaque febricula, ipsaque oculi excauantur, fiuntque uigiles, & imbecilles. Nonnulli uero & fluxu uentris laborant. Quia infantes passibiles sunt, magnamque uim pituitae in capite habent, ut dictum est. Igitur in estibus pituita supra modum excalfacta ac putrefacta febrim accedit, unde & cartilagine cerebri ignescunt, atque ob id uigiles sunt. Ignitio autem per arterias ad cor descendens, & uiuificum spiritum reddens ignitum, febrim sine putredine accendit. Cum uero ex febre multa bilis procreetur, euenit ea ratione, quam superius explicauimus, ut bile aluum, atque intestina mordicante uentris resultet fluxus. Esse autem eius causam, radicemque affectus in cerebro patet, quoniam capiti refrigerantia admoventur, eaque utpote ignitionem extinguentia profunt. Laborant tamen hoc ipso etiam adulti, quibus scilicet in capite pituita, aut exiguum flauae bilis coaceruatum fit, & putrescat: per ipsam igitur inspirationem, perque ignitum quodammodo aerem spiritus ignescunt.

C

Cur rotunda ulcera difficile curantur? Quia ex bile acris, quaeque uim corrodedi habeat, oritur. Nam quia guttatim confluat, & corrodat, rotundum ulcus facit, propterque id ipsum exurendo, desiccandoque idonea reddunt medicamenta. Atque hoc quidem pacto medici. Naturales autem & philosophi euenire id dicunt, quia nullum sit principium, unde uomica incipiat. In circulo enim neque principium, neque finem accipere est, atque ob id dicunt, cum eius figurae ulcera, ferro a medicis inciduntur, in figuram aliam demutari.

CI

Cur aliquem ad locum uel necessario proficiscentes, cum tamen eodem peruenimus, ulterius aliquando progrediamur? Quia animus saepe in rem quamquam habemus intentum, eoque inclinatum, & conuersum, neque penitus sensibus immittentem, ut quae ipsi propria sint, cognoscat. Velut igitur locum uidentes, non uident: neque praestois est, qui sensibilia iudicet.

CII

Cur mel omnibus dulce, ictericis tamen gustantibus amarum uidetur? Quia bilem amarum habent, quae per totum corpus, perque ipsam linguam redundet. Mel igitur cum comedunt, sit ut quiescens humor commoueat. Gustus deinde ipse, cum iam bilis amaritudinem sensit, imaginationem parit, ut mel amarum putetur.

CIII

Cur uehementer irascentibus oculi ignei sunt? Quia ira feruor est eius sanguinis, qui sit circa cor, calidique spiritus: hic igitur utpote subtilior superne fertur, perque oculos, qui perspicui sunt, transparet, habentque uapores sanguineos ascendentes. Unde & facies rubra ipsi apparet: huius rei non ignarus Homerus inquit: Instar erant ardentis lumina flammæ.

CIII

Cur

Cur infusa serpentibus aqua eos expellit? Quia natura frigidi sunt, & sicci, & neruosi, & exigui sanguinis, fugiuntque immodicam frigiditatem. Esse autem illos humifcemodi habitudine, uel hinc colligitur. Latebras enim hyeme quaerunt, terraque intima utpote calidiora. Occidente autem sole, ut plurimum: rursus aerem ut frigidum fugiunt: rursusque aestate, quoniam terrae intima frigida sunt, inde fugiunt, inque locos calidos demigrant.

CV

Cur ouis si affetur, rumpitur, si in aqua bulliat minime? Quia cum igni eius humiditas appropinquat immodice calsit, & exurit, pluresque ob id spiritus gignit qui cum ob loci angustiam exitum quaerant, rupto putamine diffugiunt. Idem quoque agunt in dolis, & in fictilibus, cum mustum efferret. Multa praeterea flamma ouis putamem affatione disrumpit. Id quod & fictilibus uasis supra modum adustis accidit. Unde naturaliter uulgo ouis cum assandum est, aqua praemadidant: aqua enim calida super te mollitiae humiditates paulatim effundit, ac per raritudines resoluit.

CVI

Cur in coitus uoluptate homines quodammodo oculis conuenient, atque huius alii quid simile & in ceteris sensibus patiuntur? Quia deuicti ab affectu uoluptatis, magis eam quodammodo conuenientibus oculis comprehendunt. Non enim eleuantur, ipsumque extrinsecus animum una cum sensibus ad aera protrahunt, quod efficiatur, ut corporeos illos affectus minus sentiat.

CVII

Cur nonnulla licet uniformia medicamenta, uim tamen contrariam habent, quemadmodum experientia ipsa indicat: mastiche enim eijcit, resoluit & intendit: acetum autem & calcacit & refrigerat? Quia insunt ipsi indiuidua, minimaque corpuscula per interpositionem, non confusionem, ut arena humectata coglobatur, unumque corpus effici uidetur. Re uera autem multa sunt minutissima in arena corpuscula. Quod si hoc uerum est, haud est absurdum in alijs, alijsque mastiches particulis contrarias uirtutes & qualitates occultari, neque inter se confundi, quia natura eis tantum corporibus legem illam inseruerit.

CVIII

Cur cum pedis digitum offendimus, inguen tumescit? Quia semper natura quae ad corpus pertineant, prouidens, solet accurrere uelut auxilio ipsi partibus, quae dolore laborent: quoniam uero utilissimum omnium humorum, & nutrientem, & cognatum, ipsum uidelicet sanguinem pro uehiculo habet, necessarium est, ut cum ea ad pedis digitum una cum sanguine descendat, impleantur eae uenae, quae maxime in inguine sunt, eaque partes quae circum uasa ipsa sint, atque adenes a Graecis appellantur, quippe quae rotunda sint corpora. Immodica igitur constipatio, inflammationem eleuationemque efficit, appellaturque id inguen, ex ipso loco denominationem mutuum.

CIX

Cur natura auisibus, neque uesicam urinae receptaculum, neque renes elargita est? Quia multa indigebant humiditate, ut oriri pinnae, atque incrementum possent. Eamque ipsa uolandi exercitatione consumunt. Neque omnino quidem mingunt. Cum uero bibunt, stercus immodice humidum deijciunt.

CX

Cur pueris in urinae uesica calculi gignuntur, sensibus uero intra renes? Quia angustos in renibus meatus pueri habent: terrenus uero humor, & crassus uolentia angustiarum ab urina extruditur, tum in renibus ipsis, tum ex conceptaculis, quae lunae formam habent, in ipsam urinae uesicam. Ea cum latos habeat meatus, exeundi locum urinae praebet: humori uero ipsi, unde calculi gignuntur, insidendi, suoque more coespissandi. At uero in sensibus contra euenit: laxos enim renum meatus habent: quo fit ut in urina exire, & terrenus humor insidere congelarique possit. Color autem calculi humorem quoque ostendit, a quo ortum habeat: solutio ex compositione, situque membrorum.

CXI

n 4 Cur

Cur si caliditate calculus congelascit: calidi enim sunt pueri, similiq; ratione fit in senibus: neq; enim tanta concedenda frigiditas, quanta in glacie niueq; sit: extremo enim frigore renes demorerentur: non contrarijs tamen ad frigiditatis solutione, uerum similibus utimur, hoc est calidis, ut petroselino, feniculo, & eiusce modi: Dico igitur accidere, ut exustione torrefactioneq; nimia calculus in arenulas exateratur, quemadmodum in testis, in scitilibusq; ualis, cum supra modum torrefacta fuerint, arenae proueniunt. Fitq; hoc pacto, ut exigui lapilli una cum arenulis facile inter meendum effluant. Euenit quoq; nonnunquam, ut frigida epota, facile calculus extrudatur, renibus uidelicet protentis ipsi fluxu nimio per excernendi uirtutem deficientibus. Euenitq; praeter hoc, ut immodicus renum ardor, cuius causa calculi congelascunt, a frigida extinguatur. CXII

Cur in renibus, inq; urinae uesicae ulcerum difficilis curatio? Quia urina cum sit acris, exulcerat cicatricem, quam opportuna medicamenta obducunt. Magis autem in uesica insanabilia sunt, quod intra eam permanet urina. In renibus autem defluit. CXIII

Cur in solijs calida aqua commota, calidior nobis, nostrumq; ferè adures corpus uidetur? Quia descendit nobis appellens aqua & ipsa patitur, hoc est, cum nostrum ipsa excalet corpus, & ipsa a nobis quodammodo refrigeratur. Didicimus enim, quaecumq; in generatione corruptioneq; agant, ea quoque ipsa proculdubio pati. Quoniam igitur aliquo refrigerata pacto, non iam similiter excalet, manifestum est, assuesse iam nos, neq; ipsam iam caliditate sentire, quemadmodum a principio: quoniam immodica eius caliditas a nobis diminuitur: si ergo calidam mouentes, eamq; quae cuti adhaerere transmittamus, aliaq; calida aqua sincerior accedat, nondum uidelicet aut agens, aut a cute ipsa patiens, suamq; caliditatem immodicam seruas, merito nobis calida exurensq; uidetur, quatenus & ipsa agens patitur, sitamq; remittat caliditatem, quemadmodum illa prior. Atq; hoc per successionem fieri potest: quam diu enim calidam mouemus, tam diu semper ad nos accedens, re uera ipsa calida uidetur: propterq; id uulgus naturali motu cum uult in solio corpus magis excalet, mouet continenter aquam, quoad uult. CXIII

Qua ratione, si quicquid mouetur, sese ipso calidius fit, maximeq; in calido aere, & loco: aer tamen cum uerberatur, atq; mouetur, frigidior nobis tactu uidetur, idq; uult maxime per aestatem, quo tempore solis calor multo ardentior est: Hoc uidetur contrarium superiori esse. Calida enim aqua calidior nobis sollicitata uidebatur. Hoc autem loco frigidior calidus uidetur aer, cum & mouetur, & sollicitatur. Dico igitur usu hoc euenire, ut quod in re quapiam plus est, aut qualitate, aut uirtute, uincat quidem id, & uertat, quod minus est. Modice uero & ipsum, quod fortius est, contra patiat. Calida igitur aqua, cum calida uehementer est, calescenti adhaerens corpori, & ipsa contra refrigeratur, neq; iam eandem qualitatem seruat. Quinos igitur circumdata aer, aestate modica, cum sit calidus ad aquae calidae similitudinem, ingruens in corpora, a nobis ardentibus, ob calidum anni tempus calescit quodammodo, atque ipse nos contra calescit. Quod & lineae agunt uestes: quae cum frigide prius essent, mox a nobis calescit, nos ipsos postmodo calescit. Cum igitur aerem sollicitamus, transmittitur e corpore, qui a nobis praecalidus aer fuerat, alter autem nondum excalet accedit, qui nobis frigidus uidetur: idq; per successionem fit. CXV

Cur, quae in pupula oculi ulcera sunt, cum exoleuere, alba uidentur: quae uero extra pupulam in nigro oculi, non item? Quia per solam pupulam uidendi spiritus exit, qui &

qui & perspicuus est, & lucidus. In albedinibus igitur ijs, quae leucomata dicunt, cum cicatrix meatus conspisset, eius tunice, quae cornea specie est, non iam uidentur spiritus exit: quo fit, ut magna deinceps copia conaactus cicatricem illustret, eamq; calidam ostendat: quoniam uero ex uisus condensatione spiritus non exit, euenit ut non uideant. CXVI

Cur paleae & calidam aquam, & frigidam niuem, hoc est, aduersas inter se qualitates conseruant? Quia palearum natura manifesta qualitate caret, unde & a nonnullis *ἀποία* apocia, hoc est, qualitatis expertes appellantur. Cum igitur facile suapte natura confundi commisceriq; possint, ocyssime quibus adhaerint, conferunt, eorumq; ipsae confusionem suscipiunt. Collato enim sibi calido calsiunt, idq; ipse contra recalfaciunt, atq; conseruant, similiterq; frigefactae a niue, eamq; ipsae refrigerantes, frigiditatem eius conseruant, quemadmodum & cera, & oleum, quae facile confundi possunt: suntq; item qualitatis expertia, conserunt eorum qualitatem, quae cum ipsis admisceant, quippe quae & eorum fusionem accipiant. CXVII

Cur bruma per sudum clariora uidentur sidera? Quia & a uentis, & ab imbris, uel qui nos circūdet aer, uel qui altior sit, motu ipso extenuatus, & quodammodo expurgatus puriorum sidereorum corporum conceptionem, multo que faciliorem, ulterioremq; progressum uisui praebet: quod & in puris perspicuisq; fluuioorum aquis manifestò apparet. Multo enim puriora clariora que uidentur, quae in ijs corpora insunt. At in crassis & coenosis, aut nullo modo, aut confusa transparent. CXVIII

Cur saepe inter meendum horremus? Quia acris bilis defluens, atq; urinae uesicam mordicans uniuersum quoque irrat corpus, atq; excitat ad eius particulae consensum, ut deijciendi uim modice offerat, atq; ita qui horror dicitur, effici solet, hoc uero pueris maxime accidit. Multo enim plura ob nimiam saturitatem excrementa sunt nacti. CXIX

Cur noctu dolores magis intenduntur? Quia anima secum ipsa otiosa non iam aut uisui, aut auditui, aut alijs huiusmodi sensibus intendit, neq; quicquam agit, neq; ad externas actiones prouocatur: quod efficitur, ut multo plus corporearum perturbationum, tangendi sensu suscipiant: paucae etenim per noctem animales operationes existunt, quales sunt respiratio & cogitatio. Animam uero cum ad externa per suas operationes protrahatur, corporeas perturbationes minus experiri manifestò apparet, quando in luctibus, in aduersis ualeudinibus, inq; ceteris huiusmodi accidentibus, amicorum congressiones, ac narratunculae eorum qui sint affecti, perturbationes alleuant atq; solantur. Animaduerte autem, naturam quidem in suis operationibus minus interdiu agere, ut in ciborum concoctionibus, in humorum permutationibus, in sanguinis euocatione, in pullulandi, nutriendi, conerescendi similitudinibus, aliorumq; his similibus operatione. Animam uero magis agere in suis actionibus, ut in quinque sensibus, in motibus particularum corporis, in imaginatione, in cogitatione & memoria: contra uero noctu: magis enim agit natura, minus anima. CXX

Cur uitrum per brumam, cum quid uehementius calidum iniicitur, dirumpi solet? Quia plurima frigiditate ex circumeunte aere, toto suo corpore affectu est. Cum igitur repente calidam, non praecalidam uitro indimus, tum caliditas contrariam sibi frigiditatem proculdubio persequitur, illa autem una cum spiritu ipso repente fugiens, contractionem eorum corporum efficit, quae intra uitrum sunt. Dandum enim est, inesse & in uitro exiguos meatus, qui subtiliorem aera contineant, quos tamen oculis sensuq; non assequimur, natura tamen ipsa, reque uera inesse non diffiteamur.

diffiteamur. Alij uerò dicunt, quod uehementer sit frigidum, id arefacere atq; exasperare uitri corpus, unde efficiatur, ut quæ subtilior in eo pars sit, siue is humor, siue aer sit, extrudatur, & uelut ignescat, unde etiam contractioni corruptioniq; idoneum euadat, quemadmodum & aridissima ligna. Sic enim & Hippocrates aiebat, uenas à frigido rumpi. Quod igitur uehementer est calidum, id eiusmodi uitri corpus inueniens, multo id magis arefacies, ruptioneq; eius efficit perfractionem. Si ergo præmollitum fuerit, tum modicè præcalfactum, nequaquam lædatur: quemadmodum & athleta, cum sunt luctaturi, oleo à magistris, quos pædottibus uocant, præmolluntur. Et qui uocem exercent, ut respirationis partes emolliant, pæganifant. Etenim cum frigiditas in patentis illos meatus incidit, facile unà cum spiritu profugit, & uitri mollitudo caliditati cedens, haud facile perfractionem subit. Esse autem in uitro meatus, uel è uasis testaceis patet. In quæ si aquam indas, atq; os picelinas, exudet tamen humor. Videre est autem & fumum de uitri corpore per brumam erumpentem, cum in ipsum aquam infuderis. Et uitrum contractum, extrinsecus que applicitum ei liquori, qui sit intus, qualitatem suam præbere.

CXXI

Cur pueri, maximeq; infantes, haud ita facile luxantur ut uiri? Quia ex mollitudine corporis solo terræ cedentes, resoluunt eius tensionem ac duritiem, ut ulterius agere non possit: uiri igitur cum duro sint corpore, quòd aut terræ duritati, aut lapidi resistunt, intentionem percussionis adaugent, lapidemq; ipsum cogunt in sese, utpote durioris, agere. Hac eadem ratione & spongia cedens non frangit, uitrum uerò, aut testa, aut quòd aliud eiusmodi durum corpus casu confringitur. Hinc progrediens è similitudine, dicere possis: Cur uenti motus uehementior, quercum quidem deijcit, arundinem non deijcit? Quoniam quercus, utpote dura robustaq; & ingens uento resistens, eius uim intendit: arundo uerò, ut quæ mollis lenisq; sit, & exigua, cum uenti flatibus huc atq; illuc cedat, eius uim resoluuit. Eodemq; pacto luctator aduersario renitens, uim eius adauget. Cedens uerò aliquando, cum que eo se unà circumagens huc atque illuc citius eius tensionem soluit.

CXXII

Cur infantes nutricis canticum audientes uagitem sistant, mox uerò etiam dormiunt? Quia substantia musica, quemadmodum & scientiæ, artesq; ceteræ animo sit insita, quemadmodum & igni calor est insitus: quomodo & Plato ait, Reminiscenti animum nostrum scientias, non discere. Audiens igitur animus huiusmodi canticum, qua quidem reminiscitur, quiescere infantes cogit, qua uerò oblectat, in somnum allicit. Nam cum labe corporis minimè sit infectus, scientias quasi perspicuas habet: coinquatus uerò in corpore, in illarum immodicam obliuionem delabitur.

CXXIII

Cur nutrices cum somnum infantibus alliciunt, eos mouent? Ut humores motu fusi, cerebrum moueant. Idem tolerare tamen non possunt adulti.

CXXIII

Cur nonnulli ebrij gemina uident? Quia oculorum musculi plus minus uere replent, atq; eo ipso languidi, oculos alterum sursum, alterum deorsum torquent: quo sit ut oculorum radij eodem pariter non tendant, sed in diuersa loca atq; corpora. Atq; ita alteruter oculorum priuato cernendi utens officio, duplicem efficiat usum. Id esse uerum uel inde apparet: qui enim digito alterum oculos terunt, sensimq; sursum trahunt, gemina uidere coguntur.

CXXV

Cur qui natura strabones sunt, gemina non cernunt? Quia oculorum peruersionem non illi quidem sursum deorsum uere, sed dextrorsum sinistrorsumq; habent: qui cum eum posita fortiti sint, qui in rectam lineam moueatur, duos radios in idem

idem

idem corpus concurrentes habet: qui & unum colorem qualitatemq; ad oculos referunt, quam & ei suscipiant.

CXXVI

Cur pubescentes pueri hircuunt circa annum quartumdecimum? Quia tunc, que per humana corpora natura meat, plurimam ac repentinam ætatis mutationem efficit. Cuius rei fidem operatio facit. Videre est enim foeminarum quidem augeri mammas propter lactis collectionem, tum ea loca quæ circa coxam sunt, intra quæ permanere foetus possit. Virorum uerò pectus, atq; humeros, quibus imposita grauiora corpora sustineantur, testiculos præterea, intra quos & gigni, & permanere semen possit. Membra quoque genitale, ut exire semen facilius possit. Vniuersum præterea dilatatur corpus. Quod & morborum mutationes indicant, & quæ solutiones circa annum quartumdecimum fiunt, et uocis asperitas, que branchus, hoc est, raucitas appellatur, sumpta uidelicet translatione ex hircorum uoce in eum modum clamantium. Nam cum aspera arteria à principio dilatatur, accidit, ut quæ magis, quæ minus dilata sit, sitq; intus eius corporis superficies, uelut inæqualis usq; ad ipsum guttur. Spiritus itaq; per partes illas exiens, ac ueluti offendens propter uicæ inæqualitatem, uocem quoque inæqualiter efficit, & asperam, & quodammodo raucam. Idem et ipsi accidit, quibus in asperam arteriam destillationes defluunt. Fit enim, defluente humiditate, ut leuis intrinsecus membrana inæqualitate repleta, inæqualiter spiritus exitum efficiat. Tale uerò scito esse hircorum asperam arteriam, ac guttur, humiditatis uidelicet abundantia. Itemq; eorum qui plurimum olei potu utantur. Atqui illi quidem frequentibus, intellisq; clamoribus, atq; arteriæ asperitate, uocem quoque inæqualiter habere putant. Gruibus uerò, atq; his omnibus uolucris quibus aspera uox sit, arteriæ à natura totæ asperæ datae sunt. Post uerò pubertatis annum hircuere pueri desinunt, quia aspera arteria tota, planèq; dilatatur, ac naturaliter æqualitatem accipit.

CXXVII

Cur epotum oleum cetera uomitum, maximeq; flauæ bilis? Quia cum leue sit, quodq; ad supra feratur, nutrimenta ad stomachum prouocat, eaq; eleuat atq; suspendit. Atq; ita ingratus stomachus eiectionem uirtutem ad uomitum citat. Atq; in primis flauam bilem, quippe & leuis, & subtilis sit partium, atq; ita facilius sursum feratur. Ferri uerò oleum sursum, re ipsa patet. Cum enim humido cuiuspiam admiscetur, superiorem in locum excurrit.

CXXVII

Cur solū oleum minimè humidis admiscetur? Quia cum lentum sit, atq; in semet ipso constrictum, secari in partes indiuiduas, atq; eo pacto reliquis humidis admisceri non potest: quamobrem neq; cum in humum funditur, citò eam subit.

CXXIX

Cur oleum quidam, atq; aqua frigore constringitur: uinum uerò, aceti, & garus minime? Quia cum oleum qualitatis sit expers, confusionisq; idoneum, citò friget, atq; ita uehementer, ut extrema quoque frigiditate frigeat. Aqua uerò sua sponte frigida, facile cum semetipsa frigidior sit, congelascit. Garus autem utpote subtilium partium, & calidus haud citò friget. Eodemq; modo & uinum. At acetum utpote subtilissimarum partium congelationem non tolerat.

CXXX

Cur contraria qualitibus idem efficiunt? à frigido enim pariter atq; à calido humidum constringitur: nix enim & ius frigiditate congelascunt: cataplasmata uerò, & uelicae calculi caliditate. Fit quidem id, sed diuersa actione: calidum enim depascitur, consumitq; humiditatis copiam. Frigidum uerò densitate nimia obrutans, sordidam humiditatem exprimit, quemadmodum & spongia manu pressa, quæ intra meatus aquam habet, abijcit.

CXXXI

Cur sæpe horror cessauit, cum quid formidolosum incidit, ut fragor quem is audierit qui laborat, ut cum repentina aqua deijcitur? Quoniam sepe numero humoribus tempore digestis atq; attenuatis, naturalis omnis calor uehementer simul ac repente

ac repente

ac repente à cute in corporis intima fugiens, morbificum humorem consumens resoluit. Idem & theriaca facit, eorūq̄ quā plurima, quæ calida siccaq̄ sunt specie, cum post concoctionem sumuntur. CXXXII

Cur qui se circūagunt, neq̄ id agere tamen consuerunt, ut plurimū decidere solent? Quia animalem spiritum qui sit in cerebro cōturbari cogunt, eumq̄ humiditatibus unā cōuolūt. Is deinde cum minus idoneus ad animalem uim suscipiendam, sensitūam uidelicet, atq̄ motiuam efficiatur, non sinit actionem in musculos nervosq̄ permeare. Quo fit ut corporis pondus, ut quod neq̄ uehatur, neq̄ sustentetur ab anima, feratur ad terram ad quam uergit, propterq̄ id ipsum, & tenebras uident: quoniam uidentis spiritus conturbatus sit, neq̄ pariter atq̄ sensus reliqui operetur. At his, qui sensim circumagi consuerunt, raro id accidit. Facit enim consuetudo, ne quasi peregrinæ inter se sint anima, atq̄ natura, sed tempore quodammodo conciliantur: quod enim paulatim continenterq̄ fit, sensum later, atq̄ ubi plurimum euasit, iam non ut peregrinum in ea incidit, quæ eum suscipere consuerunt. CXXXIII

Cur uitrea specula ualde splendēt? Quoniam albo plumbo intrinsecus linuntur, cuius naturā lucida est, quæ cum uitro, quod & ipsum splendidū est, admisceatur, multo magis lucet, suosq̄ radios per uitri meatus transmittēs, duplicat quod in superficie atq̄ extra uitri corpus est, atq̄ inde magnopere fit lucidū. CXXXIII

Cur in speculis, inq̄ perspicuis aquis, nos ipsos uidemus? Quoniam qualitas aspectus ad splendida corpora migrans ex reflexiōe rursus per oculorum radios, ad sui ipsius spectaculum remigrat. Migrare autem qualitates à facie, neq̄ esse id absurdum, & ij ostendunt, qui iuxta arbores manēt, quod uiridi aspectu esse conserunt. Viridis enim qualitas uiridium foliorum ad ipsam faciem demigrat. Similiter & in aquam fluentem migrans, eam quoq̄ uiridem ostendit. CXXXV

Cur puræ speluncæ, & altissima loca, atq̄ pura, uocis imaginem gignunt ac remittunt? Quia & hæc quoq̄ loca ex reflexiōe ictum remittentiā, soni imaginē edunt. Verberat enim uox aerem, aer uerò locum, qui quod magis uerberatur, eò magis uerberat, eòq̄ uehementiorem uocis efficit sonum: humida uerò loca, & ueluti molliora, ictui cedentiā, eumq̄ resoluentiā, imaginem minimē edunt: pro qualitate autem, & quantitate ictus, ac uocis, redditur qualitas, quantitasq̄ eius imaginis, quæ Echo appellatur: hanc prauē nonnulli deam quandam esse fabulantur, alij Pana dicūt eius amore captum, quod proculdubio falsum est. Vir em̄ quidam sapiens fuit, qui primus & cupijt & peruestigauit eius causam uocis intelligere: atq̄ ut qui amant, neq̄ potiuntur, iniquo animo ferunt: eodem & ille pacto, dum eius solutionem causæ inuenit, ægrē habebat. Quemadmodum & Eridymion, qui primus lunæ cursum inuenit, uigilans noctes, eiusq̄ cursum animaduertens, & motum inquirens, interdū dormiebat. Fabulatur igitur amatum esse à luna, eamq̄ ad ipsum dormientem accessisse, quia sui ipsius causæ solutionē philosopho quasi tradidit: quin & pastorem fuisse tradit, quod in desertis puris atq̄ altis locis eius motum suspiciebat. Et ei compactam fistulam tribuunt, quod loca edita ut plurimum perflantur, uel quod figurarum consonantiā inquirebat. Similiterq̄ Prometheus, cum sapiens esset, lidereatq̄ aquilæ causam peruestigaret, naturamq̄ eius, ac situm: cumq̄ discendi cupiditate ueluti exederetur, tum demū quieuit, cum ei Hercules dubitationē omnem sua sapientia soluit. CXXXVI

Cur aqua stans, quæ in superficie, non autem in profundo terræ sit, lapide per eam iacto, multos circulos efficit? Quia iactus eius intensiōe à quauis sui corporis parte procul aquam lapis persequitur, atq̄ ita circulus fit, quousque uidelicet pertinet

pertinet iactus descensio. Quod si immodica sit intensiō, & circulus maior fit: descendens autem usq̄ ad terram lapis, ipsamq̄ deinceps aquam corpore trahens, multos meritò circulos efficit. Primò enim superficiē aquæ mouens diducit: tum per ipsam perpetuò descendens ad profundum, rursus diuidens aquam, & alium efficit circulum: atq̄ hoc per successiōem fit, donec lapis constiterit; ac requiescit. Quoniam uerò lapidis intensiō eo descendente paulatim remittitur, necesse est posteriorem quemq̄ circulum priori cōtractiorem esse: quoniam & à lapide similiter ictu ipso aqua diuiditur. CXXXVII

Cur risum multi è liene oriri putant, asserentes nō similiter risu uideri affectos, quibus lien uitiat, ut quibus integer sit, imò uerò illos magnopere tristes esse? Equidem ex accidenti arbitror, non propriè risus causam in liene consistere: nam si ualeat, trahit ex iecore fecosum omnem & melancholicum humorem: quo fit, ut cum purus defecatusq̄ sanguis cum per uniuersum corpus, tū in cerebrū permeet, naturā simul, animamq̄ oblectet, atq̄ instar uini eas exhilaret, & in tranquillitatem ducat, atq̄ ita risus ab ea moueatur. CXXXVIII

Cur mulæ non pariunt? Quia è diuersa animantium specie constant, tum differentium qualitate & natura seminum immixtio, aliud quiddam gignens, præter id quod est prius, & eorum quæ genuerit, naturam abolet. Quemadmodū & candidi nigricq̄ admixtio extremorū colorem abolens, colorem alium, qui est fuscus generat, qui nihil extremorū omnino est. Generatrix igitur qualitas abolita est, & formarum aptitudo. CXXXIX

Cur qui natura surdi, ijdem & muti? Quoniam quæ non audierunt, dicere exprimerēq̄ non possunt. Quidam uerò medicorum dicunt, unam esse neruorum coniugationem, quæ ad linguam, quæq̄ ad aureis pertineat: quo fit, ut affectuum quoq̄ consensus ijs accidat: qui autem ex accidenti sunt muti, surdi omnino non sunt: localis enim oritur neruorum passio. CXL

Cur qui ieiuni diutius fuere, sumpto mox cibo rigent? Quia cibi sumendi interuallo, bile redūdant, atq̄ ita acidum humorem coaceruant. Post cibum igitur particulæ illæ corporis refotæ, bilem ab se in cutem abigunt, atq̄ ita rigor oritur, bile uidelicet particulæ ipsas mordicāte, atq̄ ad se persequendū excitāte. CXLI

Cur fures sursum spectantes silent, cum balulantur? Quia supra cætera bruta ad humum semper uergunt: fœtore enim delectantur, eumq̄ requirunt. Ergo in repentina illa aspectus mutatione, ueluti peregrinæ sunt, atq̄ hospites, plurimòq̄ lumine attonitæ silentium perferunt. Quidam dicunt asperā arteriam quæ angustio meatu sit, resupina ipsa figura coire. CXLII

Cur fures simo delectantur? Medicorum quidem sententiā, eo naturaliter delectantur: habent enim maximum iecur, in quo & cupiditas inest. Aristoteles autē rostri amplitudinem in causa esse putat: habet enim resoluentem sese olfactum, & cum fœtore ueluti consilientem. CXLIII

Cur conualescentibus ulceribus, & pituitate cessante, pruritus oriuntur? Quia sanata & consolidata pars, reliquias persequitur humoris, qui contra naturam inest, quiq̄ ulcus effecerat: atque ita per cutem exiens, seseq̄ resoluens, pruritum efficit. CXLIII

Cur qui affectus alterum tantum oculum infestant, grauiores diuturnioresq̄ sunt? Duabus causis: Quoniam fluctio ad unum tantum oculum coaceruatur: quicquid enim in plura diducitur, sit seipso imbecillius, minusq̄ agit, quoq̄ id magis fit, eò inefficacius euadit. Vel quia cum sese sanus oculus in suis actionibus mouet, & agrotum oculum rotas moueri cogit. Scimus autem, maximum cur Ang. Polit. o iusuis

iufuis agrotæ partis medicamentum in quiete ipsa confistere. CXLV

Cur homo magis frequentiusq; & uehementius quam bruta sternuit? Quia copiosiori, magisque uario alimento potuq; idq; ultra satietate uitur: quod cum minime concoquat, ut par est, multum congregat spiritum ob multam humiditatem: is ergo utpote subtilis ad cerebrum ascendens, cogit frequenter ad excretionem excitari, sternutamentumq; efficit. Sonus igitur fit, quia per narium angustias uehementis spiritus meat: ut per sedem uentris crepitus, per stomachum ructus, per guttur uox, per aures sonitus, similiterq; per intestina immurmuratio illa, quæ borborismus appellatur. CXLVI

Cur mortuorum capilli unguesq; ad tempus aliquod augentur? Quia marcente carne, quæ partes circa eorum radices occuluntur, nunc apparent, atque decipiunt, imaginationemq; afferunt, quasi creuerint. Alij re uera dicunt augeri, quia hæc ab excrementis ortum habere soleant. Cadauera autem in excrementa quam plurima à principio, propter accedentem putredinem resoluuntur, hæc autem & per meatus, et per corporis extrema, unà cum corpore ipso exeuntia supradictorum ortum adaugent. CXLVII

Cur in digitis manuum potius q; in pedibus uiriliginis species eæ, quas leucas uocant, oriuntur, puerisq; magis quam perfectis? Quia ortum ex pituita excremento habent. Pituita autem pueri utpote edaces ac pigriores, magis abundant, Pedum uero unguis, motu deambulationeq; magis exercentur, excrementa q; resoluunt. CXLVIII

Cur pilis in pedibus haud citò canescunt? Eadem ratione: pedes enim frequenter intensaq; ambulatione, quod in se decurrerit pituitatis excrementum resoluunt: id autem canos gignit. Pubes autem & ipsa serò canescit, quia calida natura est, atq; in coitu pituitam resoluunt. CXLIX

Cur quam plurima animantia caudas motant, cum notos agnoscunt: leo uero etiam latus uerberat, cum irascitur, eodemq; modo taurus? Quia tergi medullam ad caudam usq; pertinentem habent, quæ in se motiuam animalemq; uim continet. Anima igitur quod sibi non um est agnoscens, ueluti manu aliqua, ut in hominibus euenit, caudam motare cogit, quæ manifestò ostendat eius intra se uim occultam inesse, quæ quod oportet, agnoscat. In leonum uero, ac taurorum excandescencia consentit natura animæ, eamq; uehementius moueri cogit: quemadmodum & homines manus ipsi suas, aliam uel corporis partem sæpe irati uerberant. Cum enim nequeat anima quod se lædat ulcisci, statim alio sibi modo solatiū excogitat, suumq; affectum ictu percussioneq; curat. CL

Cur si exusta & sicca hordea ulceribus equorum imponantur, non iam albus cicatricibus pilus, sed reliquo concolor innascitur? Quia eijciendi uim habent, absterguntq; & resoluunt insidens pituitatis excrementū, atq; inutilem omnem operationem, quæ propter ulceris cruditatem, propterq; eius partis imbecillitatem coacta fuerit. CLI

Cur in hominum ulceribus pilus haudquaquam innascitur? Quia hominum cutis spissa est, argumentū pilorum tenuitas ac mollities. Cū uero cicatrix cute ipsa sit conspiciatior, meatus occæcat. Equis autem, quod ad cõparationem pertineat, rarior est, argumentū crassior pilus. Quapropter minime ijs meatus totus in cicatricem occluditur. Subsidentia uero, & congregata excrementa, cum per tenues illos meatus, qui supersunt, erumpant, concrefcunt, & pilum gignunt. CLII

Cur quos diptas momorderit, sitiq; sint intolerabili affecti, eis epota theriaca, quæ sicca calidaq; est, sitim sedat, non autem magis incendit? Dico igitur, non qualitatis

qualitatis ratione sitim sedare, sed mutuo quodam cõsensu, ac ratione naturali. Id est huiusmodi antidotus, quæ plurimis ex herbis componitur, quæ cõsensum aliquem cū singulis corporis partibus habeant: uelut dictamū proprietatem quandam aduersus cor habet, ipsumq; confirmat, & seruat: eupatoriū uero cum iecore, scolopendrium cum liene, petroselinum cum uentris orificio, hyssopus uero cum septo, & cum pulmone, heleniū uero cum renibus, ruta cum collo, gentiana cum cerebro, fefeli autem cum uesica urinæ. Vnumquodq; igitur horum mellis dulcedine allectum trahit, quod sibi proprium ad tutelam est. Inter quæ omnia sunt & uiperarum immixtæ carnes, quæ naturalem quendam mutuum affectum habent, quæ antipathian dicunt, aduersus quod uis uenenosum animal, corruptibilem q; uirtutem. In singulas igitur partes distributa, affectum illū, qui corruptionem minetur, agere non sinunt. Repugnant enim ceu legitimi quidam milites, qui pro sua ipsorum patria arma ceperint.

PETRVS CRINITVS IOANNI FRANCISCO PICO MIRAN-
DVLANO PRINCIPI S. D.

Hactenus in eo fui, Mirādule princeps, ut Politiani Problemata ex Alexandro Aphrodiseo putauerim supprimenda potius, quam in uulgus emittenda. Neq; id adeò, quod opinatus sim unquam haud ita parum in illis Politiano elaboratum. Sciebam quidem, qualiscunq; sit his demum genius, ob id Latinis tradita, ut legi: composita, ut probari possent: quam enim legent hæc quidem, ut litigent, multi magis ut improbent. Quibus & plerumq; consentiunt improbi, probi non idem. Verum cum id opus à Theodoro Gaza primū, quod tum in Pontificis bibliotheca, tū alibi uisitur: deinde à Georgio Valla diu post sit interpretatum, ueritus sum, ut dignum satis operæpretiū uideri possit, si tuis quasi auspicijs in lucem conspectumq; promeretur. Sed uentū ad id est, ut omnem in hoc ego lapidem, ueluti in causa mos olim coniecturali, amoueam, id & ueterū adeò exemplis, & Ioannis Maynardī suasu. Hic enim, quæ est in philosophiæ sacris, uel auctoritate, uel religione, fecit, ut bonis me iuuenibus consultum iri putem, si labor hic quoq; Politiani uelut ex asse rependatur: quin & studiosorum ingenia ex collatione multiplici, uariacq; interpretatione certius in his quiddam, & ut dicebat Hieronymus, ex cultius assequerentur. Iam uero in expedito, & ad manum sit, hoc æquè ab antiquioribus factitatū cognosse. Si quidem Arati Phenomena M. olim Cicero ciuibus suis latina exhibuit: secuti mox eum, ut alios mittā, Germanicus princeps, ac Sextus ipse Ruffus, quib. hic idem labor excubuit, & in gratiam Latini sermonis exsudaui. Sed & Platonis quoq; libri aliquot, tam à Lucio dicitur Apuleio, qui Milesiam lusit fabulā, quam à Boetio mox Seuerino in latinū conuersi, pari ferme labore & conatu, dissimili tamen stylo & oratione. Essent & aliorum permulta exempla, sed ita contemno in his auctoritatis ambitum, ut uideri quandoq; malim à causa destitutus. Multò futurū potius, princeps optime, ut ad quæstiones accedamus. Theodorus igitur Gaza, uir (ut doctis uisum) doctissimus, & ut homo Græcus, iudicio summo, nullo pacto credebatur Problemata ipsa Alexandro illi Aphrodiseo adscribenda, qui Aristotelis opinionum mirificus fuerit speculator. Quippe & stylus ipse non idem, ac sensus quoq; cum de animis præcipue agitur, haud ita consonant. Nos uero ut id sci mus receptum plerisq; hæctenus pro Alexandri opere, ita posthac id ipsum liberum uolumus opinaturis. Ceterum quod ad Politiani pertinet interpretationem, tantum pro tēpore illud admonuerim, Politianū ipsum, si paulo plus in humanis Ang. Polit. o 2 egisset

egisset, multa fuisse uel his additurum, uel induciturum: omnino pleniora essent hæc omnia, decoctioraq;. Iam nec illud humanissime princeps omiserim, quod oracula quoque ex Hippocrate, cum Claudij Galeni commentarijs (ita enim *αφορισμοί* appellabat) Latini homines legerent. Nam & pars ad huc aliqua extat, ac plurimum in ea re laboris, & uigiliarum, quod is olim mihi referebat, exhauit. Sed hunc laborem quidam e chartis supplerunt. Parum moror, si & illud in calce Plutarchi Cheronensis amatorias adiecimus narratiões ad Pandulfum Colleu- cium, qui adeo Politianum suspexit, adeo eruditionem eius obseruauit, ut nostrum quoque studium (quid hoc enim negem?) propemodum, ut alumnū se agnoscere profiteatur. Vale, Cal. Aprilis, M. CCC CXCVII. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFV COLLENCIO PISAV-
RENSI IURECONSVLTO S. D. P.

Memini te, cum Alexandri Aphrodisi problemata, quæ nos e greco nu-
perrime sumus interpretati, lectitares, eius nouitate fabulæ delectatū,
quæ Erinnyn furiam à Cupidine amatam confingeret: quoniam per-
uerse quidam nimium (ut ipse inquit) impieq; amarint. Quare cum qua-
dam Plutarchi amatorias narratiūculæ in manus incidissent, quæ id ipsum perspi-
cūe declararent, eas tuo nomine subcilijs horis latinas feci. Qui enim tibi nega-
rem, quod tam amanter, tam ingenuè peteres, ut tibi aliquid e greco breue egre-
giumq; transferrem, quod amoris nostri monumentū ac pignus extaret? Quare
(ut Catullus ait) habe tibi hoc, quicquid est libelli, atq; hoc nūc quidem, alia cum
licebit. Tu uale, & principis tui uirtute benignitateq; fruire, nos concessio nobis à
Laurentio Medice Fesulano otio, uel his temporibus fruimur: neq; enim uir ille
aureus passus est, ut multis nostris, quæ in suo gremio creuerint, aut uestra ista clas-
sica, aut pestilentia fragor obstreperet. Fesulis Nonis Sextil. M. CCC CLXXVIII.

PLVTARCHI CHERONEI AMA-
TORIAE NARRATIONES, ANGELO POLI-
tiano interprete.

IN ALIARTO Bœotia urbe puella quædam fuit forma præcellēs,
Aristoclea nomine, Theophanis cuiusdam filia. Hanc duo ama-
bant iuuenes, Strato Orchomenius, & Callisthenes Aliartius.
Ditior erat Strato, multoq; magis puellæ amore incensus. Namq;
eam fortè fortuna in Lebadia uiderat, cū sese illa in Herrya fon-
te cōmodum perlueret: erat enim Ioui regi sacram cistam latura.
Incertus quid ageret Theophanes (metuebat enim Stratonem, ut qui & opibus
& genere omnibus fermè Bœotijs anteciret) eius optionis Trophonium consu-
lere cogitabat. At Strato, cum à uirginis domesticis, magis ad sese illam quam
ad Callisthenem uergerè persuaderetur, operam enixè dabat, ut puellæ ipsi con-
iugis optio daretur: ut uerò Theophanes palam omnes natam interrogauit, eaq;
Callisthenem maluit, continuo apparuit iniquissimo Stratonem animo tulisse.
Post biduū igitur Theophanem Callisthenemq; adiit, affirmans uelle se amicitia
aduersus eos inita seruare, tametsi nuptias deus sibi aliquis inuiderit: laudant illi,
eumq; ad nuptiarū epulas uocant. Magnam uerò is sociorum ac ministrorum in-
struit manum, eos que omnes inter ipsam turbam alium alibi dispersos, ac ueluti
latentes

latentes esse iubet, donec puella de more ad fontem, qui Cnisoessa uocatur, descen-
deret, ut uidelicet nympharum sacris, quæ Protelea uocent, operaretur. Tum fa-
cto impetu, qui in insidijs erant dispositi puellā corripunt. Ibi eam Strato ad se tra-
here, Callisthenes contra (ut decuit) retrahere ad se: idem & utriusq; socij, pro se
quicq; obnixè agere, donec puella inter repugnantium manus dilacerata exanima-
taq; est. Callisthenes igitur continuo ex omnium sese oculis abstulit. Neq; postea
comperit cuiquam, interemerit ne se, an pro fugus Bœotia exularit. Strato aut in
omnium conspectu supra ipsam uirginem ferro se iugulauit.

Cum Phidon quidam Peloponnesiorū principatui insidiaretur, Argiuamq; ur-
bem, quæ sua patria esset, reliquis omnibus imperitare uellet, dolū primò Corin-
thijs intendit: misit enim qui ab eis mille adulescētes, cum ætatis uigore, tum for-
titudine præstantes peterent. Mittuntur igitur, Dexandro duce. Cum itaq; in ani-
mo haberet Phidon, insidiari ijs, ut Corinthum imbecillioem efficeret, eaq; suo
arbitrio uteretur (id enim unum totius Peloponnesi ueluti propugnaculum esse
intelligebat) rem omnem cum socijs quibusdam cōmunicat. Inter eos & Abron
quidam fuit Dexandri hospes, is ei insidijs aperit: quo effectum est, ut ante insi-
diarum tēpus Corinthū omneis incolumes discesserint. Vestigabat Phidon eius
arcani proditorem, omniq; in id conatu incumbēbat. Metuens uerò Abron, unā
cum coniuge ac domesticis Corinthū migravit, atq; in Melisso, qui uicus est agri
Corinthij, habitauit. Ibi & filium suscepit, cui à loco nomen Melisso fuit. Huius au-
tem Melissi filius fuit Actæon, forma pariter atq; modestia inter æquales excel-
lens. Eum quàm plurimi amarunt, sed omniū ardentissimè Archias ex Heraclida-
rum genere, qui cum diuitijs, tum potentia Corinthijs omnibus antebat. Is cum
persuadere adulescēti frustra tentasset, ad uim animū adiecit. Profectus igitur co-
messabundus ad Melissi aedes, amicorū ac domesticorū magna stipatis caterua,
puerū abducere tentabat. Renitente igitur patre, unaq; se cum & uicinis qui con-
currerant, miserū illū ad se retrahentibus, in repugnantium manibus Actæon discer-
ptus est. Ita domū quicq; digressi. At Melissus pueri cadauer in forū illatum, mise-
rabiliter ostentare. Simul supplicium de sceleris autoribus efflagitare. Miserabatur
quidem omnes senem, præterea tamen agebant, nihil. Cum itaque re infecta do-
mum rediisset, obseruato celebritatis Isthmiacæ tempore, cōscenso Neptuni tem-
plo, Bacchiadas implorabat, patrisq; sui Abronis beneficia cōmemorabat, inuo-
catisq; dijs, præcipitē sese de templo iecit. Haud multo post, æstus quidem ingēs,
ac pestilentia urbem inuadit. Consultū igitur de ciuitatis salute oraculū respōdit,
Neptuni illam esse iram, non quieturam donec Actæonis mortem uindictarint.
His Archias auditis (namq; is oraculo intererat) Corinthum quidem minime re-
diit, sed in Siciliam nauī peruectus, Syracusas cōdidit, cumq; ibi duas filias susce-
pisset, à Telepho, cuius florem ætatis decerpserat, quicq; in Siciliam secum nauiga-
rat, per insidijs est interemptus.

Vir pauper, Scedafus nomine, habitabat in Leucis, qui est Thespiensis agri
exiguus pagus: huic filia duæ fuerunt, Hippo & Miletia, siue (ut quidam aiunt)
Theano & Euexippa. Erat autē Scedafus uir probus, atq; aduersus hospites per-
humanus, tametsi ille haudquaquam multa possidebat. Cum ad eum igitur duo Spar-
tani adulescentes accessissent, perlibenter accepti sunt. Exarserunt illi uirginum
amore, quoq; minus quid auderēt, Scedasi probitate prohibebantur. Perrexerūt
igitur in Pythonē, quod uidelicet iter instituerant, consultoq; (ut res tulit) deo, do-
mum regrediebantur, factoq; per Bœotiam itinere, in Scedasi rursus domū se re-
cipiunt. Is fortè fortuna peregrè aberat, sed eius filia eos de more accipiunt: qui
Ang. Polit. o 3 cum

cum puellas incusso dita: offendissent, uim in eas faciunt: quas cum supra modum excepta contumelia sese miserè afflictae uideret, ambas interficiunt, iactisq; in puteum cadaueribus, abeunt. Reuersus Scedafus, puellas quidem nusquam uidet, omnia uerò, quae relicta à se forent, salua offendit, incertusq; diutius rerum omnium perstitit, donec admurmurante catella, & nunc ad se cursitante, nunc ad puteum frequentius redeunte, coniecit id quod erat, atq; ita filiarum corpora extraxit. Cum uerò ei uicini dicerent, uidisse se, qui eius domum pridie eius diei ingrederentur, Lacedaemonios illos, qui & superioribus diebus apud eum ipsum diuertissent, transactum ab ipsidem facinus proculdubio intellexit. Nam & superioribus diebus saepe ipsas puellas laudabāt, quicq; eas desponsaturū essent, beatissimos praedicabant. Lacedaemonē itaq; proficisci statuit, remq; omnē ad Ephoros deferre. Sed cum ad Argiuorum peruenisset agrum, noctu praeuētus in diuersorio resistit. Ibi & senem alium offendit Orei ciuem, quod in Estigatide agro oppidum est. Quē cum & gementē, & Lacedaemonios diris agentem uideret, interrogauit: Ecquomalo à Lacedaemonijs esset affectus. Narrauit ille subditum se esse Spartanorum ditio, nullum uerò Oreum, qui magistratu fungeret Aristodemum, omni prorsus crudelitate atq; iniquitate usum esse. Nam cum (inquit) filium meum amaret, neq; precando quicquam pollicitandoq; efficeret, ad uim conuersus, eum de palaestra rapere aggressus est: prohibente uerò id palaestrae magistro, ac nonnullis adolescentibus opem ferentibus, statim quidem Aristodemus digressus est: postridie autē instructa triremi adolescentē rapit, atq; in ulterius litus trauectum uiolare nititur, fortiusq; reluctantem gladio iugulat. Tum in Oreum regressus conuiuium celebrat. Ego uerò interim facinus indignū audio, natiq; corpus humi mando. Tum Spartam contendo, remq; omnem ad Ephoros defero, cuius illi rationē prorsus nullam habuerunt. His Scedafus auditis, uehementer perturbatur. Nam et sui rationem nullam habitum iri existimabat: ita uicissim hospiti suam calamitatem narrat. Cohortatur ille, ne ad Ephoros accedat, sed in Bœotiam redeat, liberisq; suis tumultum condat. Minime id tamen Scedafus perferat. Pergit igitur Spartam, atq; Ephoros conuenit. neglectus ab his, reges adit. Mox populares singulos ambiens, suam calamitatem conquerit. Quē cum omnia frustra cecidissent, tum uerò Scedafus mediā per urbem currere, manus ad solē tendere, tum ferire humum, furias inuocare, postq; haec omnia sibi mortem consciuit. Haud multo igitur post poenas Lacedaemonij dederunt. Nam cum uniuersae Graeciae imperitarent, omnesq; urbes praesidijs firmassent: Thebanus Epaminondas, quotquot suae urbis praesidium teneret, ad unum trucidauit. Insurgentibus uerò in bellum Lacedaemonijs, occurrunt Thebani ad Leuctra, loci uidelicet auspiciū captantes. Nam & antea ipso loco libertatem recuperarant, quo uidelicet tempore Amphictyon à Stheneleo in exilium pulsus, in Thebanorum urbem confugit: qui cum Chalcidenses uectigales fecisset, tributum imunes Thebanos reddidit: quippe qui Chalcodontē Eubœensium regem interfecerit. Fusi igitur, caesiq; ad unum Lacedaemonij omnes ad ipsum natarum Scedafum monumentum. Ferunt autē priusquam in pugnam prodiretur, Pelopidam unum ex Thebanis exercitus militibus, signis quibusdam, quae aduersa putarent, exterrito Scedafum in somnijs uisum, qui bono esse animo iuberet: uenire enim Leuctra Lacedaemonios, supplicium sibi suisq; natabus perfoluturos: simulq; iuberet, ne ante in pugnam prodirent, q̄ equi candidum pullum, qui paratus afforet, ad uirginum sepulchrum immolarent. Pelopidam uerò, militantibus adhuc in Tegea Lacedaemonijs, misisse in Leuctra dicunt, qui de eo sepulchro inquireret, req; omni ab indigenis comperita, optima imbutum spe, eduxisse exercitum, atq; ita uictoriam reportasse.

Phocus

Phocus Bœotius quidem genere erat, utpote è Glifante: unicam hic filiam habuit, forma atq; modestia praecellentē. Triginta illam Bœotiorum primarij adolescentis uxore sibi quicq; postulabant. Phocus uerò alias ex alijs nuptiarum moras necebat, metuens uidelicet, ne qua uis inferretur: postremo rogantibus illis, Pythium dixit eius se optionis consulturum. Id auditum aegerime tulerunt, Phocumq; ipsum facto impetu interemerunt. In ipso autē tumultu fugitans puella, per agros errabat, sequebant uerò adulescentes. Sed cum ea in agricolas incidisset, qui triticum in area coaceruarent, salutē per eos consecuta est: occuluerunt enim ipsam agricolae in tritico, atq; ita à persequentibus transmissa est. Quae cum euassisset, celeberritate, quae Bœotijs omnibus communis foret, obseruata, Coroneam profecta, ad Itoniae Mineruae aram supplex confedit. Ibi pro corum iniquitate narrans, nomē simul cuiusq; ac patriam edocebat. Miserabant itaq; Bœotij puellam, atq; adulescentibus succensebant. Ei uerò, cum haec audissent, in Orchomenum confugiunt, à quibus repulsi, ad Hippotas abierunt, qui uetus prope Heliconem inter Thebas & Coroneam situs erat. Ab his igitur suscepti sunt. Post haec mittunt Thebani, qui Phoci interfectores sibi dedici postulent. Quod ubi minimè impetrant, bellum eis Thebani una cum caeteris Bœotijs inferunt. Eius belli imperator Phœdus fuit, qui tum princeps Thebanorum erat. Expugnato igitur uico munitissimo, quicq; intra ipsum erant, ad extremam sitim redactis, comprehensos Phoci interfectores coburunt, indigenas uerò ipsos in seruitutē abducunt, dirutisq; mœnibus, ac domibus, agrum Thebani inter se, Coroneiq; diuiserunt. Fertur uerò nocte ipsa, quae Hippotarum captiuitatē praecesserit, uocem sapientis ex Helicone auditam, quae diceret, adsum: procos autē triginta uocem illam, ut quae Phoci esset, agnouisse. Qua uerò die ad bellum prodierunt, monumentum senis, quod in Glifante foret, croco fluxisse tradit. Phœdo autē Thebanorum principi atq; imperatori à pugna redeunti nuntiatum, filiam sibi natam, quam ille, accepto auspicio, Nicostatam appellauerit.

Alcippus genere quidem Lacedaemonius erat, ducta uerò Damocrita uxore, binos ex ea foeminae sexus liberos suscepit. Is cum & optime ciuitati consuleret, & ea ageret, quae esse e repub. intelligeret, inuidiam in se eorum concitauit, qui aduersas ei partes in repub. foueret, à quibus falsis sermonibus, persuasi Ephori, uelle Alcippum leges dissoluere, exilio uitam multarunt. Exiuit ille quidem Sparta. Damocrita uerò uxor, quae se uiro comitem unam cum filiabus praebere uellet, prohibita est. Quin & eius bona publicarunt, ne dos uirginibus superesset. Sed cum nonnulli puellas sibi ob paternam uirtutē uxores postularent, senatusconsulto ab inimicis prohibiti sunt uxores illas accipere, quippe qui de ipsarum matre uotum dicerent auditum, ut sibi q̄ ocyllimè liberi ex natabus orirentur, qui patrem uindicarent. Cum igitur undecunq; Damocrita impugnaret, communem quandam totius populi celebritatem obseruauit, ad quam mos erat, ut unam cum uirginibus, domesticisq; omnibus atq; infantibus mulieres conuenirent: quae uerò ex nobilitate essent, seorsum ipsae à caeteris, in magno quodam androne pernoctabant. Ibi illa gladio sub ueste accincta, comites secum filias educit, noctuq; in templum proficiscitur, obseruatoq; tempore, quo omnes mysterio interforet, cum occlusae fores essent, magnam lignorum uim ad eas constipauit, quippe quae ad manum, praestoq; forent, ad sacrorum usum conuecta. Tum ignem immisit: accurrentibus autem auxilio uiris, filias ipsas suas, tum sese ipsam Damocrita gladio interfecit: quapropter cum minimè haberent, in quos iram effunderent, extra fines Damocritae natarumq; corpora proiciunt. Quamobrem irato deo ingens ille traditur Lacedaemone terrae motus extitisse.

o 4 MAGNI

MAGNI ATHANASII IN PSAL-

MOS OPVSCVLVM, ANGELO POLI-

tiano interprete.

MAGNI quidē scriptura diuinā magistra est uirtutis, & ueræ fidei: sed liber Psalmorum habet etiam quodammodo imaginem status animarū. Vt enim qui adit regem, prius ipse habitū uerbaq; cōponit, ne fortē imperitus habeat: sic diuinus hic liber curren-tes ad uirtutē, & eos qui uitam saluatoris in corpore cognoscere gestiunt, admonet prius per lectionem motionū omnium, quibus anima afficitur, deinde de uarijs format instruitq; sermonibus. Potest igitur unuf-quisq; in Psalmis motū statumq; animæ suæ deprehendere, atq; ita figuram quiscq; disciplinamq; suam quibusq; uerbis placere deo possit. Et quibus uerbis sese corrigere ualeat, & deo agere gratias, ne si præterq; fas est dicat, incidat in impietate. nō solū em̄ de operibus, sed de omni otioso uerbo reddēda apud iudicē ratio est. Si igitur beatū aliquem dicere uelis, habes quomodo, & quamobrē, & quem dicas, in Psalmis. I. Beatus uir qui non abiit. xxxi. Beati quorum remissæ sunt. xl. Beatus qui intelligit super egenum. iiii. Beatus uir qui timet dominum, & cxxvii. Beati omnes qui timēt dominum.

Si conuerſi Iudæorum contra saluatorem insidias, habes i. Quare fremue-
runt gentes.

Si te tui persequuntur, & multi insurgunt aduersum te, iiii. psalmum dicas: Do-
mine quid multiplicati sunt.

Si autem ad hunc modum tribulatus inuocasti dominum, & quoniam exaudi-
uit, agere uis gratias, canito iiii. Cum inuocarem. & cxxiiii. Dilixi, quoniam
exaudiet dominus.

Si uides insidias tibi à malignantibus fieri, & auribus percipi cupis orationem
tuam, canito psal. v. Verba mea auribus percipe.

Si minas Dei sentis, & inde territum te uides, dicere potes psalmum vi. Do-
mine ne in furore tuo. & xxxvii. Domine, ne in furore, & c. Quoniam sagitte
tuæ, & c.

Si autem consiliū ineunt aliqui contra te, quemadmodū Achitophel contra
Dauid, & hoc aliquis tibi nuntiet, cane vii. Domine deus meus in te speraui. Et
confide in eo qui te liberabit.

Cernens autē gratiam saluatoris circumquaq; diffusam, & restitutū saluti genus
humanum, si alloqui dominū uis, cane viii. Domine dominus noster, quam ad-
mirabile est nomen tuum.

Si rursus canere uis pro torcularibus, deo gratias agens, habes viii. Domine
dominus noster, & lxxx. Exultate deo saluari nostro.

Si coerceri inimicū uis, & creaturam saluari non confidens in teipso, sed in dei
filio, dic ix. psal. Confitebor tibi domine in toto corde meo.

Si quis te metu afficere uelit, tu confidens in domino cane x. In domino con-
fido, quomodo, & c.

Si multorū superbiam & malitiam uides abū dare, ita ut nihil sit inter homines
sanctū, confuge tu ad dominū, & dic xi. psalmū: Saluum me fac domine.

Si diutius perseverant aduersariorum insidias, ne teipsum negligas, quasi tui do-
minus sit oblitus, sed inuoca dominum canens xxi. psalmum: Dominus illu-
minatio mea, & c.

Si quos

Si quos audis blasphemantes contra providentiam, ne sis tu quidem particeps
eorum impietatis, sed ad deum cōfugiens, dic xiii. Dixit insipiens in corde suo,
non est deus. Corrupti sunt. & lii. Dixit insipiens, & c.

Si scire uis qualis est regni cœlorum ciuis, cane xiiii. Domine quis habitat in
tabernaculo tuo.

Si tibi oratione opus est, propter resistentes tibi, & circundantes animā tuam,
cane xvi. Exaudi domine iustitiam meam. & lxxxv. Inclina domine aurem
tuam. & lxxxviii. Misericordias domini in æternum cantabo. & cx. Do-
mine clamaui ad te, exaudi me.

Si scire uis quo pacto Moyses orabat, habes lxxxix. Domine refugium fa-
ctus es nobis.

Si euasisti ab inimicis, & liberatus es à persequentibus te, cane tu quoq; xvii.
Diligam te domine fortitudo mea, & c.

Si miraris ordinem rerum creatarū, & diuinę providentię gratiā, cane xviii.
Cœli enarrant gloriam dei, & c. Et xxvii. Ad te domine clamabo, & c.

Si tribulatos uides, consolare eos, & pro eis orans dic uerba psalmi xix. Ex-
audiat te dominus in die tribulationis, & c.

Si te custodiri à domino uides, & prosperē agere gaudens cane psalmū xxi.
Dominus regit me, & c.

Si cōtra te irruunt inimici, eleua animam ad deū, & dic xxiii. Ad te domine
leuaui animam meam, & c. & frustra eos iniquē agentes uidebis.

Si perseverauerint inimici, & sanguinolētis manibus abstrahere, uel occidere,
te quarūt, ne des homini iudicium. Suspecta enim sunt humana omnia. Sed deū
iudicem postulans: ipse enim solus iudex est: dic xxv. Iudica me domine, quo-
niā ego, & c. xxviii. Iudica domine nocētes me. & cxli. Iudica me deus,
& discerne causam meam.

Si autem sauius insent, & multitudo instar castrorum sint inimici, despiciētes
quasi ne unctus quidem sis, nihil formidans cane xxvi. Omnes gentes plaudite
manibus, & c.

Si rursus impudentes sint, qui insidiant, minimē illos curans, cane ad dominū,
quæ sunt in psal. xxvii. Magnus dominus, & laudabilis nimis.

Si scire uis quomodo gratias acturus accedere ad deū debes, intelligibiliter in-
telliges, cane xxviii. Audite hæc omnes gentes, & c.

Deinde renouans domū tuam, & animam, quæ dominū suscepit, & sensibilem
domū, in qua corporaliter habitas, age gratias, & dic xxx. Deus deorū domi-
nus locutus est. & cxxvi. Nisi dominus ædificauerit, & c.

Si te odio haberi propter ueritatem ab amicis & propinquis uides, ne remitte
studiū, ne ue aduersantes extimesce, sed futura cogitās, cane xxx. In te domine
speraui, non confundar in æternum.

Si baptizatos uides à corruptibili generatione liberatos, diuinam benignitatē
admirans, cane xxxi. Beati quorum remissæ sunt iniquitates.

Si canere uis inter multos iustos uiros, & rectē uiuētes colligēs, cane xxxii.
Exultate iusti in domino, rectos decet collaudatio.

Si incidisti in hostes, & eos prudenter euitasti, atq; insidias effugisti, & ob id a-
gere uis gratias, conuoca mites homines, & cum eis cane psal. xxxiii. Benedi-
cam dominum in omni tempore.

Si uides iniquos in malum certare, ne putes secundū naturam esse in illis pec-
catum, quemadmodum hæretici quidam, sed dic xxxv. psal. Dixit iniustus,
ut delin-

ut delinquat in semetipso, nō est timor dei ante oculos eius, & uidebis quod ipsi-
met peccandi causa sunt.

Si malos iniqua agentes cernis, & contra paruos superbiētes, & admonere uis
aliquos, ne istos attendant, aut aemulentur, quoniam citō extingūētur, dic & tibi
& alijs xxxvi. Noli aemulari in malignantibus, &c.

Si statuisti habere tui curam, & uides insidiantē aduersariū: maximē enim con-
tra tales excitatur, ac uis temet in eum parare, cane xxxviii. psal. Dixi custo-
diam uias meas, &c.

Si multos uides pauperes & mēdicos, ac misereri uis, potes & eos qui iam sunt
miseri, probare, & alios ut idem agant hortari, dicēs xl. Beatus qui intelligit su-
per egenum & pauperem, &c.

Si desiderū habes erga deū, inimicos audis exprobrantes, ne perturberis, sed
intelligens immortalem fructum, qui ex hoc desiderio nascitur, consolare animā
tuam spe erga deum, & hac releuans mitigansq; uitae dolores, dic xli. psalmum:
Quemadmodum desiderat ceruus ad, &c.

Si recordari frequēter uis beneficia dei, quae patribus fecit, & in exitu de Aegy-
pto, & in deserto, & quomodo deus quidem bonus, ipsi autē ingrati, habes xlii
Deus auribus nostris audiuit. item lxxxvii. Attendite popule meus, &c.
lxxxviii. Misericordias domini in aeternum cantabo, &c. ci. Domine exau-
di orationem meam, & clamor, &c. cv. Confitemini domino quoniam bonus,
quoniam in seculum, &c. cvi. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicat
qui cxlii. In exitu Israel de Aegypto, &c.

Si confugiens ad deum eualisti, quae aduersus te dicta sunt, & gratias agere uis
deo, & narrare eius erga te benignitatem, habes xlvi. Deus noster refugium
& uirtus.

Si peccasti, & conuersus poenitentia afficeris, & uis misericordiam cōsequi, habes
confessionis uerba in psalmo l. Miserere mei deus secundū magnam misericor-
diam tuam, &c.

Si calumniam passus es apud malū regem, & diabolū uides gloriantem, secede
& dic quae sunt in li. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate.

Si qui te persequuntur & calumniantur, prodere uolētes, sicut Pharisei Iesum,
& alienigenae Dauid, ne tadio marcescas, sed confidens in domino, cane llii.
Deus in nomine tuo saluum me fac. & lv. Miserere mei deus, quoniam concu-
cauit me homo.

Si autem concurrat persecutio, & non cognoscens in speluncam ingrediatur,
in qua tu absconderis, ne metue: habes enim in hac necessitate utilia, cum ad con-
solandum, tum ad memoriam rei colendam uerba in lvi. psalmo: Miserere mei
deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea. & cxli. psalmo: Voce mea
ad dominum clamaui.

Si obseruari domum qui insidiatur iusserit, ut effugeris, age gratias deo, & in
tabulis animae tuae rem incidens, dic lviii. Eripe me de inimicis meis deus
meus.

Si exprobrant inimici, qui tribulant te; & loquacius detrahant, qui amici esse
uidentur, & in exercitatione tua labores aliquantulum, potes inuocare tu quoq;
deum, dicens quae sunt in liii. psalmo: Cum inuocarem, exaudisti me deus iu-
stitiae meae.

Contra hypocritas, & in facie gloriantes, dic ad eorum conuersionem lvii.
psalmū: Si uere utiq; iustitiam loquimini, recte iudicate filij hominum.

Si asperē

Si asperē irruant in te, & capere animam tuam uelint, oppone illis subiectionem
tuam ad deum, & bono animo sis: quod enim magis infauit illi, eō magis
domino subijcitur: dic autem psalmum lxi. Non ne deo subiecta erat ani-
ma mea? &c.

Si persecutionem fugiēs in desertum concesso, ne metuas quasi solus ibi sis,
sed habens deum, & ad ipsum diluculo surgens, cane lxii. Deus deus meus ad
re de luce uigilo.

Si perterrefaciant inimici, nec struere insidias desinant, et omnia inquirant ad-
uersum te, etiam si plurimi sint, ne cesseris. Sagittae enim paruulorum erunt ho-
rum plaga, si cecineris lxxiii. Exaudi deus orationem meam, cum deprecor. &
lxxvii. Exurgat deus, & dissipetur inimici eius, & fugiant, qui odiūt eum a facie
eius. lxxix. Deus in adiutorium meum intende, domine, &c. Et lxxx. In te do-
mine speraui, non confundar in aeternum.

Si canere deum uis, habes lxxiiii. Te decet deus hymnus in Sion, &c.

Si quos imbuas resurrectionis mysterio, habes lxxxix. Qui regis Israel, in-
tende, &c.

Si misericordiam a deo petis, cane psalmū lxxvi. Deus misereatur nostri, & be-
nedicat nobis.

Si uideas impios in pace prosperari, ne scandalizeris, ut commouearis, dic tū
quoq; lxxxii. Quam bonus Israel deus, his qui recto sunt corde.

Si irascitur populo deus, habes uerba quibus hunc consolaris, in lxxxiii. Ut
quid deus retulisti, &c.

Si confessione tibi est opus, cane lxxx. In te domine speraui, &c. lxxxiiii.
Confitebuntur tibi deus, &c. xc. Bonum est confiteri domino, & psallere no-
mini tuo, &c. cxiii. Confitemini domino, & inuocate nomen eius. cv. Confite-
mini domino quoniam bonus, &c. cvii. Paratū cor meum deus, &c. cx. Con-
fitebor tibi domine in toto corde meo. cxii. Confitemini domino quoniam bo-
nus. cxxxv. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in aeternum mi-
sericordia eius. & cxxxvii. Confitebor tibi domine in toto corde meo, quo-
niam audisti uerba oris mei.

Si uituperare gentilem uis, & hereticos, ut apud quos dei cognitio non est, po-
tes intelligendo canere, & dicere quae sunt in psal. lxxxv. Inclina domine au-
rem tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper sum ego.

Si occupauerint inimici effugia tua, & magnopere tribuleris, quanquam
perturberis, ne despera, sed ora, & si clamans exauditus fueris, age Deo gra-
tias, dicens quae sunt in psalmo lxxxvi. Voce mea ad dominum clamaui, uoce
mea ad deum, &c.

Si perseuerantes inimici irruerint, & polluerint domum dei, ac sanctos occide-
rint, & eorum corpora uolatilibus caeli proiecerint, ne metuas illorum crudelita-
tem, sed cōpatiens patienbus, dic psal. lxxxviii. Deus uenerunt gentes in here-
ditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.

Si canere uis domino in celebritate conuocatis dei seruis, cane lxxxix. Exul-
tate deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob. & xciiii. Venite exultemus do-
mino, iubilemus deo saluari nostro.

Si rursus inimici congregentur undiq; & minentur domui Dei, conspiratiōes
contra pietatem, ne te multitudo & potentia illorum perturber, habes uelut an-
chorā spei uerba quae sunt in lxxxxi. Deus quis similis erit tibi? ne taceas, neq;
compescaris deus.

Si uides

Si uides domum dei & aeterna eius tabernacula, & desiderium habes ad illa sicut habebat apostolus, dic & tu LXXXIII. Quam dilecta tabernacula tua, &c.

Si cessauerit ira, & soluta captiuitas fuerit, habes quibus gratias deo agas LXXXIII. Benedixisti domine terram tuam, auertisti captiuitatem iacob. & CXV. Credidi propter quod locutus sum, &c.

Si discordiam catholicæ ecclesiæ aduersus schismata cognoscere uis, & illos conuertere, potes dicere quæ sunt in psal. LXXXVI. Fundamenta eius in montibus sanctis.

Si exhortari teipsum uis, & alios ad religionem, ac persuadere, quod spes in deum non confundit, sed intrepidam reddit animam, lauda deum, dicens quæ sunt in psal. XC. Qui habitat in adiutorio altissimi, &c.

Si canere uis sabbato, habes XCII. Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo altissime.

Si gratias agere uis dominico die, habes XCIII. Dixit insipiens in corde suo, non est deus, &c.

Si canere uis in secunda sabbati, habes quæ sunt in XCIII. Venite exultemus domino, &c.

Si canere uis parasceue, habes laudationem in XCII. Dominus regnauit decorem induit, &c. Tunc enim domus ædificata est, quamuis circumire cogati sunt hostes. Atque ideo triumphale carmen canendum est ipsi deo.

Si captiuitas fuerit, ac uastata domus, rursusque ædificata, canere quæ sunt in XCIV. Cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra.

Si uexata terra fuerit ab hostibus, & deinde quiescat, regnante domino, habes quem canas XCVI. Dominus regnauit, exultet terra.

Si uis quarta sabbati canere, habes XCIII. Deus ultionum dominus, deus ultionum liberè egit. Tunc enim traditus ulcisci mortem cepit, & de ea triumphare: cum igitur Euangelium legens uideris iudeos consilium ineuntes aduersus dominum, & ipsum audacter stare pro nobis aduersus diabolum, canere quæ sunt in XCIII. ut dictum est.

Si uides providentiam domini in omnia, & dominum ipsum, & uis imbui aliquos ipsius fide & obedientia, cum persuaseris prius, ut confiteantur, canere XCVIII. Iubilare deo omnis terra.

Si potestatem iudicandi in eo cognoscis, & quod misericordie iudicium admittens iudicat deus, atque accedere ad ipsum uis, habes ad hoc uerba c. psal. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine.

Si propter imbecillitatem nature nostræ assidue uitæ malis aliquando, ceu medicus, tædio afficeris, & consolari te uis, habes psal. CI. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te ueniat.

Et quoniam conuenit semper & in omnibus agere deo gratiam, quando ipsi benedicere uis, habes quo tuam animam adhorteris CII. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius, &c. & CIII. Benedic anima mea dominum, domine deus meus magnificatus es uehementer.

Si laudare uis deum, & scire quomodo ob aliquod oportet laudare, & quæ uerba dicere laudans debet, habes CXII. Laudate pueri dominum, laudate nomen domini, &c. CXVI. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. CXLV. Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita mea, psallam deo meo quæ diu fuero. CXXXII. Ecce quæ bonum, &c. CXLVI. Laudate dominum, quoniam bonus est psal. CXLVII. Lauda Hierusalem dominum, lauda deum tuum

rum Sion. CXLVIII. Laudate dominum de cælis, &c. CXLIX. Cantate domino canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. CL. Laudate dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius.

Si habes fidem, quemadmodum dominus dixit, & credis in his quæ orans loqueris, dic CXV. Credidi propter quod locutus sum.

Si te ascendentem sentis actionibus sicut dicas his obliuiscor autem qui præcedunt contendo, habes in uno quoque processu, quæ dicas quindecim graduum Cantica.

Si captiuitus es alienis cogitationibus, & sensisti te abduci, & poenituit, desine deinceps, & manens ubi te peccantem deprehendisti sede, ac iuge tu quoque, quem admodum fecit populus, dicens quæ sunt in CXXXVI. Super flumina Babylonis illic sedimus, &c.

Si tentationes putas esse tui probationem, age post tentationes gratias deo, dicens CXXXVIII. Domine probasti me, & cognouisti me.

Si teneris rursus ab inimicis, & liberari uis, dic CXXXIX. Eripe me domine ab homine malo, a uiro iniquo eripe me.

Si orare uis, & deprecari, dic V. Verba mea auribus percipe. CXL. Domine clamaui ad te, exaudi me. CXLI. Voce mea ad dominum clamaui, uoce mea dominum deprecatus sum. CXLII. Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam. CXLV. Lauda anima mea dominum, &c.

Si inimicus tyrannus insurrexit aduersus populum, tu quoque sicut Dauid Goliathi, ne timeas, sed unam cum Dauid crede, & canens dic CXLIII. Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prælium.

Si bonitatem dei & in te, & in omnes recolis, & benedicere deo uis, dic uerba quæ Dauid dixit in LXXXIII. Benedixisti domine terram tuam, &c.

Si cantare uis domino, habes quid dicas XCV. Cantate domino canticum nouum, &c. XCVII. Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit.

Si paruus forte in aliquo usu fratribus anteponeis, ne extollaris contra ipsos, sed dans gloriam deo, psalle tu quoque CLI. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate, qui proprius dei es: alias CL. Laudate dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius.

Si canere uis obedientiam habentem alleluia, habes CIII. Confitemini domino, & inuocate nomen eius. CV. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur potentiam domini. CVI. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicant nunc qui, & CX. Confitebor tibi domine in toto corde meo. CXI. Beatus uir qui timet dominum, in mandatis eius uolet nimis. CXII. Laudate pueri dominum, &c. CXIII. In exitu Israel de Aegypto, &c. CXIII. Dilexi quoniam exaudiet dominus. CXV. Credidi, propter quod locutus sum. CXVI. Laudate dominum omnes gentes. CXVII. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicat nunc Israel. CXVIII. Beati immaculati. CXXXIII. Laudate nomen Domini. CXLV. Lauda anima mea dominum, &c. CXLVI. Laudate dominum, quoniam bonus est psalmus. CXLVII. Lauda Hierusalem dominum. CXLVIII. Laudate dominum de cælis. CXLIX. Cantate domino canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. & CL. Laudate dominum in sanctis eius, &c.

Si seorsum uis canere de saluatore, habes de eo in quouis psalmo. Præcipue uero habes XLIII. Ad te domine leuaui animam meam. CIX. Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, &c. indicantes ipsius ex patre legitimam generationem

tionem, & corporalem eius praesentiam. x. autem, scilicet, In domino confido, & LXVIII. scilicet, Saluum me fac deus. praedicentes de diuina cruce, & quantum pro nobis insidiarum suscepit, & quae multa passus est. & II. Quare fremuerunt gentes. & CVIII. Beati immaculati: significantes Iudaeorum insidias, & malignitatem, & Iudae Schariotti proditorem. Item xx. Domine in uirtute tua. xlix. Deus deorum dominus locutus est. & Lxxi. ostendentes regnum eius, & iudicandi potestatem, & eius praesentiam in carne. x. autem, Conferua me domine, quoniam speraui in te, & c. indicat eius in carne resurrectionem gloriosam. xxiiii. Domini est terra & plenitudo eius. & Lxvi. Omnes gentes plaudite manibus, & c. nutiant eius in caelum ascensum. xcii. Dominus regnauit. xc v. Cantate domino canticum nouum, cantate, & c. xc vii. Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. xc viii. Dominus regnauit, irascantur populi: si leges, speculati poteris, quae dominus nobis beneficia per passionem contulit.

Talis est stylus & character Psalmorum, ad hominum utilitatem.

ANGELI POLITIANI AD MAGNA-

NIMVM LAURENTIVM MEDICEM, PETRI F. IN
Platonis Charmidem, e Graeco a se in Latinum con-
uersum, Praefatio.

V M saepe mecum animo reputarem, magnanime Laurenti Medices, & tanquam ex alta quadam specula humanae huius uita conditionem intuerer, illud in primis cum admirabile mihi, tum miseratione dignissimum uisum est, quod cum omnes homines pari quidem studio ad felicitatem ipsam tanquam ad portum aliquem tutissimum uiam affectent, adeo tamen pauci tanta praesertim, tam multorum inuestigatione existerent, qui ad eam adipiscendam recto uirtutis itinere ingrederentur. Sed cum & natura quidem ipsa ad felicitatis indagacionem quosdam quasi igniculos nostris mentibus inseruerit, & (quod in Protagora Plato ait) neminem omnium non inuitum peccare sapientes arbitrentur, illud mihi profecto maxime extare uisum est, omnem malorum omnium causam, quae quidem humano generi plurima sane atque acerbissima incubuerint, quibusque uniuersa uita nostra uelut turbulentissimis tempestatibus hinc atque illinc perpetuo iactetur, non tam nostra nobis uoluntate, quam illius inueniendae difficultate emanasse. Hinc itaque effectum est, ut quae homines singuli per se ipsi nacti sint, ea quidem mordicus teneant: alienis uero, atque ad se minime pertinentibus, dies noctesque pro se quisque anxie inhient, multoque, quam quorum ipsi potiti sint priora ea, ac potiora esse arbitrentur. Atque illi quidem nauibus, ut est apud Flaccum, atque quadrigis bene uiuere petentes, & tanquam inter omnis generis margaritas, preciosam unam, de qua diuina sapientia locuta est, in tenebris peruestigantes, cum neque pondere, neque tactu, neque item magnitudine eam a caeteris discernere ualeant, concursant temere, & rixantur inter se, atque infidis quibusdam imaginibus allecti, dum id quod indagatur, habere se ambigunt, neque ommittere quas legerint, neque a quaerendi labore, obstinatis iam animis desistere audent. Nempe uero hoc illud est, quod Homerus ille noster diuinae sapientiae quasi quidam Oceanus, herbam quam moly uocat, quaeque Vlysses a Ioue per Mercurium accepta, quasi quodam antidoto contra Circes ueneficia usus sit, nigra quidem radice ipsam, flore autem lacti quam simillimo, uirisque mortalibus inuentu difficilissimam esse dicit. Quapropter cum tantis sumus ignorantiae tenebris prepe-

ditum, tantisque idcirco laboribus ac periculis exerceamur, non minus profecto nobis, quam Homericum illi Diomedem & uiuere & sudore in conferta hostium acie laboranti, sapientissimae Palladis, hoc est, sanctissimae philosophiae auxilium implorandum est, quae & ipsa nobis omnem illam, quae nostris nunc oculis obducta mortales hebetat uisum, atque humida circum caligat, nubem eripiat, ut (quod diuine idem Homerus cecinit) sit nobis lumine promptum. Purgata iam in luce hominem spectare, deumque. Nisi enim philosophiam ipsam totius uitae ducem, & uirtutis, ut ille inquit, indagatricem atque expultricem uitiorum assequamur, quae immortalis dei munere e caelo in terras ad regendum gubernandumque hominem demissa est, nunquam profecto nobis uel pura in luce resurgere, uel preciosam illam margaritam nostro (ut aiunt) Marte erueri, uel ab humanae huius uita illecebris, quae nos Circae poculi instar in feras bestiasque conuertunt, ullo pacto euadere licebit. Verumenim uero ut non ex omni ligno, ueteri pro uerbo, Mercurius fingitur: ita profecto non cuiusuis naturae est intima philosophiae adyta penetrare. Qui enim animo angusto sordidoque essent, rerumque humilium cupiditatibus mancipato, eos Plato in eo quem de Rep. inscripsit libro, a sacrosanctae philosophiae lumine, ceu profanos quosdam, atque ad eam capessendam minime idoneos, non iniuria ablegauit. Haud enim quaquam fieri posse arbitratus est, ut quem animus sordida illa rerum ignobilium cura occupauerit, eo ipso humanarum diuinarumque rerum scientia comprehenderetur. Est etiam Platonis eiusdem in Phaedone uera illa, & tibi Laurenti certe non inaudita uox, par omnino esse, ut qui ad sapientiae studium se conferant, prius quidem emoriantur, animumque ipsum ab omni corporis sensu contagioneque auertant, & quasi in suum ius, suamque libertatem uindictent. Quod cum ita habeat, nihil profecto minus sapientiae studioso consentaneum esse potest, quam cibi potionisque, ac foedioris etiam corporis uoluptatis, uelut praeterea, & calceorum, aliorumque huiusmodi nimia appetitio, & cura, quae ipsius tantum corporis cultui, uelut nulla animi participatione subministrat. Quamobrem cum ad philosophiam ingredientibus prima nobis censorio quasi supercilio temperantia occurrat, eademque diligentis examine multum ac diu pensitatos ad recondita usque sapientiae arcana comites, nemini profecto obscurum uideri potest, ingens omnino quiddam, atque eximium, maiusque multo, quam quantum facile prestare homines possint, suscipere, ac profiteri eos qui se philosophi nomine, maximeque Platonici censere non erubescant. Itaque cum complures id temporis garrulos, nugaces, putidulos, ineptos, eosdem leues, pusillos, inuidios, gloriosos, auaritia, luxuriaque iuxta ad dictos, animaduertentes, qui hoc sanctissimum philosophi nomen illotis (ut ita dicam) manibus harpyiarum more atrectare et contaminare nefas non putent, atque in ipsum academiae sacrarium refractis iam pudoris ac reuerentiae claustris, quasi canes in templum temere impudenterque irrumpant, opere precium facturum me existimaui, si quem ego uel ab ipsis inferis tantae temeritatis uindictam excitarem, qui aut interdum cum leuiculis huius abiectionissimisque hominibus contendere, aut ex iure manu conseruatum uocaret, quod in alienas (ut inquit Cicero) possessiones tam temere irruissent. Atque ego quidem cum ad eum qui hoc prouinciam suscipere perquirendum toto animo & cogitatione conuerterer, in ipsum peropportune incidi Platonem, philosophorum omnium sine controversia parentem ac deum, totiusque sapientiae quasi quoddam (ut aiunt) terrestre oraculum. Qui cum perditum sane (ut uidebam) latinum sciedum auidissimus fuisset, libenter equidem ego hanc ab eo gratiam, quam uidebam uelle, iniui, eumque pauculis admodum diebus, quos apud me sit diuersatus, latinum sermonem edocui. Quem quidem ille (quae sua est docilitas) ita sane auidem celeriterque arripuit, ut ad litem iam ipsam philosophorum simiis intendendam omni studio accingi

Ang. Polit.

p 2 uidere-

uideretur. Quapropter cum te unū, magnanime Laurenti Medices, id quod uideri aliquando illē per se impēse cupiebat, ex uniuersa hominū multitudīne existere intelligat, qui & temp. sapiēter geras, & philosophiā omnīū bonarum artiū parentem longo iam tempore exulantē, quasi postliminio in patriam reuoces, nihil profectō antiquius habuit, q̄ ut euestigio incredibili quodā animi ardore, maximaq; alacritate uisum te, salutatūq; tuaq; uirtuti, quoad eius fieri posset, gratulari accurreret. Te unū sibi tam iusta in causa iudicē, praeipue nuncuparet. Te cum ut cum optimo academiā patrono, acceptas identidē a simiolis istis iniurias cōtumeliasq; liberius expostularet. Tecū de hac ipsa, quam saepe dicimus, temperantia acutissime disputaret, & quid de ea ipse sentiret, subtiliter prosequeretur. Quā quidē ille ab ipso statim disputationis exordio, quasi quandā in delubri uestibulo aeditimā collocauit. Haud enim omnino quenquā penitissimis illis philosophiā mysterijs initiandū censet, qui non ipsam prius temperantiā sit consecutus. Neq; uerō id iniuria. Ut enim agricola, cum iam stirpibus sentibusq; agrum bene omnem purgarit, tum demū sementē ipsam aggreditur: ita profectō homines debent, cum iam omnem rerū sordidarū cupiditatem atq; intemperantiā ex animis porro eiecerint, ceterosq; huiusmodi affectus ferro atq; igni, uariaq; disciplinarum machinatione persecuti fuerint, tum demū purgatis iam animis, uere sapientia semina excipere oportet, ut nulla pullulantū cupiditatū quasi spinarū cōmixtione suffocata, ad ipsam beatitudinis frugē maturē perueniant. Atq; hoc est scilicet, cur prisca illi theologi, Homerus, Orpheus, Hesiodus, Pythagoras itē, & hic ipse de quo agimus, Plato, alijq; q̄ plurimi musarū, ueraq; sapiētiā antistites, multiplicem illā totius philosophiā cognitionē per quaedam fabularū atq; anigmatum inuolucra, integraq; tradiderint, & quasi sepibus quibusdam cancellisq; obstruxerint, ne religiosa quodammodo Eleusinarū dearū mysteria profanarentur, & quasi subibus (quod dici solet) margaritā obijcerentur. Verissimū enim est, quod Pythagoricus Lysis in epistola ad Hipparchū scribit. Qui corruptis obscōnisq; moribus, speculationes sermonesq; diuinos immisceat, nihil omnino secus agere, q̄ si cœnoso puteo purissimā infundat aquam, quā & cœnū conturbet, & suam ipsius contaminet puritatē. Quod cum ita sit, magnanime Laurēti, dignum profectō te, tuaq; uirtute ac sapiētia feceris, si diuinū hunc philosophū animi uirtutisq; magistrū, tecū, id est, cum homine temperatissimo de temperantia disputaturū, praestanti illa tui uultus hilaritate, atq; eximia quadā, qua tu insigniter excellis, humanitate comiter benigneq; excipies. Et quicquid tibi uel familiae cura, uel amicorū negotia, uel respub. tribuet otij, id omne ad illius praēcepta celebranda, tecumq; recolenda potissimū conferes. Si enim cœlestis huius musae cantibus, aures mentemq; adhibueris, nunq; profectō insidiosae illae nostri Homeri Sirenulae (quas tamē ipse ab ineunte iam aetate à tua nō modō familiaritate, sed etiā congressu in hunc usq; diem cana iam tum prudentia, adultaq; uirtute prohibuisti) nunq; illae te blandissimis noxiorū carminum irritamentis, illecebrisq; seducent. Sed ut Platonē tandem ipsum latinē tecū de temperantia disputantem, atq; hunc rabularū leuissimū gregem, qui sacrosanctū Platonici philosophi nomē tam profanē sibi, tamq; impudēter arrogāt pollutae religionis reum agentē, eosq; tua quidem potissimū sententia, omnibus uerō deinceps suffragijs damnatos pronuntiantem audias: age iam, patrone mi dulcissime, uacuas philosopho aures, intentumq; animū, quantū in te est, paulisper accommoda: cuius tamen singula uerba Angelū Politianū tuum semel tibi, iterumq;

commendant. *ἄντ' ἄχ' ἡδονῶν γέ πικ.*

PLATONIS

PLATONIS CHARMIDES DE TEMPERANTIA, AB ANGELO POLITIANO IN LATINUM ē GRÆCO CONUERFUS.

SOCRATES.

EN I equidē nudius tertius ex Potidæa ab exercitu, tum (ut qui peregrē diutius abfuissem) libenter me ad cōsuetos amicorum conuentus contuli, atq; in Taurei palæstram, eam quæ ex aduersum templo Basilicę sita sit ingressus, magnum ibi hominum numerum offendī, quorū ego alios ne noram quidem, plurimi autem ipsorum notī mihi aderant: ut uerō me deimproviso ingredientem conspexerunt, statim omnes eminus aliunde alius me salutare. Charephon uerō insaniens similis ē medijs exiliens currere ad me, apprehensā que manu, O mi, inquit, Socrates, & quomodo nobis ē pugna saluus aduenis? (Haud enim ita prius q̄ nos illinc proficisceremur, bellum in Potidæa gestum erat, cuius bellum rumor apud eos quidem, qui illic adessent, q̄ nuperrimē increbuerat.) Hic ego ut tute, inquam, cernis. Atqui huc, inquit, nuntiatum est, cum ipsum omnino bellum atrocissimū fuisse, tum in eo illustrium q̄ plurimos cecidisse. Et uerō, inquam, ritē ad uos perla sunt. Tum ille: An tu, inquit, pugnae interfuisti? Interfui. Huc ergo agedū, ait, sedensq; nobis singula enarrato. Neq; enim dum omnia liquidō intelleximus. Et cum dicto sessum me adducens, secus Critiam Calęchri filium constituit. Ut uerō consedi, tum ipsum Critiam, tum alios salutauī, simulq; ijs enarraui, quæ me de exercitu, diuersi pro se quisq; diuersa interrogarent. Ut autem super ijs satis cuiq; factum uisum est, ego item ex eis uicissim percunctari occēpi, tum quo nunc pacto philosophiā studia in ciuitate uigerent, tum uerō ex adolescentibus essent ne aliqui aut sapiētiā, aut pulchritudinis, aut utriusq; pariter gloria excellentes. Hoc loco ad ostium Critias intuens, cum gregem adolescentulorum intrō ad nos euntium, interq; se altercantium, simulq; aliam turbā à tergo subsequenter conspicaretur, de formosis quidem, o Socrates, confestim (ut opinor) certior fies, inquit. Qui enim huc ad nos pergunt, tū præuij sunt eius, tum amantes, qui unus omnium (ut nunc quidem est) adolescentium, habeatur pulcherrimus. Atqui & ipsum quoq; aspicio, tam proximē ad nos accedentem. Quis uerō, inquam ego, aut cuius tandem est? Nosti sanē & tu, inquit (tametsi ille nondū adolescentiam interat, cum tu à nobis profectus es) Charmidem Glaucōnis auunculi nostri filiū, meumq; sobrinum. Noui equidem, per Iouem inquā. Neq; enim malus uel tunc erat, cum adhuc puēr esset. Nunc uerō (ut arbitror) facile iam in adolescentiam peruenerit. Statim, inquit, scies, & quantū ille, & qualis euaserit. Hæc dum loquitur, cōmodū Charmides ingreditur: Et mihi quidē, o socie, nihil pensi. Quod enim ad formosos attinet, facile equidem alba sum regula carpentarij. Omnes enim ferē, qui ea aetate sint, formosi mihi uidentur. Enim uero cum ille mihi tūc uel corporis amplitudine, uel forma admirabilis est uisus, tum ceteri unā omnes eius amore correpti uidebantur, adeo exterriti tumultuantesq; fuere, ut primū ille in palæstram concesserat. Complures præterea, & alij amantes à tergo sublequebantur. Quod uerō ad uitros attineret, minimē equidem admiratione dignum ducebam. Ego autem uel ipsos quidem ad pueros animum aduertī, ut nemo ex ijs unus alium quēmpiam intueret, ne is omnino quidem, qui inter eos esset minimus: sed illū omnes unū tanq; dei statuum contemplabantur.

Ang. Polit.

p 3 Tum

Tum me cōpellans Chærephōn: Quid tibi uerò, inquit, uidet adolefcens, ò Socrates, numnā uultū honesto? Nihil inq̄ supra. At uerò (inquit) si sese nūc exuere uelit, ne ille iam tibi uel deformi esse uultu uidebit, ita omni pr̄fus reliqua corporis facie pulcherrimus est. At qui ijs quidem ipsis, quæ à Chærephōte dicta essent, & reliqua consentiebant. Et ego, ò Hercules inquam, ut mihi uirtū in expugnabilem describitis, si modò unū ad hæc accesserit, idq̄ paululū quidam. Quid nam? inquit Critias: Si animū ad uirtutem haud ineptū habeat. Sanè uerò par est ò Critia, eiusmodi esse ipsum, quando quidem uestra ex familia duxit originē. At uerò, inquit ille, & hoc quoq̄ ipso q̄ pulcherrimus, quamq̄ optimus est. Cur uerò in quā, nō hoc ipsum primò eum exuimus, id emq̄ prius q̄ corporis speciem contemplamur. Omnino enim (quæ sua ætas est) disputationis iam satagit. Et ualde, inquit Critias, siquidē ille, & philosophus sanè est, & ut alijs, ipsiq̄ sibi uidet, adeo poeticus. Hoc uerò inq̄ boni, ò amice Critia, ex alto uobis principio ab ipsa iam Solonis cognatione emanauit. Sed cur non tandem mihi indicas adolescentem, atq̄ huc ad nos accersis iubes? Neq̄ enim arbitror, q̄ iunior sit, turpe illi erit nobiscum differere, cum tute hic ad sis, quem ille tutorem cōsobrinumq̄ sit nactus. At pulchrè, inquit, dicis. Eum iam accersamus: & cum dicto ad feruum, qui subsequebatur: Eia, inquit, puer Charmidem accerse, eiq̄ nuntia, uelle me ipsum medico inspiciendū præbere, qui eum de imbecillitate cōsulam, qui mihi manè aiebat laborare sese. Et ad me cōuersus Critias: Hodie, inquit, cum bene manè exurgeret, capitis grauedine nonnihil afflicti questus est. Sed quid te tandem prohibet, quo minus assimilare possis, aliquod capitis habere pharmacū? Nihil sanè inquam. Veniat modò. At qui iam, inquit, aderit, id quod est factū. Venit enim, risumq̄ mirificū concitauit. Vnus em̄ quisq̄ nostrū, qui inibi consideremus, dum adolescenti locū cedit, proximū detrudere obnixè, quo ille apud se potissimū sederet, usquedum corū qui in extremo acquiescent, alterū quidem in pedes cōsurgere perpulimus: alterū uerò obliquum deturbauimus. Ille uerò cum ad nos perrexisset, inter me & Critiam medius cōsedit. Hic uerò iam, ò amice, hælitare ego, & mea omnis illa audacia excisa esse pror̄sus, quam ego præ me à principio tuleram, quali cū illo essem perq̄ facile disputaturus. Vt uerò Critias, eum me ipsum inquit esse, qui id tenerem pharmacū, atq̄ ille inspexit me oculis quiddam præ illis ferens, ò q̄ in euitabile, simulq̄ se ad me interrogandum parauit, omnesq̄ qui in palæstra adessent, eodem confluentes corona nos undiq̄ circumuenerunt, tūc ego iam ò generose, & quæ sub uestimento essent inspexi, & urebar, & iam non amplius mei ipsius eram, & sapiētem Cydīam in amatorijs iudicabam, qui de formoso puero alij præcipiens cum loquitur: Caue, inquit, ne cum aduersus leonē inulcus uenerit, partem illi eripiat carnī. Ipse enim mihi uidebatur ab huiusmodi pecude expugnatus esse. Querenti uerò illi, an ipsum capitis pharmacū tenerem, uix id quodam modo respondi tenere me. Quid igitur, inquit, est? Et ego solum quoddam, & cantatio supra pharmacum, quam qui canat, eoq̄ utatur, incolumis porro euadat necesse est. Cantationem uerò

Reliquum summa diligētia quæsitum, habere nequiuimus.

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAELE-
CTIO IN PRIORA ARISTOTELIS ANALYTICA.

L A M I A :

ABVLARI paulisper lubet, sed ex re, ut Flaccus ait. Nam fabellæ, etiam quæ aniles putantur, non rudimentum modò, sed & instrumentū quandoq̄ philosophiæ sunt. Audistis ne unquam Lamia nomen? Mihi quidē etiam puerulo auia narrabat, esse aliquas in solitudinibus Lamias, quæ plorantes glutirent pueros. Maxima tunc mihi formido Lamia erat, maximū terriculum. Vincinus quoq̄ adhuc Fesulano rusculo meo lucēs fonticulus est: ita enim nomen habet, secreta in umbra delitescens, ubi sedem esse nunc quoq̄ Lamiarū narrant mulierculæ, quæ cūq̄ aquatum uentitant. Lamiam igitur hanc Plutarchus ille Cheroneus, nescio doctior, an grauior, habere ait oculos exemptiles, hoc est, quos sibi eximat, detrahatq̄ cū libuit, rursusq̄ cū libuit, resumat, atq̄ affigat: quemadmodū senes ocularia specilla solent, quibus hebescenti per ætatem uisui opitulatur. Nam & cū quid inspicere auent, insertant quasi forfici nasum. Et cū satis inspicarunt, recondūt in theca. Quidam uerò etiam dentibus utuntur æquē exemptilibus, quos nocte non aliter reponunt, quàm togam: sicuti uxorculæ quoque uestræ comam suam, illam dependulam & cincinnos. Sed enim Lamia hæc, quoties domo egreditur, oculos sibi suos affigit, uagaturq̄ per fora, per plateas, per quadriua, per angiportus, per delubra, per thermas, per ganeas, per conciliabula omnia: circūspectatq̄ singula, scrutatur, indagat, nihil tam bene obtexeris, ut eam lateat. Miluinos esse credas oculos ei, aut etiam emissicios, sicuti Plautinæ anicula: nulla eos præterit, quamlibet indiuidua minuties: nulla eos euadit, quamlibet remotissima latebra. Domū uerò ut reuenit, in ipso statim limine demit illos sibi oculos, abijcitq̄ in loculos. Ita semper domi cæca, semper foris oculata. Quæras forsità, domi quid agitet. Sessitat, lanā faciens, atq̄ interim cantillat. Vidistis ne, obscuro, unq̄ Lamias istas uiri Florētini, quæ se & sua nesciūt, alios & aliena speculatur? Negatis? At qui tamē sunt in urbibus frequētis, etiamq̄ in uestra: uerū personatæ incedūt, homines credas, Lamia sunt. Harū igitur aliquot prætereuntē fortē conspicatæ me, substituerūt, & quasi noscitarēt, inspexere curiosius, ueluti emptores solēt, mox ita inter se detortis nutibus cōsurrarūt: Politianus est, ipsissimus est, nugator ille scilicet, qui sic repētē philosophus prodijt. Et eū dicto auolarūt, quasi uel pæ dimisso aculeo. Sed q̄ repētē me dixerūt prodijisse philosophū, nescio equidē, utrum ne illis hoc totū displiceat, philosophum esse, quod ego profectò non sum: an quòd ego uideri uelim philosophus, cum longè absum tamen à philosopho. Videamus ergo primū, quod nam hoc sit animal, quod homines philosophū uocant, tum spero facile intelligetis, non esse me philosophū: neq̄ hoc dico tamen, q̄ id uos credā credere, sed ne quis fortasse aliquādo credat: nō quia me nominis istius pudeat, si modò ei possim re ipsa satisfacere, sed q̄ alienis titulis libēter abstineo: Ne si fortē suas repetitum uenerit olim Grex auium plumas, moueat cornicula risum.

De hoc igit primū, mox etiā de eo agemus, utrum ne esse philosophū turpe ac malum sit: quod ubi docuerimus non esse, tum de nobis ipsis nonnihil, deq̄ nostra hac professione loquemur. Audiui equidē Samiū fuisse olim quendā iuuentutis

tutis magistrum, candidatum semper, & capillatum, femore etiam aureo conspicuum, natum sapius, ac renatum. Nomen illi erat, Ipse. Sic discipuli certe uocabant sui. Sed eos discipulos, ut ad se quemque receperat, statim profusus elinguabat. Præcepta uero ipsius si audieritis, risu, scio, diffluetis. Dicam tamen nihilo secius. Ignem, aiebat, gladio ne fodicatio, stateram ne trāsilito, cerebrū ne comedito, cor etiam ne comedito, supra sextarium ne sedero, malam transfero, sed eam ne comedito: aduersus solem ne loquitōr, uiam regiam ne declinato, per semitas ingreditor: cum lecto surges, stragula complicato, uestigiumque corporis confundito, anulum ne gestato, olla quocumque uestigium turbato in cinere, hirundines intra domum ne admittito, contra solem ne mēsto, speculum ne spectato ad lucernā, dextrum pedem priorem calciato, sinistrum priorem lauato, unguem criniumque tuorum præsegrina ne commingito, sed in ea despuito. Hic idem faba quocumque sic semper abstinuit, ut ludæus porco. Si quem autem aliquando gallum gallinaceū candidula pluma et pinnis inuenisset, eum uero protinus in germani fratris diligebat loco. Ni cachinnos metuam, qui iam clanculum puto ebulliūt, habeo aliud quoque quod narrem: sed narrabo tamen: uos, ut libet, ridetote. Bestias docebat, tam feras, quam cicures. Et sane uersa Daunia quædam fuisse memoratur magnitudine horribili, feritate formidabili, pestis acerba bouum atque hominum. Hanc ad se hic uir, si modo ipse erat uir, blandē uocauit, manu permulsi, domi habuit aliquādiu, pane aluit, & pomis, mox dimisit, adiurās, ne quod animal post id attingeret. Illa uero in montes suos, & syluas abiit mitis, nec animantium deinde obfuit cuiquam. Vultis ne etiam de boue audire? Bouem Tarenti in agro quodam pascuo forte conspicatus uiridem adhuc fabaciam segetem morsu truncantem: rogauit bubulcum, moneret bouem suam, ne illam depalceretur. Huic bubulcus illudens: Atqui, inquit, bouatim loqui nescio, tute si scis, potius moneto. Non cunctatus ipse, accessit propius, et in aurem boui illi diuile locutus, impetrauit, non modo ut in præfens, sed ut etiam in perpetuū pabulo fabacio abstineret. Itaque bos ille Tarenti deinde molliter consenuit, in lunonis fanō sacer habitus, cibisque hominum uesci solitus, quos illi obuia turba offerebat. Hic igitur ipse, tam portentosa sapiētiae professor ac uenditor, interrogatus olim a Leōte Phlasiarum tyranno quid hominis esset, philosophum se esse respondit. Iterū rogatus, quid sibi illud uellet inauditum antea nomen: et enim sibi ipse tunc extempore confinxerat: Vitam aut hominum perinde esse ut mercatum, qui maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate habeatur. Multos enim eō cōfluere mortales, alios alia causa. Quosdam enim ut mercimonia sua uenditent, & friuola, qui tētoriola etiam passim, & umbracula quasi laqueos & retia tendunt pecuniola: quosdam rursus ut sese ostentent, ac suas exhibeant dotes. Ibi ergo pariter uisuntur, & qui discum procul expellit, & qui pondus robuste attollit, & qui spacij plurimum transilit, & qui lucra plurimos deicit, & qui cursu longissime prauolat. Ibi & funerepus periclitatur, & petaurista iactatur, & sacularius præstigiatur, & uenarius inflatur, & diuinaculus hallucinatur, & aretalogus nugatur, & circulator illudit, & gladiator eludit, & orator blanditur, & poeta mētitur. Postremo alios liberalius institutos, cōire ad ludos eos aiebat, ut loca uiserēt, ut ignotos homines, artesque & ingenia, & nobilissimorum opera artificum contemplantur. Ita igitur & in hanc uitam diuersis homines studijs conuenire: quorum alios pecuniæ desiderio, deliciarumque teneri: alios principatus & imperij cupidine sollicitari, alios gloriæ stimulis agitari, alios uoluptatum blandicijs titillari. Sed inter omnes præcellere tamen eos, & esse quam honestissimos, qui rerum pulcherrimarū speculatione cōtenti sint: cœlumque

cœlumque hoc spectent, solēque & lunā, & siderū choros: solē, qui sit ipse fons luminis: lunam, quæ inde lucem hauriat, tam uaria, tam inconstans: sidera, quorum uagent alia, hæreant alia in uestigio semper, omniaque nihilominus rapiantur: qui tamen ordo pulchritudinē habeat ex illius participatu, quod intellegibile primū sit, quodque ipse numerorum rationumque naturam interpretabatur: quæ per uniuersum decurrens et cōmeans arcano quodā uel ornatu, uel ordine cuncta deuinciret. Quotcumque igitur pulchra, diuina, sinceraque primò, hoc est, in fonte ipso sint, eundemque tenorem peragentia, horū esse sciētiam quandā, quæ sophia nominatur, id nomen latinē sapientia est, eiusque sophiæ studiosum, uocatū modò esse à se philosophū. Olim autē apud seculum præscū, sapientes appellari consueuerant, etiam qui sellularias quasdam callebant artes. Vnde uates Homerus fabrum quoque lignarium sapientem uocat. Sed extitit Atheniensis quidam senex, altis emittens humeris (ut aiunt) quem etiam putant homines Apolline satum. Hic sapiētis esse negauit eas artes, quæ plerumque uitæ inseruiant, siue illæ necessariæ, siue utiles, siue elegantes, siue ludicræ, siue auxiliares sint. Propriā autē philosophi esse superleuilem dixit, numerorum scientiā, quos, inquit, à natura hominis si remoueris, etiam ratio perpetuò perierit. Numeros autē ille nō corporeos accipiebat, sed orum ipsum, potestatemque paris & imparis, quatenus rerum naturæ consentiant. Post hoc etiam deorum atque animantium genitura, quæ Theogonia Zoogoniaque uocentur, & item siderum cognitioni uacaturum dicebat, lunæque circuitum, quo menses includatur, quo plenilunā fiant, ac solis anfractus indagaturum, brumas & solstitia peragentes, uicissitudinesque dierum & noctium, cōmutationesque temporum quadripartitas: ad hæc stellarum quinque uagantium errores, minimè unquam errantes, earumque cursus, prægressiones, stationes, tum fixa certis locis astra, quæ mira quadam tamen celeritate, cum cœlo ipso in aduersum rotentur & rapiant. Huic accedere aiebat oportere eam, quæ ridiculo nomine Geometria uocetur, in qua numerorum similitudo conspicitur, à planis ad solida progrediens, ubi ratione cernuntur rationes, ex quibus tota sonorum scientia constat. Illam tamen in primis necessariā esse artem, qua uerum à falso dignoscitur, qua mendacium refutatur, sicuti è diuerso esse occupatissimā uanitatē, quæ artificium hoc nō sequitur, sed simulat, uerumque colorem fūco mentitur. Vt autem peruenire ad intellectum naturæ eius tandē philosophus possit, quæ semper est, quæque sub corruptione generationeque nō fluitat, hanc ei quam diximus, terendam esse aiebat uiam, disciplinasque has difficiles an faciles omnino perdiscendas, aut certè deum fortunamque inuocandam. Sed enim talem hunc philosophum nasci etiam affirmabat oportere idem senex è matrimonio sacro, hoc est, ex optimis parentibus. Non enim ex omni ligno (sicuti dicunt) Mercurius fit. Vt autē ramus & surculi prauis, tortuosisque natura, minimè unquam redigi ad rigorem suum queunt, quamuis manu tractentur, & emolliant, sed ad naturalem illam statim prauitatem reuertunt: sic hi, qui parum nati honeste, parum educati ingenere sunt, continuo ad humum spectant: hoc est, uilissima quadam ministeria adamant, nec in sublime animos attollunt, nec recti unquam, nec liberi sunt. Si autē Elei Pisei ue, apud quos Olympia celebrari solita, neminem se nudare ad certamen illud patiebantur, nisi qui parentes, & stirpem generis docere posset labe omni carere: nec tamen ibi animorum, sed corporum certamen agebat, nec præmium aliud petebatur, quam corona ex oleastro: cur nō idem quoque (aiebat hic senex) in uirtutis certamine obseruetur? Porro hunc & ipsum ueritatis indagandæ studiosum esse, & habere quam plurimos eiusdem studij socios, adiutoresque uelle, scilicet qui norit, euenire idem in philosophia, quod in uenatu.

Si quis

Si quis enim feram solus uestiget, is eam uel nunquam, uel aegre deprehendet. Qui uenatores aduocet alios, facile ad ipsum cubile perueniet. Et in hac igitur ueritate quasi uenatione loca abrupta confragosaque sunt plurima, arboribus clausa circum, atque horrentibus umbris, quae lustrare solus nequeas. Sed quemadmodum gentilitiae quaedam familiarum notae feruntur, ut Seleucidarum ancora, Pelopidarum eboreus humerus, Aenobarbarum rutila barba: sic philosophi omnes habere hoc in primis, uelut insigne debent: ut sint mendacij ocores, ueritatis amatores: quamquam aliquod mendacium quoque philosopho congruit: ut cum se ipse, & sua extenuat. Quali Socrates ironia fertur eleganti usus aduersus inflatos sophistas: ut qui ab homine refellerentur, imperitum agente, facilius intelligerent, quam omnino nihil ipsi scirent. At uero si qui etiam sibi illa impudenter affingunt, unde absunt longissimè, molesti ubique sunt, sed in his praecipue studijs. Enim uero pecuniarum quoque abesse amor debet: nec ultra quaerendum, quam quatenus otium suppedietur philosophiae. Non enim uir bonus mihi erit unquam, qui uelut oculos honesti ad auri splendorem summiserit, quique de pactione turpitudinem suam prodiderit, et integritatem. Nam sicut aurum igni, ita auro etiam homines explorantur. Sed nec arcana cuiusque curiosus, & scrupulosus, ut illa, quas diximus, lamiae, rimabitur: nec scire uolet secreta domus, atque inde timeri. Etenim sapientem iudicabit Aelopon, qui unumquemque hominum duas gestare ait manticas, seu uocare peras malum, anticam scilicet, & posticam, hoc est, alteram in pectus, alteram in tergum propendulam, plenamque utramque uitij: sed anticam alienis, posticam cuiusque suis. Inde homines uidelicet sua uitia non cernere, aliena cernere. Atque utinam obuenterentur aliquando haec manticae, ut sua quisque intueri uitia possit, aliena non possit. Talem nobis igitur ueri ac legitimi philosophi adumbravit imaginem senex ille Atheniensis, qui toto uertice, ac toto etiam pectore supra ceteros fuit, eumque semper quandiu uiueret, mortem comentari aiebat: solumque tamen in hac quoque uita felicem esse, & beatum. Ceterum inueniri omnino tales, quam paucissimos, & pene albis esse coruis rariore. Nunc si me talem uel dicam, uel etiam opinari esse, qualem modò philosophum descripsi, stultior Corcebo sim. Nam & disciplinas illas uix attingi, quae philosopho competunt: & ab istis, quos dixi, moribus ac uirtutibus absunt longissimè. Sed fingite esse me talem, num ob id quaeso culpandus? an uana, an mala ars philosophiae? Ita certe uisam scio nonnullis olim, praesertimque potentioribus. Agrippina illa Augusta Neronem filium dicitur ob id a philosophiae studio reuocasse, quod inuulsi esset imperantibus. Domitianus urbe philosophos, atque Italiae populum: nullum ob crimen, nisi quod philosophi erant. Athenienses cicuta Socratem, parentem prope ipsum philosophiae sustulerunt. Fortunatissima olim ciuitas Antiochia maledictis infectata & cauillis est Romanum principem Iulianum, nihil ob aliud, nisi quod erat philosophus, ac barbaram (qui mos erat ueterum philosophantium) nutrebat. Quid quod & libros omnes comburere philosophorum tyrannus olim Barbarus destinauerat? Et fecisset, nisi eum Algazeles pio quodam comento, sed parum tamen specioso reuocasset ab incepto. Verum de his non miror. Scelasti enim moribus, & facinorosi, luxuriaque & delicijs corrupti, supercilium ferre non poterant philosophiae. Magis illud miror, toties eam a doctis quoque, & alioqui bonis fuisse exagitam: & quidem, quod indignemur, secundo populo, hoc est, magno successu, magna exagitantium laude. Nam & Romanus Hortensius homo eloquentissimus, atque idem nobilissimus, cum philosophiam uituperasset, meruit, ut eius nomine librum Cicero inscriberet, & illustrior eum traderet posteritati. Et Dion ille Prusaeus, qui prior tulit oris aurei cognomen, nulla in oratione, cum quidem plurimas ediderit, eloquen-

eloquentior habetur, quam in ea, quae contra philosophos est. Et Aristophanes antiquae auctor comediae, nulla in fabula tantum ueneris aut uirium creditur exeruisse, quantum in illa, cui titulum fecit Nubes, in qua lepidissime philosophum Socratem descripsit, saltum pulicis metientem. Sed & Aristides ex ea oratione, quam aduersus Platonem pro quatuor Atheniensium proceribus scripsit, multo illustrior mihi, & celebrior uidetur factus, quam e ceteris omnibus quas composuit plurimas: cum tamen sit illa expertus artificij, nec ulli rhetorices formae satis congruat. Veruntamen arcana quadam pulchritudine floret, & gratia, nominibusque ipsis, & uerbis, mirum, quantum delectat. Quid ille autem Phlasius Timon, qui Sillos amarulentum composuit opus: Non ne magnum sibi & ipse nomen ex irrisu philosophorum comparauit? Ceterum non continuo malum uideri debet, quod est a quibusdam reprehensum. Nam & dulcis sapor omnium creditur praestantissimus, qui tamen aliquibus, etiam que bene ualentibus parum gratus. Semunculi isti hominum uidelicet, ac rumusculi, similes umbræ sunt. Ut autem crescente umbra, uel decrecente, corpus tamen ipsum, cuius illa est umbra, neque crescit, neque decrescit: ita nec melior fit quisquam, dum uulgo laudatur, nec ite peior, dum uituperat. Quod si philosophandum non est, secundum animi uirtutem uiuendum non est. At sicut animo uiuimus, ita animi uirtute bene uiuimus. Quemadmodum sicuti oculis uidemus, ita oculorum uirtute bene uidemus. Qui bene uiuere non uult, is ne philosophetur. Qui turpiter uiuere uult, is philosophiam ne sectetur. Veniunt ecce in mentem Pythagorei Archita dicta quaedam prorsus aurea, de libro eius, qui de Sapientia inscribitur, selecta: quae nisi molestum est, Latine ad uerbum referam. Sic inquit: Sapientia in rebus omnibus humanis excellit, ut in sensibus uisus, in anima mens, in sideribus sol: uisus enim longissimè tendit, plurimasque rerum formas amplectitur: & mens quasi regina, quodcumque opus est, ratione excogitationeque perficit, ac uisus quidam, uisusque est rerum preclarissimarum: & sol ipse oculus est, atque animus naturae totius, per quem scilicet omnia cernuntur, gignantur, nutriuntur, augentur, fouentur. Homo uero animantium omnium longe sapientissimus, uim quippe habet illam, qua speculati omnia possit, ac scientiam prudentiamque ex omnibus elicere, ut in quo deus ille maximus rationem quasi uniuersam imprefferit, ac signauerit, ubi rerum species omnium distinguerentur, significationesque nominum foret, & uerborum, sic ut loca etiam certa uocum sonis assignata sint. Haec tenus Architas. Mihi autem uidetur & illud, qui philosophari nolit, etiam felix esse nolle. Nam si tunc felices sumus, cum bona adsunt nobis plurima, sed adsunt ita, ut & profint: nec profint autem, nisi utamur: bene autem ut utamur, scientia una facit, scientiam autem philosophia uel affectat, uel possidet: profectò ut felices efficiamur, philosophandum est. An quaeso nostra curabimus, hoc est, corpus, & opes: nos ipsos, hoc est animum, posthabebimus? Ut autem medicina corpus, ita animum curat philosophia. Sed cum tres animi nostri seu partes, seu uires, ratio, ira, cupiditas sint, prior illa diuina, posteriores quasi brutae: num quaeso ipsam quidem cupiditatem, id est, belluam multorum capitum, praeterea que iram, ceu furentem leonem, molliter educabimus, quasi que corroborabimus: rationem autem, quae proprie homo est, fame confici, & esse imbecillam semimortuam que patiemur? Ut scilicet huc atque illuc a monstris geminis, uelut ille in fabulis Hippolytus raptetur, & membratim quasi discerpatur, ac dilanietur? Quod si uitam refugimus solitariam, ciuilem uero sequimur, & urbanam, non ne intelligimus, artes esse in ciuitate, quae uitae commoda suppedient? Esse alias item, quae illarum utantur opera?

rursus

rursus alias quæ famulentur, alias quæ imperitent? in quibus his utpote nobilioribus, etiam bonum ipsum præcipue reperiri? Sed quæ sola iudicium teneat rectum, quæque ratione ipsa utatur, atque uniuersum bonum contempletur, ea certe uel uti, uel imperare omnibus suapte natura potest. Talis autem, præter philosophiam, nulla omnino est. Cur igitur pudeat philosophari? At, inquit, difficilis nimium philosophiæ cognitio est. Imò uero, si uestigijs indagetur, nulla penè ars ingenua cognitui facilior. Semper enim quæ priora sunt, notiora posterioribus. Et quorum natura melior, eorum quoque facilior intellectus, quæ quorum deterior. Sit huius argumentum facilitatis & illud, quod ad maximum incrementum breui peruenit philosophia, nulla etiam propolita mercede. Et quotusquisque est ingeniosorum, cui non otium sit in uotis, ut philosophari liceat? Hoc autem profectò non fieret, si philosophari labor, ac non potius uoluptas esset. Quid quod exercere id studium semper, meditarique possumus, ut quod nullis extrinsecus indigeat instrumentis, ut cui nullus incongruens sit locus: ubi enim fueris, præstò erit ueritas. Sed ut non difficilima perceptu philosophia est, ita nec obuia cuique tamen, & exposita. Vigilantibus enim se, non dormientibus ingerit. Nos autè ita ridiculi sumus, ut uilissimæ zeruginis gratiâ, etiam trans Herculis columnas, etiam ad Indos nauigemus. Philosophiam uero ut adipiscamur, ne per hyemem quidem uigilias salte pauculas toleramus. Sed quod uoluptatem diximus esse in philosophia maximam, quod facilius intelligere possitis, fingit e aliquem uobis cunctis affluentem delicijs, qui nihil omnino sapiat, qui prudètia penitus uacet, an quisquam uiuere huius uitæ uolet? Equidem non putò: sicuti nec semper ebrius, nec semper esse puer, nec dormire semper, ad morem Endymionis, eligat quispiam. Quanquam enim aliqua etiam in somnis gaudia sunt, falsa illa tamen, adumbrata, imaginaria, non uera, non solida, non expressa sunt gaudia. Cur autem & mortem propè omnes expauescimus? Quoniam puto cuique terribile, quod ignoratur, ut quod obscurum, quod tenebricosum est: sicuti contra amabile, quod intelligitur, ut quod apertum, quod illustre est. Inde etiam arbitror fit, ut parentes nostros potissimum ueneremur, quorum uidelicet beneficio factum sit, ut hunc solem, & stellas, atque hanc publicam lucem intueamur. Quin rebus etiam delectamur potissimum, quas consuetas habemus, eosque maxime diligimus, quibus cum diutius uersati sumus, ac uulgò amicos etiam notos appellamus. Si igitur quæ nota sunt, delectant, cur etiam nosse ipsum ac sapere delectet? At id maxime proprium philosophiæ est: aut igitur nihil agendum in hac uita, nihil expetendum est, aut in sola philosophia, tanquam in portu requiescendum. Subijciamus quæso, oculis hominum uitam. Quid ea est omnis, præter inanem umbram: uel, ut significantius ait Pindarus, umbræ somnium? Homo bulla est, antiquum inquit proverbium. Nam quantum uiribus ab elephanto, quantum celeritate uincimur à lepufculo? Gloria hæc autem fastosa, quæ nos plerumque agit præcipites, ut nihil aliud est, quæ meræ nugæ? Ut nihil aliud quæ nebula? Procul enim si spectes, magnum quiddam esse putes: ubi propinques, euanescit. Forma porro & dignitas corporis pulchra ob id nobis, & honesta, quod hebeti sumus obtutu. Nam si lyncei essemus, ac penetrare oculis in corpora, & introspicere possemus, etiam formosissimum quemque nauseabundè aspiceremus, adeò nobis multa uisu tetra, & foeda, prorsus que deformia occurrerent. Quid obscenas commemorem uoluptates, quibus poenitentia semper comes. Age uero quid in rebus nostris omnibus uel solidum, uel diuturnum? Nam ut stare aliquid, aut durare nonnunquam putemus, imbecillitas nostra facit, atque æui breuitas, ita quod ueteres opinati quidam sunt, animas nostras in corpora, tanquam in carcerem coniectas

coniectas, magnorum scelerum poenas luere, quanquam non omnino uerum, tamen etiam nec absurdum planè uideri potest. Nam cum sit anima iuncta agglutinataque corpori, ac per omnes artus, omneisque sensum quali in eatus extèta, & explicata, non alio mihi uideatur supplicio affecta, quam quo Mezentius ille Vergilianus miseris ciues suos afficiebat. Ita enim de eo canit poeta noster:

Mortua quinetiam iungebat corpora uiuis,
Componens manibusque manus, atque oribus ora,
Tormenti genus, & sanie, taboque fluenti,
Complexu in misero, longa sic morte necabat.

Nihil igitur in rebus humanis studio curaque dignum, præter illam, quam pulchre uocat Horatius diuinæ particulæ auræ, quæ facit ut in hoc cæco rerum turbine, tamen uita hominum tuto gubernetur. Deus enim est animus nobis, deus profectò, siue hoc Euripides primus dicere ausus, siue Hermotimus, siue Anaxagoras. At nulla, inquit, proposita est merces philosophantibus: ego uero ne delidero quidem mercedem, quoties ipsum quod agitur, sibi est merces. Ergo si comœdia in theatro agetur, aut tragœdia, si gladiatores in foro committentur, omnis eò statim populus confluemus spectatum, nulla illecti mercede: naturam uero ipsam rerum pulcherrimam spectare gratis non poterimus? At nihil agit philosophia, tantum contemplationi uacat. Esto, modum tamen cuiusque præscribit officio: sic autem & uisus in corpore, quanquam ipse opus nullum peragit, dum tamè aut indicat unquam quodque, aut iudicat, ita opifices adiuuat, ut non plus manibus debere illi se, quam oculis suis sentiant. At est philosophus homo rudis & secors, & qui ne uiam quidè sciat ipsam, qua itur in forum, nesciat ubi aut Senatus habeatur, aut populus coeat, aut lites dirimantur: leges, decreta, edicta ciuitatis ignoret: studia candidatorum, conciliabula, conuiuia, comessationes, ne somniet quidem, quid alicubi agatur, quid cui bene cesserit, aut malè, cui sint uxorie, cui paternæ maculæ, cui suæ, magis profectò ignoret, quam quantus numerus Libyis arenæ Laerpiceris iacet Cyrenis. Adde quod nec uicinum quidem suum cognoscit, nec scit utrum sit albus, an ater, utrum sit homo an belua. Sed nec illa ipsa cernit interdum, quæ sunt ante pedes. Itaque irrisus ab ancilla Thressa Milesius Thales dicitur, quod nocturnis intetibus sideribus, in puteum deciderat: Stulte enim (inquit illa) o Thales cælum uidere studes, qui non uideris quod erat ante pedes. Ergo si hominem hunc adducas in curiam, aut ad prætorem, aut item in concionem, iubeasque de his dicere, quæ tractentur, quæque ante oculos interque manus sint, hæsitet, titubet, stupeat, caliget, quasi uolucris sit implicita uisco, quasi ad solem uespertilio, risumque de se præbeat non unum Thressæ ancillulæ, sed lasciuus ipsis pueris abacum conscribellantibus, ita ut ab eis uix barbam quoque illam suam defendat baculo. Quod si quis eundem cõuicio feriat, tacet, mutus est, nihil habet omnino quod respondeat. Etenim aliorum nescit errata, nec in cuiusquam uitia inquisiuit. Tum si quis laudat sese præmodum, atque effert, auscultante ipso: si quis regem, tyrannum, uel aliquem beatum prædicat: si quis generis claritudinè repetit à trita uo, desipere hos omnes putat, & effusius ridet, nescio utrum quia nimis insolens, an quia delirus. Talis profectò est, inquit, præclarus iste tuus philosophus, non minus credo à te sine causa, quam sine sine laudatus. Quid ad hæc dicam? Quid respondebo? Equidem cuncta esse fateor ueriora ueris. Nescit forum philosophus, nescit lites, nescit curiam, nescit hominum conuenticula, nescit flagitia: partim aliena putat hæc à se, partim minuta nimis, & pusilla: quo circa despicit, ac turbæ hominum sordidæ relinquit, ut quibus idoneus esse possit etiã quilibet è populo. Themistocles ille dux magnus, cum caesas à se in littore

Barbarorum copias inspectaret, monilia forte quaedam, & armillas aureas iacentes conspicatus, praeteriens ipse, comiti cuidam suo monstrauit, & tolle, inquit, illa tibi: non enim tu es Themistocles: ita ergo & istis abstinet philosophus, ut uilibus, ut parū se dignis. Adeoq; interdū nescit ea, ut etiam nescire se nesciat. Peregrinatur enim semper illius animus, & multa leuatus aura, quasi ille Dircaeus Horatii Cygnus, tendit in altos nubium tractus, ac coeli, terraeq; mensor, & naturae conscius, dum totum longē & latē circumspicit orbem, effugiunt curas inferiora suas. An uerò ille, aliud regem putabit, q̄ subulcum, aut opilionem, aut bubsequam? Sed eo peiore conditione, quo peioribus imperat. Peiores enim bestiis, etiamq; immanibus, imperiti sunt homines. Itaq; nihil ille aliud mœnia ciuitatum, quam septa aliqua putabit, & caueas, quibus efferi illi greges includantur. An ei magna esse uidebuntur agri mille iugera, cui terra ipsa puncti instar uidetur? An is non eum deridebit, qui se generosissimum putet, quod duos quinq; forte, aut sex nobiles numeret, & diuites: cum sciat in stemmate cuiusuis, & serie generis propè innumeros inueniri, & seruos, & barbaros, & medicos. Nec esse regem quenq;, qui non è seruis natus: nec item seruum, cui nō origo sint reges. Omnia enim ista quae distant, longa aetas miscuit. Sed imaginem uolo uobis elegantissimam referre, Iamblichi illius Platonici, quem ueteris Graeciae consensus uocare diuinissimū solet. Finge, inquit, tibi spaciolam quampiam speluncam, recedentem q̄ maximè introrsus, cuius excelsum ad lumen pateant fauces: in eius autem speluncae penetralibus fac esse homines, qui ab ipsa usq; infantia illuc sederint, habiti semper in uinculis, atq; his ita adstricti, ut neq; ad fauces illas conuertere se, neq; commouere quoquā, sed nec intueri quicquam ualeant, nisi quod è regione sit: à tergo autem, supraq; eos procul maximus quispiam luceat ignis, interq; ignē ipsum, & quos diximus uinctos uia sit, quasi sublimis, & altè pensilis, iuxtaq; uiam paries. Tum per eam uiam gradiantur plurimi, uasa instrumentaq; alia manibus gestantes, & animalium effigies, uel lapideas, uel ligneas, uel mareria quauis alia: quae tamen gestamina omnia, dum transferuntur, extent supra eum, quem diximus parietē: qui autem homines illa baiulent, alij quidem taceant, ut fit, alij inter se colloquantur: deniq; sit scena ista omnis, quasi cum praestigiatōres interiecto uelo, supra id uelum minutas quasdam nobis ostentant imagunculas, quasiq; pupas, ridiculè loquaces, ac gesticulatrices, rixantes inter se, cōcurrentesq; per ludicrum. Quid autem sibi, inquit, uult imago haec tam exquisita, tamq; abscondita? Dicā. Credamus nunc eos homines, quos dixi, immobiles, & adstrictos uinculis, esse haud absimiles nobis. Quid igitur hic uidebunt? Se quidem certè ipsos non uidebunt. Sed nec inter se uincti uinctos, nec item gestamina illa: nam & sunt ipsi in tenebris, & respectare nequeunt. Puto autem uidebunt umbras eas tantum, quas ille ignis, quem diximus, in aduersam speluncae frontem iaculetur. Quod si colloqui etiam illos inter se contingeret, credo umbras ipsas ueras planè esse res dicerent. Ceterum si uocis etiam imago illa ludibunda, quae graecè Echo dicitur, colloquētib; hīs qui praetereant, in ipsa illa antri fronte resonet ac resulet; an cēses alium loqui putaturos, quam ipsam illam umbram, quae transeat? Equidem non arbitror. Imò uerò opinor nihil omnino esse uerum suspicatos, praeter umbras. Sed agedum, soluamus nunc eos, & eximamus uinculis, atq; à tanta (si possumus) insipientia uindicemus. Quid eueniet? Credo ubi cuiquam ipsorum manicas, atq; arcta uincula leuari iusseris, ubi surgere ocyus, ac respicere, & ingredi, & spectare lucē coegeris: angetur primò, & radijs oculos perstringet: nec aspiciere illa poterit, quorum imagines haecenus aspexerat. Quod si quis hunc hominem sic alloquatur:

Heus tu

Heus tu, nugae antehac uidisti, res ipsas nunc uides. Praeterea si res ei ostendens ipsas, interroget, quid unaquaeq; illarum sit: non ne hunc tu putas hesitandum diu, & ancipitem, ueriores fuisse illa tamen pertinaciter crediturum, quae prius cernebat, q̄ quae nunc ostendantur? Quid si quis eundem cogat egredi aliquando ad puram lucem, non ne oculos ei credimus dolituros? Non ne auersurū radios coniecturumq; se in pedes, quantum queat, ut ad simulacra illa sua reuertatur q̄ primū, quis dubitet? Age, si quis per ardua illum & accliuia uī protrahat ad lumen, non ne indignabit homo, & reluctabitur? Moxq; sub auras planè euectus, torquebit aciem profusus, ut ille Herculis Cerberus: nec ferre diem, nec illa intueri, quae dicant bona poterit, nisi paulatim quidē assueuerit. Ergo umbras primū cernet, dein solis in aqua simulacrū, tum corpora ipsa fulgoris immunia, post haec autem etiam in coelum tollet oculos, ac noctu primū suspiciet lunam & stellas, mox etiam inter diu ad ipsum solem dirigere audebit obtutum: cogitabitq; secū, scilicet hunc esse, qui tempora distinguat, quiq; anni uices peragat. Hunc eorum quoque esse autorem, quae ipse antea in antro illo retro spectare erat solitus. Cedo quid hic uolubat animo? quid faciet? quoties carcerem caecum, quoties uincula, quoties uerè umbratiliem sapientiam recordabitur? Equidem puto gratias dijs ager magnas, ingentes, quod inde se emerferit tandem: dolebitq; uicem sociorum, quos in tantis reliquerit malis. Quod si etiam in spelunca laudari, praemissq; affici, & honoribus consueuissent, quicunq; simulacra illa acutius uiderēt, aut qui facilius meminissent, quae priora ex his, quae posteriora, quae uel simul excurrissent, aut item qui quasi addiuuarent, quae proximè subitura his forent, an euenturum putamus unquam, ut honores illos, ut laudes, ut praemia noster iste concupisceret, aut his deniq; inuideret, qui consecuti illa fuissent? Non puto, quin potius credo, ultra Sauromatas fugere ei liberet, & glaciale Oceanum, q̄ uel regnare inter istos. Verum redeat iam hic idē, quasi postliminio ad illam ipsam sedem, inamoenā, & caecam, non ne ipse iam cecutiet, à sole profectus in tenebras? non ne si certamen forte ibi ponatur, quis omnium acutissimè umbras easdem cernat, superabitur hic noster, & erit omnibus deridiculo? Sic ut uno ore uincti illi clamēt caecum reuertisse in speluncam socium, periculosumq; esse iter foras: tum si qui soluere iterum aliquem ex ipsis tētent, atq; ad lucem producere, resistat ille scilicet quisquis fuerit, manibus ac pedibus, & trahentium sese, etiam si possit, in oculos inuolet unguibus. Interpretarer sanè imaginis huius sensum, nisi apud uos loquerer, Florentini, magno homines ingenio, magna solertia. Nunc illud tantum admonebo: uinctos in tenebris homines, nullos esse alios, quam uulgus, & ineruditos: liberū autem illum, clara in luce, & exemptum uinculis, hunc esse ipsum philosophum, de quo iam diu loquimur. Atq; utinam is ego essem. Nō enim tam metuo inuidiā, crimenq; nominis huius, ut esse philosophus nolim, si liceat. Sed audire iterum uideor Lamias illas, ita mihi ad haec tam multa, tamq; altè repetita, breuiter & aculeatè respondentes: Frustra, Politiane, laboras, ut auditoribus his probes ac declares, philosophum te non esse. Nihil est quod metuas, nemo tam stultus, ut hoc de te credat: nec autem ipsae, cum te repente prodijisse philosophum dicebamus (quod te, ut uidemus, uerbum nimis urit) hoc uidelicet sentiebamus, esse te philosophum: nec ita imperitae aut praeposteræ sumus, ut philosophiam tibi obiectarem pro crimine: sed illud indignabamur, facere te, ne grauiore utamur uerbo, subarrogāter, qui triennio iam philosophū te profitearis, ac nunq; scilicet ante id tempus operam philosophiae dederis. Ob id enim nugatorem quoq; te diximus, quod illa diu iam doceas, quae nescias, quae non didiceris.

Ang. Polit.

q 2 Audio

Audire equidem nunc uerò, & intelligo, quid dicatis, quid sentiat, bonæ Lamia: Sed uicissim uos quoque audite me pariter, si uacat. Ego me Aristotelis profiteor interpretem: quod idoneum, non attinet dicere: sed certe interpretem profiteor, philosophum non profiteor. Nec enim si regis quoque essem interpretis, regem me esse ob id putarè, nec apud nos Donatus puta, & Seruius, apud Græcos Aristarchus, & Zenodotus continuo se poetas profiterentur, quoniam quidam poetas interpretentur. An non Philoponus ille Ammonij discipulus, Simplicijque condiscipulus, idoneus Aristotelis est interpretis? At eum nemo philosophum uocat, omnes grammaticum. Quid? non grammaticus etiam Cœus ille Xenocritus, & Rhodij duo, Aristocles atque Aristeas, & Alexandrini inter duo, Antigonus ac Didymus, & omnium celeberrimus idem ille Aristarchus? Qui tamē omnes (ut Erotianus est auctor) Hippocratis interpretati sunt libros: sicuti alij quoque, quos Galenus enumerat: nec eos tamen quisquam medicos esse ob id putat. Grammaticorum enim sunt hæc partes, ut omne scriptorum genus poetas, historicos, oratores, philosophos, medicos, iure consultos excutiant atque enarrant. Nostra ætas parum perita rerum ueterum, nimis breui gyro grammaticum sepsit: at apud antiquos olim tantum auctoritatis hic ordo habuit, ut censores essent, & iudices scriptorum omnium soli grammatici, quos ob id etiam Criticos uocabant: sic ut non uersus modo (ita enim Quintilianus ait) censoria quadam uirgula notare, sed libros etiam, qui falsò uiderentur inscripti, tanquam subdititios submouere familia permiserint sibi. Quin autores etiam, quos uellent, aut in ordinem redigerent, aut omnino eximerent numero. Nec enim aliud grammaticus græcè, quam latinè literatus. Nos autem nomen hoc in ludum triviale detrusimus, tanquam in pistrinum. Itaque iure cōqueri nunc literati possent, & animo angere, quo nomine Antigenides ille tibicenangebatur. Ferebat Antigenides parum æquo animo, quod monumentarij ceraulæ, tibicines dicerentur: indignari literati possunt, quod grammatici nunc appellantur etiam, qui prima doceant elementa. Cæterum apud Græcos hoc genus, non grammatici, sed grammaticis. Nunc ad me redeo: non scilicet philosophi nomen occupo, ut caducum: non arrogo, ut alienum, propterea quod philosophos enarro. Rogo uos, adeo esse me insolentem putatis, aut stolidum, ut si quis iuriconsultum me salutet, aut medicum, non me ab eo derideri prorsus credam? Cōmentarios tamen iamdiu (quod sine arrogantiâ dictum uideri uelim) simul in ius ipsum ciuile, simul in medicinæ autores parturio, & quidem multis uigilijs, nec aliud inde mihi nomen postulo, quam grammatici. Hanc mihi rogo appellationem nemo inuideat, quam semidocti quoque aspernantur, ceu uilem nimis, & sordidam. Euge, inquit Lamia, concedimus ut uocere grammaticus, non tamen ut & philosophus. Quomodo enim tu philosophus? qui nec magistros habueris, nec id genus unquam libros attigeris, nisi si fungino esse genere philosophos credis, ut una eos pluuia statim procreet, aut terrigenis illis similes, quos poëta de glebis protinus & sulcis cum clypeo producant, & galea. Num forte illud dices, te tibi ipsum fuisse magistrum? sicuti de se aiebat Epicurus: aut noctu inspiratam tibi diuinitus philosophiam, sicuti Aesopo fertur? Urgent me nimis eæ Lamia, itaque non iam cum illis agam: sed uobiscum, quos mihi fore arbitror æquiores. Nec autem allegabo nunc uobis familiaritates, quæ mihi semper cum doctissimis fuere philosophis: non etiam extulata mihi ad te etiam usque loculamenta ueterum cōmentariorum, præsertimque græcorum, qui omnium mihi doctores præstantissimi uideri solent. Sed ita uobiscum paciscar: Si nullus in nostris aut scriptis aut sermonibus odor est philosophiæ, nemo

audisse

audisse me philosophos, aut eorum attigisse libros arbitretur: sin plurima sint in eis quæ sectam redoleant aliquam: tunc me, si non peperisse ipsum talia, saltè didicisse credite à doctoribus. Quod si uituperantur non qui multa spondeant, anteque prestent, cur ego uicissim non lauder, qui prius hoc præstiterim, quantumcumque est, quam omnino unquam sponderim? Oues, inquit Stoicus Epicetus, in pascua dimissa, minime apud pastorem suum gloriantur uespere, multo se pastas gramine, sed lac ei affatim, uellusque præbent. Ita nec quisquam prædicare ipse debet, quantum didicerit, sed quod didicerit afferre in medium. Quod ego proculdubio & fecisse hæcenus, & facturus deinceps uideor, approbatibus Musis, quarum sacra fero ingenti perculsus amore. Quare quoniam libros Aristotelis de Moribus iam pridem proxime autem Porphyrij quinque uoces, & Aristotelis eiusdem Prædicamenta, cum sex illis Gilberti Poretani principijs: libellumque qui dicitur Perihermenias: tum uelut extra ordinem sophisticos elenchos intactum ab alijs opus, & penè inenodabile, sum publicè interpretatus: uocant ecce me nunc eundem ad se resolutoria duo uolumina, quæ Priora uocantur. In quibus omnis rectè ratiocinandi regula continetur. Qui quantum libri spinosiores alicubi sunt, & multis rerum uerborumque difficultatibus inuoluti, tamē ob id eos etiā libentius, alacrius, animosius agredior, quod ferè in omnibus gymnasijs à nostræ ætatis philosophis, non quia parum utiles, sed quia nimis scrupulosi, prætereuntur. Quis mihi igitur iure succenset, si laborem hunc interpretandi difficilima quæque sumpsero, nomen uerò alijs reliquerò? Me enim uel grammaticum uocato, uel si hoc magis placet, philosophum phaltrum, uel ne hoc ipsum quidem. Cæterum uolo ut hic iam noster sermo simplex, ut uideatis, & humi repens, quemadmodum à fabella cœpit, ita desinat in fabellam. Siquidem, ut Aristoteles ait, etiam philosophus natura philomythos, id est, fabulæ studiosus est. Fabula enim admiratione cōstat, admiratio philosophos peperit. Sed audite iam fabellam: Aues olim prope uniuersæ noctuam adierunt, rogaruntque eam, ne posthac in ædium cauis nidificaret, sed in arborum potius ramis, atque inter frondes: ibi enim uernari suauius. Quin eidem quercum modò enatam pusillam, tenellamque ostendebant, in qua scilicet molliter (ut aiebant) & sidere ipsa aliquando noctua, & suum sibi construere nidum possit. At illa facturam se negauit. Quin inuicem consilium dedit ijs, ne arbusculæ illi se crederent: laturam enim quandoque esse uiscum, pestem scilicet auium. Cōtempserunt illæ (ut sunt leue genus, & uolaticum) sapientis unius noctuæ consilium. Iam quercus adoleuerat, iam patula, iam frondosa erat: Ecce tibi aues illæ omnes gregatim ramis inuolitant, lasciuunt, subsultant, colludunt, cantillant. Interea quercus ea uiscum protulerat, atque id homines animaduertent. Implicitè ergo repente ibi omnes pariter miselle, ac frustra eas fera pœnitentiâ subiit, quod salubre illud consilium spre uisissent. Atque hoc esse aiunt, cur nunc aues omnes, ubi ubi noctuam uiderint, frequētes eam quasi salutant, deducunt, sectantur, circumfidunt, circumuolitant. Etenim consilij illius memores, admirantur eam nunc ut sapientem: stipantque densa caterua, ut uidelicet ab eâ sapere aliquando discant. Sed opinor frustra, imò uerò etiam interdum cum magno ipsarum malo. Nam ueteres illæ noctuæ reuera sapientes erant, nunc multæ noctuæ sunt, quæ noctuarum quidam plumas habent, & oculos, & rostrum, sapientiam uerò non habent. Dixi.

Ang. Polit.

q 3

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAELECTIO

CTIO, CUI TITVLVS PANEPISTEMON.

VI libros aliquos enarrare Aristotelis ingrediuntur, consue-
uere à principio statim philosophiam ipsam uelut in mem-
bra partiri, quod & Themistium facere uidemus, & Simpli-
cium, & Ammonium, & alios itē Peripateticos ueteres. Mihi
uero nunc Aristotelis eiusdem libros de Moribus interpre-
tanti cōsiliū est, ita diuisionē istiusmodi aggredi, ut quoad
eius fieri possit, non disciplinā modò, & artes uel liberales,
quæ dicuntur uel machinales, sed etiam fordidae illæ, ac sellula-
ria, quibus tamen uita indiget, intra huius ambitum distributionis colligant. Imitabor
igitur sectiones illas medicorū, quas Anatomicas uocant. Imitabor & tabu-
lariorū calculos. Nam & diuidam singula propè minutatim, & in summam sum-
marum redigā, quò possit unumquodq; uel facilius percipi, uel fidelius retineri.
Nec autē me fallit, q̄ sit operis arduū, q̄ nec ab ullo tentatum hæcenus, q̄ deniq;
obtrektoribus opportunū, quod polliceor. Sed ita homo sum. Sordent usitata
ista, & exculcata nimis, nec alienis demum uestigijs insistere didici, quoniam in
magnis etiam uoluntas ipsa laude sua nō caret, & uilissimos hominum Plato exi-
stimat imitatores, meritoq; ob id à uate Horatio seruū pecus appellati sunt. Ob-
trektorū uero nulla prorsus habenda ratio: qui si nunc desit occasio, facile ta-
men inueniēt alteram. Illud obsecro, ne quenquam perturbet, quod ipsis artium
uocabulis, etiamq; græcis utar interdum, siquidem pleraq; sic exposita reperiun-
tur, ut latinè nondum loqui didicerint: sed & multa diuersis artibus, disciplinisq;
cōmunia semel explicata, mox quasi digito notari, nūtuq; significari sat erit. Nūc
adeste animis, quæso, & auribus omnes, ac fauete dicenti: magnam (ni fallor) &
experspicua breuiq; rerum tantarum distinctiōe utilitatem, & ex erudita quadā,
nouaq; uocum diuersarum uarietate uoluptatē percepturi. Nec pompam tamen
hic orationis, aut uerborum phaleras expectetis, & pictæ tectoria lingua. Nam
quod eleganter Manilius inquit astronomus,
Ornari res ipsa negat contenta doceri.

Tria sunt igitur inter homines genera doctrinarum: Inspiratum, inuentū, mix-
tum. In primo genere Theologia nostra, in secundo mater artium Philosophia, in
tertio Diuinitas sita est.

Theologia deū speculatur, ut in eò cūcta sunt, ut ab eo proficiunt, ut ad eun-
dem redeunt, ut in eodem cōquiescunt. Huius instrumentū duplex est, uetus atq;
nouum. Quod utrunq; in legales, historicos, morales, propheticosq; libros diui-
ditur, quos Canonicos appellamus.

Philosophia spectatiua est, actualis, rationalis. Sed spectatiua pars, aut res con-
siderat materiā prorsus implicitas, aut à materia penitus abiunctas, aut medias
quasdam re coniunctas, intellectu distractas, easq; uel substantias, uel acciden-
tia: rursus hæc, aut qua multitudo sunt, aut qua magnitudo. Multitudo, ut absolu-
ta, ut relata. Magnitudo, ut amēs, ut mobilis. Ex hoc igitur spectatiui generis quali-
stemmate naturalis, & prima philosophia, tum quæ de anima pertractat, & mathe-
maticæ quatuor, seu doctrinales, Arithmetica, Musica, Geometria, & Sphærica
cum suis illis quasi pedisequis, Calculatoria, Geodesia, Canonica, Astrologia,
Optica & Mechanica nascuntur.

Actualis pars mores expendit, sed aut singulorum, aut familiæ, aut ciuitatis.

Vnde

Vnde quasi trigemintus partus moralem, dispensatiuam, ciuilem quæ protulit.
Rationalis, aut indicat, aut narrat, aut demonstrat, aut suadet, aut oblectat. Vnde
Grammatica, Historia, Dialectica, Rhetorica, & Poetica emerferunt.

Naturalis aut circa ea uersatur, quæ cōmuniter insunt rebus, aut circa ea quæ ui-
dentur inesse, nec insunt. Inesse uidentur nec insunt, inane & infinitum. Insunt au-
tem uel principia, uel quæ principijs adnexa, uel quæ de principijs exorta. Princi-
pia sunt aut causæ, aut concausæ. Causæ aut efficientes, aut finales. Concausæ uel
formales, uel materiales. Causis tamen exemplariam Plato, concausis officialem
adiunxit. Principijs adnexa, motus, locus, tempus, & continuum. De principijs
orta, simplicia & cōposita. Simplicia, uel sempiterna, ut cœlū: uel corruptilia, ut
elementa. Composita uel imperfecta, uel perfecta. Imperfecta, quæ gignuntur in
sublimi. Rursus perfecta, uel inanima, ut metalla: uel animata, quæ aut uegetabi-
lia, aut sensibilia, aut horum media. Vegetabilia, ut plantæ, quæ aut herbæ, aut fru-
tices, aut arbores. Sensibilia, ut animalia, quæ uel rationalia, ut homo: uel ratione
carentia, ut bruta. Media sunt, quæ Græci zoophyta uocant.

Naturalis aut philosophia quasi alumna medicina est, quam Theophilus græ-
cus autor in theoricen practicenq; diuidit: theoricenq; rursus in naturæ causarum
signorumq; rationes, hoc est, physiologicon, ætiologicon, simioticon. Item phy-
siologicon in elemēta, humores, cōplexus, particulas, potestates, officia. Sic ætio-
logicon in causas præuertentes, præuias, continentes, quæ procatartica, proegu-
mena, synectica uocat. Simioticon rursus in præsentū discerniculū, futurorū præ-
sagium, præteritorū memoriā. Practicen denuò salubriū dicit esse, & eorū quæ
curam desiderēt, alterumq; hyginon, alterū therapeuticon appellat. Quod quo-
niam in uictu, medicamentis, manuq; sit, nūc diæteticon, nunc pharmaceuticon,
nunc chirurgicon. Quod aut uictu curat, id aut senectutē gubernat, & gerocomi-
con, aut defectos reficit, & analepticon, aut noxam præcauet, & prophylacticon
appellatur. Medicos autē uererinarij sequuntur, quos hippiatros Græci uocant,
hūdem quibus medici uestigijs ingredientes, quamuis alij quidā morbi sint in iu-
mentis. Etenim coriginosi farciminosiq; fiunt equi. Malleo, pulmunculo, exungu-
latione, ceterisq; similibus laborant: quod genus hominem rarenter attingit.

Prima philosophia deū, mentesq; corpore seiunctas, ac multiplicia doctrinarū
omniū principia, quæ uocamus axiomata, sed naturæ uestigijs indagat.

Animæ uis triplex, quæ uegetat, quæ sentit, quæ ratione utitur. Prima in alēdo,
agendo, gignendo continetur. Altera in sensibus quinque, sensu cōmuni, phanta-
sia, memoria. Tertia in intellectu: qui actu dicitur, appellaturq; mēs, & eo qui po-
testate. Cuius partes opinio, & diánoza, quæ nescio an recte cogitationis uocabu-
lo exprimitur. Expetitio uero in ratione uoluntas, in sensibus aut iracundia est,
aut libido. Nemesius autē sic in lib. de Homine: Vis, inquit, animæ triplex est: ani-
malis, uitalis, naturalis. Primi generis mens, phantasia, ratio cinatio, memoria, co-
gitatio. Tum opinio, sensusq; particulares, & quicunq; motus ab electione profi-
ciscuntur. Secundū genus in respiratione cōtinetur, & pulsibus. Tertium uero in
gignendo, nutriendo, augendo, cōtinendo, transmutando, excernendo. Fit & illa
diuisio de partibus corporis, ut in cerebro ratio, ira in corde, cupiditas collocetur
in iecore, quod uirtutibus est, & uitijs cōmune seminarium.

Arithmetica numerum tractat, aut seorsum quemq; spectans, aut ad alium refe-
rens. Qui seorsum spectatur, par est, & impar. Par aut pariter par, aut pariter im-
par, aut impariter par. Itemq; aut superfluous, aut deminutus, aut perfectus. Impar
aut primus, & compositus: aut secundus, & compositus: aut per se secundus,

q 4 & com-

& compositus ad alium. Primus & incompositus, ad aliū relatus aut æqualis, aut inæqualis. Hic aut maior, aut minor. Et maior aut simplex, aut cōpositus. Simplex aut multiplex, aut superparticularis, aut superpatiens. Compositus aut multiplex superparticularis, aut multiplex superpatiens. Minor maiori subiugalis æque dividitur: illiusque numeri prologi dicuntur, huius hypologi, quasi duces & comites. De multiplicibus, duplæ triplæ. Hæ superparticularibus, sesquialtere, sesquitercie. De superpartientibus, superbipartientes, supertripartientes, & deinceps oriuntur: ac rara eadem ratio in cōpositis. Rursum qui per se cernitur continens numerus, linearis, planus, solidus, pyramis etiamque curta, quadrantalia, asseres, laterculi, cunei, parallelepipedum, gradati, altera parte longiores & orbiculares.

Musica naturalis est, & artificialis. Naturalis, humana & mūdāna. Humana tribus animi partibus, intellectu, sensibus, habitu. Tres efficit & rationes, diapasōn, diapente, diatessaron. Prima enim (ut Ptolemæus inquit) septē continet illa, mentem, imaginationem, memoriā, cogitationem, opinionem, rationem, sciētiam: quo numero consonantia constat, quæ uocatur ex omnibus. Secunda quatuor uisum, auditum, olfactum, tactum (nam in eo gustatus est) æquas numero partes quinarie partibus. Tertia rursum tres: auctum, fastigium, decrementum, cui quaternaria respondet. Item si partes animæ feceris rationis, iræ, cupiditatisque sedes. In prima septem sunt, acumen, ingenium, solertia, consilium, sapientia, prudentia, experientia. In altera quatuor, æquanimitas, impauiditas, fortitudo, tolerantia. In tertia tres, temperantia, continentia, uerecundia: quibus triplex eadem symphonia conflatur. Omnium autē inter se concordia, iustitia nominatur. Item trinis generibus spectatiuæ partis, & actiuæ, tria illa congruunt: enharmonium naturali morali, diatonicum diuino & ciuili, chromaticum Mathematico & œconomico. Productionum uerò mutationes uitæ morumque conuersionibus respondent.

Mūdāna musica cernitur in eo quod cœlestium motus, sicuti phthongus. Diastemate constat, circularesque ambitus harmonicorum systematum referunt apocatastasis, quas, autore Materno, interpretari redintegrationes possumus, tū siderum aspectus, qui Trigono, Tetragono, Dodecatemorio. Dimensione fiunt Diatessaron, Diapente. Tonum Diapasōn faciunt. Motusque ad Orientē uel Occidentem grauissimis: in cœli uerò medietullio comparatur acutissimis. Altitudines Chromaticen gignunt, Enharmonion, Diatonion. Latitudines Tropos. Lunæ facies Tetrachordorum referunt iugationes. Quæ omnia diligentissime profequitur Ptolemæus.

Artificialis, aut Harmonica, aut Rhythmica, aut Metrica est. Harmonicæ partes septem: soni, spatia, systemata, genera, toni, mutationes, modulatio. Sonorum potestates infinitæ, sed & quæ traditæ sunt omittentur: quoniam uitamus insolentiam peregrinarum uocum. Sunt autem soni aut statarij, aut uagi. Statarij aut grauius crebri, aut mediocriter, aut acutē, aut non crebri. Vagi aut quasi subprincipales, aut quasi extenti. Rursum aut Symphoni, aut Diaphoni, aut Homophoni. Quorum differentia quinque. Prima in acumine & grauitate, secunda in spatio, tertia in systemate, quarta in uocis regione, quinta in indole illa, uel sensu, quod græcè uocatur *ñlos*. Spatiorum minimum apotome, dein Diastichisma, tum Schisma, supra Diastichisma modulandi principium, mox hemitonium, tonus, ditonum. Sunt autem spatia maiora, minora, symphona, diaphona, enharmonia, colorata, diatonica, effata, ineffabilia. Rursum incōposita, ut diastichisma, quæ diu ex usu recessit. Cōposita, ut diatessaron: & composita & incomposita, ut hemitonium, tonus. Item paria, imparia, rara, densa.

Systemata

Systemata, quæ ueteres in dolis initia uocabant, partim differentias habent easdem, quas & spatia, partim diuerfas. Nam sunt continua, transcendentia, simplicia, non simplicia, coniuncta, disiuncta, communia, tetrachorda, pentachorda, octachorda.

Genera tria sunt: Harmonia, Chroma, Diatonon. Toni apud Aristoxenum xiiij. Hypodorius, & Hypophrygi duo, & Hypolydij duo, Dorius, Phrygi duo, Lydij duo, Mixolydij duo, Hypermixolydij duo, his iuniores duos Hyperæolium adijciunt, & Hyperlydium.

Cōmutationes quatuor fiunt modis: Genere, Systemate, Tono, Modulatiōe. Modulatio triplex: assumptio, mixtio, usus. Cuius tres illæ partes, petia, phoce, agoge. Quæ & ipsa triplex, recta, reuertens, circularis.

Modulationis tropi tres genere, Dithyrambicus, Tragicus, Nomicus. Specie plures, ut amatorij, quorum proprii sunt Epithalami, Comici, Encomiastici. Differentia modulationis genere, Tono, Tropo, Indole: quæ triplex, cōtracta, laxa, media.

Rhythmus, qui latine dicitur numerus, Arsin habet, & Thesis, hoc est, leuationem, ac positionem, quibus uidelicet placiditur, oriturque de numeris connumeratis, dinumeratis, cōplicitis, ac sesquatis. Discernitur uisus, ut in saltatione: auditus, ut in cantu: tactus, ut in uenis. Etenim medicorum doctissimus Herophilus motus omnes illos, & pulsus humani corporis in mulicos digessisse numeros narratur. Sunt uerò numeri omnes, aut iudiciales, aut progressores, aut occursores, aut recordabiles, aut sonantes, uel si maui corporales, ut illi etiam signentur, qui sunt in saltatione, & in certo motu uisibiles: partes autem Rhythmicæ huius de qua nunc agitur, quinque sunt, tempora prima, pedum genera, agoge, mutationes, Rhythmopectia.

Metrica ab elementis & syllabis ad pedes pergit. Etenim pedes syllabis constant, hoc est, articulis quibusdam sonorum motibus. Syllabæ temporibus tenduntur. Pedum uerò dissyllabi quatuor, trissyllabi octo, tetrasyllabi sedecim, qui complicati ad usque senas syllabas coniugationes faciunt metricas. Metra primigenia, quæ minimè nunc à uersibus distinguimus, nouem ferunt. Dactylicum, Anapesticum, Iambicum, Trochaicum, Coriambicum, Antipasticum. Ionica duo, & Pæonicum. Inque his Acatalecta, Catalectica, Brachycatalecta, Hypercatalecta, Dimetra, Trimetra, Tetrametra, Pentametra, Hexametra: paribus alia pedum temporibus, alia superantibus, alia integris, alia deminutis, alia syncphonetica. Composita metra, aut similibus, duplatis constant, aut dissimilibus, quæ dicuntur Afynarteta: sunt & quæ uocant Apemphænona. Poema, aut uersibus unius generis, aut diuersorum cōplexu constant, duorum, scilicet, trium, plurium: qui liber, aut obnoxius, isque bifarius, aut trifarius, ut sunt Epodica omnia. Sed ut in Rhythmis libera perpetuitate coniunctio porrigitur: sic in metris ab aliquo certo fine reuocatur: at in uersibus in duo membra quadam lege sibimet congruentia tribuitur.

Geometria à puncto, quæ nota impartibilis est, lineas peruidet rectas, circiferentes, flexuosas, iacentes, perpendiculares, alternas, disternas, angulosque iustos, angustos, latos, summitates, circulos, semicirculos, & qui limites fasciati uocantur. Trilateras, quadrilateras, multilaterasque figuras. Inque his æquilateras, æquicrurias gradatas, rectangulas, acutiangulas, obtusiangulas: & quæ parte altera longiores sunt, & Rhombos, & Rhomboidis, & Mensulas. In solidis Pyramidas, Prismata, Conos, Cylindros, Cubos, Sphæras, etiamque illa quæ uocant Octaedra, Dodecaedra, Icosaedra.

Astrono-

Astronomia, quæ dicitur & spherica, cæli conuersionem suspicit, ortus, obitus, motusq; siderum, axes, polos, cardines, hemisphæria, circulos, septentrionalem, solstitialem, æquinoctialem, brumalem, australem, signiferum, lacteum, meridiana finitorem, coluros, signa que uel duodecim, uel cum suis gestaminibus quinq; & triginta. Quæ quibus orientibus, aut occidentibus oriuntur, occidunt, quæ transuersa, quæ recta, quæ uel austrina, uel septentrionalia, quæ stellæ matutina, quæ uespertina, quæ occidentales, quæ absconsa, quæ recurrentes, quæ stationaria, quæ sit Epicyclorum, quæ latitudinum, quæ uel altitudinum ratio, quæ cui syncetra, uel eccentrica, quæ facies, quæ magnitudines, qui lunæ ad solem schematici, ut intermensura, edita, noua, corniculans, diuidua, prætumida, plenaq; sit toties repetita uice: quæ forma terræ, quæ mundi inclinatio, quæ umbrarum uarietas, quæ temporum, quæ dierum ratio, quor climata & zonæ, qui uocentur antœci, qui perœci, quiq; antipodes, unde etiam agricolæ, gubernatores, medici, phyfici, uentos, imbres, ætus, pestilentiam, terræmotusq; prænotant.

Calculatoria seu logistica figuris utitur numerorum nouem, quas Pythagorici excogitarunt: quorum inuentum est etiam diagramma, quod mensam Pythagoream etiam uocitabant, unde abaci origo est, in qua digiti & articuli cõpositi, atq; incompositi cum suis collocantur limitibus. Hæc sex generibus continetur, elementorum expositione, cõpositione, ablatione, multiplicatione, partitione, quadrati lateris inuentione. Ordo autem sic in numeris est, ut post singulares deceni, centeni, milleni, myriades, decenæ myriades, centenæ myriades, millenæ myriades, myriadum myriades ueniant. Signantur autem manu sinistra ad centenos usq; dextra centeni milleniq; usq; ad myriadas, nec ultra.

Geodesia uerò, quæ etiam à Pappo geomoria uocatur, et ipsa in sensilibus uertitur: contineturq; generibus, recto, plano, solido, pedatura ipsa, porrecto, constricto, quadrato pede: figureq; omnes angulares, circularesq; quantum colligant in area spaci, quæ circuli circumductio sit, quæ spheræ deprehenditur, quanta etiam Strabii montis superficies. Notatur quæ plana summitas, quæ liquis, quæ sit enormis. Climata etiam cernuntur, scopuli, flexus, anguli, rigores, lineæq; omnes rectæ, alternæ, basis, uertices, crura, diagonij, perpendicularares. Hypotenusæ, diametri, & perimetri. Tū mensuræ illæ, miliaria, stadia, actusq; uel minimi, uel quadrati, uel duplicati, decempedæ, seu peritica, radij, passus, gradus, cubiti, pedes, semipedes, palmi, uncia, digiti, semiuncia seu stateres, quadrantæ, drachmæ, scripuli, oboli, semioboli, siliquæ, seu ceratia, puncta, minuta. Momenta suis quæq; notis gaudentia, uocabula etiam terminis uaria imponebantur, ut excultellatis lateribus, Arcifinium, Spatula cursoria, Gammatus, Centusiatus, & alia. Sic & limites intercisui, Decumani, Subruncini, Scutellati, Vstrinales, permultiq; similes, et agri ipsi Dextrati, Normales, Fenestrati, Citrati, Subcisui, Tessellati, prætereaq; diuersi nominantur.

Canonica aut rationes harmoniarum considerat apparentes regularum segmentis excogitatis, atq; aures (ut ait Plato) præferens intellectui. Rationes enim Symphoniarum nunc monochordo canone deprehendit, nunc tetrachordorum generibus diuisis, quæ neruorum nominibus unde uiginti censent, qualia multa Ptolemæus exponit in his libris, quorum titulus est, *περὶ ἁρμονικῆς θεωρητικῆς*. Hæc uerò in organis est percussionalibus, tensilibus, inflatilibus.

Astrologia partes gnomonice, quæ solariorum discriminatis umbris horas ueruro denotat, à Vitruuio diligenter exposita, tum quæ uocatur Meteoroscopice, sublimitatum differentias, & interualla siderum deprehendens. Præterea Dioprice, quæ solis

quæ solis & lunæ, & aliorum siderum intercapedines colligit, & ordines. Huc astrologia pertinet inuentio, quam Ptolemæo Synesius tribuit. Cuius partes uagina ipsa tympana continens, in quæ æquinoctialis tropicq; describuntur circi, quiq; alternis horis sunt Anaphorici, tum supra tympana, quæ uocatur Aranea, designatur, in qua zodiacus, & clara quædam sidera cernuntur, ut per noctem quota sit hora, quorumq; temporis momentum reperiamus.

Pleriq; tamē astrologiam uocant ipsam, quæ proprie genethliologia uocatur: cuiusq; professores à ueteribus Chaldæi, Mathematici, Genethliaciq; uocantur: quæ licet utroq; iure, ciuili pontificioq; damnetur, impugnetur ab Augustino, rideatur à Basilio, tamen quia multos habet etiam nunc amatores, iure in cæterarum consortium reciperetur. Diuidunt igitur zodiacum circulum in signa duodecim, singulaq; mox in partes tricenæ, quas in minuta rursus sexagena. Signorumq; alia masculina faciunt, alia fœminina, quædam bicorpora, quædam tripica, nonnulla item solida. Notant & quatuor illa centra, quæ nos cardines, Horoscopus, Mesurama, Occasum, Hypogeum, quæq; singulis præcedunt Apocimata, succedunt Epanaphoræ. Sic domicilia duodecim faciunt, quorum torpida tria, reliqua nomen habentia boni maliq; genij, dei, deæq; mortis, & utriusq; fortunæ. Post hæc Arietem capiti, Taurum ceruici, Geminos humeris, cordi Cancrum, pectori Leonem, Virginem uentri, Libram renibus, & uertebris, Scorpionem genitalibus, Sagittarium femoribus, Capricornum geniculis, Aquariū tibij, Pisces pedibus: sed & alios alijs regionibus, populisq; præficiunt. Inter errantes autem, soli lunæq; dant primatum, Saturnum soli congruere, Iouem, Mercuriūq; dicunt, quos & diu nos appellant Damos autem singulas soli lunæq; binas cæteris assignant: aliasq; præterea denotant, quibus singuli tristentur, & gaudeant: fines decanosq; perudent, tum qui cui sint utriusq; satellites, Trigonicus ne, an Tetragonicus, an Hexagonicus, an directus inter quosq; sit aspectus, stellarumq; cæterarum diathema generationis dominum, præsertim qui dicitur Oecodespotes, & reliquorum configurationes, quæ ἀπειρομοι uocantur, unde etiam de uita, & morte, de moribus, fortunæq; non singulorum modo, sed ciuitatum gentium que pronunciant, auri etiam Chronocratora, quem dicunt, auri mundi genituram prodere Apotelesmatum uestigij.

Optice generis est nomen, & partis. Pars ipsa causam uisibilium deprehendit, quæ per interuallum falsa creduntur, ut cum lineæ alternæ concurrere inter se uidentur, & intercipi quadratorum anguli. Pars altera Catoptice, quæ circa ἀνακλάσας, hoc est, reflexiones uersatur. Tertia Scenographice, indicans, quo pacto nec abnumera, nec deformia fingamus in imaginibus, quæ cernuntur, interuallorum scilicet, & altitudinum causa. Sed quæ generis locum tenet, ea lineis utitur uisus & angulis. Ita radiorum projectiones inquirat per unum, pluraq; perspicua super figuras corporum diuersas: item umbras, & lucis figurationes, & quæ directæ uisioni, quæ reflexæ faciant imposturam speculis adhibitis, speculorumq; omnium affectiones Planorum, Globosorum, Columnarium, Turbinalium, Cauorum, Conuexorum, quæ uisibus, quæ rebus accidunt, etiam cum per medium perspicui alterius cernimus, ut sub aqua, post uitrū. Postremo quomodo uis ipsa oculis insita medij cuiusdam diuersitatibus adficiatur, ut in Iride contingit, & omnino triplicem uidentem rationem pertractat, directam, reflexam, refractam.

Mechanica sequitur, cuius (ut Heron, Pappusq; declarant) altera pars rationalis est, quæ numerorum, mensurarum, siderum, naturæ que rationibus perficitur: altera chirurgice, cui uel maxime artes illæ æraria, ædificatoria, materiaria, picturaq;

picturaque administrantur. Huius autem partes manganaria, per quæ pondera immania minima uel tolluntur in altum: mechanopoetice, quæ facile aquas antiis extrahit: organopoetice, quæ bellis accommoda instrumenta fabricatur, arietes, testudines, turres ambulatorias, helepolis, sambucas, exostras, tollenones, & quæcunque græco uocabulo poliorcetica uocantur, tormentorumque uaria genera, quæ libris Athenæi, Bitonis, Heronis, Pappi, Philonis, Apollodorique continentur, ut Latinos omiserim. Mox & quæ thaumaturgice. Cuius exempla sunt hydraulica organa, quæque per se uentorum flatu resonant, & quod uas dicæometron uocabant, & quod uoces auium uariarum exprimit. Et quod indidem merum, mox dilutum uinum, mox aquam calidam, mox frigidam, copiosam tenuemque uicissim fundit. Et siphones extinguendis incendijs, & medicinales cucurbitulæ sine ignis ministerio cutem prehendentes, & pilæ sponte saltantes, & lucerna suas ipsa producens stuppas, & animal quod à structore dum secatur in mensa, bibit interrim, crepituque suo quodam & uoce sitientis representat imaginem. Milleque alia id genus, quæ breuitatis studio præterimus. Hæc igitur ut in capita quædam conferatur, aut ponderibus utitur, & spiritu, quorum preponderatio mouet, æquilibrum sistit, sicuti etiam Timeus definit, aut neruis & funiculis animatos quasi tractus ac motus imitatur, ac circa illa quæ subnatent aquis, aut item circa aquarum uertitur horologia: quorum quidem generum primum docet in Pneumaticis Heron, alterum idem in automatis & zygijis, quartum rursus in hydrijs, tertium uero in Ochumenis Archimedes. Est in eadem mechanicæ serie, quæ centrobatica pars dicitur, ex qua reliquæ pendere dicuntur, & spheropœia, qualis illa Archimedeæ Claudiani laudata uersibus. Suppeditat eadem architecturæ quoque scanforias, tractiles, & spirituales machinas.

Moralis, pars ciuilitatis est, in qua de bonis agitur diuersis. Quorum numero etiam uirtus est seu rationalis animæ sit, seu rationi obtemperantis. Tractantur igitur affectus, & potestates, & habitus animi, & in his excessus, defectus, mediocritates, arbitrium, electio, appetitus, eiusque partes, cupiditas, furor, uoluntas. Hinc & uirtutes, fortitudo, æquanimitas, continentia, temperantia, liberalitas, magnitudo animi, magnificentiæ, honestas, grauitas, urbanitas, ueritas, iustitia, scientia etiam, prudentia, intelligentia, æstimatio, solertia, sagacitas, comitas, heroica uirtus, uoluptas, prosperitas, amicitia, beneuolentiæ, concordia, amorque sui. Parsque illa tractatur, per quam quisque sibi satis est, aliaque deinceps ad felicitatem pertinentia.

Dispensatiua triplex: domini, mariti, patris: ea querit, seruat, adornat, utitur. Regiaque est satrapica, ciuilis, idiotica.

Ciuilis triplex: regnum, optimates, respublica. Cuius excessus totidem, tyrannis, oligarchia, democratia. Diuiditur à Platone trifariam, quemadmodum & animam: nam rationi congruere philosophos, iræ milites, cupiditati uoluit artifices. E philosophis principes, magistratus, sacerdotes, senatores, iudices leguntur, qui leges uel ferant, uel exerceant. Itaque locus hic est, in quo ius ciuile non quidem in titulos, quod longum foret nimis, sed in summa genera partiamur. Ius igitur ciuile Romanorum tametsi uoluminibus quoque alijs continetur, tamen Pandectis ipsis in suas partes distributis, utpote omnia genera complectentibus, plena digestio resultabit. Septem igitur in his articuli sunt, quorum primus ea continet, quæ græcè τὰ πρῶτα uocantur: secundus iudicia, tertius res, quartus hypothecas, quintus testamenta, quæque testamentis accedunt. In sexto tituli continentur honorum possessionis uarij, neque non operis noui nuntiationes, damnique infecti, & pro ædificijs dirutis, & eorum insidijs, & de aqua pluuiæ arcenda, de publicanis, donationibus

nibus, manumissionibus, liberalique causa: tum de dominij, & possessionis acquisitione, deque ijs, qui iudicati, uel in iure confessi sunt. De bonorum detentionibus, & ne quid in fraudem creditoris fiat: Interdicta, exceptiones, temporum prolixitates, & actiones. Vltimus stipulationes, fideiussiones, acceptilationes, & titulos illos ad municipales, de decurionibus, & muneribus, de publicis operibus, nundinis, pollicitationibus, cognitionibus, censibus, uerborum significatione, iuris que regulis.

Pontificium ius quasi succentiuum ciuile est, & ad eius exemplum, quatenus ratio patitur, diuidendum.

Res militaris, uiris & armis constat. Viri, dux & milites, & qui militum causa. In ducis scientia, peritia, autoritas, fortuna requiritur. In milite robur & disciplina. Hi uel equites, uel pedites diuersis in acie nominibus distincti. militum causa fabri, rubicines, liticines, lixæ, calones. Arma quibus oppugnatur, aut defendimur, eaque de quibus in Mechanicâ diximus, inter quæ etiam naualia continentur, in quo genere Liburnæ classes, & Iusoriarum sunt. Huc autem tyronum delectus, & exercitatio, positio castrorum, & munitio, instructio aciei, quæ Tactica Græci uocant, qualis est Orthia, Epagoge, & Cœlembos, & phalanges uariæ, ac Diphalangia, Amphistomi, Antistomi, Peristomi, Omœostomi, Eterostomi, inflexæ, incuruæ, ouatæ, lunatæ, laterculi, rostra, & alia id genus, oppugnatio, ppugnatio. Postremo Strategemata ipsa, qualia Frontinus exequitur.

Restant artifices uarij, qui sic inter se permixti sunt, ut singuli singulis generibus subijci nequeant. Itaque prius de his artibus breuiter dicemus, quæ sunt a scriptoribus celebratæ, quales agricultura, pastio, uenatio, architectura, graphice, coquinaria, theatrica nonnullæ, cæteras uelut acruatim postea numeraturi.

Agriculturæ principia, aqua, terra, animal, sol. Finis, utilitas, & uoluptas. Partes, fundi cognitio, quæ in eo sunt opus, quæ faciendæ, quo tempore. In primo forma, genus, quantitas, tutela. Foris naturalis, aut artificiosa. Naturalis campestris, colina, montana. Artificiosa ad speciem fructumque. Genus terræ, macrum, pingue, mediocrem. Quantitas à iugo ad centuriam, & saltum. Tutela naturalis, agrestis, militaris, fabrilis. Secunda pars homines & instrumenta reliqua habet. Homines, serui aut liberi. Reliquum instrumentum semiuocale, & mutum. Tertia pars, quæ præparanda, & ubi quæque faciendæ. Quarta circuitus solis annuos, & cursus lunæ mensiuos habet.

Pastio aut ruralis, aut uillatica. Prior in minore & maiore pecore uertitur, & quod propter ea parat. Minora pecora, ouis, capra, sus. Maiora, boues, asini, equi. Tertium genus, mulli, canes, pastores. Posterior auararia, leporaria, & piscinas habet. In auarijs, aut quæ terra sunt contentæ, ut pauones, turdi, columbæ, turtures, galina. Aut quæ uocantur amphibia, ut anseres, anates. In leporarijs duplex genus: In altero apri, caprea, lepores. In altero apes, cochleæ, glires. Piscina dulcis aquæ pisces habet, aut marina.

Venationis laudes & præcepta Xenophon græcè scribit, & Oppianus. Apud hos qualis esse uenator, quibus uti retibus, laqueis, telis, armis, instrumentis, canibus, quoque pacto, quo tempore, contraque quas feras debeat, ostenditur.

Architectura rationem continet & fabricam. Costat autem ordinatione & dispositione. Cuius partes Chorographia, Orthographia, Scenographia, Eurythmia, Symmetria, decor, distributio. Hæc publicorum aut priuatorum ædificiorum, defensionis, religionis, opportunitatis causa. In queis omnibus habenda ratio firmitatis, utilitatis, uenustatis.

Ang. Polit.

† Graphice

Graphice pictoribus, statuarijs celatoribus, scalptoribus, fictoribus, encausticisq; cōmunis est, sic artibus conferens, autore Nicomacho, quemadmodum philosophia conferunt mathematica. Hæc symmetriam dimensione colligit, & finitioe. Dimensio perficitur hexempeda, & normis, hexempeda pedibus, pedes uncio-
lis, unciole minutis. Norma aut stans, aut basis. Finitio colligitur organo, cuius partes horizon, radius perpendiculum sunt. Ex his autem singulorum mem-
brum relationes ad totam corporis proceritatem, atq; alterius ad alterum inter se
proportiones cernuntur, quales sint, quo conueniant, quo differant. His adicit
pictura colores, & umbras, quib. oculos, capillū, uultus, lumina, tractusq; regio-
num repræsentet, in affectibus exprimendis animiq; sensibus laudatior.

Coquinaria capita Græca referam, qualia ponit Apitius. Ea sunt epimeles, ar-
topus, cepurica, pandeçter, osprion, trophetes, polyteles, tetrapus, thalassa, ha-
lieus, hanc Plato adulatricem medicinae appellat.

Theatrica scenicos, gladiatores, gymnicos, agitadores habet. Scenici ut hypō-
crite, comædi, mimi, tragædi, thymelici, saltatores, chironomi. Specieq; saltatio-
nis primæ, cordax, sicinnis, emmelia: in quo genere etiam pyrrhiciarij. In thyme-
licis aut citharædi, citharistæ, tibicines. Adijce si placet & choragos: & si qui sunt
theatrici operarij.

Gladiatores ut retiarij, secutoresq; qui mirmillones, thraces, samnites, hoplo-
machi, numerarij, aridarij, probactones, dimachari, orbelæ. Tum equestres esse-
darij, & ut quidam adijciunt, uelites, laquearij. His etiam adiunge lanistas ipsos, a
quibus erudirentur. Et item ludarijos uenatores, & bestiarios.

Gymnici stadiodromi, dolichodromi, diaulodromi, pugiles, palaestritæ, acro-
chiristæ, sciamachi, xustici, pancratialtæ, qui saltu, qui disco, qui pentathlo, quiq;
iaculo nobiles, trans finem scammatiss expedito,

Agitadores ut ruffati, albatij, prasini, ueneti, quibus aurati, purpurei, luteiq; ad-
fecti. Tum desultores, & qui Troiam luderent. Et inter aurigas bigarij, trigarij,
quadrigarij, seugarij.

Restant artes alia confertim dicendæ, solaq; cōtentæ nomēclatura: quarū pars
uictui seruiunt. In his aucupes sunt, hamioç, piscatoresq; alij, urinatores, aquarij,
cetarij, macellarij, cupedinarij, salsamētarij, lanij, fartores, condimentarij, obsona-
tores, uinarij, pistores, pistrinarij, siliginarij, sitonæ, dardanarij, lupinarij, caupōes,
tabernarij, hospites, stabularij, popinarij, popinarūq; infitores, biberarij, botula-
rij, crustularij. Sed & structores, & lactarij, & pomarij, & herbarij, & seplasiarij, &
medicamētarij omnes, omnisq; deniq; forēsis turba. Quod genus & olitores fici-
toresq; sunt. Post hos & ipsi corporis agētes curā, tōsores, balneatores, pilicrepi,
alipili, mediastini, mangones, alipte, seu pedotribæ, cinifiones, arcularij propole,
pigmentarij, coronarij, cosmetæ, funerarij, libitinarij, designatores, præfica.

In tertio quasi genere numerentur & χερσοβιοι illi, quales fabri sunt omnes, ti-
gnarij, cementarij, materiarij, ararij, ferrarij. Tum plaustrarij carpentarij, & ue-
hicularij, sed & pegmarij, automatarij, tū aurifices, inauratores, bractearij, mone-
tales, argentarij, uascularij, musuarij, gemmarij, dolearij, figuli, rectoris, imbrica-
rij, carbonarij, calcarij, laterarij, fornacarij, cæteri, lapidarij, lapicidæ, ferrarij, tor-
natores, loricarij, telorumq; artifices, & claustrorū. Postremò etiam sribolarij om-
nes, uitrearij, sulfuratarij.

His adijce lanarios, fericarios, linteones, braccarios, fullōes, textores, infectores,
lanificas, lanipēdias, carminatores, pannicularios, sagarios, pellicōes, interpollato-
res, sarcinatores, patagiarios, flāmearios, uiolarios, manulearios, molochinarios,
femifō-

femizonarios, limbularios, plumarios, polymitarios, phrygiōes, & qui netum au-
rum intexunt, & netrices, & item funicularios, reticularios, caligarios, cērdones,
futores que omnes, calceolarios, crepidarios, solearios, ueteramentarios, & item
zonarios:

Deniq; his notarios, pragmaticos, scriniarios, exceptores, ab actis, a memo-
ria, a libellis, subadiuvas, calculatores, commentarienses, ab epistolis scribas, li-
brarios, bibliopolas, chartularios, capsarios, nomenclatores.

Præterea nautas, gubernatores, remiges, epibatas, paufarios, proretas, neul-
cos, helciarios, uectores, nauicularios, ratiarios. Adhęc stratores, tabellarios, cur-
sores, cisiarios, muliones, agafones, proxenetas, uictimarios, mansuefactarios, in-
fiores omnes. Itē præcones, coactores, uenaliarios, foricarios. Nam quid ego
nummularios cōmemorem, arcarios, mercatores, negotiatoresq; alios? Quid &
illos nugatorios artifices, petauristas, circulatorios, funiambulios, neurobatas, ti-
chobatas, saccularios, pilarios. Sed iam uideo de fece haurimus. Itaque mox pau-
lo meliora.

Sequitur grammaticæ, quæ uel methodice, uel historice, uel mixta est. Metho-
dice in loquendo & scribendo est. Historice in legendo & enarrando. Cōmunis
in iudicio. Grammatices infantia, Grammaticæ à Græcis, à Varrone literatio uo-
catur. Hic literę syllabęq; cum suis uel fastigijs, uel longitudinibus. Hic orationis
partes, & proportio, & inæqualitas. Et uita duo, rusticitas & sribiligo, & orto-
graphia, & item pedes, metaplasmi, tropi, schemata, glossemata, nota, suspensio,
distinctio, clausula, uocis elatio, depressio, flexus, cōcitatō, mora, posituræq; tra-
ctantur, & qui legendi, qui reijciendi, quid in quōq; probandum, qui cuiq; præpo-
nendi, quæ sit in his œconomia, quod ue decorum. Præterea Rhetorum progym-
nasmatata quidam grammaticis attribuerunt.

Historia uel fabularis, uel ad fidem. Fabularis aut uoluptatis, ut in argumentis
comicatorij, aut adhortatiōis gratia. Hęc aut argumentū habet ex ficto, ut in Aelo-
peis fabulis: aut ex ueri soliditate, quæ aut per turp'a contextitur, ut in quibusdam
poeticis figmentis: aut pio tegitur uelamine, quod solum genus philosophi uete-
res admiserūt. Ad fidem historia de locis est, ut Geographia: uel de temporibus,
ut Chronice: uel de natura, ut animalij, plantarum: uel de gestis rebus, ut anna-
les, historiceq; ceteræ. Quarum elementa sunt personæ, causæ, locus, tempus, mo-
dus, instrumentum, materia, res. Stylus in historia fufus, & continuus, non perio-
dicus, nisi cum prolopopœias adiscit in concionibus.

Dialecticam primus latinitate donauit M. Varro, quæ lex normis utitur. Ete-
nim de loquendo, de eloquendo, de proloquendo, de proloquiorum summa, de
iudicando, de his quæ dicenda sunt quærit. In loquendo sunt illa: genus, species,
differentia, proprium, accidens, definitio, totum, pars, diuisio, partitio: tum nomi-
na illa quæ sunt æquiuoca, uniuoca, pluriuoca, uerba, quæ sua, quæ ue aliena re-
bus. Ad hæc substantia, qualitas, quātitas, ad aliquid, facere, pati, situs, quādo, ubi,
habere. Tum opposita quoties dicuntur, quoties illa simul, prius, motus. In elo-
quendo autem illa, quid nomen, quid uerbum, quid ex his iunctum. Quæ subie-
ctiua sententiæ pars, quæ declaratiua, qui modus utriusq;, quatenus nomē acci-
piatur, aut uerbum, quatenus perfecta sententiā proloquium sit. In proloquendo
autem, quæ differentia proloquiorū, quātitate, qualitate, quid uniuersale, quid
particulare, quid indefinitū, quæ sint aientia, quæ negantia, quæ uim habeant sin-
gula, quemadmodū inter se affectæ sint, uniuersales, particulares, dedicatiuæ, ab-
dicatiuæ, deq; ijs congruæ, incōgruæ, supparæ, alterutra. In summa proloquiorū,
Ang. Polit. quid

quid sumptum, quid illatio, quid ratiocinatio, quid conclusio, quæ prædicatio ratiocinatio, quæ conditionalis, & quid intersit, quot & quæ formulæ prædicatiui conditionalisq; generis, quot in quaq; formula modi sint, utrū idē ordo sit, & eiusdem ordinis quæ ratio. Post in conditionalibus, quot primi necessarij q; sint modi, quis ordo, quo differat. In iudicando refellendi regulæ sunt, quibus cauilla & captiuncula discernuntur. Reliqua pars in locis est, quæ uel maxime oratores utuntur. Et in diuisionibus item, & in finitionibus ars ingens.

Rhetoricæ materia duplex: Vbi, & unde fiat oratio. Prior in quæstionem diuiditur, & causam. In ea partes officij cōsiderantur, & orationis. Officij sunt illæ, inuentio, dispositio, elocutio, memoria, & pronūciatio. Inueniuntur quæstionis generæ, naturæ, causarum, & ductus, tum illa quibus fiat fides. Quæstiones quæ principales, quæ ue incidentes. In principalibus an sit, quid sit, quale sit. Vnde status sunt illi rationales, coniectura, finis, qualitas. Mox & legales: e quibus aliq; propagantur, & iudicatio emergit. Causarū genera demonstratiuū, deliberatiuū, iudiciale. Rursus honestū, admirabile, humile, anceps, obscurū. Natura, simplex, multiplex. Ductus ex consilio nascens, simplex, subtilis, figuratus, obliquus, mixtus. Fides conciliando fit, docēdo, permouēdo. Conciliamus in principijs, docemus in narratiōe, permouemus in epilogis. Cōciliamus ex persona & re. Persona, uel auditoris, uel rei, uel oratoris, uel aduersarij. Re uerò honesta & utili. Docemus argumētis artificialibus, aut inartificialibus. Priora uel in funt negotio, uel negotium attingunt. In funt à toto, parte, nota. Attingunt à cōiugatis, genere, forma, similitudine, differenti, cōtrario, coniunctis, antecedētibus, cōsequentibus, repugnantibus, causis, effectis, cōparatione maiorū, minorū, parium. Inartificialibus uerò scriptura, autoritate, necessitate. Commouemus miseratiōe, odio, inuidia, metu, spe, ira, & similibus. Dispositio naturalis est, ordinē tenēs, & artificialis pro ratiōe causæ permutans. Elocutio fundamentū habet, & fastigiū. Fundamentū latinè & placidè dicere. Fastigiū copiose & ornate. Cuius ratio duplex, in singulis & copulatis uerbis. Singula propria, & tralata. Tralata, inopiæ decorisq; gratia. Copulata, constructione, cōclusionē, figuris ita coagmentata, perfecta, uenusta, quæ rursus uel cōtinuata, & fusa, qualis in historia, uel periodica, quæ rursus uel membris cæsisq; constat, & ambitu, uel monocolos est. Memoria uerò naturalis & artificialis est. Hæc partitione constat, & locis, & imaginibus. Pronūciatio autem uoce, uultu, gestu, cultu, & habitu oris continetur.

Orationis partes, exordiū, narratio, propositio, argumentatio, peroratio. Exordium attentum, docilem, beneuolū præstat auditorem. Narratio aut historia, aut fabula, aut argumentum, aut iudicialis assertio: cuius elementa, personæ, causa, locus, tempus, materia, res. Esse autem dilucida, uerisimilis, breuisq; debet. Et est aut ipsius causæ, aut incidens, aut continua, aut partilis: & narramus augentes, attenuantes, prætereuntes, docentes, monentes, gratiam uel inuidiam comparantes, & item digredientes. Propositio aut nostra est, aut aduersarij, aut communis, aut principalis, aut incidentium, aut simplex, aut coniuncta. Rursus, aut simplex, aut per inductionem. Postremo uel nuda, uel rationi subiecta, uel summam, uel partibus. Argumentatio aut confirmat, aut reprehendit. Peroratio enumeratione constat, indignatione, miseratione.

De poetica breuius dicendū, quod & sapius hoc ipso loco de ea perorauimus, & in Nutricijs eidē satisfecimus, & multa cum superiorib. disciplinis habet communia. Prima species illius est quæ metro heroico, fabula allegorica, historia uetusta, & suo quodā dicendi genere utit. Altera eorū, quæ uersificatores appellantur,

tūm

rum lyrici, tragici, comici, satyrici, suis & ipsi partibus distincti, mox elegiaci, & utriusque satyræ scriptores, & iambici, bucolici, almatographi, epithalamio-graphi, monodi, epigrammatum que autores: tum illa obscuriora poematum generæ, ithyphallicum, maneris, borimus, lytierfes. Et item qualis centaurus ille Chæremonis, quæ communi uocabulo poemata dicuntur. Triplex autem genus, dramaticon, exegeticon, mixtum. Characteribus autem constant, longo, breui, medio, florido. Quippe finitimus oratori poeta est (ut Cicero inquit) sicut numeris adstrictior, ita uerbis licentior.

Reliqua diuinitio est, quæ prophetia quoq; dicitur à nostris. Hæc (ut ait sacer Chrysoſtōmus) aut spiritalis, aut naturalis, aut artificiosa, aut popularis, aut damnata est, & profana. Spiritalis ecclasi, uoce, parabola, afflatu, uisione. Visioq; ipsa triplex: oculis, imaginatione, mente. Naturalis; brutorum, furentium, dormientium. Bruta enim sicut hirundines, formicæ, grues, alcedones, erinacij, aduentantem præsentunt hyemem. Furor est autem (sicuti Plato ait) quadruplex: uatum, poetarum, bachorum, amantium. Visa dormientium, aut insomniū sunt, aut somnium. Insomnio phantasma occurrit, quod uisum Cicero appellat, & Epialtes, qui latinè incubus dicitur. Somnio, uisio & oraculum, quæ Græcè *ὄραμα* & *ἰσχυρισμός* dicuntur. Insomnium diuinatione caret. Ex cura animi, corporis, & fortunæ: Somnia uel theorematia, uel allegorica sunt. Hæc autē uel propria, uel aliena, uel communia, uel publica, uel mundana: quorum coniectura fit, natura, lege, consuetudine, arte, nominibus, definitione. Qui uerò somnia interpretantur, coniectores dicuntur à nostris. Extantq; libri adhuc Daldiani Artemidori, Onirocriticon. Artificiosa est, qua medici, qua consiliarij, qua gubernatores utuntur. Nam & medici morborum principia, momenta, finesq; præsciscunt: & consiliarij, quid expediat in posterum coniectant: & gubernatores uentorū tempestatumq; præuident uarietates. Popularis dicitur, quæ uulgò nota, sicut hyemem, dein uer, cæterasq; deinceps temporum periodos futuras. Extrema illa est, quæ malo adscribitur dæmoni, quo genere Pythiæ Dodonidesq; sunt, & item diuinaculi ceteri: ut homoplatoscopi, ut etiam qui exta pecudum, qui uolatus, qui cantus auis, qui monstra, qui tonitrus, qui fulgura, qui sidera, qui sortes, qui symbola, omnia, auspicia, qui sternutamenta, qui mustellarum, qui murium uel stridores, uel occurfus, quiq; aures tintinnantes, oculos salientes, foliorum crepacula, pomorū semina in sublime iactata, bacilla, cortices, nomina, imagines, phialas, specula, & mille id genus alia obseruabant. Tū illa quoq; pars damnata in primis, quæ uel malos genios consulit, uel deos euocat manis, cuiq; magicæ nomen fecimus, ut quam Pythones, ut quam profitebantur engastrimythoe, ut item necyomantia, sternomantia, electromantia, pyromantia, alphetomantia, aleuromantia, crithomantia, aeromantia, hydromantia, geomantia, astragalomantia, tyromantia, gyromantia. Sed & chiromantia, & item cōscinomania, multa id genus alia uana prorsus, & ridicula, quæ que iam merito silentij nos admonent. Dixi.

Ang. Polit.

I 3 QVOD

QVOD IRA IN PVERIS OPTIMAE SAEPE INDOLIS EST ARGVMENTVM.

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO ME-
DICI SALVTEM.

Vm poeta Accius Tarenti forte apud Pacuuiū grandī iam etate & morbo corporis diutino affectum, multo ipse iunior diuertisset, eiq; tragœdiam suam, cui Atreus nomē est, desiderantē lectitasset: dixisse Pacuuium ferunt, canorū quidem illud scriptorū, ac poetici spiritus magnificentiam laudare se, duriora tamē illa, pauloq; acerbiora sibi uideri: atq; Accium id quidē ita se habere respondisse, neq; se tamen pœnitere, quippe qui meliora se deinceps scripturum speraret. Ingenia enim humana propē uti poma esse, quæ si duriuscula, ac gustatu acerba gignantur, tempestiue tamen maturescūt, fiuntq; mitia, & iucunda: sin uerò statim mollia atq; uuida, præcocibusq; similia enascantur, prius multò q̄ maturescant, uterā fiant, & putria. Itaq; ingenio tanq; pomis relinquendū esse, quod ipsa die atq; etate mitificetur. Quorsum nam isthuc? inquis. Quoniā pleraq; profectò Laurenti Medices, humano ingenio similia existunt: quæ cum speciem uitiofæ deprauatæq; naturæ præ se ferant, futuræ tamen uirtutis indicia, optimeq; indolis specimē a sapientibus iudicentur: quale forsan & hoc ipsum sit, quod tuo nuper in filiolo, nostroq; discipulo iram, quæ quidē ex increpatione, acceptaq; ignominia proueniret, minimē improbandam esse præ me tuleram. Cuius quoniā iudicij nostri rationem requisisti, non alienum certē fuerit, paucis ea de re in præsentia disputare. Neq; uerò iram hoc tempore laudare propositū sit nobis: quamuis & illam Peripatetici non inutiliter à natura nobis adhibitam putent, utpote quæ tum quibusdā (ut aiunt) calcaribus fortitudinem inciter, tum uerò à nonnullis id quod etiam Aristoteles inquit, in ipsius fortitudinis partem referatur. Sed cum ex omni uitiorū genere, id certē minimū sit habendū, quod à rationis orbita q̄ minimē aberrer: ira autē, si quidem Aristoteli credere oportet, uel ipsam quodammodo audiatur rationē, eiusq; quantū in ipsa est, uestigijs insistat, omniū meritò uitiorum minimū esse illam credi par est. Quoniā uerò, ut est apud Flaccū, uitij nemo sine nascit, atq; optimus ille est, qui minimis urgetur, iram profectò in puero haud omnino detestabilē esse, fatendū est. Contrā uerò affectio illa animi, quæ ira omnino uacet, quamq; ἀπρησία Græci uocant, haud mihi secus in puero, q̄ in equo adolescente tarditas, uituperanda uidetur: quippe quæ infirma adhuc, imbecillaq; etate cum à ratione proficisci ne queat, à stupore certē, atq; animi hebetudine proficiscatur necesse est. Nam in queis permulta & frigida bilis est atra (ut Aristoteles in Problematis ait) ij stolidi sunt, attoniti, ignaui: in queis permulta & calida ij perciti, ingeniosi, acres, propensi ad omnem excandescētiā. Calorem phisici longē magis q̄ frigus naturæ consentaneū putant. Cuius profectò argumentū cum alijs permultis, tum uerò ex anni temporibus perspicue intelligitur. Cum enim soluitur acris hyems, grata uice ueris, & fauoni, mox pulcherrima illa mundi, naturæq; ornamenta reuiuiscunt, syluæ frondibus uestiuntur, campi floribus omnifariam, herbisq; distinguuntur, e quibus & odorum incredibilis suauitas afflatur. Hinc auicularū blandissimis concentibus aer iam feruor demulcetur, hinc lymphæ riuus obstrepunt manantibus, omnia oculis arident, omnia auribus subblandiuntur, prata, arua, colles, syluæ, cōualles, ferarum & cicurum omne genus

genus, ipsum præterea cœlum, ipsa (ut ita dicam) rerum natura, ad pulcherrimū, atq; admirandū sui spectaculum, aures, oculos, mentesq; cōuocant: omnia pubescunt, ac lasciuunt, omnia deniq; ludus habet: uenit æstas ut calidior multo, ita & frugum seminūq; omnium prouentu uberior. Hanc insequitur autumnus calcatis sordidus uuis, qui fortunatum illud Amaltheæ cornu, fructuum, pomorūq; copia scaturiens, diuini manu gestat. Quæ tandem omnia extinguit mox glacialis hyems, canos hirsuta capillos. Sed redeo unde digressus sum: qui illam in quā affectuum omnium uacationem, & quam Græci ἀπρησία uocant, tantopere extollunt, ij mihi non hominis, sed trunci certē, aut lapidis, quæ nulla omnino sit, uitam fabricati uidentur. An uerò ego eum mihi amplā, atq; optimā spei puerū deligam, qui præcipientem somniculosus obaudiat, cui sit auris iugiter uellicanda, qui excutiendus manu sit, cui iurgia, cui uerba, cui faces sint admouendæ? Inspeciendum in primis Laurenti est, ut est apud poetam:

Et quis cuiq; dolor, uictio quæ gloria palma: Qui enim recentī adhuc etate, ita esset affectus, ut neq; is laude, neq; ignominia moueretur, nihil ab eo quicq; egregium sperandum fore Lacedæmonij iudicabant. At uerò Quintilianus magistrorum ille excellentissimus, eum sibi puerum dari postulat, qui uictus pleret, uictor insultet: neq; eum in puero lusus offendit, quippe qui non secus atq; hæc ipsa, de qua agimus ira, uegeti cuiusdam animi, erecæq; naturæ sit argumentū. Quapropter & apud ueteres illos philosophātes, ut est apud Plutarchū, in prouerbij iam locū concesserat, quod dici solet, iram nō habere, qui mentē non habeant. Hinc illud fortasse est, q̄ cum ex oris habitu, morū quoq; aspectus Aristoteles iudicat: Quibus, inquit, frons lata est, stupidi: quibus rotunda, iracundi sunt. Manifestum uidelicet argumentū, naturā quoq; ipsam uel ex oris lineamentis nos admonitos uelle, nihil tam maximē à stupore differre, q̄ iracundiā. At uerò cum duo diuersi inter se affectus, ab uno quali capite, & fonte emanantes, diuersa quoq; appellatione cōprehendantur, alter quidē qui ut primos impetus remissiores habet, ita diuturnior multo, permanentiorq; est, radicesq; altius in animos agit: alter uerò acrior quidē primò, & cōcitator, sed suo sibi tēpore placabilior: priorē illū quem Græci nunc μῆνιν, nunc ὀργήν, nostri uerò rancorē puto, appellent, illiberalis contumaciæq; naturæ signū esse sapientes arbitrant. Tendit enim ad odiū, ad ultionē, ad iniuriā, ad contumeliā. Neq; uerò is recta ulciscēdi uia grassat, sed dolo sapius atq; insidijs nititur. Vbi maximē deseruit, tū maximē est implacabilis. Si deprecere, exulcerat: si supplices, recrudescit: occasiōes nocendī obseruat, & tēpora, serpit cottidie latius, auget in dies. Quodq; Homericus ille Achilles instar Plutonis portarū habebat inuisum, aliud in pectore clausum, aliud in lingua promptum habet: Altera (ut inquit Plautus) manu fert lapidē, panē ostentat altera: hic in mulierculis, hic in uulpecula, hic in ijs qui abiectio sunt animo, præ cæteris uiget. Hunc diuinē Homerus noster in rege regum Agamemnone adnotauit. Eiq; deinceps recta quasi analogia plurimorū turpiumq; uitiorū ac facinorū perpetua stigmata inurit. Hoc nihil tetrius, nihil uirtuti & bonitati infensius, nihil humano ingenio perniciosius est. At uerò ille alter incitator primo, feruidiorq; mox tū placabilior motus animi, qui à Græcis θυμὸς, à nostris uerò excandescētia appellatur: in ijs plerunq; eminere uidet, qui ingenuo sunt animo, & liberali, ij dēq; & misericordes, & placabiles præ cæteris sunt, qui ad excandescētiā propensiores.

Neque uerò ij uel in medio irascēdi furorē à rationis imperio penitus abhorrent: uidentur enim (quod præclare Aristoteles inquit) audire illam quidem, obaudire tamen, minūtrōn præcelerum more, qui antequam totū quod imperatur

audierint, excursant præ studio, ac deinceps in agendo aberrant, similesq; sunt canibus, qui audito tantum strepitu, prius q; illi an ueniat amicus, considerant, uenientibus omnibus sine discrimine allatrant.

Hic ille est impetus, qui (ut Homerus ait) bellatorum animis robur inijcit: hunc tubæ, hunc cornua, hunc classica, hunc militaris illa inuicē adhortatio, & clamor, hunc imperatoris excitant conciones, hunc ut cætera nō accesserint unica ueritas & laudat, & præcipit. Irascimini, inquit, & nolite peccare: sol non occidat super iram uestram: hinc & illa ab Hesiodo laudata cōtentio orta est, quæ & ad uirtutem, & ad decus capeffendum calcar eximium habet: omnem hæc ipsa ex animo mollitiæ, languorē, hebetudinemq; omnē exterminat. Hæc infirmos sopitosq; animos erigit, & maiores ad rem gerendā facit. Quid tu illam in egregiæ indolis puero cōiitijs ignominiaq; affecto, iram præter gloriæ & uirtutis studiū interpretare? Non incusseras puero uerbera, non minus perterrefecerat, uerbis tñ lacrymas excussisti. Quid plorat Petriulus meus? quid queritur? nempe id ipsum ferme, quod & Myrmidones illi generosissimi Achillis cōmilites, quod eius quā animo agitabant, bellicæ laudis gloriam non assequerentur. Erubuit, inquit Comicus, salua res est. An tu hanc puerilem iracundiam, non eandem esse & pudorem putas? Similima sunt ista Laurenti, eosdem si rectē æstimentur, pariunt effectus. Pedisse quæ sunt, & cōmites uirtutis. Talem mihi Homerus Achillem effingit; talem se mihi ostentat pius ille Aeneas, cum immortalitatis splendorisq; stimulis accensus:

**Terribilis sæuam nullo discrimine pugnam
Suscitat, irarumq; omnes effundit habenas.**

Talis & Acheloum Ouidianus Hercules:

— Iam dudum lumine toruo

Speçtat, & accensæ non fortiter imperat iræ.

Talem denique & Vergilianus ille generosus equuleus futuræ uirtutis indolem præ se fert:

— Tum si qua sonum procul arma dedere,

Stare loco nescit, micat auribus, & tremat artus:

Collectumq; premens uoluit sub naribus ignem.

Quod si cui forte naturæ rationis ignaro, nimis hæc iræ laudatio absurda esse uideatur: cætera uolentes concesso, nunq; mihi certè hoc extorquebitur, iram in puero ingenuæ, erectæ, liberalisq; naturæ esse argumentū. Accedēt anni, literæ, disciplina: omnia fient in dies mitiora, ad maturitatem suo tempore anteq; marcescat, natura huiuscemodi perueniet. At nō laudas in ætate iam cōstanti iracundiam. Esto, sit etiam flagitiosa, ac detestanda. Et gladius certè idem, si carnificis manu gestetur, detestabilis uideatur: si ad latus militis, aut imperatoris sit, uirtutis egregiæq; facinoris imaginem præ se ferat.

Pullulant sæpe generoso in animo, uitia uirtutibus admixta, non secus atque uberi solo, cui nō dum manus agricolæ accesserit, rubi innascuntur, & sentes. Neque tamen qui agricolationis studio insudant, uberem illam fœcundi soli speciem probant:

Quamuis semihominis uesano gramine foetu

Mandragoræ pariat flores, mœstamq; cicutam:

Nec manibus mitis ferulas, nec cruribus æquæ

Terga rubi spinisq; ferat paliuron acutis.

Quapropter ut boni agricolæ, nihilominus noxiarum illas frugibus plantas, herbasq;

basq; conuellere atq; extirpare solent, quod fœcundi soli ingenium ex illis animaduerterint: ita profectò parètes ac magistrōs nihilo magis teneris adhuc uitijs indulgere oportet, quod ea optimæ ingenuæq; naturæ documēta præbuerint. Principijs obstandum, & quæ eminent, retundenda sunt. Tarquinijq; instar papauerū summa capita uirga demetenda, semperq; ualentioribus resistendum est. Neq; tamen interim à naturæ bene institutæ ratione, alienum esse putandum: siquidē redere qui uoces iam scit puer, & pede certo signat humū, gestit paribus colludere, & iram colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas. Vale.

ANGELI POLITIANI ORATIO

IN EXPOSITIONE HOMERI.

ICTVRVS de Homero uate, doctrinarum omnium, atq; ingeniorū autore, & principe, & dicturus in cœtu hominū, uel græcè, uel latinè doctissimorum: sentio nullam eloquentiam nec optari, nec cōcipi posse, quæ uel aueritatem animi nostri expleat, uel rei magnitudini respondeat, uel acerrimo deniq; iudicio uestro, atq; eruditissimis auribus satisficiat. Nam & ego is sum, qui ab ineunte adolescentiâ, ita huius eminentissimi poetæ studio, ardoreq; flagrauerim, ut nō modò eum totū legendo olfecerim, penèq; contriuerim, sed iuuenili quodā, ac propè temerario ausu, uertere etiam in latinū tentauerim: & is de quo mihi agendū hoc tempore est, tantis abundat, tamq; egregijs laudibus, ut cū sit semper à laudatissimis quibusq; certatim laudatus, adhuc tamen, penè etiā illaudatus uideatur: & uos hi estis Fl. V. quorum in ciuitate græca omnis eruditio, iam pridē in ipsa Græcia extincta, sic reuixerit atq; effloruerit, ut & uestri iam homines græcam publicè literaturā profiteant, & primæ nobilitatis pueri, id quod mille retrò annis in Italia cōrigit nunq; ita sincerè Attico sermone, ita faciliè expediteq; loquant, ut non deletæ iam Athenæ, atq; à Barbaris occupatæ, sed ipsæ sua sponte cum proprio auulsa solo, cumq; omni (ut sic dixerim) sua supellectile, in Florentinā urbem immigrasse, eiq; se totas, penitusq; infudisse uideant. Quæ ego singula cōtemplans, qualiq; oneris cuiusdā, quod mihi necessariò subeundū sit, molem uastitatemq; oculis præmetiens, ita perturbor animo, atq; expauesco, ut neq; mihi ingenium, neq; consiliū suppetat, & in ipsis penè faucibus, constricta metu uox, nostræq; cursus orationis obstupescat. Et cum noua quædam atq; inusitata eloquendi uis, copiaq; ad hunc celebrandū poetam requiratur, utpote de quo nihil dici par est, quod de alio dici potuisse scriptore uideat, nobis tamen hoc tempore, etiam illam ipsam quantulamcunq; dicendi facultatē defore sentimus, quam superioribus annis reliquis exornandis scriptoribus adhibebamus. Quid nā igitur agentis? Tacebimus ne penitus, qualiq; oneri succumbemus? An ueteres potius agricolas imitabimur, atq; ut illi Cereris spicā, Baccho racemū, sua cuiq; deo munera offerebant, ita nos quantulamcunq; hanc dicendi facultatem, in parentis eloquentiæ præconiū, conferemus? Quod si (ut Propertius inquit) deficient uires, audacia certè laus erit: In magnis & uoluisse fat est. Vos autem humanissimi uiri oratos uelim, ut nouitatē quandam insolētiāq; orationis nostræ, æqui boniq; cōsulatis, neq; mihi fraudi adscribatis, si aut Græca latinis, ita exigente ratione, crebrius inseruero, aut in ijs quæ suppetent præ nimia rerum copia, non tam dicendo exornandis, quàm percensendo enumerandis fuero occupatus. Primum igitur de authore, tum de opere ipso carptim breuiterq; dicemus, planumq;

planumq; (ut arbitror) faciemus, neq; ullum unq; extitisse ingenium Homericum maius, neq; opus aliquod extare humanum, quod sit Homericę poesi anteferendum. Consuevere igitur, qui hominis laudationem cuiuspiam aggrediuntur, ab ipsa statim origine, hoc est, a patria parentibusq; ordiri, inq; ijs exornandis, attollendisq; libetis ingenij uelut habentis, apertisq; eloquentiæ campis expatiari. Homero autem uati hæc est propria, peculiarisq; tribuenda laus, quod neq; ipse de patria sua quidq; prodidit, & pleræq; illum nobilissimæ ciuitates, suum quæq; fuisse alumnium contendunt. Nam & Rhodij, & Theffali, & Ietæ, & Chij, & Salaminiij item, & Colophonij asserunt sibi, & Argiui, Milesij, Smyrnæi, Cymæiq; contra uindictant, repetuntq; eundem ad se quasi Licinia, & Mutia lege Athenienses. Ita in medio positus literarum princeps, ceu Atalanta illa, aut Hippodamia à tot, tamq; egregijs ciuitatibus, quasi à generosissimis procis certatim expetitur. De parentibus quoq; Homerij non admodum liquet, cum Herodorus atq; Ephorus diuersa inter se prodiderint: Aristoteles autem etiam unum e genijs illis, quos Græci *Δαιμόνας* uocent, ex eorum scilicet numero, qui uersari inter Muses putarentur, patrem Homero tribuere non dubitauerit. Quod etsi minus credibile uideri potest, non sine admiratione tamen diuini cœlestisq; ingenij, uel creditum ab antiquitate, uel confictum philosophus grauissimus transmittit in posteros. Similia penè ijs sunt & quæ in epigrammate hoc scribit Antipater:

*Οἱ μὲν σὺν κλοφῶνα πηλωτῆραν ἄμυρε,
οἱ δὲ βαλὰν σμύρνων, οἱ δὲ φηπεσιχίου.
οἱ δὲ ἰοῦ, οἱ δὲ ἑβόασαν ἐύκλαρον σαλαμίνα,
οἱ δὲ νυτῶν λαπιθῶν ματῶνα θεσσαλίαν.
ἄλλοι δὲ ἄλλο μέλαθρον ἀνίαχον, εἰ δὲ με φοίβη
χρῆ λῆξαι πινυτῶν ἀμφαδίε μανθουσίαν,
πᾶτρα δὲ τελέθει μέγας ἄρανός, ἐν δὲ γυμνασίῳ,
ἢ θνατῆς, ματρὸς δὲ ἑπλεο καλλιόπας.*

Ad eod uidelicet sese supra hominis conditionem uates hic eminentissimus atque incomparabilis attollit, adeoq; nihil mortale sonat, ut merito illi & patria cœlum ipsum, & mater esse Calliope uideri possit. Atq; hæc ego de Homeri patria parentibusq; eo cōsilio attigi, ut intelligeretis, quanta in illo uiro altitudo animi, reruq; humanarum despicientia fuerit, qui in tot uersuum millibus nullam de patria unquam, parentibusq; suis fecerit mentionem: imò uerò, ne nomen quidem suum aut titulo addiderit, aut carminibus inseruerit: sed ut fatidici uates, qui Græco nomine prophetæ appellantur, diuina illa sua quasi responsa, atq; oracula, tanquam ex arcanis quibusdam, sacrisq; deorum adytis emugiuerit, ut planè appareret, non eum sibi met illa, sed omni generi hominum, omnique posteritati elaborasse. Admirandus profectò uir (quem tamen etiam supra uirum crediderim) quem nulla sollicitarint ambitio, nulla honoris cupido prouexerit, nullum glorię studium inflammarerit, omnia uirtutis causa, honestiq; patrauerit, neq; sese extra quæsiuerit: Ipsa est enim uirtus (ut poeta quidam inquit) sibi met pulcherrima merces. Idem & pecunię possessionem, diuitiasq; pro nihilo habuit: quarum uehementius studiũ, præcepitq; cupido diuina omnia atq; humana permiscuit: ita duas capitaleis humani generis pestes, duò teterrima monstra, avaritiam atq; ambitionem deuicit penitus, atq; prostrauit. Quid dicam, quanta quamq; inexplebili discendi cupiditate flagrauerit, qui ab ineunte adolefcentia etiam luminibus captus, rerumq; omnium egenus, ut qui sibi in diem uictum carminibus queritaret, etiam peregrinationis incommoda subiit, ut mores hominum multorum, multarumq; ciuitatum consue-

cōsuetudines perscrutare, eaq; multiplici reru peritia, doctior loq; indies, sapientiorq; euaderet. Quo effectũ est, ut in Homeri poesi uirtutum omnium, uirtutumq; exemplum, omnium semina disciplinaru, omnium reru humanaru simulacra effigiesq; intueamur, ipsaq; illa nobis expressa, exprōptaq; ante oculos cōstituerit, q; ipse met, pfectò nunq; suis oculis uisurpauerat. Neq; uerò non er illud in poeta hoc cœlestis planè immortalisq; nature lumē effulget, q; pulcherrima illa carmina, q; iure ætas omnis mirata est, illaborata ipsi, atq; extemporanea fluebant, uiuoq; (ut ita dixerim) gurgite exundabant, cū e diuerso Mantuanu poetā paucissimos die cōposuisse uersus autor sit Varus. Extatq; adhuc non pauca canēte illo excepta poemata, q; put à q; bene maleq; acceptus fuerat, cōtinuo in eũ subito quodã, repentinuq; instinctu, & ferēte (ut aiunt) flatu, pferet ant, ut facile intelligant, non quasi sub incudē uenisse humanæ fabricę, sed diuino quodã impulsu instinctuq;, uelut e cortina atq; adyto, sacris esse excussa p cordijs, ut iam dubitandum nullo pacto sit, quin uere de illo Democritus naturæ reru cōficius prædicauerit: *δημος φύσεως λαχὼν θεαζέσσης ἐπέων κέσμου ἐτεκτίνετο πτωχίωυ*. Sed iã de opere ipso, q; pars fuit altera nostrę oratiōis designata, hoc est, de Homericę poesi, seruato reru quantũ in nobis fuerit ordine, disseramus. Duplex est Homeri poesis, Ilias atq; Odyssæa. Nā Batrachomyomachia, Margitē, Phocaida, minorēq; Iliada, itēq; Cecropas, *ἄθικηλίδης*, aliaq; huiuscemodii uis potius q; iusta opera de industria omitemus. Porro in Iliade uirtutē corporis, in Odyssæa fortitudinē nobis animi representat: utraq; heroico descripta est carmine, qd esse metroru omnium cōstat absolutissimũ, linguisq; ex omnibus quas *ἡλιε κίτος* Græci uocat, cōflata est, sic ut unaqueq; Græcię gēs sua apud illũ idiomata deprehēdat. Neq; tñ cōmunia respuit uerba, sed ita callida utiq;, artificiosaq; iustura, ut sublimitatē in cōpositiōe maiestatiq; retineat. Nā quid de motibus figurisq; loquar, partim ad perspicuitatē, partim ad oratiōis ornatũ accommodatis, de quibus nihil est sanè à posterioribus præceptũ, qd non ille in operibus suis tãtò antè cōsummauerit: q; exequeretur diligēter, nisi tã angustis forē tēporis spatij limitibusq; coercitus. Agē uerò, cū stylitria sint gēna, sublime, tenue & mediũ: quibus in singulis Thucydides, Lysias ac Demosthenes laudant, nonne omnium apud Homerũ exempla reperias: ut sublimis quidem illud: *ὡς ἐπὼν σὺν ἄεθρον νεφέλας, ἐπάρει δὲ πόντον, χερσὶ τριαντων ἐλάω, πάσας δὲ ἄρθουρον ἀέλλας πᾶσιόωυ ἀνέμωυ, σὺν δὲ φηνεφέεσσι κέλευθε γάων ὁμῶς ἐν πόντον, ἄρθωρ δὲ ἄρανὸς νύξ.* Contra tenuis: *ὡς ἐπὼν, ἢ παειδὸς ἄρφαίσο φαιδμιος ἐκίωρ ἄψ δὲ ὁ πάις πῶς κόλπυ ἐύζωνιο τειλωθῆς ἐκλίνθη ἄχων, πάρεος φίλος ὄλιυ ἀτυχθεῖς. τάρβησας χαλκῶν τε, ἰδὲ λάφου ἰππιόχαίτην.* Medij postremo illud: *αὐτὰρ ὁ γυμνάθρησάκωυ πολυμυκτις ὀδυσσῆος, ἄλλο δὲ ἐπὶ μέγαν ὄδωυ ἔχωυ θίωυ, ἠδὲ φαρῆτρῶν ἰῶν ἐμπλέθην. ταχέας δὲ ἐκχεύατ' ὀϊσῶς. αὐτὸ πρόθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνησῆρησιν ἐκπην.* Neq; itē apud eundem, floridũ elocutionis genus desiderabis, ubi scilicet & pulchritudo splendat, & gratia, quæ perinde atq; ipsi flores animo arrideat, quasiq; illũ uoluptate permulceat: plena quippe his ornamenti tota sunt Homeri uolumina: & de stylo quidē haectenus. Est apud illũ q; historica narratio, ita omnibus absoluta numeris, ut personas, & causas, & locũ, & tēpus, & instrumēta, & factũ ipsum, modũq; respiciat, quoru exēpla apponere nimis fortasse fuerit operosum. Narrat simpliciter nonnunq;, nonnunq; similitudines, cōparatiōes, imaginēsq; admiscet ex omni reru natura decerptas. Saepē itē celetri quadã, & cōcitata utiq; narratiōe, ut illo loco: *κατ' ἀπρόκλος, νεκνος δὲ δὲ ἀμφὶ μάχων γυμνῶ ἀτὰρ τὰ γὰρ ἰδύχε' ἐχὶ κερυθαίολος ἐκίωρ.* Quid dicā de philosophia, in qua nulla est fermē nobilior posterorũ sententiã, aut opinio celebrata, cuius non in poeta Homero originem agnoscamus. Nam ut à reru naturæ principijs ordiamur, Thales Milesius omnium reru initium aq; attribuit, Homerũ uidelicet secutus ita scribentem: *ἀκείανὸς ἢ ὡσὲρ γῆεσις πάντεσσι τέτυκτις.*

Quapropter & Iupiter ab ipso Homero πατήρ uocatur, ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Necq; hinc illa abhorrent:

ὦ πατήρ ἡμέτερόν γε γονὶδ' ὕπατα Λαίων τ' ἦν. Similiter & illa: ὅσοι ἐγὼ πατρὶ τ' εἰμὶ θεῶν, πατρὶ τ' εἰμὶ ἀνθρώπων. Et quae Minerua effatur: εὖνυ καὶ ἡμεῖς ἰδμεὶ ὅτι ὄφρα δὲ κ' ἰδμεκτὸν.

Esse uerò intelligibilem deum, ita poetice innuit: εὖρ δ' ἀφ' ὅπου Λαονίδην ἔτερον ἡμιόνον ἄλλων. Et rursum: ἄλλ' ἢ τοὶ μὲν ἐγὼ μὲν ἔω παύχην ἐλύμπιοι ἡμιόνος γῆδ' ὄρωμι φρονέω τέρψομαι.

Scit idem deū esse mentem omnium scientem, omniaq; gubernantē, itaq; ait: ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γηγόνες καὶ πλείονα ἴδ' εἰ.

Scit eum semper intelligere, unde illa: γῆτ' αὖτ' ἄλλ' ὄρησε. Multa dicunt à philosophis de prouidentia: sed omnium ferme autor Homerus, apud quem semper dii pro hominibus excubant, unde illud ex Iouis persona: μέλλοσι μοι ἄλλ' ἄμυνοι παρ.

Item illud: πῶς αὖ ἐπέτ' ὄλυος ἴος ἐγὼ θεῶν λαοδοίμην.

Sed quoniam propriū diuinæ prouidentiae est, ut quàm iustissimè inter se mox tales agant, ideo ille:

ἔγχετ' ἀέτλια ὄργα θεοὶ μάκαρες Φιλέεσσιν, ἀλλὰ δίκην πρὸς καὶ ἀσσημα ὄργ' ἀνθρώπων.

Ex quo illud Stoicorum nascitur dogma, mundum hunc ciuitatem esse quandam, quae iuste gubernetur, sitq; dijs hominibusq; comunis. Audiamus & quid de fato sentiat:

μοῖραν δ' ἔπειτα φημί πεφυγμένον ἐμυθῶν ἀνδρῶν ἔλακτον εἰδὲ μὲν ἐδλόμ, ἐπὶ τὰ προδῶτα γήθηται

Necq; omnia tamen fato attribuit, sed & uoluntati uacuum relinquit locū, nec illud excludit, quod nos coactum dicere latinè possumus, ἠναγκασιμῶν Græci uocant, id est, cum quispiam agens quæ uult, in ea ipsa inciderit quæ non uult, ut cum stragem heroum in Iliade, iræ Achillis imputans: subdit tamen paulo post, δὴ δὲ ἐπέλειεθ' ἀλλήν. & in Odyssæa, sua ipsorū culpa socios ait Ulyssis perijisse. Multa etiā quæ fato impendeant, prouidentia euitari, Homericum dogma est:

γῆθησε δὲ καὶ δούλιος ἄνωγ' ἄλλοι μὲν ὄλυος ὄλυσ' εἰ μὴ ἰδὲ φρεσὶ θύκε θεῶ γλαυκῶπις ἀδελφῆ ἀμφοτέρωσι δὲ χερσὶν ἐπεισομῶν λαθεῖ πειρηθῆς ἦ ἔχετο σφραγῶν, εἰως μέγα λῦμα τῆρ' ἠλθην.

Animam Pythagoras primus esse immortalē affirmauit, eiq; Plato etiā alas attribuit, sed prior hoc uiderat Homerus, qui & ait: ψυχὴ δ' ἐκ θεῶν παυμένη αἰετὸς δὲ βεβηκει.

Necq; esse aliud hominē, nisi ipsam animā arbitratur. Itaq; ait: ἀλλ' εἰ δ' ἴδ' ἡ ψυχὴ θεοῖσ' εἰσέτιοιο, χεῦσεον σκῆπτρόν ἐχω.

Corpus aut animæ carcerem, itaq; uiuentis δέμας appellat, sicut mortui σῶμα. Illa aut Pythagoræ in alia corpora animarū immigratio, non aliunde q̄ ab Homero est, apud quem & equi loquunt, & homines in bestias demutantur. Porro animam Stoici spiritū esse dicunt congenitū, & sensibilem euaporationem e corporis humiditatibus accensam, secuti haud dubiè poetam nostrum, qui ita dicat: εἰσὶν ἄντμῆν ὅν σίθεοσι μὲν κ.

Atq; alibi: ψυχὴ δὲ ἐστὶ χρονοῦ ἢ τε λαπνός.

Plato

Plato Aristotelesq; animam quidem esse ipsam incorpoream dixerunt, ceterum semper circa corpus esse, eoq; tanq̄ uehiculo uti: quare etiam cum à corpore separatur, impressam tamē corpori formam suam, qualicq; uestigiū relinquere. Idipsum quoq; significat Homerus, qui nō aliter q̄ animæ uacū corpus, hoc est, cadauer ipsum σῶμα appellet. Agamus & de animæ partibus. Sanè Plato rationē in capite, iram in pectore, cupiditatē subter præcordia collocauit. Audi ergo Homerum, hæc ipsa ad unguem declarantem:

εἰως ὅ τ' αὐτ' ἄρμαινετ' ἢ φρονέω ἢ θυμῶν. Item: τίτλαίσι δὲ ἡραδίην, καὶ λύντρον ἄλλο ποτ' ἔτλης. Et rursum: ἀλλὰ με γαστήρ πθεῖνε κακοδρόγος. Præterea alibi: γαστέρα δ' ἄπ' ὅσ' ἀκρῶντα μεμαίεται.

Affectiones quoq; eas, quæ πάθη dicunt à Græcis, omneis Homerus circa corpus ipsum constituit, ut iram:

ἡραδίην δὲ οἱ γῆδον ὑλακτῆα. Dolorem: τὸ μέγιστον ὄδυρόμνος καὶ ἀχθῶν σὺν ἔσθαι ἡραδίην. Metum: ἡραδίην δὲ μοι ἐξω σθηθεῶν ἐκθρώσθη. Προμίει δ' ἄπο φαιδίμα γῆα. Audaciam postremo, ut: ἡραδίην ἀλλήκτων πολέμῳ ζεῖν ἠδὲ μάχεσθαι.

Inde illud est, quod Stoicorum opinio principatū cordi potissimum tribuit, q̄ bene autem Homerus etiam causas explicat affectionum, iram quippe ex animi mœrore oriri, efferuescente circa cor, uel sanguine, uel sanguineo certè spiritu, ad hunc significat modum:

ἀχνύμνος μῆλ' ὅς' ἔμεγα φρονέω ἀμφὶ μέλαινα, πῖμπλαυτ' ὅσος δὲ οἱ πυρὶ λαμπρῶν πῖνιζην.

Rursum metuentum cōfundi spiritus, atq; refrigerescere, ex quo humores, tremores, palloresq; in corporibus existant, ita idem significat:

χλωροί, inquietus, ὑπὸ δέσους, καὶ χλωρὸν δέος ἔρει. Ἐφομίει δ' ἄπο φαιδίμα γῆα. Et rursum: ὅς' φάσθαι σὺν δὲ γρόνοντι νοσὸς χύχ' ἀείδ' εἰ δ' ἀνῶς, ὄρθαι δὲ τρήχες ἔσαν ὅνι γναμπῶσι μέλειοσι.

Non improbari affectionem illam, quæ græco nomine uocetur Nemesis, cum uidelicet ægrè ferimus, si quem indignè prosperiore fortuna utentem cernimus: necq; item cōtrariam huic misericordiam, uel ex hoc liquidò manifestat, quod Ioui utramq; attribuit, ut:

ζεὺς γάρ μοι νεμεσάδ' ὄτ' ἀμένανι φωτὶ μάχουμαι.

Item miserantem fecit eundē, cum ab Achille Hectoris cadauer circa patrios muros raptaretur. Absolutam porro uirtutem accedere ad deos, sicut absolutum uirtutum ad belluas, etiam ante Aristotelem mōstrauit Homerus. Qui summa præditos uirtute, uocare identidē θεοειδῆς solet, ac δὴ μῆτιν ἀτάλαντον usurpat dicere: his autem cōtrarios, bestijs plerūq; & pecoribus cōparat. uacationem sanè illam ab omni animi perturbatione, cui summam Stoici uirtutis autoritatem tribuunt, nō aliunde, q̄ à nostro sumptam uel ex eo patet, quod perturbationes sape castigat, qualicq; tollit, ac radicibus extirpat, ut mœrorem atq; luctum:

τίπτει δὲ δ' ἀκρῶσαι παφούλ' εἰς ἡύ τε λέρην. Et alibi: ἀλλὰ χεῖτ' ἢ μὲν λαπαδάπτην ὅς' κ' ὄνησι

πυλῆα θυμῶν ἐχοντας. Et rursum: ὅς' ἔσθ' ἐκ τε θεῶν ἐκτ' ἀνθρώπων ἀπόλοιθ' Metum porro sic: ἡκτι φόβον δ' ἀγρόδ' ἐπεί δ' ἔδ' εἰ πεσιμὸν οἶον.

Ang. Polit.

s 2 Peripa-

Peripatetici à Stoicis diffidentes, laudant affectionū potius mediocritatē, Ho-
mero & ipsi autore, cuius & illa sunt:

πρωτας μὲν βόμος ἀνὸς ὑπὸ λυθὲ γῆα ἔκασον,
ἐκθεῖ τ' αὖτε θυμὸς ὅνι σὺθεισι πᾶσι τασσῃ.

Eadem & in gaudio distinctio. Nam Vlyffes quidem, Cyclope decepto, de se
sic ait: ἐμὸν δ' ἐγέλασε Ζεῖλον ἑμῆρ. Proci autem deturbato Iro:

χεῖρας ἀναχρόμνοι γέλω ἐκθονοῦ.

Virtutem satis esse ipsam ad felicitatem Stoici opinantur. Hōmerus uirum sa-
pientissimum labores omnes, doloresq; subeuntem, omnemq; uoluptatē uirtu-
tis gratia facit aspernantem. Bona sic distinguūt Peripatetici, ut prima esse animi,
secunda corporis dicant, tertia quæ uocemus externa: hæc quoq; à præclarissimo
poeta sepe in bonis recensentur, dariq; hominibus dicuntur à superis, quos ob id
etiam uocant δὲ πῆρας ἑσάνω. Idem non satis esse per se uirtutem sine bonis cæteris,
uel tunc manifestò indicat, cum duos inducit heroas summa uirtute: sed diuersa
fortuna, Nestorē atq; Vlyffem: quorum qui minus prosperē agat δὲ ὕσλωρ uocare
identidem non dubitat. Nullum esse uirtutis fructum citra usum ipsū uel Patro-
clus declarat, ita Achillem increpans:

ἀναρέτη τις σὺ δὲ μὲν ὀνήσεται ὀλίγονός τῃς

ἀκαί μὲν ἀφ' ἡγέοισιν ἀφ' ἡμέα λογὸν ἀμύνης. Et Achilles ita conquerens:

ἄλλ' ἤματι πῆρα νηυσὶν ἐτάσσοι ἀχθος ἀρδύρης;

ποῖος ἐὼν οἷός οὐ τις ἀχαιῶν χεῖλος χιτῶνῶν.

Amicos dijs esse bonos uiros eodem autore Stoici dicunt: ita enim scribit de
Vlyffe: χᾶρε δ' ἀθηνάη πεπνυμένα ἀνδρῶν δικαίῳ.

Doceri uirtutē posse idem affirmat, sumptisq; à natura principijs, cultu per duci
ad summum, Homerus:

ποῖος γὰρ παρδὸς δὲ πᾶσι πεπνυμένα βάζεας. Et ex Phœnicis persona:

τῶν κενὸν μετ' ἐπιθεῖ διδασκέμενοι τὰ δὲ πᾶντα,

μύθῳ τε φησὶν ἐμναὶ προηγήσῃ τε δόξαν.

Est & Arithmetica apud Pythagorā magno in honore, multumq; ille uir nume-
ris trit uir, duoq; rerum principia prodidit: unitatē atq; binarium: priori bona, po-
steriori mala subijciens. Viderat hoc ipsum multo antè Homerus, apud quem sci-
licet φινέλω atq; δύλω in boni maliq; intellectu legimus. Eodemq; pertinet & illa:
ἐκ ἀγαθῶν πολυκοιρανίη εἰς κοίρανος ἔσω.

Et cum in bello atq; in consilio uituperatur, τὸ δὲ δίχα βάζεας, planeq; semper im-
pari numero tribuit plurimū. Nam & mundum ipsum in quinque diuidit parteis, &
imparia dijs offert cœlestibus. Nestor enim tauros Neptuno nouies nouem ma-
ctat, Tirefiasq; Vlyffi præcipit, ut agnum, taurū, uerremq; immolet. Contrā Achil-
les in Patrocli rogum canes, equos, uirosq; nō nisi pari conijcit numero. Ternarij
uerò, quinarij, septenarijque numeri sæpissimè meminit, sæpius quoque noue-
narij, ut: ἦν δ' ὅννεα πάντες ἀνέσαν. Et, φινέωροι γὰρ ποίγε. Et,
φινέα πᾶχεες εἶσαν εὐρος, ἀτὰρ μῆκος τ' ἐγνέδλω φινέωροι γοι. Et,
φινέμαρ μὲν ἀνὰ στρατῶν ἄχεθ' ἐπὶ λαθεῖο. Et,
φινέμαρ φέεινος. Et, φινέα βᾶς ἐφ' ἔδουσε.

Est enim hic numerus à primo impari
quadratus, & impariter par, utpote in treis ternarios diuisus, quorum unusquisq;
in treis unitates distribuitur. Sed & computandi insinuat occasiones, ut qui ait in
Catalogo: ἦν μὲν πρῶτον τὰ νῆες λίον, ὅν δὲ ἐκώσῃ
κῆροι βοιωτῶν ἑκάτον ἔειπεσι βᾶνον. Et rursum:

πρῶτον τὸν τ' ἔσαν ἀνδρες. Ut ex hoc argumento ratiocinemur, ad centum uiginti
hominum

hominum millia fuisse eos, qui in expeditionē Troianā profecti sint. De Troia-
nis rursum:

χίλι' ἄρ' ὅν περὶ λίον πύρα καίετο, πᾶρ δὲ ἐκώσῃ
πρῶτον τὸν τ' ἔσαν ἀνδρες.

Ex quo colligimus, quinquaginta fuisse Troianorum millia, demptis auxilijs.
Musicē quoq; magnō in precio Pythagoras habet, quam & Homerus pluribus
locis maximè cōmendat, ut cum de Sirenibus agit, & cum eam nō cōtūtijs mo-
dō, & genialibus festis, sed etiam operibus adhibet, prælijsq; & funeribus, utpote
animi motus, atq; affectiones aut cōprimētēm, aut excitantem. Neq; eum la-
tet uocum differētia, sed ætatisbus sexuq; grauem acutāq; discernit: Idem quippe
in his usu uenit, quod in neruis crassioribus tenuioribusq; uidemus, ut ex tardo
celeriq; motu graueis perinde atq; acutos edant sonos. Sed & Terpandrum scri-
bit Plutarchus Homeri uatis imitatorē fuisse in musicis. Deniq; & taciturnita-
tem illam quam uocat ἐχεμυθίῳ, Homeri exemplo Pythagoras ipse sanxit. Sunt
enim apud illum:

καὶ τὴν ἴπῳ πῶσθηκεν, ὅπῃ τ' ἀρῆσταν ἀμείνον. Item:

πρωτας μὲν κλαγγῆ τ' ὅποπᾶ τ' ἴσαν ὄρνιθες ὄς,

οἱ δ' ἀρῆσαν σὶ γῆ μὲν εἰα πνεόντες ἀχαιοί.

Ex Homero quoq; Democritus simulacrā illa sua desumpsit:

αὐτῆρ ὁ εἰδῶλον τ' ἔβ' ἀγγυρόπῃσ' ἀπολλῶν.

Ex Homeri Epicurus ad ductus uerbis, ut uoluptati primas detulerit, quod d V-
lyffem audierat ad gratiam Alcinoi loquētē, summū uoluptati locum tribuere.
In Homero Aristippus uitæ sectæq; suæ inuenit exemplū, ut apud quem nunc
in delicijs agit Vlyffes, nunc omnibus ludibriō despectūq; est, nunc item splen-
dido uestitū, nunc futili quodā laceroq; centunculo amictur. Sceptica quoq; illa
atq; Pyrrhōnia hæresis, quæ definit nihil, ex Homero scilicet, ut Timō Philius
scripsit, emanauit: ut qui de eisdem rebus uariē uarijs locis sententiam ferat. lau-
dantur à uetustate sapientum uirorum dicta nōnulla, quæ ἀκροθέγγματα græcè ap-
pellamus, sed ea quoq; decerpta ex Homero sunt, ut illud ἐπὸς θεῶν, quo monemur
deum sequi, ex illo sumptum apparet:

ὅσπερ θεοῖς ἀδὲ πᾶσι θεοῖσι μάλα δ' ἔκλυον αὐτῶν. Et illud:

μῆδ' ὅν ἀγῶν, inde est nimirum:

καὶ δ' ἄλλω νεμεσῶ δὲ σὶ ἔφοχα μὲν Ζελεμισί,

ἔφοχα δ' ἐχθάρμισιν, ἀμείνω δ' ἀεσιμα πάντα. Vel ex eo magis:

τυσείδην, μῆτ' ἀρμε μάλ' ἀνεε, μῆτ' ἐπνεύει.

Et item quod è cœlo descendit, γνῶνδι σεαυτῶν, ut se uidelicet quisq; norit ab He-
ctore tractum manifestò uidemus, qui cum irruat in cæteros:

ἀθαντος τὰ μὲν ἀλλεῖνε μάχην τελαμωνιῶδ' ἰαο.

Et fideiussioni noxam astare ex illo sumptum:

δ' εἰλαίτοι δαλῶν γε, καὶ ἐγγύαι, ἐγγυάδαται.

Et illud Pythagoræ, Amicus est alter ego, ex hoc: ἴσον ἐμῆ κεφαλή.

Sentētia quoq; illa quas uocat γνώμας, plurimæ sunt à maximis poetis ex Ho-
mero delibata. illius quippe (ut Manlius poeta inquit) Ex orē profūdo,

Omnis posteritas latites in carmina duxit,

Annemq; in tenuis ausa est diducere riuos,

Vnius fœcūda bonis. Sed hæc singulatim persequi, nimis fortasse erit laborio-
sum. In ciuili autem facultate, quam ῥηθελκῶ Græci uocant, quantum excelluerit
poeta hic, non alio magis q; Quintiliani testimonio declaratum uelim, cuius in

decimo Oratoriarū instituit. hæc uerba sunt: Igitur ut Aratus à Ioue incipiendum putat, nos ita ritè cœpturi ab Homero uidemur: hic enim quædammodū ex Oceano dicit ipse annium uim fontiumq; cursus initium capere, omnibus eloquentiæ partibus initium & ortum dedit: hunc nemo in magnis rebus sublimitate, in paruis proprietate superauit: idem lætus ac depressus, iucundus & grauis: cū copia, tum breuitate mirabilis, nec poetica modo, sed oratoria uirtute eminentissimus. Namq; ut de laudibus, exhortationibus, consolationibusq; taceam, nonne uel unus liber quo missa ad Achillem legatio continetur, uel in primo inter duces illa contentio, uel dicta in secundo sententiæ, omneis litum ac consiliorū explicant artes? Affectus quidem uel illos mites, uel hos cōcitatos, nemo erit tam indoctus, qui nō sua in potestate hunc autorem habuisse fateatur. Agē uerò, nōne utriusq; operis ingressu in paucissimis uersibus legem proœmiorū non dico seruauit, sed constituit? Nam & beneuolū auditorē inuocatione dearum, quas præfidere uatibus creditū est, & intentū proposita rerū magnitudine, & docilē summa celeriter cōprehenisa facit. Narrare uerò quis breuius, q̄ qui mortem nuntiat Patrocli? Quis significantius potest, q̄ qui Curetum Aetolorumq; prælium exponit? Iam similitudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum, & argumenta, ceteraq; quæ probandi ac refutandi sunt, ita multa, ut etiam qui de artibus scripserunt, plurima earū testimonia ab hoc poeta petant. Nam & epilogus quidem quis unq; poterit illis rogantis Achillem Priami precibus æquari? Quid in uerbis, sententijs, figuris, dispositione totius operis, nōne humani ingenij modum excessit? ut magni sit uiri, uirtutes eius non æmulatione (quod fieri non potest) sed intellectu sequi. Verū hic omnes sine dubio, & in omni genere eloquentiæ procul à se reliquit. Hæc de Homero Quintilianus. Dion autem Chrysoſtomus de ijs agens, qui sint ad eloquentiā imitandi, in hanc fermè sententiā super hoc autore loquitur. Homerus & primus, & medius, & ultimus tantum omnibus uel pueris, uel uiris, uel senibus de suo præbet, quantum quisq; accipere potis est. Legem uerò ac disciplinam, idem haudquaquā ignorasse uideri potest, apud quem ita de sceptro loquatur Achilles:

*Νῦν αὐτὲ μὲν ὕμνος ἀχαιῶν
ὅν Παλλὰς φορέσει Διὸς ἀσπίδι, ὅτε θεμισίας
πῶς Διὸς εἰρύαται.*

Sed & Lycurgus qui Lacedæmone durissimas tulit leges, nō aliunde q̄ ab Homero dicitur exempla sumpsisse: & Solon Atheniensiuū lator legum, quæ scilicet ad Romanos deinde propagatæ sunt, non minus extulisse in lucem putatur Homerus, q̄ Pisistratus ille tyrannus, qui dissipatū dispersumq; eum, unum in corpus colligendū congregandumq; curauerit. Plato quoq; philosophorū deus, Iouis illud cum Minoe colloquiū, de quo narrat Homerus, nihil nisi legum disciplinam interpretatur. parendū quoq; legibus, uel eo loco persuadet Homerus:

*Ὥχ, μή τις ποτὲ πάμπαν ἀνὴρ ἀβήμισθ' εἴη
ἀλλ' ὅγε σὺν Διῶρα θεῶν ἔχει, ὅττι δίδωκεν.*

Quin idem ciuilem, militarem, agricolaremq; uitam in Achillis clypeo explicauit, multaq; bonis moribus à posteritate recepta apud illū deprehēderis, quale illud est, ut in bene institutis ciuitatibus prius magnis de rebus ad senatū referatur, q̄ in concionem populus conuocetur. Ait enim:

Βυλῶ δὲ πρῶτον μεγαθύμων ἰζὲ γόρον ἦν.

Quale itē ut potioribus dicto audientes simus, utq; digniorib. affurgamus, quorum alterius in Vlyſſe populū castigante, alterius in Iouis cōsilio extat exemplū.

Similia

Similia sunt & illa, ut qui maiores natu sunt, priores loquantur, unde à se Diomedes culpam rectè deprecatur. Vtq; ignoscantur, quæ imprudenter quisquā commenerit: itaq; citharædus ita se expurgat Vlyſſi:

ὣς ἐγὼ ὅττι ἐκὼρ ἐς σοῦ δόμου, εἰ δὲ χεῖρ' ἔωπ' ἔπαυσα μὲν.

Vis & rerumpub. status diuerſos apud Homerum? Atqui hos quoq; inuenentis. Regis quasi simulacrū uel uno expressit uersiculo:

ἀμφότεροι, βασιλῆος τ' ἀγαθός, ἱεράτορος τ' ἀχμητής. Quem etiam omnium Homerī carminum uideri sibi pulcherrimū magnus aieb at Alexander: Mores autē quales esse regis oporteat, ibi docet:

*λαδὺ δ' οἷσιν ἀνασσε πατὴρ δ' ἄρ' ἦπιος ἦσθ'
ὅττι πνα θεξας ἐβαλοιο, ὅττι π εἰπῶν
ὅττι δὴ μὲν ἦτ' ὅττι δὴ κη θείων βασιλῆων.*

Ex quo Dion Chrysoſtomus in libro quem de regno secundū componit, totā regis imaginē ex Homericis duntaxat uersibus, idq; Alexandri eiusdem Magni iudicio repræsentauit. Sed & optimates quinq; Bœotorū enumeratis ducibus, tredecimq; Phæacū non ignorat: neq; item populū, qui in Achillis clypeo a quo iure uiuentem finxerit ciuitatem. Contra Tyrannū illo exprimit loco:

*εἰς ἐχέτω βασιλῆα βροτῶν δολιχόμονα παύσθ'
ὅττι ἀφ' ἴνα παμῆσι καὶ ἕατα νηλεὶ χελεῖ.*

Paucorū uerò, & confusæ multitudinis imaginem in Procis Troianisq; depitxit. Deorū cultum ubiq; insinuat. Parētum autem in Telemachi persona, quibus etiam deberi alimenta à filijs uel uno significat uerbo, cum inquit,

εἰ δὲ τοκοῦσι θρέψῃα φίλοις ἀπέδρανε.

Fratrū beneuolentiæ in Agamemnone & Menelao, amicorū in Achille & Patroclo, uxoris uiriq; in Vlyſſe & Penelope proponit exemplum, amorem patriæ hoc uersū cōmendat:

εἰς οἰωνός ἀριστος ἀμύωντι πῶδε πάτριος. Ciuium inter se in his uerbis: *ἀφρήτωρ, ἀβέμιστος, ἀνέσιος ὄβη ἐκάνος* δε πολέως ὄρατα ὑπὸ δ' ἡμῶν ὀχνογόπος. In mentientes ita inuehitur:

*ἐχθρός γάρ μοι λείνος ὄμιδος ἀΐδ' ἀο πύλιστι
εἰς χ' ἔπερον μὲν λείβη γῆ φρεσίν, ἀλλ' ο δὲ εἶπη.*

Neq; uxoris credenda arcana, neq; eis quicquam sine uiri autoritate conandum, in illis deniq; declarat:

ἦρ μὴ δὴ πάντας ἐμὸς ὑδιέλετο μύθος εἰδήσαι. Item:

*μήπως μοι μετέπειτα χελεύσει, ἀκε σικαπῆ
οἰχόμεαι πῶς δῶμα βαθυρῆρος ὠκεανοῖο.* Et mādata domesticis dant, qui in bellum proficiscuntur, ut Hector atq; Vlyſſes, & tutores orbis filijs apud Homerū præficiuntur, & medicos non improbantur luctus, sicut nimij castigant. Exequiarum quoq; & funerū, & sepulcorū, præcipueq; eorū quæ uocētur πολυαῖν θοια, ritus, cōsuetudinēq; ludis quoq; & certaminibus additis, uel ab ipso excogitata possit existimare. Rem uerò bellicā, in qua maximè occupatus est, omnib. ipsius partibus toto opere dispargit. Nam & concurrunt apud illū armata acies, & moenia oppugnant, & nauali interim prælis res geritur, & in ripa fluminis agmen dirigitur, & singularia ineuntur certamina. Et disciplina est ducibus, præmittere equites, submittere pedites, singulosq; uiros singulis cohortibus præficere: cumq; & fossa, & uallo castra cōmuniuntur, in medijs eis regis collocantur tabernacula, cum in extremis fortissimi uiri Achilles atq; Atax tentoria habeant. Nec doli defuerint militares, neq; ad oppetendā pro laude mortē pulcherrima adhortamēta, neq; itē præmia fortibus, sicut nec desertorib. supplicia. Est & uulnerū discrimin:

atq; ut in pectore laudantur, ita vituperantur in tergo. Sunt & praecepta maximè utilia, ut quæ neglectis spolijs instandum protinus hostibus fugientibus iubent, nulliusq; non ætatis præstò sunt exempla. Quid autè de medicina dixerò, quam nisi maximi faceret, nunq; illa profectò scripsisset:

ἰσθός γάρ ἀνὴρ πολλὸν ἀντάξιός ἄλλων.

Qui etiam scientiam esse illam significat in his:

ἰητροὺς δὲ ἕκαστος ὡς ἀμείνων ποδὶ πάντῃν.

Scientiam autem salubrium in salubriumq; cum dicat:

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐδάδα, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Necq; ulla medicina pars est, cuius non hic autor aliquando meminerit, ut eius quæ in contemplatione occupata sit eo loco:

ποία δὴὸς θυγώτρῃ ἔχει φάρμακα κητιόδητα.

Cuius cum alterum membrum in signis, alterum in causis contemplandis uersetur, de priore in pestilentia ab Achille intellecta, de posteriore in his innuit uersibus:

εἰ γὰρ σίτην ἔδασ', εἰ πίνωσ' ἀέθωπα οἶνον.

τῆν κ' ἀναιμόνης εἶσι κητὶ ἀθανάτωι λαλίοντα.

Cumq; ea medicina pars, quæ in actione cõsistit, aut uictui moderetur, aut ma num uulneribus exulcerationibusq; admoueat, aut potionibus curet, nullam ex his omnino singularis uates prætermittit. Nouit enim acutarum discrimen, lentarumq; ægritudinum:

τίς νύ σε κηρὶ δάμασσε πηνυλεγέος δαυώτοιο

ἢ δολιχὴν δόσον ἀφ' ἑμῆς ἰσχυραῖρα

οἷς ἀγῶνις βελέεσι ἐπιχρῶν ἑκατέρωθεν.

Sed & tenuitatè uictus multis locis cõmendat, & uini usum non ignorat. Nam ut ingurgitanti maximè noxium esse, ita modicè a defatigato sumptū uiribus do cet conferre. Atq; ut suaue uinū lætitiæ genioq; dedicauit, ita temetum, quod dicitur uehemēs, & capiti noxiū, Cyclopi obtulit, at Pramniū illud uinū, quod stypticæ maximè naturæ esse dicitur, etiam uulnerato Machaon indulxit. Exerci tationes autem sic probat, ut ne procis aut quidem Phæacibus adimat: & lassitudi ni somnum remedio esse in Vlysse naufrago significat: à quo item resoluū mem brorum compages non ignorat. unde illud:

εὖδτε δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθην δέ σι ἄψια πάντα.

Periculosa esse quæ supra modū fiant, multo etiam ante Hippocratem admo nuit Homerus: magnum esse ad ualeitudinem momentū, in aeris habitu, atq; natura, in describēdis probauit Elysiis: quæ sit refrigerandi uis, in respirantē, quasiq; reuiuifcente monstrauit Sarpedone. Quantū calida fomenta fatigatis profint, in eodem naufrago Vlysse: quantū autem lauacra ei, in Vlysse Diomēdeq; uigilia confectis declarauit. Agē uerò, q; artificiose apud Homerū saucium Menelaū curat Machaon. Primū uulnere sagittam eximit, tum diligentissimè plagam inspi cit, exprimit dein sanguinem, postremò arida inspergit medicamenta. Sicut Pa troclus radicem in Eurypyli uulnus amarā indidit, haud ignarus, maximè ad exic cāndū ualere amara medicamenta. Sed & laboranti post curationem diutulè as sedit, ut eius animū scilicet lepidis fabulamentis à cruciatu seuocaret. Potionum etiam uel quæ profint, uel quæ obsint, illa sint exempla, cū Helene crat eri insun dit φάρμακον *νηπιγνὲς τ' ἀχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἄπαντῆν,*

ἣν δὲ βίλην κρηπῆει κητὶ ὑμέας πάντας ὀλέσῃ.
Est & diuinationis à ueteribus habitā ratio, cuius altera pars, quemadmodum placet

placet Stoicis, artificio cõstat, ut aruspicina, auguria, omīnaq; & symbola. Altera artificium est, ut ea quæ somnijs, quæq; diuinis furoribus continetur, omniū pro fectò (si quaeris) apud hunc nostrum inuenieris mentionem. Nam & Vlysses inquit: *φύμιλω τίς μοι φαίνει ἐγχειρομύθων ἀνθρώπων*

ἣν δὲ θῆν, ἔκδοθην δὲ δῖος τῶρας ἄλλο φάνη μοι.

Adeò ut ne sternutamenti quidem præfagium desideraris, sicut nec hominis, qui diuinam ipse uocem exaudierit, ut haudquaq; miremur, Socratem quoq; ut testatur Plato, genio quodam subijciēte, fabulari. Adde huc, quòd ne Homerus quidem ipse negari potest, futurorum præscijs, qui tanto antè mansurum apud Aeneadas perpetuò canat imperium:

νῦν δὲ δῖα ἀνεύσασθιν τρώεσσι ἀνάξαι.

κητὶ παίδων πῶδες τίκην μετόπισθε γήρωντά.

Quod quidem etiam antè nos animaduersum à Silio Italico est, qui ita de Ho mero scribit:

Atq; hæc cuncta priusq; cerneret, ordine terris

Prodidit, & uestram tulit usq; ad sidera Troiam.

Idem & tragediæ summum habetur autor, cum nihil profectò uideri aliud Ho meri poemata possint, nisi actus quidam & dramata, demptis modò scelerū ex emplis, quæ fortasse immoderatus posteriores persequuntur. Comædiam quoq; ab eodem ipso putant emanasse: quòd diuerticula quædam in grauissimo opere inueniantur ad risum hilaritatemq; excogitata, ut claudicans pincerna deorum, & uanus ille ac deformis Thersites, Irusq; luētans cum Vlysse, & Mars cum Ve nere à Vulcano irretitus: sed nec amatorios aut affectus aut sermones in eo requi res, quamuis pudori legentis maximè parcat: ex ea quippe nota est & illud,

εἰ νέμεις θῶρας κητὶ εὐκνήμιδας ἀχαεὸς

ποῖν δ' ἀμφὶ γυακὶ πολὺν χρόνον ἄλγεια πάχην

Sunt nihilominus & epigrammatū exempla apud ipsum, sicut:

ἀνδρό: μὲν πόδε σήμα πύλαι κατὰ τεθνηῶτος

ἢν ποτ' ἀεὶ δόντα κατέκτανε φαιδίμου ἐπ' ἄωρ. Item:

εὐθροὸς ἦδτε γυνὴ ὅς ἀεὶ δόντα με χεῖρα

θῶρον ἰπποδάμου ὅτε Ἴλιου ἀμφιμάχοντο.

Quid si eundem picturæ quoq; magistrum autoremq; uocemus, num opinor mentiemur? cum præsertim sapientis dictum feratur, poesin esse loquentem pi cturam, sicut è contrario picturā ipsā muta poesin uocatur. Quod si cui fortasse aut absurdum uideretur, aut magnificum nimis, legat obscuro uel illam in Achillis clypeo cælaturam, uel si hoc grauatur, locū certè hunc de Euryclea anu, Vlyssēm ex cicatrice agnoscente, diligenter consideret, cuius equidē imaginē, statumq; & habitū non tam accipere auribus, q; ipsi planè oculis uidetur usurpare:

πῶν γρηῖς χεῖρεσσι κατὰ πρῶτα ἐσι λαβῶσα

γνώσθ' ὕψιμασσομλήν, πόδα δὲ πῶθεν κε φέρεσθαι

ἄψ' ἑτῶσ' ἐκλίθη, πόδ' ὕψι χθανός ἐξεχούσ' ὕδωρ.

πῶν δ' ἄμα χάρμα κητὶ ἄλγος ἔλε φρονέα, τῶ δ' ἐοῖσσε

δὲ κρηυόφιν πῆσθην. θαλόρη δὲ οἱ ἐγεῖτο φωνή.

ἄψ' αμλήν δὲ γρηῖς, ὀδύσσι α πῶσέ φην

ἢ μὲν ὀδύσσι ἐοῖσι φέλου τεκῶν, εἰδὲ σ' ἐγώ γε

κερὶ ἐγνων, κρην πάντα ἀνεκτ' ἐμὸν ἀμφαφάαδα.

ἢ κητὶ πῶν ἐλοπεῖν ἐσέδρακην ὀφθαλμοῖσι

πεφραδέειν ἐδέλωσα. Et quæ deinceps sequuntur.

Sed ne in immensum prouehamur oratione, probemusque aliquando uobis, quod a principio nos facturos prouideramus, summum esse uel Homeri ingenio, uel operi tribuendum locum, aegidum Plinij Secundi grauissimi doctissimique uiri, in hac re testimonium adducamus. Ingeniorum (inquit) gloriae quis possit agere delectum per tot disciplinarum genera, & tantam rerum operumque uarietatem nisi forte Homero uate Graeco nullum feliciter extitisse conuenit, siue operis fortuna, siue materia estimetur. Itaque Alexander Magnus (etenim insignibus iudicijs optime citraque inuidiam tam superba censura peragetur) inter spolia Darij Persarum regis unguentorum scrinio capto, quod auro gemmisque ac margaritis preciosum, uarios eius usus amicis demonstrantibus, quando tadebat unguenti bellatorum, & militiae fordidi: Immo Hercule, inquit, librorum Homeri custodia detur, ut preciosissimum humani animi opus, quod maxime diuini opere seruetur: hoc scilicet Alexandri de Homero iudicium fuit, cuius etiam poesis utramque non solum expeditionum comitem suarum, sed capiti quoque subiectam dormiens plerumque dicitur habuisse, eique adeo studiosae incubuisse, ut totam plane ad uerbum edidicerit, eumque poetam nunc summum uirtutis praecone, nunc poetam appellare regium conueuit, cuius quidem carmina, non ut aliorum ad citharam, sed ad tubam potius canenda dicitabat, tum malle se Therfiten Homeri esse, quod Choerili Achillem aiebat, Achillemque ipsum fortunatum praedicabat, qui laudem suarum praecone Homerum inuenisset. Ptolemaeus autem Philadelphus rex ille studiorum laude celeberrimus, tantus Homeri propugnator fuit, ut Zoilum illum cognomento Homero mastiga, quod Homeri se castigatorem profiteri foret ausus, delusum prius aliquandiu, extremo tandem supplicio excruciatum necauerit. Nec Scipionem crediderim Africanum tantum illum uirum non Homero plurimum tribuisse, cum in euocandis manibus apud Silium quaerat a Sibylla, quae nam sit illa umbra, quam tanta heroum admirantium manus comitetur: cui cum Sibylla Homeri esse animam respondisset: tum Scipio talem Romanis poetam contingere optat, felicem & ipse Achillem uocans, qui tanti uatis carmine sit celebratus. Sed ipsum obsecro Silium, si uideretur, canentem audiamus:

Atque hic Elysi tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis, castae cui uitta ligabat
Purpurea effusus per colla nitentia crineis,
Dic, ait, hic qui nam uirgo, cui luce refulget
Praecipua frons sacra uiro, multaque sequuntur
Mirantes animae, & laeto clamore frequentant:
Qui uultus, quem si Stygia non esset in umbra
Dixissem facile esse deum, non falleris, inquit,
Docta comes Triuia, meruit deus esse uideri,
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine complexus terram, mare, sidera, maneis,
Et cantu Musas, & Phoebum aequauit honore,
Atque haec cuncta prius quam cerneret ordine terris
Prodidit, ac uestram tulit usque ad sidera Troiam.
Scipio perlustrans oculis latentibus umbram:
Si nunc fata darent, ut Romula facta per orbem
Hic caneret uates, quanto maiora futuros,
Facta eadem intrarent hoc inquit teste nepotes.
Felix Aeacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi, creuit tua carmine uirtus.

Nec

Nec ullus ferè unquam fuit insignium philosophorum, qui non poetae huic impense operam dederit. Nam Socrates ille philosophorum parens, ita se ei totum ad-dixit, ut esse Homeri discipulus a Dione Chrysofotomo dicatur, licet ante ipsum poeta hic aliquot seculis aetatibusque floruerit. Archelaus autem nunquam aut lecto surgebat, aut cubitum discedebat, quin quasi solenniter ex Homero aliquid lecitaret, ad amasium pullumque suum ire se dicitans. Anaxagoras porro etiam Metrodorum ad hunc legendum adhortabatur, ut de ipsius carminibus naturae rerum eliceret disciplinam: testari identidem solitus Homericam poesis circa iustitiam maximam uirtutemque consistere. Aristoteles ipse multa in Homerum commentatus dicitur, neque quidquam habere antiquius uidetur, quam ut eius autoris uersus, suis de philosophia libris interserat, idemque tradit, Empedoclem Agrigentinum, summum illum uirum in primis Homericum fuisse: Pyrrhonem quoque Scepticae haereseos autorem, magnopere Homero deditum scribunt, sic ut eum supra quam dici posset, admiraretur, eiusque semper carmina haberet in ore. Nam Aristarchum Cratetemque Criticos illos, itemque philosophos grauissimos, Zenonem atque Heraclidem compositis in Homeri uel laudem, uel enarrationem uoluminibus, maximam sibi aiunt gloriam comparasse. Nam de Platone ipso quid dicam nescio, qui cum huius autoris poesis inter prima admiraretur, eumque uelut rerum omnium imagines concipientem, omnesque effingentem uoces, fluuiorum, uentorum, atque undarum, augusta maiestate sublimem, plenumque omnis gratiae atque lepore, neget ullo pacto line diuino afflatu, Musarumque & Apollinis instinctu, talem tantumque euasisse: eundem tamen ciuitate illa sua, non quidem expulit, aut eiecit, sed unguentis delibutum, coronatumque uelleribus honorificentissime dimisit: quod (inquit) parum digna de superis, paruè laeta de inferis fabulatus est. Qua in re iure ne culpetur uates optimus, maiore profecto otio diiudicandum existimo. Neque enim temere ausim duobus mihi amicissimis hominibus, grauissimo utroque, atque sanctissimo inter se accusantibus, damnare alterutrum. Ceterum Platoni ipsi, omnino multus in ore Homerus est, quem scilicet etiam magistrum uitae appellare non dubitat, sicut nec eos praedicare fortunatos, qui usquequaque in eius pertractandis poematis uersentur. Neque enim si nocere moribus, Homeri libros antiquitas iudicasset, in illorum potissimum lectione pueros exercuisset. Nec iurisconsulti nostri, sapientissimi homines, aut illius carmina scriptis suis, quamuis graeca latinis immiscerent, aut eum (quod faciunt) omnium parentem uirtutum nuncuparent. Nec denique theologorum ille omnium fortasse & grauissimus, sed certe (ut mihi uidetur) eloquentissimus Basilus, cui Magno cognomen tum fecerunt, tam audacter, quodam in libro fateretur: totam Homeri poesis laudem esse uirtutis. Nam quid Barbariam illam extremam, Boristhenitas, Indosque commemorem, quorum alteri magnam impendere Homero operam dicunt soliti. Alteri uero etiam patria lingua eum habere conuersum perhibentur. Et cum stellarum quarundam spectaculo Indici careant, quae in nostro orbe uisuntur, Priami tamen calamitates, Hecubaeque, & Andromaches lamenta, tum Hectoris atque Achillis fortissima facta ipsi nobiscum pariter contemplantur. Qua quidem in re etiam mihi Orphei citharam, Sirenumque cantus uidetur superasse. Neque enim est maius, saxa & syluas, & immanes ferarum greges, dulci modulamento mulcere, quam Barbaros homines, linguarum rerumque nostrarum imperitos, sine ullis natui sermonis illecebris, materiae tamen grauitate, sensuumque uarietate, & pondere quasi delinitos captosque attrahere. Quae cum ita sint, quid nobis agendum est, eruditissimi uiri? An erimus Barbaris quoque ipsis duriores, atque immaniores, ut hoc caeleste opus, in quo tot uirorum lumina, studium omne suum atque

atque industriam posuerunt, ipsi in camoenarum gremio enutriti, iacere neglectum in situ atque in tenebris patiamur: Tantosque illos omnium doctrinarum, sapientiaeque thesauros, tot illa tamque expressa uirtutum simulacra atque exempla, tam multa denique ad bene beateque uiuendum adminicula, adhortamentaque caecis (ut aiunt) oculis, aut surdis auribus pertransibimus: quin agite mecum alacres, Musis bene iuuantibus, regemque disciplinarum omnium uirtutumque parentem, communi fortunae iniuria perculsum atque prostratum, attollite certatim ab humo, atque erigite, ut hoc tam magno quasi duce recepto, & conseruato, periclitanti iam pridem pulcherrimae Graecorum linguae, signum ad bene sperandum aliquod, quasi que uexillum ostendamus, ut quae in patrio solo deplorata penitus, atque extincta iacet, apud Italos certe, atque adeo in hac pulcherrima ciuitate, uestra Fl. uiri opera reuiuifcat. Dixi.

ANGELI POLITIANI ORATIO
SUPER FABIO QUINTILIANO, ET
STATII SYLUI.

NTEQUAM ea dicere exordiar, iuuenes, quae suscepti a nobis operis propria esse uidentur, rationem uobis totius consilij mei paucis explicabo. Non enim sum nescius, fore aliquos, quibus meum non satis iudicium probetur, quod ex tanto optimorum probatissimorumque numero uoluminum Statij potissimum Sylui, Quintilianique Oratoriae institutiones enarrandas susceperim: quorum alteras ne poetae quidem ipsi satis editione dignas existimatas: alteras autem, etsi maxime accurate, eruditissimeque uideri possunt, Ciceronis tamen eodem in genere scriptis non fuisse antefendas. Ad haec neque satis a nobis nostrum fieri officium iudicent, qui hac ingenij tenuitate, hac doctrinae paupertate, hac tam exigua, atque adeo nulla dicendi exercitatione cum sumus, nouas tamen, quasi que intactas uias ingrediamur, ueteres tritasque relinquamus. Neque autem discentium consilere utilitati, qui eius maxime seculi scriptores praelegamus, quo iam Romanae nobilitas eloquentiae, & quaedam quasi ingenuitas degenerauerat, multoque nos profecto fuisse rectius facturos, si Vergilium, Ciceronemque ipsos Latinae facundiae principes exponere essemus aggressi. His itaque cogitationibus, rumoribusque hominum non malorum fortasse, nostri uero etiam amantium, paucis occurrendum esse existimo. Quod igitur ad Statium attinet, ut non hos satis esse absolutos libros paulisper dederimus, nihilo tamen secius, cur eos praelegendos susceperimus, egregie nobis ratio constitit. Quid enim prohibet, uel ideo adolescentibus non statim summos illos, sed hos, si ita placet, inferioris, quasi que secundae notae autores ediscendos praebere, ut imitari illos facilius possint. Nam quemadmodum uouel-
his uitibus humiliora primo adminicula, atque pedamenta agricolae adiungunt, quibus se gradatim clauiculis illis suis, quasi que manibus attollentes, in summa tandem iuga euadant: ita nec statim ad ipsos, sicuti primi ordinis scriptores uocandi adole-
scentes, sed humilioribus ijs, qui tamen haud abiecti humi, iacentesque sint, quasi paulatim inuitandi subleuandique uidentur. Ita neque qui aurigari discunt, ualentissimas statim, ac praeferoce ad currum quadrigas adhibent, nec qui nauali erudiuntur praelio, non in portu prius, tranquilloque mari aliquandiu exercetur, neque non multo facilius, multoque libentius adolescentuli in scholis doctiores condisci-
pulos

pulos, qui magistros ipsos imitantur: non enim cuiquam temere euadere ad summa licuerit, nisi proxima quaeque antea, nisi quae paratissima amplectatur. Adde huc, quod qui primos illos uobis explicatum serint, abunde semper habuistis: at eos, qui se demittere non recusarint, nullus uobis, quantum uideam, ad hanc usque diem copia extitit, ut uel hoc ipso nomine magna illis habenda sit gratia, qui dum uestris consulant utilitatibus, quid de se quisque opinetur, haud in magno ponunt discrimine. Quamquam in hoc quidem, de quo agimus Statius, longe mihi ab ijs quae dicta sunt, aliena mens fuerit. Ut enim non ierim inficias, posse aliquid in tanta Latinorum suppellectile inueniri, quod his libellis uel argumēti pondere, uel mole ipsa rerum, uel orationis perpetuitate facile antecellat: Ita illud meo quasi iure posse uideor obtinere, eiusmodi esse hos libellos, quibus uel granditate heroica, uel argumentorum multiplicitate, uel dicendi uario artificio, uel locorum, fabularum, historiarum, consuetudinumque notitia, uel doctrina adeo quadam remota, literisque abstrusioribus, nihil ex omni Latinorum poetarum copia antetuleris. Atque id ita euenire usu necesse fuit, quod cum singula ipsae, quae Syluae inscribuntur, singula a se inuicem disiuncta argumenta continerent, earumque fines, haud ita multos intra uersus includerentur, nihil profecto sibi reliqui facere ad industriam, circumspectionemque poeta debuit, cum & tanta rerum, de quibus ageretur, uarietati respondendum uideret, & haud longo in opere somnum obrepere sibi nefas existimaret. Itaque ut omnem facillime culpam praestari ab eo intelligas, nihil in illis non sagacissime inuentum, non prudentissime dispositum est, nullus non tentatus locus, atque excussus, unde aliqua modo uoluptas eliceretur. Elocutionis autem ornamenta atque lumina tot tantaque exposuit: ita sententis popularis, uerbis nitidus, figuris iucundus, translationibus magnificus, ut omnia illi facta compositaque ad pompam, omnia ad celebritatem comparata uideantur: tantumque abfuit, quo minus tam multiplici materiae omnibus locis suffecerit, ut eam quoque quasi Phidias aliquis, aut Apelles insigni operis artificio superauerit. Itaque ut in Thebaide atque Achilleide secundum sibi inter eius ordinis poetas suo quasi iure locum uindicaret, ita in his Syluarum poematis, in quibus citra aemulum floruerit, tam sese ipse, ut meum est iudicium, post se reliquit, quam eundem Vergilius Maro in superioribus antecesserat. Atque huic nostrae de his libellis sententiae, cum omnes docti uiri, si qui modo illos attigerunt, facile suffragabuntur, tum uos (ut spero) ipsi cum totos penitusque inspexeritis, sine ulla contouersa assentiimini: Quod si quis nunc forte a me ita quaerat: Cur igitur, si tam nihil in his Syluis desiderandum arbitraris, ipse illas tamen sitis autor, uix quae in publicum ederentur dignas existimauit? Hunc ego contra sic rogabo: Cur autem tandem ediderit, si minus probabat? neque enim tam quid quisque cogitarit, quam quid tandem senserit, quid decreuerit, quid denique effecerit perpendendum est. Itaque dum se diu multumque dubitasse ait, an eos libellos de integro collectos emitteret, facile ad id uiam sternit, quod sibi perueniendum destinauerat, ut tumultuarie scilicet esse illos, subito que calore effusos persuaderet: quamlibet enim multis neque fucosis ornamentis abundarent, minime tamen homini de omni sua existimatione sollicito, uel haec ipsa celeritatis commendatio fuerat negligenda, quippe cui & indulgentia liberior, & uenia procliuior, & admiratio maior deberetur. Neque non tamen quam maxime emendatos esse uel inde colligimus, quod non temere ipsos, neque inconsulto, sed post longam demum consultationem, quasi que subducta prorsus ratione edendos censuerit. At uidebat, inquit, ipse profecto non nihil in his de expolitione desideratum iri. Itaque quasi suae conciliius imbecillae causa, uelut petita ultrò uenia sese praemunijt. hoc si nos maxime
Ang. Polit. t concess-

concefferimus, nihil tamen secius posse hos esse uel quam emendatissimos per-
uicerimus. Ita enim plerique ingenio sumus, non tam quid operis effecerimus, quam
quanti nobis opera steterit ponderamus. Quapropter saepe euenit, siue id moro-
sitate quadam ingenij, siue iudicij nimia seueritate, atque adeo tristissima censura,
ut nihil interim absolutum putemus, nisi in quo uehementissimè laboratum sit. Con-
trà uerò sepe usu uenit, ut scripta nostra nimia cura uel peiora fiant: neque tam lima
poliantur, quam exerantur. Atque hoc nimirum excellentissimus pictor Apelles
significabat, cum à se una in re Protogenem superari diceret, quod ipse manum de
tabula sciret tollere. Hinc contra statuarius Callimachus Cacizotechnos meruit
appellari, quod semper & ipse calumniaretur, neque diligentiae finem haberet. Itaque
cum emendata eius essent opera, gratiam tamen ipsi omnem diligentia abstulerat.
Hoc ipsum & Suetonius in Tiberio indicat, quem morositate ait stylii obscurare
solutum. Nocet enim profectò saepe nimia diligentia. Et ut cultus concessus atque
magnificus addit auctoritatē, ita accersitus ille, atque fucatus, bonam ipsam uirtutē
lenocinio contaminat. Quod si quis tamen pertinacius illud obtinere uelit, imita-
tione indignas esse has Papinij Syluas, quas penè ipse autor improbauerit, idem
pari ratione & Vergilij Aeneidem, ne lectione quidem dignam, atque igni etiam
concremandam iudicare possit: quam summi homo elegantissimique iudicij eius
autor Vergilius Maro flammis abolendā cauerit testamento. Nos tamen & Ae-
neidem in primis legimus, & Graecis illam praecipue, Homeroque opponimus: &
Statij Syluas egregium atque in eo genere unicum opus, quodque autori suo felicis-
simè omnium successerit, non solum publicè enarrandas, sed ediscendas etiam, &
oratoribus aequè poetisque imitandas, exprimendasque censemus. Ac de Statio qui-
dem haec tenus. Quintilianum uerò non nos quidem illum Ciceroni praetulerimus,
sed has certè eius Oratorias institutiones Rhetoricis Ciceronis libris pleniores
uberioresque esse existimamus: nempe quae ab ipsa quasi infantia, atque ipsis incuna-
bulis instituendum oratorem susceperint, summamque eius eloquentiae manum im-
posuerint. Itaque ne ipse quidem Cicero satis, quae de arte oratoria scripserit, pro-
basse omnia uideretur. Nam & Rhetoricos libellos in ipsis qui de oratore sint, haud
usquequaque sequitur, & rudes inchoatosque adolescenti sibi excidisse è manibus
affirmat, & ab his ipsis de oratore in alio ad Brutum libro identidè desciscit, neque
in hoc quoque, quem extremum absoluerit, ulla de arte praecipua ponit, sed oratorem
quasi ipsum informat, & quod dicendi sit optimum genus decernit. Ergo ut philo-
sophi nostri non, cum in primis Aristotelem sequantur, statim illum Platoni ante-
ponunt: ita nos quod Quintilianum, quam Ciceronem interpretari maluimus, non
quidem Ciceronis sacrosanctam illam gloriam detraximus, sed ad Ciceronem
festinantibus uobis egregie consulimus. Haec igitur & de Quintiliano nostra ra-
tio fuerit. Sed neque in utilitas uias indagamus, cum ueterum libros autorum in ma-
nus sumpserimus: qui tamen si minus in usum consuetudinemque hominum aliquot
iam ante seculis uenerunt, non tam ipsorum culpa, quam fortunae ac temporum
iniuria effectum est: quid enim nunc attinet superiorum calamitatem temporum
memoria repetere? quod sine summo dolore facere uix pie possumus, quibus in-
signes illi, atque immortalitate dignissimi scriptores, partim à Barbaris caesi, foedeque
laniati sunt, partim ab his ipsis ad nostrorum usque parentum memoriā, uelut in carce-
rem coniecti, atque in coepedibus habiti, uix tandem aliquando, sicut erant semila-
ceri, atque trunci, multumque à se ipsis immutati, suam hanc in patriam reuerterunt.
Perquam igitur inhumanum facinus à nobis fieret, si de nobis, deque maioribus no-
stris optime meritis, insignis hos uiros dudum depolita capitis diminutione,
iure

iure postliminij ciuitatem repetentes, non uel quam lubentissimè agnoscamus,
atque in ipsam, quae his maximè debet Latinitatem, suam in Rempublicam suam in or-
dinem, atque adeo intra priuatos parietes nostros, intra nostrum sinum benignè ad-
miserimus. Quod quidem si me nunc primū autore adipiscerentur, cur mihi tandē
id uitio uertatur, aut cur non summa potius gratia ab omnibus habeatur, quod
quasi mea priuata pecunia publicum omnium aë alienum dissoluere non dubita-
rim? Postremò ne illud quidem magnificerim, quod horum scriptorum seculo
corrupta iam fuisse eloquentia obijciatur: nam si rectius inspexerimus, non tam
corruptam atque deprauatam illam, quam dicendi mutatum genus intelligemus.
Neque autē statim deterius dixerimus, quod diuersum sit: maior certè cultus in se-
cundis est, crebrior uoluptas, multae sententiae, multi flores, nulli sensus tardi, nul-
la iners structura, omninoque non tantum sani, quam & fortes sunt omnes, & laeti,
& alacres, & pleni sanguinis atque coloris. Quapropter, ut plurima summis illis, si-
ne ulla controuersia tribuerimus, ita priora in his aliqua, multoque potiora existere
iure contenderimus. Itaque cum maximum sit uiciū, unum tandem aliquem, so-
lumque imitari uelle, haud ab re profectò facimus, si non minus hos nobis, quam
illos praeposimus, si quae ad nostrum usum faciunt, undique elicimus, atque (ut est
apud Lucretium)

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,

Omnia nos itidem depascimur aurea dicta.

Atque hoc profectò est, quod cum diu Marcus Cicero Atticis illis limatis, &
emunctis oratoribus operam dedisset, post illa tamen, & Rhodij, & Asiaticis o-
ratoribus aures commodauit. Quorum lenti illi quidem, atque remissi, uerò infla-
ti, uani, atque iactantes, utriusque uerò minores Atticis, quasi ab ipsis degenerantes
existimarentur. Itaque egregie nobilis pictor, qui cum interrogaretur, quonam in
primis magistro profecisset, illo, inquit, populum intuens. & rectè id quidē. Nam
cum nihil in natura hominum sit, ab omni parte beatum, plurimum bona ante oculos
ponenda, ut aliud ex alio habeat, & quod cuique conueniat aptandum est. Qua-
re hoc idem & uobis persuasum uelim ingenui iuuenes, ut non ipsis tantum, quae à
nobis explicentur contenti, alios item bonos autores pertractetis, & cum uos do-
ctoribus, mihi que longe antefereudis dedideritis, mea tamen haec, quae sedulo in
mediū afferuntur, boni consulatis. Tales igitur nostri consilij causae extiterunt, in
quo tamen capiēdo magis plerisque uestrum, quibus ita cordi esse intellexerim, quam
aut meo animo, aut priuatae persuasioni sum obsecutus. Nunc ad rem nostram ag-
grediamur. Nos quidem cum poetam legere institueremus, ante omnia, quod ad
ipsam poetice pertineret, ea, quae maxima in nobis fuerit diligentia, enucleauimus.
Idem hoc tempore de arte oratoria facere supersedebimus, cum quia nihil
ferè est, quod quidem ad Rhetoricam ipsam requiratur, quin ab hoc, quo de agi-
tur Quintiliano, uel praclarissimè explicatum sit: tum quod si qua nobis prae-
rea succurrant, ea suum aliud in tempus, suumque alium in locum aptius referuamus.
Quapropter ipsis, quae maximè huius operis propria sunt, contenti, intentionē pri-
mum, mox utilitatem horum exponemus librorum, tum pauca de autore prosecuti,
ipsam, quae princeps nobis occurrat epistola, paucis interpretabimur. Est autē
Quintiliano propositum, oratorem eum instituere, qualem fuisse neminem, me-
moriae sit proditum, qui & moribus perfectus, & omni scientia, omnique dicendi
facultate sit absolutus: quapropter qui tantae moli sit destinatus, eum recens na-
tum, quasi de matris gremio suum in sinum continuo accipit, nihilque sibi reliqui
facit, quod quidem ad educandū, erudiendum, informandumque illū pertinere in-

Ang. Polit.

t 2 telligat

colligat, nunquam a se ante dimissurus, quam cum uiuendi, sciendi, dicendi, omnibus numeris perfectum atque absolutum, planeque oratorem summum, singularemque reddiderit. Atque ad hunc unum terminum omnes non suas modo, sed omnium, ut qui probatissimi fuerunt ueterum scriptorum sententias, omniaque praecipua quasi sagittas in scopum rectissime collineat. Ac de intentione haec tenet. Utilitas autem tanta in his uoluminibus existit, quantam uix fortasse in unis alteris uel ex omni Graecorum Latinorumque copia inuenieritis. Nam ut quod caput est, ipsam tantummodo, qua de hic in primis agitur, Rhetoricam inspiciamus: Quid est quae praestabilis, quam in eo te unum uel maxime praestare hominibus, in quo homines ipsi caeteris animalibus antecellant? Quid admirabilis, quam te in maxima hominum multitudine dicentem, ita in hominum pectora mentesque irumpere, ut & uoluntates impellas, quod uelis, atque unde uelis retrahas, & affectus omnes, uel hos mitiores, uel concitiores illos emodereris, & in hominum denique animis uolentibus cupientibusque domineris? Quid uero praeclearius, quam praestante uirtute uiros, eorumque egregie res gestas exornare, atque extollere dicendo? Contraque improbos pernitiososque homines orandi uiribus fundere, ac profligare, ipsorumque turpia facta uituperando prostertere, atque proculcare? Quid autem tam utile, tamque fructuosum est, quam quae tuae Reipublicae charissimisque tibi hominibus utilia conducibiliaque inuenieris, posse illa dicendo persuadere, eosque ipsos a malis, inutilibusque rationibus abstertere? Quid autem tam necessarium, quam loricae semper eloquentiae, telumque tenere, quo & propugnare te ipse, & incessere aduersarium, & circumuentam a pessimis hominibus tuam innocentiam tueri possis? Quid autem tam munificum, tamque bene institutis consentaneum, quam calamitosos consolari, subleuare afflictos, auxiliari supplicibus, amicitias clientelasque beneficio sibi adtingere atque retinere? Age uero ut nunquam foris, nunquam rostra, nunquam subsellia, nunquam conciones ineamus, quid tandem est in hoc ocio, atque in hac priuata uita iucundius? quid dulcius? quid humanitati accommodatius? quam eo sermonis genere uti, qui sententiarum refertus, uerbis ornatus, facilius, urbanitateque expolitus, nihil rude, nihil ineptum habeat, atque agreste: in quo omnia comitate, omnia grauitate & suauitate condita sint? Haec igitur una res & dispersos primum homines in una mentis congregauit, & diffidentes inter se conciliauit, & legibus, moribusque, omnique denique humano cultu, civilique coniunxit. Quapropter etiam deinceps in omnibus bene constitutis, beneque moratis ciuitatibus, una omnium semper eloquentia effloruit, summumque est fastigium consecuta. Quid ego nunc iam inde usque ab heroicis temporibus posita facundiae summa praemia, maximos oratoribus honores habitos, maxima comoda, publicis rebus per homines eloquentissimos importata commemorem? Quae si iam singula non dicam exornare dicendo, sed per censere coner enumerando, Ante diem clauso componet uesper Olympo. Itaque ut quod sentio, complectar breui: Nulla unquam profecto uitae pars, nullum tempus est, nulla fortuna, nullae aetates, nullae denique nationes, in quibus non cum maximas dignitates, summosque honores gradus facultas oratoria consecuta sit, tum non suis modo, sed priuatorum quoque & plurimorum, atque ad eum uniuersae ciuitatis rationibus plurimum contulerit. Ad hanc igitur talem, tam praeclearam, tam egregiam possessionem Quintilianus hic noster expedita quadam, quasique militari uia uos perducet iuuenes, in quam citato gradu agite dum uniuersi ingredimini, ut & decori uestro, & amicorum usui, & huius florentissimae reipublicae emolumento consulatis. Haec de utilitate, nunc de Quintilianii uita paucis absoluam. Marcus Fabius Quintilianus ex Hispaniae oppido Calaguriae, maxime propter obsequium in eo Sertorium insigni, Nerone imperante

perante a Galba, qui & ipse deinde imperator fuit, Romam adulescens admodum perductus est: patre autem quantum colligimus cum erudito uirō, tum in Reipublicae administratione honestissime uersato uisus est: Ipse cum in ea tempora incidisset, quibus & Anneus Seneca, & Iulius Africanus, & Vibius Crispus, & Trajanus, & Afer Domitius, aliaque Romanum forum praeclearissima ingenia illustrarent: Domitium in primis senem iam colendum sibi adfectandumque proposuit, hominem cum omnium eius aetatis oratorum eminentissimum, tum praecipua quadam facietiarum atque urbanitatis laude memorandum, neque illius solum actiones, uerum & domesticos sermones diligentissime omnes obseruauit. Amavit etiam familiarissime aequalem suum Iulium Secundum, mirae facundiae, miraeque gratiae uirum: cui tamen si properata mors iniuriam fecit, magnam tamen sic quoque inter laudata ingenia sibi locum uindicat. Cum uero & probatissimis moribus, & summa ingenij uis, & acerrimo studio Quintilianus esset, prima statim iuuenta celebrare forum, atque in summis patronorum numerari occcepit, ad eamque uirtutis & ingenij commendationem repente peruenit, ut non solum maxima quaeque ad illum causa deferrentur, sed & notarij, qui eius dicentis uerba exciperent, uulgo a studiosis hominibus conducerentur. Quoties uero cum alijs agebat, omnium non solum concessu, sed & consensu ferè ab ipso ponendae causae initium erigebatur. Primam uero actionem iuuenili quadam cupiditate gloriae ductus, eam emisit, quae Neuij Arpiniani causam continebat, in qua quaesitum fuerat, praecipitata ne esset ab illo uxor, an se ipsa sua sponte iecisset. Inter caeteras autem, quas egit causas Quintilianus, duae in primis insignes habentur. Altera, quam pro regina Berenice apud eam dixit: altera, quae ream tuebat, quae subiecisse dicebatur mariti testamentum, & chirographum marito expirante, haeredibus dedisse, quod uerum fuerat: nam quia per leges institui uxor non poterat haeres, id fuerat actum, ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommissum peruenirent: & caput quidem quaeri facile erat, si hoc diceret palam, sed per se deperibat haereditas. Ita ergo figurate causam egit, ut iudices illud intelligerent factum, delatores autem non possent apprehendere, ut dictum, id quae cum maxima Quintilianii laude utrumque contigit. Verum praeter ingenium, quod in illo fuit eminentissimum, tantam etiam uim concipiendarum imaginum quas phantasias uocant, habuisse accepimus, ut frequenter ita motus sit, ut non solum lacrymae illum, sed & pallor, & uero similis dolor deprehenderent. Sed cum diu iam in foro tanto successu, tantaque gloria uersatus foret, ut inde non ingentis modo opes, sed & Romanam ciuitatem, omniaque nobilitatis iura consecutus esset, & iam maximus (ut Luuenalis inquit) orator haberetur, honestissimum sibi agendi causas finem statuens, dum adhuc desideraretur, receptui cecinit, suamque mox operam uir proculdubio hominum causa natus, ad praecipienda munus transferre coactus est. Quo loco adnotandum uobis est primum omnium, Quintilianum Romae publicum iuuentutis gymnasium, & ex fisco eximium stipendium accepisse, multaque ex eius ludo, quasi ex equo Troiano literarum proceres extiterunt, inter quos & Plinius ille iunior fuit, qui etiam in epistolis Quintilianum praecceptorem suum libentissime agnoscit, & Luuenalem item fuisse (ut quidam arbitrantur) maxime uerisimile est, qui de illo his uerbis honorifice mentionem facit:

— Vnde igitur tot

Quintilianus habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi: felix, & pulcher, & acer,
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus,
Appositam nigrae lunam subtextit alutae
Ang. Polit.

e 3 Felix

Felix, orator quoque maximus, & iaculator.

Et si perfrixit, cantat bene.

Erat autem in eo praeter caetera adeo ex prompta fidelisque memoria, ut quae extempore aliquando dixisset, ad uerbum etiam repetita redderet, cuius rei sapientissime periculum fecit, si quando interuentus aliquorum qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coegisset. Postquam uero in erudicendis iuuenibus uiginti annos tanta sua gloria, tantaque iuuentutis Romanae utilitate posuit, ut ab ingeniosissimo Latinorum epigrammatum poeta, & uagae iuuentutis moderator, & Romanae togae gloria uere meruerit appellari: etiam hunc laborem deprecatus, studiis aliquando suis quietem impetrauit: atque ut non solum aetatis suae hominibus, sed & posteris quoque consuleret, totum illud otium ad hos de Oratoria institutione libros componendos transfudit: quorum cum tertium iam in manibus uolumen haberet, Domitianus Augustus curam illi sororis suae nepotum delegauit. Vxorē praetorij uiri filiam, omnes quae in foeminam cadunt laudes (ut ipse inquit) supergressam, cum nondum aetatis unde uiginti expleisset annum, duos enim filios amisit. Quorum alterum quintum iam annum egressum mirae gratiae, iucunditatis, ingenijque puerum defleuit extinctum: alter autem sui nomen parentis referens, iamque aetatis decimum egressus annum, omnibus etiam, quas uix illa capiat aetas, corporis animique laudibus, cum mulatus, & consulari nuper adoptione ad omnium spes honorum prius admotus, atque auunculo praetori genero destinatus, & omnium spe sacris eloquentiae candidatus, cum octo mensium ualitudinem perpeffus esset, infelici parenti hos ipsos etiam in pueri usum elucubranti libros, alterum orbitatis uulnus infixit, atque hunc suum casum in horum librorum sexto uir pius, sed omnium suorum superstes miserabiliter delamentatur. Hos autem qui nunc in manibus nostris libri uersantur Victori Marcello cum summa sibi amicitia coniuncto, tum eximio studiorum amore flagranti dicauit: de quibus id quod de Carthagine Sallustius ait, silere satius puto, quam pauca dicere. Ferebantur autem & alij duo sub Quintiliani nomine libri Rhetorice, neque editi, ut ipse inquit, a se, neque in hoc comparati. Nam alterum sermonem per biduum habitum, pueri quibus id praestabatur, exceperant: alterum pluribus sane diebus, quantum notando consequi potuerunt, interceptum, binij iuuenes temerario editionis honore uulgauerant. Hos deinde composuit, in quibus eadem sunt aliqua, multa mutata, plurima adiecta. Fuit enim in homine ut in nullo unquam ingenium quidam animus. Itaque omnia in his libris sedulo praecipit, & omisso interdum speciosiore styli genere ad utilitatem se discendum summittit, omniaque in his quae fecutus ipse est, quae partim praecipit, partim ratione cognouerit usurpata, sine ulla dissimulatione promit. Sed neque ueterem, prorsusque uulgatam opinionem suam damnare ipse in his libris est ueritus, neque in tanta re homo candidissimus conscius esse sibi dissimulati in ulla parte iudicij sui sustinuit. Praeter hos autem, & unum librum de causis corruptae eloquentiae, & alterum item, qui nunc quoque extat Declamationum composuit: miro autem candore ueterum ingenia, uirtutesque omnium iudicauit. Senecam tantum damnare, inuisumque habere est creditus, quod accidisse sibi ipse scribit, dum corruptum, & omnibus uitis deprauatum dicendi genus reuocare ad seueriora iudicia contendit. Nam cum solus fere Seneca in manibus adolescentium foret, non quidem ipsum omnino conabatur excutere, sed posterioribus praefere non sinebat: Haecenus mihi de Quintiliano comperta sunt: nunc ad epistolam ipsam, si uideretur, exponendam aggrediamur.

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAEFATIO

TIO IN SVETONII EXPOSITIONEM.

INTER omne scriptorum genus, quibus Graecae uel Romanae litterae floruerunt, non mihi haud dubie de humanis rebus egregie meriti uidentur esse, per quos aut excellentium populorum aut summorum principum, aut omnino illustrium uirorum res gestae fidelibus historiarum monumentis commendatae sunt. Posuere enim in medio nobis uitam, mores, factaque illorum: consilia item, atque euentus rerum, in quae omnis posteritas, tanquam in exemplar inspiceret, unde ea capere atque haurire documenta posset, per quae uel publicis, uel priuatis rationibus consuleretur. Nam & iuniores ex historia multiplici quadam exemplorum copia ad uitam redduntur instructiores, & maioribus natu uiris multo plus inde peritiae suppeditatur, quam quantum longissima hominis aetas afferre potuerit. Itaque L. Lucillum scribit Cicero, cum esset Roma ad bellum Mithridaticum profectus, rei militaris omnino rudis, tantam tamen inter nauigandum, qua per cunctandis peritoribus, qua rebus gestis legendis operam posuisset, ut cum in Asiam plane dux factus peruenisset, tantus in omni genere belli extiterit, ut maximi illius regis confessione atque iudicio, omnibus quorumcumque seculorum imperatoribus anteferretur. Alexander autem Seuerus Romanus princeps, quoties sibi deliberandum de negotio bellico foret, peritos historiae homines in primis consulebat, neque id iniuria: si enim sapientiam, quod ait Afranius, usus quidem genuit, mater autem peperit memoria, qui nam tandem sapientiores uel esse, uel haberi debent, quam ei, qui non gratias unius, atque urbis, sed omnis aevi, omniumque nationum facta atque mores animo & memoria comprehenderunt? Zenobia quoque illa, quae post Odenatum maritum imperatoria occupauit insignia, diuque Romanis principibus insultauit, non solum graecae latinam historiam perdidicerat, uerum Alexandrinam etiam, atque Orientalem breue ipsamet in compendium redegerat. Quo minus mirandum sit, non uirtutem modo, & consilium, scientiam praeterea gerendi imperij, sed autoritatem quoque ei tantam sit perussisse, ut se non Arabes unquam regnante & foemina & Barbara, non Saraceni, non Armenij commouerent, ut suspicari quidem possumus, tale illi quiddam mulieri contigisse, quale de hominis rustici uxore fertur in fabulis. Agricola, inquit, deformi facie metuens, ne sibi consimiles liberi gignerentur, hoc remedium cominatus est: domi imagines egregie formosas collocauit. In eas aspicere uxorem quam minime conuiuentibus oculis assidue iussit. Ita de se quam pulcherrimam sobolem propagauit. Eodem haec uidelicet pacto foemina insignis, magnam uirorum excellentium similitudinem contraxerat, quorum sibi exempla ad imitandum proposuerat, quorum assidue facta & mores in historia ipsa quasi in tabula aliqua, aut speculo contemplantur. Recte enim etiam Cicero temporum testem, lucem ueritatis, ueram memoriam, nunciam ueritatis appellat historiam. Ea est una, cuius ope aduersus omnem fortunae temeritatem, quasi Vulcanij armis muniti sumus, atque armati, ea hoc quoque nobis praestat, ut quod ad rerum cognitionem attinet, superioribus etiam uixisse aetatibus uideamur. Neque non tamen & illud historiae ingens est meritum, quod & bonos laudando extollit, & improbos uituperando detestatur: sola denique & custos est fidelissima temporum, & ipsa a temporibus quasi mutuo referentibus gratiam custoditur. Negant sane philosophi quidam appetendam

t 4 gloriam

gloriam esse, eamque rectius à uirtute uelut minimè necessariam negligi autumant. Virtus enim, inquit, ipsa sibi est precium, ipsa est per sese nullis extrinsecus illecebris expetenda. Atque hæc illi cum scribunt, suum tamen eis libris nomen inscribunt. Idque uel maximè tum captant, unde exterrere alios enituntur. Nemo est enim tam cornea fibra (ut ait Persius) quin dulcedine aliqua laudis titilletur, nemo tam penitus frontem uel prostituit, uel amisit, quin metu infamiae aliquo uellicetur.

Quocirca rectè illa apud Prodicum Chisum Virtus, quemadmodum quidem Xenophon Socraticus meminit, ipsi ad se Herculeum illecebris contradicente uoluptate conatur attrahere, ut inter prima decus ei honorèque polliceatur. Per me, inquit, iuuenes seniorum laudibus gaudent: seniores ipsi iuuentum honoribus lætantur. Iucundè præterita meminerunt, suauiter in præsentibus agunt. Per me dijs amici, chari amicis, patriæ honorabiles sunt: ubi autem uita excesserunt, non obscuri, non in gloriam iacent, sed perpetuam memoriâ celebres uiuent. Eadem quoque apud Silium Virtus ait:

Mecum honor, & laudes, & lato gloria uultu,
Et decus, & niuèis uictoria concolor alis.

Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.

Neque enim existimandum est, aut hunc ipsum Hercule, cuius egregia toto orbe terrarum facinora celebrantur, aut heroes ceteros tanta illa fuisse pericula subituros, tanta adituros certamina; si suarum memoriam rerum iuxta secum intermoriguram putassent. Pulchre itaque Valerius Flaccus de suo agens laudat, ad hunc modum exclamat:

— Tu sola animos, mentemque peruris

Gloria, te utridem uidet immunemque senectæ

Phalidis in ripis stantem, iuuenesque uocantem.

Ego uero etiâ conditas à primordio urbeis, etiâ posita ciuitatibus iura, etiâ multa in usum hominum inuenta, atque excogitata sola gloria cupiditate crediderim: quâ nisi esse ciuibus necessariam ueteres rerum publicarum gubernatores existimassent, nunquam tanta eius fomenta, tot coronas, trophæa, palmas, tot arcus illos, magnificosque triumphos proposuissent. Itaque uidere est nostris his calamitosissimis temporibus etiâ cum uirtutis fructu, uirtutem propè ipsam intercidisse: nam quis eam, quæso, amplectatur, ut Iuuenalis inquit, Præmia si tollas, Præmium autem quodnam est honestius ueræ uirtutis, quam ipsa gloria? quæ ut in reliquis monumentis temporarij aliquid habere diuersorij potest, ita in excellentium historicorum libris perpetuè sibi domicilium fabricata est. Nam orator quidem facillè, ut omnia extollentem in maius, auert seris: historia si quid uel gratiæ, uel offensæ dederit, suum iam nomen non retinebit. Quamobrem ut certior ueriorque in ore muliebri, ingenuus & natiuus color, quam uel cerussa, uel purpuris illita buccæ: ita historiæ sincerum testimonium fucosis oratorum præconijs diuturnius. Quod scilicet & Cicero ipse intelligens, bellè agit cum Luceio, sui ut rumores monumentis illius commendentur. Et Plinius iunior, homo ætate sua inter primos eloquens habitus, optat Cornelij Taciti inferi historijs, quam immortalis futuras eas augurare. Sed neque orator quisquam, uel mediocris sine exemplorum uarietate unquam fuerit, quod sine ipsis (ut ait Cicero) nihil rectè doceat, neque historiæ munus implere alius nisi eloquentissimus poterit. Itaque & Plinius idem dies noctesque cogitare se scribit, quæ se quoque possit tollere humo: id autem solam propè historiâ polliceri, beatissimos, quibus deorum munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos, quibus utrunque. Atque utinam Ciceroni quoque ipsi parere aliquando historiâ licuisset, quam tunc præcipue

egregium

egregium illud ingenium parturiebat, cum scelere inimicorum caruit rebus humanis: talem iam illam, quantum auguror, haberemus, qualem adhuc ne suspicari quidem possumus. Nam si in orationibus illis suis, ubi omnia ad præscriptum dicerentur, ita sunt quædam breues insertæ narrationes per omnes ductæ sensus atque affectus, ut non dici res illæ, sed planè geri, atque esse oculis subiectæ uideantur, quanto uberiora tandè, amplioraque omnia in liberrimo illo historiæ campo, quasi in Olympiaco curriculo apparuissent, cum forensi asperitate carens oratio, fuso atque æquabili suo quodam tractu deferretur, cum crebrioribus uti & sensibus, & aculeis, liberioribusque uerbis, figuris remotioribus, & ad poeticam sublimitatem que proximè accedentibus liceret: cumque omne argumentum magis ad memoriam posteritatis, famamque ingenij, quam ad præsens iudicium, ad exponendam rem gestam, quam ad fidem faciendam componeretur. Et quoniam dicendo prouecti sumus, ut de stylo etiam ipso historico meminerimus, non alienum fortasse uideri poterat, reliqua etiâ, quæ essent in hoc opere obseruanda, quæque item fugienda præcipere: quo utendum principio, qui tenor rebus, qui modus accommodandus: quæ subtrahenda, quibus immorandum, quæ carptim tantummodo perstringenda: quo pacto fieri fides, quodque modo uacare omni suspitione autor possit, quæ sint omnino in temporum ordine, locorum descriptione, causis, consilijs, euentibus, rebus ipsis gestis explicandis, obseruanda: quid spectare in primis autorem, à quibus auocare animam, quantum utilitati seruire, quantum indulgere uoluptati oporteat: uerum hæc, aliisque in præsentiarum breuitatis studio, spacijsque (ut Vergilius ait) exclusus iniquis, prætereo, atque alijs post commemoranda relinquo. Jam nec poetice quidem, si ad gloriam spectes, ulla ex parte cum historia contuleris: quippe cui aut omnino fides abrogetur, aut tum denique habeatur, cum sese maximè ad historiæ imitationem conformet: & is haberi summus poetarum debet, qui quam facillimè, quorum uelit auditoribus faciat fidem. Quapropter & Musæ quoque ipsæ apud Hesiodum in libro eo qui de deorum generatione inscribitur, ad hunc ferè modum de se prædicant: nam uersiculos ipsos, et si fortasse inconditè, ad unguem tamen latine exprimere conabor, Scimus falsam quidem narrare simillima ueris: Scimus item, quoties libitum est, & uera profari.

Sed, & legumatores, quique ciuitatibus iura instituant, nisi historiâ planè tenuerint, mendosè suum officium faciant necesse est. Ut enim pictor quidam interrogatus, quomodo potissimum magistro profecisset, populum digito demonstrans, illo, inquit: sic is qui leges ferat, in ipsos hominum cœtus diligentissimè inspicere, tanquam in exemplar debet, ut ex singulorum moribus, quæ ad communem omnium utilitatem pertineant, eliceat: eaque in unum contracta, & emendata, tum denique in medium proferat, atque promulget. Ac neque ipsas quidem quamlibet sacrosanctas leges, quod mihi pace omnium dixisse liceat, neque ipsas inque leges utiliores esse hominum generi, quam monumenta historiæ temerè cõcesserim. Nam cum sit finis idem legumlatori positus, & historico, cumque eundem quasi in scopum uterque aspiciat, uidelicet, ut quam optimis moribus inter se homines agant, tanto tamen esse rerum gestarum conditoris præstabilius officium uideatur, quam legiferi, quanto doceri hominem, quam puniri atque torqueri præstat. Ad hæc philosophia queque ipsa, neque de moribus agere, neque de domesticarum publicarum que administratione rerum, sine exemplorum multiplici copia, uarietateque satis possit. Id si cuiquam incredibilem uideatur, maximorum clarissimorumque de ea re philosophorum libros, atque in primis Aristotelis in manus sumat. In quibus nullum ferè

aut

aut praeceptum, aut documentum inueniet, quod non ex ipsa historia, tanquam e capite uenacq; perenni, & fonte aliquo uberrimo emanauerit. Rerum uero naturam quo pacto tractabit is qui ipsam naturae historiam non calleat? Negent fortasse id argutuli quidam nostrae aetatis philosophi, ut qui nec Plinij singulare opus de eo negotio comprobent: idcirco uidelicet quia est elegantissimè scriptum: nec Aristotelis historiam de animalibus euoluant, quia latinè iam & ipsa Theodoro Gaza interprete coepit loqui: ij mihi similes esse uidentur seruis, qui dominorum hereditate facti repente diuites, neq; quo pacto induenda sit herilis uestis, neque omnino ipsius tenere ordinem norunt. Sed saepe apro, aut lepore, turdoq; forte, aut ficedula in mensa positus, ipsi tamen ius aliquod fatuum, aut pulmentu, & fordidissima quaeq; cibaria magna ingluuie deuorant. Atq; ut praegnantem multerculam, cum circa tertium ferè à conceptu menssem morbo eo laborant, quem Graeci medicinae autores *λίθου*, id latinè pica est, appellauerunt: utiles quidem, consuetosq; cibos asperrantur, cretam uerò, & extinctos carbones, aut rudera aliqua auidius comedunt: quòd multa uidelicet in stomacho excrementa male concocta habeant: Ita ij nostri bene quidem palliati philosophi, cum sint & ipsi corruptissima illa sua disciplina imbuti, elegantis quidem, beneq; sentientis scriptores, utpote sui dissimilimos iure fastidiunt: inquinatissimū autem quemq; autorem maxime quasi blandum filiolum amplectuntur. Libuit mihi aliquando excutere serupulosius commentaria in Aristotelem nonnulla, quae isti inter prima adamant, ipsis etiam Getis barbariora: deus bone, quae monstra in illis, quae portenta deprehendi: quàm aut omnino nihil sentiunt, aut cōtra eum ipsum, quem interpretantur, ridiculè sentiunt: Contuli & graecum Aristotelem cum Teutonico, hoc est, eloquentissimum cum infantissimo, & elingui:

Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo. Vidit eum, uidi, & uidisse poenituit, non conuersum e graeco, sed planè peruersum, sic ut ne minimum quidem alterius uestigiū in altero appareret: nihilo tamen secius, quae est hominibus duritia oris, arrogare sibi uenerandum philosophi nomen haud erubescunt. Sed quorsum ego haec? cū sint uel isti in primis, quibus infana in gymnasis sint posita premia, ut tanta mercede latini homines nihil sapere discant etiam à Barbaris, cū faciant, proh dedecus, & neglectui habeant bonae, hoc est, Romanae literae, & quae exerere caput, atq; extollere paululum oculos superiore seculo coepissent, neminem iam reliquum, aut sanè quàm paucos habent, qui subleuare eas, qui erigere prostratas conetur. Quae quidem laus propria esse uestra huius Reipub. debuit Florentini, ut qua in ciuitate nuper ea sunt renatae literae, in eadem etiam alerentur adoleferentq; pristinumq; uigorem aliquando, atq; antiquam uirtutem recuperarent. Sed redèo unde digressus sum, ne ipsa quidem philosophia inq; sine historiae adminiculo suum cursum tenebit unq; non magis q; sine uelis nauata, atq; remigio: utq; ualentius efficaciusq; docendi genus per exempla, q; per praecepta esse nemo non fateatur, ita prolixius humanū genus historia q; philosophia demeretur. Ac philosophiam quidem multi ceu prorsus inutilem, & neq; imperantibus, neq; reipub. administrantibus accommodatam reprehenderūt, multi etiam grauius insectati uerbis incesserunt, nonnulli aut, inter quos Cicero, propugnarunt. Historiam nemo agit ream, nemo defendit, nullius quippe patrociniū, quae sit innocentissima, desiderat, nullis peti maledictis potuit, quae praeclearissime de uniuerso hominum genere sit merita. Agè uerò, quid dicam de artibus ceteris? quarū partim ad felicitatem nihil pertinet: partim (ut inquit ille) plus aloes q; melis habet, neq; tantos usus hominibus, quanta affert detrimenta: quaedam etiam

docent

docent, nō tam quo pacto exigere uerū possis, atq; fundare, q; quomodo prostertere ac demoliri. Historia & felicitatē participat nobis, & citra ullum nocumentum prodest homini, & ueritatē ipsam uelis equisq; (quod aiunt) inter prima prosequitur. Quapropter ut in pauca conferam, uerè hoc mihi uideor esse dicturus, nullius aut facultatis aut disciplinae tantam utilitatē, quanta historiae existere: nam cum perpetua stigmata inurat improbis, cum sempiterna gloria afficiat bonos, illos à malis artibus metu dedecoris absterreat, hos ad praecleara facinora spe laudis adhortetur, magna merito ex parte praestantissima quaeq; excellentiū uirorū opera, dicta, factaq; ipsi accepta referentur historiae. Sed quoniam de ea uniuersa satis (ni fallor) pro tempore locuti sumus, pauca etiam de illustriū uitarū scriptoribus persequamur, qui mihi quidē tanto eos antecellere uidentur, qui multifariā illam hominū, locorū, temporumq; diuersorū, quasi syluam in mediū exponūt, quanto & diligentius singula quaeq; exprimere, & facilius imitari, atq; effingere, q; uniuersa quis possit. Itaq; nunq; ego, aut Plutarchū minus hominibus, q; Herodotū, aut Suetoniū, q; Sallustiū fatear cōtulisse. Ut em̄ Sertorianus robustissimus miles totam semel equi caudam manu cōprehensam auellere nō potuit, quam deinde tamen lixa imbecillus, setas scilicet ipsas singulatim carpens, paulo negotio depilaui: ita imitari congesta in unū uaria exempla difficile sit omnibus: separata autē, atq; digesta facile cuius liceat. Autoris praeterea mens cogitata illa sua rectius quasi sagittas collineabit, si sensum totū, atq; animū unū ad argumentū atq; personam, unamq; quasi ad metam direxerit, q; si eodē tempore diuersas in partibus circumegerit. Neq; autē maior continentibus illis scriptis uoluptas inest, cum nihil aequè historiae lectorē afficiat, q; uarietas ipsa rerū, in qua ancipites insint hominū casus, inexpectatq; euentus: itaq; etiam quo quo modo scripta (ut Plinius inquit) delectat: quòd sunt natura homines curiosi, & qui nuda etiam rerū cognitioe capiunt earū, quae haud minus hoc scribēdi genere, q; perpetuis historijs exprimuntur. Cetera uerò ad ingenij modò ostentationē pertinētia, neq; si adsint, asperner, neq; si absint, magnopere desiderem. Ut enim Nicoftrato illi ab Hercule oriundo, maximo quidē athleta, sed turpissima facie homini, nemo idcirco Milesiū illi Alecūm, luctatorē & ipsum in stadio praeposuerit, quòd esset adulescens formosissimus: neq; em̄ de forma illic agitur, sed de uirtute: ita nec historia, si qua ei extrinsecus ornamenta, uelut equo phalera adiungant: nudae huic atq; sobriae, suaq; tantū partibus exequenti anteferetur. Ut neq; citharodū sanus quisquā optimum esse eum affirmauerit, qui q; pulcherrimam purpurā sit indutus, sed cui & in fidibus & in cantu numerorum & modulationis ratio constiterit. Ad illa mihi pro se quisq; aduertat animū, quantum domestica in ijs interioraq; exempla, magis q; in superioribus represententur: quae mihi haud dubio multò esse conducibilia, utilioraq; uident, q; eorū quae in foro, quae in bello, quae in luce, atq; oculis deniq; hominū gerantur. Altera enim persape & simulata, & temporaria: altera propria semper & perpetua esse solent. Nemo enim, quod in prouerbio est, diutius personam ferre potest. Atq; haec singula ita Suetonius hic noster persecutus in sua historia est, ut praeter explicandi scientiā, qua mirifica est usus, etiam diligentiam nobis, fidemq; & libertatē suam planè probauerit. Nulla in his libris suspicio est gratiae, nulla similitatis, nihil studio dictū, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, ueritati in primis seruitum est, ut planè appareat ad perpetuam magis possessionem (ut Thucydides ait) q; ad intuitum hoc opus, pugnamq; presentem comparatum esse. Nam qui aut foedis assentationibus, aut malignis obrectatiuiculis, supra quam res ipsa postulet, quasi seruire historiam cogunt, ij mihi haud minus

eam.

eam dehonestare uidentur, atque ij qui Herculem ipsum depingant Lydia Omphale in muliebri, & crocina tunica famulantem, sedentemq; cum lana & colu inter ancillulas, cum interim domina leonis induta spolum, clauam illius manu sustineat, ac supplicantis herois caput sandalio committiget. Quamobrem laudandus in primis Macedo Alexander, qui Aristobulo historiam de suis rebus gestis sibi inter nauigandum recitanti, ubi homo adulator multa supra ueritatem affinxerat, ereptum manibus librum in Hydaspem fluum demersit. Et tu, inquit, Aristobule, eodem fueras pacto praecipitandus, qui isto modo solus pro me depugnas, quiq; uel iaculo ipso interficias elephantos: & iure id quidem: res enim ab alijs accipere scriptorem decet, ipsum domo prudentiam eloquentiamq; afferre. Nam ut Phidias, Praxiteles, Alcamenes, alijq; insignes statuarij, non ipsi aurum, argentum, ebur, reliquam materiam conficiebant, sed ab Eleis puta, Argiuis, Atheniensibus acceptam perpolibant, desecabant, componebant, coagmentabant, formabant, auroq; inspergebant: itaq; se praclare artificio suo satis fecisse existimabant: sic eum profecto, qui sit res gestas posteritati comendaturus, redigere quasi in quadram quae facta sint, atq; in ordinem oportet, eaq; q; maxime aperte euidenterq; disponere: sic ut qui audiat, non tam excipere sibi auribus, q; usurpare oculis uideatur. Atq; hanc in primis captare historicus laudem debet, ut libertate usus maxima in scribendo, ut neq; assentationi quasi obnoxius, neque obrectationi quali offensus, sed fidei seruisse, atq; incorruptae ueritati existimetur: ne quid in eo seruire, ne ue quid malignius deprehendatur, sic ut nec ullis conditionibus sollicitatus, neq; mercedula cuiquam autoratus, sed sui homo iuris, rectus atq; intrepidus neutra in partem praeponderet. Neq; enim debet huius operis conditor, inaneis illos praesentium rumusculos statim quasi manuprecium aucupari, sed solidum posteritatis expectare iudicium. Id quod fecisse Cnidium quendam architectum dicunt, qui fabricatus regi maximam illam pulcherrimamq; in Pharo Aegypti turrem, unde uidelicet nauis nocturna lumina ostenderentur, suum quidem nomen in muri ipsius lapide clam incidit, calcem deinde superinducens, nomen inscripsit regis, fore id quod accidit auguratus, ut haud multo post literae illae cum lorica sua defluerent, atq; insculptum saxo appareret: Softratus Dexiphaniis Cnidius dijs salutaribus ob nauigantes. Non igitur seculi tantum sui leuissimum captabat applausum, sed sibi in longum tempus, dum turris illa staret, prospiciebat. Quod idem est in historia aspiciendum: praestare autem historico perennem laudem ueritas in primis poterit. Sunt enim posteri rerum scriptarum acerrimi iudices, & qui a falsis aequae discernant uera, atq; aurum purum facile peritus argentarius ab adulterino dignoscat. Quocirca tantum abest ut hic noster quicquam uel metu, uel studio adductus, rebus ipsis detraxerit, ut Nerae etiam, Traiani, Adriani que suae aetatis Imperatorum uitas tacere praepoptauerit, q; aut periculose de uiuentibus male sentire, aut extollendo potentiores, parum uideri liber. Sed neq; aut obscenitatis apud hunc quisquam, aut crudelitatis exempla reformidet: siquidem & Lacedaemonij (ut est apud Plutarchum) soliti etiam sunt per festos dies bene potos seruos, atq; ex eo parum sui copotes, quos illi *εὐνοῦς* uocabant, ostendere inter conuiuia, atq; illo pacto docere adulescentes, quantum in se mali ebrietas contineret: & Thebanus Hismenias bonos iuxta, malosq; tibicines discipulis ostendens, hoc modo, aiebat, canere oportet, illo non oportet: uidelicet collata uirtus magis aliquantulum, q; si seorsum inspexeris, dilucescunt. Fuere autem ex Romanis omnibus imperatoribus nimis q; pauci probabiles, ut non ridicule a scurra quodam mimico dictum sit, in uno anulo bonos omnes principes perscribi posse

posse, atq; depingi. Cuius quidem rei multae in promptu causae sunt, licentia in primis, qua (ut Comicus inquit) deteriores sumus: rerum deinde affluentia, quae patens contumelia esse solet. Itaq; feris tauris fasciculos e foeno antiqui pastores alligabant cornibus, insinuantes (ut mihi quidem uidetur) nulla adeo ab re alia nimiam illam ferociam, quam ab saturitate prouenire. Vnde in prouerbium quoq; adducta res est, ut cum cauendum a quoquam significare uelimus; illum dicamus foenum in cornu gerere. Post haec amici aulici, satellites, improbi, factiosi, detestabiles, in quoduis facinus conspirantes, ut uere ab Homulio quodam dictum Traiano imperatori fuit, meliore esse rempub. & propere tutiorem, in qua princeps malus esset, q; eam in qua sint amici principis mali: unus quippe a multis facile corrigi, multi ab uno superari nulla ratione possunt. Adhaec ignorantia rerum omnium: pleriq; enim aut rapuerunt priusquam mererentur, imperium rem inuidiosissimam, aut ad ipsum tempestate quadam quasi ad scopulum impegerunt, aut impositum sibi illud onus, priusquam uires consuluissent, subierunt. Quapropter ut homines equitandi parum periti, facile ab equo sternace excutiuntur: ita sunt a principali solio nullo ferere negotio deturbati, ut a priuato adhuc Diocletiano uere uideatur dictum, nihil esse difficilius, q; bene imperare. Sed de his haecenus. Nunc quae de Suetonio ipso comperta habeamus, haud multa illa quidem, sed multo conquisita labore, paucis perstringamus. C. Suetonio Tranquillo pater fuit Suetonius Lenis, Othonis Augusticlauius, & qui bello ad Bebricum interfuerit tertiae decimae legionis tribunus. Ipse Tranquillus Adriani principis epistolarum magister aliquandiu fuit, cui tamen successor a principe deinde est datus, quod se apud uxorem Sabinam iniustum eius familiariter egerat, q; reuerentia domus aulicae postularet. Hunc nonnulli inter grammaticos recensent, ac declamatorem fuisse perhibent: egisse eundem etiam causas, de epistola quadam Plinij colligimus. Cuius tamen in recentioribus libris mendosa est inscriptio, non Suetonio Tranquillo, sed Septimio Clario, qui praefectus praetorij apud Adrianum fuit. Nostra lectioni uetustissimorum codicum fides adstipulabitur. Familiaris ei Suetonio fuit, amare breuitatem: idem a Flavio Vopisco emendatissimus & candidissimus scriptor appellatur. Libertas illa, qua malorum principum uita persecutus est, etiam cuidam post eum magno stetit dicitur. Nam scelestissimus imperator Commodus, eum qui Tranquilli librum, uitam Caligulae continentem legerat, feris obijci iussit: quod eundem diem natalis ipse habuerat, quem & Caligula. Historia duodecim Caesarum a Iulio in Domitianum usq; descendens, octo in uolumina tantum distribuenda est. Scripsit item permulta alia, ut de Graecorum uisibus librum unum, de Romanorum certaminibus & spectaculis duos, de anno Romano unum, de signis quae repererentur unum, ad haec de Repub. Ciceronis contra Didymum grammaticum, de uestiugeneris, atq; nominibus: de ominosis uerbis, & unde quaeq; fuerint appellata: de Roma ipsa, eiusq; institutis, & moribus libros annales: primum etiam stemma ferentemq; illustri Romanorum, de quo scilicet uolumine & diuus Hieronymus meminert, de officiorum institutione, de praetoribus, cuius ex quarto octauoq; libro, nonnulla uerba & Priscianus adducit. Et scriptor alius de poetis, idemq; de triumphis agens, Tranquillum utrobique allegat autorem. Scripsit etiam de uitijs corporalibus, ut meminit Seruius in Bucolicis. Extat praeterea, sed mutilum atq; dimidiatum, quod ei quoq; adscribitur, opusculum de claris grammaticis, & rhetoribus. Atq; haec ferere sunt, quae de autore hoc ex diuersis uel Graecis, uel Latinis scriptoribus primi nos (quod arroganter tamen dictum uideri nolim) sed certe primi nos (absit inuidia) collegimus, primi quantum uideo in medium extulimus. Nam

de his omnibus apud Domitium quoque ipsum Aristarchum alterum, ut isti uolunt esse, mirum silentium est: qui tamen sinisteriora quadam de Suetonii moribus confectatur, Marij nescio cuius testimonium citans. Nos enim adulescentes ipsum meminimus audire Domitiū, cum diceret habere se peculiarem Marij Rustici librum, quem ceteris incognitū secum de Gallia attulisset, qui tamen codex, ne extincto quidem illo, unquam comparuit. Atque ego quidem studio incogniti mihi scriptoris incensus, etiam ad ipsius Domitij parētes Benaci lacus accolae accessi, omnemque eius librorum suppellectilem scrutatus, Mariū certe hunc Rusticum inueni nusquam. Itaque neque obfirmabo temere, quae ille scribat, neque ut commentitia refellam: quia neutram mihi in partem satis constat. Vos qui rem, qui hominē nostis, de eo pro arbitrio iudicatis, scripsere, praeter quos ipse adducit Suetonius, Augustorū temporū historiam, qui quidem extent graecē, Dion atque Herodianus, cuius in Alexandro & Maximino improbatum fides, pauca Plutarchus, nonnulla Procopius. Latini Cornelius Tacitus, Suetonij aequalis, cuius ne libri lectorum incuria deperirent, iussit imperator Tacitus in omnibus bibliothecis collocari, denosque annis singulis publicitus describi. Praeter hūc Aelius Spartianus, Iulius Capitolinus, Lampridius, Trebellius, Vopiscus, Marcellinus, ac sicui etiā addendi uidentur, Orosius, Eutropius, Paulus: reliqui aeo interciderunt. Graeci quidem Dexippus, quo etiam duce uicti ab Atheniensibus sunt Gothi, item Callistrates, Linus Graecorum longe doctissimus scriptor: alij etiam nonnulli, quos iussu Constantini principis, Tadius Cyrillus ē Graeco in Latinum conuertit. Latini Plinius, Iunius Cordus, loquacior paulo & minutissima quaeque scrupulosius cōsecutus. Philippus itē patris Alexandri libertus, & qui Alexandri quoque ipsius itinera conscripsit Aetholius. Praeter hos Marius Maximus, Aelius Sabinus, Fabius Marcellinus, Theoclius, Asclepiodotus, Astyanax, Cornelius Capitolinus, Gargilius Martialis, Suetonius Optatianus, qui Taciti imp. uitam scripsit: ipse quoque imperator Seuerus uitas bonorū principum uersibus comprehendit. Et is qui nullā fide historiam contexuerit, Gallus Antipater. Haec haec tenus. Reliqua, si uideretur, altera cōmentatione transigemus. Dixi.

PRO ORATORIBVS SENENSIVM

AD ALEXANDRVM VI. PONT. MAX.

ITSI Christiana omnis Respub. electione Romani Pont. quemcumque eum tandem esse cōtigerit, gaudere semper iure, ac letari debet: quoniam sine pastore grex domini periclitatur, tamen hoc tempus est, beate Pont. in quo profecto redundantem laetitiam suam cohibere homines nequeunt, quod is tu nobis Pontifex maximus contigisti, cuius & prudentiam & uirtutem diu Romana Respublica ecclesiaeque maximis arduisque in rebus experta admirataque semper est. Verum Senensi ciuitati, hoc est, Reipublice nostrae ad cōmunem hanc omnium Christianorum propriae quoque & peculiare accedunt laetitiae causae, sic ut penē a sedibus commouere se ipsa, & sua quadam uoce gratulatum uenire ad te, tuisque se aduoluere sanctissimis pedibus uelle, ac gestire uideatur. Sed quoniam hoc facere eam natura non sinit, nos ad te ciues suos, beate Pont. publicae gratulationis oratores misit, qui scilicet in hoc celeberrimo gratissimoque nobis munere uicem totius ciuitatis implemimus. Gratulamur igitur tibi, Alexander Sexte, Romane Pontifex, quod ad rerum humanarum fastigium subuectus, imò ad diuinitatem ipsam

ipsam planē sublatus, omnia praeter deum minora inferioraque te uideas: sic ut reges etiam ipsi & principes adorare submissi uestigia tua, & puluerem pedū tuorū lingere non modò non dedignantur, sed lo co etiam praecleari muneris concupiscant. Gratulamur & Christiano gregi, cui tu uidelicet is pastor diuina providentia datus es, ut illum facile tutum securumque praestiturus, & à futuris insidijs, & à luporum incurribus uideare. Gratulamur quoque nobis ipsis, hoc est, Senensi ciuitati, priuatis quibusdam gratulandi causis, quas proxime suo loco cōmodius attingemus: Post hoc autem obedientiam tibi humilem, ac deuotum obsequium uero Christi in terris uicario, quanta maxima possumus ueneratione exhibemus: paratosque semper fore pollicemur etiam uitam ipsam, & sanguinem, ubi opus sit, pro incolumitate & dignitate sanctitatis tuae, Romanaeque ecclesiae profunderē. Tum hōdem & sentimus, & clare profitemur hoc obedientiae officium non ad gratiam ullam, sed ex debito tibi esse offerendum: sic ut à quoquam mortalium sine summo scelere, sine grauissimo periculo praetermitti neque possit, neque debeat. Nam si rerum natura ordine quodam miro, & pulcherrima uarietate distincta est, sic ut à summo ad imum per medios quosdam gradus, diuinitatis imago refulgeat: quanto hic ordo magis, atque haec uarietas nexa inter se, apta & cōgruens in ecclesia ipsa conspici atque eminere debet, quae profus naturam transuolat, omniūque impetu, conatuque suo tēdit ad gratiam: An uerò triumphans illa in caelis ecclesia, ordine miro fulgebit angelorū, quorū alij presciti subiecti ue sint: haec uerò militans ecclesia ad illius exemplar in terris instituta, incondita erit, & carebit ordine? Et quò pacto igitur terribilis erit, ut castrorum acies ordinata? Aut quomodo omnino acies, nisi in ea ad unum quasi imperatorem diuersi quidam ordines alij alij gradatim, uel parentes, uel imperantes redigantur? Si quidem unitatis ipsius, quae maximē in ecclesia quaeritur, congruentior causa est unus quam multi: quo circa ille etiam rerum naturae sagacissimus interpres Aristoteles, ubi diutius optimā praestantissimamque regēdā ac gubernandā uniuersitatis rationē quaesierat, sic Homericis tandē uerbis exclamauit: Rex unicus esto. Rex autē, & princeps noster haud dubiē Christus est: cuius in terris locum uertex apostolorū Simō obtinuit, etiam Petrus ob id appellatus, quod super eum dominus, quasi super petram ecclesiam suam fuerat aedificaturus. Huic & clauas caelestis terrenique regni, & potestatem Christus illam immensam tradidit, ut quod ligaret in terris, aut solueret, ligatū solutumque etiam foret in caelo. Hic est cui caelum ascensus mandauit, ut oues pasceret suas: quo uerbo uicarium successoremque eum sibi & instituit & consecrauit. Hic est etiam, quem uenire ad se super mare ipsum relicta nauicula iussit: quia non nauem, hoc est, ecclesiam unam, sicuti alij suam quisque, sed mare, hoc est, seculum ipsum susciperet gubernandum. Hic est etiam, cui dixit unū ut se sequeretur. Hic idem unus linteam illud ē caelo demissum uidit, quadrupedibus omne genus, serpentibus, uolatilibusque refertum, ac surgere, occidere, manducare inde iussus est. Vnde etiā merito de illo mater decantat Ecclesia: Tu es pastor omnium, princeps apostolorum, tibi tradidit deus omnia regna mundi. Vt igitur haec omnia in pauca conferantur, & ordinem habere militans ecclesia debuit, & is ordo ad unum quasi caput fuerat referendus, & totius ecclesiae caput ac fundamentū Petrus est apostolus. Sed quando ecclesiam suam Christus ita instituit, ut non protinus eua nesceret, sed ad cōsummationem seculi usque perduraret, dubitandū non est, quin potestas illa tanta in ipsius quoque Petri successionem, quasi postteritā descenderet. Oportuit enim (ut Paulus inquit) tam diu hanc durare potestatem, quam diu ecclesia ipsa aedificatione indigeret: aedificatione autem ad usque huius seculi indiget,

Ang. Polit.

u 2 in quo

in quo electorum numerus cōplebitur. Iurē igitur pro patribus tuis nati sunt tibi filij, canimus in ecclesia: Constituet eos principes super omnem terram. Neque enim fas erat, ut ordo ille apostolicus à sapientissimo Iesu Christo institutus in sui statim primordio deficeret. Sed quis, rogo, uerus Petri successor? An alius quam Romanus pōtifex? Non enim episcopi sedes est, in qua primò, sed in qua postremò federit. Petrus autem Hierosolymis Antiochia que relicta, Romam iubente domino: Romam, hoc est, in locum pascuæ suæ properabat, tibi ad extremum usque uitæ spiritū, pastoris functurus officio. Quod si Petrus loco domini semper, si Romanus pontifex Petri successor, & Christi uicarius in terris est, profectò iurē diuino caput omnes tibi sancte pater, & genua inclinamus, omnesq; tibi tanquā ipsi domino Iesu Christo obtemperamus, tantamq; tuam, beate Pont. esse potestatem fatemur, ut iudicia quoq; tua firma immobiliaq; permaneant, quasi deus ipse per te iudicet. Nec autem potestas ista conferri homini ab homine tanta potuit, sed ille solus contulit, qui Romanam ecclesiam solus fundauit, et supra petram fidei mox crescentis erexit, quiq; beato Petro aeternæ uitæ clauigero, terreni simul & coelestis imperij iura commisit. Quapropter apostolica sedis iura priuilegiaq; sic altè radices, atque ita in solidum egerunt, ut transferri commoueriq; non possint: trahere fortasse tentabit quispiam, sed eas non uiribus ullis rumpere, nec duro poterit conuellere ferro. Si autem in ueteri lege tantus pontifici honos diuino imperio habebatur, ut qui iussa illius detrectaret, extremo supplicio afficeretur: quid nobis faciendum Christianis nomē illius gerentibus est, qui sic uicarijs suis locutus est: Qui uos audit, & me audit: qui uos spernit, & me spernit. Iacta profectò diuinæ maiestatis crimē incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi istī apostolicæ obedire contemnit. Verum sit alijs communis hæc & publica, nobis autem, hoc est, Senensi ciuitati, priuatæ quoque sunt, & propriæ huius præstandi officij causæ: nam & Romana semper ita nos ecclesia protexit, ut illi unī libertatem, dignitatem incolumitatemq; nostram debeamus. Et tuus ille secundum carnem patruus, in pontificatu autem prædecessor sanctæ immortalisq; memoriæ, Callistus eius nominis tertius, toto eam sui pōtificatus corpore, atq; omnibus ecclesiæ Romanæ uiribus, auxiliante etiam diuinæ uirtutis principe Francisco Sfortia, ab Iacobi Picinini incurfu impressioneq; defendit. Idemq; Aeneam Picolomneum, nostræ ciuitatis hominum doctrina & nobilitate præstantissimum, præsullem tunc Senensem, in amplissimum fratrum suorum Cardinalium collegium cooptauit: qui quidem post eius obitum statim successor eidem in pontificatu electus, & pius uerè nobis, & secundus fuit: quippe qui Rempublicam nostram penè ab interitu ad uitā reuocauit, uiribus firmavit, auctoritate munijt, dignitate auxit, opibus honestauit, ut ne plura quidem, aut maiora optare à superis nostra ciuitas auderet, quam quot in eam pius ille pōtifex, quantaq; contulit. Enimvero si referri omnia ad suas causas debent, sicuti certè debent, profectò q; uiuimus, quod libertatem nostram tuemur, quod dignitate, gloria, diuitijs aucti Senenses, decòratiq; sumus, nulli post deum, neq; magis, neq; prius quam patruo illi tuo adorandæ nobis memoriæ Callisto acceptum ferimus. A quo uidelicet tanquam à fonte quodam perenni, tanta illa in nos, tamq; affluens omnium rerum felicitas redundauerit. Nec uerò ingratus, aut immemor accepti à Callisto beneficij Pius fuit, sed expeditionem, quam ille aduersus immanissimum Turcæ gentis tyrannum susceperat, obitu interpellatam, statim ut ipse ad pontificatum adscitus est, ita nauiter continuauit, ut in ipso molimine apparatusq; rerum uitam efflauerit, nihil sibi neq; ad salutem certius, neq; ad laudem maius existimans, quam si sanctissimi illius

illius sapientissimiq; pontificis, promotoris, decessoris que sui uestigijs institisset. Caterum illis forsitan importuna mors tantum illud decus ob idipsum inuidit, ut hæc ad te laus integra, illibata, in deflorataq; descenderet. Nam & sapientia singularis, cuius tam multa experimēta, tot annis sacri princeps senatus dedisti, & præstantis animi magnitudo, qua mortales crederis omnes antecellere, & ætas ipsa pariter auctoritati retinendæ, laboribusq; ferendis idonea, & uigor iste tuorum oculorum ac uultus, plenaq; dignitatis, plena maiestatis facies, ac totius corporis uida quædam uis, & solidum robur: tum istud ipsum Alexandri nomen omnibus Orientis populis formidabile, quod tibi credo non frustra, sed diuinitus adoptasti, magna quædā de te nobis, rara, ardua, singularia, incredibilia, inaudita pollicetur. Non enim dubitatur, quin receptura retenturaq; ius, maiestatemq; suam Romana ecclesia sit, quin uirtuti & bonis artib. honos, te pontifice, sit habendus, ac uiri docti, disciplinisq; omne genus, ingenijsq; florescentes, præmia laborum sint, uigiliarumq; latuit: quin principes omnes Christiani arma quibus inter se nunc impietate fauiunt, contra Maumeticam potius rabiem impulsu auctoritateq; tua conuersuri sint. Tibi enim, tibi laus hæc uerè Alexandro debetur, non magno, sed maximo: non regi, sed pōtifici. Tunc enim uerè tu pastor, cum belluas teterissimas, tot annos Christianorum, hoc est, tui gregis cruore, & cædibus passas, totiq; Italia, atq; adeò sedi istī tuæ sanctissimæ rabidis faucibus inhiantes, baculo isto diuinæ potestatis repelles, abiges, contundes. Quod ut fortiter aggredi constanterq; non dubites, en ipsa tua te patria pulcherrima illa Hispania nunc maxime adhortat: quæ quasi rebus tuis præludens, regem reginamq; suos diuinis honoribus efferēdos, alacri studio in bellum secuta, maximis quidē laboribus & periculis, sed maiore profectò laude gloriaq; Barbariam illam truculentā & scædam nostris toties claudibus triumphantē, Europæ tandē finibus exturbauit. Sed quid ego hæc apud te summe pōtifex? quasi uerò aut meæ partes sint tui adhortandi, ac non potius adorandi, aut tu stimulis indigeas ullis, incitandusq; cuiquam sis, qui tua sponte nihil inquam nisi arduum, nisi excelsum, nisi singulare uel cogitas uel moliris. Quare finem dicendi faciam, si prius Rempub. nostram deditissimam deuotissimamq; tibi sancte pater cunctis animi & cordis uiribus suppliciter commendauero, quæ non minus Alexandro Sexto pontifice maximo exultat, quam olim Alexandro tertio ciui suo, Romano item pontifice exultauit, illo qui Federici imperatoris ueniam petētis ceruicem pede calcauit. Nam neq; dubitamus, quin tui semper sub umbra alarum tuarum Senenses futuri simus, sicuti sub aliorum pontificum præsidio fuimus hæctenus, & beneficia commodaq; nec pauciora abs te, nec minora prorsus expectamus, quam olim à patruo illo tuo sanctissimo pontifice acceperimus. Reliquum est, ut deum optimum maximumq; precemur, ut felix faustumq; tibi sit semper, quicquid agas, quicquid cogites, utq; in ista sublimi cathedra sedens atq; imperans, annos Petri procul excedas, quo uidelicet ues tuæ uocem agnoscētes tuā, tutæ undiq; sub tanto pastore, & satore diuina securitate perfruantur. Dixi.

Ang. Polit.

u 3 PRO

PRO ORATORIBVS FLORENTI-

NORVM AD ALFONSVM SICILIAE REGEM.

AVDITO Ferdinandi sapientissimi regis obitu Florentina ciuitas, inuicte Alfonse rex, non minus consternata est, quam si ipsa quoque tecum parente indulgentissimo esset orbata. Nullum enim ab eo nostra Respublica uel studium, uel officium desiderabat, quod praestare unquam pius genitor etiam charissimis liberis consueuisset, ut qui eam toties & consilio iuuerit, & opibus defenderit, & autoritate munierit. Itaque in communi quasi luctu nos ad te ciues suos uenire iussit, ut tecum gemitus, lamenta suam uicem conferremus: cui postquam muneri satisfecissemus, tum colligere nos ea tecum pariter mandauit, quibus communis dolor si non penitus tolleretur, at certe minueretur. Multa autem sese nobis offerunt, quae nimium luctum quasi suo iure castigant. Sed illa in primis, quod perpetuo quodam tenore felicitatis est usus, dum uixit Ferdinandus, quod exitum habuit facilem, non annis melioribus fraudatus, non fastidia tristioris senectutis expertus, quod superstitem sibi gloriam reliquit: sic ut iustitiae, sapientiae, constantiaeque fama, quae propriae regiae sunt uirtutes, nemini etiam ueterum concesserit. Adhuc regnum tibi tradidit, hoc est, cui maxime debuit, cui maxime uoluit, opulentum, tranquillum, pacatum, uiris armisque florens. Tibi, inquam, regnum hoc tradidit, Alfonso rex maximo natu filio, tot rebus, tot bellis exercitato, quae toties uictorem complexus est, toties triumphantem prosecutus, cuius uiuens adhuc regni totius habenas domi forisque tradiderat, cuiusque uigilantia fretus, in utram uellet aurem (quod dicitur) ociosus dormiebat. Quos autem tibi fratres genuit? Quam consentientes? quam etiam semper unanimes? Quem uero etiam nepotem uidit ex te natum, sibique cognominem regiae uere indolis iuuenem? iam castris regendis idoneum, miris excellentem uirtutibus, expressissimam quandam (ut uere omnes dicunt) imaginem uultus animique tui. Mitto necessitudines alias, amicos, socios, adiumenta, praesidia, stabilimenta que regni tanta: mitto popularium studia, quae prius etiam per se prompta, tua tamen quoque liberalitas euocauit. Haec igitur atque alia, quae breuitatis studio praetereo, cum tot tantaque sint, ut neque plura, neque ampliora optare homines prudentes audeant a superis, ingrati profecto sumus, si non ratio cineretur, quae reliqui summa fiat, ac saltem bona ipsa cum malis compensemus. Reliquum est, rex magnanime Alfonso, ut Respublicae nostrae nomine, quae tibi dedicata est, omnia polliceamur, demusque fidem, nunquam Florentinos tuos ulla in re, quaecumque fors ceciderit, defuturos. Dixi.

PRO ORATORIBVS FLORENTI-

NORVM, AD ALFONSVM SICILIAE REGEM.

QVANTA nos affici laetitia credis, quanto esse gaudio perfructos, inuicte Alfonse rex, cum tanta omnium alacritate, studio que populorum tenere te pacatissimum regnum, moderarique uideamus? quod inaudita quadam uirtute tuus ille diuinissimus auus peperit, quod incredibili sapientia prouidentissimus pater gubernauit. Etenim si uotis optandus rex fuisset, non alium profecto, quicumque rebus Italis fauent, a superis poposcissent, quam eum principem, qui

qui ductu imperio que suo dissentientem Italiam pacauisset, idem que feras illas, & sanguinarias Turcorum nationes, tot contentionibus, tot praesidiis, tanto labore, tanto etiam periculo a nostris iugulis, a nostris ceruicibus, a templis, ab altaribus depulisset: qui denique res aduersas fortiter, secundas moderate ferre, utramque fortunam expertus didicisset. Atque haec bellicae quidem laudes, quae admodum tuae sunt, Alfonso rex, propriae scilicet & peculiare, ita illae pacis artes certatim sibi te uindicant, fides, iustitia, grauitas, altitudo animi, moderatio, constantia, tum liberalitas, indulgentia, clementia, comitas, affabilitas, humanitas, quae maiestatem pariter & gratiam conciliant. Et cum mortales omnes ad te amandum colendum que alliciant, regij tamen diadematis fulgori nihil officiant. Iam quantum ingenio, quantum consilio ualeas, quis ignorat? Memoria certe rerum uerborum que tanta tua esse dicitur, ut penes prodigio similis habeatur. Literae autem tam multae, tam que elegantes, ut illustrare etiam professores ipsos, atque hoc unum semper agentes, abunde queant. Itaque si nunc Socraticus ille Xenophon reuiuiscat, minime dubitandum, quin Cyro illo praeterito, te sibi unum deligat Alfonso, cuius ad exemplar imaginem perfecti regis atque omnibus absoluti numeris effingat. Merito igitur gratulantur tibi omnes quicumque Respublicam Italorum saluam cupiunt. Sed in communi laetitia uehementius tamen Florentina ciuitas exultat, sic ut uix capere animis inexplabilem laetitiam possit. Quae tam multis ultrò citroque meritis atque officiis diu iam se tibi rebus que tuis inenodabili uinculo copulauit. Ipsa mediisfidius te cetera urbis & moenia nobis huc proficiscentibus gestiebant, & quod rerum natura non patitur, reuelli penes a solo urbs, & cupere ipsa nobiscum ire ad te gratulatum uidebatur: quod quoniam non potuit, nos tamen potissimum ciues suos publice misit, ut isto nobis gratissimo munere defungeremur, quos etiam priuatim tibi maioribus que tuis & esse & fuisse deditissimos intelligebat. Gratulamur igitur tibi, rex inclite, publico patriae nomine, gratulaturi (si locus ferret) etiam priuato, tibi que tuis diem illum quo regno patrio atque auito inauguratus es, auspica tissimum esse uolumus, ac deum optimum maximum precamur, ut prosperis initijs rerum tuarum perpetuum diu felicitatis tenore, ac postremo secundissimos exitus accommodet. Dixi.

PRO PRAETORE FLORENTINO

AD DOMINOS INEUNTES SVMMVM

MAGISTRATVM:

IAVDANDA haec in primis consuetudo a maioribus uestris tradita, magnifici potentesque domini, ut apud uos urbanus praetor summum ineuntes magistratum, de iustitia uerba faciat. Quo uidelicet una opera et uos officij uestri admoneat, & ipse sui reminiscatur. Nam qui iustitiam colit, eum necesse est & uirtutes etiam ceterae comitent. Omnium quippe nutritrix et mater iustitia: quae si in animis uersetur, sapientia: si in corporibus, bona ualetudo: si in domo, concordia: si in ciuitate, pax: si denique in mundo, prouidentia nominatur. Hanc qui habeant, hi nec metu perturbantur, nec pudore confunduntur, nec sollicitudine carpuntur, nec angoribus excruciantur:

sed ipsi sibi constant, & quae sincera uoluptas est, tranquillo animo semper & quieto perfruuntur. Itaque gens Indorum, qui Pedalij uocantur, nihil à dijs aliud in sacrificijs, quam iustitiam poscebant. Qua una impetrata, omnia à adeptos arbitrabantur. Sed cum tueri iustitiam mortales omnes debeant, tum uestitum in primis hoc munus excelsi potentesque domini, quorum qui primus est, ipso se nomine iustitiae ferre vexillum profiteretur, ut qui deinceps eum sequimini, nihil aliud omnino aut esse, aut dici, quam eiusdem iustitiae milites fortissimi, ac propugnatores acerrimi debeatis. Nihil igitur uerbis aut meis opus est uobis, aut cuiusquam: si locum gradumque, & ordinem istum cognoueritis, in quo uos senatus populusque Florentinus collocauit. Quocirca finem dicendi faciam, si prius illud Epicurei Stoici dictum uestris auribus ingesserō: neminem recte alijs ius dicere, nisi qui iudex prius ipse in semet fuerit. In Fesulano Rusculo. M. CCCCXCIII.

ANGELI POLITIANI PRAE

LECTIO IN PERSIVM.

ESOPUS illius Phrygis notissimi fabulatoris, atque in numero sapientium uirorum merito habitus, lepidissimus inter primos apologus celebratur: in quo tradit, homines duas manticas habere, unam ante pectus, alteram à scapulis, tergoque propendentem. Sed in priorē, inquit, aliena uitia immittimus, ideo & uidemus facile: in posteriorem nostra, quae abscondimus, & uidere negligimus. est enim cuiusque à natura sua ingentis institusque caecus amor sui, quem Graeci uno uocabulo *φιλαυτία* uocitarunt, atque ei quidem uitio facile omnes (ut inquit Plato) ueniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, ut quae neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptum patiatur: quippe amatorem caecum (ut Horatius inquit) animae turpia uitia decipiunt, aut etiam ipsa haec delectant. Quocirca danda praecipue opera est, non tam, ut quae proxima nobis cognataque sunt, quam quae suapte natura honesta ac laudabilia uidentur, confectemur, simusque sui quisque acerrimi censores: ne dum nosmet nobis ignoscimus, atque assentiamur, ueritatem deseramus, quae (ut idem inquit Plato) dijs pariter & hominibus, omnium fons est & origo bonorum. Recte itaque in Apollinis Pythij foribus, illa è caelo delapsa sententia inscripta fuit, *γυδὴς σαυτοῦ*: qua scilicet praecipere ut quisque uti nosset, hoc est, ut manticam illam quae sit in tergo, reuocata quandoque ad pectus inspiceremus, tam uarium profectum, tamque multiplicem malorum omnium thesaurum, tantam morborum uitiorumque omnium copiam offensuri, ut sit quasi aduersus leonem, hydram, gorgonas, harpyiasque, non quidē Hercules, Perseus, aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas, hoc est, philosophia caelitus aduocanda, ut in hac tam tetra, dira, horribiliaque monstra, ipsa Iouis rapidum culetur nubibus ignem, ipsa nostris medeat affectibus, spargatque salubres Ambrosiae succos, & odoriferam panaceam. Caeterum medicinae hanc opem plerique ideo haud imploramus, quod tam graui animi morbo laboramus, ut ne aegrotare quidem nosmet intelligamus, similes illis, qui torpentia atque oblitum pefacta membra, uel ob id ipsum sana esse arbitrantur, quod praemortua sint, sensusque omnis, dolorisque expertia. Quapropter ut medici saepe eiusmodi corporis partibus, ferrum adhibent, aut cauterium, quo scilicet uires ipsarum, uel confopitae excitentur, uel

uel fugatae reuocentur: ita nos profecto his potissimum hominibus, nostros curandos animos tradere debemus, qui labem pestemque illorum omnem, cum itaque perturbationum semina, ceu ferro & flammis radicitus extirpant: quales scilicet ei potissimum poetae censentur, qui aut Romanam hanc satyram, aut Atheniensem illam ueterem comœdiam scriptitarunt. Itaque Socratem dicere solitum ferunt, oportere unumquemque etiam de industria eiusmodi sese scriptoribus offerre. Nam si nostra, inquit, uitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos: quod si hoc durius cuiquam uideatur, at certe sumere ex alijs licebit exemplum nobis, quod ex usu fiet, atque in hos potissimum scriptores, tanquam in speculum diligenter inspicere, qui soli normam uitae rectam, prauamque ceu digito indicantes, quaeque sequenda foret, quaeque euitanda uicissim, illa prius cera, mox haec carbone notarint, ut cum nos ipsi nouerimus, hoc est, animi temperantes (ut Plato in Charmide exponit) euaserimus, in ipsa demum philosophiae adyta atque penetralia accipiamur. Verissimum quippe est, quod Pythagoricus Lysis in epistola ad Hipparchum scribit, qui corruptis obscenisque moribus, speculationes sermonesque diuinos immisceat, nihil omnino secus agere, quam si coenoso puteo liquidissimam infundat aquam, quae & coenum conturbet, & suam ipsius contamine puritatem. Quapropter bene ueteres primam quandam philosophiam poeticam esse aiebant, ab eaque potissimum sapientiae auspicabantur initia: quippe cuius praecipitis atque exemplis, sensum labes omnes, maculaeque abstergerentur. Vnde etiam Athenienses festis Liberi patris, quae Dionysia illi, nostri Bacchanalia seu Liberalia uocitarunt, cum poesis alia generata, tum in primis ueteres comœdias, in quibus uitia hominum taxarentur, adhibuerunt, quod hunc praecipue deum purgandis praesse sensibus opinabantur. Legendi itaque poetae quidem omnes, pertractandique sunt: sed ei tamen inter primos, per quos, ut est apud Martialem: Agnoscat mores uita, legatque suos.

Nunc quae sit origo satyrae, breuiter colligamus. Mos fuit antiquis Atheniensibus, adhuc quidem per pagos disparis, atque agriculturae operam dantibus, ut cum soluti ab opere rustico essent, genioque indulgerent, quaedam inter se iocularia conuitia per ludicrum funderent, qui mos deinde in pompam quoque, & ludos deorum uocatus est, ita ut superstantes plaustris saltarent, pariter & in obuium quaeque scœmata iacerent: dein extemporanea quoque poemata effutirent: quare adhuc Graeci cum quenquam grauius conuitiatum pro uerbis significant, *εὖ μασάδω* eum dicunt, hoc est, e plaustris esse locutum. Hos deinde poetae imitati, partim antiquam comœdiam iocis atque amaritudine refertam, partim satyricam fabulam excogitarunt, argumentis dictisque iocularibus compositam, in qua non reges modo, atque heroes: sed satyri etiam inducerentur ludendi causa, iocandique, simul ut spectator inter res tragicas, seriasque satyricas iocis, & lusibus delectaretur, de qua Horatius: Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum: Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper Incolumi grauitate iocum tentauit eodem: Illecebris erat, & grata nouitate morandus Spectator, functusque sacris, & potus, & exlex.

Erant autem tragicis, comicis, satyricisque poetis communia quaedam: nam quadrata habebant chorum, praemijque loco hircum, aut mustum accipiebant, eorumque dramata in profcenio recitabantur. Caeterum comœdia risum continebat, & scœmata: tragœdia luctus, atque lamenta: satyra hilaritatem lacrimis admiscebat, atque ab eiulatu in lætitiā desinebat. Chorus item tam satyrae quam tragœdiae sexdecim personis constabat, cum essent in comœdia quatuor atque uiginti.

Scena

Scena praeterea satyrica, ut auctor est Vitruuius, arboribus, speluncis, in montibus, reliquisque agris rebus, in topiarum speciem deformatis ornabatur. Qui Cratino eius inuentionem attribuerunt, imperiti veterum lectionis deprehenduntur, quando Aeschylus etiam, qui aliquando prior quam Cratinus aetate fuit, prima a philosopho Menedemo, sicut Acheo secundae deferrebantur. Scripsit & Pratinas quidam, & Lycophron, & Demetrius Tarsicus, & Xenocrates, & Philiasius Timon, & alij apud Graecos permulti. Sed & Romanis gentilis fuit, atque uernacula iocularis, & satyrica mordacitas, quod cum Fescenini indicant uersus, qui rudes atque incompositi nuptialibus sacris iaciebantur alternis, cuius rei exemplum etiam apud Catullum habemus, tum licentiora illa carmina, quae in triumphantes uulgo canebantur a militibus, qualia scilicet illa sunt apud Suetonium: Ecce Caesar nunc triumphat, qui subegit Gallias: Nicomedes non triumphat, qui subegit Caesarem. Item: Urbani seruate uxores, moechum caluum adducimus. Vnde Martialis:

Consueuere iocos uestri quoque ferre triumphum,

Materiam dictis nec pudet esse ducem.

Factum deinde, ut cum Romani, quemadmodum apud Liuium est, pestilentia laborarent, inter alia coelestis irae placamina scenici quoque ludii instituerentur. Ac primo quidem sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones acciti ex Hetruria ad tibicinum modos saltantes, haud indecoros motus more Thusco dabant. Imitari deinde eos iuuentus simul inconditis inter se iocularia fundentes uersibus coepere. Paulatim deinde processit artificium, coepereque iam histriones non iam sicut antea Fescenino similem, incompositum ac rudem uersum alternis iacere, sed impletas modis satyras descripto iam ad tibicinum cantum, motuque congruenti peragere, quibus hinc & satyristarum interueniebant chori, Silenicis tunicis uillosis, ac florum uarietate amicti: satyri autem perizomata, & hircorum pelles induti, qui etiam uiculi marini pilum erectiorum pro caesari habentes, qui grauioribus quoque motus ludicra gestulatione imitantes, falsa quoque dicacitate risum prouocabant. Post hoc Liuus Andronicus primus a satyris est ausus argumento fabulam serere, iamque ad legem fabularum ab risu & ioco res auocabatur, & ludus paulatim in artem uertebatur. Itaque iuuentus histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula in texta uersibus iactare coepit, a quo Exodia emanarunt, quae conferta deinde fabellis potissimum Atellanis sunt. Vnde Iuuenalis:

Urbicus ex odio risum mouet Atellanarum,

Gestibus Autonoes.

Atellanas autem ab Oscis acceptas iuuentus tenuit, nec ab histrionibus polluta passa est: eo instituto mansit, ut actores Atellanarum nec tribu mouerentur, & stipendia tanquam expertes artis ludicra facerent. Differunt autem Satyrica & Atellana, quod in illa aut satyrorum personae, ut satyrus canus, satyrus imberbis, satyrus barbatus, aut si quae sunt ridiculae similes satyris inducebantur, ut Autolicus etiam Buris, ut Sileni omnes quidem, sed is quoque inter alios, qui *πάρων* a Graecis, hoc est, auus appellabatur, cuius facies torua, atque aspectus truculentior quam ceterorum, ac ferino similis affingebatur. In Atellana autem obscenae erant personae, ut moechus. Haec in ciuitate Oscorum Atella primum agi coepit, a quo esse putant Obscenum uocabulum denominatum: atque hoc uidelicet Cicero in epistola ad Marium significat. Non enim te puto, inquit, Graecos aut Oscos ludos deliderasse, praesertim cum Oscos ludos uel in senatu nostro spectare possis. Ita in urbe scilicet Atellanarum licentia immigrauit, ita a Latinis satyra quoque fabula recepta est. Sed cum nominatim homines a principio carperentur, ludusque & libertas in contumeliam

contumeliam uerteretur, cumque honestae etiam personae foedius notarentur, lata Romae lex est, ut si quis malum carmen in quenquam scripsisset, eius rei ius iudiciumque esset. Ita metu poenae Scenici poetae a maledicendo desisterunt. Qua de re ad hunc modum scribit Horatius:

Agricolae prisci fortes, paruoque beati,
Condita post frumenta leuantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem
Cum socijs operum pueris, & coniuge fida
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant,
Floribus, & uino genium memorem breuis aui.
Fescenina per hunc inducta licentia morem,
Uersibus alternis opprobria rustica fudit:
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saeuus apertam
In rabiem coepit uerti iocus, & per honestas
Ire domos, impune minax, doluere cruento
Dente laceffiti, fuit in actis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex,
Poenaque dicta, malo quae nollet carmine quenquam
Describi: uertere modum formidine fultis,
Ad benedicendum delectandumque redacti.

Sed extitit deinde Scipionis ac Laelii aetate acerrimi poeta ingenij, mira que eruditionis atque urbanitatis Lucilius ex Arunca urbe, homo haud quidem tenui censu, libertate autem tanta, ut cum primus ipse nouissimam hanc satyram excogitasset, non modo summates uiros, Lupum Albutium, Q. Metellum, praeterea Scaeuolam, permultosque item nominatim sciderit, sed uniuersum quoque populum Romanum probrosis carminibus lacerauerit, ac ne mortuis quidem poetis, Euripidi, Ennio, Accio, Pacuio, ceterisque que item illustribus pepercerit: sed scripta uniuersiusque singulari acerbitate obtractauerit: itaque dictus est primus condidisse styli nasum, quod d. naso uidelicet, & fanna irrisio atque uituperatio significetur: quem tamen fluere lutulentum dicit Horatius, & esse aliquid quod tollere possis, tamen insignem gloriam multorum iudicio reportauit: adeo etiam a nonnullis probatus, ut non Horatio tantum, & Persio, sed plane omnibus poetis anteferretur. Ab hoc igitur uetus illa dicacitas, quam fuisse Graecis Latinisque uernaculam supra ostendimus, translata in satyram est, quae sic arbitror dicta ab antiqua illius fabulae argumento, quod in hac quoque ridiculae res, pudendaque dicuntur, quae uelut a satyris proferuntur, & fiunt. Sunt autem Satyri Liberi patris comites, corniculis insigniti, atque capripedes: qui tres praecipuas saltationum species, quae in theatris usurparentur, cordaca, sicinum atque emmelian inuenerunt, singulas ab inuentorum nominibus appellatas. Vnde Ouidius:

Quid non & Satyri saltatibus apta iuuentus fecere? Et Catullus: Cum thiaso inquit, satyrorum. Atqui & Siculus Diodorus satyros in Aethiopia Dionysio scribit oblatos, comas umbilico tenus habentes. Et diuus Hieronymus talem quenquam ab eremita Antonio uisum affirmat: qui ipse ex eorum numero se esse affirmauerit, quos uano, inquit, errore delusa gentilitas, faunos satyrosque appellet. Feruntur & in subsolaribus Indorum montibus Catardulorum regione satyri esse pernicissimum animal, tam quadrupes, quam recti curretes, humana effigie, qui propter uelocitatem nisi senes aut egri, non capiuntur. Ab his igitur satyrica fabula primum

primum apud Græcos appellata, ab eaq̄ satyra altera antiquior, q̄ hæc de qua agimus, quæ uario poematum genere constaret, quale in scripsisse Ennius diuerso carminū numero, Pacuuiusq̄ dicuntur: quales & M. Varrō Romanorū eruditissimus composuit, quas alij Cynicas, ipse Menippeas appellauit, ut quæ inscribitur: Nescis quid uesper uehat, & de officio mariti, & testamentū, & illæ quæ Græcos habet titulos, ut *πρόξιμος ἀδελφός*, *ἄνευ λυγρῶς*, *γρόνον διδωσκαστος*, *ὑδροκύνωρ*, *ἰπποκύνωρ*, aliæq̄ permultæ. Quas omneis uir ille doctissimus iucunditate quadam atq̄ hilaritate conspersit, multaq̄ ex intima philosophia admiscuit, multa dialecticè dixit: omninoq̄ autem uarium & elegans (ut Cicero affirmat) omni ferè numero poema composuit, Menippū imitatus Cynicum philosophū, qui fuisse Phœnix dicitur, feruus Batonis Pontici, librosq̄ multo risu referuisse, ut quos inscribit Testamenta, ut compositas epistolas ex deorum persona ad Physicos, Mathematicos, Grammaticos, ut Epicuri foetus, ut imagines, aliæq̄ huiusmodi, quæ tamen nonnulli Dionysio & Zopyro Colophonijs adscriperunt. Atq̄ hic ille est Menippus, cuius personā Lucianus Syrus suis quoq̄ dialogis identidem inseruit. Hinc itaq̄ satyra quoq̄ hæc nouissima uerisimilius appellata uideri potest, q̄ aut à lance, quæ referta uarijs primitijs sacris inferretur, aut à genere sarciminis multis reb. referto, cuius Varro in Plautinis questionib. meminerit: aut à lege satyra, de qua Lucilius & Sallustius faciunt mentionem. Tentauit aut post Luciliū genus hoc scribendi Varro Citariū, sed successu caruit. Hunc insecutus Horatius est maximè tersus ac purus, mirèq̄ in deridendo uaser. Dein Persius hic noster, quem suscepimus enarrandū, multū & ueræ gloriæ, quamuis uno libro meruit, ut affirmat Quintilianus. Hic aut non Ligur, ut quidam somniant, sed Hetruscus, Volaterrisq̄ natus, Neronis ætate floruit, magistro usus Cornuto, annumq̄ undetrigesimū agēs, excessit è uita. Nam quæ præterea de illius uita ex antiquis aliquot incertæ ac frivole autoritatis cōmentarijs circumferuntur, ea neq̄ adducere in mediū, neque aut affirmare, aut refellere in animo est. Hoc ipsum deinde pelagus & Iuuenalis ingressus, ueliscq̄ usus maioribus, longiusq̄ aliquanto q̄ ceteri progressus à portu est. Hac igitur quadriga Romana inuenta satyra ad ignotam Græcis hominibus palmam decucurrit. Charactere uis sunt Satyri eodem ferme, quo ueteres Comici. Summa illis inæqualitas, modò exiles, ac tenues, modò exultantes, & uelut am pullosi, nunc stricti & castigati, nunc uagi atq̄ effusi, plerūq̄ aut obscūri, operosi, implicati, cultuq̄ quodam florentes acquisito atq̄ affectato. Idiotismū præcipuè adamant, rem quæ inter oratorias ac poeticas uirtutes raro procedit, magnòq̄ indiget temperamento, nuda sunt uerba illis, propria, significantia, energiæ plena, non græca tamen, non alioqui peregrina, non trita, non obscœna & scurrilia reformidant. Multa asperè, multa seuerè, multa blandè, multa item ambigūè dicunt, & subdolè. Toti urbanitate, & salibus, toti scatent sensiculis, atq̄ acuminibus: nunc omnia oblinūt felle, nunc aceto conspergunt, nunc iocis & lascitiâ cōndiunt, nunc mundi, nitidi, candidi, nunc horridi, agræstes, squallidi, nunc leniculi, improbi, petulantes: nunc uehementes, incitati, minaces. Reprehendunt acriter, insultant impotenter, uasrè cauillantur, astutè obrepunt, effluunt lubricè, tergiuersantur, illudunt, dissimulant, ardent, uersant, suspendunt, feriunt, pungunt, prouocant, titillant, stomachantur, attonant ceu fulmine omnia, & concutiunt. Ac de satyra quidè hæcenus.

ANGELI

ANGELI POLITIANI
DIALECTICA.

VOD facere nauium gubernatores solent, ut maria, portus, littora, insulas intra unam paginam colligat, unde quantum peractū, quantumq̄ super sit itineris ratio cinetur: idem mihi nunc arbitror faciendum libris his enarrandis, quibus argumentandi uerissima præcepta comprehenduntur. Nam cum proximo biennio præter Porphyrij cōmunes quinq̄ uoces, etiam Aristotelis ipsius decem summa rerum genera, hoc est (ut quidam inquit) decem naturæ uerba, librumq̄ de elocutione singularè, prioresq̄ duos qui resolutoriij dicuntur: & extra ordinem de cauillorum præstigijs unum publicè interpretati sumus, supersint duo posteriores, cum quibus hoc anno lectabimur: & de argumentorum sedibus octo, quib. tota disputandi ratio continetur, facturus operæ precium uideor, si prælectione duntaxat unica rerum capita ipsa, quas aut hæcenus enarraui, aut ad enarrandum deinceps accingor, breui quadam uelut enumeratione sub oculos cōstituerō. Nam & quæ necdum tractauimus, facilius ita cognoscentur: & quæ iam perdidicimus, fidelius continebuntur. Prius igitur q̄ in Aristotelis adyta reciperemur, excepti à Porphyrio sumus uelut ab ædituo, qui uoces nobis cōmunes illas insusurrauit, genus, speciè, differentiâ, propriū atq̄ accidēs: genus illud esse docēs, quod de pluribus etiâ speciè: speciè, quæ de pluribus tantū numero differētibus diceret: sic tñ ut interroganti quid est utrūq̄, respōdeamus, summa esse genera decem, quæ semper despiciant: infimas aut species multas quidè, sed numerabiles, quæ tantū suspiciant, quæ media sint, & alterutra summis atq̄ infimis interiecta, defungi utroq̄ munere, semperq̄ sursum colligi, deorsum dissipari, dici de inferioribus: q̄ supra sint retrorsus nō dici. De nullis indiuidua, id est, quorū proprietates in uno altero non concurrant: quæ quoniam comprehendī numero nequeunt, nullum cū philosopho habere cōmmercium. Differentiam de speciè quoq̄ discrepantibus prædicari, suggeri eam tamen quærenti quale quid est. Genera his diuidi, species compleri, subire formæ uicem, sicuti materiæ subeat genus: atq̄ ad eorum substantiam conducere, quæ sub genere eodem sunt. Proprium quod uocatur, specièi competere unī, toti & perpetuo. Aduenire accidens, & abire: sed illo incolumi, quod subijcitur. Nam & inesse eidem posse, & non inesse: quumq̄ nec genus, nec species, nec differentiâ, nec propriū sit, alio tamen usquequaq̄ fulciri. Nam quæ cōmunia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria, quæ singulis, facile his cognitis tutemet indagabis. Ecce autem magnus ille Peripateticorum princeps prima nobis rerū genera proponit, quæ prædicamenta dicimus, sed æquiuoca prius esse docet, quibus idem nomen, ratio non eadem: nam si ratio quoq̄ sit eadem, dici uniuoca, sicuti etiam denominatiua, quæ ab origine ipsa, qua producantur, solo differant casu. Dici quædam iunctim, quædam separatim. Dici aliqua de subiecto, quæ in subiecto nō sint. Esse aliqua in subiecto, quæ de subiecto non dicantur. Competere utrunq̄ alijs, competere alijs neutrum. Diuersas esse diuersorum generū species, quæ deinceps in serie non sint: nam in serie si fuerint, non esse interdum diuersas. Quæ separatim dicantur, substantiam, quantū, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati uocant. Substantiam primā decernit, quæ de subiecto non dicatur, secundam quæ dicatur: quæ de subiecto dicantur, ea nomen illi & rationem: quæ in subiecto sunt, nunq̄ rationem, sæpe nec nomen com-

Ang. Polit.

x municare

muticare. Cætera uel de primis dici, uel in primis esse substantijs: ergo his sublati omnia tolli. De secundis magis esse eam substantiam, quæ primæ uicinior. Atque ut prima se habeat ad reliqua, sic species ad genus. Nec magis unam specie substantiam esse, quæ alteram: de ijs loquor, quæ tantum species, non & genera: sicut nec unam aliquam primam magis altera esse substantiam, atque ut prima se in dicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum, & genera. Commune utriusque substantiæ id esse, ut in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quæ rationem de prima dici, quod idem tamen & differentijs cõpetat, quæ in subiecto quocumque sint, sed ut partes. Atque ab utriusque, hoc est, & substantijs & differentijs, dici uniuersè omnia: sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundam quale quid potius, hoc est, non quale penitus, sed quatenus ad substantiam pertineat. Nihil his esse contrarium, sed nec quanto ipsi, certo præsertim: quod quæ substantia sit, id illam nec magis esse, nec minus: proprium tamen illius esse, ut eadẽ numero contraria suscipiat, nequaquam mutationis expers, ne questionem uel oratio moueat, uel opinio. Quantum uerò esse aut discretum, aut continuum: rursus, aut habere partium inter se positum, aut non habere. Discretum, quod nullo cõmuni termino iungatur, ut numerus, ut oratio. Continuum, quod huic diuersum, ut linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positum constare lineam, superficiem, solidum, non constare numerum, tempus, orationem, quando in his ordo sit potius, quicquid præterea quantum dicatur horum similitudine dici, nihil huic esse contrarium, nec enim ob stare magnum & paruum. Nam & esse ad aliquid, & uacare contrario, nisi si quis de loco ambigat, nec autem recipere magis, aut minus, proprium tamẽ quanti esse, quod æquale uocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidẽ putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicantur, uel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus, quantum nec omnia reciproca esse, nec uno tamen casu. Ut autem reciproca negentur quædam, reddentium fieri uitio, quare interdum fingenda uocabula: nec ad accidens tamen, sed referendum esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur, ubi sublati etiam cæteris recurrere: nam ex ijs plerumque simul esse. Nullas re uera substantias esse ad aliquid, si recte uoces ad aliquid, hoc est, quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat: quare altero ad liquidum cognito, protinus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales in habitu & dispositione consistere, quarum sola discrimen diuturnitas faciat. Item in naturali quadam facultate, & facultatis eius uacuitate, in affectiuis qualitibus, quas & affectiões quidam uocent, quæ uel sensus afficiunt, uel ex affectionibus oriuntur. At si maneant, affectiua qualitates: si protinus abeant, affectiones potius nominentur, cum ab his quales non dicimur. Postremo in forma cuiusque & figura, quibus densum tamen & rarum non ad numeres, ut quæ magis positum contineantur, denominationes hinc produci, nisi si uocabula desint: interdum uerò ne tum quidem, cum præstò sunt. Cæterum contraria non qualitibus modo, sed & qualibus esse: nec omnibus tamen, ac si alterum quale sit ex contrarijs, esse item & alterum, magis quæ suscipere, & minus, nec ubique tamen. Qualitatis esse proprium, simile ac dissimile: & cum singularia in qualitatibus sint, unde quales appellamur, genera ipsa interdum ad aliquid esse, nec absurdum tamen, ut duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in unum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur: facere enim & pati contrarijs offeruntur, quæ magis etiam, minus que suscipiant. Iacere ipsum denominatur positionibus tantum quatuor, alia prorsus ut manifesta dissimulantur. Oppositis immoratur Aristoteles, quæ sint, aut ad aliquid, aut contraria, aut quale habitus & priuatio, aut quale dedicatio, abdicatio.

Plurimum

Plurimum uerò inuicem differant: nam ad aliquid ipsum quod sunt oppositorum dici, aut quo alio pacto: contraria non item, sed hoc ipsum contraria: quæ si eiusmodi sint, ut necesse alterum sit esse, medio carere, alioqui non carere, sed medijs esse aliquibus nomẽ, aliquibus fieri, si extrema negaris. Priuationem circa idem suapte natura uersari, & habitum: nec enim alibi esse priuationem, quæ ubi naturaliter habitus: aliudque priuationem & habitum, quæ quod priuatum fuisse, aut habere habitum dicitur: quantum utrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem, abdicacionem, aliud quodcumque his subest. Oppositionis tamen eundem modum. Non eadem esse priuationis, habitusque oppositiones, quæ ad aliquid sint: quoniam illæ nec alterius dicuntur, quod sunt, nec retrò aguntur: non item eadem quæ contrariorum. Nam nec necesse illa alterum inesse, ut contrarijs quibusdam, & inesse omnibus aliquando, quod nunquam his euenit contrarijs, quæ medio uacent. Addit & illud non posse regredi ad habitum priuationem. Denique abesse à dedicatione abdicacionemque, quibus ueri falsique necessitas insit, necessitas illa inquam, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid, quantum alter id in contrarijs, sed iunctim prolatis apparet. Postremo contraria circa idem genus uersari, quin potius aut esse in eodem genere, aut in generibus contrarijs, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uocabulum prius aut tempore dici, aut cum retrò si agas, esse alterum non probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Uocabulum simul uel tempore, uel natura, sed citra causam, uel quoniam sub eodem genere sectione eadem contra partiaris. Sex esse motus species, generationem, corruptionem, incrementum, decrementum, uariationem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationem, decremento incrementum, loci mutationi mutationem alteram in contrarium locum, uariationi uel nihil, uel qualitatis pauisam, uel qualitatis in contrarium mutationem. Quin illud habere, nunc ut ad habitum dispositionemque referri, nunc ut ad quantum, nunc ut ad aliquid circa corpus, aut in corporis particula, nunc ut ad partem, nunc ut ad id quod in uase, nunc ut ad possessionem, nunc ad exemplum illud quo uxor uirum, uir habere uxorem dicatur. Atque hæcenus in prædicamentis. Sed age librum quocumque Peri hermenias inspiciamus, in quo iam uerba ne cõtuntur. Quæcumque igitur uocibus insunt notæ, illorum sunt, quæ animo, sicuti uocum notæ ipsa quæ scribimus. Sed nec uoces, nec literæ tamen eadem cunctis cum sint in animo omnibus eadem quorum sunt hæc similitudines: Conceptiones & in animo sunt ueri expertes, & falsi, quibus nomina & uerba respondent: nam uerum falsumque diuisionis est, & compositionis utrobique. Nomen dico uocem significatiuam habilem, exposito sine tempore, cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obstiterit, indefinitum uocabitur nomẽ, sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & uerbi finitio, modo tempore non fraudetur, quod est eorum signum, quæ de altero dicuntur, à quo itidem indefinitum uerbum, casusque uerbi discrepant. Hæc autem seorsum quidem significant, sed non uerum tamẽ, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quæ uox est significatiuam habilis, cuius etiam seorsum partes ipsa significant: nec omnis tamẽ oratio uerum falsumque recipit, sed enuntiativa duntaxat, quæ affirmatio primum, uel negatio est, etiam que prius quæ copula uinciat: uerbum autem sibi enuntiatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur: estque una interdum enuntiatio in uocabulis pluribus, est & in uno multiplex. Sensus enim potius ibi respicitur, sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam, quid enuntiat. Nullaque omnino est affirmatio, cui non aliqua aduerberetur negatio, quod totum contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta æquiocatione, & cauillamentis cæteris. Fit autem ut uniuersalia nomina, sit

Ang. Polit.

x 2 ut &

ut & singularia committantur: sed uniuersalia, nunc uniuersali nota nunc particu-
lari, nunc prorsus nulla proferantur: ubi nota non est, nihil repugnat: ubi uniuersa-
les, contraria nascunt, quae simul uera nunquam sunt, cum uera illa esse possint, quae
his opponuntur. At cum ab angulis mutuò respiciunt, contradictio fit, cuius pars
altera uera semper, aut falsa: quod in singularibus quoque deprehenditur, etiã qua-
uis nota carentibus. Idem tamẽ quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem con-
uenit, cui fuerat dedicatum. non enim affirmationis cuiusquã plures singulis ne-
gationes, ueraque semper alterutra, nisi cum futurum tempus singularia praesertim
respiciunt, ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrum simul
nunquam omnino non uerum distinctum, quippe uerissimum semper. Ex nomi-
ne autem, & uerbo, uel ex indefinitis, nunc utroque, nunc altero affirmationes pri-
mae constant, & negationes: quae sic tamen porriguntur, ut uerbum Est, tertium
quiddam sit, ac praedicato adnumeretur, aut uerbum certè aliud adfit, quod in hoc
ipsum denique resoluatur. Hic uerò enuntiationum geminatur numerus, tum ubi
quae diximus, indefinita ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum
mutat. Nam uerba ipsa, & nomina, quamuis loco priore cedant, minimè intelle-
ctum uariant, alioqui negationes plures affirmationis erunt unius. Verum nec
una dialectici interrogatio, quae uel unum quaerit de pluribus, uel de uno plura:
quare nec una responsione excipitur. Nam cum sint duo interdum separatim ue-
ra, falsa eadem si iungas, deprehenduntur: quaecunque autem ex accidenti, uel
de uno eodemque, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri unum possunt, nec
item, si quod ipsum dicitur, inerat illi iam, de quo dicitur. Quibus autem praedi-
cationibus repugnantia nihil adhaerescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur,
quae uidelicet à se ipsis, non ex accidenti praedicantur, & pure uerum profertur,
& quadantenus. Nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Caterum
per modos etiam contradictio uariatur, qui uicem praedicati obtinent, sicuti sub-
iecti quod reliquum. Necessarij dehinc illa, & possibilis, & contingentis atque im-
possibilis multa & uaria, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamẽ im-
possibilis a quiuocationem caueas, necessarium propterea quod actu sit, in capite
constituas. Nam disceptationem praetereo sex illis argumentationibus confecta,
qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quam duae inter se affirma-
tiones: quoniam eam plerique Aristotelis esse negant. Quare per priores iam reso-
lutorios decurramus. Praecepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ip-
sam prioribus libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet propositionem
finiens, quae aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse
ait, uel particularem, uel indefinitam, tum aliud demonstratiuam propositionem,
atque aliud dialecticam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alte-
ram, haec ipsius contradictionis interrogationem, si queras illius optionem quod
uerisimile uideatur si respondeas. Terminum quo propositio resoluatur. Sed cum
uel subijci, uel praedicari, uel affirmari, uel negari: in qua oratione quaepra statuan-
tur, unde aliud necessario efficiatur, propterea quod illa sint. eam proprie ratioci-
natione dici: quae si necessaria protinus appareat esse perfectam: sin ad id uno aut
pluribus indigeat, quae necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus
non sumant, imperfectam: quae si nihil accipere de subiecto possis, de quo non alterum
dicat esse illud in altero toto, dicique alterum de omni, sed & de nullo eadem ratio est.
Retrò agi propositiones incolunt sensu, siue absolutae, siue necessariae sint, quoties
uel uniuersales negent, uel particulares affirmet: ad affirmantis uerò uniuersales
recurrere eiusdem tantum ordinis particulae: nam quae particulae negent, minimè
esse

esse retrogradas, nisi cum propriae contingunt, ubi particulatim magis, quam in uni-
uersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima duntaxat è figuris tribus deprehen-
ditur, quoties in toto medio sit ultimus terminus in primo uel toto, uel nullo sit
medius, sed in medio ultimus, affirmans ubique, nec in uniuersum modo, sed & per
partes: ita modi quatuor emergunt omnibus problematis idonei: medium uerò il-
lud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterum medio quoque loco reci-
pitur: extrema, cum quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterum. In figu-
ra secunda medium illud est, quod de utroque dicitur: extrema, de quibus medium, sed
maius quod propius ipsum: minus, quod longius: nec in medio medium, sed in ca-
pite: nec perfecta ibi ratiocinatio. siue autem bis uniuersale, siue semel sit, hoc est,
in maiore tantum propositione, negare alteram conuenit: unde modi existunt quatuor,
reiectis ceteris: quorum duo priores ad primam secundum, tertius ad tertium retrò acta
propositione altera, sed non utralibet reuocantur: quartus impossibili perficitur,
nec unquam quod colligitur, asseuerat. At quoties eidem uel utroque omne, uel maius
nullum minus omne, uel maius aliquod minus omne: uel item contra, uel maius non
omne minus omne, uel maius nullum minus aliquod, figura haec postrema, modi que
sex imperfecti particulatim colligentes. Primus, tertius, quartus ad primam tertium,
secundus ac sextus ad eiuſdem quartum propositione altera cessim redeunte per-
ducendi. Nam quintus impossibili se perficit, hic medium postremo quasi gradu
subsedit, ac de illo tam maius quam longius abest, quam etiam minus extremum praedi-
catur, quod adhaerescit. Reliqua omnia coniugata reiecit, nisi si maior ait, minor
negat, sed utraque in uniuersum. Nam si ambae in figura prima retrò eunt, in secunda
minor, in tertia maior, rite quidem, sed non quod uoles, ratiocinabere. Absolutis
necessaria congruunt, licet hic expositioe perficiatur quae illic impossibili. Quod
si necessaria misceas absolutis, necessarium colliges, quoties maior necessaria fue-
rit: at in secunda, quoties uniuersalis necessario denegat, in tertia uerò, quoties in
affirmantibus utrisque uniuersalibus, utrauis necessaria proponatur, aut si altera ne-
get, ipsa quae neget: aut si particularis altera sit ipsa quae particularis non sit, sed &
contingens hoc loco excutitur, quod necessarium non sit: at si esse tamen conce-
datur, nihil impossibile consequatur, quare omneis propositiones recurrere, quae
figuram habeant in contrapositionis affirmantem. Sed contingens modò in his uer-
sari, quae saepius usu ueniant, necessitate repulsa, modò in his, quae suscipi de quibus se ha-
beant. Conuerti oppositas utrobique propositiones, sed illic quod suapte natura sit,
ad illud quod necessario non sit. Hic autem, quod suscipi de quibus uocamus, a quo demon-
stratio excluditur. Utrisque igitur contingentibus semper in figura prima contin-
genter colliges, ubi iugationes quas dixeris obtinueris. sed & cum neget utraque,
cum neget & minor tantum (quod licet) ad affirmandum compellas, contingen-
ter efficies quod uoles. Ita si contingentibus absoluta permisceas, maiorque con-
tingens, minor absoluta sit, & contingenter colligas, & perfecte. Nam minor con-
tingens non imperfecte modò, sed improprie contingens efficiet. Hic illud tra-
ctatur, si necesse est hoc esse, cum illud est, & cum possibile hoc est, necessario &
illud fore possibile, quod ab hoc emanat, posito falso, quod impossibile non sit,
etiam quod inde sit, non esse impossibile, sed falsum. Quod si maius interuallum
contingat, & uniuersale sit, minus absolutum ponas, & particulare: colliges qui-
dem, modò particulare affirmet: sin autem particulari contingat, imperfecte
concludes: ac si neget, conuersione: sin uerò affirmet, impossibili perficitur. Ne-
cessarium uerò contingenti perinde se miscet, ut absolutum, tantum illud uariat:
quod ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit conclusio: necessaria

uerò que negat, & contingens colligit, & quod non absolute sit. Porro in secunda nihil euenit ex contingētibus, quo loco illud acerrime tueretur Aristoteles uniuersalem contingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget contingens, affirmet absoluta, nimirum colligi ait, quemadmodum & si neget utraq, sed transitur tanta contingens. Lex eadem & necessario, fitq; conclusio semper late accepti contingentis, quoties uniuersalis necessario perneget. In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos rite adiungent. Nam uel sibi ipsæ constant, uel conuertendo restituantur. Verum si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget & quod efficitur. Quod si necessaria & contingens committantur, ubi termini afferunt, contingit, quod efficitur. At si tantum necessaria propositio affirmet, continget ut non sit. Sin uero neget, non modo ut non sit continget, sed & prorsus non erit. Et quoniam ex impossibili argumentatio, pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam robur ipsius ratiocinando tutamur. Deniq; illud quoq; facilius expugnari, quæ rarius colliguntur, ægrius defendi, sed & expugnare se inuicem quæ particularia, quæq; uniuersalia sunt, defendi ab uniuersalibus tantummodo particularia, prorsusq; esse facilius oppugnare, quam tueri. Agamus et de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dicit. Constat oportet, quid sit de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium, quid sequatur, quid ue præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid sint, quæ ppria, quæ accidentia, quæ opinione, quæ uero: sumendum quod rem, non quod hanc rem sequatur, sed adijcienda particularis nota, ne fallat indefinitum. Totum sumendum quod præit, non quod sequitur: sumptis quibus comprehenditur subiectum, superuacuo sumptis, quæ in uniuersum sequantur: sume autem quæ speciem proprie consequantur, quæq; sint ut plurimum: nec autem, quæ succedunt omnibus. Sume quæ cõmuniora, sed & medium inspice, siue demonstras, siue colligis impossibili, uenari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quib. aut affirmes, aut neges. Non nihil sibi & diuisio colligit, ea est imbecilla ratiocinatio, sed noscenda omnium disciplinarum principia, ut ubi quæq; ratiocineris. Ut aut resoluas propositiones captandæ, uidendumq; utra in toto, utra in parte: sciendum quod desit, reijciendum quod inane sit. Nec esse statim ratiocinationem credendum, quod necessarium sit. Propositiones ad terminos redigendæ. Nam figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo, notæ addendæ, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperam expositis, spectandus & habitus, & quod ex habitu. Non semper terminis imponenda nomina. Termini sic statuendi, ut primi nominum situs, propositiones casibus uariandæ. Quod duplicatur, iuxta maiorem ponendum. Variandi termini, cum quid in plenum colligis, & aliquatenus. Nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterum capiendum pro altero, dummodo idem ualeant. Ceterum pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimen articuli, notæq; uniuersalis peruidendum, nec extimescendum continuò, si quid ex terminis efficiatur: sic nos illis utimur, ut Geometra literis, ut sensibus discipulus. Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam, non ad aliam, pariter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio sumenda. Ad hypotheticas, quod resoluamus non est, ex alijs figuris redigere ad alias licuerit. Non est hoc, & est non hoc, diuersum significant, quare illud uidendum, ne in contradictionibus offendas. In secundo Priorum libro quedam quasi adulterina tractant, quæ ueritatem plerumq; ementiuntur, quo circa dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus. Ex ueris falsa: nam contra uideri, q̄ esse potius: præsertim si non

prorsus

prorsus falsa maior. Id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationem recurrentibus terminis, uersa in propositionem conclusionem, sed recurrente conclusione, manere alteram propositionem, cum tollatur altera. Posita conclusionis contradictione, atq; altera adsumpta propositione, tolli alteram impossibili, quod eisdem peragi terminis quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentibus quoq; ratiocinationem cludi. Iam illa, quid principij petitio, quid non ex hoc sequens, quod falsæ rationis discerniculum, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur, nec falso conuictos credamus, recursusq; illi etiam alterius extremorum, ac medij, tū inductio, exemplū, auocatio, obiectio, signum, uerisimile, cõmentum, signorūq; in physiognomico problemate exercitatio, reliquum sibi huius uoluminis adsciscunt. Itaq; ad posteriora transeamus. Iusta hic demonstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi semina, ut iam quod discimus, non in plenum, sed quadantenus sciamus. Prænoscimus aut esse aliquid, aut hoc significare, sed & utrumq; quædamq; prius & posterius, quædam simul intelligimus. Rite quid ex causa scimus, & demonstratione. Ducit ea ex ueris primis, mediis carētib; prioribus, causis necessarijs. Prioribus naturæ potius q̄ nobis. Principijs credendum potius q̄ conclusionibus. Prædicatū dici per se de subiecto debet, priusq; de omni, per se nunc accipe uel essentia, uel proprio, sed & uniuersaliter. Uniuersale hic intellige, quod & de omni, & per se, & quæ ipsum est, nec in alio prius. Nec ideas demonstraueris. Caue aut, ne demonstrasse uniuersale falso te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, tū de indiuiduo agimus solitario. Cum uacat nomine illud quod specie distincta deuinct. Cum discrimen inter uniuersale non cernimus, & quod de omni. Nec ueritas modo, sed & necessitas exigitur: eaq; non conclusionum modo, sed & principiorum: non modo esse indicans, sed & cur sit: non modo ex necessarijs, sed & e suis, hoc est, ex ijs, quæ uel unus, uel cognati generis, tū ex uniuersalibus: nec em corruptibiliū. Nec aut scientia ulla sua tueretur principia, sed ad unam rediguntur omnes, quæ sapientia uocatur. Quæq; primas & easdem maximè causas considerat, subiectū statuimus esse. Propriū quarimus, quid significet. Axiomatibus utrumq; debemus. Quorum interdū uel utimur potius. Sed & quædam sunt axiomata, quæ scientijs congruunt omnibus. Duæ scientiam facultates constituunt, sapientia & dialectica. Nunc eadē scientia & esse aliquid scimus, & cur sit, nunc diuersis. Causæ mutud, & signa interdū recurrunt. Altera alteri scientia subest. Prima demonstrationi figura debetur, aut rem sic ignoramus, ut esse nesciamus, aut ut aliter esse putemus, quæ dispositionis inscitia uocatur. Fit aut uel ubi præstō est mediū, uel ubi desit, utrobique aut aut notioe simplici, aut adulterina ratiocinatione. Debellanda contrarijs potius, q̄ contradictorijs minus ueræ propositiones. Si sensus defuerint, etiam demonstratio deerit: nam illorū ope inducimus, atq; abstrahimus. Nosce quod ex accidenti dicitur, uarie dici. Ceterum accidens quoq; de accidenti. Sed & de accidenti eodem rursum substantia, quasi præter naturam prædicatur, nec subiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præstat uniuersale, affirmatio negationi, iusta demonstratio illi, quæ fit ex impossibili. Potior illa & prior facultas, quæ causam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uniuersale uertitur, quæ superior, quæ simpliciora habet principia. Nam quarum diuersa principia sunt, hæ diuersæ scientiæ: res eadem uarijs demonstratur medijs, nulla fortuiti scientia, nihil sensibile demonstratur, demonstrationis origo in sensibus diuersarum scientiarum, nec eadem propria principia, nec cõmunia. Etiam utra opinio, & subiecto differt à scientia, & æstimationis modo. Nec eiusdem omnino rei opinio & scientia. Solers ille, qui medium quasi deimproviso corripit.

x 4 Ergo

Ergo in libro secundo demonstrationis medium excutitur, quoniamque formalis causa medium potissimum demonstrationis est, ea porro definitio de definitione agit. Sed & de ceteris causis, siue quæ factiorem, siue quæ materiã, siue quæ finem spectent. Quaruntur & illa, num finitionis demonstratio, num finitionis finitio, quibus finitio cõperat, atque unde abhorreat. Aguntur & quæstiones, an est, quod est: ea uerò simpliciter, ac prius magis eadem: an illi illud competat, & cur competat, ea composita, magis tamen posterior. Conueniunt illæ terminis, hæ propositionibus. Cuius demonstratio est, non eius omnino definitio. Nec idem omnino definitione scitur, & demonstratione. Constituit definitio quid est, ipsam demonstratio accipit: demonstratio prædicata, rerum naturas definitio exhibet. Neque diuisione finitio, neque suppositio demonstratur, utrobique principium petitur: eadem nec inductione probatur, nec sensibus. Definitio quidem ratio dicitur eius quod est, quod tamen aut nominis est, aut naturæ. Ratio autem una loco differens à demonstratione. Diuersæ causæ mediij locum subeunt, diuersæ inquam & tempore, Quarum uel ordo, uel recursus inspiciendus, quodque pacto finitionis finitio sit, aut non sit. Communiora definitionis accipienda, non tamen & definitionum genere, quæ definitum iuncta simul exegunt. Individuarum partium definitiones, generum quoque definitionibus indagandis adhibentur, ubi eorum spectatur ordo, quæ sumuntur: illud cauetur, ne quid utile prætereatur. Ipsum quoque quod definitur, arte querit, ne res aut nomen intus perturbet, ubi duplex inspicitur subiectorum series. Nihil idem causæ eiusdem ex pluribus, nec idem conclusionis, & rei. Postremo semen carentis mediõ propositionis in animo habemus, quando uniuersale illud, quod unum præter multa sit, sensibus, imaginatione, memoria, intellectu, formisque & notis quibusdam paritur. Principium scientiæ intellectus, hoc est, cognitio principiorum scibilis rei. Nunc & topica percurramus. Differere hic in quouis negotio docemur. Tractaturque dialectica potissimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigiosa. Quoniam in ea non tam probabilia sunt, quæ uidentur. Confertur exercitationi, congressibus philosophicis. Propositio igitur omnis, uel problema, quod à proposito modo tantum differt circa genus, definitionem, proprium, atque accidens, & quidem in prædicamentis omnibus uersatur. Cernitur & idem, & alterum quod utrumque genere, specie, numero: quatuor dialectici instrumenta, acceptio propositionum, distinctio intellectuum, inuentio differentiarum, consideratio similitudinis. Propositiones accipimus, ex omnium, ex uulgi, & sapientium opinionibus, uel moralibus, uel naturalibus, uel rationalibus. Distinguuntur intellectus inspectis oppositis, specie ne an uocabulo differant, item casibus, generibus, finitionibus, comparisonibus, discriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur, similitudo ipsius indagatur, quæ diuersorum sunt aut eorundem generum. Horum qualibet usus habet in disputando proprios. In lib. 2. loci tractantur absoluti accidentis siue refellendum, siue sit asserendum: loci autem sunt hi ferè. Non est accidens interdum, quod ut accidens enuntiat. Subiectum seorsum capitur ab accidenti, seorsumque definit. Transfertur problema ad uniuersalem propositionem, queritur quid ipsi obijciat. Decernitur, quibus appellatiõibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda equiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda lux, generis inspicenda contraria: sed & propositi generis species, utendum definitione, consequentia, tempore: reuocandum problema illuc, ubi argumentationes circumsuuant, uestiganda quæ sequuntur. Inspiciendum quo affirmatio ac negatio differat. Eruenda etymologia, pefanda quæ cui necessario, quæ secus cõperant. Cõplectenda omnino multiuoca, contrariorum conexio, & opposita quælibet, & conferta

& conferta, & cõfertis obtusa, & generationes corruptionesque, & propositionum consequentia: præterea quod magis, quod minus, quod æquè sit, & appositio: & quod aliquatenus, & quando, & ubi: Tertius comparationum locos habet accidentibus adscriptos, considerans, utrum diuturnius, stabilius, optabilius posterioribus, uel seipso, uel ex accidenti. Præterea utrum simpliciter optabilius, & suapte naturam, utrum præstantioris naturæ, uel bonum, uel proprium, utrum honoratius, ac prius, utrum finis, utrum fini propinquius, utrum ad finem præstantiorem, utrum possibile. Finium proportionem cogitas, & à quibus præstantur fines, utrum pulchrius, honestius, laudabilius. Præstabilioris origo, ubi plura sint bona, ubi uoluptas, ubi opportunitas, ubi frequentior tempestiuitas, utrius corruptio peior, generatio melior, utrum bono uicinius, aut similius, sed & meliori, utrum illustrius, utrum magis proprium, utrum in genere meliore, utrum magis ex abundantia, utrum rarius, utrum sine altero eligibilis, utrum negetur minus, utrum amissio qui doleat minus reprehendatur, utrum sua uis sit, utrum aut bonum, aut meliorem reddat, cui adsit, utrum bonum præstantius efficiatur. Huc loci etiam plerique absoluti accidentis faciunt. Tunc illi, quod ex duobus optabilius tertio, ipsum quoque altero optabilius, ut cuius excessus, excessu alterius, ut quod seipso potius optabile, ut quod cui adijcitur, optabilius facit, ut quod maiori additum, totum mox ipsum reddit optabilius, quod quod minori, ut quod sui merito non gloria causa optabilius, ut quod utroque, ut cui notiones cõperant omnes optabiles: quodque propter optabilia meliora sit. Cui nihil admixtum quod fugias. Sume tamen uniuersales magis locos, quos & ad particulares trãferre possis, siue determinatos, siue determinatiõis expertes, quæ uarijs defenduntur ac refelluntur modis, & ad usque indiuidua perducunt. In quo genere agitur, ubi cognata inspicis omnia, an sit, de quo non dicat. De quo ut accidens, an possit & non inesse, an sit in eadem diuisione, genus & species, an capiat eius partem genus, quod sit in genere: an proposita species alicui uerè cõperat, cui genus ipsum non cõperat: an quod positum sit in genere, nullius speciei sit particeps: an sit genere amplius, an ex æquo species dicatur, & genus: an specie quippiam differat, cuius aut non sit illud, aut non uideatur genus, an aliud eiusdem sit generis, quod nec contineat genus, nec contineatur: an superiora omnia genera de specie dicantur, qua quid est: an genus uel ipsum, uel superius speciei sit particeps: an si species, ut quid etiam genus, imò uerò genera, ut quid prædicentur: an rationes generum speciei congruant, aut omnino his, quæ partem speciei capiunt. An in genere posita differentia sit, an & species, an in specie differentia, an in differentia genus: an dictum genus, ut differentia: an ut data species est, nulla de his differentia dicat, quæ sunt generis: an prius natura species, an abesse possit aut genus, aut differentia: an quod in genere situm particeps alicuius aut sit, aut esse possit, quod generi sit contrarium, an species alicuius particeps, quod competere his possit, quæ sub genere sunt, an sint æquiuoca species, & genus: an esse aliqua nequeat propositi generis species, an dictum translatione genus, an aliquid speciei contrarium, an in contrario contrarium, an quod generi contrarium, nullo sit in genere, sed ipsum sit genus: an genus & species alicui contraria sint, cum sit alterius tantum medium: uel si utriusque, tamè alterius dissimile: an medium quoque in eodem genere, an alii cui contrarium genus, species nulli, an medium aliquid in proposito genere, an aliquid generi contrarium, an in casibus & serie, & æqualiter se habentibus, & generatiõibus, generantibus, corruptentibus ex æquo sequat, an priuatio speciei opponat, an & generis sui sit negatio, an ad aliquid, an non ad idem dicatur, ut species, & ut genus: uel ut genus, & quæ sub genere: an idem genus & species dicatur in casibus: an quæ

an quæ similiter ad aliquid dicuntur, non similiter recurrant: an non ad æqualia genus dicatur & species: an contrapositi contrapositum genus: an quæ ad aliquid, partim necessario, partim secus: an in actu habitus, aut contra, an habitus in consequenti, sed potestate: an temere quod sequitur, acceptum ut genus, an utrumque in eodem aliquo: an quadantenus species generis particeps, an totum in parte sumptum, an in potestate aut possibili, an quod in duobus generibus, aut pluribus, in altero positum: an genus ut differentia expositum, uel contra: an affectio, uel in affecto, uel pro affecto capiatur: an in subiecta specie redditum genus, an e contrariis, quod melius, aut quod æque bonum, deteriore in genere ponatur. Specta & magis & minus siue sit, siue appareat. Et an de quo genus dicitur, non sit inter species. Distingue à genere differentiam. Nam & amplius est, & qua quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide. Quinto uolumine proprium libratur. Inspice, an improprie proprium, an minus notum, an æquiuocum ibi nomen, an & subiectum, an & idem, an quid ibi omnibus competat, an plura eiusdem propria, nec distincta, an id cuius proprium, an quod tantum semper comitatur: an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquam proprii genus. Vide illud quoque cuius proprium traditur, an nomen ibi genusque distindeant, an subiectum proprium ei traditur, quod in subiecto: an quod in proprii participatu, an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem qua sunt, eadem non idem sit proprium, aut non idem semper eorundem specie, an pro illo nunc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ similia sunt partium, & opposita quælibet, & quæ de quibus prædicentur, quæ subijciantur, quæ distinguantur: Sed & casus etiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant, & quæ itidem. Sed & ideam magisque & minus, & quod uel proprium, & quod superlatiõe. In sexto definitionis aguntur loci: cuius negotij quinque partes. Sed hæc duo prius exquirimus: An obscura elocutio: an plus dictum quam oporteat. In priore: An translatio adhibita, an uerba insolita, an inde contrarij partium nota ratio, an non continuo cognita definitio. In posteriore: An plane omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat, an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competit omnibus, an dictum idem sapius, an uniuersali additum particulare. Vtrum autem impleta sit definitio, inde colligis, si uideas, an non ex prioribus ac notioribus, an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non quæ oportet, definitum respiciat, an transiliatur genus, an omittantur differentie generis, an differentia desit, quæ contra diuidatur, aut ex uero non sit genere, an genus negatione diuidatur, an genus, an etiam species, ut differentia reddantur, an differentia hoc aliquid significet, an ex accidenti definitio competat, an differentia, uel species, uel quæ sub specie dicantur de genere, an rursus de differentia, uel genus, uel species, uel quæ sub specie, an non differentia specie prior, & an alterius quoque generis, an quod in aliquo est, an etiam affectio pro differentia, an illius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid differentia, an alio ipsum, quam quod debeat referat, an non primi definitio cum de pluribus agatur, an affectio, uel dispositio, uel definitum quid aliud quod dicitur, non suscipiat, an tempore aliquo dissentiat, an alio pacto magis conueniat, an res ipsa magis quam definitio, an non ambo pariter crescant, an magis quod re, quam quod ratione, an utriusque alterum pariter competat, alterum non competat, an utrobique definitio duobus competat, an si loco nominum fumantur orationes alicubi dissentiant, an non finem respiciat, generatio sit, an actus, an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente, uel contra, an eorum quæ sunt ad aliquid, eodem referuntur, & genus, & species, an in reliquis oppositis ordo

ordo teneatur, an similes congruant casus, an idea congruant, an una ratio æquiuocorum posita, an & impliciti, an & compositi, an transumptio adhibita, an uariatus intellectus uariatis nominibus, an transumptio non differentie, sed generis, an est cuius ratio traditur, non est id quod sub ratione, an indistinctum, quod illud referendum, quod est ad aliquid: an definita non res, sed bene habens, aut perfecta res, an quod sui causa eligendum sit, alterius eligendum causa dicatur: an non ipsum, sed quod ex ipso definiatur. Quæ scite singula discernes, ut totum & partes, ut magis & minus, ut melius & peius, ut inuocationem, ut præteritum compositionis modum, ut quod dicimus hoc post illud, ut quot modis alterum cum altero dicatur, ut an totum uocetur aliquorum compositio, & an altero contrarium quippiam definiatur. Declaranda interdum & definitio, interdum & melior excogitanda. Habes in septimo de eodem & alitero, casus hic & series, & contradiçtio, & efficientia, & destruentia perpenduntur. An cui alterum idem & alterum. Sed & accidentia eorum, & quibus accidant. An idem prædicationis genus, an genus alteriusutrius, non idem: an non eadem alteriusutrius differentie, an alterum magis admittatur, alterum respuatur. Sed & accessio, & decessio, & an ex suppositione aliquid comperat, an subiectum alicubi à prædicato discordet, an isdem dicendis alius modus, an esse alterum sine altero nequeat. Obijciat affirmans, raro à disputantibus definitionem rationem colligi. Nam tradere exactam, disciplinam esse alterius: sunt enim affirmantium & negantium non isdem loci. difficiliusque defenditur, quam oppugnat definitio. Octauo qui ultimus est, artes ipsæ disceptantium traduntur, uel interrogantium, uel respondentium: locos inueni, temet rogata, cum altero congregere: locorum inuentio philosophi, duo reliqua dialectici. Propositiones extra necessarias quatuor: aut enim sunt inductionis gratia, ut uniuersale concedatur: aut ad pompam sermonis, aut ad conclusionis latebras, aut ad explicandum quod obscurum. Necessaria non statim proponenda, sed recedendum procul, nisi cum sunt manifestissima. Inducenda ex particularibus uniuersalia, ex notis ignota. Latebris secundæ ratiocinationis ope, & si posterius conclusiones interrogabis, & cogeres: nec perpetuo, sed interpellatim rogabis: atque aliorum tenes, quam quod sis euasurus, aut similitudinibus ages: ac tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnifacere uideberis, cui plurimum fidas, propones aliquid ut exemplum: nec aut quod obtinere uis, sed unde id sequatur: & si posterius interrogabis, quod obtinere uis, prius: sed mutanda tamen ratio, si contumax homo sit, aut acer cum quo disputas: dilatandus interdum sermo: & quæ nihil ad rem faciant, insertanda. Magnificam præstabit disputantis orationem uel inductio, uel diuisio: perspicuam uero exempla & imagines. Ratio cinandum contra dialecticos, sed inducere uniuersalia non semper licet: aliter obijciendum, si unum proponas: aliter, si duo. Ex impossibili non magnopere argumentandum. Cauendum & illud, ne parum dialecticas propositiones afferamus. Nec idem rogandum sapius, tenenda prorsus, quæ difficile oppugnetur, quæ facile defendatur, ut prima, ut primis proxima, ut quæ sunt aut incertæ definitionis, aut improprie. Respondentis officium est, nec ubi labascit: sed alia ratio, si congruat opinioni propositio, alia si abhorreat, alia si medium teneat, alia simpliciter, alia si uel tibi, uel ei quæ tuetur, congruat. Videndumque illud, an ad rem faciat, quod queritur. Si quid obscure queratur, postulandum audacter, ut explanetur. Si æquiuocum, cum ex comodo, aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud alio spectantem concessisse. Si manifestum sit quod queritur, respondeto est, non est. Aliter tamē particularibus, aliter uniuersalibus occurrendum. Nunquam absurda positio tuenda. Interpellanda conclusio, quod procedet, si illud susculeris, unde deducitur, si interrogati obieceris, si ad

si ad interroganda dixeris, si diem (quod est nouissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modò, sed & falsa: nec ex ueris modò, sed & ex falsis colligendū: dialecticè potius agendum, quàm litigatorie. Nam & sermo increpatur, & discipulatur. Sermo igitur quinque modis, ubi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiā adijcitur, unde rursus aufertur, ubi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In uniuersum cauēda ratiocinationis uitia. Principij contrariorūq; petitiō, meditando sape, quid interroganti, quid respondentī prosit, opus tamē ingenio maximo, noscendae rationes primarum maxime quaestionū, definitiones & plurimae & nobilissimae, & primae tenendae memoria, per noscenda illa potissimum, de quibus frequentius disputatur. Consuescendum ut ex una ratione plures efficiamus. Propositiones à ratiocinantibus accipiendae potius, ab inducentibus exempla proponendi obijciendiq; capiendae exercitatio: cum hominibus indoctis non magnopere disputandū, habenda quasi arma semper in promptu aduersus problemata quaelibet rationum illarum, quae non facile de improbitate excogitantur. Peregrinus topica, leuissimè nunc elēchos attingamus. Hi nō tam praestant ut simus, q̄ ut docti uideamur. Aspiciendū tamen non nihil, ne facile à sophistis confutemur. Quorum hi sunt in disputando fines, ut resellant, ut mentiri cogant, ut absurda loqui, & barbara, & nugatoria, loci eorū in uerbis, aut extra uerba. In uerbis æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto, extra uerba autem, quod ex accidenti, quod purè & aliquatenus, tū confutationis inscitia, & quod ex consequenti, nec non principij acceptio, & positio non causae tanq; causae, & multarum interrogationū in unam collisio, quos explicare longissimum, & fortasse quoniam plerunq; ad topica referuntur, superuacuum. Haec tamen Aristotelis ars omnis, uel ratiocinandi, uel peculiariter demonstrandi, uel differendi, uel postremò cauillandi. Quam qui penitus inspexerit, edidicerit, exercuerit, & secū quod opus est, argumentando colliget ac demonstrabit, & cum alio disputans facile quod uolet, aut impugnet, aut tuebitur. Dixi.

ANGELI POLITIANI PRAELECTIO DE DIALECTICA.

DIALECTICA nobis in manibus, nō illa quidem, quae ars una omnium artium maxima dicitur, eademq; purissima philosophiae pars est, quaeq; se supra disciplinas omnes explicat, omnibus uires accommodat, omnibus fastigiū imponit. Illa enim (si Plotino credimus Platoniorū summo) praestat, ut ratione quadam de quouis dicere possimus, quod sit, quo differat ab alio, in quo conueniat, aut ubi quidq; sit, an sit quod est, quot sint quae sunt, quot rursus quae non sunt, alia scilicet ab ijs quae sunt. Haec & de bono disputat, & de eo quod bonum nō est, omniaq; pertractat, quaeq; sub bono sunt, quaeq; sub eo, quod contrarium bono. Quærit item, quid sempiternum, quid rursus tale non sit, sic tamen, ut opinionem reiiciat, scientiam tantum admittat, erroremq; tollat omnem, quem sensibilia concilient, supraq; id statuat nos, quod sit intelligibile, prorsusq; mendacium repudians, in illo qui dicitur ueritatis campo animum pascat, uraturq; Platonis diuisione, nunc species distinguens, nūc indagans, quid unum quodq; sit, nūc prima intuens genera, quaeq; de his fiant, quasi quodam mentis digito implicans, donec omne intelligibilem transmittat

transmittat spatium, rursusq; eodem recurrat, unde ab initio profecta fuerat, telam quidem Penelopes exemplo modò texens, modò retexens: ubi uerò quietam, nihil iam quærit ultra, sed in se ipsa cōsidens, etiam, quaeq; logica disciplina uocatur, inter propositiones ratiocinationesq; suas, interq; regulas & theoremata agitante. Nec enim ipsa illa talibus, tamq; minutis uacat, sicut neq; literis, sed ueritate perspecta, atq; animi cognitio motibus, & hæc ipsa planè peruidet, sed materiae sordes reformidans, uoluntate in eis logicam finit. Quae tamen quoniam similitudine quapiam dialecticam repræsentat, nata inde cōtentio inter philosophos est, philosophiae ne pars, an instrumentum dialectica sit, an (quod Boetius existimauit) utrunq;. Verum Platonica ista remota nimis, nimisq; etiam fortassis ardua quibusdam uideri poterit. Itaq; operæ precium, credo, faciemus, si institutam orationem quasi de fastigio deducamus in planum, hoc est, si ad ea quae sunt instituti operis propria, descendamus. Prius tamen quàm longius progrediar, respondendum mihi tacitis quorundam cogitationibus uideo: qui quoniam ante hoc tempus partem hanc philosophiae nunquam attigerim, quærent ex me fortassis, quò tandem magistro usus, dialecticam me doctorem profiteri audeam. Quibus ego tamen minimè ad Epicuri exemplum respondebo: ille enim, ut audio, seipsum tantum sibi in omni disciplina magistrum fuisse iactabat, atq; *ἀπομαθὴς*, hoc est à seipso doctus & esse & haberi uolebat. Ego si de me idem dixerò, profectò mentiar. Doctores enim habui numero plurimos, doctriua eminentissimos, autoritate celeberrimos. Pictor autem nescio quis interrogatus, quis ei magister artis contigisset, digito populum monstrauit, inde se uidelicet symmetrie, luminum, colorū, linearumq; rationem, inde sensus omnes, uenustatem, elegantiam, argutias, aliaq; id genus hausisse significans. Et ego igitur, si ex me quæritis, qui mihi præceptores in Peripateticorū fuerint scholis, strues uobis monstrare librarías potero, ubi Theophrastus, Alexandros, Themistios, Hammonios, Simplicios, Philoponos, alios que præterea ex Aristotelis familia numerabit, quorum nunc in locum (si dijs placet) Burleus, Erueus, Occan, Tisberus, Antisberus, Strodusq; succedunt. Et quidem ego adulescens doctoribus quibusdam, nec ijs quidem obscuris philosophiae dialecticæq; operam dabam, quorum alij graecarum nostrarumq; iuxta ignari literarum, ita omnem Aristotelis librorum puritatem dira quadam morositate illuue foedabant, ut risum mihi aliquando, interdum etiam stomachū mouerent. Pauci rursus, qui Graeca tenebant, quanquam noua quaedam nonnullis inaudita, admirabiliaq; proferre uidebantur, nihil tamen omnino afferbant, quod non ego aliquando antea deprehendissem in ijs ipsis commentarijs, quorū mihi iam tum copia fuit, huius beneficio Laurentij Medicis, cuius totum muneris hoc est, quod scio, quod profiteor. Quocirca cum ne ipsi quidē quicquam, nisi (quod dicitur) ex commentario saperent, libenter ego quoq; ad illos adiunxi me duces, quorū trita uestigijs ad usq; lares philosophiae semita patebat. Sed cum ad ipsam quoq; dominam affectarem uiam, nequaquam postrema fuit cura, etiam eius mihi ancillas & pedissequas conciliandi, quae liberales à nostris artes appellantur. Earum igitur me scitis ad hanc usq; diem familiaritate intima esse usum, quoniam non inutiles esse audieram, praesertim si praepararent ingenium, non detinerent. Nam si philosophiam non docent, ipsae mox tamen percipiendae locum parant, si non perducunt, at certè expediunt: quapropter minimè equidem negauerim, harum quoq; beneficio factum, ut ipsis aliquando domine mensis accubuerim, de cuius uidelicet cratera uobis in praesentia propino. Nec tamē hæc prima nostra sunt rudimenta iuuenes: nam & in palæstram quandoque disputationis, non sine laude

descendimus, & philosophiæ libros nonnullos uel publicè uobis (quod scitis) uel priuatiu studiosis aliquot hominibus enarrauimus. Denique quid uerbis opus est? spectemur agendo: ut enim oues, quod Stoicus inquit Epictetus, in pascua dimissa, nequaquam illæ quidem apud pastorem gloriantur, plurimo se pastas gramine, sed lac ei potius, uellus, que præbent: ita philosophus minime quidem prædicare ipse debet, quantum in studijs defudauerit, sed ipsam suæ doctrine frugem proferre in mediũ, quod & nobis erit, opinor, faciendũ. Quare ades auribus, atque animis Florentina iuuentus, ac ueræ philosophiæ primordia, nõ iam de lutosi Barbarorũ lacubus, sed de Græcorũ Latinorumque nitidis fontibus hauri mecum. Curæ autem nobis erit, ne quid huc afferat, quod nõ uel ratione tueri, uel autoritate possimus. Nec uerò aut uerbositate nimia, aut perplexitate orationis, aut questionum molibus uestræ mentis acies retundetur. Etenim perspicua breuitas, atque expeditus erit nostræ orationis cursus. Dubitationes autem nec omnes, nec ubique aut interponemus, aut omittimus, sic ut uestra quam comodissime exerceantur ingenia, non fatigentur. Dixi.

ANGELVS POLITIANVS ANTO.

NIOTTO GENTILI, TT. SANCTÆ ANASTASIAE presbytero Cardinali Auriensi s.

ARGVMENTVM quidem tuo nomini libellũ dedico, sed (ut spero) nec inanem rerum, nec inopem. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera. Titulum Nutricia diximus. Qua figura & Statius Soteria. Plenior hic enim mihi uisus, & argumento coherentior, quam qui olim placuerat, Nutrix. Tu uerò electus potissimum, in cuius appareat nomine, non quod rem tantillam tantæ uirtuti fortunæ que conuenire arbitret, aut hoc esse denique putem, quod tuis erga me meritis debeat: uerum cum prodire nollet hic in publicum liber sine patrociniõ, tu præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque honestior. Quare suscipe queso, quicquid hoc est mei foetus, qua me quoque ipsum soles humanitate. Deinceps autem plura melioraque forsitan accipies, modò hunc primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo, quantum tua mihi apud Innocentium pontificem maximum suffragata sit autoritas, cui quidem et ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili parte, scribendo saltem, beneque & sentiendo & eloquendo refertur. Vale.

ANGELI

ANGELI POLITIANI SYLVA, CVI TITVLVS NVTRICIA.

ARGVMENTVM DE POETICA ET POETIS.

TAT uetus, & nullo lex interitura sub æuo
Diuorum, atque hominum concurs: incidit in auro
Scilicet hanc natura parens, dictasse feruntur
Fatorum consulta Themis, solersque futuri,
Nondum Caucaea pendens de rupe Prometheus,
Quæ gratos blandæ officio nutricis alumnos

Esse iubet, longumque pia mercede laborem
Pensat, & emeritis cumulat compendia curis.
Hinc Italos Phrygio signauit nomine portus
Caietæ memor Aeneas: hinc urbe Quirini
Annua cinctutos nudabant festa Lupercos.
Hinc pater astringero Dodonidas intulit axi
Bacchus Agenoreo facturus cornua tauro.
Hinc iubar Olenium ratibus pelagorum pauendum
Exoritur, siquidem Cretæ fertur in Ida
Capra louem puerum fidis aluisse papillis.
Ast ego, cui sacrum pleno dedit ubere nectar,
Non olidi coniunx hirci, non raura sub antris
Bellua, non petulans nympe, non barbara mater,
Sed dea Pieridum consors, & conscia magnæ
Pallados, humanas augusta poetica mentes
Siderei rapiens secum in penetralia cœli:
Quas rogo, quas referam grates, quæ præmia tantæ
Altrici soluisse queam, nec fulminis autor,
Nec thyrsi sceptrique potens? quo nam improba ducis
Mens auidum? quod me pietas temeraria cogis
Attonitum? qui nam hic animo trepidante tumultus?
Fallor? an ipsa aptum dominæ præcordia munus
Parturiunt ultrò, uocemque & uerba canoro
Concipiunt sensim numero, inlibataque fundunt
Carmina, numquam ullis parcarum obnoxia pensis?
Sic eat. En agendum quæ se furor incitat ardens,
Quæ mens, quæ pietas, quæ ducunt uota sequamur.
Intulerat terris nuper, mundoque recenti
Cura dei sanctum hoc animal, quod in æthera ferret
Sublimes oculos, quod mentis acumine totum
Naturæ lustraret opus, causasque latenteis
Eliceret rerum, & summum deprenderet æui
Artificem, nutu terras, maria, æstra regentem,
Quod fretum ratione animi substerneret uni
Cuncta sibi, ac uindex pecudum, domitorque ferarum
Possit ab ignauo senium defendere mundo.
Ne uento squallere situ sua regna, neque ægram
Ang. Polit.

y 2 Segnitte

Segnitie pateretur iners languescere uitam.
 Sed longum tamen obscuris immersa tenebris
 Gens rudis, atq; inculta uirum, sine more, sine ulla
 Lege, propagabant æuam, passimq; ferino
 Degebant homines ritu, uisq; insita cordi
 Mole obfessa graui, nondum ullos prompserat usus.
 Nil animo, duris agitabant cuncta lacertis.
 Nondum relligio miseris (si credere fas est)
 Non pietas, non officium, nec fœdera discors
 Norat amicitia uulgus, discernere nulli
 Promptum erat ambiguo susceptam femine prolem.
 Non thorus inferni genio, non crimina plecti
 Iudicio, nulla in medium consulta referri.
 Non quæri cômune bonum, sua cômoda quisq;
 Metiri, sibi quisq; ualere, & uiuere sueti.
 Et nunc ceu profus morientem uespere sero
 Ignari fleuere diem, nunc luce renata
 Gaudebant ceu sole alio, uariosq; recurfus
 Astrorum, uariam Phœben, sublustris in umbra
 Noctis, & alternas in se redeuntibus annis
 Attoniti stupuer uices, insignia longum
 Spectabant cœli, pulchroq; à lumine mundi
 Pendebant causarum inopes, rationis egentes;
 Donec ab ætherio genitor pertæsus Olympo
 Socordes animos, longo marcentia somno
 Pectora, te nostræ diuina poetica menti
 Aurigam, dominamq; dedit, tu flectere habenis
 Colla reluctantum, tu lentis addere calcar,
 Tu formare rudes, tu prima extundere duro
 Abstrusam cordi scintillam, prima fouere
 Ausa Promethæ cœlestia femina flammæ.
 Nam simul ac pulchro moderatrix unica rerum
 Suffulta eloquio dulcem sapientia cantum
 Protulit, & refugas tantum sonus attigit aures,
 Concurrere ferum uulgus, numerosq;, modosq;
 Vocis & arcanas mirati in carmine leges
 Densi humeris, arrecti animis immota tenebant
 Ora cateruatim, donec didicere, quid usus
 Discrepet à recto, qui fons, aut limes honesti
 Qui ue fide cultus, quid ius æquabile, quid mos,
 Quid poscat decor, & ratio, quæ cômoda uitæ
 Concilient inter se homines, quæ fœdera rebus,
 Quantum inconsultas ultra solertia uires
 Emineat, quæ dein pietas præstanda parenti,
 Aut patriæ, quantum iuncti sibi sanguinis ordo
 Vindicet, alternum quæ copula seruet amorem.
 Quod gerat imperium fractura Cupidinis arcus,
 Atq; iras domitura truces, uis prouida ueri,

Vis

Vis animæ, celsa quæ sic speculatur ab arc e,
 Ut uel in altrigeti semet præcordia mundi
 Inlinuet, magniq; irrumpat claustra tonantis.
 Agnorant se quisq; feri, pudibundaq; longum
 Ora, oculos, taciti inter se, immoti q; tenebant.
 Mox cunctos pariter morum, uitæq; prioris
 Pertæsum: ritulq; ausi damnare ferarum,
 Protinus exeruere hominem, tum barbara primum
 Lingua nouos subijt cultus, arcanaq; sensa
 Mandauere notis, multa q; tuenda uirum ui
 Mœnia succinctus populis descripsit arator.
 Tum licitum, uetitumq; inter discrimina ferre,
 Et pretium laudis, & noxæ meditantia pœnam
 Vindicibus coeptum tabulis incidere iura.
 Mox & dictus Hymen, & desultoria certis
 Legibus est adstricta Venus, sic pignora quisq;
 Affectusq; habuere suos, belliq; togæq;
 Innumeras cômerti artes, etiam æthera curis
 Substrauere auidis, etiam famulantibus altum
 Inferuere apicem stellis, animoq; rotatos
 Percurrere globos mundi, & sacra templa per orbem
 Plurima lustrato posuerunt deniq; cœlo.
 Sic species terris, uitæ sua forma, suusq;
 Dijs honor, ipsa sibi tandem sic reddita mens est.
 An uerò ille ferox, ille implacatus, & audax
 Viribus, ille graui prosternens cuncta lacerto,
 Trux uitæ, præceps animæ, submitteret æquo
 Colla iugo, aut duris pareret sponte lupatis,
 Ni prius indocilem sensum facundia uictrix
 Vimq; reluctantem irarum, flatusq; rebelles
 Carmine mollisset blando, pronisq; sequentem
 Auribus, ad pulchri speciem duxisset honestis
 Quippe etiam stantes dulci leo carmine captus
 Submittit ceruice iubas, roseamq; dracones
 Erecti tendunt cristam, & sua sibila ponunt.
 Ille quoq; umbrarum custos, ille horror Auerni
 Cerberus, audita Getici testudine uatis,
 Latratum posuit triplicem, tria sustulit hiscens
 Ora, nouo stupidus cantu, qui flexerat atram
 Tisiphonen, sæuo lacrymas conciuerat Orco.
 Ipsum fama louem, cum iam Cyclopea magna
 Tela manu quatit insurgens, tonitruq; coruscat
 Horrisono, & cæcis miscet caua nubila flammis:
 Ut tamen increpuit neruis, & pectine pulcher
 Delius, alternumq; piæ cecinere sorores,
 Placari, totumq; sua diffundere mundum
 Lætitia, & subito cœlum instaurare sereno.
 Nunc agè, qui tanto facer hic furor incitet œstro
 Ang. Polit.

y 3

Corda

Corda uirum, quam multiplices ferat Enthea partus
 Mens alta, cognata polo, qui præmia doctæ
 Frontis Apollineas ausi sibi nectere lauros,
 Inclyta perpetuis mandarunt nomina seclis,
 Expediam, faueat pulchro nunc musa labori.
 Musa quies hominum, diuimq; æterna uoluptas.
 Iuppiter (ut perhibent) liquidi per & ignea mundi
 Tempa, per & stellis radiantibus æthera fixum,
 Aurarumq; animas, sola terræ, & cærulea ponti
 Diffusus, errantes citharæ uice temperat orbis,
 Ac rapidum imparibus cursum rotat interuallis.
 Quem rara pars tamen, & certum confine dîremit.
 Hinc nostro maior captus sonus exit, acutas
 Compensans grauibus septem in discrimina uoces,
 Stellantesq; globos, sua quæq; innoxia Siren
 Possidet, ambrosio mulcens pia numina cantu.
 Nec tamen in nullis hominum simulacra refulgent
 Mentibus, arcanam cœli testantia musam,
 Permixtumq; Iouem, nam ceu tralucet imago
 Sideris in speculum, ceu puro condita uitro
 Solis inardescit radio uis limpida fontis,
 Sic nitidos uatum defæcatosq; sonori
 Informant, flammantq; animos modulamina cœli.
 Is rapit euantem feruor, fluctuq; furoris
 Mens prior it pessum, tum clausus inæstuat alto
 Corde deus, toto lymphatos pectore sensus
 Extimulans, sociumq; hominem indignatus, ad imas
 Cunctantem absterret latebras, uacua ipse potitus
 Sede, per obsessos semet tandem egerit artus,
 Inq; suos humana ciet præcordia cantus.
 Non illos cygnæa Mele, non Dædala chordis
 Apta fides, non quæ duplici geniale resultant
 Naula citata manu, non uincat dulcior ille
 Flatus inæquales digitis pulsantibus implens.
 Compresso de folle tubas, pius æmula contra
 Iubila cui referunt chorus, alternisq; laceffunt.
 Agnoscas properè numen, suspirat anhele
 Grandior ore sonus, quantusq; impleuerit antrum
 Phœbados, aut rupem Euboicam, nec Martius illum
 Terrificum clangens rauci canor æris obumbret,
 Nec tonitrus Iouis, aut petulantibus incita flabris
 Ossæo pineta iugo, Nilî ueuentis
 Exsurdans uicina fragor, mirantur & ipsi
 Sæpe (quis hoc credat?) quæ nuper cumq; recepto
 Numine, legitimi cecinere oracula uates,
 Caligatq; animus uisis, nec uindice lingua
 Defendunt sua dicta sibi, postquam ille quiesuit
 Spiritus, & pressi tacuit sacer impetus oris.

Ipsaq;

Ipsaq; Nilîacis longum mandata papyris
 Carmina Phœbæos uideas afflare furores,
 Et cœli spirare fidem, quin sancta legentem
 Concutiunt parili turbam contagia motu,
 Deq; alijs alios, idem proseminat ardor
 Pectoris instinctu uates: ceu ferreus olim
 Anulus arcana quem uî Magnesia cautes
 Sinitulerit, longam nexu pendente catenam
 Implicat, & cæcis inter se conserit hamis.
 Inde sacros Musarum amnes, Heliconia Tempe
 Multifoni celebrant numerofo gutture cynci,
 Prima tamen dubias fuderunt carmina sortes.
 Quippe etiam ante Iouem sagis instincta resoluît
 Ora sonis Nereus, Nereus quem prisca marinum
 Dictat fama senem, tuq; ò consulte Prometheu,
 Qui tenuem liquidis ignem furatus ab astris
 Mirantem frustra Satyrum, captumq; decoro
 Lumine, ne flammæ daret oscula blanda, monebas.
 Mox quoq; Phœcaico uerum mugiuît ab antro
 Alma Themis, qua rupe pares utrinq; uolatus
 Armigeræ posuere Iouis, tum Iuppiter ipse
 Fatidico mouit cantu Dodonida quercum,
 Præsciaq; in Libycis concussit cornua lucis,
 Moxq; Lycaonia Pan carmine terruit umbras.
 Carmen Apollinei tripodis, laurusq; locuta,
 Quæq; coronatum sonuere Phileia Branchum,
 Pastorem Branchum, tribuit cui gratus amorum
 Sortilegas uoces admissus ad oscula Pæan.
 Et sua per carmen ducibus responsa Latinis
 Noctiuagus cecinit calcato uellere Faunus.
 Vos quoq; per cannen triplices oracula Parcæ
 Vestra datis, quin & ueteres prompsere Sibyllæ
 Carmen, Amalthea, & fati Marpesia diues,
 Herophileq; Idæa genus, prædoctaq; Sabbe,
 Democq; Phygoq; & ueri gnara Phaennis,
 Et Carmenta parens, & Manto, & Pythia longos
 Phemonoe commenta pedes, & filia Glauci
 Deiphobe, nimum uiuax, & Marcia fratrum
 Nomina, lymphatusq; Bacis, subterq; triones
 Natus Hyperboreos Ollen, inq; Attide terra
 Clarus honore Lichas, Dodoniadesq; columbæ.
 Nam quid ego innumeras uariantem Prothea formas,
 Sed dubio risus uultu, lachrymasq; perosum?
 Quid' ue loquar te Glauce senex: plenumq; parente
 Idmona, fulminei prostratum dentibus apri?
 Ampycidemq; pium, Libycis quem fudit arenis
 Vipera fatifero fauces accensa ueneno.
 Quid te, cui uolucrum linguæ patuere Melampus?

y 4 Quid

Quid, cui post uifos nudatae Pallados artus
 Cernere nil licitum? quid quem impia prodidit uxor,
 Hosticaque hausit humus? qui que alto in melle necatum
 Restituit luci, quo nuper uixerat anguis
 Gramine Minoum Dictæo carcere Glaucum,
 Aut qui millerates peritura ad Pergama duxit
 Thestoriden, aut qui magica fera murmura lingua
 Ingeminans, liquido deduxit ab æthere fulmen
 In caput ipse suum, propugnarique bidental
 Iussit, Achameniam seruantia busta tiaram?
 An memorem Solymios prælustria nomina uates:
 Psallentemque deo regem, qui turbine funde
 Ictæ Philistæo secuit puer ora giganti.
 Teque Palæstini laqueantem culmina templi
 Mentis, opumque potens Solomon, nec odora tacentem
 Oscula sollicito languentis amore puellæ?
 Pars hymnos fudere deo, sic maximus ille
 Nondum clara sacris radiatus tempora Moses
 Ignibus, ut rubras sicco pede transtulit undas,
 Demerso insignem cecinit Pharaone triumphum.
 Tuque puer modo dicte mihi Iessæ uicissim
 Dulcia terribili mutans psalteria bello,
 Voce deum placas, ut quos Babylone rebelli
 Lambit in horridonis non noxia flamma caminis:
 Quosque alios ueteris gens seruantissima ritus,
 Rerorsum Iudæa legit: sed enim athera magnum,
 Custodesque alios genios (ita iusserat error
 Publicus) innumerosque lares, sanctosque sepulcris
 Mille deos, uariisque animatum partibus orbem,
 Heu frustra coluere pii, ueniamque rogantes,
 Qualiacumque suo placabant numina cantu.
 Mox chaos & teneri prima incunabula mundi,
 Et diuum genus, atque hominum, & Titania secla
 Non humili dixere tuba, quoque edita partu
 Gramina, frondiferumque nemus, gentesque ferarum,
 Quid ue parens natura agitet, quos ue aurea ducant
 Astra choros, ut se fraternis Delia flammis
 Induat, & radijs eadem mox depleat haustis.
 Que cælo portenta uolent, quem ue ille tumultum
 Misceat, aut quantis uarietur ab ignibus aer,
 Quo saliat quassante solum, qui torqueat error
 Oceani refluas undas, molemque natantem.
 Inde sacrosanctas modulati carmine leges,
 Multifonum fecere Nomon, nec uulnera tantum
 Sæua, sed & cæcos uincebant carmine morbos
 Sacrifici quondam nec dijs ignara poetæ
 Nomina. Quin magicas arcano murmure linguas
 In uarios duxere modos: nec fabula mendax

Parrhasio

Parrhasio lapides mouisse Amphiona pleetro,
 Orpheos atque lyram curua de ualle secutas
 In caput ille retro liquido pede fluminis undas,
 Cumque suis spelæa feris, cum rupibus ipsis
 Dulcia Pierias properasse ad carmina fagos.
 Quæque auis applauso libraret in aere pinnas,
 Penè intercepto uix se tenuisse uolatu.
 Illius argutis etiam patuere querelis
 Tartara, terrificis illum uillosa colubris
 Tergemini stupuere canis latrantia monstra.
 Tum primum & lacrymas inuita per ora cadentes
 Eumenidum, Stygij coniunx mirata tyranni
 Indulxit uati Eurydicen, sed muneris usum
 Perdidit, heu duræ nimia inclementia legis.
 At iuuenem postque Thressarum iniuria matrum
 Frustra suaue melos, frustra pia uerba mouentem,
 Dispersit totis lacerum furialiter agris,
 Cum lyra diuulsum caput à ceruice cruenta
 Heu medum ueheret resonans lugubre per Hebrum,
 Reliquias animæ iam deficientis amatam
 Mouit in Eurydicen, tamen illam frigidus unam
 Spiritus, illam unam moriens quoque lingua uocabat.
 Lesboum stupuit uulgus, cum flere natantes
 Sponte fides, atque os domini uectare cruentum
 Vidit, & heu lassus uelut aspirare querelis.
 Improbis hanc stulte chelyn affectare Neanthus
 Ausus, Apollinea pendente substitit æde.
 Quem tamen indocto ferientem pollice chordas
 Vindice discerpit rictu nocturna canum uis,
 Illa recepta polo, ceu quondam saxa nemusque
 Sic nunc stelliferis agit aurea cornibus astra.
 Quin & Pellæi quondam præfaga triumphij
 Delicuit sudore sacro Libethris imago.
 Tantus honor Getico fuit & post funera uati.
 At tu, qui merito dulcem cratera magistro
 Obtuleras, uolucris penetrans in secula fama,
 Cantando trahis elysios Musæe minores.
 Contra autem indocilem nimis execratur alumnum,
 Immemoremque Linus uocat, ingratumque laborum
 Amphitryoniaden, qui quondam triste perosus
 Doctoris magni imperium, ueneranda rebelli
 Contudit ora lyra, & clamantem plurima frustra,
 Tendentemque manus, obtestantemque peremit,
 Heu non ista piæ meritum sibi præmia linguae.
 Iam Methymnæum uatem delphine reuertum,
 Iam Tamyram cantu doctas anteire sorores
 Fretum, mox citharæ damnatum, & luminis orbem
 Quis nescit? princeps idem (ni uana uetustas)

Ad

Ad faciles uenerem illicitam conuertit ephobos,
 Insignemq; sacro tulerat certamine palmam
 Tertius: hoc etenim Cirrhæus honore Philammon
 Claruit antè pater: sed Cres præuenerat ambos
 Chrysothemis: nam Demodoci uiuacior æuo
 Fama Meletæis gaudet iuuenescere chartis,
 Et tua Neritias inuito pectine mensas
 Qui celebras, etenim ut stellas fugere undiq; cælo,
 Aurea cum radios Hyperionis exeruit fax,
 Cernimus, & tenuem uelut euanescere lunam:
 Sic ueterum illustres flagrantî obscurat honores
 Lampade Meonides: unum quem diâ canentem
 Facta uirum, & sæuas æquantem pectine pugnas,
 Obstupuit, prorsusq; parem confessus Apollo est.
 Proximus huic autem, uel (ni ueneranda senectus
 Obstiterit) fortasse prior, canit arma uirumq;
 Vergilius, cui rure sacro, cui gramine pastor
 Afræus, Siculusq; simul cessere uolentes:
 Quem non tabifico mordax attingere liuor
 Dente queat, liuor tandem & sandalion ausus
 Carpere, cum dominam aasseruit sua forma Dionem.
 Excipiunt gemini procul hos, longeq; sequuntur
 Qui septem Cadmæa uocent ad moenia reges.
 Hunc Phœbea Claros, Cumæa Neapolis illum
 Protulit, hic elegis etiam tua funera Lyde
 Flet pius, herois ille audax uersibus effert
 Magnanimum quoq; Peliden, hic deniq; magni
 Initar habet populi pendentem ad uerba Platonem,
 Ille etiam syluis partum sibi prædicat aurum.
 Ecce alij primo tentatum remige pontum,
 Palladiamq; ratem, tabulasq; dedere loquaces.
 Quorum Threicio personam primus ab Orpheo
 Accepit genitus Miscelli gente salubri:
 Alter Alexandri Nilotidas abnegat arces
 Exorsus natale solum, tumidamq; Colosso
 Solis, & irriguam pluuio Rhodon expetit auro.
 Huius in Ausonio uestigia puluere Varro
 Ponè legit linguæ haud opulens, ut barbara Narbo
 Ut quem paruus Atax Latiaë transcripserat urbi.
 Atq; idem imparibus proprios exponit amores,
 Leucadiamq; suam numeris, succedere magno
 Aruncæ quondam frustra conatus alumno.
 Nam te Flacce sinu sulcantem cæcula pleno
 Heu iuuenem cursu excussit mors seua, priusquam
 Aesonides Pagasas, patriamq; reuectus Iolcon.
 At tibi Dædaleos monitus Heliconie uates
 Qui sequeris, neq; uentosis in nubibus alas
 Expandis, neq; serpis humi, sed præpete lapsu

Ceu

Ceu medium confine teris, quo carmine dignas
 Addiderim tandem, quo ue ore aut pectore laudes
 Scilicet huic patrijs pecudes in uallibus olim
 Seruanti, cunctæ sese indulgere uidendas
 Aonides, laurumq; uiro, uocemq; dedere,
 Qua superum caneret stirpem, præceptaq; morum,
 Descriptosq; dies operum, clypeumq; tremendi
 Herculis, & ueteres diuum genus Heroïnas.
 Ergo & Chalcidico uatum certamine quondam
 Rettulit auritum tripodæ, & (si uera minores
 Audimus) cantu magnum quoq; uicit Homerum.
 Moxq; dolo extinctum, mersumq; ad littora tristis
 Delphinum uexere chorus, nec defuit in dex
 Turba canum, medioq; darent qui corpora fontum
 Mersa mari, & meritam placarent mortibus umbram:
 Ossaq; fatali tellus Minyæa sepulcro
 Nunc habet, annosæ conspectu inuenta uolucris;
 Nec quæ magnanimum nodosæ robore clauæ
 Instruit Alciden, nullum nomenq; decusq;
 Conciliat sterili Pisandria musa Camiro.
 Nec qui bisse nos iterum memorare labores
 Audet, & à primo uatum figmenta priorum
 Vsq; chaos repetit, non saltem laudibus æquet
 Afræum, Clariùmq; senes, neq; Chalcis alumnium
 Euphoriõna tacet, uario qui perfonat ore
 Mopsopiam, neq; Tyrtæi Lacedæmona cantu
 Victricem se ferre pudet, licet impare gressu
 Tenderet: adde nouis mutantem corpora formis
 Parthenium, pictiq; notantem lumina mundi
 (Namq; hoc præcipue se carmine iactat) Aratum,
 Cui cor ab intonsi fax ore accensa Philiini
 Vrebat miserum, quem terra Cilissæ recepit,
 Et portentoso celebrem dedit esse sepulcro.
 Necte quem Colophon tulerit Nicandre, tacebo
 Pæonijs celebrem studijs, qui nigra uenena
 Prodis, & emissas serpentum fauce saluas,
 Tum medicam subiungis opem, prædicere finem
 Morborum, & tacitas gnarus deprendere causas:
 Atq; idem pia rura sonas, dulcissima miscens
 Austero figmenta operi, sed lustra ferarum
 Scrutatur, captat uolucres, prolemq; natantum,
 Mox dat habere pio gratissimus Antonino
 Oppianus, docti prædiues honore laboris.
 Pingit & exiguis totum Dionysius orbem
 Terrarum in tabulis: sed non & prælia Bacchi
 Nonnus in exigua potuit contexere tela.
 Battia des Hecalen sonat, & Marathonîa gesta
 Celsior assueto, causasq; ætate latentes

Prodit

Prodit, & undeno molles pede cantat amores,
 Et nunc ingratum tenebrosus deuouet Ibin.
 Nunc superos celebrat, nunc tristibus ardet iambis,
 Nunc humili premitur focco, nunc ille cothurno.
 Altior assurgit, centumq; poemata pangens
 Dissipat in uarios Heliconia flumina riuos.
 Sed Tyberim dominū rerum, mundi q; potentem
 Ambigitur, rigui ne tener Sulmonis alumnus
 Nobiliter magis, an uerò tibi Roma pudori
 Sit potius, Getica sic semipultus arena,
 Proh dolor, exul, inops, nimium quia forsani amico
 Lumine Cæsareæ spectauerit ora puellæ.
 Ille nouas primo facies transformat ab euo:
 Ille cupidineas uersu canit impare flammæ:
 Inuoluitq; nouum dubijs ambagibus Ibin:
 Vel dat amatricum dictatas ore tabellas:
 Vel miser exilium cynæo gutture deflet:
 Temporaq; & causas Romani digerit anni,
 Vel memorat pisces, & adhuc ignara Latinis
 Nomina, uel cœlo labentia computat astra,
 Et replet astrictas diuerso epigrammate chartas,
 Consultum quoq; Syrma trahit, suspendit & unca
 Nare malos (quorum nunc omnia plena) poetas,
 Indulgens tamen usq; sibi: nam præditus acri
 Nimirum ingenio, faciem putat esse decoram
 Carminis, inspersus maculet quam deniq; nauus,
 Iam senior triplici uates qui corde superbit
 Mæonides Italis (ni fallunt uisa) secundus
 Bella horrenda tonat, Romanorumq; triumphos,
 Inq; uicem nexos per carmina digerit annos,
 Arte rudis, sed mente potens, parcissimus oris,
 Pauper opum, fidens animi, morumq; probatus,
 Contentusq; suo, nec bello ignarus, & armis.
 Quem Rudijs ortum rigidi quæstura Catonis
 Ad septem geminas iuuenem deduxerat arces.
 Mox comes armorum Fului, qui sanguine partas
 Scilicet haud dubitat Latijs sacrare camœnis
 Exuuias, dedit Aetolis hostilia campis
 Corpora multa neci, longè gratissimus idem
 Scipio magne tibi, & Calabris uicinus in hortis
 Virtute emeritis, cuius gentile sepulcrum
 Mox tenuit, nullo patiens sua funera fletu
 Produci, lætusq; uirum uolitare per ora.
 Præterea tragico boar ampullosus hiatu.
 Comica lasciuo proscenia laxat iambo.
 Exponit Satyros, Latioq; Euhemeron infert.
 Et modò reprensi deflorans carmina Næui,
 Carmina, quæ quondam Fauni, uatesq; canebant:

Mox

Mox gemet ipse suo natus in litore conchas
 Præculum purgare fimo, & sibi ferre Maronem.
 Sed quanq; in primis docto Verona Catullo
 Gaudet, uulnificos elegis qui miscet iambos,
 Et sub adoptiuum redigit te Clodia nomen:
 Parturit & fortem forti quoq; carmine Achillem,
 Atq; urbis proceres multo sale defricat audax,
 Cæsareæq; notas, & inurit stigmata fronti:
 Non nihil Aemilium tamen hæc quoq; iactat alumnum
 Texentem tenui Macrum subtegmina filo:
 Dum uolucres numeris, dum gramina pingit & angues.
 Nec qui philtro bibit, nimioq; insanus amore,
 Mox ferro incubuit, sic mentem amiserat omnem,
 Ut non sublimi caneret Lucretius ore
 Arcanas mundi causas, elementaq; rerum
 Doctus, & Arpino tamen exploratus ab ungui.
 Scilicet & ueteres naturam pandere Graij
 Carmine tentarunt celebri, ceu maximus ille
 Aërifonas pedibus qui quondam inductus Amyclas
 Insiluit Siculi rapidum cratera camini:
 Et cui de uocum tenebris cognomina flenti
 Addita, quosq; alios studio sapientia dulci
 Implicuit, cecinitq; diu memoranda uetustas.
 Emicat Hesperio trifidum ceu fulmen ab orbe,
 Qui uix puber adhuc, rudibusq; tenerimus annis
 Hæmonios iterat currus, auroq; repensum
 Hæctora, tartareasq; domos, dirumq; Neronem.
 Orpheaq; & merita peragit præconia Pollæ.
 Lasciuuq; iocis, ac torrens uoce soluta
 Dulichias æquare niues, & fulmina tendit,
 Quanta pericleo lepor intorquebat ab ore:
 Mox tonat ardenti Pharsalica prælia cantu,
 Aegyptiq; nefas, primo uix flore genarum
 Conspicuum, toruo quem protinus ore secundum
 Respexit, captæ uix ausus fidere palmæ
 Vergilius, sed iniqua bonis Rhamnusia tantis
 Heu decus hoc orbi inuidit, ne uindice ferro
 Affereret miseram incesto à principe terras.
 Tu felix tamen, ô iuuenis (nam conscia pœnam
 Corda leuant) felix inquam, licet ille cruentum
 Rugiat, & truncas desiccet sanguine uenas
 Fronte minax, diræq; instinctus uerbere matris,
 Macæte animo, non te ô uates Parnasside lauru
 Nequicq; deus, & cithara dignatus honora est.
 Post hunc Sidonig damnat periuria gentis
 Emeritosq; foro, multis tandem adserit annos
 Sillius, Ausonio qui quondam fulgidus ostro
 Expulit horribilem, uitaq; aulaq; tyrannum.

Ang. Polit.

z Ipse

Ipse obiit plenusq; æui, natoq; superstes.
 Aspera congenito fixus uestigia clauo.
 An taceam Bassum grauido tua dona ferentem
 Vespasiane sinus? & tantem Sicula arma Seuerum?
 Aut te Sidonias repetentem Pontice Thebas?
 Aut Pelusiaci missum de plebe Canopi
 Pulchra suum quem nunc Florentia iactat alumnum,
 Gaudentem Strygio dominam iunxisse marito,
 Magnanimitq; uagos ducis ostentare labores?
 Aut te Niluica relegentem sidera cura
 Bis uates Manli, & Babylonia signa sequentem?
 Quosq; sibi æquæuos puro uocalior ore,
 Ne qua laboranti incumbant obliuia famæ,
 Naso refert, queruli tangens confinia Pontis:
 Et qui Smyrnæis poterat contendere plectris
 Valgius, ut terli memorat pia musa Tibulli?
 Musa sibi primos quæ iure adsciscat honores
 Imparibus numeris, ni blanda Propertius ora
 Soluat, & ambiguam faciat certamine palmam.
 Plania materiam teneri dat, & Hostia cantus
 Nomine supposito, ceu Galli mimæ Citheris
 Personam falsæ lasciuæ Lycoridos adfert
 In scenam, & docto clausam se iactat amanti,
 Dum miser ipse suo fodiat præcordia ferro.
 At non exigui tenuis quoq; pagina Calui
 Dissimulat pulchram, sed acerbo funere raptam
 Quintiliam, nec Couis ad hæc non sacra Philetæ,
 Quantq; est æger, adest: quantq; uestigia lento
 Fulca grauat plumbo, nec qui sine amore, iocisq;
 Iucundum nil esse putat, quid rustica dicam
 Iubila pastorum syluis meditata sub altis?
 Vt patrias Moschus non inficietur auenas:
 Externasq; Bion, ut opaca Tityron umbra
 Prouocet Ausonio Calpurni fistula cantus?
 Aerios procul in tractus, & nubila supra
 Pindarus it Diræus olor, cui nectare blandæ
 Os tenerum libastis apes, dum fessa leuaret
 Membra quiete puer mollem spirantia somnum.
 Sed Tanagræa suo mox iure poetria risit,
 Irrita qui toto fereret figmenta canistro.
 Tum certare auso palmam interceptit opimam
 Aeolijs praelata modis, atq; illice forma.
 Ille Agaroclea subnifus uoce coronas
 Dixit Olympiacas, & qua uictoribus Isthmos
 Fronde comam, Delphiq; tegant, Nemeæaq; Tesqua
 Lunigeram mentita feram, tum numina diuûm
 Virtutesq; uir osq; undanti pectore torrens
 Prouexit, sparlitq; pios ad funera queitus.
 Frugibus hunc, libisq; uirum Cirrhæus ab ara

Phœbus

Phœbus, & accubitu mensæ dignatus honore est:
 Panæq; pastores solis uidere sub antris
 Pindarico tacitas mulcentem carmine syluas.
 Inde senem pueri gremio ceruice reposita
 Infusum, & dulci laxantem corda sopore,
 Protinus ad mianæis, & odoro germinæ pictum
 Elysiûm tacita rapuit Proserpina dextra.
 Quinetiam hostiles longo post tempore flammæ,
 Quæ septemgeminas populabant undiq; Thebas,
 Expauere domum tanti tamen urere uatis,
 Et sua posteritas medios quoq; tuta per enses
 Sensit inexhausta cinerem iuuenescere fama.
 Non ego te longo præsignis Anacreon æuo
 Transierim bicolore caput redimite racemo:
 Cui citharæ cordi, cui nigri pocula Bacchi
 Semper, & ancipiti stimulan Amathusia cura.
 Nam modò Threicij crinem miraris ephēbi,
 Nunc Samiûm celebras (iubet Adraftea) Bathyllum.
 Nunc teneram Eurypylen, tenerumq; Megisthea laudas:
 Tandem acino passæ cadis interceptus ab uiræ.
 Ipse Lyci nigros oculos, nigrumq; capillum,
 Quamq; uides digito natiuam inolecere gemmam,
 Exactosq; canis pugna Alcæe tyrannos,
 Aeoliûm docto pertentans barbyron auro,
 Arma sed Attæe tua fles suspensa Mineruæ.
 Suffinet heroi ualida testudine pondus
 Carminis, & damnans Helenen, laudansq; uicissim
 Amittit, recipitq; oculos tuus Imera ciuis
 Stelichorus, quem trux Phalaris ueneratus & hostem est.
 Cuius & in labris sedit puerilibus olim
 Daulias, & uestrum musæ cantauit alumnum.
 Sed uocat ad lacrymas Cei pia Naniæ uatis,
 Vnum Mnemosyne quondam, præq; omnibus unum
 Quem coluit, sæuæ quem subtraxere ruinae
 Ledæi iuuenes, uacuam cui tristis ad arcam
 Gratia flet laniata comas, nudata lacertos:
 Quiq; sui uindex fuit & post fata sepulcri.
 Ipsi etiam patria pressi breuitate Lacones
 Ascitum largo tamen ore Alcmana recensent:
 Quem tulit auriferos ostentans Lydia fontes:
 Nunc gemit heu tinea artus, & tabe peresum.
 At te cui numeros dicat dea Suada canoros
 Ibyce, quiq; marem tantum meditaris amorem
 Nec superi, nec auis pygmea reliquit inultum,
 Et nunc Rheginis tua sedibus ossa quiescunt.
 Nec uulgare canit dulcis ab Iulide Siren
 Bacchylides: sed enimi lyricis iam nona poetis
 Aeolis accedit Sappho, quæ flumina propter

Ang. Polit.

z z

Pierias

Pierias legit ungue rosas, unde simplicitet audax
 Serta Cupido sibi, niueam quæ pectine blando
 Cyrinnem, Megaramque simul, cumque Athide pulchram
 Cantat Anaetorien, & crinigeram Telehippen.
 Et te conspicuum reciduo flore iuuentæ
 Miratur reuocatque Phaon, seu munera uectæ
 Puppe tua Veneris, seu sic facit herba potentem:
 Sed tandem Ambracias temeraria saltat in undas.
 Quæ toties Gorgo, toties inceserat atrox
 Famosam Andromeden, patriaque libidine turpem.
 Non illi Praxstia suos, prædoctaque Nossis
 Contulerint, Myrtisque modos, non dulcis Agacles
 Non Anyte, non quæ uersus Erinna trecentos
 Castalio ceu melle rigat, non candida Myro,
 Nec Telelilla ferox, non quæ canit Aegida sæuæ
 Pallados effusum crinem uitata Corinna.
 Illam etiam decimo cunctæ acceperunt sedili
 Pierides, fertumque nouem de floribus auro
 Contextum nitidis lætæ imponere capillis.
 Hinc Venusina fauos dulci iucunda susurro
 Carpsit apis, sed acurrit irritata cruento.
 Hæc eadem rigidis Auruncæ sit uepribus errans,
 Quas Perli manus, & bilem succensus Aquinas
 Mox legere sibi: neque enim his metuendus iambo
 Certet Echidnao, licet acrem effusus in iram
 Ore Lycambiadas rabioso occiderit ambas
 Archilochus, medio licet illum in Marte peremptum
 Vindicet, & nigro sit Pythia dura Calondæ.
 Nec ferus Hipponax, atro qui felle cruentus
 Bupalon & stratum morsu laniauit Athenin.
 Nec Barius, spinisque Bibaculus asper acutis.
 Multi Bacche tuo proculcauere cothurno
 Fortunas regum ambiguas, & sceptrum tyrannis
 Extorsere feris, totumque tremore, metuque
 Horribiles, totum luctu oppleuere theatrum.
 Pluraque Palladiæ quondam impendistis Athenæ,
 Dum scena Oedipoden, pauidumque agitat Orestem,
 Atreaque, & medica percussum Telephon hasta,
 Oenidæque facem, furisque Alcmaona pulsum,
 Quosque alios olidum cantor produxit ob hircum,
 Quam cum barbarico Marathonis sanguine tellus
 Incaluit, multoque obstructæ fumere Xerxen
 Thermopylæ tarda refugum uidere carina.
 Autorem perhibent Thespin, quem iusta Solonis
 Cura cothurnatis iussit descendere plaustris.
 Tres porro insignem sibi defendere coronam,
 Aeschylus aeris casu testudinis ictus,
 Quemque senem meritæ rapuerunt gaudia palmæ,

Quemque

Quemque tegit rabidis lacerum pia Pella molossis.
 Inuasere locum plias septena secundum.
 Quippe alios, quos nec centum sit dicere linguis,
 Fortunæ nunc quemque suæ famæque relinquam,
 Ni Latium Varius tamen obiectare Thyesten
 Ambiat, atque suum iactet mihi Corduba uatem.
 Cuius ad Herculeum tremefacta orchestra furor est.
 Ecce & grandiloquo semet quoque suggerit ore
 Accius, & magna conturbat uoce canentem
 Pacuius, nitidumque ostentat musa Secundum.
 Adde & mordaci quatientes pulpita risu
 Eupolin, in medium quem mendax fabula pontum
 Cliniadæ manibus puppi deturbar ab alta.
 Quisque leues nebulas Attæ effuderat urbi
 Salsus Aristophanes, compotoremque Cratinum.
 Adde nouos etiam soccos, exempla que morum,
 Et uariæ specimen uitæ. iam grata Menandro
 Posteritas, ipsoque uolente Philemone palmam
 Restituit, longe sequitur quem plurima turba
 Haud nostro referenda sono, sed pagina docti
 Reddit Athenæ tamen, inlinuatque futuris.
 Claudicat hic Latium, uixque ipsam attingimus umbram.
 Cecropiæ laudis. grauitas Romana repugnat
 Scilicet: & quamuis ueterum sit multus in ore
 Cæcilius, quamuis iucundi scripta Terenti
 Scipio dissimulet, quamuis Plautina camœnis
 Lingua opicis placeat, scenam tamen ipsa suorum
 Aeneadum fugit alma Venus, tantumque togatis
 Interdum Afrani grato se indulget honore.
 Hos tamen, atque alios Volcatius ordine listit
 Sedigitus. mimos sed enim scripsere proteruos,
 Implicitusque Sophron, risuque Philistio tandem
 Perditus, hinc Laberi lasciuia, multa que Publi
 Claruit Ausonio sententia dicta teatro.
 Pars quoque Sotadicos ceu prostituere cinados:
 Pars tenues sparsere sales epigrammate multo,
 Sed Latique celebres, quem milit Iberia Marcum,
 Romuleumque suis exornans fascibus annum
 Ausonius. mitto Hortensi, doctique Catonis,
 Qui solus legit quondam, fecitque poetas.
 Mitto & Cornifici lusus, Ticideque Perillam,
 Et Cinnam obscurum, teque ore proteruior Anseri
 Pammetron hic cecinit, Sillos dedit ille licentes.
 Ille Menippeæ ioca miscellanea peræ
 Inferit, Satyros alius nudauit agrestes:
 Et patuere nouæ per mille poemata curæ.
 Quas ego, si Pylia duplicentur tempora uitæ
 Iam mihi, si cunctas nostra in præcordia uoces

Ang. Polit.

z 3

Fama

Fama ferat, rigidoq; sonent hæc pectora ferro,
 Non amplecti ausim numero, non ore profari
 Eualeam, tantæ ue situm indagare senectæ.
 Nec tamen aligerum fraudarim hoc munere Dantem
 Per Styga, per stellas, mediq; per ardua montis
 Pulchra Beatricis sub uirginis ora uolantem.
 Quiq; Cupidineum repetit Petrarcha triumphum:
 Et qui bis quinis centum argumenta diebus
 Pingit, & obscuri qui semina monstrat amoris:
 Vnde tibi immensæ ueniunt præconia laudis
 Ingenijs, opibusq; potens Florentia mater:
 Tu uerò æternam per per aui uestigia Cosmi,
 Perq; patris (quis enim pietate insignior illo?)
 Ad famam eluctans, cuius securus ad umbram
 Fulmina bellorum ridens procul aspicit Arnus,
 Mæonia caput, ô Laurens, quem plena senatu
 Curia, quemq; graui populus stupet ore loquentem,
 Si fas est, tua nunc humili patere oia cantu,
 Secellusq; sacros auidas me ferre sub auras,
 Namq; importunas mulcentem pectine curas
 Umbrosæ recolo te quondam uallis in antrum
 Monticolam traxisse deam, uidi ipse corollas
 Nexantem, numerosq; tuos prona aure bibentem:
 Viderunt socij pariter, seu grata Dianæ
 Nympha fuit, quanquam nullæ sonuere pharetræ:
 Seu foror Aonidum, & nostræ tunc hospita syluæ.
 Illa tibi, lauruq; tua, semperq; recenti
 Flore comam cingens, pulchrum inspirauit amorem.
 Mox & Apollineis audentem opponere neruis
 Pana leues calamos nemoris sub rupe Pherei,
 Carmine dum celebras, eadem tibi uirgo uocanti
 Astitit, & sanctos nec opina afflauit honores.
 Ergo & nocticanum per te Galatea Corinthum
 Iam non dura uidet: nam quis flagrantia nescit
 Vota, Cupidineoq; ardentes igne querelas?
 Seu tibi Phœbeis audax concurrere flammis
 Claro stella di, seu lutea flore sequaci
 Infelix Clytie, seu mentem semper oberrans
 Forma subit domina, seu pulchræ gaudia mortis,
 Atq; pium tacto iurantem pectore amorem,
 Atq; oculos canis, atq; manus, niueisq; capillos
 Infusos humeris, & uerba, & lene sonantis
 Murmur aquæ, uiolæq; comas, blandumq; soporem,
 Lætâq; quam dulcis suspiria fundat amaror.
 Quantum addat formæ pietas, quam sæpe decenter
 Palleat, utq; tuum foueat cor pectore nymphæ.
 Non uacat argutosq; sales, Satyraq; bibaces
 Descriptos memorare senes, non carmina festis

Excipienda

Excipienda choris, querulas' ue animantia chordas.
 Idem etiam tacitæ referens pastoris uita
 Oria, & urbanos thyrsos extimulante labores,
 Mox fugis in cœlum, non ceu per lubrica nifus
 Extremamq; boni gaudes contingere metam.
 Quodq; alij studiumq; uocant, durumq; laborem,
 Hic tibi ludus erit, fessus ciuilibus actis
 Huc is emeritas acuens ad carmina uires.
 Felix ingenio, felix cui pectore tantas
 Instaurare uices, cui fas tam magna capaci
 Alternare animo, & uarias ita necere curas.
 Quod ni blanda meum lactant prælagia sensum,
 Ni pietas, ni longus amor, ni uana magistros
 Aura suo nimios iubet indulgere fauores
 Quemq; operi, ni me tacita experientia fallit,
 Ibit in exemplum natus, mea maxima cura,
 Ibit in acta patris, sese tanta indole dignum
 Præstabit: iultris nondum tribus ecce peractis
 Iam tamen in Latium Graiæ monumenta senectæ
 Euocat, & dulci detornat carmina plectro,
 Meq; per Aoniæ sequitur compendia syluæ,
 Ereptans auidè montem, iamq; instat anhele.
 Itam penè prior, sic, ô sic pergat, & ipsum
 Me superet maiore gradu, longeq; relinquat
 Protinus, & dulci potius plaudatur alumno,
 Bisq; mei uictore illo celebrentur honores.

Aboluta est in Fesulano VIII. Idus Octobris,
 M. CCCCLXXXVI.

ANGELVS POLITIANVS IA-

COBO SALVIATO SVO S. D.

IN Rusticum tibi. id illi scilicet ab argumento inditum nomen. tuo co-
 actu prodit in uulgum, tibi est uni quicquid acciderit imputaturus.
 Iam ne sentis, q; tibi tuædus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua
 enim fides in eo, meus honos agitur: cuius quidem, etsi semper cura
 apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen eum tueri nunc, uel ob
 id ipsum impensius debes, q; es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego
 cliens alunusq; sum, unus ex omni Florantina iuuentute gener ascitus. Profer igitur
 in tali patrocínio autoritatem omnem atq; gratiam, quam uidelicet tibi & uiri
 excellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas
 conciliant. Valè, meq; ut facis, ama.

z 4 ANGELI

ANGELI POLITIANI SYLVA,
CVI TITVLVS RVSTICVS.

In poetæ Hesiodi, Vergilijque Georgicôn enarratione pronuntiata.

VRis opes futuri, gnauoq; agitanda colono
Munera, & omniferæ sacrum telluris honorem
Luderè septena gessit mea fistula cænna.
Fistula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascreum repete, inquit, arundine carmen.

Pan ades, & curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,

Dum gemit erepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recinunt dictata palumbes.

Hic resonat blando tibi pinus amata susurro:
Hic uaga coniferis insibilat aura cupressis:

Hic scatebris salit, & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit umda lapillos:

Hic tua uicinis ludit lasciuia sub umbris
Iamdudum nostri captatrix carminis Echo.

77 Felix ille animi, diuisq; simillimus ipsis,

77 Quem non mendaci resplendens gloria furo

77 Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus:

77 Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu

77 Exigit innocuæ tranquilla silentia uitæ,

77 Vrbe procul, uoti exiguus, fortemq; benignus

77 Ipse suam fouet, ac modico contentus acruo,

77 Non spes corde auidas, non curam pascit inanem,

77 Securus quò sceptrâ cadant, cui dira minentur

77 Astra, & sanguinei iubar exitiale cometæ.

Non illum fragilis fauor, indoctisq; potenti

Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris

Casuro imponit folio, nec ducit hiantem

Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.

Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omneis

Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa

Carpitur occultè: non opportunus iniqui

Iudicio uulgi, aut celsa conspectus in arce

Degeneri patet inuidiæ: non ipse uicissim

Obliquo liuore macet, foetusq; ueneno

Aestuat, atq; aliena oculis bona limat acutis.

Rure agit in uacuo, spatijq; indulget aperti

Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos

Euadens cursu in monteis. hinc scilicet omnes

Gratæ epulæ, nudis Acheloum in pocula palmis

Aduocat, excussæq; cibos dant brachia syluæ,

Et fessa in duro renouantur membra cubili.

Maïor

Maïor quippe uenit comitata labore uoluptas,
Nec fatias dominam, aut fastidia lenta sequuntur:
Ergo neq; imbrifero pallens Autumnus hiatu,
Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
Sæua' ue Rhiphææ labefactant frigora brumæ.
Quippe hyemem excipere, & uentos, cœliq; ruinam
Suetum, atq; ostipidem nec opaco uertice cancrum,
Et loue sub gelido nocturnos carpere somnos,
Et pede concretas nudo calcare pruinas.
Et perferre sitim, & ieiunia soluere glande,
Et lassare feras cursu, & superare natatu
Torrentem, & uolucris fossam tramittere saltu:
Et quercum annosam ferro obturbare bipenni.
Tum prædam extorquere lupo, fasciq; maligno
Subiecisse humeros, & iniqui pondera rastro
Prædura tractare manu, & domitore lacerto
Sub iuga cornigeri colla obluçantia tauri
Ducere, & iratis concurrere cõminus ursis.
Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
Pectore uis habitat, fortesq; animosa tuentur
Membra tori & crudo tendunt se robore nerui.
Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
Quòd si bella uocent, quis ad aspera promptior arma?
Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
Acrior? aut fortem mucrone haurire cruorem?
Aut torquere sudem? aut neruo exturbare sagittam?
Aut præpilatis aciem perrumpere contis?
Quis certet duro agricolæ? seu ducere uallum,
Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
Seu fronte aduersa tormentum figere ahenum,
Quod tonitru horrifico magnas sternentia turres
Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu:
Seu uigil insomnem peragat custodia noctem:
Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
Scilicet his Babylon dextris, Nabathæaq; regna
Creuerunt: hic Mopsopio delectus ab aruo
Miles, Achæmenium Marathonis in æquore Perfen
Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
Imposuit mundo, & rerum tractauit habenas.
Nunc agè, quæ studia agricolis industria solers
Extudit, atq; operum quantà experientia, dicam.
Protinus extremo cum iam Boreas autumnno
Incubuit terris, primo cum frigore tactæ
Labuntur frondes, maternaq; brachia linquunt,
Nec cariem cæfæ formidant robora syluæ:
Ecce sagax tacitam uenientis, rusticus anni
Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum

Dedolet

Dedolet, unde iuga & curuum fabricetur aratrum.
 Nec mora, quin ueteris truncata cacumina phagi,
 Chaoniaeque cadant quercus, nudataque ramos
 Vimus, & audaci laurus sonet icta securi.
 Quarum quaeque nouam fumo explorata calenti
 Vertitur in faciem, diuersaque munia tractant.
 Continuo auditus gruis inter nubila clangor
 Agricolam citat, & crista spectabilis alta
 Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
 Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
 Terga rudi centone fouet, capitique galerum
 Induitur, crudusque operit uestigia pero:
 Hinc saturos illi agens loris ad aratra iuuenos
 Increpitat stimulo, & cantu minuente laborem
 Praelongis ferrata terit dentalia sulcis,
 Aclate elicibus collectos exprimit imbres:
 Ieiunamque fimo tellurem, & ruderem pascit.
 Tum plenum farris laeua seruante canistrum
 Semina dispensat parca cerealia dextra:
 Quae ne iacta audae populentur grana uolucres,
 Et praedam sublime ferant, ita pone minutus
 Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo:
 At cum se Eois iam uespertinus ab undis
 Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
 Terra comis, rutilosque interuiret herba colores,
 Daulias & Getici tandem secura mariti
 Ales adest, praefusaque marem, cantuque salutat.
 Rursum inuadit opus, stiuaque innixus, adunco
 Pone nigrescentes proscindit dente nouales:
 Quas rapidi soles urant, gelidaeque pruinae.
 Mox ubi iam sapiens coepit frondescere morus,
 Antequidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Quae pariat pomum, sed serica pensa ministrat:
 Ille aliam atque aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaque infodit aruo,
 Nec pictas lugubre fabas, nec pabula parcit
 Veruacundo mandare putri, glebasque bicorni
 Persequitur ferro, & secat insuperabile gramen.
 Et montem caedit serobibus, forti que bidente
 Terga foli frangit, Baccheaque semina rectum
 Explicat in quincuncem, & differit ordine longo.
 Atque iterum, atque iterum terra capita ima frequentat,
 Etramos tondet falce, atque impune fluentem
 Compescit uitem fingens, & robore fulcit
 Decidua, charaque haerentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaque propagat.
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscisam rapit, atque alio traducit alendam.

Quid

Quid dicam? externis cum se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaque segetina duri
 Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
 Namque oculis oculos, non blandi tempora ueris
 Iungere, sed medijs gaudet feruoribus aestas,
 Aestas congestos Cereris tritura maniplos,
 Aestas absconsum siliqua excussura legumen,
 Aestas, qua grandes expectant horrea messes,
 Dum coaceruatas euentilet area fruges.
 Tum sola pulueri pinguecunt arida campi,
 Soluunturque putres glebae, ac peritura lupini
 Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
 Eliciuntur aquae, praecipueque recumbit agro fons.
 Post ubi iam medio uestigia librat in axe
 Ensiser Orion, croceoque insignis amictu
 Aspicit Arcturum, pulsa pallantias umbra
 Sentibus horrenteis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamque metit lentis de uitibus uuam
 Vinitor, & foetos rubicundo nectare fructus.
 Quos coniux, quos uirgo comes, par uertice matri
 Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis.
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas, quin frugiferos curuantia ramos
 Poma sinu, baccasque ferunt, sicumque, nucemque:
 Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea foetus
 Exiit, tum myrta legunt, glandemque caducam,
 Glaucaque Palladiae dirringunt brachia sylvae.
 Nonne autem ad lychnos aut iunco texit acuto
 Fiscellam, aut crates uirgis, aut uimine qualos
 Rusticus, infunditque faces, & robora ualli,
 Dolia quassa nouat, ferramentisque repellit
 Scabriciem, tritaque docet splendescere cote.
 Nam quid delicias memorem? quamque alta labori
 Otia succedant? iam primum obfessa pruinis
 Cum iuga floriferi regelauerit aura Fauoni,
 Suaue serenato rident uaga sidera caelo.
 Suaue ciet tardos per sudum luna iuuenos,
 Ipsa quoque aetherij melius nitet orbita fratris,
 Terque quaterque manu madidantes nectare crines
 Exprimit, & glebas foecundis roribus implet,
 Vecta Medusaeo Titonia praepete coniux.
 Alma nouum tellus uultu nitidissima germen
 Fundit, & omnigenis ornat sua tempora gemmis.
 Idalio pudibunda sinus rosa sanguine tingit,
 Nigraque non uno uisula est contenta colore,
 Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantum.
 Ut sunt ortu, cadunt, niue candidiora ligustra.
 Nec longum durant calathos imitata parentis

Osimilij: alba ligustra cadunt, baccina nigralesunt.

Lilia

Lilia, sed longum stant purpurei Amaranthi.
 Hic Salaminiaci scribunt sua nomina flores,
 Hic gratum Cereri, plenumque sopore papauer
 Oscitat, hic inhiat sibi met Narcissus, at illic
 Corycios alit aura crocos, notumque theatris
 Aera per tenerum flatu dispergit odorem.
 Nec iam flammeolæ confluunt lumina cæstæ.
 Nec melilotos abest. Tyrium seges illa ruborem
 Induit, hic uiuo cespes se iactat in auro,
 Hæ niueos, hæ cyaneos superare lapillos
 Contendunt herbæ, uernantque micantia late
 Gramina, per tumulos, perque umbriferas conualles,
 Perque amnis taciti ripas, atque omnia rident,
 Omnia luxuriant, & amica luce coruscant.
 Parturunt stipulæ frugem, & genitalibus auris
 Peruia, turgescunt lactentibus hordea culmis.
 Palmes agit rupto lacrymanteis cortice gemmas,
 Seque rudes primis monstrant in uitibus uua.
 Dulce uident teneræ modò nata cacumina syluæ,
 Succrescuntque piæ pullorum examina matri.
 Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
 Arbor, & ascitis natiuas inferit umbras.
 Auricomæ iubar exorto de nubibus adsunt
 Horæ, quæ cæli portas atque atria seruant.
 Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
 Edidit, Ireneque, Diceque, & mixta parenti
 Eunomie, carpuntque recenteis pollice foetus.
 Quas inter Stygio remeans Proserpina regno,
 Comptior ad matrem properat, comes alma forori
 It Venus, & Venerem parui comitantur amores,
 Floraque lasciuo parat oscula grata marito.
 In medijs resoluta comas, nudata papillas
 Ludit, & alterno terram pede Gratia pulsat.
 Vda choros agitat Nais, decurrit Oreas
 Monte suo, linquunt faciles iuga celsa Napææ.
 Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
 Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
 Nec querulæ cessant tenerum tinnire uolucres.
 Fluctibus Alcynoe, densa philomela sub umbra,
 Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo.
 Lene susurrat apis, plenoque saporibus alueo
 Candida multiformæ solidat fundamina ceræ.
 Colludunt per prata greges, atque omne beato
 Flagrat amore nemus, iuuenem lasciuia maritum
 Fert equa, fert tergo salientem bucula taurum,
 Setigeræque subant matres, decertat amator
 Fronte aries, auidos olidum pecus accipit hircos.
 Spectant innisi baculis, gaudentque magistri.

Inde

Inde ubi pragnantes partu Lucina recenti
 Soluit, ut exaquet numero foetura parentes,
 Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
 Fert sobolem gremio, sed ouem, gracilem ue capellam
 Ensis humero subit, atque in stramine molli
 Componit sensum pastor, stabuloque recondit.
 Mox ut conualuere, rubos hæc rupibus altis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico,
 Aut dulcis gelido delibant amne liquores,
 Ut sua conclusis ne desint pocula natis.
 Utque fluat plenis diues mulsura papillis,
 Subrumi expectant hœdique, agni que perulci:
 Cornigerasque uocant tremulo clamore parenteis.
 Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus
 Exporrecta solo, & grunnitu allestat amico
 Fellantes, turpique luto se immunda uolunt:
 Radices eadem calloso audivissima rostro
 Eruit, & bulbum, aut madida se pulte saginat.
 Flet uitulum moesta absentem mugitibus altis
 Mater, & immensam raucis miseranda querelis
 Syluam implet, boas omne nemus, uallesque, lacusque.
 Illa nigros late lucos, saltusque peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumque reuulsa
 Tabescens desiderio, non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparsa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatque uolucris
 Aequora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumque amnem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntque decoræ
 Fronte comæ, uibrant aures, atque orbe nigranti
 Prægrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales, quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spilla toris, lateque animosa patefcunt
 Pectora, consurguntque humeri, & iam sessile tergum est:
 Spinaque depressos gemino subit ordine lumbos.
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem.
 Fundunt se late clunes, sub crispaque densis
 Cauda riget fetis, & luxuriantia crebra
 Velant colla iubæ, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura ferox, celsum ingrediens, fremituque superbit.
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, o quanta beatum
 Ang. Polit.

Aa

Quam

Quam tenet hunc tranquilla quies? ut pectore toto
 Lætitiâ, totaq; fouet bona gaudia mente?
 Nempe odij, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacansq; metu, spe liber, & insons
 Natiuo cultu, & gaza prædiues agresti,
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, & alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.
 Si non Tænareis illi stant sulca columnis
 Robora, cælaturq; altè laquearia subter
 Ridet ebur, postem' ue silex Afaroticus ornat,
 Nec Maurusiacos pulchra testudinis orbis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula, multiplici florent radiantia gemma.
 Aut bis in Ierculea Milesia uellera concha
 Versantur, & uicq; satur lanugine bombyx
 Luteolos folleis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spiranteis referens uultus, quæ Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quæ stammina Memphis,
 Quæ Tyros, & Babylon radio pinxere sonanti.
 At iacet in molli proiectus cespite membra,
 Quæ cauus exesum pumex testudinat antrum:
 Quæ ue susurranti crinem dat aquatica uento
 Arbor, & aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui casa frondea nisa tigillo,
 Quam metuant intrare pavor, curæq; sequaces,
 Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit inabruptoq; fouet sua corpora somno,
 Syluarum, & pecoris dominus, stant sedula circum
 Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
 Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
 Hausta manu, dat ager Cererem: non caseus, aut lac,
 Lucorum' ue dapes absunt, stat rupibus ilex
 Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
 Illi sunt animo rupes, frondosaq; tesqua
 Et specus, & gelidi fontes, & rosida Tempe,
 Vallesq;, Zephyricq;, & carmina densa uolucrum,
 Et Nymphæ, & Fauni, & capripedes Satyrisci,
 Panq; rubens, & fronte cupressifera Sylvanus,
 Sileniq; senes, subdiualesq; Ithyphalli,
 Et montana Pales, & quo pastore Pheræi
 Gaudebant campi, & crinem resoluta Mimallon.
 Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampineamq; manu tenera quatit Euius hastam,
 Semper amor, semper cantus, & fistula cordi est,
 Semper odorati, Veneristq; stipendia flores,
 Vitarumq; altrix urbi malè nota uoluptas.

*Quædam in
 hic 233.*

Talibus

Talibus in studijs pastor molle exigit æuum.
 Post ubi rauicifonæ pinna uibrante cicadæ
 Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
 Paulisper tum cessat opus, saxiq; sub umbra
 Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Desunt uina cado, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum uitulæ, placidusq; sonoræ
 Lapsus aquæ, crinemq; auræ, frontemq; laceflunt.
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscant
 Flammigero paruæ stellantes clune uolucres.
 Ecce autem dulces labris pater ingerit uuas
 Autumnus, crebreq; elisus uerberet plante,
 It per præla latex, pueriq; examine denso
 Exultant lasciuia cohors, circumq;, supraq;
 Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
 Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis.
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguumq; mero sordet mentumq;, sinusq;:
 Ebriaq; incertis titubant uestigia plantis.
 Postq; acris successit hyems, & pendula tectis
 Dirigit glacies, larga strue tollitur altè,
 Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
 Vnà omnes, iuuenesq; probi, materq; seuera
 Coniuge cum duro, & pueris, & uirgine grandè,
 Conuigilantq; hilares, & primæ tempora noctis
 Decerpunt, mollis curas abigente Lyæo.
 Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
 Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantant,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
 Tympana supplodunt baculo, & caua cymbala pulsant,
 Et læti saltant, & tundunt æribus æra,
 Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
 Conclamantq; altum unanimes, tolluntq; cachinnos.
 Porro autem, quanta est differtæ copia uillæ,
 Quamq; penu diues? neq; enim uel frugibus ornis
 Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto.
 Testaq; Palladijs iam non uacat ulla trapetis.
 Terga suis pendent fumoso sordida tigno,
 Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
 Non uuæ arentes, non pruna, & carica desunt.
 Sorbaq; cum cerasis, duroq; putamine clausa
 Persica nux, regumq; altas imitata coronas
 Mespila, cumq; pyris miserorum munus amantum
 Iam laxum in rugas malum, decoctaq; ahenis
 Defruta, & omphacinus liquor, & lacrymosa sinapis,
 Et meditata novos Sicyonia bacca sapes.
 Tum sapa, melq; recens, edulcatiq; lupini,
 Ang. Polit.

Aa 2 Et prunæ

Et prunæ increpitans balanus, contextaq; cannis
 Piscina lacte madens, & durati sale fungi.
 Annonam facilem vicinus suggerit hortus,
 Murmur apicantes niuea dant turre columbi,
 Expandunt alas, & amicam blanda rogantes
 Oscula, circumeunt infertantq; oribus ora:
 Iam uicibus nido incubitant, genitrixq; paterq;
 Iamq; oua excudunt, natisq; implumibus escam
 Commanfam alternant, rostellaq; hiantia complent.
 Adde gregem cortis, cristatarumq; uolucrum
 Induperatores, laterum qui sidera pulsū
 Explaudunt, uigiliq; citant Titana canore:
 Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
 Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras.
 Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
 In festo, adu. sumq; affligunt pectore pectus.
 Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
 Insultans uicto, pauidum pede calcit iniquo.
 Ille filet, latebrasq; petit, dominumq; superbū
 Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi:
 Formoso regi, cui uertice purpurat alto
 Fastigatus apex, dulciq; errore corusca
 Splendescunt ceruice iuba, perq; aurea colla,
 Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter
 Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
 Barbarum in morem: stat adunca, cuspidē rostrum,
 Exiguū spacij rostrum, flagrantq; tremendum
 Rauri oculi, niueasq; caput latē explicat aureis.
 Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo
 Vix distante sedet, durus uestigia mucro
 Armat, in immensum pinnaq; hirti lacerti
 Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo
 Falcata ad cælum tolluntur acumina cauda.
 Ipse salax totam fecundo semine gentem
 Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungui,
 Rimaturq; cibos, nunc edita nubila uisu
 Explorat cauto, non illum squamea tutò
 Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus.
 Vocibus interea crebrum singultat acutis
 Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde
 Tollit anus, signatq; dies, uigilemque lucernam
 Consultit, & lunæ crescentis tempora seruans,
 Ut primum gallina glocit numero impare subdit:
 Versatisq; diu, solers auscultat, an intus
 Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
 Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet.
 Parte alia bifero plumosam corpore messē
 Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna

Anser

Anser auet, stagnumq; super pede remigat udo
 Depicta ceruicis anas, prolemq; natatum
 Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur altē.
 Erigit explicita gemmata uolumina caudæ
 Ambitiosus amans: at ficu, & polline gliscit
 Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus:
 Insidit mutilo turtur, seseq; saginans
 Raurca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.
 Flet uiduus perdix, queritur peregrina cothurnix
 Includi caueis. hic cæca cuniculus antra
 Excauat, hic septo pragnans lepus errat in amplo,
 Capreoliq; hinuliq; & aduncis dentibus aprī.
 Hic stertunt glires, hic foemina foetar echinus.
 Dædala somniferos peragunt examina bombos,
 Plenaq; captiuos seruant uiuaria pisces.
 Scilicet his opibus placidē sua corpora curant,
 Dulciaq; inter se læti tellurē magistrā
 Officia exercent, ut quæ neq; ferre recuset
 Imperium, neq; non grandī mercede rependat,
 Si qua laborifero debentur farra colono.
 Ille autem & uolucris petit ardua sidera mente,
 Scrutaturq; sagax, quæ sit sententia diuūm.
 Quid quæq; emergens, latitans ue, oriens ue, cadens ue
 Stella parer, quid quadruplici celer afferat annus
 Cardine, quæ sulcis, quæ sint stata tempora messi,
 Quidq; pecus uehat Olenium, qua grandine collis
 Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
 Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione delphin,
 Aut Pleas, Arcturusq; senex, Hyadesq; puella:
 Vnde bibant herbæ diuini pocula lactis:
 Cur rubigo satis, uredoq; uiribus obsit:
 Quid nebulas abigat, tempestatesq; repellat:
 Quod uento ingenium, quæ nubes causa serenet:
 Quidq; filens moneat, quidq; intermenstrua Phœbe,
 Vel cum plena meat, uel cum decrefcere rursum
 Incipit, ille etiam numeros, legesq; dierum
 Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet
 In qua nascentem excepit bona Delia fratrem.
 Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera luces
 Infungant operum, quo circa aut uellera lana
 Demetit, aut grauidō maturas mergite aristas:
 Aut telam locat uxoris: nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casses.
 Quæ sequitur bona uirgultis, inimica serendis
 Frugibus, ergo cauet, quod obest, quodq; expedit urget:
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obstet,
 Aspirer ue dies, quota pinguem emasculet hœdum,
 Septaq; circumdet pecori, quota iungat amanteis

Ang. Polit.

Aa 3 Etclan-

Et clandestinos iubeat miscere fufurros:
 Qua ponat canis harritum, malefuadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erynnis
 Nocte magis, fecat ille suo sibi tempore lignum,
 Dofia deguftat, subigit iuga ferre iuuenicum.
 De flabris quoq; de pluuia dulciq; sereno,
 Aut lunæ occafus, aut idem confulit ortus.
 Tractat opus, fi pura micet: fin atra recedat,
 Aut quinto directa die, aut medio orbe retufa,
 Nec gracili cornu, aut triplici fit culta corona,
 Tefta fubit metuens hyemes. fi rubra corufcet,
 Tum uerò expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo Boream cornu, quo Cynthia prouocet Austrum.
 Confulit & Phœbi flammæ, an grandinis augur
 Palleat, an radijs monstret difcordibus imbrem.
 An præ se exoriens nubis agat, an niger orbem
 Circulus ext^{at} num claudens, quæ rumpitur, acres
 Carceris Aeolij moneat confurgere flatus.
 Adnotat & cœli faciem, num stella sereno
 Aethere lapsa cadat, rapidi prænuntia Cauri.
 Confcia num subita semet caligine obumbrent
 Aftra, trahantq; hyemem, gemino Thaumantias arcu
 Quid ferat, aut curto cum uix fecat aera gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat a fellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obuertus ad Arcton,
 Fulgores, tonitrus, infperfaq; uellera cœlo,
 Brumalemq; diem, & totum semel aspicit annum.
 Nec non & nautis ruiturum in carbasa nimbium
 Augurat, undisonum si fors mare furrigit Aegon,
 Canaq; confpergit fale faxa & littora frangit.
 Tunc & tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atq; ex aquore clamant.
 Ipsa uolans sublimè auras, æthramq; laceffit
 Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lasciuia lacus alis præstringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur arenas,
 Aut fluuium capite, & madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliada uolucres, & peruifa pinnis
 Nubila conscribunt, incertus in aquore delphin
 Diffat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent.
 Progerit oua cauis patiens formica laborum.
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, seseq; saburrat,
 Atq; hæret ripæ, densum occinît improbulus mus,
 Straminaq; exculcat. quin centipedes scolopendræ

Parietibus

Parietibus reptant, aures pigra motat asella.
 Dependent bullæ lychno, sitiensq; cruoris
 Musica redit, summosq; proboscide mordicat artus:
 Nec longè à tectis apis ingeniosa recedit.
 Prunæq; concretusq; ima cinis hæret in olla:
 Carboq; pellucet: neq; non prænuntiat Euros
 Pluma natans, folium ue errans, pappiq; uolantes:
 Flammaq; cum flectit, cum sese elidit, & ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis, & imbres,
 Cum temerè excurfans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subfultim incutiunt inter se, & cornibus herent:
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægreq; reuellunt:
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina cœli,
 Olfactantq; auras, & succos naribus uidos
 Crebra trahunt, dextrumq; latus consternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero
 Mugitu ingenti redeunt, caulasq; fatigant.
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupus exululat, cumq; improbus idem
 Nec metuens hominum propius consistit, & offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consiliū maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuitq; autoribus altris
 Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset,
 Et rerum euentus sensu præfagit acuto.
 Hanc o cœlicolæ magni concedite uitam.
 Sic mihi delicias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes. hac improba sumto
 Vota tenus, nunq; certè, nunq; illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talia Fesuleo lentus meditabar in antro
 Rure suburbano Medicum, quæ mons sacer urbem
 Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arni.
 Quæ bonus hospitium felix, placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora musis:
 Qui si certa magis permiserit otia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; faxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim
 O mea blanda altrix non aspernabere carmen,
 Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum,
 Doctaq; me triplici recinet sacundia lingua.

Aa 4 ANGELI

ANGELVS POLITIANVS LAV-
RENTIO MEDICI, PETRI FRANCISCI F. S. D.

OGIS tu quidem me Laurenti carmen edere incōditum, inemenda-
tum, & quod in publico semel pronuntiatū, nimis fuisse impudens,
uisum sit. Satis profectō fuerat, uixisse unū diem, quod tam foret im-
perfectū animal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocentur ephe-
mera, cōnumerari. Namq; ego id ad præsentem duntaxat celebratē, quasi Ado-
nidos hortū, cōcinnaueram. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscribimus)
nō tam uitam cupis, q̄ dedecus: ferreus sim, si tibi quid denegem, tam nobili ado-
lescenti; tam probō, tam mēi amanti, tanto deniq; eam rem studio efflagitanti.
Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desiderio nostro aliquādo sub-
ueni, & quæ tibi musæ amatoria carmina uernaculē suggerent, ne patere, quæso,
ā nobis expectari diutius. Vale. Florētia 4. Nonas Nouēb. M. C C C L X X I I.

ANGELI POLITIANI IN SYLVAM,
CVI TITVLVS MANTO, PRAEFATIO.

TABAT adhuc rudibus Pagaseo in littore remis
Quæ ratis undosum prima cucurrit iter:
Dum tamen extremis hærent succincta ceruchis
Linteæ, dum nautas flamina nulla uocant,
Conueniunt Minyæ gemini Chironis ad antrum,
Quæ fugit obliquo garrula lympha pede,
Quaq; ingens platanus genialibus excubat umbris,
Explicat hic faciles rustica mensa dapes.
Crescit fronde torus, uernant in flore capilli,
Sed uiret Herculeis populus alba comis.
Dat puer Aëacides niuea carchesia dextra,
Sed suus Alcidaæ pocula miscet Hylas.
Finis erat dapibus, citharam pius excitat Orpheus,
Et mouet ad doctas uerba canōra manus.
Conticuere uiri, tenuere silentia uenti,
Vosq; retrō cursum mox tenuistis aquæ.
Iam uolucres fessis pendere sub æthera pinnis,
Iamq; truces uideas ora tenere feras.
Decurrunt scopulis auritæ ad carmina quercus,
Nudaq; Peliaæ culmina motat apex.
Et iam materno permulserat omnia cantu,
Cum tacuit, querulam deposuitq; fidem.
Occupat hanc audax, digitosq; affringit Achilles,
Indoctumq; rudi personat ore puer.
Materiam quæris? laudabat carmina blandi
Hospitis, & tantæ murmura magna lyræ.
Riserunt Minyæ: sed enim tibi dicitur Orpheu,
Hæc pueri pietas grata fuisse nimis.
Me quoq; nunc magni nomen celebrare Maronis
(Si qua fides uero est) gaudet & ipse Maro.

ANGELI

ANGELI POLITIANI SYLVA

CVI TITVLVS MANTO.

In Bucolicōn Vergilij pronuntiatā.

ST dea quæ uacuo sublimis in aere pendens
It nimbo succincta latus, sed candida pallam,
Sed radiata comam, ac stridentibus insonat alis.
Hæc spes immodicas premit, hæc infesta superbis
Imminet, huic celsas hominum contundere mentes;

Successusq; datum, & nimios turbare paratus.
Quam ueteres Nemesin genitam de Nocte silenti
Oceano dixere patri. stant sidera fronti,
Frena manu pateramq; gerit, semperq; uerendum
Ridet, & insanis obstat contraria cœptis,
Improba uota domans, ac summis ima, reuoluens
Miscet, & alterna nostros uice temperat actus,
Atq; huc atq; illuc uentorum turbine fertur.
Viderat hæc domitis tumidam te Græcia Persis,
Signa quoq; Eoum uictricia ferre sub orbem.
Viderat & cantu Aonio, eloquijsq; superbam
Ire altum, magnumq; loqui, cœloq; supinum
Insertare caput, nec dijs te ferre minorem.
Mox factus exosa graueis, ceruice coegit
Ferre iugum, & Latijs superatam subdidit armis.
Nec fandi permanlit honos: tu namq; potenti
Protinus ore tonans, ardentis fulmine linguæ
Cuncta quatis Cicero, Pylia non mella senectæ,
Nec iam Dulichias audet conferre procellas,
Sponte tibi uirides transcribens Græcia palmas.
Se tamen Aonię solatur fronde coronę.
Deerat adhuc Latio uatum decus, horrida quanq;
Bella, tubasq; rudi cantauerat Ennius arte.
Editus ecce Maro, quo non felicior alter,
Seu syluas, seu rura canit, siue arma, uirumq;.
Namq; Syracosius cum uix affurgat auenis,
Hesiodum premit, & magno contendit Homero.
Ergo age quis centum mihi nunc in carmina linguas,
Immensumq; loqui, uocemq; effundere ahenam,
Quis mihi det Siculas Latio clangore sorores
Post Geticam superare chelyn? dum te optime uatum
Imbellis pietas audaci promere cantu
Audet, Atlanteasq; humeris fulcire columnas.
Vnde ego tantarum repetam primordia laudum?
Aut qua sine sequar? facit ingens copia rerum
Incertum. sic frondifera lignator in Ida
Stat dubius, uastæ quæ primūm robora syluæ
Vulneret. hic patulam procero stipite phagum,

Hic

Hic uidet annosam sua pandere brachia quercum,
 Illic succinctas caput exertare cupressos,
 Metiturque oculis Phrygiae nemora alta parentis,
 Te nascente Maro Parnassi e culmine summo
 Affuit Aonias inter festina sorores
 Calliope, blandisque exceptum sustulit ulnis,
 Permultitque manu quatiens, terque oscula iunxit,
 Omnia ter cecinit, ter lauro tempora cinxit.
 Mox aliae dant quaeque tuis munuscula cunis:
 Certatim dant plectra, lyram, pellemque, pedumque,
 Dant & multiforam modulanda ad carmina loto,
 Er de recenti compactas ordine auenas.
 Dant Pandionias uolucres, ter murmure placant
 Liuentis oculos, ter frontem baccare tangunt.
 Venit & Elyfio uenturi praesentia Manto,
 Manto quae iuuenem fluuio conceperat Ocnium,
 Ocnium, qui matris dederat tibi Mantua nomen,
 Venit & horrentes quatiens uittamque, comasque,
 Sanguineamque rotans aciem, sic ora resoluit
 Plena deo, & ueras excussit pectore uoces.
 Dicebam memini, memini tibi Mantua quondam:
 Surge bonis aurbus fundata, & fulmine lauo:
 Surge, paremque astris contende educere molem,
 Pyramidum supra sumptus, pro quanta manet te
 Gloria, & longum senibus celebrare seclis.
 Nascetur, uideo, supera tibi missus ab arce
 Sidereus uates, alti cui numinis haustum
 Mens caelo cognata ferat, quem grande sonantem
 Non Linus Inachides tantum, atque Oeagrius Orpheus,
 Aut mea qui Tyrlo construxit moenia plectro,
 Sed uos o Musae, sed tu mireris Apollo.
 Et nunc ecce puer tranquillae ad lumina lucis
 Ille diu promissus adest, uitamque salutans
 Has teneris iam nunc mulcet uagitibus auras.
 Euge beate puer sanguis meus, horreat ortus
 Gratia tota tuos, laurumque habitura secundam,
 Ascra Arethusa suis metuant & Smyrna coronis,
 Incipe adhuc gracili connectere carmina filo.
 Incipe magne puer, nec uota intexere diris
 Impia, nec Culici gemitum praestare merenti,
 Necte Lampfacium pudeat luisse Ichyphallum,
 Blandaque lasciuis epigrammata pingere chartis:
 Acmonidas refer, & Brontem, Volcaniaque antra,
 Igniuomosque apices montis, raucoque tremantem
 Murmure Trinacriam, quoties per nubila flammis
 Eructat, tentatque latus uersare Typhoeus.
 Dic Scyllam subitis miseram, quae se induit alis,
 Scyllam quae nimio flagrans Minois amore,

Ah potuit

Ah potuit rigido genitorem inuadere ferro
 Crudelis, potuit cano spoliare capillo
 Crudelis, sed quis duro contendat amor?
 Crudelis, sed culpa tua est, tua culpa Cupido.
 Atque haec prima noui fuerint elementa poetae.
 Haec fuerint timidae praeludia prima iuuentae.
 Iam uatem, iam Roma uocas, iam saeva recessit
 Paupertas, praestatque pijs grata otia Musis
 Tuscus eques, nosco hunc, atavis qui regibus ortus,
 Discinctum iuuenem, cerno & te maxime princeps,
 Purpureos inter proceres, sanctumque Senatum
 Pendentem stare ad numeros atque ora tenentem.
 Tu tamen o miseram nimium uicina Cremonae
 Quid fles amissum, quid fles mea Mantua campum,
 Pascentem niueos herbofo flumine cycnos?
 Non ne uides ingrata tuis quae praemia damnis
 Accumulent superi, & solatia quanta rependant?
 Ipsa en Roma tuo sese quoque iactat alumno.
 Iamque phalantei resonant pineta Galefi
 Tityre te uacuo meditantem murmur in antro,
 Iamque tuam dociles recinunt Amaryllida syluae.
 Nigraque dum raucum tremulis euibrat ab alis
 Carmen & epoto canit ebria rore cicada,
 Montibus ah solis formosum iactat Alexin
 Vocalis Corydon, & Alexin reddit imago.
 Ecce autem imparibus dum sibila fleat auenis
 Impubis pastor, faciles dum ludit amores,
 Aureolo petit hunc malo, lasciuamque currit
 Ad salices Nymphae furtiuo prodita risu.
 Sed maiora uocant, nunc, o nunc omnis abesto
 Impius, & casti, linguisque, animisque fauento.
 Stelligero deus ille, deus se fundit ab axe
 Aeterni mens certa patris, quique omnia nutu
 Torquet, Idumaeae se uirginis inserit aluo
 Aurea sparsurus rediit uo seculo mundo.
 Tu tamen ante alios felix mea uera propago,
 Cui licitum in syluis, inter coryleta iacenti
 Rimari quid fata parent, quid pulchra minentur
 Sidera, quique mihi diuini pectoris haeres,
 Enthea Cumaeis incingas tempora uittis.
 Verum age iam gelidosque tegant umbracula fontis,
 Et folijs cumuletur humus, densisque maniplis
 Inspirent flores, uacuoque incisa sepulcro
 Candida formosum testetur littera Daphnin,
 Daphnin ad astra uocet tenero caua fistula cantu.
 Ebrius interea nostri nutritor lacchi
 Silenus molli dormit resupinus in antro,
 Ebrius, & nimio uenas tumefactus alumno.

Securum

Securum pueri audaces, atq; improba Naïs
 Inuadunt furtim, deq; ipsis uincla coronis,
 Quæ senis è mutilo modò uertice defluerunt,
 Inijciunt alacres, promissaq; carmina poscunt:
 Carmina cum syluis totos mulcentia montes.
 Iamq; tuis Minci glauca sub arundine ripis
 Vincitur alterno Corydonis carmine Thyrsis.
 Iam repetit querulam Damonis tibia Musam:
 Damonis Musam scopuli, pinusq; loquuntur.
 Sed quid iò tam dulce tibi est Galatea sub undis,
 Quam formosa uocet nequicquam ad littora Cyclops?
 Infelix Cyclops: sed enim infelicioꝝ illo
 Gallus amat, queriturq; suam procul esse Lycorin:
 Gallus quem rigida fleuere in montibus ornî,
 Cuius amorem omnes nequeunt mutare labores:
 Gallus, quem frustra uerbis solatus Apollo est.
 Hæc fat erit simas inter cecinisse capellas
 Pastorem, tu uicticem fer Mantua palmam.
 Ecce lacertosi quærunto noua turba coloni
 Quo segetes ueniant campo, quo sidere tellus
 Vertatur, quod sit facilis, quod tempus aratri.
 Egredere ô syluis iuuenis, curruq; leuatus
 Triptolemi Latios foecunda messibus agrôs.
 Nec coelebs iam palmas agat, sed reptet ad ulmum
 Ebrîus, at dulci rubeat noua nupta marito,
 Et pater autumnus medio confurgat ab aruo
 Pomiferum uiridi caput altè umbratus amictu,
 Atq; Acheloe tuû teneat graue dextera cornû,
 Stetq; catenatas suadens nudare palæstras.
 Palladis ampla arbor bicoloribus horrida baccis,
 Frondibus & uersis longum discriminet annum,
 Iam lætos inter saltus, frondosaq; tesqua.
 Hinc uitulus primo cui frons protuberet æuo,
 Mugitu tenero matrem uocet, inde per herbas
 Candida lasciuo discurret bucula saltu.
 At quibus assurgunt pleno iam cornua gyro,
 Inter se aduerso decertent pectore amantes,
 Dum rudis exultim florentis in æquore campi
 Ludit equus, uolucresq; fuga prauertere uentos,
 Aut tranare amneis, aut cursu euincere montem
 Gestit, Olympiaca rapturus dona corona.
 Lanigerumq; pecus primo propellat Eoo
 De stabulis pastor, dum pratis rosida lucent
 Gramina, dum teretes per flexa cacumina guttæ
 Colludunt, ipsæ hærentes uix rupibus altis
 Aspera Cinyphia carpant dumeta capellæ.
 Tum glomerata cauo fundant se examina faxo,
 Halantemq; rosam, & tenerorum germina florum

Taurigenæ

Taurigenæ populentur apes, plenoq; recurrant
 Poplite: iam lentum teneat fundamina gluten.
 Iam portas, arcemq; & propugnacula condant,
 Ceraq; nectareas ducat sexangula cellas:
 Aut natos, aut mella legant, fucosq; repellant
 Turpe pecus, iamq; accinctæ ciuilibus armis
 Expediantq; manus rostris, & spicula uibrent,
 Nocturnoq; sonent mussantia castra susurro.
 At tu quæ tellus, æstuq; geluq; laboras;
 Cui facer hybernos Helicon intercipit ortus,
 Ne cessa acceptam nostræ submittere laurum,
 Nec iam supremi certent de sanguine uatis
 Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamis, Chiôs, Argos, Athenæ.
 Quippe Bianoream manet hæc uictoria gentem.
 Namq; meus timido qui rura, & pascua uersu
 Hactenus excoluit, stimulis tandem acribus actus,
 Deducetq; metum, ualidasq; in pectora uires
 Contrahet, attonitoq; canet fera pectine bella.
 Qualis adhuc breuibus quæ uix bene fidere pinnis
 Cœpit auis, matrem primò, nidusq; loquaces
 Circumit, & crebrum patula super arbore sidit:
 Colligit inde animos sensim, & uicina uolatu
 Stagna legit, terrasq; capit, captasq; relinquit,
 Lasciuuq; fuga: tandem & sublimia tranat
 Nubila, & iratis audens se credere uentis,
 In spacia excurrit, iustisq; eremigat alis.
 Ac primùm Siculis magnum producet ab oris
 Laomedontiadem, undisq; & turbine sæuo
 Auferet in Libyen, quem Dido ignara futuri
 (Sic placitum superis) animoq; domoq; receptet.
 Reginæq; hospes diri commenta Sinonis,
 Mendaces Graios, uanæ periuria gentis,
 Et populata malis Neptunia Pergama flammis,
 Se quoq; iactatum referet terraq; mariq;:
 Illa auidis bibit ignem oculis, noctemq; diemq;
 Nutriet infelix uesanum pectore amorem.
 Venatu tandem in mediò Saturnia nimbum
 Pronuba diffundet, soloq; Hymenæus in antro
 Affuerit, nullasq; faces mœstum afferet omen.
 Fulgoresq; dabit nymphis ululantibus æther.
 Ipse Iouis monitu Aeneas rursus ire per undas
 Cogetur uento, rursus Itala quærere regna,
 Surgentem Ausonia solio impositurus Iulum.
 At Phœnissa rogam sæuo furiosa dolore
 Incendet moritura, trucesq; in uota uocabit
 Eumenidas, mox & Phrygium, proh tristia dona,
 Ah niueum per pectus aget miserabilis enfem.
 Discolor interea taurino combibet ore

Ang. Polit.

Bb Iris

Iris aquas, iterumq; antris effundet apertis
 Hippotades hyemem, & rapidis ruet æquora uentis.
 Zancleas iterum fessi eijcientur ad oras
 Troes, & hospitio fidi accipientur Acestæ.
 Hic patris ad tumulum solenneis ordine pompas
 Dux feret, ac meritos celebrabit littore ludos.
 Tum pelagus relegens amisso prælide puppis
 Vix tandem Euboica lacrymans potietur arena.
 Atq; ubi fata deum uiuacis ab ore Sibyllæ
 Hauserit, infernas etiam descendet ad umbras,
 O pietas, manesq; petet per Auerna paternos,
 Romanosq; suos Lethæi ad fluminis undam
 Conferet, & magnos gaudens cognosceret Iulos,
 Paciferumq; ducem, fuluo cui pulchra metallo
 Secla fluent, cui pressa graui pede bella iacebunt.
 His lætus porta ad socios euadet eburna
 Dux Anchiliades, Thuscumq; enabit ad amnem.
 Necdum parta quies, restant bella aspera, restant,
 Et crassus multo stagnabit funere Tybris.
 At tibi Castalijs renouentur pectora lymphis
 Chare nepos, nunc nunc ingenti est ore sonandum
 Grande opus à tergo, quis enim alto euincere cantu,
 Clamoresq; uirum, atq; hinnitus speret equorum.
 Tu tamen euinces, licitum tibi maxime uatum
 Arma, acies, furias, Martem ipsum æquare canendo.
 Iamq; uolans superas Aleto impunè per auras
 Tartareum canit, & resides stridentibus hydris
 Instimulat, dux ipsa manu Saturnia seua
 Claustra quatit belli, postesq; irata refringit.
 Iam Latæ coiere manus, domat aspera duris
 Ora lupis sonipes, facilesq; in puluere gyros
 Flectit eques, ipsæ alpino de uertice syluæ
 Præcipitant, auidæ Phrygios haurire cruores.
 Iam ratri pondus rigidum diffingit in ensem
 Cædis amor, uersiq; abeunt in pila ligones,
 Attritusq; caua mutatur casside uomis.
 Iamq; aurem horrisono rumpunt fera classica bombo,
 Armorumq; minax perstringit lumina fulgor.
 Dumq; alacres secum in Martem Cythereius heros
 Arcadas, & missum auspicio Pallanta sinistro
 Audacem puerum, melioraq; fata sequutos
 Tyrrenos rapit, & tantis accingitur ausis.
 Ecce furens Rutulus, seuoq; instinctus amore
 Nequicquam in Phrygiam iaculatus lampada classem
 Miratur subitas pelago confurgere nymphas.
 Nec minus itrumpit castris, altamq; cruentus
 Dat stragem, fluuiosq; euadit lætus amico.
 Vltor adest, sociosq; exponens littore tuto

Auspicium

Auspicium belli, maternis fulgurat armis
 Dardanides, totasq; in pugnam exfucitat iras.
 O qui sudor equis, qui se alto in puluere reges
 Turpabunt, quanto exsurget rubra sanguine tellus.
 Nec tuus hasta deus, nec te tua dextera forti
 Mezentis leto eripiet, uisq; effera mentis,
 Sed consors nato accedes tumulicq; necisq;.
 At tu quò nimio spoliolum, & laudis amore
 Inconsulta ruis? quin seuas bellica uirgo
 Insidias prius, & uenientem respicis hastam.
 Tuq; miser pone ó rapti mala gaudia baltei,
 Et cæsi exuuias pueri, inuidiamq; deorum
 Turne caue, dabis heu pœnas, dabis improbe, & istam
 Euandro debes animam, atq; ultricibus umbris.
 Sic tandem Iliacas properans pensare ruinas
 Ad Teucros fessis reuolat uictoria pinnis.
 Grande tamen uobis leti solamen honesti
 Magnanimi heroes nati felicibus astris
 Afferet Aonius iuuenis, cui dia canenti
 Facta uirum totis pariter praconia linguis
 Soluet fama loquax, cui dulci semper ab ore
 Rosida mella fluent, cuiusq; Acheloia Sirena
 Gestiet innocuo diuina poemata cantu
 Flectere, cui blandis insidet Suada labellis,
 Cui decus omne suum cedit stupefacta uetustas.
 Ipsa illi quem uix ducibus largiris honorem
 Sponte feret, totoq; assurges Roma theatro.
 Hæc ubi ueridico fudit de pectore Manto,
 Composuit uultu, teneroq; arrisit alumno,
 Osculaq; ore legens sacrum inspirauit amorem,
 Afflauitq; animum, tenuesq; recessit in auras.
 Plauserunt hilares ad tanta oracula musæ:
 Plauserunt nymphæ, quicq; alto è uertice montis
 Affuerat, capripes concussit cornua Faunus.
 Et triplices carmen scripsere adamante forores.
 Vos agè nunc alacres certatim Ethrusca iuuentus
 Aonijs operata sacris accurrite mecum
 Dædala perpetui uisum monumenta poetæ,
 Qualia nec castæ peplois intexta Mineræ
 Solenni ueteres lustro explicuistis Athenæ:
 Picta rubro quoties animantur prælia cocco.
 Nec uetus immensum fuerint quæ sparsa per orbem
 Gloria, septena celebrat spectacula fama:
 Nam neq; belligeris Babylon pulsata quadrigis
 Mœnia, nec liquido pomaria pendula cælo
 Conferat, aut dextris constructa altaria Delos
 Cornibus, aut uasti molem Rhodos aurea Phœbi,
 Non Cares Mausole, tui cælamina busti,

Ang. Polit.

Bb 2 Phidiacum

Phidiacum non Elis ebur, non ipsa superbas
 Pyramidas iacet lasciu lingua Canobi.
 Namq; hæc aut ualido Neptuni quassa tridenti:
 Aut telo Sumane tuo traxere ruinam:
 Aut trucibus nimbis, aut iræ obnoxia Cauri:
 Aut tacitis lenti perierunt dentibus æui.
 At manet æternum, & feros excurrit in annos
 Vatis opus, dumq; in tacito uaga sidera mundo
 Fulgebunt, dum sol nigris orietur ab Indis,
 Præuia luciferis aderit dum curribus Eos,
 Dum uer triftis hyems, autumnum proteret æstas,
 Dumq; fluet spirans, refluatq; reciproca Tethys,
 Dum mixta alternas capient elementa figuras,
 Semper erit magni decus immortale Maronis,
 Semper inexhaustis ibunt hæc flumina uenis,
 Semper ab his docti ducentur fontibus haustus,
 Semper odoratos fundent hæc gramina flores,
 Vnde piæ libetis apes, unde inclyta nectar
 Serta comis triplici iuuenalis gratia dextra.
 Et quis io iuuenes tanti miracula iustrans
 Eloquij, non se immensos terræq; marisq;
 Prospectare putet tractus, hinc ubere largo
 Luxuriant segetes, hinc mollia gramina tondet
 Armentum, hinc lentis amicitur uitibus ulmus,
 Illinc muscoso tollunt se robora trunco,
 Hinc maria ampla patent, bibulis hoc squallet arenis
 Littus, ab his gelidi decurrunt montibus amnes,
 Huc uasta incumbunt rupes, hinc scrupæa pandunt
 Antra sinus, illinc ualles cubuere reductæ.
 Et discors pulchrum facies ut temperat orbem,
 Sic uarios sese in uultus facundia diues
 Induit, & uasto nunc torrens impete fertur
 Fluminis in morem, sicco nunc aret in alueo,
 Nunc sese laxat, nunc exspatiata coerces,
 Nunc inculta decet, nunc blandis plena renidet
 Floribus, interdum pulchre simul omnia miscet.
 O uatum preciosa quies, o gaudia solis
 Nota pijs, dulcis furor, incorrupta uoluptas,
 Ambrosiaq; deum mensæ, quis talia cernens
 Regibus inuideat? mollem sibi prorsus habeto
 Vestem, aurum, gemmas, tantum hinc procul esto malignum
 Vulgus, adhæc nulli perumpant sacra profani.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS LAV=

RENTIO TORNABONO SVO S. D.

DEBET VR hæc sylua tibi, uel argumento, uel titulo: nam & Homeri stu-
 diosus es, qualiq; noster consecutus, & propinquus Laurenti Medi-
 cis summi, præcellentisq; uiri: qui scilicet Ambram ipsam Caianam,
 prædium (ut ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi dele-
 git ciuiliū laborum. Tibi ergo poemation hoc, qualecunque est, nuncupa-
 mus, ut sit amoris nostri monumentum, sit incitamentum tibi ad studia literarum,
 præsertimq; Græcarum. in quibus tamen in tantū processisti, ut uideare ad sum-
 mum breui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Florētia, pridie Nonas Nouem-
 bres. M.CCCCLXXXV.

ANGELI POLITIANI SYLVA

CVI TITVLVS AMBRA.

In poetæ Homeri enarratione pronuntiata.

SPICEA si Cereris templo suspensa corona
 Donum erat agricolæ quondam, si uinitor uuam
 Seposuit Bromio, quoties prædiuite cornu
 Copia se fudit, placidam si lacte recenti
 Pastores sparsere Palem, spumantia postq;
 Complerant olidam supra caput ubera mulctram,
 Primitias & quisq; sui fert muneris autor,
 Cur ego non uocem hanc, aut si quid spiritus olim
 Concipit egregium, si quid mens ardua conscit
 Rarum insigne sibi, si quo se murmure iactat
 Lingua potens, cur non totum in præconia soluam
 Mæonidæ magni, cuius de gurgite uisuo
 Combibit arcanos uatum omnis turba furores.
 Utq; laboriferi ferrum lapis Herculis altè
 Erigit, & longos chalybum procul implicat orbes,
 Vimq; suam aspirat cunctis, ita prorsus ab uno
 Impetus ille facer uatum dependet Homero.
 Ille Iouis mensæ accumbens, dat pocula nobis
 Iliaca porrecta manu, quæ triste repellant
 Annorum senium, uitamq; in secula propagent.
 Ille deum uultus, ille ardua semina laudum
 Ostentat populis, ac mentis præpete nifu
 Peruolitat chaos immensum, cælum, æquora, terras,
 Vimq; omnem exlinuat rerum, uocesq; refundit,
 Quas fera, quas uolucris, quas uenti, atq; etheris ignes,
 Quas maria, atq; amnes, quas dijq; hominesq; loquantur.
 Quin nudam uirtutem ipsam complexus honores
 Fastidit uanos, & ineptæ præmia famæ
 Despiciat exemptus uulgo, ac iam monte potitus,
 Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.
 Vos agè nunc tanti precor incunabula uatis

Ang. Polit.

Bb 3

Diuiosq;

Diuinosq; ortus Clío dictate canenti,
 Muneris hoc uestri, longis siquidem obsita seclis
 Fama tacet, centumq; deæ premit ora uetustas.
 Iuerat Aethiopum solitas inuisere mensas
 Oceanumq; senem, & foecundæ Tethyos antra
 Iuppiter, Aetnaoq; manum exarmauerat igni
 Contentus sceptris, frontem tranquilla serenat
 Maestas, sanctoq; nitet pax aurea uultu,
 Nimbis, hyemes, tonitrusq; procul, regem omne deorum
 Concilium facie, cultuq; inligne sequuntur.
 Bistonis Mars instat equis, tu iungis olores
 Phœbe Therapnæos, Getica Mars fulgurat hasta,
 Contendis tu Phœbe fides, arcusq; retendis,
 Lynceas agit Bromius, pauos Saturnia pictos,
 Tardos luna boues, annosas Delia ceruas,
 Grypas Hyperboreos Nemesis, Cytherea columbas,
 Fert pedibus pinnas puer Arcas, crine galerum,
 Et chelyn incuruam, atq; incuruam sustinet harpen,
 Paciferaq; duos uirga discriminat angues:
 Goryton puer Idalius calamosq; facemq;
 Alcides clauam, & Nemegei uellera monstri,
 Tartaream Pallas galeam, & Phorcynida gestat,
 Concordes gemino radiantur Castores astro.
 Clauiger in semet redeuntem computat annum
 Iam dextra deus, at Saturnum lanea compes
 Mulcibero iubet ire parem, nec dextra Prometheu
 Non tua Caucaea meminit ferrata catena.
 Arma deos sua quemq; decent, nec segnus alti
 Numina conueniunt pelagi, rex ipse bifformes
 Arduus urget equos, saeuoq; tridente minatur
 Euroq; Boreaq; & uultu temperat Austros,
 Solus equo Zephyrus tremulis persultat in undis.
 Ipse sinu facilem molli fouet Amphitriten.
 Ludunt Nereidum simplex chorus, illa sororem
 Prouocat, & blando certat superare natatu,
 Hæc iunctum Delphina regit, premit illa leonem,
 Trux uehit hanc aries, olido sedet illa iuuenco,
 Insultant alia monstri, quæ plurima uastus
 Subluit Oceanus, scopulis horrentia Cete
 Ballænam, Pisirimq; & Physetera marinos
 (Si qua fides uero est) efflantem ad sidera fluctus.
 Quasdam & semiferi dorso Tritones amico
 Excipiunt, bifidaq; ligant curuamine caudæ,
 Et nunc tortilibus permulcent æquora conchis,
 Dulcia nunc flexis ceruicibus oscula captant.
 It Phorcus pater, it glaucus, longamq; per undas
 Canittem trahit, & nymphis luciantibus instat.
 Inousq; puer, glauca cum matre, repullas

Nunc

Nunc subter lasciuuit aquas, nunc improbus extat
 Pubetenus, conchasq; & rubra corallia uellit.
 Tu quoq; non dubio frontem laxare seueram
 Tandem ausus risu Proteu. uerum una peremptum
 Plorat adhuc natum Thetis, & crudelia diuum
 Numina, crudeles Parcas miseranda laceffit,
 Ac precibus mixtas obliquans saeva querelas,
 Exitijq; reum citat, & conuitia fundit.
 Tum uix passa thoro primos accumbere diuum
 Procurrit turbata comas, & pectore nudo,
 Sic dolor ille monet, læuaq; amplexa uerendi
 Genua Iouis, dextraq; attentans supplice barbani
 Talibus affata est: O qui stellantia nutu
 Regna quatis, uiden' ut magna de gente dearum
 Sola ego perpetuo (quid enim mea uulnera caelem?)
 Tabe scam luctu, uestrasq; infesta profanem
 Has epulas? quod nam ob meritum pater optime? certe
 Non ego uincla tibi, scis o, scis ipse parabam
 Magne fator, non Corycio tua tela sub antro
 Seruabat Thetis anguipedis iurata Typhæo.
 Nec nunc mortalis thalamos, humilemq; maritum
 Conquerimur: fuerint Parcarum uellera iustis
 Inuida connubijs, liceat timuisse tonanti.
 Quamq; o (sed taceo) cur autem summe deorum,
 Cur meus Aeacides Latoia tela cruentat
 Te minor? an ne etiam sobolem damnauimus ipsæ,
 Aut faciem Titani tuam? sed uertite quæso,
 Me quoq; iam dudum in silicem, nec marmora solum
 Tristibus æternum lacrymis Sipyleia manent.
 Hos certe ingrato cineri, mutisq; sepulcris,
 Quando aliud quid sit, genitrix persoluat honores:
 Si neq; perpetuæ saltem illum munere laudis
 Dignaris pater, & Lethen parua accolet umbra.
 Talia uerba refert, genibusq; affixa tonantis
 Hæret in exhaustum lacrymans, sparsisq; capillis.
 Iamq; deos omnes dictis, & imagine mœsta
 Flexerat, inuidiam sensit, uultusq; retorfit
 Ad Venerem Phœbus, tum diuam pauca moratus
 Subleuat omnipotens, uerbisq; ita mulcet amicis:
 Ne crede æterno incisas adamante reuelli
 Posse deum leges, stant omne immota per æuum
 Quæ triplices neuere colus, nec funera nati
 Flet Thetis una sui, cōmunes desine casus
 Adnumerare tibi, ac totam hanc circumspice turbam:
 Scilicet inuenies consortes undiq; luctus,
 Me quoq; in his: siquidem transegit Opuntia cuspis
 Ductorem Lyciæ, & moribundum in puluere merisit.
 Nec tu digna tamen, fateor (ni fata repugnent)

B b 4 Quæ

Quæ tam fæua gemas, quæ mortales Hymenæos
 Nerei pertuleris, nec solus Apollinis arcus
 Pignora diuarum Phrygijs tamen obruit aruis.
 Est etiam cui Memnioniam Pallantias urnam
 Imputet, atq; adeo tristes ut pectore curas
 Excutias, animumq; leues, reddetur Achilli
 Ingens tantorum precium (mihi crede) laborum:
 Nam neq; Cerbereos rictus, nec Erynnidas atris
 Anguibus implicitas, inamœnaq; tartara passus
 Elysiū tenet, hic magna uenerabilis umbra
 Mutatis pulchram auspicijs sibi Colchida iunget
 Solis & Oceani uoluenti progener æuo.
 Vtq; Rhodos Solem, Venerem Paphos, atq; Cythera,
 Iunonemq; Samos, Cereremq; Typhoias Aetne,
 Me mea Creta colit, sic nato candida Leuce,
 Leuce, quæ Scythicis procul insula personat undis,
 Tempa tuo ponet, nautis hic ille sub alto
 Fata canet luco uenturæ nuntia fortis.
 Adde, quod & pulchro tradetur pulchra marito
 Tyndaris Aeacidæ stellis fulgentibus ardens;
 Meq; dabit focerum, thalamis en sternuit istis
 Pulcher Hymen, grataq; uices sortita uoluptas
 Iam nunc diuiduos iuueni desponder amores.
 Vtq; tuos artus nunc dulci Gratia nodo,
 Nunc Paphie roseis necit Vulcane lacertis:
 Sic illum formosa Helene, formosa Cytæis
 Auferet alternum, & lentus festa otia ducet.
 Famaq; (ne dubita) centeno gutture uestros
 Indefessa canet, cœloq; æquabit honores.
 Audiet hos, & quem torrenti flammeus astro
 Carcinus æstiferis late dispescit arenis:
 Et quos Herculeæ summorunt orbe columnæ,
 Atq; hominum primæ Blemys, quosq; altior axis
 Cogit Hyperboreos subter durare triones.
 Nulla uirum gens, nulla dies, nusquam ulla tacebit
 Posteritas, nulla teget inuida nube uetustas.
 Quippe deum sancta nascetur origine uates,
 Qui lucem æternam factis immanibus addat,
 Qui regum fera bella tonet, grandiq; tremendas
 Obruat ore tubas, cuius uocalia Siren
 Pectora, & Aonidum miretur prima sororum.
 Ille tuum Theti Peliden uenientibus annis
 Dedit honoratum, ferisq; nepotibus unum
 Thestalus exemplum uirtutis habebitur heros.
 Quondam etiam nostro iuuenis de sanguine cretus
 Dux bello inuictus, Gangen domiturus, & Indos,
 Atq; Semiramias fracturus cuspidē turres,
 Felicem tanto præcone uocabit Achillem:

Et dubi-

Et dubitabis adhuc obducta nubila frontis,
 Atq; importunas Euri mandare querelas?
 Quin audes laxare animum, uultusq; priores
 Induis, & lætis hilarem te cœtibus inferis?
 Dixerat, illa oculis iam dudum absterferat imbrem
 Læta omnem ætherio grates agit inde tonanti,
 Instauratq; comas, cultusq; habitusq; decoros
 Accipit. hic diuam glaucarum tota sororum
 Circumfusa cohors studio excolit, ipsa sibi obstat
 Sedulitas, pars multifidi discrimine dentis
 Cæsariem comit, molli pars colligit auro
 Effusam, pars fingit acu, crinemq; lapillis
 Spargit Hydaspæis, hæc baccas auribus addunt,
 Restituuntq; sinus, illa aurea cingula donat,
 Donat Erythræis hæc plena monilia conchis.
 Latantur Nereusq; pater, grandæuq; Doris.
 Continuò redit ille decor, suffusaq; pulchris
 Fax radiat tranquilla genis, procul exulat omnis
 Tristitia, infuetam tentant noua gaudia mentem.
 Haud aliter uerno cum pulsa rosaria nimbo
 Frondentis rutilum uirgæ spoliatur honorem,
 Defluit expirans dominæ cruor, ictaq; lapsis
 Commoritur folijs halantum gratia florum.
 Ast ubi mox clarum iubar aureus exeruit sol,
 Augescunt recidiua nouis tum gemina truncis,
 Lataq; natiuas ostentat purpura gemmas.
 Iamq; implere fidem diuini cœperat oris
 Aeacides thalamo, & templis, & honoribus auctus:
 Cum partum ingentem memor extulit Ilithyia.
 Hermæo prætenta sinu fuit inclyta quondam
 Vrbs toti prælata Asia, Boëbeius illam
 Coniugis extinctæ monumentum nobile Theseus
 Esse dedit Smyrnes, arcemq; in monte locauit
 Prospectantem undas semel, & sua tecta tuentem,
 Quo flet mœsta silex Niobe, Niobesq; sepulcrum.
 Hic placido fluit amne Meles, auditq; sub altis
 Ipse tacens antris meditantes carmina cycnos.
 Hæc uatem eximium tellus, ita sancta uetustas
 Credidit, hæc illum dias in luminis oras
 Prima tulit, pater Aonij deus incola luci
 Ductare assuetus thiasos, sacrisq; sororum
 Respondere choris, & par contendere Phœbo.
 Furtiuo pulchram implebat Critheida fœtu:
 Inde capax nato ingenium, largusq; uerendæ
 Scilicet haustus aquæ, primo (si credimus) ille
 Vagitu horrifoni sternerat murmura ponti,
 Pacabat uentos, mollibat corda ferarum.
 Ipsa etiam lacrymas Sipylicia fundere cautes

Desistit

Destitit audito, reptabat maximus infans
 Fluminis in ripa, reptantem mollibus ulnis
 Nais arenuagum rapiebat saepe sub amnem
 Ostensura patri, & rursus exponerebat in ulua
 Flore breues cinctum, aut apio rorante capillos.
 Vosq; Etheoclea (ni mendax fama) sorores
 Misistis lectas Horarum à fonte corollas,
 Flauaq; uirgineam puero immulisse papillam
 Dicitur Actæo ceu quondam Pallas Erechtheo.
 Ipse ut iam certo uestigia ponere nifu,
 Utq; datum uaria uoces effingere lingua,
 Gaudebat calamos Hybleis iungere ceris,
 Dilectos Bromio calamos. gaudebat & uncam
 Ore inflare pio, ac digitis percurrere loton.
 Grande tamen calami reboant, grande unca remugit
 Tibia, saepe illum uicina Faunus in umbra
 Demirans, aureis tacitus tendebat acutas,
 Et subito puerum Satyri cinxere theatro.
 Cum Satyrisq; fera, sed quæ nil triste minentur,
 Cumq; feris syluæ, sed quæ alta cacumina motent,
 Multifidaq; sacris adnutent legibus auræ.
 Ipsi quinetiam riguo Pactolus, & Hermus
 Certatim affluxere auro, iussosq; tacere
 Ripa ab utraq; suos Mæander misit olores:
 Mæander sibimet refluus saepe obuius undis:
 Mæander sub humum pudibundo flumine labens:
 Quod puerum ignarus Carpon, dum ludit in unda,
 Delicias nati, mox natum merferat alueo
 Infelix genitor: sed uenti id crimen amantis.
 Verum ubi primæuæ dubio se flore iuuentæ
 Induit, ac plenis adoleuit fortior annis,
 Carmen amat, carmen, pro maxima numina uatum,
 Carmen Apollineo tantum modulabile plectro,
 Carmen Caucafeas filices, caudemq; Siccanam
 Quod trahat, & rigidi leges infringat Auerni,
 Exarmetq; Iouis minitantem fulmine dextram.
 Iamq; insana sacrum uis, infertusq; medullis
 Exstimulat uatem Aeacides, iam parturit altum
 Mens opus, & magnis animosa accingitur aulis.
 Ille tamen quæ nam ora sui, qui uultus Achilli,
 Qui ue oculi, quantus maternis fulguret armis,
 Scire auet, ah nimius uoti, uiolentaq; fundens
 Murmura, terribilem tumulo ciet improbus umbram.
 Continuo Sigæus apex concussus in æquor
 Procumbit, raucumq; gemit Rheteia contra
 Littora, & effulis tremit ardua fontibus Ide,
 Semiustumq; cauo Xanthus crinem abdidit antro.
 Ecce tuens toruum, nec uati impune uidendus

Phthius

Phthius honoratis heros adstabat in armis:
 Qualis Peliaea Teucros obtruerat hasta
 Priamiden uersa à Danaïs dum quaereret ira
 Vltor, & heu fluuijs miseros, campisq; fugaret:
 Flammeus ignescit thorax, auroq; minatur
 Terrifico radiatus apex, in nubila surgit
 Fraxinus, & longa rursus Hectora uulnerat umbra:
 Ipse ardens clypeo ostentat terramq; fretumq;
 Atq; indefessum Solem, Solisq; sororem
 Iam plenam & tacito uoluentia sidera mundo.
 Ergo his defixus uates, dum singula uisu
 Explorat miser incauto, dum lumina figit,
 Lumina nox pepulit, tum uero exterritus hælit:
 Voxq; repressa metu, & gelidos tremor impulit artus.
 At iuuenem sacer Aonium miseratus Achilles,
 Quandoquidem Saturne tuas inflectere leges,
 Haud licitum cuiquam, clypeo excipit, oraq; iungens
 Inspuit augurium, baculum dat deinde potentem
 Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam
 Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,
 Suetus inoffensus baculo duce tendere gressus.
 Nec deest ipse sibi, quin sacro instincta furore
 Ora mouet, tantiq; parat solatia damni.
 Aeaciden tamen, Aeaciden cælo æquat, & astris,
 Aeaciden famæ leuat arduus alite curru,
 Vnum Dardanidis, unum componit Achiuis
 Aeaciden, unum ante omnes miratur, amatq;
 Ac primùm irarum causas, trepidiq; tumultus
 Expedi, utq; luem neglecta induxerit agris
 Relligio populis, ut regem irriter amantem
 Thestorides, ut acerba fremens, uix temperet ipso
 Ense puer Thetidis, uix magni sanguine Atridæ
 Abstineat, diuæ admonitu, quæ iurgia contra
 Dux ferat incensus dictis, quo uulnera Nestor
 Melle riget, quantum amisso dux frendeat alter
 Munere, quos nato genitrix exoret honores,
 Quid doleat Iuno, cælo quid portet ab alto
 Insidiosa quies, quæ rex obliquet inertis
 Tentamenta fugæ, faciat Laertius heros
 Quantum operæ precium, cum dulcibus aspera miscet.
 Cum uaga clamoræ reprimat conuicia linguæ,
 Cum suadet durent castris, præfagaq; monstrat
 Fata deum, memorat platanum, infantesq; uolucres
 Cum matre absumptas, uersumq; in faxa draconem.
 Quo Pylus fremat ore senex, ut pacta, fidemq;
 Deploret, dextrasq; datas, ut fulmina narret
 Missa polo, ac pretium ostendet uictoribus urbem,
 Quæ facies Danaum, cum sese in munia Maris

Accingunt

Accingunt, quantum dux ore, & pectore, & armis
 Eminat, tum Pieridas sua numina rursum
 Consult, Hector easq; Agamemnoniasq; phalargas
 Enumerans, ipsos isto mox fœdere amanti
 Committit, uictumq; rapit Phryga nubibus atris,
 Victorem Atiden necopino uulnerat arcu.
 Tum pugnam instaurans toto dat funerâ campo
 Haud dubitans alta Tydiden strage cruentum
 Dardanio, Lycioq; duci, totidemq; repente
 Obiectare deis, Glauci post munere pulchro
 Insignem auratis ostentaturus in armis,
 Quid nunc Sidonio tentatam Pallada peplo,
 Quid memorem lacrymas Thebææ coniugis, & te
 Parue puer cristas, & cassidis ara timentem?
 Teq; heros longè gradientem, & torua tuentem,
 Quassantemq; procul metuendam cuspidis umbram,
 Atq; ausum corde impauido, solum Hectora contra
 Stare diu? quid te populorum fata duorum
 Lancibus æquantem imparibus, rex magne deorum
 Aut miseros tonitru Danaos, & lampade seua
 Terrentem? quid te uallo, castrisq; minantem
 Priamida armipotens? his rursum adiungitur ardens
 Heu precibus nihil, & donis inflexus Achilles,
 Exceptusq; Dolon, & somno proditus heros
 Othrysius, tacitaq; auersi nocte iugales,
 Qui superent candore niues, qui cursibus æquent
 Flamina, mox ipsi ferro, telisq; repulsi
 Ductores Danaum, clypeoq; interritus Ajax
 Tutari fociam classem, Iliacumq; paratus
 Ductorem, & ferrum, & flammam exceptare, Iouemq;
 Quem caesto tamen Idalio, coniunxq;, sororq;
 Implicat, & somni facies mentita uolucrum,
 Dum pater æquoreus fessis aspirat Achiuis.
 Nec mora, Pelias cum longè horrendus in armis
 Emicat, & nubem belli defenlat Achiuis
 Actorides, ac sanguineo Sarpedona campo
 Obruit, heu magni prolem Iouis, inde secundis
 Elatus rerum, Balium, Xanthumq; iugales,
 Quos Zephyro peperit geminos Harpyia Podarge?
 Et te captiuo funialem Pedase collo
 Igneus extimulat, Scææq; in limine portæ
 Concidit, ah tanti nimium securus amici.
 Nam quid Panthoiden fœdantem sanguine crineis
 Illos, pro dolor, argentoq; auroq; micanteis:
 Quid primos querat heroum pro corpore functo
 Certatim obnifos inter se haud cedere certos,
 Atq; animam exanimum funus super exhalantes?
 Ecce suum tandem cantor Smyrnæus Achillem

Suscitat

Suscitat, ardentem clypeo, atq; Hyperionis orbem
 Orbe laceffentem pulchro, & cœlestibus armis,
 Ingentiq; manu Centaurica tela tenentem,
 Atq; immortalis adigentem in prælia bigas.
 Hic uerò obuersis uictoria remigat alis,
 Dum rapit inferias, dum curribus ille, uirisq;
 Atq; armis, & equis minitantem infestior implet
 Xanthon, & arsuras angustat cædibus undas.
 Vix ego nunc si mille sonent mea pectora linguis,
 Voxq; adamante rigens, atq; indefessus anhelet
 Spiritus infusum totos pœana per artus,
 Bella deum narrem, terram ipsam immane gementem,
 Clangentemq; polum, Martemq; in iugera septem,
 Porrectum multoq; comas in puluere mersum,
 Aegidaq; horrificam, protectamq; Aegide pectus
 Pallada, nil magni metuentem fulmina patris,
 Imbellemq; deum Venerem, & te Phœbe tridentis
 Summittentem arcus, & te Latonia uirgo
 Iam pauidam, ac uacua linquentem castra pharetra:
 Nec si Castalios ipsis a fontibus amnes,
 Hauriat os auidum, nec si Pirenida lympham,
 Pimplæosq; bibat latices, æquare canendo
 Hectora sanguineum, uiolentumq; ausit Achillem.
 Hectora pro patria charisq; penatibus unum
 Stantem animis contra. qualis draco pastus amarus
 Per brumam succos, uenientem expectat iniquus
 Pastorem, & tumido furiaus felle cruentum
 Spectat, hians immane, cauoq; a duoluitur ingens.
 Aeciden autem cædem, & crudele ferentem
 Exitium. qualis uasti canis Orionis
 Per noctem exercet radios, sæuumq; minatur.
 Iamq; illum ante oculos amborum, ante ora parentum
 Raptatum Hæmonio circum sua mœnia curru,
 Iam funus Patrocle tuum, Priamumq; superbos
 Porrectum ante pedes, atq; auro supplice uictum,
 Dixerat inuictum iuuenem, lamenta q; sæua
 Iliadum, mœstosq; rogos, cineremq; sepultum:
 Cum subito in somnis Ithaci experientis imago
 Visa uiro, sic ampla humeros, sic pectora fundens,
 Sed letale gerens uulnus: namq; inficia nati
 Dexterâ quæsitum per cœrula uasta parentem
 Protinus æquoreæ uiroso trigonos ictu
 Perculerat, siue ira deum, seu fata iubebant.
 Atq; ait: ó magnæ qui princeps debita laudis
 Præmia perfoluis, qui lenta obliuia seclis
 Excutis, & seros famam producis in annos,
 An ne tot exhaustos nobis terræq; mariq;
 Lethæo mersos fluuio patiere labores?

Ang. Polit.

Cc Nec

Nec sua reddetur uirtuti gloria merces :
 Namq; licet uirtus semet contenta quiescat,
 Sola tamen iustos uirtus adsciscit honores,
 Solaq; se merito laudum fulgore coronat.
 Quinetiam ignaris præferre nepotibus optat
 Prima facem, ac monstrare uiam, quæ tendat in altum
 Culmen, & è celso scandenti porgere dextram.
 Quem neq; posteritas, neq; tangit fama superstes:
 Nempe alijs exempla, sibi uitam, inuidet amens.
 Ergo sub Iliacis tractantem prælia muris
 Graius Achilleis populus donauerit armis:
 Tu uerò emenso quæ gessi plurima ponto,
 Quæq; tuli, nullo uates dignabere cantu,
 Quem solum uocat iste labor, cui pectore pleno
 Desluit illa meæ felix opulentia linguæ.
 Incipe, namq; adero, & præfens tua cœpta iuuabo.
 Hæc ait, & pariter somnusq;, Ithacusq; recessit.
 Ille nouo rursus musarum percitus œstro
 Concinit abięgnæ Danaos compagibus alui
 Occultos, & equi molem, fraudemq; Sinonis,
 Indiciq; metu præclusum pollice fauces,
 Anticlon Ortygiden, populataq; Pergama flammis,
 Dissiectasq; rates, patriumq; à Pallade missum
 Fulmen, Orlidenq; ignes, & sulfura fixo
 Pectore proflantem, teq; importunè Caphareu,
 Nec faciles Ciconas, fortunatosq; ciborum
 Lotophagos, uinoq; grauem Cyclopa per antrum
 Exportectum in gens, humanaq; frustra uomentem
 Mixta mero, inq; bouis constrictos tergore uentos,
 Et Lamium Antiphaten, & uirgam, & pocula Circes,
 Cimæriónq; domos, Euerridenq; locutum
 Vera senem, fusoq; allectos sanguine maneis,
 Et maris illecebras, uocemq; impunè canoræ
 Virginis audiram, Scyllamq;, auídámq; Charybdin,
 Lampetiencq; patri uiolata armenta querentem,
 Immerfosq; undis socios, ipsumq; natantem
 Littus ad Ogygies, & Atlantidos antra Calypsus,
 Neptunumq; iterum uentosq; undasq; cientem,
 Leucotheamq; piam, Cercyræosq; recessus
 Hospitio faciles, subitumq; in gurgite montem,
 Assertumq; larem tandem, ultricesq; sagittas.
 Ergo tegunt geminæ uictricia tempora laurus
 Vatis Apollinei, geminis ergo arduus alis
 Fugit humo, celsumq; altis caput intulit astris,
 Par superis, ipsiq; Ioui, quò nulla rebellis
 Spicula liuor agat, quò nulla aspiret iniquæ
 Tempestas foeda inuidiæ. sic eminet extrâ
 Liber, & innocuus, toto sic ille sereno

Perfruitur

Perfruitur gaudens, magni ceu purus Olympi
 Supra imbres uertex, & rauca tonitrua surgit,
 Despectatq; procul uentorum prælia tutus.
 Quo nunc diuitias animosi carminis ore
 Exequar? haud illi plena se conferat urna
 Hermus, & aurata radians Pactolus arena,
 Et Tagus, & Durius, latebris quodq; eruit audax
 Dalmata, quodq; procul Bessus rimatur, & Astur,
 Fusile Callaica quodq; in fornace liquefcit,
 Decolor in toto quodq; inuenit Indus Hydaspè,
 Quemq; Rhodos fuluis hausit de nubibus imbrem,
 Quodq; manu dea cæca tenet prædiuite cornu.
 Utq; parens rerum fontes, & flumina magnæ
 Suggest Oceanus terræ, sic omnis ab istis
 Docta per ora uirum decurrat gratia chartis.
 Hinc fusa innumeris felix opulentia seclis
 Ditauit mentes, tacitoq; in floruit æuo:
 Omnia ab his, & in his sunt omnia, siue beati
 Te decor eloquij, seu rerum pondera tangunt.
 Nam quæ tam uarium Memphis itis stamen arundo
 Separat, aut quæ sic Babylonos texta potentis
 Sollicita pinguntur acu, quæ tanta colorum
 Gloria, cum pinnis Zephyri rorantibus adsunt:
 Quantus honos uocum, q; multis diues abundat
 Floribus, & claris augetur lingua figuris :
 Siue liber tenui uersum deducere filo,
 Seu medium confine tener, seu robore toto
 Fortior assurgit: seu uena paupere fertur
 Aridius, celeri seu se breuis incitat alueo,
 Gurgite seu pleno, densisq; opulentior undat
 Vorticibus, siue humentes lato ubere ripas
 Dædala germinibus uariat, maiore nec unquam
 Sermo potens meminit se maiestate loquentem.
 Quòd si facta uirum uicturis condere chartis,
 Flectere si mauis orandò, & fingere mentes,
 Hunc optato ducem: non causas doctius alter,
 Personamq;, locumq;, modosq;, & tempus, & arma,
 Remq; ipsam expediat, dum nunc iactantior exit,
 Nunc contorta ruit, nunc se facundia profert
 Simplicior, uaria nunc floret imagine rerum.
 Dulcius eloquium nulli, nec apertior unquam
 Vis fandì fuit, aut quæ mentibus acrior instet.
 Indole quemq; sua pingit, sua cuiq; decenter
 Attribuit uerba, & mores, unumq; tenorem
 Semper amat, meminitq; sui, scit & unde moueri,
 Et quo sit prodire tenus, fufumq; gubernat
 Arte opus, & medijs prima ac postrema reuincit.
 Nunc teneras uocat ad lacrymas, nunc igneus iram

Ang. Polit.

Cc 2

Suscitat

Suscitāt, interdum retrahit, probat, arguit, urget.
 Nunc noua suspendunt auidas miracula mentes,
 Foeta bonis, ipsum utiliter celantia uerum.
 Quicquid honorato sapiens canit ore uetustas,
 Docta q̄ multijugā post hunc diuortia seclā,
 Hinc haustum, siue infantis cunabula seclī,
 Seu conspirantes pugnaci foedere causas,
 Discordemq̄ fidem, & genitalia semina rerum,
 Seu potius mundi fines, diuumq̄ rotatas
 Contemplere domos, atq̄ obluētantia caelo
 Sidera, quae magnum uis tanta Hyperionis orbem
 Torqueat, exhaustam reparat quo fonte sororem
 Ausam fraternis mediam se opponere flammis,
 Et subitis uiolare diem, lucemq̄ tenebris.
 Conscia fatorum cum mens animauerit astra,
 Vnde tremat tellus, trifida ne impulsa laboret
 Cuspide Neptuni, caecis an terga cauernis
 Subdat atrox Boreas, nostrum erupturus in orbem.
 Ventorum nunc ille uices, nunc fulminis ortus
 Monstrat, & elisis crepitantes nubibus auras:
 Curq̄ ruunt imbres, subitus cur lumina fulgor
 Sic ferit, ut medium credas discindere caelum.
 Esse deum, mentem immensam, rerumq̄ potentem,
 Cunctaq̄ complexum, stabili qui lege gubernet
 Naturam, mundi q̄ uices, qui fata solutis
 Subiugēt arbitrijs, qui temperet omnia solus.
 Esse animos lethi exortes, sed corpore claudī
 Ceu tumulo, quos in uarias tamen ire figuras,
 Hoc dictante docet tacitae dux ille cohortis,
 Antē ortus memor usq̄ sui, sibi q̄ ipse superstes.
 Quin & praecelsa rationem sistit in arce
 Ceu dominam, tristes in pectore concitat iras,
 Viscera degeneri damnata cupidine passus.
 Nec tacet, unde aeger cruciat dolor, unde rebellem
 It furor in rabiem, cur pallent ora timentum,
 Genua tremunt, stant corda gelu, stant uertice crines.
 Quae summi sit meta boni, quae ue orbita rectum
 Signet iter, quod se confundat deuius error,
 Quot uirtus fluat in riuos, quo cardine honestum
 Vertatur, rebus quantum Fortuna caducis
 Praesit, ut humanos toleret mens cruda tumultus.
 Quae ciues mensura premat, quo robore leges
 Firmentur, plus consilio res crescat, an armis
 Publica, quas belli tentet dux callidus artes:
 Quam uocum sit amica fides, q̄ magna gregandis
 Relligio numeris, quantis praetagia lignis
 Consultes: quantum succos rimata salubres
 Ardua Paonia ualeat solertia dextre.

Hinc

Hinc & magniloquis uoces creuere cothurnis.
 Hinc lasciuia datos riserunt compita foccos.
 Hinc haussisse iocos teneri creduntur amores,
 Quiq̄ astricta breui claudunt epigrammata nodo.
 Quin & Apellæos digitis animare colores
 Monstrat, Olympiaco quin is dedit ora tonanti.
 Nec faber ille negat, dum nigris mota laborant
 Cuncta supercilij, immortalesq̄ sequuntur
 Astra iubas, sancta dum maiestate tremendum
 Excipiunt, magno q̄ assurgunt numina patri.
 Heroum q̄ idem facies, & celsa potentum
 Ora deum, uarijsq̄ horrenda animalia formis,
 Diuersasq̄ urbes, positusq̄, habitusq̄ locorum
 Innumeros, sensusq̄ animorum, carmine pulchro
 Naturamq̄ omnem illa ipsa mirante figurat.
 Huic aras, huic templa dedit ueneranda uetustas.
 Hunc aere, hunc saxo, fuluoq̄ colebat in auro:
 Hunc unum autorem teneris praefecerat annis,
 Rectoremq̄ uagæ, moderatoremq̄ iuuentæ:
 Hunc etiam leges uitæ agnouere magistrum:
 Omnis ab hoc doctas sapientia fonte papyros
 Irrigat: hunc proprias olim Gangetica tellus
 Transtulit in uoces: huius natalia septem
 Quaeq̄ sibi rapiunt studijs pugnacibus urbes:
 Hunc & Sithonij patientem iura flagelli
 Asseruit patrio uindex Ptolemæus ab amne:
 Hunc quoq̄ captiuo gemmatum clausit in auro
 Rex Macedum, medijs hunc consultabat in armis:
 Hoc inuitabat somnos, hinc crastina bella
 Concipere, huic partos fuetus iactare triumphos.
 Et nos ergo illi grata pietate dicamus
 Hanc de Pierio contextam flore coronam,
 Quam mihi Caianas inter pulcherrima nymphas
 Ambra dedit patriæ lectam de gramine ripæ:
 Ambra mei Laurentis amor, quam corniger Vmbro
 Vmbro senex genuit domino gratissimus Arno:
 Vmbro suo tandem non erupturus ab alueo.
 Quem super æternum staturæ culmina uillæ
 Erigis, haudqua q̄ muris cessura Cyclopum,
 Macæ opibus, macæ ingenio, mea gloria Laurens:
 Gloria musarum Laurens, montesq̄ propinquos
 Perfodis, & longo suspensos excipis arcu,
 Prægelidas ducturus aquas, quæ prata supinum
 Lata uidet Podium riguis uberrima lymphis,
 Aggere tuta nouo, piscosisq̄ undiq̄ septa
 Limitibus, per quæ multo seruante molosso
 Plena Tarentinis succrescunt ubera uaccis.
 Atq̄ aliud nigris missum (quis credat?) ab Indis
 Ang. Polit.

Cc 3 Ruminat

Ruminat ignotas armentum discolor herbas.
 At uiruli tepidis clausi fœnilibus intus
 Expectant tota sugendas nocte parentes.
 Interea magnis lac densum bullit ahenis.
 Brachiaq; exertus senior, tunicataq; pubes
 Comprimit: et longa siccandum ponit in umbra.
 Utq; piæ pascuntur oues, ita uastus obeso
 Corpore sus Calaber cauea stat clausus olenti.
 Atq; aliam ex alia poscit grunnitibus escam.
 Celtiber ecce sibi latebrofa cuniculus antra
 Perforat, innumerus net serica uellera bombyx.
 Ad uaga floriferos errant dispersa per hortos,
 Multiforumq; replent operosa examina suber.
 Et genus omne auium captiuis instrepat alis.
 Dumq; Antenorei uolucris cristata Timau
 Parturit, & custos Capitoli gramina tondet,
 Multa lacu se mersat anas, subitaq; uolantes
 Nube diem fuscant Veneris tutela columbæ.

ANGELI POLITIANI ELEGIA.

SIVE EPICEDION.

In Albiæ Albitiæ immaturum exitum, ad Sismundum
 Stupham eius sponsum,

Pmerito, quis enim tantum perferre dolorem?
 Aut quis iam miseris temperet à lacrymis?
 Sed tamen heu frustra crudelia sidera damnas
 Sismunde, & frustra numina surda uocas.

Proh dolor, ah quantos rapta pro coniuge fletus

Ingeminas, quanto perluis imbre genas,
 Sollicitasq; fratres pios, miserumq; parentem,
 Inq; tuo tota est uulnere nigra domus.
 Nigra domus tota est, flent mœsti ad limina ciues,
 Flent socij lacrymis & tua damna pijs.
 Ipse ego qui dudum reges magno ore canebam,
 Dardanaq; Argolica Pergama rapta manu.
 Heu nil dulce sonans taceo iam bella, tubasq;
 Et refero ad nigros carmina mœsta rogos:
 Ac tecum infaustus uates confortia luctus
 En repeto, & querulam pectine plango lyram.
 Nec Sismunde tuos gemitus, agrumq; dolorem
 Arceo, sunt lacrymis funera digna pijs.
 Maius habes uulnus secreto in pectore, q; quo
 Te deceat madidas non habuisse genas.
 Nam poteras dudum nulli inuidisse deorum,
 Dum subijt uelis aura secunda tuis.
 Nunc ubi dira suum uertit Fortuna tenorem,
 Vxor abest, animæ portio magna tuæ.

Vxor

Vxor abest, heu heu, sed qualem nulla tulerunt
 Secula, sed qualem tempora nulla ferent.
 Vni, quicquid habet, dederat natura decoris,
 Vni etiam dederat gratia quicquid habet.
 Candor erat dulci suffusus sanguine, qualem
 Alba ferunt rubris lilia mixta rosis.
 Ut nitidum læti radiabāt sidus ocelli,
 Sape amor accensas rettulit inde faces.
 Soluerat effusos quoties sine lege capillos,
 Infesta est trepidis uisa Diana feris:
 Siue iterum adductos fuluum collegit in aurum,
 Compta Cytheriaco est pectine uisa Venus.
 Vsq; illam parui furtim componere amores
 Sunt soliti & facili Gratia blanda manu:
 Atq; honor & teneri iam cana Modestia uultus,
 Et decor, & probitas, purpureusq; pudor,
 Casta fides, risusq; hilaris, moresq; pudici,
 Incessusq; decens, nudaq; simplicitas.
 Quæ cuncta in cineres fati grauis intulit hora,
 Mors cuncta immitti carpsit acerba manu.
 Occidis Albiere prima fraudata iuuenta,
 Exigeres uitæ cum tria lustra tuæ.
 Occidis amborum correpta ante ora parentum,
 Occidis ante tui limina mœsta uiri.
 Ah dolor, i nunc & rebus confide secundis,
 Quas Fortuna leui fertq; refertq; manu.
 Tolle animum & uicto molire ex hoste triumphos,
 Laurigerum morti subiicere caput.
 Erige Tanareis radiantia tecta columnis,
 Parca tamen rapida te trahet inde manu.
 Ingenio, formæ, ualidæ confide iuuentæ,
 Albiere ecce graui morte soluta iacet.
 Tu mihi nunc tanti fuerit quæ causa doloris,
 Attonito uati mœsta Thalia refer.
 Annua pelliti referentem sacra Ioannis.
 Extulerat roseo Cynthius ore diem,
 Cum celebres linquens Sirenum nomine muros,
 Herculeumq; petens regia nata torum.
 Candida Syllanæ uestigia protinus urbi
 Intulerat longæ festæ labore uia.
 Pro se quisq; igitur pueri, iuuenesq; senesq;
 Matresq; & teneræ splendida turba nurus
 Illius aduentum celebrant, atq; unicus urbis
 Est uultus, festo murmure cuncta fremunt.
 Est uia, Panthagiam Syllani nomine dicunt,
 Omnibus hic superis templa dicata micant.
 Hic domus æthereas perrumpens Lentia nubes,
 Prouehit ad rutilos culmina celsa polos.

*Abilly l. 1. c. 1. v. 20. in u. Polinans.
 In Polinans in epigram. quod sit. 603.
 Er. p. 1. 603.*

Cc 4 Quam

Quam propè ridentes submitunt prata colores,
 Pictaq; florifero germine uernat humus.
 Hic dum cornipedes primi sub carceris oras
 Tyrrhenæ expectant signa canora tubæ,
 Regia nata leues gaudet celebrare choreas,
 Iamq; nurus certa brachia lege mouent.
 Emicat ante alias uultu pulcherrima nymphas
 Albiera, & tremulum spargit ab ore iubar.
 Aura quatit fusos in candida terga capillos,
 Irradiant dulci lumina nigra face.
 Tamq; suas uincit comites, quam Lucifer ore
 Purpureo rutilans astra minora premit.
 Attoniti Albieram spectant iuuenesq; senesq;
 Ferreus est quem non forma, pudor ue mouet.
 Mentibus Albieram lætis, plausuq; secundo,
 Albieram nutu, lumine, uoce probant.
 Vertit in hanc toruos Rhamnusia luminis orbes,
 Exiguoq; mouet murmura parua sono.
 Tum misera letale fauens, oculisq; nitorem
 Adicit, & solito cellius ora leuat.
 Tantaq; perturbans extemplo gaudia, tristem,
 Qua pereat uirgo, quaerit acerba uiam.
 Hic Febrim athereas carpentem prospicit auras,
 Exerere Icarus dum parat ora Canis.
 Illam Erebo, Nocteq; satam comitantur euntem
 Luctusq;, & tenebris Mors adoperta caput.
 Et Gemitus grauis, & Gemitu commixta Querela,
 Singultusq; frequens, Anxietasq; ferox:
 Et Tremor, & Macies, pauidosq; Infania uultu,
 Semper & ardenti pectore anhela Sitis:
 Horridus atq; Rigor, trepidæq; Insomnia mentis,
 Inconstansq; Rubor, terrificusq; Pauor.
 Marmaticiq; trahunt dominae iuga curua leones,
 Ignea queis rabido murmure corda fremunt.
 Vertice diua feras ardenti attollit echidnas,
 Quæ saniem Stygio semper ab ore uomunt.
 Sanguinei flagrant oculi, caua tempora frigent,
 Colla madens sudor, pectora pallor obit.
 Atq; animi interpres liuenti lingua ueneno
 Manat, & atra quatit feruidus ora uapor:
 Spiritus unde grauis tetrum deuoluit odorem,
 Letifera strident guttura plena face.
 Sputa cadunt rictu croceo contacta colore,
 Perpetuo naris laxa fluore madet.
 Nulla quies, nulliq; premunt membra arida somni,
 Faucibus in salis tuffis acerba sonat.
 Risus abest, rari squallent rubigine dentes,
 Sordida lunato prominet ungue manus.

Dextera

Dextera fumiferam præfulgens lampada quaffat,
 Sithoniasq; gerit frigida læua niues.
 Olli templa olim posuit Romana propago:
 Abstulit sæuas nec tamen inde manus.
 Sacra illam Actiaco tenuere palatia Phœbo,
 Quicq; olim uicus nomine Longus erat:
 Area quinetiam diræ templa ardua febris
 Ostendit, Marij quæ monumenta tenet.
 Hoc ubi crudelis uidit Rhamnusia monstrum,
 Exacuit sæuo lurida corda sono.
 Aspicias hanc, inquit, uirgo fata nocte puellam,
 Cuius & hinc radijs ora serena micant.
 Quæ gaudet fati, fortisq; ignara futura,
 Quam digito atq; oculis densa caterua notat.
 Hanc niue tu gelida, rapidis hanc infice flammis.
 Sic opus est, uires sentiat illa tuas.
 Dixerat, & pariter gressumq; auertit, & ora:
 Non oculos poterat iam tolerare truces.
 Continuò ardentes stimulis citat illa leones,
 Sæpius & ducto uersat in orbe facem.
 Interea humentem noctis uariantia pallam
 Hesperus in rutilo sparserat astra polo.
 Albiera in patrios iam candida membra penates
 Intulerat, molli constiteratq; toro:
 Iam tenero placidum spirabat pectore somnum,
 Venit ad obstrufos cum dea sæua lares.
 Quò dea? quò tendis? non te lacrymabilis ætas,
 Non te forma mouet? non pudor? aut probitas?
 Non ne mouent lacrymæq; uiri? lacrymæq; parentum?
 Mortalem potes ah perdere sæua deam?
 Limina contigerat, tremuerunt limina, pallor
 Infecit postes, & patuere fores.
 Virgineum petit illa torum, pauidæq; puellæ
 Pectore ab obscæno talia dicta refert:
 Quæ placidam carpis secura mente quietem,
 Et fati & fortis nescia uirgo tuæ:
 Nondum sæua meæ sensisti uulnera dextræ,
 Quæ tibi ego, & mecum quæ tibi fata parant.
 Stat uacua tua Parca colo moritura puella,
 Ne geme, cum dulce est uiuere, dulce mori est.
 Sic ait, æstiferamq; excussit lampada, & acres
 Virginis iniicit dura sub ossa faces.
 Tum letale gelu inuergens, guttasq; uenenæ,
 Inferta heu uenis effugit inde nece.
 Excitat illa graui geminos clamore parentes,
 Aduocat absentem nuntia fama uirum.
 Vicinæ extemplo matres, trepidæq; puellæ
 Conueniunt, tene: as imbre rigante genas.

Iam

Iam fera uirgineas populatur flamma medullas,
 Iam gelida torpent horrida membra niue.
 Liquitur infelix, non ars operosa medentum,
 Non facta à misero coniuge uota iuuant,
 / Liquitur, & quantū diræ uestigia mortis
 Cernit, & extremum sentit adesse diem:
 / Corde tamen gemitum premit, & spem fronte serenat,
 Tristitiamq; acie dissimulante tegit.
 Scilicet augeret trepidi ne dura mariti
 Lamenta, & curas anxietate graues.
 Iam decima infaustam referebat lampade lucem
 Cynthius, & picea texerat ora face,
 Cum miseræ extremus iam presserat error ocellos,
 Fugerat heu uultus, fugerat ore color.
 / Aspicit illa tamen dulcem moritura maritum,
 Illum acie solum deficiente notat.
 / Illius aspectu morientia lumina pascit,
 Mens illum è mediâ morte reuersa uidet.
 Quis tibi nunc Sismunde dolor, cum uirginis artus
 Aspiceres anima iam fugiente mori?
 Non tamen illa tui, non illa oblita parentum
 Te uocat, & tales fundit ab ore sonos:
 Pars animæ Sismunde meæ, si coniugis in te
 Quicquam iuris habent ultima uerba tuæ,
 / Parce precor lacrymis, uixi, cursumq; peregi,
 Iam procul à uobis me mea fata uocant.
 Immatura quidem morior, sed pura sub umbras
 Discedam & nullis sordida de maculis.
 Discedam uirgo, facibus nec uicta maritis
 Cessi, coniugij nil nisi nomen habes.
 Est mihi dulce mori, uitamq; impendere famæ.
 Edita mortali conditione fui.
 At nisi nunc morerer fueram moritura subinde,
 Est mihi dulce etiam te superante mori.
 / Nil mihi iam poterant anni conferre seniles,
 Vita breuis longi temporis instar habet.
 Mi dederat teneri leges natura pudoris,
 Mi dederat mores cum probitate pios,
 Nil mutari in me cuperes, nisi tristia fata:
 Humanæ uici conditionis opus.
 Vidi ego te summi defunctum munere honoris,
 Vidi omnem festa pace nitere domum.
 Et nisi me gemini possunt nil flere parentes,
 Parce igitur manes sollicitare pios.
 / Parce precor, lacrymis coniux: sic lætus in auras
 Euadet tenues spiritus inde meus.
 Mœsta sed amborum nimis ah nimis ora parentum
 Solare, heu nostro torpet in ore sonus.

Heu

Heu rapior, tu uiue mihi, tibi mortua uiuam,
 Caligant oculi iam mihi morte graues.
 Iamq; uale o coniux, chariq; ualete parentes.
 Heu procul hinc nigra condita nocte feror.
 Sic ait, & dulcem moriens complexa maritum
 Labitur, inq; illo corpus inane iacet:
 Corpus inane iacet chara ceruice recumbens
 Coniugis, heu fati tristia iura grauis.
 Hoc licuit uobis, o ferrea pectora Parcæ:
 Credo ego iam diuim numina posse mori.
 Quis nunc quis gemitus miserorum & uerba parentum
 Nesciat in tantis heu repetita malis?
 Ora rigat lacrymis frater, rumpitq; capillos
 Mœsta soror, teneras & secat ungue genas:
 Non secus Hector eo Troianæ in funere matres
 Fleuerunt scissis publica fata comis.
 Implentur clamore lares, clamore resulant
 Atria, luctu sonis fletibus aula fremit.
 Heu quid agas coniux? quæ uocem in uerba relaxes?
 Quo fletu incuses tristia fata miser?
 Non lacrymas miserandus habes, non uerba dolentum,
 Attonitus pigro torpet in ore sonus.
 Extinctæ ingeminas tantum misera oscula, & arcuè
 Impedis amplexu frigida membra tuo:
 Dilectosq; premis uultus, premis ora, nec ullum
 Inuenit inclusus pectore luctus iter.
 Quoq; magis mersum premis alto in corde dolorem,
 Hoc magis ille furit, æstuat atq; magis.
 Sic magis inclusus furit intra obstacula torrens,
 Quæ si dimoueas, lenior inde fluet.
 Quin etiam inuisæ rupisses uincula uitæ,
 Coniugis ut manes prosequerere pios.
 Sed prohibent fratres, & blandi cura parentis,
 Sed prohibent socij pectora fida tui.
 Iam uirgo effertur nigro composita feretro,
 Defectas humili fronde reuincta comas.
 Heu ubi nunc blandi risus, ubi dulcia uerba,
 Quæ poterant ferri frangere duritiem.
 Lumina lidereas, ubi nunc torquentia flammæ,
 Heu ubi puniceis æmula labra rosis?
 Proh superi, quid non homini breuis eripit hora?
 Ah miseri, somnus, & leuis umbra sumus.
 Non tamen aut niueos pallor mutauerat artus,
 Aut gelido macies sederat ore grauis:
 Sed formosa leuem mors est imitata soporem,
 Is nitidos uultus, oraq; languor habet.
 Virginea sic lecta manu candentia languent
 Liliæq; & niueis texta corona rosis.

Hic

Hic ceu nulla prius fuerint lamenta, nouatur
 Luctus, & indignis imbribus ora madent.
 Præcedit iam pompa frequens, iam mœsta sacerdos
 Verba canit, sacris turribus æra sonant.
 Funerea ciues pullati ueste sequuntur,
 Et spargunt mœstas ore madente genas.
 Denſaꝫ plebs uidui deplorant fata mariti,
 Atq; illum digito, luminibusq; notat.
 O quantum impexi crines, oculiq; genæq;
 Noctis habentꝫ quantus nubilat ora dolor?
 Quid nunc exequias celebres, opulentaq; dicam
 Munera? quid donis templa referta pijs?
 Omnis ceratis radiat funalibus ara:
 Omnis odoratis ignibus ara calet:
 Aeternamq; canunt requiem, lucemq; uerendi
 Sacricolæ, & lymphis corpus inane rigant.
 Et tandem gelidos operosi marmoris artus
 Includit tumulus, & breue carmen habet.
 Hoc iacet Albieræ pulchrum sub marmore corpus.
 Nulla quidem tantum marmora laudis habent.
 Exornat tumulum corpus, sed spiritus astra.
 O quanta accessit gloria, lausq; Polo.

AD LAURENT. MEDICEM.

Cum referam attonito Medices tibi carmina plectro,
 Ingeniumq; tibi seruiat omne meum,
 Quod tegor attrita ridet plebecula ueste,
 Tegmina quod pedibus sunt recutita meis,
 Quod digitos caligæ disrupto carcere nudos,
 Permittunt cœlo liberiore frui,
 Intima bombicum uacua est quod stamine uestis,
 Sectaq; de cæsa uincula fallit oue,
 Ridet, & ignauum sic me putat esse poetam,
 Nec placuisse animo carmina nostra tuo.
 Tu contra effusas toto sic pectore laudes
 Ingeris, ut libris sit data palma meis.
 Hoc tibi si credi cupis, & cohibere popellum,
 Laurenti uestes iam mihi mitte tuas.

AD EVNDEM GRATIARVM ACTIO.

Dum cupio ingentes numeris tibi soluere grates
 Laurenti, ætatis gloria prima tua,
 Excita iam dudum longo mihi murmure tandem
 Astitit arguta Calliopæa lyra:
 Astitit, inq; meo preciosas corpore uestes
 Ut uidit, pauidum retulit inde pedem:
 Nec potuit culti faciem dea nosse poetæ,
 Corporaq; in Tyrio conspicienda sinu.
 Si minus ergo tibi meritas ago carmine grates,
 Frustrata est calamum diua uocata meum.

Mox

Mox tibi sublato modulabor pectine uersus,
 Cultibus affuerit cum mea Musa nouis.

IN ARIDAM POPVLVM, QVÆ REPENTE
 ante domum Laurentij reuirsit.

Quod rediuisa nouas diffundit uertice frondes
 Quæ medicam surgit populus ante domum,
 Cui quondam Ogygio fierent cum sacra Lyæo,
 Admouit rapidas ebrîa turba faces.
 Quid mirum? Herculeis nam cum Laurentius armis
 Æmulus, Aufonios temperet arte lares,
 Ipse suas iuueni Tyrinthius explicat umbras,
 Implicet ut meritum lecta corona caput.
 Sic quoniam dextro modulatur Apolline carmen,
 Antè suas Lauri circumiere comas.
 Nunc igitur duplici crines lambente corona,
 Se bello ostendet, seq; ualere toga.

DE CANE HEBRO AD LAUREN-
 tium Medicem.

Quod canis Hesperio Medices tibi missus ab Hebro
 Terribiles uasto strangulat ore feras:
 Ast hominem pauido metuit contingere rictu,
 Nil mirum, domino conuenit ille suo:
 Sic tua nam fontes Laurenti pœna coerçet,
 Sic referunt abs te præmia digna pijs.

AD FONTIVM M. CCCCLXIX.

ætatis suæ anno XIII.

Dulce mihi quondam studium fuit, inuida sed me
 Paupertas laceros terruit uncta sinus.
 Nunc igitur quoniam uates fit fabula uulgi,
 Esse reor satius cedere temporibus.

CAROLO MARSVPINO.

Carle quid obstrusas sapientum quærere mentes,
 Quid properas tetricos consuluisse senes?
 Te decet exactos mordaci claudere uersus
 Pumice, delicias & celebrare tuas.
 Ut cantata nouo se carmine iactet amica,
 Subijciatq; leues nuda Thalia iocos.
 Par est nequitia iuuenes gaudere proterua,
 Hanc Venus ætatem uendicat ipsa sibi.
 Si sapias ergo graues procul ò procul exige chartas.
 Non facit ætati Musa seuera tua.
 Vince Philetæos molli cum carmine lusus,
 Inuideat teneris Græcia docta modis.
 Sic tibi purpurea geminus cum matre Cupido
 Imponet meritæ myrtea ferta comæ.
 Aeternamq; feres super aurea sidera famam,
 Quæ tibi post cineres sola superstes erit.

Ang. Polit.

Dd AD

AD PONTICVM M. CCCCLXXII.

Pontice uis nostro cumulum superaddere amori,
Inq̄ dies fieri semper amabilior?
Vis mihi uel tenera iucundior esse puella,
Vis mihi uel geminis charior esse oculis?
Mitte leues numeros, calamo nec parce iocoso,
Mitte tuæ testes carmina nequitia.
Sifacies, charo fies mihi charior auro,
Et nitido Phœbi sidere fulgidior.
At si non facies, uili mihi uilior alga,
Atq; asini fies stercore sordidior.

IN PAVLVM M. CCCCLXXII.

Quæ tu condideras damnauit carmina nuper,
Nec tua damnauit carmina Paule tamen.
Autor eras, fateor: sed cum sunt edita Paule,
Auctoris non sunt carmina, sed populi.

ANTONIO BENIVENIO MEDICO

Elegia. M. CCCCLXXII.

Vt sonipes geminas attollit Martius aures,
Cum rauæ belli signa dedere tubæ:
Sic mihi languenti surgunt in pectore uires,
Ingenij laudas cum monumenta mei.
Et merito, neq; enim tanto sub iudice tutus
Pertimeo uulgi scommata uana rudis,
Nam quoniam Stygiam facile est tibi pellere mortem
Quam facile inuidiæ frangere colla potes?
Felix cui liceat fati peruertere legem,
Quem propter cymba stet leuiore Charon,
Stamina qui ualeas inuita neq̄tere Parca,
Atq; animas uacua restituisse colo.
Felix grata domus Lycio Beniuenia Phœbo,
Cui sua concessit munera cuncta Deus.
Nanq; Coronidem tibi cedere iussit Apollo,
Iussit & Æmonium cedere Phylliriden.
Ast alius simili frater uirtute recenset,
Quæ medicam surgens herba ministrat opem.
Tertius Aonijs satur ille Hieronymus undis
Ad querulam docto barbiton ore canit.
Bissenos alius modo cum transcenderit annos,
Pectore iam canos uincit & ore senes.
Cederet huic Thamiras docti certamine cantus,
Cederet aurata Calliopea lyra.
Argumenta etiam logicis miranda figuris
Implicat, & magnum uersat Aristotelem.
Dij tibi dent Pyliam longe superare senectam
Antoni, Euboicos & iuperare dies.
Dij tibi de geminos longum superesse parentes:
Dij seruent fratres pignora chara tuos.

Tu

*Felix qui potest rem cogitare curare
Quis tamen omne, et inextinguibile fati
Subiecit patit.*

*Antoni, de quo bene uultu dicitur
Dij tibi dent Pyliam longe superare senectam
Antoni, Euboicos & iuperare dies.
Dij tibi de geminos longum superesse parentes:
Dij seruent fratres pignora chara tuos.*

Tu modo præcipiti quæ nuper carmina penna
Scripsimus, ingenij munera parua mei,
Excipe, meq; tuum memori sub mente reconde,
Mutuaq; alternus pectora seruet amor.

AD XYSTVM CARDINALEM.

Quod dubia incerto uariantur nubila Phœbo,
Dum petis Hetruscos maxime Xyste lares,
Quid mirare? tuæ sol ipse umbracula fronti
Obijcit, & radios temperat ipse suos.
Sic te Xyste uidet, sic te non lædit, & uno
Tempore, sic geminum perficit officium.
Iure igitur parent homines, cui sidera parent.
Spes hominum prima es, primaq; cura deum.

AD EVNDEM.

Tenderet Hetruscum nuper cum Xyste in urbem,
Aurea quæ magni signa leonis habet,
Viderat assiduis pallentes solibus herbas,
Et caua limoso flumina sicca sinu.
Viderat & querulis poscentem uocibus imbres,
Effusas populum congeminare preces.
Ergo salutiferos suspendit in æthere nimbos,
Dum pergit Lydas Xystus adire domos.
Inde ubi iam lætus mediæ sese intulit urbi,
Obtulit & Tuscis ora serena pijs.
Ardua laxato discussit nubila cœlo,
Et liquido arentem neq̄tare pauit humum.
An quisquam neget esse deum te Xyste, tenentem
Imperium terris, imperiumq; polo?

AD EVNDEM.

Verba dedi Xysto, decet hæc dare dona poetam,
Æra decet Xystum reddere, uerba refert.
Verum habet ille alios, qui dent sibi uerba, fatemur,
Æra tamen qui nunc det mihi, nullus adest.

AD EVNDEM PROPTER ALIQVOS
poetas detractores.

Credebam demens Xystum mihi uerba dedisse,
Fallebar, uates nam mihi uerba dabant.
Nil queror, insanis mos est dare uerba poetis:
Dij faciant ne sis Xyste poeta mihi.

AD EVNDEM.

Dicenti te Xyste deum si dona dedisses,
Quæ petij, iam te diceret esse Iouem.

IN PICTVRAM PVLLAE QVÆE IN
delicijs Laurentio Med. est.

Ne dubita, picta est quam cernis uirgo, sed acres
Hisce oculis flammas eiaculatur amor.
Hisce oculis uocem dedit ars, linguæq; negauit,
Heu fuge, sed nulla est iam fuga, uulnus habes.
Ang. Polit. Dd 2 AD

*Virgilius, adulator Augustus, ex eo qd ay tra
nate plueret, rianne cum serenus appa-
ruit, ut possem spectacula celeberrima: unde
dicitur imponit ay bone Augustus bone cesi-
uit in huius ueris, qui reuerunt in huius
Virgilius:
Nunc pluit terra, redeunt spectacula mane:
Dixit imponit ay bone Casar habet.*

*Hic cesari ualer Almannio de castella
picta epigramma, in cuius sine sit:
Quis deniq; pona ay tabella.
Aut curans putat ay ayq.
Aut arans putat ay piaz.*

AD FRANCISCVM SALVIATVM.

Quam peto si dederis, dulcis Saluate salutem,
 O quam conuenient nomina tanta tibi.
 Parua peto, dare magna soles, da parua petenti,
 Parua tamen nescis si dare, magna dato.
 Parua tibi, sed magna mihi sunt ista, rogamus,
 De nobis Xysto hæc dicere uerba uelis.
 Est iuuenis, te Xyste colit, ueneratur, amatq;
 Spes sibi tu prima es, primaq; cura tibi.
 Nec malus est uates, nec pessima carmina condit,
 Sed nullo hic uates est tamen ære grauis.
 Hoc satis est, diuo mandamus cætera Xysto,
 Sat bene perspiciet, quid tua uerba petant.
 DE DOMITIO ET MARSILIO.
 Audit Marsilius missam, missam facis illam
 Tu Domiti, magis est religiosus uter?
 Quis dubitet? tanto es religiosior illo,
 Quanto audire minus est bona, quam facere.

IN PAMPHILEVM.

Mittis uina mihi, mihi Pamphile uina super sunt:
 Vis mage quod placeat mittere, mitte sitim.

IN CORYDONEM.

Sum puer exclamas Corydon, subigisq; fateris:
 In te reclamation sed tua barba, uir es.

IN MABILIVM.

Innumera tibi sunt Mabili in carmine menda,
 Atq; ubi sint quæris, per mare quæris aquam.
 DE ANTONIO TVSCO EXTEMPO-
 rali poeta, ad Fabianum.

Tuscius ab Othrylio Fabiane Antonius Orptheo
 Hoc differt, homines hic trahit, ille feras.

IN LAVRENTIVM MEDICEM.

Ante erat informis Laurens tua patria truncus,
 Nunc habet ecce suum te tribuente caput.
 Namq; tuis nimia est frenata licentia nuper
 Legibus, hoc patriæ quis neget esse caput?
 Cæca fuit quondam tua dicta Fluentia, sed nunc
 Cuncta oculos illi te tribuente uidet.
 Ocia namq; pijs statuisti dulcia musis,
 Quas patriæ ueros dixeris esse oculos.
 Consilium dic esse aures, quo consulis illi:
 Quod fugit insidias te duce, nare ualet.
 Cum dederit largas illi tua dextera fruges,
 Os habet, hoc totum patriæ corpus alit.
 Impensis ductuq; tuo Volaterra repulsas
 Accepit leges, hæc sua dextera fuit.
 Penè puer laeuamq; manum, clypeumq; dedisti,
 Cum tuta à misera seditione fuit.

Præmia

Præmia certa manent iustos, rata pœna nocentes:
 Hicce urbem pedibus comprobat ire Solon.
 Præterea auratos posito squalore capillos
 Compfit, & aurata candida ueste nitet.
 Hoc decus educti templorum ad sidera sumptus,
 Hoc Medicæ præstant ardua tecta domus.
 Sic patriam gignis Laurens, educis, & ornas,
 Patria sic uero te uocat ore patrem.

IN EVNDEM.

Cui tua gesta licet breuibus comprehendere Laurens,
 Ille breui cœlum claudet & astra manu.

IN PHILIPPVM FRATREM
 pictorem.

Conditus hic ego sum picturæ fama Philippus,
 Nulli ignota meæ est gratia mira manus.
 Artifices potui digitis animare colores,
 Sperataq; animos fallere uoce diu.
 Ipsa meis stupuit natura expressa figuris,
 Meq; suis falsa est artibus esse parem.

Marmoreo tumulo Medices Laurentius hic me
 Condidit, antè humili puluere tectus eram.

AD LAVRENTIVM EXTEMPORA-
 neum Epigramma.

O ego quam cupio reducis contingere dextram
 Laurenti, & lato dicere latus aue:
 Maxima sed densum capiunt uix atria uulgus,
 Tota salutantum uocibus aula fremit.
 Vndiq; purpurei Medicem pia turba senatus
 Stat circum, cunctis cellis ipse patet.
 Quid faciam? accedam? nequeo, uetat inuida turba:
 Alloquar? at pauido torpet in ore sonus.
 Aspiciam? licet hoc, toto nam uertice supra est.
 Non omne officium turba molesta negas.
 Aspice sublimi quem uertice fundit honorem,
 Sidereo quantum spargit ab ore iubar.
 Quæ reducis facies, lætis quam lætus amicis
 Respondet nutu, lumine, uoce, manu.
 Nil agimus, cupio solitam de more salutem
 Dicere, & officium persoluisse meum.
 Ite mei uersus, Mediciq; hæc dicite nostro,
 Angelus hoc mittit Politianus, aue.

AD EVNDEM.

Inuideo Pisis Laurenti, nec tamen odi,
 Ne mihi displiceat, quæ tibi terra placet.
 IN EVNDEM CVM RVRI QVERNA CORO-
 na frontè redimitum uiderem, ex tempore.

Quam bene glandifera cingis tua tempora quercu,
 Qui ciuem feruas non modò, sed populum.

Ang. Polit.

Dd 3 IN

IN EVNDEM VOTVM.

Det tibi Nestoreos Laurenti Iuppiter annos,
Nestoreum quoniam pectus, & ora dedit.

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Cum commissa sibi tellus male fida negasset
Semina, & agricolæ falleret herba fidem;
Protinus optatas patriæ tua dextera fruges
Obtulit, & celerem iussit abire famem.

Nec mora, Pisais commutas sedibus urbem
Seruatam, & nimio tempore lentus abes.

Heu quid agis patriæ Laurens te redde gementi,
Non facta est donis latior illa tuis.

Mœsta dolet, malletq; famem perferre priorem,
Quam desiderium patriæ ferre tui.

IN LAURENTIVM IVLIVMQVE PETRI
filios, fratres piissimos.

Nec tanta Oebalios tenuit concordia fratres,
Nec tanto Atridas foedere iunxit amor.

Implicuit quanto Medicum duo pectora nexu
Mitis amor, concors gratia, pura fides.

Vnum uelle animis, unum est quoq; nolle duobus,
Corq; sibi alterna dant, capiuntq; manu.

Esse quid hoc dicam Iuli, & tu maxime Laurens,
An ne duos una mente calere puteras?

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Num tibi littorea collectum Anthedone gramen
Diuinum extemplo pectus & ora dedit?

Nil mortale sapis Laurens, sed pectore coelum,
Sed coelum lingua, mente, animoq; refers.

Cum referas coelum, coelum tibi pramia fiet:
Tu citò parta tamen pramia serò pete.

IN EVNDEM.

Quicquid habet natura, tibi, & fortuna dederunt,
Sed tamen hæc superas munera consilio.

Nam sunt illa quidem paucis communia tecum,
Maxima consilij gloria tota tua est.

Consilio quid agis, cupiunt imitariæ omnes
Laurenti rerum maxime, nemo potest.

IN MARSILIVM.

Mores, ingenium, musas, sôphiamq; supremam
Vis uno dicam nomine, Marsilius.

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Nescio quos media cœli de sede petitos
Luminibus radios suspicor esse tuis:

Nam quoties oculos in me conuertis amicos,
Complector cunctas pectore læticias.

Tunc faciles subeunt musæ, tunc ipse uidetur
Purus Apollinei sideris esse nitor.

At quoties oculos à me desleciis amicos,
Complector nullas pectore delicias.

Non faciles subeunt musæ, non ipse uidetur
Purus Apollinei sideris esse nitor.

Cur ergo auertis Laurenti lumina, redde,
Redde meis quaeso lumina luminibus.

Læticias mihi redde meas, redde inuide musas,
Quas tua mi rapiunt lumina, sed propera.

AD EVNDEM.

O ego si possem laqueo subducere collum,
Et pedicis uinctos explicuisse pedes:

Haud equidem dubitem uolucres superare canendo,
Quas aluit campis unda Caystra suis.

At nunc Phœbeos inter uelut anser olores,
Agrestem rauco gutture fundo sonum.

Sed facile expediar Medicus, siamq; canorus,
Si modò tu dicas, Politiane ueni.

IN EVNDEM.

Celsa triumphatis Medices Florentia Pisis
Inuidet, ut dominam se putet ipsa, redi.

IN GADDIVM.

Delicias tibi Roma suas, Florentia Gaddi
Datq; suas. o quam deliciosus homo es.

IN LIBELLVM ELEGIARVM

Naldi poetæ.

Dum celebrat Medicem Naldus, dum laudat amicam,
Et pariter gemino raptus amore canit.

Tam lepidum unanimes illi ornauere libellum,
Phœbus, amor, Pallas, gratia, musa, fides.

IN AEDES PVBLICAS OCTO VIRO-
rum Florentiæ.

Si qua fides, scelerum procul o procul ite ministri,
Hic uos iustitiæ pœna seuera manet.

IN EASDEM.

Hos etiam cœlo præfert Astræa penates,
Non illi in toto est gratior orbæ domus.

IN ALBIERAM SISMVNDI STVPHAE

sponsam, fato immaturo ereptam.

Vivebam, fato sum rapta Albiera, coniux
Sismundus uitam reddidit en iterum:

Nam faciem, & claram cælato marmore formam,
Ingenium, & mores carmine restituit.

IN EANDEM.

Viua tibi fueram coniux Albiera semper

Chara quidem, nunc sum mortua chara magis.

IN EANDEM.

Debebam uiuens tibi, sed mage rapta uoluptas

Illam fuit, uerùm hæc proxima religio est.

*Virgilio loquen de quibus pœna sibi inimico
causa. 9.
Hic neq; adhuc Varo uideor, nec diuina Cinnæ
Quæra, sanguis in impore auer obno.*

IN EANDEM.

Morte una geminam sum nacta Albiera uitam,
Fama etenim terras, spiritus astra colit.
Fama olim, nunquam sed spiritus occidet, hæc mi
Vita quidem semper uiuet, at illa diu.

IN EANDEM.

Mortalis fueram dum uixi Albiera coniux
Sifmunde, at nunc sum, mortua, facta dea.

IN EANDEM.

Quod tibi uir tenera sum raptæ Albiera iuuenta,
Ne geme, cum dulce est uiuere, dulce mori est.

IN EANDEM.

Quid quereris genitor? uiuit tua filia cœlo
Albiera: an ne deam progenuisse doles?

IN DEMETRIVM CRETENSEM, ET DIO-
nyfium Parauifinum, Græcorum uolu-
minum impressores.

Qui colis Aonidas, Graios quoque uolue libellos:
Namque illas genuit Græcia, non Latium.
En Parauifinus quanta hos Dionyfius arte
Imprimit, en quanto cernitis ingenio.
Te quoque Demetri ponto circumfona Crete
Tanti operis nobis edidit artificem.

Turce quid insultas? tu Græca uolumina perdis,
Hi pariunt, hydræ nunc age colla feca.

IN PVELLAM MORIENTEM.

Quærenti Venerem diu negasti:
Sed dum mi toties pudet negare,
Tandem occasio iusta pernegandi
Inuenta est, moreris, uafra es, sagaxque.

EIDEM BERNARDO BEMBO VENETO ORA-
tori, uiro undecumque elegantissimo.

Vt miseros quondam nautas Acheloia Siren
In poenam traxit carmine blandifono:
Sic Bernarde tuo quemuis succendis amore,
Seu quid mente agitas, seu geris, aut loqueris.

Si causam Veneti tutaris Bembe fenatus,
Mox Pitho in labris stat ueneranda tuis.

Seria si tractas, credam tractare Minervam:
Si ioca, dat pueros gratia nuda sales:

Carmina seu cantas, tibi Musæ in pectore cantant,
Siue tacés, tacito ridet in ore lepos:

Si graderis, placido non dura modestia uultu
Est comes, & dulcis cum grauitate modus.

Blandus honos uestem furim componit, ouansque
Te circum plena ludit amor pharetra.

Fronte decor, sedet ore fides, in pectore candor,
Inque tuis omnes sunt oculis Veneres.

Sic

Sic nos deuincis, nec uinctos Bembe relaxas,
Sic te quisquis adit, mox tua philtia bibit.
Frustra ad te florem Cylleni ferret Vlyffes,
Sed pro te optasset linquere uel patriam.

IN PANAETIVM.

Tantus amor tuus est in me, tamque omne Panæti
Exemplum ueteris uincis amicitia:
Ut tibi collatus iuuenis Phocæus Orestem
Oderit, & spernat Theſca Pirithous:
Sicanium Piladen credatur fallere Damon,
Vixque bonum fratris Castora frater amet.
Non tu unam pro me mortem, sed mille subires,
Pro me Sisyphium non fugeres lapidem.
Nunc solum hoc tanto refero mercedis amoris,
Quod me abs te solo uictum in amore puto.

IN IOVINIANVM CRASSVM
Menopoliten.

Non rara Atthææ quod amem te gloria linguæ
Causa est, non Latia copia, non Solyma:
Non acre ingenium, non lingua diserta, nec oris
Gratia, nec uersus uena benigna tui:
Sed quod inest rarus tibi Crasse in pectore candor:
Quem nisi amem, rabida tygride natus ero.
Nec te ut amem causa est, hæc me abs te cogit amari.
Crede mihi, precium est solus amoris amor.

IN SIMONETTAM.

Dum pulchra effertur nigro Simonetta pheretro,
Blandus & exanimi spirat in ore lepos,
Nactus amor tempus quo non sibi turba caueret,
Iecit ab oclusis mille faces oculis.
Mille animos cepit uiuentis imagine risus,
Ac morti insultans: est mea, dixit, adhuc.
Est mea, dixit, adhuc: nondum toram eripis illam:
Illa uel exanimis militat ecce mihi.
Dixit, & ingemuit, neque enim satis apta triumphis
Illa puer uidit tempora, sed lachrymis.

IN EANDEM.

Cum Simonetta decens media iam morte labaret,
Mors illi quidam iam prope, dixit, adest.
Sustulit illa graues oculos, nec territa dixit:
Hanc animam nobis qui dedit accipiat.
Hactenus & tacuit, repete hic æuum omne uetustas.
Nil par huic animo, quod referatur, habes.

IN EANDEM.

Hic Simonetta iacet, iacet hic simul omnis amorum
Turba, iacent omnes deliciae & ueneres.

IN

IN SIMONETTAM IVLII EST SENTENTIA à me uersibus inclusa.

Aspice ut exiguo capiatur marmore, quicquid
Mortali possit à superis tribui.

Hic Simonetta iacet, cuius mortalia cuncta
Concipere immensum non poterant animum,
Quam neq; mors potuit uisa ex terrete, deumq;
Mox petijt, cui se nympa dedit moriens.

IN ARCHEANASSAM, PLATONIS EPIGRAMMA è Græco uersum.

Archeanassa mihi meretrix Colophonía nunc est,
Cuius & in rugis insidet acer amor.

Ah miseri à prima tetigit quos illa iuuenta
Igne suo: medijs uos rapuere rogi.

SAPPHVS EPITAPHION IN TIMADEM è Græco uersum.

Timades hic puluis, quæ dulces ante Hymenæos
Excepta est nigro Persephones thalamo.

Illius heu fato cuncta de uertice amatam
Æquales ferro subsecuere comam.

ANTIPATRI IN HOMERVM è Græco uersum.

Troiam canens Homere flammis erutam,
Urbes graui liuore stantes concutis.

AD GALEOTTVM PRINCIPEM FAVENTINVM.
Cur promissa tibi tuus poeta

Nondum præstiterit, rogas? poeta est.

IN PTOLOMAEI GEOGRAPHIAM E GRAECO

Si cælum è terra spectes, cælum omne uidebis:

Si terram è cælo, penitus tibi terra patebit.

Nunc terram penitus cernis, cælum esse putato.

IN HERCVLEM ET ANTAEVVM E GRAECO.

Incaluere animis dura certare palæstra

Neptuni quondam filius atq; Iouis.

Nec certamen erant operoso ex ære lebetes,

Sed quod uel uitam, uel ferat interitum.

Occidit Antæus, Ioue natum uincere fas est:

Estq; magistra pales Græcia, non Libya.

IN NIOBEN LAPIDEM.

Hoc est sepulchrum intus cadauer non habens,

Hoc est cadauer & sepulchrum non habens,

Sed est idem cadauer & sepulchrum sibi.

IN MABILIVM NOVATVM IN SVBREM.

Quod uictes oleo geris perunctas,

Mucco & puluere sordidas Mabili:

Quod lardum madido fluit capillo,

Pleno furfuribusq; uermibusq;

Et cadaueribus pedunculorum:

Quòd

Quòd fuligine scater atra barba,

Quam rodunt tineæ, pulexq; saltans:

Quòd muccosa tibi seges pilorum

Extrat naribus usq; pulypolis,

Qua septem lepores queant latere:

Quòd gingiuaq; buxeiq; dentes

Sordent Ploxonio, ac putente in ala

Educas olidæ marem capellæ:

Quòdq; unguis sanie rubet cruenta

Sæpe ut lucifugam putem esse blactam,

Cœnæ reliquiasq; pridianæ,

Incrementa manus habent uoracis:

His te ex omnibus esse quis poetam,

Vatem, fatidicum neget Mabilis:

Tales Cæcilius fuisse credo,

Plautos, Pacuuiosq; Neuiosq;

Aut si quis Curium boues sequentem,

Traxit uersibus ulmeum in theatrum.

Cœli numina quòd negas, deumq;

Lucreti fuit hoc, & Euripidis.

Pædicas, fuit hoc Maronianum.

Pædicauit Anacreon Bathyllum.

Insanis, Colophonius poeta es.

Iam iam phthiriali scaturiente

Semefus cadis, & foraminatis

Membris, hoc Pherecidæ habes tragœdi.

De cunctis male dicis, hoc poeta es.

Es mendax, leuis, insolens, ineptus,

Insulsus, petulans, & his poeta es.

Quid multis moror? es poeta totus,

Possùm hoc indicijs probare centum.

Quo uulgus negat esse te poetam,

Id quiddam est minimum, neq; adnotandum,

Quòd uexas miseras subide chartas

Plenis uersibus inficetarum.

IN EVNDEM MABILIVM OBIICIENTEM AN

gelo Politiano, quòd neq; curtum carmen, neq; longum

sciat componere, in quo responso Mabilium ludit, quòd

curtum et longum improprie usurparit, simulq; obijcit qd

antepenultima producta posuerit Mabili.

Quòd me scire negas uel curtum scribere carmen,

Vel longum, fateor, solus utrunq; facis.

Nil breue, nil medium est, longum est, curtum ue Mabilis

Quicquid habes, quicquid aut geris, aut loqueris,

Proximus à primo tibi pes est tempore curtus,

Quando expediuit inseris hexametro.

Altera curta tibi solea est, curtumq; Mabilis

Subligar, crumpunt hinc digiti, hinc ueretrum.

Siquis

Si quis fortè tuas studeat componere laudes,
 Vno longus erit hic quoq; uersiculo.
 At si quis scribat, quot habent tua carmina mendas,
 Conficiet curtas hic uel hic Iliadas.
 Quæ semper fellat, dicit periuria semper,
 Longa tibi lingua est, hac citò curtus eris.
 Quod uacat, est longum caput, atq; enorme Mabilii
 Iudice uel cerebro si quod inest, rogita.
 Verùm alia est alijs sententia, nanq; phrenesis
 Conqueritur capitis de breuitate tui.
 Qui cerebro tenus id lacerant, curtum esse fatentur,
 Tu quoq; mox curto curtus eris capite.
 Quanquam id carnifices nondum statuere, sed ingens
 De te certamen est gladio, & crucibus.
 Hoc est quod uultur, quod coruus gessit, & escam
 Te fore uterq; sibi præuidet augurio.
 Hoc spurci mores, impura hoc uita meretur,
 Obscenoq; animus corpore sordidior.
 Quid moror his? nam si prolixum singula narrans
 In te ego nunc librum scripsero, curtus erit.

IN MABILIVM MINITANTEM NOVVM SE
 fulgur uerosq; tonitrus missurum.

Quòd fulgur mihi te nouum Mabilii
 Missurum, & tonitrus minere ueros,
 Nil est: nouimus hos neq; esse fictos,
 Nam ueros tuus esse odor probauit.

IN EVNDEM MABILIVM.

Si iam carmina nostra te Mabilii
 Urgent ad laqueum miser, crucemq;
 Ne, quæso, propera mori, tuum ne
 Fraudes carnificem suo lucello.
 Nanq; est percupidus tui, ac libenter
 Is tantum tibi dempsit laboris.
 Quid? nostin' hominem? negas? at idem est
 Aurem qui secuit tibi sinistram.

IN MABILII INERTEM MA-
 ledicentiam.

Ore tibi pauci, sed nulli in carmine dentes
 Cùm sint, atq; illi sint putridi & ueteres:
 Allatras, ut cùm nequeas mordere Mabilii,
 Latratu ostendas te tamen esse canem.

IN MABILIVM QVOD PERTVRBA-
 tus respondeat.

Iratus nimium nobis, sed iure, Mabilii,
 Urgeris nostris iam, puto, carminibus.
 Ipse iocor tecum ridens, sed iure, Mabilii,
 Quis non rideret carmina, quæso, tuas?

IN

IN MABILIVM RESPONSVM.

Quòd nasum mihi, quòd reflexa colla
 Demens objicis, esse utrumq; nostrum
 Assertor ueniam uel ipse: nam me
 Nil nasutius est, sagaciusq;
 In te dum liceat uibrare nasum.
 Nam quis te rogo sic inelegantem,
 Insulsum, illepidum uidens, ineptum,
 Versus scribere prorsus infacetos,
 Non centum cupiat sibi esse nasos?
 Centum rhinocerotas, atq; barros,
 Ronchos, auriculas, ciconiasq;
 Cum splene & petulantibus cachinnis?
 Condas te in putidum licet lupanar,
 Mergas te in medijs licet cloacis,
 Non cedas olida licet latrina,
 Quo quò diffugias pauens Mabilii,
 Nostrum non poteris latere nasum.
 Prendam te miser, utq; trux molossus
 Frangam dentibus imbecille tergum.
 Sed nasus superest tibi Mabilii,
 Curtus, dimidiatus, osseusq;
 In quo pulypus exurit, uel ipse
 Quo cimex posuit sibi cubile,
 Quo rufas pulices habent latebras,
 Qui iam peruius est ad usq; frontem,
 In quo nidificare uespa possit,
 Qui neutro patet indecens hiatu
 Clausus sentibus hic quibus: sed ille
 Plenus cassibus est araneorum.
 Sed quid te cruciat, reflexa colla
 Si interdum gero? num parum uidetur
 Si pronos statuis tuos cinædos?
 Si pronum statuent miser Mabilii
 Mox te carnificis manus, uelut nunc
 Pronum te statuunt mutoniati?
 Atqui tu resupina colla demens
 Posthac desine iam mihi exprobrare.
 Nam qui pronus obambulas popinas,
 Spurcatum caput erigas libenter,
 Si pondus sinat herniæ Mabilii.

IAMBICVM TRIMETRON DE DOMO
 nuper à Mabilio empta in desertissimo urbis
 loco, qui ad Caballū dicitur.

Hæres relictus à parente fordido,
 Ille impudicus, temulentus, aleo,
 Spurcus, lutosus, pedecofus, hispidus,
 Pannosus, unctus, horridus, caprimulgus,
 Ang. Polit.

Canitius de Rome puella cum. 36.

Non aui facit Mabilii lupanar?

Ee Edax

Edax, ineptus, inofens Mabilius,
 Vno expatruvit patrimonium die
 Gula helluante, cunnilingis ofculis,
 Vorace culo, & exfututa mentula.
 Mox cum super uix quindecim nummi foreni,
 Rebus cauendi iam suis tempus ratus,
 Emit lacertis & colubris hospitam
 Domum, rigentem senticetis & rubis,
 Familiarem uulturi & bubonibus.
 In qua solebat turba mendicantium
 Longis coactos esuritionibus
 Mandare terræ turgidi uentris cibos.
 Qua contumaces Aeolus uentos solet
 Punire clausos: qua recuset Tantalus
 Siticulosam ditis horridi Styga
 Mutare, & Aetnæ centiceps gigas onus.
 Nec uendere illam, nec locare, si uelit,
 Donare nec Mabilius cuiquam potest.
 Mutare dominum domus hæc nescit suum.
 Quantumlibet Mabilius sit prodigus,
 Profundat ore, pene, podice, & manu,
 Quam nunc sit, esse non potest pauper magis,
 Fecit lucrum ingens, hanc emens Mabilius.

IN VIOLAS A' VENERE MEA
 dono acceptas.

Molles o uiolæ Veneris munuscula nostræ,
 Dulce quibus tanti pignus amoris inest.
 Quæ uos quæ genuit tellus, quo nectare odoras
 Sparferunt Zephyri, mollis & aura comas?
 Vos'ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
 Vos'ne sub Idalio pauit Amor nemore?
 His ego crediderim citharas ornare corollis
 Permessi in roseo margine Pieridas.
 Hoc flore ambrosios incingitur flora capillos,
 Hoc tegit indociles Gratia blanda sinus:
 Hæc Aurora suæ nectit redimicula frontis,
 Cum roseum uerno pandit ab axe diem:
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
 Floribus his pictum possidet Aura nemus:
 His distincta prius ludunt per gramina manes,
 Hos foetus uernæ Chloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
 Dextera, quæ miserum me mihi subripuit.
 Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet amor.
 Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.

Aspice

Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris, quæ late spirat odorem?
 En uiolæ in uobis ille remanlit odor.
 O fortunata uiolæ, mea uita, meum quæ
 Delicium, o animi portus & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ grata oscula carpam,
 Vos auida tangam terque quaterque manu.
 Vos lacrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
 Perque sinum uiui fluminis instar eunt.
 Combibite has lacrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstus,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris
 O uiolæ, o nostri grata quies animi.
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser a domina.
 Dumque Cupidinæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lacrymæ, & gemitus.

ODE DICOLOS AD ALEXANDRVM CURTE-
 sium adolefcẽtem bene literatum, qui ut Politianum uide-
 ret, Florẽtiam petierat, cum ille se cõmodum in
 Casaolanum contulisset.

Nil me iam patula iuuat
 Sæuo lethiferum lumine Syrium
 Deuitare sub ilice,
 Exceptum torulo gramineo caput
 Bullantem prope riuiulum.
 Iam sordet tremulo murmure palpitans,
 Illabens aqua calculis.
 Longis Dauliados garrula questibus,
 Iam sordent auaria.
 Nil blandum est oculis, nil placet auribus,
 Odi rura, nemusque,
 Et uallem, & Zephyros, & gelidos specus.
 O qui mœnibus inferat
 Iam me, o qui medio sistat in atrio
 Urbani cupidum laris
 Curtesii, o placido qui locet in sinu.
 Cur mi non teneros datur
 Totis uersiculos imbibere auribus
 Coram dulciter asperos?
 Cur dextræ cupidam iungere dexteram?
 Tu me dulcis amicule,
 Ang. Polit.

Ec 2 Tu

Viola Politiani epigram. fol. 583.

Tu uisum propera. ó sœua necessitas.
 O cur frangere compedes,
 Detrectare mihi cur iuga non licet?
 Sed quid fundere iam iuuat
 Nequicq̄ ad superos tot querimonias?
 Sors cuiq̄ est sua, cœlitus
 Dependens homini, quinetiam Iouem
 Viget dura necessitas.

Quod Parcæ annuerint, haud reuocabile est.

IN POSTE CVBICVLI SVI.

Blanda quies habitat, duri procul este labores.

IN CVBICVLO PRO IVL. SALVIATO.

Pectoris interpret, genij domus, hospita curis,
 Cellula sum domini conscia delicijs.

Hic faciet te luno patrem, Cytherea maritum,
 Libertas regem, semideumq̄ sopor.

E GRAECO THEOCRITI, VERSVM PER
 Angelum Politianum.

Pulchra quidem nobis haud primis pulchra uidentur.

EX EODEM VERSVM.

Et uanis in basiolis iucunda uoluptas.

EX HESIO DO VERSVM.

* Ipsa dies nunc est genitrix, nunc sœua nouerca.

EX EODEM VERSVM.

Consilio perit ipse suo consultor iniquus.

IN LEGES, EXTEMPORALE.

Inuentum Attæ dicuntur jura Draconis.

Vera est fama nimis, nil nisi uirus habent.

IN THEODORVM GAZAM.

Heu sacrum caput occubuit Theodorus, & hora

Vna obiire omnes reliquæ generis.

Nec tamen hoc querimur, nimis est potuisse uideri,

Non erat hic nostro tempore dignus honos.

Hoc dolet heu, q̄ neutra patri est nunc lingua superstes,

Quæ mittat iustas manibus inferias.

IN EVNDEM.

Cum terram hinc nosset Theodorus, & aera, & undas:

Iam restant, inquit, sidera, terra uale.

IN SOMNOS.

O mihi quanta datis fallaces gaudia somni:

Inuideo Endymion Latmia faxa tibi.

Iam si nil sopor est gelidæ nisi mortis imago,

Omnia mors superat gaudia, uita uale.

BASSO.

Bassè licet ueterum monimenta reuoluat auorum,

Vix quem fama tibi conferat inueniet.

Omnia nam tibi sunt, fuerant quæ singula priscis,

Fecisset triplex qualia uix Erilus.

Tu

Tu mittis Lydos æterna in secula fastos,

Tu conferre audes cum Cicerone manum.

Tu breuibus claudis lasciuia epigrammata chartis;

Et tener exiguos ludis amans Elegos.

Idem & Pindaricos gaudes recludere fontes;

Vt Venusina tibi barbitos astupeat.

Ecce Syracusias tentas inflare cicutas,

Non iam hic in syluis Tityrus unus erit.

Iam chaos antiquum, primamq̄ euoluere molem

Incipis, & grandis protinus ore tonas.

Iam Maro te torua respectat fronte, secundum

Iam pauet, & sceptris gloria prisca suis.

Vtq̄ intret biferi si uirgo rosaria Pæsti,

Quam primo carpat, uix sciat illa rosam:

Sic tot fama tuæ cernens miracula laudis,

Palmam cui primùm deferat, in dubio est.

EIDEM.

Carmina cum Basso deberem, carmina misi,

Rettulit ille meis carmina carminibus.

Qualia sub densis uolucris nec Daulias umbris;

Eridani in ripis nec canit albus olor.

Sic sua cum Lycio donasset ahenea Glauco,

Aurea Tydides rettulit arma domum.

IN ARGVM.

Quid tibi uis gelidos seruans uigil Arge liquores;

Quid nitidum ad fontem ferre gradum prohibes?

Obscenos hinc pelle sues, armenta, ferasq̄.

Non peto membra istis fontibus abluere.

Non lymphas turbare paro, da tingere fauces:

Exiguo liceat rore leuare sitim.

Hostibus hoc Langia dedit, potumq̄ uetantes

Ruricolæ in nigro gurgite nunc salunt.

Quicquid adest æstas, quicquid litis ipse, uolensq̄

Supplicio infelix Tantalæo frueris?

Ista quidem diues, sed non est uena perennis,

Iam custoditas perbibet æstus aquas.

Quod serues nil postmodo erit, quid inepte moraris?

Vnda perit, bibe tu, uel sine, quæso bibam.

IN MABILIVM EPITAPHION.

Flecte uiator iter: foetet nam putre Mabili

Hac fouea corpus, conditur atq̄ animus.

IN LALAGEN.

Latior ut ceruus protracto naribus angui

Exiit annofo cornua cum senio:

Aurea Callaicis ut nuper dempta caminis

Lamna repercusso dulcius igne tremit.

Pulchrior Eois ut Phosphorus emicat undis;

Phosphorus Idaliæ fax adamata deæ:

Ang. Polit.

Ec 3 Sic

Sic mea frigidulo nuper languore soluta
 Purpureo Lalage fulgurat ore magis.
 Aspice sideris ut blandum arridet ocellis,
 Utq; sub his geminam lampada quassat amor.
 Aureoli ut ludunt per lactea colla capilli,
 Quantus in explicita fronte superbit honos.
 Quam non mortalem se fert: quæ hæc ora manusq;
 O superi: an' ne Iouis dignior ulla toro?
 Nunc lacrymæ, nunc ipsa iuuant suspiria: sed tu
 Quam magis formosa es, tam magis mitis ades.
 Omnibus ante alijs, nunc te quoq; pulchrior ipsa es,
 Deq; auida uolucer febre triumphat amor.
 Sed tu ne posthac per tanta pericula formam
 Quæsieris, metam contigit illa suam:
 Pulchrior esse nequis, uel si potes, æquius est te
 Iam Lalage nostris parcere luminibus.
 Vix te, uix talem ferimus: quod si auxeris illam,
 Fiam ego, qui nunc sum nil nisi flamma, cinis:
 AD LAURENTIUM PRO SACERDOTIO ACCE-
 pto in templo diui Pauli, cum adhuc sub iu-
 dice lis esset.

Gratatur Laurens uenienti nuper in urbem
 Quantum hominum tota uiuit in urbe mihi.
 Utq; omneis taceam, studium quos copulat, aut tu;
 Quosq; uetus nobis unxit amicitia.
 Caupo, auceps, lanus, pistor, cocus, infitor urgent;
 Hinc me ungit tactu factor, at inde cocus.
 Hic me ueste trahit, hinc bassor, inde salutor,
 Occurro his uultu, lumine, uoce, manu.
 Gratamur, Paulum quod habes, uox omnibus hæc est:
 Non habeo Paulum dico, quid ergo? nihil.

IN FLORAM.

Plectron habet citharæ mea Flora, & plectron amoris:
 Hoc mentem plectro percutit, hoc citharam.
 Ah miserum, sed cui dura est, si quem aspicit illa,
 Alter is Anchises, alter Adonis erit.

IN INUIDVM.

Carpit libellos inuidus meos quidam,
 Gibber, pusillus, crispulus, macer, blasus,
 Meos libellos, meq; (si libet) carpat,
 Et calcet, & cõmingat, hæc feram cuncta:
 Dum nec libellos inuidus meos iste
 Gibber, pusillus, crispulus, macer, blasus,
 Nec me ausit unquam bafiare, cur? fellat.

IN EQVVM LAURENTII

Medicis.

Et uolucrum, & Zephyros cursu præuertitur ipsos,
 Quem tibi misit equum Barbara Laure Nomas.

Cesserit

Cesserit huic pauidas submittens Pegasus alas,
 Iamq; deo parens Cyllarus Oebalidæ.
 Hunc aut carceribus, aut meta cernere in ipsa
 Laure licet, medio non licet in stadio.

DOMITII EPITAPHION.

Hunc Domiti siccis tumulum qui transit ocellis,
 Vel Phœbo ignarus, uel male gratus homo est.
 Intulit hic uatum cæcis pia lumina chartis,
 Obstrufum ad musas hic patefecit iter.
 Hunc Verona tulit docti patria illa Catulli,
 Huic letum atq; urnam Roma dedit iuueni.

DONATI AZAIOLI.

Donatus nomen, patria est Florentia, gens mi
 Azaiola domus, clarus eram eloquio.
 Francorum ad regem patriæ dum orator abirem:
 In ducis Anguigeri mœnibus occubui.
 Sic uitam impendi patriæ, quæ me inde relatum
 Inter maiorum nunc cineres sepelit.

CAMPANI.

Ille ego laurigeros cui cinxit & infula crines
 Campanus, Romæ delictum, hic iaceo.
 Mi ioca dicarunt Charites, nigro sale Momus,
 Mercurius niueo, tinxit utroq; Venus.
 Mi ioca, mi risus, placuit mihi uterq; Cupido,
 Si me fles, procul hinc, quæso, uiator abi.

ANGELVS POLITIANVS LAV-
 RENTIO MEDICI PATRONO SVO S.

Quæ ode Gentilem nostrum nuper sum consolatus, eandem quoq; ad te
 mittendam statui. Visa est enim mihi res, quæ nõ minus ad te quam ad
 eum, atq; ad me ipsum pertineret. Omnia collegi, quæ cõmunem hunc
 nostrum dolorem, etsi minus tollere, leuare proculdubio aliqua ex parte
 possint. Tu cum tot uideas tuæ salutis tam diligenter inuigilare, potes admone-
 ri, quam tibi necesse sit, magni te ipsum facere: neque tuam, hoc est, publicam
 totius (ita me Deus amet) Italiæ salutem neglectam pati. Lege, & uale.

AD GENTILEM EPISCOPVM,
 Ode dicolos.

Gentiles animi maxima pars mei
 Communi nimium sorte quid angeris?
 Quid curis animum lugubribus teris,
 Et me discrucias simul?
 Passi digna quidem perpetuo sumus
 Luctu, qui medijs (heu miseri) factis
 Illum, illum iuuenem uidimus, õ nefas,
 Stratum sacrilega manu.

Ee 4 At sunt

At sunt attonito quæ dare pectori
Solamen ualeant plurima: nam super
Est, qui uel gremio creuerit in tuo
Laurens Hetruriam caput.
Laurens quem patriæ cœlicolũm pater
Tutum terrificæ Gorgone præstitit.
Quem Thuscus pariter, quem Venetus les
Seruant, & draco peruigil.
Illi bellipotens excubat Hercules,
Illi fatiferis militat arcubus,
Illi mittit equos Francia Martios,
Felix Francia regibus.
Circumstant populus murmure dissono.
Circumstant iuuenem purpurei patres.
Causa uincimus & robore militum.
Hac stat Iuppiter, hac fauet.
Quare ò, cum misera quid tibi Nænia,
Si nil proficimus? quin potius grauis
Absterfisse bono lætitiæ die
Audes nubila pectoris.
Nam cum iam gelidos umbra reliquerit
Artus, non dolor hanc perpetuus retrò,
Mordaces uel trahunt sollicitudines,
Mentis curaq; peruicax.

IN AMICAM.

Allicis, expellis, sequeris, fugis, es pia, & es trux:
Me uis, me non uis, me crucias, & amas.
Promittis, promissa negas, spem mi eripis, et das:
Iam iam ego uel fortem Tantale malo tuam.
Durum ferre sitim circum salientibus undis,
Durius in medio nectare ferre sitim.

IN DOMITIVM SCAZON.

Asta uiator, puluerem uides sacrum,
Quem uerticosi turbat unda Benaci.
Hoc mutat ipsum sæpe musa Libethron,
Fontemq; Sisyphi, ac uireta Permessi,
Quippe hoc Domitius uagijt solo primũm,
Ille ille doctus, ille quem probe nosti
Dictata dantem Romulæ iuuentuti,
Mira eruentem sensa de penu uatum.
Abi uiator, sat tuis oculis debes.

AD FRANCISCVM DISTICHON.

Scriptit in inuidiam quidam Franciscæ poeta,
Tam bene, tam doctè, nullus ut inuideat.

IN AMOREM ARANTEM, EX
Græco Moschi.

Peram humeris habilem, posito nũc induit arcu,
Et posita baculum lampade sumpsit Amor.

Subq;

Subq; iugum missos stimulo citat ecce iuuenicos
Improbis, & cultæ femina mandat humo,
Suspiciensq; polos, imple, inquit, Iuppiter arua,
Ne cogam Europæ te iuga ferre bouem.

INNOCENTIO PONT. MAX.

Si quod arcanis Helicon sub umbris
Carmen intactum fidibus priorum
Parturit, saxi iterum audiendum
Arboribusq;
Quale nec triplex Acheloi ausa est
Cautibus uirgo residens marinis,
Nec puer Phœbi Ciconum remoto
Dicere in antro.

Illud attritas repetita chordas
Barbitos docto moduletur arcu,
Dulcis interpres animi, piæq;
Conscia mentis.

Namq; te rerum caput Innocenti
Turpe uulgato cecinisse plectro est,
Cuius aurata triplices refulgent
Fronte coronæ.

Roma cui paret, dominusq; Tybris,
Qui uicem summi geris hic tonantis,
Qui potes magnum referare, & idem
Claudere cœlum.

Blanda cui uultu grauitas sereno
Ridet, inuisos abigitq; fastus,
Mitis, & celsi radios potestas
Temperat oris.

Sponte sublatos uerecunda fasces
Deprimat uirtus, apicata tristi
Nube maiestas caret, & decoro est
Splendida cultu.

Ergo formosam redit in iuuentam,
Seq; iam lætos parat ad triumphos
Roma, septenos hilarata colles
Præsida tanto.

Vrbsq; quæ Phryxi specularur undas,
Exuet sæuas properè catenas,
Ac suas nobis opulenta palmas
Mittet Idume.

Quippe concordēs animos, manusq;
Deuouent reges tibi, seq; ad arma
Concitat, Turci sitiens cruoris
Vesper & Arctos.

Scilicet tales meditatus annos
Iuppiter fesso comes it parenti,
Quo tibi felix simul atq; faustum
Proroget æuum.

IN

IN FONTEM VNGARI REGIS.
Vsq; Fluentina uectum est hoc marmor ab urbe,
Matthiæ ut regi largior unda fluat.

IN EVNDEM.

Tusca manus, Tuscum marmor, rex Vngarus autor,
Aureus hoc lster surgere fonte uelit.

IN CICCHAM SENENSEM.

Mnemosyne audito Senensis carmine Cicchæ,
Quando, inquit, decima est nata puella mihi?

IN FONTEM LAURENTII MEDICIS
Ambra.

Vt furtiua suo furtim daret oscula lauro,
Ipsa sibi occultas repperit Ambra uias.

IN EVNDEM.

Traxit amatrices hæc usq; ad limina nymphas,
Dum iactat laurum sæpius Ambra suum.

AD LAURENTIUM MEDICEM IUNIOREM
epistola penè extemporanea.

Quæ petis omnifera Laurenti dulcis ab Ambra
Carmina, præposita mitto salute tibi.

Ille domi uestræ tenero nutritus ab unguî:
Sed tuus ante omnis Politianus amor.

Si quid agam quærîs: ualeo, rurisq; benigni
Secessu gaudens oclia lenta tero.

Et modò pascentes speculor de colle iuuenas,
Nunc repeto ductus profiliens aquæ:

Iacta q; magnificæ miror fundamina uillæ,
Sæpe fruor studio, uersiculisq; meis:

Aut ego florentem moneo, ne cesset, alumnum,
Ardua Pieridum per iuga ferre gradus:

Aut uarias cantu procul alliciente uolucres
Captamus, uiridî tectus uterq; casa:

Te tamen absentem mea mens, oculiq; requirunt,
Et desiderio torqueor usq; tui.

Nam puerû iuuenis (potes hoc meminisse) colebam,
Qui nunc te iuuenem uir quoq; factus amo.

Indolis istius iam tum prælagia uidi,
Scilicet & uatem uera monebat auis.

Viderat hæc eadem, pueri cognomine gaudens,
Publica res uno quo stabilita manet:

Cùm sibi te comitem lugubria patris habentem,
Seu pede ducebat, siue iter esset equo:

Exemploq; sui studium probitatis alebat,
Ne labes annos tangeret ulla rudes.

Ergo à se factis fruitur quoq; moribus autor,
Iudicioq; sibi iam placet ipse suo.

Quare aut pontificem magnis de rebus adire,
Atq; galeritos te iubet ille patres.

Aut

Aut sua dat Gallo regi mandata referre,
Imponitq; humeris pondera tanta tuis.

Nam tibi nec grauitas, nec amica gratia frontis;
Nec deest proceri uerticis altus honor:

Ingeniumq; capax, & par ciuilibus actis,
Quæq; animi largas lingua ministrat opes.

Iudice cùm facias & Apolline carmina primus;
Prima fauore tamen nostra Thalia tuo est.

Vtq; lygustra nouo superas candore, niuemq;
Præfers carminibus carmina nostra tuis.

Nè ue meæ pereant cura est tua maxima nugæ;
Cogis & inuito me patre ferre diem.

Nè ue nihil scribam, blandè noua carmina poscis,
Officioq; foues qualiacunq; pio.

Et nunc quæ magnum longè testentur amorem;
Scripta repentino fusa calore damus:

Non ut ab his nostrum censerî debeat orsis
Ingenium summa deficiente manu:

Sed tamen ut studium uatis tibi constet amici,
Lapsa putes animo nec tua dicta meo.

En tibi quam flagitabas elegiam, penè illam quidem extemporaneam, siquidem
manè dum se rei diuinæ sacerdos parat inchoatam, absolui dein post meridiem
dum rediēs carruca adequito. Quod etiam unum, stylus quoq; ipse satis superq;
probabit. Vale dulce decus meum.

ODE. M.CCCCLXXXII.

Iam cornu grauidus præcipitem parat
Afflatus subitis frigidibus fugam

Autumnus pater, & deciduas sinu
Frondes excipit arborum.

Cantant emeritis Bacche laboribus
Te nunc agricolæ, sed malè sobrios

Ventosæ querulo murmure tibiæ
Saltatu subigunt frui.

Nos anni rediens orbita sub iugum
Musarum reuocat dulce ferentibus,

Porrectisq; monent sidera noctibus
Carpamus uolucrum diem.

I mecum docilis turba biuerticis
Parnassi rapidis per iuga passibus;

Expers quò senij nos uocat, & rogi
Consors gloria cœlitum.

Nam me seu comitem, seu iuuenes duces
Malitis, uenio: nec labor auferet

Quærentem tetricæ difficili gradu
Virtutis penetratia.

IN QVENDAM.

Hunc quem uidetis ire fastoso gradu
Seruis tumentem publicis,

Vel

Vel hinniente per forum uehi capax
 Equo, quod omnes despuant:
 Turbam superbo præterit fastidio
 Qui ciuium stomachantium,
 Grauiq; cunctos ora torquentes retrò
 Despectat insolentia:
 Intraq; tutum moenibus pomerium
 Agros patentes possidet,
 Villamq; diues publico peculio
 Insanus urbanam struit,
 Vbi ocietur inter obscenas lupas,
 Ne turpiora dixerim:
 Vbi ampla pergræcetur inter pocula,
 Senex podagra rancidus.
 Hunc uos putatis stirpe forsan inclyta,
 Virtutis aut insignibus
 Ad hoc uolasse protinus fastigium.
 Falsum putatis hospites.
 Molas hic inter natus est aquaticas,
 Gratus sodalis muribus.
 Nigris sodalem muribus
 Fortunâ ludens furfuris plenum tulit
 Ad usq; supremos gradus,
 Monstrare gaudens, arroget quantum sibi
 Mortalis impudentia.
 Ergo iste tantis arduus suffragijs
 Nunc immemor natalium,
 Vt quemq; longo stemmate clarum uidet,
 Aut dote rara nobilem,
 Tristi ueneno spargit, & rodit statim
 Rubiginosis dentibus.
 Non ipse se, fortuna non ipsum capit
 Aura fauoris ebrium:
 Sic culmen altum lubrico premeis pede,
 Ventisq; turbidis patens,
 Casurus usq; nutat, & iam iam cadet,
 Sed non gradatim scilicet.

IN INUIDVM CARMEN.

Quisquis es obscuro uatem qui dente laceffis
 Maiorem tristi degener inuidia,
 Vsq; late, lucemq; pauca, lactarius autor,
 Liuidior Græcis, barbariorq; tuis.
 Quosq; fames opicis ad nos emisit Athenis,
 Hos audi, gens est auribus apta Midæ.

DE ANGELI PVELLA.

1. Puella delicatior
 2. Lepusculo & cuniculo,
 3. Cæacq; tela mollior,
 4. Anserculiq; plumula.

Puella

Puella qua lasciuior
 Nec uernus est passerculus,
 Nec uirginis blandè sinu
 Sciurus usq; lufitans.
 Puella longè dulcior
 Quàm mel sit Hyblæ, aut saccharum,
 Ceulac coactum candida,
 Vel lilium, uel prima nix.
 Puella cuius non comas
 Lyæus æquaret puer,
 Non pastor ille Amphrysius
 Amore mercenarius,
 Comas decenter pendulas,
 Vtroq; frontis margine,
 Nodis decenter aureis
 Nexas, decenter pinnulis
 Ludentium Cupidinum
 Subuentilantibus uagas,
 Quas mille crispant anuli,
 Quas ros, odorq; myrreus
 Commendat, atq; recreat.
 Puella cuius duplices
 Sub fronte amica fulgurant
 Amoris arcani faces,
 Quas contueri non queo,
 Nec stare contra, uel procul,
 Quin occuper flamma graui
 Miser miser, quæ mollibus
 Furtim medullis adsilit.
 Non non ocellus hospites
 Ille est, & ille, sed faces,
 Faces Amoris igneæ:
 Quas læta fuscitat Venus:
 Quas blanda pascit Gratia.
 Quid narium dulcem modum,
 Vel quid genarum leuium
 Dicam rosam cum lilio?
 Labella quid corallijs
 Rubore prænitentia,
 Tam sæpe, tam longum mihi
 Mordente pressa balio?
 Quid margaritas dentium
 Præcandidorum proloquar?
 Linguamq; perplexabilem,
 Vtcunq; iuncto anhelitu,
 Amanti amantem copulans
 Festinat ad calcem Venus,
 Cum suauè olentem spiritum
 Ang. Polit.

Ff Semiulca

Quædam hæc sunt uerba Caruli arm. 22.

Cingere hunc munitur capiti carulo.
Et amori meumque uerba munitur.

Semiulca fugunt oscula,
 Lenocinante gaudio
 Subinde murmurantia,
 Mentum ue quid tornatile?
 Gulamq; teretem, & lacteam,
 Et quæ lacertis millies,
 Vt arbor hedera incingitur,
 Incincta ceruix est meis.
 Nam quæ tibi mamillulae
 Stant floridae, & protuberant
 Sororiantes primulum,
 Ceu mala punica arduæ
 Quas ore toto prefferam,
 Manuq; contractaueram,
 Quem non amore allexerint?
 Cui non asilum immiserint?
 Quem non furore incenderint?
 O qui lacerti, quæ manus?
 Quos Iuno, quas Aurora habet.
 O quale pectus, & latus,
 O uenter, o crus, o femur,
 O qui Thetim decent pedes:
 Pedes choreis nobiles,
 Saltatibus mirabiles,
 Statu, gradu spectabiles.
 O uerba iucundissima,
 Tam nequiter ludentia,
 Arguta, plena aculeis,
 Decore, suauitudine,
 Dicacitate, gratia.
 O carminum dulces notæ,
 Quas ore pulchra melleo
 Fundis, lyræq; succinis:
 Vt non Thalia blandius,
 Non ipse Apollo doctius
 Feras canendo mulceant.
 Fluenta uertant in caput,
 Et saxa cum syluis trahant,
 O cuncta fallâ, & dulcia,
 Festiua, læta, & mollia,
 Referta amœnitate,
 Amoribus lubentia,
 Proteruitate, lusibus,
 Rifu, ioco, leporibus.
 O quicquid est pulchrum & decet
 Puella sola continens.
 O præpotens cultu nimis,
 Nimisq; non culta placens,

Quis

Quis te deus mihi inuidet?
 Quæ te mihi fors eripit?
 Quò te repente proripis?
 Quò, quò fugis bellissima,
 Rifu serenans æthera,
 Heu mea uoluptas, mel meum,
 Meum puella corculum,
 Mihiq; longè charior
 Auro, lapillis, purpura:
 Ac nec lapillis charior,
 Auroq; solū, & purpura,
 Sed spiritu mi charior,
 Sed charior mi sanguine.
 Memento tu tamen, præcor,
 Memento formosissima
 Amoris, atq; compedum,
 Quas à tenellis unguibus,
 Mecum tibi circumdedit,
 Heu lacrymis amantium heu
 Suspirijs ridens Venus.

DE SEIPSO SEMPER AMANTE.

Sex ego cum plena perago trieteride lustra,
 Nec placet in speculo iam mea forma mihi:
 Nec responsurum spes improba fingit amorem,
 Blanditijsq; leuemi suspicor esse fidem:
 Cum tamen hæc ita sint, capior miser illice uultu.
 Et nunq; à dura compede soluor amans.
 Iam iam militiæ nostræ contenta iuuentæ
 Definat, aut ceston comodat alma Venus.

DE ALCONE ET SERPENTE.

Vidit ut implicitum puero pater anxius anguem,
 Intendit dubia cornua flexa manu:
 Inq; feræ fauces calamum sic torfit, ut audax
 Terruerit natum non minus angue senex.
 Sed nunq; pius errat amor: puer hoste perempto
 Saluus erat, stupuit morte dirempta salus.
 Victor ab hac pharetram quercu suspendit, & arcum
 Fortunæ, atq; artis, quæ monumenta suæ.

IN PVELLAM.

Nix ipsa es uirgo, & niue ludis, lude, sed antè
 Quàm pereat candor, fac rigor ut pereat.

AD FVRES.

Ite aliò fures, nulla hic occasio lucri:
 Nam fida est custos addita pauperies.

AD HIRVNDINEM NIDIFICANTEM SVB
 Medæ statua.

Medæ statua est misella hirundo,
 Ang. Polit.

*Hoc epigramma est
 græcè quodam Libellio,
 ut hinc dicitur e m. libellio.
 et hinc dicitur e m. libellio.*

Ff 1

Sub

Sub qua nidificas, tuos ne credas
Huic natos rogo, quæ suos necauit.
DE LECTVLO MERETRICIO
è Lucretio.

Vnius effugi torum,
Vt omnium fierem torus.

DE LAVRO SECVRI CAESA.

Cùm Mars Daphne se miscuit,
Apollo tunc ubi fuit?

DISTICHON.

Spem simul & Nemefin posita dicat Eunus in arâ,
Scilicet ut speres omnia nil habeas.

IN OLEAM VITLBVS

implicatam.

Quid me implicatis palmites
Plantam Mineruæ, non Bromi?
Procul racemos tollite,
Ne uirgo dicar ebria.

EPITAPHIVM.

Stirpe fui, forma, natoq; opibusq; uiroq;
Felix, ingenio, moribus, atq; animo:
Sed cùm alter partus iam nuptæ ageretur, & annus,
Heu nondum nata cum sobole interij.
Tristius ut caderem, tantùm mihi Parca bonorum
Ostendit potius, perfida, q; tribuit.

IOANNAE ALBIERAE VXORI INCOMP-
rabili, Laurentius Tornabonus

pos. B. M.

IN FONTE BAPTISMATIS

Florentiæ.

Quicquid ab antiqua manauit origine morbi,
Purgabunt istæ (si modò credis) aquæ.

IN MICHAELEM VERINVM.

Verinus Michael florentibus occidit annis,
Moribus ambiguum maior, an ingenio.

Disticha composuit docto miranda parenti,
Quæ claudunt gyro grandia sensa breui.

Sola Venus poterat lento succurrere morbo,
Ne se pollueret, maluit ille mori.

Sic iacet, heu patri dolor, & decus, unde iuuetus
Exemplum, uates materiam capiant.

IN DAPHNEN.

Complexus uirides frondosæ uirginis artus,
Sic quoq; mutata, dixit Apollo, fruar.

Vtq; nouas gustu baccas tentauit, eandem
Hei mihi seruat, ait, nunc quoq; amaritiem.

PRAEFATIO IN MENAECHEMOS.

Heus heus tacete sultis uos, ego ut loquar,

Nam nostrâ cōducta est huc lingua, uestri oculi.
Vos spectare decet, nos loqui & fabulam agere,
Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
Atq; exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus.
Spectabimusq; nos taciti, aut ridebimus.
Aut si actio frigebit, dormitabimus.
Comœdiam Menæchmos acturi sumus
Lepidam, & iocosam, & elegantē, ut nihil supra:
Sed mendosa alicubi tamen culpa temporum
Ingerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum.
Quæ si minus placebunt auribus, expuite,
Aut deuorate ceu soletis catapotia.
Romanus est hic sermo, Romani sales,
Nihil inuenustum, aut ineptum, aut Græculum,
Quale solent nugari molitores cateri,
Quorum nec ullis uersibus comœdiæ,
Nec argumento constant perplexabili,
Nec quicq; habent comœdiæ præter titulos,
Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
Rebus agundis, ac nec personis indoles,
Tantumq; si quid furtiuum est in eis, placet:
Quippe alienis insidiantur laboribus.
Facient profectò maiora operaprecia nunc
Longè adulescentes isti, si quidem insueuerint
Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
Quàm si magistris freti trivialisibus,
Linguas tenellas polluant stribligine.
Si quidem ita traditum est à laudatis uiris:
Latine uellent etiam si Musæ loqui,
Nullis ufuras nisi Plautinis uocibus.
Quòd si qui clamitent, nos facere histrionicam:
Atq; id reprehendant, minime diffitebimur,
Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
Etenim formando comœdo ueteres dabant
Pueros ingenuos, actionem ut discerent.
Sed qui nos damnant, histriones sunt maximi,
Nam curios simulant, uiuunt bacchanalia.
Hi sunt præcipue quidam clamosi, leues,
Cucullati, lignipedes, cincti fumibus,
Superciliosum, incuruicercicum pecus.
Qui quòd ab alijs habitu & cultu dissentiunt,
Tristesq; uultu uendunt sanctimonias,
Censuram sibi quandã & tyrannidem occupant:
Pauidamq; plebem territant minacijs.
Sed iam ualete spectatores, & gregi
Fauete nostro, uobis quod uortat bene.

Recitata Florentiæ.

Ang. Polit.

Ff 3 IN

Nam

IN ANVM.

Huc, huc iam bi. arripite mi iam mordicus
 Anum hanc furenti percitam libidine,
 Tentiginosam, catulentem, spurcidam,
 Grauedinosam, uietam, olentem, rancidam,
 Cadauerosam, fronte rugosa, coma
 Cana, atq; rara, depilatis palpebris,
 Glabro supercilio, labellis defluentibus,
 Oculis rubentibus, genis lacrymantibus,
 Edentulamq; (ni duo nigri & sordidi
 Dentes supersint) auriculis exanguibus
 Flaccisq; mucco naribus stillantibus,
 Rictu salua undante, tetro anhelitu,
 Mammis fenestra putridis, prægrandibus,
 Araneosis, deciduis, inanibus:
 Laxoq; uentre, dissipato & fissili:
 Cunno ulceroso, uerminante podice,
 Natibusq; macris, aridis, & ossis:
 Utroq; sicco crure, utroq; brachio,
 Talo, genuq; utroq; procul extantibus,
 Calcaneoq; pernionibus graui:
 Ut nil sit aspernabilius, nil terrius
 Monstrosiusq; aut nauseabundum magis.
 Quam pistor olim, caupo, calo, baiulus,
 Et institores, & Ianus, & carnifex,
 Et muliones permolebant, & coci,
 Ceu prostitutam & sellulariam meram.
 Nunc nemo iam uult uisere, nemo colloqui:
 Fastidit unusquisq; & habet ludibrio
 Anum subante perditam prurigine:
 Sed audet impudens tamen, audet impudens,
 Procax, proterua: nec iam anus, sed mortua:
 Vt cunq; prurit (prurit autem iugiter)
 Se postulare, ut comprimam, sibi ut arrigam:
 Quasi ipse uerres, quasi asinus sim, uel canis.
 Abi hinc, abi anus in maximam malam crucem:
 Abi scelestæ, obscœna, siue uera anus,
 Seu terriculum es, seu larua bustuaría.
 Nam si optio mi detur, ædepol magis
 Scrofam futuam q; te, uel asinam, uel canem.

ANGELI POLITIANI IN DIVAM
uirginem hymnus.

O uirgo prudentissima
 Quam cœlo missus Gabriel
 Supremi regis nuntius
 Plenam testatur gratia.
 Cuius deuota humilitas

Gemmis

Gemmis ornata fulgidis
 Fidentis conscientia
 Amore deum rapuit.
 Te sponsam factor omnium
 Te matrem dei filius
 Te uocat habitaculum
 Suum beatus spiritus.
 Per te de tetro carcere
 Antiqui patres exeunt:
 Per te nobis astrifera
 Panduntur aulae limina.
 Tu stellis comam cingeris,
 Tu lunam premis pedibus,
 Te sole amictam candido
 Chori stupent angelici.
 Tu stella maris diceris,
 Quæ nobis inter scopulos,
 Inter obscuros turbines
 Portum salutis indicas.
 Audi uirgo puerpera
 Et sola mater integra,
 Audi precantes quæsumus
 Tuos Maria seruulos.
 Repelle mentis tenebras,
 Disrumpe cordis glaciem,
 Nos sub tuum prælidium
 Confugientes protege.
 Da nobis in proposito
 Sancto perseverantiam,
 Ne nos ter aduersarius
 In te sperantes superet:
 Sed & cunctis fidelibus,
 Qui tuum templum uisitant,
 Benigna mater dexteram
 Da cœlestis auxiliij. Amen.
 ALIUS HYMNVS EIVSDEM.
 Ecce ancilla domini,
 Quam pater ipse omnipotens
 Elegit ante secula
 Quietum tabernaculum.
 Ecce cui sacras nuptias
 Fortis indixit angelus:
 Ecce quam sanctus spiritus
 Alto repleuit numine.
 Ecce uirgo concipiens
 Intacta dei genitrix,
 Ecce lessea uirgula,
 De qua flos pulcher emicat.

Ff 4 Huc

Huc huc omnes accurrite
 Emanuelem uifere,
 Quem facentem præsepio
 Bos adorant & alinus.
 Cuius natali iubilant
 Cæli regis exercitus,
 Et magnum nocte gaudium
 Adnuntiant pastoribus.
 Videte stellam præuiam
 Sanctis Eois regibus,
 Qui uagienti domino
 Aurum, myrrham, thus offerunt.
 Heu iam tenellum sanguinem
 Fundit ex lege ueteri,
 Dum Symeonis gremio,
 Desideratus incubat.
 Videte matrem uirginem,
 Herodis metu pauidam,
 Latentem cum filio
 Aegypti regionibus.
 Cernite mox sollicitam,
 Cum puer templo disputat:
 Cernite rursus hilarem,
 Dum sacras replet hydrias:
 Spectate miserabilem,
 De cruce nati pendulam,
 Comendatam discipulo,
 Cor sauo fixam gladio.
 Videte tandem radijs
 Magna uincens sidera,
 Vndantem plena gratia,
 Splendentem clara gloria.
 Regina cæli maxima,
 Sanctissima, pulcherrima,
 Sustenta tuos serulos,
 Defende tuum populum. Amen.

HERODIANVS LATINITATE A' PO-
 litiano donatus, in laudem traductoris sui
 canit hendecasyllabum.

Qui me transposuit Politianus,
 Verbis omnia reddidit latinis,
 Pulchro sensa reuestiens nitore:
 Mirum, transtulit Atticos lepores
 Contextu, numeroq; blandiori.
 Romanus (iurat hoc) recens amictus
 Concinna speciem ferens ab arte,
 Nobis conciliat patentiori

Gentes

Gentes quæ Latium sonant in orbe,
 Ut posthac mihi latius uagari,
 In plures liceat manus uenire.
 Felix historiæ fides renata,
 Felix ex oriente luce tanta
 Olim publica res Latina surget.
 Iam debes studiosa turba plausus.
 Laudis munere gratiam refereto:
 Aeger desinat utiles malignis
 Liuor carpere dentibus labores.

EPITAPHION IOCTI PICTORIS.

Ille ego sum, per quem pictura extincta reuixit,
 Cui q; recta manus, tam fuit & facilis.
 Naturæ deerat, nostræ quod defuit arti,
 Plus licuit nulli pingere, nec melius.
 Miraris turrem egregio sacro are sonantem,
 Hæc quoq; de modulo creuit ad astra meo.
 Deniq; sum loctus, quid opus fuit illa referret:
 Hoc nomen longi carminis instar erat.

OB. AN. M. CCCXXXVI. CIVES POS.
 B. M. M. CCCXC. FLORENTIAE IN
 TEMPLO DIVAE REPARATAE.

MONODIA IN LAURENTIUM MEDI-
 cem, intonata per Arrighū Isaac.

Quis dabit capiti meo
 Aquam? quis oculis meis
 Fontem lacrymarum dabit?
 Ut nocte fleam,
 Ut luce fleam.
 Sic turtur uiduus solet,
 Sic cygnus moriens solet,
 Sic luscinia conqueri.
 Heu miser, miser,
 O dolor, dolor.
 Laurus impetu fulminis,
 Illa illa iacet subitò,
 Laurus omnium celebris
 Musarum choris,
 Nympharum choris.
 Sub cuius patula coma
 Et Phœbi lyra blandius,
 Et uox dulcius insonat.
 Nunc muta omnia,
 Nunc surda omnia,
 Quis dabit capiti meo
 Aquam? quis oculis meis
 Fontem lacrymarum dabit?

Ut

Vt nocte fleam,
Vt luce fleam.
Sic turtur uiduus solet,
Sic cygnus moriens solet,
Sic lusciniā conqueri.
Heu miser, miser,
O dolor, dolor.

AMOR FUGITIVVS E GRAECO

Mofchi.

Cum Venus intento natum clamore uocaret,
Si quisquam in triuis erantem uidit Amorem:
Hic fugitiuus, ait, meus est: pretium feret index
Basiolum Veneris: quod si ad me duxeris illum,
Non simplex dabo basiolum, plus hospes habebis.
Insignis puer est, at totam agnosce figuram:
Corpore non niueus, uerum ignem imitatur, ocelli
Acres, flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea: sed cum
Ira inflammatur, tum mens illi effera, fallax,
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.
Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
Exiguaq; manus: procul autem spicula torquet,
Torquet in umbriferumq; Acheronta, & regna silentium.
Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq;
More citans pennas, nunc hos, nunc aduolat illos,
Sæpe uiri pressans præcordia, sæpe puellæ.
Arcum habet exiguum, super arcu imposta sagitta est.
Parua sagitta quidem, sed cælum fertur ad usq;
Parua pharetra olli dependet & aurea tergo:
Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
Me quoq; sæpe ferit matrem, sunt omnia sæua,
Omnia, seq; ipsum multo quoq; sæuius angit.
Paruula, fax olli, sed & ipsum Hyperiona uincit.
Verbere, si prendes age, ne miserare puellum.
Si silentem aspicias, ne mox fallare caueto:
Sin arridebit, magis attrahe, & oscula si fors
Ferre uolet fugito, sunt noxia & oscula, in ipsis
Suntq; uenena labris, si fors ita dixerit, heu tu
Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
Ne quicquam attigeris, fallacia munera Amoris.
Omnia namq; igni sunt infecta illius arma.

IN LAUDEM CARDINALIS

Mantuanî.

O meos longum modulata lusus,
Quos amor primam docuit iuuentam,
Flecte nunc mecum numeros, nouumq;
Dic lyra carmen.

Non quod hirsutos agat huc seones,
Sed quod & frontem domini serenet,
Et leuet curas, penitusq; doctas
Mulceat aures.
Vindicat nostros sibi iure cantus
Qui colit uates, citharamq; princeps;
Ille cui sacro rutilus refulget
Grine galerus.
Ille cui flagrans triplici corona
Cinget auratam diadema frontem,
Fallor: an uati bonus hæc canenti
Dicat Apollo?
Phœbe quæ dictas, rata fac, precamur;
Dignus est nostræ dominus Thaliæ;
Cui celer uersa fluat Hermus uni
Aureus urna:
Cui tuas mittat Cytherea conchas
Conscius sibi Phaethontis Indus,
Ipsa cui diues properet beatum
Copia cornu:
Quippe non gazam pauidus repostam
Seruat Aeæo similis draconi,
Sed uigil famam fecat, ac perentî
Imminet æuo.
Ipsa Phœbeæ uacat aula turbæ
Dulcior blandis Heliconis umbris,
Et uocans doctos, patet ampla toto
Ianua poste.
Sic refert magnæ titulis superbum
Stemma Gongazæ recidua uirtus,
Gaudet & fastos superare auitos
Aemulus hæres.
Scilicet stirpem generosa succo
Poma cõmendant, timidumq; nunq;
Vulturem foeto louis acer ales
Extudit ouo.
Curre iam toto uiolentus amne
O sacris Minci celebrate Musis,
Ecce Mecœnas tibi nunc, Maroq;
Contigit uni.
Iamq; uicinas tibi subdat undas
Vel Padus multo resonans olore,
Quamlibet flentes animosus alnos
Astraq; iacet.
Candidas ergo uolucres notarat
Mantuam condens Tiberinus Ocnus,
Nempe quem parca docuit benignæ
Conscia mater.

Non

ZENOBIVS

ZENOBIVS ACCIAIOLVS STUDIO·
SIS OMNIBVS FELICITATEM.

NGELI Politiani græca epigramata, sicut in Archetypō uolumine scripta erant, publicanda curauī. non quōd ea censerem iudicio auctoris ad æternitatem probata, sed ut bonis adulescētibus ad certam spem profectus extarent: cūm Politianū uiderent, in hoc quoq; genere sc̄riptionis, in quo Latini paulū modō miffitantes gloriari solemus, eō tamen studio ac diligentia processisse, ut horū permulta penē puer conſcripserit. Quedam uerō inambulanti etiam, aut cœnantī ueluti repentino calore fusa ipsi sciamus. In quēis tamen ipſis (ut mihi quidem uidetur) eiusmodi multa sunt, quorum si facilitatem ac copiam reputaris, magni quidem ingenij Politianum, sed & multæ lectionis fuisse ostēdant, planeq; indicent, quantū uir ille operæ precium facere potuerit, si perficere quæ cogitabat per importunum obitum licuisset. Vt quod effecit, laude dignissimus, quod non potuit, uenia ac commiseratione censendus sit. Florentiæ Calend. Decemb. M. CCCCXXV.

M. CCCC LXXI. ætatis meæ anno XVII.

IN INUIDVM QVENDAM.

Ω φίλε χάρει λέγεις, ὅτε σὸν ποτὶ δῶμα καθήμεν,
αὐτὰρ ἐμὲ πῆλ' ἐλαθὸν ῥῆμα χερσὶ ζομνόν.
ὅδ' ἐθέλεις φρονέειν χάρειν ἐμὲ, ὅτε Φιλίης με.
καὶ γὰρ σημαίνει ἄσπερ τὸ χάρει δ' ὄνο,
ἔστιν ὁ σωζόμενος χερσὶν ἐμῶν ἀπ' ἐλπίδος.
ποὶ γὰρ ἐγὼ γε λέγω σοὶ Φίλιε χάρειν μάλα.

IN CORYDONEM.

Sum puer exclamas Corydon, subigisq; fateri:
In te reclamat, sed tua barba, uir es.

Græcè.

Εἰ μὲ λέγεις ποῖς ὦ κὸρυδῶν, δ' εἶ ἄσπερ λέγειν με,
αὐτὸς δ' ἐμῶν πῆλ' ἐσθ' ὄνο τὸ γήμενον ἔφα.

M. CCCC LXXII. anno ætatis XVIII.

Eis χερσὸν Βουζέια.

Σὸ γ' ἔστι παιδιὰς ἐροτάφης πρὸ δ' ἴσθ' ἀπόλλων
λαρυκίους δαφνης πλέγμασι χρυσοκόμης.
καὶ σ' ἐχρησμάλογοι γλυκέρων νοσητόρ' ἀοιδῶν,
μέλλονθ' ἰπποπόροφον ἐς κλέος ἀργῶς ἀγειν.
νῦν δ' ἐμ' ἐς ἀθανάτους ἐπαίρειν θυμὸς ἀνώγει
ἄσπερ Βούρος χαρῶν μάλιστα πηληϊόμηνον.

AD PAMPHILVM.

Mittis uina mihi, mihi Pamphile uina supersunt:
Vis mage quod placeat mittere; mitte sittim.

Græcè.

Οἶνον μοι πέμπεις, ποὶ δ' ἐδ' ἄλλος, εἰ δέ τι μάλλον
λίς γε χερσὶ ζεῖδαι, πέμψ' ἅμα δ' ἴταν ἐμοὶ.

M. CCCC LXXII. XVIII anno. AD IOANNEM

Baptistam Bonifignium.

Ἡσὶα ζεῖ πάρα μὲν χερσὶν, πάρα δ' ἄσπερ ὄμβρος,
ἄχρονόμοι τ' ἐφυγον, μετὰ δὲ πᾶσιν ὄλις.

σὺ μόνος ἀγῶνας ποταμὸς καὶ ἕρεα φύλλα
ποσὶ πρᾶς ἀπαλοῖς. σὺ μόνος ἀντρα νέμει
νῦν μὲν ἀρ' ὠτῶντα λαγῶν, νῦν δ' ἀγριοὺς αἶγα
εἰς τὰ λίν' ἐμβώλων λαρ χερσὸν τι λωί.
νύμφας τ' ἰοφόρους θέλγωμ πολυδερσέω ὕλη.
γλώπης τ' ἠδὲ λύρης ἀμείροτον ἄσμα χέεις.
δ' ὄνο Φίλος, μὴ φέγγε Φίλος, ἄ χέρειν ἠσπερ
πικρὰ ἀνδύγε Φίλωμ, ὅδ' ἠδὲ ἀμείροτον.
M. CCCC LXXII. AD EVNDEM.

Eis σοφίαν πρὸς κλησισ.

Νῦν γε νότος πτύει μελακόπιδος ἄσπερ ὄμβρος
ἠδ' ἠὲ νικαδίας θρηξ' βορέας στωάγαι
φρυγῶν καὶ πτελεῶν ἐμαρῶν φύλλ' ὕθι γαίης,
χέμα δὲ λάρτομόιο ἕρεσι λείρε κόμας.
ποδύχαι ἀκαρποὶ ἐάσσοι ἀειθελίης πρ' ἐδῶσαι,
ὕψιμοι τ' ἐλάττω καὶ θαυάσιο φουδῶ.
ἀλλὰ καὶ ὡς δ' ἀφρη τε καὶ ποιήλοιο ὄβνος ἐλαίας
φύλλων καὶ λαρπῶν χερσὶν βειθοσιῶν.
πάντα γὰρ ἄλλα χρόνου ἐρατῆροὶ λατῆροισιν ὀδόντες.
ἄφθαρτος δ' ἠμῶν ὄδ' ἰμόνοιο σοφίῃ.

XVIII. ætatis anno. AD

EUNDEM.

ὦ πόποι ὅσον ἐγὼ γε σὲ μέζονα καὶ πεπεσμάα
πλήρες ὄνο μισθῶν τὸ σόμα καὶ χερσὶ τῶν.
καὶ σοὶ ἀρ' ἀντομολτῆς ἐροτάφης πρὸ δ' ἴσθ' ἀφρη
βειθομῆνη πετάλοιο ἀνθεα λουκᾶ χέει.
ἀλλὰ πᾶς ἐύρησσο τὰ σά ἰχνηα μαεομνός τῆ
κῦμα τα, γλῶ, αὔρας, νη, ποδ' ἰ, πτῶρυγι,
αἰγῶ ἐγὼ ποτὶ σὲ γλυκέρων βειθομῆλος οἰσρω
ὡς Βόες ὑλοφάγοι γῆρα καὶ γῆρα δέω.
ῥίνα μὲν ἐγκλίνοιο ὕψι γλῶ, τὰ δ' ὄνο ἀέρωμ,
ἄμμασι παπῆαίνων, πλαζομνός δὲ ποσὶ.
γῆρα τε δὴ καμῆτλω, ποὶ γδῶ ἀλάοιο σὲ διώξω
ποὶ δ' ὄνο φέγγε τῶν Φιλιόντα Φίλος,
ἀνδρὶ ἀπὸ γε Φίλος δνοφῶν τ' ἠὲ ἀνὰ τέλλει
πικροὶ δ' οἱ ἀσθῆνες, πᾶς δ' ὄνο βίος θάνατος.
χέρει δ' αὐ κένωμ ὄδ' ἀθανάτους γε βέλοιοι
ἐμῶντα, ὄδ' αὐτῶν κείραντος ἀθανάτῶν.

XVIII. anno ætatis. AD

EUNDEM.

Ὄσον μὲν χερσὶν ὑψ' ἀλκύνων ὄπι καλῆ
ναῦται ποντοπόροι μαλακῶν πλοῶν ἀγγελισσῶν.
ὄσον δ' ἐχθίστω βασιλεύς πόλιμ ἐξαλαπάξας
ὄσον τις χαλεπὴν φούξας νότω, ὄσον ὄρασης
πρὸ θρησίοιο Φίλος γλυκέρων λέχος ἐσσαναβαίμων,
πόσον ὕθι σῆθεσσι ἀγῶντα ἠμείροτον λήρ
σῶν τε πρόσσωπον ἰδῶν, καὶ σὸν ὕθι μῦθον ἀκῶν.
ὦ λουκᾶ λήρατος τε καὶ ἄσματος ἄφροιο ἠμαρ,
Ang. Polit.

Gg ἠμαρ

ἥμαρ μνήμης ἄξιον ἐς πόλιν λυκάβαντας.
ὦ μέλιτ' ἄγλυκιον ἔλεος ὦ χελεῖσσα πρόσωπι
χαῖρ' αἰεὶ σὺ ζεύς ὄλβια πάντα πῆξοι.
τῆρηθ' ὅτ' ἐπέλληλον ὕδ' ἰσθμῶν ἔρωτα.

XVIII. ætatis anno. πῶσον ἔχ' ἡμῶν
τὴν θεῶν.

ὦ πάτερ ἡμέτερε χρυσόθρονε ἀθεριναίων
ὦ πάντων βασιλῶν θεὸς ἀφθίτε ἀθεριε πᾶν
πάντα ἰδὼν καὶ πάντα λινῶν, ἢ πάντα κατέχων
πρόβυτρός τε χροῖε πάντων ἀρχὴ τε τέλει τε.
παμμακάροισι δ' ἀπειδὴ καὶ ἄρῳ σέλας ἄστρον.
σύ πάτερ ἠελίου τε μέγαν λαμπρῶν τε σελλωλῶ
πηγάς καὶ ποταμούς, καὶ γλῶσσοι ἐτρυφᾶς
πάντα ζωογονῶν σὺ πάντα πονδύματι πληθῶν.
ἄρῳιοι χθονιοὶ τε οἱ ἅπαντες κερμόντες
πάντων ἄποχθονιοὶ σὺ ἐκτελέσειν ἐφετιμῶν.
νῦν δὲ λικλίσκω σὲ τῆς κτίσεως ἅπαντα χελεῖσσας
ἄβλιθ' ὠκύμορος θεὸς γήινος ἀνθρωπίσκηθ'
ἄλγῶν ὦν ἡμαρτῶν σὺ δὲ δίακρυα χθονίων.
εἰ δ' ἄγε μοι λιπομαί πάτερ ἀφθίτε ἰλασθ' ἵεθι
ἡμῶν ἐμείδων δὴ κῶσμος θελφινόιο ἔρωτα
διάμονθ' ἢ δ' ἀπᾶντας καὶ ἀπάδαλον ὕβριον ἔλαυνε.
διδύε δ' ἐμὴν ἱραδίω σὺ πονδύματος ἀσπέτω ὄμβρω.

XVIII. anno. AD IOVIANVM
Monopoliten.

Τὶ σάχνας δ' ἡμῶν, τὶ λυκάβαντα δ' ἔβλεψες με
πρωτὰ πονδύροισι, νυκτελίοισι τε βότρωι;
σὺ μόνος ἐκ γλῶσσης γλυκῆσιν μέλι, σὺ μόνος αὐδῶν
ἀμβροσίω σμάτ' ἐκ λιγυροῦ χέεις.
τὴν μὲν σκόπελοι, σὺ δ' ἄρα μάκρ' ἐφεπονται,
ὡς πόκα θρηκίης ἀμβροτῶν ἄσμα λύρης.
εἰ δ' ἐμοὶ ὠκυπέτης ἐριάνιος ἄνομα δᾶκην,
ὡς ὑπὸ ῥωμαίων θεῶν ὄμηρον ἄγει.
σὺ δ' ἄρ' ἔχεις μεγάλας διὸς ἄνομα παμβασιλῆος,
ὡς σ' ἀνακτῆρα πᾶσι μεμνῆσαι ἔχ' ὄμνη.
σὺ γὰρ νεκταροῖο γάλακτος λαμῶν ἐπλήρη
γένεα δὴ θύγατρεις μνημοσύνης καὶ διὸς.
αὐτόμαχος δὲ τὴν πῶντι πᾶσι ἀμφὶ ἑθέρων
λιόσος τηλεθάων ἀνθεα πολλα χέων.
ὦ μάκαρ, ἀθανάτοισι βροτῶν, ὦ φίλτατε πάντων,
χρυσόθρονε θρόνων ὄλβιε πειρῶντων,
ὦ χαῖρ' ἰσθμῶν κεφαλῆ λιγύφωνος αἰοιδῆ
τηρεθ' ἡμέτερον ἀσπ' ἔρωτα φίλος.

XIX. ætatis anno. AD IOANNEM ARGY
ropulum, Doricé.

Ὅσον δὴ ἄνω ἔλαφος κρένα μελανύδρω
ἄδεται, ὅσον οἷς θέρους μέσση, δυσκίω ἄλσει

ὅσον

ὅσον ἔλω μάραμφ, ὅσον ἰωπόισι μέλισσα,
ὅσον ὀσμύρην τε τήγδον, ὅσον δ' ἔδολυγῶν
ὅσον δ' ἔλαλιά τε χελιδόνος ἔαρ' ἔρωτα,
πῶσον νῦν πάντων μασσῶν ὄφραυθρον ὄπασθι.
ἢ ἄμμεθ' ὅτ' ἔν' ἔρωτα ὅτ' ἐπ' ἀγγέλλ' ἔρωτα
τὰς ἰδρῶς ἐφ' ἀλάς, σὺ δὲ πῶσον ἀγγύροπλε.
ἔρωτ' ἔρωτα βορέω χρυσόθρονος πῶκα ἕρωτα
ἔρωτα φαντὶ ποδῶν, ὡς δ' ἔρωτα ἀπὸ λαυνον,
ὡς τὸ γὰρ πάντες νῦν σὺ δὲ μακρότερος ὅσοι
ἀθανάτων παλάμοισι ὄμοθυμαδὸν ὄδοι ποδῶντες
ὡς νόω βλεφάρων ἀχλὺν λιγυρῶν τ' ἀρεθῶν.
νῦν γὰρ φθὺ γένηται ἰσθμῶν πλῆθος ἀπὸ πῶν
ἕρωτα οἷον τε τυφλῶς εὐρέην ἄνταμπετα οἷμα
ὄρθοπῶν βίοτιοι, σὺ δ' ἔρωτα πάλυξαι βάραδρον
ἀνδρομέας ἀνοίας πολύφλοισθον τε λυδιδόμω
εἰ μὴ χεῖρα λαβῶν σὺ γὰρ νῦν πᾶσι δὲ ἀσπ' ὄδοι
πυρσῶς ἀπὸ κέων ἄποθημοσύνας ἔρωτα.
ἄλλα τι σ' ἀπὸ δὲ σῶν ἔρωτα, τὶ δ' ἄρ' ἔρωτα ἔρωτα.
πάντες κρινῶν κρινῶν ὅτ' ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα
ἔρωτα, οἷα βρέφη πῶδ' ἐπὶ λινῶν πῶντων.
πάντων δ' αὐτῶν αὐτῶν ἐπ' ἔρωτα τᾶν κριμαί, ὡς πῶ
πῶκα ἔρωτα λιθῶς σέλας ἔρωτα ἀνίκα φεγγῆ,
ἢ μὲν σ' ἔρωτα λίδωνος καὶ ἔρωτα ἔρωτα
τῶν τῶ ἔρωτα μοι πάντων ἔρωτα, ὅτ' ἔρωτα κρινῶ
ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα φίλων ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα.

XIX. ætatis anno. AD
EVNDEM.

Α μὲν ἔν' ἀθανάτοισι φατίζετα πότνια ἦθεα
νεκτᾶρ χρυσόισι οἶνοχοῖσι δέπασιν,
σοὶ δ' ἄρ' ἔν' ἀνθρώποισι θεὸς πῶσον ἀγγύροπλε
χρυσῶν ἐκ σμάτ' ἔρωτα χέειν σοφίας.
ἔρωτα βίον μὲν ἀγήραον ἀθανάτοισι φυλάττει,
τῷ δ' ἄρα ἔρωτα ἔρωτα ἐρωτα ἔρωτα ἔρωτα.

XXI. ætatis anno. Εἰς θεόδωρον
τὸν γαζῆν.

Καὶ πῶ μέγας πῶτ' ἄγων γαζῆ θεόδωροιο ἀμφὶ
μύσας τ' αὐσονίας, ἢ δ' ἔρωτα ἔρωτα.
τῶν μὲν γὰρ ἔρωτα, τῶν δ' αὐτῶν ἔρωτα ἔρωτα.
ἔρωτα γὰρ τῶν τῶν, αὐσονίη δ' ἔρωτα ἔρωτα.
ἔρωτα δ' ἀμφοτέρω σφίη, γλῶσση τ' ἔρωτα ἔρωτα.
τῶν δ' ἔρωτα αὐτῶν ἔρωτα, ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα.
ἔρωτα καὶ ἔρωτα μέγαν ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα
εἰλωτῶν, ἔρωτα κλέος ἔρωτα ἔρωτα ἔρωτα.

Μονόστιχον εἰς τὸν σελλωλῶν.

Νυκτερινὸς ἀκτινὸς ἐς ἡμᾶς πῶντε σελλωλῶν.

Ang. Polit.

Gg 2 Ejs

Εἰς θεόδωρον γυμνασίου.

Ελλὰς μὲν θεόδωρε σὲ μάλα κλυτὰ θεά,
τύρκιον ἢ ὀπτεμὶν ἐβαλάπαφε γυμνασίου.
καὶ γὰρ ἐπὶ σκῆπτρον ποδ' ὀβριβέει,
νῦν δὲ λείας γλώττης λείψαλό μοιρ' ἔδωκε.

Τῆνο γὰρ κωμῖος παρὰ δόρυ σόμα ἠνίδε σιγᾶ,
το λείας ἐλλώων φλύ πύκα, νῦν δὲ γόος.
ἀδνεπὶς θεόδωρε, ὅς γιν' ἐραδίην ἔχε πάντα
τ' ἐνεκα καὶ πάντῃν κείναι γιν' ἐραδίης.
ποδὲ καὶ σόματι πρὶν γ' ἐμφρονα πάντα δένθει,
ἐμφροσι νῦν κινῶς πᾶσι δὴ σμάτῃν.

Ἄλλὰ τίνα ἐραδίην; τί φάμευ σόμα; ποδὲ θανόντ'
πᾶν σόμα φλύ βύετα πᾶσ' ἀπερὶ ἐραδίην.
Εἰς δημητέου μέτρον φαλακίον.
Ἐξ ἑοῦ θεόδωρε θραυόνδε
βῆ, καὶ ὡς γὰρ χελιδνὸς νεοσσός
μαβρός χόρσι βρεφυλλίης θανόσας
ἀπλωσας λίπην ὡδ' ἑπὶ κελίης
μὰ φ' ἴδῃ μὰ σκεκα ποδὲ πρὸ σδκωντας.

ὦ δημητέε πάντες ἀθλοὶ γὰρ
νῦν γυνάμεθα, σὺ δὲ πρὸς ἐλθῶν
παινώσῃ ἑοῦ ἐδντων ἡμῶν
δός, σὺ νῦν μόνος εἰ γλυκὺς πηλώος.
Εἰς κορυνήλιον ἰαμβίως.
Ὀνκ' ἐμὰ λέγεις ἐμὴν ὅσα σοὶ γράφω ἐπὶ
κορυνήλι ἀλλ' ὅμως ἄοιδον ἐμὲ καλῆς.
σὺ γὰρ βόας τε μὴ φύσει ἐρασφόρος
λέξεις, ὅμως δὲ βόας καλῆσαι σὺν βόας.

Ἔσθ' ὅτ' ἐτυχε λέξας ἐπεί μετρον ἔπω γράφεις.
ἔτω βραδύπας ὄνος ἐλάφας ὄντας τὰ χεῖρας
ἀρνείται, ἔτως ὁ λαγώς θρασυὺν λύκον.
Εἰς σὺν αὐτοδαιώς.
Φόβητε πρὸ δ' αὖθις ἄδινος θορά πονταῦ ἀφ' ἄρα,
πᾶς ἐλικωνιάδων ἠλθε πόλινδε χόρθ.

εἰ δὲ τις αὖ κείνα θαλάμους ἐδάματ' ἄδνῃ,
χαλκιοκονδύλου σήθεα ναεταίε.
Γόρι τ' αὐτῶ.
Σφρλώων ἐφυγῆν λιγυρῶν ποτὲ βυθμὸν ὀδυσσοῦς
ὡ δημηβίε σὺν δ' ἔκ αὐτὸς γὰρ φύγῃ.
καὶ γὰρ ἐγὼ γλυκὸν ποτὲ δόρυ τε χατίζωμ
χθες πτόμ' ἔδωκεν ἄσμι' ἐπιου καὶ φάργου.

Δίσι γὰρ πτόμ' αὐλοῦ καὶ φύσε ἀφ'
χιρῆων.
Ἀρχιδόεις ἀγαθὸς πᾶσι ποδ' ἦ, ἀλλὰ κακὸς φώς.
νῦν δ' ἀγαθὸς φύσε φῶς, κακὸς ἀρχιδόεις.

Εἰς.

Εἰς παύλου γυμνασίου.
Γλῶ μὲν ποσὶ πρῶτον δ' ἔρανον ἀερόβοντα
παύλος, ἐθ' ὀνητὸς ἐδ' ἄμα καὶ βάντατος.
ὦ θεοί, ὦ μοῖρα μὴ κλέπτειτε, καὶ δότ' ἐπαυρεῖν
το μὲν ὑπὸ χθονίους, τ' δ' ἄμ' ἐπερατίους.

Ερωτικὸν δωρεῖσι.
Διτῆος ἔρωτος ἀνιᾶμε, διουὶν ἑσπτάκομαι παίδων
ἴδοντι χαροποιῖν, ἴδον ἐπαφροδίτου.
Πειμὸς ὁ μὲν γ' ἰταμὸς θ' ὅδε πρὸ βήν' ἴκελος ὄψιν
ἄμφω ὄρωτες ὁμῶς εἰσπῆσιν μαλακῶς,
ἔρδε κόμαε ἰοισίον ἐκ κεράνοιο τέταυτο,
τῶ δ' ἐτόρω φανθὰ σέειται ἄπλοκαμίς.
τὰ πλῆσ' ἔδεν ὁμοίω, ἀμειλιχίω δὲ δ' ὁμοίω.
νικᾷ δ' ἔτ' ἄλλ' ἄλλ' ἐκεί καὶ χεῖρισιν.

Ἄμφω δ' ἔχουσι δ' ἑσπτάκομαι λύπει, τὺν δ' ἄρ' αὖ σύμμοις
βύδουτον ποτόρω τῶνδε φέροιμι φλόγα,
Ομηρὸς ἑσπτακίτης.
Ἄλλος μὲν ἔρα βόας τε λιγυρῶν τε ἀοιδός,
σὺ δ' αὖ ἐπιτοκίης ὄρατον λεμῶνα δ' ἐπὶ ποντας.
σὺ δ' ἄρ' ἄμ' ἐρῶν ἴω λυροτρόφου ἐπεπ' ἀείδειν
ἡσυχίην ἀργυρῶν τε μόνου δὲ με φείδεις ἀπόλλων
λιγυρῶν πολέμου τε κενὸν καὶ φύλοπι ἀνύω.

Μ. C C C C L X X X. Ζαμπέτρω ἀρβίβα ἐβήν'
πλάτων.
Χείλεα νηπάχος βιάσαι ποτὲ φαντὶ πλάτων
φθῶς μοφοπῶν πηλαμῶνας μέλιτι.
εἰσπῆρος δ' ἡσπην ὑπὸ σμάτασι μ' ἀγδῶν,
δείγματα μελιχίης ἀμφοτέρω χεῖρι τ'.
ἀλλὰ σοὶ ἔπνεα γ' ὄρνιθ' ἐπιζῶν, ἔπνε μελίνας
πέθομαι, ἀλλ' αὐτὸς ζάμπετρε πειρίδας.
ἦκ' αὖ δὴ λωθῖο καὶ αὐτὸς γδύσαστ' ὀδυσσοῦς,
εἰ ὄγε τοῖ' ἔλω, οἷος ὁ σέο λόγος.

Μ. C C C C L X X X I. Ερωτικὸν ποδὲ τῶ
χευκόμου.
Βλέψου μ' ἔρανον γυμνασίου ἀγκᾶς ἔχοντα,
καὶ μὴ ζῆδ' ἄφρονες, ἔσπιν' ἐγὼ φρονέω.
σφρῶν ζῆδ' σφρῶν γανυμῆδεις, γυμ δ' ἄρ' ἀφαιδρῶν
χευκόμου μοι ἄφρον' ἔμειλιτ' ἔγλυκίω.
ὄλβι' ὄτ' ἔφρις ἐγὼ καὶ τε βράκεις, ἦρ' ἐπίλασα
ἦρ' ἐπὶ καὶ ἑλῖω σὸν σόμα πᾶσι χεῖρι.
ὦ σομα, ὦ κόμαε, ὦ μεδίαμα, ὦ φάθ' ὄσσοιν
ὦ θεοί, ἦρά σ' ἔχω πᾶσι ἑλῖε ἦρά σ' ἔχω.
ἦρά σ' ἔχω γὰρ ἐμὸν, γὰρ ὄρω τίλω, ὄσα μογύλας,
ὄσα παθῶν, ὄσα δ' ὄρω ὄσπ' ὄπαθλου ἔχω.
θυμὲ π' νῦν βορυβῆς ὡς καὶ πρὶν, ὄσπ' ἐπ' ἐστὶ
λενδλωθ', ἔκ' ἐπὶ χεῖρ' ἐπὶ κερᾶν ἑσπτάκομαι.
καὶ γὰρ ὁ ἐκπῶρος ἡμῶς ποτὲ καὶ πεφροβικῶς,
ληφθῆς ἀγκᾶς ἠνίδ' ἐμῶς δ' ἐδιδετα.

Ang.Polit.

Gg 3 ταν

τῶν δ' ἀφ' αὐτῶν φάσαν λυθεῖ δὴ θεῶν, ἔσθ' ἰδὲ βωμῶν,
καὶ πόλ' ἐμοὶ εὐκαίμων ἰνὸν κτ' ἄρμα δίδωμι.
τὴν δ' ἄγε μοι μαλακῶς ὄσον δάμνην ἐμπνέοντα,
καὶ γλώτῃων γλώτῃων πᾶσι πρὶ πλῆκτον ἔχε.

M. CCCCXC. LATINVM NESCIO CV-
ius Roma aduectū, quod nos rogatu Ciampo-
lini Grecum deinde fecimus.

Eruta signorum uastis fragmenta ruinis,
Et quae uirtutis sunt monumenta tuae:
Roma parens ignosce breui si condit Hypatro
Haec domus & domino sic onerosa suo.
Cedere non facile est meritis, & tanta uidentes
Haud cupere: in magnis & uoluisse fat est.

GRAECVM ANG. POLITIANI M. XD.
die XXVIII. Iunij, in domo Ciampo-
lini insculptum.

Εἰκόνας ἡμιτόμους ἄς καὶ γῆς χῶμα λέκλυθε
μυρίων, ὡς φάμη λείψανα σῆς ἀρετῆς.
εἰ μὲν ἰδὲ σφῆρα κρύπτει δόμοσ' ἔσθ' ἰσχυρῶ
καὶ βάρους ὠδὲ λίαν, ἰλαθὶ μῆτρὸς ἐμῆς.
εἴκειν δ' ἄρα δίδωμι, καὶ μὴ ποθέω τῶν δ' ὄρωντας
ἀρετῆς δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ δέλημα μόνου.

M. VIID. Eius alexandriani tili
poitriani.

Ἠλέκτριον ἰσχυρῶν ὀπότην ἄξυξ ἀζυγα κέρω
κέρω ἀλεξανδριανῶν τῶν γε σφοκλείων,
θαμβεῖομην πάντες πῶς ὀμάρης ἀτθίδου γλώτῃων
ἦπυον ἀσηαίως αὐσονὶς ἔλα γῆσθ.
πῶς δὲ γε μιμητῶν περὶ καὶ ἐτήτυμον αὐδῆν
τὰ κερθεὶς γῆτε γῆς τήρει πῶς θυμῆς.
πῶς ἦσθ' ἰδὲ ἐφύλατῃν ἀκέρω ὀμματα γαίη
πῆξασ' ἔσθ' ὀρμῆς ἡμυροτῆν ἔβάσεως.
ἔσθ' ἀσημῶνεσθ φωνῆν βαρύντα κρω ἰείσε,
βλέμματι μυδαλέω σῶν δ' ἔχεσθ θεατῆς,
πᾶν τὸν ἄρ' ἔλκε πλάγῃων ἐμὲ ζῆλ' ἰδὲ ἰσχυρῶν,
ὡς τὸν ὀμμαμῶν ἐπὶ εἶδον ἐν ἀγχελίση.

Eius tili tili.

Μὴ με πολυσοφάλυξ καὶ τὰ φλεγε νδύσει κέρω,
ἄρα φίλης αἰεὶ πυρσοβόλων κρω δῖος.
σὸ γὰρ ὄρωσ γελᾶσθ' ἐν ὀμμασι δάδ' ἀνάπῃ,
ὡ ἐμὲ δῖος ἐσθ' ἰδὲ ἐπὶ πυρσοβόλων.

M. VIID. Eius alexandriani tili
poitriani.

Εὐρηχ' εὐρηχ' ἰδὲ θέλω, ἰδὲ ζήτειν αἰεὶ,
ἰδὲ ἦπυον τὸν ὄρωσ, ἰδὲ καὶ ὄνειρον πόλων.
πῶσθ' ἐμῶν, ἦσθ' κῆλ' ἀκέρω, ἦσθ' ὄγε κῆσθ,
ὄκειν τέχνης, ἀλλ' ἀφελὸς φύσεως.

πῶσθ' γῆ.

πῶσθ' ἐμῶν, γλώτῃων ἐπ' ἀμοφοτόρησ κῆμῶσων,
ἔφορον ἐν τε χερσὶς, ἔφορον ἐν τε λύρη.
ἦσθ' πῶσθ' ἀμοφοτόρησ τ' ἀν χερσὶς τῶν ἀμιλλῶν,
τῆ καὶ τῆ τᾶν τῶν ἀντιμεθελομῶν.
εὐρηχ' ἔσθ' ὄφελ' ἰδὲ καὶ γῆ μόλις εἰς ἡμῶν
οἰσφᾶντι φλογόρωσ ἐσθ' ἀπαφ' ἰδὲσθ.

ALEXANDRAE SCALAE RESPONSV M.

Οὐδὲν ἄρ' ἰδὲ ἀνοιο πῶσθ' ἐμφορον ἀνδρῶσ ἀμεινον,
καὶ σέθεν αἰνῶσ, ἐμοίγ' οἶον ἔειρε κῆλ' ἰδὲ.
πολλοὶ θεοβόλοι πᾶσοι δὲ τε μάντιες εἰση,
εὐρεθ, ἄρ' ἔχ' εὐρεθ, ἔσθ' ἄντα ἡντίασθ.
φῆ γὰρ ὁ θεὸς ἀοιδὸς ἀγει θεὸς ἐσθ' ὀμοῖον,
ἔσθ' ἀλεξανδριανῶν σὸ δ' ἀνομοιότρον.
ὡς σὺ γ' ὀποῖα δάμνησθ' ἐκ ἰσφῶσ ἐσθ' ἡμῶν
καὶ σὺ ἐπ' ἀντολίω ἀπαφ' ἔειθερα χέσθ.
φωνῆσ δ' ἐν πῆσθσθ σὺν τῶν κῆλ' ἰδὲ ἐλασθᾶ
ἐκᾶσθ, ἔμμαικῆ, ἔβρακῆ, λυδῆν.

ἄσθ, φύσθ δ' ἀρεθμοί, ποίηματῶν, κῆρθεσ, ἰατροί,
ἀλλεθδῶν κῆλ' ἐσθ' ἀντιμεθελομῶν.
τὰ μὲν δὲ πῶσθ' ἀμοφοτόρησ πᾶσθ' ἀσθ, πᾶσθ' ἀσθ
βόκχρῶσ ἐσθ' ἐπῆ, ἀνθεα καὶ ἀρεθσθ ὡσθ.
τῶ γὰρ μῆδ' ἐλεφῶντ' ἰσχυρῶσ Βομβῶν ἀσθ,
ἀσθ, ἀσθ, καὶ σὺ γ' ἰσχυρῶσ.

Eius alexandriani tili poitriani.

Τίτῃ μοι ὠχρὸν ἰσχυρῶσ πᾶσθ, ἢ ἔχ' ἀλλῆσ ὠχρὸσ
ἐσθ' ἀσθ, τῶ καὶ ἀπᾶν αἰμα πᾶσθ κῆρθεσ.
Eius tili tili.

Καρπὸν ἐμοὶ πᾶσθ, σὺ δ' ἀνθεα φῶσθ τε μῶνον
δῶρῶ, σῆμαῖνσθ ὀπῆ μᾶτῶν πονέων.
Eius tili tili.

φῶσθ δῶσθ ὄρωσθ καὶ ἀνθεα ἦσθ' ἀπῶσθ.
αὐτὸ ἐπαγγέλλῃ σῆσθ ἠλικῆσ.

Aedem Reparatae inambulans, amicis stipatus,
haec composui extempore.

Εἶχε σῆμαῖνσθ σῆσθ δῶσθ λάρνακῆσ γῆσθ,
τῶ μὲν τῶ μῆσθ, τῶ δ' ἐπῶσθ κῆρθεσ.
ἰδὲ ἢ μὲν κῆρθεσ ἰσχυρῶσ, πῆσθ δ' ἢ γ' ἐπῆσθ.
σὺ γὰρ δῆσθ πᾶσθ ἦσθ' ἐμῶσ ὄρωσθ.

Autochthoni tili tili.

Ἡ ποτέ ἡσθ πολίτησ ἀγῶσθ κῆρθεσ ἐν ἀλλῶσθ,
ὄμ σὺ κῆρθεσ ἐφῆσθ ἀπῆσθ φεινοφῶσθ.
ἔσθ' ἀρεθσθ καὶ αὐτῶσ ἐφῆσθ σῆσθ δῆσθ
τῆσθ καὶ σῆσθ πᾶσθ πᾶσθ ἰσχυρῶσ.

M. CCCCXCIII. Autochthoni tili tili
poitriani.

Μὴ λυέ μ' ἔροπῶσ, τῶ γὰρ δῶσθ κῆρθεσ ἀσθ
εἰσθὸσ κῆρθεσ τῶ σῆσθ ἀρεθσθ.

ἄδελφόν μου πάντες ἔπειτα πρὸς ἡμῖν ἰσοισμῶν
ἰπποσύνην καὶ ὅπλα ἰσὺς ἔφερον, ἐκ ἀμελῶν δὲ
ἔδδ' ἐβίβλω, σφίλω ἀσκῶν δίδυμῶν γλώτῃ
πρῶτον, ἐλδύθειον, γλυκῦς, ἐκ ἀποσίγασθ', εὐφρων.
εἰπὲ τὸ γλῶσσον, βασιλεὺς, ἀρκεῖ τὰ δέ, τὸν γοῖδιον
εἰπας ἀνιήτοιον πατρὸς γόνου, ἡγεμονίαν
ἔρβινος μεγῶλοιο, θεοῖς ἑναλίγκιον ἀνδρα.

Εἰς τὸν πῖνον.

Πολλὰ κινεῖ φεβύθεις φλεχθεῖς θ' ὑπὸ πῖνος δρώτων
ἐκ ἔθλη πτοτόφω, πάντα δ' ἀφάλεθ' ὅπλα
τόφα, βέλη, φαρῆτρας, καὶ νηήτας τὰ δέ πάντα
ἡφρον ὁμῶς σῶρον λαμπροῖσι ληιδίοις.
σιῶ δ' αὐτῶς μάλας ἀμυδύλω ἀχρῦσθρα δῆσον
ταῖς νύκτας μεσοῖ δ' ἐμβαλε πυρκαϊά.
καὶ πυρὸς φλέξε τὸ πῦρ. τί δ' ὠ ἀφρονδὸν αὐτὸν δρώτων
τὸν πῖνον μεσοῖ εἰσιπτοῦσθαι πρόμου.

Κύπριος ἀναδουμῆν.

Κύπριον ἀπεμείνας ἔργον χροῖς ὡς ἴδου, ἔσαν
διαρῶν θαμβάλεθ' τῶν ἀναδουμῆν.
τῶς ἄτε πρῶτον, ἄτε ἄτε ἄτε ἀεὶ δὴ
τῶν ὄντων μίγδων ἔλλαχον ἡδὲ γέλιος.
καὶ τὰ μὲν ἑαδὰ μιγῆας ἀλιθρῆκτοῖο ληρῶν
δλεξί τῶν ἑλίθων, καὶ λελαρύζων ἀφρο.
ἴω δ' ἀρὰ τῶς νότιον πρὸς ἐμοὶ φέθ', ἀδὲ γε λαοὶ
ἔσκεπε τῶν ἄβαν, τῶν ἐδ' ὑποβρύχιον.
καὶ γὰρ ἔως λαγόνων ὑφαλος πῆλε, καὶ ἴσ' ἐπὶ φεῖξ
μαρὸς ἀπ' ὠδίνων ὀμφαντα μεσοῖ ἔλγον.
εἰ ποῖον πῶν ἀφρο ἔχε δλεσμιθ' ἐκ ἀφρωῶν
ἔδ' ἀφαισεῖας ἡθελ' ἀλυκῶ πείδρας.

Εἰς ἀφρόδῖτον ὠπλισμένον.

Εἰς τὸ σῆκ' ἱρατίεις παφία, λόγγαν τε πινάσθεις,
καὶ θώρακὶ ἑνέδου, καὶ κέρυϊ ἀμφίφαλον,
μέμνασ' ὅτ' ἔθ' ἐδὲ δέδοται πολέμνια ἔργα
τὰ πρυφῶν, δὲ τῶν δ' ἰμρόγοντα γαμου,
ἀλλ' ἐκίς δλαριμ θωρήσομαι, ὅπλα δ' ἀρῆθ'
ἐν δύοις ὡς κ' ἀφρο ἐκλελάθει το μάχας.
ἐν γὰρ ἐμοὶ μῶνα ἄ τόν χερα, καὶ λύπριον δύρω
ἔπ' ἔμῳ θάλαμῳ ἔσσει τ' ἀπαιλόσωθ'.

LATINVM EPIGRAMMA PVLICIS AN-
tiqvi poetæ, Græcum feci, id tale est.

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur consultuisse deos.
Mas est, Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum.
Cumq; forem natus, Hermaphroditus eram.
Quærenti Iethum dea sic ait: Occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aquis, fors rata queq; fuit.

Arbor

Arbor obumbrat aquas: ascendo, decidit ensis,
Quem tuleram, casu labor & ipse super.
Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;
Fœmina, uir, neutrum, flumina, tela, cruces.

GRÆCVM POLITIANI, IN QVO VT
de tertia pœna de Hermaphrodito nar-
ratur. M. CCCXCIII.

Εγὼ γὰρ ὅσα γυνὴ τέκος ποδὶ φοῖβου, ἀρῆα,
ἤρην, αὐτῶς ἄμα τρῖς ἐξέριθνε θεός.
ἀρσῆα φοῖβος, ἀρῆς θῆλων φάτο, λυδὸν ἔτθρον δὲ
ἤρη, πάνθ' ὑγιῶς. ἀνδρόγαμος γὰρ ἔφην.
εἰραμῆος δὲ μῶρον, μῶροθ' οἱ εἶφθ' ἔχραφ ἤρη,
σαυρός ἀρῆς, φοῖβος λυματῶ, πάντ' ἀπέβη.
διγύδρω ἐφαισεῖται, πῶς δ' οἱ εἶφθ', αὐτὸς ἐπ' αὐτῶ
ἡοιπῶν εἰς ποταμὸν λυμβάχος, ἐκ δὲ ποδῶν,
ἤρθη ἀπ' ἀκρεμόνων. θάνε γὰρ θῆλος τε, καὶ ἀρῆων
λυδὸν ἔτθρον, σαυρῶ, λυμασι, καὶ εἶφθ'.

M. CCCXCIII. Εἰς τὸν κῶνον πῖνον.

Τὸς κῶνον πῖνον ὄντων μᾶλλον πρῆπει, ἢ ἔθ' ἀνδρας
φῶντας τῶν γονίμων ὡς λύπριος ἐξ ὕδατος τῶν.
καὶ μιμησαμένους ἀδριπτοῦσθαι δρώτων
εἰρεσίας πῶν γωνίμων, τῶν δ' ἐμῶν ἀμῶπῶν
τὸν κῶνον τ' ἀδριπτας ἐγερσιγῶναικα πλανήτων,
ἀνδρῶν ὑπναπῶν τῶν ἐμῶν οὐραυ.
εἰς λέχος ἐμπῆσιοντας, ἐπ' αὐτῶν πολλῶν μαρῶν
καμφαφῶντας ὄλης ἀφῆα θηλυτόνης.
ἀγρῶν πῖνος, ἰταμῶς, σιωδ' ὄρνεας, ἀρω τῶν ἀνδρῶν
ὅσα γὰρ κῶνον πῖνον δάγματ' ὄρωτες ἔχει.

FINIS EPIGRAMMATVM.

ANGEL

ANGELI POLITIANI DE PACTIANA
 IN LAURENTIVM ET IULIANVM FRATRES, VNI-
 UERSAMQ; MEDICAM GENTEM CONIURATIONE; Historia
 siue Commentarius.

Pactianam coniurationem paucis describere instituo: nam id in primis memorabile facinus tempestate mea accidit, parumq; ab fuit, quin Florentinam omnem Remp. penitus euerteret. Cum is igitur esset eius urbis status, ut omnes boni à Laurentio & Iuliano fratribus, reliquaq; Medicum familia starent, Pactiorum una gens, ac Saluatorum nonnulli, coepere presentibus rebus clam primo, mox etiam palam aduersari: inuidebant enim Medicæ familie, eiusq; summam nostra in rep. auctoritatem & priuatum decus, quantum in eis esset, obtrebant. Erat Pactiorum familia ciuibus plebiq; iuxta inuisa, nam præterquam quod amarissimi essent omnes, neq; eorum contumax atq; insolens ingenium satis equo animo tolerari poterat: eius familie princeps Iacobus Pactius, equestris ordinis uir, diem noctemq; alex uacare, sicubi male factus caderet, deos atq; homines diris agere, nonnunquam & aluolum tesserarium, aut quod aliud irato offerretur, temere in proximum quemq; iaculari, ipse pallidus atq; exanguis, caput iactare semper, & quod leuitatis maximum foret argumentum, nunq; ore, nunq; oculis, nunq; manibus consistere. Duo in homine ingentia uitia, eaq; quod mirum esset, maxime inter se contraria eminebant, multa auaritia, multa perdendi patrimonij uoluptas: domum paternam magnifice extructam à fundamentis diruit, nouam de integro ædificare aggressus est. sæpe ille mercenarias operas conducere, neq; tamen integrum soluere, pauperculos homines misere sibi uix manuum labore uictum quærentes defraudare, & corruptam suillam pro mercede apponere solitus. quare omnibus erat inuisus, neq; is, neq; eius maiores gratiosi populo unquam fuerant. Erat præterea sine legitima prole: quapropter à suis necessarijs, quippe qui hominis hereditatem captarent, præter cæteros colebatur. incuria in homine maxima, maximaq; rei familiaris negligentia. cum que hi essent hominis mores facile rem fracturus uidebatur, quod ipsi homini ad maturandum facinus calcar maximum, faces que subdidit: non enim sperabat homo insolens & ambitiosus, decoctoris ignominiam æquo animo ferre posse. studebat itaque uno incendio sese, suam que omnem patriam concremare. Franciscus autem Saluiatus, homo repente fortunatus, quippe qui Pisanum haud multo antea Archiepiscopatum esset adeptus, uix ipse sese, suamq; fortunam capiens, coeperat supra quam dici potest, secundis rebus inolescere, omniaq; sibi de sese suaq; fortuna polliceri. Is Franciscus homo fuit (id quod dii atq; homines sciunt) omnis diuini atq; humani iuris ignarus & contemptor, omnibus flagitijs & facinoribus coopertus, luxuria perditus, & lenocinijs infamis: alex & ipse studiosus, maximus præterea adulator, multæ leuitatis ac uanitatis. idem audax, promptus, callidus, & impudens. quibus artibus (adeo nihil fortunam pudit) & Archiepiscopatum est adeptus, & cælum iam ipsum uotis captabat. Hic una cum Francisco Pactio, quod propter insitam animo uanitatem, ingentis spes sibi proposuerat, consiliu Laurentij ac Iuliani necandi, occupandaq; Reip. multo antea Romæ dicitur agitasse: tandem in suburbana Iacobi Pactij uilla, quod Montughium dicitur, una omnis factio in facinus coniurans: eius coniurationis formulam Saluiatus ipse prescribit. Principes

pes coniurationis post Saluiatum, Iacobus & Franciscus Pactij. Franciscus ipse ex Antonio Iacobi fratre erat natus: qui cum contumacis homo ingenij esset, magnos sibi spiritus, magnam arrogantiam sumpserat, mirifice indignari, præferri sibi Medicam familiam, semper Laurentio; semper Iuliano obrectare, eosq; passim traducere, nulli maledicto parcere, nullis contumelijs, nihil pensi habere, dum illis, quantum in se esset, iniuriam faceret: Romæ plurimum ad nummariam Pactiorum mensam atatem agere: nam Florentiæ nihil suam esse auctoritatem sentiebat, propter eam quam sibi Medices germani pietate & bonis moribus uendicarent. Erat autem & ipse, quod Pactijs omnibus peculiare fuit, supra quam dici potest, ad excandescentiam procliuus, statura fuit breui, gracili corpusculo, colore subliuido, candida coma, cuius & in cultu nimium ferebatur occupatus. Is uero eius corporis uultus que habitus hi gestus erant, ut facile intelligeres, hominis incredibilem insolentiam, quã tamen ipse, primis maxime congressibus magno pere obtegere conabatur, neq; id satis ex sententia succedebat. Sanguinarius præterea homo erat, & qui dum rem quamcumq; is animo uolueret, expeditum iret, nullo honestatis, nullo religionis, nullo famæ aut nominis respectu detineretur. Iacobus deinde Saluiatus, homo ad captandos hominum animos maxime factus, semper ijs arridere, modis omnibus lautè omnes accipere, scortis & comessationibus intentus agere: mercaturæ tamen & studiosus & gnarus ferebatur. In his erat & Iacobus tertius, Poggij illius eloquentissimi uiri filius: hic & ob angustiam rei familiaris, atq; alienum, quod grande conflauerat, & ob ingenitam quandam sibi uanitatem, rerum nouarum cupidus erat: eius præcipua in maledicendo uirtus, in qua uel patrem maledicentissimum hominem referebat: semper ille aut principis insectari passim, aut in mores hominum sine ullo discrimine inuehi, aut cuiusque docti scripta laceßere, nemini parcere: ipse ex multa historiarum memoria, magnaq; loquendi copia, mirifice superbus esse, eas omnib. circulis coronisq; uel ad satietatem audientium ingerere. Patrimonium quod ipsi amplum ex hereditate paterna obuenerat, totis paucis annis profuderat: quare & egestate coactus, Pactijs Saluiatoq; se totum addixerat: erat enim, quod semper fuit, cuiuscumq; emptori uenalis. Fuit in his & quartus Iacobus, archiepiscopi frater, omnino uir obscurus & sordidus. Bernardus præterea Bandinus, perditus homo, audax, impauidus, quem & ipsum dilapidata res familiaris, in omne flagitium præcipitem ageret: septem ij fuere ciues, qui facinus susciperent. Additi his, Ioannes Baptista, ex oppido Monteficco, & Hieronymi comitis familia: Antonius Volaterranus, quem uel patrium odium, uel facilis quædam hominis, leuisq; ad obsequendum natura in facinus sollicitabant. Stephanus præterea sacerdos, Iacobi Pactij scriba, homo impudicus, & male audiens omni crimine, qui & in Iacobi domo haud satis honestè uersari ferebatur: eius enim unicam filiam, adulterio conceptam, literas docebat. Coniurationis huius & Renatum & Guilhelmu Pactios nō ignaros fuisse compertum est: Guilhelmus ipse Blancam, Laurentij Medicis sororem in matrimonium duxerat, eq; ea amplam iam sobolem susceperat: quare à duabus, quod dicitur, sellis sedere putabatur. Hic eius, quem sæpe diximus, Francisci maior natu erat germanus. Renatus autē ex Petro, equestris ordinis uiro, Iacobi atq; Antonij fratre genitus, Guilhelmi & Francisci patruelis. Erat hic homo haud incallidus, maximus odij atq; iræ dissimulato, animi uero maximè: neq; tamen audax, sed qui rem maturius, quamcumq; is animo agitasset, expeditu iret. Tenax idem, & pecuniæ auidus: quapropter & multitudini minimè charus. Cliens præterea Guilhelmi Neapolio Francesius, non ultimas partes in eo negotio assumpserat.

plerat. Interfere ei facinori & nonnulli obscuriores, partim ex archiepiscopi, partim ex familia Pactiorum. Hos inter & Brighiernus quidam, homo extremæ conditionis, & Nannes notarius Pisanus, uir scelestus & factiosus. sed qui ex peregrinis primas partes susceperat, is erat, quem diximus, Ioannes Baptista, Hieronymi familiaris. hic rem totum biennium iam antè agitatam, in quintum Calend. Maias, anni à Christiana salute octauæ & septuagesimi, supra mille & quadringentos, in quibus ipsum Dominicum ante Ascensionem diem reiecerat. erat is magni uir ingenij, consilij, & sagacis animi, ad obeundas res maxime dexter, neque uerò in ijs non sæpe exercitatus: magnam in eo fidem Saluiatus, magnam coniuurati omnes habuerant. Res ipsa iam postulat, uti coniuurationis consilium explicemus. Medicum familia cum plerisque in rebus splendida semper magnificentissimamque est, tum uel maxime in claris hospitibus accipiendis: nemo unquam uir clarus Florentiam aut Florentinum agrum petijt, in quem non illa domus hoc magnificentiae genere usa sit. Cum igitur in suburbano illo Iacobi rure (ubi supra coniuurationem factam ostendimus) Raphael forte Cardinalis, ex Hieronymi Comititis sorore natus, haud multo antea diuertisset, hanc tanti facinoris anam coniuurati occupant, nuntiant Cardinalis nomine geminis fratribus, uti se Fæsulis, quæ ipsorum suburbana uilla est, accipiant: eo Laurentius atque egomet cum puero Petro, Laurentij filio, accedimus. Iulianus quod ualitudine impediretur, domi restitit, id quod rem in ipsum, quem diximus diem, distulit. Iterum familiaris homini nuntiant, cupere Cardinalem & Florentiæ cõuiuium accipi: urbana domus ornamenta, uestem, aulea, gemmas, argentum, pretiosam omnem supellectilem inspiciere. Nullum optimi iuuenes dolum suspicantes, domum parant, ornamenta depromunt, uestem explicant, argentum, signa, toreumata in propatulo collocant, producunt gemmas in promptuarium, magnificentissime conuiuium apparatus. Ecce tibi, ante tempus, coniuuratorum manus scitantur, ubi Laurentius & ubi Iulianus: dicunt in templo diuæ Reparatae esse ambos. eò contendunt, Cardinalis in suggestum chori de more subducitur: dumque Eucharistiæ mysteria celebrantur, archiepiscopus cum Iacobo Poggio, et duobus Iacobis Saluiatis, aliisque nonnullis comitibus in curiam cõtendit, uti dominos Florentinos arce deturberet, ipse curiam occupet, reliqui in templo ad facinus obeundum remanent. Destinatus ad Laurentiæ caedem Ioannes Baptista negotium detraxerat, Antonius Volaterranus Stephanusque susceperant, reliqui in Iulianum tendebant. ibi primum peracta sacerdotis communicatiõ, signo dato, Bernardus Bandinus, Franciscus Pactius, aliique ex coniuuratis orbe factio, Iulianum circumdant. princeps Bandinus ense perpectus adacto, iuuenem transuerberat. is aliquot passus fugitare, illi insequi, iuuenis deficiente spiritu, terræ cõcidit, iacentem Franciscus repetito saepe ictu, pugione traiecit, ita piuum iuuenem neci dedunt. qui Iulianum sequebatur famulus, terrore exanimatus, in latebras se turpiter coniecerat. Interim & Laurentium delecti ficarij inuadunt, ac primo quidem Antonius manum sinistro eius humero inijcit, ictum in iugulum destinat. ille imperterritus humeralem amictum exiit, leuoque aduoluit brachio, simul gladium uagina liberat, uno tamẽ ictu petitur: nam dum sese expedit, uulnus in collo accipit: mox se homo acer & animosus, stricto gladiolo, ad sicarios uertere, circumspectare se cautè, & tueri: illi exterriti fugam capiunt. neque uerò segnis in eo tuendo Andreae & Laurentij Caualcantis (quibus ille pedisse quis utebatur) opera fuit. Caualcantes brachium uulneratur, Andreas integer superat. Videre erat tumultuantem populum, uiros mulieresque, sacerdotes, pueros fugitantes passim quò pedes uocarent, omnia fremitu plena & gemitu.

& gemitu, nihil exaudiri tamen expressæ uocis. fuere & qui crederent templum corruere. Qui Iulianum trucidarat, Bernardus Bandinus, non contentus suis partibus, ad Laurentium contendit: ille se commodum cum paucis in sacrarium coniecerat. Bandinus obiter Franciscum uirum prudentem, & mercaturis Medicæ familiæ præfectum, ense per stomachum adacto, uno uulnere peremit, eius cadaver spirans adhuc, idem in sacrarium quo se Laurentius receperat, inuectus est. Tum ego, qui eodem me contuleram, aliisque nonnulli, fores quæ alienæ sunt, occludimus. ita periculum quod à Bandino ingrueret, propulsaui. dum fores seruamus, trepidare intus alij, de Laurentiæ uulnere solliciti esse. Ibi Antonius Rodolphus Iacobi filius, egregius adolescens, Laurentij uulnus exfugere. ipse nullam suæ salutis rationem ducere, sed rogare continenter, eequid Iulianus ualeat? Interdum uerò & indignabundus minari, querique, quod à quibus minime æquum fuerat, sua uita peteretur. Continuo iuuenem globus, qui Medicæ domui fidi essent, ad sacrarij fores cum telis constipantur, clamant unanimes, amicos sese, & necessarios, exeat, exeat Laurentius antequam aduersa factio robur capiat. Nos trepidi intus ambigere, hostes an amici forent: rogare tamen, an incolumis Iulianus? Ipsi ad ea nihil respondere. Tum Sigismundus Stupha, egregius iuuenis, & qui Laurentio iam inde à puero, miro amore, mira pietate esset cõiunctus, scalas ascendit, speculamque qua in templum despiceret, ubi & organa essent musica, festinans petit. facinus continuo ex Iuliani cadauere, quod prostratum uiderat, intelligit. qui pro foribus astabant, uidet esse amicos, iubet aperiri. Illi frequentes Laurentium in armatorum globum accipiunt, domum per dispendia, ne in Iuliani cadaver incidere, perducant. Ego recta domum perrexi, Iulianumque multis confectum uulneribus, multo cruore foedatum, miserabiliter iacentem offendit. ibi titubans, & præ doloris magnitudine uix satis animi compos, à quibusdam amicis subleuatus, domumque sum deductus. omnia ibi armatorum plena erant, omnia fauentium clamoribus personabant, strepitu & uocibus tectum omne resultabat. uideres pueros, senes, iuuenes, sacros ac prophanos uiros arma capere, domum Medicæ in quali publicam omnium salutem defendere. Interim Pisanus præsul, Cæsarem Petrutium, uexilliferum, quod aiunt, Iustitiæ, remotis arbitris, in colloquium uocat, eo consilio, ut hominem trucidet, uelle se, ait, nonnulla pontificis referre nomine. Quidam ex Perulinis proscriptis, qui hominem facinoris conscij, in curiam comitabantur, in publici cubiculum scribere se conijciunt, uti locum idoneum teneant. fores concludunt cubiculi, neque eas, ubi res postulat, aperire queunt, ita neque sibi, neque suis auxilio esse. At Cæsar, ubi titubantem Saluiatum contemplatur, dolum suspicatus, lictores ad arma concitat. Saluiatus metu perturbatus, è cubiculo se proripit. Ille in Iacobum Poggij filium incidit, eumque, ut est homo ingentis animi, capillo correptum, humi deturbat, custodibusque seruandum mandat. Mox ad summam turrim cum dominorum manu festinus euadit: ibi, quantum in se est, correpto è culina uero (nam id ei telum metus atque ira obtulerant) fores tuetur, suam atque publicam salutem acriter defendat: idem alij pro se quisque uiriliter agunt. Crebræ in Florentina curia sunt ianuae. eæ à licitoribus occlusæ capita coniuuratorum separant. ita illi in multos diducti riuulos impetum perdunt. interea omnis intus curia fremere, pauci ex ciuibus eò conuenire. Iacobus autem Pactius, ubi spem Laurentij necandi se sefellisse intellexit, haud ignarus, quantum sceleris in se admisisset, utraque palma suam ipse faciem ceciderat. mox dum se domum è templo corripere, ad terram præ angustia collapsus est: tandem ubi rem in angusto esse uidet, fortunam tentare aggressus, cum

paucis & necessarijs recta in forum contendit, populum ad arma conuocat: nihil succedere illi, uerum omnes hominem scelestum, & tum praeformidine uix sonu uocis qui exaudiretur erumpentem, contemptui habere, facinus que detestari, is ubi nihil in populo auxiliij uidet, trepidare, animoque destitui, qui in summam curiae arcem receperant se, saxa ingentia, telaque in Iacobum iaculantur, homo pauitans, domum se refert. Eodem & Franciscus, acceptis in eo tumultu grauibus uulneribus, repente confugerat. Interim Laurentiani curiam recipiunt: Perulini effracto ostio trucidantur, tum in reliquos saeuitum. Iacobum Poggium e fenestris suspendunt. Cardinalem comprehensum, magno praesidio in curiam subducunt, aegreque hominem a populi impetu tuerentur, qui eum affectari consueuerant, plerique a plebe occisi, omnia direpta, cadauera ipsa foede lacerata. Iam ante Laurentij fores caput humanum lancea praefixum, iam humeri partem attulerant: nihil tamen undique magis exaudiri, quam populi uoces, Pisas, Pisas (id enim Medicae familiae insigne est) clamitantis. At Iacobus Pactius fuga sibi consulit: portamque ad Crucis dicitur, cum armatorum manu peti: inde erumpit. Interim ad Medicum aedes, miro studio, miro fauore populus confluere, proditores ad supplicium flagitare, nulli maledicto, nullis minis parcere, dum ad poenam sceleratos rapi cogere. Ibi Iacobi Pactij domus a direptione defensa. Petrus Franciscus nudus ac laucius a Petri Corsini globo ad laqueum capitur penes semiuuuius. non enim facile aut proum erat, furienti populo temperare. Mox & Pisanus praesul ex eadem qua & Franciscus Pactius fenestra pendebat: supra ipsum exanimum corpus suspendit. Cum desiceretur, id quod mirum quidem omnibus uisum in arbitror, nemini tamen ignotum eo tempore extiterit, siue id casus aliquis, siue rabies dederit, ipsum illud Francisci cadauer dentibus inuadit, alteramque eius mamillam uel cum laqueo suffocatus est, apertis furialiter oculis mordicus tenebat. Post hunc & duo Iacobi ex Saluatorum familia laqueo guttur franguntur. Memini me tum uenire in forum: nam domi quiesca iam res erat, ibique multa cadauera foede lacerata passim uidere proiecta, multa in ea populi ludibria, multae detestationes: erat enim Medica domus multis causis populo grata. Tum Iuliani caedem detestari omnes, indignum facinus clamitare, iuuenem egregium, delicias Florentinae iuuentutis, per scelus, per dolum ac proditorem, a quibus minime oportuit interemptum, familiam impotentem ac sacrilegam, dijs hominibusque infestam, tantum facinus perpetrasse. Stimulabat plebem & memoria reces eius uirtutis, nam cum paucis ante annis equestre illud cataphratorum equitum certamen celebraretur, mira uirtus Iuliani extiterat, palmamque & spolia domum reportauerat: quae res magnopere uulgi animos conciliat. Ad haec & facinoris indignitas accedebat: neque enim quicquam tam scelestum dici aut excogitari poterat, quod huius atrocitatem sceleris adaequaret. Fremebant omnes, iuuenem pium, innocentem, in templo, inter aras & sacra crudeliter trucidatum, uiolatum hospitium, uiolata sacra, pollutum humano sanguine templum: ipsum autem Laurentium, in quem unum Florentinae omnis Respublica recumberet, ipsum illum Laurentium, in quo spes omnes opesque populi sitae forent, ferro petiitum. Id uero indignissimum clamitabant. Iam ex omnibus municipijs, ut quaeque urbi uiciniora essent, magna uis armatorum in forum, in triuia, in Medicam praecipue domum confluere, ostentare pro se quisque suum studium, ciues cateruatim cum liberis & clientibus polliceri suam operam, suas uires atque opes. Omnes ex uno Laurentio publicam & priuatam pendere ipsorum salutem dicitare. Videre erat, continuos aliquot dies undique in domum Laurentianam arma conuehi, importari carnes & panes, quaeque

quaeque essent uictui opportuna. Ipse Laurentius non uulnere, non metu, non dolore, quem ex fratris nece maximum ceperat, impediri, quo minus rebus suis prospiceret: prehensare ciues omnes; gratiam se singulis habere, ipsis omnibus suam dicere salutem referre acceptam, populo sese de ipsius salute anxio, nonnunquam e fenestris ostentare. ibi acclamare omnis populus, manus ad caelum attollere, gratulari eius saluti, exultare gaudio. ipse rebus omnibus intentus agere, neque animo, neque consilio destituit. Dum haec aguntur, nuntiatum Ioannem Franciscum Tollentinatam, fori Liuuij praefectum, cum delecta equitum manu, in nostrum agrum ex ipsis fori Liuuij finibus irrupisse: idem mox & Tiphernatem fecisse Laurentium, qua parte Senensium fines Florentinum determinant agrum, multorum nuncijs literisque admonemur: tum utrunque a nostris pulsum, domum suam recepisse se. nocte atra, uigiliae per urbem dispositae, domus Laurentiana diligenter custodita, stationes armatorum in quadruuijs, in foro, tota urbe. Postridie eius diei Ioannes Bentiuolus Bononiensis eques, suaeque princeps Republicae, uir multis officijs familiae Medicum coiuuissimus, in Mugellanum cum aliquot equitum turmis, multisque peditum cohortibus auxilio uenerat. iamque tota urbs peditibus expleri coepta, sed ueriti Octouiri, ne quid milites praedae uidi tumultuarentur, delectis qui custodiae urbis praesent, reliquos ut primum in urbem uenerat, suam quemque domum, aut sicubi usum fore decernerent, regredi iubent. Renatus interim Pactius, qui pridie eius diei, quo facinus gestum est, in uillam Mugellanam se receperat, ibique milites cogebat, cum duobus fratribus, Ioanne & Nicolao captus ducitur. Guilhelmi ac Francisci frater Ioannes Pactius, in hortu quodam suae domui contiguo deprehenditur, qui Iacobum sequuti sunt ab omnibus iam destitutum, in Castaneto uico comprehendunt, qui primus hominem affectus est, is fuit Alexander quidam agricola, annos plurimum uiginti natus, ipse homini manum iniicit. At Iacobus septem prolati aureis, obsecrare rusticum incipit, uti se neci dedat: neque uero id homini persuadet. ut uero magis hoc magisque precibus contendit, a fratre Alexandri scipione uerberatur. tum intellexit homo pauidus, uerum esse quod dicitur, Ducunt uolentem fata, nolentem trahunt. Ibi Florentiam cum praesidio Octouirorum ne plebi laniaretur, in curiam perlatus, expressa nullo tormento totius facinoris confessione, paucis post horis laqueo poenas luit. Hic homo iam leto uicinus, haudquaquam sui illius rabidi furiosique ingenij obliuiscitur: Manes suos aduerso daemone dedere se clamat. Post eum & de Renato supplicium sumptum, reliqui fratres in uincula coiecti, eorum minimus natus, Galeotus impubes adhuc, muliebri stola amictus, fugam trepidus moliebatur: ibi agnitus, in eundem carcerem conijcitur. Eodemque haud multo post, & Andream Pactium Renati fratrem, ex fuga retractum, obtrudunt. Bandinius fugiens in Tiphernatem incidit, a quo in aciem receptus, Senas peruasit. Neapoleo a Petro Vesputio equite adiutus, fuga sibi consuluit. Aliquot post dies & de Ioanne Baptista supplicium sumptum. Qui Laurentium percusserat Antonius Volaterranus, & Stephanus, in Florentina abbata aliquot dies latuere: id ubi rescitum, continuo gregatim eo populus conuolat, uixque ab ipsis monachis, quod religioe prohibiti non eos indicassent, manum abstinet, arreptos sicarios foede lacerat. ibi demum mutilato naso, truncis auribus, multis colaphis contusi, ad laqueum post confessionem sceleris rapiunt. Praemia deinde publice his decreta, ac per praconem denuntiata, qui Bandinum & Neapolionem aut occiderent, aut uiuentes agerent captiuos. Guilhelmus Pactius, qui affinitate fretus in Laurentianam domum confugerat, una cum liberis eius uigessimum trans quintum ab urbe lapidem proscritur.

bitur. ubi rescitū est à Petro Vesputio Neapolionē adiutū, continuo & ipsum capiunt: hic iam tamen à pueritia bona paterna dilapidauerat: quare & hereditatis iure parētis testamēto mox cecidit: domi erat illi summa inopia, foris grande aēs alienū: quamobrē & praesentī repub. offēdebatur, & rerū nouarum cupiēs erat. Atq; is ut primū Iuliani caedes transacta, coepit, ut erant hominis subita ac repentina consilia, Paetiorum facinus uerbis attollere. Mox ut omnem populum, omnes ciues uidit à Laurentio stare, confestim se ad diripiendam Paetiorum domū corripuit, naetusq; praedam inhiantes milites, parum absuit, nisi Petrus Corsinus egregius iuuenis eius ferociae occurrisset, quin ciuitatem omnem, sacra, prophana omnia in summum periculum adduceret: adeo homo praiceps & furiosus, populum militesq; omnes ad praedam animauerat. demum & ipse in carcerem coniectus, & Marcus filius ad quintum ab urbe lapidem proscripius. Multe praeterca insecuta caedes, atq; omnes conscij partim caesi, partim in uinculis habiti aut proscripi sunt. Romae ubi nuntiatum est, maximus dolor, multaq; legationes, mira omnium de Laurentij incolumitate exultatio. Funus Iuliano magnifice ductum, & iusta manibus in diui Laurentij templo perfoluta: pleraq; iuuentus ueste mutauit, ipse undeuiginti uulneribus transfossus erat: annis uixerat quinque & uiginti. Paucis post diebus cum iuges pluuie essent insecute, repente ex omnibus agris magna uis hominum in urbem confluit, noxas esse clamant, Iacobi Paetij cadauer in sacro conditum: ideo tam diu perpluisse, quod hominem tam sceleratum, & qui ne in morte quidem, religionis ulla, aut Dei ratione habuerit, contra ius fasq; in templo condiderint. officere id, quae rusticorum uetus est superstitio, lactentibus adhuc frumentis. Idem & populus omnis, ut in tali re affolet, passim dictitare. tum ad ipsum sepulchri locum conueniunt frequentes, erutum cadauer in pomerio defodiunt. Postridie eius diei, id quod monstri simile uisum est, puerorum ingens multitudo, uelut quibusdam furiarum arcanis facibus accensa, conditum rursus cadauer effodiunt, prohibentem nescio quem, parum absuit, quin lapidib. necarent. eum quo fuerat suffocatus laqueo apprehendunt, multisq; conuictijs ac ludibrijs per omnes urbis uicos passim raptant. Hic alij per ridiculum praecedentes, decedere uiae obuios iubere, quod se equitem insignem dicerent adducere: alij baculis stimulisq; increpantes monere hominem, ne praestolantibus se in foro ciuibus esset in mora. Mox ad stras eductum aedes, ostium capite pulsare subigunt, simul exclamant & quis intus sit? ecquis redeuntem magno comitatu dominum excipiat? In forum uenire prohibiti, ad Arni fluiuium contendunt, eoq; cadauer abijciunt. Id cum supernaret, magna uis rusticorum conuictia fundentes subsequerantur. Vnde & quidam non irridicule dixisse fertur, Fuisse illi omnia ex sententia successura, si quem extinctus habuit populi comitatum, & uiuens habuisset. Ex hac tanta rerum commutatione saepe ego de humanae fortunae instabilitate sum admonitus, maxime que admiratus incredibilem omnium de Iuliani interitu dolorem: cuius quae forma corporis, qui ue habitus, qui mores fuerunt, paucis perstringam. Statura fuit procera, quadrato corpore, magno & prominenti pectore, teretibus & musculosis brachijs, ualidis articulis, compresso aluo, amplis femoribus, suris aliquanto plenioribus, uegetis oculis, acri uisu, subnigro colore, multa coma, capillo nigro & promisso, atque in occiput à fronte resecto. Equitandi iaculandiq; gnarus, saltu & palaestra excellens, uenatu mirum in modum delectari solitus. Magni animi, & maximae constantiae, religionis & bonorum morum cultor. Picturam maxime amplectebatur, & Musicam, atque omne munditiarum genus. Ingenio erat ad Poelin non inepto. Scripsit nonnulla He-

trusca

trusca carmina, mire grauiā, & sententiarum plena. Amatoria carmina libens lechitabat, & facundus erat, & prudens, minime tamen promptus. Idem & urbanitatum mirus amator, & ipse non inurbanus. Mendaces magnopere oderat, & iniuriarum memores. Tum cultu corporis mediocris, mire uero & elegans & lautus: obsequij erat multū, multae humanitatis, mirae in fratrem obseruantiae, magni roboris & uirtutis. Haec illa, atque alia, charum populo, charum suis, dum uixit, reddebant. Haec eadem nobis omnibus luctuosam egregij iuuenis, atque acerbissimam memoriam relinquunt. Deum tamen optimum maximumq; ne prohibeat precamur, Hunc saltem euerso iuuenem succurrere seculo.

IN SALVIATVM.

Quid tam furca doles, laqueus cum gestiat? Heu heu
Saluiatum eripuit celsa fenestra meum.

IN EVNDEM.

Saluiatus mitrae sceleratus honore superbit,
Et quenq; caelo credimus esse Deum?
Scilicet haec scelera, hoc artes meruere nephanda?
At laqueo en pendet. Estis, Io, superi.

IN EVNDEM.

Et laqueum & gestans rutilum Fortuna galerum,
Vtrum, inquit, maui, accipe Saluate.
Respondit: Sat mitra caput decet. Ipsa quid inde
Conueniat collo, tu quoq; Caeca uides.

Hh 4 LATINA

LATINA INTERPRETATIO EORVM QVAE GRAECE HABENTVR IN ANGELI POLITIANI OPERIBUS, aut ex authoribus citata, aut ab ipso conscripta.

Agina fecunda. πῆ μὲν ἰοινά, &c.) Cōmunia quidem noue, noua uero communiter.
Pag. 3. νύμφαι, &c.) Nymphæ gratijs similes, Fasula & Coronis, bene coronataq; Cleia, Phœboq; suavis, & Eudore habens longum peplum, Nymphæ quas Hyadas uocant generā hominum.
Pag. 4. ὠζὺς, &c.) O Iupiter plue calamitates.
Pag. 5. χάλκεια χρυσέων.) ærea aureis. ὠχάριοι τοῖς ἑλλησι ἀπήκισμοί.) Vernaculi Græcis atticisimi.
Pag. 6. πολλὰκι, &c.) Sæpe sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus, Non tolerauit ultra, omnia uerò abstulit arma, Arcus, sagittas, pharêtras, & congregans hæc sanè omnia, Accendit simul acerrum flammis edacibus. Ipsos uerò corripuens debiles manulas ligauit Funiculis, in mediū uerò iniecit ignem: Et igne combussit ignem. Quid uerò o insipientes ipsum amores Ad Picum Musarum uolastis principem?
Pag. 7. συμφράδιμονδ.) Consiliarij
Pag. 11. εὖ δὲ μετ', &c.) Post hos autem q̄ primū, deinde Genetæi Iouis arcem Flecentes, acti sunt præter Tibarenida terram: Vbi postq̄ utiq; sustulerunt ex uiris filios uxores, Ipsi quidem suspirant, lectis decumbentes, Capita reuincti: illæ autem rursus nutriunt epulis Viros, & lauacra partualia his laboriose ministrant. ἀγχι δέ, &c.) Propè uerò habitant affluentes agnis Tibareni. Iouis hospitalis Genetæam super arcem. εἰπετο δ', &c.) Sequebatur autem Eurytionq; & robustus Eribotes Filij hic quidem Theleontis, ille uerò Iri Actorida Nempe hic quidem Theleontis inclytus Eribotes: Iri autem Eurytion, simul & tertius erat Oileus.
Pag. 12. ἀντιτρέφει.) Retorquere.
Pag. 14. πλεροίσις.) Ventriculosos. πατρόκλον, &c.) Patrōcli desiderans utilitatem & robur bonum.
Pag. 17. αἰδὶ πρὸ ἰάτης.) Præmittit in orcum.
Pag. 18. τὴν ἀπ' ἀφ' ἄστρου.) Vulnus ab aratro
Pag. 23. οὐλοπονίαν.) Charum laborem. θαυμαστόν.) Admirandum. ἢ ἑλλωκίς πάλαιος χάρμ.) Græcanicæ doctrinæ gratia. εἰδὲ γλυκύντορον ἢ πᾶν εἰδίοναι.) Nihil dulcius, q̄ omnia scire. πᾶν ἐπ', &c.) Totus in ueritate effigiatus ex Ioue ramus. ἤμωσῶν, &c.) Musarum spirante & uegeto ore.
Pag. 24. χρύσεια χαλκείων.) Aurea æreis. ἐκατόμβοια ἑνεαβοίων.) Centū bobus taxata, scilicet Glauci Lycij: nouem bobus taxatis, scilicet armis Diomedis. Homerus Iliad. ζ. ἑνθεσασμόν.) Afflationē diuini numinis, aut diuinæ substantiæ. ἐαψιδέω.) Decantare, νυμφόληπτον.) Lymphatū. διθυραμβικώτορον.) furiosius.
Pag.

Pag. 25. αὐτῷ τῷ, &c.) Ad ipsam mensuram, & melius. πολιτικώτατον.) Ciuillissimum. εἰς τοῦτον, &c.) In unum cogens conuersatio. τὰς μοῖς πᾶς, &c.) Quo mihi tota sit plena domus: neq; enim somnus, Neq; uer derepentē dulcius, neq; apibus Flores, quantum mihi musæ Politiani gratæ.
Pag. 26. πρὸς ψυχῆς, &c.) De anima, & quid sit, & quæ eius essentia.
Pag. 27. ἀλλ' ὁμῶς, &c.) Veruntamen (melior enim miserantibus inuidia) hē dimitte honesta, & rege iusto remone.
Pag. 30. τὰ διδοκῆα ἀντιπελαργεῖν.) Mutuam officij uicem rependere, ciconiarum instar.
Pag. 34. καπνῶ σώματι.) Anhelantē ore.
Pag. 36. ἰοινά γὰρ τὰ ἦν φίλων.) Cōmunia enim amicorum.
Pag. 60. ἀπὸ τῆς ῥίνας.) à cauda. ἀγρόν τὸ τ' ἴδν.) Turpe hoc est.
Pag. 66. εἰς ἀφροδίτῳ, &c.) In Venerem emergentem. Venerem Apellæ opus, manus, ut uidi, steti Diu attonitus, Venerem, inquam, Anadyomenan. Nunc uirginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor Ipsam faciem sortitus est, & risus. Et manu quidem guttas salo perfusi capitis Dextra stringebat, & strepitabat spuma. Erat uerò utiq; humoris quidam mihi horror, at sinistra quidem Tegebat pubem adhuc demersam. Etenim laterum tenuis in mari erat, & quidam adhuc horror Matris ex partus doloribus acerbum uber habebat. Si talem olim Mars habuisset uinctus, non exui Ne Vulcanias quidem uoluisset pedicas.
Pag. 67. εἰς ἀφροδίτῳ ὁ πλοισμῶν, &c.) In Venerem armatam. Ad quid scutum tenes Paphia, hastam uerò quatīs: Et lorica induta es, & galeam cristatam? Memento quod non tibi data sunt bellica opera Delicatæ, curam uerò habes dulcium nuptiarum. At non ad pugnam armor, arma autem Martis Induor, ut Mars obliuiscatur. In enim me sola & arma, & Venerem nactus, Nunq; à meis cubilibus secubabit. εἰς λάκκον, &c.) In Lacenam. Effugientem prælium filium suum ut cognouit Spartana mater ense occurrit. Et interfecit miserum, quem nutrierat, quem pepererat ipsa: Huiusmodi autem conuictis insectata est toruē intuens: Si talem te putassem, non peperissem, peri Lacenæ Vt filius, nolens ut Lacedæmonius. εἰς τὸ ὄργανον, &c.) In organum. Æreum fistularum conspicio ordinem: sed quis in ipse Efficit occultē multifonum strepitum? Is qui citis uicissim motos digitos motibus Versat, tremulasq; utrinq; agit tabellas.

Sed dispersorū m unde ipsum tantum agmen flatuum?
 Non uides folles geminos retrorsum.
 εις πῦδ' α.) In puerum.
 Puer Hebro insiluit concretō paruulus ludens,
 Glaciei uerō fractum est marmoreum solum.
 Et sic quidem labens cecidit in profundum, ast immadefactum
 Capitis abscidit collum testacea glacies.
 Corpus utiq; abditum fluctuū traxit præceps uorago,
 Igni autem mater solum dedit caput.
 Dixit uero ingemiscens, Quid infelix filium peperit?
 Vtiq; ut elementorum cibus fieret duorum.
 Pag. 68. μη γήραιτο.) Ne fiat, absit.
 Pag. 69. πλινιάδων, &c.) Pleiadibus ab Atlante genitis exorientibus. *ἀνδρα
 μοι, &c.)* Virum mihi dic Musa perq; exercitatum, qui ualde multa. *πλὴν ἀναδύο
 μόνω, &c.)* Anadyomenen & ut Lacedæmonius. *ἀμφικαμαστόν;* acerbū uber.
ἐπεί λεφαλήν, &c.) Quoniam caput & genua Syrius desiccet.
 Pag. 71. πολλογράφος.) Qui plura scripsit.
 Pag. 77. ἄν' λόγους, &c.) Libros & editos & nō editos. *(ᾧσαν φωνῶν.)* Viuam
 uocem. *ἐγκυκλοπαιδείας.)* Cyclicæ doctrinæ.
 Pag. 78. ἐίμαι κεί, &c.) Cupio & fumum exilientem nosse.
 Pag. 90. εἰ σῶν τῶν γινώσκεις.) Si teipsum cognoscis.
 Pag. 99. ἔμην ἀν', &c.) Hæc quidem per pergulas frequentat uastans uiram.
 Pag. 120. πολλοὶ μαθηταί, &c.) Multi discipuli meliores præceptoribus. *ἀσπεί
 ζομαι.)* Saluere iubeo.
 Pag. 123. ἅμ' ἢ σταθεῖαι λόγῳ.) In affectu orationē. *ἅμ' ἢ πεφραῖα.)* In eloquen-
 tia, siue in enuntiatione.
 Pag. 126. ἄλλ' ἄ μὲν, &c.) Alia enim Leucon, alia Leuconis filius.
 Pag. 127. θάλασσαν ἀγαθῶν.) Mare bonorum.
 Pag. 130. ἄσπογγυώδης.) Iumento indigentē. *ἀδύνατον.)* impossibilem. *ἁθίω
 παλιδυκαίνειν.)* Aethiopem dealbare. *ὁ μὲν γάρ, &c.)* Ipsa oratio admiranda, qui
 autem dicit, non credendus.
 Pag. 131. ἀνθρώπων, &c.) Homo homini deus, aut demoniū. *ἀντὶν δ', &c.)* Iste
 funis nihil attraxit. *χρῆσται δ' ὦν, &c.)* Terrestris cum sis, ne quæras mare: & cum
 non sis Syrus, ne Syrilles: et nouos amicos parans optime, ueterum ne obliuiscar-
 ris. *ὁ γὰρ ἔχωρ, &c.)* Nam qui multum piperis habet, admiscet uel holeribus.
 Pag. 163. βιβλίον, &c.) Librum Iustinianus imperator construxit hunc,
 quem utiq; Tribonianus magnō elab orauit omnium imperatori.
 Qualiter quis Herculi uarium scutum fabricatus,
 In quo splendent imagines omnes legum.
 Homines uerō, Asiæq; captiuæq; Libyæ,
 Europæq; confidunt totius imperatori mundi.
 Pag. 168. μονόκροτονός.) Vnicornis uitulus.
 Pag. 169. ἀσφαλῆς.) Firmius.
 Pag. 171. ἀκίρα.) Improperia. *ὑποσολοιζον.)* Subsolœcum, & uerē solœcis-
 mum, subabsurdum.
ὄσ' ἰώνωπας, &c.) Culices amare magis decet, q̄ uiros
 Productos fertilibus ut Venus ex aquis.

Et imi-

Et imitatos altiorum Amorem
 Remigio alarum, ut sint sanguinis potores
 Comum cantantes fuscitatore mulierū uagum
 Grauius somno captarū cupidōs mulierum,
 Ad lectum inuolantes, ad ipsas sæpe mammas,
 Et contrectantes totius membra foeminæ
 Tangentes labraq; & exuentes faciē
 Splendores, linguamq; paulatim gustantes,
 Vigiles, impudentes, tenebris uidentes: nunquis uirorum
 Quanta sanē culices signa amoris habet?
 Pag. 172. ἀδρσιπύτην.) In aere uolantem.
 Pag. 173. ἀδρσιπύτην.) In aere uolans. *ὄμματι.)* Oculi acres & flammantes.
 Pag. 274. ἐχθρὸς γάρ, &c.) Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ:
 Qui aliud quidem celat in præcordiis, aliud uerō dicit.
 Pag. 175. ἀγέλας.) à risu alienus.
 Pag. 177. γαίης κνώδαλα διηρόνυα.) Terræ bestias binis alis præditas.
 Pag. 179. Ἀγγελὸς ὁ, &c.) Angelus Politianus Raphaeli Volaterrano S. In ad-
 mirationē tue literę Raphael me adduxerūt, & nimirū diu suspensum, dubiūq; te-
 nuerūt, fieri scilicet me nulla ratione posse existimantē, ut ex insperato ad summū
 Atticisimū ita sis prouectus. Qui enim mihi facile credendū fuit, ex tua ipsius offi-
 cina adeo exactā epistolā, Atticoq; refertā exiisse, quē ipse superiore anno græcę
 norim lingue penitus expertē? Supra modū igitur sum admiratus, undē nam in-
 uentu rem ita difficilē subito cōpereris, quibusq; modis tantillo tēporis momēto
 ipsum percurreris stadiū, quem non dū ne in carceribus quidē cōspeximus. Incre-
 dibile sanē, ut ita dicā, paradoxū. Quinimō quantū ego grauissimis uigilijs totam
 ætatē insudauī, ac propemodū uoluendis græcarū literarū libris cōsensui, nō pro-
 tinus tantū mihi p̄fecisse uideor, quantū tu ipse modō annū neq; solidū in studio
 uersatus: idq; per solitudinē, & citra omnē præceptoris operā. Quis igit, quæso,
 deorū compendiarā tibi, breuissimāq; uitā indicauit: aut qua ratione factū est, ut
 ita repente nobis ex Romano Græcus euaseris? Quæ nam uerō apes cūctos istis
 labellis fauos hymettios expresserūt? Vereor, ita Mercurius me amet, ad te Ra-
 phael interim rescribere, ac mihi uideor ridiculus fore, antea & præceptor uocita-
 tus, & Græcorū eminentissimo cuiq; seculi nostri collatus. Neq; em̄ solū accuratā
 tuæ epistolæ diligentiam amplector: quando quidē & multo ueluti agmine præcipi-
 tatus effluis, torrentisq; in morē defereris, à Gratijs tñ, ne digito quidē transuerso
 discedēs, quin potius uarijs ubiq; & illecebrosis oblectamētis perpetuō scaturi-
 ens. Sed de his hæctenus. Librorū indicē in presentia quidē ad te mittere nō licet.
 Miscellanea enim, ac cōfusa iacent omnia, asseruantur tñ utiq; recōdita, quoad
 suprema bibliothecæ manus imposita fuerit. Nihil est præterea q̄ Robertū mihi
 cōmendes: eum namq; habeo uel filij loco, pigellū tamen, & remissiorē, quem
 admodum tu ais, ceterum moribus inculpatis, & omni prorsus crimine alienis.
 Vale, Florentiæ octauo Idus Maij.
 Pag. 181. καλλιμάχου.) Callimachus piaculū, ludicrū, ligneū commentum,
 Autor, qui scripsit ætia Callimachi.
 Pag. 185. εἰς τὸ πῦν, &c.) In hoc certamen uenisti. *ἔλθια, &c.)* Amicitia excu-
 sationem non admittit. *εἰ δέ μὴ.)* Si uerō non.
 Pag. 186. τὸ τοῦ Φωκυλίδου, &c.) Iuxta illud Phocylidis: Sæpe enim percutiens
 inuitus necem perfecisti. *ἀμφὶ δέ, &c.)* Circa autē hominū mentes errores innu-
 meri pendent. Pag.

Pag. 187. Ἀγγελε ᾄδ', &c.) Angele honorū utilitas magna, & valde bona,
Omnibus incredibilis existens Angele admiratio mortalibus.

Atq; iuuenum lumen, solq; discantium.

Vnus equidem Minervæ amicissimus, unus verò sapiens.

Salve charum caput, & ut in longè uiuas,

Thebani quidem super Tiresiæ uitam.

Immortales hunc quidem seruate causa multorum,

Sophiæ uerò maxime, & doctrinæ.

Ne tantum uerò auferre bonum, quaeso, inuidentes.

In hunc etenim omnes suspicimus.

Existens enim in hominibus, omnibus par alijs.

Vestri quispiam igitur dignus est esse generis.

Sed tu in tenebris, utiq; iacentia omnia doce

Vt Deus ex cælo magno labens.

Ambrosia uerò utiq; terram & nectare asperge.

Hæc enim ex ore, aliaq; pulchra fluunt.

Pag. 199. Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος ἰσίνης, &c.) Hermolaus Barbarus Iustino Decadio S. Et quod mirificè amas, & ob uim ipsius amicitia, cui in amore uicissim respondeatur, dignissimus es, quū id præsertim tute ingenti studio efflagites. ego primū à uobis quidem me plus æquo laudari certò scio. Ignoscendum tamen tibi falsa scribere nunc primū aggredienti. Huiusmodi enim rerum authorè exploratum habeo te haudquaquē extitisse, sed illum cuius uerbis facile adductus imprudens laudandi leges præuaricatus es, & minime ueram de me sententiā acceptā præteristi, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere oportuit, homini talia tantaq; de nobis decantanti, & non insanire potius ipsum narrantem autumare? Augusti mentem excusserunt amici, excusserūt inquam. Testabitur de his ὁ præclare, intercedēte etiam iureiurandō nihil ueri, quum uir alioqui generosus sit, & mendacijs abstinentis, hoc uno impudens, & rimolus ubiq; & uanus uidebitur. Veruntamen gratias ei permultas habeo, quod de me cū laude & benedicentiā nunquam non meminerit: perpendeat tamen Euripideum illum: Quum enim laudantur, inquit, boni, nescio quomodo laudantes odio prosequuntur, si plus satis laudent. Esto. Quod autem dicis, quando per multam locorum intercapedinem non tibi licet nec me cognoscere, nec à me cognosci, iterum uidelicet ad nos literas scribere uelle: scribe quaeso, charissime mihi Iustine, creberrimas: & uenti, qd dici solet, impos, remos arripe. Cæterū cū reliqua omni sedulitate, animiq; alacritate, tum uerò rescribendi cura & diligentia nunq; abs te comperiar superari. Quod si coram tueri aliquando nobis datū fuerit, quod dijs forsan bene iuuantibus breui succedet, quemadmodū nunc & amore, & literis, sic tum quoq; pro uirili beneficijs prosequi non desinam: utrunq; simul arguere contendens, tum cognomen, quod Barbarus non sim, tum parcemiam, quod etiam in Barbaro gratia. Vale, quinta decima Iulij.

Pag. 200. Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος ἀντωνίου πυροπύλου, &c.) Hermolaus Barbarus Antonio Pyropylo medico philosophoq; clarissimo S. Et ex multis, & sæpe audire nobis licet, referentibus generosum illud tuum, et philosopho dignissimū institutum, amoremq; non tam in cæteras disciplinas, q̄ mathematicas, & physicam, & huius partem dignitate præcellentem medicinam: deniq; quod unus omnium hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicum, & coram cōpellare nullus non certatim eniti debeat, & huic pulcherrimo certamini cætera omnia post-

hæret

habere, nullumq; laborem hoc præstantiorem existimare, quādo multis & ingentibus uirtutibus sic anteis, & emines, duplici mœrore, & quidē summo cōficior, & quod in periculum adducor, ne tibi tanto uiro perpetuò sim ignotus, & quod id quidē mutuis curare epistolis licet. Quippe tua olim cōsuetudine utendi spes me omnis destituit. Est tamē nobis medela doloris reliqua, minima quidē illa, dijs boni: unica uerò, & alioqui gratissima, in tuas cōtinuò laudes ire, & sepissimè ad te literas dare, modò id tibi molestū non sit futurū. At rectè & tibi maxime desideranti forsan præstabit. Nec ego quidē tam hebeti sum ingenio, & rudi, ut huiusce amicitia me lateat inæqualitas, quodq; emolumentum mihi abs te maius q̄ tibi à me sit obuenturū. Verumenimvero quando amicitia operepreciū aniuorū magis est, nec utilitatis modo uenit merendū, ut uos philosophi asseritis, magni uiri fuerit, & morib. præditi grauissimis, ac modestissimis, amicorū in albi admittere ultrò sese ingerentes, qui neq; barbari sint, neq; improbi. Deniq; cum sis ipse honestus, & probus, si quisquā alius, tui studiosos puto redamabis: sin secus, tui certe amorē admirationemq; certò scio te nobis nequaquē adempturū. Nam tui meminisse, memoriamq; colere nostri est arbitrij. Quod autē me abs te in amicitiam ascitū, & hospitē tibi factū esse lætabundus exultem, id in te sitū est. At si iam non in te est, quomodo poteris, quū uir sis optimus, & sapientiā singularis, reluctari, & hominem ita tibi affectum & addictum non admittere? Vale, Venetijs octauo Idus Ianuarij.

Pag. 205. εὐβία.) Matutina.

Pag. 230. ὦ φίλε, &c.) O amice Clinia & Dinomaches filii.

Αἰ ἄγε, &c.) Verū age, iam progredere, & equi structuram cane

Lignei quem Epeus fabrefecit cum Minerva.

Ἀργείων, &c.) Ligneū magnū equū, ubi cōsdebant omnes præstantissimi.

Pag. 234. ἀλλ' ἦτοι, &c.) Sed summam quidē ad extremitatem habitant

Prope columnas Maurusidis gentes terræ.

Pag. 235. ὦσε ἐκαμωδὸν ἠόσον.) Ita ut etiā comœdijs sint decantata. ὁ τῶνο μα δῖλος, καὶ τῆ πλοαίρισιν.) Et nomine seruus, & instituto.

Pag. 236. μὲν λυ δὲ συνδύ, &c.) Solum autē aprorū noluit conspiciere oblectamentum, utpote uates, quoniam aprī sub imagine Mars dentū letale uirus proijciens præ zelotypiæ insania paraturus erat necem Adonidi.

Pag. 237. καὶ τυελύς, &c.) Et Tyriæ spectā infectas uestes concha Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris littoribus mandens,

Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,

Niueas rubefacit maxillas intra concham,

Labra purpuriflans roranti igne, quo olim solo

Amœna purpuratorum rubesiebat uestis regum.

Pag. 238. ὦ ναύλα, &c.) Non naua luctibus, non lyra grata.

Pag. 243. ἀσχοπιήρα, &c.) Ascopera marsupium uel sacculus.

Pag. 244. ἄχῳ φίλα, &c.) Echo chara mihi affona aliquid,

Amo puellam, illa uerò me non amat.

Faciendū uerò tempus occasionem non patitur.

Tu igitur ipsi dic quod amo.

Et fidem ipsi pecuniariam tu da.

Echo quid reliquum? an uoto potiri?

Pag. 246. μέλω δὲ, &c.) Modulor uerò anus hospita mores.

Ang. Polit.

Ii ὁ φβον

quid?
amat.
patitur.
amo.
tu da.
potiri.

δ φθόνος, &c.) Inuidia Apollinis in aures clandestina dixit,
 Non admiror illum cantorem, qui neq; quanta pontus canit.
 ἐγκαλέει δὲ, &c.) Accusat per hoc inuidos cauillantes, in eum nō posse condere
 magnum poema, unde est coactus condere Hecalen.
 Pag. 247. λέω με, &c.) Et si me comederis ad radicē, tū adhuc fructū pducam,
 Quantum inspergi tibi hirce immolato. (supple, faris)
 Pag. 248. λέω με.) Et si me comederis ad radicē, tamē fructum producam,
 Quantum infundi Cæsari immolato. (supple, sufficit)
 Pag. 249. νοσήθια, &c.) Corinthiæ fœminæ egressæ sunt domos:
 Ne mihi quippiam crimini uertatis: noui enim multos mortalium
 Honestos factos, illos quidem ab oculis,
 Hos uerò in extremis, sed homines ab otioso pede
 Infamiam sibi contraxerunt, & ignauiam.
 ἔτ' ἄφελ', &c.) Utinam Argus non peruolasset nauigium
 Colchorum in terram, Cyaneas Symplegades,
 Neq; in syluis Pelij cecidisset unquam
 Secta picca, neq; remos egissent manus
 Virorum præstantissimorum, qui aureum uellus
 Pelia petierunt: non enim hera mea
 Medea ad turrez terræ nauigasset Iolcidis,
 Amore animum percussa Iasonis.
 Pag. 250. ἡγήταις.) Et quædam uetula ministrarum opinata fortasse,
 Vel Panos iras, uel alicuius decorum mouere
 Vlulauit.
 ἀσπυθής, &c.) Agitatus Athamas insano Panos uerbere
 Semper uerò ipsi intra aurem.
 πικρὰ δὲ, &c.) Panici Saturnici insonat bombus flagelli.
 Pag. 251. ἰσχυρῶς, &c.) Cuius inflammauit quondam animum umbo clypei.
 ὁσπερ, &c.) Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis
 Cum auicida, à Tyriacq; abstulit.
 σφαικδρῶς.) Vespræ. κἀναστράψω ποπυλλάντας.) Et affulgurabo poppyllantibus.
 ἴσθ'.) Mos fulgetris poppyllare. ποπυλλάντας ἴσθ' ἡ γυνὴ.) Poppyllat mulier au
 rigans. ἢ ἄπισ.) Vel si quis inarticulatus strepitus ut in poppyllantis.
 Pag. 255. μεταβαίνειν, &c.) Transire uerò tempus ad celeria absq; tentione &
 uiolentia: cursus uerò sunt talia, & umbratiles pugna.
 ὁμοίως δὲ, &c.) Similiter autem & hoc, quod dici solet, Sub umbra pugnamus,
 fœdum nihil significat, & præterea neq; ipsum compositū, quod est sciamachein,
 id est, in umbra pugnare. ὄργανον.) instrumentum.
 δὴ μὲν, &c.) Eumerus senex insolens iniquos libros effutiens.
 Pag. 256. λέγειν, &c.) Cretes semper mendaces: etenim sepulchrū ὁ rex tuum
 Cretes extruxerunt, tu uerò non interiisti: es enim semper.
 πῶς λέγουσιν, &c.) Aduersus Cretensem Cretizare.
 Pag. 257. δ' ἀκίλυοι, &c.) Dactyli Idæi Cretenses, quos olim nymp̄ha
 Anchiale Dictæo in antro utraq; manu
 Capiens terram Oaxida produxit.
 Pag. 259. εἰ δὲ πάτρα.) Nouit patria Phœnissa, quæ nā inuidia, ubi & Cadmus
 Ille, ex quo scriptam Græcia habet paginam.
 γραμματικῆ, &c.) Grammatica huius nulla contemplatio, neq; conspectio
 Viro

Viro edocto Phœnicica signa Cadmi.
 Pag. 260. βιβλίον, &c.) Librum Iustianus imperator molitus est hunc,
 Quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori:
 Veluti quispiam Herculi uarięatum clypeum fabricatus.
 Vbirefulgent imagines omnes legum.
 Homines uerò Asia, subiectaq; Libya,
 Europæq; parent totius rectori mundi.
 Pag. 262. ἐπ' ἀνθεσιν εἰσεννοῖσιν.) In floribus uernis.
 Pag. 268. τετραπέτης, &c.) Quadrimus prima fundamenta Phœbus iecit,
 Pulchra in Ortygia orbiculari in lacu.
 Diana uenata cornua assidue caprarum
 Cynthiadum tulit, ipse uerò connexit aram Apollo.
 Extruxit quidem cornibus fundamenta, compegit autem aram
 Ex cornibus, corneos uerò circumduxit parietes.
 Pag. 269. μνημονίου ἀμάρτυρα.) Memoriam uitium.
 Pag. 280. ἐπ' ἀκρωτων, &c.) In summum trahens uelut extrā refrigerans.
 Pag. 282. ἢ με νόνον, &c.) Vel me Conon uidit in aere Berenices
 Crinem, uel illa omnibus posuit deis
 μὲ μνηστῆρα, &c.) Meminit & ipsorum Callimachus. Chalybū ut pereat genus, à
 longē exorientem malum germen, qui ipsum demonstrat.
 ἰσθ' ἡ γυνὴ, &c.) Nihil quidem Otos, nihil Oarion bonas nuptias ambierunt.
 Βοιωτῶν, &c.) Boeto parans malum fatum Oarioni.
 ἰσθ' ἡ γυνὴ, &c.) Non enim naturam Oarioneam sortitus est.
 ὄρειαν, &c.) Montanam à columbis non longē Oariona accedere.
 ἴσθ' ἡ γυνὴ, &c.) A conuersando cum mulieribus.
 Pag. 285. ὄρτυγίδης, etc.) Ortygides autem Anticlus quem ibi mortuum
 Equo lacrymantes sepeliuerunt Achiui.
 ἀντικλῆς, &c.) Anticlus uerò cum stimulum accepisset Lao damiæ,
 Solus respondentem incepit uocem aperire,
 Sed Vlysses irruit.
 Pag. 288. εἰς λουτρὰ τῆς παλλὰδος.) In lauacra Palladis.
 ἄλκιε, &c.) Felix Tiresia, tu quidem uidisti citra perniciem
 Nudam inuita misericordis formam Mineræ.
 ζῶεις, &c.) Viuis tuorum oculorum perditō lumine, uestrorū uerò oculorum
 Splendorem, cum mente commutauit Pallas.
 Pag. 296. ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἀποκρίσεων.) In libro de Animalium abstinentia.
 Pag. 299. ἀμυδρῶν, &c.) Nos quondam fuimus robusti iuuenes. Et: Nos ue
 rò erimus longē meliores. Et: Nos uerò sumus, si autem uis, respice. Et: iam
 olim fortes erant Milesii.
 Pag. 303. λέγειν μέγας, &c.) Proponebatur olim magnum certamen de Theo
 doro Gaza,
 Musisq; Aufonijs, & Heliconiadibus.
 His quidem nauitatem, illis autem nutritoria præmia debebat.
 Græcia enim genuit hunc, Aufonia uerò nutriuit.
 Ex æquo autem utriusq; sapientia, linguaq; excelluit.
 Hoc neq; ipse uiuens, neq; certē diremit mortuus:
 Sed & in Italia magna Græcia iacere
 Voluit, ut gloria cōmunis sit utriq;
 Ang. Polit.

Pag. 304. *ἰσχυρῶς* &c.) Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
 Quando esset ingressus, quemadmodum boni cursores,
 Sexdecim pedibus superabas orans ipsos rhetoras,
 Velox ad dicendum quidem: ad namq; ipsius uelocitatem
 Pitho quædam insidebat in labris,
 Ita demulcebat, & solus oratorum
 Aculeum reliquit audientibus.
μόνος δὲ, &c.) Solius uerò pitho quædam insidebat in labris.
 Pag. 305. *χρυσέα*, &c.) Aurea pro æreis, quæ centū boum, pro quæ nouē boum.
 Pag. 307. *ὡς ἐτυχε*, &c.) Et ut contigit.
 Pag. 448. *δύτλιχαι μουσιγέται*, &c.) Felix esto musarum dux.
 Pag. 466. *πῶς ἦν*, &c.) De his quæ in harmonica sunt iudicijs.
 Pag. 475. *ἀπαθείων*, &c.) Indolentiam.
 Pag. 478. *οἱ μὲν σὺν*, &c.) Diceris à multis Colophonis alumnus Homere,
 Hic te Smyrneum credit, & ille Chium:
 Quin & Ion quidam, quidam Salamina superbam,
 Thessaliam multi te genuisse ferunt.
 Sunt & qui memorent alijs te sedibus ortum:
 Sic uarijs natus crederis esse locis.
 Dicere si liceat mihi Phœbi oracula: cœlum
 Certa tibi patria est, Calliopea parens.
 Pag. 479. *ὡς ἐπὶ ὠν*, &c.) Sic fatus coegit nubes, turbauit uerò pontum,
 Manibus tridentem capiens, cunctas autem concitauit procellas
 Variorum uentorum, nubibus uerò contextit
 Terram simul, & pontum, irruit autem cœlo nox.
ὡς ἐπὶ ὠν, ὅσπερ ὄης, &c.) Sic fatus, suum puerum appetijt clarus Hector.
 Caterum puer in sinu succinctæ nutricis
 Sedit clamans, patris chari aspectu exterritus,
 Horrens æs & galeam equinis fetis cristatam.
ὡς πᾶρ ὄης, &c.) Sed ipse exutus est pannis prudens Vlysses:
 Insiluit autem magno limini, habens arcum, & pharetram
 Sagittis plenam: celeres uerò effudit sagittas
 Ibi ante pedes, subinde autem procis dixit.
ἑστῆται, &c.) Iacet Patroclus: caterum de cadauere certant
 Nudo, sed ipsa arma habet bellicosus Hector.
ὡς κεινός, &c.) Oceanusq; quemadmodum origo omnibus est.
 Pag. 480. *ἅπαντες ἡμῖν*, &c.) Sed uos quidem omnes a qua & terra fueritis.
τρεις γάρ, &c.) Tres enim ex Saturno sumus fratres, quos peperit Rheca,
 Iupiter & ego, tertius uerò Pluto mortuis imperans.
τριχάδ' ἑ, &c.) Triplaciter omnia diuisa sunt, unusquisq; affectus est honorē.
ἐμὶ γὰρ, &c.) Sum enim ego uisura feracis fines terræ
 Oceanumq; deorum originem, & matrem Tethin:
 Hos sum uisura, & eorum indiscretas lites soluam.
κόσμον, &c.) Mundum, & terræ fines.
ἀκροτάτην, &c.) Summo cacumini ardui olympi.
ὦ φίλοι, &c.) O amici: non enim scimus ubi tenebræ, neq; ubi aurora,
 Neq; ubi sol lumen ferens mortalibus it sub terram,
 Neq; ubi ascendit.

ὡς δ'

ὡς δ' ὡς ἡέλιος, &c.) Splendidus uerò ut sol.
ἡμῶς δὲ, &c.) Quando uerò sol medium cœlum emensus fuerat.
ἡέλιος δ', &c.) Solq; qui cuncta uidet, & cuncta audis.
δύομαι εἰς, &c.) Cadam ad inferos, & inter mortuos appereo.
ἡέλιος ἦτοι, &c.) Sol nempe tu immortalibus appare,
 Et mortalibus hominibus super fertilem terram.
πλειάδων δὲ, &c.) Pleiadasq; Hyadasq; roburq; Orionis.
γαίης γονυ, &c.) Terræ contentorem. *φυσίχθονα*, &c.) Terræ concussorem.
Ζεὺς δ', &c.) Iupiter autem noctem perniciosam obtendens fori pugna.
οὐδέ τις, &c.) Neq; dices,
 Neq; unq; solem saluum esse, neq; lunam:
 Caligine enim tenebantur.
 Pag. 481. *Ζεὺς πατήρ*, &c.) Iupiter pater, sed tu libera de caligine filios Achiuos:
 Fac uerò serenitatem, da autem oculis uidere.
ὡς πᾶρ ἐγὼ, &c.) At ego zephyri, & procellosi Noti
 Feram ex mari molestam tendens tempestatem.
οἱ δὲ θεοὶ, &c.) Fluebant autem flatu stridulo nubes turbantes retrorsum.
τῷ μὲν, &c.) Illo quidem desinente mense, hoc uerò instante.
ὦ δειλὸς, &c.) Ah miser, quid malum hoc admittis, nocte quidem uestra
 Velantur capitaq; uultusq; infraq; genua.
 Umbris uerò plenum uestibulum, plena uerò & aula.
 Euntibus Erebus quidem sub tenebris: sol uerò
 Ex cœlo perijt, mala autem incessit caligo.
ἀνέμων μὲν, &c.) Ventorum robur semper flantium.
σὺν δὲ, &c.) Simul uerò Eurusq; Notusq; ruit, Zephyrusq; uiolentus,
 Et Boreas sudificum magnum fluctum uolutans.
ἦν δ' ἐκ τοῦ ἄνω, &c.) Ex alto demisit rores
 Sanguine humidos ex æthere.
αἱματώσας, &c.) Sanguineas uerò guttas effudit in terram.
τῷ μὲν αἵμα, &c.) Ipsorum quidem sanguinem nigrū pulchrè fluentē apud Sca-
 Disperfit acer Mars, animæ autem ad inferos descendebant. (mandrum
ἄστρα, &c.) Fulgurans uerò multum strepuit.
Ζεὺς δ' ἅμυδης, &c.) Iupiter uerò simul tonuit, & iniicit naui fulmen.
φειά *ζώντας*, &c.) Placide uiuentes.
οὐ γὰρ σίτην, &c.) Non enim cibum comedunt, non bibunt ardens uinum,
 Unde exangues sunt, & immortales uocantur.
ἢ ἐκ λυαίνης, &c.) Nempe nigris supercilijs innuit Saturnius,
 Ambrosii uerò pili uibrati sunt regis
 Capite immortalis, magnum autem tremefecit Olympum.
εἰς κοίραν *ἔσω*, &c.) Vnus dominus sit. *εἰς βασιλείαν*, &c.) Vnus rex.
 Pag. 482. *πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε*, &c.) Pater hominum atq; deorum.
ὦ πατήρ, &c.) O pater noster Saturnie, princeps regnantium.
ὅσον ἐγὼ, &c.) Quantum ego supraq; sum deos, supraq; sum homines.
εὖννε γὰρ ἡμῖν, &c.) Bene profectò & nos scimus, quòd robur non subditum.
εὐρε δ' ἀρύομα, &c.) Inuenit autem late sonantem Saturnium.
ἅλα ἦτοι μὲν, &c.) Verumenim uerò ego quidem consisto in recessu Olympi,
 Sedens ubi conspiciens animo oblectabor.
ἅλα Ζεὺς πρότερος, &c.) Sed Iupiter prior fuit, & plura nouit:
 Ang. Polit.

li 3 γθ'

ἤδη αὐτὸ ἀλλ' ἤκουσε.) Hinc autem alia intellexit.
 μέλαισι τε μοι, &c.) Mihi curæ sunt, licet pereuntes.
 πῶς αὖ ἐπειτ', &c.) Quomodo posthac Vlyssis ego diuini obliuiscar.
 οὐ γὰρ χέτλια, &c.) Non enim impia opera dii beati diligunt,
 Sed pœnas luunt, & facta hominum iniqua.
 μοιραν δ' ἔπεινα, &c.) Fatum uerò neminem dico fugere uirorum
 Non malum, neq; quidem bonum, quando prima fuerint.
 δίδος δ' ἐπελάειτο βυλίη.) Iouis perficiebatur consilium.
 ἤθελ' ἂν καὶ δ' ὄσσω, &c.) Hic uerò & infelix fato periisset Vlysses,
 Nisi in præcordijs posuisset dea oculos glaucos habens Minerua.
 Vtraq; autem manu impulsus apprehendit saxum,
 Cui hærebat suspirans, donec magnus fluctus præterijt.
 ψυχὴ δ' ἐκ, &c.) Anima autem ex membris uolans, inferos adiit.
 ἦλθε δ' ἄδθ', &c.) Subijt autem anima Thebani Tiresiæ,
 Aureum sceptrum habens.
 εἰσὶν ἄνθρωποι, &c.) Donec euaporatio in pectoribus sola.
 ψυχὴ δὲ ἦν, &c.) Anima uerò in terra uelut fumus.
 Pag. 4 8 3. εἰως ὁ παῦρ, &c.) Quousq; hæc concitauit in præcordijs, & in animo.
 τέτλαθι δὴ, &c.) Suffer utiq; corde, & peius aliud aliquando tolerasti.
 ἀλλὰ με γαστήρ, &c.) Sed me uenter præmisit maleficus.
 γαστήρ δ', &c.) Ventrem uerò non licet tegere furentem.
 καρδίην δέ, &c.) Cor autem ipsi intus latrat.
 τίς μὲ γασ, &c.) Quousq; conquerens & dolens corrodis animum?
 καρδίην δ' ἐ μοι, &c.) Cor autem mihi extra pectus exiit,
 Subireunt autem fortia membra.
 καρδίην ἀμνησθῆναι, &c.) Corde incessanter bellare & pugnare.
 ἀχρὺ μύλον, &c.) Tristatus, furore autem ualde præcordia circum nigra
 Implentur, oculi uerò ei igni splendentis sunt similes.
 χλωροὶ ἴσασ, &c.) Pallidi præ timore, & pallidus timor occupabat, & sub tremi-
 scunt fortia membra.
 ὡς φάτο σὺν, &c.) Sic locutus est, seni aut mens confusa est, tenuit aut grauitèr.
 Recti uerò capilli constitèrunt in curuis membris.
 ζεὺς γὰρ, &c.) Iupiter enim succenseat mihi, quando cum præstantiori uiro
 pugnaucero.
 δὴ μὴ πῦρ ἀτάλαντον.) Ioui prudentiam æquabilem.
 τί τῆς θεῆς ἀκρυσοῦσαι, &c.) Cur lacrymaris Patrocles ueluti puella?
 ἀλλὰ γὰρ, &c.) Sed oportet ipsum quidem sepelire qui moriatur,
 Immitem animum habentes.
 ὡς εἰς ἐκ τε, &c.) Vt lis ex dijs hominibusq; pereat.
 μὴ τι φόβον, &c.) Nihil metum incesse, quoniam neq; te passurum puto.
 Pag. 4 8 4. τρωῶας μὲν, etc.) Troas quidē tremor grauis subijt per mēbra unum-
 Hectoremq; ipsum animus in pectore percellibat. (quemq;
 ἐμὸν δέ, &c.) Meum uerò risit charum cor.
 χεῖρας, &c.) Manus leuantes risu perierunt.
 δότερας ἐάων.) Datores bonorum. δόσωσιν.) Infelicem.
 ἀναρτέτητις, &c.) O uirtute grauis abs te alius iuuabitur post nasciturus,
 Nisi Argiuis molestam pestem arceas.
 ἀλλ' ἦμαί, &c.) Sed sedeo apud manes inuutile pondus terræ,

Talis

Talis existens, qualis nullus Achiuorum are tunicatorum.
 χάρει δέ, &c.) Gaudebat uerò Minerua prudenti uiro iusto.
 τοῖς γὰρ, &c.) Talis enim patris qui & prudenter loqueris.
 τῶνεκά με, &c.) Quare me præmisit doceri hæc omnia,
 Verborumq; rhetorem esse, factoremq; operum.
 ἤελω.) Vnitatem. δόλω.) Binarium.
 οὐκ ἀγαθόν, &c.) Non bona res multorum dominatio, unus dominus sit.
 τὸ δόλω βράβας.) Duplicia loqueris.
 ἦν δ' ἑνεία, &c.) Ipsorum uerò nouem omnes surrexerunt.
 ἑνείαροι γὰρ, &c.) Nouem annorum enim hi.
 ἑνεία πῦρ, &c.) Nouem cubiti erant latitudine, sed longitudine fuerunt no-
 uem ulnæ.
 ἑννήμερ, &c.) Nouem diebus quidem per exercitum iuerunt tela Dei.
 ἑννήμερς ἐάνηος μ.) Nouem diebus sunt hospitati.
 ἑνεία βόες, &c.) Nouem boues sacrificauit.
 ἦν μὲν πεντήκοντα, &c.) Horum quidem quinquaginta naucs uenerunt, in ue-
 rō unaquaque
 Filij Boeotiorum centum & uiginti ibant.
 πεντήκοντα ἔσαν ἄνδρες.) Quinquaginta erant uiri.
 Pag. 4 8 5. φιλίᾳ ἀε φῖ, etc.) Mille utiq; in cāpo pyra urebat, apud uerò unūquēq;
 Quinquaginta fuerunt uiri.
 καὶ πῖ ἐπ', &c.) Et quoddam uerbum præmisit, quod indicium melius.
 τρωῶν μὲν, &c.) Troes quidem clangore clamoreq; ibant ut aues,
 Sed ipsi ibant silentio robora spirantes Achiui.
 ἀντήρ δ', &c.) Ac simulacrum fabrefecit argenteum habens arcum Apollo.
 ἔπεσθε θεῶ.) Sequere Deum.
 ὅσπερ θεοῖς, &c.) Quicunq; dijs paru erit, ualde uerò exaudierunt eum.
 μηδὲν ἄγαν.) Ne quid nimis.
 καὶ δ' ἄλλω, &c.) Et alij quidem succenset, qui nimium quidem amauerit
 Nimum uerò oderit, meliora autem legitima omnia.
 τυδίδην μὲν, &c.) Tydide, neq; utiq; me laudes, neq; item uituperes.
 γυνῶν σκαυτῶν.) Nosce teipsum.
 ἄσαντ', &c.) Atiacis uitauit pugnam Telamonij.
 δειλάτοι, &c.) Misera sanè miserorum quidem fideiussiones fide iubere.
 ἴσον ἐμὴ κεφαλῆ.) Aequale meo capiti.
 Pag. 4 8 6. νῦν αὐτὲ μιν, &c.) Nunc uerò ipsum filij Achiuorum
 In palmis ferunt iudices, quicq; leges
 Ab Ioue obseruant.
 ἔμ' ἢ τις, &c.) Ideo nullus unquam prorsus uir iniustus sit.
 Sed hic tacite dona deorum habeat, quodcunq; dent.
 βεβλήν δὲ τρωῶν, &c.) Consiliū uerò primū magnanimorū constituebat senum.
 Pag. 4 8 7. ὡς ἐγὼ, &c.) Quod ego neq; uolēs in tuā domū, neq; desiderās uenī.
 ἀμφότρωον, &c.) Vtrunq; rexq; bonus, fortisq; bellator.
 λαῶν δ' οἶσιν, &c.) Populis aut suis imperabat, pater uerò q; humanissimus erat.
 Neq; aliqua faciens indecenter, neq; quicquam loquutus
 In populo, hæc est iustitia diuinorum regum.
 εἰς ἐχέπον, &c.) Ad Echetum tyrannum hominibus perniciosum, omnibus
 Qui nasum amputarit, & auriculas sauo are.

Ii 4 οὐδὲ

οὐδὲ παύσῃ, &c.) Necq̄ parentibus alimenta charis dedit.
 εἰς διωνός, &c.) Vnum augurium optimum defendere patriam.
 ἀφροίτων, &c.) Inciuis, sine lege, sine domo est ille,
 Qui bellum amat civile horrendum.
 ἐχθρός γάρ, &c.) Inimicus enim mihi ille, perinde ac inferorum portæ,
 Qui aliud quidem celat in præcordijs, aliud uerò dixerit.
 ἥρη μὴ δὴ, &c.) Iuno ne utiq̄ omnes meos speres sermones scire.
 μή πως μοι, &c.) Ne mihi posthac succenseas, si tacitè
 Abeam ad ædes profundissimi Oceani.
 Pag. 488. ἰηφός γὰρ ἀνὴρ, &c.) Medicus enim uir multis par alijs.
 ἰηφός δέ, &c.) Medicus uerò unusquisq̄ doctus supra alios.
 φάρμακα ποικίλα, &c.) Medicamēta multa quidē bona, cōmixta, multa uerò noxia.
 ποικίλα δὴ, &c.) Talia Iouis filia habebat medicamenta salutaria.
 οὐ γὰρ σίτου, &c.) Non enim cibum edunt, non bibunt ardens uinum:
 Ideo exangues sunt, & immortales appellantur.
 τίς νύ σε, &c.) Quæ te fors domuit duræ mortis.
 An longus morbus, an Diana sagittis gaudens
 Suis missilibus attingens interemitt?
 εὐδὲ δέ, &c.) Dormiebat autem recubās, resoluta uerò sunt ei membra omnia.
 νηπιγθῆς τ', &c.) Illuctuosamq̄, sine bileq̄ malorū inducentē obliuionē omnīū,
 Infuderit uerò crateri, & uos omnes perdāt.
 Pag. 489. φήμι μὲν τίς μοι, &c.) Nomen quis mihi demonstrat surgentiū hominū
 Intus, foris uerò Iouis prodigium aliud apparuit mihi.
 νῦν δέ δ' ἴδω, &c.) Nunc uerò utiq̄ Aeneæ uis Troianis imperabit.
 Et filiorum filij quicunq̄ sunt post nascituri.
 οὐ νῦν μὲν, &c.) Non est reprehensio, Troas, & bene ocreatos Achiuos
 Tali pro muliere diu dolores pati.
 ἀνδρὸς μὲν, &c.) Viri quidem hoc est monumentum olim defuncti:
 Quem quondam strenuè bellantem interfecit clarus Hector.
 ἑκτόρος ἡδὲ, &c.) Hectoris hæc uxor, qui optimè se gerebat pugnando,
 Troūm equorum domitorum, quando Ilion oppugnabant.
 τὴν γρηῖν, &c.) Hanc anus manibus promissis accipiens
 Agnouit abstergens: pedem autem dimisit ferri.
 Rursum uerò in partem alteram inclinata est, at in terram effusa est aqua.
 Huius autem simul gaudium & dolor inuasit mentem, eius uerò oculi
 Lacrymis impleti sunt, dulcis uerò ipsi hæsit uox:
 Contingens autem mentum, Vlyssē salutauit.
 Certè Vlysses es chare filii: neq̄ quidem te
 Prius agnouī, q̄ totum regem meum contrectauī.
 Quippe & Penelopē in spexit oculis,
 Indicare uolens, &c.
 Pag. 513. ἢ ἀμαξιδύ, &c.) è plaustro.
 Pag. 624. ὦ φίλε χείρες, &c.) O amice chere dicis, quādo ad tuā domū descēdo:
 Sed me non latuit uerbum blandiens.
 Neq̄ uis inuidus saluere me, neq̄ amas me.
 Etenim significat hoc uerbum Chare duo,
 Est saluum esse, est & perire.
 Quapropter equidem dico tibi amice, uale profus.

εἰς κάρουλον βριξίαν, &c.) In Carolum Brixientem.
 Tua quidem adhuc adulescentuli tempora circumligauit Apollo
 Coricijs lauri fertis auricomī,
 Et te uaticinabatur dulcium principem poetarum,
 Futurumq̄ equos alens in gloriam Argos euehere.
 Nunc autem me ad immortales extollere animus iubet
 Hoc onus, Caroli uerbere stimulatū.
 ἡδὲ τοι πάρα, &c.) Iam utiq̄ adest hyems, adest uerò immensus imber,
 Agrestesq̄ fugerunt, plena autem omnis urbs.
 Tu solus perennes fluuios, & montanas frondes,
 Pedibus tranlis mollibus, tu solus antra habitas:
 Nunc quidem auritum leporem, nunc uerò agrestem capram
 In retia iniiciens dentibus aspero cane.
 Nymphasq̄ uioliferas mulcens arborosa sylua,
 Linguaq̄ & Iyra immortale carmen fundis:
 Huc ades amice, ne fuge amicos, & cede tempori,
 Amara sine quidem amicis est, & ambrosia.
 Pag. 625. εἰς ἑλισβέτιαν, &c.) In Sophiam exhortatio.
 Nunc quidem Notus spuit nigras habens alas immensum imbrem,
 Iam & niues thrax Borcas colligit.
 Phagorū & ulmorum emarcuerunt folia in terra:
 Hyems uerò mordens montibus totondit comas,
 Piceæ sine fructu sunt, licet semper uireant,
 Alticomæq̄ abietes, & mortis arbor.
 Sed & laurus, & uariis ramus oliuæ
 Frondium, & fructuum gaudent pondere.
 Omnia enim alia temporis uiolenti edunt dentes:
 Nunq̄ interitura uerò nobis est solum Sophia.
 ὦ πόποι ὄσομα, &c.) O di, quanto duco te maiorem, q̄ credideram.
 Plenum tibi Masarum os & Gratarum.
 Et tibi utiq̄ sponte tempora circumcurrit laurus
 Onusta frondibus, flores candidos fundit.
 At tandem inueniam tua uestigia, perlustrans
 Fluctus, terram, auras: naue, pede, ala.
 Semper ego ad te dulci ictus stimulo,
 Ut boues per sylvas pascentes, huc & huc curro,
 Nasum quidem inclinans in terram, aures uerò extollens,
 Oculis spectans, errans autem pedibus.
 Genua iam fessa sunt, quò igitur uagum te sequor?
 Quò uerò sic fugis amantem amice?
 Homini sine amico obscura etiam aurora oritur.
 Amari uerò saui, omnis uerò uita mors.
 Sine rursus illis, neq̄ immortalis uelim
 Esse, neq̄ ipsorum rex immortalium.
 ὄσομα μὲν χείρασι, &c.) Quantū quidē delectant ab halcedinibus uoce amorina
 Nautæ pontiuagi mollem nauigationem nuntiantibus:
 Quantum uerò hostilem rex urbem depopulatus,
 Quantum quis grauem uitauit morbum, quantum amat

Virginis charæ dulce cubile ascendens.
 Tantum in pectoribus exultat nostrum cor,
 Tuamq; faciem uidens, & tuum uerbum accipiens.
 O albo lapilloq; & cantu dignum diem,
 Diem memoria dignum in multos annos.
 O melle dulcior, o grata facies,
 Salue semper, & tibi Iupiter beata omnia præbeat.
 Serua uero mutuum in pectore amorem.
 Pag. 626. πρὸς θεὸν ἡμεῖς ἔθετο, &c.) Oratio ad deum.
 O pater noster in aureo solio sedens, in æthere habitans,
 O omnium rex deus immortalis, æthere Pan
 Omnia uidens, & omnia mouens, & omnia continens
 Antiquiorq; tempore, omnium principiumq; & finis,
 Felicium solum, & cœlestium lumen astrorum.
 Tu pater & solem magnum, lunamq; micantem,
 Fontes, & fluuios, terram, pontumq; creasti,
 Omnia uiuificans, tuo omnia spiritu implens.
 Cœlestes, terrestresq; & inferne mortui
 Omnes subterranei tuum perficiunt præceptum.
 Nunc inuoco te, tua creatura, hic humi iacens
 Miser, caducus, o Deus, terrestris homunculus,
 Dolens ob ea quibus offendi te, & lacrymas fundens.
 Eia agere mihi, rogo, pater æterne propitius sis,
 Et ex me mundi animum allestantis amorem,
 Dæmonis & fraudes, & perniciosam libidinem pelle.
 Perfunde autem meum cor tui spiritus immenso imbree,
 Ut semper te solum colam princeps imperantium.
 τὴν σάκχυναν.) Quid spicas Cereri, quid fluctus dare uis me
 Præteo mariuago, Nyctelioq; racemum?
 Tu solus ex lingua dulce mel, tu solus uocem
 Ambrosiam ore ex dulci fundis:
 Hanc quidem scopuli, & montes magni sequuntur.
 Ut quondam Thraciæ immortale carmen lyræ.
 Quod si mihi uolucer Mercurius nomen posuit,
 Ut ad Romanos diuinum Homerum agam:
 Tu uero habes magni Iouis nomen omnium regis,
 Ut tu rex omni sis in Sophiâ.
 Tuas enim nectareo lacte fauces impleunt
 Nouem filia Mnemosynes & Iouis.
 Spontanea uero tuam circum extenditur cesariem
 Hedera uirescens flores multos fundens.
 O felix, immortalibus hominum gratissime omnium
 Auricomarum cultor beate Pieridum,
 O salue sacrum caput canore poeta:
 Serua autem nostrum semper amorem amicus.
 ἴσως διὰ τὸν ἑλαφόν, &c.) Quantum sitiens ceruus fonte cœruleo
 Delectatur, quantum ouis ætatis medio opaco nemore,
 Quantum area formica, quantum hortis apis,

Quantum

Quantum arbore cascada, quantum uero ulula:
 Quantum uero garrula hirundo uere primo:
 Tantum nunc omnes musarum lætati sunt sequaces.
 Et nos uero in primis quando tui nuntiabatur reditus
 Sacri capitis, Sophiæ princeps Argyropule,
 Et neq; sic Boreæ aureas pennas habentes unq; filios
 Ossuagum aiunt desiderare, ut Harpyias expellant.
 Ut hoc omnes Sophiæ candidati quotquot
 Immortales sumus, unanimiter hic desideramus,
 Ut animo oculorum tenebras, caliginemq; abijcias.
 Nunc enim heu miseri obliquis erramus uis:
 Nec est possibile cæcis inuenire sinuosum iter
 Rectæ uitæ, & effugere barathrum
 Humanæ stultitiæ, multiformumq; tumultum,
 Nisi manu apprehendens tu quidē nunc pater nos dirigas,
 Faces uerorum præceptorum accendens.
 Sed quid nō properas profectus? quid uero non auscultas?
 Omnes publica publicum uoce uocamus semper
 Venire, ut infantes ad suum gannientes nutrimum:
 Super omneis uero ipse ob spem liquefco, ut quæpiam
 Humida gutta, iubar solis quando torruerit eam.
 Nempe & niueo lapillo, & carmine erit
 Ille dies mihi admodum dignus, cum te
 Reuersum amica uiderim facie: id est,
 Cum tuam ipsius reuersi amicam faciem uiderim.
 Pag. 627. Ἀ μὲν γὰρ ἀθανάτοισι.) Ipsa quidē immortale dicif ueneranda Hebe
 Nectar aureis infundere poculis:
 Tibi inter homines Deus dedit Argyropule
 Aureo ex ore poculum fundere Sophiæ.
 Illa uitam quidem non senescentem immortalibus seruat,
 Tu uero etiam a mortalibus arces mortem.
 Εἰς θεόδωρον γὰρ γὰρ, &c.) In Theodorum Gazam.
 Propositum fuit quondam magnum certamen de Gazæ Theodoro
 Musisq; Aufonijs, & Heliconiadiibus.
 His quidem natiuitatem, illis uero nutrícia præmia debebat.
 Græcia enim peperit hunc, Aufonia uero educauit.
 Ex æquo autem utriusq; Sophia, linguaq; excelluit.
 Sed hoc neq; ipse uiuens, neq; diremit mortuus:
 Sed & Italiæ magna in Græcia iacere
 Voluit, ut gloria cōmunis sit utriq;
 μονοσίχνη εἰς τὴν σελήνην, &c.) Singulare carmen in lunam.
 Nocturnos radios in nos mitte Luna.
 Pag. 628. Εἰς θεόδωρον γὰρ γὰρ, &c.) Ad Theodorum Gazam.
 Græcia quidem Theodore te magis luxit mortuum,
 Turcarumq; quando ipsam uastauit genus.
 Etenim ei sceptrum quondam Barbarus abtulit tyrannus:
 Nunc uero decus linguæ furrupuit mors perniciofa:
 Sed & Romæ antea bello subacta est.
 Primū uero linguæ casus dic ipsi contigit.

Eis

Εἰς τὸν αὐτὸν, &c.) In eundem.
 Illud Calliopes sacrum os ecce tacet,
 Decus Græcorum heu quondam, nunc uerò luctus
 Suauiloquus Theodorus, qui in corde habuit omnia.
 Vnde & omnium sepultus est in corde.
 Cuius & in ore prius quidem prudentia omnia florebant.
 Prudentibus nunc & ipse omnibus per ora.
 Sed quod nam cor? quod dixi os? hoc mortuo.
 Omne os heu obstruitur, omne anxium est cor.
 Εἰς Δημήτριον, μέτρον.) Ad Demetriū, carmē Phalæcium.
 Ex quo utiq; Theodorus in cœlum
 Iuit, & ut quidem hirundinis pullos
 Matre pinguis infantuli de medio sublata
 Inuolucres reliquit hic in nido,
 Frustra diu cibum huius expectantes,
 O Demetri omnes miseri sanē
 Nunc supplicamus, tu uerò mihi profectus accedens
 Esurientibus Sophiæ cibum nobis
 Da, tu nunc solus es dulcis nutricius.
 Εἰς Κορνήλιον ἰαμβικόν.) Ad Cornelium, Iambicum carmen.
 Non mea dicis esse, quæcunq; tibi scribo carmina
 Corneli, at tamen poetam me uocas.
 Tu itaq; boues non natura cornigeros
 Dices, tamen boues uocabis boues.
 Hoc uerò fortè dixisti, quoniam carmen nondum scribis.
 Sic tardus asinus ceruos esse ueloces
 Negat, sic lepus ferocem lupum.
 Εἰς τὸν ἀστυδιότου, &c.) Ad studiosos.
 Fugite Pieridum confertim euntes cultores tellurem
 Vniuersus Heliconidum uenit in urbem chorus.
 Quod si quis rursus illius thalamos, & ædes quærit,
 Chalcondyli pectora incolit.
 περὶ τὸν αὐτὸν.) De eodem.
 Syrenum fugit dulcem olim concentum Vlysses,
 O Demetri, tuum uerò nequaquæ carmen fugisset.
 Etenim ego dulcis potus, cœnæq; indigens,
 Heri tuum non inuitus carmen bibi, & comedi.
 Δίστιχον περὶ Παύλου, &c.) Distichon de Paulo & Xysto, sum-
 mis pontificibus.
 Pontifex bonus Paulus quondam fuit, sed malus uir:
 Nunc autem bonus Xistus uir, malus pontifex.
 Εἰς Παύλου τὸν ἀστρονόμου, &c.) In Paulum astronomum.
 Terram quidē pedibus transit, mente uerò cœlū sidereum
 Paulus, & mortalis est, simul & immortalis.
 O dii, o Parca, ne furripite, & date frui
 Hoc partim quidem terrestres, partim uerò cœlestes.
 Ερωτικὸν Δωρικόν.) Amatorium, Doricè.
 Duplex amor urit me, à duobus maceror pueris

Aequè

Aequè gratiosis, æquè uenustis.
 Acer ille quidem, improbusq; hic uerò uirginis similis aspectu,
 Ambo amores tamen inspirant molliter.
 Illi comæ subnigræ ex capite passæ dependent,
 Alteri uerò flaua uentilatur cæsaries
 In plurimis nihil similes, asperitate uerò similes:
 Vincit autem neuter forma & gratijs.
 Ambos autem non possibile est ferre o Venus: tu igitur mihi
 Consule utram harum feram flammam.
 ὁμήρου ὑποκρίτης, &c.) Homeri actor, seu representator.
 Alios quidem doctos, & canoros poetas
 Hos uerò rursus rhetorices amabile pratum carpentes.
 Hoc utiq; simul pacem iuuenum nutricem decebat canere
 Otium, forumq; solum uerò me Phœbus Apollo
 Tuba sonare, bellumq; malum, & pugnam grauem.
 Ζάμπητρον ἀρριουβένου, &c.) Zampetro Arriubeno, Doricè.
 Labra infantis trixisse olim aiunt Platonis
 Rutilus apes Mopsopio implentes melle:
 Stesichori uerò cecinit in pectoribus lusciniæ
 Signa suavis utriusq; Gratia.
 Sed tibi neq; ullam auem insidere, neq; apes
 Credo, sed ipsas Zampetre Pieridas.
 Nempe lotum & ipse gustasset Vlysses,
 Si talis quidem fuisset, qualis tua oratio.
 Ερωτικὸν περὶ τοῦ αὐρικομοῦ, &c.) Amatorium de Auricomō puero.
 Aspice me cœlitus meum puerum in ulnis habentem,
 Et non Iupiter inuideas, & nemini ego inuideo.
 Contentus esto Iupiter Ganymede, hunc utiq; amœnum
 Auricomum mihi dimitte melle dulciorem:
 Beatus o ter ego, & quater: nempe osculatus sum
 Profecto, & adhuc osculor tuum os, o puer gratiose.
 O os, o comæ, o risus, o lumen oculorum,
 O dii, nempe te habeo puer chare, certè te habeo.
 Certè te habeo meum, amasium, quot tolerans,
 Quanta passus, quanta faciens hoc præmium habeo.
 Mens, quid nunc tumultuaris ut etiam prius: nullum amplius est
 Periculum, non amplius oportet te cor tremere.
 Etenim qui debellauit nos aliquando, & qui terruit
 Captis ulnis nunc meis uinctus est.
 Hanc igitur palumbem cape dea hanc super aram,
 Et hoc mihi stabile o Venus gaudium da.
 Tu autem age mihi molliter quantum potes, inspira amores,
 Et linguam linguæ implicitam habe.
 Παγ. 636. Εἰς Ἑλένην ἀπὸ τῶν πτωχῶν.) In Alexandram poetriam.
 Electram quando agebat iniugis iniugem puellam
 Puella Alexandra illam Sophocleam,
 Stupebamus omnes qualiter facile Atticam linguam
 Exprimebat absq; errore, Itala cum sit genere:
 Ang. Polit.

Kk

Qualiter

Qualiter quidem expressam emittebat, & ueram uocem,
 Accurationem artificiosæ seruabat qualiter scenæ,
 Quomodo mores uerò obseruabat incorruptos, oculos terræ
 Figens, neq; motu errabat, neq; gradu.
 Neq; indecore se habebat uocem querulam emittens,
 Vultu madido confundebat uerò spectatores.
 Omnes igitur perculli fumus, me inuidia autem stimulauit,
 Vt Germanum eius uidi in ulnis.
Eis τῆν πῆδα, &c.) Ad puerum.
 Ne me uertiginosis combure nutibus puer
 Ad charum semper faces iaculans cor.
 Tuus enim amor ridentis in oculis faces accendit,
 Heu me redigens in totòs uiuentem adhuc ignes.
Eis ἀλεξανδρῶν τῶν ποιητικῶν, &c.) In Alexandram poetriam.
 Inueni, inueni, quam uolebam, quam quærebam semper,
 Quam petebam amore, de qua etiam somniabam:
 Virginem, cuius pulchritudo immortalis, cuius cultus quidem
 Non sit artis, sed simplicis naturæ.
 Virginem, linguam ob utramq; insignem,
 Excellentem & in choris, excellentem & in lyra.
 De cuius modestia sit Gratijs certamen,
 Hinc & hinc certatim habentibus.
 Inueni, neq; utiliras: etenim uix in anno
 Infano arduentes licet semel uidere.
Pag. 631. οὐδὲν ἄρ' ἔω ἀνοῖο, &c.) Nihil utiq; fuit laude à prudenti ui-
 ro præstantius,
 Et ex te laudatio mihi qualem extulit gloriam
 Multi trioboli, pauci uerò uates sunt.
 Inuenisti, certè non inuenisti, neq; in somnijs occurristi.
 Dixit enim diuinus poeta, agit deus ad similem.
 Nihil Alexandræ te uerò dissimilius.
 Nam tu qualia Danubius, ex Occasu in Meridiem,
 Et rursus in Orientem alta fluentia fundis.
 Vocibus uerò in plurimis tua gloria caliginem expellit,
 Græca, Romana, Hebraica, Lydia.
 Astra, natura, numeri, poemata, tabulæ, medici
 Herculem uocant te certatim trahentia.
 At mea uirginis scripta, ludicra, ut aiunt,
 Bocchoris dixerit, flores uti & ros.
 Neq; enim contra elephantem bombum excito,
 Aelurum Pallas, & tu quidem contemnis.
Eis ἀλεξανδρῶν τῶν ποιητικῶν, &c.) Ad Alexandram poetriam.
 Cur mihi pallentem uiolam mittis? nunquid satis pallida
 Xandra, cuius etiam uniuersum sanguinem ebibit amor.
Eis τῶν αὐτῶν, &c.) Ad eandem.
 Fructum mihi cupienti, tu uerò flores, foliaq; solum
 Das, denotant quòd frustra laboro.
Eis τῶν αὐτῶν, &c.) Ad eandem.

Folia

Folia dans amanti & flores ueris primitias
 Ipsum profiteris tuæ uer ætatis.
ἴσθ' ἰσχυρῶς, &c.) Habuit Simonidis domus duas capsas intus:
 Alteram quidem muneris, alteram uerò gratiarum.
 Erat quidem gratiarum ipsa uacua, plena autem mercenaria.
 Tu igitur omnium hospes acceperis munus.
Αὐτοχρῆστον ἢ ἄλλο, &c.) Extemporaneum & hoc
 Erat quondam quidam ciuis bonus Athenis,
 Quem tu Cothurnum dixisti Attice Xenophon:
 Hic proceribus & ipsi se accommodabat populo,
 Quare & ad mortem à Critia traditus est.
Αὐτοχρῆστον ἢ ἄλλο, &c.) Extemporaneum inter ambulandum.
 Ne me osculeris lotij potior, etenim rodentia labra puerorum
 Solitus osculari tua quidem auerfor:
Eis ὄργανα, &c.) In organa.
 Non audis fistularum melodiam immensam? nempe illis
 Vocem quæpiam cygnorum myrias infillat,
προβητικόν, &c.) Hortatorium.
 Externam linguam semper fugere apparentem,
 Si assequi properas Angele, intende cursum.
ἀπικεισῖς, &c.) Responsio.
 Intende, & non assequor. tunc enim etiam magis labitur;
 Quando capere uideor, similis anguillæ:
προβητικόν, &c.) Hortatorium.
 Sic hortemur uicissim, quoniam machæræ
 Inquit prouerbium antiquorum, est machæra cos.
Eis ἀγγέλου τῆν προσκύνησιν, &c.) In Angelum presbyterum, seu seniorum.
 Quantum mihi amicus est Angelus, ecce signum
 Etiam lutum calcare mei causa uult:
ἐκπεφυγόντα μάχης, &c.) Fugientem è prælio suum filium ut intellexit
 Spartana mater, ense occurrit:
 Et occidit infelicem, quem nutrierat, quem pepererat ipsa.
 Talibus uerò dictis incessit toruè intuens:
 Si talem te existimarem, nequaquam peperissem, peri Lascæræ
 Vt filius, non uolens ut Lacedæmonius.
τυφλὸς, ἄπρος.) Cæcus, pedibusq; captus erant sibi inuicè seruietes,
 Cæcus uia duxerat, dorso ferebat pedibus captus.
Eis αἶψά τ' ὀσσεύας ἀγῶνας.) In quatuor certamina.
 Iouis in Olympico certamine uictores ferebant oleastrum:
 Mala uerò Apollinis Pythicum tollebat certamen.
 Isthmiacam autem pinum dabat Inous Melicerta,
 Tu uerò apium ponebas Archemore in Nemea.
πᾶσι ἔθρα ἐπιθρῶσιν.) Puer Hebro insliebat concreto paruulus ludæ,
 Glaciei autem fructum est marmoreum solum:
 Et ipse quidem labens cecidit in profundum, cæterum non asperso aqua
 Capite abscidit collum testacea glacies.
 Corpus itaq; abditum undæ præceps attraxit tractus,
 Igni autem mater solum dedit caput.
 Ang. Polit.

Kk 2 Dixit

Dixit uerò lacrymans, quid infelix filium peperit?
 Certè ut elementorum cibus esset duorum.
 Pag. 633. *Αμφοτέρως ἀδικῆς*, etc.) Vtrūq; offendis, & Plutonē, & Solē,
 Hunc quidem intrens, ab illo autem absens
 οὐδ' ἀπὸ τῶν ἀδικῶν, &c.) Neutrū offendendo, etenim pars mortua non amplius inspicit.
 Solem, uiua autem Plutoni non est curæ.
 παιδι Λάκωνα, &c.) Filio Lacæna scutum pugnaturò dans
 Fili, inquit, uel cum hoc, uel in hoc redi.
 πατρόλιος Ἰπποκλείδης.) Patrocli actor.
 Ne incusetis ob hastiam: hanc enim neq; potuit Hector
 Contra, neq; uidere, nedum etiam ferre.
 εἰς βαρῖνον τοῦ καμηρτέα.) In Varinum Camertem Grammaticum.
 Græciæ proprijs erranti in labyrinthis
 Non filium, sed librum præposuit Dædaleum.
 Non Græcus, sed Italus Varinus, nec mirum quidem
 Si iuuenes uerulæ beneficium rependimus.
 εἰς ἀλεξάνδρου τῶν ποιητικῶν.) Ad Alexandram poetriam.
 Si neq; intueri, si neq; licet audire,
 An neq; scriptam consequar remissionem?
 εἰς τὸν πικρὸν μιγαυδολέα.) In Picum Mirandulanum.
 Et ob id astrologos incuso nebulones,
 Quod doctas Pici mihi inuident consuetudines.
 Etenim ipse magnopere istorum nugas carpens,
 Solitarius est in agro diu longè ab urbe.
 Pice quid tibi & istis? non te decuit in circulatores
 Erigere tuum felicem stylum?
 εἰς ἀλεξάνδρου τῶν ποιητικῶν.) Ad Alexandram poetriam.
 Suscipe ex osse ò iuuenulâ pectinem capillorum comptorem:
 Da autem ex carne ipsam quidem comam mihi.
 εἰς τὸ ὄργανον.) In organum.
 Aereum fistularum uideo ordinem, sed quis in ipso
 Efficit occultè multiforem strepitum?
 Hic uagis uolubiles articulos pullibus
 Agitans, tremulasq; utrinq; mouens tabellas.
 Sed disperforum unde tantum agmen flatuum?
 Non uides folles duplices à tergo?
 ἢ δὲ βιβλος τῶν ἀδ.) Hic liber cuius est? iuuenis cuiusdâ, qui pulcher aspectu,
 Corpore uerò robustus: etenim arte & ui
 Certans omnes præstans iuuenes,
 Arte equestri, & armis maximus, non negligens,
 Neq; libros, Sophiam exercens duplici lingua,
 Comis, liberalis, dulcis, non inaffabilis, prudens.
 Dic fortunam, rex, satis sint hæc, illum Guidonem
 Dixisti inuicti patris filium, ducem
 Urbini magni, deis similem uirum.
 Pag. 634. *εἰς τὸν πικρὸν*, &c.) In Picum.
 Sape sagittatus, incensusq; Pice ab amoribus
 Non pridem tolerauit, sed omnia abstulit arma,
 Arcus, sagittas, pharetras, & cōgregans hæc omnia

Accendit

Accendit simul acerrum flammis edacibus:
 At ipsos comprehendens, debiles manus ligauit
 Neruis, medio uero iniecit igni,
 Et igne combussit ignem: quid autem ò stulti ipsum amores
 Ad Picum musarum uolastis principem?
 ἡν ἴπρις ἀνὰ δρυῶν, &c.) Venus Anadyomene (id est emergens)
 Venerem Apelleæ opus manus ut uidi, steti
 Diu attonitus, illam Anadyomenen
 Partim ut uirgins, partim ut mundanæ pudor
 Aspectum sortitus est, & risus,
 Et manu quidem guttas mari perfusi capitis
 Dextra stringebat, & resonabat spuma,
 Erat utiq; humoris quidem horror: at læua
 Tegebat pubem adhuc demersam.
 Etenim ad latera usq; sub mari erat, & quidam adhuc horror
 Matris à partus doloribus acerbum uber occupabat.
 Si talem olim Mars habuisset uinctus, non dissolui
 Neq; Vulcanias uoluisset pedicâs.
 εἰς ἀφροδίτην ὡς πλοιοπόδων, &c.) In Venerem armatam.
 Ad quid clypeum tenes ò Venus, hastamq; quatis?
 Et lorica induita es, & galeam cristatam?
 Memento quod non tibi data sunt bellica opera
 Delicata, at præes dulcibus nuptijs.
 Sed non ad pugnam armor: arma autem Martis
 Induor, ut etiam Mars obliuiscatur pugna.
 In me enim sola, & arma, & Venerem nactus,
 Nunq; à meis secubabit thalamis:
 Pag. 635. *εἰς αἶθ' ἰώνωπας*, &c.) In culices.
 Culices amore capi magis decet, q; uiros
 Productos fertilibus, ut Venus, ex aquis.
 Et imitantes aeriuolum Amorem
 Remigio alarum, & quod sanguinem bibant.
 Comum decantantes mulierum excitatorem uagum,
 Grauius somno oppressas cupientes foeminas
 Ad lectum illabentes, supra ipsas sæpe mamillas,
 Et contrectantes rotius membra foeminae
 Vigiles, improbos, in tenebris uidentes: quis igitur uirorum
 Quot quidem culices, signa amoris habet?

Ang. Polit.

Kk 3

AΥΤΟΡΕΣ

AVTORES IN ANGELI POLI-
TIANI LVCVRATIONIBVS CITATI.

A Ammon	Diogenianus	Iuuenalis
Achilles	Dion.	L Astantius
Acro Gram.	Dionysius	L Lactius
Aeschylus	Dionysius Halicarnaf.	Libanius
Africanus	Dioscorides	Licentius
Alciphron	Donatus	T. Liuuis
Alexander philo.	Doxapater	Lucanus
Ambrosius	E Picharmus Comicus	Lucianus
Ammianus	Epictetus	Lucilius
Ammonius Gram.	Eucenus	Lucilius Tarrhenus
Aphthonius	Euripides	Lucretius
Apollodorus	Eusebius	M Acrobis
Apollonius	Eustathius	Marcellus
Apollonij interpretes	Eutropius	Martialis
Appianus	F Austus	Martianus
Apuleius	Festus	Maximus
Aquila	Fulgentius	Maximus tyrius
Aristides	G Alenus	Nonnus
Aristophanes	Gaudentius	N Onius Marcellus
Aristoteles	Gauradas	Nica
Arrianus	Gellius	Nicetes
Artemidorus	Germanicus Cesar	Nicephorus
Artemon	H Elianus	Nymphodorus
Aconius Padianus	Heliodorus	O Rpheus
Athenaeus	Hephestion	Ouidius
Atticus	Heracilius	P Aulinus Ambrosii
Augustinus	Herodes	discipulus
Aucenna	Herodianus	Paulus Aegineta
Ausonius	Herodotus	Paulus apostolus
B Asilius	Heron	Pausanias
Boetius	Hesiodus	Perfi interpres
Brutus	Hieronimus	Perfius
C Allimachus	Hilarius	Petronius
Callistratus	Homerus	Philadelphus
Capitolinus	Horatius	Phalaris
Catullus	Hyginus	Philo
Censorinus	I Amblichus	Philoponus
Cicero	Io. Boccatus	Philostratus
Clemens	Iosephus	Pindarus
Cleomedes	Iulianus	Plato
Claudianus	Iulius Firminus	Platonius
Columella	Iul. Frontinus	Plautus
Cor. Celsus	Iul. Pollux	Plinius
Cor. Nepos	M. Iunius Nymphus	Plinius Iunior
Cor. Tacitus	Iunus Philargyrus	Plutarchus
Cyprianus	Iustinianus	Pollux
D Exiptus		
Diodorus Siculus		

Porphyrus

AVTORES.

Porphyrus	Sidonius	Theon
Posidippus	Silius Italicus	Theophrastus
Priscianus	Simplicius	Thucydides
Probus	Solinus	Tibullus
Proclus	Sophocles	Triphiodorus
Procopius	Sozomenus	V
Propertius	Stadius	Alerius Flaccus
Prudentius	Strabo	Valerius Max.
Ptolemeus	Suetonius	Varro
Q Quintilianus	Suidas	Vergilius
R Rufinus	Symmachus	Vibius Sequester
S Eneca	Synesius	Vitruuius
Seruius	T Terentius	X Xenophon
Seuerianus	Tertullianus	Z Zeno
Sextus Pompeius	Themistius	Zezes
	Theocritus	Zosimus
	Theodoritus	

LOCORVM EX AVTORIBVS A PO-
LITIANO VEL EXPLICATORVM, VEL A MEN-
dis purgatorum Index.

Acronis Grammatici locus, fol.	309	Herodiani	273	Pausania	270. 271
Apollonij	11	Hesiodi	3	Perfii	229. 239. 241. 252. 259
Appiani	155	Homeri	230. 243. 268. 307	262. 307	
Apulei	240. 246		446. 475. 479. 480	Petronij Arbitri	251
Aristophanis	234. 235. 253	Horatij	103. 228. 235. 240	Plauti	157. 262. 281. 307
299			251. 261. 275. 279. 283	Plinij	3. 19. 24. 164. 188. 246
Aristotelis	301. 302	Hygini	249. 250	253. 264. 265. 267. 271	
Arriani	251	Iustitiani iurecos.	260. 297. 305	Plutarchi	246
Athenaei	181	Iuuenalis	77. 80. 100. 102	Pompeij	259
Aucenna	19		155. 156. 181. 182. 231. 234	Prisciani	56. 62. 63. 233. 242
Ausonij	258. 259. 260. 265		235. 239. 241. 242. 243.	247	
275. 270. 280			291. 252. 253. 254. 257.	Propertij	288. 295
Callimachi	246		261. 263. 281. 297	Prudentij	261
Catulli	228. 242. 281. 282	Liuij	305	Senecae	231. 241. 258. 278
284. 285. 296		Luciani	164. 239. 240. 269	298. 307	
Censorini	273		270	Seruij	275. 299
Ciceronis	241. 242. 246	Lucretij	230	Sophoclis	253
247. 248. 249. 352. 254		Macrobij	278	Statij	73. 246. 258. 263
255. 268. 279. 298. 299		Martialis	100. 101. 154. 230	273. 280	
304			239. 244. 245. 251. 253	Suetonij	243. 248. 307. 308
Claudianus	236		258. 262. 263. 266. 267	Synesij	250
Columella	255. 258		268. 270. 273. 274. 277	Theocriti	99
Cypriani	256		279. 306	Theodori Gazae	301. 302. 303
Dauidis propheta	296	Martiani Capellae	263. 270	Terentij	279
Dominici Calderini	253. 254	Nonnij portae	236. 237. 250	Valerij Flacci	10. 11. 250
Esaie propheta	238	Ouidij	20. 154. 182. 183. 238	M. Varronis	255. 256. 279
Eustathij	3		239. 240. 244. 251. 256	Vergilij	103. 170. 236. 240
Fabij Quintiliani	269. 270		267. 277. 278. 280. 283	248. 257. 261. 264. 266	
280. 299. 304			285. 286. 296. 297. 298	267. 272. 282. 283. 299	
Gellij	242. 256. 261	Pauli iureconsulti	102. 287	Vlpiani iurecos.	260. 295. 306

Kk 4 IN

IN ANGELI POLITIANI LVCV=

BRATIONES OMNES INDEX RERV VERBO-
rum que copiosissimus.

A			
Bima die num dicena- dum folio 99	num extinguantur	422	Alexander Alexianus prius dictus
Abron Dexandri ho- spes	Aethiopicum tauri descriptio	270	366
Accidens	Affectatio styli	62	Alexander Aphrodisicus Aristote- lis opinionum mirificus specu- lator
Accursus iureconsultus	Affectibus humanis qua ratione im- perandum	395.399	435
Acetum cur frigore non constringa- tur	Affectuum mediocritas Peripateti- cis & Homero probatur	483	Alexander imp. cum matre in taber- naculo à proprijs militibus oba- truncatur
Acheus Satyricus secundus ab Ae- schylo	Affectuum omnium in homine ra- tio	406.407	375
Achilles num Patroclo senior.	Africa	379	Alexander imp. ob Mammea ma- tris auaritiam cunctis iniuisus.
Achillis tumulus	Africani libri questionum	72	375
Aconitum	Agitatores	470	Alexander post interfectum Anto- nini imperator declaratur.
Aëtonis formositas	Agon quid	278	368
Aëtonis interitus	Agriculturæ certa ratio, atq; prin- cipium	469	Alexander Rom. imp. iunctis inier- se nauigijs pontem in Rheno fa- cit
Ad aliquid, prædicamentum	Agrippæ uaporarium & sudatorium	258	373
Ad & At, quomodo differant	Alba linea prouer.	161	Alexander Rom. imperatoris san- ctæ educatio
Adgredior pro aggredior	Albanorum cum Rom. bellū	271	367.368
Adlocutio	Albanus mons	389	Alexander Sarcus Bononiens.
Adonidis cum Marte fabula	Albinus à Seuerianis militib. uictus	344	90
Adoptandi ratio atq; ritus	atq; fugatus	344	Alexander sextus Hispanus, pont. max.
Ad Pyrrhonios deficere prou.	Albinus in direptione Lugduni à Se- uerianis militibus captus atque obtruncatus	344	506
Adq; pro atq;	Albinus Seueri insidijs grauissimè periclitatur	342	Alexander tertius pont. max. Fedè uicti imp. ceruicem pede calcæ- uit
Adulatiois puniæ memorabile ex- emplum	Albini amici turpiter à Seuero tra- ctati atq; interfecti	345	509
Adulatores urbe à Pertinace exa- cti	Albini contra Maximinum trium- phus	391	Alexandri Aphrodisi lucubratio- nes
Adulandi uerbum unde deductū.	Albini contra Seuerum res gestæ.	342. & 343	26.27
Adulescens pro adolescens	Albini cū Maximo de imperio con- tentio	392	Alexandri Aphrod. naturales que- stiones
Adulescens num cū litera u scriben- dum	Albini de Seuero prope Lugdunum uictoria	344	226
Adulescens tertiam in fine syllabam contra originis naturam produ- cit	Albini occisi caput Romanum missum atq; in patibulū suspensum.	344	Alexandri Clementis Stromatum li- bri
Aedilium apud Rom. creatio	Albini pro Maximo imp. sacrifi- cia	390	113
Aegyptus calidissima regio cū sit, frigidum gignit uinum	Albini res gestæ	338. 383	Alexandricum Antonino confida- tus
Aelij Sentij lex	Albino Romani imperij gubernatio à Seuero commissa	338. 339	367
Aemiliani Asiae ducis contra Seue- rum imp. res gestæ	Aleibiadis labdacismus	64	Alexandri cum Maximo de impe- rio contentio
Aer cū mouetur, cur tactu nobis fri- gidior uideatur	Alcippi matrimonium et liberi.	439	374
Aeschylus ob nugacitatē à Platone taxatus	Alcippium	ibid.	Alexandri imp. ad Artabanum lite- ræ
Aeschylus Satyricus summus	Alexander ab Antonino adoptatur	366	369
Aesculapius	Alexander ab Antonino cesar de- claratus	367	Alexandri imp. ad Artaxerxem pro pace impetranda legatio
Aestatis descriptio			371
Aethio pes cur plerumq; crispus ha- beant capillos			370
Aethiopes fabricantes cur pluri-			Alexandri imp. ad milites oratio.

INDEX

Alexandri imp. nimia in matrem pietas	369	tentio	153.154	regem literæ	357
Alexandri imp. uxor à Mammea in Africam relegatur	ibidem	Angeli Politiani in ius civile & me- dicinæ autores cōmētaria	460	Antonini ad patres conscriptos de fratre à se interfecto oratio	354
Alexandri optime à Mammea edu- cati uirtutes	367	Animalis Asri statua	356	Antonini apud Parthos res gestæ	358
Alexandri ad Aristotelē epistola	76	Animalia insecta cur oleo pereant	420	Antonini Cesaris cum Germanis amicitia	355
Alexandri Magni de Homero iudi- cium	490	Animalium extremae partes cur mo- do frigide, modo calide	423	Antonini Comodi ad milites oratio	316
Alexandri Seueri in bellicis cōsul- tationibus consuetudo	499	Animantia cur caudas moueant no- tos agnoscentia	434	Antonini Comodi imp. natiuitas ingenium & indoles	314
in Alexandro Magno quid culpam dum	209	Anima immortalis atq; alis prædi- ta	482	315	Vide Comodum
Alexandrinorum dicacitas	356	Animæ partes	483	Antonini congiarium & spectacul- la	365
Alexandrinorum in Antonini imp. conuicia	956	Animæ uis triplex	463	Antonini cum Geta germano de im- perij diuisione contentio	353
Alexandrinorum iuuentus ab Anto- nino malis artib. trucidatur	357	Animi dolore cur nonnulli exani- mentur	413	Antonini filius Romanum ambit do- lose imperium	364
Alexianus 366. ab Antonino adoptatur	ibidem	Annulorum usus à Lacedæmonijs in- uentus	257	Antonini imperatoris in Asia res gestæ	355
Alexianus solis sacerdos	363	Antibus	2	Antonini imperatoris crudelissimi cedes	359
Alfonsus Siciliae rex Ferdinandi fi- lius	510	Antigenides tibicen	460	Antonini imp. diuortia	365. ince- sus
Alpium angustia à Seuero occupa- ta	343	Antigonus rex diuinos sibi ipsi ho- nores ascribit	315	Antonini imp. iam interfecti cada- uer crudeliter tractatum	368
Alpium descriptio	336. 385. 386	Antimachi de Lyde carmen	183	Antonini imp. impietas	366
Amantes cur uehementius suspirent	414	Antiocheni totum per annum ludos celebrant	333	Antonini imp. in Alexandrinorum iuuentute magna crudelitas	357
Ambra nympha	304	Antiochia à Seuero capta & Lao- dicens aduulcata	343	Antonini imperatoris luxus atque mollicies	365
Amicitia nulla firmiter quam que uirtute & p̄bitate cōciliatur	25	Antiochia Romani impij sedes	353	Antonini imp. popularitas	355
Amicitia quid	23	Antoninus ab Alexandrinis multis conuicijs aspersus	356	Antonini imperatoris uocordia & insolentia	367
Amicitia infusata natura	176	Antoninus contra patrem & fra- trem germanū fraudulenter am- bit imperium	350	Antonini in Getæ familiares crude- litas	354
Amicitia uis	89	Antoninus Getam fratrem supra ma- tris pectus obtruncat	353	Antonini in Getam germanum fa- tale odium	353
Ammonis in Libya templum	267	Antoninus imperator alter Alexan- der dictus	355	Antonini iunioris contra Macrinū expeditio	364
Amoris uis atq; potentia	465	Antoninus imp. astrologiæ atq; ma- giæ studiosus	358	Antonini prodigalitas	354
Amori cur cecitas tribuatur	84	Antoninus imperator à suis militi- bus obtruncatus	368	Antonini Seueri filij ferocitas	352
Amphictyonis exilium	438	Antoninus imperator honorificè ab Alexandrinis exceptus	356	Antonius eremita Satyrū uidit	15
Amphora	146	Antoninus imp. Parthorum regis fi- lie nuptias frustra ambit	357	Antonius Panormitanus	68
Anadyomene	66	Antoninus imp. solis & lunæ nu- ptias ambit	366	M. Antonius philosophus imp.	70
Analyticorum priorum liber secun- dus quedam adulterina tractat	522	Antoninus imp. uenationibus pluri- mum delectatus	358	Antonius Paullus Iacobi frater, & pater Francisci	637
Analyticorum posteriorū summa	523	Antoninus in Sicilia relegatur	349	Antonius Rodolphus Iacobi filius	639
Andreas Laurentij medicis pedisse- quus	638	Antoninus parentis sui medicos ob- truncat	350	Anton. Volaterranus Laurentium Medicū in iugulo uulnerat	638
Andreas Magnanimi de Politiani miscellaneis iudicium	57	Antonini ad Artabanū Parthorum		Antonius Zenus	92
Andronicus Rhodius libros Aristo- telis primus edidit	227			Antonij	
Angelus Politianus Georgij Meru- le amulus	148. 149				
Angeli Politiani Centuriæ	180				
Angeli Politiani cum Merula con-					

I N D E X

Antonij Codri de Politiani epigra- matum libro iudicium 68. 69
Antonij Cordri de uersiculis scriben- dis iudicium ibidem
Antonij Lollij de circumcissione ora- tio 110
Apathia 5
Apelles qua in re a Protogene supe- ratur 494
Apellicon Aristotelis libros emen- dans, multos errores introduxit 227
Apelliconis bibliotheca ab Atheni- ensibus Romam translata ibid.
Apes cur oleo percant 420
Apoallos 102
Apollinis Clarij templum 183
Apollinis Lyra cur septenis constet fidibus 169
Apollinis natiuitas 169
Apollinis oraculum 387
Apollinis Palatini templum 274
Apollodori Atheniensis bibliote- ca 265
Apollonij Molonis de Cicerone te- stimonium 226
Αποφθγγματα ex Homero 485
Appetitus promissiones 395
Aqua calida puteo indita, cur redda- tur frigidissima 419
Aqua calida folijs comota cur cali- dior uideatur 428
Aqua cur citius quam uinum aut a- cetum congelescat 431
Aqua cur serpentes pellantur 427
Aqua dulcis cur in locis maritimis inueniatur 414
Aqua frigida cur hominibus plus no- ceant quam poma cum sint eius- dem habitudinis 419
Aqua putealis cur omnium frigidis- sima ibidem
Aqua putealis per brumam unde ca- lida, per aestate uero frigida 415
Aqua stans, que in superficie, non autem in profundo terre sit, la- pide per eam iacto, cur multos circulos efficiat 432
Aquis cur rerum imagines tan- quam in speculo uideantur, ibid.
Aquila ci. 386
Aquilae descriptio ibidem
Aquilae obsidio 388
Aquilus Gallus iureconsultus 70
Arabia a Seuero imperatore miserè depopulata 346
Arabia bonis herbis refertis, ibid.
Arati phenomena a Cicerone olim latina ciuibus exhibita 435
Arcadij de testibus liber 72
Archie in Acteone amor 437
Archimedes Syracusanus 56
Archite Pythagorei dicta 455
Architectura 468
Architectura ratio que requirat 469
Argyropylus Byzantius Politiani in philosophia preceptor 224
Argyropyli Byzantij philosophi laus 217. 224
Arietini testicali 279
Aristarchus Homeri interpres 393
Aristida Melesiaci 240
Aristippus Vllysem Homericu imi- tatur 485
Aristobulus de gestis Alexandri hi- storian composuit, quam rex, co- quod pleraq; falsa essent, in Hy- daspem fluum demersit 504
Aristoclea a Stratone et Callisthe- ne plurimum adamata 436
Aristocleni insana libido 438
Aristophanis laus 455
Aristophanis lucerna 229
Aristoteles fabularu studiosus 361
Aristoteles in Homerum comenta- rios scripsit 491
Aristotelis et Platonis eadem he- resis 227
Aristotelis laus 205
Aristotelis liber Peri hermenias dis- ficillimus 461
Aristotelis libri ab Apellicone mag- na pecunia coempti 227
Aristotelis libri a Nieleo Scepsio co- portati ibidem
Aristotelis libri ad Sulle usq; tempo- ra Athenis absconditi ibidem
Aristotelis libri errorib. pleni, ibid.
Aristotelis in scribendo uoluntaria obscuritas 76. 77. 128
Arithmetica 463
Arithmetica proportio 169
Arithmetica laus 453
Arithmetica Pythagoras pluri- mum excoluit 484
Armeniorum contra Romanos res geste 376
Artabe mensura 146
Artabanus Parthorum rex, insidijs Antonini deceptus, fuga tantum uitae consuluit 358
Artabani in Oriente res geste 369
Artabani Parthorum regis cum An- tonino imp. affinitas 357
Artabani regis contra Antoninum expeditio 359
Artabani regis cum Macrino con- fuctus cruentissimus 360. 361
Artaxerxes ad Persas imperium transtulit 370
Artaxerxis ad Romanos superba le- gatio 371
Artaxerxis Persarum regis contra Parthos res geste 369
Artaxerxis preclara de Romanis uictoria 372
Artaxerxis regis legati ab Alexan- dro ignominiose in Phrygiam relegati 371
Artes liberales philosophia pedis- sequa 529
Artium diuersarum nomina 470
Ascomania natura 410
Ascopera Neroniana statura collo- deligata 243
Ascopera faculi genus ibidem
Asellus Oeni 295
Asinus typhoni sacer 169
Aspiratione paucissimi in uocali- bus usi ueteres 242
Assentationis pestis 317
Astrolabij inuentio 467
Astrologia 453
Astrologia genethliologica 467
Astrologie gnomonica partes 466
Astrologorum insaniam 61
Astrologorum superstitiones 134
Astronomia 466
Astronomici instrumenti descriptio 54
Atella ciuitas Oscorum 514
Atellanæ ab Oscis ad Romanos de- ducta ibidem
Athanasii Magni in Psalmos opu- sculum 439
Athenarum lustratio 170
Athenensium rusticorum mos 513
Atlas 259
Atlas nanus 245
Atra bilis 266
Atreni

I N D E X

Atreni a Seuero imperatore graui- ter obsessi 346
Atrenorum regio a Seuero depopu- lata 346
Atrenorum sagittarij 339
Attegia quid 233
Audentius oblatum abnuuit, propter senectutem, impertum 359
Audentij prefecti res in Oriente ge- ste 358
Augari Osrhoenorum regis contra Seuerum res geste 345
Augurium salutis 237
Auguriorum uanitas 397
D. Augustini de scriptoribus cano- nicis iudicium 75
D. Augustini de Tertulliano iudiciu 52
Aulus cur natura uestim. et renes denegarit 427
Aulis cur pene a natura date 409
Aulicena inscitia 19
D. Aurelius Augustinus Ciceroniana lectioe plurimu delectatus 225
Aurelius Ariminensis 243
Auris cur omne humidum toleret, excepta aqua 420
Automata 307
Automaton ibidem
Autumni descriptio 475
Bacchanalia Atheniensium 513
Bacchus purgandis sensibus preest- ibidem
Baccius Vgolinus 243
Baccij laus 79
Bapta quid 234
Baptista Leonis de architectura li- bri 142
Baptista Leonis Floretini laus 142
Barba philosophoru ornamentum 454
Barsemius Atrenorum rex a Seuero imp. debellatus 345
Bartholomæus Sozinus Senensis pre- clarus iureconsultus 72
Bartholomæi Seale dignitates 176
Basianus solis sacerdos 363
Basiani dignitas 347
Basiani sacerdotis uestitus 363
Bassus sophysia 239
Battulus tibicen 239
Baucalia Græcorum pocula 425
Bel deus 387
Belli gerendi uarij apparatus 469
Beneficij reponendi lex 24
Berenices reginae crines 281
Beroaldi cum Politiano epistola 17
Bernardinus Valla 245. 295
Bernardus Bandinus cum Pactij co- iurat 637
Bernardus Bandinus iulianum Me- dicem ense conficit 638
Bernardus Bembus 85
Bernardus Michelotius 245
Bernardus Riccius Florentinus 44
Bilis atra 82
Bilis flaua 148
Bibliotheca Apelliconis L. Sulle teni- poribus Romam translata 227
Bibliotheca Matthia Pannonie re- gis 117
Bibliotheca Sixti quarti pontificis Max. 202
Bilis atra 422. 474
Bilis flaua 417. 424
Binarius numerus fecundus 169
Binarius principiu Pythagoricum 484
Bitumen 61
Blanca soror Laurentij Medicis, uxor Guilhelmi Pactij 637
Blesti pueri mors 74
Boetia an Boetia scribendū 14
Bona triplicita Peripateticis 484
Bos soli sacer 169
Branchus 431
Briglierius cu Pactijs coiurat 638
Britannia a Barbaris depopulata
C. Bruti nummus 282 (349)
Busiris ab Isocrate laudatus 34
Byzantium a Nigro contra Seue- rum imp. occupatum 339
Byzantiu a Seuero expugnati 343
Byzantiu imperij Romani sedes 353
Byzantij op. encomium 339
Cacoethes 77. 80. 156. 263
Cadmus literarum primus inuentor
Cadmi filia ibidem (259)
Cadmi Milesii de soluendis amori- bus libri 240
Cæneus uulneribus inuiolabilis 393
Cæsar Petrutius 639
Cæsaris Carmenti de Politiani Mi- scellaneis iudicium 51
Calculi cur pueris in uestica, semibus uero intra renes nascatur 427
Caliditas cur crebra motione magis incendatur 428
Callimachus 14
Callimachus Cacizotechnos dictus, quid imeganter consilio scri- beret 494
Callimachi Aetia 181
Callimachi de Hecale carme 246
Callimachi Græci sine accentibus uersiculi 289
Callisthenis Aliarij in Aristocleam amor 436
Callistratus iureconsultus 72
Caluicis cur in priore potissimum capitis parte 410
Calui poeta in Pompeium uersiculi 231
Camelopardalis Cæsaris dictatoris temporibus Romæ primum uisa 229
Canes cur post coitu uinciantur 422
Canes cur soli per astatem rabie la- borent 422
Canices hominibus cur in senectua- te proueniat 410. 411
Cantus anime rationalis delectatio 422
Capelliani apud Carthaginenses res geste 382. 383
Capelliani Mauritanie procurator- ris res geste ibidem
Capelliani cum Gordiano simulta- tes ibidem
Capilli crispi unde hominibus pro- ueniant 411
Capillorum in homine diuersitas un- de nascatur ibidem
Capitolina quercus 156
Capitolini ludi 391
Caratine eræ 267. 268
Caregia uilla 46
Carminu conscribendoru ratio 69
Carminu diuersoru structura 279
Carna organi species 238
Carnes que noctu sub plenilunio fuerint, cur putrescant 420
Carpatine crepidæ 228
Carre op. 359
Carthaginensis pro Carthaginen- sis 63
Carthaginis opulentissima ciuita- tis descriptio 379
Castratis cur rarior barba proue- niat 411. cur pedes distorque- antur, ibid. Vide Spadones Castroa

INDEX

Castorum templa 367.368	pucciniam testatur 321	Cornix apud veteres cur post hyme nomen invocata 281
Catonianus risus proverb. 5	Cleander Phryx ex seruo, Comodi imperatoris cubicularius factus 322. ad imperium aspirat ibid.	Cornix cœcordia apud veteres symbolum 281
Catoptica 467	Cleander seditiosus securi percussor 323	Cornicum natura et indoles 281
Catullianus passer 230	Cleandri contra populum Rom. in urbem pugna cruentissima 322	Coronæ lenticilatae 283
Cæsarij milites 305	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cor principatum in homine obtinet secundum Stoicos 483
Cæsarium apud rhetores genera tria 472	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Corpus animæ carcer 482
Cerealia ludorū primordia 297	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Corporis uniuscuiusque tria interualla 408
Cerata cornua 269	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cosmi Medicis funus 47
Ceratia 145	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cottidie pro quotidia 102.103
Ceratinae 269	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cotula 146
Cestus Veneris 236	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cotula mensura 146
Chalcodontis Eubœensium regis interitus 438	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cotyitia sacra 234.235
Chiron Thetidis pater 73	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cotytyo dea 235
Chœnica 146	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crambe brassicæ genus 254
Choliambi uersus 279	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crabæ herba ebrietati contraria ib. 253
Chori fabularum 513	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crambe op. 253
Christophorus Landinus Politiani præceptor 62. Vide Landinum	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crambus Scytharum rex ibidem
Chrylogonus 156	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Craſsi diuitiæ 283
Chus mensura 146	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cratino falso scenarū Satyricarum inuentio attribuitur 514
Cicero 59	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crepidæ Carpatinæ 278
Cicero Græcæ linguae peritiss. 226	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cretenses mendaces 91.256
Cicero in scribendo interdum dissimilimus 59	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crines in pedibus cur rarius canescant 434
Cicero in scribendo qua ratione imitandus 113.114.115	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crines mortuorum cur ad tempus adaugeantur ibidem
Cicero non satis omnia, quæ de Oratoria arte scripsit, præbuit 494	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crispina Comodi imp. uxor 319
Ciceronis de Senectute libellus non infeliciter in Græcæ linguam transfusus 304	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crispini contra Maximum res gestæ 386.387
Ciceronis epistolæ in quem ordinem restituentur 246	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crispini faciundia 387
Ciceronis ingenium ac eloquentia 225	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Critici 460
Ciceronis lapsus 268.269	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Crocodilites 270
Ciceronis laus 114	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Ctesiphon 346
Ciceronis præceptores 495	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cucuma 291
Ciceronis pro Milone oratio aliter est scripta quam dicta 210	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Culcita pro culcitra 102
Ciceronis rhetorici libri rudes et imchoati 494	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Culex in feminino genere 170
Ciceroniana lectionis cœmendatio 224.225	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Culices unde nascantur 172.173
Cicônia concordie symbolum 281	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Culleus 146
Cicutâ 278	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cullei symbolum et poena 243
Cincia lex 71	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cupiditas quid 455
Circenses ludi 297	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cupiditatum remedia 401
Circenses ludi Antonini crudelitate innocenti sanguine maculati 355	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Curia Florétina ianuis referta 639
Cisthon pro hedera 19	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cyathus 146
Citare pro mouere 171	Cleandri filij et amici trucidantur 323	Cyprianus sua scripta de Tertuliani fontibus irrigauit 52
Claudia uirgo Vestalis miraculose pudicitiam testatur 321	Cleandri filij et amici trucidantur 323	

INDEX

Danubij natura admirabilis 373	Digitorum singulorum certa nomina 279	Ebrij nonnulli cur gemina uideant. 430
Dania uersa 452	Dimocrates insignis architectus. 117	Ecclesiasticum magistrum superciliosum 52
Decij imperium 467	Diocletiani egregium dictum 505	Echœ Græcula 244
P. Decij Muris tertius consulatus. 187	Dionis Chrysostomi liber de regno unde desumptus 487	Ectonum herba 266
Decumana oua 298	Dionis Præsæti eloquentia 454	Educatio mala 453
Decumanus fluctus 298	Dionysij Siciliae tyranni luxus 315	Eductionis ingenue memorabile exemplum 367.368
Decitij libertini 297	Diophanis ad Deiotarum regem de agricultura libri 204	Electus Commodi imperatoris cubicularius 325
Definitio quid 524	Dioscoridis editio 196	Elementa quatuor amœno signæto ab Homero expressa 480
Degeneris signa 403	Dioscoridis laus 21	Elenchorum Arist. summa 528
Delatores à Macrimo patibulo affixi 362	Diphthongi septem apud antiquos. 261	Eloquentia nomen quibus cœpetat. 37
Delatores à Pertinace urbe exacti. 330	Discipulorum officia 139	Eloquentia uis 119
Delatores exilio à Gordiano damnati 380	Ditis ara 272.273	Ena ciuitas 385
Demæas uiuentis corpus 482	Diuitio eiusque partes 473	Ensa ciuitas 362
Democriti simulacra unde 485	Diuinationis due species 489	Emanuel Adramytteus 90
Demosthenes 59	Diuinationibus quomodo oporteat uti 400.401	Ennii poeta Medea 248.249
Denarius numerus 169	Docti hominis conditio 45	Ennii sacra historia de Eubemero in Latinum conuersa 255
Desiderij Longobardorum regis editum 3	Doctrinæ commendatio 202	Entelechia quomodo à Cic. exposita 164
Detrectatoribus quomodo resistendum 401	Doctrinarum omnium tria genera 462	Entelechia an Endelechia scribendum 227
Deus intelligibilis 482	Dodonides 473	Entelechie uocabulum apud Aristot. quid significet 224
Deus mens omnium sciens est, omniaque gubernans ibid. 414	Dolentes cur uehementius suspirent. 414	Epanimonda contra Lacedæmonios res gestæ 438
Deus unus 481	Dolentium superficies cur palleſcat 420	Epaphroditus Nerôis amicus 394
Deorum in numerum imperatores quibus ceremonijs ascribatur 352	Dolore affecti cur pallore afficiantur 413	Ephraſis quid 203
Dijſ quare corpora humana poetæ attribuant 481	Dolore animi cur quidam moriantur 413	Epilates 473
Diadumenus cum patre occiditur. 364	Domitius Beniuenus 167	Epicteti dictum 5
Diagonæ Thebani lex 235	Domitius Grimanus 53.54	Epicteti laus 393
Diagramma 466	Domitius Calderinus à Polit. notatus 41	Epicteti lucerna fictilis trib. drachmarum millibus coempta. 394
Dialectica à M. Varrone primū latinitate donata 471	Domitius Vlpianus iureconf. 71	Epicurus in omni doctrina auctoritatis fuisse perhibetur. 529
Dialectica duplex 528	Domitij Calderini laus 33.34	Epicuri summum bonum ex Homeri scriptis defluxit 485
Dialectica eiusque partes 471	Domitij Calderini mors 40	Epistula pro Epistola 63
Dialectica opinionem reiſcitentiam tantum admittit 528	Domitij Calderini errores 285	Epithetorum in carmine usus 69
Dialectica Platonica ibid. et 529	Domitij Calderini Veronensis encomium 232	Equus Luna sacer 169
Diana Ephesie templum 266	Domitij Calderini Veronensis encomium ibid. in Martialem atque Luenaem commentaria 233	Equus Troianus 230
Diana multimanis effigies 266	Domitij Calderini Veronensis encomium in Ouidium et Statium. ibid.	Equorum apud Sybaritas saltationes artificiosissime 239
Diathecæ 393	Dramatum et fabularum differentia 513	Equorum ulcera quomodo purganda, et absque pilorum mutatione curanda 434
Didymi contra Cic. scripta 228	Driadei 61	Eribotes Telontis filius 11
Dies cur Planetarum nominibus appellentur 231.232	in Duce belli que potissimum requirantur 469	Eridanus fl. 390
Dies Dominicus et sabbati 232	Durateus equus 230	Eruditionis cœmendatio 202
Differentia 517	Duella 145	Essentia quinta 480
Digitus cur in maximis rigoribus nigrescant et decidunt 417	E 413	Est uerbum 520
	Ebrietate cur multi exanimentur.	

I N D E X

Ebulus Milesius	269	Febri quotidiana natura	422	Pactiana princeps	637
Eubemeri antiquissimi autoris lucubrations	255	Februm diuersitas unde nascatur. ibid.		Franciscus Saluatus Casarem Peatritiu interficere conatur	639
Eunuchi cur plerumq; imberbes	411	Februm differētia unde potissimum nascatur	412	Franciscus Saluatus archiepisc. à Medicis capitur, & è fenestris curia suspenditur	640
Euclidis Baptæ	234	Federici Vrbinatis laus	31	Franciscus Saxettus Florētinus negotiator	245
Eupolidis poetæ uersus	304	Felicitatis summæ scopus	455	Franciscus Soderinus	112
Euripidis Medea ab Ennio conuersa	248. 249	Ferdinādus filius Alfonsi Siciliæ regis	510	Francisci Pactij mores, & uite generus	637
Εὐμαρξῶν προῦρβ.	513	Ferdinandus Siciliæ rex, Alfonsi patris		Francisci Pucci de Politiani Miscellaneis iudicium	77
Excandescētia	475	Ferdinandi regis interitus	22	Fraterculus Gigantis	241
Excrementorum in senibus frequentiam quid excitet	411	Ferrariæ oppugnatio	90	Friderici imp. encomium	207
Exercitationū uaria genera	257	Ferrumen pro bitumine	61	Friderici imp. Rom. in literas atq; Ferruminis nomine quid intelligendum	64
Exodia	514	Ferruminator	58. 60	Frididum omne neruis infensum.	
Ex plaustris loqui, prouer. b.	513	Ferruminatoris uocabulum cur uideatur exosum	64	Fugare pro Citare	172
Extremum dialecticum quid	521	Ferruminandi uis & natura per paucis cognita	61	Fuuius Troes, unde tractum	299
F		Ferrumino	59	Fulguris causa	481
Fabius Dorfenus	182	Fescennini uersus Satyrici	514	Funerum imagines	351
Fabij Sabini iureconsulti apud Alexandrum imp. dignatio	71	Festi Antonini liberti mors et sepultura præclara	356	P. Furius Anthianus iurecons.	72
Fabij Vrjini insignis pueritia.	165	Figure & modi Dialectici	521	G	
Fabularum utilitas	451	Finis rerum in omnib. potissimum spectandus	399	Galenus medicorum omnium princeps	21
Faciebat, & Non facit, cur in ueterum artificum titulis inueniatur	264	Flantes cur calida refrigeremus, calesciamus frigida	420	Gallieanus interfecto Gordiano bellum Romæ ciuile concitat.	384
Facies cur amictio toto corpore, sola sit nuda, & hyemis tempore minus afficiatur frigore	416	Flaua bilis	417. 424	Gallieani res gestæ	ibid.
Facies prodiit ingenium	475	Florentia ad Romæ imaginem condita	2	Gallus fl.	321
Fesula Bacchi nutrix	3	Florētina ciuitatis primordia. ibid.		Galli sacerdotes	321
Fesula nympha	ibid.	Florentini institutionū libri	72	Gallorū cantus interpestiuius	102
Fesule primordia	ibid.	Fluctus decumanus	298	Ganymedis raptus	321
Fesulanū à Florentinīs in ciuitatem accepti	2	Fluentini	3	Gauradæ poetæ echo	244
Fesulanum suburbana Medicū uilula	638	Fœminæ cur ocius canescant	411	Gaudentes cur lacrymas effundunt	415
Fadilla Comodi imp. soror	322	Fœnū in cornu habet, prouer.	505	Gaudentes cur rubore suffundantur	420
Fadille ad Commodum imperatorem oratio	ibid.	Formicæ cur oleo pereant	420	Gaudētib. cur sudor excitetur	412
Falcidia lex	71	Franciscus Gaddius Florentinus	8	Gaudium	484
Fames Romanorum	322	Franciscus Medicū mercatura præfectus à Bandino necatur	639	Gaudio repentino cur quidam excanimentur	414
Famosus digitus	279	Franciscus Pactius	636	Gemus quid	517
Farina hordeacea, quæ sua natura frigida, cur pituitates resoluat.	415	Franciscus Pactius Antonij filius, et nepos Iacobi	637	Genera decem	ibid.
Fatum Homeri	482	Franciscus Pactius è curia uulneratur	639	Genetium promont.	1.
Faustus Meleuitanus Manichæorū propugnator	232	Franciscus Pact. suspensus à Saluatore dentib. impetitur	640	Genius	001
Faustina Augusta	318	Franciscus Puccius	75	Geodesia	466
Faustinae Augustæ nummus	281	Franciscus Saluatus archiepiscopus Pisanus, cum Pactijs aduersus Medicos consensit	636	Geographia	471
Febriticantes cur aliquando cutem nigerrimam habeant	425	Franciscus Saluatus coniurationis data	34	Geometria	453. 466
Febri quartana à Fauorino laudata	34			Georgius Merula	82

I N D E X

Georgij Merule in lumenalem annotationes	161	Georgij Merule laus	146	Georgij Merule natura & ingenium	233. 153. 157	Germania olim regio parum culta	377	Germani natandi peritissimi	ibid.	Germanorū in Italiā irruptio	373	Germanorum in scribendo barbaries	120	Geta supra matris pectus à germano fratre obruncatur	353	Geta cum Antonino de imperij diuisione disceptatio	353	Geta ingenium & mores	352	Geta Seueri imperatoris filij res gestæ	350	Gigantis fraterculus	241	Gigantes cur terra filij esse fingantur	242	Girafe animalis descriptio	228	Gladiatorum diuersæ species	470	Glaphyrus	156	Gloria uirtutis præmium	500	Glorie inanis contemptus	402	Glorie inanis studium sapienti fingendum	396	Gnaphalij herba	98	Gnathonis Siculi luxus	200	Γνώμῶν ex Homero	485	γνώμη σκαυτοῦ, è caelo delapsum	512	Gordianus ex proconsule imperator declaratur	379	Gordianus sibi infert manus	382	Gordiani ad Romanos literæ	380	Gordiani cum Capelliano simulates	382	Gordiani imperium	392	Gordiani liberalitas & magnificētia	380	Gordiani statuæ & imagines	379	Graculatin	12	Græcæ lingue penuria	226	Græca qua ratione in linguam latinam comode transferenda	203	Græcorū seditiones perniciosas	340	Grammatica eiusq; diuisio	471	Grammaticæ officia	460	Gryllicum Vlyssæ disputatio	18	Guido dux Vrbinatum	103	Guilhelmus Pactius Fracisci frater, maior natu	637	Guilhelmus Pactius Laurentij Medicis sororem Blancam in uxorem duxit	ibidem	Gula remedia	401	Gymnici	470	H		H literæ usus	242	Habere	519	Habitus	519	Harmonia cœlestis	231	Harmoniarum canonice rationes	(466)	Harmonides	169	Harpagia Græcorum uasa	425	Harpocrates cur Aegyptiorum sacris adhibitus	296	Harpocratis admirabilis natiuitas	296	Harpocratis silentiū, ibid.	(296)	Harpocratis statuæ & simulachrum	ibidem	Hebraeorum domus	115	Hecales erga Thesæum hospitalitas	246	Hecalefion sacrum	ibidem	Hedera à cistho quomō differat	19	Hedera descriptio	20. 24	Heliogabalus deus etiam à Romanis cultus	365	Heliogabali sacerdotes	363	Hemina mensura	146	Hemitheon Sybarita cinædus	239	Heracliti ad Hermodorum epistola	266	Herbam porrigere prouer. b.	13	Herculeæ concha	237	Herculeus mensis	324	Herculeus nodus	182	Herculei labores	64	Hercules atrabile uexatus	302	Herculis cum Pygmæis pugna	65	Herculis inuicti statuæ	56	Helena meretrix quæstuarium cur dicta	285	Helena à Zeuse Heracleote depicta	284	Hermolaus Barbarus patriarcha Aquileiensis	9	Hermolaus Contarenus	32	Hermolai Barbari de fato, casu & fortuna disputationes	42	Hermolai Barbari in Plinium castigationes	204. in Themistij	paraphrasin præfatio	200	Hermolai Barbari in Plinium annotationes	164	Hermolai Barbari in Plinium lucubrations	189	Hermolai Barb. laus	42. 61. 301	Hermogeniani epitomatum in iure libri	72	Herodes Atticus	2	Herodiansus à Politiano in latinum conuersus	58. 80. 82	Herodiani laus	80	Herodiani uersio ab Augustino Masseo emendata	80. 81	ab Herodiano quam feliciter imperatorum historia descripta	313	Herodotus	59	Hesiodi in reponēdis beneficijs lex	24	Hieronymus Balbanus	112	D. Hieronymus Ciceronianus	59	Hieronymus Donatus	42	Hieronymus Ferrariensis insignis theologus	48	Hieronymi comitis familia cum Patijs coniurat	637	Hieronymi Donati laus	301	Hieronicarum mos	308	Hieropolis ciuitas	394	Historia eiusq; diuisio	471	Historia ornate est scribenda	139	Historia laus	201. 499	Historia uarietas lectorem delectat	503	Historia utilitas	ibidem	Historia qua ratione, & quo animo à diuersis conscriptæ	314	Historici officium	504	Historici & legumlatoris idem finis	501	Historicorum, qui de Romanis imperatorib. scripsere, nomina	506	Histriones Romæ ex Hetruria acciti	514	Historicus stylus	471. 501	Homerus futurorū prescius	489	Homerus in rhetoricis excellentissimus	486	Homerus picturæ magister	489	Homerus simulacrorum primus inuentor	481	Homerus tragœdiæ & comædiæ author	489	Homerus uariè de ijdem rebus sentit	L1 2 tit
--	-----	---------------------	-----	----------------------------------	---------------	---------------------------------	-----	-----------------------------	-------	------------------------------	-----	-----------------------------------	-----	--	-----	--	-----	-----------------------	-----	---	-----	----------------------	-----	---	-----	----------------------------	-----	-----------------------------	-----	-----------	-----	-------------------------	-----	--------------------------	-----	--	-----	-----------------	----	------------------------	-----	------------------	-----	---------------------------------	-----	--	-----	-----------------------------	-----	----------------------------	-----	-----------------------------------	-----	-------------------	-----	-------------------------------------	-----	----------------------------	-----	------------	----	----------------------	-----	--	-----	--------------------------------	-----	---------------------------	-----	--------------------	-----	-----------------------------	----	---------------------	-----	--	-----	--	--------	--------------	-----	---------	-----	---	--	---------------	-----	--------	-----	---------	-----	-------------------	-----	-------------------------------	-------	------------	-----	------------------------	-----	--	-----	-----------------------------------	-----	-----------------------------	-------	----------------------------------	--------	------------------	-----	-----------------------------------	-----	-------------------	--------	--------------------------------	----	-------------------	--------	--	-----	------------------------	-----	----------------	-----	----------------------------	-----	----------------------------------	-----	-----------------------------	----	-----------------	-----	------------------	-----	-----------------	-----	------------------	----	---------------------------	-----	----------------------------	----	-------------------------	----	---------------------------------------	-----	-----------------------------------	-----	--	---	----------------------	----	--	----	---	-------------------	----------------------	-----	--	-----	--	-----	---------------------	-------------	---------------------------------------	----	-----------------	---	--	------------	----------------	----	---	--------	--	-----	-----------	----	-------------------------------------	----	---------------------	-----	----------------------------	----	--------------------	----	--	----	---	-----	-----------------------	-----	------------------	-----	--------------------	-----	-------------------------	-----	-------------------------------	-----	---------------	----------	-------------------------------------	-----	-------------------	--------	---	-----	--------------------	-----	-------------------------------------	-----	---	-----	------------------------------------	-----	-------------------	----------	---------------------------	-----	--	-----	--------------------------	-----	--------------------------------------	-----	-----------------------------------	-----	-------------------------------------	----------

I N D E X			
tit	485	Hyemis descriptio	475
Homeri de omni genere uitae praecepta	486.487	Hypochondrii morbus	46
Homeri encomium	477.478	Hysca	194
Homeri hymni	164	I	
Homeri laus, ex Plinio	490	Iabolenus iureconsultus	70
Homeri laus, ex Quintiliano	486	Iacobus Antiquarius	27
item ex Dione Chryostomo ib.		Iacobus Pactius princeps Pactiorum homo nequissimus, omnibusq; iniustus	636.637
Homeri opera Indi sua lingua habent	491	Iacobus Pactius e curia uulneratur	639
de Homeri patria contentio	478	Iacobus Pactius fuga sibi consulit	640
Homeri scripta qua ratione legendat	479	Iacobus Poggij filius cum Pactianis coniurat	637
Homeri uersio	108	Iacobus Poggij filius in carcere coijciatur	639
Homericae lectionis utilitas	479	Iacobus Poggius e fenestris curiae suspenditur	640
Homericus stylus	479	Iacobus Saluiatus, frater Iacobi archiepiscopi Pisani	637
Homo animalium omnium cur sapientissimum	455	Iacobus Pusterella	45
Homo nil aliud est q; anima	482	Iacobus Rufinus	51
Homo quid	405.406	Iacobi Saluiati laqueo suffocantur	640
Hominis fragilitas	456	Iamblichus Platonici philosophus	458
Hominis indocti misera conditio	404	ciusq; egregium signentum	ibidem
Hominis uera imago	393	Iani sacrificia in Calend. Ianuarij fieri solita	325
Homini reuera qua propria	394	Isterici cur difficile deiciant, & delectio ijs alba sit	424
Homines breui statura cur proceris ut plurimum sint prudentiores	415	Isterici cur dulcissima queq; amara uideantur	426
Homines cur frequentius & uehemeniùs quam bruta sternunt	454	Ignis cur imperatoribus antiquitus praeferebatur	380
Homines stolidi cur prudentes ac robustos gignant liberos	415	Ignis cur non omnium lapidum atritu eliciatur	419
Hominum stercus cur pessime omnium oleat	415	Ignem cur cernere putent qui colaphis tractantur	419
Horatius cur in ueteres poetas inuectus	41	Imaginationi quomodo moderandum circa ea que fugienda sunt	397
Horatius in satyris laudatiss.	516	Imagines funerum	351
Hordeacea farina frigida cu sit, cur pituitates resoluat	415	Imitari debemus plurimos, eosq; optimos	495
Hordeo exculto & sicco equorum uisceribus imposito, cur non albus cicatricibus pilus, sed reliquo color inuascatur	434	Imitationis legitime praecepta	113
Hortensij eloquentia	454	Imolare, prima breui	13
Hospitalitatis uiolatae memorabile exemplum	437.438	Imperare bene, difficillimum, Dioletiani dictum	505
Humeri cur facile pruriant	419	Imperatorum post mortem consecrationes	351
in Humidioribus locis herbae cur non proueniant	411	Imperium uenale	331
Humorum in corpore humano rationes	412	Individua	517
Hyades	3		
Hyasches Aethiopum rex	228		
Hydraulica organa	468		

trascen-

I N D E X			
trascensib. cur oculi ignei sunt	426	Ius civile Romanum	468
tris uentos praecedat	481	Ius Pontificium	469
irrupta copula prouerb.	12	Iuris civilis primi conditores	70
Iscium cur difficiliss conuocatur	414	Iusturandum	401
Isticus sinus	341	Iusti constitutionum libri	72
Isthmia certamina	156	Iustitiani Caesaris in legibus promulgandis studium	140
Iudicium amici	24	Iustitiani digestorum archetypus in Florentina curia obseruatur	260
Iulia Antonini imp. mater sibi ipsi infert manus	359	Iustitiani institutiones iuris a quibus conscriptae	296
Iulia Augusta ad filios de imperio contententes oratio	353	Iustitia omnium uirtutum mater	511
Iulius Celsus iureconsultus Hadriani imp. consiliarius	70	Iuuenalis	516
Iulius Frontinus	2	Iuuenalis Quintiliani discipulus	497
Iulius Paulus iureconsultus	71	L	
Iulij Pollucis ad Commodum imp. de Grammatica lucubrationes	204	Labeonis Antistij natura & ingenium	70
Iulianus	1	Lacedaemonij annulorum inuentores	257
Iulianus Larga pecunia Romanum emit imperium	332	Lacedaemoniorum chorus trisarius	299
Iulianus Medicus	49.636	Lacedaemoniorum horrendus terrae motus	439
Iulianus Medicus a Bandino in templo D. Reparatae necatur	638	Lacedaemoniorum nudorum atq; uictorum exercitationes	258
Iulianus praefectus	364	Lacedaemoniorum saltationes	257
Iulianus princeps	67	Lacerna quid	154
Iuliani imp. ad Severum literae	336	Lachrymas cur gaudentes aut ridentes effundant	415
Iuliani caedes	35	Lactantij de Tertulliano iudicij	52
Iuliani interfecti caput ad Macrinum delatum	364	Lactantij in scribendo stylus qualis	123
Iul. imp. luxus atq; mollicies	332	Lada herba	20
Iuliani Medicus in equestri certamine uirtus	640	Letus a Seuero propter proditionem grauius multatus	344
Iuliani imp. mors	337	Letus Comodi imp. militum praefectus	325
Iunij Norbani lex	296.297	Leti praefecti de morte Comodi imperatoris ad milites oratio	328
Iunus Philargyrus	300	Leti Seueri imp. ducis contra Albinum res gestae	344
Iupiter Hecalus	246	Lampetra	194
Iupiter Olympicus Phidiae unde desumptus	481	Lampreda	ibidem
Iupiter Triphylus	255	Landinus Politiani praeceptor	62
Iupiter Fregi	11	Landini cum Politiano amicitia	61
Iouis Capitolini iudi	319	Latinus numi a meechis casus	101
Iouis Capitolini templum	383	Laureata uirga	380
Iouis Genetae promontorium	11	Laurentius Caualeantis Laurentij Medicus pedissequus in brachio uulneratur	638
Iouis educatio atq; sepulchrum	256	Laurentius Medicus	636
Iouis in Creta antrum	256	Laurentius Medicus alter Meccer-	
Iouis Triphylj templum	255		
Iuramenti apud Romanos sanctitas	391		
Iuriconsultorum de Homero opinio	491		
Iuriconsultorum in tradendis legibus inconstantia	135		
Iuriconsultorum omnium elenchus	70		

Laurentij Medices amicorum manu ex templo deducitur	639	Lucianus	162
Laurentij Medices ante mortem praecleara confessio	47	Lucianus Syrius Epicteti lucernam tribus trachmarum millibus emptam narrat	394
Laurentij Medices encomium a Politiano decantatum	46.49	Lucilia a Perennio occiditur	319
Laurentij Medices funus	50	Lucilius poeta Satyricus	515
Laurentij Medices laus	31.301		
Laurentij Medices mors	45		
Laurentij Medices mors a Politiano eleganter descripta	47.48		
Laurentij Tornaboni in equitum caramine fortitudo	167		
Laurentij Valle laus	33.34		
Legumlatoris & historici idem finis	501		
Lemisci	283		
Leonis natura	434		
Lex Cincia, Falcidia & Vellia	71		
Lex Romana in Satyricos	515		
Libanius	1		
Libertatis statua	324		
Libertas uera	397		
ad Libertatem uia expeditiss.	397		
Libertini deditij	297		
Libra Attica	145		
Libra Romana	ibidem		
Libra nota	146		
Lictorum officium	307		
Ligno procul uapulante, cur icium cotinuo uideamus, sonum autem exaudiamus serius	416		
Linea quid	408		
Lippus cur sanum lippitudine afficiat	416		
Liquere prima breui	14		
Literae primum a Cadmo in Graeciam ex Phoenicia allatae	259		
Literarum comendatio	202		
de Literis triumphare qui dicantur	66		
Liuius Andronicus primus ad legem Fabularum Satyras reuocauit	514		
Liuij in scribendo ubertas	114		
Liuioris descriptio	216		
Logica & dialectica differunt	529		
Lolium uictitare	281		
Lucianus	1		
Lucianus Syrius Epicteti lucernam tribus trachmarum millibus emptam narrat	394		
Lucilia a Perennio occiditur	319		
Lucilius poeta Satyricus	515		

Ll 3 L.L.

I N D E X

L. Lucullus quomodo in sapientissimum ducem euaserit 499
Lucij Phosphori pontificis Signini de Politiiani epistolis iudicium 33
Lucretij in scribendo stylus 125
Lucretij lucubrations quo stylo cōscripte 123
Ludi scenici apud Romanos, cum pestilentia laborarent 514
Ludi seculares 271. & inde
Ludi theatrales 274
Ludorum diuersus apparatus 470
Ludi studium omnibus inuatum 18
Ludouicus Bologninus insignis iureconsultus 162
Ludouici Sfortie uicecomitis laus 146
Lugdunum Gallie oppidum à Senepro imperatore captum atq; diripitum 344
Luna silens 308
Luna cursus 305. 306
Luna equi 169
Luna incremēta et decremēta 170
Luna in Mesopotamie tēplū 359
Luna natura 420
Luna templum ab Antonio imperatore edificatum 366
Luscini 422
Lusciosi 281
Lycurgus legum suarum ex Homero exempla desumpsit 486
Lydus lapis prouerb. 13
Lysimachi regis facies in nomismatis cur cornigera 286
Lysippus Sicyonius artifex 265
Lysippe Præti filia furibunda quomodo sanata 265
M
Macarij Mutij de miscellaneis Politiani iudicium 86
Macedo ob insignem perfidiam supplicio afficitur 376
Macedo ob interfectū hostem à Maximino supplicio afficitur 376
Macedonis Osrhoenoriæ præfecti, in Quarcinum crudelitas 376
Macri iurecōsulti lucubrations 72
Macrinus ab Antonino fugatur 364
Macrinus imp. Marci æmulus 364
Macrinus interfecto Antonino inuadit imperium 359. 360
Macrini contra Antoninum bel-

lum 364
Macrini cum Artabano rege confictus 360 foedus 361
Macrini ex Antiochia ad S.P.Q.R. literæ 361
Macrini imp. ad milites de resistendo Artabano oratio 360
Macrini imperatoris uestitus & incessus 362
Macrini in oriente res gestæ 358
Macrini luxus & mollicies 362
Macrobius propter rapsodias suas notatur 180
Magistri ecclesiarū superciliosi 52
Magnæ naturæ 410
Magni Patricij cōtra Maximinum imperatorem res gestæ 376
Mammea cum filio Alexandro à militibus obruncatur 375
Mammea Mœse filia 362
Mammea auaricia 369. 375
Manilius Rallus Græcus 284
Manius 241
Manius Valerius Tarentinus 272
Manuetudinis præcepta 403
Manto dea 304
Manumissionis ius & cæremoniæ 297
Manumissi patronorum nominibus appellati 292
Marcellus iureconsultus 70
Marcus Varro familiam suam ratione certa à pestilentia uindicta cavit 98
Marci Antonini Veri imp. morituri ad suos oratio 315. mors 316
Marianus Genaxanensis theol. 52
Mars Romane originis autor 3
Martis apud Florentinos templū 3
Martis cum Adonide fabula 236
Martis Vltoris templum 3
Martis zelotypia 236
Marsilius Ficinus mortui Platonis Aesculapius 83
Marsilij Ficini encomium 217
Marsypium 243
Martia contra Commodum maritum querela 326
Martialis Antonini centurio ad cædem imperatoris à Macrino incitatur 359
Martialis poema Longobardis characteribus conscriptum 245
Martialis de Quintiliano præco-

nium 498
Martianus iureconsultus 70
Martiatum unguentum 188
Martij panes ibidem
Martij pastilli ibidem
Mater decorum ex Pessinunte Romanam translata 321
Materianus 358. 359
Maternus Comodo insidias struens securi percussur 321
Materni militis contra Commodum res gestæ 320
Matrimonij quieti symbola 281
Matthæi Franci encomium 144
Matthie Pannoniæ regis bibliotheca 117
Matthie Pannoniæ regis encomium 116
Matute matris simulachrum de celo lapsum 321
Matutinus prioribus correptis 13
Mauri cædis audissimæ atq; periculorū omnium contemptores 341
Mauri iaculatores ibidem
Mauri iaculatores optimi 373
Maurisij iaculatores excellentissimimi 376
Maximiliani Cæsaris laus 207
208. res gestæ 209
Maximiliani regis in bonas literas atq; literatorum amor 210
Maximinus ex molli mæfectio: imperio ad tyrānidis crudelitatem uertitur 375
Maximinus, ex opitione miles, ex milite imperator factus 375
Maximinus oblatum à militibus imperium recusat 375
Maximinus ob rerum gestarū gloriam à militibus imperator contra Alexandrum electus 374
Maximinus pontem supra flumen contra Germanos edificat 376
Maximini auaricia & crudelitas 377. sacrilegia 378
Maximini contra Aquileienses res gestæ 386. & inde
Maximini contra Goratiani ad milites oratio 381
Maximini cum Germanis pugna 377
Maximini imp. interitus 380. 389
Maximini imperatoris militaris fortitudo 377
Maxi-

I N D E X

Maximini in Germanos expeditio 376
Maximini in Italiam profectio 385
Maximini in re militari studij atq; fortitudo 374
Maximini in Sirmio hyberna 377
Maximini interfecti caput Romanum missum 390
Maximi ad milites oratio 391
Maximi contra Maximinum conspiratio 384
Maximi cum Albino de imperio contentio 392
Maximi res gestæ 383
Maza 188
Mechanicæ artes 467
Meccenatis res gestæ 384
Media regio à Romanis depopulatur 371
Mediæ descriptio 371
Medicamenta uniformia cur interdum uim habeant contrariam 427
Medicina circa quæ uersetur 488
Medicina Homero maximè probatur ibidem
Medicina naturalis philosophiæ alumna 463
Medicina practica in tribus consistit ibidem
Medicina quid ibidem
Medicus digitus 279
Medicum apud Florentinos insignis bibliotheca 26. 103
Medicum familia hospitalitate insignis 638
Medicū familiæ insigne, Pila 640
Medici ueterinarij 463
Medicorum inscitia perniciosissima 19
Medimnus 146
Medium dialecticum quid 521
Melampodion hellebori genus 265
Melampus pastor Præti filiarum purgator 265
Melampodis diuinationes ibidem
Melinæ in urbe Romana domus 264
Melo fl. 259
Mel sua natura dulce cur iætericis amarum uideatur 426
C. Memmij ædilis apud Rom. ludi 297
Memoria duplex 472
Menander iureconsultus 72
Menedemus philosophus 514
Menephili in Italia res gestæ 386
Mensura nomina à Comodo imp. mutata 324
Mensurarum uaria genera 145
Mercurius cur non ex omni ligno fungatur 447
Merula Homeromastix 75. 76
Merule uita & mors 75. 76
Metrica musica 465
Metus unde 483
Metu nimio cur nonnulli extimēti 413
Milesi delicias atq; luxu notabiles 240
Milesii lapides 339
Milestorū in uestitu mollicies 240
Milliens 63
Minerue Itoniæ ara 439
Minerue natiuitas 300
Mineruae munus 243. 244
Mingentes cur flatū etiā edāt 416
Mingentes cur horrore concutiantur 429
Misericordia cōtraria Nemesi 483
Modestini responsorum libri 72
Modius 146
Modulationis tropi 465
Mœsa Phœnissa 362
Mœsa post obitum in deorum nume rum relata 368
Mœsæ diuitiæ amplissima 363
Momonius 4
Momi personam induere 5
Montium descensus cur ascensu facilior 420
Morgantes 61
Mors omnibus hominibus cōmunis 331
Mors unde hominib. terribilis 395
cum Mortuis non est cōcertandum 40
Mule cur steriles 433
Mulieres cur acuta sint uocē 425
Mulieres cur citius canescant 411
Mulieres cur non barbatae ibidem
Mulieres cur post decimum quartū annum domine uocentur 403
Mulieres literis pollentes 38
Multociens 63
Mundus quid, secundū Stoicos 482
Mundi forma, magnitudo, etc. ab Homero amēnis figmentis expressa

sa 480
Munerum corruptio 331. 332
Mures opici 155
Murius salacitas 306
Musica à Luciano laudata 344
Musica cur oleo percant 420
Musica à natura hominibus insita 430
Musica & eius uariæ diuisiones 464
Musica Pythagoræ & Homero laudatissima 485
Musica usus & utilitas 422
Musica cōmutationes 465
Musicalium instrumentorum uariæ species 238
Musicalium uocum differentia 485
Mutius Scaeuola iureconf. 70
Mystron mensura 146
N
Nablæ organi species 238
Nannes notarius Pisanus coniurat cum Pactijs 638
Narcissus Comodi imperatoris interfectior 326
Narrationis rhetoriæ uirtutes & uicia 472
Nature uoluntas 399
Naula instrumentum musicum 238
Naulia ibidem
Necessarium 521
Neleus Scepsus librorum Aristotelicorum comportator 227
Nemei ludi 156
Nemesis contraria misericordie 483
Neptunus contra terræ motus à sua pestiferosa gētilitate cultus 169
Neptuni statua 73
Neptuni insignia 169
Neptuni sacrificia ibidem
Neratij Prisci regularum & membranarum libri 70
Nero cur à philosophiæ studio à matre reuocatus 454
Neronis imp. crudelitas 315
Neronianæ statuæ ascopera collo deligata 243
Neuel instrumentum musicum 238
Nicander Colophonius 183
Nicolaus Leonicensis Galeni interpres 18
Nicolaus Leonicensis de Plinio iudicium 22
LI 4 Nicolaus

INDEX

Table with 3 columns: Term, Page, and Description. Includes entries like Nicolaus Niculus, Obsides, Occasionis simulachri descriptio, etc.

INDEX

Table with 3 columns: Term, Page, and Description. Includes entries like Patrocli mors & praelara sepultura, Pavor, Pedalij ges Indorū, etc.

INDEX
Planetary nomina cur diebus im- dita 231
Platonis & Aristotelis eadem here- sis 227
Platonis de Anyto et Melito senten- tia 404
Platonis de Hom. iudicium 491
Platoniorum de Astrologia senten- tia 134
Plautianus malis artibus ambit im- perium 347-348
Plautiani natura & ingeniu. 347
Plautiani interitus 349
in Plauti Menachmos prologus 95
Plebs Homerica 487
Plinius Dioscoridis & Theophras- ti imitator 21
Plinius iunior Quintiliani discipu- lus 497
Pliniana epistola 1
Plinij senioris laus 22
Pliniana historia multis erroribus referta 194
Plotinus Platonioru summus 529
Plutarchi aliquot opuscula à Ludo- uico Odaxio in latinam lingua conuersa 31
Pluuie ex humidis uaporib. gignun- tur 481
Poenitentia uoluptatu comes 456
Poesis eiusq; partes 472
Poesis pictura loquens est 489
Poete qui & quomodo legedi 513
Poetarum interpretibus quam mul- ta legenda 229
Poeticae laus 532
Poggius homo maledicentis. 637
Politianus ecclesiastes 57
Politianus ducentos aureos pro He- rodotiani uersione accepit 105
Politiani laus 33. 34. & 37
Politiani laus à corporis & animi dotibus desumpta 65
Politiani praeceptores 17. & 259
Politiani cū Beroldo amicitia 17
Politiani in Aristot. praefectioes 83
Politiani epigrammatum liber. 66
Politiani epistole Petri Medices impulsu ab autore collectae 1
Politiani in Merula scriptum 75
Politiani Miscellanea ante editione à multis desiderata 15
Politiani Miscellancorum laus 86
Politiani de suis Miscellaneis iuda- cium 40
Politiani Nutricia 110
Politiani de laudibus poeticae car- men 118
Politiani annotationes in Statij Syl- uae 73. 88
Politiani in Terentium lucubratio- nes 183
Politiani de suis lucubrationibus in- ditione 61
Politiani amor fugitiuus. 92. et 93 Vide Angelum Polit.
Pollices in fauendo cur premantur. fauore uerò denegando uertan- tur 261
Pollij uilla 74
Pollio 156
Πολυανδρία 487
Polyanthus Cyrenus 266
Polyrrhizum herba 265
Poma aquae innatantia cur mala ra- quam sint appareant 416
Cn. Pompeius uno digito scalpere ca- put solitus 231
Pomponius Letus 262
Pomponij Leti laus 56
Pöponij Melae editiones corruptissi- mae 204
Ponderum uaria genera 145
Populus Homericus 487
Poppyma quid 253
Poppymis adorandi fulgetras mos ibid.
Porphyrius Aristotelis in Dialecti- cis editus 517
Porta Crucis Florentiae 640
Posidonij lucubrationes 226
cum Potentioribus qua ratione ui- uendum 401
Prædicabilia 471
Prædicamenta sex posteriora ab Ar- ristotele leuiter attinguntur tan- quam nota 518
Præficti praetoriani duo à Comodo instituti 320
Praenomina unde priscis Romanis indita 292
Præsepia 155
Priapei carminis autor non Vergi- lius. sed Ouidius 276
Principes plerunq; uitiosi 505
Principia rerum duo Pythagorae. 484
Principis institutio 47

INDEX
Priscianus nobilissimus Grammat- cus 63
Priuantia 519 Prius ibid.
Problemata quid 409
Problemata obscuriora quomodo soluenda 410
Probus Grammaticus 254
Prodigia 232. 439
Prodigia Laurentij Medicis mortē nuntiantia 50
Proditiois punite memorabile ex- emplum 376
Proeti filiae furentes à Melampo pa- store sanatae 265
Proficientis signa 804
Pronunciatio rhetorica 472
Propositio demonstratiua & Diale- ctica differunt 520
Propositionum copia 522
Proprium 517
Proserpina ara 272. 273
Prosercha 291
Prouidentia ex sententia Homeri 482
Prurientes cur ament feruida 419
cur balneas ibid.
Psalterium organi species 238
Psalteria ut libidines incitentur con- uitijs adhibita 238
Ptolemaei Philadelphi de Homero iudicium 490
Ptolemaei regis libido 315
Puccij Florentini laus 97. 98
Pudor cur ruborem excitet 413
Pudor cur sudorē in hominibus ex- citet 412
Pueri cur acuta sint uoce 426
cur à natura excrementosi 411
Pueri cur nō ita facile ut uiriluxen- tur 430
Pueri pubescentes cur circa annum 14 hircuant 431
Puerorum ingenia unde dijudican- da 475
Purpura inuentio 237
Pygmaeoru cū Hercule pugna. 65
Pyrrhonis dogma unde 485
Pythagorae in numeris studium. 484
Pythagorae silentium 485
Pythones 473
Pythiae 151
Quadrati

INDEX
Quadrati cum Lucilla amores 319
Qualitas 518
Quantitas ibid
Quarcinus contra animi uoluntate imperator salutat, à contuber- nali per insidias occiditur 376
Quarcini contra Maximimū imp- res gesta 376
Quarcini caput Maximimo à Mace done dono oblatum ibid.
Quaternarius numerus nuptijs de- putatus 169
Quindecim uiroru cōmetarij 272
Quinatria ludi 243. 244
Quinta essentia 224. & 226
egregie ab Hom. expressa. 480
Quintiani in Commodum imp. in- sidie 319
Quintilianus Domitiani Augusti nepotum ex sorore praeceptor. 498
Quintilianus Plinij iunioris & Lu- uenalis praeceptor 497
Quintil. Seneca odio habuit. 498
Quintilianus uiginti annis Rhetor- ricam Roma docuit ibid.
Quintiliani lucubrationes ibid.
Quintiliani Oratoriae institut. Ci- ceronis Rhetoricis pleniores & uberioris sunt 494
Quintiliani uita 496. 497
Quintiliani uxor & liberi 498
Quodannis pro Quotannis 56
Quotiens 60. 62. 63
R
Rlitera natura aspera 60
Rad. agastus Gothorū rex apud Fa- sulanes trucidatus 3
Radicula comesa cur alij foetidum cruentent. alij minime 417
Raphacl Cardinalis 638
Ratiocinatio perfecta in prima dun- taxat figura reperitur 521
Ratiocinatio proprie sumpta 520
Redemo 60
Regis mores 487
Regnadi libidinis memorabile ex- emplum 391
Renatus Pasius patruelis Guilhel- mi 637
in Renibus ulcerum curatio cur tam difficilis 428
D. Reparata templū Florentiae 638
Rhenus fl. 373
Rheni fluij admirabilis natura. 107. 373
Rheni pons ab Alexandro imp. fa- ctus 373
Rhetorica eiusq; multiplex diuisio 472
Rhinocerotis descriptio 270
Rhintho 154
Rhythmus 465
Ridetes cur lacrymas effundat 415
Rigentia igni adnota cur uehemen- tius doleant 417
Risus 401. 402
Risus Catonianus 5
Robertus Saluiatus 309
Roma noua 3
Roma pernicioso deformatur incen- dio 324
Romae triplex nomen. 2
Romanoru militaris fortitudo 336
Romanorum nocturna sacrificia. 235
Romanum imperium post interfe- ctum Pertinacem uenale 331
Romani imperij amplitudo 336
Rosa ueneris 236
Rufini iureconf. Regularu libri 72
Rumon 272
Rusticae uitae laudes 548
S
Sabadius deus 235
Sabeca organi species 238
Sabinus iurisc. ab Heliogabalo occi- sus 71
Sabinus pater, aut filius de iure li- bros scripsit. dubitatur 72
Sabini urbis praefecti interitus 381
Sacerdus pro sacerdos 63
Sacra uita 334
Sacr. e litera ad monendum accom- modatissima 123
Sacrificia decet esse pura 400
Salis natura 413
Saltationes Lacedemonioru 257
Saltatores ab Antonino imp. insti- tuti 367
Salutis augurium 237
Salustij laus 60
Sambuca instrumentū musicū 238
Sapientiae commendatio 455
Saturnalia 325
Saturnalium sportula 244
Saturniae leges 288
Saturnini pro Plautiano res gesta 347 (242)
Saturnus cur coeli filius fingatur 516
Satyra antiqua 516
Satyra hilaritate lacrymis miscet 513
Satyra Romanis peculiaris 514
Satyrae origo 513
Satyrae uariae etymologiae 516
Satyrae Menippeae Varronis 516
Satyri qui dicantur 515
Satyrica recentiores 516
Satyrici scriptores, testimonio So- cratis. praecipue legendi 513
Satyrici ueteres 514. 516
Satyricus stylus 516
Scauola iureconf. lucubrationes 70
Sclaru descensus cur facilius quam ascensus 420
Scauri eloquentia 277
Scaxotes uersus 279
Scedafus sibi ipsi infert manus 438
Scena Satyrica 513
Scenographica 467
Scepticorum haeresis unde 485
Sciamaehi quid 255
Sciētia ex dubus reb. emergit 523
Scortari quid 279
Scortes 279
Scripta doctoru non immature pu- blicanda 64
Scrupulus 145
Scrupuli nota 146
Scruta 291
Seculares ludi à Senero imp. editi 345
Seculares ludi quoties apud Rom. celebrati 273
Seculorum ludorum origo & ritus 271. 272. 274
Seneca à Gellio notatus 41
Senes cur plerunq; tremuli 413
Senes cur potissimum excrementosi & uigiles 411
Senarij numeri ratio 169
Septenarij numeri sanctitas ibid.
Serbidus Scauola iureconf. 70
Serra 272
Serapio Arabs 21
Serapionis errores ibid.
Sermonis congruentia 403
Serpentes cur aqua expellantur 427
Scriuij Sulpitij apud Romanos sta- tua 98
Scriuitus

INDEX
Rhenus fl. 373
Rheni fluij admirabilis natura. 107. 373
Rheni pons ab Alexandro imp. fa- ctus 373
Rhetorica eiusq; multiplex diuisio 472
Rhinocerotis descriptio 270
Rhintho 154
Rhythmus 465
Ridetes cur lacrymas effundat 415
Rigentia igni adnota cur uehemen- tius doleant 417
Risus 401. 402
Risus Catonianus 5
Robertus Saluiatus 309
Roma noua 3
Roma pernicioso deformatur incen- dio 324
Romae triplex nomen. 2
Romanoru militaris fortitudo 336
Romanorum nocturna sacrificia. 235
Romanum imperium post interfe- ctum Pertinacem uenale 331
Romani imperij amplitudo 336
Rosa ueneris 236
Rufini iureconf. Regularu libri 72
Rumon 272
Rusticae uitae laudes 548
S
Sabadius deus 235
Sabeca organi species 238
Sabinus iurisc. ab Heliogabalo occi- sus 71
Sabinus pater, aut filius de iure li- bros scripsit. dubitatur 72
Sabini urbis praefecti interitus 381
Sacerdus pro sacerdos 63
Sacra uita 334
Sacr. e litera ad monendum accom- modatissima 123
Sacrificia decet esse pura 400
Salis natura 413
Saltationes Lacedemonioru 257
Saltatores ab Antonino imp. insti- tuti 367
Salutis augurium 237
Salustij laus 60
Sambuca instrumentū musicū 238
Sapientiae commendatio 455
Saturnalia 325
Saturnalium sportula 244
Saturniae leges 288
Saturnini pro Plautiano res gesta 347 (242)
Saturnus cur coeli filius fingatur 516
Satyra antiqua 516
Satyra hilaritate lacrymis miscet 513
Satyra Romanis peculiaris 514
Satyrae origo 513
Satyrae uariae etymologiae 516
Satyrae Menippeae Varronis 516
Satyri qui dicantur 515
Satyrica recentiores 516
Satyrici scriptores, testimonio So- cratis. praecipue legendi 513
Satyrici ueteres 514. 516
Satyricus stylus 516
Scauola iureconf. lucubrationes 70
Sclaru descensus cur facilius quam ascensus 420
Scauri eloquentia 277
Scaxotes uersus 279
Scedafus sibi ipsi infert manus 438
Scena Satyrica 513
Scenographica 467
Scepticorum haeresis unde 485
Sciamaehi quid 255
Sciētia ex dubus reb. emergit 523
Scortari quid 279
Scortes 279
Scripta doctoru non immature pu- blicanda 64
Scrupulus 145
Scrupuli nota 146
Scruta 291
Seculares ludi à Senero imp. editi 345
Seculares ludi quoties apud Rom. celebrati 273
Seculorum ludorum origo & ritus 271. 272. 274
Seneca à Gellio notatus 41
Senes cur plerunq; tremuli 413
Senes cur potissimum excrementosi & uigiles 411
Senarij numeri ratio 169
Septenarij numeri sanctitas ibid.
Serbidus Scauola iureconf. 70
Serra 272
Serapio Arabs 21
Serapionis errores ibid.
Sermonis congruentia 403
Serpentes cur aqua expellantur 427
Scriuij Sulpitij apud Romanos sta- tua 98
Scriuitus

I N D E X

Sernitus uera	397	Sigismundus Stupha	639
Seueriani de Luna atq; solis factura		Signorū duodecim domicilia.	467
cōmentum	305	proprietates	ibid.
Seuerus Afrī Romanū ambit im-		Silentij commendatio & utilitas	401
perium	334	Siliij Italici de Homero præconium.	490
Seuerus, Augustus & Pertinax à		Siliquæ	145
militib. appellatus	335	Simul	519
Seuerus imperator Rom. declara-		Singulum quid moueat & quid si-	
tur	337	stat	418
Seueri Rom. imp. arcus triumphali-		Sirmium op.	377
lis	274	Sitiētes cum interdum balneū in-	
Seueri Afrī ad milites oratio	335	trent, exeat autem non sitiētes	417
Seueri Afrī de Pertinace somnium.		Sixti quarti pontificis max. biblio-	
334		theca	202
Seueri congiarium	338	Smynthridis Sybaritæ uoluptates.	239
Seueri contra Albinum oratio.	343	Socēnis Mæse filia	362
Seueri cum Albino apud Lugdunū		Socēnidis mors	368
pugna	344	Socrates genium sibi familiarē ha-	
Seueri de diuersis populis præcla-		buit	489
rus triumphus	346	Socrates Homeri discipulus	490
Seueri de Nigro uictoria	340	Socratis erga sophistas ironia	454
Seueri imp. ad milites oratio.	337	Socraticorum consuetudo	64
Seueri imp. contra Nigram expe-		Sol cur ceram emolliat, limum uerō	
ditio	339	induret	423
Seueri imp. defuncti corpus Romā		Sol cur hominem nigrum, limum ue-	
aduectum	351	rō candidum reddat	423
Seueri in Albinum infidiæ ac frau-		Sol deficit interiectu lunæ	481
des	342	Solis sacerdotes 363 temp. u. ibid.	
Seueri in amicos Albini crudelitas		Solis templum ab Antonino ædifica-	
345		tum	366
Seueri imp. in Arabiam expeditio.	345 & 346	Solinus ut parum de Plinio gratus	
Seueri in Armenia res gestæ	345	reprehenditur	180
Seueri in Britannia expeditio	350	Solon Homeri imitator	486
Seueri in Britannia res gestæ	344	Somniorum interpretatio	473
Seueri in milites munificētia	345	Somnus lassitudines tollit	488
Seueri in amicos seueritas	342	Somnus quomodo ex humiditate	
Seueri imp. stratagema	338	proueniat	411
Seueri imp. uirtutes	ibid.	Sonorū in musica diuersitas	464
Seueri magnificētissima spectacu-		Sostratus Cnidius Phari Aegyptiæ	
la 345 mors	350	ci architectus	504
Sextarius	146	Spadones	154
Sextarij mensuræ nota	146	Spadones cur acutiores habeant uo-	
Sextule pondus	145	ces	411. & 412
Sextus Empiricus	266	Spadones cur rem uenerem aliquo	
Sextum numerum cur puellis inuti-		modo affectent	412
lem, maribus autem generandis		Spectaculorū diuersus apparatus.	
utilem philosophi crediderint		470	
169		Spectaculis quomodo utendū	401
Sibyllina oracula	275. 276	Specula uitreæ cur uehementius	
Sicyonijs. Alcei	122	splendcant	432
Sidera per sudum cur bruma clario-			
ra uideantur	429		
Sidonius Apollinarius	1		

I N D E X

Sues cur fumo delectentur	433	Tessalici arietini	279
cur sursum spectantes taccant		Tetraones aues	271
cum badiulantur	ibid.	Teuthrātia turba	251
Suetonius breuis, emēdatus & cau-		Teutones impressores	59
didus scriptor	505	Thalamēgos nauis	181
Suetonij de Grammaticis & Rbeto-		Themistij uita	203
ribus claris libellus	254	Themistocles diuitiarum contem-	
Suetonij in historia laus	503	ptor	457. 458
Suetonij modestia et prudētia	504	Theodori Gazæ lapsus	300
Sulpitianus Romanū ambit impe-		Theogonia	170
rium	332	Theologia quid	462
Sulpitius Apollinaris Gellij præce-		Theologorum de Hom. existimatio	
ptor	133	491	
Sullanus Aegypti rex	228	Theophrastus ab anicula notatus	2
Superficies quid	408	Theophrasti libri ab Apellidē ma-	
Succini natura	410	gna mercede coempti	227
Sarens magister apud Persas		Theophrastes à Libanio laudatus	34
nomen	240	Thesti apud Hecalē hospitiū	246
Sardi cur plerūq; etiā muti.	433	Thespie primordia	291
Sybaritarum delicie	239	Thymele mima	100. 101
Sybaritici libelli	ibid.	Tibarenorum mos	11
Sybaritida qui primus composuerit		Tiberius in scribēdo morosus fuisse	
ibid.		perhibetur	494
Syllæ statua	356	Timantes pictor	5
Symmachi epistole	1	Timor cur causa palliditatis.	412
Syrorum ingenia & mores	335	Tiresia cecitas	288
Syrorū leuitas & incōstantia.	333	Toni tredecim	465
Systemata	465	Tonitru causa	481
		Topicorum Aristot. summa	524
		Toiens	60. 62. 63
		Trogadā ab Hom. defluxit.	489
		Tragedia lectuosa	513
		Tremoris in sensib. que ratio	413
		Triangula procul cernentibus cur	
		rotunda patentur	416
		Tribonianus iurecōf.	396
		Tripthoni an dissertationū libri	72
		Triumphantium scommata	514
		Triumphare de literis qui dicantur	
		66	
		Triuulci Mediolanēs nuptiæ.	598
		Troes fumus, unde natum	299
		Troimus equus	230
		Troiani equi fabrica	285
		Troia quando capta	308
		Tryphiodori de ilio capto scri-	
		ptum	285
		Tyburina uilla	73
		Tydēus Acciarinus	75
		Tyrannion Grammaticus Aristote-	
		lis libros primū publicauit	227
		Tyrannus Homericus	487
		Tyranū ueri descriptio. 377. 378	
		Tyrrheni lacubrationes	52

Veritas

INDEX	
Veritas omnium bonorum fons 512	Visus ebrii cur interdum conduplicatus 430
Versu scribendorum ratio 69	Visus diuersae rationes 413
Veste templum incendio consumptum 324	Visus diuersitas unde 422
Vestales uirgines uiuae ab Antonino innocentes defuisse 355	Vita hominis mercatui similis 452
Victoria apud Rom. ara 384	Vitaliani interitus 380. 381
Victorinus Catanus 89	Vitia belluis attribuuntur 483
Victus tenuitas ab Homero comendatur 488	Vitrum per brumam cum calidum iniicitur, cur rumpatur. 429
Videndi uis in longo intervallo extenditur atq; resoluitur 418	Vitruuij ad Augustu de Architectura libri 204
Vigiliarum in senibus causa 411	Vlcera rotunda cur difficilius curantur 426
Vinum cur frigore rarius constringatur 431	Vlcera in renibus cur tam difficultis curatio 428
Vinum & aqua alieno tempore fabricitantibus data, cur phrenitent efficiant 425	Vlpianus Alexandri imp. consultarius 7
Vinum terrae sanguis 278	Vmbrius 155
hominum uenenum ibid.	Vncia 145
Vini usus 488	Vncia nota 146
Vino uendibili suspensa hedera non est opus, prouer. 8	Vngues mortuorum cur adaugeantur 434
Violentia cur multi exanimantur 413	in Vnguibus si qui affectus existit cur uehementius cruciantur 418
Viri boni dijs amici 484	Vnitatis principium Pythagoricum 484
Virtus absoluta in dijs reperitur. 483	Vocabula sordida 200
Virtus ad felicitate perducit. 484	Vocalium aspirationes unde. 242
Virtus sine ceteris bonis, & citra usum ipsum elanguescit 484	Vocis mutatio circa annum decimum quartum unde hominibus contingat 431
Virtutum omnium triplex gradus. 406	Vocum reuerberationes in speluncis, montibus aut syluis unde nascantur 432
Virgo laureata 380	Volatilibus cur pennas natura decedat 409
Visus auditum praesertitur 416	Volatilibus cur natura uescantur renes denegant 427
	Voluptatum remedia 401
	Voluptatum comes poenitentia. 456
	Voluptatibus quomodo resistendum 402
	Volusius Maetianus iurisc. 70
	Vomitibus cur epoto oleo moueatur. 431
	Vrania simulacrum ab Antonino impie uiolatum 366
	Vrinam reddentes cur feruescant. 429
	Vrfa Daunia 452
	Vsus uerus scribendi magister 13
	Vulcanus selectorum deorum septimus 300
	Vulcani natiuitas ibid.
	Vulgi in rebus gerendis instantia. 380. 381
	Vulua 155
	Vxores uiris subditas esse decet, nec arcana curare 487
	Vxoribus erga maritos officium 403
	Z
	Zachariae Calui mors 192
	Zelotypia 35
	Zenobie in historijs diligentia 499
	Zenobius praesul Florentinus 3
	Zeusis Heracleotis pictura. 284
	Zodiaci diuisio 467
	Zoilus Homeromastix a Ptolemaeo necatus 490

FINIS.

SERIES CHARTARVM.
 *ABCDEFGHIJKLMNQRSTVXYZ abcdef
 ghijklmnopqrstuxyz AaBbCcDdEeFfGgHhIi
 KkLl Omnes terniones, praeter * duernionem,
 & L quaternionem.

BASILEAE, APVD NICOLAVM EPISCO-
 PIVM IVNIOREM, ANNO
 M. D. LIII.

Compos.
 Gabrielus 16.

*elmo P. Pedro de la Montaña Lda
 Campo Natural. V. D. de la C. de S
 Encinito esto a 11 de Feb. de 1679
 P. D. Clemente 10 de la España D. Carlos 2. N. S. Cap.
 Leopoldo 1. P. de R. Luduico 14 Arzobispado de Toledo
 D. Pascual de Aragón. Arzobispado de Toledo. D. Fr. Juan. P. de
 Mendoza Presidente P. Ju. Mill. de Otalora y Guenara
 Correg. D. Diego de Salva Tierra y del Brago.*

